Сыдж № 222

604

604-4-3

2.770

R. P.

FRANCISCVS AMICVS

DE SACRAMENTIS

REGISTRO DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL
BIBLIOTECA PROVINCIAL - PALENCIA

R. P.

FRANCISCVS

AMICVS

DE SACRAMENTIS

CVRSVS THEOLOGICI IVXTA SCHOLASTICAM HVIVS TEMPORIS SOCIETATIS IESV METHODVM

TOMVS SEPTIMVS

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

NECNON

DE BAPTISMO, CONFIRMATIONE, ET EVCHARISTIA,

AVCTORE

R. P. FRANCISCO AMICO CONSENTINO,

SOC. IESV SS. THEOLOGIÆ DOCTORE,

Eiusdemque olim in NEAPOLITANO Collegio, & in Celeberrima Archiducali Vniuersitate GRÆCENSI Societatis IESV, necnon in Antiquissima & Celeberrima Vniuersitate VIENNENSI publico PROFESSORE.

DVACI,
Ex Officinâ Viduæ BALTAZARIS BELLERI,
sub Circino aureo, Anno M. DC. XL.

CVM GRATIA ET PRIVILEGIO.

ILLVSTRISSIMO,

AC REVERENDISSIMO DOMINO,

D. EMERICO LOSI,

ARCHIEPISCOPO STRIGONIENSI,

EIVSDEMQVE LOCI COMITI PERPETVO,

S.æ SEDIS APOSTOLICÆ

LEGATO NATO,

REGNI HVNGARIÆ PRIMATI,

AC SVMMO CANCELLARIO,

SACRÆ CÆSAREÆ, REGIÆQVE

MAIESTATIS INTIMO CONSILIARIO, &c.

AD tiaras & veneranda Antiſtitũ ora ſplendidiùs comparent Sacramenta; vnaq; mea hęc de Sacramentis commentatio ad Tuæ Celſitudinis infulas. Illa à Summorum ſolenni ritu maieſtatem hauriunt, hæc ab explicata Siderum Tuorum luce, vt lucem videat, in poplites lunata, diem ambit ſereniorem. Neque ſpes fallet: ſperare didicit ſub alis Tuis, quas à cordis expanſas latitudine in eos animare ſoles amoris Fauonios, qui nubes ignorant, niſi quas vel aureus beneficiorum imber, vt amænum Gratiarum ver parturiat gratioſiùs, fœcundare; vel nominis, & inclyti decoris fulgor, vt ſe debilioribus cilijs attenuet, innata ſolet facilitate colligere. Auſint alij peregrinis pennis fidere, vitreo daturi nomina Ponto: ſolidiores ego, ſi permittis, à Te mutuâro, vt è Typographorum labyrintho prodeat nouus orbi Dædalus. Néve

exerret vſpiam, geminos Tyndaridas, Tua Sidera, fidiſſima Sidera! in orbem nauigaturus omni dioptrâ, ſemperq; veneretur: his enim ducibus nuſquam, nunquam in auia perrectũ eſt. Obluctabitur fortè frigus Aquilonium? gelu, Pol, Hęreticum! hyemes vincentur iſtis ignibus. Obſiſtent æſtus arẽtis Caniculæ, in Africæ, Syrięq; pernicioſam malaciam? alę ventum roris flantem ciebunt curſui auſpicato. Montes obſtabunt & vndę? pennis ſuperabit. Noctes denique Cimmerię prępeditum ibunt? clariùs à tenebris ſtellarum nitor emicabit: nec poterit eſſe exoſus hoſpes, quem ab Amici manu venientem Sidera commendabunt, quem Cor conueſtiet, quod velut alatum aluear, Barberinis Apibus amabile, fauorum ſané, aris ipſis largùm perſtillantibus, eſt particeps. Excipietur; quia de ijs agit, quę ad ſidera monſtrant iter; quę Mortalium ſuâ, Parentiſq; culpâ terris (velut Caucaſo Prometheus) affixa ruptis retinaculis, erectoq; onere librant in æthera diuinis alis. Audietur; quia nomen Tuum, cui, apud ſummos etiam, faciles ſemper aures patuêre, quot literis, & apicibus, tot linguis ſonabit. Ignoſce interim, Princeps cordatiſſime, quòd fidẽter adeò Tua, cor, alas, ſidera prehenſet. Sacramenta gerit, quę non aliâ pulchriùs curuli, quàm alato corde, ſtelliſque anteambulonibus circumuehuntur. Cordi hoc debetur alato, ſidereo: vt volent, alato; vt amentur, ſidereo, vtroque Tuo. Ne vlteriùs moleſtus ſim, ex hoc Tuo pollice Te Gigantem emetire. Et quia virtutem noui, do locum modeſtiæ, Tu veniam veritatis contumaciæ, quæ, vt premat plurima, non poteſt omnia. Sidera non mentiuntur, niſi quòd maiora ſint, quàm apparent: alæ non fallunt, niſi peregrinæ. Illa cœlorum ocelli, Tu Pannoniæ. Illa lucent orta, Tu cùm primum Româ nobis appuliſti. Illæ, quæ Te Romam auexerunt, Patriæ reuexerunt, nos Tuos minimè fefellerunt. Teſtis eſt tribunal regium, Religio Regia, hoc eſt Catholica, Tu ipſe: primùm meritiſſimus ARCHIDIACONVS, tum VICEPVRPVRATVS, INFVLATVS deinde Agrienſis, ARCHIPRÆSVL demum Strigonienſis. Inuidit enim, ſanctè, Agriæ Strigonium; Vicariumque nuper expertum, Pazmanij dixit ſucceſſorem. Hîc amabo, lucem Tibi attulit, an potiùs à Te hauſit? ſaniſſimè; gemmis antea, nunc etiam ſtellis ſuperbit: imò alis euectum aſtra ſuccollantia felix calcat, ijſdemque afflabellantibus diuiniores ex Te in Se ignes prouocat pro roſtris, pro aris, nuſquam ſine corde. Nõ potes hoc, vt velis, magne Præſul pernegare. Circumuolat Cor

Tuum

Tuum Eccleſiam ſuam, commiſſum Tibi orbem, inſomne ſidus, ac Tridentinæ veritatis vndique faces, flammaſq; ſpargit diuinas. Neque minùs imbres ciet, ſed aureos: in Diuum Franciſcũ, collabentia Monoparthenia, Tẽpla, Omnes opis, ſtipiſque indigos. Et quia cordiale ſidus eſt, Iouiali in omnes influit beneuolentiâ. Inter cæteros, Societatem noſtram, quàm minimam, facis maximam, dum eo complecteris affectu, qui meritis noſtris imparibus ruborem prouocat cum rubore. Si cum Ægyptijs ſcriberemus, Cor Tibi in gutture pingeremus: ita nobis, id eſt Tuis, more Tuo, Loſiano, ſynceriſſimè conſueuiſti. Sodalitij Mariani, omnis virtutis palæſtræ, Rectorem etiamnum agis imitando exemplo: curarumque partem, quas vtrique Reipublicæ debes ex officio, in hoc quoque promouendum, ornandumq; deriuas. Nempe vt in bella, cœlo quondam laureanda, Marianos Primipilus animares, exempla præter, arma nuper MANVALIA ſuppeditaſti: quantis ad victorias trophæis, breui ſidera loquentur fatigata. Quin vt Mariana gens in regno Mariano numeroſior adoleſcat, Reginæque ſuæ gloriam, Hæretica improbitate obſoleſcentem, omnino reſtituat, Tyrnauiæ, ſub curam Societatis, Nobilioris Adoleſcentiæ Seminarium contradiſti; fructu ex primitijs prodromis auſpicato, olim in ampliſſimas meſſes emerſuro. Non poteſt enim non incrementa ſumere, quod tam nobili principio, Cordi Tuo vitam debet. Finio, quia cogis, non quia poſſum: Deumque animitus precor, vt hoc Cor vitam viuat nobis, Eccleſiæ, Deo, adhuc ſęcularem: ac tum Alæ Tuę in phœnicem abeant: ſideribus non eſt neceſſe vlteriorem perennitatem imprecari. Viennæ Auſtriorum ex Collegio Cæſareo Academico ad 13. Kalend. Apriles, anno ſalutari 1640. eodemque Societati noſtræ ſæculari.

Illuſt.mæ Celſidtud.is Tuæ

Seruus in Chriſto infimus

Franciſcus Amicus.

FACVLTAS
R. P. PROVINCIALIS
PROVINCIÆ AVSTRIACÆ
SOCIETATIS IESV.

CVM Sacræ Cæsareæ Maiestatis decreto omnibus & singulis Typographis & Bibliopolis, ac alijs quamcunque librariam negotiationem exercentibus seriò, firmiterque inhibeatur, ne quisquam vllos libros à nostris Patribus hactenus editos, vel imposterum edendos, intra Sacri Romani Imperij Regnorum, & Dominiorum suæ Cæsareæ Maiestatis hereditariorum fines, simili vel alio characteris genere, aut forma, siue in toto, siue in parte recudere, vel aliò recudendos mittere, aut alibi etiam impressos adducere, vendere, & distrahere, clam, seu palam, citra iudicium ac testimonium supradictorum Patrum audeat, vel præsumat: Concedo ego IOANNES RVMER Societatis IESV per Austriæ Prouinciam Præpositus Prouincialis (potestate mihi ad id facta ab Admodum R. P. N. Generali Mutio Vitelleſco) soli Viduæ BALTAZARIS BELLERI Duacensis Typographi facultatem excudendi CVRSVS THEOLOGICI Tomum VII. de Sacramentis in communi, Baptismo, Confirmatione & Eucharistia à R. P. FRANCISCO AMICO Societatis Nostræ Theologo conscriptum, atque à deputatis ad id Patribus lectum, & approbatum. In quorum fidem hoc ei testimonium, & Priuilegium ad decennium manu nostra subscriptum & sigillo munitum dare voluimus. Viennæ 5. Iulij. Anno M. DC. XXXIX.

IOANNES RVMER.

APPROBATIO.

EXimij Doctoris ac R. P. FRANCISCI AMICI præclari è Societate IESV Theologi Tomus VII. Sacramentis diuinis, ac in primis Augustissimo Eucharistiæ mysterio facem egregiam accendit, ideoque typis dignum censeo. Duaci 30. Nouemb. Anno 1640.

F. Syluius S. Theol. Doctor, & eiusdem Regius ac ord. Professor.

INDEX

INDEX

DISPVTATIONVM ET SECTIONVM HVIVS OPERIS.

DISPVTATIO PRIMA.

De natura & essentia Sacramenti.

Sectio I. *An sacramentum essentialiter constituatur relatione signi, an relatione causæ?* pag. 3

II. *Quale signum competat sacramentis.* 8

III. *An sacramenta noua & vetera vniuocentur in ratione sacramenti?* 11

DISPVTATIO SECVNDA.

De materia & forma sacramentorum nouæ legis.

Sectio I. *An omnia sacramenta nouæ legis constent rebus & verbis?* 13

II. *An sacramenta nouæ legis constent rebus & verbis tanquam materia & forma?* 14

III. *Quam simultatem requirant res & verba sacramentalia, vt constituant vnum signum efficax sanctitatis?* 16

IV. *An materia & forma sacramentorum sint determinatæ ex diuina institutione?* 17

V. *Quæ mutatio facta in sacramentis irritet sacramenta?* 27

DISPVTATIO TERTIA.

De necessitate Sacramentorum. 31

Sectio I. *An in statu innocentiæ futura fuissent sacramenta?* 32

II. *An in statu innocentiæ futura fuissent sacrificia?* 38

III. *An in lege naturæ fuerint sacramenta & sacrificia?* 39

IV. *De sacramentis reliquorum statuum.* 49

DISPVTATIO QVARTA.

De causalitate sacramentorum. 50

Sectio I. *An vetera sacramenta habuerint virtutem iustificandi ex opere operato?* ibid.

II. *An sacramẽta nouæ legis sint causa gratiæ?* 54

III. *Quo pacto gratia sacramentalis differat ab habituali & reliquis virtutibus infusis?* 56

IV. *Quam dispositionem requirant sacramenta nouæ legis in adultis vt gratiam cõferant?* 59

§. 1. *An sacramenta mortuorum, vt adultis gratiam conferant, perfectam requirant peccati retractationem?* ibid.

§. 2. *Quam dispositionem requirant sacramenta viuorum, vt gratiam conferant adultis?* 63

V. *An sacramenta viuorum vim habeant conferendi primam gratiam?* 64

VI. *An sacramenta æqualem gratiam conferant æqualiter, inæqualem vero inæqualiter dispositis?* 66

VII. *An sacramenta gratiam conferant in voto tantùm suscepta?* 68

VIII. *Quando sacramenta actu suscepta gratiam conferant?* ibid.

IX. *An omnia sacramenta gratiam conferant recedente fictione?* 70

X. *Qualis dispositio requiratur, vt tollatur obex, & sacramentum suum effectum operetur?* 71

XI. *An sacramenta nouæ legis sint physica, an moralia instrumenta gratiæ?* 73

DISPVTATIO QVINTA.

De potentia obedientiali.

Sectio I. *An in rebus creatis detur potentia obedientialis, & quid illa sit?* 82

II. *An potentia obedientialis reperiatur in omni genere causæ?* 85

III. *An potentia obedientialis actiua sit superaddita, vel congenita naturis rerum?* 87

IV. *An hæc qualitas naturis rerum superaddita ab aduersarijs asserta sit possibilis?* 97

V. *An potentia obedientialis sit naturalis vel supernaturalis?* 101

VI. *An potentia obedientialis sit completa in ratione personæ?* 103

VII. *An vna potentia obedientialis sit perfectior alia?* ibid.

VIII. *An potentia obedientialis sit essentialis creaturæ?* 106

IX. *In quo potentia obedientialis formaliter consistat?* 107

X. *In quo genere, & prædicamento sit potentia obedientialis?* 108

DISPVTATIO SEXTA.

Quæ entia, & ad quos effectus eleuari possunt.

Sectio I. *An ens successiuum eleuari possit ad producendum effectum permanentem totum simul?* 109

II. *An possit assumi creatura ad sui productionem?* 111

III. *An possit creatura eleuari ad destructionem sui?* 113

IV. *An possit ens non vitale assumi ad vitaliter operandum?* 115

V. *An potentia obedientialis possit eleuari ad creandum?* 118

VI. *An potentia obediẽtialis eleuari possit ad producendos effectus tẽpore, & loco distãtes?* 119

DISPVTATIO SEPTIMA.

De charactere.

Sectio I. *An aliqua sacramenta characterem imprimant?* 121

II. *Quæ*

II. *Quæ ſacramẽta characterem imprimãt?* 123
III. *Quid ſit character?* 124
IV. *In quo ſubiecto proximè imprimatur character?* 126
V. *An & quo pacto character ſit indelebilis?* 127
VI. *Quot ſint proprietates characteris?* 128
VII. *An Chriſtus & Beata Virgo habeant characterem?* 130
VIII. *An ſinguli characteres ſint diuerſæ ſpeciei inter ſe?* 131
IX. *An Epiſcopatus vouum imprimat characterem à Sacerdotali diſtinctum?* 132
X. *Quam diſpoſitionẽ requirant ſinguli characteres in ſubiecto, vt in eo imprimantur?* 133

DISPVTATIO OCTAVA.

De cauſa inſtituendi Sacramenta.

Sectio I. *An omnia ſacramenta noua legis ſint à Chriſto immediatè inſtituta?* 134
II. *An ſacramenta Chriſtus inſtituerit vt homo?* 136.

DISPVTATIO NONA.

De diſpoſitione requiſita ex parte miniſtri.

Sectio I. *An ſemper teneantur miniſtri, dum ſacramenta miniſtrant, ponere ſe in gratia?* 137
II. *Qualis intentio ad validitatem ſacramenti requiratur?* 138

DISPVTATIO DECIMA.

De neceſſitate Sacramentorum.

Sectio I. *Quæ ſacramenta ſint neceſſaria neceſſitate medij, quæ verò neceſſitate præcepti?* 140
II. *An Euchariſtia ſit neceſſaria neceſſitate medij, an tantùm præcepti?* 141

DISPVTATIO VNDECIMA.

De Baptiſmo.

Sectio I. *An, & quando baptiſmus ſit à Chriſto inſtitutus?* 143
II. *In quo baptiſmi eſſentia conſiſtat?* 146
III. *Quiſnam ſit baptiſmi miniſter?* 148
IV *An poſſint plures eãdẽ hominẽ baptizare?* 150
V. *Quodnam ſubiectum ſit capax baptiſmi, eiuſque effectus?* 152
VI. *Quæ diſpoſitio ex parte ſuſcipientis neceſſaria ſit ad validitatem baptiſmi?* 155
VII. *An liceat infidelium infantes inuitis parentibus baptizare?* 156
VIII. *Quos effectus per ſe cõferat baptiſmus?* 160

DISPVTATIO DVODECIMA.

De baptiſmo flaminis, & ſanguinis.

Sectio I. *An, & quo pacto baptiſmus flaminis ſuppleat vicem baptiſmi fluminis?* 164
II. *An baptiſmus ſanguinis ſufficiat ad ſaluandos infantes?* 165
III. *An martyrium abſque ſacramento baptiſmi, aut pœnitentia ſufficiat ad iuſtificandos adultos?* 167

DISPVTATIO DECIMATERTIA.

De ſacramento Confirmationis.

Sectio I. *An, & quando hoc ſacramentum ſit à Chriſto inſtitutum?* 179
II. *Quanam ſit eſſentialis materia huius ſacramenti?* 181
III. *Quænam ſit eſſentialis huius ſacramenti forma?* 190
IV. *Quos effectus hoc ſacramentum confirmando conferat?* 192
V. *Quodnam ſubiectum ſit huius ſacramenti capax?* 193

DISPVTATIO DECIMAQVARTA.

De exiſtentia Euchariſtiæ.

Sectio I. *Quibus argumentis probatur realis præſentia corporis, & ſanguinis Chriſti in hoc ſacramento?* 195
II. *An hoc ſacramentum inſtitui potuerit ante incarnationem?* 199

DISPVTATIO DECIMAQVINTA.

De natura, & eſſentia Euchariſtiæ.

Sectio I. *Quid eſſentialiter importet ſacramentum Euchariſtiæ?* 200
II. *An hoc ſacramentum ſit vnum ſpecie?* 205
III. *Vnde ſumenda ſit vnitas numerica Euchariſtiæ?* 206

DISPVTATIO DECIMASEXTA.

De materia remota Euchariſtiæ.

Sectio I. *An ſolus panis triticeus, ſit materia remota Euchariſtiæ?* 209
II. *An panis azymus ſit neceſſarius neceſſitate ſacramenti, an præcepti?* 210
III. *An ſolum vinum de vite ſit materia remota calicis?* 211
IV. *An, & quo iure ſit vino admiſcẽda aqua?* 213
V. *An aqua mixta vino ſit pars eſſentialis, an ſaltem integralis materia calicis?* 214
VI. *An poſito, quod elementa ſint formaliter in mixto, conuertantur in corpus & ſanguinem Chriſti?* 221
VII. *An materia conſecranda debeat eſſe præſens miniſtro?* 222
VIII. *An materia conſecranda debeat eſſe ſub certa quantitate determinata?* 223
IX. *An in aliquo caſu ex diſpenſatione Pontificis liceat in vna tantùm ſpecie conſecrare?* 225

DISPVTATIO DECIMASEPTIMA.

De conuerſione panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti.

Sectio I. *An cum corpore & ſanguine Chriſti maneat ſubſtantia panis & vini?* 227
II. *An de potentia abſoluta ſimul cum corpore Chriſti ſacramentaliter exiſtente, manere poſſit ſubſtantia panis?* 230

DISPVTATIO DECIMAOCTAVA.

De natura Tranſſubſtantiationis.

Sectio I. *Quæ ad veram conuerſionem requirantur?* 231
II. *Quotuplex ſit conuerſio?* 236
III. *An hæc ſacramentalis actio ſit vera conuerſio, & quiſnam ſit formalis terminus ad quem ipſius?* 238
IV. *An hæc ſacramentalis conuerſio ſupponat in Chriſti corpore aliquã mutationẽ, & qualẽ?* 248
V. *An ad hanc actionem concurrat aliqua cauſa creata?* 252

VI. *An in hac ſacra conuerſione, panis deſinat formaliter, vi alicuius actionis phyſicæ, & quænam illa ſit?* 255
VII. *An panis, & vinum in hac ſacra conuerſione annihilentur?* 257
Regulæ ad dignoſcẽdas propoſitiones, quæ de hoc ſacramento fieri ſolent? 261
VIII. *An qualibet creatura conuerti poſſit in aliam?* 262
IX. *An creatura conuerti poſſit in Deum, vel Deus in creaturam?* 264

DISPVTATIO DECIMANONA.

De præſentia Chriſti in Euchariſtia.

Sect. I. *An præſẽtia corporis Chriſti in hoc ſacramẽto per ſe colligatur ex cõuerſione panis?* 265
II. *An ex conuerſione panis colligatur indiuiſibilis præſentia corporis Chriſti?* 266
III. *An totus Chriſtus contineatur ſub quauis ſpecie?* ibid.
IV. *Quid nomine corporis veniat vi verborum in hoc ſacramento?* 268
V. *An totus ſanguis ſit vi verborum ſub ſpeciebus vini?* 273
VI. *An Verbum & vnio hypoſtatica ſint vi verborum in hoc ſacramento?* 274
VII. *Quid vi verborum, & quid per concomitantiam in triduo fuiſſet præſens ſub ſpeciebus panis & vini?* 276
VIII. *An corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento cũ quantitate, cæterisq; ſuis accidentibus?* 278
IX. *An ſit totus Chriſtus ſub quauis parte ſpecierum ante fractionem?* 281
X. *An Chriſtus ſit ſub indiuiſibilibus ſpecierũ?* 283
XI. *Quid ſit præſentia ſacramentalis?* 284
XII. *An ſacramentalis præſentia varietur ad motum ſpecierum?* 289
XIII. *An præſentia ſacramẽtalis includat vnionem corporis Chriſti cum ſpeciebus?* 290
XIV. *An hæc præſentia pendeat à ſpeciebus?* 292
XV. *An corpus Chriſti moueatur ad motum ſpecierum, ſubiectando intrinſecùs motum?* ibid.
XVI. *An corpus Chriſti poſſit eſſe in pluribus locis circumſcriptiuè?* 295
XVII. *An ſimul cũ ſubiecto neceſſariò replicẽtur omnes proprietates à loco independentes?* 297
XVIII. *An mutatio facta corpori in vno loco neceſſariò fiat eidem vbicunque exiſtenti?* 299
XIX. *An omnis mutatio facta ſubiecto in vno loco fieri poſſit eidem alibi exiſtenti?* 301
XX. *An eoſdem actus vitales cognoſcitiuos, & appetitiuos, quos eliceret homo in vno loco, eliceret in alio?* 302
XXI. *An poſſit eadem res ſubſtantialiter corrumpi, vel annihilari in vno loco, abſque eo, quod ſubſtantialiter corrumpatur, vel annihiletur in alio?* 308
XXII. *An ſub apparitionibus miraculoſis, in hoc ſacramento fieri ſolitis, Chriſtus ſacramentaliter perſeueret, & an caro & ſanguis, qui interdum in hoc ſacramento apparent, ſint vera caro, & verus ſanguis?* 310

DISPVTATIO VIGESIMA.

De his quæ poteſt Chriſtus in hoc ſacramento exiſtens, agere vel pati.

Sectio I. *An poſſit corpus Chriſti in hoc ſacramento exiſtens naturaliter moueri?* 311
II. *An corpus Chriſti ſacramentaliter exiſtens naturaliter agere vel pati poſſit actione corporea?* 313
III. *An anima Chriſti ſacramentaliter exiſtens ſit naturaliter capax actionis & paſſionis ſpiritualis?* 315
IV. *An anima Chriſti in hoc ſacramento exiſtẽs naturaliter intelligere aut velle poſſit?* 317

DISPVTATIO VIGESIMAPRIMA.

De paſſiua cognoſcibilitate corporis Chriſti in hoc ſacramento exiſtentis.

Sectio I. *An corpus Chriſti ſacramentaliter exiſtens per diuinam potentiam videri poſſit oculo corporeo?* 319
II. *An corpus Chriſti in ſacramẽto exiſtẽs naturaliter cognoſci poſſit ab intellectu creato?* 321

DISPVTATIO VIGESIMASECVNDA.

Quando & quomodo deſinat Chriſtus in hoc Sacramento?

DISPVTATIO VIGESIMATERTIA.

De accidentibus quæ in hoc Sacramento remanent.

Sectio I. *An & quæ accidentia maneant in hoc ſacramento peracta conſecratione?* 325
II. *Quo pacto accidentia in hoc ſacramento exiſtant?* 327
III. *Quænam agere ac pati valeant accidentia Euchariſtica?* 332

DISPVTATIO VIGESIMAQVARTA.

De forma ſacramenti Euchariſtiæ.

Sectio I. *In quibus verbis cõſiſtat eſſentialis forma conſecrationis corporis & ſanguinis?* 335
II. *An eiſdem verbis Chriſtus conſecrauit, quibus nos conſecramus?* 343
III. *Quid demonſtret pronomen* Hoc, *vel* Hic *in forma conſecrationis?* 348
IV. *An verba formæ proferantur à Sacerdote recitatiuè, an enuntiatiuè?* 350
V. *An verba conſecrationis hoc ſacramentum cauſent vt vera?* 354
VI. *An verba conſecrationis non cauſent, niſi in virtute Chriſti actu exiſtentis?* 358
VII. *An plures formæ concurrere poſſint ad eiuſdem materiæ conſecrationem?* 362

DISPVTATIO VIGESIMAQVINTA.

De effectibus ſacramenti Euchariſtiæ.

Sectio I. *Quam diſpoſitionem requirat Euchariſtia vt ſuum effectum conferat?* 365
II. *An hoc ſacramentum ſemper continuò gratia augeat, quamdiu in nobis manet?* 367
III. *An hoc ſacramentum maiorem gratiam cõferat virtute vtriuſque, quàm vnius tantùm ſpeciei?* 371

DISPVTATIO VIGESIMASEXTA.

De confeſſione peccati mortalis ante hoc Sacramentum præmittenda.

Sect. I. *An & quo iure præmittenda ſit confeſſio peccati mortalis ante ſacramentum Euchariſtiæ?* 378

INDEX DISPVTATIONVM ET SECT.

II. *An & quando liceat abſque præmiſſa ſacramentali confeſſione peccati mortalis ad Euchariſtiam accedere?* 380

DISPVTATIO VIGESIMASEPTIMA.

De ieiunio requiſito ad ſacram Euchariſtiam ſumendam.

Sectio I. *An, & quale ieiunium requiratur ad hoc ſacramentum ſumendum?* 384
II. *An interdum liceat hoc ſacramentum ſumi à non ieiuno?* 385
III. *Quando liceat Sacerdoti non ieiuno communicare?* 387

DISPVTATIO VIGESIMAOCTAVA.

De ijs qui ſunt capaces huius Sacramenti.

Sectio I. *An Angeli, & reliquæ creaturæ homine inferiores ſint capaces huius ſacramẽti?* 389
II. *An infantes, & perpetuò amentes ſint capaces ſacramentalis, & ſpiritualis manducationis Euchariſtiæ?* 390
III. *An amentes, qui antea habuerunt rationis vſum, ſint capaces huius ſacramenti, & num debeat illis ſaltem in articulo mortis miniſtrari?* 392

DISPVTATIO VIGESIMANONA.

De obligatione ad hoc Sacramentum ſumendum.

Sectio I. *An hoc ſacramentum ſit ſub præcepto diuino, an humano?* 393
II. *Quando præceptum diuinum ſumendi Euchariſtiam obliget?* 394
III. *De præcepto Eccleſiaſtico cõmunicandi?* 396
IV. *An aliqui ſpeciali iure teneantur frequentiùs communicare?* 398
V. *Quando & quo actu obliget Eccleſiaſticum præceptum annuæ communionis?* 399
VI. *Quæ perſonæ adſtringãtur hoc præcepto?* 402
VII. *An communio ſub vtraque ſpecie ſit omnibus neceſſaria?* 403

DISPVTATIO TRIGESIMA.

De obligatione repellendi peccatores à communione.

Sectio I. *An publici peccatores ſint à communione repellendi?* 410
II. *An peccatori occulto neganda ſit communio?* 411.

DISPVTATIO TRIGESIMAPRIMA.

De miniſtro diſpenſante Euchariſtiam.

Sectio I. *An ad ſolos Sacerdotes ſpectet diſpenſatio huius ſacramenti?* 413
II. *An hoc officium communicari poſſit diaconis, vel laicis in caſu neceſſitatis?* 415
III. *An & quam iuriſdictionem requirat hoc ſacramentum in miniſtro?* 420

DISPVTAT. TRIGESIMASECVNDA.

Quid ſit ſacrificium in communi.

An ad ſacrificium ſufficiat priuata authoritas? 423
Qualis debeat eſſe actio quæ ad ſacrificium requiritur? 425
An ad eſſentiam ſacrificij requiratur interior actus religionis? 426

DISPVTATIO TRIGESIMATERTIA.

De ſacrificio Miſſæ.

Sectio I. *An in Miſſa offeratur verum & proprium ſacrificium?* 428
II. *Quæ ſit res oblata in hoc ſacrificio?* 430
III. *In qua actione hoc ſacrificium eſſentialiter conſiſtat?* 433
IV. *Quinã ſint offerẽtes in ſacrificio Miſſæ?* 438
V. *Pro quibus poſſit hoc ſacrificium licitè & validè offerri?* 440
VI. *Quos effectus hoc ſacrificium cauſet ex opere operato?* 443
An hoc ſacrificium ex opere operato, & infallibiliter conferat primam gratiam, & remiſſionem peccatorum attritis? ibid.
An hoc ſacrificium vim habeat augendi gratiam ex opere operato? 446
An hoc ſacrificiũ habeat vim delendi venialia ex opere operato directè & immediatè? 447
An hoc ſacrificium ex opere operato immediatè remittat pœnas ex condonatis peccatis relictas? 449
Quibus perſonis hanc pœnarum remiſſionem ſacrificium Euchariſticum conferat? ibid.
An & quo pacto hunc effectum, ex opere operato cõferat Sacerdotibus offerẽtibus? 450
An & quo pacto hunc effectum participent reliqui offerentes? 452
Quinam hunc effectum per modum applicationis participare poſſint? 454
Quas conditiones hoc ſacrificium requirat, vt ſuos effectus infallibiliter conferat? 458
VII. *An hoc ſacrificium habeat valorem infinitum?* 460
VIII. *Quodnam ſit iuſtum ſtipendium pro Miſſa dicenda?* 464
IX. *An teneatur Sacerdos aliquando celebrare?* 466
X. *An licitum ſit ſingulis diebus celebrare?* 468
XI. *An liceat plures Miſſas eodem die celebrare?* 470
XII. *Quo ritu celebrandum ſit hoc ſacrificium?* 471
De loco celebrandi Miſſas? 472
De altari? 474
De calice cum patena, & reliquis ad altare requiſitis? 476
De veſtibus Sacerdotibus? 477

DISP. NVM. VERS.

1.	14.	1.	*erade* non
	47.	17.	*expunge* non
	61.	7.	*Lege* ſi per huiuſm.
3.	64.	3.	voliti, ſufficit illis vt ſint
4.	90.	5.	effectum reliquorum Sacramentorum
	124.	antep.	Non ſic autem
5.	70.	7.	quæ in ſe non contineat
14.	22.	2.	ſub Ioanne XXIII. & Martino V.
16.	46.	penul.	Si Chriſtus aquam vino conſecrando miſceriſſet.
	54.	4.	Aſſumat Iulius I. *non* III.
	162.	vlt.	Secundùm omnes vnctiones.
18.	135.	in fine	*Adde*, Poteſt Deus producere duas res abſque vlla differentia intrinſeca; ergo & abſque vlla differentia numerica intrinſecâ.

CVRSVS THEOLOGICI
IVXTA SCHOLASTICAM
HVIVS TEMPORIS SOCIETATIS
IESV METHODVM

TOMVS SEPTIMVS

DE SACRAMENTIS
IN GENERE,
NEC NON DE
BAPTISMO, CONFIRMATIONE,
ET
EVCHARISTIA,

AVCTORE

R. P. FRANCISCO AMICO
CONSENTINO SOCIETATIS IESV
Sacro-ſanctæ Theologiæ Doctore, eiuſdemq; olim in Neapolitano Collegio, & in Celeberrima Archiducali Vniuerſitate Græcenſi Societatis IESV, nec non in Antiquiſſima & celeberrima Vniuerſitate Viennenſi publico Profeſſore

PROOEMIVM.

EXplicato Incarnationis Myſterio, explicanda eſt natura Sacramentorum, quæ ſunt primaria beneficia à Chriſto Domino Seruatore noſtro, merito ſuæ Paſſionis, humano generi collata: ex quibus veluti fontibus omnis gratia ad ſupernaturalem vitam

gignendam, conſeruandam, augendamve deriuatur. Vt vel hinc appareat, quanta ſit huius operis vel vtilitas, vel dignitas. Agendum quippe eſt de Sacramentis, quæ ſunt inſtrumenta gratiæ, pretium redemptionis, organa ſalutis, practica ſigna ſanctitatis, prognoſtica gloriæ, pignora æternitatis, arcana ſecretorum, aureus circulus, quo eò feliciùs, quò faciliùs reparati hominis ad Deum regreſſio concluditur: nam vti dono creationis feliciter à Deo egredimur demerito peccati miſerè ab eo auertimur; ita virtute Sacramentorum feliciſſimè ad eumdem regredimur. Primum docet primus & ſecundus Tomus noſtri Theologici Curſus, qui de Deo diſputant & Angelis: Secundum Tertius & Quartus, qui de vitijs & virtutibus: Tertium, Sextus, Septimus, & Octauus, in quibus de Reparatore Deo, eiuſque ſingularibus beneficijs, quæ ſeptem Eccleſiæ ſacramentis præcipuè continentur, iuxta methodum, qua hoc tempore Theologia in Scholis traditur, diſputatur. Vt tandem vniuerſa res Theologa hoc aureo regreſſionis circulo hominis ad Deum per Sacramenta reparati feliciter concludatur.

DISPVTATIO I.

De Natura & essentia Sacramenti.

1. PRIMA quæstio, quæ iuxta Aristotelis præcepta, de quauis re disceptanda venit, est, *An sit?* quæ, quia in præsenti re, nota est apud Catholicos, ea omissa, aggredimur secundam, *Quid sit?* Cæterùm etsi *Sacramenti* nomen, cui Græcè Mysterium respondet, à sacris, profanisque scriptoribus ad diuersa significanda, præcipuè ad rem aliquam occultam, & humanam cognitionem excedentem, vsurpetur; aptissimè tamen ab Ecclesia, quidquid oblatrent hæretici, appropriatur ad significanda septem illa sacra symbola, quæ ad varios morbos curandos, gratiasque impartiendas reliquit nobis Christus Dominus humani generis reparator. Atque in hac notione in hoc & sequenti tomo de Sacramentis erit disputandum.

Sacramentum quid nominis?

SECTIO I.

An Sacramentum essentialiter constituatur relatione signi, an relatione causæ?

1. Sentent. Sacramentum constitui tantùm relatione causæ. S. Thomas. Capreolus. Palatius.

2. PRIMA sententia affirmat constitui relatione causæ. Est S. Thomæ in 4. dist. 1. q. 1. art. 1. ad quæstionem primã, & ad 5. quæstionis 3. Capreoli q. 1. 1. art. concl. 1. Palatij Disp. 1. §. *Ego verò*. Vnde inferunt antiqua Sacramenta, quia tantùm significabant, non causabant gratiam, non fuisse propriè & vniuocè Sacramenta cum nostris, sed solùm impropriè & analogicè. Probant primò ex Tridentino sess. 6. cap. 7. vbi inter causas nostræ iustificationis assignans Baptismum, illum definit non per relationem signi, sed per relationem causæ: docet enim, illum esse instrumentalem causam nostræ iustificationis. Idem probari potest de omnibus Sacramentis simul, tum ex eodem Concilio sess. 7. canone 6. tum ex Florentino in in decreto Eugenij IV. de vnione Armenorum, vbi Sacramenta nouæ legis definiuntur per relationem causæ, non autem per relationem signi. Secundò, Sacramenta instituta sunt à Christo ad sanctificandos homines, vt ex nomine ipso constat: dicitur enim sacramentum à sacrando, eò quòd homines sacrat, sanctificando non formaliter, cùm sacramentum non sit ipsa formalis sanctitas animæ; sed efficienter: ergo relatio efficientis causæ constituit essentialiter sacramenta nouæ legis, quæ tantùm sunt propriè sacramenta.

Probatur 1. Conc. Trid.

Conc. Flor.

Probatur 2. Ratione.

3. SECVNDA sententia docet Sacramentum essentialiter constitui relatione signi: Est S. Thomæ 3. p. q. 60. art. 1. & 2. vbi, teste Soto in 4. dist. 1. q. 1. ar. 1. §. *Tertia demum significatio*, priorem sententiam retractat; Alensis 4. parte qu. 1. membro 1. Bonauent. in 4. dist. 1. p. 1. art. 1. qu. 2. Scoti q. 2. §. *De tertio*, Richardi ar. 1. q. 3. Durandi q. 1. nu. 8. & 9. Argent. q. 2. ar. 1. concl. 3. Rubionis q. 1. ar. 1. Ochami q. 1. ar. 1. Marsilij q. 1. ar. 1. Gabrielis q. 1. art. 1. Soti loco præcitato §. *Ex his*. Caiet. Nugnez, Vasquez, Valentię, præcitata quæst. 60. ar. 1. ex quo consequenter inferunt, sacramenta noua & vetera vniuocari in ratione sacramenti, quia vniuocantur in ratione signi, in qua sacramentum essentialiter consistit: vtraque enim perfectam significant animi sanctitatem. Probatur autem hæc sententia 1. ex recepta illa Sacramenti definitione, desumpta ex Augustino 10. de Ciuit. cap. 5. *Sacramentum est signum rei sacræ sanctificantis animam*. Secundum probat S. Thomas art. 1. citato ad primum hoc pacto: Sanctitas à qua denominatur Sacramentum, non importatur per modum causę efficientis, vti importatur sanitas à medicina, sed per modum causæ formalis, vel finalis: ergo nequit relatio causæ Sacramentum essentialiter constituere.

2. Sentent. Sacramentum esse constitui relatione signi. S. Thomas. Alensis. Bonauent. Scotus. Richardus. Durandus. Argentinas Rubio. Ochamus. Marsilius. Gabriel. Sotus. Caietanus. Nugnez. Vasquez. Valentia.

Probatur 1.

S. August.

4. TERTIA sententia affirmat, vtramque relationem, tam signi, quàm causæ esse de essentia Sacramenti: Est Magistri in 4. dist. 1. cap. 1. Alberti ibidem ar. 5. Aureoli q. 2. art. 1. propos. 3. & art. 2. propos. 2. vbi docet, Sacramentum de formali duplicem importare habitudinem, alteram signi, alteram causæ; Suarez 3. p. disp. 1. sect. 2. Coninck in ar. 4. dub. 2. Pro cuius controuersiæ explicatione,

3. Sentent. Vtramque relationem tam signi, quàm causæ esse de essentia sacramenti. Magister. Albertus. Aureolus. Suarez. Coninck. Concl. 1. Relatio signi perfectæ sanctitatis est de essentia sacramenti. Conc. Flor. Trident.

DICO 1. Relatio signi perfectæ sanctitatis est de essentia Sacramenti vt sic. Assertio apertè deducitur ex Concilio Florentino suprà citato, & ex Tridentino sess. 7. can. 6. de sacramentis in in communi. Vbi tam vetera, quàm noua sacramenta appellantur signa gratiæ; illa quidem futurę, quam per passionem Christi dandam figurabant; hæc præsentis, quàm causando significant. Verosimile autem non est, Concilia, omissis essentialibus, sacramenta definiuisse per accidentalia. Potissimum Fundamentum est, quia sacramentum non solùm ordinatur ad sanctificandos, sed etiã ad erudiendos & instruẽdos homines de rebus diuinis: erudit autem atque instruit homines de rebus diuinis, occulta atque arca-

Fundamentum.

na mysteria significando: ergo significatio interioris animæ sanctitatis est de essentia sacramenti vt sic. Confirmatur: Quod prędicatur in recto, est de essentia rei; signum perfectæ sanctitatis in recto prædicatur de sacramento vt sic: est enim ex Augustino *Sacramentum rei sacræ signum.* Quam definitionem omnes Scholastici cum Magistro in 4. dist. 1. admittunt.

Confirmatur.

Secunda Conclusio. Relatio signi non cõstituit adæquatè sacramentũ. Fundamentum.

1. ad Cor. 10

6. DICO 2. Hæc relatio signi perfectæ sanctitatis non constituit adęquatè sacramentum vt sic. Fundamentum est, quoniam hæc relatio signi fuit antiquis sacramentis cum quibusdam symbolis, quæ sacramenta non erant, communis, vt transitus maris rubri, qui teste Paulo 1. ad Cor. 10. sanctitatem per baptismum conferendam significabat, & Manna, quæ futuræ gratiæ per Eucharistiam dandæ symbolũ fuit. Igitur sola relatio signi perfectæ sanctitatis non constituit adæquatè sacramentum, cùm adæquata essentia vnius speciei nequeat esse communis alteri speciei.

Conclusio 3. Rationem sacramenti constituit tam ex relatione signi, quàm causæ.

Quoad nouæ legis sacramenta probatur. Trident.

7. DICO 3. Adæquata ratio sacramenti tam nostris, quàm antiquis communis consurgit tum ex relatione signi perfectæ sanctitatis, tum ex relatione causę alicuius saltem imperfectæ sanctitatis. Assertio hæc quoad sacramenta nouæ legis videtur certa ex præcitatis Concilijs, quæ sacramenta per vtramque relationem definiunt: Tridentinum præcitato canone 6. *Si quis dixerit, sacramenta nouæ legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre &c. anathema sit.* In qua definitione vtramque relationem, tam signi, quàm causæ Concilium comprehendit. Nam continentia gratiæ, quam sacramentis tribuit, non est continentia formalis, aut materialis, vt per se patet, sed effectiua. Quoad sacramenta verò antiquę legis probatur: nam illa discriminabantur à reliquis symbolis, quæ etsi perfectam animi sanctitatem præfigurabant, propria tamen sacramenta non erant, ex eo quòd nullam legalem sanctitatem conferebant.

De sacramentis antiquæ legis probatur.

Quam sanctitatem antiqua sacramenta causabant.

8. Erat autem hæc legalis sanctitas, quam antiqua sacramenta suscipientibus conferebant, vel consignatio personę in veram religionem, signans & distinguens illam ab alijs falsis religionibus: vt erat Circumcisio, quæ externo ac materiali corporis charactere viros consignabat veræ religionis, sine qua nemo admitti poterat ad reliquas Israelitici populi legales obseruãtias, vti nunc Baptismus baptizatos interno ac spirituali charactere obsignans, Christi militię consignat, & ab alijs falsis religionibus discriminat, sine quo nullus potest ad reliqua sacramenta admitti: Vel in consecratione Ministrorum Dei, vt erat consecratio Pontificis ac Sacerdotum. Vel demũ in purificatione à quibusdam exterioribus maculis, quæ per modum irregularitatum personas impediebant, quo minùs licitè possent ad cultum diuinũ accedere. Quæ maculæ in populo emũdabantur per aquæ aspersionem, in Sacerdotibus autem & Leuitis per manuũ pedumque lotionẽ, ac pilorũ rasuram.

Ratio à priori conclusionis.

9. Ratio verò à priori sumenda est ex duplici fine, ad quem ordinata sunt sacramenta, nempe ad homines erudiendos, vt nimirum per externa ac materialia signa in cognitionẽ veniamus latentium Mysteriorum, quæ sub sensibilibus symbolis occultantur: *Ex visibilibus enim ad intelligibilia, & ex fictione signorum ad simplices cælestium ordinum nos prouehit summitates*, vt de cælesti Hierarchia in fine testatur Dionysius, & ad Dei cultores sanctificandos. Ad priorem finem ordinatur sacramentum per relationem signi. Quod teste Augustino lib. 2. de doctrina Christiana cap. 1. præter speciem sui, quam ingerit sensibus, aliquid aliud ex se facit in cognitionem venire. Ad posteriorem verò ordinatur per relationem causę alicuius imperfectæ saltem sanctitatis, quam suscipientibus confert; igitur de ratione sacramẽti in communi est, non modò perfectam animi sanctitatem significare, sed aliquam etiam conferre, proportionatam statui. Vel perfectam, vt in hoc statu legis Euangelicę; Vel imperfectam & legalem, vti in statu legis Mosaicę.

S. Dionys.

S. August.

Hugo Victorinus.

10. Hanc duplicem relationem signi & causæ complexus est in definitione sacramenti Hugo de S. Victore lib. 1. de sacram. par. 9. cap. 2. *Sacramentum*, inquit, *est materiale elementum foris sensibiliter propositum, ex similitudine representans ex institutione significans, ex sanctificatione continens aliquam inuisibilem ac spiritualem gratiam.* Quę etiam duplicem relationem signi & causæ comprehendit in sua definitione Magister: *Sacramentum enim*, inquit, *propriè dicitur, quod ita signum est gratiæ Dei, & inuisibilis gratiæ forma, vt ipsius imaginem gerat, & causa existat.* Vnde ibidem concludit: *Non ergo significandi tantùm gratia sacramenta instituta sunt, sed etiam sanctificandi.* Hinc est, vt aliquando Patres sacramenta definiant per relationem causæ, aliquando per relationem signi.

Magister.

Ad rationẽ sacramenti non requiri relationem causæ perfectæ sanctitatis.

Antiqua sacramenta fuisse propriè sacramenta.

11. Quòd autem ad rationem sacramenti vt sic non requiratur relatio causæ perfectæ sanctitatis, sed sufficiat relatio causę alicuius imperfectæ ac legalis sanctitatis, contra Magistrum, qui ad rationem sacramenti requirit relationem causæ perfectæ sanctitatis, vt propterea antiqua non vocet sacramenta, sed signa tantùm, sic probatur. Antiqua sacramenta erant simpliciter sacramenta, quæ tamen non causabant perfectam sanctitatem, sed solùm imperfectam; ergo ad rationem sacramenti vt sic non requiritur relatio causæ perfectę, sed sufficit relatio causæ imperfectæ tantùm sanctitatis. Antecedens colligitur ex Florentino & Tridentino locis præcitatis, nec non ex Patribus, qui antiqua sacramenta appellant simpliciter sacramenta: quod autem appellatur simpliciter tale, est simpliciter tale: nam ex appellatione rei venimus in notitiam essentiæ eiusdem rei. Igitur antiqua sacramenta erant verè & propriè sacramenta, esto non habuerint relationem perfectæ, sed solùm imperfectæ sanctitatis: nam quod est simpliciter tale, est verè propriè tale. Idem ex-

Conc. Florentinum & Trid.

Catechismus Rom.

prelsè docuit Catechismus Romanus de sacramentis in communi paulò post initium: vbi, explicato nomine sacramenti, ait, idem sacramenti nomen conuenire veteris legis sacramentis. Cum nomine autem intelligit eamdem sacramenti rationem per nomen significatam. Cæterùm hæc relatio causæ in sacramento tenet se ex parte materiæ, quæ ad relationem signi præsupponitur, non autem ex parte formæ, quæ sumitur ex relatione signi. Est enim sacramentum sacrum quoddam artificiatum constans ex symbolo sensibili causatiuo alicuius sanctitatis, tanquam ex materia; & ex significatione perfectæ sanctitatis, tanquam ex forma.

Relatio causæ in sacramentis tenet se ex parte materiæ.

Cæremoniæ non sunt sacramenta.

12. Ex dictis deducitur 1., tã antiquas cæremonias, quę legalem tantũ sanctitatem conferebant, perfectam tamen non significabant; quàm nouas ab Ecclesia institutas, vt est aqua benedicta, prima tonsura, absolutio ab excommunicatione, professio religionis, non esse sacramenta, sed ad summum sacramentalia, eò quòd perfectam sanctitatem non significant. Legendus est sanctus Thomas 1.2. q. 101. art. 4.

S. Thomas.

Discrimen inter noua & antiqua sacramẽta.

13. Deducitur secundò, sacramenta noua discriminari à veteribus, nó solùm quòd hęc perfectam, illa imperfectam sanctitatem conferebant: sed etiam, quòd illa non eamdem sanctitatem, quam principaliter significabant, conferebant: nam principaliter significabant sanctitatem perfectam dandam per Christũ, conferebant verò imperfectam, mediante quâ figurabant perfectam. Nostra verò eamdem sanctitatem, quam practicè significant, conferunt. Secundò differunt nostra ab antiquis ratione signi: nam antiqua erant signa prognostica tantùm & promissoria futuræ sanctitatis perfectæ, demonstratiua tantùm prętentis sanctitatis imperfectæ, quam ex diuina institutione infallibiliter conferebant. Nostra verò sunt signa demonstratiua præsentis gratiæ, quam conferunt, & prognostica gloriæ, quam promittunt, & simul rememoratiua passionis Christi, à qua tanquam à causa meritoria principali originantur. Tertiò, principalior in nostris sacramentis est relatio causæ, quàm signi: nam hæc ordinatur ad instruendum, illa ad sanctificandum hominem: potior autem est sanctificatio, quàm instructio. In antiquis verò principalior fuit relatio signi, quàm causæ: nam relatio causæ in illis fuit imperfecta, saltem ratione termini; signi verò perfecta.

Causatiuũ sanctitatis in sacramẽtis natura prius est, quàm significatiuum. Probatur. 1

14. Deducitur tertiò, in sacramentis non esse causatiuum alicuius sanctitatis naturæ præcedere esse significatiuum perfectæ sanctitatis. Probatur primò de omnibus sacramentis: nam esse causatiuum alicuius sanctitatis se tenet ex parte materię: materia autem tam in nouis, quàm in antiquis sacramentis est prior ipsa significatione perfectę sanctitatis: igitur esse causatiuum alicuius sanctitatis in sacramentis natura præcedit esse significatiuum perfectę sanctitatis. Maior cõstat. Minor patet: nam materia præsupponitur ad significationem, ad quam exprimendam assumitur. Igitur in sacramentis prius est esse causatiuum alicuius sanctitatis, quod vt materia præsupponitur ad significationem perfectæ sanctitatis, quàm esse significatiuum perfectæ sanctitatis.

Probatur 2. specialiter de sacramẽtis veteris legis.

15. Secundò specialiter probatur de sacramentis veteris legis: nam illa per eamdem imperfectam sanctitatem, quam suis cultoribus conferebant, præfigurabant futuram sanctitatem perfectam, per Christi passionem conferendam. Igitur in illis esse causatiuum imperfectæ sanctitatis præsupponebatur ad esse significatiuum sanctitatis perfectę.

Probatur 3. de sacramẽtis noua legis.

16. Tertiò probatur de sacramentis nouæ legis: quoniam in his esse causatiuum perfectę sanctitatis est virtus causatiua sanctitatis, quæ natura præcedit esse significatiuum eiusdem sanctitatis, sicut causa præcedit suum effectũ. Nam esse causatiuũ est causa sanctitatis, quæ præcedit sanctitatem, vt causa effectum: esse verò significatiuum eiusdem sanctitatis includit ex parte termini significati causalitatem ab ipso sacramento ponendam. Ratio est, quoniã hæc significatio perfectæ sanctitatis in sacramentis nouę legis, est practica, quæ supponit in termino significato practicam causalitatem ipsius termini significati, quę, vt patet, pręsupponit virtutem causandi in ipso sacramento.

Confirmatur

17. Confirmatur: nam relatio signi in sacramentis nouæ legis resultat ad esse causæ & effectus: ergo relatio signi sequitur ad ipsum esse causæ. Consequentia patet. Antecedens probatur: nam siue causa & effectus sumantur in esse potentiali, siue in esse actuali, semper relatio signi sequitur esse causę & effectus. Nam sicut priùs causa causat suum effectum, quàm illum practicè significet à se causatum: ita priùs etiam causa est causatiua suum effectum, quàm illum practicè significet, vt à se causabilem vel causandum, cùm in ipso termino significato supponat suam causalitatem. Ergo siue sacramenta nouæ legis sumantur in actu primo, vt causatiua gratię, siue in actu secundo vt causantia gratiã, semper relatio signi eiusdẽ gratiæ vt causabilis vel causatæ ab ipsis sacramentis, sequitur rationem causantis vel causatiui eorumdem sacramentorum.

Quando verum sit, Ideo sacramenta efficere gratiã, quia illam significant? Catechismus Rom.

18. Ex his explicantur ambæ illæ propositiones, quæ de sacramentis fieri solent: *Ideo sacramenta efficiunt gratiam, quia illam significant.* Et: *Ideo sacramenta gratiam significant, quia illam efficiunt.* Vtramque enim propositionem indicat Catechismus Romanus de sacramentis in cõmuni, vbi ex Patrum sententia, sacramenta appellat signa quædam sensibus subiecta, quæ gratiam, quam efficiunt, simul declarant ac veluti ante oculos ponunt. Infrà verò docet, corporis ablutionem in Baptismo illud in animo efficere, quod significat. Est igitur prima propositio vera tantùm à posteriori, & quoad nos: secunda à priori secundùm se. Quanquã eædem propositiones explicari possent de eodem genere prioritatis secundũ duplicem significationem speculatiuã & practicam, quam sacramenta ipsa nouę legis in-

Significatio speculatiua & practica quid.

gis ineludunt speculatiua est, quæ supponitur ad ipsum esse causatiuum gratiæ: estque significatio desumpta tam ex naturali proportione externi symboli cum interna animi sanctitate, quàm ex artificiali significatione ex humano instituto ad eandem gratiam speculatiuè significandam imposita. Practica verò est, quæ supponit in termino significato causalitatem gratiæ ab ipso sacramento positam vel ponendam. Est igitur iuxta hanc duplicem significationem prima propositio vera de significatione speculatiua, quę non modò præsupponitur ad practicam & sacramentalem significationem, sed ad ipsam etiam virtutem causatiuam sacramentorum: nam hæc est ex diuina institutione, quę supponit tam naturalem proportionem externi symboli cum interna animi sanctitate, quàm artificialem significationem vocum ex humano instituto impositam ad eandem animi sanctitatem speculatiuè exprimendam. Secunda verò propositio intelligitur de significatione practica, quę in sacramentis consequitur virtutem causatiuam gratiæ, quia supponit in termino significato causalitatem ipsorummet sacramẽtorum. Hanc duplicem significationem complexus est in definitione sacramenti Hugo Victorinus supra citatus; *Ex similitudine repręsentans, ex institutione significans, ex sanctificatione continens aliquam inuisibilem & spiritualem gratiam.*

Hugo Victorinus.

Deducitur 4. Causare gratiam sacramento essentiale non esse.

19. Deducitur 4. Sacramenta nouæ legis causare, vel practicè significare gratiam, non esse propositionem in primo, sed in tertio modo dicendi per se: cùm tantùm explicet naturam sacramenti ab effectu proprio, qui est causare, ac practicè significare gratiã; non autem ab essentia, quæ est esse causatiuum ac practicè significatiuum gratiæ: cùm possit integra essentia sacramenti consistere, adhuc nõ producta, ac practicè significata gratia, vt actu posita, vt de singulis sacramentis, vno excepto Pœnitẽtiæ sacramento, suo loco ostendam. Vnde, cum Concilia sacramenta definiunt per ipsum causare & significare gratiam, non definiunt illa per essentiam & à priori, sed ab effectu & à posteriori.

Obiectio 1.

Resp. Quid sit relatio signi in sacramento.

20. *Obiicies* 1. Ratio signi est ens rationis: ergo non potest essentialiter constituere sacramẽtum, quod est ens reale. Resp. Negatur Antecedens. Est enim relatio signi in sacramento extrinseca denominatio desumpta à voluntate institutoris, ordinantis talem rem ad talem significationem. Quæ denominatio, licet extrinseca rei denominatæ, realis tamen est; cum sit ipsa realis voluntas institutoris denominãs moraliter sacramentum per ordinem ad terminum, ad quem significandum assumitur.

Instabis.

21. Instabis. Sacramenta nouæ legis non solùm sunt signa, sed etiam causæ gratiæ: nequeunt autem esse causæ gratiæ per solam denominationem extrinsecam à voluntate institutoris: nam esse causam, importat vim productiuam, quam conferre nequit sola extrinseca denominatio ordinantis. *Resp.* Respond. Negando, sacramenta esse causas gratiæ per solam denominationem extrinsecam à voluntate institutoris, licet illa requiratur, sed per virtutem intrinsecam: de qua difficultate infrà.

Obiectio 2.

Porphirius.

22. *Obiicies* 2. Differentia contractiua generis est in eodem prædicamento cum ipso genere: nam teste Porphirio cap. de differentia, differentię potestate sunt in genere: ergo esse causatiuum sanctitatis non potest esse differentia contrahens signum ad speciem sacramenti; cùm esse causatiuum sit in prædicamẽto actionis, signum verò in prædicamento relationis. *Resp.* Resp. Negando, esse causatiuum in sacramento esse differentiam, sed tenere se ex parte materiæ, ex qua & practica significatione artificialiter componitur sacramentum. Est enim sacramentum artificiale quoddam compositum constans ex significatione, tanquam ex forma; & ex cæremonia causatiua sanctitatis, tanquam ex materia.

Dices.

23. DICES. Differentia materiæ in composito artificiali nõ discriminat vnum compositum artificiatum ab alio; eadem enim est imago Cęsaris, siue in auro, siue in cupro expressa: ergo nec differentia materię in composito sacramentali discriminabit vnum sacramentum ab alio: ergo siue materia sacramenti sit causatiua, siue non causatiua sanctitatis, semper erit eadem significatio, quæ sola est forma sacramenti. Resp. Negatur consequentia. Ratio disciminis: quoniã non semper in cõposito artificiali forma requirit determinatũ subiectum, sicut in cõposito sacramẽtali significatio perfectę sanctitatis ex institutione diuina, ex qua ratio sacramenti desumenda est, determinatam requirit materiam alicuius sanctitatis causatiuam. Confirmatur: nam si esset aliquod compositum artificiatum, cuius forma præsupponeret determinatam materiam, talis materia esset tali composito essentialis. Sicut quia in aliquo composito naturali forma supponit aliquod determinatum subiectum, tale subiectum intrat essentiam talis compositi: vt quia simum supponit tanquam determinatum subiectum nasum; risibile, rationale; & quodlibet proprium suum determinatum subiectum, in ipso composito essentialiter includitur tale subiectum. Ita, quia in composito sacramentali significatio perfectæ sanctitatis ex institutione Dei supponit materiam alicuius sanctitatis causatiuam, talis materia intrat cõstitutionem sacramentalis compositi.

Resp. Quando aliqua forma determinatum subiectum supponit, illud est de essentia talis compositi.

Obiectio 3.

24. *Obiicies* 3. Sacramentum legis naturę ad peccatum originale paruulorũ delendũ institutum, nullam ex se conferebat legalem sanctitatem: ergo de ratione sacramenti vt sic, nõ est, neque imperfectam sanctitatem conferre. Resp. Negatur Antecedens. Nam quodcunque tandem illud erat, de quo infrà, non solùm erat signum gratiæ dandæ per Christum in sacramento Baptismi, & simul conditio gratiæ collatæ paruulo propter merita Christi, sed etiam consignatiuum & consecratiuum eiusdem paruuli veræ religioni & cultui diuino, ac proinde legaliter sanctificatiuum subiecti, cui applicabatur.

Resp. Etiam sacramenta legis naturæ aliquam sanctitatem contulisse.

25. Obii-

Obiectio 4

25. *Obiicies* 4. Poterant antiqua symbola differre à sacramentis, per hoc tantùm, quod sacramenta erant signa stabilia pro certo tempore ad perfectam animi sanctitatem significandam instituta; non autem symbola, quæ tantùm erant signa temporanea, solùm transeunter, ad gratiam significandam imposita: vt in lege Euangelica fuerunt igneæ linguæ quæ in die Pentecostes abundantiam interioris sanctitatis & donorum Apostolis collatorum significabant. Resp. Esto per hoc potuissent antiqua sacramenta à puris symbolis discriminari, non est tamen ratio, cur non etiam discriminari debuerint per relationem causæ imperfectæ sanctitatis, cùm etiam hanc includebant. Adde, quòd per eam potiùs rationem discriminari debuerunt, quæ est magis propria & intrinseca sacramentis: magis autem proprium & intrinsecum sacramentis est esse causatiuum alicuius sanctitatis quàm esse signum pro aliquo tempore firmum ac stabile, vt infrà constabit.

Resp. Cur potiùs sacramenta debeant dici differre à puris symbolis per esse causatiuũ, quàm per esse stabile.

Obiectio 5.

26. *Obiicies* 5. Esse causatiuum sanctitatis non est quid vniuocum antiquis ac nouis sacramentis: ergo si per esse causatiuum sanctitatis antiqua sacramenta differrebant à puris symbolis non differrebant vniuocè, sed tantùm analogicè. Antecedens probatur, nam sanctitas legalis, cuius antiqua sacramenta erant causatiua, non vniuocè, sed analogicè tantùm conueniebat cum sanctitate interna animæ. Respond. Negatur Antecedens, de quo sectione tertia. Ad probationem negatur consequentia; nam licet, vt infrà ostendam, sanctitas legalis, & interna animæ non conueniant vniuocè, ac proinde in termino causato non conueniant vniuocè noua & vetera sacramenta: conueniunt tamen vniuocè in ratione ipsa causandi.

Resp.

Obiectio 6.

27 *Obiicies* 6. In sacramento perfectior est ratio causæ, quàm signi: ergo ratio formalis sacramenti potiùs constituenda est in ratione causæ, quàm signi. Resp. Negatur Consequentia: tum quia ratio formalis constituenda est in vltima perfectione rei, cùm sit ratio limitatiua ac terminatiua omnium perfectionum rei; cumque vltima perfectio sacramenti reliquarum terminatiua sit relatio signi, nam hæc præsupponit relationem causę tanquam materiã, ideo potiùs formalis ratio sacramenti constitui debuit in relatione signi, quàm in relatione causę. Tum quia in ea ratione constitui debuit ratio formalis sacramenti, quæ æqualis est in omnibus sacramentis: sola autem relatio signi est æqualis antiquis & nouis sacramentis; nam hæc habet eumdem terminũ, quæ est perfecta sanctitas in vtrisque: illa est saltem analoga ratione termini causabilis ab vtrisque sacramentis. Ratio autem formalis quoad fieri potest, debet esse æqualis in omnibus.

Resp. Cur potiùs relatio signi quàm causa in sacramentis pro ratione formali.

Instabis.

28. Instabis. Sicut medicamentum dicitur à medicando, ita sacramentum à sacrando: sed medicina importat solam habitudinem causę; ergo & sacramentũ. Sed negatur Consequentia: nam medicina ex natura sua instituta tantùm est ad causandam sanitatem; sacramentũ autem non solùm ad causandum, sed etiam ad significandum: quia non solùm institutum est ad sacrandos homines Deo, eiusque cultui consignandos, sed etiam ad eosdem instruendos de occultis fidei arcanis.

Resp.

Obiectio 7.

29. *Obiicies* 7. Signum potiùs conuenit effectui, quàm causæ: causa enim significatur, non significat, vt constat de fumo respectu ignis: sed sacramenta nouæ legis sunt causa gratiæ: ergo potiùs significantur à gratia, quàm illam significent. Resp. Maiorem esse veram, quãdo effectus est notior causa; falsam, quando causa est notior effectu. Cùm igitur sacramenta sint notiora nobis, vtpote sensibilia, quàm sint eorum effectus, qui sunt spirituales & insensibiles; cumque signum humanum debeat esse sensibile, potiùs ipsa debent significare suos effectus, quàm ab illis significari. Sicut nubes & Iris sunt nobis signa futuræ pluuiæ, cuius tamen sunt causæ, non effectus: eò quòd notiora sint nobis præsentia, quàm futura. Legatur Bonauentura loco præcitato ad 2. & S. Thomas in 4. dist. 1. q. 1. ar. 1. ad 5. contra 1. quæst.

Resp. Quando effectus debet dici signum suæ causæ.

Bonauent.

S. Thomas.

Obiectio 8.

30. *Obiicies* 8. Etiam sacrificia antiquę legis fuerunt symbola futuræ gratiæ per Christum, Deique cultores legaliter sanctificabant. vt constat de agno paschali, qui, vt testatur S. Thomas 1.2. q. 102. ar. 5. ad 3. fuit symbolum sacramenti Eucharistię: ergo nullum erat discrimen inter sacramenta & sacrificia. Resp. nego Antecedens de sacrificijs vt sacrificia sunt formaliter: nam hæc formaliter respiciunt cultum Dei, eiusque increatam excellentiam, in cuius recognitionem offerũtur: sacramenta verò hominũ sanctitatem ad quos sanctificandos ordinantur. Quia verò non repugnat, vtramque rationem, & sacramenti, & sacrificij in vnum conuenire subiectum, potest vna eademque cæremonia habere rationem sacrificij, & sacramenti simul: constat de Eucharistia & agno paschali, qui simul sunt sacrificium & sacramentum. Ex quo oritur hoc aliud discrimen, quòd sacrificium in actione, sacramentum in passione consummatur. Vnde potest illud vnum à pluribus offerri multisque prodesse: hoc non nisi in vno recipi, vnique prodesse.

S. Thomas.

Resp. Discrimen inter sacrificia & sacramenta.

Ad primum prima.

31. Ad primum primæ sententię ductum ab auctoritate Conciliorũ. Resp. Ideo interdum Concilia sacramenta definire per relationem causæ, quia hæc ingreditur constitutionem sacramenti, saltem inadęquatè, & ex parte materiæ. Cæterùm, vt vidimus, illa interdum etiam definiunt per relationem signi, imò per vtramque relationem simul, vt constat ex Trid. sess. 7. de sacramentis in cõmuni, can. 6.

Trident.

Ad secundum.

32. Ad secundum distinguendum de sacramentis nouæ ac veteris legis: concedendum autem est, sacramenta nouæ legis principaliùs instituta esse ad homines sanctificandos, quia hoc in his sacramentis principalius est: negandum verò de sacramentis antiquæ legis, quoniam in illis principalior fuit signicatio perfectæ sanctitatis per Christum dandæ.

Quid principalius sit in sacramentis significare, an causare?

Ad primum 2.

33. Ad primum secundæ sententiæ. Resp. In ea definitione explicitè tantùm poni, quod ex parte formę requiritur, implicitè verò supponi quod ex parte materiæ prærequiritur.

Ad secundum.

34. Ad secundum, esto sanctitas, quam sacramenta significant, non importetur per modum efficientis ex parte significationis, importatur tamen ex parte subſtrati. Nam sacramentum vi nominis non solùm importat rem sacram, sed etiam virtutem sacrandi homines, non minùs quàm medicina importet vim sanandi infirmos,

SECTIO II.

Quale signum competat Sacramentis.

Signũ duplicem habet respectũ.

S. Augusti.

35. HACTENVS ostendimus, sacramentũ esse signum, licet non tantùm, sed etiam causam: superest nunc indagãdum, quale signum sit. Porrò signum duplicem habet relationem, alteram ad se in ratione significantis; alteram ad terminum, in ratione significati. Est enim signum, vt illud definit Augustinus lib. 2. de Doctr. Christiana cap. 1. *Quod præter speciem sui, quam ingerit sensibus, aliquid aliud ex se facit in cognitionem venire.*

Prima conclusio. Signum sacramentale debet esse sensibile. S. Thomas. Magister. Scotus.

36. DICO 1. Signum sacramentale debet esse sensibile: est S. Thomæ 3. p. q. 60. ar. 4. & ferè communis Scholasticorum cum Magistro in 4. dist. 1. Constat 1. inductione in omnibus sacramentis tam nouis quàm antiquis. Ratio S. Thomæ loco præcit. & Scoti in 4. dist. 1. q. 3. est, quia sacramenta sunt instituta, vt per ea diuina intelligamus, intellecta appetamus, appetita procuremus: homo autem ad diuina conscendit per sensibilia, *Inuisibilia enim Dei à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*, Rom. 1. Addit Scotus, sacramenta instituta esse vt signa protestatiua Christianæ Religionis, quæ debent esse sensibilia, vt Christianam Religionem ab alijs falsis sectis humano modo secernant.

Rom. 1.

Ochamus. Aliacensis, Gabriel.

37. At contendunt Ochamus in 4. quæst. 1. Aliacensis quæst. 1. art. 3. Gabriel. d. 1. quæst. 1. artic. 1. hanc conditionem non esse necessariam sacramentis: tum quia posset Deus instituere signa spiritualia ad gratiam significandam: tum quia contritio in sacramento Pœnitẽtiæ, Christus in Eucharistia, character in Baptismo, Ordine, & confirmatione sunt sacramenta, & tamen aut non sunt sensibilia, aut non sunt modo sensibili.

De ratione sacramenti est vt sit signum sensibile.

38. Sed contrà: nam licet de ratione sacramenti, vt abstrahentis ab humano & Angelico, non sit esse sensibile; est tamen de ratione sacramenti homini ex animo & corpore constanti accommodati: ex quo patet ad priorem probationem. Ad posteriorem dico ea omnia eatenus esse sacramenta, quatenus externo aliquo signo fiunt sensibilia; contritio per confessionem, Christus per species panis & vini, character per aquæ ablutionem & olei balsamive vnctionem.

Secunda conclusio. Sacramentum non solùm terminatiuè, sed etiam subiectiuè sacrum esse debet. S. Augusti.

39. DICO 2. Signum sacramentale debet esse non solùm terminatiuè sacrum, ratione rei significatæ; sed etiam subiectiuè, ratione rei significantis. Colligitur ex Patribus, præsertim ex Augustino 10. de Ciuit. cap. 5. vbi sacramentum appellat, *signum sacrum*. Nam quamuis ibi loquatur de sacrificijs, eadem tamen ratio est de sacramentis. Vnde communiter Scholastici hanc Augustini definitionem applicant sacramentis.

Fundamentum. Quomodo sacramentũ sit subiectiuè sacrum.

40. Fundamentum est: nam hoc ipso, quod illud assumitur à Deo ad suos cultores sanctificandos fit sacrum vel ipsa extrinseca assumptione Dei ordinantis illud ad sanctitatem hominis: vti in veteri & noua lege fiunt vasa & vestes sacræ, hoc ipso quòd deputantur ad cultum Dei. Vnde diuersa censetur denominatio *sacri* terminatiua, & subiectiua: nam illa immediatè est ab ipsa sanctitate à sacramento causabili; hæc ab institutione Dei ordinantis illud ad sanctitatem aliquam causandam. Hinc fit, vt licet Matrimonium apud exteras nationes & sectas non sit sacrum, cùm non sit ordinatum, nisi in officium naturę; est tamen sacrum apud nos, apud quos peculiariter à Deo ordinatur ad coniuges sanctificandos.

Tertia conclusio. Signum sacramentale debet esse stabile. Fundamẽtum. Scotus.

41. DICO 3. Signum sacramentale debet esse pro aliquo saltem tempore firmum ac stabile. Fundamentum est; quoniam, vt notauit Scotus supracitatus, sacramenta non solùm sunt imposita ad significandum, sed etiam ad consignandum populum Deo, eúmq; in exteriori cultu & ritu ab alijs sectis discriminandum; hæc enim omnia connotat sacramentum: ergo debent saltem pro tempore, quo durat idem Religionis status, eadem sacramenta & signa Religionis protestatiua durare.

Dices 1.

42. DICES. Magis vel minùs durare non variat rem: ergo siue signum, quod in sacramentum assumitur diu siue breui duret non variatur in ratione sacramenti. Resp. Magis vel minùs durare non variat physicè, concedo; non variat moraliter, quod ad sacramentũ, quod est ens morale, sufficit, nego. Sicut magis aut minus durare in Beatitudine non variat operationem physicè, variat tamen moraliter & in ratione Beatitudinis, cuius est sufficienter & perfectè explere rationalem appetitum. Vude sicut cessat essentialis ratio Beatitudinis, hoc ipso, quod æternùm non durat: ita cessat essentialis ratio sacramenti hoc ipso quod firmiter ac stabiliter pro aliquo tempore non durat. Nam licet sacramentum principaliter consistat in esse significatiuo perfectæ sanctitatis, & causatiuo alicuius sanctitatis, hęc tamen omnia essentialiter connotat, quibus deficientibus, deficeret ratio sacramenti, prout de facto sacramentum institutum est.

Resp. Magis vel minùs durare non variat rem physicè, variat tamen moraliter.

Act. 2. Ioann. 20.

43. Hinc à ratione sacramenti excludun-

ba ciuſ-

Luc. 7.

ba eiusdem ad Magdalenam, *Remittuntur tibi peccata tua*, Lucę 7. tum quia, licet fuerint signa interioris sanctitatis Apostolis, & Magdalenæ collatæ, non tamen fuerunt firma ac stabilia pro aliquo determinato tempore sancita: tum maximè, quoniam hæc symbola nullius sanctitatis fuerunt causatiua; non perfectæ, nam hanc causauit solus Deus physicè, solus Christus meritoriè, solum subiectum, cui conferebatur, dispositiuè, nullo autem pacto externa symbola, quæ purè tantùm illam significabant: cùm nulla cogat ratio asserendi, illa fuisse assumpta vt instrumenta siue physica, siue moralia ad conferendam gratiam: neque sanctitatis imperfectæ, cùm nulla sit assignabilis, cuiusilla fuerint causatiua. Nam neque ab aliqua externa macula vel irregularitate subiectum emundabant; neque illud diuino cultui consignabant, vt faciebant sacramenta antiqua. Neque dici potest, saltem per Christi insufflationem fuisse Apostolos cõsecratos sacerdotes & consignatos diuino cultui: nam hoc habuerunt per internum charecterem, quo nobiliori ac perfectiori modo fuerunt sacerdotes consecrati, ac diuino cultui perpetuò mancipati. Et quamuis dici possit, per illã insufflationem accepisse potestatem iurisdictionis, quæ necessaria est ad peccata per confessionem absoluenda: hæc tamen non est propriè sanctificatiua, cùm nullam conferat subiecto sanctitatem ne imperfectam quidem, sed tantùm potestatem absoluendi.

Concl. 4. Signum sacramentale debet esse practicum. Scotus. Sotus. Discrimen inter signũ practicum & speculatiuum.

44. DICO 4. Signum sacramentale non est speculatiuum, sed practicum. Est Scoti q. 3. contra Sotũ q. 1. ar. 2. circa principium; ratio desumitur ex differentia practici & speculatiui, speculatiuum ex eodem Scoto qu. 3. §. *Hic quatuor*. est, quod solùm notificat conceptum & virtutem rei secundum se, vt vox *homo* solùm importat conceptum & essentiam hominis. Practicum est, quod ordinatur ad significandũ ipsum fieri rei exercitè, vt osculum est signum practicũ recõciliationis, quia significat ipsum fieri reconciliationis exercitè. Sacramenta autem non sunt constituta ad significandum tantùm conceptum & virtutem sanctitatis secundùm se, sed ipsum actuale fieri & exercitam sanctificationem hominũ, sunt enim finaliter instituta ad actualem sanctificationem nostram: ergo sunt practica, non speculatiua signa. Nec refert quòd vetera gratiam, quam significabant, non efficiebant, sed tãtùm efficiendam significabant per nostra: quoniam ad rationem practici non requiritur, vt quod practicè significat, simul efficiat; tametsi hoc requiratur ad signum efficax, sed sufficit vt exercitam causalitatem consignificet in termino, à quocunque illa causetur. Erant igitur vetera sacramenta practica signa, non autem efficacia gratię.

Dices 1. Sacrmenta noua legis sunt practica signa gloriæ.

45. DICES 1. Ergo nostra sacramenta non solum sunt practica signa gratię, sed etiam gloriæ: quia etiam gloriam consignificant vt effectum suo tempore conferendum. Resp. Concedo totum.

Dices 2.

46. DICES 2. Si ad practicum signum sacramentale non est necesse, vt ipsummet signum sacramentale causet gratiam, sed sat sit, vt illam aliunde causandam practicè significat, possent homines sacramenta instituere, quia possunt homines imponere signa ad significandam gratiam causandam per sacramenta à Christo instituta. Resp. Negando sequelam. Ad cuius probationem nego, tale signum ab homine impositum fore sacramentum. Ratio, quia signum sacramentale debet vi eiusdem institutionis, qua instituitur vt practicum signum conferendæ gratiæ, eamdem gratiam suo tempore conferre, vt patet in antiquis sacramentis, quæ vi eiusdem diuinæ institutionis, qua instituta fuerunt vt practica signa futuræ gratiæ, eamdem suo tempore practicè dandam figurabant. Esto igitur homo imponere possit signum ad significandam gratiam dandam per sacramenta à Christo instituta, non tamen vi suę institutionis efficere potest, vt tali signo à se impositio infallibiliter respondeat significatum, quod ad practicum signum necessarium est. Instabis, Potest legislator in sua Republica instituere practicum signum pacis, esto in sua potestate non sit, ad tale signum pacem ponere, cùm illa pendeat ex voluntate ciuium: ergo potest homo instituere practicum signum gratiæ; esto in sua potestate non sit, ad tale signum gratiam ponere. Resp. Negãdo Consequentiam, nam legislator habet moralem saltem potestatem cogendi ciues ad pacem, quam potestatem non habet homo in Deum, vt ad positionem signi gratiam ponat.

Concl. 5.

47. DICO 5. Signum sacramentale non est naturale; sed ex instituto & beneplacito Dei. Assertio est Scoti & aliorum cõmunis.

Scotus.

Quod non sit naturale, patet; nam signum naturale habet necessariam connexionem cum termino significato: nulla autem res sensibilis habet necessariam connexionem cum gratia. Maior constat ex definitione signi: Signum enim, ex Augustin. lib. 2. de doctr. Christiana,

Augustin.

cap. 1. est, quod præter speciem, quam ingerit sensibus, aliquid aliud facit in cognitionem venire. Minor probatur: quoniam omnis naturalis connexio aut est causę cum effectu, aut effectus cum causa, aut imaginis cum prototypo: nulla autem res sensibilis est naturalis causa, aut effectus, vel imago gratiæ. Non causa, quoniam hæc non debet naturaliter continere effectum: nulla autem res sensibilis potest naturaliter continere gratiam, quæ est augusta quædam participatio naturæ diuinę. Non effectus, vel imago; cùm nulla res sensibilis sit naturalis effectus aut imago gratię, vt per se patet. Quòd sit ex instituto Dei, probatur: quia solus Deus potest gratiã producere: ergo solus Deus potest instituere practicum signũ gratiæ. Antecedens constat, quia cum gratia sit specialis participatio naturæ diuinæ, nullus nisi Deus habet virtutem illam producendi, vt latè probatum est tomo 3. disp. de causis gratiæ. Consequentia verò probatur, quoniam signum practicum impor-

Solus Deus instituere potest practicum signum gratiæ.

tat exer-

tat exercitam causalitatem termini significati: cùm igitur solius Dei sit causare sanctitatem, solius Dei erit instituere practicum signum eiusdem sanctitatis.

Obijcies 1.

48. *Obijcies 1.* Sacramenta nouę legis sunt causa sanctitatis: ergo sunt naturale signum ipsius. Resp. Negando Consequentiam. Ratio, quia non sunt causa naturalis, sed obedientialis, quod ad naturale signum non sufficit, quia signum naturale debet per speciem sui naturaliter excitare potentiam cognoscitiuam ad notitiam termini significati: hoc autem naturalem connexionem importat causæ cum effectu, cùm debeat per eamdem speciem causæ excitare potentiam cognoscitiuam ad notitiam effectus eiusdem causæ. Cùm igitur causa obientialis nullam naturalem connexionem habeat cum effectu supernaturali, non poterit per cognitionem sui excitare potentiam cognoscitiuam ad notitiam effectus supernaturalis.

Resp. Causas obedientiales non esse naturalia signa suorũ effectuum.

Obijcies 2. August.

49. *Obijcies 2.* Auctoritatem Augustini Epist. 23. ad Bonifacium circa finem, vbi sic scribit: *Si sacramenta quamdam similitudinem earum rerum, quarum sacramenta sunt, non haberent, omnino sacramenta non essent.* Quam doctrinam sequens Magister docet sacramentum esse nullum, nisi eius, quod significat, imaginem gerat. Magistrum sequuntur nonnulli Scholastici. Igitur sacramenta sunt naturale signum gratiæ.

Magister.

Resp. 1.

50. Respond. primò, de essentia signi sacramentalis non est, proportionem vllam habere cum rebus ipsis significatis. Vnde sicut Deus de facto in sacramento baptismi instituit corporis ablutionem ad significandam animi munditiem, ita è contra instituere potuisset corporis maculationem ad eamdem animi munditiem exprimendam. Ratio verò est, quoniam in signo ad placitũm non requiritur, nisi sola voluntas instituentis.

Non est de essentia sacramenti habere aliquam proportionem cum rebus significatis.

Resp. 2.

51. Secundò, esto, talis proportio inter nostra sacramenta & res significatas ex diuina prouidentia de facto intercedat, ea tamen sufficiens non est, vt sacramenta dici queant naturalia signa gratiæ: quoniam signum naturale est, quod ex se facit venire in cognitionem eius, cuius est signum: at nulla sensibilis proportio, seclusâ institutione diuinâ, potest ex se facere in cognitionem gratiæ venire, cùm talis proportio non sit vniuoca, sed analoga. Augustinus verò interpretandus est vel de similitudine non naturali, quam sacramenta ex se habeant cum rebus significatis; sed de morali, quam ex diuina institutione sortiuntur. Vel certè loquitur de sacramentis, prout de facto instituta sunt. Nam si de facto à baptismo tollas naturalem similitudinem & proportionem, quam ratione corporalis ablutionis habet cum absterſione interioris animi maculæ, vel non abluendo corpus aqua, sed atramento inficiendo; vel solùm madefaciendo, non abluendo corpus, eo ipso tollis essentiam baptismi, quæ in ablutione corporis, tanquam in proxima materia consistit.

S. August.

De facto sacramenta debent habere aliquã similitudinem & proportionem cum rebus significatis.

52. Ex dictis deducitur primò, sacramenta non modò essentialiter discriminari penes terminos significatos, sed etiam penes res significantes: nam vtrumque ingreditur essentialem constitutionem sacramenti: est enim sacramentum artificiale quoddam concretum, ex signo & significatione constitutum: ad concretum autem constituendum non solùm concurrit forma, sed etiam subiectum.

Deducitur primò, Sacramenta differre inter se non solùm penes terminos significatos, sed etiam penes res significatas.

53. Deducitur secundò, sacramenta noua non differre essentialiter ab antiquis ratione formæ, sed ratione materię: nam forma logica sacramenti est significatio: significatio autem specificatur à termino; cùm igitur vnus idemque sit in vtrisque sacramentis terminus, nempe perfecta sanctitas, vna erit in vtrisque significatio. Quòd autem illa significabant sanctitatem futuram, hæc præsentem, non variat essentialiter significatum in ratione formali significati. Differunt autem essentialiter penes materiam, quia hęc constat ex materia causatiua perfectæ sanctitatis, illa imperfectæ & legalis tantùm.

Deducitur secundò, Sacramẽta noua ab antiquis tantùm ratione materiæ, non ratione formæ differre.

54. Deducitur tertiò, neque contritionem à peccatore elicitam, nec vllum actum supernaturali auxilio à iusto productum, esse signum sacramentale: nam vt rectè Durandus in 4. distin. 1. q. 1. nu. 9. sacramentum, cùm sit quoddam medicamentum naturæ infirmæ, debet esse aliquid extrinsecè appositum, quod sit confortatiuum naturę, & expulsiuum morbi: contritio autem, & quæuis alia interna motio est proprius actus naturæ operantis cum interno auxilio gratię: vnde non potest habere rationem sacramenti, sicut non habent rationem medicamenti Crisis, qua natura ipsa per internam vim morbum expellit.

Deducitur tertiò. Actus interni hominis nõ sunt signa sacramentalia. Durandus.

55. Deducitur quarto, neque martyrium esse sacramentum, esto eius natura consummetur in passione extrinsecus illata, & sit causatiuum gratiæ vltra meritum operantis. Ratio assignatur à nonullis, eò quòd martyrium non requirat determinatum ritum & cæremonias. Sed contrà: nam sacramentum legis naturæ ad paruulos ab originali iustificandos institutum, nullum habebat certum ritum ac determinatam cęremoniam, quia vt infrà probabo, per quodcunque signum externum verę religionis protestatiuum, iustificabatur paruulus. Ergo de ratione sacramenti non est, habere certum ritum determinatamque cæremoniam. Nisi certum ritum dicas, signum ipsum protestatiuum verę religionis, & consignatiuum subiecti diuino cultui: quod ad certum ritum, & determinatam cęremoniam externam non sufficit. Nam hoc modo etiam martyrium debet esse determinata passio violenter extrinsecus illata propter Deum patienter perpessa. Ratio igitur est, quia martyrium non est per se à Deo institutum ad sanctificandos homi-

Deducitur 4. Martyrium non esse sacramentum.

Ad rationẽ sacramenti non pertinet, vt habeat certos ritus & cæremonias.

nes, sed

nes, sed illud à tyranno illatum præmiat vltra condignum. Etenim, licet diuina ordinatio in sacramentis sit extrinseca tantùm denominatio, est tamen per se à sacramento connotata, quatenus nequit sacramentum, nisi à Deo habere practicam significationem gratię.

Deducitur vltimò. 56. Vltimò deducitur, quænã definitio sacramenti ex omnibus, quæ à DD. afferuntur, sit aptior. Etenim, cùm definitio debeat esse vniuersalis, & competere omni definito, illa erit aptior, quæ competit omnibus sacramentis nouis, & veteribus. Vnde aptissima est illa, quam tradit S. Thomas 3. parte q. 60. art. 2. addito tantùm nomine practicum: quod ideo S. Thomas non addidit, quia non putauit de essentia sacramenti esse causatiuũ, sed tantùm significatiuum sanctitatis. Est igitur sacramentũ communiter sumptum, *signum practicum rei sacræ sanctificantis homines.* In qua definitione pro substrato ponitur signũ causatiuũ alicuius sanctitatis, quod indicat nomen *practicum*, quod in hac definitione non modò sumendum est practicum terminatiuè, sed etiam subiectiuè. Pro forma verò significatio perfectæ sanctitatis importatę per illa verba, *rei sacræ sanctificantis homines.* Multæ aliæ afferuntur definitiones, quæ vel sunt propriæ nostrorum sacramentorum; vel continent quædam, quæ ad sacramenti essentiam non spectant, vt est illa Magistri: *Sacramentum est inuisibilis gratiæ visibilis forma, eiusdem gratiæ similitudinem gerens, & causa existens.* Legi possunt aliæ apud Hugonem de S. Victore libro 1. de sacramentis parte 9. cap. 2. Isidorum lib. 6. Etymolog. cap. 19. Scotum in 4. dist. 1. q. 2. §. *De tertio*, Aureolum q. 2. art. 2. Gabrielem loco præcitato.

Quænam definitio sacramenti aptissima sit.

S. Thomas

Magister.

Hugo de S. Victore.

Isidorus.

Scotus.

Aureolus.

Gabriel.

SECTIO III.

An sacramenta noua & vetera vniuocentur in ratione sacramenti?

1. Sent. Magister. S. Thomas Scotus. Palatius. Fundamentum.

57. PRIMA sententia negat. Est Magistri in 4. distinct. 1. S. Tho. q. 1. artic. 1. quæstiuncula 3. ad 5. Scoti quæst. 6. §. *De potentia verò ordinata*, Palatij disp. 1. Fundamentum est: quia sacramentum in ratione sacramenti essentialiter constituitur sola relatione causæ: Causa autem specificatur ab effectu: sed effectus, quos nostra & vetera sacramenta causabant, non conueniunt vniuocè; cùm nostra causent veram animi sanctitatem, illa tantùm legalem & imperfectam, quæ erat exterior aliqua corporis mundities, & remotio alicuius irregularitatis personas impedientis à cultu diuino. Quæ duæ sanctitates, vt patet, non conueniunt vniuocè, sed tantùm analogicè: igitur nec noua & vetera sacramenta, quæ ab illis specificantur, conueniunt vniuocè, sed tantùm analogicè.

2. Sentent. Sacramenta noua & antiqua vniuocari tantùm in ratione signi. Sotus. Suarez. Vasquez. Fundamentum.

58. SECVNDA sententia affirmat, sacramenta noua & vetera vniuocari tantùm in ratione signi, non in ratione causæ. Est Soti in 4. distinct. 1. q. 1. art. 1. §. *Ex his.* Suarez disp. 1. sect. 2. Vasquez disp. 128. cap. 5. Fundamentum est: quoniam signum specificatur à significato, causa verò ab effectu: atqui vnum est significatum in nostris & antiquis sacramentis, nempe sanctitas perfecta; non est autem vnus in vtrisque effectus; cùm in nostris sit perfecta, in antiquis verò imperfecta sanctitas, quæ duę sanctitates analogicè tantùm conueniunt inter se. Igitur in ratione signi noua & vetera sacramenta vniuocantur inter se, in ratione verò causæ analogantur.

3. Sent. probabilior. Noua & vetera sacramenta vniuocari tam in ratione signi quàm causæ. Bellarm. Coninck. Probatur.

59. TERTIA sententia docet, noua & vetera sacramenta vniuocari, tam in ratione signi, quàm in ratione causæ: est Bellarmini libro 1. de sacramentis cap. 12. Coninck 3. parte qu. 60. art. 4. *quæ sententia probabilior est*, & conformior suprà dictis. Eaque probatur, alioqui antiqua sacramenta non fuissent vniuocè à puris symbolis discreta; quæ tantùm defectu causalitatis non dicebantur sacramenta: quia cùm ab illis non fuissent discreta ratione signi perfectæ sanctitatis, quàm etiam antiqua symbola figurabant, solùm fuissent discreta ratione causæ alicuius sanctitatis, quam pura symbola non conferebant; igitur non fuissent antiqua sacramenta à puris symbolis vniuocè discreta, & ratio causæ imperfectę sanctitatis non fuisset vniuoca, sed tantùm analoga in sacramentis antiquæ & nouæ legis.

Dices 1. 60. DICES primò, Nulla est necessitas, vt antiqua sacramenta vniuocè, sed sat est, vt tantùm analogicè à puris symbolis discreta fuerint. *Secundò.* Secundò, potuissent antiqua sacramenta à puris symbolis vniuocè differre per solam cæremoniam stabilem ac firmam sicut sacramenta nouæ legis vniuocè differunt à multis symbolis gratiæ, quę suprà enumerata sunt.

Contra 1. 61. Sed contra primum est: quoniam si sacramenta antiqua analogicè tantùm discreta fuissent à puris symbolis, etiam analogicè differrent à nostris sacramentis. Nam per eamdem relationem causæ discriminantur à sacramentis nouis, quæ discriminata fuissent à puris symbolis; igitur per huiusmodi relationem à puris symbolis discriminata fuissent tantùm analogicè, etiam à nostris sacramentis discriminarentur analogicè. Hoc autem, vt oftensum est suprà, non est conforme modo loquendi Conciliorum & Patrum, qui æquè nostra ac vetera appellant simpliciter sacramenta.

Contra 2. 62. Contra secundum verò est: tum quia non est maior ratio, cur potiùs vniuocè differant per vnam, quàm per aliam rationem. *Quomodo noua sacramenta differant à puris symbolis.* nec verum est, noua sacramenta vniuocè tantùm discriminari à puris signis per solam sensibilis signi stabilitatem, sed etiam per relationem

tionem causæ alicuius sanctitatis, qua causæ relatione prædicta symbola carent, cùm sint pura signa instituta tantùm ad significandam internam animi sanctitatem & supernaturalia dona, quę eo tempore Deus causabat in animis eorum, ad quos talia symbola dirigebantur. Tum quia magis intrinsecum & proprium sacramento est, esse causatiuum alicuius sanctitatis, quàm esse firmum ac stabile pro aliquo tempore, vt ex ipso nomine sacramenti elucet: nam sacramentum dicitur à sacrando, quia nimirum subiectum sacrat ac sanctificat, aliquam sanctitatem illi conferendo. Igitur magis debet à puris symbolis vniuocè discriminari, quàm per esse stabile: cùm vnaquæque res potiùs debeat à reliquis differre per ea, quæ sunt sibi magis intrinseca & propria, quàm per ea, quæ sunt sibi extrinseca & communia.

Probatur 2.

Vniuocatio sacramentorum nouorum & veterum desumitur ex vniuoco modo causandi vtro rumque.

63. Secundò probatur. Etenim ratio, quæ constituit sacramentum in ratione causæ, non est sanctitas ipsa causata vel causabilis, aut denominatio à sanctitate desumpta, sed virtus seu ratio ipsa causandi sanctitatem: atqui hæc est vniuoca in vtrisque sacramentis: igitur sacramenta noua & vetera vniuocantur etiam in ratione causæ. Consequentia claret. Maior constat, quia sanctitas est effectus sacramenti: ergo non potest sacramentum formaliter constituere: cùm nullus effectus formaliter constituere possit suam causam, cùm omnis causa natura prę supponatur ad suum effectum. Minor, in qua est difficultas, probatur. Nam ratio causandi sanctitatem, tam in nouis, quã in antiquis sacramentis, est honestas aliqua moralis, saltem imperfecta & inchoata, fundata in actione humana, ordinata ex institutione diuina ad obiectum honestum, mouens Deum ad sanctitatem siue perfectam, vt in nostris sacramentis, siue imperfectam, vt in antiquis, causandam: atqui hæc est eadem in vtrisque sacramentis: igitur in ratione causandi sanctitatem vniuocantur. Maior probatur: nam ratio causandi in nostris sacramentis non est physica, sed moralis, vt infrà ostendam. Eadem autem ratio causandi fuit in antiquis sacramentis, quod sic ostendo. Nam sicut actio sacramentalis nouæ legis, vt valida sit, non requirit honestatem à ministro, vt priuata persona est; requirit tamen aliquam saltem inchoatam & obiectiuam, quam eo ipso habet, quo exercetur circa obiectum honestum à diuina institutione præscriptum, cum aliqua implicita saltem & virtuali voluntate intendendi, quod per eam actionem intendit Deus vel Christus: sine qua implicita & virtuali intentione obiectiuæ honestatis non est valida actio sacramentalis. Ita actio sacramentalis antiquæ legis, etsi ad validitatem sui non requirebat honestatem à ministro, tanquam à priuata persona, requirebat tamen aliquam inchoatam & obiectiuam ab eodem ministro, vt erat publica persona: quam inchoatam & obiectiuam honestatem eo ipso sacramentalis actio habebat, quod exercebatur erga obiectum honestum diuinâ institutione prę scriptum, cum aliqua saltem implicita & virtuali intentione intendendi, quod per illam actionem Deus intendebat. Ergo virtus causandi sanctitatem tam in nostris, quàm in antiquis sacramentis, in modo saltè causandi erat eadem, ac proinde vniuoca.

64. Confirmatur: nam licet animal, medicina, pulsus in ratione sani formaliter sint analoga, quia vt sic denominantur à forma sanitatis, quæ non æqualiter est in omnibus, cùm in vno sit intrinsecè & formaliter, in cæteris tantùm extrinsecè & denominatiuè: in ratione tamen habitudinis ad eamdem sanitatem vniuocantur: quia in ratione habitudinis ad sanitatem omnia dicũt intrinsecum ordinem & respectum ad illam; animal per modum subiecti habentis, medicina per modum causę efficientis; pulsus per modum signi illam naturaliter referentis. Eodem modo sacramenta noua & vetera licet in ratione sacramenti denominatiuè sumpti ab ipsa forma sanctitatis, non sint vniuoca, quia vt sic denominantur sacra à sanctitate ab ipsis causabili, quæ non est eadem in vtrisque: in ratione tamen causandi sanctitatem vniuocantur, quia in ratione causandi sanctitatem conueniunt per eamdem virtutem moraliter mouentem Deum ad vtramque sanctitatem conferendam. Cæterùm cur antiqua sacramenta non fuerint causa moralis moraliter mouẽs Deum ad conferendam gratiam saltem paruulis pro originali peccato delendo, fuerint autem causa moralis moraliter mouens Deum ad sanctitatem legalem conferendam, constabit ex disp. 4.

Sacramenta noua & vetera analoga esse in vna ratione, in alia tamen vniuoca.

65. *Obijcies* 1. Ex dictis sequeretur, sacramenta noua & vetera, non tantùm genericè, sed etiam specificè conenire: cùm vtraque habeant eamdem significationem & modum causandi. Resp. Negatur sequela: nam licet ratio causandi in nostris sacramentis sit eadem cum ratione causandi antiquorum, est tamen specificè diuersa ratione effectus connotati, qui in nostris est sanctitas perfecta, in illis verò imperfecta.

Obijcies 1.

Resp.

66. *Obijcies* 2. Antiqua sacramenta erant signa gratię dependẽter à nostris, quia erant signa nostrorum sacramẽtorum: ergo sunt analoga: nam analoga sunt, quę dependentiam habent ab vno, vt sanum dicitur analogũ, quia omnia sana dependentiam habent ab vna forma sanitatis subiectiuè existẽtis in vno. Resp. Fuisse antiqua sacramenta dependenter à nostris, nõ ratione significationis, ratione cuius æquè perfectè illa gratiã significabant ac nostra; sed in ratione termini dũtaxat significati. Porrò dependentia à termino significato non tollit vniuocationẽ: tã enim est perfecta imago, imago prototypi, quàm imago imaginis. Sanum autem non ideo analogum est formaliter, quia dicit habitudinem ad sanitatem; sed quia in ipsa denominatione sani formaliter pendet à sanitate, quæ non æqualiter est & dominat omnia sana, nam vnum denominat per in-

Obijcies 2.

Resp. Qua ratione antiqua sacramenta dependeant à nouis?

per intrinſecam inhærentiam, reliqua per extrinſecam dumtaxat habitudinem.

Cauſæ non ſignificantur tantùm ab effectu, ſed etiam à modo cauſandi.

67. Ex dictis patet ad fundamentum primæ & ſecundæ ſententiæ. Negandum enim eſt, cauſam tantùm ſpecificari ab effectu, ſed etiam à modo cauſandi effectum: & quia modus cauſandi tam ſanctitatem perfectam in noſtris ſacramentis, quàm imperfectam in antiquis, eſt vniuocus, vt probatum eſt, ideo noſtra & vetera in modo cauſandi vniuocantur, eſto in effectu cauſabili ſolùm analogentur. Conſtat in virtute cauſatiua riſus in homine & prato, quæ in modo cauſandi eſt vniuoca, cùm in vtroque fiat à principio intrinſeco vitæ, quamuis in riſu ipſo cauſato ſit analoga.

DISPVTATIO II.

De materia & forma Sacramentorum nouæ legis.

1. HACTENVS de eſſentia logica ſacramentorum, quæ conſiſtit in ſubſtrato & ſignificatione, diſputandum deinceps eſt de natura phyſica eorũdem, quæ certis rebus verbisque conſtat. Reſtringimus autem diſputationem ad ſacramenta nouæ legis, nam hæc tantùm, vt communis fert Theologorum opinio, conſtant rebus & verbis, vtpote antiquis clariora & expreſſiora, quæ ſolis conſtabant rebus, quippe quæ vmbræ tantùm erant & prænuncia futurorum myſteriorum, quæ in noua lege clariùs debebant exprimi. Vnde ſi quæ verba interdum antiquis ſacramentis admiſcebantur, ea non erant de eſſentia ſacramenti, ſed tantùm deprecatoria, & ad libitum ſacerdotis, vt colligitur ex S. Thoma 3. p. q. 60. ar. 6. ad 3.

Antiqua ſacramenta ſolis rebus & non verbis conſtabant.

S. Thomas.

SECTIO I.

An omnia ſacramenta nouæ legis conſtent rebus & verbis?

Durandus.

2. PRIMA ſententia Durand. in 4. diſt. 1. q. 3. duo affirmantis. Primum, omnia ſacramenta nouæ legis conſtare verbis, cùm ſint ſigna expreſſiua præſentium, eorumque, quæ per Chriſtum exhibita ſunt: inter ſigna autem principatum tenent Voces, vt teſtatur Aug. lib. 2. de Doctrin. Chriſt. c. 2. Excipit tamen Durandus matrimonium, quod contrahi poteſt ſine verbis per litteras & nutus: & hoc ideo, quia ſacramentum hoc non eſt proprium nouæ legis, eſt enim illud idem, quod fuit in veteri lege, in qua perfici poterat ſine verbis. Secundum, non omnia conſtare verbis & rebus: quod probat tum exemplo matrimonij, quod contrahi poteſt ſolis verbis exprimentibus conſenſum de præſenti; tum pœnitentiæ, quod perficitur ſolis verbis confitentis & abſoluentis, abſque vllis rebus.

Auguſtin.

S. Thomas. Magiſter. Omnia ſacramenta noua conſtare rebus & verbis.

3. SECVNDA ſententia S. Doct. 3. p. q. 60. art. 6. & cõmunis Scholaſticorum cum Magiſtro in 4. diſt. 1. affirmantium, Omnia ſacramenta nouę legis conſtare rebus & verbis, nullum autem, aut ſolis rebus, aut ſolis verbis; *quæ omnino vera eſt, & ſequenda.* Probatur ex Florent. in decreto de vnione Armenorum: *Hæc omnia*, inquit, *ſacramenta tribus perficiuntur, rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & perſona miniſtri conferentis ſacramentum cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia*; vbi ſingulorum materias & formas ſingillatim aſſignat, quorum quidem aliqua expreſsè conſtant ex Scriptura, vt materia remota baptiſmi, Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto* &c. Materia proxima & forma eiuſdem, Marci vlt. *Baptizantes eos in nomine Patris & Filij* &c. Materia & forma Euchariſtiæ, Mat. 26. Mar. 14. Lucæ 22. *Accepit Ieſus panem, ſimiliter & calicẽ*, ecce materia; *& benedixit & ait, Hoc eſt corpus meũ, Hic eſt ſanguis meus*; Ecce forma; materia Extremæ-Vnctionis, Iac. vlt. *Vngentes eum oleo*; forma, *in nomine Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum*: Materia & forma Pœnitentiæ colligitur ex Ioan. 20. *Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis* &c. Cætera verò habentur traditione, nam vt auctor eſt Dionyſ. c. 1. de Eccleſia. Hier. circa finem: *Primi Sacerdotalis muneris duces viſibilibus ſignis cæleſtia ſacramenta texerunt, & partim ſcriptis, partim non ſcriptis inſtitutionibus nobis tradiderunt.* Ratio à priori eſt, diuina inſtitutio. Congruentia, vt noua ſacramenta expreſſiùs ſignificarent effectus, quos in ſuſcipientibus cauſant; aqua enim ex ſe indifferens eſt ad humectationem, frigefactionem & ablutionem, vt igitur determinaretur ad actionem ablutiuam, quæ ſymbolum eſt ſpiritualis emundationis, quam eadem vt pars ſacramenti cauſat, adiuncta ſunt verba, *Ego te baptizo*; ſunt enim verba, teſte Auguſt. 2. de Doctrin. Chriſtiana cap. 2. ad ſignificandum expreſſiora. Confirmatur: nam duo ſunt præcipui ſenſus, quibus manu ducimur ad ſpiritualia intelligenda, viſus & auditus: vt igitur perfectiùs intelligeremus ſpirituales effectus, quos ſacramenta cauſant in anima ſuſcipientis, debuerunt non tantùm rebus, quibus viſus; ſed etiam verbis, quibus auditus manu ducitur, ſacramenta conſtare.

Probatur 1. Ex Florent. *Ioan. 3.* *Marc. vlt.* *Matth. 26.* *Marci 14.* *Luc. 22.* *Iacobi vlt.* *Ioan. 20.* *Dionyſius.* *Auguſtin.*

4. Ad fundamentum primæ ſententiæ, quã temerariam appellat Nugnez 3. p. q. 60. in art. 3. nego matrimonium perfici poſſe aut

Nugnez.

ſolis rebus, aut ſolis verbis, perficitur enim mutua corporum traditione & acceptatione, verbo aut ſigno, quod æquiualeat verbo, expreſſa; eſt enim mutuus contractus, cõtractus autem inchoatur traditione materiæ, & conſummatur acceptatione eiuſdẽ, quare vterque coniugis conſenſus ſigno aliquo ſenſibili ſufficienter expreſſus, vt cõtinens mutuam corporum traditionem, eſt materia; vt continens eorumdem corporum mutuam acceptationẽ, eſt forma; nutus autem & litteræ in hoc ſacramento ſuccedunt verbis. Subindicat hoc cit. loco Florent. vbi aſſignans materiam & formam huius ſacramenti: *Cauſa*, inquit, *efficiens matrimonij regulariter eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus*; vbi notanter addidit *regulariter*. Ratio autem cur in hoc ſacramento vti poſſimus ſigno aliquo proportionali verbo, eſt, quia fundatur in contractu, quod nutibus & litteris æquè, ac verbis celebrari poteſt.

Materia & forma ſacramenti matrimonij.

Florentin.

5. DICES. Tali modo poſſemus in ſacramento Pœnitentiæ vti litteris ac nutibus loco verborũ abſolutionis, nam etiam hic eſt quidã cõtractus abſolutorius. Reſp. diſcrimen eſſe, quia licet vterque ſit quidam cõtractus, prior tamen peragitur per modum tradentis & acceptantis ciuiliter, & ideo confici poteſt nutibus & litteris; poſterior verò per modũ ſententiæ abſolutoriæ in foro conſcientiæ, cui repugnat peragi litteris, quæ ſuapte natura ſunt publicæ; aut nutibus, quoniam hi ex ſe apti non ſunt ſententiam declarare; nã quãuis poſſit pœnitens nutibus litterisve ſuas culpas declarare, nequit tamen Sacerdos nutibus aut litteris abſolutionem impendere, cùm maior declaratio requiratur ex parte abſoluentis, quàm confitentis, quia abſolutio claudit & ſignat ſententiam; confeſſio tantùm inchoat. Nequit etiam ſacramentum Pœnitentiæ perfici ſolis verbis; quia præter verba abſoluẽtis, neceſſarij ſunt actus pœnitentis, Contritio, Confeſſio, Satisfactio, quos materiã ſeu quaſi materiã appellat Florent. & Trid. ſeſſ. 14. c. 3.

Sacramentum pœnitentiæ litteris vel nutibus perfici nequit.

Florentin. Tridentin.

6. DICES. In ſacramento Pœnitentiæ cõtritio nõ fit ſenſibilis niſi per verba: ergo tota tandem materia ſacramenti Pœnitentiæ reducitur ad verba. Reſp. negatur Cõſequentia. Nam eſto contritio non fiat ſenſibilis niſi per verba, non tamen ſequitur, non eſſe partem ſacramentalem, condiſtinctam à verbis: quia licet à verbis accipiat rationem ſenſibilis, quæ eſt cõditio requiſita ad ſacramentum, & quamlibet partem ipſius; non tamen ab illis accipit vim cauſatiuam & practicè ſignificatiuam gratiæ, quam ex ſe habet, poſita ſenſibilitate deſumpta à verbis, vt cõditione ſine qua non. Neque etiam repugnat, vt vna pars ſacramenti fiat ſenſibilis per aliam. Adde, quòd ad ſacramentum Pœnitentiæ non ſolùm concurrit vt proxima materia dolor de peccatis confeſſis, ſed ipſa etiam peccata vt materia remota. Sicut ad ſacramentum Euchariſtiæ, tanquam materia remota concurrit ipſa ſubſtantia panis & vini, ex qua hoc ſacramentum conficitur.

Contritio pars ſacramenti licet ex ſe non ſenſibilis.

SECTIO II.

An ſacramenta nouæ legis conſtent rebus & verbis tanquam materia & forma?

7. RATIO pro parte affirmante eſt authoritas Scholaſticorum, appellantium res, quibus ſacramenta conſtant, materiam; verba verò, formam: quem dicendi modum vſurpant Florent. & Trident. ſeſſ. 14. cap. 3. de ſacramento Pœnitentiæ, & cap. 1. de ſacramento Extremæ-Vnctionis: pro parte negante eſt, quoniam tam res, quàm verba in ſacramẽto ſe habent vt materia, vtraque enim ordinantur ad componendum vnum ſignum totale perfectæ ſanctitatis, quæ eſt vltima forma ſacramenti, ſicut tam lapides, quàm ligna ſe habent vt materia ad figuram, quæ eſt vltima forma domus.

Florentin. Tridentin.

8. Pro explicatione duplex diſtinguenda eſt compoſitio in ſacramentis, altera materialis, altera ſacramentalis; illa fit ex rebus & verbis, præſupponiturque ad ſacramentalem: hæc ex rebus & verbis, tanquam ſubiecto, & ſignificatione ſacramentali, tanquam forma.

Compoſitio in ſacramentis materialis & ſacramentalis.

9. DICO 1. Omnia ſacramenta nouæ legis, quę in vſu conſiſtunt, materialiter componuntur ex rebus, tanquam materia, & verbis, tanquam forma. S. Tho. 3. p. q. 60. ar. 6. ad 2. & conſtat authoritate Florent. *Omnia*, inquit, *ſacramenta tribus perficiuntur, rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & perſona miniſtri.* Ratio ſumitur ex analogia ad compoſitionem naturalem, in qua illæ partes dicuntur concurrere vt materia & forma, quæ ſunt eſſentiales & intrinſecæ compoſito, vna per modum determinabilis, altera per modum determinatiui: atqui tam res, quàm verba ſacramentorum nouæ legis in vſu conſiſtentiũ habent ſe vt eſſentiales, & intrinſecæ partes ſigni ſacramentalis, res vt quid determinabile, verba vt quid determinatiuum, vtraque enim neceſſaria ſunt, & neutra ſufficiunt ad fundãdam ſignificationem ſacramentalem; etenim nec ablutio ſine verbis, nec verba ſine ablutione in ſacramento baptiſmi ſufficerent ad internam animæ ablutionem ſignificandam, ſiquidem ablutio ſine verbo *baptizo* indifferens eſt ad humectationem, frigefactionẽ, & ablutionem ſignificandam; verbum *baptizo* ſine ablutione eſt falſum. Confirmatur. Res ſunt indifferentes ad plura ſignificanda; verba ex humana inſtitutione ſunt determinata ad vnum: igitur illæ ſe habent vt materia, hæc vt forma. Dixi, *quæ in vſu conſiſtunt*, propter Euchariſtiam, quæ ſi conſideretur in fieri; eius materia tranſiens eſt ſubſtantia panis & vini; permanens eorum accidentia, forma ſunt verba conſecratoria. Si in facto eſſe, ſpecialem habet difficultatem infrà tractandam. Legendus eſt Scotus in 4. diſt. 8. q. 1. ad 3.

Sacramenta noua componuntur rebus tanquam materia & verbis tanquam forma. S. Thomas. Florentin.

Scotus.

10. *Obijcies.* Florent. non ſolùm docet, ſacramenta perfici rebus & Verbis, ſed etiam

Florentin.

perſona

persona ministri; ergo etiam hæc concurrit ad constitutionem sacramenti. Resp. concurrere effectiuè, non constitutiuè. Vnde non dixit, sacramentum constare ex persona ministri tanquam ex materia, sicut dixit de rebus & Verbis: Est enim persona ministri causa extrinseca, non intrinseca sacramenti.

An intentio ministri pertineat ad constitutionem sacramenti?

11. DICES. Sacramentum intrinsecè constat ex operatione humana; nisi enim actio, ex qua sacramentum componitur, procedat à voluntate ministri intendentis facere, illa non est sufficiens ad validitatem sacramenti; quod patet, nam eadem actio facta ab angelo non est sufficiens ad sacramentum: sed operatio humana formaliter includit voluntatem ministri: dicitur enim humana à voluntate hominis; ergo sacramentum intrinsecè constat ex intentione ministri. Resp. cõcedo, operationem humanam requiri ad constitutionem sacramenti: Verùm sicut esse humanum in actione sacramentali est tantùm denominatio exrrinseca à voluntate ministri, non ipsa voluntas seu intentio ministri, ita non voluntas vel intentio ministri, sed extrinseca denominatio ab ipsa voluntate seu intentione ministri deriuata in actionem sacramentalem, constituit essentiam sacramenti.

Compositio sacramentalis est moralis.

12. DICO 2. Hæc compositio non est physica, sed moralis: contra Nugnez præcitatum art. 6. diffic. 2. Fundamentum, quia compositio physica, aut est per realem vnionem, aut continuationem, aut contiguationem partium in ordine ad certam figuram componendam; nullam ex his compositionibus habent res & verba sacramentorum, vt infrà cõstabit; ergo. Nec sufficit ad physicam compositionem, quod partes sint physicæ, sed requiritur vt cõpositio ipsa sit physica, aliquo ex assignatis modis. Quòd sit moralis constat, nam aliqua compositio inter res & verba sacramentalia intercedere debet, vt colligitur ex illis verbis Aug. tract. 80. in Ioan. *Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum*; accedit autem verbum ad elementum per coniunctionem aliquam, alioqui non posset ex illis fieri vnum; nam omne vnum, quod non est per identitatem, debet esse vnum per compositionem, inter compositionem autem physicam & moralem non datur media.

Ad compositionem physicam, non sufficit partes esse physicas. S. Augustin.

13. DICO 3. Tota hæc compositio ex rebus & verbis, tanquam ex materia & forma, comparatur ad sacramentalem compositionem vt materia, quia comparatur ad illam, vt quid determinabile ad vltimum determinatiuum; nam tam res, quàm verba sunt ex se indeterminatæ ad significãdam practicè animi sanctitatem, cuius significatio est vltima forma sacramentalis, constituens sacramentum in ratione sacramenti formaliter, sicut figura est vltima forma artificialis constituens opus in esse operis artificiosi formaliter.

In sacramento significatio materialis, & sacramentalis.

14. Ex dictis deducitur 1. in quolibet sacramento esse duplicem significationem; alteram materialem, compositam ex naturali significatione rerum & artificiali verborum, quam ex humana institutione habent; alteram sacramentalem simplicem, fundatam in vtraque significatione rerum & verborum simul, quia nec solæ res, nec sola verba, sed vtraque simul indiuisibiliter fundant hanc significationem, quam habent ex institutione diuina, legatur Caiet. 3. p. q. 60. art. 6. ad 2. *Caietanus.* Deducitur 2. non rectè Sotum in 4. dist. 3. q. vnica, art. 1. in 3. arg. pro subiecto relationis sacramentalis assignare solas res, non autem verba; quod etiam probabile censuit Scotus q. 1. eò quòd res artificiata non supponit directè pro toto aggregato ex materia & forma artis, sed pro materia directè, obliquè verò pro forma, statua enim directè supponit pro ære connotante figuram: sacramenta autem comparantur rebus artificiatis; ergo. Sed contrà, tum quia fortè etiam artificiata æquè primò supponunt pro vtroque, tum quia verba in sacramentis non se habent, vt forma artificialis, sed vt materia & subsstratum, nam tam res, quàm verba comparantur ad significationem sacramentalem, quæ sola respondet formæ artis, vt materia & subsstratum: ergo sicut res artificiatæ directè supponunt pro adæquata materia formæ artis, materiam & formam physicam: Statua enim nõ solùm supponit pro materia, sed etiam pro forma physica, æris, quia vtraque est adæquata materia formæ artis: ita sacramentum supponere debet pro adæquato subsstrato formæ sacramentalis, quod non sunt tantùm res, sed res & verba simul. Nec obstat, quòd relatio sacramentalis sit vna, proinde vnum habens subiectum; tum quia hæc relatio non est realis; tum quia habet vnum subiectum per compositionem.

sacramentalis. *Scotus.* *Scotus.* *Tam res quàm verba subsstratum significationis sacramentalis.*

15. Deducitur 3. Res & verba in sacramentis nouæ legis non modo importari vt partes intrinsecas essentialiter componentes physicam naturam sacramenti, sed etiam vtraque tam res, quàm verba importari in recto. Fundamentum est, quoniam tam res quàm verba importantur subsstantiuè, & per modum per se stantis, quod est in recto importari, neutrum autem adiectiuè, & per modum alteri inhærentis, quod est importari in obliquo. Etenim baptismus non dicitur ablutio verbis expressa, quod est, materiam importari in recto & subsstãtiuè, verba autem in obliquo & adiectiuè; sed dicitur ablutio, & verba ablutionem significantia, quod est vtrumque importari in recto & subsstantiuè. Idem dicitur de reliquis sacramentis, de quibus subsstantiuè & in recto res & verba prædicantur, vt constat ex Florent. in decreto de vnione Armenorũ, vbi de singulis sacramẽtis tã materia, quàm forma prædicatur in recto, vno excepto sacramento matrimonij, de quo materia in recto, forma verò, quæ sunt verba exprimentia mutuum vtriusque coniugis cõsensum, in obliquo prędicatur: *Causa*, inquit, *efficiens matrimonij regulariter est mutuus consensus*, ecce materia in recto & subsstantiuè prædicata: *Per verba de præsenti expressus*.

Florentin.

Ecce forma in obliquo importata. Quo fit, vt quantum ad essentiam ipsam sacramentorum attinet, omnia sacramenta exprimi potuerint per vnam partem in recto, & per aliam in obliquo significatam, vt baptismus est ablutio verbis expressa: pœnitentia est contritio & confessio pœnitentis cum absolutione ministri.

SECTIO III.

Quam simultatem requirant res & verba sacramentalia, vt constituant vnum signum efficax sanctitatis?

Glossa. 16. PRIMA sententia Glossæ cap. *Detrahe* causa 1. q. 1. quæ requirit Mathematicam simultatem inter vltimam prolationem formæ & materiam: *Vnde*, est exemplum Glossæ, *si antequam in forma baptismi proferatur vltimum Verbum Spiritus sancti; puer eleuetur ab aqua* (supponit baptismum fieri per immersionem) *& si toto tempore antecedenti fuerit in aqua, non erit baptizatus.* Fundamentum, quia sacramentum perficitur in vltimo instanti prolationis totius formę; ergo in eo debent verba coniungi rebus.

17. SECVNDA requirit physicam simultatem, saltem inter aliquam partem prolationis formæ & materiæ, vt vel incipiat forma, antequam desinat materia, vel contrà incipiat materia, antequam absoluatur forma. *Scotus. Rubio. Gabriel. Caietanus.* Est Scoti in 4. dist. 6. q. 3. Rub. disp. 6. q. 1. art. 2. Gabr. q. 1. art. 2. concl. 8. Caiet. tom. 1. opuscul. tract. 26. §. *Quoad secundam.* *Fundam. Caietan.* Fundamentum Caiet. Nulla oratio verificatur, nisi eius significatum ponatur in tempore consignificato: sed tempus consignificatum per orationem, quæ est forma sacramenti, non extenditur extra tempus præsens prolationis verborum: ergo intra tempus prolationis verborum oportet significatum orationis verificari. Maior probatur, quia Verba significant in tempore; ergo ad ea verificanda requiritur, vt eorum significatum ponatur in tempore consignificato: Minor ostenditur, nam differentia temporis verborum non se tenet ex parte prolationis; quia tam mensuratur tempore præsenti *baptizaui* & *baptizabo*, quàm *baptizo*; neque ex parte proferentis, quia proferens, tam potest intendere tempus præsens vnius anni, quàm vnius diei; sed ex parte rei significatæ, quia res ipsa significata debet coëxistere tempori per verbum consignificato, alioqui falsum diceret, *Ego te baptizo*, si de præsenti non poneret actum baptizandi.

18. Confirmat 1. In Eucharistia Verbum, *est* non consignificat tempus extra prolationem Verborum; ergo nec in cæteris sacramentis. Confirmat 2. nisi tempus præsens consignificatum terminaretur simul cum prolatione verborum, nulla esset certitudo, quantum hoc tempus præsens durare deberet: vnde posset quis semel dicto, *Ego vos baptizo* per integram diem effundere aquam supra singulos baptizandos.

19. TERTIA affirmat, sufficere moralem simultatem, maiorem minoremve pro sacramentorum varietate: *Moralis tantùm simultas requiritur.* Est Richard. in 4. dist. 3. art. 4. quæst. 2. *Richardus.* qui quamuis hanc simultatem explicet physicè cum secunda sententia, id tamen non tanquam necessarium ad sacramenti validitatem, sed tantùm ad melius esse intelligit. Est etiam Soti *Sotus.* dist. 3. quæst. vnica, art. 8. §. *Quando autem*, Suarez 3. part. tom. 3. disp. 2. sect. 2. *Suarez.* *Quæ sententia vera est & amplectenda.* Fundamentum est, quia opposita sententia est nimis rigida & scrupulosa; nec est verisimile, Christum Dominum cum tanto rigore instrumenta nostræ salutis instituisse: Nec videtur probabile, Apostolos, cùm tot millia simul baptizabant, seruasse hanc rigorosam simultatem: demum nequit hoc verificari in sacramento pœnitentiæ, in quo post absolutam totam confessionem, quæ est materia huius sacramenti pœnitentiæ, incipit absolutio, quæ est forma; neque est necesse, vt dum Sacerdos profert formam, pœnitens perseueret in actu contritionis. Ratio est: nam ea simultas in materia & forma sacramentorum sufficit, quæ requiritur, & sufficit in actibus humanis, nam in ipsis Deus sacramenta instituit: Atqui in his tanta simultas necessaria non est: ergo. Quia verò sacramenta constant ex diuersis actibus humanis, quorum alij ex natura sua maiorem, alij minorem simultatem postulant, non potest vna certa regula in omnibus assignari, sed perpendenda est natura singularum operationum, quibus sacramenta constant. Maiorem enim simultatem postulant Baptismus, Confirmatio, Ordo, Eucharistia, Extrema-Vnctio, quæ perficiuntur per pronomina demonstratiua, & verba de præsenti; Minorem verò Pœnitentia, quæ peragitur per modum iudicij, in quo accusatio præsupponitur absolutioni: minimam autem matrimonium, quod, quia est quidam ciuilis contractus, peragi potest etiam inter absentes.

20. Ad fundamentum primæ sententiæ, nego Antecedens: nam tunc censetur perfectum sacramentum, quando moraliter censetur completa operatio, qua sacramentum peragitur.

21. Ad fundamentum secundæ, nego, tempus præsens consignificatum per orationem non se extendere extra tempus prolationis Verborum. Etenim cum verba sint imposita ad significandas actiones & passiones more humano, non sunt ita rigorosè accipienda, vt tempus præsens solùm intelligatur illud, in quo immediatè coëxistit res consignificata; sed habet latitudinem, vt præsens non solùm intelligatur illud, quod existit nunc, sed vel quod

paulò

paulò ante præceſſit, vel paulò pòſt futurum eſt, vt cùm dico, *Sileo*, verum dico, etiamſi terminus ſignificatus non ponatur intra tempus præſens conſignificatum, ſed in tempore ſequenti. Ex quo patet ad pròbationem minoris.

22. Ad primam confirmationem, primò negandum eſt, verbum *eſt*, in ſacramento Euchariſtiæ non ponere ſuum ſignificatum extra tempus ipſius prolationis, nam tranſſubſtantiatio, quæ eſt ſignificatum ipſius, non fit in tempore, quo profertur ipſum Verbum ſubſtantiuum *eſt*, ſed in fine prolationis totius formæ.

23. Ratio 2. diſparem eſſe rationem: quia cùm forma Euchariſtiæ ſupponat materiam conſecrandam præſentem, quam debet tranſſubſtantiare in corpus & ſanguinem Chriſti Domini, neceſſariò in fine prolationis formæ, ſunt poſita omnia requiſita ad ſacramentum, proinde de neceſſitate fit ſacramentum: reliquæ verò ſacramentorum formæ, quia non verſantur circa materiam conſecrandam, non neceſſariò ſupponunt illam præſentem; proinde nec neceſſariò in fine prolationis formæ ponuntur omnia ad ſacramentum requiſita: nam ad ſacramentum requiſita, ſunt materia & forma: atqui in alijs ſacramentis, præter Euchariſtiam & pœnitentiam, cuius etiam forma, cùm ſit iudicialis ſententia, ſupponit ipſam confeſſionem Rei, non neceſſariò ad prolationem formæ ſupponitur materia, cùm poſſit priùs proferri forma, & deinde apponi materia.

Quorum ſacramentorũ formæ non neceſſariò ſupponant præſentem materiam.

24. Ad ſecundam, concedo, nullam haberi poſſe certitudinem phyſicam, quantum duraturum ſit tempus poſt prolationem verborum, poſſe tamen haberi moralem, quæ ex natura actionis, negotiorum, interruptionis, aliarumque circumſtantiarum iudicanda eſt; & ideo ad maiorem certitudinem, ſcrupuloſque tollendos, optimum conſilium eſt, in praxi ſeruandam eſſe ſecundam opinionem.

SECTIO IV.

An materiæ & formæ ſacramentorum ſint determinatæ ex diuina inſtitutione?

Concilium Tridentin.

25. PRIMA ratio dubitandi eſt, quoniam Concilium Tridentin. ſeſſ. 24. c. 1. de reformat. irritauit clandeſtinum conſenſum, qui antea eodem Concilio teſte, erat ſufficiens materia matrimonij; eiuſq; loco pro neceſſaria materia ſubſtituit publicum contractum, coram Parocho vel alio Sacerdote de ipſius Parochi ſeu Ordinarij licentia, & duobus vel tribus ſaltem teſtibus initum. Igitur materia matrimonij non fuit à Chriſto determinata, alioqui non potuiſſet ab Eccleſia mutari, cùm Eccleſia poteſtatem non habeat mutandi, quæ Chriſtus determinauit.

26. SECVNDA ratio dubitandi ſit de forma Baptiſmi, quæ alia fuit tempore Apoſtolorum, quo *viri ac mulieres baptizabantur in nomine Ieſu Chriſti.* Actorum 8. igitur forma baptiſmi non fuit à Chriſto determinata. *Actor. 8.*

27. TERTIA ratio dubitandi ſumitur ex materia & forma ſacramenti Ordinis, quæ non videntur à Chriſto, ſed ab Eccleſia inſtitutæ, vt expreſsè docet Innocentius IV. in caput *Presbyter* de ſacramentis non iterandis his verbis: *Vnde credimus quod niſi eſſent formæ poſtea inuentæ, ſufficeret Ordinatori dicere, ſis Sacerdos, vel alia æquipollentia verba, ſed ſubſequentibus temporibus formas, quæ ſeruantur, Eccleſia ordinauit.* Nec ſolùm videtur loqui de formis, ſed etiam de materijs, cùm ad validam Ordinis collationem ſufficere dicat, *ſis Sacerdos*, nullius materiæ mentione facta. *Innocentius IV.*

28. Præterea nunc materia Diaconatus in Eccleſia Latina eſt liber Euangeliorum, in cuius traditione cum forma illi correſpondente confertur, vt definit Concilium Florentinum in litteris vnionis: in primitiua verò Eccleſia, cùm nondum eſſent conſcripta Euangelia, erat ſola manus Epiſcopalis impoſitio: cuius ſolius cęremoniæ in collatione Diaconatus fit mentio à Patribus, & Concilijs. Ex Patribus Clemens Romanus lib. 8. Conſtitut. cap. 17. *Ego*, inquit *Philippus conſtituo, vt Diaconum ordines, Epiſcope, imponendo ei manus præſentibus omnibus Presbyteris & Diaconis.* Eadem Epiſcopalis manus impoſitione cap. 16. dixerat Ordinari Presbyterum Dionyſius Areopagita de Eccleſiaſtica Hierarchia cap. 5. *Præſul*, inquit, *vbi ſacrandus offertur vtroque genu poſito ante Altare, ſupra caput habet à Deo tradita Euangelia, manumque Pontificis: atque hoc modo a conſecrante Pontifice caſtiſſimis imprecationibus conſummatur. Sacerdos verò coram ſacro Altari ponens vtrumque genu, in capite habet Pontificis dexteram: in hunc modum à ſacrante Præſule Sanctiſſimis inuocationibus conſecratur. At verò Miniſter altero tantùm coram ſanctis Altaribus poſito genu, ſacrantis ſe Pontificis dexteram in capite præfert, atque ab eo perficitur precationibus ad eam rem accommodatis.* Hæc Dionyſius, qui inter conſecrationem Præſulis ſeu Epiſcopi, Sacerdotis, & Diaconi hoc tantùm aſſignat diſcrimen: quòd in conſecratione Epiſcopi, præter impoſitionem manus, imponenda ſunt Euangelia ſuper caput conſecrandi, in ſignum poteſtatis prædicandi Euangelium Chriſti: in conſecratione Sacerdotis ſola manus impoſitio ſuper caput conſecrandi adhibenda eſt: in conſecratione verò Diaconi præter dexteræ manus impoſitionem alterius tantùm genuflexio ante ſacrum Altare facienda eſt. Damaſus Epiſt. 5. ad Coëpiſcopos circa medium, damnans Epiſcopos, *Concilium Florentin.* *Clemens Romanus.* *Dionyſius Areopag.* *Damaſus.*

Episcopos, qui inualidè consecrati audebant Presbyteros, & alios Ecclesiæ ministros ordinare: *Et propterea*, inquit, *magis vulnerabant capita, quæ per manus impositionem tangebant.* Quibus verbis apertè supponit Pontifex, Ordines conferri per manus impositionem. Idem docet Innocentius I. Epist. 22. ad Episcopos Macedoniæ, quæ habetur tomo 1. Conciliorum pag. 619. *Innocentius I.*

29. Eandem doctrinam tradit Concilium Carthaginense IV. Canone 4. his verbis: *Diaconus cùm ordinatur, solus Episcopus, qui eum benedicit, manum super caput ipsius ponat.* Quòd autem in eo Canone Concilium loquatur de sufficienti & integra materia Diaconatus, probatur: quia cùm Canone 5. immediatè sequenti assignat materiam Subdiaconatus, pro ipsius materia assignat traditionem calicis & patenæ vacuæ, quæ, teste Florentino, est propria materia Subdiaconatus. Si autem Concilium iudicasset, ad materiam Diaconatus pertinere etiam traditionem Euangeliorum, hoc expressisset, sicut expressit traditionem calicis & patenæ vacuæ in collatione Subdiaconatus. *Concilium Carthagin. IV.* *Concilium Florentin.*

30. Eadem sola manus impositio pro adæquata materia Diaconatus fuit in vsu in Ecclesia Anicienſi vsque ad tempus Durandi, qui tanquam Præsul illius Ecclesiæ vt se conformaret vniuersali Ecclesiæ, iussit, vt ipsemet scribit in 4. dist. 24. q. 3. n. 7. vt imposterum in ordinatione Diaconi traderetur liber Euangeliorum. Et quod caput est, eundem ritum seruat nunc Ecclesia Græca, quæ tam in collatione Presbyteratus, quã Diaconatus, & Subdiaconatus adhibet solam manus impositionem super caput ordinandi: cùm tamen nullus hactenus de hoc illam erroris arguit. *Durandus.*

31. Vltimò nulla videtur certa forma huius sacramenti à Christo instituta. Nam Ecclesia Latina ex præscripto Cõcilij Florentini in collatione Presbyteratus vtitur hac: *Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro viuis & mortuis.* Eodem modo in collatione aliorum Ordinum idem Concilium docet, adhibendas esse formas, quæ in Pontificali Romano præscribuntur. Græca verò Ecclesia vtitur hac alia forma longè diuersa: *Diuina gratia promouet hunc Venerabilem Diaconum in Presbyterum.* Eadem proportionali vtitur in collatione Diaconatus & Subdiaconatus. Pro explicatione huius difficillimæ controuersiæ, *Concilium Florentin.*

32. Dicendum est, omnes materias & formas sacramentorum esse à Deo, vel à Christo institutas, non tamen singulas quoad speciem, sed aliquas quoad genus tantùm, determinandas, quoad speciem ab ipsis Apostolis, vel Ecclesia: inter quas est materia & forma sacramenti Ordinis, cuius singulæ materiæ & formæ singulorum Ordinum non fuerunt à Christo Domino determinatæ in specie, sed tantùm in genere, sub aliquo signo sensibili expressiuo potestatis quæ per ordinem traditur. Prior pars assertionis constat: nam ab eo materiæ & formæ sacramentorum sunt determinatæ, à quo sunt sacramenta ipsa instituta. Atqui omnia sacramenta, tam veteris quàm nouæ legis sunt à Deo, vel à Christo instituta: ergo & eorum materiæ & formæ. Maior probatur: quia cùm sacramenta essentialiter constent ex materia & forma, ille dicitur sacramenta instituere, qui eorum materias & formas instituit. Minor patet, cùm non alium sacramentorum auctorem agnoscat Ecclesia, quàm vel Deum respectu veterum, vel Christum respectu nouorum sacramentorum. De veteribus constat ex Exodo, Leuitico, Num. & Deuter. de nouis expresè definit Tridẽtinum sess. 7. Canone 1. de sacramentis in communi, ea *omnia fuisse à Iesu Christo Domino nostro instituta.* *Concluſio.* *Exod. Leuit. Num. Deuteron. Concilium Trident. sess. 7. can. 1. de Sacramentis in com.*

33. Posterior eiusdem assertionis pars primò constat de sacramento legis naturæ pro paruulis instituto ad corũ originale peccatũ delendum, cuius nulla fuit certa materia in specie à Deo determinata, sed tantùm in genere sub ratione signi sensibilis diuini cultus & Religionis potestatiui, vt infrà explicabo.

34. Secundò de sacramentis nouæ legis constat primò de sacramento matrimonij, quod nullam habet certam formam in specie, sed æquè potest verbo, scripto, ac nutu celebrari. Eodem modo neque est certum quoad materiam, cùm possit tam contractu priuato & Clandestino, vt ante Concilium Tridentinum, & vbi ipsum Concilium Tridentinum non est receptum, quàm contractu publico, vti nunc post Tridentinum, & vbi Tridentinũ est acceptatum. Secundò de sacramento pœnitentiæ, quod tam attritione, quàm contritione, quæ specie differunt, perfici potest: quemadmodum & confessione, Verbo, Scripto, aut nutu expressa. Tertiò de sacramento Eucharistiæ, quæ in quauis specie vini, modo de vite sit, confici potest. Idem igitur dicendum erit de sacramento Ordinis, cuius materia & forma non fuit quoad speciem à Christo instituta, sed tantùm quoad genus sub signo aliquo sensibili expressiuo potestatis, quæ per Ordinem traditur. *Quæ sacramenta non habeant determinatam materiam quoad speciem.*

35. Quam sentẽtiam expresè docet Cardinalis Bellarminus lib. de Sacramento Ordinis cap. 9. in fine, his verbis: *Credibile autem est, Dominum instituisse istas omnes materias Ordinum, non quidem in particulari, sed generatim, monendo Apostolos, vt Ordines conferrent per ceremonias instrumentorum, quibus significaretur eorum potestas.* Inter instrumenta autem intelligendæ sunt etiam manus, quæ sunt instrumentorum instrumenta, ac proinde etiam manuum impositio recensenda est inter ceremonias instrumentorum, quibus ordinandi potestas significatur. Eandem sequuntur Petrus Arcudius de concordia Occidentalis & Orientalis Ecclesiæ in administratione Sacramentorum libr. 6. cap. 4. & Ioannes de Lugo de Sacramentis disput. 2. sect. 5. Eaque apertè colligitur ex Gregorio IX. in cap. *Presbyter*, vbi tam Presbyterum, quàm Diaconum ordinari docet impositione *Bellarmin.* *Petrus Arcudius.* *Ioannes de Lugo.* *Gregorius IX.*

manus,

manus, ritu ab Apoſtolis introducto: non igitur à Chriſto immediatè, ſed tantùm mediatè, & in genere ſub ratione ſigni poteſtatis expreſſiui determinato. Idem Pontifex ibidem ſtatuit, ſi quid per errorem in ordinatione omiſſum fuit, non eſſe ſacramentum iterandum, ſed cautè ſupplendum, quod prætermiſſum fuit. Ergo ſupponit Pontifex, Presbyteratum, & Diaconatum, non conferri per certam ac determinatam materiam à Chriſto inſtitutam: alioqui ea omiſſa iterari debuiſſet totum ſacramentum. Nec ſat foret poſt aliquod tempus illam tantùm ſupplere, cùm materia ſacramenti debeat moraliter coniungi cum ipſa forma. Sentit igitur Pontifex, Presbyteratum validè conferri, vel per ſolam traditionem calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia, omiſſa impoſitione manus, vel per ſolam impoſitionem manus, omiſſa traditione calicis cum vino, & patena cum hoſtia. Eodem modo conferri Diaconatum vel per ſolam impoſitionem manus Epiſcopalis, omiſsâ traditione Euangeliorum, vel per ſolam traditionem Euangeliorum, omiſsâ impoſitione manus. Idem colligitur ex Concilio Florentino, & Tridentino. Nam Florentinũ pro materia Presbyteratus aſſignat traditionem calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia: Tridentinum verò ſeſſ. 14. cap. 3. de Extrema-Vnctione, ſupponit Sacerdotes eſſe ordinatos per impoſitionem manuum presbyterij.

Concilium Tridentin. Florentin.

36. Duplex autem huius ſententiæ affero fundamentum: Primum ductum ab ipſa varietate formæ & materiæ, quibus diuerſis temporibus vſa eſt Eccleſia ad hoc ſacramentum conferendum. Certum autem eſt, non poſſe Eccleſiam in materijs & formis ſubſtantialibus ſacramentorum errare: ergo dicendum eſt, nullam materiam, vel formam in ſpecie fuiſſe à Chriſto determinatam ad hoc ſacramentum conficiendum, ſed tantùm in genere ſub aliquo ſigno ſenſibili expreſſiuo illius poteſtatis, quæ per Ordinem traditur. Maior conſtat ex tertia ratione dubitandi. Minor probatur: quia nequit Eccleſia errare in aſſignandis medijs ad ſalutem neceſſarijs: ad hoc enim datæ ſunt illi claues cum infallibili Chriſti promiſſione, vt non ſint portæ inferi contra eas præualituræ. Atqui ſacramentum Ordinis eſt maximè ad ſalutem neceſſarium, cùm ex eo pendeant duo ſacramenta ad ſalutem apprimè neceſſaria, cuiuſmodi ſunt pœnitentia, & Euchariſtia, quæ nonniſi à legitimo Miniſtro per veram materiam & formam ordinato confici poſſunt.

1. Fundam. concluſionis.

Materia & forma Ordinis temporibus diuerſis diuerſa.

37. Secundum fundamentum dicitur ab authoritate Clementis VIII. qui peculiari Bulla edita anno 1595. die 31. Auguſti, quæ incipit: *Sanctiſſimus Dominus noſter Clemens Papa VIII.* in fine, *ex Sententia Congregationis ſuper reformatione Græcorum* (ſunt verba Bullæ) *decernit, declarat, mandat, conſtituit Romæ habendum eſſe Epiſcopum Græcum Catholicum, qui Græcos Epiſcopis Latinis Italiæ, & Inſularum adiacentium ſubiectos ab Epiſcopo Græco ordinari volentes, cum illorum dimiſſorijs ad id tantùm concedendis ritu Græco ordinet.* Ex quo Pontificis decreto euidenter deducitur aſſertio poſita hoc pacto. Non poteſt non eſſe validus ritus ille ordinandi, quem peculiari Bulla Summus Pontifex approbat: Atqui Summus Pontifex peculiari Bulla approbat ritum ordinandi Græcorum: ergo non poteſt ille non eſſe validus. Sed ritus ordinandi Græcorum eſt quoad materiam & formam diuerſus à ritu ordinandi Latinorum: ergo neuter eſt per ſe determinatè neceſſarius ad validitatem ſacramenti, ſed poterit ſub alterutro collatus eſſe validus. Maior patet: quoniam, vt ſuprà probatum eſt, nequit Pontifex in declarandis medijs ad ſalutem neceſſarijs errare. Minor aſſumpta probatur; quia dum per Bullam declarat habendum eſſe vt Catholicum illum Græcum Epiſcopum, qui Græcos ſubiectos Epiſcopis Latinis cum eorum dimiſſorijs Græco ritu ordinat, ſimul declarat, Ordinem per talem ritum collatum eſſe validum: alioqui nec poſſet cum detrimento animarum propria Bulla talem ritum permittere, nec Catholicum Epiſcopum declarare, qui ab eſſentiali ritu conferendi hoc ſacramentum à Romana Eccleſia recederet. Ergo ideò illum permittit & Catholicum Epiſcopum declarat, qui eo vtitur, quia iudicat illum eſſe validum. Adde, hunc ritum ordinandi Græcorum non modo peculiari Bulla Pontificia permitti ab Epiſcopo Græco exerceri in propria Diœceſi Græca, ſed à noua Congregatione Romæ nuper erecta ab Vrbano VIII. ſuper Euchologium examinandum poſt longam diſcuſſionem approbatum eſſe, vt nulli dubium deinceps de validitate ipſius eſſe poſſit.

2. Fundam. concluſionis. Clemens VIII.

Ritus Ordinandi Græcorum validus:

38. Minor ſubſumpta conſtat: nam Græca Eccleſia pro materia in Ordinibus Sacris ſolam adhibet manus impoſitionem: pro forma hæc verba: *Diuina gratia, quæ infirma ſanat, promouet hunc Subdiaconum in Diaconum, in Presbiterum.* Latina verò in Subdiaconatu pro materia adhibet traditionem calicis vacui cum patena vacua, & libri Epiſtolarum: pro forma: *Accipe librum Epiſtolarum, & poteſtatem eas legendi in Eccleſia Dei, tam pro vinis, quàm pro defunctis.* In Diaconatu pro materia præter manus dexteræ ſuper caput ordinandi impoſitionem, traditionem libri Euangeliorum: forma verò eſt: *Accipe poteſtatem legendi Euangelium in Eccleſia Dei, tam pro viuis, quàm pro defunctis.* In Presbyteratu pro materia duplicem adhibet vtriuſque manus ſuper caput Presbyteri impoſitionem, ſemel ante, iterum poſt conſecrationem, nec non calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia traditionem: forma eſt: *Accipe poteſtatem offerendi Sacrificium Deo, Miſſaſque celebrare, tam pro viuis, quàm pro defunctis:* poſt conſecrationem verò pro forma expreſſiua poteſtatis abſoluendi à peccatis, ſunt illa verba deſumpta ex Ioannis 20. *Accipe Spiritum ſanctum, quorum remiſeris peccata, remittentur eis, & quorum retinueris, retenta ſunt.* Quæ omnia in ratione ſigni mate-

Diuerſus licet à Latino.

Ioannis 20.

rialis valde differunt, vt per se patet. Vltima verò consequentia, nempe quod neutrum signum sit determinatè necessarium, sed alterutrum sufficiens ad Ordinis validitatem, probatur: quia cùm vtrumque sit ab Ecclesia approbatum, cumque nequeat Ecclesia in approbatione substantialium Ordinis errare, alioqui errare posset in medijs ad salutem necessarijs, manifestè sequitur, neutrum signum esse determinatè necessarium, sed alterutrum ad Ordinis validitatem sufficere.

39. Respondere posset quispiam, alterutrum signum esse determinatè necessarium pro suâ dumtaxat Ecclesiâ, Latinum pro Latina, Græcum pro Græca. Potuit quippe Christus potestatem Ecclesiæ communicare, vt quod ipsa pro vna Ecclesia statuisset, illud tantùm pro eâ, & non pro aliâ esset Ordinis materia. Hoc enim pacto saluatur, & quod Ordo in Ecclesia Græca Græco ritu collatus sit validus; & quod materia & forma, quæ pro collatione Ordinis in Ecclesia Latinâ à Concilio Florentino assignantur, sint determinatè necessariæ, alioqui Concilium non assignasset materias & formas necessarias huius sacramenti, cùm præter has, quas de facto assignauit, sit etiam sufficiens materia & forma Græcorum.

40. Sed contrà: nam esto Christus huiusmodi potestatem concedere potuisset Ecclesiæ, de facto tamen eam non concessisse manifestè colligimus tum ex alijs sacramentis, quorum materias & formas voluit Christus esse vbique easdem: tum quia ad Ecclesiæ vnitatem, quam Christus in ea instituenda maximè spectauit, non expediebat, vt diuersæ essent materiæ & formæ substantiales sacramentorum: nam cum Ecclesia maximè dicatur vna ex vnitate Religionis, quæ in externa sacramentorum professione potissimùm consistit, iuxta illud Pauli ad Ephes. 4. *Vna Fides, vnum Baptisma, vnus Deus* &c. non esset Ecclesia perfectè vna, si aliæ materiæ & formæ substantiales huius sacramenti essent in Ecclesia Græca atque Latina. Sunt igitur hæc signa materialiter tantùm diuersa in Ecclesia Gaæca & Latina. Confimatur: nam hoc ipso, quod Bulla Pontificis concedit, vt Græcus subiectus Ecclesiæ Latinæ cum dimissorijs Episcopi Latini Ordinari possit ab Episcopo Græco ritu Græco, supponit etiam posse Græcum subiectum Ecclesiæ Latinę ritu Latino Ordinari ab Episco Latino.

Ephes. 4.

41. Ex dictis deducitur 1. quo pacto sacramentum Ordinis semper validè fuerit in Ecclesiâ Dei collatus, non obstante signorum varietate, sub quibus pro diuersis temporibus, diuersisque Ecclesijs, fuerit, & de facto nunc in Ecclesiâ Græcâ & Latinâ conferatur: quia cùm hoc sacramentum ex institutione Christi nullum habeat certum signum in specie, sub quo conferri debeat, sed tantùm in genere, quatenus aliquo modo expressiuum est potestatis, quæ per Ordinem traditur, cumque hoc in specie determinare sit penes Ecclesiam, potuit pro varijs temporibus, varijsque Ecclesijs varia signa materialia ad eandem Ordinis potestatem exprimendam determinare. Vnde ante scripta Euangelia in Ordinatione Diaconi adhibebat solam manuum impositionem, quam etiam solam adhibebat in ordinatione Presbyteri, vt constat tum ex præcitato Concilio Carthaginensi IV. tum ex Nicæno I. canon. 9. tum ex ritu Græco, tum maximè ex Sacris Oraculis in quibus sola mentio fit de impositione manuum, Actor. 13. Cùm Apostoli Saulum & Barnabam Presbyteros crearunt, *tunc*, inquit textus, *ieiunantes, & orantes, imponentesque eis manus dimiserunt illos* 1. ad Timotheum 5. *Manus*, inquit Paulus Timotheo Episcopo, *cito nemini imposueris, &* 2. ad Timotheum 1. *Admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum*: & ibidem cap. 4. *Noli negligere*, inquit, *gratiam, quæ est in te, quæ data est tibi per Prophetiam cum impositione manuum Presbyterij.* Hanc eandem manuum impositionem seruat nunc Ecclesia Latina in Ordinatione Diaconi, & Presbyteri, sed præter eam ad maiorem collatæ potestatis expressionem, adhibet in ordinatione Diaconi traditionem Euangeliorum, cum verbis clariùs exprimentibus potestatem legendi Euangelia in Eccesiâ Dei: in Ordinatione Presbyteri traditionem calicis cum vino, & patenæ cum hostia, cum verbis clariùs significantibus potestatem sacrificandi. Dixi *cum verbis clariùs exprimentibus*: nam aliqua verba implicitè saltem & confusè Ordinis Potestatem significantia semper fuerunt necessaria, cùm omne sacramentum nouæ legis constare debeat ex rebus & verbis.

Conc. Carthagin. 4. Nicæn. 1.

Actor. 13.

1. ad Tim. 5.

2. ad Tim. 1.

Ordo semper validus non obstante signorum varietate.

42. Deducitur 2. Non posse quamlibet rem pro materia Ordinis ab Ecclesia substitui, sed quæ ex se aliquam proportionem habeat ad Ordinis, qui per tale signum confertur, potestatem exprimendam. Constat hoc Corollarium 1. inductione reliquorum sacramentorum, quæ materiam à Christo assignatam idoneam per se habent ad naturam cuiusque sacramenti exprimendam: Baptismus externam corporis ablutionem ad internam animi emundationem significandam. Confirmatio manuum impositionem, vel in fronte vnctionem, ad denotandum Spiritus sancti robur, quod confirmatus accipit ad fortiter resistendum Tyranno. Eucharistia panem & vinum, ad repræsentandum spirituale conuiuium, quo Christus in hoc sacramento se animæ communicat: Pœnitentia dolorosam peccatorum confessionem ad internam eorundem peccatorum remissionem exprimendam. Extrema-Vnctio externam sensuum inunctionem, ad internam animi fortitudinem, quam contra vrgentes tentationes inunctus accipit, significandam. Matrimonium mutuam corporum traditionem, ad significandum matrimoniale vinculum.

Non potest res qualibet pro materia Ordinis ab Ecclesia substitui.

43. Secundò constat inductione earum rerum, quas hactenus Ecclesia adhibuit pro materia Ordinis. Nam in Ostiariatu adhibet

traditionem

traditionem clauium, ad denotandam poteſtatem, quam Oſtiarius accipit, aperiendi & claudendi portas Eccleſiæ. In Lectoratu librum, ad denotandam poteſtatem, quam lector accipit ad cantandas lectiones in Eccleſia. In Exorciſtatu traditionem libri continentis Exorciſmos, ad ſignificandam poteſtatem, quam Exorciſta accipit ad Exorcizandos Energumenos. In Acolytatu traditionem candelabri cum candela extincta, & vrceolum vacuum, ad ſignificandam poteſtatem, quam Acolytus accipit ad accendenda Eccleſiæ luminaria, & vinum & aquam in Euchariſtia ſubminiſtrandam. In Subdiaconatu calicem cum patenâ vacuâ & librum Epiſtolarum, ad denotandam poteſtatem, quam Subdiaconus accipit ad ſacra vaſa contrectanda, & Epiſtolas in Eccleſia legendas. In Diaconatu librum Euangeliorum, ad exprimendam poteſtatem, quam Diaconus accipit legendi Euangelia in Eccleſia. In Prebyteratu traditionem calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia, ad ſignificandam poteſtatem, quam Presbyter accipit conſecrandi corpus & ſanguinem Chriſti Domini. Idem conſtat de impoſitione manuum Epiſcopaliũ, quam Græca Eccleſia adhibet in ſacris Ordinibus conferendis, quæ ex ſe apta eſt ad denotandam poteſtatem, quam Epiſcopus Ordinando confert: eſt enim manus impoſitio antiquum ſignum expreſſiuum authoritatis eius, qui manus imponit, in illum, ſuper quem imponit.

44. DICES. Materia Ordinis non tam debet exprimere poteſtatem Ordinantis, quàm ordinati: ſed manus Epiſcopalis impoſitio non tam exprimit poteſtatem Ordinati, quàm ordinantis. Reſp. poteſtatem ordinati exprimi poſſe dupliciter; vno modo actiuè; quo pacto exprimitur per manus impoſitionem vt actiuè conferenda per Epiſcopum Ordinantem: alio modo executiuè, quo pacto exprimitur per traditionem inſtrumentorum, quibus ordinatus illam exercet. Tertiò idem Corollarium probatur à priori: quia cùm ſacramenta ſint quædam ſymbola expreſſiua eorum, quæ per illa geruntur in anima, debent ex ſe aliquam proportionem habere, vt tanquam idonea ſigna fideles inducant ad notitiam ſpiritualium Myſteriorum, quæ per ea exprimuntur.

Poteſtas ordinati exprimitur actiuè & executiuè.

45. Deducitur 3. Eccleſiam pro materia Ordinis adhibere potuiſſe ipſum ſacrarum veſtium vſum, quibus in ſuſceptione ſacrorum Ordinum ordinandi induuntur, ſicut & in Presbyteratu manuum vnctionem: de facto tamen eas adhibet vt puras cęremonias, & diſpoſitiones dumtaxat ſubiecti ad ſacros Ordines meliùs ſuſcipiendos. Primum conſtat: quoniam vtraque cęremonia de ſe apta eſt ad ſignificandam poteſtatem, quæ ordinato traditur, etſi minùs clarè, quàm aliæ, quas de facto Eccleſia adhibet vt materiam. Ergo ſi, vt probatum eſt, Eccleſia habet à Chriſto authoritatem ſubſtituendi quodlibet ſignum ſenſibile ex ſe idoneum ad poteſtatem ordinandi denotandam, poterit hæc ipſa pro materia adhibere. Secundum probatur: nam ex ipſa praxi Eccleſiæ, & declaratione Conciliorum habemus, hæc de facto adhiberi vt puras cęremonias & ſubiecti dumtaxat diſpoſitiones: vnde in nullo Concilio hæc recenſentur inter materias Ordinis.

Vſus ſacrarum veſtiũ eſt pura cæremonia.

46. DICES. Si hæc de ſe ſunt idonea materia ad exprimendam poteſtatem Ordinis, hoc ipſo quod ab Eccleſiâ adhibentur, fiunt materia Ordinis: vnde accedente debita forma, abſque alia materia perficitur ſacramentum. Sequela probatur: nam ſi Eccleſia à Chriſto habet authoritatem deſignãdi quodlibet ſignum ſenſibile de ſe idoneum pro materiâ Ordinis, hoc ipſo quod illud deſignat, fit materia ſacramenti, etiamſi non habeat voluntatem illud adhibendi pro materiâ ſacramenti, cùm non pendeat ampliùs ex voluntate Eccleſiæ, ſed Chriſti, vt ſit idonea materia ſacramenti. Ex voluntate enim Eccleſiæ ſolùm pendet deſignatio materiæ idoneæ, quâ deſignata cum debita forma fit ſacramentum.

47. Reſp. negando ſequelam. Etenim materia Ordinis non pendet tantùm ab Eccleſia in ratione ſigni materialis, ſed etiam formalis: niſi igitur Eccleſia huiuſmodi ſignum imponat vt ſignificatiuum poteſtatis, quæ per Ordinem traditur, non erit ſufficiens materia ſacramenti. Quò fit, vt ſi illud non ponatur ab Eccleſia vt ſignum expreſſiuum poteſtatis, quæ per ordinem traditur, ſed vt pura cæremonia ad melius ſubiectum diſponendum, non concurrat vt materia ad ſacramentum perficiendum. Sicut vox niſi ab habente authoritatem imponatur ad ſignificandam rem aliquam, nunquam illam ſignificabit: quia cùm ex ſe illam non ſignificet, debet ex inſtitutione eius, qui authoritatem habet, illam ſignificare. Cùm igitur materia Ordinis ex ſe naturaliter non ſignificet poteſtatem, quæ per Ordinem traditur, debet illam ſignificare ex libera inſtitutione eius, qui ad id authoritatem habet: ſola autem Eccleſia hanc authoritatem habet: ergo niſi Eccleſia ſua authoritate illam inſtituat vt ſignificatiuam talis poteſtatis, illam non ſignificabit. Vnde etiamſi illa in collatione Ordinis adhibeatur, quia tamen non adhibetur vt expreſſiua poteſtatis, quo tantum pacto eſt apta materia Ordinis non erit materia, ſed pura dumtaxat cæremonia. Nec refert, quòd vna materia ſuapte natura ſit magis apta, quàm alia ad hanc poteſtatem ſignificandam: quia cùm hæc aptitudo ſit tantùm inchoata & imperfecta, non ſufficit, vt abſque vlteriori inſtitutione Eccleſiæ illam determinatè ſignificet. Sicut etiamſi vna vox ſit magis apta ad vnam rem ſignificandam, quàm alia; quia tamen hæc aptitudo eſt tantùm inchoata, & indifferens ad alias res ſignificandas, eget vlteriori inſtitutione publicæ authoritatis, vt determinetur ad vnam potiùs rem, quàm ad aliam ſignificandam.

Materia ordinis pendet ab Eccleſia in ratione ſigni materialis, & formalis.

48. Quòd

Authoritas instituendi materiam Ordinis est penes Ecclesiam.

48. Quòd autem authoritas instituendi materiam expressiuam potestatis Ordinis, sit tantùm penes Ecclesiam, constat: quia cùm hæc authoritas deriuetur à Christo, cumque Christus illam soli Ecclesiæ contulerit, penes illam tantùm erit. Vnde non sufficeret, si tale signum institueretur à publica authoritate politica vel ab aliqua Ecclesia particulari, & multò minùs ab ipso Ordinante: sed debet institui ab vniuersali Ecclesia, vel à summo Pontifice. Hinc colligitur discrimen inter materias & formas huius sacramenti: nam materiæ in significando pendent à sola Ecclesia, formæ verò etiam à publica authoritate politica: eò quòd formæ constant ex vocibus, quæ quoad significationem pendent à publica authoritate politica. Vnde Ecclesia non imponit significationem vocibus, sed ea suppositа, vtitur illis ad sacramentum perficiendum. Materiæ autem quoad significationem pendent à sola authoritate Ecclesiæ.

49. Instabis. Quemadmodum voces ab authoritate politica habent significationem speculatiuam, practicam verò efficiendi quod significant, ab authoritate Ecclesiastica, vel à Christo eas assumente ad sacramentum perficiendum: ita posset materia Ordinis ab authoritate politica habere speculatiuam significationem, practicam verò efficiendi quod significat ab Ecclesia, vel à Christo eam assumente ad sacramentum perficiendum. Ergo eadem est ratio de materia, ac forma sacramenti Ordinis.

50. Resp. negando paritatem: nam quidquid sit, an possit politica authoritas res imponere ad significandas speculatiuè sacras Ordinum potestates, vti ad easdem significandas imposuit voces, de facto tamen eas nunquam imposuit: quod satis est ad nostrum propositum, qui solùm intendimus assignare disparitatem, quæ de facto intercedit inter materiam & formam sacramenti Ordinis.

Ritus Græcus vnica impositio manus vnicaq; forma.

51. Deducitur 4. Ritu Græco per vnicam impositionem manus vnicamque formam duplicem conferri potestatem, Subdiacono quidem contrectandi vasa sacra, & legendi Epistolas; Diacono dispensandi corpus & sanguinem Christi ex commissione sacerdotis, nec non legendi Euangelium; Presbytero consecrandi corpus & sanguinem Christi & simul à peccatis absoluendi: ritu verò Latino non nisi per duplicem materiam duplicemque formam. Nam potestas contrectandi sacra vasa confertur Subdiacono per traditionem calicis & patenæ vacuæ cum forma correspondente, potestas legendi Epistolas per traditionem libri Epistolarum cum alia forma correspondente: potestas dispensandi corpus & sanguinem Christi dependenter à commissione Sacerdotis traditur Diacono per impositionem manus dexteræ super caput Ordinandi cum illis verbis: *Accipe Spiritum sanctum ad robur, & resistendum Diabolo, & tentationibus eius:* Potestas legendi Euangelia per traditionem libri Euangeliorum cum sua forma respondente. Potestas consecrandi corpus & sanguinem Christi de facto confertur Presbytero per impositionem manuum Episcopi, & traditionem calicis cum vino & patenæ cum pane cum forma correspõdente. Dixi *de facto*: quia posset per alterutrum tantùm conferri, cùm alterutra materia per se sufficiat, vt patet in ritu Græco: de facto tamen in ritu Latino vtraque materia concurrit ad integrandum vnum signum magis expressiuum potestatis consecrandi: non quod alterutra omissa, de facto potestas consecrandi non conferretur, sed quia de facto forma non profertur, nisi post vtramque materiam adhibitam, ante autem adhibitam materiam & formam non confertur potestas Ordinis. Quo fit, vt si forma adhibeatur post alterutram tantùm materiam, conferatur potestas consecrandi Prebytero. Potestas verò absoluendi à peccatis confertur per impositionem manuum, quæ ab Episcopo fit post consecrationem, cum verbis illis, *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris peccata, remittuntur eis, & quorum retinueris, retenta sunt.* Ratio omnium est: quoniam potestas non confertur, nisi abhibita materia & forma implicitè saltem significante illius Ordinis, qui confertur, potestatem. Atqui per singulas formas Græcorum vna cum impositione manus implicitè saltem significantur potestates vnicuique Ordini, qui confertur, propriæ: nam hoc ipso, quòd per quamlibet formam propria voce exprimitur Ordo ipse, qui confertur, implicitè saltem significatur potestas talis Ordinis: cùm igitur quiuis Ordo vtramque potestatem includat, dum per singulas formas totus Ordo exprimitur, per singulas formas vtraque potestas in Ordine inclusa significatur, ac proinde vtraque potestas per vnicam formam vtramque potestatem implicitè significantem confertur. Per formas verò Latinorum non nisi vna potestas Ordinis, qui confertur significatur, licet explicatius, vt patet singulas formas Latinorum expendenti: igitur per singulas formas singulæ tantùm potestates conferuntur. Quo fit, vt si alterutra forma omitteretur, non conferretur potestas illa, quæ per eam exprimitur.

Ritus Latinus duplex materia formaq;.

52. Nec refert, quod etiã in ritu Latino sæpe exprimatur nomen Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, ac proinde etiam in ritu Latino implicitè saltem significetur vtraque potestas in quouis ordine inclusa: nam in ritu Latino nunquam nomen Presbyteri, Diaconi, vel Subdiaconi exprimitur in ipsa forma, per quam confertur Ordo, sed solùm in cæremonijs accidentalibus, velut in orationibus, quæ pro Ordinandis fiunt, vel in traditione vestis Sacerdotis, quæ, vt suprà diximus, non est ab Ecclesia designata materia Presbyteratus, vel alterius Ordinis, sed vt pura cæremonia, & dispositio dumtaxat subiecti: & consequenter nec verba illam exprimentia erunt forma ad Ordinis potestatem conferendam concurrens.

In tribus Ordinibus confertur duplex potestas.

53. Quòd autem in singulis his tribus Ordinibus conferantur diuersæ potestates,

nemo

nemo negare poterit: cùm poteſtas ſit quædam habilitas ad aliquem actum validè & licitè exercendum: ac proinde cùm ſint diuerſi actus, ad quos ſinguli hi Ordines validè ac licitè exercendos, conferantur, diuerſæ quoque erunt poteſtates, quæ per huiuſmodi Ordines conferuntur. Confirmatur: Ideo in pluribus Ordinibus plures conferuntur poteſtates, quia plures dantur habilitates ad diuerſos actus validè ac licitè exercendos: ergo ſi in eodem Ordine plures etiam dantur habilitates ad diuerſos actus validè ac licitè exercendos, in eodem etiam Ordine plures conferentur poteſtates.

Vna conferri poteſt ſine altera.

54. Quod autem poſſit prior poteſtas conferri ſine poſteriori, patet tum in Presbyteratu, in quo poteſtas conficiendi corpus & ſanguinem Chriſti conferri poteſt, non collata poteſtate abſoluendi à peccatis: tũ etiam in Diaconatu, eademq́; ratio eſt de Subdiaconatu: poteſt enim tam Diacono cõferri poteſtas miniſtrandi in Altari, nõ collata poteſtate legendi Euãgelia, quàm Subdiacono poteſtas tractandi ſacra vaſa, non collata poteſtate legendi Epiſtolas. Quin addo in Diaconatu & Subdiaconatu conferri poſſe poſteriorem poteſtatem, non collata priori. Colligo ex præcitato cap. *Presbyter*, in quo Pontifex præcipit, vt ſi in Ordinatione Diaconi omiſſa ſit manus impoſitio, non debeat totus Ordo iterari, ſed ſolùm ſtatuto tempore cautè ſupplendum, quod per errorem omiſſum fuit. Supponit igitur Pontifex, validè collatam fuiſſe poſteriorem poteſtatem legendi Euangelia abſque priori, quæ datur per impoſitionem manus Epiſcopi: alioqui non ſat fuiſſet, ſupplere ſolam manus impoſitionem, ſed etiam reiterare Euangeliorum traditionem, ſi hæc validè conferri non potuiſſet, non collata priori. Hæc tamen doctrina non verificatur de Presbyteratu, cuius licet prior poteſtas conferri poſſit ſine poſteriori, vt ex eodem cap. *Presbyter* conſtat: non tamen contrà conferri poteſt poſterior abſque priori. Cuius ratio eſt, quoniam poteſtas ſupra corpus Myſticum Chriſti ſupponit poteſtatem ſupra verum corpus eiuſdem.

55. Cæterùm, an hæ diuerſæ poteſtates in ſingulis Ordinibus conferantur per diuerſos ſpecie characteres integrantes vnum completum validè ac licitè executiuum totius Ordinis: an verò per vnum, qui tantùm inchoetur in priori, & perficiatur ac dilatetur in poſteriori collatione, hîc non definio. Hoc tamen affirmo, vtrumque eſſe ſufficientem ad denominandum Ordinatum ſimpliciter Diaconum, & Subdiaconum: præſertim prior, qui in vtroque Ordine eſt præcipuus: & conſequenter licet in primitiua Eccleſia, quando nondum erant conſcripta Euangelia, & Epiſtolæ, potuerit non conferri poſterior poteſtas Euangelia, vel Epiſtolas legendi, quia tamen conferebatur prior aſſiſtendi in Altari, & contrectandi Sacra vaſa eiuſdem, ſimpliciter dicebantur Ordinati Diaconus & Subdiaconus: ſicut ſimpliciter diceretur Ordinatus Presbyter per ſolam poteſtatem conficiendi corpus & ſanguinem Chriſti abſque poteſtate abſoluendi à peccatis.

56. Dixi *potuerit non conferri*: quia dupliciter poterant hi duo Ordines, Diaconatus, & Subdiaconatus ante ſcripta Euangelia, & Epiſtolas conferri, vel per formas exprimentes ipſum Ordinem, vti ſunt formę ipſę Græcorum, & conſequenter implicitè ſignificantes vtramque poteſtatem in quouis Ordine incluſam: quo pacto etiam ante ſcripta Euangelia & Epiſtolas Ordinati accepiſſent poteſtatem ea legendi in Eccleſia Dei, quando forent ſcripta abſque noua Ordinatione: vel per formas exprimentes priorem tantùm poteſtatem contrectandi vaſa ſacra, & diſpenſandi corpus & ſanguinem Chriſti Domini ex commiſſione ſacerdotis; quo pacto vi talis Ordinationis non accepiſſent poſteriorem poteſtatem, ſed debuiſſent per nouam Ordinationem illam accipere. Sicut de facto in Eccleſia Latina Presbyter per priorem formam exprimentem ſolam poteſtatem conſecrandi, non accipit poteſtatem abſoluendi à peccatis: potuiſſet tamen vtramque accipere per aliam formã vtramque poteſtatem exprimentem: vti de facto illam accipit Prebyter Ordinatus Græco ritu per formam implicitè exprimentem vtramque poteſtatem.

57. Deducitur 5. Quo pacto concilianda ſunt non modò Concilia, ſed etiam graues Authores, qui varias materias huic ſacramento aſſignant. Nam Concilium Nicænum I. Canon. 9. Carthaginenſe IV. cap. 3. Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 3. de Extrema-Vnctione, Presbyteratum manuum impoſitione conferri docent: Florentinum verò traditione calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia. Inter Scholaſticos Bonauentura in 4. diſt. 24. p. 2. art. & q. vlt. ad 2. Scotus q. vnica §. *de Secundo*, Durandus q. 3. n. 8. Diaconatum conferri putant per ſolam manus impoſitionem cum forma competente. Alij per ſolam Euangeliorum traditionem cum forma correſpondente, vt S. Thomas in 4. diſt. 24. q. 2. art. 3. ad 5. Richardus art. 4. q. 3. Palatius diſp. 7. poſt primam concl. Vaſquez 3. p. diſp. 238. cap. 4. Modus autem eos conciliandi eſt, quòd omnes ſufficientem materiam ſacramenti Ordinis aſſignent: quia cùm hæc non ſit in ſpecie determinata, ſed tantùm in genere ſub ratione ſigni ſenſibilis Ordinis poteſtatem exprimentis, quæuis ex aſſignatis erit ſufficiens materia Ordinis, modò accedat forma ſufficienter poteſtatem exprimens.

Concilium Nican. I. Concilium Carth. IV. *Bonauent.* *Scotus.* *Durandus.* *S. Thomas* *Richardus.* *Palatius.* *Vaſquez.*

58. Deducitur 6. potuiſſe Eccleſiam pro variis temporibus varias adhibere materias huius ſacramenti, irritando priorem, & nouam ſtatuendo. Conſtat primò à paritate ſacramenti matrimonij, in quo antea adhibebat quemcunque contractum, etiam clandeſtinum, poſt Concilium verò Tridentinum non adhibet, niſi publicum, clandeſtino irritato. Secundò euidenter deducitur ex facto principio. Etenim ſi penes Eccleſiam eſt, materiam huius ſacramenti aſſignare, aſſumendo

Varijs temporibus varia materia Ordinis.

illam

illam vt ſignum expreſſiuum poteſtatis, poterit pro vno tempore aſſumere vnam materiam pro ſigno expreſſiuo poteſtatis, pro alio verò aliam, priorem irritando. Nam cùm illa in ratione ſigni formaliter ſignificantis pendeat ab Eccleſia, poterit pro vno tempore ſtatuere vnum ſignum vt expreſſiuum poteſtatis Ordinis, pro alio verò tempore nolle ampliùs illud ſtatuere vt ſignum expreſſiuum poteſtatis eiuſdem: ſicut poteſt Reſpublica pro aliquo tempore aſſumere certam vocem ad ſignificandam certam rem, pro alio verò aliam, priori voce abrogata.

Non diuerſis Eccleſiis diuerſa materia.

59. Quæres, cur poteſt Eccleſia varijs vti materijs pro diuerſis temporibus, non autem pro diuerſis Eccleſijs. Reſp. ob rationem ſupra aſſignatam: quia nimirum Eccleſia debet eſſe vna quoad ſubſtantialia Religionis, & conſequenter quoad eſſentiales materias & formas ſacramentorum, quę Chriſtianam Religionem eſſentialiter conſtituunt. Non eſſet autem vna, ſi in diuerſis Eccleſijs diuerſæ eſſentialiter eſſent materiæ ſacramentorum. Eſt autem ſemper vna, etiamſi pro diuerſis temporibus varietur materia, quia non variatur in ratione ſigni formalis, ſed tantùm materialis. Vnde in ratione ſigni formalis ſemper manet eadem: ſicut ſemper manet eadem forma expreſſiua poteſtatis, etiamſi varientur voces materiales: nam ita ſe habent res ad ſignificandam Ordinis poteſtatem ſicut voces ad ſignificandas res.

60. *Obijcies* 1. Si materia Ordinis in ratione ſigni completè ſignificantis pendet ab Eccleſiæ authoritate, poſſet Eccleſia pro materia Diaconatus, vel Presbyteratus vtramque materiam aſſignare, & manus impoſitionem, & inſtrumentorum traditionem. Quo poſito, poteſtas non conferretur, niſi vtraque materia adhibita: quia non confertur Ordo, niſi vnà cum forma adhibeatur materia ſufficienter expreſſiua poteſtatis, quæ per Ordinem traditur: igitur ſi materia in ſignificando pendet ab Eccleſia, & Eccleſia limitat illam ad Ordinis poteſtatem ſignificandam vt coniunctam cum alia materia, non perficitur ſacramentum, niſi vtrâque materiâ adhibitâ. Confirmatur ex eo, quòd materia huius ſacramenti in ſignificando pendet ab Eccleſia, etiamſi in collatione Ordinis adhibeantur aliquæ cæremoniæ, quæ de ſe aptæ forent ad Ordinis poteſtatem ſignificandam, quia tamen ab Eccleſia non adhibentur vt ſignificatiuæ poteſtatis, per illas Ordinis poteſtas non confertur: ergo neque eadem poteſtas conferretur per vnam tantùm materiam etiamſi de ſe eſſet ſufficiens ſi ex Eccleſię inſtitutione vtraque ſit impoſita ad ſignificandam Ordinis poteſtatem.

61. Reſp. Cõcedo potuiſſe Eccleſiam pro materia Diaconatus, vel Presbyteratus vtrãque materiam aſſignare, qua aſſignata, nonniſi per vtramque collata fuiſſet Ordinis poteſtas, vt argumentum probat: nego tamen de facto vtramque vt neceſſariam materiam aſſignaſſe, ſed alterutram tantùm. Nam poſito, quòd ſemel pro ſufficienti materia in Græca Eccleſia aſſignauerit vnam tantùm actionem, hoc ipſo illa erit ſufficiens pro tota Eccleſia: cùm, vt ex dictis conſtat, Eccleſia poteſtatem non habeat diuerſas eſſentialiter materias pro diuerſis Eccleſijs conſtituendi. Ex his patet ad confirmationem: nam reliquæ cæremoniæ, quæ ſimul cum materia & forma in Ordinatione adhibentur, non ſunt de facto ab Eccleſia aſſumptæ in ſignum poteſtatis Ordinis, ſed vel vt diſpoſitiones ſubiecti, vel ad maiorem ſolemnitatem & celebritatem ſacramenti.

62. *Obijcies* 2. De facto Eccleſia in ſacramento matrimonij pro varijs Eccleſijs diuerſis vtitur materijs eſſentialibus. Nam vbi receptum eſt Concilium Tridentinum, vtitur publico contractu coram Parocho vel alio Sacerdote de ipſius Parochi vel Ordinarij licentia, & duobus vel tribus ſaltem teſtibus celebrato. Vbi verò Tridentinum receptum non eſt, valida materia matrimonij eſt etiam contractus priuatus & clandeſtinus: igitur falſum eſt, non poſſe Eccleſiam pro varijs Eccleſijs diuerſis vti materijs eſſentialibus Ordinis.

Matrimonij materia non pendet ab Eccleſiâ ſolâ.

63. Reſp. negando conſequentiam. Ratio diſcriminis eſt: quoniam materia Ordinis in ratione ſigni, quo pacto tantùm eſt materia Ordinis, pendet à ſola authoritate Eccleſiæ. Vnde cùm ipſa poteſtatem non habeat aſſignandi diuerſas materias eſſentiales Ordinis pro diuerſis Eccleſijs, hoc ipſo quod pro vna tanquam ſufficientem materiam aſſignauit vnam, eadem cenſetur ſufficiens pro tota Eccleſia. Materia verò matrimonij non pendet à ſola authoritate Eccleſiæ, ſed etiam à politica Reipublicæ, in cuius poteſtate eſt, retinere, vel non retinere tanquam legitimum priuatum contractum ciuilem, qui ad matrimonij ſacramentum præſupponitur. Quia igitur vbi Tridentinum non eſt receptum, à publica poteſtate politica adhuc tanquam legitimus retinetur priuatus contractus clandeſtinus: contrà verò, vbi Concilium receptum eſt, à publica poteſtate ciuili priuatus contractus clandeſtinus non habetur ampliùs vt legitimus, ſed tantùm publicus, coram Parocho & teſtibus celebratus: & quia ſacramentum matrimonij fundatur in legitimo contractu ciuili, ideo vbi priuatus contractus habetur vt legitimus, eſt ſufficiens materia huius ſacramenti: vbi verò idem contractus non admittitur vt legitimus, non poteſt eſſe huius ſacramenti ſufficiens materia, ſed ſolus publicus contractus, qui tantùm acceptatur vt legitimus. Quemadmodum, quia voces in ratione ſigni non ſolùm pendent ab authoritate Eccleſiæ, ſed etiam ab authoritate politica, ſi Eccleſia in forma Baptiſmi abrogaret hanc vocem *Baptizo*, auferendo ab illa ſignificationem, quam de facto habet, & loco illius ſubſtitueret hanc aliam vocem *Induo*, tribuens illi idem ſignificatum, quod prior vox *Baptizo* habebat, vbi talis vocis mutatio à publica authoritate reciperetur, forma Baptiſmi

non

non eſſet valida, niſi in ea voce prolata, in quam commutata eſſet prior vox *Baptizo*. Vbi verò à publica authoritate talis vocis commutatio recepta non eſſet, adhuc forma baptiſmi valida eſſet in priori voce prolata, quia adhuc apud talem communitatem prior vox ſuam priſtinam retineret ſignificationem.

64. Vrgebis. Vt forma ſacramenti ſit vbique valida, ſat eſt, vt alicubi ſit valida: ergo etiam facta tali mutatione, ſufficit, vt alicubi talis vox non abrogetur, vt vbique in ea forma ſacramenti ſit valida. Antecedens probatur: nam etiamſi apud Latinos vox aliqua barbara non habeat idem ſignificatum vbique, modò illud habeat alicubi, forma in ea voce prolata eſſet vbique valida. Reſp. concedo Antecedens, quando vox, eademque ratio eſt de re, quæ loco vocis ad ſignificandum aſſumitur, ita in vno loco retinet ſuum ſignificatum, vt in alio non ſit omninò abrogata, & ad diuerſum ſignificatum tranſlata: nego verò, quando eadem vox ita in vno loco retinet ſuum priſtinum ſignificatum, vt in alio ſit omninò abrogata, & ad diuerſum ſignificatum commutata. Nam quando in aliquo loco vox non eſt omninò abrogata, & ad diuerſum ſignificatum tranſlata, adhuc permittitur ibi ſuum priſtinum ſignificatum retinere, quod tamen non permittitur retinere, vbi eſt prorſus abrogata, & in diuerſum ſenſum commutata. Cæterùm priuatus & publicus contractus Matrimonij ſic ſe habent, vt priuatus ita permittatur vt legitimus in loco, vbi Tridentinum non eſt acceptatum, vt tamen ſit penitus abrogatus, & in oppoſitum illegitimum contractum commutatus, vbi idem Tridentinum eſt acceptatum, proinde non poterit, vbi Tridentiuum eſt acceptatum eſſe ſufficiens materia remota ſacramenti Matrimonij, cùm ibi nullo modo permittatur retinere priſtinam ſuam validitatem in ratione ciuilis contractus.

65. *Obijcies* 3. Ex dictis ſequeretur, Ordinem Diaconatus in Eccleſia Latina de facto non conferri per traditionem libri Euangeliorum, in qua tamen, teſte Concilio Florentino, confertur, ſed per manus Epiſcopalis impoſitionem. Sequela probatur: nam ante traditionem libri Euangeliorum præcedit manus Epiſcopalis impoſitio, cum debita forma: *Accipe Spiritum ſanctum ad robur, & ad reſiſtendum diabolo & tentationibus eius*, vt in Pontificali Romano habetur.

Concilium Florentin.

66. Reſp. Concedo, de facto in Eccleſia Latina Ordinem Diaconatus quoad poteſtatem dumtaxat diſpenſandi corpus & ſanguinem Chriſti dependenter à commiſſione ſacerdotis conferri ante traditionem libri Euangeliorum, non autem quoad poteſtatem legendi Euangelia, quæ confertur per ipſam libri Euangeliorum traditionem. Quia cùm hæ poteſtates ſint diſtinctæ, poteſt vna conferri priùs alia, vt ſuprà probatum eſt. Cæterùm Concilium aſſignauit ſolam materiam & formam poteſtatis legendi Euangelia, ſicut in Presbyteratu ſolam materiam & formam conſecrandi corpus & ſanguinem Chriſti, relicta materia & forma poteſtatis abſoluendi à peccatis, quæ confertur poſt conſecrationem per impoſitionem manuum Epiſcopi cum illis verbis: *Accipe Spiritum ſanctum: quorum remiſeris peccata, remittuntur eis, & quorum retinueris, retenta ſunt.* Cur autem in Diaconatu Concilium potiùs pro materia aſſignauerit traditionem libri Euangeliorum, ſicut in Presbyteratu traditionem calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia, hanc rationem reddit citato loco Bellarminus: quia propoſitum Concilij fuit, aſſignare rem aliquam ſubſiſtentem, vti fecerat in Baptiſmo, Confirmatione, Euchariſtia, & Extrema-Vnctione: hæc autem in Ordine non eſt manus impoſitio, ſed inſtrumentorum traditio. Alia poſſet afferri ratio, & fortè probabilior: quia nimirum Concilium hîc intendebat aſſignare certam materiam, per quam ſufficienter etiam in ratione ſigni materialis vnus Ordo diſtinguitur ab alio, cuiuſmodi non eſt manus impoſitio, quæ communis eſt Diaconatui, & Presbyteratui, ſed diuerſorum inſtrumentorum traditio. Nam licet eadem manus impoſitio per diuerſam formam applicata, ſubeat vicem diuerſæ materiæ, & ſigni formalis, vt conſtat in ritu Græcorum, in quo eadem manus impoſitio per diuerſas formas applicata ſubit vicem diuerſorum ſignorum formalium, Concilium tamen aſſignare voluit diuerſitatem Ordinum per ipſamet ſigna materialia, quibus Eccleſia Latina vtitur.

Diaconatus poteſtas confertur ante traditionem libri Euangel.

67. *Obijcies* 4. Si ad formam Ordinis ſufficit, implicitè tantùm ſignificare poteſtatem, quæ per Ordinem traditur, ſufficiet etiam ad formam Baptiſmi dicere: *Ego te Baptizo in nomine Trinitatis*: ad formam Euchariſtiæ: *Hic eſt calix ſanguinis mei*, abſque illis verbis, *qui pro vobis effundetur*, quæ tamen in noſtra ſententia, vt infrà oſtendam, ad ſanguinis conuerſionem neceſſaria ſunt: item ad ſacramentum Pœnitentiæ ſat erit peccata in genere tantùm confiteri, non explicando ſpeciem & numerum eorum: quod eſt contra Tridentinum ſeſſione 14. capite 5. & Canone 7.

68. Reſp. negando Sequelam: Et aſſignando de ſingulis allatis ſacramentis diſcrimen. Nam forma Baptiſmi eſt inſtituta ad profitendam fidem: ergo debuit diſtinctè exprimere principale myſterium noſtræ Fidei, quod in Trinitate perſonarum & vnitate eſſentiæ conſiſtit: hoc autem non exprimitur per nomen *Trinitatis*: cùm hoc ſit indifferens ad quemlibet alium numerum ternarium ſignificandum. Forma ſanguinis in Euchariſtia non ſolùm inſtituta eſt ad

exprimendum hoc ſacramentum ſub ratione ſacramenti, ſed etiam ſub ratione ſacrificij: cùm non minùs Euchariſtia ſit à Chriſto inſtituta in ſacrificium, quàm in ſacramentum, cumque natura ſacrificij non exprimatur per ſola illa verba: *Hic eſt calix ſanguinis mei*, ſed per ſequentia, *qui pro vobis effundetur*, meritò hæc verba requiruntur vt ſubſtantialiter integrantia formam Euchariſticam, quæ ad vtramque rationem & ſacramenti & ſacrificij ſe extendere debet: Sacramentum autem Pœnitentiæ cùm inſtitutum ſit vt ſacramentale iudicium inter pœnitentem & Sacerdotem, continere debet diſtinctam peccatorum confeſſionem, vt poſſit Sacerdos iuridicum iudicium de illis ferre, proportionatamque pœnitentiam imponere.

69. *Obiycies* 5. In omni forma ſacramentali, vt valida ſit, exprimi debet actus ipſe miniſtri. Atqui in forma Græcorum non exprimitur actus miniſtri: ergo valida non eſt. Minor conſtat: nam illa verba: *Diuina gratia promouet, ſeu ordinat hunc in Subdiaconum, Diaconum, Presbyterum:* nullum exprimunt actum miniſtri, vt per ſe patet. Maior colligitur ex Concilio Florentino in inſtructione Armenorum §. *primum omnium:* & inductione conſtat in omnibus ſacramentis, præterquam in ſacramento Extremæ-Vnctionis, quod, quia applicatur per formam deprecatiuam, actum miniſtri non exprimit.

Concilium Florentin.

70. Reſp. primò negando Minorem: nam verbum Græcum πεοχειρίζομαι, quo Græci vtuntur ad ſacros Ordines conferendos ducitur à verbo χειρίζω, quod manum admouere ſignificat. Vox enim χεῖρ, à qua vtrumque verbum χειρίζω, & πεοχειρίζομαι deducitur, manum ſignificat: proinde in ipſo verbo importatur principale inſtrumentum, quo actus miniſtri erga ordinandum exercetur, quod eſt manus ipſius ordinantis.

Actus miniſtri debet exercitè exprimi.

71. Reſp. 2. diſtinguendo Maiorem: in omni forma ſacramentali, vt valida ſit, exprimi debet actus miniſtri, *ſignatè*, nego; *exercitè*, concedo. Exprimitur autem exercitè actus miniſtri per ipſam actionem, quam miniſter proferendo formam adhibet. Atque hæc poſterior Reſponſio meliùs ſaluat, quo pacto forma Baptiſmi Græcorum ſit valida, in qua tantùm exercitè per actionem ipſam ablutiuam actus miniſtri exprimitur. Nam licet à Concilio Florentino prænotato loco, forma baptizandi Græcorum referatur vel per verbum imperatiuum *Baptizetur*, vel per indicatiuum *Baptizatur* cum expreſſione, *Manibus meis*; adeoque prout à Concilio refertur, in ipſa forma ſignatè exprimatur actus miniſtri: tamen prout de facto ipſi nunc ea in baptizando vtuntur, illam non proferunt per verbum imperatiuum, ſed per verbum indicatiuum, abſque prædicta expreſſione, *Manibus meis:* ſic enim habet vt ex eorum Rituali conſtat: βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὁ δεῖνα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρός, καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Quod à fortiori conſtat ex forma ſacramenti Confirmationis, quam ſine vllo verbo proferunt hoc pacto σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου.

Concilium Florentin.

Forma Baptiſmi Græcorum.

72. Neque huic Reſponſioni obſtat, quod eodem modo ſufficeret ad ſacrificium in Euchariſtia exprimendum ipſa exercita ac myſtica ſeparatio corporis à ſanguine, abſque verbis ſanguinis effuſionem ſignificantibus. Nam adhuc talis Myſtica ſeparatio corporis à ſanguine facta ſub ſpeciebus panis & vini eſt indifferens ad repræſentandum hoc ſacramentum vel tantùm ſub ratione perfecti conuiuij ſpiritualis, in quo cibus diſtinguitur à potu; vel etiam ſub ratione ſacrificij, quod tantùm per ſanguinis effuſionem, ad denotandam poteſtatem, quam Deus in vitam & mortem habet, exprimitur. Debet enim ſacramenti forma, ſaltem vt coniuncta materiæ non ampliùs eſſe indifferens, ſed determinata ad propriam ſacramenti, cuius ſymbolum eſt, naturam exprimendam. Sunt namque ſacramenta certa ſymbola eorum, quæ per ipſa in anima geruntur. Cùm igitur forma baptiſmi Græcorum vt coniuncta cum actione ablutiua miniſtri determinatè, etſi non ſignatè, exercitè ſaltem exprimat actum miniſtri, erit vt coniuncta cum materia ſufficienter expreſſiua naturæ Baptiſmi. Contrà verò, cùm in Euchariſtia forma corporis & ſanguinis, etiam vt coniuncta cum ſpeciebus ſeparatis panis & vini, ne quidem exercitè exprimat determinatè naturam ſacrificij, ſed potiùs ſpiritualis conuiuij, non poterit abſque verbo exprimente ſanguinis effuſionem eſſe ſufficiens forma Euchariſtiæ, prout hæc inſtituta eſt in ſacrificium. An autem verbum *Abſoluo* in ſacramento Pœnitentiæ coniunctum cum confeſſione peccatorum ſit determinatum ſignum ſufficienter expreſſiuum principalis effectus huius ſacramenti, dicemus tomo ſequenti.

Eccleſia non mutat materias aut formas vt formaliter à Chriſto inſtitutas.

73. Ex dictis patet ad rationes dubitandi initio poſitas. Ad primam negandum eſt, Eccleſiam mutare poſſe materias aut formas ſacramentorum, vt formaliter à Chriſto inſtitutas. Ad probationem autem negandum eſt, Concilium irritando conſenſum clandeſtinum, qui antea erat ſufficiens materia Matrimonij, mutaſſe materiam ſacramenti, prout formaliter à Chriſto inſtituta eſt. Nam Chriſtus pro materia huius ſacramẽti inſtituit mutuum conſenſum coniugum, quatenus eſt legitimus quidam ac ciuilis contractus: & quia in eſſe legitimi ac ciuilis contractus pendet ab humana inſtitutione, Eccleſia mutãdo cõſenſum clandeſtinum in publicum, fecit, vt qui antea ex authoritate humana erat legitimus contractus, ex eadem authoritate humana nõ ampliùs eſſet futurus legitimus contractus. Hoc autem Eccleſia facere potuit propter vniuerſalem poteſtatem, quam in ordine ad bonum ſpirituale animarum ſupra totam Chriſtianam Rempublicam, in condendis

nouis,

nouis, abrogandiſque antiquis legibus habet. Mutata igitur legitimitate contractus ab Eccleſia, ſtatim deſijt clandeſtinus conſenſus eſſe materia ſacramenti Matrimonij: & è contra, ſolus publicus conſenſus coniugum cępit eſſe propria materia illius à Chriſto inſtituta. Vt quia voces in ſignificando pendent ex humana inſtitutione, ſi hæ voces: *Ego te Baptizo:* publica authoritate deſinerent ſignificare, quod de facto ſignificant, & aliæ loco ipſarum ſubrogarentur, quæ idem ſignificarent, quod ipſæ nunc ſignificant: tunc non hæ, quæ de facto ſunt, ſed aliæ his ſubrogatæ eſſent propria forma Baptiſmi à Chriſto inſtituta: nam Chriſtus inſtituit illas in forma Baptiſmi, præſuppoſita earum ſignificatione dependenter ab inſtitutione humana, qûâ variatâ, deſineret eſſe forma Baptiſmi à Chriſto inſtituta.

S. Thomas. 74. Ad 2. rationem dubitandi Reſpondet S. Thomas 3. p. q. 66. art. 6. ad 1. & reliqui Scholaſtici in 4. diſt. 3. tunc Apoſtolos ex peculiari diſpenſatione Dei vſos fuiſſe tali forma Baptizandi, vt nomen IESV, tunc gentibus exoſum, venerabile redderetur per hoc, quod ad eius inuocationem Spiritus ſanctus in Baptiſmo daretur. Cæterùm dubitat *Scotus.* Scotus in 4. diſt. 3. q. 2. circa finem *§. tertio,* an etiam nunc talis forma baptizandi eſſet valida. Quod dubium indeciſum relinquit, putatque ſic baptizatum ſub conditione eſſe rebaptizandum. Sed omninò dicendum eſt, talem baptiſmum ſub tali forma nunc collatum fore inualidum, adeoque repetendum: quoniam ceſſante diſpenſatione, lex obligat, vt fuit à Legiſlatore primò condita: cùm igitur hoc tempore ceſſet diſpenſatio, lex Baptiſmi obligat ſub forma à Chriſto Legiſlatore inſtituta *Matth. vlt.* Matth. vlt. quæ eſt in nomine omnium Diuinarum perſonarum diſtinctè expreſſarum. Eadem ratione nunc inualidum eſſet ſacramentum Confirmationis collatum per ſolam impoſitionem manus, ſicut per diſpenſationem tempore Apoſtolorum conferebatur.

75. Ad 3. rationem dubitandi abundè patet ex dictis, materias & formas ſacramenti Ordinis non fuiſſe à Chriſto inſtitutas in particulari & in ſpecie, ſed tantùm in vniuerſali & in genere ſub ratione ſigni ſenſibilis expreſſiui poteſtatis, quæ per Ordinem traditur, & per verba hoc ipſum ſignificantia: quod etiam confirmat authoritas Innocentij IV. in eadem ratione dubitandi allata. Hæc me Viennæ Auſtriæ ſcribente, Roma ſcriptum eſt, poſt longum ac diligens examen iuſſu ſummi Pontificis Vrbani VIII. Romæ habitam, omnes materias & formas Ordinum, quæ hactenus in Ritu Græco ſeruatæ & adhibitæ ſunt, quæque in eorum Euchologio habentur, approbatas & confirmatas fuiſſe, nihilque in eis immutatum fuiſſe.

SECTIO V.

Quæ mutatio facta in ſacramentis irritet ſacramentum?

S. Thomas. Bonauent. Richardus. Argentin. Marſil. 76. PRIMA ſententia S. Thomæ 3. p. q. 60. art. 8. Bonauent. in 4. diſtinct. 3. art. 2. q. 3. Richardi art. 2. q. 3. Argentinæ q. 1. art. 3. Marſilij q. 3. art. 4. affirmantium, hoc ipſo quòd miniſter addit, vel demit aliquid, etiam non neceſſarium, animo inducendi nouum ritum, irritari ſacramentum, non ex defectu formæ, vel materiæ, quando quod additur, vel demitur, non eſt corruptiuum formæ, aut materiæ; ſed defectu intentionis miniſtri, qui dum addit, vel demit aliquid formæ, aut materiæ à Chriſto inſtitutæ animo inducendi nouum ritum, non poteſt intendere, quod Chriſtus & Eccleſia intendit, ſed potiùs quod ipſe errando putat. Mouentur citati authores ad hoc aſſerendum authoritate Zachariæ Papæ, qui capite *Retulerunt,* de Conſecratione diſt. 4. definit, Sacerdotem, qui in hac forma baptizauit: *In nomine Patria, Filia, & Spiritua ſancta,* verè baptizaſſe, ſi tantùm imperitia linguæ Latinæ id dixit; ſecus, ſi animo introducendi errorem. *Zacharias Papa.*

Durandus. Paludanus. Soto. 77. SECVNDA ſententia Durandi in 4. diſt. 3. q. 2. num. 4. Paludani q. 1. §. *tertium principale:* Soti diſt. 1. q. 1. art. 8. & diſt. 3. q. vnica art. 5. aſſerentium, tunc additione, vel ſubſtractione alicuius vocis nō neceſſariæ animo inducendi nouum Ritum, irritari ſacramentum, quando cum eo animo non manet intentio faciendi, quæ facit Eccleſia; ſecus quando cū tali animo manet intentio faciendi quod facit Eccleſia, quia tunc priuatus error miniſtri nō officit ſacramento. Probatur hæc ſententia: quoniā Græci animo introducendi nouum ritum baptizant illa forma: *Baptizetur, ſeu baptizatur talis ſeruus Chriſti In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Conſecrant in fermentato: & in forma Corporis addunt illa Verba tanquam neceſſaria, *Quod pro vobis tradetur:* & tamen Eccleſia Romana declarat, eos verè baptizari, & validè conſecrare, vt conſtat ex Concilio Florentino in Decreto de inſtructione Armenorum. Igitur ſola mutatio accidentalis, etiam cum animo inducendi nouum ritum, ſacramentum non irritat. Pro declaratione, *Concilium Florentin.*

78. Notandum, Sacramentum ex citato Concilio §. *quinto,* tripliciter poſſe irritari. Primò defectu intētionis Miniſtri. Secundò defectu materiæ. Tertiò defectu formæ. Nā ſicut hæc tria concurrunt ad ſacramenti validitatem, primum vt cauſa efficiens ſeu applicans, poſteriora duo vt cōſtituentia, ita ex defectu ſingulorum poteſt irritum reddi. Porrò intentio ad ſacramenti validitatem requiſita ſufficit, vt ſit tantùm virtualis faciendi, quod fecit Chriſtus, vel facit Eccleſia.

Priuatus error cum ſufficienti intentione.

79. Dico 1. Poteſt quis cum priuato errore habere ſufficientem intentionem perficiendi ſacramentum. Fundamentum: quia poteſt quis cum priuato errore, & animo inducendi nouum ritum circa accidentalia, retinere ſufficientem intentionem circa eſſentialia ſacramenti, vt conſtat exemplo Græcorum, qui, quoniam cum errore & animo inducendi nouum ritum circa accidentalia Baptiſmi, & Euchariſtiæ, retinent ſufficientem intentionem circa eſſentialia, validè baptizant & conſecrant. Ratio eſt: quia ſicut non quiuis defectus materiæ aut formæ, ſed ſolus ſubſtantialis ſacramentum irritat: ita non quiuis defectus intentionis, ſed tantùm circa ſubſtãtialia officit ſacramento. Eſt enim intentio neceſſaria ſacramento propter ipſam materiam & formam, cùm ſit earum applicatio. Igitur quamdiu ſtat intentio circa ſubſtantialia ſacramenti, ſtat circa ipſum ſacramentum.

Si redundet in ſubſtantialia, irritat ſacramentum.

80. Dico 2. Quando error circa accidentalia redundat in ſubſtantialia, irritat ſacramentum, non defectu intentionis circa accidentalia, ſed circa ſubſtantialia. Redundat autem in ſubſtantialia primò, quando accidentalia putata eſſentialia ad ſacramentum conficiendum non adhibentur. Vt ſi Græcus putet illa verba, *Quod pro vobis tradetur*, eſſentialia, & nihilominus ea ad conſecrandum non adhibeat, deficit ab intentione circa eſſentialia, etiamſi nihil eſſentiale omittat: eò quòd moraliter nequeat habere intentionem perficiendi ſacramentum, qui ſciens & volens omittit accidentalia putata eſſentialia: cùm non poſſit quis habere practicam & efficacem intentionem aſſequendi finem, qui ſcienter omittit media ad finem neceſſaria. Dixi, *moraliter*: nam Metaphyſicè poſſet quis habere hanc voluntatem, volo per hæc verba efficere, quidquid per ea effici poteſt, tametſi ego putem, per ea nihil effici. Quæ voluntas ſufficeret ad ſacramenti validitatem.

81. Secundò redundat error circa accidentalia in ſubſtantialia, quando verba formæ ſunt æquiuoca, & ex accommodatione vſus accipi poſſunt in verum ſenſum: ex intentione tamen proferentis detorquentur ad ſenſum contrarium ſignificationi verborum ſacramentalium. Nam tunc error, qui alioqui eſſet circa accidentalia, ex intentione proferentis redundat in ſubſtantialia. Talia ſunt illa verba à Pontifice relata: *In nomine Patria, Filia, & Spiritua ſancta*: quæ prolata ex imperitia linguæ Latinæ ſufficiunt ad validitatem Sacramenti, quia ex accommodatione vſus idem ſignificant apud circumſtantes, quod hæc: *In nomine Patris, Filij, & Spiritus ſancti*. Si verò ex intentione proferentis detorqueantur ad ſenſum falſum, quem verba ipſa præ ſe ferunt, ſacramentum eſt nullum, defectu intentionis circa eſſentialia: quia ſic proferens non intendit verum ſignificatum, quod ex accommodatione vſus & circumſtantiarum adſtantes intelligunt. Iuxta hanc doctrinam explicantur Doctores primæ ſententiæ, & definitio ipſa Zachariæ Pontificis. Atque hæc de mutatione circa intentionem.

Si materia amittat cõmunem vſum, eſt mutatio ſubſtantialis.

82. Dico 3. Quotieſcunque materia ita mutatur, vt moraliter amittat communem vſum, in quo primò fuit à Chriſto inſtituta, mutatio eſt ſubſtantialis; ſecus quando talem vſum non amittit. Fundamentum eſt: quia Chriſtus materias ſacramentorum inſtituit in rebus communibus, vt eſſent magis obuiæ miniſtris: ergo quotieſcunque talem vſum amittunt, mutantur ſubſtantialiter: quia amittunt vſum à Chriſto principaliter intentum.

Innocentius III. *S. Thomas.*

83. Ex his deducitur 1. Validum eſſe Baptiſma collatum in aqua ſulphurea, lixiuio, expreſſa ex luto, ex glacie, quæ fluxit ex latere Chriſti: nam hæc, vt definit Innocentius III. capite *In quadam*, de Celebratione Miſſarum, & docet S. Thomas 3. par. q. 66. art. 4. ad 3. fuit vera aqua: omnes enim iſtæ aquæ habent eundem communem vſum abluendi, licet ſint accidentaliter alteratæ: contrà verò non eſſe validum collatum in aqua roſacea, alchimica, ſputo, ſudore, vrina, phlegmate, lachrymis: addit Syluester Verbo *Baptiſmus* quæſt. 2. num. 7. neque ex ſale reſoluta: ſed oppoſitum eſt probabilius.

Syluester.

84. Deducitur 2. Non confici ſacramentum Euchariſtiæ in maſſa farinæ, aquæ tantùm permixta, aut in alio pane, quàm ex tritico; neque in alio vino, quàm ex vite: non enim hæc habent communem vſum panis & vini.

Si forma variet principale ſignificatum eſt mutatio ſubſtantialis.

85. Dico 4. Quotieſcunque forma variata mutat principale ſignificatum verborum, in quo fuit à Chriſto inſtituta, mutatio eſt ſubſtantialis; ſecus ſi principale ſignificatum non mutat. Fundamentum eſt: quia verba ſunt propter ſignificata, propter quæ in oratione aſſumuntur: ergo illa mutatio erit ſubſtantialis, quæ variat principale ſignificatum propoſitionis.

Sotus.

86. Porrò ſex modis fieri poteſt mutatio in vocibus. Primò per commutationem in alias voces, vel materiales diuerſi, aut eiuſdem idiomatis, idem ſecundùm eandem rationem ſignificantes: & hæc ſemper eſt accidentalis. Notat autem Sotus, has voces debere eſſe publica authoritate & vſu receptas, quoniam in his ſacramentorum formas Chriſtus inſtituit: vnde non eſſent validæ, ſi priuata tantùm authoritate eſſent inſtitutę. Hinc infertur, etiamſi forma componatur ex vocibus diuerſi idiomatis, modò ſignificatio principalis non varietur, validam eſſe: ita Caietanus 3. p. quęſt. 60. art. 2. Aureolus in 4. diſtinct. 3. art. 2. quæſt. 2. condit. 1. Marſilius quæſtione 3. artic. 4. concluſ. 2. Vel mutatio fit in voces formales, diuerſa, aut idem, ſub diuerſa tamen ratione ſignificantes: & hæc mutatio ſi fiat circa ſignificatum principale, ſemper eſt ſubſtantialis. Hinc

Caietanus. *Aureolus.* *Marſilius.*

deducitur,

deducitur, formam illam Baptiſmi: *In nomine Genitoris, Geniti, & Spirati*, non eſſe validam: ita Bonauentura in 4. diſt. 3. art. 2. q. 3. Scotus q. 2. §. *Tertio:* Aureolus art. 2. q. 2. condit. vlt. Durandus q. 2. n. 5 Argentinas q. 1. art. 3. Marſilius loco præcitato: Sotus diſt. 3. art. 5. contra Caietanum 3. par. q. 66. art. 5. Ratio eſt: quia variatur modus ſignificandi quoad principale ſignificatum: exprimit enim perſonas diuinas per actus notionales, cùm tamen Chriſtus expreſſerit per proprietates perſonales. A fortiori nec erit valida illa: *In nomine Trinitatis:* quia confusè & indeterminatè importat diuinas perſonas: ſicut nec iſta: *In nomine Paternitatis, Filiationis, & Spirationis paſſiuæ:* quia mutat concretum in abſtractum. Valet tamen hæc: *In nomine Patris, Ieſu Chriſti, & Spiritus Paracleti:* eſt Caietani & Soti locis citatis. Ratio, quia Chriſtus eſt nomen Filij ſub ratione hypoſtaſis: ſecùs, ſi dicatur, *in quantum homo:* quia tunc ſignificatum formale limitatur ad naturam humanam.

Bonauentura. Scotus. Aureolus. Durandus. Argentinas. Marſilius. Sotus.

87. *Obycies* 1. Authoritatem Ambroſij, Bernardi, & Nicolai Pontificis: quorum primus libr. 1. de Spiritu ſancto cap. 3. Baptiſmum collatum tantùm in nomine Chriſti ait eſſe validum: quia *ſi Chriſtum*, inquit, *dicas, & Deum Patrem, à quo vnctus eſt Filius, & ipſum, qui vnctus eſt, Filium, & Spiritum, quo vnctus, deſignaſti.* Secundus Epiſt. 340. interrogatus, an validum fuerit Baptiſma in hac forma collatum: *Baptizo te in nomine Dei, & Sanctæ & veræ Crucis:* Reſpondet affirmatiuè. Tertius cap. *à quodam Iudæo*, de Conſecratione diſtinct. 4. Conſultus, an Baptizati à Iudæo eſſent rebaptizandi: Reſpondet: *Si nomine Sanctæ Trinitatis, vel tantùm in Chriſti nomine, ſicut in actibus Apoſtolorum legimus, baptizati ſunt, conſtat eos non eſſe denuo baptizandos.*

Ambroſius. Bernardus. Nicolaus Pont.

88. Ad hæc communis Reſponſio Scholaſticorum eſt, Bernardum nomine Dei non excludere perſonas diuinas: adiectionem autem illam, *& Sanctæ Crucis*, non irritare Sacramentum: quia non ponitur vt modificatiua præcedentium: Ambroſium verò, & Nicolaum loqui ex peculiari reuelatione Spiritus ſancti; loquuntur enim de forma Baptiſmi collata tempore Apoſtolorum, quæ ex ſpeciali inſtinctu Spiritus ſancti, ad venerabile reddendum Sanctiſſimũ nomen Chriſti, ſolius Chriſti nomine expreſſa valida erat, vt docet Catechiſmus Romanus de Baptiſmo. Cæterùm cùm Pontifex ait, Baptiſmum collatum in nomine Trinitatis eſſe validum, à nomine Trinitatis non excludit perſonas diſtinctè explicatas, ſed illas compendioſo nomine *Trinitatis* ſubintelligit.

89. Secundò variari poteſt ſacramenti forma per additionem. Et tunc ſi quæ ſuperadduntur ſunt falſa, & ipſum principale ſignificatum formæ modificant, mutatio eſt ſubſtantialis. Vt in forma Baptiſmi Arianorum, *Baptizo te in nomine Patris maioris, Filij minoris* &c. Dixi, *ſi ſunt falſa:* quia ſi ſunt vera, ſacramentum non irritant, quia non falſificant ſignificatum formæ: vt ſi quis dicat: *Ego te Baptizo in nomine Patris ingeniti, Filij geniti.* Dixi, *ſi modificant principale ſignificatum formæ* &c. quia ſi quæ ſuperadduntur non modificant principale ſignificatum formæ, ſed ſolùm apponuntur vt expreſſiua tantùm priuati erroris ipſius miniſtri, ſacramentum non irritant: vt ſi baptizans dicat: *Ego te Baptizo In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, quos ego non credo:* modò non tollat debitam intentionem faciendi quod facit Eccleſia, verè Baptizat. Secùs ſi dicat: *Ego te Baptizo In nomine Patris, Filij, Beatæ Virginis, & Spiritus ſancti.* Nam ſuperadditum *Beatæ Virginis*, modificat ly *In Nomine:* & conſequenter non ſolùm intelligitur in virtute Dei, ſed etiam, Virginis, quod falſum eſt.

90. Cæterùm duo in hac mutatione diligenter notanda ſunt: Vnum eſt, vt quod additur, modificet ſignificatum principale, illudque falſum reddat: alioqui ſi quod additur non modificet ſignificatum principale, ſed ſolùm accidentale, non erit mutatio ſubſtantialis, ſed accidentalis: vt ſi quis Baptizans falsò dicat, *Ego Rex te Baptizo.* Ratio eſt: quia ſicut vox accidentalis poteſt ſimpliciter omitti, ita & falſificari, abſque præiudicio formæ ſubſtantialis.

91. Alterum eſt, ad hoc vt additum ſubſtantialiter falſificatiuum reddat inualidam formam, debet illam modificare: alioqui ſi illam non modificat, non reddit inualidam. Modificat autem formam, quando ex intentione proferentis additum connectitur cum præcedentibus verbis formæ, ita vt ex verbis formæ & ſuperadditis fiat vna propoſitio. Non modificat formam, quando quod ſuperadditur, ex intentione proferentis non connectitur cum prioribus verbis formæ, ſed profertur tanquam propoſitio diſtincta à forma. Exemplum primi: ſi quis poſt prolatam formam Baptiſmi, *In nomine Patris, Filij, & Spiritus ſancti*, addat, & *Beatæ Virginis:* intendendo poſtrema verba connectere cum prioribus, componendo ex illis vnam propoſitionem. Exemplum ſecundi: ſi poſtrema verba proferens non connectat cum prioribus, ſed illa enuntiet tanquam diſtinctam propoſitionem à forma. Ratio huius eſt: quia quando ſuperadditum modificat formam, extrahit illam à ſuo ſignificato, & facit eam ſtare pro alio ſignificato. Vnde ſi tale ſignificatum, ad quod forma modificata transfertur, variat principalem ſenſum formæ, falſificat formam, eamque inualidam reddit: quia cùm forma ſit à Chriſto inſtituta propter ſignificationem formalem, ſi illa eſſentialiter falſificatur, non poterit eſſe valida.

92. Confirmatur. Non eſt valida forma, ſi ab ea tollatur aliquod ſignificatum eſſentiale: ergo nec erit valida, ſi ipſum eſſentiale

ſignificatum falſificetur: quia tunc tollitur ſignificatum, in quo fuit à ſuo inſtitutore impoſita. Perinde enim eſt, tollere ſignificatum principale formæ, atque illud in aliud falſum ſignificatum detorquere. Etenim ſiue à forma Euchariſtica tollas, *Corpus meum*: ſiue illud modificatum per aliquod ſuperadditum, Exempli cauſa, *Aereum*, transferas ad aliud corpus ſignificandum, quàm ad quod fuit à Chriſto impoſitum, ſemper falſificatur forma, eaque inualida redditur ad ſacramentale ſymbolum cõſtituendum. Cæterùm notandum, non falſificari formam, ſi proferens priuato errore putet, illam non ſignificare, id quod reuera ſignificat, ſed aliud longè diuerſum, modò talem errorem voce non exprimat, & vniuerſalem ſaltem intentionem habeat faciendi, quod per talem formam, Chriſtus, vel Eccleſia intendit. Nam tunc etiamſi proferens erret, quia tamen applicat omnia, quæ ad ſacramentum perficiendum neceſſaria ſunt, non irritatur ſacramentum.

93. DICES. Verba, quæ adduntur poſt formam, inueniunt illam integrè prolatam: ergo non poſſunt eam inualidare. Cõſequentia probatur: quia forma ſacramentalis operatur vt cauſa naturalis, quæ ſtatim atque completè exiſtit, ſuum effectum producit: ergo verba, quæ poſt totam formam prolatam ſuperadduntur, non poſſunt illam inualidam reddere, cùm iam ſupponant illam ſuum effectum produxiſſe. Reſp. diſtinguendo Antecedens: inueniunt illam integrè prolatam materialiter, concedo; formaliter ſeu ſignificatiuè, quo pacto proferri debent verba formæ, vt per ea proferens dicatur loqui, nego. Nam tunc formaliter ſeu ſignificatiuè abſoluitur forma, quando abſoluitur ipſius formalis ſignificatio. Cùm igitur ex intẽtione proferentis ſignificatio verborum formæ connectatur cum ſubſequentibus verbis ſuperaddendis, non abſoluitur ſignificatio formæ, niſi per verba ſuperaddita: ac proinde verba ſuperaddita non inueniunt formam abſolutam, ſed potiùs ſuſpenſam quoad formalem ſuam ſignificationem, adeoque ineptam ad cauſandum, cùm non cauſet, niſi ipſius formali ſignificatione completa.

94. INSTABIS. In ſignificatione verborum potiùs habenda eſt ratio audientis, quàm proferentis, cùm verba inſtituta ſint ad ſignificandum alteri: ergo formæ ſignificatio non tam attendenda eſt penes intentionem proferentis, eam connectentis, vel non connectentis cum verbis ſubſequentibus, quàm penes audientes apprehendentes illam vt connexam, vel vt non connexam cum verbis ſubſequentibus.

95. Reſp. Ad falſificandam formam ſacramenti vtrumque requiritur, & intentio proferentis verba formæ ad falſum ſenſum detorquentis, & verba aliqua hanc ipſam falſificationem ſufficienter exprimentia. Vnde ſi quis ſolâ internâ mente ea ad falſum ſenſum detorqueat, modò cum hac priuata intentione virtualem & implicitam retineat intentionem circa verum ſenſum formæ, non irritabitur ſacramentum. Cõtra verò, ſi verba, quæ ſuperaddũtur ex ſe ſint ſufficiens ſignum falſificationis formæ, ſi tamen falſificatio à proferente non intendatur, non falſificabitur forma: vt in exemplo allato, ſi quis dicat: *Ego te Baptizo In nomine Patris, Filij, & Spiritus ſancti, & beatæ Virginis*, non intendendo poſtrema verba connectere cum prioribus, ſed illa tanquam diſtinctam propoſitionem à priori enũciare, non irritabitur forma: quod expreſsè docuit S. Thomas 3. p. q. 60. art. 8. in Corpore circa finem. Ratio prioris eſt: quia priuatus error non obſtat ſacramento, dummodo ad illud perficiendum adhibeantur omnia neceſſaria. Ratio poſterioris eſt: quoniam formalis ſignificatio verborum pẽdet à proferente, cùm per ea debeat proferens loqui, ſuaque animi ſenſa promere. Vnde non ſat eſt, ea materialiter tantùm proferre, ſed etiam ſignificatiuè & formaliter, intendendo ſaltem implicitè & confusè ſignificationem ipſorum: alioqui ea non proferret modo humano, quo pacto proferenda ſunt ex Chriſti inſtitutione.

96. Tandem in hoc genere mutationis dubitari poteſt: An ille, qui errat in ſignificatione vocis, ex priuato errore intendens aliam ſignificationem contrariam veræ, verum conficere poſſit ſacramentum. Vulgare exemplum eſt, ſi quis ex ignorantia exiſtimet particulam *Hic*, quæ in forma calicis ponitur, non eſſe pronomen Chriſti ſanguinem demonſtrans, ſed aduerbium localem præſentiam ſignificans, eamque ſignificationem Sacerdos intendens hanc vocem proferat, an verè conſecrare poſſit.

97. Negant aliqui: eò quòd hæc particularis intentio de falſa ſignificatione formæ ſtare non poteſt cum vniuerſali intentione de vera ſignificatione eiuſdem: nam hæc deſtruit illam, cùm illi directè opponatur. Alij, *quibus magis aſſentior*, affirmant, poſſe cum tali errore priuato & particulari intentione de falſa ſignificatione vocis adhuc retineri vniuerſalem virtualemque intentionem, ſaltem implicitam & confuſam de vera ſignificatione eiuſdem vocis. Non enim qui ex priuato errore falſam habet intentionem de ſignificatione vocis, hoc ipſo retractat virtualem intentionem, quam implicitè habet ſignificandi per ea verba, quod Chriſtus ſignificari voluit. Neque neceſſum eſt, ad verba humano modo proferenda, explicitè, ac diſtinctè eorum ſignificationem intendere, ſed ſufficit ſi tantùm implicitè & confusè: nam ſi quis ſignificationem horum verborum: *Ego te Baptizo In nomine Patris, Filij, & Spiritus ſancti*, prorſus ignoret, vt ſi ea in Hebræa lingua proferret, qui nunquam Hebræam didicit, modo virtualem intentionem habeat per ea ſignificandi, quod Chriſtus ſignificari voluit, accedente debitâ materiâ, verum conficit Baptiſmum.

Qui errat in ſignificatione vocis ex priuato errore conficit verum ſacramentum.

98. Tertiò mutatio fit per ſubſtractionem: & tunc diligenter aduertendum eſt, an

vox,

vox, quæ ſubtrahitur, tollat, aut mutet principale ſignificatum formæ. Vt quia in forma Baptiſmi principale ſignificatum eſt ablutio animæ in virtute Trinitatis expreſsè ſignificatæ, ſi omittatur aliqua ex hi particulis, *Te, Baptizo, nomine, Patris, Filij, Spiritus ſancti:* nullum fit ſacramentum: ſecus ſi omittantur reliquę. Idem iudicium eſto de cæteris ſacramentis, præſertim in quibus habemus formas in ſpecie à Chriſto determinatas. Addo hoc propter ea ſacramenta, quorum formæ non ſunt in ſpecie à Chriſto, ſed ab Eccleſia determinatæ. Nam in ijs attendendum eſt, quænam voces Eccleſia aſſumpſerit ad ſignificandam naturam ſacramenti, cuius implicita tantùm ſignificatio ſufficit, vt ſuprà vidimus. Hoc autem cognoſci poteſt ex continua praxi & ritu Eccleſiæ, præſertim ſi in eo vtraque Eccleſia Latina & Græca conueniant. Non deſunt ex Scholaſticis qui dicant, ſi puer, aut miniſter moriatur ante abſolutam formam eſſentialem Baptiſmi, talem puerum fore Baptizatum, ſupplente Deo defectum formæ: quod idem dicent, ſi ante eſſentialem formam abſolutionis moriatur pœnitens aut ſacerdos. Verùm cum hęc nobis certa reuelatione non conſtent, non poſſunt vt certa aſſeri, ſed tantùm vt pia credi.

Mutatio formæ fit per corruptionem verborum.

S. Thomas.

99. Quartò per corruptionem verborum, quæ tanta eſſe poteſt, vt variet ſenſum formæ. Quod accidit, quando verba neque hîc & nunc in tali materia & circumſtantijs prolata, reddunt verum ſenſum apud circumſtantes, quod frequenter euenit inquit S. Doctor 3. par. q. 60. art. 7. ad 3. quando corruptio fit initio dictionis; ſecus quando fit in fine dictionis.

Et per ſimplicem tranſpoſitionem &c.

100. Quintò, per ſimplicem tranſpoſitionem verborum, aut conſtructionis actiuæ in paſſiuam, & vice verſa. Et in hac, ſi retineatur idem ſenſus, mutatio eſt accidentalis: vt *baptizetur* vel *baptizatur ſeruus Chriſti*, quæ eſt forma baptizandi Græcorum: *Abſoluere à peccatis tuis* &c. *In nomine Filij, Patris & Spiritus ſancti*, nã licet in diuinis ordo perſonarum ſit eſſentialis, id tamen ſufficienter exprimitur per nomina ipſa *Patris & Filij*, quomodocunque in propoſitione collocata: ita Scholaſtici ferè omnes in 4. diſt. 3. Bona. ar. 2. q. 3. in fine, Scotus q. 2. §. *De quarta*, Argent. q. 1. art. 3. Aureol. art. 2. q. 2. Durand. q. 2. n. 9. Marſil. q. 3. ar. 4.

Bonauent. Scotus. Argentin. Aureolus. Durandus. Marſilius.

Et per interruptionem.

101. Sextò per intetruptionem. Et tunc ſi interruptio tanta eſt, vt moraliter non cenſeatur ex verbis antecedentibus & conſequentibus componi vna oratio, ſacramentum fit irritum.

Innocentius IV. Felinus.

102. Ex his patet quàm falſo Innocentius IV. & Felinus putent, poſſe materiam & formam in vna Eccleſia ſufficere, quæ tamen non ſufficiat in alia, vt ſi Latinus baptizaret in forma Græcorum, aut conſecraret in fermentato, nihil effecturum, eſt enim hoc contra Florentinum. Et ratio eſt, quia Eccleſia non accepit à Chriſto poteſtatem excellentiæ inſtituendi ſacramenta, ſed miniſterialem tantùm exequendi, quod Chriſtus inſtituit; efficere igitur non poteſt, vt quod in in vno loco ad ſacramentum non ſufficit, ſufficiat in alio. Nec dici poteſt, Chriſtum pro varijs Eccleſijs varia inſtituiſſe ſacramenta. Nam Chriſtus inſtituit vnam Eccleſiam. Cuius, teſte Paulo ad Epheſ. 4. *Vnus eſt Deus, vna Fides, vnum Baptiſma*, ergo vna omnium inſtitutio.

Forma, quæ ſufficit in vna Eccleſia, ſufficit etiam in alia. Florentin.

Ad Eph. 4.

DISPVTATIO III.

De neceſſitate Sacramentorum.

1. NOn quærimus hîc de neceſſitate ſacramentorũ ſimpliciter, certum enim eſt, ea non fuiſſe neceſſaria ſimpliciter, cùm potuerit alijs vijs ac modis Deus homines ad æternam ſalutem dirigere; ſed de neceſſitate ſecundum quid, quæ conuenientia dici ſolet. Poteſt autem de hac ſacramentorum conuenientia diſputari in ordine ad omnes ſtatus, in quibus natura humana aut de facto eſt, aut futura fuiſſet, ſi peccatum non interueniſſet. Nam certum eſt, de facto nullum ſacramentum inſtitutum fuiſſe pro eo tempore, pro quo durauit ſtatus innocentiæ: tum quia ſtatus ille breuiſſimus fuit, pro quo nullo opus fuit ſacramento: nam ſi quod fuiſſet, fuiſſet ſacramentum Matrimonij: hoc autem non fuiſſe in eo ſtatu ſacramentum, infrà oſtendam. Tum quia nullum habemus fundamentum id aſſerendi; quia cùm res iſta pendeat ex ſola reuelatione diuina, verſatur enim circa factum, quod à ſola libera voluntate Dei pendet, quæ ſine reuelatione nobis conſtare non poteſt, non poterit ſine authoritate aliqua in reuelatione Dei fundata, quæ de hac re nulla eſt, probabiliter aſſeri. Certum etiam eſt, neque in ſtatu gloriæ, quando homines futuri ſunt cum ſuis corporibus in cæleſti regno, futura eſſe ſacramenta: quia cùm hæc inuoluant obſcuritatem latentium Myſteriorum, quæ ſub ſenſibilibus ſymbolis credenda proponuntur, repugnant illi ſtatui, in quo ceſſat obſcura notitia fidei, eique ſuccedit intuitiua viſio eorundem Myſteriorum in Verbo.

Pro ſtatu Innocentiæ nullum ſacramentum fuit: ſed eſſe potuiſſet.

Nec in ſtatu gloriæ erit.

2. Duplex igitur controuerſia ſupereſt; vna hypothetica, an ſi ſtatus Innocentiæ perſeueraſſet, futura fuiſſent ſacramenta: altera abſoluta, an de facto fuerint aliqua ſacramenta in ſtatu legis naturæ, ſcriptæ, & Euangelicę.

Quoniam verò cum sacramentis annexa sunt sacrificia, de his quoque disputabimus. Et quidem de conuenientia, quę futura fuisset in statu Innocentiæ, si in eo sacramenta instituta fuissent, nulli erit dubium. Nam ille status, quamuis perfectissimis, capax tamen fuisset sacrorum symbolorum sensibilium, per quorum notitiam homines duci potuissent in abstractam & obscuram latentium Mysteriorum cognitionem: atque adeo per ea humano modo tali statui non repugnante, de diuinis rebus erudiri, & in gratia donisque supernaturalibus per ea susceptis, quotidie magis ac magis crescere. Nam sicut non fuit contra perfectionem illius status, vt primi homines conseruationem iustitiæ originalis, & totius illius status felicitatis, tam pro se, quàm pro posteris acciperent dependenter ab abstinentia vnius pomi sensibilis: ita nec fuisset contra perfectionem eiusdem status, notitiam rerum diuinarum, nec non accrementum eiusdem iustitiæ accipere dependenter à signis sensibilibus à Deo institutis.

3. Ergo sola difficultas est, an de facto in eo statu futura fuissent sacramenta. Etenim non hoc ipso, quod aliquid conueniens est, futurum est: quia cùm hæc liberè pendeant à Deo, etiamsi in eorum institutione maxima eluceat conuenientia, non hoc ipso tamen affirmare possumus, ea in eo statu futura fuisse: sed aliunde id colligere debemus.

Vnde colligi possit, an data hypothesi, Deus aliquid facturus fuisset.

4. Duplex autem est principium, ex quo colligere possumus, an data aliqua hypothesi, Deus aliquid in ea facturus, vel non facturus fuisset. Primum est, grauis aliqua authoritas scripturæ aut Patrum, vel traditionis: sicut præcedente tomo ex Scripturæ & Patrum authoritate ostendimus Adamo non peccante, Verbum Incarnādum non fuisse. Alterum est, ex ipso decreto absoluto Dei nobis per reuelationem noto, coniectare, quid datâ hypothesi Deus facturus fuisset vi alterius decreti: vti nos in eodem præcitato tomo fecimus, ex decreto absoluto Dei, quod de facto habuit circa Incarnationem Verbi, probabiliter deduximus, quid vi alterius decreti circa eandem Verbi Incarnationem facturus fuisset, peccato non interueniente. Nam etsi nihil cum fundamento affirmare possumus, quid Deus facturus esset in hac vel illa hypothesi, vi alterius decreti nullam connexionem habentis cum præsenti, aliquid tamen saltem probabiliter affirmare possumus, quid facturus esset vi alterius decreti connexionem habentis cum decreto præsenti, vt citato loco docuimus. Ex eo enim, quòd de facto Incarnationem decreuit in remedium peccati, & vt Christo honorificam, probabiliter deduximus, vel peccato non existente, vel Incarnatione non futura honorifica Christo, illam decretam non fuisse, etiamsi aliud decretum fuisset tunc, quàm sit nunc: in hac igitur & sequenti sectione disputabimus de prima cōtrouersia hypothetica, in reliquis disputaturi de secunda absoluta.

SECTIO I.

An in statu innocentiæ futura fuissent sacramenta?

Sententia affirmans, etiamsi Verbum Incarnatum non fuisset.

5. PRIMA sententia affirmat, futura fuisse in eo statu sacramenta, etiamsi Verbum Incarnatum non fuisset. Hanc apud neminem legi: probari tamen potest primò: nam Adamus in statu Innocentiæ præstitisset nobis, quæ Christus de facto nobis præstitit in statu naturæ lapsæ: sed in statu naturæ lapsæ Christus nobis promeritus est, vt non solùm iustificaremur, & in accepta gratia crescceremus per proprios actus ex opere operantis, sed etiam ex ipsius meritis, & ex opere operato, medio aliquo signo sensibili: ergo idem nobis promeruisset Adamus in statu Innocentiæ. Maior probatur: nam sicut tunc Adamus non solùm fuisset caput physicum posterorum quoad naturalem communicationem naturæ, sed etiam morale ac meritorium quoad supernaturalem transfusionem gratiæ & donorum: ergo sicut dependenter ab ipsius meritis transfusa fuisset iustitia originalis in posteros: ita dependenter à meritis eiusdem conseruata atque aucta fuisset eadem originalis iustitia in posteris, per aliquod sacrum symbolum, vim atque efficaciam gratiam conferendi habens ex ipsius meritis.

6. Secundò, quia non fuissent tunc homines deterioris conditionis, quàm sint nunc quoad susceptionem, & augmentum gratiæ & glorię: sed nunc homines non solùm habent media suscipiendi & augendi sibi gratiam & gloriam per internos actus virtutum, sed etiā per externa symbola sacramētalia: ergo etiam tunc non solùm habuissent media suscipiendi & augendi sibi gratiam & gloriam per internos actus virtutum, sed etiam per externa symbola sensibilia.

7. Tertiò. Adhuc homines in gratia geniti potuissent in eo statu peccare: ergo probabile est, saltem pro ijs instituendum fuisse sacramentum, quo faciliùs potuissent à peccato resurgere, & amissam gratiam recuperare. Antecedens constat: nam sicut peccarunt primi parentes, non obstante quòd fuerint in iustitia originali à Deo creati: ita peccare potuissent posteri, non obstante quòd cum eadem iustitia originali fuissent geniti. Consequentia verò probatur: nam perfectio illius status postulabat, ne hoc faciliori remedio recuperandi gratiam per peccatum amissam careret, alioqui quoad hoc ille status fuisset ab isto superatus.

8. Confirmatur: nam hoc fuisset ad maiorem dignitatem capitis, & subordinationem atque obedientiam membrorum erga caput; quam subordinationem & obedientiam membrorum erga caput Deus semper intendit,

dit, cùm maximè conducat ad exercitium virtutis, & amorem tum capitis erga membra, tum membrorum erga caput, vt posteri non solùm tunc Adamum agnoscerent vt morale caput quo ad primam infusionem gratiæ, sed etiam quoad reparationem illius, si fortè illam per peccatum amisissent.

9. Quartò. In eo statu futura fuissent sacrificia, cùm hæc sint de iure naturæ, quod in omni statu viget: ergo futuri fuissent sacerdotes. Consequentia probatur, quoniam ad sacerdotes spectat, sacrificia offerre, Hebr. 5. probabile autem est, eos publicè tunc electos & configuratos fuisse cæremonia aliqua sensibili, vt à reliquis hominibus discriminarentur: & quia *Dei perfecta sunt opera*, non solùm illi fuissent externo signo à reliquis hominibus discreti, sed interno etiam aliquo stemmate seu charactere, vti nunc in lege Euangelica consignantur sacerdotes.

Hebr. 5.

Sententia affirmans, posito quod futurus fuisset Christus. Suarez. Nugnez.

10. Secvnda sententia affirmat, futura fuisse in eo statu sacramenta, posito quòd in eo statu futurus fuisset Christus: Est Suar. disput. 3 sect. 3. Nugnez 3. parte, quæst. 61. art. 2. difficult. 1. Notat autem ibidem Suar. nullum tunc sacramentum instituendum fuisse ante aduentum Christi, sed omnia instituenda fuisse post aduentum ipsius. Probat, quoniam vel ea instituenda fuissent ante aduentum Christi vt causa gratiæ, vt sunt sacramenta nouæ legis; vel vt signa tantùm gratiæ futuræ, dandæ per Christum, vt erant antiqua sacramenta. Non primo modo: quia cùm ea vim causandi gratiam habuissent ex meritis Christi, tanquam ex causa principali; cumque per se magis conferat ad dignitatem Christi, magisque sit rerum naturis consentaneum, vt virtus instrumentaria non communicetur instrumentis separatis, nisi per organum coniunctum diuinitatis, congruentius est vt nullam vim causandi gratiam habitura fuissent ante aduentum Christi. Nec secundo modo: nam vti signis sensibilibus egenis & vacuis ad eruditionem tantùm, est imperfectio pertinens ad legalem seruitutem, vt testatur Paulus ad Galat. 4. quæ perfectissimo illi statui repugnabat.

Ad Gal. 4.

Eucharistiam futuram fuisse putat Suar. &c.

11. Maior difficultas est, quænam sacramenta per hos Authores futura fuissent in eo statu. Suar. putat, futurum fuisse sacramentum Eucharistiæ: cùm hoc sit maximè expetibile, & à peccato independens, & per se primò ordinatum ad coniungendos homines cum Deo. Quod confirmari potest: nam motiuum instituendi hoc sacramentum, fuit singularis amor, quo Christus dilexit homines, vt constat ex illis Verbis Ioann. 13. *Cùm dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Quæ verba dixit Apostolus ad significandam vehementiam amoris, quo Christus in vltima cæna hoc sacramentum instituit. Atqui non minori amore Christus dilecturus fuisset homines in statu Innocentiæ: ergo etiam tunc hoc sacramentum in signum sui amoris erga homines instituisset. Confirmatur, nam manente eodem motiuo manet idem decretum: atqui idem motiuum amoris Christi erga homines in hoc sacramento instituendo mansisset in statu Innocentiæ: ergo idem mansisset decretum.

Ioan. 13.

12. Cum sacramento Eucharistiæ, probabile etiam putat, futurum fuisse sacramentum Ordinis, propter connexionem, quam hoc sacramentum habet cum Eucharistia: quamquam hoc secundum reliquit incertum. Reliqua verò sacramenta, quia vel peccatum supponunt, vt Baptismus, Pœnitentia, Extrema-Vnctio, matrimonium, quod per se primò institutum est ad sedandam concupiscentiam, & mutua coniugum onera patienter ferenda; vel peccatum in alio saltem connotat, vt confirmatio, quæ datur ad profitendam fidem coram tytranno, qui tunc nullus fuisset, in eo statu futura non fuissent. Pro qua sententia citatur Alensis 4. part. quæst. 1. memb. 2. art. 1. Scotus in 4. dist. 1. q. 3. art. 3. Durand. q. 2. n. 9. sed alia est illorum mens, vt infrà constabit.

Alij & Ordinis sacr.

Alensis. Scotus. Durandus.

13. Nugnez præter sacramentum Ordinis, & Eucharistiæ, concedit etiam sacramentum confirmationis, quatenus fuisset ad augmentum gratiæ acceptæ: concedere etiam videtur sacramentum Pœnitentiæ pro ijs, qui in eo statu peccaturi fuissent: idque ex suppositione, quod in eo statu futurus fuisset Christus. Nam cæterùm hic author Thomisticam sententiam defendit, Adamo non peccante, Christum venturum non fuisse, ac proinde nulla in eo statu sacramenta futura fuisse.

Nugnez.

Alij & confirmationis, & pœnitentiæ.

Negatur vllum futurũ fuisse sacramentum.

14. Tertia sententia absolutè negat, futura fuisse sacramenta in eo statu, siue Incarnatus, siue non Incarnatus fuisset Christus: Est Hugonis de S. Victore lib. 1. de Sacrament. par. 9. cap. 3. Alens. loco præcitato, S. Bonauent. in 4. distinct. 1. art. 1. quæst. 1. S. Thom. 3. par. q. 61. art. 2. & in 4. dist. 1. q. 1. art. 2. ad 2. q. 1. Scoti loco suprà citato, Richard. ar. 2. q. 1. Durand. q. 2. Palud. q. 3. concl. 2. Argent. q. 2. ar. 2. Heruæi q. 4. Gab. q. 2. ar. 2. concl. 1. Maioris q. penult. circa finem, Soti q. 2. ar. 2. Palat. disp. 2. Caiet. 3. p. loco præcit. Vasquez disp. 130. c. 2. Valent. disp. 3. q. 2. punct. 2.

Hugo Victorinus. Alensis. Bonauent. S. Thomas. Scotus. Richardus. Durandus. Paludanus. Argentin. Heruæus. Gabriel. Maior. Sotus. Palatius. Caietanus. Vasquez. Valentia.

15. Hæc sententia vti communior inter Scholasticos, ita probabilior est. Et sanè quod nulla futura fuissent in eo statu sacramenta, posita probabiliori sententia, quòd durante eo statu, Christus futurus non fuisset, ab omnibus conceditur, & ex nostris principijs facilè probatur: nam de facto omnia sacramenta instituta sunt à Christo in remedium naturæ infirmæ, & in gloriam & exaltationem ipsius Christi. Igitur Christo non Incarnato, nulla futura fuissent sacramenta, ex his, quæ de facto instituta sunt. Antecedens supponitur vt certum. Consequentia verò probatur, nam si quod esset fundamentum asserendi in eo statu futura fuisse sacramenta, illud ex præsenti decreto, quo de facto instituta sunt à Deo sacramenta, colligere deberemus: atque ex præsenti decreto nullum habemus

bemus sufficiens fundamentum, sed potiùs oppositum asserendi, futura fuisse in eo statu sacramenta. Nam vi præsentis decreti Deus sacramenta instituit vt instrumenta Passionis Christi, in remedium naturæ infirmæ, vt ijs ad gratiam amissam recuperandam iuuaretur; & simul in gloriam & exaltationem ipsius Christi. Sed Christo non Incarnato, & Innocentiæ statu perseuerante, omnia hæc motiua cessassent. Ergo nullum habemus fundamentum asserendi, tunc futura fuisse sacramenta.

Etiamsi Christus incarnatus fuisset. Probat Vasquez.

16. Difficilius est fundamentum assignare, cur neque in eo statu futura fuissent sacramenta, posito quòd Christus Incarnatus fuisset. Vasquez hoc assignat fundamentum disp. citata cap. 3 quia vel loquimur de sacramentis, quæ de facto Christus instituit, vel de alijs, quæ tunc futura fuissent, siue Incarnando, siue non Incarnando Christo. Si sermo sit de his, quæ de facto Christus instituit, tunc sic probat; nullum futurum fuisse in eo statu sacramentum: quoniam etiam si Christus tunc Incarnandus fuisset, non fuisset Incarnandus in carne passibili, nec pro hominibus moriturus fuisset: ergo id, quod de facto ex merito Passionis & mortis ipsius habuimus, tunc non habuissemus: nam causa, vnde omnia sacramenta de facto habuimus, fuit Passio & mors Christi: igitur eâ sublatâ, nullum sacramentum, quod de facto habuimus, perseuerante statu Innocentiæ, habuissemus. Nam sublatâ causâ in decreto diuino, sublatus etiam fuisset effectus, qui ex tali causa definitus fuisset.

17. Si verò sermo sit de alijs sacramentis quàm quæ de facto instituta sunt; tunc hoc pacto probat, falsum esse, futura vel non futura fuisse in eo statu sacramenta. Quoniam, vt propositio, inquit, conditionata sit vera, connexionē ex natura sua habere debet cum ipsa conditione, sub qua asseritur: cùm igitur nullam connexionem ex natura sua habeant istæ propositiones, alia futura, vel non futura fuissent sacramenta in statu Innocentiæ, cum hac conditione, si Christus Incarnatus, vel non Incarnatus fuisset, neutra propositio erit vera, sed vtraque falsa. Ac proinde semper falsum erit, siue asseramus, alia futura fuisse, vel non futura fuisse in eo statu sacramenta, siue Incarnato, siue non Incarnato Christo.

Refellitur.

18. Sed contra primum est: nam esto in eo statu Christus venturus non fuisset in carne passibili, nec mortem pro hominibus subijsset, adhuc tamen non tollitur propositæ quæstioni locus, an aliqua ex his sacramentis, in eo statu futura fuissent. Nam possent aliqua ex his, quæ instituta sunt, de facto à Deo instituta esse ex motiuo aliquo abstrahente à statu carnis mortalis & passibilis: vt si sacramentum Eucharistiæ institutum sit ex motiuo dilectionis Christi erga homines, ad ostendendam vehementiam sui amoris erga nos; hoc ipsum motiuum manere potuisset in statu Innocentiæ etiamsi Christus Incarnatus fuisset in carne tantùm impassibili. Nec refert, quòd in eo statu hoc sacramentum non fuisset causatum ex meritis & Passione Christi, vti causatum est nunc: nam hæc est causa extrinseca, quæ tolli potuit, non sublato motiuo intrinseco, propter quod fuit finaliter institutum. Sicut de facto hominum prædestinatio prædefinita est ex meritis mortis & Passionis Christi, quibus tamen non existentibus, adhuc prædefinita fuisset hominum prædestinatio, licet ex alia causa meritoria. Vt igitur dicamus, nullum tunc futurum fuisse sacramentum ex his, quæ de facto instituta sunt, probare oportet, nullum motiuum ex his, propter quæ hæc de facto instituta sunt, in eo statu mansisse: nam hæc est causa, quæ finaliter mouet agens liberum ad operandum, quâ tantùm sublatâ, cessat ipsius operatio.

19. Confirmatur: nam de facto omnem gratiam & dona spiritualia Deus hominibus confert propter merita Passionis & mortis Christi: cùm tamen falsum sit, nullam gratiam, & donum spirituale quod de facto nunc habemus per merita mortis & Passionis Christi, tunc homines habituros: quia licet in eo statu cessaret causa meritoria, non tamen cessaret causa finalis, quæ posset esse eadem nunc & tunc. Quin etiam probabiliùs dici posset, quod licet tunc cessaret causa meritoria originata ex Passione & morte Christi, non tamen cessatura esset causa meritoria originata ex alijs actibus & operibus Christi.

20 Contra secundum est. Nam quando quærimus, an in statu Innocentiæ futura fuissent alia sacramenta, si Christus Incarnatus, vel non Incarnatus fuisset, non quærimus de connexione consequentis cum antecedenti, seu de sequela vnius ex alio, sed de simplici dumtaxat coëxistentia vtriusque in eodem statu Innocentiæ, quæ sufficiens est ad fundandam materialem veritatem extremorum. Vt cùm quærimus, an Petro currente, Paulus legeret, non quærimus formalem illationem lectionis Pauli ex cursu Petri, sed simplicem dumtaxat coëxistentiam vtriusque in eadem temporis duratione, quæ sufficiens est ad fundandam materialem veritatem extremorum inter se. Quod sic probatur, nam Deus ante vllam existentiam & absolutam futuritionem rerum, imò antè vllum suum decretum actu positum, per ordinem ad solum decretum conditionatum obiectiuè tantùm præsens, certò cognoscit coëxistentiam huiusmodi futurorum conditionalium, vt latè probo disp. de scientia conditionalium: igitur talis coëxistentia, etiam sine vlla connexione futuri conditionati cum conditione, sufficiens est ad fundandam materialem veritatem ipsorum extremorum inter se: cùm implicet, in Deo esse formalem veritatem circa huiusmodi futura conditionalia disparata, absque obiectiua veritate eorumdem, cùm semper cognitio essentialiter supponat suum obiectum.

21. Vt igitur probemus, nullum sacramentum ex his, quæ de facto instituta sunt, in statu Innocentiæ futurum fuisse, si in eo

ſtatu Chriſtus Incarnatus fuiſſet, oportebit probare, nullum motiuum, propter quod de facto illa nunc inſtituta ſunt, in eo ſtatu manſiſſe. Hoc autem ſic probo. Motiuum, propter quod de facto inſtituta ſunt ſacramenta, quæ peccatum ſupponunt, fuit infirmitas naturæ humanæ, quæ per peccatum ſauciata indiguit aliquo efficaci remedio ad amiſſam ſanitatem recuperandam: ergo ceſſante hoc motiuo in ſtatu Innocentiæ in quo natura, dono iuſtitiæ originalis, fuiſſet perfectè ſana, nullum futurum fuiſſet ſacramentum peccatum ſupponens: quia motiuum Dei ad huiuſmodi ſacramenta inſtituenda, fuit ad ſubueniendum naturæ infirmæ.

Quod motiuum fuit inſtituendi ſacramenta, quæ peccatum ſupponunt.

22. Cæterùm licet huiuſmodi ſacramenta inſtitui potuiſſent pro ijs, qui in eo ſtatu peccaſſent, aliunde tamen probabiliùs colligimus, ea non fuiſſe tunc inſtituta: tum quia pauciſſimi tunc peccaſſent, ijſque ſatis ac ſuperabūdè prouiſum fuiſſet de opportuno remedio illi ſtatui magis proportionato, nempe per internos actus contritionis & amoris Dei ſuper omnia, cum vberioribus auxilijs ad hos actus excitantibus & promouentibus, vti de facto prouiſum fuit primis parentibus poſt eorum peccatum. tum quia ex eo quod non tota natura Angelica peccauit, non fuit peccantibus Angelis paratum remedium ad reſurgendum: ergo ex eo quod non tota natura humana, ſed pauciſſimi homines in ſtatu Innocentiæ peccaſſent, non fuiſſet præparatum remedium pro jis, qui peccaſſent, diuerſum ab interno remedio per actus contritionis & dilectionis Dei: [illegible]od remedium habuiſſent etiam in eo ſtatu peccatores per merita Chriſti, ſuppoſito, quòd in eo ſtatu Incarnatus fuiſſet.

Quo medio ſe liberaſſent à peccatis perſonalibus homines.

23. Motiuum verò, propter quod de facto inſtitutum eſt ſacramentum Euchariſtiæ, non ſolùm fuit vtilitas noſtra, vt per illud abundantior gratia cum ipſo Authore gratiæ ſacramentaliter communicaretur, ſed etiam honor & cultus Dei. Nam hoc non ſolùm inſtitutum eſt vt ſacramentum, ſed etiam vt ſacrificium, & quidem principaliùs; cùm principaliùs in Euchariſtia ſit ratio ſacrificij, quod immediatè reſpicit Deum quàm ratio ſacramenti, quod immediatè reſpicit homines. Quod autem hoc ſacramentum ſit etiam inſtitutum vt ſacrificium, definit Tridentinum ſeſſ. 22. cap. & Canon. 1. & apertè colligitur ex illis verbis Chriſti Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Atqui hæc ratio ſacrificij in ſtatu Innocentiæ ceſſaſſet: ergo etiam ceſſaſſet ratio ſacramenti. Minor hæc probatur: nam in eo ſtatu Chriſtus non fuiſſet oblatus Deo in ſacrificium, cùm ſacrificium eſſentialiter requirat ipſius victimæ, quæ offertur, mactationem. Cùm igitur in eo ſtatu Chriſtus fuiſſet in carne immortali & impaſſibili, non potuiſſet vt victima in ſacrificium Deo offerri: conſequenter neque hoc ſacramentum, quod eſt expreſſa repræſentatio ſacrificij cruenti Chriſti, in eo ſtatu habere potuiſſet rationem ſacrificij.

Quod motiuum fuerit de facto inſtituendæ Euchariſtiæ.

Tridentin.

Luc. 22.

24. Quod autem ceſſante ratione ſacrificij ceſſaret etiam ratio ſacramenti, certò demonſtrare non poſſumus, quia potuit de facto Chriſtus propter ſingula motiua ſufficienter moueri ad illud inſtituendum: vnde etiamſi in ſtatu Innocentiæ ceſſaſſet vnum motiuum, adhuc manere potuiſſet aliud ſufficienter mouens Chriſtum ad hoc ipſum ſacramentum inſtituendum. Probabiliter tamen hoc colligimus ex eo, quòd cùm ratio ſacrificij in hoc ſacramento ſit principalior, ceſſante ratione ſacrificij, probabiliter ceſſatura fuiſſet etiam ratio ſacramenti, quæ minùs principalis eſt.

Ceſſante ratione ſacrificij, ceſſaret ratio Euchariſtica.

25. *Obijcies* 1. Poſita hypotheſi, quòd Chriſtus in ſtatu Innocentiæ incarnatus fuiſſet, è dignitate ipſius fuiſſet, per ſacramenta, tanquam per inſtrumenta ſua, merita communicare hominibus: ſicut nunc maxima dignitas Chriſti eſt, vt ſacramenta gratiam conferant ex meritis ipſius vltra meritum operantis.

26. Reſp. eſto fuiſſet aliqua dignitas Chriſti, hanc tamen potuiſſe alio modo illi ſtatui magis conſentaneo ſuppleri. Nam potuiſſet Chriſtus ſua merita hominibus communicare per vberiora auxilia & illuſtriores mentis excitationes, vt ea communicauit Angelis: ſunt enim hæc merita magis proportionata naturæ ſanæ, quæ connaturaliùs mouetur ad incrementum vitæ ſpiritualis per operationes vitales internas, quàm per adiumenta externa. Ex alia verò parte habemus, de facto ſacramenta inſtituta eſſe à Chriſto vt remedia naturæ infirmæ, quæ ratio in ſtatu Innocentiæ ceſſaſſet.

27. DICES. Etiamſi hæc ratio ceſſaſſet, adhuc tamen manſiſſet ratio dignitatis & exaltationis Chriſti, quæ in ſacramentis inſtituendis fuit principalior. Sicut è contrario, quia ratio ſacrificij in Euchariſtia eſt principalior, ea in ſtatu Innocentiæ ceſſante, ceſſaſſet etiam ratio ſacramenti. Reſp. manſiſſet ratio dignitatis & exaltationis Chriſti per alia media inſupplebilis, nego; per alia media magis tali ſtatui proportionata æquè ac meliùs ſupplebilis, concedo. Ceſſante igitur infirmitate naturæ, propter quam, ſaltem propter motiuum partiale ſacramenta ſunt inſtituta, & manente motiuo dignitatis & exaltationis Chriſti meliùs ſupplebilis per alia media illi ſtatui magis proportionata, ceſſaſſent ſacramenta: cùm & vnum motiuum omnino ceſſaſſet & alterum per alia media illi ſtatui magis congrua meliùs ſuppleri potuiſſet.

28. *Obijcies* 2. Saltem Matrimonium in ſtatu Innocentiæ fuit ſacramentum: tum quia id docet Paulus ad Epheſ. 5. *Sacramentum*, inquit, *hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia.* Tum quia fuit ſymbolum vnionis verbi cum humanitate, & Chriſti cum Eccleſia, nec non gratiæ exhibendæ per Matrimonium nouæ legis, & aliquo modo ſanctificabat con-

Epheſ. 5.

iuges

iuges in ordine ad ſtatum illum maritalem: igitur habebat omnia ad naturam ſacramenti requiſita.

Matrimonium in ſtatu Innocentiæ non fuit ſacramentum.

29. Negat S. Thomas 3. parte quæſt. 61. artic. 2. ad 3. Antecedens, affirmans illud tantùm fuiſſe in officium naturæ. Ad authoritatem Pauli Reſp. illud appellaſſe ſacramentum, ſumpto nomine ſacramenti pro quouis ſigno ſignificante rem occultam. Ad rationem negat S. Thomas in 4. diſtinct. 1. quæſt. 1. articul. 2. ad quæſt. 2. ad 3. Primum Matrimonium fuiſſe à Deo peculiariter inſtitutum ad ſignificandam coniunctionem Chriſti cum Eccleſia: ſed poſtquam fuit Adamo reuelatum myſterium Incarnationis, ipſemet per infuſam ſcientiam nouit proportionem inter coniunctionem Maris cum fœmina & Verbi cum humanitate, ſiue Chriſti cum Eccleſia; & ad id ſignificandum retuliſſe nomen ipſum Matrimonij. Verùm, eſto ad id ſignificandum fuerit à Deo inſtitutum, ad rationem tamen ſacramenti hoc non ſufficit, ſed requiritur, vt principaliùs ſignificet gratiam ſaltem futuram, quam illud non ſignificabat. Falſum igitur eſt, illud fuiſſe ſymbolum futuræ gratiæ, vel aliquo modo coniuges ſanctificaſſe.

S. Thomas.

In ſtatu Innocentiæ nulla ſacramenta, etſi multi peccaſſent.

30. Quæres, an ſaltem futura fuiſſent in ſtatu Innocentiæ ſacramenta, ſi non pauci, ſed multi in eo ſtatu peccaſſent. Reſp. hoc dubium reſoluendum eſſe iuxta ea, quæ præcedente tomo diſput. 7. ſect. 5. docuimus de Aduentu Chriſti, an exiſtentibus ſolùm peccatis actualibus ſine originali in pleriſque Chriſtus Incarnatus fuiſſet. Vbi reſpondimus, exiſtentibus actualibus in pleriſque tantùm, & non in omnibus, aut ferè omnibus, non fuiſſe Incarnandum Chriſtum: quoniam ex vi præſentis decreti primariò non venit, niſi ad offerendum remedium toti naturæ, originali peccato infectæ: atqui peccantibus tantùm pleriſque, & non omnibus, aut ferè omnibus, non tota, aut ferè tota natura infecta fuiſſet. Exiſtentibus verò actualibus peccatis in omnibus, aut ferè omnibus, Incarnandum fuiſſe Chriſtum: quia tunc fuiſſet ferè eadem neceſſitas. Idem nunc dicimus de Inſtitutione ſacramentorum in eo ſtatu. Nam ſi peccata actualia futura fuiſſent in omnibus, vel ferè omnibus indiuiduis naturæ humanæ, futura fuiſſent ſacramenta: ſecus, ſi ſolùm in pleriſque: quia tunc ceſſaret motiuum, propter quod nunc inſtituta ſunt, quod fuit in remedium totius naturæ lapſæ.

31. An autem tunc vnà cum reliquis ſacramentis inſtituenda etiam fuiſſet Euchariſtia, pendet ex modo, quo tunc Chriſtus Incarnatus fuiſſet: nam ſi Incarnatus fuiſſet in carne paſſibili & mortali, vt probabilius exiſtimo, ſi omnes, aut ferè omnes tunc peccaſſent, vt hominibus, ad quos ſaluandos veniſſet, ſe magis conformaret, dicendum eſt, futuram fuiſſe Euchariſtiam, quæ non ſolùm habuiſſet rationem ſacramenti, ſed etiam ſacrificij: probabile namque eſt, in eo caſu Chriſtum, ſe in ſacrificium Deo oblaturum fuiſſe pro Redemptione eorum, qui in eo ſtatu peccaſſent: ac proinde Euchariſtiam, inſtitui potuiſſe non ſolùm vt ſacramentum, ſed etiam vt ſacrificium. Contrà verò ſi Incarnatus fuiſſet in carne impaſſibili & immortali, tunc recurreret ratio ſupra adducta, quòd ceſſante in eo caſu ratione ſacrificij, ceſſatura etiam fuiſſet ratio ſacramenti in Euchariſtia.

32. DICES. Si peccatis actualibus ferè in omnibus exiſtentibus, Chriſtus Incarnatus fuiſſet in carne paſſibili, ſequitur, aliquos ex ijs, qui ante aduentum Chriſti peccantes, iuſtificati poſtea fuiſſent propter merita Chriſti futura, poſt ipſorum mortem conſecuturos fuiſſe gloriam corporis & animæ ante Chriſtum, quod videtur indecens. Idem argumentum fieri poteſt de ijs, qui abſque vllo peccato ante Aduentum Chriſti tranſlati fuiſſent cum corporibus in cælum.

33. Reſp. Nullum fore abſurdum, eos, qui nunquam in eo ſtatu peccaſſent, ante Aduentum Chriſti in cælum tranſlatos fuiſſe, ſicut de facto Angeli, qui in mea & multorum ſententia gratiam & gloriam habuerunt ex meritis Chriſti, glorificati ſunt ante Aduentum Chriſti; reliquos verò, qui peccaſſent, & poſtea per merita Chriſti iuſtificati fuiſſent, probabile eſt poſt mortem detentos fuiſſe in aliquo loco, donec vnà cum Chriſto triumphante tranſlati fuiſſent in cælum, vti factum eſt cum antiquis Patribus.

34. Ad argumenta primæ ſententiæ reſpondetur ad primum, negando Maiorem. Nam longè plura ac nobiliora dona præſtitit nobis Chriſtus in hoc ſtatu naturæ lapſæ, quàm nobis præſtitiſſet Adamus in ſtatu Innocentiæ: cùm infinito planè interuallo digniora fuerint merita Chriſti, vtpotè à perſona infinitè digna, quàm fuiſſent merita Adami. Etenim Chriſtus meruit nobis, vt tanquam membra ipſius condignè ſatisfaceremus pro offenſa contra Deum illatâ, quod præſtare non potuiſſet Adamus, vtpote perſona creata, ijs, qui in eo ſtatu peccaſſent. Ad probationem Maioris, concedo Adamum in eo ſtatu futurum fuiſſe noſtrum caput meritorium quoad primam transfuſionem gratiæ & iuſtitiæ originalis; vti de facto fuit noſtrum demeritorium caput quoad transfuſionem peccati originalis: nego autem, futurum fuiſſe noſtrum meritorium caput quo ad augmentum eiuſdem gratiæ: ſicut nec de facto fuit noſtrum caput quoad peccata actualia, & pœnas illis correſpondentes: Eſſe enim meritorium caput nō ſolùm quoad primam transfuſionem iuſtitiæ, ſed etiam quoad incrementum ipſius, eſt proprium Chriſti, qui gratiam accepit abſque vlla limitatione, cùm ſit naturalis Dominus omnium ſupernaturalium donorum, qualis non fuit, nec fuiſſet

Etſi Adam fuiſſet noſtrum caput meritorium quoad primam gratiam, non tamen quoad augmentum ipſius.

Adamus in statu innocentiæ, qui gratiam limitatè accepit.

Status gratiæ multò melior in multis statu Innocentiæ.

35. Ad secundum, nego, illum statum quoad omnia superasse hunc nostrum Euangelicum: cùm longè nobiliora dona habeamus in hoc statu, quàm homines habuissent in illo: Nam in hoc & multò vberiora, & multò efficaciora, vt Augustinus sæpe notauit, habemus per Christum auxilia, quàm in eo statu habuissemus. Vnde meritò cum Gregorio Magno exclamat Ecclesia, *ó felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere redemptorem.* Esto igitur status ille superasset hunc quoad naturę integritatẽ, subordinationẽque appetitus inferioris cum superiori, & superioris cũ Deo, reliquasque animi & corporis perfectiones; quoad gratiam tamen & dona, quæ per sacramenta, tanquam per quosdam canales ex ipso fonte passionis Christi, in nos deriuantur, hic status superat illum.

Augustin.

Greg. Magnus.

Palatius.

An si Adam non comedisset de ligno confirmatus fuisset vnà cũ posteris in gratia? Anselmus.

36. Ad tertium, Nonnulli apud Palatium suprà citatum, negant Antecedens: putant enim, si Adamus non peccasset contra præceptum de non comedendo ex ligno vetito, & ipsum in accepta gratia, & similiter omnes posteros ex ipso nascituros fuisse in eadem gratia confirmandos. Quam sententiam expressè docet Anselmus lib. 1. *Cur Deus homo* cap. 18. his verbis: *In illa tamen iustitia, in qua erant, nempe primi homines, videtur quod si vicissent, vt non peccarent tentati, ita confirmarentur cum omni progenie sua, quòd vltra peccare non possent.* Verùm communis Scholasticorum sententia, quam tradit S. Thomas 1. p. q. 100. ar. 2. affirmat, nec Adamum confirmandum fuisse in gratia, etiamsi contra datum præceptum non peccasset, quippe qui tanquam perfectus viator peccare potuisset contra alia præcepta; neque posteros in eadem gratia nascituros confirmandos fuisse. Anselmus hoc tantùm asseruit opinatiuè, vt patet ex ipso verbo, *videtur*. Resp. igitur ad argumentum, negando consequentiam. Ad cuius probationem nego, perfectionem illius status exegisse in remedium peccati in eo commissi sacramentum, sed aliud potiùs remedium illi statui magis consentaneum.

S. Thomas.

37. Ad confirmationem, Transeat, quod hoc conciliasset & maiorem Authoritatem capitis erga membra, & subordinationem membrorum erga caput, nego tamen, vel talem authoritatẽ talis capitis erga membra, vel tantam subordinationem membrorum erga tale caput futuram fuisse expedientem. Nam tanta subordinatio & dependentia membrorum à puro homine potuisset esse occasio in membris, vt omnem suam spem collocarent in tali capite, agnoscendo illud in omnibus supernaturalibus donis suum meritorium caput; quod non parum derogasset obedientiæ & subordinationi, quam debuissent Dei authori bonorum omnium. Quæ ratio non militat de Christo, qui simul est Deus: vnde nihil derogat subordinationi, quam debemus Deo, si omnem nostram spem in Christo collocemus, agnoscendo illum vt nostrum meritorium caput omnium bonorum supernaturalium, cùm non sit Christus distincta persona à Deo.

38. Ad quartum concedo, in eo statu futura fuisse sacrificia, vt sequenti sectione probabo, & consequenter sacerdotes etiam publico ritu & cęremonia eligendos, nego tamen, illos fuisse interno aliquo stemmate vel charactere consignandos, sed sat fuisset, extrinseca aliqua ac publica cæremonia ad tale munus eos designare, vt fuerunt sacerdotes Mosaicę legis.

Motiuum instituendæ Eucharistiæ principalius est affectus honorandi Deum.

39. Ex dictis constat ad argumenta secundæ sententię: concedendum enim est, motiuum, quo de facto institutum est sacramẽtum Eucharistię, fuisse singularem amorem Christi erga homines, non tamen solum, sed etiam, & quidem principalius, singulariſſimum effectum honorandi hoc speciali sacrificio ęternum Patrem. Esto igitur in statu Innocentiæ mansurum fuisset motiuum amoris erga homines, quia tamen mãsurum non fuisset motiuum diuini cultus & honoris erga Deum, quo Christus principaliter motus est ad hoc sacramentum instituendum, probabilius dicendum est, non fuisse in eo statu hoc sacramentum à Christo institutum: quia potuit motiuum ipsum erga homines esse dependens à motiuo cultus & honoris erga Deum, quo cessante cessasset & illud: vti prędcedente tomo diximus, motiuum exaltationis Christi fuisse dependens à Redemptione humana, & contrà, Redemptionem humanam fuisse dependentem ab exaltatione Christi, ita vt alterutra deficiente, facta non fuisset Incarnatio Verbi. Vnde ad confirmationem negandum est, in eo statu mansurum fuisse idem motiuum adæquatum, sed tantùm inadæquatum & partiale huius sacramenti.

Suarez.

40. Cęterùm notandum, non cohærenter Suar. sacramentum Eucharistię probibiliter in statu Innocentię concedere, & eadem probabilitate in eodem statu non concedere sacramentum Ordinis: cum de facto sacramentum Eucharistię essentialem dependentiam habeat à sacramento Ordinis, à quo tantùm confici potest. Vnde qui vi præsentis decreti colligit, in statu Innocentię futurum fuisse vnum, cohærenter colligere debet, futurum fuisse alterum: cùm vi præsenti decreti vnum sit essentialiter connexum cum alio.

Si fuisset Eucharistia non Ordo instituí debuisset.

41. Pari modo cohęrenter etiam eõcedere debuisset in eo statu reliqua sacramenta, quæ peccatum supponunt, pro ijs, qui in eo statu peccassent: cùm eius ratio non minùs militet pro sacramentis, quæ peccatum supponunt, quàm pro sacramentis, quę peccatum non supponunt. Nam ipsius ratio, cur nimirum debuissent in eo statu institui sacramenta, quæ peccata non supponunt, cuiusmodi est Eucharistia, est maxima vtilitas, quę ex ea in homines deriuatur, qua vtilitate non debuissent in eo statu priuari: atqui non minor vtilitas deriuata fuisset ex alijs sacramentis peccatum supponentibus in eos, qui in eo sta-

tu peccaſſent: ergo etiam ea debuiſſent inſtitui. Nec refert, quòd ſacramenta, quæ peccatum ſupponunt, non potuiſſent pro omnibus inſtitui, cùm nec nunc ſingula ſacramenta ſint inſtituta pro omnibus, vt conſtat de Matrimonio, quod non niſi pro coniugibus, & de Pœnitentia, & Extrema-Vnctione, quæ tantùm pro peccatoribus baptizatis adultis inſtituta ſunt. Ergo licet hæc ſacramenta non fuiſſent profutura omnibus, ſat tamen eſſet, vt profutura fuiſſent ijs, qui in eo ſtatu peccaſſent: Sicut non omnia ſacramenta nunc proſunt omnibus.

Suarez. Alenſis.

42. Ad auctoritatem Scholaſticorum, quos pro ſe citat Suarez, Reſpondeo: Eſto Alenſis oppoſitam opinionem probabilem putet, noſtræ tamen adhæret tanquam probabiliori.

Scotus.

Scotus ſolùm affirmat, non fuiſſe congruum tunc, ſicut nunc ſacramenta inſtituere.

Durandus.

Durand. diſtinguit: nam *ſi ſacramenta*, inquit, *vocentur quæcunque ſacra ſigna proteſtantia fidem de Deo Saluatore & Remuneratore, conferente in præſenti ſanctitatem, & in futuro ſalutem, ſic ſacramenta fuerunt homini expedientia pro omni tempore, tam innocentiæ, quàm naturæ lapſæ: ſi autem ſacramenta ſolùm vocentur ſacra ſigna curationis ſpiritualis, ſic homo non indiguit ſacramentis in ſtatu Innocentiæ, ſed ſolùm poſt peccatum.* Vbi in priori ſignificatione latè accipit nomen ſacramenti pro quocunque ſigno denotante rem occultam, & gratiam conferente: quo pacto comprehenditur quicunque etiam actus meritorius virtutis: ſacramentum autem propriè importat ſignum ſanctificantis gratiæ vltra meritum operantis, ex diuina ordinatione inſtitutum.

SECTIO II.

An in ſtatu Innocentiæ futura fuiſſent ſacrificia?

Sententia negans. Sotus. Probatur ex fontibus 5.

43. PRIMA ſententia negat. Eſt Soti in 4. diſt. 1. qu. 2. art. 2. Probat. Nam quinque ex cauſis ſunt nobis cõgrua ſacrificia. Primò, vt pro peccatis ſatisfaciamus: at nulla tunc fuiſſent peccata. Secundò, vt per ea noſtra Religio diſcriminetur ab alijs ſectis: ſed tunc omnes homines fuiſſent eiuſdem Religionis, ſub vno authore Deo vero. Tertiò, vt nobis mutuò conſtaret, omnes eandem Religionem colere: at tunc omnibus conſtaret, natos eſſe filios Dei, in eiuſque famulatu & obedientia viuere, ſicut in cæleſti Patria. Quartò, vt ſeruemus memoriam beneficiorum Dei: ſed tunc non fuiſſet opus externis Elementis; vt memoriam diuinorum beneficiorum conſeruaremus, nam cum gratia, in qua naſceremur ſimul imbueremur de omnibus neceſſarijs, ipſique parentes ſuos natos de acceeptis beneficijs plenè erudijſſent, omneſque velut Angeli Deum perpetuò laudaſſent: alioqui etiam Beati in cæleſti Patria externis ſacrificijs indigerent ad colendum Deum. Quintò, vt de acceptis donis ei partem rependamus, iuxta illud 1. Paralipomenon vlt. *Tua ſunt omnia: & quę de manu tua accepimus, dedimus tibi.* At hæc vana eſſent, niſi in vſum templorum, & Miniſtrorum cederent: tunc autem nec templa fuiſſent, cùm aëris clementia tectis non eguiſſet; nec ſacramenta, atque adeo nec Miniſtri, qui illa miniſtrarent. Accedit, quòd tunc omnia fuiſſent communia: vnde nullus potuiſſet quicquam de proprio offerre: nec indiguiſſet, vt ab alio quicquam ſibi ſuppeditaretur.

1 Paralip. vlt.

Sententia affirmans probabiliùs Aureolus. Suarez. Nugnez. Valentia. S. Thomas. Philoſophus 5 Eth.

44. SECVNDA ſentia affirmat: Eſt Aureoli in 4. diſt. 1. art. 3. Suar. diſp. 3. ſect. 2. Nugnez 3. part. q. 61. art. 2. difficult. 2. Valent. diſp. 3. q. 2. pun. 2. *Quæ vera eſt & amplectenda*, Fundamentum eſt: quia ſacrificare Deo, teſte S. Th. 2. 2. q. 85. ar. 1. eſt dictamen naturę. Quod etiam docuit Philoſ. 5. Ethic. 7. & patet, quoniam eſt idem apud omnes: nulla namque natio eſt, quę aliquod numen non agnoſcat, eique ſacrificium non offerat. Cuius ratio à priori eſt, quoniam inſitum eſt homini, aliquod ſupremum numen agnoſcere, quod ex ordine vniuerſi, & naturalium cauſarum ſubordinatione ad vnam primam, à qua cæteræ pendent, euidenter colligitur, à quo omnia ſua bona recognoſcat, eiq; & pro acceptis beneficijs gratias agere, & pro impetrandis ſupplicare, & ne accepta ſubtrahat, illud placare: naturale autẽ eſt homini, per ſigna ſenſibilia internas ſuas affectiones exprimere. Igitur naturale eſt homini, Deo ſacrificium offerre: ergo etiam in ſtatu Innocentiæ, in quo maximè lumen naturale viguiſſet, futura fuiſſent ſacrificia, non modò quæ offerenda eſſent à ſingulis, ſed quæ offerenda forent à tota communitate, cùm toti communitati naturale ſit, vt in acceptis bonis conſeruetur, & ad noua ſemper promoueatur.

45. Ex his patet ad rationes Soti: nam ſacrificia non ſolum inſtituuntur ad ſatisfaciendum pro peccatis, & Religiones diſtinguendas; ſed etiam ad gratias Deo agendas, eumque colendum & honorandum. Neque eſt neceſſe, vt quæ Deo offeruntur, in templorũ & miniſtrorum vſum cedant, vt conſtat de holocauſto, quod totum cremabatur in honorem ſupremi numinis. Et ratio eſt, quia offerre aliquid in honorem Dei, in recognitionem bonorum, quæ ab ipſo accepimus, eſt per ſe honeſtum, etiamſi nulla inde vtilitas nobis cedat. Cæterùm ideo Beati his ſacrificijs non indigent ad Deum colendum, quia Beati non vtuntur rebus ſenſibilibus ſenſibiliter, ſed modo altiori, & intelligibiliter. Et ſanè eo modo, quo illi in glorioſis corporibus operationibus vtuntur ſenſibilibus, perpetuum Deo ſacrificium offerunt, voce illum continuò laudantes.

Cur Beati ſacrificijs ſenſibilibus non vtantur.

SECTIO III.

An in lege naturæ fuerint ſacramenta & ſacrificia?

Status naturæ quid & vnde ſic dicatur.

48. POST ſtatum Innocentiæ, qui ob breuitatem non computatur inter ſtatus, qui de facto fuerunt, ſed qui futurus fuiſſet, ſi Adamus non peccaſſet, reliquum tempus ſubſequens diuiditur in quatuor ſtatus. Primò in ſtatum legis naturæ, ſic dictum, non quòd ſolo inſtinctu naturæ, abſque auxilio gratiæ in eo vixerint homines, cùm omni tempore neceſſaria fuerit gratia Mediatoris ad ſalutem conſequendam. Nam ſi hęc neceſſaria fuiſſet in ſtatu innocentiæ, vt Concilium Arauſicanum ſecundum canone 19. teſtatur his verbis: *Natura humana etiamſi in illa integritate, in qua eſt condita, permaneret, nullo modo ſeipſam, creatore ſuo non adiuuante, ſeruaret:* quantò magis neceſſaria fuiſſet in ſtatu naturæ lapſæ? neque vllum fuit tempus quo Deus illam hominibus denegauit. Sed dicitur ſtatus legis naturæ, ad differentiam ſtatus legis ſcriptæ, in quo homines ſolo dictamine interioris rationis, ſupernaturali aliquo lumine illuſtratę, ad ſalutem dirigebantur. Secundò in ſtatum legis ſcriptæ, in quo obtenebreſcente iam interno lumine rationis, cæpit Deus per leges ſcriptas & præcepta poſitiua homines ad ſalutem dirigere. Tertiò in ſtatum legis Euangelicæ, in quo abundat gratia per Chriſtum. Quartò in ſtatum glorię, in quo ſublato velamine fidei Deum contemplabimur ſicuti eſt. In quo certum eſt, nulla futura ſacramenta, de reliquis verò ſtatibus indagabimus, an & quæ ſacramenta in ijs fuerint vel de facto ſint.

Concil. Arauſ.

Status legis ſcriptæ quis fuerit.

Status legis Euangelicæ. Status gloriæ.

47. Et primò de ſtatu legis naturæ. Quoniam verò ſacramentum ſumi poteſt dupliciter, largè pro quocunque ſigno proteſtatiuo fidei; quo pacto à ſcholaſticis ſacrificia, oblationes, & quæcunque externa ſigna, internam animi fidem proteſtantia, appellantur ſacramenta: Et ſtrictè pro ſigno ſenſibili à Deo inſtituto ad ſignificandam practicè gratiam, ſiue præſentem, ſiue futuram, ex opere operato meritorum Chriſti, in hoc ſecundo ſenſu hìc de ſacramentis diſputamus.

Alenſis. S. Thomas. Richardus. Sotus. Vaſq.

48. PRIMA ſententia Alen. 4. part. quæſt. 14. membr. 1. artic. 2. §. 2. S. Thom. in 4. diſt. 1. quæſt. 2 artic. 2 ad 1. qu. Richar. art. 5. q. 3. Soti diſt. 1. qu. 2. art. 3. concl. 5. & diſt. 2. qu. 1. artic. 4. §. *Alterum verò dubium*, Vaſquez 3. part. qu. 61. in art. 3. & diſp. 165. negantium, præter ſacrificia fuiſſe in lege naturæ aliquod ſacramentum, nam circumciſio, quæ erat ſacramentum fuit potiùs inchoatio legis ſcriptę. Vnde conſequenter hi Authores docent, tunc paruulos fuiſſe iuſtificatos ſola fide parentum, vel eorum, ad quos ipſorum cura ſpectabat, ad paruulos directa, ſolo interioris mentis actu ex diuino inſtinctu concepto, abſque vllo externo ſigno ſenſibili: quemadmodum & adulti ab eodem originali iuſtificabantur, vti etiam nunc, cum deeſt opportunitas Baptiſmi propria fide interna, quæ Baptiſmus flaminis dicitur.

49. Probatur hæc ſententia primò: quoniam nec in ſcriptura, nec in Patribus legimus, neceſſariam fuiſſe externam aliquam actionem cum ipſa interna fide parentum pro paruulis in lege naturæ iuſtificandis: ergo abſque vllo fundamento illam nos requirimus: & conſequenter ſine fundamento aſſerimus, fuiſſe in lege naturę vllum verè & propriè ſacramentum.

50. Probatur ſecundò authoritate B. Gregorij lib. 4. Moral. c. 2. vbi ſic ſcribit: *Quod verò apud nos valet aqua baptiſmatis, hoc egit apud veteres vel pro paruulis ſola fides, vel pro maioribus virtus ſacrificij, vel pro his, qui ex Abrahæ ſtirpe prodierant, myſterium circumciſionis.* Quibus verbis aperte docet, ſolâ fide ab originali iuſtificatos fuiſſe paruulos in lege naturæ. Idem docet Beda lib. 1. in Lucam cap. 8 in ea verba capitis 2. *poſtquã conſummati ſunt dies octo*, & Bernard. epiſt. 77. ad magiſtrum Vgonem de S. Victore column. 2. vbi hęc habet: *At verò quis neſciat & alia præter Baptiſmum contra originale peccatum remedia antiquis non defuiſſe temporibus? Abrahæ quidem & ſeminis eius, circumciſionis ſacramentum in hoc ipſum diuinitus traditum eſſe. In nationibus verò quotquot inuenti fideles ſunt: adultos quidem fide & ſacrificijs credimus expiatos, paruulis autem etiam ſolam profuiſſe, imò & ſuffeciſſe parentum fidem.* Idem etiam non obſcurè tradidit Auguſtinus libr. 2 de nuptijs & concupiſcentia cap. 12. vbi: *ſed ſuperioribus* inquit *temporibus omni modo latuit ſacramentum iuſtificationis ex fide: eadem tamen fides Mediatoris ſaluos iuſtos faciebat antiquos puſillos cum magnis.* Atqui ſola interior fides Mediatoris iuſtos faciebat magnos; ergo etiam puſillos.

S. Greg.

Beda. Bernardus.

Auguſt.

51. Tertiò probat Sotus: quoniam aut hoc ſacramentum fuiſſet ex inſtitutione humana; quod dici non poteſt, alioqui non fuiſſet infallibile: aut ex inſtitutione diuina; & tunc debuiſſet eſſe vnum toti orbi ſub præcepto propoſitum, ſicut nunc eſt Baptiſmus, & in populo Iſraëlitico fuit circumciſio: omne quippe ſacramentum ad ſalutem neceſſarium annexum habet præceptum. Nec erat ratio, cur in vna natione vnum, in alia verò aliud inſtitueretur. Ex quo ſequitur, illud debuiſſe ſcripto euulgari, quod fuiſſet contra ſtatum legis naturę, qui omne præceptum lege ſancitum excludebat.

Sotus.

52. SECVNDA ſententia affirmat, in lege naturæ, prętter ſacrificia, fuiſſe etiam ſacramenta: Eſt Scoti in 4. diſt. 1. q. 3. a. 3. & q. 7. Duran. q. 2. & 8. Palud. q. 3. concl. 4. & q. 5. ar. 5. Arg. q. 2. a. 2. Rub. q. 3. a. 1. Suar. diſp. 4. ſect. 3. & 4. Nugnez in 3. partem, q. 61. a. 3. Palat. diſp. 2.

Scotus. Durandus. Paludanus. Argentin. Rubio. Suarez. Nugnez. Palatius.

Diuersi auctores diuersa admittunt sacramenta in lege naturæ.

53. Discrepant tamen hi Doctores, nam Scotus, Durand. & Palud. non assignant, quę fuerint hæc sacramẽta, pręter illud, quod paruulos ab originali emundabat. Rubio duo assignat sacramenta in illo statu legis naturæ; vnum deletiuum originalis; aliud deletiuum peccatorum actualium: hæc autem sacramenta putat fuisse sacrificia ipsa, quæ cæperunt ab initio mundi ab Abele, & Caino; quæque oblata Deo simul cedebant in cultum & honorem ipsius, & gratiam ritè dispositis conferebant. Suarez præcitatâ sect. 4. concl. 3. præter hoc originalis peccati remissiuum, admittit alia ex speciali beneficio Dei concessa alicui genti, vel familię, vt oblatio panis & vini facta à Melchisedech, quæ simul fuit sacrificium & sacramentum, eò quòd ita illam appellant Patres. Argentinas tria admittit in lege naturæ sacramenta: vnum remissiuum peccati originalis; alterum deletiuum actualium, qualis nunc est Pœnitentia; tertium Matrimonium. Nugnez pręter duo prima, admittit tertium, quo in accepta sanctitate iusti conseruabantur, sicut nunc est Eucharistia. Demum Palatius admittit cum Scoto, Durando, & Paludano, certum aliquod remedium pro salute paruulorum, quod ex interiori fide Christi venturi, & signo aliquo externo eiusdem fidei protestatiuo constitisse docet: licet quę fuerit hæc exterior fidei protestatio, nobis incertum sit: renuit tamen illud appellare sacramentum: tum quia non fuit quoad externam fidei protestationem in specie à Deo determinatum, sed tantùm in genere, in specie, & in indiuiduo determinandum à libera voluntate applicantis. Tum quia paruulos non iustificabat ex opere operato, sed ex opere operantis, & merito ipsius applicantis.

54. Relatis aliorum sententijs in hac controuersia, statuenda est nostra. Quæ duas habet partes: Vna est, an in statu legis naturæ fuerint sacrificia? Altera, an fuerint sacramenta, & quæ, vel qualia illa fuerint?

In lege naturæ fuerũt sacrificia, non diuino aliquo iure positiuo instituta, sed diuino instinctu inspirata.

55. Dico 1. In lege naturæ fuerunt sacrificia, non diuino aliquo iure positiuo instituta, sed vel diuino instinctu inspirata, vel humana lege determinata. Prior pars est certa, & constat ex sacrificio Abelis, Caini, Noë, Abrahami, Melchisedech, quæ omnia fuerunt in lege naturæ ante legem scriptam.

56. Posterior pars probatur: etenim si illa fuissent diuino iure positiuo instituta, fuissent eadem apud omnes: sicut quia nunc sacrificium Eucharisticum est diuino iure positiuo institutum, est idem apud omnes Catholicos. Atqui non omnia sacrificia in lege naturæ fuerunt eadem apud omnes Dei cultores, nam Abel sacrificauit primogenita gregis; Cainus terrę fructus; Alij alia, vt ex Scriptura ipsa constat.

57. Reliqua patent: quia cùm sacrificare sit de iure naturę, absque vllo positiuo iure diuino, potuerunt illi primi Dei cultores, vel interno instinctu diuino, vel positiuâ aliquâ lege humanâ, immediatè deriuatâ ex lege naturali, hęc, aut illa in particulari ad sacrificandum determinare.

In lege naturæ remedium pro paruulorum iustificatione institutum. Magister. Vasquez.

58. Dico 2. In eadem lege fuit aliquod remedium pro paruulorum iustificatione à Deo institutum. Hæc est constans omnium Scholasticorum sententia, cum Magistro in 4. dist. 1. & eorum omnium, qui hactenus sua scripta prælo mandarunt, vt præcitata disp. 165. cap. 1. notauit Vasquez. Vnde miror Recentiores aliquos, quos suppresso nomine ibidem citat Vasquez, ausos fuisse contrarium docere; & consequenter coactos esse fateri, omnes paruulos, qui ante Christi aduentum mortui sunt, damnatos fuisse, cùm nec in horum sententia, vt ibidem refert Vasquez Circumcisio gratiam contulerit.

Gregorius. Beda. Bernardus. Augusti. Cyprianus. Augusti.

59. Qui Auctores, præterquam quòd malè de diuina misericordia sentiunt, quæ tantam puerorum multitudinem reliquerit absque vllo salutis remedio, manifestis etiam conuincuntur Patrum testimonijs. Nam pręter Gregorium, Bedam, Bernardum, & Augustinum pro prima sententia suprà citatos, apertè id docent Auctor de ratione Circumcisionis, qui cum operibus Cypriani circumfertur: *Sanè*, inquit, *originale peccatum, quod à primis parentibus in totam generis huius successionem defluxit, omni tempore aliquibus remedijs oportuit expiari.* Et idem Aug. lib. 5. cõtra Iulian. c. 9. *Nec ideo tamen*, inquit, *credendum est, & ante datam Circumcisionẽ famulos Dei, quandoquidẽ eis inerat Mediatoris fides in carne venturi, nullo sacramento eius opitulatos fuisse paruulis suis: quamuis quid illud esset aliqua necessaria causa scriptura latere voluit.* Sed maximum huic sententię auctoritatis pondus attulit Innocentius III. qui cap. *Maiores* de Baptismo, non tantùm sua auctoritate, sed etiam ratione hanc sententiam confirmat his verbis: *Absit enim, vt vniuersi paruuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin & ipsis misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procurauerit ad salutem.* Nam etsi ibi Pontifex directè & per se id tantùm definiat de Baptismo, contra nonnullos hæreticos, qui negabant, Baptismum prodesse paruulis, eò quòd hi non sint capaces actualis charitatis, quâ solâ peccata remitti putabant: indirectè tamen & consequenter id etiam docet de remedio paruulorum pro quouis statu: nam & eius verba generalia sunt, quæ se extendunt ad omnem statum; & ratio quam adfert, probat etiam de paruulis, qui extiterunt in lege naturę: quippe cùm omni tempore, & pro quouis statu Deus voluerit omnes homines saluos fieri, & neminẽ perire. Idipsum confirmat exemplum quod adfert de Circumcisione, quæ etiam originale peccatũ delebat. Hoc enim exemplo Põtifex non modò sentit, præparatũ esse remediũ pro paruulis post aduentũ Christi, ne eorum tanta multitudo pereat; sed etiam ante aduentum ipsius per sacramentum Circumcisionis: quæ ratio planè militat & pro ijs, qui ante

Innocent. 3.

Circum-

circumsionem fuerunt, & pro fœminis, quæ circumcidi non poterant, præparatum fuisse aliquod remedium, ne eorum tanta multitudo periret.

60. Eadem sententia probatur ratione, quam idem pontifex ibidem indicat. Nam Deus, teste Paulo 1. ad Timoth. 2. *vult omnes homines saluos fieri, & neminem*, vt docet Petrus 2. tertio, *perire vult*. Noluisset autem hos paruulos ad salutem Deus, si absque vllo remedio à peccato originali emundatiuo eos reliquisset. Minor constat: nam qui non vult media ad finem necessaria, nec finem ipsum velle potest. Cùm igitur remissio peccati originalis sit necessarium medium ad salutem consequendam, si Deus noluisset medium peccati originalis remissiuum paruulis procurare, non potuisset illis salutem velle. Confirmatur: quia cùm certum sit, circumcisionem saltem secundariò institutam fuisse ad delendum peccatum originale in maribus; cumque nulla in sacra scriptura mentio fiat de remedio pro fœminis, dicendum est, illud fuisse aliquod remedium, quod ante circumcisionem commune erat maribus & fœminis, quodque pro fœminis remansit etiam post circumcisionem vsque ad Baptismum.

1 ad Tim 2

2. Pet. 3.

61. DICES. Etiam paruuli, qui moriuntur in vtero matris, sunt antecedente voluntate ad salutem à Deo voliti; cùm tamen dum sunt in vtero matris, nullum habeant paratum remedium, sed sufficit, vt possint per causas naturales suo tempore ab vtero materno educi, & educti baptizari. Esto igitur paruuli, qui in lege naturę ante adultam ætatem moriebantur, nullum habuerint pro ea ætate salutis remedium, adhuc dicebantur à Deo voliti, quia saltem poterant per causas naturales in adultam ætatem perduci, & in ea proprijs actibus cum auxilio diuinæ gratiæ elicitis iustificari.

Caietanus.

62. Resp. ad hoc argumentum Caiet. 3. p. q. 68. art. 11. negando minorem: putat enim, pueris in vtero matris periclitantibus adhiberi posse salutis remedium. Est autem per ipsum hoc remedium, quod potest pueris in vtero matris periclitantibus adhiberi, oblatio ipsius prolis ad Deum, cum aliqua benedictione, & inuocatione sanctissimæ Trinitatis. Mouetur ad hoc asserendū primò, quia Deus in nullo statu hominem relinquit sine remedio salutis. Secundò: infans in vtero matris est capax Baptismi sanguinis, nam si propter Christum in vtero matris occideretur, esset Martyr. cur igitur non erit capax Baptismi flaminis vel fluminis applicati per aliquod signum cum inuocatione sanctissimę Trinitatis?

Pueris in vtero matris an vllū salutis remedium.

63. Sed Contrà: nam hoc est contra omnes Scholasticos. Vnde meritò hic Cietan. commentarius in præcitatum articulum S. Tho. in quo hanc sententiā docebat, iussu Pij V. expunctus est in Romana impressione: repugnat enim illis Christi verbis Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non potest introire in Regnum cælorum*. Nec est eadem ratio de Martyrio, quia cùm operetur ex priuilegio, non solùm potest se extendere ad matrem, sed vnà cum matre etiam ad prolem. Contrà verò sacramentum non prodest, nisi suscipienti, quia non operatur, nisi per modum causæ naturalis applicatæ subiecto: vnde cùm non possit Baptismus applicari puero in vtero matris existenti, non poterit illi prodesse. Quo autem pacto Deus antecedente voluntate illos velit saluos fieri, non obstante, quod, dum sunt in vtero matris, nullum habeant præparatum remedium, constabit ex nostra responsione.

S. Thom. Pius V.

Ioan 3.

64. Resp. Igitur negando Consequētiam. Etenim vt pueri in vtero matris dicantur à Deo antecedente voluntate ad salutē voliti, vt sufficit illis sint præparata media humano modo applicāda. Quia igitur non potest humano modo mediū regenerationis illis applicari, qui adhuc sunt in vtero materno: nam vt talis applicatio fiat humano modo, supponit personam perfectè genitam, & in seipsa existentem: regeneratio enim supponit generationem: Ergo nisi quis sit perfectè genitus generatione naturali, quod fit per ipsam natiuitatem, non censetur ab antecedente volunate, quam Deus habet, saluandi homines, excluſus. Contrà verò quia potest humano modo paruulis ex vtero matris exclusis remedium regenerationis applicari, si in ea ætate nullum haberent medium salutis, censerentur ab antecedente voluntate Dei saluandi omnes omnino excluſi.

Tamen in vtero matris ad salutem voliti.

65. Secus dicendum de ijs, quibus nulla humana industria applicari potest remedium salutis, vel quia deest aqua ad baptizandum necessaria, vel quia non est qui baptizet: nam semper in huiusmodi casibus est potentia humano modo applicandi remedium salutis, saltem remota in aliqua causa libera, quę potuit puerum in tales angustias non adducere.

66. DICO tertiò. Longè probabilius est, hoc remedium pro iustificatione paruulorum institutum, non fuisse solum actum internum, interna voluntate Ministri ad puerum directum, sed fuisse coniunctum simul cum aliquo actu externo sensibili. Probatur primò: nam hoc remedium debuisset esse certum, vt à quocunque applicatum infallibiliter habiturum esset effectum, cùm fuerit remedium necessitatis, vti nunc est baptismus, qui effectum in paruulis sortitur, à quocunque applicetur cum intentione faciendi quod facit Ecclesia. Non fuisset autem certum, si illud fuisset sola fides interna Ministri ad puerum directa: nam sæpe minister caruisset internâ fide explicitâ Messiæ venturi; & consequenter sæpe defectu interioris fidei explicitæ non fuisset iustificatus puer. Nec dici potest, potuisse tunc ministrum per solùm internum actum applicare paruulo fidem Ecclesiæ: quia vt rectè Durandus in 4. distinctione 1. quæst. 8. num. 8. fides Ecclesiæ nequit applicari per solum actum internum

Remedium pro puerorum iustificatione institutum in statu legis naturæ.

Durandus.

ministri, cùm nequeat minister per illum actum Ecclesiæ fidem alteri applicare, supra quem Ecclesia potestatem non habet: cùm igitur Ecclesia potestatem non habeat supra actus merè internos, non poterit quis per actum merè internum applicare alteri Ecclesiæ fidem. Nam per eum tantùm actum potest quis applicare ecclesię fidem, per quem potest ab Ecclesia constitui ipsius minister: nequit autem Ecclesia constituere sibi ministrum per eos actus, supra quos potestatem non habet.

67. Probatur 2. Nam hoc remedium debebat humano modo paruulis applicari: atqui humanus modus postulat, vt per signum aliquod externum sensibile applicetur. Confirmatur, nam hoc remedium simul erat practicum signum gratiæ, & consignatiuum atque consecratiuum paruuli Deo: quod commodè fieri non poterat absque aliquo signo externo sensibili, nam hoc ipsum alijs debebat constare.

68. Tertiò probatur ab absurdo. Etenim si sola fides interna ministri intentionaliter tantùm ad puerum directa suffeciſſet, potuisset puer etiam absens iustificari: nam interna directio non requirit præsentiam obiecti, in quod tendit, sed æquè potest in absens, atque in præsens tendere. Igitur si solus actus internus ministri mentaliter tantū ad puerum directus, ad illum iustificandū suffeciſſet, sufficere etiam potuisset actus eiusdem ministri ad puerum absentem directus. Ex quo etiam sequitur, eandem fidem internam ministri potuisse ad puerum in vtero matris existentem dirigi, eumque ab originali iustificari. Nam ex quo non fuisset necessaria aliqua actio exterior circa puerum exercenda, æquè bene potuisset siue absens, siue præsens, siue existens intra, siue extra vterum matris, puer iustificari.

Remedium deletiuum originalis in lege naturæ verum sacramentum.

69. Ex his sequitur, hoc fuisse verum & proprium sacramentum, cùm habuerit omnia ad sacramenti naturam requisita. Nam fuit signum sensibile, & practicum gratię sanctificantis, quam practicè significabat, applicatum puero, & simul erat alicuius imperfectę sanctitatis causatiuum, exteriùs consignando & consecrando puerum Deo ac verę Religioni: fuit etiam à Deo, saltem in genere institutum vt infrà explicabo: Ergo habuit omnia ad veram & propriam sacramenti naturam requisita.

70. Vna contra hanc nostram sentētiam vrget difficultas. Nam hinc sequitur, non modò hoc sacramentum fuisse causam sanctitatis imperfectę, sed etiam perfectę in puero, cui applicabatur, non secus ac nunc Baptismus est causa sanctitatis perfectè in puero, cui applicatur. Etenim ideo nunc Baptismus est causa gratiæ & sanctitatis perfectæ, quia est practicum signum gratiæ, ad cuius præsentiam Deus mouetur ad gratiam infallibiliter conferendam: ergo si etiam illud erat practicum signum gratiæ, ad cuius præsentiam Deus infallibiliter illam conferebat, erat vera causa gratiæ. Hoc autem non cohæret cum doctrina Concil. Florent. in decreto de vnione Armenorum, vbi vniuersaliter negat, antiqua sacramenta causasse gratiam, sed tantùm eam per Christum dandam præfiguraſſe. *Florent.*

71. Resp. Negando sequelam. Ad cuius probationem, nego, ideo nunc Baptismum esse causam gratiæ, quia vel est practicum signum gratiæ, vel ad eius præsentiam Deus infallibiliter illam confert. Nam, vt sit practicum signum gratiæ, non est necesse, vt ipsummet causet gratiam, sed sufficit, vt illam ab alio causandam significet: sicut sacramenta Mosaycæ legis erant practica signa gratiæ, quam tamen ipsa non causabant, sed tantùm per Christum dandam figurabant. Neque vt sit causa gratiæ, sufficit, vt ad prę sentiam ipsius infallibiliter ponatur gratia: nam hoc potest puræ conditioni conuenire, vti conuenisse Circumcisioni applicatæ paruulo, infrà docebo. Est igitur ad rationem causę necessarium, vt aliquo modo siue physicè, siue moraliter in effectum influat; & quia remedium illud legis naturæ pro paruulis institutum nullo modo, neque physicè, neque moraliter influebat in gratiam; contrà verò Baptismus etsi non physicè, saltem moraliter in gratiam influit, mouendo Deum per intrinsecam aliquam honestatem, quam habet vt actio Christi instrumentalis est, quam honestatem non habebat remedium illud legis naturę, quia nondum erat à Christo assumptum vt suę Passionis instrumentum, propterea illud non erat causa gratiæ, vti nunc est causa Baptismus. Quod discrimen magis infrà explicabimus, cùm de causalitate sacramentorum erit disputatio. *Cur Baptismus confert gratiam.*

72. Dico 4. Probabile est, hoc signum sensibile fuisse actum aliquem externum, protestatiuum fidei Messię vēturi. Assertio hæc est Augustin. supra citati lib. 2. de nuptijs & concupisc. cap. 12. *Eadem*, inquit, *fides mediatoris saluos iustos faciebat antiquos pusillos cum magnis*: & colligitur ex alijs Patribus, qui dum in remedium peccati originalis pro paruulis assignant fidem, procul dubio intelligunt de fide Christi venturi: cùm eandem fidem requirant in illo, quam requirunt nunc in Baptismo: sed in Baptismo omnes requirunt fidem saltem implicitam & obiectiuam Christi prętęriti: Ergo in illo requirunt fidem saltem implicitam & obiectiuam Christi futuri. *Actus externus protestatiuus fidei Messiæ venturi. S. Augustin.*

73. Probatur 2. Ratione: nam sicut decreuit Deus, nullum adultum absque propria fide Christi saluare; ita nullum puerum ab originali iustificare absque parentum, vel alterius fide, saltem implicitā eiusdem. Pertinuit enim hoc ad dignitatem & excellentiam Christi, vt nulli, nisi per ipsius fidem, pateret ad salutem aditus. Decebat enim, vt sicut per Christum omnis gratia hominibus datur, ita per fidem eiusdem omnis iustificatio conferretur, iuxta illud Actorum 4. *Nec enim aliud nomen sub Cælo datum hominibus, in* *Actorum 4.*

quo

quo oporteat nos saluos fieri.

Determinatum à Deo in genere signum.

74. Dico 5. Hoc signum protestatiuum fidei Messię venturi non fuit à Deo determinatum in specie, sed tantùm in genere, relinquendo illud in specie & indiuiduo determinandum ab ipso applicante: hoc tamen veram sacramẽti rationem ab illo non abstulit. Prioris partis fundamentum est, quoniam si illud fuisset à Deo quoad speciem determinatum, aliqua illius notitia ad nos peruenisset, vel per scripturam, vel per traditionem: atqui nulla ad nos de tali determinatione notitia peruenit: igitur nullum est fundamentum asserendi, illud fuisse in aliqua certa specie actionis determinatum. Et sanè hoc congruentius fuit illi statui, in quo Deus absque vllâ lege positiua, per solum interiorem instinctum gratię, & priuatę reuelationis homines ad salutem dirigebat.

Palatius.

75. Posterior pars est contra Palat. suprà citatum, quę sic probatur. Nam ad veram rationem sacramenti sufficit, vt sit practicum signum gratiæ à Deo quoad genericam tantùm rationem institutum, vt patet de materia calicis, quæ non est hoc vel illud vinum in specie determinatum, sed vinum de vite in genere. Item materia Matrimonij non est contractus his, vel illis determinatis circumstantijs vestitus, sed contractus legitimus, quibuscunque tandem sit conditionibus & circumstantijs firmatus. Clariùs hoc constat in sacramento ordinis, quod vt præcedente disp. ostendimus, non fuit à Christo in certa determinata materia vel forma institutũ, sed tantùm in genere sub ratione signi expressiui potestatis, quę per ordinem traditur.

Qualis fides tunc necessaria?

76. Grauior controuersia supereſt quænam tunc venturi Christi fides necessaria fuerit ad validitatem & efficaciam talis sacramenti. Omnes DD. videntur conuenire, aliquam fidem Messię venturi necessariam fuisse, nam eam indicant Patres suprà citati: de qualitate tamen huius fidei acriter concertant, an illa debuerit esse explicita, vel sat fuerit implicita: an necessaria fuerit supernaturalis & infusa, vel sufficisset sola naturalis & acquisita: meritoriane & charitate formata, an etiam non meritoria & informis sat fuisset? Demum an sola fides ministri paruulis profuisset, an etiam fides Ecclesię necessaria fuisset? Et an hæc tantùm absque illa sat fuisset?

Vasquez putat fidem charitate formatam.

77. Vasq. citata disp. 165. cap. 4. putat, non modò necessariam fuisse in applicante fidem supernaturalem & infusam, sed etiam meritoriam & charitate formatam, tametsi necessaria non fuerit fides Ecclesię sine qua sola fides applicantis profuisset puero. Vnde consequenter infert, non profuisse paruulis remedium illud applicatum ab infidelibus, vel à fidelibus peccatoribus, sed solùm à fidelibus iustis. Cæterùm, an illa debuerit esse explicita, an verò sat fuerit implicita, expressè non disputat, ex eius tamen sententia manifestè colligitur, illam debuisse esse explicitam, cùm requirat illam actualem & meritoriam. Potissimum fundamentum ipsius est, quoniam hæc fides Christi venturi non operabatur in paruulis gratiam regeneratiuam ex aliquo opere operato, vti operantur sacramẽta nouæ legis, sed ex opere & merito ipsius applicantis, nam propterea nullum ipse requirit in applicante opus externum. Vt autem potuerit fides Christi vẽturi prodesse paruulis ex opere & merito ipsius applicantis, necessariò debebat esse supernaturalis, & charitate formata: igitur ea sola poterat paruulos à peccato originali iustificare. Ex eodem discursu sequitur, non fuisse necessariam fidem Ecclesię: nam ad meritum saltem de congruo pro altero, sufficit sanctitas operantis: nam sicut hoc sufficit ad promerendam gratiam ipsi operanti, ita sufficiet ad eandem promerendam alteri.

Suffeciſſe etiam informam.

78. Addit, probabile nihilominus esse, Deũ iustificasse paruulos propter solã fidem supernaturalem infusam informẽ applicantis, tanquam meritum de congruo, cùm etiam talis fides in homine peccatore sit aliquo præmio supernaturali ex gratitudine remunerabilis; probabilius tamen putat oppositum, propter authoritatem Patrum, qui videntur requirere fidem formatam, vt constat ex Aug. August. pręcitat. lib. 5. contra Iulianum cap. 12. vbi hanc fidem, appellat fidem famulorum Dei: porrò fides famulorum Dei est fides iustorum, non peccatorum & inimicorum Dei.

August.

79. Præterea docet, quod etsi probabilis sit, & in scholis plausibilis sententia, quæ affirmat, fidem adultorum paruulis applicatam ex certa lege & promissione Dei illis profuisse, id tamen ex Patribus colligi non posse, sed potiùs oppositum, nempe fidem parentum paruulis applicatam non ex certa lege & promissione Dei, sed solùm impetratoriè illis gratiam obtinuisse. Fundamentum huius assertionis est, quia sępe Patres dicunt, parentes precibus & orationibus apud Deum debuisse paruulis suis gratiam iustificationis procurare.

Durandus requirit charitate perfectam in Eccleſia.

80. Durandus in 4. dist. 1. q. 8. nu. 7. affirmat, necessariam fuisse fidem charitate perfectam, saltem in ipso corpore Ecclesiæ. Fundamentum ipsius est: quia cùm tunc fides non conferret gratiam paruulis per modum sacramenti, seu ex opere operato, cùm nullum tunc hactenus sacramentum institutum esset, sed per modum meriti, vel suffragij; cumque non possit fides aliena per modum meriti, vel suffragij prodesse alteri, nisi sit charitate formata, ne sæpe paruuli tunc fraudarentur effectu iustificationis, defectu fidei formatæ in ministro, dicendum est, illam profuisse paruulis propter solam fidem formatam Ecclesiæ, nomine cuius paruulus Deo offerebatur.

Paludanus & Sotus nullum habitum fidei.

81. Paludanus in 4. dist. 1. q. 5. art. 5. concl. 1. & Sotus in 4. dist. 2. q. 1. art. 4. §. *In præsentiarum*, non modo existimant, nullam necessariam fuisse fidem charitate formatam aut explicitam Messiæ venturi, sed nec vllum habitum fidei informis, vel in ministro appli-

cante, vel in ipſo corpore Eccleſiæ, ſed ſat fuiſſe aliquem actum, quo puer offerretur Deo, qui actus fuiſſet implicita tantùm & obiectiua fides Chriſti venturi: ſicut nunc ſola fides implicita Chriſti præteriti ſufficit abſque vlla fide formata vel in miniſtro, vel in corpore Eccleſiæ ad iuſtificandum puerum per ſacramentum Baptiſmi. Notat autem Sotus, hunc actum implicitum fidei, quo debuiſſet puer offerri Deo, non potuiſſe per ſolam naturam haberi, ſed vel per reuelationem, vel ſuggeſtionem & doctrinam eorum, quibus facta fuiſſet reuelatio. Vnde inferunt, quòd ſi per impoſſibile, nullus tunc fuiſſet habitus fidei infuſæ, neque in applicante, neque in tota Eccleſia, adhuc per talem actum implicitum fidei Chriſti venturi, iuſtificatum fuiſſe puerum ab originali: non ſecus ac nunc iuſtificaretur puer baptizatus cum ſola fide implicita Chriſti præteriti, etiamſi nulla eſſet vel in ipſo baptizante, vel in tota Eccleſia fides formata, aut habitus fidei informis. Fundamentum horum DD. videtur eſſe, quòd tunc ſola fides implicita Chriſti paruulos ab originali iuſtificabat, vel per modum ſacramenti, & ex opere operato, vt Paludanus ſentit; vel ad inſtar ſacramenti & operis operati, vt Sotus docet. Aliorum ſententijs relatis, ſtatuenda eſt noſtra. Pro qua,

Sotus.

Sat fuit ad ſacramentũ fides implicita Chriſti venturi.

82. DICO 6. Non fuit in lege naturę neceſſaria fides explicita, infuſa & formata Meſſiæ venturi, neque in miniſtro, neque in Eccleſia ad paruulos iuſtificandos, ſed ſat erat fides implicita obiectiua etiam informis eiuſdem Chriſti venturi, qua paruulus Deo offerebatur: quæ fides ſufficienter continebatur in illa voluntate vniuerſali faciendi, quod faceret vera Eccleſia: idque non ex eo, quòd talis fides gratiam in puero cauſaret ex opere operato ad inſtar ſacramenti, ſed quia illam Deus requirebat tanquam conditionem ſine qua non, quâ poſita ſolus Deus ex certa lege & promiſſione infallibiliter per gratiam iuſtificantem puerum ab originali emundabat, intuitu meritorum Chriſti futurorum, tanquam cauſæ meritoriæ. In Aſſertione conuenio cum Paludano & Soto, à quibus tamen diſcrepo in fundamento & ratione. Eandem ſententiam ſecutus eſt Suarez diſputat. 10. ſect. 1.

Paludanus Sotus. Suarez.

Auguſt.

83 Prior par Aſſertionis colligitur ex Auguſt. lib. 1. contra Creſconium cap. 31. & epiſt. 203. circa medium, vbi docet circumciſionem à Samaritano collatam, fuiſſe validam non minùs quàm nunc validus eſt Baptiſmus ab hæretico collatus. Vnde ſicut non eſt rebaptizandus, qui abſque vera fide baptizatus eſt ab hæretico: ita nec tunc iterum erat circumcidendus, vel alio ſigno fidei proteſtatiuo Deo conſecrãdus, qui abſque vera fide fuiſſet à Samaritano circumciſus, ſi idem poſtea voluiſſet Iudæus fieri, & veram Religionem amplecti. Atqui eadem eſt ratio de remedio legis naturæ pro paruulis inſtituto, cui circumciſio ſucceſſit, vt infrà probabo, & aliqui ex aduerſijs admittunt: ergo ad validitatem & efficaciam illius ſacramenti non fuit neceſſaria fides explicita & infuſa Meſſiæ venturi, ſed ſat erat fides obiectiua implicita contenta in generali voluntate faciendi, quod vera Eccleſia faceret. Sicut nunc ſola fides obiectiua implicita Chriſti præteriti virtualiter contenta in generali voluntate faciendi, quod facit vera Eccleſia, ſufficit ad validum Baptiſmum conficiendum.

84. Reſp. aliqui Recentiores, Auguſtinum ſolùm negare, reiterandam fuiſſe circumciſionem ab infideli collatam, quoad externum dumtaxat corporis characterem, qui etiamſi abſque vlla intentione impreſſus fuiſſet phyſicè reiterari non potuiſſet: tum quoad impletionem legis; nam etiam ſic circumciſus impleuiſſet præceptum circumciſionis, quod omnes mares ſeruare tenebantur: non autem quoad internam animi iuſtificationem, pro qua in tali caſu applicari debuiſſet remedium legis naturæ ad ſupplendum defectum veræ fidei in circumcidente.

85. Sed contrà: tum quia per omnia ibi Auguſtinus circumciſionem comparat Baptiſmo, nulla mentione facta de alio remedio applicando circumciſo, ex ſuppoſitione quòd ille circumciſus fuiſſet ab infideli, ſed eodem modo docet, illum admittendum fuiſſe ad veram legem Iudæorum; ſicut nunc admittendi ſunt ad Catholicam Religionem, qui abſque vera fide ab hæreticis baptizati ſunt. Tum quia iuxta hanc reſponſionem Auguſtinus non plenè ſatisfeciſſet argumento Aduerſariorum, quo contendebant ſupplendum eſſe aliquid in eo, qui ab hæreticis baptizatus ad catholicam tranſiuiſſet fidem. Ad quod argumentum confutandum adducit Auguſtinus exemplum de circumciſione, abſque vera fide à Samaritano collata. Etenim, ſi aliud ſacramentum defectu veræ fidei applicandum fuiſſet à Samaritano circumciſo: pari modo obijcere potuiſſet aduerſarius Auguſtino, defectu veræ fidei ſupplendum eſſe aliquid in puero ab hęretico baptizato: & quia non poteſt aliud ſacramentum, quàm Baptiſmus puero applicari, reiterandus eſſet idem Baptiſmus cum vera fide, ſicut per aduerſarios, quia reiterari non poterat circumciſio ſine vera fide collata, applicari debuiſſet antiquum ſacramentum legis naturæ cum vera fide Meſſię venturi. Eandem aſſertionem indicant reliqui Patres ſuprà citati, qui ſemper remedium legis naturæ comparant cum Baptiſmo.

Auguſt.

86. Probatur 2. Ratione: tum quia non fuiſſet antiquis paruulis plenè ac ſufficienter de ſalutis remedio prouiſum, ſi ad eorum iuſtificationem neceſſaria fuiſſet fides explicita, ſupernaturalis, & formata Meſſiæ venturi in ipſo miniſtro applicante: nam ſicut hæc fuiſſet in paucis, ita pauci paruuli defectu talis fidei ante aduentum Chriſti ab originali iuſtificati fuiſſent: cùm eadem quoque ratio ſit de circumciſione, quæ remedio legis naturæ ſucceſſit, & durauit vſque ad Baptiſ-

mum

mum: nam neque hæc in sententia Vasq. 1. 2. disp. 130. cap. 5. à peccato originali paruulos iustificabat, nisi ratione fidei formatæ, per eam paruulis applicatæ. Atque credibile non est, Deum tam difficile medium pro antiquis paruulis instituisse, quod non nisi in paucis effectum habiturum fuisset. Tum quia cùm hanc fidem non requirat Deus in Baptismo, absque fundamento asseritur, eam requisitam fuisse in sacramento legis naturę, demum cùm fides Messiæ venturi non fuerit requisita vt meritum de congruo, quo Deus moueretur ad gratiam iustificantem paruulis dandam, sed solùm vt pura conditio, vt mox probabo, non fuit necessarium, vt esset explicita, supernaturalis, & formata: nam ex quo non debebat per modum causæ meritoriæ, sed solùm per modum puræ conditionis gratiam causare, non erat necesse, vt esset supernaturalis, explicita, & formata.

Remedium legis naturæ non iustificauit ex opere operato.

87. Posterior assertionis pars, quod tale remedium non iustificauerit paruulos ex opere operato, probatur: quia vel iustificasset ex opere operato ipsius actus, quo tale remedium applicabatur paruulo; & tunc idem fuisset iustificare ex opere operato, atque ex opere & merito ipsius remedium applicantis: quod partim confutatum est; quia cùm non necessariò debuisset ille actus esse supernaturalis, & nullus nisi supernaturalis actus possit de congruo mereri alteri gratiam iustificantem, non potuisset paruulum iustificare ex opere operato, & merito ipsius remedium applicantis, partim ampliùs confutari potest hac duplici ratione. Primò, quia hoc derogasset meritis Christi, nam tunc causa meritoria iustificationis paruulorum non fuissent sola merita Christi præuisa, sed etiam meritum ipsius ministri. Nec est eadem ratio de actione baptismali, quæ est causa instrumentalis meritoria iustificationis paruulorum: quoniam actio baptismalis non est instrumentalis causa meritoria iustificationis paruulorum, nisi quatenus est actio Christi ab ipso assumpta vt instrumentum suæ Passionis: at verò actio illa ministri, si fuisset causa meritoria iustificationis paruulorum, non potuisset esse causa, vt actio Christi, cùm illa non fuerit à Christo assumpta vt instrumentum suæ Passionis: actio autem non operatur vt morale instrumentum alterius, nisi sit ab ipso principali agente in proprium instrumentum assumpta.

88. Secundò, quia debuisset Deus dispensare in lege omnibus puris creaturis præscripta, de non promerendo infallibiliter alteri gratiam iustificantem: nam licet hoc priuilegium concessum fuerit Adamo, tanquam capiti omnium posterorum, nulli tamen alteri legitur concessum, ne ipsi quidem Deiparæ. Nam etsi possit vnus alteri per modum impetrationis primam gratiam obtinere, nulli tamen, nisi Christo de facto concessum est, posse alteri iustificantem gratiam infallibiliter promereri, per modum operis operati. Nisi dicere velimus, neque antiquos ministros infallibiliter & ex certâ lege, vt Vasq. indicat, obtinuisse gratiam iustificantem suo merito paruulis, sed tantùm per modum impetrationis, quod est contra communem Theologorum sententiam, vt ipsemet Vasquez fatetur. *Vasquez.*

89. Vel iustificasset ex opere operato meritorum Christi, quia ille actus, quicunque tandem fuisset, vim habuisset conferendi gratiam ex meritis Christi, vti hanc vim de facto habent omnia sacramenta nouæ legis. At neque hoc modo potuisset illud remedium iustificare paruulos: tum quia hoc repugnat vniuersali definitioni Concilij Florentini, qua statuit, antiqua sacramenta gratiam non contulisse, sed eam tantùm per Passionem Christi dandam figurasse. Tum quia, actum ministri gratiam cōferre ex opere operato meritorum Christi, supponit; talem actum ministri assumptū esse à Christo vt instrumentū suæ Passionis, cum qua moraliter coniunctus vim habeat iustificandi ex meritis Christi. Cùm igitur actus ministri, antiquum remedium puero applicantis, non fuerit à Christo assumptus vt instrumentum suæ Passionis, non potuit gratiam iustificantem ex opere operato meritorum Christi conferre paruulis. *Florent.*

90. Dices. Esto talis actus ministri antiquum remedium applicantis non potuerit conferre gratiam ex opere operato meritorum Christi, iam pręteritorum, vti nunc conferunt sacramentales actiones ministri: potuit tamen illam conferre ex opere operando meritorum Christi futurorum. Sed contrà, nam hoc ipsum supponit, actum illum ministri fuisse à Christo assumptum vt morale instrumentum suæ futuræ Passionis, cum qua moraliter coniunctus vim habuisset iustificandi ex opere operando meritorum Christi futurorum, cùm nequeat moraliter instrumentum in virtute & nomine alterius operari, nisi sit ab ipso assumptum & institutum.

Remedium hoc concurrisse ad iustificationem vt conditionem.

91. Ex his manifestè sequitur, antiquum remedium ad paruulorum iustificationem concurrisse vt puram conditionem à Deo requisitam, tum ad celebritatem & notitiam maiorem Messiæ venturi, vt quotidie magis ac magis apud homines crebresceret: sicut ad celebritatem & clariorem notitiam Messiæ præteriti, voluit, vt omnia sacramenta legis Euangelicæ applicarentur per fidem saltem implicitam & obiectiuam Christi præteriti. Tum in signum protestatiuum veræ Religionis, & consecratiuum pueri vero Deo.

92. *Obiicies* 1. De ratione sacramenti est, esse causatiuum sanctitatis: ergo si tale remedium non causabat sanctitatem, non poterat esse verum sacramentum. Resp. Distinguendo Antecedens: de ratione sacrament est, esse causatiuum perfectę sanctitatis, nego; alicuius imperfectè, & practicè significatiuum perfectæ, concedo. Cæterùm prædictum remedium erat causatiuum imperfectæ sanctitatis in paruulis, consecrando & consignando illos veræ Religioni, & simul practicum signum perfectæ sanctitatis, quam practicè præsen-

tem à

tem à Deo causatam in paruulis demonstrabat.

93 *Obijcies* 2. Non poterat Deus vt conditionem conferendi sanctitatem requirere actum malum & peccaminosum, qualis interdũ erat implicita illa & obiectiua fides Messiæ venturi in ministro. Resp. Non poterat illum requirere per se & ex primaria intentione, concedo; per accidens & secundariò, nego. Etenim per se & primaria intentione Deus intendebat diuulgationem & celebritatem Messiæ venturi, per aliquem actum protestatiuum illius futuri aduentus: quia verò hæc diuulgatio & celebritas Messiæ venturi non solùm fieri poterat actu bono, sed etiam malo ab extrinseco fine operantis vitiato, consequenter etiam per illum, non tanquam per rationem mouentem, sed per conditionem sine qua non talem celebritatem & diuulgationem intendebat. Sicut cùm Pontifex ad fundandum pium aliquod opus concedit indulgentias, cum conditione erogandi Eleemosynas in huiusmodi pium opus, etiamsi quis in tale opus Eleemosynas eroget ob prauum finem, indulgentias lucratur, eò quòd primarius finis per se à Pontifice intentus, sit elargitio Eleemosynæ in pium opus, qui finis habetur etiam per elargitionem prauo fine vitiatam.

Quomodo possit Deus malum actum requirere vt conditionem ad dandam gratiam.

94. *Obijcies* 3. Vel Deus mouebatur fide illa implicita & obiectiua Messiæ venturi ad conferendam gratiam paruulo, vel non mouebatur. Si mouebatur; ergo illa erat causa moralis inclinans voluntatem Dei ad gratiam conferendam, non minùs quàm nunc baptismalis actio est causa moralis inclinans Deum ad gratiam dandam baptizato. Si non mouebatur; ergo etiamsi illa adhibita non fuisset, adhuc Deus gratiam paruulo dediſſet, nam quod nullo pacto mouet agens ad operandum, nihil interest, an sit, vel non sit ad ponendam operationem ipsam agentis.

Mouetur Deus à conditione ad causandam gratiam.

95. Resp. Dupliciter potest quis ab aliqua re moueri; vno modo allectus ab intrinseca bonitate rei; alio modo allectus non ab intrinseca bonitate rei, sed ab extrinseco bono, quod ex illa causatur. Sicut motus est Deus ad decernendam mortem proprio filio, non allectus ab intrinseca bonitate mortis, quę cum sit priuatio vitæ, nullam habet in se bonitatem, sed potiùs carentiam bonitatis; sed allectus à bono, quod ex ea erat promanaturum. Sic potuit moueri Deus à fide implicita & obiectiua Christi venturi ad conferendam gratiam paruulis, non allectus ab intrinseca bonitate talis actus, qui interdum erat vitiatus extrinseco fine operantis, sed ab extrinseco bono, quod ex eo etiam sic vitiato causabatur, quæ erat celebritas & diuulgatio Messię venturi.

96. Dices. Hæc diuulgatio erat in ipso actu implicitè protestatiuo Messiæ venturi: ergo si Deus mouebatur propter istam diuulgationem, mouebatur propter ipsum actum protestatiuum: ac proinde ipse actus protestatiuus causabat moraliter gratiam in paruulis. Resp. Nego Antecedens: nam actus protestatiuus Messiæ venturi erat causa tantùm diuulgationis Messiæ venturi: diuulgatio autem erat ipsa notitia Messię venturi, quæ ex tali protestatione causabatur in animis hominum, à qua Deus mouebatur ad requirendam protestationem, etiam malo fine vitiatam.

97. Instabis. Neque bonitas, à qua Deus mouetur ad dandam gratiam baptizato, est intrinseca actioni baptismali, cùm etiam talis actio interdum sit vitiata prauo fine baptizantis: ergo neque actio baptismalis est causa moralis gratiæ regeneratiuæ, quæ baptizato confertur. Resp. Negando Antecedens: nam licet actio baptismalis, quatenus est ipsius ministri, vt priuata persona est, interdum sit mala: vt tamen est eiusdem ministri, quatenus publica persona est à Christo instituta vt instrumentum suæ Passionis, eadem actio erit bona: quia vt sic non consideratur quatenus vitiata ex propria intentione ministri elicientis, sed quatenus à Christo instituta & imperata, mediante ministro, tanquam proprio instrumento ad causandum effectum bonum & honestum, qualis est sanctificatio ipsa baptizandi.

Actio simul iuerso respectu bona & mala.

98. Vrgebis. Etiam actio praua ministri ex prauo fine remedium illud legis naturę applicantis, erat honesta, quatenus ex institutione Dei erat ordinata ad honestum & bonum effectum causandum, quam honestatem debebat saltem implicitè intendere minister, sicut debet nunc qui baptizat saltem implicitè intendere honestatem effectus, ad quem ex institutione Christi ordinatur. Sed nego, actionem illam applicandi remedium legis naturę ex prauo fine fuisse honestam, ac proinde idoneam ad mouendum Deum ad conferendam gratiam paruulo. Neque ad eam honestandam sat erat ordinatio Dei, qua actionem illam ordinabat ad honestum finem, cum implicita intentione talis honestatis ex parte applicantis: alioqui omnes actiones adimpletiuæ præceptorũ ex prauo fine elicitę, cum implicita tantùm intentione obiectiua honestatis ex parte adimplentis, essent honestę & acceptæ Deo, quod falsum est. Ad honestam igitur actionem non sufficit, vt habeat honestum obiectum, & ad illud sit à legislatore ordinata: sed necessum præterea est, vt vel ab ipso eliciente talis honestas sit expresè intenta, excluso omni extrinseco fine malo; vel saltem vt talis actio sit imperata ab aliquo agente expresè intendente ipsius honestatem, cum quo agente proximum eliciens faciat vnum moraliter. Nam tunc licet actio vt est ipsius elicientis ex prauo fine elicita, sit praua, vt tamen est actio imperantis, honestatem expresè intendentis, erit bona: patet exemplis. Nam eadem actio publici ministri Ecclesię ex prauo fine publicas preces & sacrificium exequentis, vt est ipsius ministri elicientis, est praua & peccaminosa, vt verò est Ecclesiæ imperantis, & per suum deputatum ministrum, tanquam per morale instrumentum

Actio nõ potuit esse honesta si à ministro ob prauum finem eliciebatur.

illam

illam exequentis, est bona, aliisque satisfactoria. Eadem eleemosynæ largitio ob malum finem à famulo facta, erit praua; à Domino verò ex honesto fine imperata, erit bona. Eadem externa deambulatio, vt imperata ab actu interno malo, est mala; vt imperata ab actu interno bono, est bona. Quia igitur actio illa, qua antiquum sacramentum applicabatur paruulo, non exercebatur nomine Ecclesię, vel alterius expresè intendentis honestatem ipsius, sed ab ipso ministro, vt erat priuata persona, ideo si à ministro ex praua fine eliciebatur, non poterat esse honesta ex honesto imperio alterius, cum quo illa faceret vnum opus morale. Quòd autem illa actio non exerceretur nomine Ecclesię, probatur: quia nullũ tunc Ecclesia habebat certum ministrum ad tale munus designatũ: sine designatione autem nemo potest nomine alterius opus agere, & cum eo moraliter componere vnum operans. Quòd nec exercebatur nomine alterius, etiam probatur. Nam vel exercebatur nomine Christi: & dici non potest, quia non poterat exerceri nomine Christi, si illa à Christo non erat in instrumentum suę Passionis assumpta: vel nomine Dei: & neque hoc dici potest, quia cùm Deus non possit esse causa meritoria, mereri enim est inferioris apud superiorem, non potuit illam assumere vt suum instrumentũ merendi. Contrà verò, quoniam actio baptismalis exercetur nomine Christi, per se intendentis talis actionis honestatem, ideo licet illa fit praua ex fine elicientis, erit tamen bona & honesta ex imperio Christi, cum quo baptismalis actio facit vnum opus morale: atque adeo vt sic vim habet mouendi Deum ad dandam gratiam baptizato. Sed de hac difficultate iterum recurret sermo disp. sequenti.

Nec exercebatur nomine Ecclesiæ aut intendentis honestatem.

99. Sed instabis vlteriùs. Nam saltem quando illa actio erat ab homine iusto, & ex honesto fine elicita, mouebat Deum vt causa moralis ad conferendam gratiam puero, cui applicabatur. Resp. Negatur Antecedens: tũ quia ratio, sub qua illa requirebatur, debebat esse eadem in omnibus: ergo si in aliquibus non erat requisita vt meritoria, sed tantùm vt pura conditio, neque in omnibus requirebatur vt meritoria, sed tantũ vt conditio. Quòd si interdum reperiebatur cum merito, illud meritum erat per accidens respectu paruuli, cui applicabatur. Tum quia, si mouisset Deũ per modum meriti, derogatum fuisset meritis Christi, nec non Deus dispensare debuisset in communi lege, vt suprà ostensum est.

100. *Obijcies* 4. Duplex tantùm datur modus iustificandi, vel ex opere operato, vel ex opere operantis: ergo vel illud Sacramentum iustificabat paruulos ex opere operato meritorum Christi, vel ex opere operantis ipsius ministri. Resp. Nego Antecedens: nam præter hos duos modos, datur tertius per modum conditionis sine qua non, quo pacto antiquum sacramentum iustificabat paruulos.

101. *Obiicies* 5. Ex nostra sententia sequitur, longè melius prouisum fuisse antiquis paruulis per illud remedium legis naturæ, quàm per Baptismum: nam illud faciliùs applicari potuisset à quolibet etiã infideli, cùm non requireret certum actum internum, vel signum externum. Prętereà sequitur, potuisse Gentiles suos filios ab originali peccato liberare, applicando illis aliquod signum externum cum generali voluntate faciendi, quidquid per tale signum fieri posset.

An melius prouisum fuerit antiquis per medium legis naturæ an nobis per baptismum.

102. Resp. Esto sacramentum illud quoad hoc, quòd pauciora requirebat, quàm Baptismus, facilius fuerit ad iustificandum: ex alia tamen parte longè melius prouisum est nunc per Baptismum, tum propter maiorem notitiam & diuulgationem legis Euangelicæ, ad quam diuulgandam Ecclesiastici Prælati tenentur ex præcepto: Tunc autem non erat nisi obscura & valde tenuis de rebus diuinis notitia, eaque non nisi in paucis, propter idololatriam, quæ maximè dominabatur. Tum quia maior illa facilitas compensatur vberiori gratia, quam confert baptismus. Ad aliam sequelam, concedo, potuisse parentes gentiles, applicando aliquod signum externum cum sola generali voluntate faciendi, quod per tale signum fieri posset, suos natos ab originali liberare, non secus ac nunc possent cum eadem voluntate applicandi Baptismum, suos liberos ab eodem peccato liberare. Nego tamen id facilè accidere potuisse, propter varios errores, quibus Gentiles circa notitiam veri Dei laborabant.

Vasquez. Durandus. Paludanus Sotus. Ad fund. Vasq. propositum nu. 79. Resp.

103. Ex dictis constat, quid dicendum sit ad sententias Vasq. Durand. Palud. ac Soti. Ad id verò quod adfert Vasq. ad probãdum, Patres non sentire, per illud antiquum remedium paruulos iustificatos fuisse ex certa lege & promissione Dei, sed tantùm per modũ impetrationis, falsum est. Neque ipsius fundamentum vrget, eò quòd sæpe dicant debuisse tunc parẽtes suis filijs orationibus & precibus salutem procurare. Nam hoc non ideo Patres dicunt, quòd sentiant, adhuc applicato illo remedio, non infallibiliter iustificatos fuisse paruulos: sed quia, cùm illud non esset in specie determinatum, posset quę varijs modis à parentibus determinari, inter quos modos vnus esset, orationibus & precibus illos Deo offerre, meritò dicunt, debuisse tunc parentes precibus & orationibus suis filijs salutem procurare.

104. Cæterùm, posito quòd antiqui paruuli iustificati fuissent per modum meriti, probabilior modus defendendi est, iuxta opinionem Durandi, qui formatam fidem requirebat tãtùm in Ecclesia, non autem in ministro: nam iuxta hanc opinionem semper antiquum remedium applicatum paruulis cum sola generali voluntate faciendi, quod faceret Ecclesia, sortitum fuisset effectum, cùm semper in Ecclesia Dei fuerint aliqui iusti. Nobis autẽ hic modus non placet ob rationes suprà assignatas, maximè, quia tunc ministri non applicabant hoc remedium nomine Ecclesiæ, cùm nullos tum Ecclesia tunc haberet ad tale munus assignatos ministros, sed nomine proprio.

Durandus.

105. DICES. Si hoc remedium ministri applicabant nomine proprio, non poterant illud applicare per generalem illam voluntatē faciendi, quod faceret vera Ecclesia. Resp. negando sequelam: nam per hanc voluntatem non significabant, se illud applicare nomine Ecclesiæ, sed solùm significare volebant, se eam intentionem habere, quam haberent ij, qui illud ex certa scientia applicarent. Velut si quis ignorans, quæ conditiones requirantur ad perficiendum validum contractum in aliquo regno, diceret, habeo intētionem faciendi, quod faceret regnum, vel aliquis ex regno.

106. DICO 7. Hoc remedium non fuit pro adultis sufficiens, aut necessarium. Non fuit sufficiens, quia nullam gratiam illis conferebat vltra eam, quam habuissent virtute proprij meriti. Non necessarium, neque vt prę̄ceptū, quia non erat sub certa specie actionis determinatum; neque vt mediū, quia non conferebat illis primā gratiā, quam adulti sibi procurare debebant proprio actu, qui vel fuisset contritio, si cum originali habuissent etiam actualia mortalia: vel supernaturalis dilectio Dei, si habuissent tantùm originale: ad cuius remissionē necessarius non fuisset dolor, cùm peccatū originale nō sit propria volūtate cōtractum. Nec sat fuisset sola fides cum spe veniæ: quia cùm nequeat originale remitti, nisi per gratiam iustificantem, in cuius priuatione essentialiter consistit, vt ostendimus 3. tomo disp. 25. sect. 3. cumque nequeat, saltem de lege ordinaria, gratiā iustificantem Deus peccatori infundere, absque supernaturali conuersione ipsius ad Deum finem supernaturalem, iuxta illud Zach. 1. *Conuertimini ad me, & conuertar ad vos*, non potuit, sicut neque nunc potest sola fides cum spe venię ad illius remissionem sufficere, sed necessaria est supernaturalis dilectio Dei, per quam homo formaliter conuertitur ad Deum finem supernaturalem.

In adultis ad peccatū originale delendum in lege naturæ necessaria fuit vel contritio, vel dilectio Dei super omnia

Zach. 1.

107. Confirmatur primò, nam sicut Deus per gratiam iustificantem conuertitur ad peccatorem vt supernaturalis amicus ad amicū, ita de lege ordinaria extra sacramentum supponit ex parte peccatoris amicabilem conuersionem ad se, vt constat de homine existente in peccato mortali propriâ voluntate contracto, ad cuius remissionem de lege ordinaria extra sacramentum non sufficit attritio, sed requiritur contritio, quæ est amicabilis conuersio peccatoris ad Deum finem supernaturalem.

108. Confirmatur secundò, nam alioqui nunquam adultus accedens ad Baptismum cum solo originali, absque actuali mortali, consequeretur ipsius remissionem vi sacramenti. Quoniam vt dignè sacramentum accederet ad ipsius effectum consequendum, ad minimum deberet accedere cum fide & spe consequendi remissionem suorum peccatorum: ergo si sola fides & spes extra sacramentum sufficeret ad remissionem peccati originalis; adultus antequam accederet ad sacramentum, consequeretur remissionem peccati originalis. Cæterùm, an saltem sola fides cum spe veniæ sufficiat ad illius remissionem in sacramento, dicemus disputatione sequenti sectione 4.

109. Sed, quid si homo cum originali haberet sola venialia, an tunc sufficeret sola attritio extra sacramentū, an necessaria esset contritio? Resp. nec sufficeret attritio: nam licet sola attritio sufficiat ad remissionem venialiū extra sacramentum in homine iusto, nō tamen sufficit in peccatore: quia cùm nequeant remitti venialia, non remisso originali, vel mortali, cum quo reperiuntur coniuncta; vt ex sequenti tomo suppono; cumque nequeat extra sacramentum remitti originale, vel mortale absque amicabili conuersione peccatoris ad Deum finem supernaturalem, non poterit sola attritio esse sufficiens ad remittenda venialia coniuncta cum originali.

110. Neque erit necessaria contritio, sed sufficiet dilectio Dei supernaturalis: nam hæc est sufficiens conuersio peccatoris in Deum, & simul potest esse virtualis retractatio venialium; quę ad eorum remissionem sufficit, vt in sequenti tomo docebo. Dixi, *potest esse*, quia non necessariò dilectio Dei includit virtualem retractationem omnium venialium: nam eorum tantùm venialium virtualem retractationem necessariò includit, quæ si actu occurrerent, formaliter detestarentur: atqui fieri potest, vt diligens Deum finem supernaturalem, non omnia peccata venialia, quæ actu occurrerent, detestaretur, cùm possit dilectio Dei finis supernaturalis manere cum affectu ad aliquod veniale. Quo fit, vt possit quis iustificari ab originali, absque eo, quòd iustificetur à venialibus: quemadmodum posset quis iustificari à mortalibus, absque eo quòd iustificaretur à venialibus: quia posset vterque habere actum, quo vel diligeret Deum finem supernaturalem, vel contereretur de peccatis mortalibus, absque virtuali retractatione peccatorum venialium, cùm vi talis dilectionis, vel contritionis posset homo habere complacentiam peccati venialis.

Posse hominem iustificari per aliquem actū ab originali, & non à venialibus.

111. DICO octauò. Præter sacramentum peccati originalis remissiuum, nulla alia fuerunt sacramenta in lege naturæ. Fundamentum est: quia cùm institutio sacramentorum pendeat ex voluntate Dei, non sunt sine sufficienti auctoritate, aut ratione multiplicanda: quæ tamen hic nulla est. Quòd si quando S. Thomas, & alij graues Auctores docent Pœnitentiam fuisse omni tempore ad salutem necessariam, intelligendi sunt de Pœnitentiæ virtute, de qua Tridentinum sess. 14. cap. 4. dixit, quouis tempore fuisse necessariam.

Præter sacramentum remissiuum originalis, non fuerunt alia in lege naturæ.

S. Thom.

Trident.

112. Ad argumenta primę sententię. Ad primum: Esto ex scriptura & Patribus expresse non colligatur, necessariam fuisse cum interna fide parentum externam aliquam actionem ad paruulos iustificandos, sufficienter tamen colligitur ex ratione à nobis suprà assignata.

113. Ad

113. Ad authoritatem autem Patrum, præsertim Gregorij & Bernardi, Resp. eos non excludere extrinsecum symbolum interioris fidei protestatiuum cùm docent, solam fidem parentum suffeciſſe, sed externa dumtaxat opera, quæ ad iustificationem paruulorum nihil conducebant.

Ad fund. Soti n. 51.

114. Ad fundamentum verò Soti Resp. Illud fuisse ex institutione diuina, non in specie, sed in genere, dependenter à voluntate applicantis quoad determinationem huius, vel illius signi in specie: quod sacramenti certitudini non repugnat, vt patet de sacramento Ordinis. Cæterùm concedo, illud fuisse sub præcepto pro paruulis tantùm, non positiuo, sed naturali in ordine gratiæ: nam posita supernaturali notitia de peccato originali, & remedio, saltem in genere, pro illo à Deo instituto, naturali iure tenebantur parentes illud suis filijs applicare, vel ij, ad quos paruulorum cura spectabat. Quod remediũ non scripto, aut lege aliqua, sed maiorum traditione tenebant: Cuius licet nulla fiat in Scriptura expressa mentio, illud tamen ex Patribus, & ratione colligitur.

115. Ex dictis etiam patet ad argumenta secundæ sententiæ, quatenus sunt contra nostram sententiam. Vnde ad fundamentum Suar. quo probat, alia fuisse sacramenta, præter remedium remissiuum originalis, nego, oblationem illam Melchisedech fuisse sacramentum, sed solùm sacrificium, eò quòd non fuit cæremonia stabili lege firmata, licet Patres illud appellent sacramentum, largè sumpto nomine sacramenti. Sacrificia autem, vt in prima Assertione probatum est, non pugnabant cum lege naturæ, quæ tantùm excludebant præcepta positiua à Deo instituta, non autem naturalia, vel ab homine etiam publica lege determinata.

Ad fund. Suarij.

SECTIO IV.

De sacramentis reliquorum statuum.

116. POst statum legis naturæ duo sequuntur status sacramentorum capaces, legis Mosaicæ, & legis Euangelicæ, nam status gloriæ, vt suprà probatum est, non est sacramentorum capax. Quoniam verò hæc, quæ de sacramentorum existentia, tam in lege antiqua, quàm noua, disputari possunt, facilia sunt, ea sine opinionum concertatione breuiter expediemus.

117. Dico 1. Multa fuêre sacramenta in lege antiqua, quæ tamen omnia cessarunt in noua lege. Prior pars Assertionis constat ex libris Exodi, Leuitici, Numer. Deuteron. eamque manifestè supponit Concilium Florentin. in decreto de vnione Armenorum, vbi definit Pontifex, sacramenta nouæ legis multum differre à sacramentis antiquæ legis: igitur supponit in antiqua lege fuisse sacramenta.

Multa sacramenta cessarunt in lege noua. Exodum. Leuit. Numer. Deuteron Concilium Florentin.

118. Posteriorem verò partem docet Paulus ad Hebr. 7. *Translato*, inquit, *Sacerdotio, necesse est, vt & legis translatio fiat.* Atqui translatum est antiquum Sacerdotium, & commutatum in nouum Sacerdotium Christi: igitur & legis translatio facta est, & in nouam commutata. Ratio verò est, quoniam vetera sacramenta fuerunt tantùm figura nouorum, vt Concilium Florentin. testatur: Sed præsente veritate cessat figura: ergo institutis nouis sacramentis in lege Euangelica, cessarunt antiqua. Porrò cum sacramentis legis scriptæ, cessauit etiam sacramentum legis naturæ, quod de fide censet Vasquez 3. parte disp. 165. cap. 4. ex quo sequitur, opinionem Caiet. putantis, remedium legis naturæ applicari posse paruulis adhuc in matris vtero existentibus, esse contra fidem, iuxta hanc sententiam Vasquez.

Hebr. 7.

Concilium Florentin.

Vasquez.

Caietanus.

119. Cæterùm omnia antiquæ legis sacramenta ad quatuor reducit S. Thomas 1. 2. q. 102. ar. 5. ad Circumcisionem, cui successit Baptismus; Agnum Paschalem, qui fuit figura Eucharistiæ; Purificationes, quibus respondet sacramentum Pœnitentiæ; & consecrationem Pontificis, reliquorumque Sacerdotum, quibus respondet sacramentum Ordinis. Sacramento autem Confirmationis & Extremæ-Vnctionis nullum respondit in veteri lege sacramentum: eò quòd primum est sacramentum plenitudinis gratiæ, quæ est propria legis Euangelicæ: secundùm est immediata præparatio ad gloriam, cuius aditus in veteri lege erat clausus. Matrimonium non erat sacramentum, quia nondum facta erat coniunctio humanitatis cum Verbo, cuius est symbolum, sed fuit tantùm in officium naturæ.

S. Thomas. Quæ sacramenta in lege scripta Mosaica.

120. Dico 2. Septem sunt nouæ legis sacramenta: Est de fide ab vtroque Concilio Florent. in præcitato decreto, & Tridentino sess. 7. Canon. 1. de Sacramentis in communi, expressè definita, eaque sunt antiquis perfectiora, vt eadem Concil. definiunt, dum docent, nostra sacramenta gratiam conferre, quam non conferebant antiqua, sed solùm eam per Passionem Christi dandam figurasse: & vt Augustinus scribit lib. 19. contra Faustum cap. 13. Sunt nostra sacramenta *virtute maiora, vtilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora.* His sacramentis tanquam proprijs notis dignoscitur vera Ecclesia: Deo cultus tribuitur, & cultoribus Dei gratia confertur.

Secunda conclusio.

Florentin.

Trident in.

Augustin.

121. Horum aliqua dicuntur sacramenta mortuorũ, vt Baptismus & Pœnitentia, quia conferunt primam gratiam, quæ est animæ vita; ille simpliciter primam, & ideo sacramentum regenerationis; hæc primam post lapsum, & ideo à Patribus secunda tabula appellatur. Reliqua sunt sacramenta viuorum, quia supponunt primam gratiam, eamque solùm augent in ordine ad varios fines, ad quos ordinantur. Ex his prima duo sunt necessaria necessitate medij & præcepti simul; Baptismus omnibus; Pœnitentia lapsis tantùm: alia sunt necessaria necessitate præcepti, vt singulis

Sacramenta mortuorum.

Viuorum.

adultis baptizatis Eucharistia. De Confirmatione & Extrema-Vnctione nondum constat esse præceptum. Matrimonium, & Ordo sunt necessaria communitati.

Septem in lege Euangelica. Florentin.

122. Congruentiam huius septenarij numeri assignat Florent. quia cũ sacramenta ordinentur ad perficiendũ hominem; cumque homo perfici possit vel in ordine ad communitatem, vel in ordine ad se, congruenter septem instituta sunt sacramenta, nam Baptismo spiritualiter regeneramur; confirmatione augemur, & in fide roboramur; renati autem & roborati, nutrimur diuina Eucharistiæ alimonia; infirmati per peccatum, Pœnitentia sanamur; sicut & Extrema-Vnctione spiritualiter pariter & corporaliter, prout expedit: Per sacramentum ordinis Ecclesia gubernatur & propagatur spiritualiter; corporaliter per Matrimonium, Legatur S. Thomas 3. parte q. 65. art. 1. *S. Thomas.*

DISPVTATIO IV.

De causalitate Sacramentorum.

SECTIO PRIMA.

An vetera Sacramenta habuerint virtutem iustificandi ex opere operato?

Iustificatio ex opere operato vel operantis.

1. DVPLEX est modus, quo iustificatur homo: primus ex proprio ipsius actu & merito, qui dicitur ex opere operantis: secundus ex aliquo opere extrinsecùs applicato aliunde valorem habente, qui dicitur ex opere operato. Qui modus frequens est apud Scholasticos, eumque vsurpat Trid. sess. 7. Canon. 8. de sacramentis in communi. Inter primum autem & secundum iustificationis modum hoc interest, quòd primus necessariò requirit opus ex se meritorium, intuitu cuius confertur iustificatio, saltem de congruo. Secundus non necessariò requirit opus de se meritorium, sed supponit aliunde illud habere valorem, propter quem conferatur iustificatio: vt in Baptismo, gratia regenerans confertur baptizato, nõ tam propter merita vel ipsius baptizandi, vel ministri baptizantis, quàm ex meritis & operibus operatis Christi Domini, ex quibus actio ipsa Baptismalis habet suum valorem. Hac explicatione posità, præsens controuersia non est de priori modo, nam vetera sacramenta, quatenus erant quædam opera honesta, iuxta legem à Deo præscriptam, & ex auxilio diuino facta, erant vel impetratoria primæ gratiæ, vel meritoria secundæ; sed de posteriori tantùm. De quo,

Tridentin.

Asserunt vetera sacramenta iustificasse ex opere operato. Scotus. Aureolus. Bonauent. Paludanus. Durandus. Rubio. Argentinas. Marsilius.

2. PRIMA sententia affirmat: Est Scoti in 4. dist. 1. q. 6. §. *de potentia*, Aureoli q. 6. art. 1. Bonauen. art. 1. q. 5. Palud. q. 6. ar. 4. Durand. q. 7. Rubion. q. 3. Argent. q. 3. art. 3. ad 2. Marsil. q. 2. art. 1. concl. 2. Cæterùm Scotus & Argent. putant, minorem gratiam contulisse Circumcisionem, quàm Baptismum; Marsilius verò æqualem. Fundamentum sumitur ex præcedenti disput. sect. 3 Etenim cùm in omni lege necessarium fuerit sacramentum aliquod remissiuum peccati originalis pro paruulis, cumque peccatum originale remitti nequeat sine gratia iustificante, sequitur antiquos paruulos per tale sacramentum iustificatos fuisse, non virtute alicuius operationis propriæ, cuius capaces non erant, sed virtute ipsius sacramenti extrinsecus applicati, quod non ex se, sed aliunde vim habebat iustificandi pueros: igitur iustificabat ex opere operato.

Negant probabilius. Magister. S. Thomas. Capreolus. Richardus. Heruæus. Albertus. Gabriel. Palatius. Sotus. Alensis. Concilium Florentin.

3. SECVNDA sententia negat: Est Magistri in 4. dist. 1. S. Tho. 3. p. q. 62. ar. 6. & q. 70. ar. 4. Capr. in 4. dist. 1. q. 2. ar. 3. Richard. ar. 6. q. 3. Heruæi dist. 1. q. 1. §. *Respondeo*, Alberti ar. 8. & 9. Gabr. q. 3. ar. 2. Palatij disp. 4. & 5. Soti dist. 2. q. 1. art. 4. §. *videntur autem plura*, Alensis 4. p. q. 3. memb. 4. ar. 1. & communis inter Recentiores. *Quæ sententia longè probabilior est*, & post Concil. Florent. videtur omninò certa, saltem de sacramentis legis scriptæ, inter quæ, & sacramenta legis Euangelicæ assignant discrimen: *illa*, inquit, *non causabant gratiam, sed eam solùm per Passionem Christi dandam esse figurabant: hæc verò nostra & continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt.* Vbi notanda est particula *solùm*, quæ non modò excludit infusionẽ gratiæ per se, vt omnes cõcedunt, sed etiam per accidens, quod nonnulli negant: nam quomodocumque gratiam vltra meritum suscipientis contulissent, non potuissent dici, *eam solùm per Passionem Christi dandam figurasse.*

Ad Gal. 4.

4. Eandem sentẽtiam docet Paulus ad Gal. 4. vbi antiqua sacramenta appellat *infirma & egena elementa: quia*, vt in hunc locum inquit Anselmus, *per se non valent cultores adiuuare: & quia egent auxilio gratiæ, quæ prius fortia, & veluti quandam firmitatem dantia steterant, dum Indæos adhuc comprimerent, & cohortarentur ad iustificationem fidei, & ad maiorem Dei notitiam paulatim promouerent: &* *S. Anselm.*

erant

& erant ditia, dũ locupletarent eos, dando quandam ipsis apud homines iustificationem, vt nõ punirentur, vt nihil mali paterentur. Ecce quam sanctitatem suis cultoribus antiqua sacramẽta conferebant, nempe quandam apud homines iustificationem, vt nõ punirentur, vel aliquid mali paterentur: atque hæ, teste Anselmo, erant diuitiæ illorum sacramentorum. *Hieronym.* Idem testatur in hunc locum Hieronymus. Quare his vt certis positis,

Discrimen inter baptismum & sacramenta antiqua deletiua originalis.

5. Difficultas non modica est in assignando discrimine inter Baptismum & antiquum remedium originalis peccati remissiuum, & eadem ratio est de Circumcisione, quæ eandem vim habebat: vtrumque enim tam antiquum remediũ, quàm Baptisma applicatum paruulo, peccatum originale remittit virtute ipsius sacramẽti. Nec placet sententia eorum, qui tantùm sacramẽtis legia Mosaicæ hãc vim iustificãdi ex opere operato negant, nõ autem sacramento legis naturæ, vel Circumcisioni, quæ ipsius loco successit: nã & definitio Concilij vniuersalis est, nullum antiquum sacramentum excludens; & verba Pauli ad omnia antiqua sacramenta se extendunt.

Magister. 6. Primus igitur modus est Magistri in 4. dist. 2. cap. penult. asserẽtis, per Circumcisionem solùm deletum fuisse peccatum originale, non autem collatam fuisse gratiam. Sed *S. Thomas.* contrà, tum quia vt rectè S. Tho. 3. par. q. 62. art. vlt. ad 3. & q. 70. art. 4. & ego suppono ex tertio tomo, nequit sine gratia peccatũ deleri. Tum quia nemo sine gratia saluatur. *Originale non dimitti sine gratia.* Vnde si talis moteretur, ex vna parte deberet carere omni pœna tam sensus, quàm damni, cùm nullum haberet peccatum: ex alia verò parte, cùm non haberet gratiam, deberet carere visione beatifica, quæ non debetur nisi habenti gratiam: ac proinde talis deberet carere, & non carere visione beatifica: carere, quatenus non haberet gratiam: non carere, quatenus nulla ei debita esset pœna, & consequenter nec priuatio visionis beatificæ, quæ est omnium maxima pœna.

7. Secundus Bonauent. in 4. dist. 1. ar. & q. vlt. docentis in Baptismo pleniorem gratiã conferri, quæ non modò peccatum delet, sed etiam potentias habilitat ad operandum; in Circumcisione verò minimam fuisse datam gratiam, quæ tantùm sufficiebat ad peccatum delendum, non autẽ ad potentias habilitandas. Sed contrà, tũ quia hanc ipsam minimam gratiam negant Paulus & Concilium, dum dicunt, sacramenta illa fuisse infirma & egena, gratiãque non contulisse, sed solùm per Christum dandam figurasse. Tum quia, vt rectè *S. Thomas.* citato loco S. Tho. qui hunc Bonauent. modum aliquando sequutus in summa retractat, quælibet vel minima gratia sufficiẽs est ad habilitãdas potentias ad quodcũque præceptum seruandum, peccatumque delendum.

S. Thomas. Richardus. Sotus. Vasquez. 8. Tertius S. Thom. 3. par. q. 70. art. 4. Richard. in 4. dist. 1. art. 6. q. 3. Soti dist. 2. q. 1. ar. 4. Vasq. præcitato loco cap. 2. docentium, antiquos pueros fuisse iustificatos virtute solius fidei internæ parentum, nullo autem modo vi externi signi sensibilis, in quo ratio sacramenti consistit: Nunc autem iustificari virtute ipsius sacramenti exteriùs applicati, adeoque nunc dici iustificari ex opere operato, non autem tunc. Sed contrà: nam falsum est, vt præcedenti disp. probatum est, antiquos pueros iustificatos fuisse solâ fide internâ parentum.

Capreolus. Nugnez. 9. Quartus modus est Capreoli, & Nugnez 3. parte q. 70. ar. 4. dub. 2. affirmantium, ideo Circumcisionem non contulisse gratiam ex opere operato, quia illam non causabat actiuè, vt Baptismus; sed tantùm passiuè, quia ad positionem illius solus Deus illam causabat. Vnde cõcedit Nugnez in Circumcisione, & in remedio legis naturæ collatam fuisse gratiam paruulis ex opere operato passiuè, non autem actiuè: atque hæc videtur esse sententia *S. Thomas.* S. Tho. in 4. dist. 1. q. 2. ar. 6. ad primam q. ad 2. vbi admittit, Circumcisionẽ iustificasse paruulos quasi ex opere operato, quia iustificabat, *non in quãtum*, inquit, *erat actus personæ, sed ex parte illa, qua respiciebat obiectum suum, scilicet Christum, quod erat medicina totius naturæ, in quo habebat quandam similitudinem cum sacramentis nostris, in quantum iustificabat ex obiecto, quasi ex opere operato, non autem ex opere operante.* Sed contrà, quia multi probabiliter putant, sacramenta nouæ legis moraliter tantùm causare gratiam; cùm tamen de fide sit, ea gratiam conferre ex opere operato, vt apertè definit Triden. sess. 7. *Tridentin.* Cano. 8. de sacramentis in communi. Igitur conferre gratiam ex opere operato, non est idem, atque illam physicè conferre.

10. Quintus modus est aliquorum putantium, ideo antiqua sacramenta nõ iustificasse ex opere operato, quia etsi gratiam conferebant, non tamen ianuam Paradisi aperiebant. Sed contrà, tum quia hoc non impedit, quin saltem gratiam contulerint ex opere operato. Tum quia, vt rectè Scotus loco præcitato *Scotus.* §. *Ex istis*, hoc non fuit defectu Circumcisionis, sed ratione temporis, in quo nondum erat solutum pretium. Quod patet, nam si quis post Passionem Christi veteri lege nondum abrogatâ, Circumcisus fuisset paradisum introijsset. Contrà verò si quis baptizatus fuisset ante mortem Christi, non statim paradisum introijsset.

11. Sextus modus est quorundam Doctorum Recentiorum, qui docent, Circumcisionem consideratam vi suæ institutionis, nullam habuisse vim iustificandi, ex voluntate verò parentum eandem Circumcisionem applicatam paruulis loco remedij legis naturæ iustificasse illos. Cùm enim remedium illud legis naturæ non habuerit determinatã actionem protestatiuam fidei Messiæ venturi, sed potuerit voluntate parentum per quamlibet actionem externam infantibus applicari, instituta Circumcisione, eaque sub præcepto Iudęis omnibus proposita, parentes elegerũt illam tanquam medium aptissimum ad fidem Messiæ venturi protestãdam. Atque hoc modo putant, se conciliare scripturas, & Concilia,

lia, quæ omnem vim iuſtificandi Circumciſioni negant, dum dicunt, illam fuiſſe infirmam, egenam, vacuam, & ad iuſtificandum inutilem, ſolumque gratiam per Paſſionem Chriſti dandam figuraſſe; & Patres, qui docent, Circumciſionem iuſtificaſſe paruulos à peccato originali: eò quòd ſcripturę & Concilia loquantur de Circumciſione formaliter ſumptâ, & vi ſuæ inſtitutionis, quâ tãtùm fuit inſtituta vt ſignum & character diſcretiuus populi Iſraëlitici à reliquis. Contrà verò Patres de Circumciſione loquuntur materialiter acceptâ quatenus ex voluntate parentum applicatur infantibus loco remedij legis naturę. Hunc etiam modum indicat & probabilem cenſet Suarez diſp. 5. ſect. 1.

Suarez.

12. Sed contrà, primò, quia hic modus ſaltem admittit antiquũ ſacramentum legis naturæ ex ſe habuiſſe vim iuſtificandi paruulos, cùm tamen hoc ipſum negent ſcripturæ & Patres, dum vniuerſaliter docent, antiqua ſacramenta nullam habuiſſe vim iuſtificandi, ſed ſolùm fuiſſe vmbram & figũram futurorum, vt conſtat ex Paulo ad Gal. 4. & ad Coloſſ. 2. Nec dici poteſt, Paulum loqui, vel de antiquis ſacramentis poſt promulgationem Euangelicæ legis, vel de ſacramentis dumtaxat legis ſcriptæ; tũ quia loquens de Circumciſione ad Roman. 3. ſic ſcribit, *Quæ vtilitas Circumciſionis? multùm per omnem modum, primùm quidem, quia credita ſunt illis eloquia Dei.* Si autem Paulus loqueretur de Circumciſione poſt promulgatum Euangelium, non poſſet dicere, quòd Circumciſio habuiſſet hanc vtilitatem, vt ratione illius credita eſſent eloquia Dei Circumciſis: cùm poſt promulgatũ Euangelium hanc vtilitatem amiſerit. Tum quia verba Apoſtoli non ſolùm ſe extendunt ad tempus legis ſcriptæ, ſed etiam, & quidem à fortiori ad ipſa tempora legis naturæ, quæ idem Paulus Actor. 17. appellat tempora à Deo deſpecta.

Ad Gal. 4.
Ad Coloſſ. 2.
Ad Rom. 13.
Actor. 17.

13. Argumentor 2. ad hominem. Nam ideo iſti Authores reijciunt modum, qui docet, propterea antiqua ſacramenta fuiſſe ad iuſtificandum inutilia, quia non fuerunt cauſæ nec phyſicè nec morales, ſed puræ dumtaxat conditiones ad gratiam conferendã: eò quòd iſte modus non ſaluat ſcripturas & Concilia, quæ affirmant, antiqua ſacramenta fuiſſe ſimpliciter inutilia ſuſcipientibus: non fuiſſent autem ſimpliciter inutilia ſuſcipientibus, ſi illos iuſtificaſſent ſaltem vt puræ conditiones: nam parum retuliſſet ad ſuſcipientium vtilitatem, quòd illi iuſtificati fuiſſent per antiqua ſacramenta tanquam per cauſas, vel tanquam per conditiones, modò ad applicationem illorum ſuſcipientes infallibiliter fuiſſent iuſtificati. Atqui hoc idem argumentum fieri poteſt contra hunc modum, nam neque hic modus ſaluat ſcripturas & Cõcilia, quæ docent, antiqua ſacramenta ſimpliciter fuiſſe ſuſcipientibus inutilia: cùm iuxta hunc modũ ſacramentum Circumciſionis ſaltem materialiter, vt ex voluntate parentum loco remedij legis naturæ applicatum paruulis, eos à peccato iuſtificaſſet, ac proinde non fuiſſet illis inutile. Sicut non dicuntur ſimpliciter inutilia verba coniugum ad ſacramentalem gratiam illis cauſandam, eſto ea materialiter tantùm ex voluntate ipſorum coniugum, non autem formaliter ex vi inſtitutionis Chriſti ad gratiam cauſandam concurrant: cùm vi inſtitutionis Chriſti non minùs poſſint coniuges ad ſuum conſenſum manifeſtandum vti nutibus, ſcripto, vel quocunque alio ſigno externo interioris conſenſus expreſſiuo.

14. Tertiò falſum eſt, Circumciſionem ex ſola parentum volũtate, & non ex inſtitutione ſaltẽ ſecundaria Dei fuiſſe neceſſariam ad iuſtificandos paruulos: quod cum Magiſtro in 4. diſt. 1. & cũ S. Thoma 3. par. q. 70. ar. 4. communiter docent Scholaſtici, vt ipſemet S. Thom. teſtatur. Idque expreſſè colligit Aug. lib. 16. de Ciuit. c. 27. & lib. 2. de nuptijs & cõcupiſ. c. 11. ex illo loco Gen. 17. *Maſculus, cuius præputij caro Circumciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo, quia pactum meum irritum fecit. Ex quo enim*, inquit, *inſtituta eſt Circumciſio in populo Dei, quod erat tunc ſignaculum iuſtitiæ fidei, ad ſignificationem purgationis valebat & paruulis originalis veteriſque peccati, ſicut & baptiſmus ex illo valere cæpit ad innouationem hominis, ex quo eſt inſtitutus.* Auguſtinum ſecuti ſunt omnes fere poſteriores Patres & quod caput eſt ipſe Pontifex Innocentius III. de Baptiſmo cap. *Maiores: Quoniam etſi*, inquit, *originalis culpa remittebatur per Circumciſionis myſterium, & damnationis periculum vitabatur.* Quod autem ſentiat Pontifex, hoc habuiſſe Circumciſionem vi ſuæ inſtitutionis, & non ex mera voluntate applicantium, apertè colligitur ex eo, quòd hanc vim tribuit Circumciſioni ex præcitato loco Geneſ. 17. ex quo illam colligit Auguſtinus.

Magiſter.
S. Thomas.
Auguſtin.
Geneſ. 17.
Innocentius III.

15. Septimus igitur, & omnium probabiliſſimus modus eſt, ideo antiqua ſacramenta non contuliſſe gratiam ex opere operato, quia nondum erant inſtituta inſtrumenta Paſſionis Chriſti, ſed erant puræ conditiones, ſine quibus Deus ſuam gratiam non contuliſſet paruulis. Etenim Concilia ipſa, quæ docent, noſtra ſacramenta conferre gratiam ex opere operato, ſimul affirmant, ea eſſe inſtrumenta Paſſionis Chriſti, vt de Baptiſmo expreſsè teſtatur Trident. ſeſſ. 6. cap. 7. Ratio verò eſt: quoniam, vt docet S. Thom. 3. parte quæſt. 62. art. 5. ſacramenta noſtra operantur in virtute Paſſionis Chriſti, ſunt enim inſtrumenta illius, cui in iuſtificando ſucceſſerunt: inſtrumentum autem, præſertim morale, cuiuſmodi ſunt ſacramenta, non poteſt operari in virtute cauſæ principalis nondum exiſtentis, quia requirunt ipſius conſenſum, per quem in eius locum ſubſtitutum vices ipſius agat. Cùm enim ex ſe talem vim non habeat, habere illam debet à principali agente mediante ipſius conſenſu. Quia igitur in lege naturæ & ſcripta nondum facta erat Incarnatio, non poterant ſacramenta operari in virtute Paſſionis Chriſti,

Tridentin.
S. Thomas.

nam

nam ad hoc requirebatur consensus Christi instituentis illa vt instrumenta suæ Passionis: ergo nec gratiam conferre poterant ex opere operato, sed solùm erant quædam conditiones, sine quibus Deus suam gratiam paruulis non contulisset. Requirebat autem illa Deus etiamsi per illa ad gratiam conferendam moraliter non moueretur, quia requirebat illa vt signa protestatiua fidei Messiæ venturi; cuius aduentus celebritatem per ea signa Deus intendebat, vt præcedente disput. explicatum est. Atque hunc modum indicat S. Thom. 4. par. quæst. 62. art. 6. vbi docet, ideo vetera sacramenta non potuisse iustificare propriâ virtute, siue ex opere operato, quia non habebant virtutem deriuatam ex Passione Christi nondum existente, vti habent sacramenta noua.

S. Thomas.

16. *Obijcies* 1. Ideo noua sacramenta causant gratiam ex opere operato, quia vim habent ex meritis Christi præteritis: ergo vetera sacramenta causare poterant ex meritis Christi futuris: eadem quippe proportio est præteriti ad præsens, ac futuri ad præsens. Resp. negando consequentiam: nam præteritum supponit existentiam causæ principalis, ex cuius consensu institui potuit instrumentum: futurum verò nullam supponit existentiam causæ principalis, ex cuius consensu institui potuerit instrumentum: Vnde non est eadem ratio præteriti ad præsens, ac futuri ad præsens: quia quod fuit, potest moraliter perseuerare in suo instrumento: at quod nondum est, non potest moraliter esse in suo instrumento, quia vt instrumentum moraliter operetur in virtute causæ principalis, prærequirit consensum illius.

Cur antiqua sacramenta non possint dici causasse gratiam ex meritis Christi.

17. *Obijcies* 2. Eodem modo mouetur Deus nunc ad dandam gratiam ex meritis Christi præteritis, sicut mouebatur tunc ex meritis Christi futuris: ergo eodem modo sacramenta causant gratiam nunc, ac causabant tunc. Resp. eodem modo ex parte meritorum Christi, non autem ex parte sacramenti: quia nunc non solùm ex parte meritorum Christi, sed etiam ex parte actionis sacramentalis, tanquam actionis ipsius Christi, ab ipso institutæ & imperatæ, & à proprio ministro executioni mandatæ, mouetur Deus moraliter ad gratiam conferendam. Tunc autem solùm mouebatur à meritis Christi futuris, non autem ab actione sacramentali, nondum à Christo instituta & imperata, & à proprio ministro executioni mandata.

18. Ad authoritatem Pauli, Concilij Florentini, & Patrum, qui negant vim iustificandi Circumcisioni, eamque appellant vacuam, egenam, inutilem, & vmbram figuramque futurorum. Resp. id ideo ab Apostolo, Concilijs, & Patribus negari, quia ipsa Circumcisio adhuc posita institutione diuina, nullam in se habebat iustificandi virtutem, qua moueret Deum ad gratiam conferendam, sed erat pura dumtaxat conditio. Contrà verò Baptismus, cui prædicta Concilia & Patres Circumcisionem opponunt, posita institutione Christi in se habet virtutem iustificandi, quia posita institutione Christi, actio Baptismalis iam est facta actio ipsius Christi, quæ à baptizante exercetur nomine & vice ipsius Christi.

19. Ex his constat, quo pacto cum Paulo, Concilijs & Patribus negantibus Circumcisioni vim iustificandi, concilientur alij Patres, eidem Circumcisioni vim iustificandi antiquos paruulos concedentes: quia nimirum illi contra Iudæos disputantes, qui suam fiduciam ponebant in huiusmodi sacramentis, Circumcisionem considerarunt vniuersaliter in ordine ad omnes, & secundùm virtutem, quam etiam positâ diuinâ institutione, in se non habebat ad paruulos iustificandos. Alij verò Patres cum Augustino disputantes contra Pelagianos, qui originale peccarum negabant, Circumcisionem considerarunt, saltem quatenus fuit conditio quædam à Deo requisita ex secundaria intentione ad paruulos dumtaxat iustificandos, vt hinc probarent peccatum originale, ad quod delendum ex secundaria saltem institutione Dei ordinata fuit Circumcisio.

Concilientur Patres, qui negarũt Circumcisioni vim iustificãdi, cum alijs.

20. Neque est nouum, interdum Concilia & Patres circa eandem rem, secundùm diuersos sensus, & per oppositionem ad varios errores consideratam, diuersa statuere dogmata. Exemplum sit de potestate humani arbitrij ad bonum operandum, vel malum vitandum: de quo Concilium Arausicanum II. disputans contra Pelagium, qui humano arbitrio plus quàm par erat, tribuebat, Canone 20. habet hanc propositionem: *Nulla bona facit homo, quæ non Deus præstet, vt faciat homo.* & Cano. 22. *Nemo habet de suo, nisi mendacium & peccatum.* & August. sæpè ait, *Liberum arbitriũ sine gratia Dei non nisi ad peccandum valere.* Contrà verò Pius V. & Gregorius XIII. contra oppositos errores huius temporis damnant has propositiones in Bulla contra Michaëlem Baium: *Liberum arbitrium sine gratia, & Dei adiutorio, non nisi ad peccandum valet: & Pelagianus est error, dicere, quod liberum arbitrium valet ad vllum peccatum vitandum.* Et: *Cum Pelagio sapit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit.* Quæ propositiones si cortice tantùm tenus considerentur, videntur ex diametro oppositæ propositionibus Concilij Arausicani & Augustini; si tamen hæ in sensu à Põtificibus damnatæ, & illæ à Concilio assertæ considerentur, non opponuntur inter se. Nam priores propositiones negantur à Concilio & Augustino in eo sensu, in quo à Pelagio asserebantur, nempe liberum arbitrium valere ad bonum operandum, & malum vitandum in ordine ad salutem. Posteriores verò propositiones, quæ materialiter sunt eædem cum prioribus à Concilio & Augustino assertis, damnantur in eo dumtaxat sensu, quo illæ ab authore asserebantur, nempe neque ad bonum honestum naturale humanum arbitrium ex se

Concilior. & PP. dogmata quomodo diuersa?

Concilium Arausic. II.

Augustin.

Pius V. Greg. XIII.

Michaël Baius.

ſine gratia vires habere. Eadem ratione, qui Circumciſioni vim iuſtificandi negant, id negant in ſenſu à Iudæis intento, qui putabant, illam habuiſſe vim iuſtificandi omnes, & per intrinſecam virtutem. Contrà verò, qui illi vim iuſtificandi concedunt, ſolùm illam concedunt per modum puræ conditionis, & ſolùm in ordine ad paruulos contra Pelagianos, qui aſſerebant, nullo medio indiguiſſe paruulos ad ſalutem.

SECTIO II.

An ſacramenta nouæ legis ſint cauſa gratiæ?

21. NEgant hæretici huius temporis, affirmantes ea eſſe pura ſigna & cęremonias excitantes fidem, quæ ſola per ſe iuſtificat. Excitant autem per modum picturæ oculis adhibitæ: vnde Caluinus lib. 4. Inſtitut. cap. 14. in fine n. 19. *ſacramenta*, inquit, *merito dicere poſſis cæremonias eſſe, quibus exercere vult populum ſuum Deus ad fidem intus fouendam, excitandam, confirmandam*: & ſuprà nu. 17. *ſacramenta*, inquit, *id ſunt nobis à Deo, quod ab hominibus rerum lætarum nuntij, vel arrhæ, in pactis ſanciendis, vtpote quæ nouà ſe largiantur aliquid gratiæ, ſed renuntient & oſtendant, atque vt ſunt arrhæ, & teſſeræ rata apud nos faciant, quæ diuina largitate nobis data ſunt:* eaque comparat arcui cæleſti, qui non fuit cauſa, ſed ſignum tantùm fœderis inter homines & Deum. Et nu. 14. acerrimè inuehitur contra Catholicos, qui aſſerunt, ſacramenta eſſe cauſas noſtræ iuſtificationis. Sed contrà: nam ſi tantùm excitant fidem, cur applicantur infantibus, qui fidei capaces non ſunt? Cur non poſſunt etiam aſtantibus, quibus etiam fidem excitant?

Caluinus.

22. DICO igitur 1. Dogma fidei eſt, ſacramenta nouæ legis eſſe cauſas non principales, ſed inſtrumentales gratiæ: prior pars definitur à Concil. Flor. in decreto de vnione, his verbis: *Hæc noſtra ſacramenta & continent gratiam, & ipſam dignè ſuſcipientibus conferunt*; & à Trid. ſeſſ. 7. cano. 6. de Sacram. Poſterior pars ſtatuitur ab eodem Trident. ſeſſ. 6. cap. 7. vbi Baptiſmum ait eſſe inſtrumentalem cauſam noſtræ iuſtificationis: atqui eadem ratio eſt de reliqnis ſacramentis, de quibus vniuerſaliter teſtatur ea eſſe gratiæ inſtrumenta Concilium Moguntinum celebratum à Sebaſtiano Archiepiſcopo ſub Paulo III. anno 1549. his verbis: *Doceant etiam Paſtores noſtri, ſeptem eſſe Eccleſiæ ſacramenta diuinitus inſtituta, per quæ velut apta remedia atque inſtrumenta & peccatis noſtris mederi & ſuæ gratiæ munera nobis impartiri Deus voluerit.* Hæc Concilium cap. XI.

Concilium Florentin. *Trident.* *Paulus III.*

23. Eadem veritas colligitur ex ſacra Scriptura & Patribus, qui legi poſſunt apud Bellarmi. lib. 2. de effectu ſacramentorum: duo nobis ſufficiant Tertullianus & Auguſtinus, quorum ille lib. de reſurrect. carnis: *Caro*, inquit, *abluitur, vt anima emaculetur: Caro vngitur, vt anima conſecretur: Caro ſignatur, vt anima muniatur: Caro manus impoſitione adumbratur, vt anima ſpiritu illuminetur: Caro corpore Chriſti & ſanguine veſcitur, vt anima de Deo ſaginetur:* Hic verò tract. 80. in Ioan. quem tamen pro ſe citat Caluinus, *vnde*, inquit, *tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat?*

Bellarmin. Tertullian. Auguſtin. *Caluinus.*

24. Fundamentum huius veritatis eſt diuina inſtitutio, nobis reuelatione manifeſtata. Congruentia verò eſt, vt certius & efficacius adhiberetur ſaluti noſtræ remedium, quod facilius & efficacius eſſe debuit ſoluto Paſſionis Chriſti pretio: alioqui nullum foret inter nouam & antiquam legem diſcrimen: quod eſt contra Paulum tota Epiſtola ad Roma. cuius finis & ſcopus eſt, oſtendere differentiam inter legem Moſaicam & Euangelicam, quòd illa peccatum tantùm oſtendebat, vires autem obſeruantibus non addebat: contrà verò lex Euangelica abundantem gratiam per Chriſtum ſubminiſtrat ſuis cultoribus.

Fundam. aſſertionis. *Paulus ad Rom.*

25. Cæterùm quòd ſacramenta nouæ legis non ſint cauſæ principales, ſed inſtrumentales gratiæ probatur: quoniam nullus effectus excedit virtutem cauſæ principalis: ſed gratia ſanctificans excedit virtutem ſacramentorum: igitur non poſſunt ſacramenta eſſe cauſæ principales, ſed tantùm inſtrumentales gratiæ. Minor probatur, quia ſiue ſacramenta cõſiderentur vt cauſæ phyſicæ, ſiue morales gratiæ, ſemper gratia excedit virtutem ipſorũ. De phyſica virtute patet. De morali probatur, nam actiones ſacramentales ex ſe non ſunt condignè meritorię gratię ſanctificantis: cùm ſæpè actiones ſacramentales exerceantur à peccatore, cuius nulla actio poteſt eſſe condignè meritoria gratiæ: & eſto ſit condigne meritoria exercenti, non eſt tamen condignè meritoria alteri.

Sacramenta noua eſſe tantùm inſtrumentales cauſas gratiæ.

26. DICO 2. Dogma fidei eſt, ſacramenta nouæ legis eſſe cauſas gratiæ ex opere operato, ex Trid. ſeſſ. 7. cano. 8. de Sacram. Fundamentum eſt: quoniam ſacramenta nouæ legis inſtituta ſunt à Chriſto vt inſtrumenta ſuæ Paſſionis, vt idem Concil. docet ſeſſ. 6. cap. 7. igitur ex Chriſti inſtitutione moraliter continent Chriſti merita, ac proinde virtutem habent mouendi Deum ad cauſandam gratiam dignè ſuſcipientibus, non ex merito aut miniſtrantis, aut ſuſcipientis, ſed Paſſionis Chriſti, quam ex pacto & inſtitutione eiuſdem Chriſti continent: atqui cauſare gratiam ex opere operato, eſt cauſare illam virtute operis extrinſecùs applicati, aliunde quàm ex merito applicantis, aut ſuſcipientis ſuum valorem habentis. Igitur ſacramenta nouæ legis ſunt cauſæ gratiæ ex opere operato.

De fide cauſare gratiam ex opere operato. *Concilium Tridentin.*

27. Confirmatur, nam ſacramenta nouæ legis conferunt gratiam, vel nulla diſpoſitione requiſita in ſubiecto, vt in paruulis; vel ſi aliquam diſpoſitionem requirunt, vt in adultis, gratiam non conferunt iuxta proportio-

nem

nem dispositionis, siue quia talis dispositio ad gratiam non sufficit, vt attritio ad gratiam culpæ remissiuam ; siue quia non sufficit ad tantam, quanta virtute sacramenti confertur, plus enim gratiæ confertur iusto attrito per sacramentum pœnitentiæ, quàm conferretur sine illo. Præterea ad effectum sacramenti nulla necessaria est dispositio ex parte ministri, præter solam intentionem faciendi, quod fecit Christus.

Præter gratiam habitus illam consequètes Concilium Tridentin.

28. DICO 3. Nostra sacramenta vnà cum gratia sanctificante causant etiam habitus gratiam consequentes. Est certa assertio definita in Concilio Trident. sess. 6. cap. 7. vbi agens de iustificatione adulti per sacramentum Baptismi, *in ipsa* inquit, *iustificatione, cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Iesum Christum, cui inseritur, Fidem, Spem, & Charitatem*, & cum his etiam intelliguntur reliqua dona infusa : de quibus donis idem Concilium initio eiusdem capitis dixerat, ea ad iustificationem consequi, *quæ non est sola*, inquit, *peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renouatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum*. Fundamentum est, quia gratia eo fine nobis datur, vt eâ mediante per opera condigna consequamur æternam vitam : at gratia non est operatiua per seipsam, sed per habitus & virtutes infusas, quæ sunt veluti naturales potentiæ, quibus mediantibus gratia operatur, vt ex tertio tomo suppono.

Par gratiæ & habituum augmentum.

29. Cæterùm non modò sacramenta conferunt cum gratia habitus supernaturales quoad primam ipsorum infusionem, sed etiam cum ipso augmento gratię simul augent & intendunt illos, iuxta eam proportionem, quâ augent & intendunt gratiam ipsam. Etenim cùm habitus infusi sint proprietates gratiæ sanctificantis, & omnis proprietas connaturaliter postulet proportionari essentiæ, cuius est proprietas, sequitur, non solùm cum primâ infusione gratiæ infundi habitus supernaturales commensuratos quoad intensionem gratiæ, sed etiam cum ipso accremento gratiæ augeri eosdem habitus, iuxta proportionem, quâ augetur gratia.

30. DICES. Singula sacramenta sunt per se ordinata ad speciales virtutes gignendas & conseruandas, vt Baptismus & Confirmatio ad fidem, Eucharistia ad charitatem, & sic de cæteris : ergo singula sacramenta specialiter gignent & augebunt eas virtutes & habitus, ad quos ex diuina institutione sunt ordinata. Resp. negando Consequentiam : nam ad hoc sufficit, vt ad eas virtutes, ad quas sunt specialiter ordinata, specialia conferant auxilia, vt ex sequenti assertione constabit.

31. INSTABIS. Sæpe sacramenta defectu dispositionis ex parte subiecti ad gratiam requisitæ, gratiam non conferunt, & tamen conferunt supernaturales habitus Fidei & Spei, qui esse possunt etiam cum peccato: ergo sæpe sacramenta conferunt habitus infusos, non collatâ gratiâ, eosdemque augebunt non auctâ gratiâ. Antecedens constat de adulto accedente ad sacramentum Baptismi & Confirmationis cum dispositione sufficiente ad habitum Fidei & Spei, & non ad remissionem peccatorum actualium: etenim in tali casu adultus recipiet habitum Fidei & Spei, non receptâ gratiâ : quia cùm sacramenta operentur instar causarum naturalium, quando operari non possunt omnes suos effectus, operantur quos possunt, sicut de facto in tali casu Baptismus & Confirmatio producerent characterem : vel certè in tali casu adultus recipiet augmentum Fidei & Spei, si fortè ante susceptionem horum sacramentorum receperit habitum Fidei & Spei, non recepto augmento gratiæ.

32. Resp. Concedo, in tali casu, sacramenta conferre vel habitum ipsum Fidei & Spei, vel augmentum eorumdem, non collatâ gratiâ, vel augmento ipsius, ob rationem assignatam: nego tamen, hoc esse contra nostram assertionem, quæ intelligenda tantùm est, quando sacramenta simul cum huiusmodi habitibus, vel augmento ipsorum conferunt gratiam, vel accrementum eius ; non autem quando tales habitus vel infunduntur, vel augentur, non infusâ vel auctâ gratiâ, quia tunc non possunt infundi, vel augeri iuxta proportionem gratiæ, quæ non confertur, sed iuxta proportionem dispositionis ad tales habitus, vel ipsorum augmentum requisitæ. Quæ dispositio si esset in homine iusto, simul esset dispositio ad augmentum gratiæ, & habituum supernaturalium, non solùm Fidei & Spei, sed etiam reliquorum omnium, iuxta mensuram accrementi gratiæ. Quare in tali casu dici posset, augmentum Fidei & Spei negatiuè saltem non conferri vltra augmentum gratiæ, quod vi talis dispositionis conferretur, si subiectum esset iustum.

Sacramentum confert propriam gratiam sacramentalem. S. Thomas.

33. DICO 4. Præter gratiam habitualem & virtutes infusas, vnumquodque sacramentum confert suscipienti propriam gratiam sacramentalem: Est S. Tho. 3. p. q. 62. art. 2. & in 4. dist. 1. q. 1. art. 4. ad 5. q. & communis Scholasticorum. Fundamentum est: quia vnumquodque sacramentum ordinatur ad proprium finem, propter quem institutum est, vt Baptismus ad regenerationem spiritualem, Confirmatio ad animi robur, Eucharistia ad nutrimentum spirituale, Pœnitentia ad sanitatem animæ, Extrema-vnctio ad peccatorum reliquias abstergendas, Ordo ad spirituale regimen animarum, Matrimoniũ ad sedandam concupiscentiam, & mutua coniugum onera patienter ferenda : ergo singula speciales conferunt gratias ad proprios fines consequendos, quæ sacramentalis dicitur, estque vnicuique sacramento propria.

SECTIO III.

Quo pacto gratia sacramentalis differat ab habituali & reliquis virtutibus infusis?

Opinio, differre penes extrinsecum agens.

Aureolus. Paludanus.

34. PRIMA sententia affirmat, gratiam sacramentalem non differre ab habituali & reliquis virtutibus infusis, nisi penes agens extrinsecum: Est aliquorum apud Aureolum in 4. distinct. 1. quæst. 3. artic. 4. & Paludanum distinct. 2. quæst. 3. Fundamentum huius sententiæ est, quia quidquid præstat gratia sacramentalis, præstat gratia extra sacramentum accepta: ergo non differunt, nisi penes solùm agens extrinsecum. Antecedens probatur, quia nihil potest homo efficere per gratiam sacramentalem, quod non possit per gratiam extra sacramentum acceptam: ergo gratia sacramentalis solùm differt à gratia habituali & virtutibus infusis, quia vt sacramentalis connotat peculiare agens, nempe sacramentum, à quo est producta, quod non connotat gratia extra sacramenta collata.

Differre vt peculiarem habitum reparatiuum defectus alicuius.

35. SECVNDA sententia asserit, differre vt peculiarem habitum reparatiuum defectus, contra quem specialiter ordinatur sacramentum: vt in Baptismo infunditur fides ad credendum; in Confirmatione virtus septiformis ad robur; in Eucharistia specialis charitas, & amoris incendium erga Deum; in Pœnitentia spiritualis mundities & pulchritudo; in Extrema-Vnctione roboratio spei; in Ordine, scientia ad rectè gubernandum & dignè obeundas functiones sacras; in Matrimonio spiritualis castitas & continentia ad Tori fidem seruandam: Est Aureoli & Palud. locis præcitatis.

Aureolus. Paludanus.

36. Fundamentum huius sententiæ est, quoniam in susceptione vniuscuiusque sacramenti homo manet habilis ad peculiarem illum effectum, ad quem sacramentum ipsum ordinatur; ergo per inhærentem habitum distinctum à gratia, cæterisque virtutibus infusis; cùm hic modus sit connaturalior, vt homo per inhærentem formam fiat habilis ad effectum operandum.

Differre penes modum.

37. TERTIA sententia docet, gratiam sacramentalem addere supra gratiam communem, perfectionem quandam modalem permanentem, quam non habet, qui eandem gratiam accipit extra sacramenta: ratione cuius perfectionis homo fit rectè mobilis ad recipiendum auxilium diuinum in ordine ad proprias operationes, tali sacramento correspondentes: Est Nugnez 3. p. quæst. 62. art. 2.

Nugnez.

38. Probat 1. hanc sententiam authoritate S. Doctoris, qui citata quæstione 62. art. 2. ad 3. ait, gratiam sacramentalem habere se ad gratiam communiter dictam, sicut speciem ad genus: sed gratia communiter dicta est qualitas permanens; ergo gratia sacramentalis addit aliquid permanens, quia semper differentia addit aliquid proportionatum generi.

S. Thomas.

39. Probat 2. Gratia in Christo Domino licet in ratione habitus sit eadem cum nostra, in ratione tamen naturalis potentiæ differt, quia in nobis est accidens commune, in Christo verò propria passio; proinde in ipso participat rationem potentiæ, quam non participat in nobis. Cùm igitur gratia, quam ex opere operato producunt sacramenta, sit specialis effectus gratiæ Christi, non solùm participabit ab illa rationem habitus, sed etiam potentiæ.

40. Confirmatur: Si gratia sacramentalis supra gratiam communem non adderet, nisi solùm extrinsecum auxilium, non possent illam habentes semper vti, cùm vellent: sicut quia gratia prophetiæ, & miraculorum consistit in extrinseco auxilio, non semper sancti prophetant, aut miracula faciunt, cùm volunt. Atqui habentes gratiam sacramentalem semper eâ vti possunt, cùm volunt: ergo non in extrinseco auxilio, sed in intrinseco habitu consistit.

Differre per ordinem ad peculiares effectus.

41. QVARTA sententia affirmat, gratiam sacramentalem differre à gratia communi per ordinem ad peculiares effectus sacramentorum, ad quos præstandos gratia ipsa communis ordinatur per specialia auxilia Dei: Est Alensis 4. p. q. 5. memb. 4. art. 2. S. Thom. q. 62. art. 2. & q. 72. art. 7. ad 3. & Caietan. ibidem, Bonauent. in 4. dist. 1. art. 1. q. 6. & dist. 7. art. 2. q. 2. Richard. dist. 1. art. 4. q. 4. Soti q. 3. art. 2. Pro præsentis controuersiæ definitione,

Alensis. S. Thomas. Caietanus. Bonauentura. Richardus. Sotus.

Gratia sacramentalis differt à gratia communi:

42. DICO 1. Gratia sacramentalis differt aliquo modo à gratia communi virtutum. Probatur. Alioqui non differrent gratiæ ipsæ sacramentales inter se, quod falsum est, nam aliàs sacramenta non distinguerentur specie penes significationem termini formalis. Sequela maioris constat. Nam si gratiæ sacramentales non differrent à gratia communi, nec illę differre possent inter sese.

Non tantùm per agens extrinsecũ.

43. DICO 2. Hæc differentia non est tantùm penes agens extrinsecum, alioqui sacramenta ipsa non differrent inter se, nam hęc differunt penes significationem & causalitatem termini formalis; igitur si terminus formalis vnius non differt à termino formali alterius, nisi penes aliud, & aliud sacramentum, nec sacramenta ipsa differre possunt per terminos formales significatos & causatos; quoniam hi non possunt diuersificare sacramenta, nisi independenter ab illis diuersificentur inter se, alioqui committeretur circulus vitiosus, si ipsi discriminarentur à sacramentis, & rursus sacramenta ab ipsis.

Non est specialis habitus distinctus.

44. DICO 3. Gratia sacramentalis non est specialis habitus distinctus à reliquis infusis.

fusis. Fundamentum est, quia talis habitus est superuacaneus, cum omnia saluari possint sine illo: nullus enim est effectus, qui saluari non possit per gratiam donorum & virtutum cum speciali auxilio Dei. Legatur Ochamus in 4. q. 9. art. 3. qui hanc Aureoli opinionem latè impugnat.

Ocham.

Non perfectio modalis:

45. DICO 4. Neque est perfectio modalis permanens distincta à gratia & auxilio Dei; tum quia superflua, tum quia ab aduersarijs ponitur vt principium operatiuum specialium effectuum sacramentorum, cùm tamen nullus modus possit esse talium effectuum operatiuus; tum quia non est explicabile quid sit: nam vel est intensio, & hæc neque sufficit, & haberi potest extra sacramenta; vel aliquis modus heterogeneus; & sic gratia accepta per sacramentum, augeri non posset à gratia accepta extra sacramenta; & è contra.

Sed ipsa gratia communis cum peculiari auxilio Dei.

46. DICO 5. Gratia sacramentalis est ipsa gratia communis virtutum, quatenus includit peculiare auxilium Dei, ratione cuius illa eadem fit proximè causatiua specialis effectus, ad quem sacramentum ex diuina institutione ordinatur. Fundamentum S. Thom. est. Quia sicut gratia, quæ perficit essentiam animæ, extenditur ad perficiendas potentias eiusdem per virtutes superadditas, quatenus per eas fit operatiua propriorum actuum earum, ita per auxilia superaddita, eadem gratia & virtutes determinantur ad quosdam peculiares effectus sacramentorum; ergo sicut virtutes addunt supra gratiam gratum facientem, ita gratia sacramentalis addit supra gratiam, & virtutem.

S. Thomas

Gratia fit operatiua per habitus & auxilia.

47. Qui S. Thom. discursus fundatur in hoc: Gratia cùm sit participatio diuini esse, non est de se immediatè operatiua, fit autem immediatè operatiua per virtutes superadditas, proximiùs verò per auxilia; sicut anima fit proximè operatiua per potentias, potentiæ verò per obiecta, à quibus vltimò determinantur in operando; interest autem inter virtutes & auxilia: quòd illæ sunt qualitates in anima permanentes, hæ transeuntes; consistunt enim in quibusdam mentis illustrationibus, quibus anima fit proximè potens ad operandum. Gratia ergo sacramentalis supra gratiam gratum facientem & virtutes, addit hæc peculiaria auxilia ordinata ad effectus sacramentorum, quæ Deus ex pacto subministrat sacramenta suscipientibus; vt qui baptizatur simul cum gratia sanctificante & virtutibus consequentibus accipit, non quidem permanenter & statim, sed transeunter, & datâ opportunitate peculiaria auxilia ad Christianam vitam profitendam. Similiter qui confirmatur simul cum gratiæ & virtutum augmento accipit suo tempore peculiare auxilium ad fidem coram Tyranno profitendam, & sic de reliquis.

48. DICES. Hæc auxilia, cùm sint necessaria ad proximam potentiam operandi, offeruntur omnibus, qui gratiam & virtutes acceperunt, exiguntur enim ab ipsa gratia & virtutibus: ergo non tantùm ijs, qui gratiam acceperunt per sacramenta. Resp. offerri omnibus, sed non ita copiosè & infallibiliter, vti offeruntur sacramenta suscipientibus: eadem quippe infallibilitate dantur opportuno tempore hæc auxilia sacramenta suscipientibus, si obicem non apposuerint, qua datur gratia ipsa iustificans in ipso instanti, quo sacramentum ritè suscipitur: cùm non minùs ex pacto teneatur Deus ad vnum, quàm ad aliud: vtrumque enim promeruit Christus, vt infallibiliter daretur obicem non ponenti.

Distinctio auxiliorũ:

49. Ex dictis deducitur, gratiam sacramentalem propriam vnius sacramenti specie discriminari à gratia sacramenti alterius sacramenti propria, non ratione subsstrati, quæ est gratia ipsa sanctificans, sed ratione auxilij connotati, quod est proprium vniuscuiusque sacramenti: Est S. Thom. 3. parte quæst. 72. art. 7. ad 3. Fundamentum est, quoniam hæc auxilia specificantur ab effectibus, ad quos vt proxima principia ordinantur: sed speciales effectus sacramentorum, ad quos hæc auxilia ordinantur, specie differunt inter se, cùm penes tales effectus sacramenta ipsa discriminentur: igitur etiam hæc auxilia specie discriminantur inter se.

Gratiæ sacramentales specie differunt,

S. Thomas.

50. Maior difficultas esse posset, an hæc specialia auxilia, quæ vnumquodque sacramentum ex ordinatione diuina infallibiliter confert obicem ad ea non ponenti, exigantur peculiariter à gratia ipsa habituali per sacramentum collata. Ratio dubitandi pro affirmante parte est, quoniam hoc modo meliùs saluatur discrimen inter gratiam sacramentalem, & non sacramentalem: sic enim gratia sacramentalis distingueretur à non sacramentali, non solùm per extrinsecam connotationem talium auxiliorum, sed etiam per intrinsecam exigentiam eorumdem. Confirmatur: nam sicut vnum lumen gloriæ per intrinsecam exigentiam, repræsentatiuam harum creaturarum, indiuidualiter differt inter eandem speciem, ab alio lumine exigente repræsentationem aliarum creaturarum: ita posset gratia sacramentalis per intrinsecam exigentiam horum auxiliorum intra eandem speciem indiuidualiter differre à gratia non sacramentali, quæ huiusmodi peculiaria auxilia ab intrinseco non exigit.

51. Dicendum nihilominus est huiusmodi auxilia non exigi à gratia sacramentali peculiari aliquâ exigentiâ, quæ non sit in quacunque alia gratia non sacramentali. Fundamentum est: quoniam hæc auxilia sunt ordinata ex diuina institutione ad aliquam specialem virtutem supernaturalem: atqui nulla gratia sacramentalis habet intrinsecam exigentiam alicuius specialis virtutis, quam non habeat

Auxilia illa non exiguntur à gratia sacramentali specialiter.

quæcunque

quæcunque alia gratia non ſacramentalis: ergo nulla gratia ſacramentalis habet peculiarem exigẽtiam aliquorum auxiliorum, quam non habeat quæcunque alia gratia non ſacramentalis. Conſequentia patet: quoniam auxilia ſpecialia ſunt proximum complementum alicuius virtutis ſpecialis: ergo ſi nulla gratia ſacramentalis habet peculiarem exigentiam alicuius virtutis ſpecialis, quàm non habeat quæcunque alia gratia non ſacramentalis, non poterit habere peculiarem exigentiam ſpecialium auxiliorum, quam non habeat quæcunque alia gratia non ſacramentalis. Minor probatur: nam quæuis gratia ſacramentalis ex eo quòd eſt participatio diuini eſſe, intrinſecè exigit habere omnes habitus & virtutes ſupernaturales, tanquam proprietates, & proxima principia operandi: igitur non poteſt gratia ſacramentalis habitualis habere ſpecialem exigentiam alicuius virtutis ſupernaturalis, quam non habeat quæuis alia gratia non ſacramentalis.

Vel gratia omnia exigeret, & vnum ſpecialiter, vel vnum tantùm: neutrum dici poteſt.

52. Confirmatur: nam vel talis gratia ſacramentalis haberet ſolam exigentiam illius virtutis, ad cuius actum exercendum hæc auxilia diriguntur; vel cum exigentia omnium haberet ſpecialem huius virtutis, ad cuius actus hæc auxilia ordinantur: neutrum autem cum probabilitate dici poteſt. Non primum: nam talis gratia ad minimum ſpecie differret ab omni alia gratia habituali non ſacramentali: quippe quæ haberet ſpecificatiuum longè diuerſùm à ſpecificatiuo cuiuſcunque gratiæ non ſacramentalis. Siquidem ſpecificatiuum illius eſſet ea tantùm virtus, quam ab intrinſeco exigeret: ſpecificatiuum verò huius de facto ſunt omnes virtutes ſupernaturales infuſæ. Vnde talis gratia eſſet longè imperfectior quacunque gratia non ſacramentali, cùm tamen in hac ſententia deberet eſſe perfectior, quia eſt peculiaris participatio illius gratiæ habitualis, quæ eſt in Chriſto, quæ eſt perfectior, aut ſaltem non imperfectior gratia habituali, quæ eſt in nobis.

53. Non ſecundum: nam etiam talis gratia plus quàm indiuidualiter differret à gratia non ſacramentali, ſiquidem primarium ſpecificatiuum ipſius eſſet illa tantùm virtus, quam ſpecialiter exigeret. Nam quando plura non æquè primò ab aliqua forma exiguntur, illud ſolet formam ſpecificare, quòd forma ipſa per ſe primò reſpicit, vt inductione conſtat: illud autem per ſe primò reſpicit forma, ad quod per ſe primò peculiariter ordinatur, vt per ſe patet: ergo primarium ſpecificatiuum talis gratiæ eſſet ea tantùm virtus, quam peculiariter exigeret. Vnde ſingulæ gratiæ ſacramentales ſpecie differrent inter ſe, nam ſingulæ per ſe primò ordinarentur ad diuerſas ſpecie virtutes. Contrà verò ſpecificatiuum gratiæ non ſacramentalis æquè primò ſunt omnes virtutes infuſæ, quas omnes reſpicit tanquam proprietates ſibi debitas.

54. Nec obſtat, quòd vna virtus ſit perfectior aliâ: tum quia hoc non tollit, quin illas æquè primò reſpiciat, vt adæquatum ſpecificatiuum ſui ſub aliqua ratione communi. Tum quia, eſto gratia non ſacramentalis vt primarium ſpecificatiuum ſui reſpiciat perfectiſſimam omnium virtutum, charitatem, adhuc ſequitur, illas gratias ſacramentales, quæ per ſe primò ordinantur ad alias virtutes à charitate, ſpecie diſcriminari à gratia non ſacramentali, quæ pro ſpecificatiuo ſui habet charitatem.

55. Ad Confirmationem, ratio diſcriminis eſt: quoniam formale ſpecificatiuum luminis gloriæ non ſunt creaturæ, vt ſuppono ex primo tomo, ſed Deus. Quo fit, vt poſſit manere idem formale ſpecificatiuum, qui eſt Deus, mutatâ exigentiâ harum, vel illarum creaturarum, quæ ſunt tantùm obiectum ſecundarium & materiale. Formale verò ſpecificatiuum gratiæ habitualis vel ſunt omnes virtutes infuſæ, vel omnium perfectiſſima charitas: hoc autem ſpecificatiuum neceſſariò mutaretur, ſi gratia ſacramentalis per ſe primò reſpiceret peculiarem aliquam virtutem. Concludo igitur, gratiam ſacramentalem ſpecie diſcriminari à non ſacramentali, non per intrinſecum aliquod prædicatum, ſed per extrinſecam connotationem ſpecialium auxiliorum, quæ auxilia, gratia ſacramentalis importat, non per intrinſecam exigentiam, ſed per extrinſecum decretum Dei.

Quid præſtet gratia ſacramentalis, quod non præſtaret alia.

56. Ad fundamentum primæ ſententiæ negandum eſt Antecedens: nam poteſt in ordine ad particularem effectum ex inſtitutione Dei aliquid præſtare gratia in ſacramento accepta, quod non præſtat gratia extra ſacramentum collata: nam per gratiam in ſacramento acceptam ex diuina promiſſione præparantur nobis infallibiliter, ſi obicem non poſuerimus, vberiora & illuſtriora auxilia, quibus certiùs, faciliusque aſſequamur finem, in ordine ad quem inſtitutum eſt ſacramentum, quàm aſſequeremur per gratiam extra ſacramentum nobis collatam.

57. Ad probationem antecedentis concedo, nihil nos ſimpliciter poſſe per gratiam in ſacramento acceptam, quod non poſſimus per gratiam extra ſacramentum collatam; poſſe tamen certiùs, citiùs, ac faciliùs: nam licet hunc ipſum operandi modum impetrare poſſimus per merita extra ſacramenta, non tamen cum ea infallibilitate, quâ illum habemus vi ſacramenti: nam vi ſacramenti illum habemus ex certa promiſſione Dei, niſi ad illum obicem ponamus.

58. Ad fundamentum ſecundæ ſententiæ Reſp. nihil, præter gratiam iuſtificantem, & virtutes conſequentes permanenter infundi ſacramentum ſuſcipientibus: Cæterùm maiorem illam habilitatem ad

effectum

effectum ſacramenti conſequendum non prouenire ex aliquo habitu permanente, ſed ex vberiori & illuſtriori auxilio tranſeunte, quod oportunè recipimus in occaſionibus occurrentibus, ſi obicem non ponamus.

S. Thomas. Caietanus.

59. Ad primum tertiæ ſententiæ ductum ab authoritate S. Thom. Reſp. cum Caiet. in eo articulo, gratiam communiter dictam appellari à S. Thom. gratiam communem ad habitualem & actualem, ſanctificantem & auxiliantem, quo pacto gratiam ſumpſit 1. 2. q. 110. art. 1. & 2. vtraque enim eſt effectus gratuitus diuinæ voluntatis: proinde gratia ſacramentalis, vtpote in auxilio formaliter conſiſtens, differt tanquam ſpecies à ſpecie à gratia ipſa virtutum, quæ in habitu conſiſtit: à gratia verò communiter dicta differt tanquam ſpecies à genere.

Gratia non eſt phyſica paſſio Chriſti.

60. Ad ſecundum, Nego, gratiam Chriſti differre à noſtra per aliquem modum phyſicum intrinſecum, ſed ſolùm moraliter. Nego etiam, illam in Chriſto eſſe paſſionem phyſicam, ſed tantùm moralem, quatenus ei debita eſt ratione vnionis hypoſtaticæ, à qua tamen phyſicè non promanat, quod eſt de ratione phyſicæ paſſionis, & naturalis potentiæ. Cæterùm nobis per ſacramenta gratia non communicatur ſecundùm moralem illam perfectionem, quam in Chriſto habet, quia hæc deriuatur ex perſona ipſa increata hypoſtaticè vnita naturæ habenti gratiam; ſed ſolùm ſecundùm phyſicam entitatem, in qua gratia noſtra eſſentialiter conuenit cum gratia Chriſti.

61. Ad Confirmationem neganda eſt ſequela. Ad cuius probationem Reſp. diſparitatem eſſe, quoniam Prophetæ, aut miracula patrantes, non ſemper habent ad prophetandum & miracula facienda paratum auxilium, vti habent qui ſacramenta ſuſcepe-runt, quia hi habent paratum auxilium ex pacto & promiſſione, illi autem ex pura & meta voluntate Dei.

SECTIO IV.

Quàm diſpoſitionem requirant ſacramenta nouæ legis in adultis vt gratiam conferant?

Sacramenta vt gratiam conferant aliquam diſpoſitionem requirunt. Concilium Florentin. Tridentin.

62. CErtum eſt, aliquam diſpoſitionem requirere, vt conſtat ex Florent. & Trident. ſeſſ. 7. Canon. 6. quæ docent, ſacramenta nouæ legis gratiam non conferre, niſi dignè ſuſcipientibus, & obicem non ponentibus: neceſſaria eſt igitur dignitas ſuſcipientis, & obicis remotio.

Duplex obex poſitiuus & negatiuus: Quodlibet peccatum mortale non retractatũ.

63. Duplex autem eſt obex, poſitiuus, & negatiuus: poſitiuus eſt peccatum; negatiuus eſt defectus alicuius diſpoſitionis ad peccati condonationem requiſitæ. Certum autem eſt, quodlibet peccatum mortale non retractatum impedire gratiam ſacramẽtalem: nam quod maius impedimentum, quàm peccatum mortale non retractatum? tum quia opponitur per ſe gratiæ, non eſt autem diſpoſitus ad gratiam, qui ad illam impedimentum voluntariè affert. Tum quia non eſt ſacramenti fructu dignus, qui illi irreuerentiam irrogat. Cæterùm, quod inter Scholaſticos controuertitur, eſt, quam peccati retractationem requirant ſacramenta, vt gratiam cõferant, & num præter peccati retractationem, aliquam aliam requirãt diſpoſitionem? Quoniam verò ſacramenta nouæ legis diuerſi ſunt generis, alia per ſe primò inſtituta ad remittenda peccata, alia ad vitam ſpiritualem augendam, nequeunt omnia eandem diſpoſitionem, peccatique retractationem requirere, ideò priùs agendum de diſpoſitione requiſita ad ſacramenta primi generis, quæ mortuorum dicuntur.

§. I.

An ſacramenta mortuorum, vt adultis gratiam conferant, perfectam requirant peccati retractationem?

Retractatio perfecta, & imperfecta.

64. DVplex eſt peccati retractatio. Altera perfecta, deteſtatio ſcilicet peccati propter Deum ſummè dilectum, quæ contritio dicitur. Altera imperfecta, dicta attritio, quæ concipitur ex aliquo motiuo infra Deum, quæ aut eſt naturalis, ſi motiuum ſit naturale; aut ſupernaturalis, ſi motiuum ſit ſupernaturale. Item alia eſt in re, quando reipſa talis eſt, alia putata, quando reipſa talis non eſt, probabiliter tamen putatur eſſe talis.

Magiſter. Alenſis. Bonauent. Argentin. Ocham. Capreolus. Gabriel. Marſilius. Ioannes Medina.

65. PRIMA ſententia affirmat: Eſt Magiſtri in 4. diſt. 4. & 18. Alenſis 4. p. quæſt. 8. memb. 7. art. 2. & q. 14. memb. 2. art. 1. & q. 16. memb. 2. & q. 17. memb. 3. ar. 4. Bonauent. in 4. diſt. 18. art. 2. q. 1. Argent. diſt. 16. q. 1. art. 1 & diſt. 18. q. 1. ar. 3. Ochami q. 8. §. *Quantum ad ſecundam quæſtionem.* Capreol. diſt. 6. q. 2. ar. 3. ad 7. Gabr. diſt. 4. & 14. q. 2. art. 2. Marſil. q. 12. art. 2. dubio incidenti, Ioannis Medin. de Confeſſ. q. 38. §. *Eſt alia quarta opinio*, & qu. 20. §. *Secundum dictum.* Quam opinionem Gabriel ait fuiſſe communem apud antiquos.

Tridentin.

66. Fundamentum: quia attritio non ſufficienter tollit obicem, cùm nõ retractet peccatum, quatenus Dei offenſa eſt, ſub quo motiuo, naturali iure tenemur illud retractare, cùm iure naturali teneamur, Deo pro offenſa ſatisfacere. Confirmatur: nam Trid. ſeſſ. 6. cap. 6. ad baptiſmum adultorum requirit cõtritionem propter Deum ſummè dilectum, Et ſeſſ. 14. cap. 4. docet, contritionem, quæ quouis tempore neceſſaria fuit ad impetrandam veniam peccatorum, hominem poſt baptiſmum lapſum præparare ad remiſſionem peccatorum in ſacramento Pœnitentiæ obtinendam; ergo ex Trident. diſpoſitio

ad gratiam baptismalem & pœnitentialem est contritio.

67. SECVNDA sententia asserit, requiri contritionem saltem probabiliter putatam: Est Victoriæ relect. 1. de potestate Ecclesiæ sect. 3. Cordubæ lib. 1. Theolog. quæst. q. 2. §. *Quarta & vltima opinio*, Nauarri in summa cap. 1. num. 39. Vegæ lib. 13. in Trid. c. 33. circa finem: Idem sentit Sotus de Sacra. Pœnitentiæ in 4. dist. 6. quæst. 1. art. 7. post 5. conclus. & dist. 12. q. 1. art. 4. §. *Obserua*, & dist. 17. q. 2. art. 5. conclu. 2. & dist. 18. q. 3. art. 3. §. *Atqui meminisse oportet*. Dixi *de sacramento Pœnitentiæ*, nam quoad sacramentum Baptismi sufficere putat attritionem etiam cognitam attritionem.

Victoria. *Corduba.* *Nauarrus.* *Vega.* *Sotus.*

68. Fundamentum huius sententiæ est: nam ea dispositio est necessaria, & sufficit ad gratiam in sacramento recipiendam, quæ tollit obicem peccati, saltem in conscientia suscipientis: talis est contritio probabiliter putata, quia per illam homo videtur fecisse quantum in se fuit. Ergo contritio probabiliter putata est necessaria, & sufficit ad gratiam in sacramento recipiendam.

69. TERTIA sententia docet, sufficere attritionem ex aliquo supernaturali motiuo conceptam, etiamsi non putetur contritio, sed cognoscatur vt attritio: Est S. Tho. in 4. dist. 6. q. 1. art. 3. ad quæst. 1. ad 5. & dist. 18. q. 1. art. 3. ad 1. q. & 3. par. q. 68. art. 4. & q. 80. art. 4. ad 2. Scoti in 4. dist. 14. q. 4. art. 3. & dist. 4. q. 5. §. *Respondeo*, Richardi dist. 18. art. 2. q. 1. Durand. dist. 5. q. 2. n. 7. & dist. 18. q. 2. n. 6. Palud. dist. 4. q. 1. & dist. 19. q. 1. art. 2. in fine, Soti quoad solum sacramentum Baptismi dist. 6. q. 1. art. 7. post 5. conclus. Palat. dist. 4. disp. 3. & dist. 18. disp. 2. Tolet. in summa lib. 2. cap. 21. & lib. 3. cap. 10. Suar. 3. par. tomo 3. disp. 7. sect. 4. §. *Occurrebat*, & disp. 28. sect. 2. dicto 2. & de sacramento Pœnitentiæ disp. 20. sect. 1. Valent. disp. 4. q. 3. punct. 3. §. *Sed quæstio hîc est*, & disp. 7. q. 8. punct. 3. §. *Est igitur tertia opinio*, Vasquez disp. 158. cap. 4. Nugnez 3. parte quæst. 62. art. 1. difficul. 3. conclus. 4.

S. Thomas. *Scotus.* *Richardus.* *Durandus.* *Paludanus.* *Sotus.* *Palatius.* *Toletus.* *Suarez.* *Valentia.* *Vasquez.* *Nugnez.*

70. QVARTA demum sententia, est Soti in 4. citata dist. 18. q. 3. art. 3. §. *Atqui meminisse oportet*, existimantis, contritionem solius naturæ viribus elicitam sufficere ad effectum horum sacramentorum consequendum. Pro explicatione propositæ controuersiæ,

Sotus.

71. DICO 1. Ad consequendam gratiam sacramentorum mortuorum non sufficit sola voluntas recipiendi sacramentum: Est communis: Opposita sententia tribuitur Scoto in 4. dist. 14. q. 4. art. 3. vbi obscurè loquitur, apertè tamen nobiscum sentit dist. 4. q. 5. Fundamentum est: quia vel ad hæc sacramenta accedis cum aliquo peccato personali, & sic necessaria est aliqua detestatio, quâ tollatur obex; nam quamdiu peccatum non retractatur, tamdiu censetur moraliter perseuerare: vel cum solo originali, vt contingeret adulto ad Baptismum accedenti absque peccato personali, & tunc necessarius est saltem actus fidei & spei, quo firmiter credas, & speres, te in amicitiam & filiationem Dei ex meritis Christi recipiendum, *oportet* enim Heb. 11. *accedentem ad Deum credere, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.*

Non sufficit sola voluntas recipiendi sacramẽtum mortuorum. *Scotus.* *Heb. 11.*

72. DICO 2. Non sufficit ad consequendum effectum horum sacramentorum quiuis dolor de peccatis personalibus commissis, sed requiritur supernaturalis. Colligitur ex Trident. sess. 6. cap. 6. & Canon. 3. & sess. 14. cap. 4. Vbi dolorem ad hæc sacramenta requisitum, appellat Spiritus sancti impulsum, ad eumque requirit gratiam per Christum, & Spiritus sancti adiutorium.

Requiritur dolor supernaturalis. *Tridentin.*

73. Fundamentum, quia cùm hic dolor sit dispositio ad gratiam in sacramento recipiendam, cumque omnis dispositio debeat esse eiusdem ordinis cum forma, ad quam disponit, necessariò erit supernaturalis & eiusdem ordinis cum gratia. Neque est ratio, vt dicamus, talem dolorem solùm requiri ad iustificationem, quæ disponit extra sacramentum, præsertim cum Concilium loquatur de dolore ad sacramentum requisito. Nec sufficit, quod inuincibiliter putes, te accedere cum dolore supernaturali: nam hoc solùm facit vt non pecces, non autem vt gratiam consequaris: cùm hoc non ex tua opinione, sed ex Christi institutione pendeat.

74. Dixi *De peccatis personalibus*: nam pro peccato originali nullus est necessarius formalis dolor, cùm illud non sit propriâ voluntate commissum, proinde non debet propriâ voluntate retractari. Vnde adultus cum solo originali ad Baptismum accedens, cum solo actu fidei & spei consequeretur remissionem ipsius: tametsi hi actus non sufficiant ad consequendam remissionem peccati originalis extra Baptismum, sed necessariò requiratur dilectio Dei finis supernaturalis, vt præcedente disput. sect. 2. assert. 2. docuimus.

Ad remittendum originale non requiritur dolor formalis.

75. DICO 3. Dolor ad effectum horum sacramentorum consequendum debet esse supernaturalis quoad substantiam: nec sufficit supernaturalis tantùm quoad modum. Fundamentum est: quoniam dolor ad effectum horum sacramentorum consequendum requisitus, debet elici ex aliquo motiuo supernaturali: omnis autem dolor ex motiuo supernaturali elicitus est supernaturalis quoad substantiam: igitur dolor ad effectum horum sacramentorum consequendum requisitus, necessariò debet esse supernaturalis quoad substantiam. Minor probatur, nam motiuum formale specificat actum, eleuando illum intra eundem ordinem, in quo est motiuum ipsum. Maiorem ostendo: nam vt hæc sacramenta conferant gratiam, requirunt supernaturalem notitiam fidei Christi Authoris bonorum supernaturalium, sine quâ fide nulli patet ad salutem aditus. Hæc autem necessariò includit motiuum supernaturale, ipsam scilicet authoritatem Dei reuelantis. Porrò peccator habitâ notitiâ Dei Authoris supernaturalis,

Dolor supernaturalis ad sacramentũ mortuorum.

naturalis, tenetur ad ipsum accedere cum aliquo affectu supernaturali, adeoque peccatum retractare ex aliquo motiuo supernaturali; quia tenetur per affectum saltem implicitum illud retractare, quatenus est contra Deum auctorem supernaturalem. Atqui dolor supernaturalis quoad modum tantùm non se extendit ad motiuum supernaturale, sed solùm ad motiuum naturale, cùm sit quoad substantiam naturalis.

Trident. 76. Eamdem Assertionem non obscurè colligo ex Concilijs, præsertim Tridentino sess. 6. canon. 3. vbi docet ad iustificationem adultorum per sacramentũ Baptismi, de quo in ea sessione prę cipuè agitur, requiri actus fidei, spei, dilectionis, & pœnitentię, ex inspiratione & adiutorio Spiritus sancti, *sicut oportet*, elicitos. In quo testimonio primum noto, Concilium non solùm dixisse, ad hos actus requiri inspirationem, sed etiam adiutorium Spiritus sancti, vt nimirum indicaret, ad hos actus non solùm requiri cogitationem congruam ex parte intellectus, per inspirationem significatam; sed etiam supernaturalem concursum ad ipsam entitatem actus, per adiutorium Spiritus sancti importatum.

77. Secundò expendo, eodem modo Concilium ad iustificationem per sacramentum requirere fidem, atque spem, dilectionem, & pœnitentiam. Atqui certum est, ad iustificationem, siue per sacramenta, siue extra sacramenta, non sufficere fidem quoad modum tantùm supernaturalem, sed requiri fidem supernaturalem quoad substantiam: quia requiritur fides Dei vt Auctoris ac Remuneratoris supernaturalis: quę cùm nitatur reuelatione diuina, tanquam motiuo formali assentiendi, non poterit non esse supernaturalis quoad substantiam: ergo etiam reliqui actus, quos Concilium requirit, erunt supernaturales quoad substantiam.

78. Tertiò, particulę illæ, *sicut oportet*, non obscurè indicant, posse alios actus etiam honestos fidei, spei, dilectionis, & Pœnitentiæ ab homine exerceri, qui tamen non sunt *sicut oportet* ad iustificationem requisiti. Nec dici potest, Concilium per actus fidei, spei, dilectionis, & Pœnitentiæ sicut oportet ad iustificationem requisitos, intelligere quoscunque actus fidei, spei, dilectionis, & Pœnitentiæ ex recto honestoque fine elicitos, esto non ex motiuo supernaturali; solumque excludere actus fidei, spei, dilectionis, & Pœnitentię ex prauo fine vitiatos: Non, inquam, hoc dici potest: nam de talibus actibus ex prauo fine elicientis vitiatis nulla poterat esse difficultas: vnde non erat, cur Concilium eos specialiter excluderet: sed potiùs excludere voluit eos actus, qui licet ex honesto, non tamen ex supernaturali fine & motiuo eliciti essent: nam de his tantũ poterat esse difficultas.

Sufficit cõ tritio ad effectum mortuorum. Trident. 79. DICO 4. Non est necessaria contritio; sed sufficit attritio ad effectum horum sacramentorum consequendum. Hanc assertionẽ ita puto ex Trid. manifestè deduci, vt oppositum nequeat hoc tempore sine aliqua nota defendi. Etenim loquens de attritione sess. 14. cap. 4. *Et quamuis*, inquit, *sine sacramento Pœnitẽtiæ per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in sacramento Pœnitentiæ disponit.* A fortiori colligitur hanc eandem attritionem sufficere ad effectum Baptismi, ad quem minor dispositio requiritur, quia maior præcedit ignorantia rerum diuinarum.

80. Nec obstat, quòd Concilium dicat, illam tantùm disponere ad gratiam in sacramento impetrandam: quia non negat, illam in sacramento gratiam conferre, sed explicat modum, quo illa in sacramento ad gratiam causandam concurrit, nempe vt dispositio ex parte pœnitentis. Nam ea ratione Concilium affirmat, attritionem in sacramento ad gratiam concurrere; quâ negat, illam ad eamdem gratiam concurrere extra sacramentum: sed non negat extra sacramentum attritionem ad gratiam concurrere disponendo, & impetrandò: nam etiam extra sacramentum hoc modo attritio disponit ad gratiam; sed per se iustificando, vt partem sacramenti: igitur hoc modo affirmat, attritionem ad gratiam in sacramento concurrere.

81. Ratio à priori desumitur ex natura horum sacramentorum, quæ cùm sint per se primò instituta ad vitam spiritualem conferendam, quæ propterea mortuorum dicuntur, non debent illam per se supponere: per se autem illam supponerent, si ad suum effectum præstãdum necessariò requirerent contritionem: quia per se supponerent subiectum præuia contritione iustificatum, ac proinde viuum. Maior patet, quia si per se illã supponerent, non possent ipsa per se vitam conferre, sed solùm augmentum vitæ, quia non possunt alium effectum cõferre, quàm quem ipsa possunt inducere, posita dispositione subiecti: sed recuperata vita per contritionem, non possunt ipsa, nisi augmentum vitæ conferre.

Sacramenta mortuorum per se primò instituta ad primam gratiam. 82. Quòd autem hæc sacramenta per se primò instituta sint ad vitam, non autem ad augmentum vitæ spiritualis, constat tum ex scriptura & Concilijs, in quibus per Baptismum dicimur renasci & regenerari; per Pœnitentiam, ad vitam resurgere. Tum ex formis, quibus hęc sacramenta constant: *Ego te baptizo*; *Ego te absoluo*: quorum illa significat gratiam sordium emaculatiuam; hæc peccatorum remissiuam: atqui sacramenta nouæ legis efficiunt quod significant: ergo ipsa per se debent efficere sordium emundationem, & peccatorum remissionem, quam significant: alioqui tales formæ non verificarentur, cùm tam supponerent peractum, quod ipsæ significant. Confirmatur: Si baptizans & absoluens supponerent subiectum à peccatis purgatum, non bene dicerent, *te baptizo*, *te absoluo*: nam *baptizare & absoluere* significant, conferre gratiam emundatiuam, & à peccatis remissiuam. Tum ex illo axiomate Theologorum, quod hæc sacramenta faciunt ex attrito contritum: prę stant autem

autem hoc non formaliter, mutando intrinsecè attritionem in contritionem, sed effectiuè conferendo attrito gratiam, quæ quoad effectum æquiualet cõtritioni: Tum demum, quia alioqui arctior esset via ad salutem nunc, quàm in lege naturæ, in qua sufficiebat sola contritio cum obseruantia tantùm iuris naturalis: cùm tamen nunc requiratur etiam obseruantia iuris positiui Sacramentorum. Vnde sacramenta potiùs nobis obessent, quàm prodessent.

83. DICES. Eadem gratia, quæ nobis per contritionem datur, adscribitur his sacramentis, in quorum voto illa nobis datur, vt testatur Trident. sess. 14. cap. 4. Sed contrà: nam hoc non est aliud, quàm hęc sacramenta ad contritionem concurrere vt præcepta suo tempore seruanda, vti concurrunt alia præcepta; sicut etiam in veteri lege concurrebant præcepta naturalia. Nam ex eo, quòd contritio est efficax detestatio peccati, necessariò dicit voluntatem ampliùs non peccandi, & per consequens propositum de cætero pręcepta omnia seruandi.

Trident.

Sufficit attritio etiam cognita. Fundamentum.

84. DICO 5. Ad consequendum effectum horum sacramentorum sufficit attritio, etiam cognita attritio. Fundamentum est: quoniam ea dispositio, etiam secundum prudentem æstimationem sufficit ad effectum sacramenti, quæ ex institutione Christi censetur sufficere ad finem sacramenti: sed attritio etiã cognita attritio ex institutione Christi censetur sufficere ad finem horum sacramentorum: ergo. Maior constat, quoniam illa dispositio sufficit, etiam secundùm prudentem ęstimationem, quæ conformatur institutioni Christi, nam hæc est regula omnis dispositionis in sacramentis requisitæ. Minor patet, quia hæc sacramenta ex institutione Christi ordinantur ad conferendam primam gratiam, ad quam contritio non modò non est necessaria, sed potiùs illam destruit: nam hoc ipso quòd illam prękrequirerent, non possent ipsa primam gratiam conferre, dum collatam supponerent per contritionem.

85. Confirmatur. Vel hæc probabilis æstimatio attritionis vt contritionis requiritur, vt non irroges iniuriam sacramento, accedendo cum sola attritione cognita: atqui nullam irrogas iniuriam, dum accedis cum dispositione à Christo requisitâ. Vel quia Christus ipse hoc instituit, vt attritio putata esset sufficiens dispositio ad effectum horum sacramentorum. Et contrà est, quia nunquàm Christus obligat ad habendam maiorem dispositionem secundùm æstimationem, quam re ipsa necessaria sit, quia nunquam obligat supra naturam & exigentiam rerum. Cùm igitur hæc sacramenta ex Christi institutione ordinata sint ad conferendam primam gratiam, verosimile non est, Christum voluisse, vt ad illa accederemus cum contritione putatâ: alioqui obligasset nos supra naturam & exigentiam horum sacramentorum; imò contra ipsiusmet voluntatem, quæ dum hæc sacramenta ordinauit ad conferendam primam gratiam, non potuit pro dispositione requirere in subiecto contritionem, neque realem, quia hoc repugnat primæ voluntati; neque putatam, quia hæc non exigitur à natura horum sacramentorum.

86. AD Fundamentum primę sententiæ, nego Antecedens. Nam licet attritio non tollat peccatum, tollit tamen affectum peccati, qui solus est obex ad effectum horum sacramentorum, vt apertè colligitur ex Trid. sess. 14. cap. 4. vbi loquens de attritione, vt est dispositio ad sacramentum Pœnitentiæ, *si voluntatem*, inquit, *peccãdi excludat*. Ratio verò est, nam alioqui hęc sacramenta nunquam possent conferre effectum, ad quem sunt à Christo instituta, sed semper illum necessariò supponerent collatum.

Licet attritio non tollat peccatũ tollit tamen affectum peccati. Trident.

87. Ob eamdem rationem non tenemur ad consequendum effectum horum sacramentorum retractare peccata, quatenus Dei offensæ sunt explicitè & formaliter, sed sat est, illa retractare, quatenus Dei offensæ sunt implicitè & materialiter, explicitè verò & formaliter, quatenus mala nostra sunt ex aliquo supernaturali motiuo, non excludendo positiuè illa vt Dei offensæ sunt. Quòd si interdum teneamur iure naturæ illa retractare, quatenus Dei offensæ sunt, hoc non oritur formaliter ex natura horum sacramentorum, sed aliunde, vt sequenti tomo de pœnitentiæ virtute ostendam.

Ad effectum sacramentorum non tenemur retractare peccata, vt Dei offensæ sunt explicitè.

88. Ad Tridentinum Resp. in priori loco duo facere: primùm declarat modum, quo vniuersaliter possint peccatores ad iustificationem se disponere, vbi vtrumque actum explicat, attritionis, & Contritionis. Secundò, eamdem doctrinam applicat ad modum, quo adulti se disponunt ad iustificationem per Baptismum. Vnde necesse non est, vt Concilium hanc doctrinam applicet iustificationi, quę fit per Baptismum, quo ad actum contritionis, sed solùm quoad actum attritionis. In posteriori verò eodem modo agit de contritione tam perfectâ, quàm imperfectâ: de perfecta dum docet illam quouis tempore necessariam fuisse ad impetrandam veniam peccatorum: de imperfectâ, dum ait, illam in homine post Baptismum lapso præparare ad remissionem peccatorum. Vel certè dici potest, quod in idem redit, ibi Concilium agere de contritione, quę non solùm necessaria est ad remissionem peccatorum cum sacramento, sed etiam in voto sacramenti Pœnitentiæ.

89. AD Fundamentum secundę sententię, negandum est, per attritionem etiam cognitam non tolli obicem ad hæc sacramenta. Nec tenemur ad hæc sacramenta accedendo, facere quantum possumus, sed quantum sufficit ad effectum horum sacramentorum recipiendum, iuxta Christi institutionem.

§. II.

Quam dispositionem requirant sacramenta viuorum vt gratiam conferant adultis?

Durandus. 90. PRIMA sententia Durand. in 4. dist. 11. qu. 4. nu. 6. affirmantis, ad consequendam effectum Eucharistiæ præter statum gratiæ requiri actualem deuotionem, ad consequendum verò effectum sacramentorum, sufficere statum gratiæ. Idem sentiunt quoad effectum Eucharistiæ Alens. 4. p. qu. 10. membr. 8. art. 3. §. 2. Bonauent. in 4. dist. 12. art. 4. qu. 1. S. Thom. qu. 2. art. 1. quæstiunc. 3. & ad 3. Palud. q. 1. art. 2. Syluest. Verbo *Eucharistia* in fine, Caiet. qu. 79. art. 1. qui consequenter docet, peccata venialia, quæ talem deuotionem tollunt, impedire effectum Eucharistiæ. Addit Caiet. illud augmentum gratiæ, quod defectu actualis deuotionis in ipsa susceptione sacramenti impeditur, dari postea recedente fictione. Fundamentum est: quia Eucharistia datur per modum cibi & potus, qui viuentem non nutrit sine proprio actu vitali ipsius viuentis; reliqua verò quia solùm dantur per modum cuiusdam corporalis augmenti, gratiam augere possunt sine proprio actu sumentis. Confirmatur, si ad augendam gratiam Eucharistia actualem deuotionem non requireret, tot sacerdotes quotidie celebrantes, magnum cumulum gratiæ acquirerent, hoc autem est contra experientiam, nam cùm gratia sit operatiua, deberent quotidie feruentiores euadere, cuius tamen oppositum constat.

Alensis. *Bonauent.* *S. Thomas.* *Paludanus* *Syluester.* *Caietanus*

Suarez. *S. Thomas.* *Nugnez.* *Corduba.* *Valentia.* *Vasq* *Toletus.*

91. SECVNDA sententia Suar. 3. par. disp. 7. sect. 4. Nugnez 3. par. qu. 62. art. 1. dubitat. 3. concl. 5. Negantium, vllum sacramentum viuorum, vt gratiam habitualem adaugeat, requirere, præter statum gratiæ, actualem deuotionem. Idem docent de Eucharistia S. Thom. 3. p. qu. 79. art. 8. Corduba lib. 1. qu. 8. Valent. disp. 6. qu. 8. punc. 3. Vasq. disp. 206. cap. 2. Tolet. lib. 6. cap. 16. & alij. Fundamentum est: nam aliqua ex his sacramentis conferri possunt pueris & phreneticis, si ante petierunt. 26. qu. 6. cap. *Is qui*, ergo vt gratiam conferant, non requirunt nisi statum gratiæ.

92. Pro explicatione, distinguenda est duplex gratia, quam sacramenta per se conferunt, altera habitualis, actualis altera, quæ & sacramentalis dicitur; & consistit in aliqua sancta cogitatione intellectus, & pia motione voluntatis ad melius faciliusque consequendum finem, propter quem sacramentum, quod suscipitur, institutum est.

Dispositio ad gratiam sacram. viuorum, nulla actualis distractio.

92. DICO 1. Vt sacramenta viuorum gratiam sacramentalem conferant, non sufficit status gratiæ habitualis, sed requiritur præterea, vt suscepturus sacramentum, ad illud accedat sine actuali distractione mentis. Fundamentum est: quoniam cùm hæc gratia consistat in aliqua sancta cogitatione ex parte intellectus, & pia affectione ex parte voluntatis, impeditur per quãcunque mentis distractionem: etenim occupata mens circa alia obiecta disparata, non est capax piæ motionis, quæ naturaliter supponit potentiam, à quâ vitaliter est elicienda, liberam ab omni alia disparatâ operatione.

94. Dixi, *sine actuali distractione mentis:* quia non est necessaria positiua mentis deuotio ad recipiendam gratiam sacramentalem, nisi per accidens, vel quatenus nequit mens humana esse sine aliqua vitali operatione; & consequenter dum ad sacramentum non accedit cum bonâ, necessariò accedere debet cum malâ, aut disparatâ operatione, quæ ipsam occupat, quo minùs possit suscipere cęlestes influxus, quos Deus per sacramentum paratus erat conferre: vel certè quatenus sacramentum susceperus habet aliquod peccatum veniale non retractatum contra finem, propter quem, sacramentum suscipiendum est institutum: nam etiam peccata venialia, præsertim contra finem sacramenti, quod suscipitur, sunt obex ad huiusmodi auxilia recipienda. Cæterùm extra hos casus non est per se necessaria positiua deuotio ad gratiam sacramentalem horum sacramentorum recipiendam: tum quia qui sic accedit, accedit sine obice ad gratiam sacramentalem: vnde sacramenta, cùm operentur ad instar causarum naturalium, necessariò conferunt omnem effectum, in ordine ad quem non inueniunt obicem. Tum quia vel hæc positiua deuotio esset aliqua pia motio in ordine ad eundem finem, propter quem sacramentum ipsum est institutum; & tunc non posset esse effectus sacramenti, cùm nullus effectus præsupponatur ad suam causam: vel esset aliquis alius pius affectus; & neque hic est necessarius, vt probatum est: alioqui gratia sacramentalis non tam daretur vi sacramenti operantis ex meritis Christi, quàm vi ipsius operis & meriti sacramentum suscipientis, cùm talis actus à personâ iustâ elicitus sit dignus huiusmodi auxilio, quod sacramentum ipsum conferre dicitur.

Dispositio ad augmentum gratiæ habitualis, status gratiæ.

95. DICO 2. Vt hæc eadem sacramenta conferant augmentum gratiæ habitualis, sufficit solus status gratiæ cum voluntate virtuali recipiendi sacramentum, vt sacramentum est: quę voluntas ad minimum includit fidem, quâ creditur tale sacramentum à Christo institutum; & spem, quâ illud vt nobis fructuosum speramus. Fundamentum est. Quia hęc sacramenta gratiam conferunt obicem non ponentibus, sed qui ad illa accedit in statu gratiæ, etiam cum mentis distractione, & peccato veniali, non accedit cum obice, quia nullum peccatum veniale opponitur gratiæ habituali, sed tantùm actuali; ergo.

96. Confirmatur: Nam hæc sacramenta remittunt mortale inuincibiliter ignoratum, vt infrà dicemus: cùm igitur aliquis accedit ad Eucharistiam cum actuali distractione &

peccato mortali inuincibiliter ignorato, vel conſequitur remiſſionem mortalis, vel non; ſi primum, ergo mentis diſtractio non impedit gratiam habitualem; ſi ſecundum, ergo poſſet hic ſtatim mori & damnari, quod eſt contra Caietanum affirmantem, qui ſic diſtractus ad Euchariſtiam accedit, non priuari in æternum augmento gratiæ. Atque ad hoc tandem inclinat Alenſis in reſponſione ad penultimum: *Exiſtimo*, inquit, *quòd iuſtus accedens ad communionem, licet negligens fuerit in præparando ſe, modo debito & ſufficienti, dummodo non cadat à iuſtitia, aſſequatur aliquo modo effectum principalem huius ſacramenti ſcilicet vnionem firmiorem cum capite & membris.*

Caietanus.

Alenſis.

Voluntas recipiendi ſacramentum.

97. Quod autem requiratur voluntas recipiendi ſacramentum vt ſacramentum eſt, probatur: Quia ſacramenta ſunt inſtrumenta meritorum Chriſti, quę non communicantur, niſi liberè cooperantibus. Quòd verò hæc voluntas includat fidem & ſpem, patet: quia dicit aſſenſum fidei ſupernaturalis ex teſtimonio Dei cum deſiderio conſequendi aliquod bonum ſupernaturale. Quod ſufficiat virtualis, conſtat, alioqui non poſſent hęc ſacramenta miniſtrari mente captis, qui antea petierunt. Cuius ratio eſt, quia hæc virtualis voluntas ſufficit ad tranſigenda negotia humana: non eſt autem putandum, Chriſtum maiorem diligentiam ad ſacramenta requirere, quàm quæ ad negotia humana tranſigenda requiretur, præſertim cùm idem Chriſtus ſacramenta inſtituerit in actionibus humanis, ab homine nomine ipſius Chriſti exercendis.

98. *Obijcies.* Si peccatum veniale actuale non impediret gratiam ſacramenti, poſſet eſſe diſpoſitio ad recipiendam gratiam in ſacramento, quia poſſet quis accedere ad ſacramentum cum ſola voluntate inanis gloriæ. Concedunt aliqui ſequelam. Nec reputant abſurdum, veniale eſſe diſpoſitionem ad gratiam ſacramentalem, quia hæc non reſpondet diſpoſitioni, ſed Chriſti merito: ſed neganda eſt ſequela, & ad probationem dicendum, quod vel hic actus inanis gloriæ eſſet tantùm concomitans actum recipiendi ſacramentum, & ſic non inficeret illum, propter quem daretur gratia in ſacramento; vel obiectum aut circumſtantia illius, & ſic in eo deeſſet ſufficens voluntas recipiendi ſacramentum, quia hæc debet eſſe ſupernaturalis ex motiuo fidei, vnde nequit eſſe ex motiuo prauo, quia requirit auxilium ſupernaturale per Chriſtum, quod non datur ad actus prauos.

99. Ex dictis deducitur, à fortiori peccatum veniale non impedire gratiam, quæ datur per ſacramenta mortuorum: nam poteſt quis eſſe diſpoſitus ad illam per attritionem ſupernaturalem, & ſimul concomitanter habere actum inanis gloriæ, quæ primam gratiam iuſtificantem non impedit.

Caiet.

100. Ad fundamentum primæ ſententiæ. Reſp. ſufficere voluntatem virtualem recipiendi ſacramentum. Ad confirmationem, primò hoc ipſum eſt contra Caietanum, qui vult illud augmentum gratiæ, quod in ſuſceptione ſacramenti impeditur, dari poſtea recedente fictione: nam etiam contra eius ſententiam procedit ipſius argumentum, quando recedente fictione datur augmentum gratiæ, quod ab initio impeditum fuit. Reſp. ſecundò, rationem, cur talis gratia ſic aucta, non operetur quotidie feruentiùs, eſſe, quia illa non eſt proximè operatiua per ſe ipſam, ſed per auxilia, quę ob mentis diuagationem negantur: quoniam, vt ſupra dictum eſt, ad hæc auxilia non ſolùm eſt obex peccatum mortale, ſed etiam veniale: nam hæc auxilia ordinantur ad familiaritatem cum Deo, quæ non ſolùm impeditur peccato mortali, ſed etiam veniali: quia licet hoc non opponatur diuinæ amicitiæ, quæ fundatur in gratia habituali; opponitur tamen diuinæ familiaritati, quæ habetur per ſpecialia auxilia Dei, vt fusè ſequenti tomo.

101. Cęterùm falſum eſt, quod Caietanus docet, augmentum illud gratiæ dari recedente fictione: ſequeretur enim, ſi quis cum peccato mortali ad Euchariſtiam cum ſola contritione putata diſtractus accederet, poſtea extra ſacramentum, recedente fictione illum iuſtificatum iri: quia ceſſante diſtractione, ſine nouo actu rediret gratia, quam acceptaturus erat in ipſo ſacramento, ſi ad illud diſtractus non acceſſiſſet.

Caiet.

SECTIO V.

An ſacramenta viuorum vim habeant conferendi primam gratiam?

102. PRIMA ſententia negat de ſacramento Euchariſtiæ, & à fortiori negatum manet de reliquis, de quibus minor videtur ratio. Eſt Bonauent. in 4. diſt. 9. ar. 2. q. 3. & diſt. 12. par. 2. art. 1. q. 2. Rubion. diſt. 9. q. 2. Gabr. eadem diſt. q. 2. ar. 2. concluſ. 1. Vaſquez 3. p. diſp. 205. cap. 4. Fundamentum Vaſq. eſt: quia nullum effectum ex opere operato tribuere debemus ſacramentis, qui vel ex eorum inſtitutione & natura, vel ex aliqua Eccleſię aut Patrum authoritate non colligatur.

Bonauent. Rubio. Gabr. Vaſq.

103. SECVNDA ſententia affirmat de Euchariſtia, nulla mentione factâ de alijs: Eſt Alenſ. 4. part. qu. 11. membr. 2. art. 2. §. 2. circa finem, qui non ſibi contradicit qu. 10. membr. 8. art. 1. §. 2. vbi tantùm negat, Euchariſtiam conferre primam gratiam per ſe, non autem negat, illam interdum conferre per accidens, & *in caſu*, vt ipſe loquitur ad 3. Eſt etiam Scoti in 4. diſt. 9. §. *dicendum*, Richar. art. 2. qu. 1. & diſt. 12. art. 5. qu. 1. Palatij diſt. 9. diſp. 10. aliàs 4. Petri Soti ſect. 12. de Euchariſtia, Sylueſt. Verbo *Euchariſtia* in fine, Vegæ in Trid. lib. 9. cap. 34. Tole. lib. 6. cap. 15. inclinat Durandus in 4. diſt. 9. q. 4. nu. 7.

Affirmat. Alenſis.

Scotus. Richardus. Palatius. Petus Sotus. Sylueſter. Vega. Toletus. Durandus.

104. TERTIA ſententia affirmat de omnibus ſpeciatim verò de Confirmatione, Euchariſtia

S. Thomas. Caietanus. Capreolus. Sotus. Suarez. Henriquez. Nugnez.

rittia, & extrema vnctione: Sit S. Thom. 3. parte qu. 72. art. 7. ad 2. & quæst. 79. art. 3. & in 4. dist. 7. qu. 2. a. 2. ad 2. qu. & dist. 12. q. 2. ar. 1. ad qu. 1. & dist. 23. q. 1. ar. 2. ad 1. q. Caiet. qu. 72. ar. 7. in sua q. 1. Capreoli in 4. dist. 23. ar. 1. concl. 2. Soti dist. 7. qu. vnica. ar. 7. §. *Quod si sciscitetis*, & dist. 12. qu. 1. ar. 4. concl. 2. Suar. disp. 7. sect. 4 §. *Occurrebat*, & disp. 63. sect. 1. Henriq. lib. 1. de sacramento Pœnit. cap. 2. Nugnez 3. p. q. 62. ar. 1. diff. 2. pro explicatione huius sententiæ.

Sacramenta viuorum non primò instituta ad primam gratiam.

105. DICO 1. Sacramenta viuorum non sunt per se primò instituta ad conferendam primam gratiam. Fundamentum est, quia per se non sunt instituta ad vitam ipsam spiritualem gignendam, sed ad illam duntaxat nutriendam & augendam; propterea enim dicuntur sacramenta viuorum, quia vt gratiam conferant, requirunt vitam. Ratio à priori, est voluntas diuina. Congruentia verò est: quoniam, vt docet Florent. in decreto de vnione, omnia sacramenta nouæ legis ordinantur ad hominem in vita spirituali perficiendum. Vnde sicut quædam sunt, quæ vitam naturalem progignunt, alia quæ genitam nutriunt & conseruant: ita aliqua sacramenta sunt, quæ vitam supernaturalem generant; alia, quæ genitam nutriunt & conseruant.

Concilium Florent.

Illam conferunt per accidens.

106. DICO. 2. Omnia sacramenta viuorum per accidens & secundariò vim habent conferendi primam gratiam, & consequenter delendi peccata mortalia. Fundamentum est: quia omnia sacramenta ex se vim habent conferendi gratiam obicem non ponentibus: at potest interdum quis in peccato existens ad hæc sacramenta accedere sine obice. Maior est Tridentini sessione 7. canone 6. & 7. de sacramentis in communi. Minor probatur, nam si quis accedat ad illa cum peccato inuincibiliter ignorato, putans se probabiliter contritum, accedit sine obice: ergo recipit gratiam virtute sacramenti conferentis gratiam obicem non ponenti. Antecedens probatur, quia peccatum non est obex, nisi quatenus est in conscientia seu notitia peccatoris.

Trident.

107. Confirmatur. Si iustus accedat ad hæc sacramenta cum putatâ conscientiâ peccati, ponit obicem, & gratiam non recipit: ergo è contrario, si peccator accedat cum putatâ conscientiâ contritionis, non ponit obicem, & gratiam recipiet, quia moraliter fecit, quantum in se fuit. Nec tenetur ad maiorem diligentiam, quia non tenetur ad diligentiam per quam contritio re ipsa ponatur; sed per quam ponatur secundùm probabilem conscientiam & notitiam peccatoris: nam hæc est diligentia moralis, ad quam tantùm tenetur peccator, ne obicem ponat sacramento.

108. DICES. Ipsummet peccatum habituale non remissum, esse obicem ad effectum sacramenti. Sed contrà, quia illud non censetur moraliter obex, quod non est in probabili conscientia peccatoris. Probabile enim est, hęc sacramenta, cum gratiam causent ad instar causarum naturalium, respicere subiectum secundùm moralem dispositionem actualem, quam habet ille, qui ad hæc sacramenta accedit cum probabili conscientiâ status gratiæ. Hoc enim congruit & diuinæ largitati, & humanæ imbecillitati, & virtuti sacramentorum nouæ legis, quæ efficaciam habent ex meritis Christi iam exhibitis.

109. *Obiicies* 1. Prima gratia differt à secunda, quia inuoluit remissionem peccati; ergo non possunt neque per accidens ad illam se extendere sacramenta viuorum, sicut nec visus potest per accidens ad obiectum intelligibile se extendere. Respond. Differentiam hanc non esse intrinsecam in ipsa entitate gratiæ, sed extrinsecam ratione connotati. Prima enim dicitur, quia aliam non supponit; Secunda, quia supponit aliam sicut primus calor dicitur, qui nullum alium in subiecto supponit; secundus, qui alium ânte se supponit: vnde si ille, qui productus fuit secundo loco, productus fuisset primo; ille, non hic diceretur primus (suppono enim gradus homogeneos). Nec refert, quòd prima gratia sit remissiua peccati, quia hoc non est peculiare illi gratiæ, quę dicitur prima, sed commune omni, habet enim hoc quęlibet gratia ex eo, quòd est amicitia & filiatio adoptiua Dei. Vnde exemplum de visu & intelligibili non est simile, quia visibile, quod est obiectum proprium visus, essentialiter differt ab intelligibili, quod est obiectum intellectus.

Denominatio prima non est intrinseca gratiæ.

110. *Obijcies* 2. Sequeretur nos posse esse certos, quòd simus in gratia, contra Tridentinum session. 6. cap. 9. sequela probatur. Quia potest quis esse certus, quòd ad sacramentum accedat cum probabili conscientia nullius peccati mortalis; ergo potest esse certus quòd ex vi sacramenti iustificetur. Respond. Negando sequelam, tum quia nostra sententia non est certa, sed tantùm probabilis: tum quia prętęr bonam fidem, sæpè requiritur supernaturalis attritio, cuius certitudinem habere non possumus, cùm pendeat ex motiuo & auxilio supernaturali. Tum quia non sumus certi, an sufficienter nos discusserimus.

Trident.

Quid requiratur vt vt mam gratiam conferant.

111. DICO 3. Vt hæc sacramenta conferant primam gratiam, & remitttant mortalia inuincibiliter ignorata, requirunt in subiecto attritionem supernaturalem, quæ vniuersaliter cadat super omnia peccata, si ea nunquam sint retractata, sin autem illa sint aliquando retractata, & postea inculpabiliter oblita, talis attritio non requiritur, sed sufficit bonâ fide ad sacramentum accedere cum conscientia status gratiæ. Primum probo: quia vt suppono, peccatum remitti non potest sine proprio actu peccatoris; ergo si ea nunquam fuerint retractata, vt possint virtute sacramẽti remitti requiritur attritio, quæ saltem sub generali ratione peccati illa retractet. Secundum ostendo, nam hæc attritio non requiritur vt materia sacramenti, quo pacto requiritur in sacramento pœnitentię, cuius absolutio cadere debet

re debet ſupra peccata confeſſa & deteſtata, ſed vt conditio ſine qua gratia infundi, & peccatum remitti non poſſet: ergo ſi ſemel illa fuerint deteſtata, ſufficit, vt per gratiam virtute ſacramenti cauſatam remitti poſſint.

112. Ad fundamentum primæ ſententiæ. Reſpond. Hoc probabiliter colligi ex eorum natura & inſtitutione, quâ teſte Tridentino, gratiam conferunt obicem non ponentibus. *Trident.*

SECTIO VI.

An ſacramenta æqualem gratiam conferant æqualiter, inæqualem verò inęqualiter diſpoſitis?

Paludanus. Mayronus. Gabriel. Caietanus Scotus. Maior.

113. PRIMA ſententia negat: Eſt Palud. in 4. diſtinct. 4. qu. 1. Mayr. qu. 2. Grabr. q. 2. a. 2. concl. 7. Caiet. q. 64. ar. 1. in reſpon. ad 2. inclinat Scotus in 4. diſt. 4. q. 7. & probabile putat Maior quæſt. 3. licet Gabriel, Caietanus & Scotus aſſerant, maiorem illam gratiam, quæ vni baptizato prę alio confertur, non dari virtute ſacramenti quę in omnibus operatur ęqualiter, ſed vel ex beneuolentia Dei, vt Gabriel, vel ex deuotione miniſtri, vt Caietan. & Scotus, vel ex prędeſtinatione ad maiorem gloriam, vt idem Scotus.

114. Probat 1. hanc ſententiam Paludan. homines futuri ſunt æquales Angelis in beatitudine, quippe quorum debent ſedes reſtaurare: atqui omnes Angeli ſunt inæquales in beatitudine, nam quò ſunt natura nobiliores, eò in gloria ſunt ſublimiores: ſunt autem omnes ſpecie, adeoque natura differentes: ergo homines, qui illis futuri ſunt in gloria æquales, erunt inter ſe in eadem gloria inęquales: gloria autem inęqualis ſupponit gratiam inęqualem; ergo cùm multi infantes moriantur ante vſum rationis, in quo poſſent proprijs meritis inęqualem gratiam acquirere, debent eam gratię inæqualitatem recipere in Baptiſmo, ad quem omnes accedunt æqualiter diſpoſiti.

115. Probat Scotus 2. Prædeſtinato ad altiorem gloriam, maior debetur gratia: ergo in ſuſceptione ſacramenti interdum maior gratia datur vni, quàm alteri, etiamſi ad illud æqualiter accedant. Confirmat. priùs ratione Deus prædeſtinauit homines ad diuerſos gradus gloriæ, quàm ſacramenta inſtituerit, cùm ille ſit finis, hęc media: ergo ordinato ad maiorem gloriam rationabiliter maior gratia conferri poteſt per ſuſceptionem ſacramenti, quę tamen maior gratia non datur virtute ſacramenti, ſed prędeſtinationis.

116. Tertiò probatur. Nam nec miniſter miniſtrando, nec ſuſcipiens recipiendo ſacramentum fit deterioris conditionis; ſed poſſet miniſter extra ſacramentum maiorem gratiam impetrare ſuſcipienti; ergo & in ipſa ſacramenti ſuſceptione; ergo æqualiter diſpoſiti ex inæqualitate miniſtrantium inæqualem poſſunt gratiam in ſacramento recipere: vnde probabiliter infert Scotus, effectum illum, quo S. Nicolaus adhuc infans bis in hebdomada vnà tantùm contentus erat lactatione, fuiſſe ex peculiari gratia illi à parentibus impetrata. *S. Nicolaus.*

117. SECVNDA ſententia Alenſ. 4. parte, quęſt. 8. membr. 8. ar. 3. §. 3. affirmantis primam partem quæſtionis, negantis verò ſecundam. Fundamentum, quia ſacramenta ex inſtitutione Chriſti ſunt ad certum gradum gratię determinata; ergo ſemper illũ inuariabiliter conferunt obicem non ponentibus: ergo ſiue æqualiter, ſiue inæqualiter ſint diſpoſiti accedentes, ſemper æqualem gratiam recipiunt ex opere operato, quamuis inæqualem ex opere operantis. *Alenſis.*

118. TERTIA ſententia S. Thom. 3. part. quęſt. 69. art. 8. & in 4. diſtinct. 4. quęſt. 2. art. 3. ad quęſt. 3. & 4. Bonauent. art. 1. qu. 3. Richar. art. 3. qu. 3. Argent. quęſt. vnica ar. 4. Capreoli diſt. 5. quæſt. 1. ar. 1. concl. 2. Soti diſtinct. 6. qu. 1. affirmantium vtramque quęſtionis partem, *quæ verior eſt & amplectenda.* Cæterùm quæſtio non eſt de ſacramentis ſpecie diuerſis, an exempli cauſa æqualem gratiam conferant Baptiſmus & Pœnitentia, ſed de diuerſis numero. Quo poſito, *S. Thomas. Bonauent. Richardus. Argentin. Capreolus. Sotus.*

119. Probatur prior pars. Sacramenta ſunt ad inſtar cauſarum naturalium, quæ quantum eſt de ſe, ſemper & omnibus gratiam conferunt: ergo ſunt determinata ad certum gradum gratię omnibus æqualiter diſpoſitis conferendum, vtrumque enim eſt de ratione cauſę naturalis, ad inſtar cuius ſacramenta ſunt inſtituta.

120. Poſterior pars colligitur ex Trident. ſeſſion. 6. cap. 7. vbi docet, gratiam ſacramentalem dari ſecundùm menſuram propriæ diſpoſitionis & cooperationis. Fundamentum eſt: quia quo magis ſubiectum per meliorem diſpoſitionem appropinquat ad cauſam, eò meliorem recipit effectum; ſacramenta ſunt cauſa gratiæ: ergo quò magis ad illa per meliorem diſpoſitionem appropinquamus, eò meliorem effectum recipimus. Confirmatur, nam hic modus fauet deuotioni, quam ſacramentis debemus. Notat autem Scotus, hanc gratiam ſacramentalem, quæ reſpondet meliori diſpoſitioni, non reſpondere arithmeticè & ad æqualitatem, ſed geometricè & proportionaliter. *Trident.* *Scotus.*

121. Ex his infertur hæc alia aſſertio nunquam gratia ſacramentalis augetur per meliorem diſpoſitionem miniſtri, vel per altiorem prædeſtinationem ſubiecti: non per meliorem diſpoſitionem miniſtri, vt ex Auguſtino contra Creſconium definitur de Conſecratione diſt. 4. canone, *ſi inter bonos.* Ratio, quia mereri alteri immediatè gratiam, vel augmentum ipſius, eſt proprium Chriſti; quia cùm gratia ſit principium gloriæ, & gloria nõ *Non augetur diſpoſitione miniſtri.* *Auguſt.*

detur

detur nisi ex meritis proprijs, aut Christi, nemo poterit immediatè illam alteri mereri: possumus autem impetrare, vt Deus in adultis excitet aliquem bonum motum, quo sibi vel de congruo primam, vel de condigno secundam gratiam mereantur, non autem ipsam gratiam sanctificantem immediatè. Non per altiorem prædestinationem subiecti, tum quia hoc congruentiùs fieri potest per propria merita ipsius subiecti: tum quia pari ratione quis dicet, Deum inæqualem gratiam ex opere operantis tribuere propter eumdem actum virtutis vni, quàm alteri, ob prędestinationis inæqualitatem. Vnde hanc sententiam Sotus appellat non tutam.

Sotus.

122. *Obycies.* Omne sacramentum est determinatum ad minimum gradum gratię, quem confert omnibus obicem non ponentibus; ergo & ad maximum, quem cōfert etiam inęqualiter dispositis. Respond. Negando consequentiam quia cùm minimam gratiam non conferat sacramentum iuxta mensuram dispositionis subiecti, sed virtute propriâ sibi à Christo communicatâ, potuit & debuit determinari voluntate Christi: Maiorem verò minima, quia confert iuxta mensuram dispositionis subiecti, cumque hæc determinata non sit ad maximum, nec gratia ipsa sacramentalis illi correspondens erit determinata ad maximum.

Infantes recipiunt æqualem gratiam baptismalem.

123. Ex dictis deducitur 1. Omnes pueros recipere ęqualem gratiam in Baptismo, quia omnes ad illum accedunt æqualiter dispositi, maiorem tamen quam recipiebant in circumcisione, quia meritum Christi exhibitum est validius ad salutem, quàm præuisum: semper tamen adultus vberiorem recipit gratiam baptismalem quàm infans, quia semper adultus accedit melius dispositus; nam vt gratiam accipiat, oportet vt accedat cum proprio motu fidei & spei, & formali dolore de peccatis à se commissis.

Adulti semper maiorem.

124. Dices. Infans accedit cum solo peccato originali, adultus verò etiam cum actuali: ergo melius dispositus accedit infans, quàm adultus. Confirmatur. Si infans accederet ad Baptismum iustificatus in vtero matris, accederet melius dispositus, quàm adultus existens in peccato: ergo tunc maiorem gratiam baptismalem reciperet, quàm adultus. Resp. Accedere melius dispositum negatiuè, quia cum paucioribus impedimentis, non positiuè, quo pacto melius dispositus accedit adultus. Porrò gratia ex opere operato, non respondet intēsior maiori dispositioni negatiuæ, sed maiori dispositioni positiuæ; eò quòd maior dispositio negatiua non disponit subiectum melius ad formam, sicut maior dispositio positiua. Nam quòd subiectum fuerit magis vel minùs frigidum, non facit, vt nunc illud sit magis vel minùs dispositum ad formam ignis, ex sola remotione intensioris, aut minùs intēsi frigoris: ergo etiamsi plura prędecesserint impedimenta in adulto ad gratiam recipiendam, quia tamen omnia illa propriâ attritione remouentur, non censetur minùs dispositus, quàm infans, qui cum solo accedit originali. Nam sic autem dispositio positiua, quæ sicut positiuè subiectum disponit, ita positiuè illud habilitat ad formam recipiendam.

125. Ad confirmationem. Resp. In eo casu Baptismum maiorem gratiam conferre puero iustificato, ob meliorem dispositionem positiuam habitualem; an verò maiorem, quàm adulto accedenti cum peccato, pendet ex proportione, quam talis gratia habitualis infantis habet ad dispositionem actualem adulti, quæ cæteris paribus semper est potior in ratione dispositionis.

Eadem proportione habitus & virtutes infunduntur.

126. Deducitur 2. In eadem proportione, qua infunditur gratia, infundi etiam habitus & virtutes supernaturales: quoniam cùm hæ infundantur tanquam proprietates gratiæ cūque proprietates naturaliter commensurari postulent essentiæ, cuius sunt proprietates, consequenter habitus & virtutes supernaturales, quæ sunt naturales proprietates gratiæ, infunduntur in eadem propotione, quâ infunditur gratia ipsa.

127. Dices. Interdum gratia, quæ confertur virtute sacramenti, est remissior virtutibus; ergo non semper virtutes infunduntur secundùm proportionem gratiæ. Antecedens probo: Nam habens quis gratiam vt sex, & in eadem proportione fidem & spem, si postea gratiam amittat, & iterum illam recuperet vt quatuor, non accipit fidem & spem in eadem proportione cum gratia, quia gratiam accipit vt quatuor, fidem verò & spem retinet vt sex, vt antea, cùm illas per peccatum non amiserit. Resp. Semper gratiam recuperari intensiorem ea, quæ fuerat amissa, & consequenter semper virtutes, quæ amissa gratia in peccatore remāserunt, augeri. Ratio est: quia cùm pœnitentia reuiuiscit tota gratia præcedens, & alia de nouo per pœnitentiam acquiritur. An autem detur casus, in quo virtutes non augeantur iuxta proportionem gratiæ, alibi definiuimus tomo 3. de gratia.

128. Ad primum primę sententiæ, neganda est maior: neque verum est, homines creatos fuisse ad restaurandas Angelorum sedes, ita vt si illi non peccassent, homines creati non fuissent, cùm sint per se beabiles, independenter ab Angelis: neque, si eo tantùm fine creati fuissent, necessariò sequitur, futuros fuisse illis in beatitudine æquales.

129. Ad secundum nego consequentiam: nam potest maior gratia dari extra sacramentum ex opere operantis; vnde si duos ad inęqualem gloriam Deus ordinauerit, efficiet, vt qui ad maiorem gloriam est ordinatus, tandem perueniet ad ætatem, in quâ proprijs meritis maiorem gratiam acquirat.

130. Ad confirmationem: esto priùs homines fuerint ad gloriam prædestinati, quàm illis fuerint remedia salutis per sacramenta prępparata; nego tamen prędestinato ad maiorem gloriam, maiorem gratiam dari per susceptionem sacramenti, sed per propria merita. Cęterùm ad Dei prouidentiam spectabit, vt qui sunt ad maiorem gloriam prædestinati, non

priùs moriantur, quàm ad debitam ætatem perueniant, in quâ proprijs meritis valeant maiorem gratiam acquirere.

131. Ad tertium, nego, posse ministrum, siue in, siue extra sacramenta, gratiam sanctificantem immediatè impetrare, sed solùm impetrare posse bonum aliquem motum voluntatis, cuius infantes capaces non sunt.

132. Ad fundamentum secundæ sententiæ, nego sacramenta esse determinata ad maximã gratiam, licet sint determinata ad minimam, quam æqualiter conferunt obicem non ponentibus: nam hæc obicis remotio negatiua est, & æqualis in omnibus præter obicis autem remotionem, est positiua dispositio, cui eò maior gratia respondet ex opere operato, quò ipsa fuerit maior.

SECTIO VII.

An sacramenta gratiam conferant in voto tantùm suscepta?

133. RATIO Dubitandi: quoniam multa sacramenta iustificare dicuntur in voto tantũ suscepta, vnde quando ea non possumus actu, tenemur in voto suscipere, vt de Eucharistia docet Trident. sess. 13. cap. 8. eam in voto susceptam suum fructum & vtilitatem conferre.

Tridentin.

Nullum sacramentum gratiam confert ex opere operato nisi actu susceptum. Sotus. Suarez.

134. Assertio. Nullum sacramentum gratiam confert ex opere operato, nisi actu susceptum: Est Soti in 4. dist. 11. q. 2. ar. 1. §. *Ex hac solutione*, & dist. 12. q. 1. ar. 1. in fine, Suar. 3. p. tom. 3. disp. 8. sect. 1. & aliorum. Colligitur primò ex scriptura, in quâ semper promissio fit sacramentis actu susceptis, *vt qui baptizatus fuerit: qui manducat meam carnem: quorum remiseritis peccata: vngentes oleo.*

135. Secundò, si sacramenta voto tantùm suscepta gratiam conferrent ex opere operato, conferrent etiam alios effectus, cùm non sit maior ratio de vno, quàm de alio: atqui alios effectus non conferunt, nam nec Baptismus voto susceptus characterem imprimit, alioqui non posset reipsa suscipi: nec delet totam pœnam, nec gratiam confert in solo voto attritionis susceptus, vti illam confert reipsa susceptus: nec reliqua sacramenta voto tantùm suscepta iustificant attritos, bonâ fide putantes se contritos. Confirmatur: nam hoc pertinuit ad maiorem reuerentiam sacramentorum. Etenim si tota gratia sacramenti haberi posset ex solo voto illius, mera ceremonia postea foret, illud actu suscipere, & non nisi præcepti seruandi causa ad illud accederemus.

136. Ad rationem dubitãdi, dici sacramenta in voto suscepta iustificare, non quia vt sic suscepta gratiam conferant ex opere operato, sed quia contritio, ad cuius intuitum & mensuram datur gratia, includit propositum suscipiendi sacramenta tempore suo, tenemur autem illa in voto suscipere, quando non possumus actu, quia si tunc iustificari volumus, tenemur actum contritionis elicere, qui illorum propositum includat.

137. Ad Trident. dico, illud intelligi de fructu & vtilitate, non quæ respondet sacramento ex opere operato, sed merito & voto operantis: hoc enim modo sacramentum ad gratiam concurrit non causatiuè, sed terminatiuè, vti concurrunt cætera obiecta honesta. Eodem modo explicandus est S. Thom. 3. part. quæst. 66. artic. 11. & 68. art. 2. & 73. art. 3. & quæst. 80. art. 1. ad 3. vbi docet, nos per votum sacramenti consequi rem & effectum sacramenti, nempe æquiualenter, quatenus in ordine ad iustificationem præstat idem, quod præstat gratia suscepta per sacramentum.

SECTIO VIII.

Quando sacramenta actu suscepta gratiam conferant?

137. RATIO Dubitandi, quia sacramentũ non confert gratiam antequam sit cõpletum in ratione sacramenti, cùm nulla res causet, antequam sit in se ipsa completa: sacramentum autem, cùm sit ens successiuum, excepta Eucharistia, non potest habere esse completum, neque in instanti, quia in eo desinit esse motus, & consequenter sacramentum in motu consistens: neque in tempore, quoniam in eo producitur sacramentum: dum autem ens successiuum producitur, non potest habere esse completum, nam ens dicitur completum, quando habet omnes suas partes, dum autem ens successiuum producitur, non habet omnes suas partes actu; sed partim præteritas, partim futuras. Propter hanc difficultatem varij excogitati sunt modi.

138. Primus affirmat, gratiam conferri in tempore indeterminato ante instans, in quo extrinsecè completur sacramentum. Fundamentum: quia datur instans, in quo valet dicere, nunc primò non est sacramentum immediatè ante erat: sed ly immediatè antè, dicit tempus indeterminatum, quia dicit tempus minus & minus in infinitum versus instans, cùm nulla pars se tota immediatè coniungatur instanti: sacramentum autem gratiam confert, quando est.

139. Confirmatur. Potest gratia amitti ante instans: ergo & acquiri. Antecedens probatur: quia potest iustus habere præceptum diligendi Deum ante instans mortis, qui si toto hoc tempore non diligat, amittit gratiam, & non in instanti mortis, quia non amittit gratiam, nisi quando peccat, peccare autem in instanti mortis non potest, quia mors est primum nõ esse hominis, in quo cessat præceptum: neque in aliquo instanti ante instans mortis, quia inter illud & mortis instãs mediat tempus determinatum, in quo adhuc

præceptum

præceptum impleri poteſt.

Partes indeterminatæ non dantur.

140. Sed contrà 1. Quia hæc pars indeterminata per me non datur: implicat enim dari partem in continuo. diuiſibilem, in alias partes indeterminatas infinitas, quàm Deus ſua cognitione non ſignet. Secundò ſequeretur, hoc tempus, quod ponitur indeterminatum, fore determinatum, quippe quod clauderetur inſtanti ſignato A, in quo gratia immediatè antea producta primò conſeruaretur, & altero inſtanti intercedente, quod diuideret non eſſe gratiæ ab ipſo eſſe gratię. Item gratia producta immediatè ante hoc inſtans poteſt in hoc inſtanti corrumpi: ergo tempus, quod cadit medium inter hoc inſtans, in quo primò conſeruatur, vel deſinit eſſe gratia, & inſtans, in quod vltimò peruenit non eſſe ipſius gratiæ, eſt determinatum.

141. Ad fundamentum nego, in illo immediatè ante conferri gratiam, ob rationem aſſignatam. Ad confirmationem dico, moraliter non poſſe hominem tale præceptum ſeruare, niſi in tempore determinato, quia homo operatur cum diſcurſu, qui tempus requirit. Vnde ſi ante aliquod tempus breuiſſimum præceptum non impleuit, incurrit peccatum, & gratiam amittit, quia moraliter non poteſt in illo breuiſſimo tempore, quod ſupereſt, præceptum ſeruare. Loquendo autem de potentia abſoluta, dico, peccatum contrahi, & gratiam amitti in inſtanti extrinſeco mortis. Ratio, quia peccatum omiſſionis non contrahitur, quamdiu durat tempus implendi præceptum, ſed cùm primùm illud ceſſat, quia tunc contrahitur hoc peccatum, quando homo fit ſua culpa impotens ad præceptum ſeruandum.

142. Secundus modus aſſerit gratiam conferri in tempore indeterminato immediatè poſt inſtans, in quo inſtanti valeat dicere, nunc non eſt completum ſacramentũ, immediatè poſt erit completum. Fundamentum: quia ſacramentum eſt ens ſucceſſiuum, quod completur in tempore, non determinato, nam in qualibet parte priori ſacramentum erat completum; ergo indeterminato; non immediatè ante inſtans, quia in ipſo inſtanti adhuc ſacramentum eſt in completum: ergo immediatè poſt, per aliquam particulam indeterminatam motus.

143. Sed contrà: tum quia ſacramentum completur, quando completur eius moralis ſignificatio; hæc autem completur in inſtanti, nam adhuc non ſequuta particula motus immediatè poſt, ſignificatio ſacramenti moraliter percipitur; nec poteſt moralis ſignificatio impediri defectu partis indeterminatæ. Tum quia gratia eſt indiuiſibilis; ergo non poſtulat connaturaliter produci in tempore diuiſibili.

Sotus. Nugnez.

144. Tertius Soti in 4. diſt. 9. q. 2. ar. 7. Nugnez 3. parte q. 62. art. 1. difficultate 5. docentium, gratiam conferri in inſtanti extrinſeco, in quo primo non eſt, & immediatè antea erat ſacramentum. Fundamentum: quia ſacramentum eſt ens ſucceſſiuum, ens autem ſucceſſiuum non habet eſſe completum, niſi quando primò non eſt, nam quamdiu eſt, ſemper habet aliquas partes futuras, per quas adhuc eſt complendum, cùm motus eſſentialiter conſtet partibus præteritis & futuris. Sed contrà: quia hic modus non ſaluat phyſicam cauſalitatem ſacramentorum, qualem ſuſtinent Thomiſtę, cùm nequeat ſacramentum phyſicè cauſare, quando non eſt.

Suarez.

145. Quartus Suarez diſp. 8. ſect. 2. affirmantis, gratiam conferri in inſtanti intrinſeco, in quo Sacramentum vltimò perficitur per indiuiſibile reale poſitiuum, ſupponit enim in quolibet ente ſucceſſiuo dari aliquod indiuiſibile reale poſitiuum, quod producitur in inſtanti terminatiuo motus, vltimò complens illum, quod in tempore dicitur inſtans, in motu mutatum eſſe.

146. Sed contrà: tum quia hęc indiuiſibilia, vt ex Philoſophia ſuppono, non dantur. Tum quia ſupponit ſacramentum iam factũ, conſiſtit enim ſacramentum in ente ſucceſſiuo, quod deſinit in inſtanti: vnde dari poſſet caſus, in quo quis ſumpto ſacramento gratiam non reciperet, vt ſi in inſtanti terminatiuo motus baptizatus moreretur, reciperet totum ſacramentum quoad eſſe ſucceſſiuum; gratiam tamen non reciperet defectu indiuiſibilis, quod in inſtanti extrinſeco produceretur, in quo ſubiectum non eſt capax gratiæ ſacramentalis.

Gratia confertur in inſtanti negatiuo, in quo moraliter completur ſignificatio ſacramenti:

147. Quintus omnium probabiliſſimus eſt, gratiam conferri in inſtanti negatiuo, in quo moraliter completur ſignificatio ſacramenti. Fundamentum eſt: quia gratia producitur cùm primùm completur ſacramentum, completur autem ſacramentum, cùm primùm completur moralis ſignificatio ipſius, tam ex parte formæ, quàm ex parte materiæ, cùm ex vtraque conſtet eſſentialiter: completur autem moralis ſignificatio ſacramenti in aliquo inſtanti non poſitiuo, quia non datur; ergo negatiuo. Suppono autem, in quouis ſacramento dari aliquam particulam motus, quæ ſit extra eſſentiam ſacramenti, & conſequenter ſacramentũ eſſentialiter perfici ante huiuſmodi particulam, vt in Baptiſmo poſtrema ſyllaba *Ti*, eſt extra eſſentiam ſacramenti; nam prolata ſyllaba *Sanc* cenſetur moraliter completa ſignificatio ſacramenti, hæc autem ſyllaba *Sanc*, vel conſideratur vt diuiſibilis eſt in partes motus priores & poſteriores, vel vt dicit negationem vlterioris motus ſubſequentis. Porrò gratia non producitur in ea, vt diuiſibilis eſt in partes priores & poſteriores, ſic enim gratia produceretur diuiſibiliter; ſed vt dicit negationem vlterioris motus ſubſequentis, quo pacto habet rationem indiuiſibilis & inſtantis negatiui: nec obſtat, quòd ſit inſtans negatiuum, quia gratia non producitur phyſicè, ſed moraliter à ſacramento, vt infrà oſtendam.

In fine materiæ, vel formæ.

148. Ex dictis collige, gratiam interdum produci in fine prolationis formæ, interdum in fine

in fine productionis materiæ, quia cùm ſacramentum eſſentialiter conſtet materia & forma, non producitur gratia, niſi completo ſacramento ex parte vtriuſque; & quia interdum vltimò completur per formam, interdum per materiam, aliquando gratia confertur in fine prolationis formæ, aliquando in fine productionis materiæ. Atque ex his patet ad rationem dubitandi.

SECTIO IX.

An omnia ſacramenta gratiam conferant recedente fictione?

Quid fictio in ſuſceptione ſacramenti?

149. FICTIO eſt obex ſeu impedimentum ad ſacramentum, quod duplex eſt, alterum ad eſſentiam ſacramenti, alterum ad effectum ſacramenti; prius facit, quòd ſacramentum ſit nullum, poſterius vt ſit tantùm informe & ſine principali effectu, qui eſt gratia. Accedis cum obice ad ſacramentum, quando accedis cum ficta voluntate recipiendi ſacramentum. Accedis cum obice ad effectum ſacramenti, quando non accedis cum diſpoſitione requiſita ad gratiam, nam maior diſpoſitio requiritur ad effectum, quàm ad eſſentiam ſacramenti. Controuerſia igitur eſt, an ſacramentum ſuſceptum cum obice ad gratiam; remoto obice, gratiam conferat, & an conueniat omnibus ſacramentis. Ratio dubitandi eſt: quia quando tollitur obex, ſacramentum non eſt: ergo non poteſt tunc gratiam conferre, quia quando non eſt, etiamſi antea fuerit, non poteſt effectum cauſare.

Gloſſa. Alenſis.

150. PRIMA ſententia eſt Gloſſæ in caput *tunc valere* de conſecrat. diſt. 4. negantis de Baptiſmo, ac proinde omnibus ſacramentis. Videtur Alenſ. 4. part. quæſt. 8. membr. 12. in fine, dum dicit gratiam impeditam per fictionem Baptiſmi recuperari per pœnitentiam.

S. Thomas Caietanus. Henriquez. Nugnez. Suarez. Coninck.

151. SECVNDA ſententia S. Thom. in 4. diſt. 17. q. 3. ar. vlt. ad quæſt. 1. Caiet. to. 1. opuſcul. tract. 5. cap. 5. Henriq. lib. 1. de ſacra. c. 25. Nugnez 3. part. q. 62. difficult. 6. affirmantium de omnibus ſacramentis. Idem ſentiunt Suar. diſp. 28. ſect. 6. Coninck qu. 62. dub. 5. excepta Euchariſtia. Fundamentum eſt: quia multa ſacramenta iterari non poſſunt, vt quę characterem imprimunt, Matrimonium & extrema vnctio in eadem infirmitate: at ſæpe hęc ſuſcipiuntur in peccato mortali: ergo ne ſubiectum perpetuo priuent gratia, quam continent, debent illam recedente fictione conferre. Pœnitentia autem etſi iterari poſſit, non ſemper tamen tenemur peccata fictè confeſſa, iterum confiteri, vt cum illa confeſſi ſumus cum diſpoſitione ſufficienti ad ſacramentum, non autem ad effectum ſacramenti: ne igitur hæc peccata remaneant indeleta, debet ſacramentum pœnitentiæ, recedente fictione, gratiam peccatorum remiſſiuam conferre.

Paludanus Capreolus.

152. TERTIA ſententia eſt Palud. in 4. diſt. 4. qu. 5. art. 3. ante medium, & diſt. 17. qu. 8. in modo 3. Concl. 4. Capreoli diſt. 7. art. 1. conclu. 2. & art. 3. ad 1. & diſt. 17. qu. 2. art. 1. concl. 2. affirmantiuum de ſacramento Pœnitentiæ, & reliquis imprimentibus characterem: probabile etiam putat de Circumciſione diſt. 1. qu. 1. art. 3. ad 7. Durandi contra 4. conclu. quę per externum characterem materialem operabatur recedente fictione, teſte S. Thoma in 4. d. 1. q. 2. art. 4. ad 1. q. ad 3. *Sicuti*, inquit, *in Baptiſmo manet character ſpiritualis, ratione cuius fictus depoſita fictione effectum recipit Baptiſmi, ita manebat character exterior in Circumciſione, qui hoc idem efficiebat.*

S. Thomas

Bonauent. S. Thomas Richardus. Gabriel. Ioannes Medina.

153. QVARTA ſententia eſt Bonauent. in 4. d. 4. ar. 2. q. 3. S. Thomę q. 3. ar. 2. ad 3. q. ad 3. Richar. art. 1. q. 2. Gabr. diſt. 17. q. 1. ar. 3. dub. 2. Ioan. Med. de confeſſ. q. 20. aſſerentium de ſacramentis imprimentibus characterem. Fundamentum eſt: quia character eſt proxima diſpoſitio ad gratiam; ergo remoto obice, gratiam producit, nam omnis cauſa, remoto impedimento, effectum ſuum producit.

Durandus. Canus.

154. QVINTA ſententia eſt Durandi in 4. d. 4. q. 4. num. 8. & d. 17. q. 13. nu. 7. Cani relect. de Pœnitentia par. 6. affirmantium tantùm de Baptiſmo & Pœnitentia. Fundamentum eſt: quia hæc duo tantùm ſacramenta ſunt neceſſaria ad ſalutem.

Sotus. Vaſquez.

155. SEXTA ſententia eſt Soti diſt. 6. q. 1. ar. 8. §. *nihilominus*, Vaſq. diſp. 161. cap. 2. affirmantiũ tantùm de Bap iſmo. Fundamentum eſt: quia nihil debemus de ſacramentis affirmare, niſi quod certâ auctoritate conſtat: ſolùm autem de Baptiſmo nobis certa auctoritate conſtat quod ſuum effectum recedente fictione nobis conferat. ergo.

Baptiſmus gratiam habitualẽ confert recedente fictione. Scotus. Argentin. De conſecr. S. Auguſt.

156. DICO 1. Certum eſt, Baptiſmum ſuum effectum operari recedente fictione: Eſt Scoti in 4. d. 4. q. 5. §. *Reſpondeo.* Argentinæ q. 1. ar. 3. Altiſid. lib. 4. tract. 3. cap. 2. & reliquorum citatorum. Conſtat de conſec. d. 4. cap. 42. *tunc valere incipit ad ſalutem Baptiſmus, cùm fictio veraci confeſſione receſſerit*, quod ſumptum eſt ex Auguſtino libro 1. de Baptiſmo cap. 12. Fundamentum eſt: quia effectus Baptiſmi non poteſt aliunde ſuppleri: ergo ne baptizatus maneat perpetuò illo priuatus, debet recedente fictione illum recipere. Antecedens probatur, quia effectus Baptiſmi eſt remiſſio peccati originalis & actualium, quæ ante Baptiſmum ſunt commiſſa, & condonatio totius pœnæ: hæc autem per aliud ſacramentum ſuppleri non poſſunt, quia originale & actualia ante Baptiſmum commiſſa non ſunt ſubiecta clauibus: ergo cùm Baptiſmus iterari non poſſit, debent virtute Baptiſmi ſuſcepti, recedente fictione, conferri.

157. DICES. Poſſe recuperari virtute Contritionis. Sed contrà: Tum quia Contritio non

tionon condonat totam pœnam; tum maximè, quia prętęr Contritionem dari debet aliquod ſacramentum, vi cuius hæc peccata deleri poſſint, alioquin non eſſet ſaluti hominum plenè prouiſum: cùm ergo nullum aliud eſſe poſſit, quàm Baptiſmus; cumque hic iterari non poſſit, dicendum eſt, ea dari virtute Baptiſmi fictè ſuſcepti, cùm primùm recedit fictio.

Nullum aliud ſacramentum,

158. DICO 2. Nullum aliud ſacramentum confert gratiam habitualem recedente fictione, præter Pœnitentiam, ſi ea informis dari poteſt. Fundamentum primi eſt: quia nulla eſt authoritas aut conueniens ratio, nam quòd multa iterari non poſſint, id nō probat, niſi de Baptiſmo, cuius tantùm gratia eſt ad ſalutem neceſſaria, & per aliud ſacramentum ſupplęri non poteſt. Cæterorum verò nec eſt ad ſalutem neceſſaria, cùm non ſit per ſe ordinata ad remiſſionem peccatorum mortalium, & per alia ſacramenta haberi poteſt. Neque character eſt phyſica & neceſſaria cauſa gratię, vt impedimento remoto ſtatim gratiam cauſet. Fundamentum ſecundi: nam in ea opinione peccata fictè confeſſa non tenemur ampliùs confiteri, cum ſemel validè clauibus ſubiecta ſint; ergo ne remaneant ſine vllo ſacramenti remedio perpetuò irremiſſibilia, debent virtute prætęritę confeſſionis, cùm primùm recedit fictio, remitti.

Niſi confeſſio informis detur.

159. DICES 1. Remiti poſſe ſubſequente confeſſione formata. Secundò actu contritionis ſine voto ea iterum confitendi. Sed contra primum: quia poſt confeſſionem informem poteſt nulla ſubſequi confeſſio, vel quia inſtat mors, vel quia non eſt copia confeſſarij, & nulla ſtimulat conſcientia peccati mortalis. Contra ſecundum; quia reddit difficiliorem viam ſalutis, quàm fuerit in lege veteri, cùm prætęr præceptum confeſſionis ponat neceſſariam contritionem. Dixi, *ſi ea informis dari poteſt.* Cętęrùm an ea informis & valida dari poſſit ſequenti tomo examinabimus.

Omnia conferunt gratiam ſacramentalem.

160. DICO 3. Omnia ſacramenta recedente fictione operantur gratiam ſacramentalem. Fundamentum eſt: quia hæc conſiſtit in quibuſdam auxilijs ordinatis ad finem ſacramenti meliùs conſequendum, quæ cùm ſint propria vniuſcuiuſque ſacramenti, non poſſunt haberi ſaltem cum ea certitudine, infallibilitate & abundantia per alia ſacramenta: ergo recedente fictione, & recuperata gratia habituali per alia ſacramenta, conferuntur virtute proprij ſacramenti iam prętęriti: vt contraxit quis Matrimonium in peccato, non accepit gratiam, condonato verò poſtea peccato per confeſſionem, vel contritionem, eiuſque virtute habituali gratiâ recuperatâ, confertur illi virtute prætęriti Matrimonij peculiare auxilium ad onera Matrimonij ſuſtinenda. Iuxta hanc concluſionem interpretor authores ſecundæ ſententiæ, de qua tantùm procedunt argumenta. Ad rationem verò dubitandi, nego conſequentiam. Ad cuius probationem concedo, id quod non eſt, non poſſe phyſicè effectum cauſare, non autem moraliter, vti gratiam cauſant ſacramenta, vt infrà oſtendam.

SECTIO X.

Qualis diſpoſitio requiratur, vt tollatur obex, & ſacramentum ſuum effectum operetur?

Obex poſitiuus vel negatiuus.

161. DVPLEX obex opponi poteſt ſacramento. Vnus poſitiuus & culpabilis, vt cùm quis ad ſacramentum accedit cum affectu peccandi, aut formali, vt cum actuali propoſito furandi: aut virtuali, vt ſi aduertens accedat ſine ſufficienti dolore peccatorum: Alter negatiuus & inculpabilis, vt ſi ſacramentum ſuſcipias ſine ſufficiente diſpoſitione ad gratiam ex ignorantia inuincibili. Prior obex aut eſt tantùm concomitans, aut etiam ſubſequens ſacramentum, vt ſi poſt indignam ſuſceptionem ſacramenti alia peccata etiam committas. Quæſtio igitur eſt, an ad tollendum obicem ſiue poſitiuum, ſiue negatiuum ſiue concomitantem, ſiue ſubſequentem, vt eo ſublato ſacramentum conferat gratiam, requiratur contritio, an ſufficiat ſola attritio. Nota, hanc quæſtionem fieri tantùm de Baptiſmo, de quo ſolùm eſt certum, ſuum effectum operari recedente fictione.

Paludan.

162. PRIMA ſententia eſt Palud. in 4. diſt. 4. qu. 5. affirmantis, ſufficere attritionem ad quemlibet obicem tollendum, quo ſublato Baptiſmus confert gratiam, quam à principio contuliſſet, ſi nullum obicem inueniſſet. Fundamentum eſt, quia licet ſola attritio non ſufficiat ad tollendum obicem peccati mortalis in ipſa ſuſceptione Baptiſmi, vel poſt commiſſi, ſufficit tamen in virtute Baptiſmi ſuſcepti moraliter in ſuo charactere perſeuerantis; cùm enim Baptiſmus vim habeat gratiam conferendi attrito, & delendi peccata, quæ ante ipſum ſunt commiſſa, cumque vnum mortale deleri non poſſit ſine alio, hoc ipſo, quo fictè baptizatus atteritur, ſufficienter diſponitur ad recipiendam gratiam baptiſmalem, quæ directè tollit peccata ante commiſſa, indirectè autem etiam peccata poſt Baptiſmum commiſſa. Confirmatur: quia nec Pœnitentia per ſe eſt inſtituta ad delendā peccata non confeſſa, nec Euchariſtia ad delendum mortale, & tamen indirectè tam Pœnitentia delet peccata non confeſſa oblita, vel ex rationabili cauſa omiſſa, quàm Euchariſtia peccatum mortale bonâ fide accedenti.

Vaſquez.

163. SECVNDA ſententia eſt Vaſq. diſp. 161. cap. 2. requirentis contritionem, vel attritionem vnà cum ſacramento Pœnitentiæ, ad quemlibet obicem etiam negatiuum & inculpabilem tollendum. Fundamentum eſt: quia oppoſitum neque Auguſtin. qui de Baptiſmo recedente fictione ſuum effectum

operari

operari docuit, neque vllus antiquus doctor asseruit.

Henriquez Suarez Coninck.

164. TERTIA sententia est Henriq. lib. 1. de sacramentis cap. 24. Suar. 3. part. tomo 3. disp. 28. sect 5. Coninck art. 1. dubitat. 6. affirmantium, ad tollendum obicem negatiuum & inculpabilem sufficere attritionem, ad tollendum verò obicem positiuum & culpabilem requiri contritionem, vel attritionem vnâcum sacramento Pœnitentiæ.

Attritio tollit obicem inculpabilem;

165. Hæc sententia probabilior est & sequenda. Cuius prior pars probatur. Nam ea dispositio sufficit, vt prǽteritum sacramentum suum effectum operetur, quæ sufficeret, vt cum ea præsens sacramentum eundem effectum operaretur; sed ad hoc sufficeret attritio: ergo. Maior probatur. Nam tota ratio, cur impeditus fuerit effectus sacramenti, fuit negatio debitæ dispositionis: ergo eâ tantùm positâ, & nullo alio impedimento apposito, producitur effectus prǽteriti sacramenti. Cõsequentia probatur: quia præsens dispositio supplendo defectum prǽteriti sacramenti, illud quasi retrotrahit, & facit, vt nunc sit productiuum, quod antea non erat. Confirmatur: sufficit attritio tempore præcedens, vt sacramentũ postea suũ effectum conferat: ergo sufficit attritio tempore subsequens, vt sacramentum postea suum tribuat effectum; est enim eadem ratio. Posterior pars est Scoti in in 4. dist. 4. qu. 5. Gabr. q. 1. art. 3. dub. 3. Soti dist. 6. qu. 1. art. 8. in resolutione argumentorum. Et reliquorum scholasticorum, qui loquuntur de obice culpabili. Fundamentum est: quia attritio non sufficit delere peccatum mortale, nisi in virtute alicuius sacramenti: ergo sola attritio non sufficit ad tollendam fictionem, & reliqua peccata Baptismum subsecuta.

Contritio culpabilem Sotus. Gabr. Scotus.

166. DICES. Ea deleri in virtute prǽteriti Baptismi. Sed contrà, quia Baptismus non se extendit ad peccata post ipsum commissa, hæc enim teste Trid. sess. 14. cap. 1. subijciuntur clauibus, cùm sint peccata hominis insigniti charactere baptismali, per quem homo fit subditus Ecclesiæ, proinde illa non sunt ampliùs obiecta Baptismi, sed confessionis.

167. Instabis. Etiam peccata ante Baptismum commissa sunt extra sphęram Pœnitentiæ, & tamen hæc indirectè ad illa se extendit, quia cum sola attritione non solùm delet peccata post, sed etiam ante Baptismum commissa; nam fictè baptizatus, si dignè accedat ad confessionem, non solùm consequitur peccatorum veniam post, sed etiam ante Baptismum commissorum. Respond. Nego peccata ante Baptismum deleri virtute Pœnitentiæ, sed Baptismi, qui sublato obice per Pœnitentiam, statim reuiuiscit, deletque omnia ante ipsum commissa, quæ deleuisset, si nullum à principio obicem inuenisset. Solùm ergo Pœnitentia tollit obicem, quæ sunt peccata post Baptismum, quo sublato, Baptismus ipse delet peccata ante ipsum commissa; patet: Nam sacramentum Pœnitentiæ sine Baptismo peccata non delet. Quare vtrumque sacramentum concurrit, alterum ad delenda peccata post Baptismum, quę erant obex, ne Baptismus gratiam conferret: alterum ad delenda peccata ante Baptismum, sufficit ergo attritio cum Pœnitentia ad delenda peccata ante Baptismum, quia adiuuatur à Baptismo; non sufficit autem Baptismus fictè susceptus cum sola attritione ad delenda peccata post Baptismum, quia non adiuuatur à Pœnitentia, cuius est delere peccata post Baptismum.

Peccata ante Baptismum commissa Pœnitentiâ remitti.

168. Instabis adhuc, quia hinc sequeretur, dimidiari veniam peccatorum; nam neutrum sacramentum tribuit perfectam remissionem peccatorum, sed dimidia habetur ab vno, dimidia ab altero. Respond. Nego sequelam. Ad probationem dico, aliud esse neutrum sacramentum per se habere vim remittendi omnia peccata, quod verissimum est, quia non ad omnia peccata delenda ordinatur quodlibet sacramentum. Aliud posse in re haberi dimidiatam peccatorum remissionem, quod falsum est, & impossibile, quia implicat vnum mortale remitti sine alio, & ideo nec Baptismus delere potest peccara ante ipsum commissa, sine Pœnitentia delente peccata Baptismum subsequuta: nec Pœnitentia delere peccata post Baptismum, sine Baptismo remittente peccata ante ipsum patrata. Vnde in hoc casu priùs ratione confertur gratia pœnitentialis, quàm baptismalis, quia priùs ratione intelligitur remoueri obex, quàm Baptismus operari; sed obex remouetur per gratiam pœnitentialem: ergo.

169. DICES. Non intelligitur subiectum capax gratiæ pœnitentialis, nisi priùs sit regeneratum per gratiam baptismalem: ergo priùs ratione confertur gratia baptismalis, quàm pœnitentialis. Resp. Nego Antecedens, sufficit enim, vt sit insignitum charactere baptismali, qui sicut facit subiectum subditum Ecclesiæ, ita & capax gratię sacramentalis, quamuis sub respectu regenerationis gratia baptismalis sit prior pœnitentiali, esto sub alio respectu remouentis obicem, prior sit gratia pœnitentialis.

170. Ex dictis sequitur primò, non modò attritionem cum sacramento Pœnitentiæ, sed etiam contritionem putatam cum aliquo sacramento viuorum tollere obicem culpabilem Baptismi.

171. Sequitur secundò: ad remouendum obicem confessionis informis, si dari potest, semper sufficere attritionem, & nunquam requiri contritionem. Fundamentum est: quia contritio requiritur ad tollendum obicem culpabilem; at hoc ipso, quod obex est culpabilis, confessio est nulla defectu doloris, qui est pars integrans sacramenti.

172. Sequitur tertiò: quando Baptismus & Pœnitentia simul concurrunt ad delenda peccata commissa ante & post Baptismum, peccata ante Baptismũ remitti quoad totum reatum, non autem peccata post Baptismum: Est S. Thom. 3. part. qu. 69. art. 10. ad 3. Ratio est: quia illa remittuntur virtute Baptismi, *S. Thomas.*

cuius

cuius est peccata quoad totam pœnam remittere, hæc autem virtute Pœnitentiæ, quæ hanc virtutem non habet.

Gabriel. 173. Sequitur quartò: Non bene Gabr. dicere, recedente fictione, Baptismum remittere peccata ante ipsum commissa solùm quoad pœnam, eò quòd quoad culpā supponuntur remissa per contritionem tollentem obicem: nam Baptismus simul cum contritione, vel cum Pœnitentia concurrit ad gratiam remissiuam omnium peccatorum: eadem enim gratia vt remissiua peccatorum ante Baptismum, est à Baptismo; vt remissiua peccatorum post Baptismum, est à Pœnitentia, vel contritione, sub diuersa prioritate, vel posterioritate.

Cum charactere informi baptismali infunditur fides & spes, non charitas Caietanus. 174. Sequitur quintò: Cum charactere informi baptismali non infundi charitatem, quia hæc inseparabiliter comitatur gratiam, infundi tamen fidem & spem: Est Caietani 1. 2. quæst. 62. art. 4. Fundamentum est: quia fides & spes non repugnant cum peccato fictionis, solùm enim illæ virtutes pugnant cum infidelitate & desperatione. Quoad fidem docet Tridenti. sess. 6. Cano. 28. & eadem ratio est de spe: ergo simul infundentur cum charactere, tum quia rectè Caieta. sic baptizatus est verè fidelis, efficimur autem fideles habitu fidei: tum quia sacramenta agunt ad instar causarum naturalium, quæ statim conferunt, quidquid conferre possunt.

Tridentin.

175. Ex dictis patet ad fundamentum primæ sententiæ. Ad confirmationem disparitas est: quia tam peccata confessa, quàm mortale inuincibiliter ignoratum, sunt commissa ante sacramentum; ergo aliquo modo sunt intra sphæram sacramenti. Vnde potest indirectè saltem se ad illa extendere. Peccata verò post Baptismum sunt omnino extra sphæram Baptismi: vnde neque indirectè potest se ad illa extendere.

Augustin. 176. Ad fundamentum secundæ sententiæ: licet nec Augustin. nec veteres Doctores de obice inculpabili expresè disputarint, id tamen ex eorum dictis colligitur: nam omnes docent, ideo sacramentum à principio gratiam non contulisse, quia erat obex: ergo, eo sublato per attritionem, statim illam confert.

SECTIO XI.

An sacramenta nouæ legis sint physica, an moralia instrumenta gratiæ?

S. Thomas. 177. PRIMA sententia S. Thom. 3. par. q. 62. art. 3. & 4. & ferè omnium Thomistarum. Affirmat, sacramenta nostra esse physica instrumenta gratiæ. Probant 1. quia Scripturæ, Concilia, & Patres docent, sacramenta emundare, sanctificare, continere, conferre gratiam. Augustin. tract. 80. in Ioannem: *Vnde*, inquit, *ista tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo?* Hæc autem physicam causalitatem important: igitur sacramenta nostra sunt physica instrumenta gratiæ.

Augustin.

Ex veritate formæ sacramentalis. 178. Secundò, quia alioquì non verificarentur sacramentorum formę: *Ego te baptizo: Ego te absoluo.* Etenim si solus Deus in baptizato & confitente gratiam produceret, solus Deus, non baptizans, & absoluens à peccato emundaret, & ab eodem pœnitentem absolueret.

S. Thomas. 179. Tertiò, quod est fundamentum S. Tho. si solus Deus ad præsentiam sacramenti gratiam infunderet, sacramentum nō transcenderet rationem signi: hoc autem est contra Concilia & Patres, qui præter rationem signi, nostris sacramentis addunt rationem causæ. Florentinum in decreto Pontificis §. *quinto*. assignans differentiam inter vetera & noua sacramenta, *Illa*, inquit, *non causabant gratiam, sed eam solùm per Passionem Christi dandam esse figurabant: hæc verò nostra & continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt.* & Tridentin. sess. 7. canon. 6. de Sacram. *Si quis*, inquit, *dixerit, sacramenta nouæ legis non continere gratiam, quam significant; aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint accepta per fidem gratiæ, vel iustitiæ, & notæ quædam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus; anathema sit.*

Concilium Florentin.

Tridentin.

180 Quartò, Christus per suam humanitatem tanquam per instrumentum coniunctum physicè causat in nobis gratiam: ergo eandem physicè etiam producit per sacramenta tanquam per instrumentum separatum. Consequentia probatur, quia instrumentum debet conformari causæ principali. Antecedens apertè colligitur ex Trid. sess. 6. cap. 16. vbi docet, Christum iugiter virtutem influere in ipsos iustificatos, tanquam caput in membra, & vitem in palmites. Porrò caput, & vitis non moraliter, sed physicè virtutem influit in membra, & in palmites. Adde, quod verbum, *influit*, quo Tridentinum vtitur, physicam causalitatem importat.

Concilium Tridentin.

181. Quintò, Adamus per semen tanquam per instrumentum separatum physicè in posteros peccatum transfudit: ergo à fortiori Christus per sacramenta, tanquam per instrumentum separatum physicè gratiam in sua membra influit.

182. Sextò, Ignis tartareus physicè torquet animas damnatas: ergo sacramenta physicè illas sanctificant. Antecedens probatum est tomo 2. disp. vlt. sect. 4. consequentia probatur: nam si Deus ad torquendas animas vtitur physico instrumento, à fortiori eo vtetur ad easdem animas sanctificandas.

183. Septimò. Si sacramenta nouæ legis physicè gratiam non producerent, nō differ-

rent à Circumcisione, quę gratiam infallibiliter conferebat applicata paruulis: Consequens est contra præcitatum Concil. Florent. vniuersaliter docens, antiqua sacramenta gratiam non contulisse. Sequela verò probatur: nam etiam Circumcisio erat moralis causa, à quâ mouebatur Deus ad conferendam gratiam paruulis, igitur si sacramenta nouæ legis non conferunt nisi moraliter gratiam, non differunt à Circumcisione. *Concilium Florentin.*

184. Octauò. Conferre physicè gratiam facit ad maiorem dignitatem sacramẽtorum, & ostensionem omnipotentiæ Dei: ergo non est nostris sacramentis denegandum.

185. Nonò. Si sacramenta non causarent physicè gratiam, sed solus Deus ad illorum præsentiam eam conferret, non magis essent causa gratiæ, quàm verba malefici habentis pactum cum dæmone sint causa eorum effectuum, quos dæmon ad præsentiam talium verborum operatur. Sequela probatur, nam etiam verba malefici sunt causa moralis talium effectuum, mouendo voluntatem dæmonis ad eos causandos. Cæterùm authores huius sententiæ sunt inter se diuisi.

186. Paludan. in 4. distinct. 1. quæst. 1, concl. 2. Capreol. q. prima, concl. 3. Ferrar. 4. contra Gentes cap. 57. §. *Ad euidentiam primi dubij*, Ioan. de Neapoli q. 33. punct. 2. docent, sacramenta non esse immediata instrumenta gratiæ, sed characteris, vel ornatus physicè disponentis ad gratiam, quæ etiam fuit sententia S. Thom. in 4. distinct. 1. q. 1. art. 4. quæstiunc. 1. & de veritate quæst. 27. art. 4. ad 7. Fundamentum est: quia gratia creatur, ad creandum autem creatura assumi non potest: igitur nequeunt sacramenta esse immediata instrumenta physica gratiæ. Maior est S. Thom. 1. 2. quæst. 110. art. 2. ad 3. & de potentia quæst. 3. art. 8. ad 3. & in 1. distinct. 14. quæst. 3. Cuius ratio est, quia gratia non est educibilis de potentia animæ, quia cùm sit forma supernaturalis, non continetur in potentia actiua, aut passiua creaturæ. Minor est eiusdem 1. parte q. 45. art. 5. *Paludanus. Capreolus. Ferrarienſ. Ioan. de Neapoli. S. Themas.*

187. Sotus in 4. distinct. 1. quæst. 3. ar. 1. §. *Igitur ad argumentum*, putat, sacramenta esse immediata instrumenta non gratiæ, quia creatur; neque ornatus, quia superfluus, sed hominis grati, hoc est vnionis gratię cum anima, ad eum modum, quo homo attingens vnionem animæ cùm corpore, est immediata causa hominis, mediata verò animæ. *Sotus.*

188. Caiet. 3. parte quęst. 62. artic. 1. & quęst. 78. art. 4. Nugnez quæst. 62. artic. 1. difficult. 7. Bellarm. libr. 2. de Sacramentis cap. 11. Henriq. lib. 1. de Sacramentis c. 16. & 17. Suar. disp. 9. sect. 2. Valentia disp. 3. quæst. 3. punct. 1. Vega lib. 7. in Trident. cap. 11. 12. 19. affirmant esse immediata instrumenta gratiæ. Fundamentum est: quia gratia cùm sit accidens, non creatur, sed educitur. Vega etsi cap. 13. putet gratiam creari, adhuc tamen censet, eam physicè attingi à sacramentis, cùm possit creatura à Deo assumi ad creandum. *Caietanus. Nugnez. Bellarmin. Henriq. Suarez. Valentia. Vega.*

189. Secvnda sententia negat, sacramenta esse physica instrumenta gratiæ, aut qualitatis ad gratiam physicè disponentis. Huius quoque sententiæ authores diuisi sunt, sed in modo loquẽdi potiùs, quàm in reipsa: omnes namque conueniunt, sacramenta non cõcurrere physicè ad gratiam, vel ad qualitatem vllam physicè disponentem ad gratiam.

190. Bonauent. in 4. distinct. 1. art. 1. q. 4. & 5. in fine. Richard. dist. 1. art. 4 quæst. 2. Rubio. q. 2. art. 2. & ad 2. dubium. Maio. dist. 6. q. 3. & 4. Marsil. q. 1. art. 3. in 3. par. articuli. Altisiod. lib. 4. tract. 4. cap. 3. initio, absolutè negant, sacramenta esse causas effectrices gratiæ. *Bonauentura. Richardus. Rubio. Marsilius. Maior. Altisiod.*

191. Durand. in 4. dist. 1. quęst. 4. n. 19. Gabr. dist. 1. quęst. 1. art. 2. concl. 7. Ocham. q. 1. Aliacen. q. 1. art. 1. concl. 3. Ioan. Medin. codice de confessione qu. 20. circa medium vocant sacramenta causas sine quibus non, quia sine illis Deus gratiam non conferret. Dicuntur tamen causæ per se, quia ad illa infallibiliter sequitur effectus ex pacto & promissione Dei. Solus Durand. dist. 4. q. 1. n. 11. causam sine qua non confundit cũ causa per accidens. Fundamentum ipsius est: quia sicut se habet lex vetus ad nouam, ita sacramenta noua ad vetera; sed lex noua non causat, sed solus Deus in ea causat, quòd vetus promittebat: ergo nec sacramenta noua causant, sed solus Deus in eis, quod vetera figurabant. *Durandus. Gabriel. Ocham. Aliacenſ. Ioannes Medina.*

192. Scotus distinct. 1. quæst. 5. §. *Ad primam ergo quæstionem*, Petrus de Aquila q. 3. Argent. dist. 2. quæst. 1. art. 1. conclus. 4. Alensis 4. part. q. 5. memb. 3. art. 5. §. 3. appellant causas disponentes non physicè, sed moraliter. quia ritè susceptа ex diuina institutione disponunt subiectum ad gratiam. Aureolus distinct. 1. quæst. 1. art. 4. causas applicantes, quia applicant virtutem diuinam ad efficiendam gratiam, quàm alioqui non efficerent. *Scotus. Petrus de Aquila. Argentinæ. Alenſis. Aureolus.*

193. Canus relectione de Sacramentis in genere parte 4. Ledesma in 1. parte 4. q. 3. art. 1. Molin. 1. parte quæst. 43. ar. 8. in fine. Vasquez in 3. part. disp. 132. c. 5. Coninck quæst. 62. art. 4. causas morales instrumentales. Cuius etiam sententiæ putat Vasquez fuisse Victoriam, à quo docti fuêre Canus & Ledesma; & sanè hanc sententiam docere voluit Sotus, præcipuè eâ ratione 3. quam in confirmationem suæ sententiæ mutuatur ex Scoto: quia sicut meritum, inquit, est causa præmij, ita sacramentum gratiæ: at meritum est causa moralis præmij, ergo & sacramentum gratiæ. *Canus. Ledeſma. Molina. Vaſquez. Coninck. Victoria. Sotus. Scotus.*

194. Idem reipsa sentit Palat. in 4. dist. 1. disput. 4. dum docet, sacramenta non esse causas influxiuas, sed tantùm dispositiuas, quatenus reddùnt subiectum capax gratiæ, eo modo quo meritum dicitur causa præmij, non quia efficit præmium, sed quia disponit subiectum ad prçmium recipiendum. Cæte- *Palatius.*

rùm

rùm immeritò contendit non esse dicendas causas morales, eò quòd causa moralis, inquit, est, ad quam non semper & infallibiliter sequitur effectus. Falsum quippe est, causam moralem esse, ad quam non semper & infallibiliter sequitur effectus, cùm, ipso etiam fatente, meritum sit causa moralis præmij, ad quod tamen infallibiliter ex diuina promissione sequitur præmium: non igitur de ratione causæ moralis per se est, vt ad illam non semper & infallibiliter sequatur effectus. His præsuppositis,

Non esse cõtra rationẽ causæ moralis, quòd sequitur infallibiliter effectus.

Sacramenta non sunt physica instrumenta characteris:

195. DICO 1. Sacramenta non sunt physica instrumenta characteris, vel alterius qualitatis supernaturalis ad gratiam disponentis. Probatur 1. quia ista qualitas superflua est, nec à gratia exigitur, vt constat in eo, qui iustificatur extra sacramenta, hic enim gratiam, vel incrementum gratiæ accipit absque vlla præuia qualitate disponente. Secundò, quia hæc qualitas explicari non potest in sacramento Eucharistiæ, in quo absque vlla præuia qualitate supernaturali, vi verborum sacramentalium panis transsubstantiatur in corpus, & vinum in sanguinem Christi: neque enim illa deseruiet ad expellendam substantiam panis & vini, siquidem illa expellitur ab ipso corpore & sanguine Christi succedente loco substantiæ panis & vini. Tertiò ad hominem, ideò Aduersarij ponunt hanc qualitatem, quia putant, gratiam vtpote formam supernaturalem non educi, sed creari, ad quod nulla creatura assumi potest: sed etiam hæc qualitas est supernaturalis: ergo etiam hæc creatur. Adde, quod falsum est, non posse creaturam assumi ad creandum obedientialiter, vt ostendi 2. tomo disp. 2. sect. 4.

Nec attingunt physicè vnionem gratiæ.

196. DICO 2. Sacramenta non attingunt physicè vnionem gratiæ cum anima; nam esto hoc sit possibile, supponendo enim inhærentiam à parte rei distingui ab accidente, posset solus Deus producere gratiam effectiuè, sacramenta verò solam vnionem informatiuam gratię cum subiecto: aliunde tamen non est hoc asserendum, tum quia nec requiritur, vt sacramentum dicatur vera causa physica gratiæ: nam etiam homo attingit vnionem animæ cum corpore, qui tamen non dicitur causa physica animæ: tum quia si semel sacramenta ponuntur physica instrumenta, potiùs ponenda sunt productiua gratiæ, quàm vnionis, nam hoc modo & melius saluatur, quòd sint physica instrumenta gratiæ, & nulla est repugnantia ex parte termini; quia gratia cùm sit accidens non creatur, sed educitur de potentia obedientiali animæ. Nec refert, quòd sit supernaturalis, nam etiam actus charitatis, & visio beata sunt formæ supernaturales, & tamen medio habitu supernaturali eliciuntur ab anima.

Nec sunt physica instrumenta gratiæ. Moguntin.

197. DICO 3. Sacramenta non sunt physica instrumenta gratiæ. Hanc assertionem 1. colligo ex Concilio Moguntino celebrato anno 1549. sub Paulo III. loquens enim de sacramentis nouæ legis c. 11. *Eaque*, inquit, *non esse ritus simplices, quod quidam impunè confingunt, sed sacrosancta signacula & efficacia signa, quæ ritè ea suscipientes, gratiam eis conferendo, sanctificant: gratiam verò sacramentorum non ex ipsa externarum rerum virtute, nec ex merito ministri; sed ex interna & diuina operationis virtute æstimandam esse.* Quibus verbis apertè Concilium gratiam, quæ per sacramenta nobis confertur, tribuit non externo symbolo sacramentali, sed internæ virtuti & operationi diuinæ. Quod cùm intelligi non possit de causalitate morali, alioqui nullo pacto sacramenta gratiam conferrent, quod est contra ipsummet Concilium; intelligi debet de causalitate physica, quę ex solâ virtute diuina procedit.

198. Probatur 2. Ideo ab aduersarijs sacramenta ponuntur physica instrumenta gratiæ, quia Patres, Concilia, & Scripturæ testantur, sacramenta esse veras causas gratiæ: atqui ad hoc saluandum sufficit causalitas moralis: ergo non est ponenda physica. Consequentia constat, quoniam superflua est physica, vbi sufficit moralis. Minor probatur: quia non minùs scripturæ docent, Passionem Christi esse causam nostræ salutis 1. Ioan. 1. *Sanguis Christi emundat nos ab omni peccato:* Apocalypsis 1. & 5. *Lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo: redemisti nos Deo in sanguine tuo*; quàm sacramenta gratiæ: sed Passio & sanguis Christi non sunt physica, sed moralis causa nostræ salutis; ergo nec sacramenta gratiæ. Minor hęc probatur, quia quod non est, non potest physicè causare: atqui Passio & sanguis Christi effusus, quo pacto est causa nostræ salutis, nunc non est: ergo non potest illam physicè causare. *1. Ioan. 1. Apocal. 1. & 5.*

Nugnez.

199. Respondet Nugnez ad octauum argumentum, manere nunc Christi Passionem in quinque stigmatibus, tanquam in suo effectu reali, per quæ etiam nunc physicè influit in nostram salutem. Sed contrà, quia stigmata, quæ nunc manent in Christi corpore, non sunt propria Passio, sed effectus Passionis: Scripturæ autem nostram salutem tribuunt Passioni.

Cyprianus.

200. Probatur 3. Quoniam multi Patres physicam causalitatem expressè negant nostris sacramentis, & solùm illis tribuunt moralem. Cyprianus serm. de Baptismo Christi & manifestatione Trinitatis, initio: *Quoniam remissio peccatorum*, inquit, *siue per Baptismum, siue per alia sacramenta donetur, propriè Spiritus sanctus est, & ipsi soli huius efficientiæ priuilegium manet: verborum solemnitas, & sacri inuocatio Nominis, & signa institutionibus Apostolicis Sacerdotum ministerijs attributa, visibile celebrant sacramentum, rem verò ipsam Spiritus sanctus format & efficit, & consecrationibus visibilibus inuisibiliter manum totius bonitatis Author apponit, & plenitudinem gratiæ vnctionis diuinæ pinguedo sanctificationibus officialibus infundit, & rem sacramenti consummat & perficit.*

perficit. Et infrà: *Propria*, inquit, *ſibi omnipotentia Dei retinet hunc effectum.* Quo quid pro noſtra ſententia expreſſius? Idem docet Ambroſius libr. de dignitate Sacerdotali cap. 5. ad finem: *Homo*, inquit, *manum imponit, & Deus largitur gratiam.* Loquitur autem de ſacramento Ordinis, quem putat conſtare ex impoſitione manuum Epiſcopi, tanquam ex materia, ad quam Deus ipſe gratiam largitur: nam *Sacerdos*, inquit, *imponit ſupplicem dexteram, & Deus benedicit potenti dextera.* Idem Ambroſius lib. 1. de Sacram. cap. 5. Baptiſmum comparat aquæ Iordanis emundantis à lepra Naaman Syrum; atqui emundatio illa moralis fuit, non phyſica. Hieronymus in 4. Iſa. *Homo*, inquit, *tantùm aquam tribuit, Deus autem Spiritum ſanctum.* Auguſtinus Epiſt. 23 ad Bonifacium circa initium: *Aqua*, inquit, *exhibens forinſecùs ſacramentum gratiæ, & Spiritus operans intrinſecùs beneficium gratiæ, ſoluens vinculum culpæ, reconcilians bonum naturæ, regenerat hominem in vno Chriſto, ex vno Adam generatum.* Idem explicat Bernardus ſerm. de Cœna Domini exemplo libri, baculi, annuli, quibus inueſtitur Canonicus, Abbas, Epiſcopus. Tandem Trident. ſeſſ. 6. cap. 7. aſſignans cauſas noſtræ iuſtificationis, quæ fit per Baptiſmum, efficientem aſſignat ſolùm Deum, meritoriam Chriſtum, inſtrumentariam Baptiſmum: Cùm igitur efficientem aſſignat ſolùm Deum, ſignum eſt, Baptiſmum ab hoc genere phyſicæ cauſalitatis excludi.

S. Ambr. *S. Hieron.* *S. Auguſt.* *S. Bernard.* *Concilium Tridentin.*

201. Probatur 4. Sæpe ſacramenta gratiam cauſant, quando non ſunt: ergo non ſunt phyſicæ cauſæ gratiæ. Conſequentia patet: quia quando ſacramentum non eſt, non poteſt phyſicè cauſare, & tamen etiam tunc dicitur cauſa gratiæ: ergo non eſt cauſa gratiæ ex eo, quòd phyſicè illam cauſet. Antecedens conſtat; in ſacramentis, quæ operantur recedente fictione, nam quando recedit fictio, ſacramentum non eſt; ſed quando recedit fictio, producitur gratia: ergo non poteſt tunc ſacramentum gratiam phyſicè cauſare, nec dici poteſt, tunc gratiam produci, à charactere, vel ornatu relicto à ſacramento, tum quia hic ornatus non ab omnibus aduerſarijs admittitur: tum quia impropriè ſumitur effectus ſacramenti pro ipſo ſacramento.

In Matrimonio nequit gratia produci phyſicè.

202. Secundò euidentiùs in ſacramento Matrimonij, quando contrahitur per Procuratorem; nam tunc producitur gratia in contrahentibus, quando in ipſis non eſt materia & forma ſacramenti; eſt enim materia & forma Matrimonij per procuratorem peracti, non conſenſus ipſe procuratoris per ipſius verba expreſſus, ſed conſenſus principalis contrahentis, conſenſu & verbis procuratoris tanquam conditione ſine qua non manifeſtatus, & alteri coniugi notificatus, eadem namque eſt materia & forma Matrimonij inter præſentes & abſentes; ſed materia & forma inter præſentes eſt mutuus conſenſus ipſorum contrahentium: ergo eadem eſt inter abſentes, alioqui non idem foret Matrimonium, quod inter præſentes & abſentes celebratur. Cùm ergo ſæpe accidat, vt quando procurator abſoluit verba, quibus notificat conſenſum principalis, conſenſus principalis, qui ſolus eſt ſacramentum, deſierit eſſe, non poterit tunc ſacramentum phyſicè gratiam producere.

203. Admittunt plerique ex aduerſarijs, tam hoc, quàm alia ſacramenta interdum gratiam cauſare moraliter: Et conſequenter concedunt, hanc cauſalitatem ſufficere ad ſaluandum, quod ſacramenta ſint veræ cauſæ gratiæ: negant tamen, id ſemper contingere, quando ſunt omnia ad phyſicam cauſalitatem requiſita, cùm hoc non debeat noſtris ſacramentis negari. Alij vniuerſaliter negant, ſacramenta in vllo caſu moraliter gratiam cauſare; & ad exemplum Matrimonij reſpondent, gratiam phyſicè cauſari in contrahentibus per verba procuratoris, in quibus moraliter perſeuerat conſenſus contrahentium.

204. Sed contrà: quia non dicitur contrahens phyſicè agere per phyſicam actionem procuratoris, ſicut nec mandans per phyſicam actionem mandatarij. Cuius ratio eſt: quia operatio ſequitur eſſe, ſed procurator non facit vnum eſſe phyſicum, ſed morale tantùm cum principali contrahente: ergo non poteſt contrahens denominari phyſicè agere, per phyſicam actionem procuratoris. Confirmatur: quia verba procuratoris nõ ſpectãt ad materiam & formam Matrimonij, nam tota hæc ſaluatur in conſenſu principalium contrahentium; ſunt enim verba procuratoris ſola cõditio: ergo nõ poteſt dici, quod Matrimoniũ ipſum phyſicè operetur per verba procuratoris, tanquam per aliquid ſui.

Non per procuratoris verba.

205. Tertiò probatur: quia ſacramenta non ſolùm ſunt cauſa gratiæ habitualis, quæ infunditur tunc, quando ſacramentum actu cauſat; ſed etiam gratiæ ſacramentalis, quæ eſt propria vniuſcuiusque ſacramenti: ſed hæc regulariter non datur, quando ſacramentum eſt, ſed quando non eſt: quia cùm conſiſtat in quibuſdam motibus & illuſtrationibus per ſe ordinatis ad conſequendum proprium finem vniuſcuiusque ſacramenti, non datur, niſi quando vrgent occaſiones: at hæ ſæpe vrgent, quando ſacramentum non eſt, velut auxilia debita coniugibus ex vi Matrimonij ad onera patienter ferenda, dantur poſt contractum Matrimonium, quando vrgent occaſiones: Cùm igitur ſacramenta ſint cauſæ huius gratiæ, alioqui non eſſent cauſæ illius gratiæ, quæ eſt propria ipſorum, per hanc namque vnum ſacramentum diſcriminatur ab alio, nam in habituali gratia omnia conueniunt; Cumque non poſſint eſſe phyſica, ſed moralis cauſa huius, cùm hæc gratia ſæpe detur, quando ſacramentum non eſt, dicendum omninò erit, poſſe ſacramenta eſſe veras cauſas gratiæ, eſto illam phyſicè non cauſent.

Gratiæ ſacramentales non à nihilo cauſæ.

Sacramenta non sunt conditiones:

206. Dico 4. Sacramenta non sunt conditiones sine quibus non, aut causæ tantùm per accidens gratiæ. Fundamentum est: quia conditio nullo modo influit in effectum. Vnde si sacramenta essent tantùm conditiones, non transcenderent rationem signi, contra Concilia, quæ docent, non solùm ea esse signa, sed etiam causas gratiæ: nam ex Trident. sess. 7. cano. 6. gratiam, quam significant, continent & conferunt obicem non ponentibus: multò etiam minùs dici possunt causæ per accidens, quoniam hæ neque influunt, neque ad eas infallibiliter sequitur effectus, siquidem per accidens coniunguntur cum causa per se, vt albedo cum Musico. Vnde oppositam sententiam Capr. in 4. dist. 1. q. 1. in fine appellat temerariam & præsumptuosam.

Concilium Tridentin.

Nec causæ per accidens gratiæ:

Capreolus.

207. Vnde ad fundamentum Durand. nego Consequentiam, loquendo de lege formaliter: quia legis tantùm est, obiectiuè dirigere. Vnde perfecta erit lex, si perfectè dirigat: sacramenti verò est, sanctificare: vnde non erit perfectum sacramentum, si sanctitatem aliquo modo non causet.

Nec extrinsecè disponentes subiectum:

208. Dico 5. Sacramenta non sunt causæ extrinsecè tantùm disponentes subiectum. Tum quia hęc extrinseca dispositio reducitur ad conditionem sine qua non; nihil enim influit in intrinsecam sanctitatem animæ. Tum quia alioqui tota efficacia sacramentorum teneret se ex parte materiæ, non ex parte formæ: tum quia materia tantùm, non forma recipitur in subiecto: Dispositio autem non disponit nisi afficiat subiectum, quod disponit, vnde solis actibus pœnitentis, non autem verbis sacerdotis absoluentis tribueretur tota vis sacramenti Pœnitentiæ, contra Trident. sess. 14. cap. 3. vbi præcipuam vim sacramentalem tribuit absolutioni: tum quia dispositio non potest saluari in transubstantiatione panis & vini in corpus & sanguinem Christi, ad quam nulla præcedit dispositio in substantia panis & vini recepta.

Concilium Tridentin.

Sed morales causæ:

209. Dico 6. sacramenta nouæ legis sunt moralia instrumenta gratiæ reliquorumque donorum, quæ suscipientibus conferunt. Probatur. 1. Nam ex Concilijs sunt veræ causæ gratiæ, alioqui non differrent à puro signo; non physicæ, vt ex ijsdem Concilijs & Patribus probatum est; ergo morales; non principales, cùm principalis causa moralis sit Passio Christi, virtute cuius operantur; ergo instrumentales. Quòd autem causalitas moralis sufficiat ad veram rationem causæ constituendam, patet: quia causa moralis est vera causa, nam finis est vera causa, & tamen non causat, nisi moraliter mouendo agens ad agendum. Prætereà eleemosyna in scriptura dicitur liberare nos à morte, purgare & redimere à peccatis; cùm tamen hæc non nisi moraliter præstet: vnde rectè Aureolus, quædam, inquit, causæ directè agunt in effectum, vt physicæ, quędam directè in agens principale, quod mouent & inclinant ad effectum causandum, vt morales: sacramenta igitur non agunt immediatè in gratiam, sed in Deum, mouendo & inclinando moraliter illum ad gratiam conferendam.

Et veræ:

Aureolus.

210. Probatur 2. sacramenta sunt instrumenta Passionis Christi; sunt enim signa rememoratiua illius; sed Passio Christi est moralis tantùm causa gratiæ, teste Trid. sess. 6. cap. 7. ergo & sacramenta. Cōsequentia probatur: quia instrumentum debet proportionari suæ causæ principali, alioqui non esset instrumentum illius, nam instrumentum debet eodem concursu, quo principalis causa in effectum influit, influere. Si autem instrumentum esset physicum, agens verò principale morale, iam non posset instrumentum eodem concursu, quo agens principale in effectum influit, influere: Nam illud influeret concursu physico, agens autem principale concursu morali, qui concursus, cùm sint diuersi generis, nequeunt in vnum indiuisibilem concursum conuenire. Confirmatur: Nam Trident. statim post assignatam Passionem Christi vt causam meritoriam, assignat Baptismum, vt causam instrumentalem illius: ergo non potuit aliud genus causæ Baptismo vt instrumento Passionis Christi assignare, quàm illud ipsum, quod assignauit eidem Passioni Christi, vt causæ principali. Grauior difficultas supereſt, quo pacto sacramenta moueant & inclinent moraliter Deum ad gratiam conferendam. Pro qua re,

Quia instrumenta Passionis Christi.

Concilium Tridentin.

211. Dico 7. Sacramenta sunt moralia instrumenta gratiæ, quatenus voluntate Christi assumpta sunt vt instrumenta suæ Passionis, cum qua moraliter coniuncta, mouent diuinam voluntatem ad gratiam dignè suscipientibus conferendam. Explico. Duo sunt ad instrumentalem causalitatem necessaria. Instrumentum ipsum, & virtus aliqua causatiua saltem inchoata, à virtute principalis agentis condistincta, alioqui eleuari non posset, vt vnà cum principali agente effectum causaret. Nam, vt infrà ostendam, eleuatio non ponit, sed supponit virtutem, quæ cum principali agente effectum concausare debet: non est tamen necesse, vt hæc virtus in instrumento sit completa, sed sufficit quæcunque vis inchoata & incompleta, complebilis per associationem cum virtute principalis agentis, à quo ad effectum concausandum assumitur; aliàs si nulla vis causatiua supponeretur in instrumento, quod ad causandum assumitur, sed tota vis causatiua esset in sola principali agente, non posset verè & proprie instrumentum dici reipsa causare, nisi tantùm extrinsecè ab extrinseca causalitate principalis agentis, quod ad verum & proprium instrumentum non sufficit. Porrò virtus principalis meritoria in sacramentis est Passio ipsa Christi, vt definit Trid. sess. 6. c. 7. & docet Ambr. lib 4. de Sacramentis c. 4. Quæ virtus ob infinitam suam dignitatem & valorem coniuncta moraliter ex institutione Christi cum operatione ipsa sacramentali, complet inchoatam bonitatem illius, vt vnà cum meritis

Inclinant moraliter Deum.

Ratio instrumentalis causæ.

Concilium Tridentin. S. Ambros.

meritis Chriſti permouere valeat voluntatem Dei ad gratiam dignè ſuſcipientibus conferendam. Quare tota difficultas eſt, & quidem maxima de hac ipſa virtute inchoata inſtrumentali, quæ præſupponi debeat in ipſa operatione ſacramentali, quæ moraliter coniuncta cum virtute meritoria principali Paſſionis Chriſti inclinare valeat diuinam voluntatem ad gratiam tribuendam.

212. Ratio verò difficultatis eſt: quia cùm virtus iſta inchoata in ſacramento debeat eſſe aliqua bonitas ſeu honeſtas moralis, ratione cuius ſit aptum meritoriè mouere diuinam voluntatem ad gratiam retribuendam, cùm nihil valeat meritoriè diuinam voluntatem mouere, niſi bonitas ſeu moralis honeſtas, non videtur hæc in quouis ſacramento aſſignabilis. Patet primò in ſacramento Baptiſmi ob finem malum infanti collato, qui tamen validus eſt. Secundum in ſacerdote ſacramentum abſolutionis impendente ob prauum finem, & de reliquis miniſtris ſacramenta conferentibus, quæ vt valida ſint, non requirunt, vt ex honeſta actione miniſtri procedant, cùm etiam ad malum finem collata valida ſint, modò virtualem intentionem faciendi quod facit Eccleſia in miniſtro non excludant.

Inchoata bonitas inſtrumenti non aſſignatur.

213. Ob hanc difficultatem communiter noſtræ ſententiæ authores nullam requirunt in actionibus ſacramentalibus moralem bonitatem, ſed ſufficere aiunt, vt per modum chyrographi contineant merita Chriſti pro nobis exhibita, ad quæ reſpiciens Deus, quoties illa per ſacramenta, tanquam per chyrographum præſentamus, gratiam nobis conferat, & peccata condonet. Vel per modum crumenæ pretium noſtræ redemptionis continentis, vt quoties ſacramenta ſuſcipimus aliquid nobis ſoluatur de pretio redemptionis, vt à peccati captiuitate liberemur. Verùm hæc & metaphorica ſunt, & moralem cauſalitatem in ſacramentis non ſaluant, quæ tamen vt probatum eſt, neceſſaria eſt ad moralem cauſalitatem inſtrumentalem: etenim ſi ſacramenta ſunt ad inſtar chyrographi, aut regiarum litterarum continentium maiorum merita in regis obſequium exhibita, cum promiſſione ipſius regis, vt quoties tales litteræ præſententur, detur præſentanti præmium, non poterunt dici veræ & propriè cauſæ gratiæ, ſed puræ conditiones, & mera ſigna rememoratiua Paſſionis Chriſti, ſicut chyrographum, aut regiæ litteræ non ſunt cauſæ mouentes regem ad præmium dandum, ſed puræ conditiones & ſigna rememoratiua laborum impenſorum in regis obſequium, qui tantùm mouent regem ad præmium retribuendum; eodem modo non crumena, cui comparatur actio ſacramentalis, ſed pecunia in crumena contenta, cui Chriſti Paſſio aſſimilatur, à captiuitate liberat.

214. Eſt igitur ad veram & propriam cauſalitatem moralem ſaluandam antiqua bonitas ſeu honeſtas moralis in ipſa actione, quæ ſacramentum eſſentialiter conſtituit, neceſſaria, quæ ſimul cum morali bonitate & honeſtate operum Chriſti Deum meritoriè moueat ad gratiam conferendam. Cuius ratio à priori eſt: quoniam cauſalitas moralis eſt per modum actionis impetratoriæ, quæ eſſentialiter fundatur in aliqua bonitate & honeſtate morali: igitur vbi nulla eſt bonitas & honeſtas moralis, nulla moralis cauſalitas eſſe poteſt: ergo probandum nobis eſt, in quauis actione ſacramentali reperiri aliquam bonitatem ſeu honeſtatem moralem, ſaltem incompletam & inchoatam, in qua fundari poſſit cauſalitas moralis ſacramentorum, quæ per modum inchoati meriti, ſimul cum meritis Chriſti mouere valeat Deum ad gratiam retribuendam; cùm enim actio ſacramentalis debeat eſſe inſtrumentum Paſſionis Chriſti, cumque Paſſio Chriſti ſit principalis cauſa in ratione meriti, etiam actio ſacramentalis, debet eſſe cauſa inſtrumentalis in ratione meriti, alioqui non conueniret inſtrumentum cum ſua cauſa principali.

Neceſſaria eſt bonitas moralis.

215. Hoc autem ſic probo. Omnis actio ſacramentalis, vt ſit valida, habere debet ex inſtitutione Chriſti, obiectum honeſtum, propter cuius honeſtatem ſaltem implicitè & virtualiter fieri debeat: nam omnis actio ſacramentalis, vt ex inſtitutione Chriſti ſit valida, debet ſaltem implicitè & virtualiter ordinari ad ſanctificationem ſubiecti, cui ſacramentum miniſtratur; niſi enim miniſter, quicumque ille ſit, habeat voluntatem faciendi per ſacramentum, quod Chriſtus vel Eccleſia facere intendit, ſacramentum eſt nullum: igitur omnis actio ſacramentalis habet obiectum honeſtum, propter cuius honeſtatem ſaltem implicitè fieri debeat: atqui talis honeſtas ſufficit ad moralem cauſalitatem inſtrumentalem, cùm hæc bonitas ex obiecto ſit aliqua moralis bonitas: ergo ſufficit ad moralem cauſalitatem inſtrumenti obedientialis. Conſequentia probatur: quoniam ad cauſalitatem inſtrumenti obedientialis ſufficit quæcunque virtus eiuſdem generis cum virtute principalis operantis: ſicut enim ad cauſalitatem phyſicam inſtrumenti obedientialis ſufficit quæcunque vis productiua, vt cum virtute principalis agentis concurrere valeat ad effectum ipſius principalis agentis: ita ad cauſalitatem moralem inſtrumenti obedientialis, ſufficiet quæcunque moralis bonitas, vt cum bonitate principalis mouentis mouere valeat ad effectum ipſius principalis mouentis. Cuius ratio eſt: quia quidquid ad effectum cauſandum obedientiali inſtrumento deeſt, ſuppletur per virtutem ipſius principalis operantis, à quo obedientiale inſtrumentum ad cauſandum aſſumitur: ergo quæcunque virtus in inſtrumento ſupponatur, ſufficit vt in eo genere cauſæ, in quo aſſumitur, poſſit à principali operante compleri, & vnà cum eo effectum concauſare.

Reperitur illa in actione ſacramentali.

216. Quòd autem hæc bonitas ex obiecto, ex quo procedere debet omnis actio ſacramentalis, vt ſit valida, ſit aliqua bonitas moralis, probatur: nam hæc eſt prima bonitas

ab omni

ab omni alia bonitate finis & circumstantiarum præsupposita, quin nulla potest esse bonitas moralis, nisi hac præsupposita: nam hæc est quæ tribuit primam speciem moralem actui, propter quod primordialis & originaria à Theologis nuncupatur. Neque hæc bonitas tollitur per prauam intentionem ministri; nam licet praua intentio ministri inficiat actionem sacramentalem, quatenus actio priuatæ personæ est; non tamen eam inficit, vt actio publicæ personæ est à Christo institutæ; etenim potest vna & eadem actio ab eadem persona priuata ob malum finem exercita esse mala, & simul ab eadem vt publica persona propter honestatem obiecti implicitè saltem & virtualiter elicita, esse bona. Potest enim Respublica vel Princeps statuere, ne priuata malitia personæ irritet actionem, ab eadem vt publica persona, propter obiectum honestum lege præscriptum, exercitam: vti leges Romanæ statuebant, ne priuatus defectus Magistratus irritaret publicos contractus, & actiones ab eodem tanquam publica persona, iuxta legum solemnitates celebratas, vt constat ex lege *Barbarius* ff. de officio prætoris, in qua statuitur, ne contractus & actiones à ficto & putato prætore celebratæ sint irritæ, sed validæ & efficaces, ac si à vero & legitimo ministro celebratæ essent. Potiori iure potuit Christus statuere, ne priuatus defectus & malitia ministri inficeret actionem sacramentalem à se, propter honestum finem & obiectum institutam, sed non obstante priuata malitia ministri, adhuc perseueraret in actione sacramentali à ministro, vt à publica persona exercita, moralis honestas ex obiecto desumpta.

Actio mala vt à priuata persona, bona vt à publica.

Leg. Barbarius.

217. Confirmatur 1. Nam sicut vna & eadem actio externa tribuendi eleemosynam, vt imperata ab hero ob finem bonum, est honesta & meritoria; vt executioni mandata à seruo ob malum finem, est mala & demeritoria: ita vna eademque actio sacramentalis assumpta & imperata à Christo ob finem bonum, est honesta & meritoria coram Deo; vt executioni mandata à ministro ob prauum finem, est mala & demeritoria.

218. Confirmatur 2. Potuit Deus cum Adamo pactum inire, vt per solam externam obseruantiam præcepti de non comedendo ligno prohibito promereretur iustitiam originalem posteris, & tunc etiamsi externa illa præcepti obseruatio ex obiecto honesta ab Adamo exercita fuisset ob prauum finem, adhuc fuisset meritoria nobis propter honestatem obiecti, licet non meritoria ipsi Adamo, vt priuatæ personæ; potest igitur eadem actio sacramentalis ex obiecto honesta, ad malum finem à ministro elicita, esse meritoria nobis, demeritoria elicienti. Ratio verò est: quia actio sacramentalis non mouet Deum ad conferendam gratiam, vt actio ministri est, sed vt est actio Christi per ministrum, tanquam per instrumentum executioni mandata: ac proinde vt sic includit imperium Christi assumentis actionem illam vt suam. Contra hanc nostram rationem

219 *Obijcies* 1. Nullam moralem bonitatem tribuit obiectum honestum actui humano, quando est aliquâ circumstantiâ malâ infectum. Secundò: Nulla honestas obiecti refunditur in actum, nisi expressè, & per se intendatur; sed vt actio sacramentalis sit valida, necesse non est, vt per eam expressè & per se intendatur honestas obiecti, ad quod ex Christi institutione ordinatur: igitur nulla ex tali obiecto refunditur honestas in actionem sacramentalem.

220. Resp. ad primum, Antecedens esse verum, quando actus ab eadem persona elicitur & imperatur: falsum quando à diuersis personis imperatur & elicitur. Constat in exemplo heri & serui ad eandem externam actionem eleemosynæ concurrentium: nam eadem externa actio vt elicita à seruo, est mala; vt imperata ab hero, bona; Et contrà, eadem vt elicita à seruo, posset esse bona; vt imperata ab hero, mala, si à domino ob malum finem imperetur, & à seruo ob bonum finem eliciatur.

221. Pari modo ad secundum Resp. Maiorem intelligendam esse de actione ab eadem persona elicita & imperata, non autem de actione à diuersis personis imperata & elicita: quia tunc potest ab eliciente quoad moralem bonitatem inchoari, ab imperante verò compleri & consummari: Constat in eodem exemplo, nam si famulus implicitè intendat honestatem eleemosynæ, quam expressè per actum imperantem intendit herus, eadem externa actio eleemosynæ, erit inchoatiuè honesta ex voluntate elicientis, & completè bona ex voluntate imperantis. Ratio discriminis est: quia quando vna eademque est persona imperans & eliciens, nequit externa actio suam bonitatem vel malitiam desumere aliunde, quàm ex actu eiusdem personæ imperantis: vnde si ille est ob malum finem, actio externa erit mala; si ob bonum, actio externa erit bona: quando verò alia est persona imperans ab eliciente, ambæque conueniunt ad eandem actionem exercendam, potest eadem actio ex voluntate elicientis esse mala, ex voluntate verò imperantis bona; & è contra, ex voluntate elicientis bona, ex voluntate imperantis mala: nam actio externa dicitur moraliter bona, vel mala extrinsecè ab actu imperante bono, aut malo: ergo quando eadem actio externa pendet à duplici imperio personaliter distincto, potest respectu vnius esse mala, respectu verò alterius bona. Similiter respectu vnius solùm inchoari quoad honestatem obiectiuam, respectu verò alterius quoad eandem honestatem obiectiuam consummari.

Potest bonitas obiecti refundi in actu, licet non expressè intendatur, quando actus ille à diuerso imperatur, & à diuerso executioni datur.

222. Dices. Hoc modo ne quidem implicitè necessum foret, vt minister intenderet honestatem obiecti à Christo instituti, sed sat esset si tantùm externam actionem sacramentalem exerceret, quia actio externa sacramentalis habet inchoatam bonitatem ex

obiecto, ad quod ex institutione Christi ordinatur, & ex imperio eiusdem Christi in eadem obiectiua bonitate consummatur. Sed negatur sequela: nam Christus actiones sacramentales instituit humano modo à ministris exercendas: humano autem modo actio à ministris exercetur, quando saltem implicitè elicitur propter illum finem & obiectum, ad quod est à principali institutore ordinata.

223. *Obijcies* 3. Actio sacramentalis habet moralem bonitatem & valorem ex voluntate Christi illam instituẽtis, & ordinantis ad bonum finem; ergo non ex se. Resp. habet moralem bonitatem & valorem ex voluntate Christi efficienter concedo: habet totam bonitatem formaliter, nego, sed completiuè tantùm à voluntate Christi, inchoatiuè verò à voluntate ministri, vt personæ publicæ, quæ implicitè saltem debet obiecti honestatem intendere.

224. *Obijcies* 4. Ex dictis sequitur, etiam Circumcisionem fuisse moralem causam gratiæ, contra Florent. definiens, antiqua sacramenta tantùm figurasse, non dedisse gratiam. Sequela probatur: nam etiam Circumcisio potuit mouere Deum ad conferendam gratiam Circumciso propter merita Christi præuisa. Resp. negatur sequela. Nam vt Circumcisio potuisset tanquam instrumentum Passionis Christi mouere Deum ad dandam gratiam Circumciso, non sat fuisset Deum in ipsa Circumcisione gratiam contulisse Circumciso, propter merita præuisa Christi, sic enim nullo pacto Circumcisio, sed sola merita Christi causassent moraliter gratiam. Ratio est: quoniam vt Circumcisio potuisset causare moraliter gratiam vt instrumentum Passionis Christi, debuisset fuisse assumpta ab humana voluntate Christi, vt instrumentum suæ Passionis: Quia vt valeat instrumentum morale in virtute alterius operari, debet ex voluntario consensu illius, virtute cuius operatur, substitui; quia cùm ex se sufficientem operandi virtutem non habeat, debet illam per moralem communicationem alterius, medio libero consensu ipsius, habere; non potuit autem Circumcisio assumi ab humana voluntate Christi vt instrumentum suæ Passionis, quia quando erat Circumcisio, non erat humana voluntas Christi, vt illam posset tanquam vicariam suæ Passionis substituere.

Florentin.

Cur Circũcisio non potuerit esse moralis causa gratiæ.

Instrumentum morale quid requirit?

225. DICES. Potuit Deus moueri ex Circumcisione, non vt assumpta, sed vt assumenda ab humana voluntate Christi futura, sicut potuit moueri ad dandam gratiam antiquis Patribus ex meritis Christi futuris. Sed contrà. Nam est contra naturalem modum operandi causæ, vt quando debeat causare, non habeat virtutem causandi: cùm igitur instrumentum morale suam completam virtutem causandi habeat à libero consensu principalis operantis, non potuit Circumcisio connaturaliter causasse, vt instrumentum Christi, antequam esset assumpta per liberum consensum ipsius Christi. Nec sat fuisset, vt in præscientia Dei simul fuerint, Circumcisio & virtus communicata ab humano consensu Christi futuro: quia per hoc non tollitur innaturalitas, quòd causa, vt connaturaliter causet, non debeat reipsa tempore separari à sua virtute causandi. Nec est eadem ratio de meritis Christi, quæ præuisa, vt futura causare potuerunt gratiam præteritam: nam aliud est, causam præuisam futuram causare effectum præteritum: Aliud, causam præteritam causare per virtutem futuram. Primum non est contra connaturalem modum causæ meritoriæ, quæ causat mouendo voluntatem præmiantis ad retribuendũ præmium, nam ad hoc sufficit, vt meritum sit præuisum aliquando futurum, ad hoc, vt præmians moueri possit ad præmium quocunque tempore retribuendum. Secundum est: contra connaturalem modum causæ, vt causet per virtutem futuram, quia cùm virtus causandi debeat esse aliquo modo intrinseca causæ, siue per identitatem, siue per inhærentiam, siue per denominationem, contra connaturalem modum ipsius erit, vt causet per virtutem tempore distantem. Merita autem Christi futura non causarunt gratiam præteritam, tanquam per suam virtutem causandi, nam hanc non habuerunt à gratia præterita, sed à seipsis, vt à persona, à qua fuerunt præuisa procedere: quare etiam vt futura præuidebantur cum intrinseca virtute præsente; Circumcisio autem præuisa fuisset cum extrinseca virtute futura.

226. *Obijcies* 5. Nequit in sacramento Eucharistiæ assignari instrumentum morale mouens Deum ad gratiam dignè suscipienti conferendam. Non Christus, quia Christus est ipsamet causa principalis; non species sacramentales, quia hæ non sunt capaces bonitatis moralis, quæ in libera actione fundatur; non ipsa actio ministrandi, aut manducandi; tum quia neutra est essentialis huic sacramento, vt infrà ostendam: sacramentum autem est morale instrumentum per aliquid sibi essentiale, aliàs conferri posset totum essentiale sacramentum, & nihilominus suum effectum dignè suscipienti non conferre, defectu cõditionis accidentalis, per quam sacramentum constitueretur causatiuum gratiæ, quod est contra Concilia, quę definiunt sacramenta gratiam conferre, obicem non ponentibus; si autem sacramentum non conferret gratiam per id, quo essentialiter constituitur in ratione sacramenti, posset sacramentum obicem non ponentibus gratiam nõ conferre, cùm essentiale sacramentum, sit ipsum sacramentum: tum quia posset infanti baptizato, vel amenti Eucharistia dari: In quo casu Eucharistia augeret in infante, vel in amente gratiam; cùm tamen nec actio amentis, nec manducatio infantis esset moralis causa instrumentalis gratiæ, cùm neutra esset actio libera, in qua omnis moralis causalitas fundatur.

227. Resp. In hoc sacramento ad gratiam conferendam Deum non vti instrumento separato,

parato, sed tantùm coniuncto, quod est ipsummet corpus & sanguis Christi, quatenus fuerunt immediata instrumenta passionis & mortis Christi, in qua meritum nostræ redemptionis consummatum fuit.

Totus. 228. *Obijcies* 6. ex Soto. Causa moralis non est instrumentum eius; qui mouetur, sed alterius; sacramenta autem sunt instrumenta Dei ad gratiam producendam: ergo non sunt causa moralis. Resp. Sacramenta propriè esse instrumenta Christi, qui virtutem suæ Passionis illis communicauit, quæ propterea dicuntur signa rememoratiua Pas-

Sotus. sionis Christi, vt ipsemet Sotus docuit in 4. dist. 1. q. 2. ar. 3. circa principium. Dicuntur autem instrumenta Dei, quatenus subordinantur Deo ad gratiam producendam.

229. *Obijcies* 7. Merita Christi semper sunt actu præsentia Deo: ergo continuo mouent eius voluntatem: ergo non possunt denuo per sacramenta fieri præsentia Deo, eiusque voluntatem mouere ad gratiam conferendam. Resp. esse continuò præsentia, non tamen continuò mouere diuinam voluntatem ad gratiam producendam, nisi speciali modo applicata per actiones sacramentales, tanquam per instrumenta à Christo instituta: sicut eadem merita Christi, & sanctorum, sunt Deo continuò præsentia, non tamen semper mouent Deum ad gratiam retribuendam, nisi peculiari modo applicata per orationes aliorum.

Gratia nequit dici conferri ex opere operantis ministri. 230. Ex dictis deducitur 1. Sacramenta non conferre gratiam, vel ex opere operantis subiecti, vt patet de paruulis; vel ex opere operantis ministri, vt constat de ministro conferente sacramentum ob malum finem: sed ex opere operato meritorum Christi, quia operatio ministri non causat moraliter gratiam, quatenus ipsius operatio est, sed quatenus est actio Christi ab ipso assumpta & instituta in instrumentum suæ Passionis: vnde per accidens est ad gratiam conferendam, quòd actio ministri, quatenus priuata persona est, sit bona.

Sacramenta causant, & continent gratiam. 231. Deducitur 2. Quo pacto sacramenta nouæ legis non solùm causent, sed etiam contineant gratiam, vt Concilia definiunt; quia nimirum ex institutione Christi sunt moraliter coniuncta cum meritis ipsius, virtute quorum dicuntur continere gratiam, quia ex morali coniunctione cum illis habent, vt sint collatiua gratiæ.

Non sunt pura signa. 232. Deducitur 3. Rectè hac nostra ratione saluari, quòd sacramenta non sint pura signa, sed veræ ac reales causæ morales gratiæ. Nam pura signa nullo pacto mouent, ne incompletè quidem, voluntatem præmiantis, vti mouent sacramenta voluntatem Dei per incompletam bonitatem moralem ex obiecto honesto, implicitè saltem intento, refusam, quam bonitatem necessariò requirunt vt valida sint. Hanc moralem motionem non saluant, qui ea tantùm causare dicunt ad instar chyrographi, aut regiarum litterarum, vel crumenæ pretium continentis.

233. Ad primum fundamentum primæ sententiæ Resp. præcitatas authoritates intelligendas esse de causalitate morali: Nam eodem modo loquuntur de Passione Christi, quæ, testibus aduersarijs, non est nisi moralis causa nostræ salutis. *Ad 1. prima sent. n. 177.*

234. Per idem patet ad secundum, nam sufficit causalitas moralis ad verificandas formas sacramentorum, sicut verè dicitur Passio & sanguis Christi emundare & lauare nos à peccatis, & pecunia redimere nos à captiuitate.

235. Ad tertium nego sequelam: quia signum nec physicè, nec moraliter continet aliquid, ratione cuius possit inclinare voluntatem agentis ad conferendum effectum: sacramenta verò continent bonitatem, saltem incompletam, ex obiecto honesto refusam, merito cuius mouere possunt voluntatem Dei ad gratiam ritè suscipientibus conferendam.

236. Ad 4. nego Antecedens: Nam humanitas Christi solùm moraliter & impetratoriè miracula patrabat, vt fusè tomo præcedente disp. 22. Concilium autem intelligitur de influxu morali, qui est vera & propria causalitas, vt probatum est. Neque necessarium est, vt verbum, *influit*, intelligatur de causalitate physica, cùm æquè benè intelligi possit de morali: præsertim, cùm idem Concil. eadem sess. c. 7. expressè dixerat, Christum ad nostram iustificationem concurrere vt causam meritoriam.

237. Ad 5. nego, priuationem gratiæ, in qua originale peccatum formaliter consistit, physicè causari ab Adamo, sed tantùm moraliter.

238. Ad 6. Nego consequentiam: Nam ignis tartareus non est aptus causare moraliter pœnam damnatorum, est autem aptus illam causare physicè. Nam causare moraliter, est inclinare voluntatem alterius, vel propter bonitatem ad præmium, vel propter malitiam ad pœnam inferendam; ignis autem nullam habet malitiam, propter quam Deum moueat ad pœnam damnatis inferendam, nam hæc tantùm est in peccatis, quæ damnati commiserunt, propter quam Deus moraliter mouetur ad inferendam illis pœnam.

239. Ad 7. Nego sequelam. Nam Circumcisio non erat causa moralis, sed pura conditio, sine qua Deus gratiam non contulisset, eò quòd illa nondum erat à Christo in instrumentum suæ Passionis assumpta.

240. Ad 8. Nego antecedens: etenim ad dignitatem sacramentorũ magis facit, quòd causent moraliter, quàm quòd causent physicè. Nam causa moralis causat per intrinsecam bonitatem. Vnde non quodlibet ens aptum est ad hanc causalitatem, sed solùm quod fundatur in aliqua morali honestate: causa autem physica causat per physicam potentiam, quæ reperiri potest in ente imperfectissimo, & de se malo, nam ad talem causalitatem Deus vti potest etiam actu peccaminoso.

241. Ad

241. Ad 9. Resp. negando sequelam. Ad cuius probationem negandū est, verba malefici esse causam moralem respectu effectuum, quos dæmon ad prolationem illorum ex pacto operatur; sed esse puram conditionem. Ratio, quia in verbis malefici nulla est virtus intrinseca mouens dæmonem ad huiusmodi effectus causandos, vti est in sacramentis virtus saltem inchoata mouens Deum ad gratiam conferendam. Cæterùm de ratione causæ moralis, vt condistinctæ à purâ conditione, est, mouere agens ad effectum causandum per intrinsecam virtutem in se existentem. Maior patet: quia dæmon non mouetur ad tales effectus operandos propter verba ipsa malefici, ne partialiter quidem & inadæquatè, vti mouetur Deus ab honestate actionis sacramentalis ad gratiam conferendam, sed propter alia motiua: vnde verba sunt tantùm conditio.

242. Dices, moueri dæmonem à verbis malefici, quatenus huiusmodi verba includunt obiectiuam malitiam, cùm non operentur, nisi vt prolata saltem ex implicito pacto dęmonis. Resp. negando assumptum: nam etiamsi talia verba proferrentur ex bono fine, talisque prolatio haberet obiectiuam honestatem, adhuc dæmon ad prolationem illorum operaretur effectus, vt aliquando experientia compertum est: quod est euidens signum, dæmonem non moueri ex obiectiua malitia talium verborum: alioqui quando illa proferrentur ex recto fine, nō posset dæmon moueri ad tales effectus causandos.

243. Cæterùm S. Thom. nonnulli explicant de causalitate morali: sed falsò, quia cùm ipse ad hanc causalitatem saluandam, ponat virtutem quandam spiritualem transeuntem, à Deo sacramentis impressam, ad instar motus artificiosi, qui ab artifice instrumento imprimitur, vt ratione illius fiat productiuum operis artificiosi, vt constat ex 3. parte q. 62. art. 4. & quæst. 66. art. 1. intelligi non potest de causalitate morali, quia cùm hæc virtus sit physica, & ab ipso ponatur ad causandam gratiam, vt instrumentum Dei, non potest poni ad causandam illam moraliter, sed physicè, vti etiam conuincit exemplum instrumenti artificialis, quo semper vtitur.

S. Thomas. censit gratiam physicè causari à sacramentis.

DISPVTATIO V.

De potentia Obedientiali.

1. HANC potentiam hoc loco explicare tenentur, non modò qui contra nos docent, sacramenta nouę legis physicè causare gratiam; cùm enim sacramenta, vtpote res sensibiles & materiales, nō habeant ex se vim physicè producendi gratiam; cumque nulla causa causare possit sine aliqua virtute causatiua, explicare coguntur, quæ, qualisque sit hæc virtus physicè causatiua gratiæ in sacramentis: verùm etiam illam explicare tenentur ij, qui nobiscum sentiunt; sacramenta esse veras causas morales gratiæ. Nam cùm etiam in causa morali supponi debeat vis aliqua moraliter inclinatiua voluntatis alterius; cumque sacramenta non semper habeant hanc vim, quâ moraliter mouere valeant diuinam voluntatem ad gratiam supernaturalem retribuendam, explicandum est, vnde hæc vis in sacramenta deriuetur: quæ etsi sufficienter, quantum ad præsentem difficultatem attinet, præcedente disp. explicata videatur, quia tamen plena notitia huius rei perneceſſaria est ad plurimas, grauissimasque Theologiæ difficultates enodandas, operæ pretium duxi, vniuersalem de ea hîc attexere disputationem.

SECTIO I.

An in rebus creatis detur potentia obedientialis, & quid illa sit?

2. NOmine potentiæ obedientialis, cum Scholasticis intelligimus potentiam, per quam creatura nata est obedire suo creatori in ordine ad effectus naturæ vires excedētes: vnde malè Aureolus in 1. dist. 42. ar. 3. §. *in secunda inquisitione*, potentiam obedientialem confundit cum obiectiua, qua creatura dicitur esse in potentia obiectiua, antequam fit, nam hæc non est potentia aliqua realis, propter quam creatura cooperari valeat Deo ad effectus naturæ vires excedentes, cùm omnis potentia realis fundari debeat in entitate reali: Creatura autem antequam sit, nullam habet entitatem realem, adeoque nullam realem potentiam, sed puram non repugnantiam ad essendum. Hoc prænotato,

Quid sit potentia obedientialis.

Aureolus.

3. Prima sententia negat, dari huiusmodi potentiam obedientialem in creaturis, per quam natæ sint positiuè obedire Deo ad concausandos effectus naturæ vires excedentes: Est Aureoli loco præcitato, vbi docet, potentiam obedientialem in creatura non esse propriè dictam potentiam, sed similitudinariè & metaphoricè, cùm non consistat in aliquo positiuo, per quod apta sit positiuè cooperari

Aureolus.

Deo,

Deo, sed in purâ negatione resistentiæ, per quam apta est non resistere Deo operanti. Probat 1. Omnis creatura antequam sit, dicitur in potentia obedientiali ad essendum, cùm tamentalis potentia non sit aliquid positiuum, sed pura negatio repugnantiæ: ergo neque potentia, quâ creatura dicitur obedire Deo operanti, est aliquid positiuum, sed pura negatio resistentiæ. Secundò, si hæc potentia obedientialis esset aliquid positiuum in creatura, cùm hoc positiuum sit etiam creatura, fundaret etiam potentiam obedientialem positiuam, & hæc, cùm etiam sit creatura, fundaret aliam potentiam obedientialem, & sic in infinitum. Vnde infert, nunquam creaturas exequi effectiuè imperium Dei, cùm aliquid circa illas supra naturæ leges Deus operatur, sed Deum ipsum per suam potentiam actiuam suum imperium exequi circa creaturas, quæ sibi obedire dicuntur.

4. SECVNDA sententia negat, in creatura esse potentiam obedientialem in ordine ad actum, aut formam receptibilem, sed solùm in ordine ad agens supernaturaliter operans: *Scotus.* Est Scoti in prologo q. 1. §. *Ad quæstionem* *Fundam.* *igitur.* & ad argumenta principalia. Fundamentum ipsius est: omnis potentia comparata ad actum, aut est naturalis, si respiciat illum vt perfectiuum sui; aut violenta, si vt destructiuum; aut neutra, si neque vt perfectiuum, neque vt destructiuum sui illum respiciat. Comparata verò ad agens, vel est naturalis, si respiciat illud vt naturaliter impressiuum formæ; vel obedientialis, si vt supernaturaliter productiuum actus: velut potentia receptiua beatitudinis comparata ad actum ipsum beatitudinis, est naturalis, quia respicit illum, vt perfectiuum sui; comparata verò ad Deum, est obedientialis, quia respicit illum, vt supernaturaliter impressiuum talis actus: datur igitur potentia obedientialis respectu Dei supernaturaliter agentis, non autem respectu actus receptibilis.

5. Confirmatur quæuis potentia naturaliter inclinat ad suam perfectionem, & quò maior est perfectio, eò magis ad illam inclinat: ergo maximè ad supernaturalem, quæ est omnium maxima: ergo respectu perfectionis supernaturalis receptibilis non datur *Augustin.* potentia obedientialis. Vnde August. lib. 1. de prædestinatione Sanctorũ c. 5. *Posse*, inquit, *habere fidem, sicut posse habere charitatem, naturæ est hominum: habere autem fidem, quemadmodum habere charitatem, gratiæ est fidelium.*

6. TERTIA sententia affirmat, dari potentiam obedientialem non tantùm negatiuam non resistendi imperio Dei, sed etiam positiuam, non modò in ordine ad Deum supernaturaliter operantem, sed etiam in ordine ad *S. Thomas.* formas supernaturales receptibiles: Est S. Th. 3. p. q. 1. ar. 3. ad 3. & q. 11. art. 1. & de potentia q. 1. art. 3. ad 1. & q. 6. art. 1. ad 18. & 1. dist. 42. ar. 2. ad 4. Palud. in 4. dist. 49. q. 8. *Capreolus.* art. 2. Capr. q. 2. prologi ad 1. contra 6. concl. *Caietan.* & in 1. dist. 42. art. 1. concl. 4. Caiet. 1. p. q. 1. art. 1. §. *Ad euidentiam*, & 3. p. q. 13. art. 2. §. *Ad euidentiam*, & q. 62. ar. 4. & 78. art. 4. & in opusculis tom. 3. tract. 3. q. 2. Ferrar. 1. contra Gent. cap. 5. circa finem, & 3. contra Gent. c. 156. §. *Ad euidentiam:* Marsil. in 4. q. 13. ar. 1. Corollario post 3. concl. dubij incidentis: Gabr. in 4. dist. 1. q. 1. ad 3. dub. 2. ante medium. Bannez 1. p. q. 12. ar. 1. dub. 1. ad 2. in fine: Suar. 3. p. tom. 1. disp. 31. sect. 6. Vasq. 1. p. disp. 176. c. 3. & 3. p. tom. 2. disp. 132. c. 3. & ferè omnium recentiorum.

Ferrarienſ. *Marſil.* *Gabriel.* *Bannez.* *Suarez.* *Vaſquez.*

7. DICO 1. Datur in creaturis potentia ad nutum & imperium creatoris obeditiua in ordine ad omne id, quod contradictionem non inuoluit. In hac assertione conueniunt omnes, quam censeo de fide, ex illo Eccle. 42. in fine: *Omnia obediunt ei*: & Matt. 8. *Qualis est hic, quia venti & mare obediunt ei:* In quem locum Hieron. *Ex hoc*, inquit, *loco intelligimus, quod omnes creaturæ sentiant creatorem, quas enim increpauit, & quibus imperauit, sentiunt imperantem, non errore hæreticorum, qui omnia putant animantia, sed Maiestate conditoris, quæ apud nos insensibilia, illi sensibilia sunt.* Origenes Homi. 6. in diuersos ad finem; *hi qui prudentiæ & intellectus expertes sunt, inclinantur inbenti, quibus neque loquela, neque sermo, obediunt.* Hanc veritatem exemplis & ratione fusè probat August. lib 9. in Genesim ad litteram c. 17. & 18. *Omnis*, inquit, *iste naturæ visitatissimus cursus habet quasdam naturales leges suas, secundùm quas & spiritus vitæ, qui creatus est, habet quosdam appetitus suos determinatos quodammodo, quos etiam mala voluntas non possit excedere. Et elementa mundi huius corporei, habent definitam vim qualitatemque suam, quid vnumquodque valeat vel non valeat. quid de quo fieri possit, vel non possit. Ex his veluti primordijs rerum, omnia quæ gignuntur, suo quoque tempore exortus processusque sumunt, finesque & decessiones sui cuiusque generis. Vnde fit vt de grano tritici non nascatur faba, vel de faba triticum, vel de pecore homo, vel de homine pecus: super hunc autem modum cursumque rerum naturalem potestas creatoris habet apud se posse de his omnibus facere aliud, quàm eorum quasi seminales rationes habent, non tamen id, quod in eis posuit, vt de his fieri vel absque ipso possit. Neque enim potentia temeraria, sed sapientiæ virtute omnipotens est. Et hoc de vnaquaque re in suo tempore facit, quod ante in ea fecit, vt possit. Alius ergo est rerum modus, quod illa herba sic germinat, illa sic, illa ætas parit, illa non parit, homo loqui potest, pecus non potest. Horum & talium modorum rationes non tantùm in Deo sunt, sed ab illo etiam rebus creatis inditæ, atque concreatæ. Vt autem lignum de terra excisum, aridum perpolitum sine radice vlla, sine terra, & aqua repentè floreat, & fructum gignat, vt per iuuentam sterilis fœmina in senectute pariat, vt asina loquatur, etsi quid huiusmodi est, dedit quidem naturis, quas creauit, vt ex eis & hæc fieri possent, neque enim ex eis, vel ille faceret, quod ex eis fieri non posse, ipse præfigeret, quoniam seipso, non est nec ipse potentior, veruntamen alio modo dedit, vt non hoc haberent in motu naturali, sed in*

De fide esse, dari potentiam obedientialem ad omne non implicans. *Eccles. 42.* *Matth. 8.* *S. Hieron.* *Origenes.* *S. August.*

eo, quo

eo, quo ita creata eſſent, vt eorum natura voluntati potentiori amplius ſubiaceret. Habet ergo Deus in ſeipſo abſconditas quorumdam factorum cauſas, quas rebus conditis non inſeruit easque implet, non illo opere prouidentiæ, quo naturas ſubſtituit, vt ſint, ſed illo, quo eas adminiſtrat, vt voluerit, quas vt voluit, condidit. Hæc Aug. quæ non minùs eleganter, quàm profundè potẽtię obedientialis naturã exprimunt & declarant.

8. Fundamentum aſſertionis eſt: datur in Deo potentia imperatiua in ordine ad omne id, quod contradictionem non inuoluit: ergo datur in creaturis potentia executiua in ordine ad omne id, quod contradictionem non implicat, atque adeo potentia ad nutum & imperium creatoris obeditiua. Antecedens patet: nam Deus habet perfectiſſimum dominium ſupra omnes creaturas: ergo illis imperare poteſt, quidquid contradictionem nõ implicat. Conſequentia verò probatur. Nam creatura eſt perfectè ſubiecta Deo: ergo exequi poteſt quidquid ſibi à Deo imperatur, quod contradictionem non inuoluit.

Eſt vera potentia.

9. Dico 2. Potentia obedientialis eſt vera & propria, nõ metaphorica potentia. Hanc etiam puto de fide: De fide namque eſt, humanum arbitrium diuina gratia motũ atque excitatum actiuè cooperari ad ſuam ipſius iuſtificationem, vt definiuit Trident. ſeſſ. 6. c. 5. & Can. 4. Sed ad ſuam iuſtificationem non concurrit vt potentia naturalis, quippe quod concurrit vt eleuatum à gratia ad opus, quod naturæ viribus attingere non poſſet, vt idem Concil. Can. 2. & 3. docet: ergo vt potentia obedientialis: ergo potentia obedientialis eſt vera & propria, non metaphorica potentia. Poſterior conſequentia conſtat, quia non poteſt non eſſe vera & propria potentia, quę actiuè concurrit ad effectum, ad quem eleuatur. Prior probatur: nam ea omnis potẽtia, quæ ad effectum attingendum eget peculiari virtute & auxilio ſibi indebito, vti ex citato Concilio, eget humanum arbitrium ad ſuam ipſius iuſtificationem, dicitur obedientialis; quia cùm nequeat eſſe naturalis, nam hæc ſine virtute & auxilio ſibi indebito attingit effectum; nec violenta, nam hæc comparatur ad effectum, vt ad deſtructiuum ſui, iuſtificatio autẽ eſt maximè perfectiua hominis; Nec neutra, nã neque hæc cõparatur ad effectum vt perfectiuũ ſui, neceſſariò erit obediẽtialis, cùm non ſit excogitabilis alia potentia.

Concilium Tridentin.

10. Confirmatur: nam anima non modo actiuè concurrit per intellectum & voluntatem ad actus ſupernaturales fidei, ſpei, charitatis, & viſionis beatæ, ſed etiam ſubiectiuè ad eoſdem ſuſtentandos: ergo potentia obedientialis non modò eſt vera & propria potentia actiua, ſed etiam ſuſtentatiua.

Potentia obedientialis poſitiua virtus.

11. Dico 3. Potentia obedientialis non eſt ſola non repugnantia ad reſiſtendum imperio Dei, ſed poſitiua virtus, in ſuo genere cooperans omnipotẽtiæ Dei. Sequitur ex prę cedente aſſertione. Etenim ſi hęc potentia actiuè & ſuſtentatiuè cooperatur Deo, iuſtificanti hominẽ per dona ſupernaturalia; non poterit formaliter conſiſtere in ſola non repugnantia, quæ nequit eleuari ad agendum, vel ſuſtentandum. Idque confirmat Auguſtini exemplum de ligno arido ſine radice, & aqua florente fructumque gignente: nam cùm florere, fructumque gignere, ſit actiuè florere, fructusque producere, alioqui non tam florere, fructusque gignere, quàm floridum fieri, fructusque recipere dici deberet, non poteſt per ſolam non repugnantiam hæc præſtare.

Auguſtin.

12. Dico 4. Hęc potentia non ſolùm eſt reſpectu Dei ſupernaturaliter operantis, ſed etiam reſpectu formæ ſupernaturaliter receptibilis. Eſt S. Th. q. 1. de potentia ar. 3. ad 1. *In creaturis*, inquit, *diſtinguitur duplex potentia vna naturalis ad proprias operationes, vel motus; alia obedientiæ dicitur ad ea, quæ à Deo recipiunt.* Et colligitur ex citato teſtimonio Auguſt. in quo quæ in creatura ſupra viſitatum rerũ curſum fiunt, ea dicuntur nõ haberi in motu naturali ipſius creaturæ; haberentur autem in motu naturali creaturæ, ſi ad ea naturalem potentiam haberet.

Etiam reſpectu formæ ſupernaturaliter receptibilis. S. Thom.

Auguſtin.

13. Fundamentum aſſertionis eſt: quoniã potentia naturalis eſt tantùm ad ea, quæ natura proprijs viribus cum ſolo generali concurſu ſibi debito conſequi poteſt: nequit igitur ad eas formas comparari vt naturalis potẽtia, quas proprijs viribus cum ſolo generali concurſu conſequi non poteſt. Antecedens probatur: tum quia naturalis potentia dicitur, quæ ſuapte natura commenſurata eſt formæ, ad quam naturaliter inclinat: tum quia actus ſupernaturalis reſpicit ſubiectum vt perfectio excędens illud; ideò enim dicitur ſupernaturalis, quia eſt ſupra naturam, & capacitatem illius: ergo è conuerſo, ſubiectum reſpicit illum vt perfectionem excedentem propriam capacitatem: ergo nequit reſpicere illum, vt potentia naturalis reſpicit ſuũ actum naturalem: nam hæc mutuo ſeſe reſpiciunt vt perfectiuum & perfectibile in eodem ordine, tum quia, ex Ariſtotele 3. de anima c. 5. omnipotentiæ naturali reſpõdet aliqua potẽtia actiua naturalis, à qua poſſit ad actum reduci: atqui nulla datur potẽtia actiua naturalis, quæ creaturam reducere valeat de potentia ad actus ſupernaturales: ergo nulla datur potẽtia paſſiua naturalis ad actus ſupernaturales.

Ariſtoteles.

14. Confirmatur: quia non ſolùm datur potentia obedientialis paſſiua ad recipiẽdam formam ſupernaturalem, ſed etiam obedientialis actiua ad producendum actum ſupernaturalem vnà cum Deo ſupernaturaliter cooperante, vt conſtat ex ſecunda aſſertione: ſed potentia obedientialis actiua non ſolùm eſt reſpectu Dei ſupernaturaliter cooperãtis, ſed etiam reſpectu actus ſupernaturaliter à creatura cooperabilis: ergo potentia obedientialis paſſiua non ſolùm erit reſpectu Dei ſupernaturaliter agentis, ſed etiam reſpectu formæ ſupernaturalis receptibilis.

15. *Obiicies* 1. Potentia obeditiua correlatiuè reſpicit potentiam imperatiuam, nã ab ea formaliter ſpecificatur, eiusque imperium exequitur: atqui potentia imperatiua non eſt

in forma

in forma receptibili, ſed in agente formam exequendam imperante: igitur potentia obedientialis in creatura non eſt reſpectu formæ receptibilis, ſed reſpectu Dei formam ſupernaturalem exequendam imperantis.

Potentia obedientialis duo importat.

16. Reſp. Potentia obedientialis duo importat in creatura, & innatam promptitudinem ad exequendum imperium Dei, & ſimul improportionem ad actum imperatum exequendum. Eſto igitur ratione primi reſpiciat tantùm Deum imperantem: ratione tamen ſecundi reſpicit etiam actum imperatum, ad quem exequendum eget peculiari eleuatione ſibi indebita.

17. *Obijcies* 2. Accidens ſupernaturale naturaliter non obedientialiter reſpicit ſubiectum naturale: ergo pariter ſubiectum naturale naturaliter, non obedientialiter reſpicit accidens ſupernaturale. Antecedens patet: nam omne accidens eſſentialiter, adeoque naturaliter reſpicit aliquod ſubiectum: nequit autem accidens ſupernaturale reſpicere ſubiectum ſupernaturale, quia hoc non datur nec dari poteſt, vt ſuppono ex primo tomo diſp. 9. ſect. 6. ergo ſubiectum naturale. Conſequentia primi enthimematis probatur; quia cùm informatiuum & informabile ſint correlatiua, debent ſibi mutuo correſpondere: igitur ſi datur informatiuum naturale, dari debet etiam informabile naturale.

Accidens ſupernaturale naturaliter reſpicit ſubiectum naturale, non contrà.

18. Reſp. Negando conſequentiam, etenim poteſt, quod eſt ſuperioris ordinis, naturaliter reſpicere, quod eſt ordinis inferioris: potentia enim Dei, quæ eſt ſupremi ordinis, naturaliter reſpicit quodcumque creatum infimi ordinis: & potentia intellectiua ſuperior, naturaliter reſpicit obiectum potentiæ viſiuæ inferioris: non poteſt autem quod eſt inferioris ordinis naturaliter reſpicere, quod eſt ſuperioris ordinis, quia ſuperius poteſt eminenter continere inferius; non contrà. Ad probationem autem Reſp. Informatiuum ſupernaturale & informabile naturale eſſe correlatiua, non eiuſdem, ſed diuerſi ordinis: nam vnum eſt informatiuum naturale, alterum informabile obedientiale: accidens enim ſupernaturale eſt naturaliter informatiuum ſubiecti naturalis; ſubiectum verò naturale non naturaliter, ſed obedientialiter eſt informabile ab accidente ſupernaturali: quemadmodum per aduerſarios potentia paſſiua & actiua naturalis creaturæ, & actiua ſupernaturalis Dei, ſunt correlatiua non eiuſdem, ſed diuerſi ordinis, obedientialis vna, natutalis altera.

16. Ad primum Aureoli, nego conſequentiam: nam creatura, antequam ſit, vti nullam habet entitatem, ita nullam realem potentiam: poſtquam autem eſt, ſicut habet realem entitatem, ita realem potentiam ad cooperandum Deo ſupernaturaliter agenti.

20. Ad ſecundum, negatur Conſequentia: nam vel potentia obedientialis non diſtinguitur ab entitate creaturæ: & tunc ſicut creatura per ſeipſam obedientialiter reſpicit Deum ſupernaturaliter agentem; ita non ſequitur, quòd potentia vna obedientialis fundet aliam; ſed ſolùm, quòd quælibet creatura ſe ipſa ſit potentia obedientialis. Vel diſtinguitur ab entitate creaturæ: & neque tunc ſequitur, quòd ſi creatura fundet potentiam obedientialem ad Deum, quòd vna potentia obedientialis fundet aliam potentiam obedientialem: quia vna ratio formalis non eget alia ratione formali eiuſdem generis, vt fiat talis, cùm ſit per ſeipſam formaliter talis: cùm igitur potentia obedientialis ſeipſa obedientialiter reſpiciat Deum ſupernaturaliter operantem, non eget alia potentia, qua obedientialiter reſpiciat Deum ſupernaturaliter operantem.

21. Ad fundamentum Scoti, nego antecedens: nam præter potentias aſſignatas, datur obedientialis ad actus ſupernaturales. Ad confirmationem, concedo antecedens de perfectione commenſurata naturæ; quia cùm naturalis inclinatio ſit propenſio naturæ ad bonum ſibi commenſuratum, non poteſt ſe extendere ad bonum excedens naturam: nego autem de perfectione excedente naturam. Neque Auguſtinus eſt contra nos: quia licet hæc potentia non ſit naturalis terminatiuè, quia vt ſic reſpicit terminum ſupernaturalem; eſt tamen naturalis ſubiectiuè, quia fundatur in ipſa natura rei creatę, vt infrà oſtendam.

Explicatur Auguſtinus.

SECTIO II.

An potentia obedientialis reperiatur in omni genere cauſæ?

22. PRIMA ſententia affirmat, reperiri tantùm in genere cauſæ materialis: eſt Zumel tomo 3. variarum diſputationum, diſp. 1. concl. 2. & aliquorum Thomiſtarum. Fundamentum eſt: quia obedire opponitur imperare: ſed imperare, eſt agere; ergo obedire, eſt pati: igitur potentia obedientialis, quæ opponitur potentiæ imperatiuæ, eſt tantùm paſſiua.

Zumel.

23. SECVNDA ſententia docet, illam reperiri in ſolo genere cauſæ efficientis: eſt Vaſquez 1. p. diſp. 176. in fine. Fundamentum ipſius eſt. Potentia obedientialis eſt, per quam creatura à Deo aſſumitur vt inſtrumentum ad aliquid cauſandum: in ſolo autem genere cauſæ efficientis creatura à Deo aſſumi poteſt vt inſtrumentum ad aliquid cauſandum: igitur in ſolo genere efficientis reperitur potentia obedientialis. Minor probatur: nam nec materia aſſumi poteſt ad recipiendum, nec forma ad informandum vt inſtrumentum: quoniam aſſumi vt inſtrumentum, eſt aſſumi ad cauſandum in virtute ipſius aſſumentis, tanquam principalis cauſæ: ſed materia & forma ſunt primæ ac principes cauſæ in ſuo genere: igitur nequeunt aſſumi ad cauſandum vt inſtrumenta Dei aſſumentis.

Vaſquez.

Bannez. Cabrera.

24. TERTIA ſententia ait, reperiri in genere cauſę materialis & efficientis: eſt Bannez 1. part. quæſt. 12. art. 1. dubio 1. ad 2. in fine, Cabreræ 3. part. quæſt. 1. art. 1. diſp. 6. dub. 6. §. 3.

Suarez.

25. QVARTA ſententia aſſerit, reperiri in genere cauſæ materialis, formalis, & efficientis: eſt Suarez 3. part. tomo 1. diſp. 31. ſect. 5. §. *Dicendum ergo videtur. Quæ ſententia eſt omnium probabiliſſima*, ſi addatur etiam genus cauſæ meritoriæ.

Potentia obedientialis reperitur & in genere cauſæ materialis;

26. Probatur 1. de cauſa materiali. Omnes res creatæ ſunt perfectè ſubiectæ Deo; ergo per ſe aptę ſunt recipere quemcumque effectum excedentem propriam naturam, vt conſtat de anima rationali recipiente dona ſupernaturalia. Confirmatur: recipere obedientialiter, eſt recipere aliquid quod à ſe nō exigitur; nam recipere obedientialiter opponitur recipere connaturaliter, quod eſt recipere aliquid ſibi commenſuratum & debitum.

27. Probatur 2. de cauſa formali: tum quia poteſt forma aſſumi ad informanda plura ſubiecta, & corpus ad occupanda plura loca, & anima ad informandum maius corpus, quàm ex ſe apta eſt informare. Tum quia ſi vera eſt opinio, poſſe ſuppoſitum creatum alienam naturam ſuppoſitare, poſſet ſuppoſitum humanum eleuari ad ſuppoſitandam naturam Angelicam: ſed informare plura, maius, aut nobilius ſubiectum, quàm forma ex ſe nata eſt informare, eſt obedientialiter informare, quia eſt informare ſupra naturalem exigentiam.

Non ſemper vt inſtrumentum.

28. Neque eſt neceſſe, vt ſemper potentia obedientialis reſpectu effectus, ad quem aſſumitur, comparetur vt inſtrumentum, quippe quæ comparari poteſt vt cauſa principalis de ſe improportionata, vt ipſemet Vaſquez citata diſp. nu. 27. concedit de intellectu & voluntate reſpectu viſionis & amoris beatifici, ad quos actus ratione intellectionis & volitionis vitalis tales potentiæ comparantur vt principes cauſæ. Ratio verò eſt: quia potentia obedientialis non repugnat cum cauſa principali: eſt enim potentia obedientialis capacitas ad effectum indebitum, ad quem naturalem propenſionem non habet: cauſa verò principalis eſt, quæ in eo genere non habet priorem, in cuius virtute ad cauſandum nitatur, ſed ipſa eſt in eo genere prima: non repugnat autem, vt aliqua cauſa ſit in aliquo genere cauſandi prima, & nihilominus naturalem propenſionem cum effectu, ad quem cauſandum eleuatur, non habeat: quod proprium eſt earum cauſarum, quæ ſe ipſis immediatè cauſent, quales ſunt cauſæ materialis & formalis. Nam quatenus ſe ipſis immediatè cauſant, non nituntur in cauſando virtute alterius: quatenus verò cauſant effectum, ad quem natutalem inclinationem non habent, obedientialiter cauſant.

Vaſquez.

29. *Obijcies* 1. Semper materia & forma cauſant ſecundùm exigentiam naturalem; implicat namque materiam recipere, vel formam informare, niſi ad quod habet naturalem exigentiam & inclinationem. Confirmatur, quia materia recipit ſeipſa; forma ſeipſa informat: ergo nequeunt ad recipiendum, & informandum eleuari. Conſequentia probatur, quia eleuari addit rei eleuabili vltra propriam entitatem auxilium indebitum, quo res fiat potens ad cauſandum illum, quem propria virtute nō poſſet: ſed materia & forma ſeipſis cauſant, nullo medio auxilio indebito: ergo.

Eleuatio non neceſſariò addit auxilium indebitum?

30. Reſp. Nego Antecedens, eiuſque probationem: & ad confirmationem negatur conſequentia. Ad cuius probationem dico, eleuationem addere rei eleuabili vel auxilium indebitum, vt in cauſa efficiente, vel formā aut ſubiectum indebitum, vt in cauſa materiali & formali. Eſto igitur materiæ, quando eleuatur ad recipiendam formam ſupernaturalem, non addatur auxilium indebitum, quo formaliter, recipiat, additur tamē illi forma indebita, quā recipit, dum eleuatur ad recipiendum id, ad quod ſuapte natura non eſt ordinata: ſimiliter cùm forma eleuatur ad ſubiectum indebitū, vel ad informandum modo indebito, additur illi nō auxilium, quo formaliter & immediatè informet, cùm ſeipſa immediatè informet; ſed ſubiectum, vel modus informandi indebitus, ad quod, vel ad quē non eſt ſuapte natura ordinata. Eleuatio igitur ſupra entitatē rei eleuabilis addit aliquid indebitum, ſiue illud ſit auxilium, ſiue quodcunque aliud, ad quod nō eſt res, quę eleuatur, ſuaptè natura ordinata.

Etſi id dici poſſit.

31. Quanquam dici poteſt, quod etiam materię & formę, cùm eleuantur, addatur auxiliū indebitum, nempe ipſe concurſus, ſeu vnio ſuſtentatiua in materia, & cōcurſus ſeu vnio informatiua in forma, per quam tanquā per cauſalitatem tam illa recipit formā ſibi indebitā, quàm hæc informat ſubiectū ſibi improportionatū. Neque propterea ceſſant eſſe cauſæ principales in ſuo genere: quia nec materia in ſuſtentando, nec forma in informando nititur virtute Dei vt principialis ſuſtentantis atque informantis, quia Deus in hoc auxilio præſtādo, non concurrit cū materia vel forma in genere cauſæ materialis; vel formalis, ſed efficiētis tantùm. Vnde licet materia & forma in virtute huius concurſus indebiti cauſent effectū, ad quem eleuantur, non tamen cauſant in virtute illius vt materialis, aut formalis cauſalitatis Dei, ſed vt efficientis tantùm: nam eadem vnio eſt materialis, aut formalis cauſalitas materiæ & formæ, & ſimul efficientis cauſalitas reſpectu Dei: eandem enim ipſam cauſalitatem ſupernaturalem reſpectu formæ indebitæ materia recipit & cauſat in ſuo genere vt cauſa principalis.

32. DICES. Materia & forma vt eleuatę, cauſant effectū in virtute auxilij ſibi indebiti: ergo cauſant vt inſtrumēta. Reſp. Negatur conſequentia: quia non cauſant in virtute auxilij vt cauſæ principalis, ſed vt cauſalitatis materialis vel formalis, efficienter tantùm à Deo productę: cauſare autem in virtute auxilij, nō vt cauſæ ſed vt cauſalitatis materialis aut formalis, non eſt cauſare vt inſtrumentum, quia inſtrumētum eſt tantùm per ordinem ad cauſam

ſam principalem, non ad cauſalitatem propriam, quam etiam in ſuo genere materia & forma principaliter cauſant: ſiquidem in ea materialiter aut formaliter cauſando non nituntur virtute aliena, ſed propria.

33. *Obijcies* 2. Anima informata gratia habituali connaturaliter recipit habitus infuſos: ſicut & forma habens duas vniones, connaturaliter informat duo ſubiecta: ergo non datur potentia obedientialis in genere cauſæ materialis & formalis. Reſp. Negatur conſequētia: nam eſto & anima informata gratia, connaturaliter recipiat habitus ſupernaturales & forma habens duas vniones, cōnaturaliter informet duo ſubiecta: nego tamen, vel animam connaturaliter recipere gratiam, vel formam duas vniones: nam potentia obedientialis nō eſt, vt poſita intrinſeca eleuatione, creatura obedientialiter operetur: ſed potentia obdiēdientialis eſt ad ipſammet eleuationem, quam creatura ſuapte natura non poſtulat, licet ea poſita connaturaliter operetur effectum, ad quem vt eleuata intrinſecè ordinatur: vt cōſtat de cauſa efficiente, quæ eleuata per habitū intrinſecum, connaturaliter producit actum ſupernaturalem, ad quem per habitum ipſum intrinſecè ordinatur, licet habitum ipſum obedientialiter recipiat.

34. Inſtabis. Nunquam materia & forma attingunt effectus, ad quos eleuantur obedientialiter, ſed connaturaliter: quia ad nullum effectum vel recipiendum, vel præſtandum eleuari poſſunt, quin priùs ratione eleuentur per concurſum vnitiuum indebitum, per quem non obedientialiter, ſed connaturaliter attingunt effectum. Reſpond. 1. Hanc difficultatem non eſſe propriam cauſę materiali & formali, ſed etiam efficienti: nam etiam efficiens vt attingat effectum excedentem propriam virtutem, debet priùs ratione eleuari per actiuū cōcurſum ſibi indebitum, per quē non obedientialiter, ſed connaturaliter attingit effectum.

35. Reſp. 2. Negando Antecedens: nam eſto cauſa materialis aut formalis, vel etiam efficiēs, ratione concurſus, & vt *Quo*, non attingat effectum, ad quem eleuatur obedientialiter: ratione tamen ſui, & vt *Quod* attingit tam concurſum, quàm terminum concurſus, ad quem eleuatur, obedientialiter: quia vt ſic tam ad concurſum, quàm ad terminum concurſus materia & forma, & quæuis alia cauſa comparatur tanquam ad aliquid indebitum & excedens propriam virtutem.

Prob. de efficiente ex S. Thomas.

36. Probatur 3. De cauſa efficiente ex S. Th. in 4. diſt. 8. q. 2. ar. 3. ad 4. *Nulla* inquit, *creatura poteſt agere, quæ ſunt ſupra naturam, quaſi principale agens, poteſt tamen agere, quaſi agens inſtrumentale à virtute increata motum, quia ſicut creaturæ ineſt obedientiæ potentia, vt in ea fiat quidquid creator diſpoſuerit, ita etiam vt ea mediante fiat.* Fundamentum verò eſt: quia nulla eſt repugnantia, vt creatura per virtutem ſibi innatam, cooperetur Deo ad effectus ipſius naturales vires excedentes, vt conſtat de anima, quæ non ſolùm eleuatur paſſiuè ad recipiendum, ſed etiam actiuè ad eliciendos actus ſupernaturales fidei, ſpei, charitatis & viſionis beatę, qui cū ſint actus vitales neceſſariò debent à ſuis principijs vitalibus actiuè procedere: igitur datur potentia obedientialis actiua. Conſequentia probatur: quia cùm huiuſmodi actus ſint in eſſentia ſupernaturales, non poſſunt elici à potentia naturali: ergo ab obedientiali.

Et de cauſâ meritoria.

37. Probatur 4. De cauſa meritoria: nā meritum puri hominis, quatenus Chriſti membrū eſt, eleuatur à meritis eiuſdem Chriſti, ad cōdignè promerendam remiſſionem peccatorū, quam de ſe condignè mereri non valeret; & in ſacramentis moralis honeſtas actionis ſacramentalis, aſſumpta à Chriſto vt inſtrumentū ſuæ Paſſionis, cōdignè meretur alteri gratiam ſacramentalem, quā de ſe condignè mereri nō poſſet. Tum quia nulla actio, quantumuis bona & honeſta, de ſe apta eſt condignè mereri alteri gratiam ſanctificantem, niſi ſola actio Chriſti; cùm ſola actio Chriſti ſit actio capitis ac perfecti Domini omnium donorum ſupernaturalium, adeoque communicatiua talium donorum alijs, tanquam membris. Tū quia ſępè actio ſacramentalis vel nō eſt quoad omnes circumſtātias honeſta, vel certè nō eſt honeſta honeſtate ſupernaturali, quæ ad cōdignitatem in ordine ad effectū ſupernaturalē requiritur.

Non dari in genere cauſæ finalis.

38 Probatur 5. Nō dari in genere cauſæ finalis potētiam obedientialem: nam eatenus in hoc genere daretur potentia obedientialis, quatenus finis ignobilior eleuatus à fine nobiliori, mouere poſſet ad affectum ac deſideriū finis nobilioris: ſed eo ipſo tunc finis ignobilior non moueret vt finis, ſed vt mediū ad effectum & deſiderium finis nobilioris, quia non moueret vltimatè propter ſe, ſed propter finem nobiliorem, cui finis ipſe ignobilior ſubſeruiret, vt medium ad illum conſequendum, proinde amitteret rationem finis, & tranſiret in rationem medij.

39. Ad fundamentum primæ ſententię. Reſ. obedire opponitur imperare, quia imperare eſt à ſe agere, obedire eſt pati, vel agere motū ab alio. Cæterùm ſicut non omne imperiū eſt de re patienda, ſed etiam de re agenda: ita non omne obedire eſt pati, ſed aliquando obedire eſt agere, quamuis non à ſe, ſed ex imperio & motione alterius.

40. Ad fundamentum ſecundę ſententię, patet ex dictis: vt enim creatura dicatur aſſumi, neceſſe nō eſt, vt aſſumatur per modū inſtrumēti, ſed ſufficit, vt aſſumatur ad effectū indebitum excedentē capacitatem naturalem, eſto ad illum aſſumatur, vt cauſa principalis.

SECTIO III.

An potentia obedientialis actiua ſit ſuperaddita vel congenita naturis rerum?

41. CONVENIVNT omnes potentiā obedientialem paſſiuam non eſſe ſuperadditam naturis rerum, ſed eſſe res ipſas ſecūdùm proprias entitates, ſecūdùm quas aptæ

ſunt recipere quamcunque formam non deſtruẽtem propriam ipſarum naturam; eademque ratio eſt de potẽtia obedientiali informatiua; & ſuo etiam modo de potentia obedientiali impetratiua. Sola cõtrouerſia ſupereſt de potentia obedientiali actiua, an ſit congenita, vel ſuperaddita rebus. Ratio dubitandi eſt: quoniam omnis effectus ſupponit virtutem proportionatè in cauſa à qua producatur: igitur effectus ſupernaturalis, ad quem producẽdum res naturalis eleuatur, ſupponere debet in re ipſa naturali virtutem aliquã ſupernaturalẽ: atqui hæc nequit eſſe congenita, quia nil ſupernaturale poteſt eſſe congenitũ rei naturali: igitur debet illi extrinſecùs addi. In oppoſitũ eſt: quoniã ad actus ſupernaturales eleuantur etiam potentiæ vitales: igitur ſi tota vis producendi hos actus eſt extrinſecùs addita, nil ad eos per ſe immediatè influũt potentiæ ipſæ vitales, quod eſt cõtra naturã actus vitalis, præſertim liberi, qui quoad produci, & nõ produci pẽdet à libera potẽtia vitali operãtis: nõ poſſet pendere à libera potẽtia vitali operantis, ſi tota vis illũ producendi eſſet ſola qualitas ſuperaddita, cũ libertas nõ ſaluetur niſi in virtute actiua: igitur ſi ſola virtus ſuperaddita, & non potentia ipſa vitalis innata operãtis eſſet productiua actus, nõ poſſet actus quoad produci & nõ produci pẽdere à potẽtia ipſa vitali operãtis, ſed ſolũ à virtute ſuperaddita, à qua nõ liberè, ſed neceſſariò produceretur: quia illa nõ ageret ex deliberatione, ſed merè naturaliter. Quoniã verò hæc difficultas præcipua eſt in hac materia, & fundamentũ reliquarũ, maximeque conducẽs ad penetrandã naturã potentiæ obedientialis, diligentiùs illã examinãdã duxi. Et quia potiſſimũ fundamentũ habet in S. Th. 1. loco de eius mẽte diſputandũ erit. *S. Thomas.* Quid in hac re S. Tho. & Thomiſtæ ſentiant.

42. Quatuor de hac re poſſunt quæri in doctrina S. Th. Primũ an res naturales producere poſſint effectum ſupernaturalẽ ſine virtute ſuperadita inhærente. 2. An hæc virtus ſuperaddita ſit per modũ potẽtiæ operatiuæ, an per modũ actualis motionis. 3. An tota vis producendi effectum ſupernaturalẽ ſit huiuſmodi virtus ſuperaddita, an verò præter hanc ſupponatur in re, quæ eleuatur, vis aliqua innata incõpleta genericè ſaltẽ productiua effectus ſupernaturalis. 4. An, & cur hæc vis innata producere nequeat effectũ ſupernaturalẽ, niſi intrinſecè cõpleatur per formam inhærentem.

In doctrina S. Th. virtus ſupernaturalis cauſæ inhæret. Paludanus, Capreolus Sotus, Caietanus. Ferrarienſ. Bannez. Medina. Nugnez. Aſturicenſ.

43. Dico 1. Certum eſt in doctrina S. Th. nullam rem eleuari poſſe ad effectũ excedentem proprias vires ſine aliqua virtute ſuperaddita inhærente, proportionata ſaltẽ per modũ inſtrumenti effectui producendo. Conueniũt omnes Thomiſtæ Palud. in 4. diſt. 1. q. 1. conc. 3. Capreol. q. 1. art. 1. concl. 4. Sotus q. 3. art. 4. Caiet. 3. p. q. 62. art. 4. §. *Aduerte*, & qu. 13. art. 2. Ferr. 3. contra gentes c. 54. ad 1. Bannez 1. p. q. 12. ar. 1. dub. 1. ad 2. in fine, Med. 3. p. q. 13. a. 2. §. *pro expoſitione nota*, Nugnez q. 62. art. 1. diff. 7. ad 5. Vnũ excipe Aſturicenſem, qui relectione de Chriſti gratia q. 6. pag. 804. opinatur non ideo hanc ſententiã S. Tho. docuiſſe, quòd putarit oppoſitam eſſe impoſſibilẽ, ſed quia regulariter ita Deus ſoleat creaturas aſſumere ad ſupernaturales effectus producẽdos. Verùm noſtra aſſertio Probatur 1. Nã omnes ſcholaſtici S. Th. poſteriores in hoc ſenſu illũ intelligunt, & impugnant. 1. Euidẽter hoc deducitur ex principijs ipſius. Primò hãc virtutem ſuperadditam ponit in omni inſtrumẽto phyſico artificiali & cauſa ſecunda, quatenus attingit eſſe, quod eſt proprius effectus cauſæ primæ, quod eſſe natura attingit vt inſtrumẽtum Dei. De inſtrumento phyſico ſic habet 1. p. q. 118. a. 1. *Ex anima generantis deriuatur quædã virtus actiua ad ipſum ſemen animalis vel plantæ, ſicut & à principali agente deriuatur quædã vis motiua ad inſtrumentum.* Ex quo principio explicat cõmune illud Axioma, *ſol & homo generant hominem*, quia in ſemine non ſolũ eſt incluſa vis animæ, ſed etiã cælorum, virtute quorum illud agit, & q. 3. de potentia ar. 11. ad 6. *ſed ſemen*, inquit, *non mouetur ab anima generantis per imperiũ, ſed per cuiuſdam virtutis transfuſionẽ, quæ in ſemine manet etiã poſtquã fuit decisũ.* Eandẽ virtutem ponit in motu cæleſti, cõmunicatã ab Angelo mouente; in voce, impreſſam à proferẽte; in cauſis ſublunaribus deriuatam ab orbibus cæleſtibus, in 4. diſt. 1. q. 1. a. 4. quæſtiunc. 2. ad 4. & 3 p. q. 62. a. 4. ad 1. & q. 3. de potentia ar. 7.

44. De cauſa ſecunda vt inſtrumento Dei ad attingendũ vniuerſaliſſimũ effectũ eſſendi incluſũ in quolibet eſſe particulari, ſic habet q. 3. de potẽtia a. 7. ad 7. *dicendũ quod virtus naturalis, quæ eſt rebus naturalibus, in ſua inſtitutione collata, ineſt eis vt quædã forma habẽs eſſe ratũ & firmũ in natura, ſed id quod à Deo fit in re naturali, quo actualiter agat, eſt vt intentio ſola habẽs eſſe quoddã incompletũ, per modũ quo colores sũt in aere, & virtus artis in inſtrumẽto artificis: ſicut ergo ſecuri per artẽ dari potuit acumen, vt eſſet forma in ea permanens, nõ autem dari ei potuit, quòd vis artis eſſet in ea, quaſi quædam forma permanẽs, niſi haberet intellectũ: ita rei naturali potuit cõferri virtus propria, vt forma in ipſa permanẽs, nõ autẽ vis, quâ agit ad eſſe, vt inſtrumentũ primæ cauſæ, niſi daretur ei, quod eſſet vniuerſale eſſendi principiũ. Nec iterũ virtute naturali conferre potuit, vt moueret ſeipſã: vnde ſicut patet, quòd inſtrumento artificis conferri nõ potuit, quod operaretur abſq; motu artis: ita rei naturali conferri nõ potuit, quod operaretur abſq; operatione diuina.* Hęc ille.

45. De inſtrumento verò artificiali ſic ſcribit ibid. a. 11. ad quintum. *Dicendũ, quòd inſtrumẽtũ intelligitur moueri à principali agente, quãdiu retinet virtutem à principali agente impreſſã: vnde ſagitta tãdiu mouetur à proijciẽte, quãdiu manet vis impulſus proijciẽtis.* Ex his à fortiori ſequitur, hanc virtutẽ S. Th. requirere in quolibet inſtrumẽto obedientiali in ordine ad effectus ſupernaturales, ad quos producẽdos eleuatur. *S. Thom.*

46. Secundò. Semper hanc virtutem S. Th. explicat exemplo virtutis artificialis, quę communicatur inſtrumento artis: nã ſicut, inquit, hoc nõ agit, niſi motũ ab artifice: ita nec illud, niſi motũ à Deo. Ita 3. p. q. 62. a. 4. & in 4. diſt. 1. q. 1. a. 4. quæſtiun. 2. & ſæpe alibi. Atqui inſtrumentum

ſtrumentum artis non agit opus artis, niſi per virtutem inhærentem ab artifice impreſſam: ergo nec inſtrumẽtum obedientiale agit opus ſupernaturale, niſi per vim inhærentem à Deo communicatam.

47. Tertiò docet, hanc virtutem eſſe ſpiritualem, ac ſupernaturalẽ, nec repugnare, ſpirituale per modum entis incompleti & fluentis recipi in ſubiecto corporeo, in eoque exiſtere. Ita habet 3.p.q 62.ar.3.ad 3.& ar.4.ad 1. & in 4.diſt.1.q.1.a.4.quæſtiun.2.& q. 27.de verit.a.4.vbi in 4.argumẽto ſic ſibi obijcit: *Si ſacramenta ſunt cauſa gratiæ, aut per propriam virtutem, aut per aliquam ſuperadditam: non per propriam virtutem, quia ſic quælibet aqua ſanctificaret, ſicut aqua Baptiſmi: non per aliquam virtutẽ ſuperadditam, quia omne quod recipitur in altero, recipitur in eo per modum recipientis, & ſic cùm ſacramentum ſit materiale elementũ, vt Hugo de S. Victore dicit, non recipiet niſi virtutem materialem, quæ non ſufficit ad productionem formæ ſpiritualis.* Ad quod argumentum reſpondet, *quòd ſacramenta non operantur ad gratiam per virtutem propriæ formæ, ſic enim*, inquit, *operarentur per ſe agentia: ſed operantur per virtutem principalis agentis, ſcilicet Dei in eis exiſtentem: quæ quidem virtus non habet eſſe completum in natura, ſed eſt quid incompletum in genere entis: quod patet ex hoc, quòd inſtrumentum mouet, in quantum mouetur, motus autem eſt actus imperfectus ſecundùm Philoſophum. Vnde ſicut illa quæ mouent, inquantum ſunt iam quaſi in termino motus aſſimilata agenti, mouent per formam perfectam: ita illa quæ mouent, prout ſunt in ipſo moueri, mouent per virtutem incompletam*; quo pacto docet, ſacramenta mouere ad gratiam producendam. Vnde cõcludit, *quod non eſt inconueniens, quòd virtus ſpiritualis ſit in re materiali.* Nec intelligere poteſt, quod talis virtus ſit ſpiritualis, & ſupernaturalis terminatiuè in ordine ad effectum: ſic enim non eſſet ſpiritualis tantùm fluenter, vt ipſe ait: nec ceſſaret ceſſante motu agentis principalis, vti ceſſat vis impreſſa in inſtrumento artis, ceſſante motu artificis.

Hugo de S. Victore.

S. Thomas.

48. Quartò, implicat in doctrina S. Th. intellectum creatum eleuari ad videndum Deũ ſine lumine inhærente, ſaltem fluente: ergo implicat in doctrina eiuſdem, rem creatam eleuari ad effectum excedentem propriam naturam ſine virtute ſuperaddita. Conſequẽtia conſtat. Nam ideo in eius doctrina nequit intellectus creatus abſque lumine inhærente eleuari ad videndum Deum, quia ex ſe nõ eſt actiuus viſionis Dei, adeoque indiget fieri actiuus medio lumine gloriæ: ſed nulla res creata ex ſe actiua eſt effectus excedentis propriam naturam. Antecedẽs conſtat 2.2.q.175. a.3.ad 2. *Dicendum*, inquit, *quòd diuina eſſentia videri ab intellectu creato non poteſt, niſi per lumen gloriæ, quod dupliciter participari poteſt: vno modo per modum formæ immanentis, & ſic beatos facit S. in Patria: alio modo per modum cuiuſdam paſſionis tranſeuntis, vt fuit in Paulo.* Et 3. contra gentes c.53. *impoſſibile*, inquit, *eſt, quòd Eſſentia Dei fiat intelligibilis forma alicuius intellectus creati, niſi per hoc, quòd aliquam diuinam ſimilitudinem intellectus creatus participet: hæc igitur diuinæ ſimilitudinis participatio neceſſaria eſt, ad hoc, quod Dei ſubſtantia videatur.* Hæc ibi. Eſt autem hęc diuinæ ſimilitudinis participatio, vt ibidem explicat lumen gloriæ roborãs & confortans intellectum in actu primo ad eliciendam viſionem Dei. Idem docet Capreolus in 4. diſt. 49. quæſt. 4. art. 1. concl. 2. & articulo 3. ad 1. Scoti contra 2. concl. Palud. q.1.ar.3.concl.3.vbi quamuis affirmet, poſſe beatum videre Deũ de potentia abſoluta ſine lumine, id tantùm docet ſupponendo, viſionem beatam effici poſſe à ſolo Deo. Cæterùm ſi debeat intellectus actiuè ad illam cõcurrere, *oportet*, inquit, *præintelligere, quòd præmoueatur à Deo ad illam eliciendam.* Caiet. 1. p.q.12.ar.5.ad 3. Ferrar.3.contra gentes c.54. ad 1. Sotus in 4.diſt. 49.q.2.art. 4.§. *arguit verumtamen Scotus*, Bannez 1.p.q.12.a.5.dub.3.

Capreolus.

Paludanus

Caietanus.
Ferrar.
Sotus.
Bannez.

49. Quintò in doctrina S. Tho. ſacramenta, quę egent materia conſecrata, vt confirmatio, extrema vnctio, Euchariſtia. Habẽt vim actiuam ſuperadditã permanenter, etiã poſt vſum ſacramenti, vt conſtat q.27.de verit.a.4.ad 10. *In ſacramentis*, inquit, *quæ indigent materia ſanctificata, manet virtus ſacramenti in materia poſt vſum ſacramenti partialiter, licet non completè*; quia nimirum requiritur etiam virtus partialis verborũ: atqui hęc virtus in ſacramẽto permanens poſt vſũ ipſius explicari nõ poteſt, vel de actuali motione, per quã ſacramentum ipſum influit in effectũ ſupernaturalẽ, quia hæc motio ſolùm eſt, quando inſtrumentũ actu cauſat effectũ, cum tamen hæc maneat etiã poſt effectum cauſatũ; vel de virtute cõgenita, nam illam negat in reliquis ſacramentis, quę nõ egẽt materia conſecrata. *In ſacramentis*, inquit, *quæ nõ indigẽt materia ſanctificata, nihil remanet poſt ſacramenti vſum: vnde aqua, in qua celebratus eſt Baptiſmus, nihil plus habet, quàm alia aqua:* virtus autem congenita eſt in omnibus ſacramentis, quia illa non pendet ex infuſione Dei, ſed ex ipſis naturis rerum.

S. Thomas.

50. Dices. q.22.de verit.a.8.S. Th. docet, dupliciter poſſe Deum immutare voluntatem creatam, vno modo per formam illi impreſſã, alio abſque forma illi impreſſa: ergo ex ſentẽtia S. Th. ſimpliciter non implicat, creaturam à Deo eleuari ad producendũ effectum excedentem proprias virẽs abſque qualitate ſuperaddita inhęrente. Reſ. Eo loco S. Th. per formã impreſſam intelligere qualitatem habitualem permanentẽ, nã ita tũm illã explicans ſubdit, *ſicut ſine appoſitione alicuius habitus quãdoq; facit. vt homo velit hoc quod prius non volebat.*

S. Thomas.

51. Dico 2. Controuerſum & inter Thomiſtas, an hęc, virtus ſuperaddita in doctrina S. Th. ſit per modũ potentiæ in actu primo productiuę, an per modum actualis motionis in ipſo inſtrumento receptæ, probabilius tamen eſt in ſententia ipſius eam eſſe per modum potentiæ in actu primo productiuę. Primum conſtat, nam Palud. & Capreol. locis pręcit. contendunt eſſe per modum qualitatis in actu primo productiuæ: Caiet. & Sotus per modũ actualis

S. Thomas.

Paludanus.
Capreolus.
Caietanus.
Sotus.

actualis motionis, quam Caiet. 3.p.q.13.ar.2. & q 62.art.4. appellat *motum virtuosum*, quia constituit instrumentum formaliter actiuum effectus Dei principalis agentis. Nuncupat etiam *vsum passiuum*, quia est, quo Deus vtitur ad effectum supernaturalem producendum, quem tamen recipi volunt in ipso instrumento, sicut motus, quo mouetur instrumentū artis, recipitur in ipso instrumento, imò ex hoc probant eam non esse qualitatem productiuā, sed actualē motionem, quia sicut instrumentū artis nō recipit nisi motū artificis, quo motum mouet ad effectum artis: ita creaturæ non recipiunt à Deo, nisi motum, quo motæ mouent ad opus Dei: neque contra arguas, inquit Sotus in 4. dist. 1. q. 3. a. 4. quod sicut dum quis sagittam emittit, nō tantùm motum, sed vim imprimit motiuam: nā licet hoc verum sit de instrumēto separato, falsum est de cōiuncto; cui tantùm motus imprimitur, creaturæ autem respectu Dei, omnes sunt vt instrumentum coniunctum & ideo non recipiunt nisi motum, quo motæ moueant ad effectum excedentem propriam naturam.

Sotus.

52. Secūdum verò probatur. Tum quia falsa est prædicta distinctio Soti de instrumento coniuncto & separato, nam eodem modo mouens communicat suam virtutem instrumento coniuncto ac separato, tum quia S. Th. illam vocat principium actionis, virtutē causatiuam, quæ sunt proprietates potentiæ productiuæ, non actualis motionis. Tum quia, vt suprà vidimus, illam ponit permanēter in sacramentis, quæ requirunt materiam consecratam: ergo per modum actus primi, cū iam separetur ab actu secundo. Tum quia hanc vim ponit S. Th. in principio libero ad operandos actus supernaturales, in quo necessariò debet esse in actu primo: aliàs non saluaretur libertas: nam talis motio imprimitur à Deo independenter à libertate creata: ergo si non esset motio in actu primo, sed tantùm in actu secundo, non relinqueret libertatem in voluntate, quia motio in actu secundo inuoluit motionem ipsius voluntatis, non enim distinguitur à motione ipsius voluntatis, sicut motus artificiosus serrę non distinguitur à motu proprio ipsius, qui est scindere.

Sotus.

S. Thomas.

Prater vim superadditam supernaturalem supponit vim congenitam in creaturis S. Thom Capreolus. Caietanus. Ferrar. Sotus. Bannez. S. Thomas.

53. Dico 3. Certum est in doctrina S. Tho. præter vim supperadditam supernaturalem, supponi vim congenitam in creaturis, quę actuata per virtutem superadditam supernaturalem, fit formaliter productiua effectus supernaturalis. Conueniunt Doctiores Thomistæ, Capreol. in 4 dist. 49. q. 4. ar. 3. ad 1. Scoti contra 2. concl. §. *dicitur tertio*. Caiet. 1. p. qu. 45. ar. 5. Ferrar. 3. contra gentes c. 54. ad 1. Sotus in 4. dist. 49. q. 2. a 4. Bannez 1. p. q. 12. a. 1. ad 2. in fine, & a. 3. dub. 2. ad 1. idque expresse docuit ipsemet S. Th. q. 3. de potentia a. 7. in fine corporis, & apertè probatur ex principijs ipsius, nam hanc virtutem superadditam vt necessariam agnoscit in omni instrumento naturali, artificiali & causa secunda respectu primæ, in ordine ad vniuersalissimum effectum essendi: sed in his præter virtutem superadditam supponitur congenita, alioqui instrumenta & causæ secundæ nihil agerent, sed solus Deus per virtutem superadditam, quod est contra ipsum S. Th. & rationem: ergo etiam in instrumento obedientiali, præter virtutem superadditam supponitur cōgenita.

54. Secundò de hoc instrumento obedientiali 1. p. q. 45. ar. 5. expressè docet, in eo præter virtutem participatam à Deo, necessariò supponi vim propriam congenitam: Ex quo principio deducit primò, non posse dari instrumentū ad creandum, quia nulla vis congenita ad creandum supponi potest in creatura. Secundò, non quodlibet instrumentum eleuari posse ad quodlibet, quia non quælibet virtus innata instrumenti proportionatur cuilibet effectui.

55. Tertiò in sententia S. Doctoris, intellectus & voluntas actiuè concurrunt ad actus supernaturales, non possent autem actiuè concurrere, nisi in se haberent aliquam vim innatam, quæ actuata per habitum supernaturalē hos actus eliceret: vnde 1. p. q. 12. a. 5. cum docet intellectum creatum ad videndum Deum egere lumine superaddito, non ait, hoc lumen esse totam rationem videndi, sed requiri vt confortans & fortificans potentiam, quę ex se sola ad videndum Deū non sufficeret, supponit ergo in intellectu vim cōgenitam remotā videndi Deum, quę actuata lumine fit proximè potens ad videndum: quemadmodum inquit Caiet. 1. p. q. 79. a. 2. circa 2. dubitationē, intellectus actiuus inchoatiuè, fit actiuus completè per superadditam speciem.

Caietanus.

56. Quartò, in sententia S. Th. & omnium Theologorum, voluntas est libera, etiam in ordine ad actus supernaturales, alioqui per illos mereri non posset; nō esset autem libera, si tota vis producendi actus supernaturales essent habitus infusi, nā libertas essentialiter consistit in potentia actiua, quæ sola potest producere, & non producere suum actum; non autem in potentia passiua, in cuius potestate non est recipere, vel nō recipere. Falsò igitur aliqui Recentiores Thomistæ totam vim agendi in instrumento obedientiali tribuunt formæ superadditę, cùm in hac sentētia saluari nequeat libertas in actibus supernaturalibus: quia cum forma, quę superadditur non sit in agendo libera, non potest in ea tantùm saluari libertas.

S. Thomas.

57. At dicunt, libertatem saluari, quia licet forma superaddita non sit in se formaliter libera, pendet tamen in agendo ab ipsa voluntate libera. Sed contrà: Tum quia nequit forma superaddita liberè in agendo pendere à voluntate, nisi voluntas ipsa actiuè concurrat cum illa; nam eatenus potest talis forma in agendo liberè pendere à voluntate, quatenus actiuè potest à voluntate ad agendum, vel nō agendum applicari, ad hoc autem necessariò requiritur, vt voluntas ipsa actiuè concurrat cū superaddita forma ad actum, cū non possit liberè illam ad agendum applicare per solam passiuam receptionem illius, sed per actiuam cooperationem ad eundem actum producēdum vel non producendum. Tum quia hoc

Nequit saluari libertas nisi simul agat.

est con-

eſt cõtra principia ipſorum expreſsè, qui volunt per hanc ſuperadditam qualitatẽ potiùs applicari volũtatem, & quamlibet cauſam ſecundam ad operãdum, quàm ipſam voluntatem talem qualitatem ad operandum applicare: nam ideo illam adſtruunt, quia putant, nullam cauſam ſecundam operari poſſe, niſi per huiuſmodi qualitatem applicatam à prima, quippe cùm nulla cauſa ſecunda valeat ſe ipſam ad agendum applicare.

Virtus ſupernaturalis inſtrumentalis, in doctrina S. Th.

58. DICO 4. Implicat in doctrina S. Tho. creaturam per hanc vim congenitam actiuè concurrere ad effectus excedentes propriam naturam, niſi ei ſuperaddatur vis aliqua inſtrumentalis proportionata effectui producendo. Ratio implicantię, quam communiter Thomiſtæ aſſignãt, eſt, quia repugnat, aliquid agere ſine forma agendi, quemadmodum repugnat, aliquid eſſe ſine forma eſſẽdi: ſed nulla creatura ex ſe habet vim producendi effectus ſupernaturales: vt igitur illos producat, ſuperaddenda eſt ei vis aliqua ſupernaturalis proportionata. Hæc de ſententia & mente S. Doctoris.

Quid de hac re ſenſerint reliqui Scholaſtici?

Alenſis. Aureolus. Bonau.

59. HAnc virtutem ſuperadditam ante S. Th. docuit Alenſ. 4. p. q. 5. memb. 3. a. 5. & alibi, cui tanquam primo authori tribuit Aureol. in 4. diſt. 1. q. 1. eamque vt opinionem magnorum Magiſtrorum refert Bonauent. a. 1. q. 4. Reliqui verò illam impugnãt vt ſuperfluam, vt Bonaue. & Aureol. præcitati, Scotus in 4. diſt. 1. q. 5. Richard. art. 4. q. 2. Gabr. q. 1. a. 1. Argent. diſt. 1. q. 1. a. 2. Mayro. diſt. 6. q. 3. & 4. Marſ. q. 1. in 3. p. a. 3. non tamẽ apertè declarant, an in creaturis detur vis aliqua congenita, qua poſſint cooperari Deo ſupernaturaliter agenti, quamuis multi eam videantur ſupponere, dum docent, poſſe intellectum abſque lumine gloriæ eleuari ad videndum Deũ, vt Argent. in 4. diſt. 49. q. 2. a. 1. Durand. q. 2. n. 24. Scotus. in 3. diſt. 13. q. 4. ad 4. q. niſi quod Scotus & Durand. putent, intellectum habere naturalem potentiam ad videndum Deum, poſita præſentia obiecti, & ſublato impedimento ex parte intellectus.

Scotus. Richardus. Gabriel. Argentin. Mayronus. Marſilius.

Durandus.

Quid de hac re doceant Recentiores Theologi?

Suarez. Vaſquez.

60. SVar. 3. p. tom. 1. diſp. 31. ſect. 6. Vaſq. to. 2. diſp. 132. c. 3. & 1. p. 176. diſp. c. 3. cõfutata huiuſmodi virtute ſuperaddita, tãquam impoſſibili, agnoſcunt ſolam vim innatam incompletam in creatura, quę eleuata per extrinſecam virtutem Dei attingere poteſt effectus excedentes proprias vires. Cæterùm Suar. hanc vim agnoſcit in omni ente & modo creato, etiamſi ex ſe naturaliter actiuus nõ ſit. Vnde affirmat, quodlibet eleuari poſſe ad quodlibet quod contra contradictionem nõ inuoluit. Fundamentũ eſt: quia quodlibet ens creatum perfectè ſubijcitur Deo in odine ad omne, quod contradictionem non inuoluit.

Suarez exiſtimat quodlibet eleuari poſſe ad quodlibet.

Idem docet Vega lib. 7. in Trident. c. 13. Vaſ. contrà, non in omni ente creato hanc vim obedientialem actiuam ad producendos effectus ſupernaturales agnoſcit, ſed in eo duntaxat, quod non tantùm genericam ſed etiã ſpecificam proportionem habet cũ effectu producendo, ſolumque eget, vt natiua eius virtus compleatur ad producendum illum, quà ſupernaturalis eſt.

Vega. Vaſquez ſpecificam proportionem ſpectat.

61. Ex quo infert, ſolùm intellectũ & voluntatem poſſe eleuari ad producendos actus ſupernaturales, quia hę tantũ potentiæ ſuapte natura reſpiciunt actus intellectionis & volitionis ſecundũ vltimam differentiam earum, ſolumque egẽt eleuari, vt natiuæ virtutes earum compleantur, vt poſſint illos producere, qua ſupernaturales ſunt. Cętera verò entia, etſi actiuitatem aliquam habeãt in ordine ad ſuos effectus naturales, quia tamen illa ſufficiens non eſt ad attingendam vltimam differentiã in effectu, ad quem dicũtur aſſumi, ſed ſolùm communem aliquam & genericam rationem entis, qualis eſſet v. g. in aqua ratio productiua frigiditatis, quæ quia vt adæquatum effectum ſuæ actiuitatis reſpicit hanc determinatam qualitatem, quæ non niſi genericè conuenit cum qualitate ſupernaturali, nequit ad illam producendam eleuari.

62. Confirmat. nam omnis intellectio & volitio poſtulat fieri ab intellectu & voluntate, at non omnis qualitas poſtulat fieri ab aqua: poſſunt igitur intellectus & voluntas adiutæ auxilio ſupernaturali elicere intellectionem & volitionem ſupernaturalem, quia ad eas eliciendas ſolùm egent, vt compleantur virtute ſupernaturali, non poteſt autem aqua adiuta virtute diuina producere qualitatem ſupernaturalem, quia nec omnis qualitas poſtulat fieri ab aqua, nec aqua ſolùm eget compleri virtute ſupernaturali, vt illam qua ſupernaturalis eſt, producat. Eandem ſententiam ſequitur Coninck de ſacram. q. 62. a. 4. concl. 1. Cabrer. vero 3. p. q. 1. a. 1. diſp. 6. conc. 2. negat omnẽ vim actiuam innatam ad effectus ſupernaturales in creaturis, ſolumque cõcedit in eis potentiam paſſiuam ad recipiendam diuinam motionem, qua formaliter fiunt actiuæ effectuum ſupernaturalium. Fundamentum eſt: quia hæc virtus innata ad effectus ſupernaturales non poteſt eſſe naturalis, cũ non ſit proportionata effectui; nec ſupernaturalis, cum nil ſupernaturale poſſit eſſe congenitum rei naturali: ergo nulla, cùm inter naturale & ſupernaturale non detur medium.

Coninck. Cabrera negat ad id vim innatam actiuam.

Authoris Sententia explicatur.

Datur potentia obedientialis actiua congenita in entibus naturæ actiuis.

63. DIco 1. Datur potentia obedientialis actiua congenita in ſolis, & omnibus entibus ſuapte natura productiuis. Tria aſſertio docet. Primum dari potentiam obedientialem congenitam rebus. Secundum, dari in ſolis rebus ſuapte natura productiuis. Tertiũ in omnibus natura ſua productiuis. Primum conſtat tum ex præcitato teſtimonio Auguſtini 9. in Geneſ. cap. 17. qui poſt adducta exempla ligni aridi ad Dei nutum florentis, fru-

Ex S. Aug.

ctumque gignentis, sterilis fœminæ in senectute parientis, Asinæ loquentis, concludit in hæc verba: *Et si quid eiusmodi est, dedit quidem naturis, quas creauit, vt ex eis & hæc fieri possent, & alio modo dedit, vt non hoc haberent in motu naturali, sed in eo, quod ita creata essent, vt eorum natura voluntati potentiori amplius subiaceret:* quo testimonio agnoscit August. hanc vim in rebus ipsis congenitam, non quidem per ordinem ad motum naturalem, sed ad omnipotentem voluntatem Dei, cui res cunctę creatæ subiacent. Tum quia alioqui, vt suprà probatum est, non saluaretur vitalitas & libertas in actibus supernaturalibus intellectus & volũtatis, cùm actus vitales & liberi essentialiter postulent, vt actiuè procedant à suo principio intrinseco congenito.

Caietanus 64. Secundum expresse docet Caiet. 1. p. q. 45. á. 5. §. *Ad euidentiam huius difficultatis.* *S. Thomas.* Et colligitur ex S. Th. ibidem, qui ad omne instrumentum requirit aliquam virtutẽ agendi, alioqui *frustra*, inquit, *adhiberetur ad agendum, nec oporteret esse determinata instrumenta determinatarum actionum.* si quodlibet ens etiã non actiuum assumi posset vt instrumentum ad agendum. Probatur hæc assertio primò à paritate. Implicat, assumi ad informandum, sustentandum, merendum, quod natura sua non est informatiuum, sustentatiuum, aut meriti capax: ergo nec ad agendum, quod natura sua actiuum non est. Antecedẽs patet, quoniam implicat, Deum eleuare materiam ad informãdum, modum ad sustentandum, actionem intrinsecè malam ad merendum.

65. Secundò ab absurdo, Si posset res non actiua eleuari ad supernaturalem effectũ producendum, daretur potentia in creatura per se primò specificata ab effectu supernaturali. Consequens est absurdũ; ergo & Antecedens. Minor constat: nam potẽtia per se primò specificata ab effectu supernaturali, est quoad essentiã supernaturalis: ideo enim habitus infusi sunt quoad essentiã supernaturales, quia per se primò specificãtur ac effectibus supernaturalibus, ad quos per se primò ordinantur. Cuius ratio à priori est: quia specificatũ trahitur ad ordinẽ sui specificantis; absurdũ autẽ est, creaturã habere potentiã supernaturalẽ congenitã, nam hoc est confundere ordinẽ naturalem cum supernaturali. Sequelã maioris, in qua est difficultas, sic probo. Omnis potentia debet habere aliquod specificatiuũ, nullum autem posset assignari specificatiuũ huius potentiæ, præter effectũ supernaturalẽ, ergo. Maior est certa. Minor probatur, quia specificatiuũ potẽtię est id, ad quod potẽtia per se primò ordinatur, vt inductione cõstat in omnibus potẽtijs, tam naturalibus, quã supernaturalibus; id autẽ ad quod per se primò hæc potentia ordinaretur, esset effectus supernaturalis: quoniã ad illum tantũ esset ordinata, cũ ex se nullius effectus naturalis supponeretur productiua: igitur id, quod per se primò hãc potentiã specificaret, esset effectus ipse supernaturalis, ad quẽ per se primò producendũ esset ordinata.

66. Tertiò à priori: Eleuatio non ponit, sed supponit potentiã eleuabilem: ergo nisi res sit ex se actiua, non poterit ad agendum eleuari. Cõsequentia patet, quia nequit creatura agere, nisi in ea sit vis agendi, alioqui non ipsa, sed Deus ageret: ergo si hanc non habet ab ipsa eleuatione, præhabere debet ex se ante eleuationem. Antecedens prob. quia eleuatio non mutat intrinsecè rem eleuabilem, sed illã extrinsecè tantũ cõiungit cum Deo principali agente, in ordine ad effectũ producendũ: sicut cũ eleuatur instrumẽtum naturale à suo principali agente, per eleuationẽ non mutatur instrumentũ intrinsecè, sed solùm extrinsecè in ordine ad effectũ producendum. Qui modus supponit in instrumento vim aliquam motiuã attingendi effectũ principalis agentis: alioqui si tota vis producẽdi effectũ esset virtus principalis agentis, nullo pacto effectus produceretur ab instrumento; aut igitur eleuatio supponit vim actiuã in creatura per se primò specificatã ab aliquo effectu naturali, cuius supponitur productiua, & habetur intentum, aut supponit vim ordinatã ad producendum tantùm effectũ ex imperio Dei, & talis virtus cũ non supponatur aliunde specificata ab aliquo effectu naturali, cuius sit res ipsa productiua, erit per se primò specificata ab effectu supernaturali, & cõsequenter talis virtus erit quoad entitatem supernaturalis, adeoque daretur in creatura potentia congenita quoad entitatem supernaturalis. *Eleuatio illam virtutẽ supponit.*

67. DICES. Nullum datur ens creatum neque modale, quod non habeat aliquã actiuitatem: ergo nullum datur ens creatũ, in quo non reperiatur hæc potentia obedientialis actiua. Antecedens probatur, quia omne ens creatũ, etiam modale est intelligibile: ergo saltem habet vim actiuã producẽdi speciem sui, nam potentia intelligibilitatis, est potẽtia producendi speciem sui. Resp. 1. Adhuc cõcesso toto argumento, nihil est contra nos, qui solũ contra aduersarios contendimus, potentiam obedientialem non reperiri in ente suapte natura non productiuo: quod si supponatur omne ens natura sua productiuũ, nihil est cõtra nos. 2. Nego Antecedens: ad cuius probationem, negatur consequentia, nam vt ens sit intelligibile, non est necesse, vt ipsum producere possit speciem intelligibilẽ sui, sed sufficit, vt intelligi possit per speciem intelligibilẽ productam à Deo, sicut lapis est intelligibilis ab Angelo, & vnus Angelus ab alio, esto nec lapis sit productiuus speciei intelligibilis in intellectu Angeli, nec vnus Angelus speciei intelligibilis sui in intellectu alterius Angeli. *Non omne intelligibile sua speciei productiuum.*

68. Ex dictis à fortiori constat, non posse ad effectum realiter causandum assumi ens negatiuum, vel impossibile, vel etiam possibile dum manet in statu possibilitatis; neque ens rationis, aut extrinsecam denominationem: nam hæc omnia vti nullam habent realem entitatem, ita nec realem vim producendi. *Entia actu entitatem non habentia non posse eleuari.*

69. Tertium assertũ est: quòd hæc potentia sit in omnibus entibus suapte natura productiuis, contra Vas. colligitur ex prænotato testimonio Aug. fundantis hanc potẽtiã obediẽ- *Quodlibet naturâ productiuum posse. August.*

tialem

tialem actiuã non in proportione rei ad effectũ ptoducendum, ſed in ſubiectione ad voluntatem creantis. Probatur autem primò à paritate: Ita ſe habet intellectus naturalis ad producendã intellectionem ſupernaturalem, ſicut vis frigefactiua aquæ, exempli cauſa, ad producendam gratiã: ergo ſi poteſt ille ſupernaturali auxilio adiutus ſupernaturalẽ intellectionem attingere, poterit hæc ſupernaturali virtute eleuata ſupernaturalem gratiã producere. Conſequentia conſtat. Antecedens probatur. Nam tam intellectio ſupernaturalis, vt cõtracta per differentiã ſupernaturalitatis, eſt ſupra capacitatẽ intellectus creati, quã gratia eſt ſupra capacitatem potentiæ frigefactiuæ aquæ. Quod autem intellectus ex ſe attingere poſſit quamlibet intellectionẽ naturalẽ, aqua verò attingere non valeat quãlibet qualitatem naturalem, nõ facit, quin intellectio ſupernaturalis ſit ſupra capacitatem intellectus naturalis: igitur ſi hoc non obſtante, poteſt ille adiutus auxilio ſupernaturali attingere intellectionem ſupernaturalẽ, poterit aqua, aut quæuis alia creatura naturaliter productiua, adiuta virtute ſupernaturali, attingere effectũ ſupernaturalem gratiæ. Nã quod plures gradus in intellectione ſupernaturali correſpondeãt intellectui naturali, quàm in gratia potentię frigefactiuæ aquæ, non probat, niſi quod maior eleuatio requiritur in aqua ad ſupplendã maiorem virtutẽ reſpondentem pluribus gradibus producẽdis in gratia, quã in intellectu ad producendã intellectionem ſupernaturalem. Cæterùm tam eſt extra naturalẽ capacitatem intellectus, vltimus gradus intellectionis ſupernaturalis, quã plures gradus gratiæ ſint extra naturalẽ potentiã frigefactiuã aquę: ergo ſi poteſt naturalis potentia adiuta virtute ſupernaturali eleuari ad vnũ, poterit roborata maiori virtute ſupernaturali eleuari ad plures. Nã tota difficultas eſt, vt eleuari poſſit ad gradũ, qui ſit extra ſphęram potentię naturalis; quod autem hic ſit vnus vel plures, difficultatẽ non variat, ſed auget ſolùm intra eãdem ſphæram.

A paritate intellectus contra Vaſq.

70. Secundò à priori. Nullus eſt effectus ſupernaturalis, qui non participet genericam rationem entis: ergo nulla eſt virtus actiua naturalis, quæ eleuata non poſſit aliquam rationem in illo cauſare. Antecedens patet. Conſequentia probatur, quia nulla eſt virtus actiua naturalis, quæ in ſe contineat genericam rationem entis. Nam cum hæc ſit ratio prima à reliquis eſſentialiter præſuppoſita, neceſſariò reperitur in omni virtute actiua: nam ſicut in omni virtute actiua continetur aliqua determinata ratio producibilis, ita neceſſariò continetur ratio generica entis, eſſentialiter incluſa in omni ratione particulari: igitur nulla eſt virtus naturalis actiua, quæ eleuata ad effectum ſupernaturalem, non poſſit in illo aliquam rationem producere; ſiquidem ad aliquam rationem in effectu producendam nil aliud requiritur; quàm vt talis ratio contineatur in cauſa, & effectus ſit talis rationis capax; ſed ratio generica entis in omni actiua virtute cõtinetur, & illius eſt capax quiuis effectus ſupernaturalis: igitur ad quemlibet effectum ſupernaturalem producendum eleuari poteſt quæcunque virtus actiua naturalis.

71. Contra hanc noſtram rationem triplex enodanda eſt difficultas. Prima, cauſa non attingit vnam rationem ſine alia, quia ſicut attingit totam entitatem effectus, ita omnes rationes incluſas in effectu: ergo niſi cauſa virtute contineat, quidquid continet effectus, non poterit illum producere. Secunda. Nulla virtus creata continet intra ſphæram ſuę actiuitatis genericam rationem entis, ſed determinatam duntaxat & particularem: atqui nullus effectus ſupernaturalis eſt capax illius determinatę rationis, cuius eſt productiua virtus naturalis: ergo nulla virtus naturalis eleuari poteſt ad producendum effectum ſupernaturalem. Minor patet. Non enim gratia eſt capax frigiditatis vel humiditatis, quarum tantùm eſt productiua aqua. Maior probatur. Nã ſi virtus naturalis intra ſphæram ſuę actiuitatis contineret genericam rationem entis, obiectum ipſius eſſet ens vt ens, quod eſt falſum. Nam hoc eſt obiectum ſolius omnipotentiæ diuinæ. Tertia omnium difficillima. Ratio generica entis, cuius eſt capax effectus ſupernaturalis, nõ eſt naturalis ſed ſupernaturalis; virtus autem naturalis non cõtinet rationẽ genericã entis ſupernaturalẽ, ſed naturalem: igitur nullã rationem poteſt virtus naturalis eleuata in effectu ſupernaturali producere. Cõſequẽtia conſtat: quia per eleuationem non mutatur virtus ipſa intrinſeca creaturæ; porrò ipſa non poteſt communicare effectui ſupernaturali, niſi quod habet in ſe: ergo ſi illud non eſt niſi naturale, non poterit effectui ſupernaturali communicare aliquid, cuius ille ſit capax. Minor primi ſyllogiſmi patet: nam virtus naturalis eam rationem entis continet, qua conſtat: conſtat autem ſola ratione entis naturalis: ergo. Maior eiuſdem primi ſyllogiſmi probatur. Illius ſolùm rationis poteſt effectus ſupernaturalis eſſe capax, quæ compoſſibilis eſt cum ipſo effectu ſupernaturali, ſola autem ratio entis ſupernaturalis compoſſibilis eſt cum ipſo effectu ſupernaturali, repugnat quippe, eandem entitatem effectus conſtitui ratione naturali, & ſupernaturali. Cõfirmatur. Quod potentia obedientialis producit in effectu ſupernaturali nõ eſt diſtinctum ab ipſa entitate effectus ſupernaturalis, alioqui nõ eleuaretur ad producendũ effectũ ipſum ſupernaturalẽ, ſed tantùm ad producendum illud, quod cauſaret vt diſtinctũ ab ipſo effectu ſupernaturali, quod vel eſſet ſupernaturale, & recurreret difficultas: vel naturale, & ſic non eleuaretur ad producendum effectum ſupernaturalem.

Triplex difficultas.

72. Ad primam difficultatem, negatur conſequentia. Etenim vt vna cauſa aſſociata cum alia producere poſſit omnes rationes, quæ ſunt in effectu, neceſſe non eſt, vt eas omnes ſeorſim ab alia cauſa, in ſeipſa contineat, ſed ſat fuerit, ſi eas contineat aſſociata cum alia cauſa, cum non debeat totus effectus adęquatè contineri in ſingulis cauſis, quando plures ad illum producendum concurrunt,

Sufficere ſi cauſa habeat ſpecificam proportionem.

ſed ſat

ſed ſat eſt, ſi totus adæquatè contineatur in omnibus cauſis ſimul, vt inductione cõſtat in omnibus cauſis partialibus; non enim quidquid eſt in actu vitali cõtinetur vel in ſola ſpecie intentionali, vel in ſola potẽtia vitali, cùm nec vitalitas contineatur in ſpecie, nec expreſſio obiecti in potentia, ſed ſufficit, vt ambę cõtineantur in vtraque ſimul, vt totus effectus phyſicè, quoad omnes rationes dicatur produci ab vnaquaq; cauſa. Eſto igitur ſola potẽtia obedientialis, non contineat, quidquid eſt in effectu ſupernaturali, vt tamẽ illum phyſicè dicatur, quoad omnes rationes attingere, ſufficit, vt totũ cõtineat aſſociata cauſæ ſuperiori.

Virtus continet generi cam rationem entis vt obiectum materiale;

73. Ad ſecundam, diſtinguenda eſt Maior. Nulla virtus creata continet intra ſphærã ſuæ actiuitatis genericam rationẽ entis, vt obiectũ formale per ſe primò illã ſpecificans, concedo, vt obiectum materiale neceſſariò incluſum in ipſo obiecto formali ſpecifico, nego. Primo modo eſt tantùm obiectum omnipotẽtiæ diuinæ; Secundo cuiuſcunque potentiæ actiuæ creatæ. Nã cuiuſcunque potentiæ actiuæ creatę formale & ſpecificum obiectum, eſt aliquis effectus realis producibilis: in omni autẽ effectu reali producibili eſſentialiter includitur ratio entis, proinde quælibet virtus creata intra ſphęram ſuæ actiuitatis materialiter continet rationem communem entis.

A naturali & ſupernaturali præciſam.

74. Ad tertiam, diſtinguo maiorem: ratio generica entis, cuius eſt capax effectus ſupernaturalis, non eſt naturalis, { concedo: eſt tantùm ſupernaturalis, nego; eſt enim ratio generica entis à naturali & ſupernaturali præciſa, cuius capax eſt effectus ſupernaturalis, & quem cauſare poteſt quęlibet virtus actiua naturalis: ſunt enim naturalitas & ſupernaturalitas differentiæ entis, ratio verò entis abſtrahit, licet imperfectè à naturalitate & ſupernaturalitate, quę quamuis reipſa nunquam reperiatur, niſi cum alterutra differẽtia coniuncta, poteſt tamen ab vna cauſa formaliter produci, eſto ab eadem formaliter non producatur, ſecundùm vltimam differentiam, ſecundùm quam formaliter producitur ab alia cauſa, cũ qua coniungitur ad effectum cauſandum. Explico exemplis. Ratio expreſſiua obiecti ſemper reperitur identificata cum vitalitate, & tamen poteſt ſpecies aſſociata potentiæ vitali formaliter attingere expreſſionem obiecti, nõ attingendo formaliter vitalitatem actus. Ratio qualitatis in ſpecie intelligibili, ſẽper eſt identificata cũ ſpiritualitate, & tamen poteſt phãtaſma materiale formaliter attingere rationem qualitatis, non attingendo formaliter rationẽ ſpiritualitatis: tam ratio intellectionis cum ſupernaturalitate, quàm ratio ſupernaturalitatis cum intellectione reperiuntur identificatæ in ipſa viſione beata, & tamen nec lumen gloriæ formaliter attingit rationẽ intellectionis, nec intellectus rationem ſupernaturalitatis: ergo licet ratio entis in effectu ſupernaturali ſẽper ſit identificata cũ ſupernaturalitate, poteſt tamẽ virtus naturalis aſſociata cauſę ſupernaturali formaliter attingere rationẽ entis, nõ attingendo formaliter rationem ſupernaturalitatis.

Exempla.

Ratio.

75. Secundò probatur ratione. Nulla eſt virtus naturalis, quæ non habeat aliquam conuenientiam ſaltem genericã entis cũ quolibet effectu ſupernaturali: ergo nulla eſt virtus naturalis, quæ habere non poſſit aliquam actiuitatem in effectu ſupernaturali; nam actiuitas proportionatur entitati, quippe quæ in ea fundatur: ergo qualis eſt proportio entitatis cum entitate, talis eſt virtutis actiuæ cum effectu producibili, non quòd poſſit virtus naturalis ſuam actiuitatẽ in effectu ſupernaturali ſeorſim à cauſa ſupernaturali exercere, nam vt diſſociata à cauſa ſupernaturali, non poteſt niſi naturalem rationem entis producere, quia cũ reipſa nequeat ſolam genericam rationẽ entis producere, ſed determinatã ad aliquã differẽtiam, cumque diſſociata à cauſa ſupernaturali nequeat illam producere, vt determinatã ad differentiam ſupernaturalitatis; neceſſariò illã produceret vt determinatã ad differentiã naturalitatis. Aſſociata igitur cũ cauſa ſupernaturali, poterit ſupernaturalem rationẽ entis producere, quia miſcendo ſuum concurſum, non quidem adæquatè & ſecundũ rationem ſpecificam, ſed inadæquatè & ſecundùm rationem genericam cum concurſu ſupernaturali cauſę ſuperioris eleuantis, poterit ſupernaturalẽ rationem entis in effectu ipſo ſupernaturali producere: cuius ratio pręciſa entis formaliter reſpõdet virtuti naturali, ratio verò ſupernaturalitatis virtuti ſupernaturali: ſicut miſcẽdo intellectus ſuũ genericũ concurſum intellectionis cũ ſpecifico cõcurſu ſupernaturalis intellectionis luminis glorię, poterit attingere ſupernaturalẽ intellectionẽ; cuius tamẽ intellectionis ratio formaliter reſpondeat intellectui, ſupernaturalitas verò lumini glorię: vnde nõ ſequitur, quod virtus naturalis cõmunicet effectui ſupernaturali, quod nõ habet in ſe, nã ipſa per ſe formaliter non cõmunicat rationem ſupernaturalitatis, quã ſola cauſa ſupernaturalis formaliter communicat, ſed præciſam rationem entis, quã in ſe habet & licet illam in ſe nõ habeat, vt præciſam à naturalitate, poteſt illam cõmunicare vt præciſam à naturalitate, quia poteſt illam cõmunicare non medio concurſu naturali primę cauſæ ſibi debito, quo pacto illã cõmunicat vt contractam ad naturalitatem, ſed medio concurſu ſupernaturali cauſæ eleuantis ſibi indebito, quo pacto illam communicat ex ſe quidem, vt pręciſam à naturalitate, ſimul verò cum cauſa eleuante, vt contractam ad ſupernaturalitatem,

Cauſa inferior aſſociata ſuperiori quid poſſit?

76. Quòd autem poſſit vna cauſa aſſociata alteri nõ cauſare in effectu rationem, ſecundũ eam differentiam, ſecundùm quam illam continet in ſe, ſed ſecundũ eam, ſecundùm quam cõtinetur in cauſa ſuperiori, conſtat exemplis. Nam nec calor producens cũ igne ignem, nec phantaſma producens cum intellectu agente ſpeciem intelligibilem, nec intellectus beati cũ lumine gloriæ, viſionem glorioſam, cauſant in effectu rationem, ſecundùm eam differentiam ſecundùm quam illam continet in ſe, ſed ſecundùm illam, ſecundũ quam continetur in cauſa ſuperiori. Nam & differentia ignis eſt

ſubſtantia

ſubſtantia, & ſpecie intelligibilis ſpiritualitas, & viſionis glorioſæ ſupernaturalitas, quæ tamen non continentur in calore, phantaſmate, intellectu beati, ſed in igne, intellectu agente, lumine gloriæ.

77. Ex his patet ad probationē maioris. Ad confirmationem concedo, id quod in effectu ſupernaturali producit potentia obedientialis, nō eſſe ab ipſo effectu diſtinctum; nego tamen, non poſſe ab illa, vt eleuata à cauſa ſupernaturali produci. Nam quod producitur à potentia obedientiali, vel conſideratur vt reipſa phyſicè vnum cum effectu ſupernaturali, & vt ſic non reſpondet ſoli potentię obedientiali ſeorſim ſumptæ, ſed vt ſimul coniunctæ cum cauſa ſupernaturali; produciturque à potētia obedientiali, & cauſa ſupernaturali, eodem indiuiſibili concurſu, ab vtraque procedente; vel vt formaliter condiſtinctum à ratione ipſa ſupernaturali, & vt ſic quamuis formaliter ſūptum reſpondeat ſoli potētię obedientiali reipſa tamen non attingitur à ſola potentia obedientiali, niſi vt coniuncta cum cauſa ſupernaturali; quia cùm illud, quod formaliter in effectu ſupernaturali reſpondet potentię obedientiali, non ſit reipſa diſtinctum, vel contractum ad differentiam naturalitatis, ſed contractum ad differentiam ſupernaturalitatis, nō poteſt ſeorſim, ſed coniunctim cum cauſa ſupernaturali à potentia obedientiali attingi: ſicut quod formaliter in ſpecie intelligibili reſpondet phantaſmati, non poteſt à ſolo phantaſmate attingi, ſed ab illo ſimul cum intellectu agēte, quia ſicut illud nequit produci abſque differentia ſpiritualitatis, quod reſpōdet ſoli intellectui, ita nequit abſque intellectu cōcauſante ſpiritualitatē à phātaſmate produci.

Totus effectus ſupernaturalis attingitur non omnis ratio formaliter.

78. Hinc colligitur, quo pacto verum ſit, & quod potētia obedientialis reipſa phyſicè producat totum effectū ſupernaturalem, & nihilominus in illo formaliter non attingat, niſi rationē entis, aut qualitatis, quam hæc potentia obedientialis habet in ſe, & cuius capax eſt effectus ſupernaturalis. Verū eſt primum, quatenus potentia obedientialis coniuncta cū cauſa ſupernaturalis, eodē indiuiſibili cōcurſu, procedente ab vtraque, phyſicè tendit in totā entitatē effectus; quin vnaquæque cauſa dicitur totum effectum producere, non tamen totaliter; producitur autem ab vnaquaque totus, quia non partim producitur ab vna, partim ab alia, ſed ab vnaquaque totus, cum ope & auxilio alterius, non producitur totaliter, quia nō quælibet cauſa dat tantum quantum ſat eſt ad totam entitatem effectus. Verum eſt ſecundū: quatenus conſideratur non totum id, quod reipſa attingitur eodem indiuiſibili concurſu procedente ab vtraque cauſa, ſed quatenus conſideratur ſolùm id, quod præcisè reſpondet virtuti productiuæ.

79. DICES 1. Repugnat, Deum producere effectum ſecundùm rationem ſpecificam ſupernaturalitatis, & non ſecundùm rationem genericam entis: ergo implicat, ad eundē effectū creaturam concurrere ſecundū eādem rationem genericā entis, cùm tali concurſui nulla reſpondeat ratio in effectu. Reſp. Diſtinguo Antecedens: repugnat, Deum non producere effectum ſecundùm rationem genericam entis ſaltem inadæquatè, concedo; quia cùm hęc ratio ſit creata, neceſſariò debet ad illam Deus concurrere: repugnat, Deum non producere effectum ſecundū rationē genericam adæquatam, nego. Etenim cùm hæc ipſa generica ratio entis ſit meraphyſicè diuiſibilis, poteſt attēperato concurſu non ſufficiente ad totam rationem producendam attingi, adeoque partialiter à Deo, partialiter à creatura.

80. DICES 2. Si poteſt virtus naturalis cum virtute ſupernaturali producere effectum ſupernaturalem, poterit vice verſa, virtus ſupernaturalis ſimul cum virtute naturali producere effectum naturalē. Sequela probatur. Ideo poteſt virtus naturalis vnà cum virtute ſupernaturali producere effectum ſupernaturalē, quia poteſt virtus naturalis cauſare ſolam genericam rationem entis non cauſatā differentia naturalitatis in effectu ſupernaturali: ergo etiā poterit virtus ſupernaturalis cauſare ſolā genericam rationem entis, non cauſata differentia ſupernaturalitatis in effectu naturali: ergo. Reſp. Concedo totum, nec vllum video hinc ſequi abſurdum: nam ſicut virtus naturalis, quia continet communem rationem entis, poteſt illam in effectu ſupernaturali vnà cum cauſa ſupernaturali producere, ita quia virtus ſupernaturalis continet eandem communem rationem entis poterit illam vnà cum cauſa naturali in effectu naturali producere.

Virtus ſupernaturalis coniuncta naturali an attingat effectum naturalem.

81. Cæterùm quòd de facto, potiùs virtus ſupernaturalis vnà cum virtute naturali ſemper producat effectum ſupernaturalem, quàm virtus naturalis vnà cùm virtute ſupernaturali, producat effectum naturalem, ea eſt ratio, quia naturaliter ſemper principalior cauſa aſſimilat ſibi effectum, quia fortiùs agit, vt inductione conſtat in omnibus cauſis principalibus agentibus cum ſuis inſtrumentis: principalior autem cauſa eſt virtus ſupernaturalis, quàm naturalis reſpectu effectus ſupernaturalis; nam vel illa eſt cauſa principalis, vel ad ſummum inſtrumentum connaturale, hæc verò ſemper eſt inſtrumentum obedientiale: diuinitus autem non implicat, vt virtus ſupernaturalis vnà cum virtute naturali, attemperato concurſu, influat in effectum naturalem ſecundùm rationem entis, non influendo ſecundùm differentiam ſupernaturalitatis, quæ incompoſſibilis eſt cum differentia naturalitatis. Vnde in tali euentu virtus ſupernaturalis non ageret connaturaliter, ſed obedientialiter, quia non ageret per concurſum adęquatum, connaturaliter ſibi debitum, nam hic non eſt tantùm ad communem rationem entis, ſed etiam ad differentiam ſupernaturalitatis.

82. DICO 2. Poteſt hęc vis obediētialis actiua ſine virtute intrinſecùs addita, per ſolā cōiunctionem extrinſecā ad omnipotentiā Dei, quę fit per extrinſecū imperium ipſius eleuari ad producēdos effectus excedētes propriā naturā. Fundamentū eſt: quia poſito, quòd nō tota

Potentiam poſſe eleuari per ſolùm extrinſecum imperium Dei.

vis producendi effectum ſupernaturalem, ſit virtus ſuperaddita, ſed etiam innata creaturæ, poteſt hæc ad producendum effectum ſupernaturalem compleri non ſolùm virtute intrinſecùs addita, ſed etiam extrinſecùs aſſiſtente. Cuius ratio eſt, quia virtus actiua, vt actiua formaliter, non eget compleri niſi in ordine ad effectum: vt autem compleatur in ordine ad effectum, ſufficit extrinſeca coniunctio cum cauſa ſupplente defectum virtutis intrinſecæ in ordine ad productionem effectus. Maior conſtat, quia virtus actiua formaliter eſt per ordinem ad effectum. Minor probatur, quia vt actiuè dicatur attingere effectum, non eſt neceſſe, vt illum completè & adæquatè contineat in ſe, ſed ſufficit ſi tantùm inadęquatè & incompletè ſecundùm aliquam rationem genericam: nam ſecundùm quamcunque rationem illum contineat, poterit cum alia cauſa ſupplente reliqua quæ ad completam productionem effectus requiruntur, illum attingere.

83. Et ratio à priori eſt, quia virtus adęquatè productiua, non eſt neceſſe, vt ſit vna indiuiſibilis virtus, exiſtens in eodem ſubiecto; ſed poteſt conſtari ex pluribus virtutibus partialibus, exiſtentibus in diſtinctis ſubiectis. Contrà verò quia effectus vnus eſt, & indiuiſibilis, non enim in eo ratio, ſecundùm quam attingitur ab vna virtute, diſtinguitur à ratione, ſecundùm quam attingitur ab alia, ſed vtraque coaleſcit in vnam indiuiſibilem entitatem, nō poteſt ab vna cauſa inadæquata attingi ſecundùm vnam rationem, quin attingatur ſecundū omnes, licet non ſeorſim, ſed coniunctim cum alia cauſa, quo fit, vt quamuis effectus non cōtineatur ſecundùm adæquatam perfectionem in qualibet cauſa, ſed inadæquatè in vna, inadæquatè in alia, verè tamen & propriè dicetur totus effectus produci à qualibet, ob indiuiſibilem ſuam entitatem: ergo quamuis effectus ſupernaturalis non contineatur adęquatè in potentia obedientiali actiua creaturę, quia tamen continetur ſecundùm aliquam rationem genericam, poterit verè & propriè ab illa produci, ſi adiuuetur extrinſeca virtute ſupplente reliqua, quæ ad completam productionem requiruntur.

84. *Obijcies* 1. Nulla res poteſt effectum producere, niſi ſupponatur potens ad illum producendum, nulla res naturalis de ſe eſt potens ad producendum effectum ſupernaturalem: ergo debet fieri potens per intrinſecam formam. Maior conſtat: quia omnis actus primus ſupponitur ad ſecundum. Minor probatur, quia nulla forma naturalis eſt proportionata effectui ſupernaturali. Conſequentia patet, nam eſſe potens ad producendum, eſt denominatio formalis intrinſeca, quę nequit ſuppleri per formam extrinſecam. Reſp. Diſtinguendo minorem: nulla res naturalis eſt potens ad producendum effectum ſupernaturalem proximè & completè, ſecundùm vltimam differentiam ſupernaturalitatis, concedo; remotè & incompletè ſecundùm genericam ſaltem rationem entis, nego. Sicut nec phantaſma eſt proximè potens producere ſpeciem intelligibilem ſecundùm vltimam differentiam ſpiritualitatis, ſed remotè ſecundùm genericā rationem qualitatis. Ad probationē maioris nego, actum primum non ſupponi ad ſecundum: duplex namque eſt actus primus, adęquatus vnus, & hic ſupponitur in cauſa principali & inſtrumento ſimul; inadęquatus alter, & hic tantùm ſupponitur in inſtrumēto: nec eſt neceſſe, imò contra rationem inſtrumenti, vt actus primus adæquatè ſupponatur in inſtrumento, ſed ſat eſt, vt in eo tantùm ſupponatur inadæquatè, & ſecundùm aliquam rationem. Ad probationem minoris, concedenda eſt maior de proportione adęquata & naturali, neganda de inadæquata & obedientiali ſecundùm remotam aliquam rationem. Ad probationem conſequentiæ, eſſe potens partim eſt denominatio intrinſeca deſumpta à virtute intrinſeca, partim extrinſeca deſumpta à virtute & cōcauſa extrinſeca: cōſtat in omni cauſa ſecunda, quæ dicitur potens producere ſuos actus, tum à forma intrinſeca, tum à virtute extrinſeca Dei, parata concurrere concurſu generali ad omnem effectum cauſæ ſecundæ, ſine qua nulla cauſa ſecunda eſt potens producere ſuum effectum. Dicitur igitur creatura potens tum à virtute intrinſeca, tum ab extrinſeca, à qua completur ad effectum ſupernaturalem producendum, non dicitur autē ſimpliciter potens in ordine ad effectū ſupernaturalē à ſola virtute intrinſeca, quia illa eſt tantùm generica & remota.

Eſſe potens ad producendum eſt partim denominatio intrinſeca, partim extrinſeca.

85. *Obijcies* 2. Nequit forma incompleta compleri per extrinſecam formam: ergo nequit potentia obedientialis actiua incompleta, compleri per extrinſecam virtutem Dei. Conſequentia probatur, quia licet potentia obedientialis actiua ſit efficiens reſpectu effectus, eſt tamen formalis reſpectu ſubiecti: ſed poſito imperio Dei creatura dicitur formaliter potens, cùm antea non diceretur potens, ergo per intrinſecam virtutem ſuperadditam. Reſp. Nego conſequentiam. Ad cuius probationem dico, poſito imperio Dei, creaturam denominari potentem ab intrinſeca virtute, connotata coniunctione cum extrinſeca potentia Dei, ſicut calor dicitur potens producere carnem, connotata extrinſeca coniunctione viuente.

86. *Obijcies* 3. Non poteſt effectus formalis variari, inuariatâ forma; ſed variatur effectus formalis potentis producere: nam poſito imperio Dei, creatura fit potens, quæ antea non erat. Reſp. Non poſſe effectum formalem variari, inuariata forma, vel in ſe, vel in ſuo connotato; poſito autem imperio Dei, non variatur potentia obedientialis in ſe, variatur autem in ſuo connotato, nempe in coniunctione cum extrinſeca potentia Dei, qua poſita ſine intrinſeca variatione virtutis, creatura denominatur potens producere effectum ſupernaturalem, quem antea non poterat; ſicut cauſa ſecunda dicitur formaliter potens, poſito extrinſeco decreto Dei de concurrendo cum illa: Et agens dicitur abſolutè potens poſita ca-

Poſſe effectum formalem variari forma variatâ connotato.

ſita capacitate paſſi, quâ ſublatâ idem agens dicitur abſolutè impotens. Cuius ratio eſt, quia potentia in ſuo effectu formali includit proximum ordinem ad effectum producendum, nam potens ſimpliciter dicitur, qui habet expeditam virtutem ad effectum producendum: potentia autem vt ſit proximè productiua pendet à multis extrinſecis, à concauſa, à paſſo, à conditionibus: ergo aliquo ex his deficiente, non poteſt denominari ſubiectum ſimpliciter potens: ergo ſola facta variatione extrinſeca, poteſt variari effectus formalis intrinſecus, qui præter intrinſecam formam requirit extrinſeca cõnotata, quoniam igitur ſola virtus innata creaturæ non eſt niſi remotè & genericè potens ad effectum ſupernaturalem, non poteſt illam denominare ſimpliciter potentem, denominat autem illam ſimpliciter potentem, poſita extrinſeca tantùm coniunctione per imperium diuinum ad virtutem ſupernaturalem Dei: nam, hac poſita, illa fit proximè operatiua effectus ſupernaturalis.

87. *Obiſcies* 4. Creatura per potentiam obedientialem debet ſupernaturali concurſu attingere effectum ſupernaturalem: implicat, creaturam per potentiam entitatiuè naturalem concurſu ſupernaturali attingere effectũ ſupernaturalem. Reſp. implicat attingere ſeorſim, non autem coniunctim cum virtute diuina; ſicut implicat, inſtrumentum naturale ſeorſim, non autem coniunctum cum cauſa principali, attingere effectum cauſæ principalis.

88. *Obiſcies* 5. Si potentia obedientialis eſt naturalis & innata creaturæ; igitur debet illi correſpõdere aliquis effectus, cùm omnis potentia reſpiciat aliquem effectum, & conſequenter debitus eſt illi aliquis concurſus. Reſp. potentiam obedientialem conſiderari dupliciter. Primò entitatiuè; prout eſt aliqua potentia naturalis exigens concurſum vniuerſalem Dei ad effectum ſibi proportionatum, & vt ſic reſpondet illi effectus naturalis. Secundò formaliter, prout connotat extrinſecam coniunctionem per imperium diuinum ad virtutem ſupernaturalem Dei, & vt ſic reſpondet illi effectus ſupernaturalis, debitusque eſt ei concurſus ſupernaturalis, quia vt ſic non dicit ſolam virtutem naturalem, ſed etiam extrinſecam ſupernaturalem, ratione cuius debitus eſt illi effectus ſupernaturalis: ſicut calori per ſe ſumpto debitus eſt concurſus calefactiuus, coniuncto verò cum animali, debitus eſt illi concurſus carnefactiuus.

Acceptio potentiæ obed. entitatiuè, & formaliter.

89. DICES. Creatura eſſentialiter eſt obeditiua Deo; ergo eſſentialiter exigit imperiũ Dei, adeoque concurſum ſupernaturalem ad effectus ſupernaturales. Reſp. eſſe eſſentialiter obeditiuam remotè, non autem proximè.

90. Ex dictis deducitur 1. Diſcrimen inter potentiam obedientialem & naturalem: nam hæc naturaliter exigit concurſum ad effectum ſibi commenſuratum, illa verò non exigit concurſum ſupernaturalem ad effectus ſupra naturam. Ratio eſt, quia potentia naturalis eſt intrinſecè completa ad effectum naturalem. Potentia verò obedientialis ad effectum ſupernaturalem, non eſt intrinſecè completa, ſed complenda per extrinſecã coniunctionem cum virtute ſupernaturali, quam non poſtulat naturaliter, cùm ſit complementum excedens propriam naturam.

Diſcrimen inter potentiã obed. & naturalem:

91. DICES. Inſtrumentum naturale exigit naturaliter concurſum ad effectum cauſæ principalis: ergo & inſtrumentum obedientiale concurſum ad effectum ſupernaturalem. Reſp. nego Conſequentiam. Ratio diſcriminis eſt: quia inſtrumentum naturale eſt naturalis potentia cauſæ principalis, ſine qua illa operari non poteſt: Inſtrumentum verò obedientiale non eſt naturalis potentia Dei, ſine qua Deus non poſſet naturaliter operari, ſed eſt inſtrumentum voluntarium, quo Deus liberè vtitur ad effectum, quem voluerit.

Inter inſtrumentum naturale & obediẽtiale.

92. Deducitur 2. Creaturam non dici potentem ad effectus ſupernaturales per extrinſecam dumtaxat eleuationem, quia nulla res dicitur potens per ſolam virtutem exiſtentem in alio, ſicut nec agere per ſolam actionem alterius, ſed per intrinſecam potentiam, poſita tamen extrinſeca coniunctione cum omnipotentia Dei, ſine qua hæc non eſſet proximè operatiua effectus ſupernaturalis.

Creatura non dicitur potens ad ſupernat. per extrinſecam eleuationem.

93. Deducitur 3. Potentiam obedientialem non ſolùm ſe extendere ad effectus ſupernaturales, ſed etiam ad naturales, ad quos non eſt per ſe ordinata, vt ſi aqua eleuetur ad calefaciendum. Ratio eſt: quia potentia obedientialis eſt ad omne id, ad quod cauſandũ creatura eget auxilio indebito: atqui non ſolùm creatura eget auxilio indebito ad effectus ſupernaturales, ſed etiam ad naturales, ad quos non eſt de ſe ordinata. Ex dictis patet ad rationem dubitandi initio poſitam.

Potentia obed. etiam ad effectus naturales.

SECTIO IV.

An hæc qualitas naturis rerum ſuperaddita ab aduerſarijs aſſerta, ſit poſſibilis?

94. EX dictis ſect. precedente ad minimũ conſtat, hanc qualitatem naturis rerum ſuperadditã eſſe ſuperfluam, cùm omnia, quę de potentia obedientiali Scholaſtici tradunt, ſaluari poſſint per innatam virtutem rebus congenitam. Vlteriùs examinandum eſt, an ſaltem hæc qualitas, ſit poſſibilis. Vt autem videamus an ſit poſſibilis, videndum eſt, quo pacto illa ab aduerſarijs adſtruatur: vt autem videamus, quo pacto illa ab aduerſarijs adſtruatur, videndum eſt, ob quem finem illam adſtruant. Porrò finis, ob quem illã adſtruũt, eſt, vt actuet & applicet vim creatã ad operandum: putant enim nullam vim creatam exire poſſe in actũ etiam ſibi commenſuratum, niſi actuetur & applicetur à Deo media huiuſmodi qualitate, tanquam inſtrumento Dei, ad eum modum, quo inſtrumentum artis nõ

Quo fine aduerſarij adſtruant qualitatem illam ſuperadditam rebus, per quã ea eleuẽtur, vel reddantur potentes operari.

poteſt in opus artis exire, niſi per artificioſum motum ſibi ab artifice impreſſum, ad operandum applicetur. Conſequenter hanc qualitatem non ſolùm ponunt in ſacramentis ad gratiam, vel ornatum producendum, & in Chriſti humanitate ad miracula patranda, ſed in omni virtute creata, ſiue ſit naturalis & cõgenita rebus, ſiue ſupernaturalis & infuſa, vt ſunt habitus ſupernaturales, qui, vt in actum exeant, debent hac qualitate actuari & applicari, alioqui de ſe impotentes erunt ad operandum.

Neceſſitas qualitatis rebus ſuper additæ.

95. Neceſſitas huius qualitatis eſt eſſentialis ſubordinatio creaturarum in operando ad Deum, quæ in eo conſiſtit, vt non valeant ſeipſas ad operandum applicare, niſi præmotæ & actuatæ à Deo; quocirca ponunt illam fluentem, quæ tranſit tranſeunte actu, in ordine ad quẽ datur; alioqui ſi eſſet permanens, etiam ipſa indigeret præmotione ad agẽdum. Cæterùm, vt præcedente ſect. notauimus, nõ ponunt illam ordinariè per modum actus ſecundi, ſed per modum actus primi proximi, quo virtus creata cõpleatur in ordine ad actũ ſecundum producendum. His prædeclaratis,

Suarez.

96. PRIMA ſententia negat, hanc qualitatem eſſe poſſibilem: Eſt Suar. 3. p. tom. 1. diſp. 31. ſect. 5. Fundamentum eſt: quia non videtur poſſibilis virtus, quæ producere poſſit tot diuerſos ac mirabiles effectus, cuiuſmodi ſunt Chriſti miracula, & effectus omnes tam quoad modum, quàm quoad eſſentiam ſupernaturales.

97. SECVNDA ſententia affirmat, illam eſſe poſſibilem. Pro cuius controuerſiæ explicatione, diſtinguendus eſt duplex effectus ſupernaturalis, alter quoad modum, alter quoad ſubſtantiam; proinde duplex etiam diſtinguenda eſt virtus, altera productiua effectus ſupernaturalis quoad modum, altera quoad ſubſtantiam.

Implicat virtus connaturaliter productiua effectus ſupernaturalis quoad modum.

98. DICO 1. Implicat virtus creata, quæ per modum connaturalis inſtrumenti ſit productiua effectus ſupernaturalis quoad modũ. Fundamentũ eſt duplex: Primum. Implicat virtus creata naturaliter operans ſupra, aut contra leges naturæ; talis autem virtus naturaliter ageret ſupra, aut contra leges naturæ: ergo. Minor conſtat, nam talis virtus ageret independenter à ſpatio, à diſpoſitione ſubiecti, à concurſu cauſarum naturalium, ſiquidem ageret in diſtans, in ſubiectum nõ diſpoſitum, non exigẽtibus cauſis naturalibus, quę omnia ſunt ſupra leges & curſum naturæ. Maior eſt

S. Thomas.

S. Tho. in 3. diſt. 16. q. 1. ar. 3. *Solius eius*, inquit, *eſt immutare legem & curſum naturæ impoſitum, qui naturam inſtituit & ordinauit, quod ſolus Deus facit, & ideo neque aliqua virtus corporalis, nec ſpiritualis, aut animæ, aut Angeli, nec etiam animæ Chriſti potuit ad immutationem legis naturæ impoſitæ diuinitus, niſi per modum Orationis, aut interceſſionis.* Hæc ille. Et probatur: quoniã implicat, vt virtus creata naturaliter exigat operari ſupra, aut prẽterid, quod ipſius natura poſtulat, alioqui naturaliter exigeret operari, plus quàm naturaliter poſſet.

99. DICES. Hoc ad ſummum probat de virtute permanente, non autem de tranſeunte: nam hæc cùm ſit inſtrumentum Dei, non repugnat, operari ſuprà leges naturæ, cũ actio inſtrumenti, ſit actio cauſæ principalis. Secũdò, neque hoc probat de virtute permanente, cùm non repugnet, proprium modum operandi Dei per formam accidentalem permanentem connaturaliter participari à creatura, vt conſtat de viſione Dei per modum actus puri, qui modus permanenter connaturaliter participatur à Beatis per lumen gloriæ. Confirmatur: nã poteſt proprius modus operandi vnius naturæ, per formam accidentalem permanentem connaturaliter participari ab alia, vt operatio calefaciendi propria ignis participatur ab aqua, per formam accidentalem caloris, ſaltem ad tempus in ea permanentem.

100. Reſp. ad primum, negando antecedens: nam connaturaliter operari ſuprà leges naturæ repugnat enti creato vt ſic, eo ipſo enim, quod ens creatum eſt, ſubijcitur tam in eſſendo, quàm in operando legibus entis creati; cùm igitur etiam virtus tranſiens inſtrumentaria ſit ens creatum, non poterit ei talis modus operandi connaturaliter competere, ſicut quia eſſe independens à Deo repugnat enti creato vt ſic, ne inſtrumentaliter quidem communicari poteſt creaturæ. Nec refert, quòd operatio inſtrumenti non tribuatur inſtrumẽto, ſed cauſæ principali: quia licet non tribuatur inſtrumento principaliter, tribuitur tamen inſtrumentaliter. At hoc ipſum repugnat, tribui inſtrumento connaturaliter modum operandi ſuprà leges naturæ. Dixi, *connaturaliter:* quia obedientialiter non repugnat: nam operari ſupra leges naturæ obedientialiter, non ſupponit in creatura naturalem exigentiam operandi ſupra leges, quibus ipſa, vt ens creatum naturaliter ſubijcitur.

101. Ad ſecundum, diſpar eſt ratio de reliquis modis operandi proprijs Dei, qui per formam accidentalem connaturaliter communicari poſſunt creaturæ: quia illi non repugnant enti creato vt ſic, ſed ſolùm enti creato ſubſtantiali: ſicut non repugnat, aquæ accidentaliter communicari modum operandi ignis, repugnat autem, communicari ſubſtantialiter: ita nec repugnat, creaturæ accidentaliter communicari proprium modum cognoſcendi Dei, repugnat autem, communicari ſubſtantialiter, quia tunc natura creata mutaretur in naturam Dei: ſicut ſi propria operatio ignis ſubſtantialiter communicaretur aquæ, deberet natura aquæ mutari in naturam ignis. Legatur noſter 1. Tomus diſp. 9. ſect. 6. Ex his patet ad Confirmationem.

Quia eſſet principalis cauſa.

102. Secundum fundamentum eſt: Si daretur inſtrumẽtum naturaliter productiuum effectuum ſupernaturalium quoad modũ, neceſſariò foret cauſa principalis: implicat autẽ cauſa principalis effectuum ſupernaturalium quoad modum: ergo. Minor patet; nam hoc in omnium ſententia eſt proprium Dei, incommunicabile creaturæ. Sequela verò probatur.

batur. Quod habet adæquatam proportionem cum effectu, non eſt inſtrumentum, ſed cauſa principalis: ſed ſi daretur inſtrumentũ naturaliter productiuum effectuum ſupernaturalium quoad modum, haberet adæquatam proportionem cum effectu: ergo non eſſet inſtrumentum, ſed cauſa principalis. Maior probatur. Nam in hoc diſcriminatur inſtrumentum à cauſa principali, quòd inſtrumentum non habeat adæquatam proportionem cum effectu vltimato, alioqui ad illum producendum non egeret concurſu cauſæ principalis; ideò enim eget concurſu cauſæ principalis, vt eo mediante proportionetur ad illum producendum: cauſa verò principalis habet adæquatam proportionem cum effectu; & licet cauſa principalis etiam egeat concurſu ſui inſtrumenti, non eget illo vt cauſæ ſuperioris eleuantis, ſed vt potentię inferioris ſibi naturaliter ſubordinatæ. Minor probatur. Ratio ſpecificans virtutem inſtrumentalem connaturalem & principalem in effectibus ſupernaturalibus quoad modum, eſt eadem: ergo non poteſt ſpecificare illam vt inſtrumentum connaturale, quin ſimul ſpecificet vt cauſam principalem. Conſequentia patet. Nã virtutes, quæ nõ habent diuerſas rationes ſpecificantes, nequeunt habere diuerſas rationes cauſæ inſtrumentalis & principalis. Antecedens oſtendo. Ratio ſpecificãs virtutem productiuam effectuum ſupernaturalium quoad modum, ſiue principalem, ſiue inſtrumentalem, non eſt entitas ipſa effectus producibilis, in qua metaphyſicè diſtingui poſſent plures gradus & perfectiones maiores, & minores, penes quas ſumi poſſet diuerſa ſpecificatio virtutis principalis, & inſtrumentalis, vt in ſpecie intelligibili ratio ſpiritualitatis ſpecificat virtutem principalem intellectus agentis; ratio verò repræſentationis quidditatis materialis ſpecificat virtutem inſtrumentalẽ phantaſmatis; ſed eſt ipſa attingibilitas effectus independenter, exempli cauſa, à ſpatio, diſpoſitione ſubiecti, & reliquis cauſis naturalibus; hęc autem ratio, cùm ſit indiuiſibilis, cõſiſtit enim in modo attingendi effectum per negationem ſpatij diſpoſitionis ſubiecti, vel exigentiæ cauſarum naturalium, non poteſt diuerſo modo ſpecificare inſtrumentum, & virtutem principalẽ. Minor probatur: quia virtus productiua effectus ſupernaturalis quoad modum, non eſt ſupernaturalis ratione entitatis effectus, qui ſemper eſt quoad entitatem naturalis, vt ignis genitus in diſtans, ſanitas inducta ſine diſpoſitione ſubiecti, oculus productus abſque exigentia cauſarum naturaliũ, ſed tantùm ratione modi attingendi, qui modus, cùm cõſiſtat in indiuiſibili, nempe in negatione cauſæ, aut cõditionis naturalis, totus ac totaliter reſpõdet tã inſtrumento naturali, quàm cauſæ principali, proinde nulla poterit eſſe diuerſitas in ipſis virtutibus ſpecificatis.

Virtus productiua effectus ſupernaturalis quoad eſſentiam non caret cum principijs aduerſariorum;

103. DICO 2. Hæc virtus productiua effectus ſupernaturalis quoad eſſentiam, prout ab aduerſarijs adſtruitur, non modò eſt ſuperflua, verùm in multis caſibus non cohærens ipſorum principijs, in multis etiam impoſſibilis. Quòd ſit ſuperflua, conſtat ex dictis. Quòd in multis caſibus non ſit aduerſariorũ principijs cohærens, oſtendo. Nam aduerſarij ponũt illam per modum fluentis virtutis, eamq; implicare aiunt per modum permanentis qualitatis, cùm tamen in multis caſibus illam admittere cogantur per modum qualitatis permanentis. Primò ad viſionem & actum beatificum producendũ. Secundò ad actus, quibus Angelus ſeipſum continuò naturaliter cognoſcit & diligit. Tertiò ad apprehenſionem, quâ damnati pœnas ſuorum ſcelerũ ſine intermiſſione apprehendunt. Quartò ad actionem, qua quæuis natura creata ſuas naturales proprietates permanenter cõſeruat; nam cùm hanc virtutem ipſi vt neceſſariam applicationem cauſarum ſecũdarum à prima ad quemlibet earum effectum producendum conſeruandumve adſtruant, cumque enumeratæ cauſæ continua perenniq́ue actione ſuos effectus producant atque conſeruent, continua quoque perenniq́ue virtute ipſas ad operandum applicante indigebunt: Conſequẽter talis virtus non ſemper erit fluens, ſed permanens, cùm debeat continuò permanere cum cauſa ſecunda, illam ad effectum conſeruandum continuò applicans; cùm nõ minùs cauſa ſecunda egeat applicatione ad effectum conſeruandum, quàm ad producendum: nam ideo per aduerſarios ad effectum producendum eget applicatione, quia alioqui nõ ſaluaretur eius eſſentialis ſubordinatio in operando ad primam cauſam; atqui non minùs cauſa ſecunda eſſentialiter ſubordinatur cauſæ primæ in effectu conſeruando, quàm in producendo: ergo ſi eget applicari ad producendum, egebit etiam ad conſeruandum, alioqui in conſeruando non eſſet ſubordinata & dependens à prima. Niſi fortè dicatur hęc virtus continuò variari, & vna alteri continuò ſuccedere, quod quàm ſit ridiculum, & ſolùm ad argumentum eludendum confictum, nemo non videt.

In multis caſibus eſt impoſſibilis.

104. Quòd in nonnullis caſibus ſit etiam impoſſibilis, probatur: nam primò illam ponunt ſpiritualem in ſacramentis ad gratiam, vel ornatum in inſtanti producendum, nec tantùm illam ponunt productiuam gratiæ in rebus, ſed etiam in verbis ſacramentorum: at implicat, ens ſucceſſiuum, cuiuſmodi ſunt verba, producere in inſtanti effectum permanentem, vt infrà. Secundò. Illam ponunt in voluntate creata ad ſuos actus meritorios eliciendos: at implicat per huiuſmodi virtutem, vt ab aduerſarijs adſtruitur, ſaluari vſum libertatis ad meritum requiſitum. Minor probatur. Nam hæc virtus ab ipſis ponitur, vt priùs natura voluntatem ad operandum applicans: implicat autem, vt voluntas priùs natura ad operandum applicetur, & tamen in operando libera maneat. Maior eſt ipſorum aſſertio, euidenterq́ue ſequitur ex eorum principijs; nam ideò illam ponunt, vt voluntatem, quæ ſeipſam applicare ad operandum non valet, applicet.

Ledit libertatem.

Minor probatur. Nam hæc applicatio reipſa non diſtinguitur ab actione voluntatis, ſed eſt vna & eadem cũ ipſius actione: alioqui ſi eſſet diſtincta ab actione voluntatis, adhuc volũtas maneret indeterminata & inapplicata ad ſuã actionem eliciendam; nam ideo talis virtus ponitur, vt vltimò determinet & applicet voluntatem ad ſuam actionem eliciendam, ad quam nõ poteſt ſe per ſemetipſam applicare: ergo nequit talis actio reſpectu volũtatis eſſe libera. Conſequentia probatur. Nam applicatio ad operandum, quam in voluntate cauſat hæc virtus, non eſt voluntati libera: ergo nec actio voluntatis, erit ipſi volũtati libera. Antecedens probatur. Nam applicatio, quam in voluntate cauſat hæc virtus, non pendet ab ipſa voluntate, nõ enim eſt in poteſtate ipſius, illam habere, vel non habere, ſed in ſola poteſtate Dei, illam dare, vel non dare: nec in poteſtate voluntatis eſt, illam ad operandũ applicare, vel non applicare, cùm potiùs ipſa debeat per eam ad operandum applicari. Cõſequentia probatur: quia ſi applicatio voluntatis non liberè eſt ab ipſa voluntate, nec liberè ab eadem voluntate erit ipſius voluntatis actio, quam talis applicatio reipſa indiuiſibiliter inuoluit.

105. DICES. Poſitâ applicatione voluntatis ad operandum, non poteſt actio voluntatis non ſequi in ſenſu compoſito, poteſt tamen nõ ſequi in ſenſu diuiſo. Sed cõtrà: quia vel poſita applicatione, poteſt actio volũtatis non ſequi in ſenſu diuidente ab ipſa applicatione, vel in ſenſu diuidente ab actione ipſius voluntatis. Primum ad libertatem non ſufficit: nam libertas requirit, vt voluntas poſſit non agere, non ex defectu alicuius principij actiui, quo pacto diuidendo ab applicatione, voluntas per aduerſarios non poſſet agere defectu principij actiui ad agendum neceſſariò requiſiti, cùm hæc virtus ab ipſis ponatur vt proximum complementum virtutis actiuæ. Sed debet poſſe non agere ex propria poteſtate, quam cum omnibus ad agendum requiſitis habet; aliàs hoc modo ſaluaretur libertas etiam cum virtute neceſſitante ad actum: Nam etiam voluntatis diuidendo à virtute neceſſitante ad actum, poteſt non agere; vnde amor beatificus in Patria foret liber, quia voluntas diuidendo à viſione beata, ad amorem neceſſitante, poſſet illũ non elicere. Secundum ſupponit aliquod inſtans temporis, vel naturę, in quo voluntas, antequã eliciat ſuam actionem, poſſit illam nõ elicere: quia cùm actualis libertas eſſentialiter requirat, vt voluntas poſitis omnibus ad agendum prærequiſitis, poſſit agere, & nõ agere, vt poſſit talis libertas ſaluari, debet tale inſtans aſſignari: ſed poſita applicatione voluntatis ad operandum, nullum poteſt tale inſtans aſſignari, quia cùm applicatio ipſam voluntatem præueniat, eiusque actionem neceſſariò inuoluat, non poterit voluntas, poſita applicatione, ſuam actionem non elicere, adeoque non poterit diuidendo à ſua actione, in ſententia aduerſariorum, voluntas eſſe libera; quia vt ſit libera, debet poſita applicatione, adhuc poſſe non ponere ſuam actionem, quod eſt eſſe liberum in ſenſu diuiſo à propria actione.

Poſita prædeterminatione, ſenſus diuiſus non ſaluat libertatem.

106. Confirmatur. Vt actio ſit libera, debet aliquo modo potuiſſe non poni; ſed non datur in hac ſentẽtia inſtans temporis, vel naturæ, in quo potuerit actio volũtatis nõ poni: non ante applicationem, quia tunc non erant omnia ad agendum requiſita; non poſt, quia ea poſita, voluntas non poteſt ſuam actionem non ponere, cùm ipſius actio reipſa non diſtinguatur ab applicatione, quæ neceſſariò & independenter à voluntate ponitur.

Vlteriùs id oſtenditur.

107. Tertiò hanc virtutem aduerſarij adſtruunt tanquam infallibile mediũ exequendi efficax decretum Dei: at impoſſibile eſt, vt ea, prout ab aduerſarijs adſtruitur, ſit infallibile medium exequendi efficax decretum Dei, & ſimul relinquens liberum vſum volũtati creatæ. Nam, vt illa ab aduerſarijs adſtruitur, eſt infallibiliter connexa cum effectu futuro, nõ ex præſcientia Dei, ſed ex natura ſua: impoſſibile autem eſt, vt illa relinquat liberũ vſum voluntati, & ſimul natura ſua, independenter ab omni ſcientia Dei, ſit infallibiliter cõnexa cum effectu futuro. Minor probatur: quia nequit natura ſua, independenter à præſcientia Dei, eſſe infallibiliter connexa cum effectu futuro, niſi ſit neceſſariò cum illo connexa: proinde implicat, eſſe infallibile medium exequendi efficax decretum Dei, & ſimul relinquens liberum vſum voluntati creatæ. Antecedens oſtendo, declarando terminos. Infallibile eſt, quod nõ poteſt non eſſe, nam infallibile opponitur fallibili: fallibile autem eſt quod poteſt eſſe, & non eſſe: ergo infallibile eſt, quod non poteſt non eſſe. Porrò quod nõ poteſt non eſſe, aut eſt ex ſuppoſitione futuræ determinationis, adeoq; ex ſuppoſitione alicuius ſcientiæ certo prę uidentis talem ſuppoſitionem futuram, vel ex natura ſua: ſed tale medium ab aduerſarijs non ponitur infallibile ex ſcientia Dei certò præuidentis futurã ſuppoſitionem voluntatis, ſed ex natura ſua; quòd autẽ non poteſt non eſſe ex natura ſua, implicat, vt ſit infallibiliter futurum, & non neceſſariò futurum; quia quod non eſt neceſſariò futurum, poteſt non eſſe futurum; quod autem poteſt non eſſe futurum, nõ eſt natura ſua infallibiliter futurum, quia infallibiliter futurum eſt, quod non poteſt non eſſe futurũ; proinde implicat in terminis, hanc virtutem natura ſua eſſe infallibiliter connexam cum effectu futuro, & ſimul relinquere liberum vſum voluntati creatæ; aut certè ſi natura ſua poteſt non eſſe connexa cum effectu futuro, non poterit eſſe infallibile medium exequẽdi efficax decretum Dei; quia cùm hoc per nullam potentiam ſit mutabile, requirit medium, quod per nullam potentiam mutari poſſit, alioqui ſi poſſet medium mutari, mutari poſſet decretum ipſum Dei.

Deus eſſet author peccati.

108. Quartò. Eandem virtutem aduerſarij ponunt in ordine ad actus peccaminoſos; hoc autem implicat, cùm implicet, Deum

antecedenter

antecedenter per ſeipſum voluntatem creatam prædeterminare ad actum peccaminoſum, non minùs, quàm antecedenter per ſeipſum prędeterminare intellectum ad actum falſum: cùm non minùs illud ſit contra bonitatem, quàm hoc contra infinitam ſapientiam Dei. Nec difficultatem euadunt dicentes, Deum non prædeterminare ad malitiam, vel falſitatem actus, ſed ad entitatem dumtaxat peccati, atque erroris: nam non alia ratione dicitur voluntas creata author peccati, niſi quia liberè producit entitatem, cum qua infallibiliter connexa eſt malitia peccati; ſed non minùs eſt infallibiliter connexa malitia peccati cum entitate actus, ad quem Deus ex ſe antecedenter voluntatem creatam prædeterminat: ergo non minùs Deus, quàm voluntas creata dicetur author peccati.

109. Ad fundamentum aduerſariorũ, negandum eſt, cauſas ſecundas agere non poſſe, niſi præmotas & applicatas à prima præmotione antecedente, ſed tantùm concomitante; atque in hoc ſaluatur eſſentialis ſubordinatio cauſarum ſecundarum in operando à prima, vt in actum exire non valeant, niſi concomitanti actione iuuentur à prima, quæ actio nõ in cauſa, ſed in effectu recipitur, eſtque vna & eadem cum actione cauſæ ſecundæ, non minùs quàm actio cauſæ principalis eſt eadẽ cum actione inſtrumẽti: alioqui ſi actio cauſę primæ eſſet diſtincta ab actione cauſæ ſecundæ; vel actio cauſæ ſecundæ eſſet dependens à Deo, vel independens: ſecundum dici non poteſt, alioqui daretur ens creatum independens à Deo. Si primum, vel eſſet dependens ſeipſa: & contrà eſt, quia implicat, vt actio vnius cauſæ ſeipſa fiat dependens ab alia cauſa, quia cùm actio ſit ipſa actualis dependẽtia effectus à ſua cauſa, implicat, vt fiat actualis dependentia ab alia cauſa. Vel eſſet dependẽs alia actione diſtincta; & contrà eſt, quia ſicut implicat, vt vnio vnius extremi vniatur diſtincta vnione cum alio extremo, vel vt ſubſiſtentia vnius naturæ ſubſiſtat diſtincta ſubſiſtẽtia naturæ alterius; & vniuerſaliter, vt modus vnius ſubiecti, diſtincto modo fiat modus alterius ſubiecti: ita etiam vt actio vnius cauſæ fiat dependens diſtincta actione ab alia cauſa: quia cùm actio, & vniuerſaliter omnis modus, eſſentialiter conſiſtat in actuali modificatione eius, cuius eſt modus, vel ad quem eſt reſpectus, implicat, vt actio, quę eſſentialiter eſt actualis reſpectus ad ſuã cauſam, fiat diſtincta actione actualis reſpectus ad aliam cauſam; nã hoc ipſo deſtrueretur eius eſſentia, quæ eſt actualis reſpectus ad hanc cauſam.

Actio eadem cauſæ primæ & ſecundæ.

110. Ex his apertè conſequitur, actionem cauſæ primæ eſſe eandem cum actione cauſæ ſecundæ, quæ tota, non tamen totaliter reſpicit cauſam primam; ſicut tota, non totaliter reſpicit cauſam ſecundam. Neque eſt eadem ratio de inſtrumentis artis, quæ non agunt, niſi præmota & applicata ab artifice: nam hæc non agunt, niſi per impulſum localiter mouendo corpora: nequeunt autem ex ſe habere vim impellendi localiter corpora, niſi ab artifice præmota; inſtrumenta autem diuina agunt phyſicè producendo effectũ, ad quem eleuantur, poſſunt autem ex ſe habere vim aliquam phyſicam, ſaltem inchoatam, producendi effectum, ad quem eleuantur.

SECTIO V.

An potentia obedientialis ſit naturalis, vel ſupernaturalis?

111. RAtio dubitandi eſt: quia potentia ſpecificatur ab actu, quem reſpicit: Potentia autem obedientialis reſpicit actũ ſupernaturalem: ergo eſt ſupernaturalis. In oppoſitum eſt, quia potentia obedientialis eſt congenita creaturæ; nihil autem congenitum creaturæ poteſt eſſe ſupernaturale. Pro intelligentia Doctorum,

112. Notanda eſt duplex potentia obedientialis, actiua, & paſſiua. In ſententia Thomiſtarum potentia obedientialis actiua ſemper eſt ſupernaturalis: Eſt S. Tho. in 4. diſt. 1. q. 1. art. 4. quæſtiunc. 2. Fundamentum eſt: quia in eorum ſententia potentia obedientialis actiua eſt qualitas, diuinitus infuſa, effectui ſupernaturali, ad quem datur, commenſurata. Sola controuerſia inter eos eſt de potentia obedientiali paſſiua. *S. Thomas.*

113. Palud. in 4. diſt. 49. q. 8. art. 2. Caiet. 1. 2 q. 113. ar. 10. & in opuſculis tom. 3. tr. 3. q. 2. Bannez 1. p. q. 9. art. 2. appellant illam ſupernaturalem. Sotus 1. de natura & gratia c. 4. & in 4. diſt. 49. q. 2. ar. 1. concl. 1. Scotus q. 1. prologi §. *Ad quæſtionem*, & in 4. diſt. 49. q. 11. §. *Reſpondeo ergo*. Durandi q. 8. n. 8. Palat. in prologo q. 1. præcurſoria ad 6. Zumel 1. p. q. 12. ar. 1. diſp. 2. poſt 3. concl. vocant naturalem. Ferrar. 3. contra Gentes c. 156. §. *Ad euidentiam*, Cabrera 3. p. q. 1. ar. 1. diſp. 6. dub. 2. §. 2. dicunt, eſſe naturalem ex parte ſubiecti, ſupernaturalem verò ex parte termini. Capreol. q. 1. prologi art. 3. ad 1. contra 6. concl. Molin. 1. p. q. 12. art. 1. diſp. 2. §. *Caietanus verò*, Med. 1. 2. q. 3. ar. 8. §. *Quid verò ſit hæc potentia*, Suar. 3. p. diſp. 31. ſect. 6. in fine, aiunt, nec propriè dicendam eſſe naturalem, nec ſupernaturalem, ſed obedientialem. Hæc ſunt Doctorum placita de potentia obedientiali paſſiua. Nos de illa diſputabimus, etiam vt actiua eſt. Ex quo conſtabit, ſimul quid dicendum ſit de potentia obediẽtiali paſſiua in ſententia S. Doctoris. *Paludanus. Caietanus. Bannez. Sotus. Scotus. Durandus. Palatius. Zumel. Ferrarienſ. Cabrera. Capreolus. Molina. Medina. Suarez.*

114. DICO 1. Potentia obedientialis paſſiua, etiam in doctrina S. Thomæ, eſt naturalis entitatiuè. Conſtat ex 1. 2. q. 113. art. 3. vbi, *naturaliter*, inquit, *Anima eſt gratiæ capax*. & 3. contra Gentes cap. 156. Potentiam ad bonum ſupernaturale, appellat *naturalem*. Fundamentũ eſt: quoniam aut hæc potentia eſſet diuinitus infuſa, aut naturaliter congenita. Si primum, vel ad illam recipiendam ſupponitur alia potentia paſſiua ſupernaturalis, & ſic in infinitum; vel naturalis, & ſi hæc ſufficit *Potentia obedientialis paſſiua etiam in doctrina S. Tho. eſt naturalis entitatiuè.*

ſufficit ad recipiendam potentiam ſupernaturalem, ſufficiet ad recipiendam quamcunque aliam perfectionem ſupernaturalem, cùm ſit æqua omnium ratio. Secũdum eſt plus quàm falſum: tum quia ſequeretur, creaturam naturaliter exigere perfectiones ſupernaturales gratiæ & gloriæ, ad quas per hanc potentiam naturaliter inclinaret, non minùs, quàm per potentiam naturalem exigit perfectiones naturales; ad quas naturaliter inclinat. Tum quia implicat, eſſe aliquid naturæ congenitum, & ſupernaturale; nam quod eſt naturæ congenitum, non ſe extendit vltra terminos naturæ, cùm nequeat paſſio vlteriùs ſe extendere, quàm ipſius ſubiectum.

115. Confirmatur. Implicat, potentiam eſſe ſupernaturalem, eiuſdemq́; ordinis cum effectu, & eſſe obedientialem; nam obedientialis dicitur, quæ aſſumitur ad effectum, ad quem nõ eſt ſuapte natura ordinata, vt nomen ipſum obedientialis potentiæ indicat, obedit enim creatura Deo, quando operatur iuxta imperium Dei, non iuxta exigentiam & inclinationem propriæ naturæ.

116. Dices. Connaturalius eſt creaturæ obedire Deo, quàm cuilibet potentiæ cooperari naturæ, cuius eſt potentia: ergo nunquam magis connaturaliter operatur, quàm cùm obedit Deo. Reſp. ly *Connaturalius* ſtare dupliciter, vel in ordine ad Deum imperantem; & ſic verum eſt antecedens, idq́ue ob maiorem ſubiectionem creaturæ ad creatorem; Vel in ordine ad effectum exequendum, & ſic falſum eſt antecedens: Nam potentia naturalis exequitur actum naturæ cum inclinatione naturali, cum qua non exequitur potentia obedientialis effectum ſupernaturalem: ſicut magis inclinat manus ad obediendũ voluntati ad ictum in ſe recipiẽdum, ob bonum totius ſuppoſiti, non tamen cum maiori inclinatione, quàm quæuis naturalis potentia inclinet ad ſuum actum.

Actiua, eſt naturalis entitatiuè.

117. Dico 2. Etiam potentia obedientialis actiua eſt naturalis entitatiuè. Fundamentum eſt: quia etiam hæc in noſtra ſententia eſt congenita naturæ: quidquid autem eſt congenitum naturæ, eſt naturale; nam quidquid eſt congenitum naturæ, eſt commenſuratum principijs naturæ: ergo nequit ſe extendere vltra principia naturæ: nequeunt autem principia naturæ ſe extendere ad effectus ſupernaturales, alioqui ſe extenderent, vltra quod ipſorum naturalis conſtitutio poſtulat.

Vtraque ſupernaturalis terminatiuè, connotatiuè.

118. Dico 3. Vtraque potentia obedientialis tam actiua, quàm paſſiua eſt ſupernaturalis terminatiuè, non quidem ſpecificatiuè, ſed connotatiuè. Primum conſtat: quia vtraque potentia terminatur ad actum ſupernaturalem: ergo vtraque eſt ſupernaturalis terminatiuè. Secundum probatur: quia ſpecificatio ponit ſpecificatum in ordine ſpecificantis, vt inductione conſtat. Cuius ratio eſt: quia ſpecificans tribuit ordinem ſpecificato, quia concurrit vt cauſa & terminus ſpecificationis: atqui potentia obedientialis non eſt eiuſdem ordinis cum actu ſupernaturali, cùm hic ſit ſupernaturalis, illa naturalis; connotatio verò non ponit connotantem in ordine connotati, vt exemplis conſtat: viſibile enim, quia tantùm connotat viſum, non ſumit ſpeciem & ordinem à viſu, neque intelligibile ab intellectu, ſed vtrumque independenter ab illis cõſtituitur in ſua ſpecie, per ordinem ad proprium eſſe & operari; alioqui inter potentiam & obiectum eſſet mutua relatio fundata in mutua ſpecificatione, contra Philoſophum in prædicamento *ad aliquid*. Item potentia diuina, quia ſolùm connotat creaturas, non ſumit ordinem & ſpecificationem ab illis. Cuius ratio à priori eſt: quia quod purè connotatur, non concurrit vt terminus intrinſeci ordinis connotantis, ſed ſolùm vt terminus extrinſecè tantùm importatus, ſupponens connotantem aliunde in ſua ſpecie conſtitutũ, ſolumq́; illi aduenit vt quid extrinſecum & extra conſtitutionem ipſius. Quare licet potentia obedientialis, vt ſtat ſub imperio Dei, ſit ad actũ ſupernaturalem, quia tamen non eſt ad illum, vt ad terminum ſpecificantem, ſed ad purum connotatum, non ſumit ſpeciem & ordinem ab illo; ergo quamuis ſit ſupernaturalis terminatiuè, non eſt tamen ſupernaturalis entitatiuè; quia actus ſupernaturalis non concurrit vt tribuens ſpeciem & ordinem potentiæ obedientiali, quia non concurrit vt cauſa & terminus ipſius ſpecificationis, ſed vt purum connotatum, ſupponens illam aliunde ſpecificatam & conſtitutam per ordinem ad propriam operationem. Et hoc ideo, quia vnumquodque ſpecificatur à termino, ad quem per ſe primò ordinatur, & quem per ſe primò reſpicit: nã ſpecificari ab aliquo, eſt illi in ſua entitate & perfectione commenſurari, commenſuratur autem res termino, ad quem per ſe primò ordinatur: nam ab illo recipit ordinem & conſtitutionem in ſuo eſſe; ſed potentia obedientialis non ordinatur per ſe primò ad actus ſupernaturales, ſed ad naturales: quia ordinatio ad actus ſupernaturales eſt poſterior & conſequens, ſupponens ordinationem ad actus naturales: ordinatio verò ad actus naturales eſt prior & per ſe primò conſtituens potentiam in eſſe naturali, quod neceſſariò ſupponitur ad eſſe obedientiale.

Ariſtoteles.

119. Ad rationem dubitandi, concedendum eſt; potentiam ſpecificari ab actu, quem reſpicit vt terminum ſuæ ſpecificationis, non autem ab actu, quem reſpicit vt purè connotatum.

120. Dices. Potentia obedientialis eſt cauſa phyſica actus ſupernaturalis: ergo non poteſt illum tantùm connotatiuè reſpicere: quia pura connotatio fundatur in ſola extrinſeca denominatione, vt patet in exemplis allatis de viſibili & intelligibili, quæ ſolam dicunt exrrinſecam denominationem à viſu & intellectu. Reſp. nego conſequentiam, eiusq́; probationem; non enim ſemper connotatio fundatur in ſola extrinſeca denominatione, ſed poteſt interdum fundari in intrinſeca cauſalitate effectus cõnotati, vt patet in omni-

In quo fundetur connotatio.

potentia

potentia Dei connotante creaturas, quas phyſicè cauſat, & in obiecto viſibili connotante viſum, quem phyſicè ſpecificat. Ratio eſt: quia purè connotare non negat dependentiam, ſeu cauſalitatem in termino connotato, reſpectu connotantis, ſed ſolùm in connotante reſpectu connotati. Poteſt igitur terminus connotatus cauſari & dependere à connotante, & nihilominus purè connotari ab illo: ergo poteſt effectus ſupernaturalis phyſicè pendere à potentia obedientiali, & ſolùm ab illa connotari; nam potentia obedientialis non cauſatur quoad ſpecificationem ab illo, quamuis terminus connotatus phyſicè cauſetur ab illa.

SECTIO VI.

An potentia obedientialis ſit completa in ratione potentiæ?

Albertinus. 121. AFfirmat Albertin. tom. 1. principio 2. Corrollario 1. punct. 2. de omnipotentia tam actiua, quàm paſſiua. Fundamentum eſt: quia potentia obedientialis, vt attingat effectum, non requirit niſi extrinſecum imperium Dei, vt conditionem ſine qua non exiret in actum ſecundum: ſicut potentia motiua eſt completum principium ad motum ſurſum; vt tamen moueat, requirit imperium voluntatis, vt conditionem ſine qua non.

Suarez. 122. Negat Suar. loco ſuprà citato: quoniam vt operetur effectum ſupra naturam, eget complemento virtutis diuinæ. Ego diſtinguendum puto: nam vel loquimur de potentia obedientiali paſſiua, & hanc exiſtimo eſſe completam in ordine ad quemcuuque actum etiam ſupernaturalem & excedentem propriam naturam: ratio eſt, quia ad recipiendũ quæuis potentia eſt cauſa principalis, cùm ad recipiendum non requiratur, niſi entitas realis cum non repugnantia ad actum. Cuius ratio eſt: quia potentia paſſiua non producit, ſed ſolùm recipit actum: ad quod ſufficit entitas realis cum non repugnantia.

Potentia obedientialis paſſiua, eſt completa in ratione potentiæ.

Actiua incompleta etiam in ratione inſtrumenti.

123. Vel loquimur de potentia obedientiali actiua, & hanc puto eſſe incompletam, etiam in ratione inſtrumenti. Fundamentum eſt: quia etiam in ratione inſtrumenti, eget compleri. Maius quppe complementum habet ad producendam viſionem beatam intellectus informatus lumine gloriæ, quàm ſine illo: ſed intellectus cum lumine gloriæ eſt inſtrumentum completum productiuum viſionis beatæ: ergo ſine illo erit inſtrumentum incompletum.

124. DICES. Poſito imperio Dei, potentia obedientialis naturaliter exigit concurſum ad effectum ſupernaturalem, non minùs quàm potentia actiua ad motum, poſito voluntatis imperio: ſed imperium Dei eſt ſola conditio, vt hæc agat: ergo ex ſe eſt completa potentia ad effectum ſupernaturalem, non minùs quàm potẽtia ad motũ. Reſp. Poſito imperio Dei, deberi potentiæ obedientiali concurſum ad actum ſupernaturalem, non ratione ipſius potentiæ, quæ ſemper manet intrinſecè improportionata effectui ſupernaturali, ſed ratione imperij diuini, coniungentis ſuam potẽtiam cum potentia creaturæ in ordine ad actum ſupernaturalem, vel per habitum inhærentem, vel per virtutem aſſiſtentem. Nec eſt eadem ratio de potentia motiua, quæ ex ſe eſt proportionata motui, & tantùm requirit imperium voluntatis vt conditionem.

125. INSTABIS. Non minùs potentia obedientialis, vt inſtrumentum Dei, exigit concurrere ad omnes effectus ſupernaturales, ad quos ſe extendit potentia Dei, quàm quæuis potentia naturalis ad effectus ſuæ cauſæ principalis: ſed hæc naturaliter exigit concurrere ad omnes effectus ſuæ cauſæ principalis: ergo & illa ad omnes effectus ſupernaturales potentiæ diuinæ. Reſp. nego maiorem: nam hæc exigit concurrere vt inſtrumentum proportionatum ad effectus, illa vt inſtrumentum improportionatum, quod proportionari debet per ipſam eleuationem cauſæ ſuperioris.

SECTIO VII.

An vna potentia obedientialis ſit perfectior alia?

126. EX duplici capite deſumi poteſt perfectio potentiæ. Primò ex modo attingendi effectum, ſi minori cum dependẽtia à ſubiecto, à diſpoſitione, à ſpatio, cæteriſque conditionibus naturaliter requiſitis. Secundò ex perfectiori effectu, aut ex maiori influxu in eundem; fortiùs quippe in effectum influit principalis, quàm inſtrumentalis cauſa. Rurſus potentia obedientialis bifariam conſiderari poteſt, vno modo vt ſtat ſub eleuatione, vel in actu primo coniuncta cum omnipotentia diuina, per ipſius imperium ad effectum ſupernaturalem; vel in actu ſecundo, per ipſam actualem eleuationem, qua actu influit in effectum ſupernaturalem. Alio modo ſecundùm virtutem, quæ ad eleuationem præſupponitur in re ipſa, quæ eleuatur. Conſiderata vt ſtat ſub eleuatione, ſiue in actu primo, ſiue in actu ſecundo, ea dicitur perfectior, quæ ad perfectiorem effectum, modumve producendi à ſubiecto independentiorem aſſumitur. perfectior igitur eſt potentia obedientialis, quæ ad viſionem beatificam, quàm quæ ad actum fidei eliciendum aſſumitur: perfectior eſt potentia obedientialis, quæ ad creandum, quàm quæ ad educendum eleuatur. Maior difficultas eſt de potentia obedientiali quoad virtutem, quæ ad eleuationem præſupponitur in re ipſa, quæ eleuatur, an maior perfectioráque ſit in vna, quàm in alia.

127. PRIMA ſententia negat: ſequitur ex ſententia tum eorum, qui docent, potentiam obedientialem formaliter conſiſtere in negatione repugnantię; tum eorum; qui dicunt, perfectiorem potentiam naturalem merè per accidens ac materialiter ſe habere ad productionem effectus ſupernaturalis: vtrique enim affirmant, totam effectus, ad quem obedientialis potentia eleuatur, perfectionem menſurari ex ipſa eleuatione virtutis eleuantis, nullo modo ex virtute creaturæ eleuatæ, quæ ſiue perfectior, ſiue imperfectior, eòdem ſemper modo concurrit ad effectum, ad quem eleuatur. Probari autem poteſt hæc ſententia 1. concurſus potentiæ obedientialis indiuiſibiliter ſe habet ad effectum ſupernaturalem, quippe quæ illum attingit ſolùm ſub ratione entis, quæ eadem eſt in quauis potentia obedientiali. Secundò, ſi perfectior virtus naturalis perfectiùs concurreret ad effectum ſupernaturalem, ſequeretur, duos beatos habentes inæqualem intellectum cum æquali lumine gloriæ, inæquales actus beatificos elicere: hoc autem eſt falſum. Nam maior, aut minor beatitudo non reſpondet perfectori, aut minùs perfecto intellectui, ſed perfectiori, aut minùs perfecto lumini. Nam beatitudo non datur propter virtutes & perfectiones natutales, ſed propter merita & actus ſupernaturales. Vnde ſicut maioribus, aut minoribus meritis, maius, aut minus reſpondet lumen; ita maior, aut minor beatitudo non reſpondet perfectiori, aut minùs perfecto intellectui, ſed perfectiori, aut minùs perfecto lumini: igitur qui propter æqualia merita, æquale habent lumen, etiamſi inæquales habeant intellectus, non inæquales, ſed æquales eliciunt viſiones beatificas.

128. SECVNDA ſententia affirmat, poſſe vnam potentiam obendientialem ſecundùm virtutem, ad eleuationem prę ſuppoſitam, eſſe alia perfectiorem. Pro cuius explicatione,

Nulla potẽtia obedientialis eſt ante eleuationem perfectior alia, quoad modum attingendi effectum independenter à conditione naturali:

129. DICO 1. Nulla potentia obedientialis quoad modum attingendi effectum ſupernaturalem independenter ab aliqua cauſa, vel conditione naturali, eſt ante eleuationem perfectior aliâ. Fundamentum eſt: quia nulla potentia obedientialis ante eleuationem ex ſe habet aliquid, per quod ſit magis idonea ad operandum independenter à cauſis, vel conditionibus naturalibus, ſed omnes quoad hoc ſunt æqualiter non repugnantes. Ratio eſt: quia ad modum attingibilitatis independenter à cauſis, vel conditionibus naturalibus, potentia obedientialis non concurrit diuiſibiliter, ſed indiuiſibiliter: quia cùm ipſe modus ſit indiuiſibilis, conſiſtens in negatione dependentiæ à cauſa, vel conditione naturali, non poteſt in vna potentia ſupponi maior habilitas ad ſic operandum, quàm in alia, ſed in omnibus eſt æqualis habilitas non naturalis, ſed obedientialis.

Eſt quoad virtutem influendi.

130. DICO 2. Poteſt vna potentia obedientialis quoad virtutem influendi, quę ante eleuationem prę ſupponitur, eſſe perfectior alia. Fundamentum eſt: Ea potentia cenſenda eſt quoad virtutem influendi perfectior, quæ maiori fortioriq́ue influxu influit in effectum: atqui poteſt vna potentia obedientialis maiori fortioriq́ue influxu, quàm alia, influere in effectum, ad quem eleuatur: ergo datur vna potentia obedientialis ſecundùm virtutem influendi, ad eleuationem præſuppoſitam, perfectior alia. Minor, in qua tantùm eſt difficultas, probatur. Poteſt vna potentia obedientialis in ſe continere maiorem influxum, cuius ſit capax effectus, ad quem eleuatur, quàm alia: ergo poteſt vna potentia obedientialis maiori influxu, quàm alia influere in effectum, ad quem eleuatur. Conſequentia probatur: quia poteſt potentia obedientialis coniuncta cum omnipotentia Dei conferre effectui, ad quem eleuatur, totum, quod habet in ſe, & cuius capax ſit effectus, ad quem eleuatur, quia concurrit vt perfectè ſubiecta Deo. Antecedens oſtendo. Maiorem, fortioremq́ue influxum compoſſibilem cum gratia habet potentia ſpiritualis animæ, quàm modus aliquis corporeus, poſito quòd actiuus ſit, nam potentia ſpiritualis continet maiorem influxum genericum entis, quàm quiuis modus, & præterea influxum ſpiritualitatis, quem non continet modus corporeus. Nec refert, quòd potentia obedientialis non influat in effectum ſupernaturalem ſecundùm differentiam naturalitatis, quia influere poteſt ſecundùm alias differentias, quarum effectus ſupernaturalis ſit capax, cuiuſmodi ſunt differentiæ qualitatis, & ſpiritualitatis, ſecundùm quas influere non poteſt modus corporeus, ipſum etiam influxum genericum entis fortiorem habet, adeoq́ue fortiùs etiam influit in effectum, ad quem eleuatur entitas obedientialis actiua, quàm modalitas obedientialis actiua, quia influxus proportionatur entitati, proinde vbi maior eſt entitas, maior fortiorq́ue eſt influxus.

Minor influxus ſupplendus à Deo.

131. Confirmatur 1. Illud inſtrumentum fortiùs influit in effectum, cuius minor influxus ſupplendus eſt à cauſa principali: contrà verò illud minùs influit, cuius maior influxus ſupplendus eſt à cauſa principali: minor autem influxus à Deo ſupplendus eſt in effectu ſpirituali gratiæ, ad illam obedientialiter coagente potentia ſpirituali, quàm corporea. Et è contra, maior influxus à Deo ſupplendus eſt in eodem effectu ſpirituali gratiæ obedientialiter ad illam coagente potentia corporea, quàm ſpirituali: ergo fortiùs in effectum ſupernaturalem influit vna virtus obedientialis quàm alia. Maior elucet. Nam omnis effectus requirit determinatum influxum, ſiue ab vna, ſiue à pluribus producatur cauſis, quia influxus commenſuratur entitati effectus: ergo quò minor influxus ſuppletur ab vna cauſa, eò maior præbetur ab alia in eundem effectum concurrente: & è contra, quò maior influxus ſuppletur ab vna cauſa, eò minor præbetur ab alia in eundem effectum coagente. Minor probatur. Nam obedientialiter concurrente ad effectum ſpiritualem potentia ſpirituali, non debet à Deo

ſuppleri

ſuppleri totus influxus ſpiritualis, ſed tantùm partialis cauſæ principalis. Contrà verò, ad eumdem effectum ſpiritualem obedientialiter concurrente potentia corporea ſuppleri debet totus influxus ſpiritualis: quia cùm nullum ſpiritualem influxum habeat potentia corporea, quippe quæ nihil habet ſpiritualis entitatis, in qua ſpiritualis influxus fundatur, totus ſuppleri à Deo debet. Eodem modo probatur quoad influxum ipſum genericum entis, effectui ſupernaturali obedientialiter collatum à potentia entitatiua, & à potentia modali; minor quippe influxus genericus entis ſupplendus eſt in effectu ſupernaturali obedientialiter ad illam concurrente potentia entitatiua, quam modali, quia ſicut illa fortiorem habet entitatem, ita & influxum.

132 Confirmatur 2. Nigredo vt octo plus influit in albedinem, ſi ad eam producendam eleuetur quàm nigredo vt vnum, quia nigredo vt octo, vti plus habet entitatis, ita & actiuitatis, atque adeo plus habet de concurſu. Nam licet ad differentiam ipſam albedinis nigredo ſe habeat indiuiſibiliter, cùm illa non reſpondeat formaliter influxui nigredinis, ſed Dei ſupplentis concurſum albedinis, ad genericam tamen rationem qualitatis diuiſibiliter ſe habet, quia plus influit nigredo vt octo, quàm vt vnum.

Non neceſſariò influit quantum poteſt.

133. DICO 3. Potentia obedientialis non neceſſariò in effectum, ad quem eleuatur, influit, quantum per natiuam ſuam virtutem obedientialiter poteſt, ſed quantum Deus ipſe practico ſuo imperio vult. Fundamentum eſt: quia potentia obedientialis per ſuam natiuam virtutem ad effectum ſupernaturalem concurrit vt eleuata per imperium Dei; ergo ad illum concurrit non quantum idonea eſt concurrere, ſed quantum per imperiũ Dei ad concurrendum determinatur. Antecedens patet: quia potentia obedientialis ex ſe idonea non eſt cum omnipotentia Dei coagere, niſi per imperium Dei eleuata. Conſequentia probatur: Nam ſicut potentia obedientialis in effectum ſupernaturalem non agit, niſi vt eleuata imperio Dei, ita nec in illum agit, niſi quantum eodem imperio Dei fuerit determinata. Confirmatur. Magis ſubiecta eſt potentia obedientialis Deo in operando, quàm potentia motiua animæ in mouendo: ſed potentia motiua non mouet, quantum poteſt, ſed quantum per practicum imperium ab anima determinatur: ergo nec potentia obedientialis operatur, niſi quantum per practicum imperium à Deo determinatur.

134. DICES. Practicum imperium Dei eſt extrinſecum creaturæ: ergo nequit per illud formaliter ad operandum determinari. Antecedens patet. Conſequentia probatur: Nam quod eſt extrinſecum non mutat intrinſecè vim operatiuam: ergo ſi potentia obedientialis ex ſe non poteſt in effectum ſupernaturalem agere, nec poſt imperium poterit, cùm nil poſt imperium habeat, quod non habuerit antea. Reſp. diſtinguo conſequens: non poteſt creatura per imperium Dei ad operandum determinari formaliter, concedo; efficienter nego: determinatur autem formaliter per ipſum concurſum Dei. Etenim cùm omnis cauſa creata, vt in effectum agat, egeat concurſu Dei comitanti, poterit Deus determinare intrinſecè creaturam ad operandum, præueniendo ſuo concurſu concurſum creaturæ; quia cùm concurſus Dei reipſa ſit idem cum concurſu creaturæ, hoc ipſo quòd Deus præuenit ſuo concurſu concurſum creaturæ, creatura neceſſariò operatur, non quantum ipſa per innatam vim poteſt, ſed quantum per concurſum Dei determinatur; quia cùm effectus determinatum requirat concurſum, & quò maiorem Deus præbet concurſum, eò minorem concurſum præbeat creatura, poterit Deus non modò ſuo concurſu determinare creaturam ad operandum ſimpliciter, ſed ad operandum, quantum ipſe voluerit, non quantum creatura potuerit.

Cauſas neceſſarias Deus determinat.

135. Cæterùm hoc agendi modo non vtitur Deus, niſi cum cauſis neceſſarijs, quæ quia intrinſeca indifferentia carent, egent extrinſeca determinatione Dei ad effectus, earum naturam excedentes, producendos. Cauſæ verò liberæ, cùm etiam ad effectus ſupernaturales retineant intrinſecam indifferentiam, non à Deo proximè, ſed à ſeipſis, cum auxilio tamen Dei, ad ſupernaturales actus, ad quos obedientialiter eleuantur, ſeſe determinant: Quod qua ratione fiat, ſic breuiter explico.

Voluntas etiam eleuata poteſt ſeipſam determinare.

136. Ea cauſa poteſt ſe ad operandum determinare, quæ poſitis omnibus ad operandum requiſitis, adhuc manet actiuè indifferens, ac potens in vtramque partem contradictionis: talis eſt voluntas eleuata per auxilium Dei ad actus ſupernaturales: ergo voluntas creata etiam eleuata per auxilium Dei, potens eſt ſeipſam ad actus ſupernaturales determinare. Maior conſtat. Nam ille poteſt ſeipſum ad operandum determinare, qui in actu primo habet omnia ad operandum requiſita, in ſua poteſtate poſita. Minor probatur: Nam voluntas creata, etiam eleuata per infuſam cogitationem intellectus, & virtutem ſupernaturalem Dei illi aſſiſtentem, manet actiuè indifferens, atque ad actum ſupernaturalem, ad quem per infuſam cogitationem allicitur, & per virtutem aſſiſtentem Dei completur, eliciendum, vel non eliciendum potens ſe determinare. Nam his omnibus poſitis, adhuc ex Concil. Trident. ſeſſ. 6. c. 5. & cano. 4. manet in voluntate creata poteſtas cooperandi, vel non cooperandi; & conſequenter libera poteſtas ſeſe ad actum ſupernaturalem determinandi, vel non determinandi. Proinde alio modo vtitur potentia obedientiali Deus creaturæ liberæ, ac neceſſariæ. Nam ibi oblatis omnibus ad actum ſupernaturalem requiſitis, in ipſius poteſtate relinquit vltimam determinationem; hanc actuali concurſu præueniendo, neceſſariò determinat ad effectum, ad quem compro-

Concilium Tridentin.

ducendum

ducendum aſſumitur. Cæterùm negari non poteſt, Deum etiam creaturam liberam præuenire ad actus ſupernaturales, non quidem actuali concurſu ad ipſum actum ſupernaturalem liberum, ad quem comproducendum illam aſſumit, ſed excitante cogitatione, qua poſita, in noſtra poteſtate relinquit concurſum in actu: quo fit, vt noſter concurſus in liberum conſenſum, etſi reipſa idem ſit cum concurſu Dei, prius tamen ratione ſit à voluntate creata præuenta auxilio diuino, quàm ab ipſo Deo. Contrà verò, concurſus creaturæ neceſſariæ, priùs ratione ſit à Deo, quàm ab ipſa creatura; vnde hic neceſſitat creaturam ad cooperandum Deo, ille verò non.

Poteſt eleuari ad minus, quàm poteſt, non ad plus.

137. Ex dictis infertur 1. Poſſe potentiam obedientialem non agere in effectum ſupernaturalem, quantum poteſt; non poſſe autem agere plus quàm poteſt: quia poteſt non dare quantum habet; non poteſt autem dare, quod non habet.

138. Infertur 2. Si Deus minori influxu influat, quàm ſimul cum toto influxu creaturæ ſufficiens ſit ad exiſtentiam effectus, nullum ſequi effectum: quia effectus non ſequitur, niſi ad ſufficientem concurſum. Contrà verò, ſi maiori influxu influat, quàm ſimul cum toto influxu creaturæ ſit neceſſarius ad exiſtentiam effectus, ſequi effectum: quia tunc maior concurſus diuinus modificando concurſum creaturæ, facit vt creatura, minùs concurrat quàm poſſit.

139. Ad primum primæ ſententiæ, negandum eſt, omnem concurſum potentiæ obedientialis in effectum ſupernaturalem eſſe indiuiſibilem, ſed ſolùm illum, qui ſe tenet ex parte attingibilitatis effectus independenter à cauſis, vel conditionibus naturalibus, vt prædeclaratum eſt.

Cur duo intellectus inæquales, non producant inæquales viſiones cum eodem lumine gloriæ.

140. Ad 2. Negatur ſequela, etenim licet duo beati habentes æquale lumen, inæquales habeant intellectus, non propterea inæquales ſibi producunt viſiones beatas, quia diuerſi intellectus ad viſionem beatam non concurrunt ſecundùm intellectualem differentiam, ſecundùm quam ſunt differentes inter ſe, ſed ſecundùm genericam dumtaxat rationem intellectus, ſecundùm quam omnes ſunt æquales: nam ſecundùm eam rationem ad viſionem concurrunt, cuius eſt capax ipſa viſio, porrò beata viſio non eſt capax propriæ differentię intellectus creati, ſed genericæ dumtaxat rationis, omnibus intellectibus, tam humanis, quàm Angelicis communis. Ratio eſt: quia proprius modus differentialis viſionis beatæ, eſt tendere ad Deum per modum actus puri, qui modus eſt proprius Dei: hic autem modus non admittit propriam differentiam intellectus creati, cuius eſt tendere ad Deum per modum potentialis, proinde diuerſi intellectus ad viſionem glorioſam non concurrunt ſecundùm proprium modum differentialem, ſecundùm quem in ſe conſtituuntur, & à ſe inuicem diſcriminantur, cùm hic ſit incompoſſibilis cum modo tendendi per modum actus puri, ſed ſecundùm modum genericum, ſecundùm quem omnes vniuocè conueniunt.

SECTIO VIII.

An potentia obedientialis ſit eſſentialis creaturæ?

141. AFfirmat Suar. diſp. 31. ſect. 5. §. *Quod ſi quæratur.* Fundamentum eſt: quia illa imbibitur in omni ente creato vt ſic, quippe quæ proximè fundatur in eſſentiali ſubiectione creaturæ ad Deum. Confirmatur: quia præciſo omni accidente creatura per ſuam eſſentiam formaliter eſt ſubiecta Deo, proinde obedientialiter potens, anima enim per ſuammet eſſentiam eſt capax gratiæ, & potens coagere Deo ad omnem effectum ſupernaturalem, contradictionem non inuoluentem. *Suarez.*

142. Negant Cabr. 3. p. q. 1. ar. 1. diſp. 4. Albert. tom. 1. principio 2. Corrollario 1. punct. 2. difficult. 2. Fundamentum eſt: quia eſſentia eſt per ordinem ad eſſe: potentia verò per ordinem ad operari, quod ſupponit eſſe. Eſt igitur potentia obedientialis ſola proprietas conſequens eſſentiam, licet inſeparabilis à creatura. *Cabrera. Albertinus.*

Potentia obedientialis non eſt de eſſentia entis creati, vt ſic.

143. Dico 1. Potentia obedientialis non eſt de eſſentia entis creati vt ſic. Fundamentum eſt: quia proximè hæc fundatur in potentia naturali: ſed aliquod ens creatum nullam habet potentiam naturalem, neque ſuſtentatiuam, neque informatiuam alterius ſubiecti, vt ſunt modi, neque etiam actiuam, vt de quibuſdam probabile eſt: ergo.

Sed de conceptu ſecundario naturaliter operantis.

144. Dico 2. Potentia obedientialis non eſt de conceptu conſtitutiuo primario, ſed ſecundario creaturæ naturaliter operatiuæ. Fundamentum eſt: quia vnaquæque natura primariò conſtituitur per ordinem ad actum, ad quem per ſe primò ordinatur. Nam per ordinem ad illum ſumit certam quandam ſpecificationem & conſtitutionem entis, ratione cuius diſtinguitur ab omni alio: ſed nulla natura per ſe primò ordinatur ad actum excedentem ſeipſam, nam hoc repugnat ex terminis; etenim hoc ipſo quòd natura aliqua per ſe primò ordinatur ad aliquam perfectionem, accipit ſpecificationem per ordinem ad illam: cùm nil aliud ſit ſpecificari ab aliquo, quàm accipere eſſe commenſuratum illi: repugnat igitur naturam per ſe primò ordinari ad aliquem actum, & ab illo excedi: ergo nulla creatura per ſe primò ordinatur ad actus ſupernaturales, alioqui omnis creatura, haberet eſſe commenſuratum termino ſupernaturali: ergo potentia obedientialis, quæ connotat terminum ſupernaturalem, non eſt de primario conceptu conſtitutiuo creaturæ naturaliter operatiuæ. Quòd autem ſit de conceptu conſtitutiuo ſecundario; probatur, quia de eſſentia talis creaturæ eſt, habere aliquam potentiam, vel actiuam,

vel

vel passiuam, vel formalem in ordine ad terminum, ad quem per se primò ordinatur: ergo de secundario conceptu eiusdem erit, habere potentiam eleuabilem ad effectus supernaturales. Antecedens probatur: quia sicut talis natura constituitur per ordinem ad talem actum seu terminum operandum, ita constituitur per aliquam potentiam ad illum, nam ordo & potentia ad operandum sunt idem, (suppono autem substantiam creatam esse immediatè operatiuam alicuius effectus, penes quem sumit suam specificationem.) Consequentia verò constat: quia omnis potentia naturalis eleuabilis est ex imperio Dei ad aliquem effectum supernaturalem, excedentem propriam naturam: ergo saltem de secundario conceptu talis naturæ est, habere potentiam obedientialem ad aliquem actum supernaturalem.

145. Ad fundamentum primæ sententiæ, nego Antecedens. Ad cuius probationem nego, potentiam obedientialem proximè fundari in subiectione creaturæ ad Deum, sed tantùm remotè, proximè verò in aliqua potentia operatiua; potentia enim obedientialis duplicem habet respectum, alterū ad Deum, cui vt agenti principali subordinatur; alterum ad effectum, ad quem debet ex imperio Dei eleuari. Prior respectus fundatur in ente creato vt sic, quia fundatur in essentiali dependentia creaturæ ad Deum: Posterior in solo ente operatiuo, quia non potest Deus facere, vt quod ex se operatiuum non est, solo extrinseco suo imperio operatiuum fiat, quia imperium non est, nisi sola conditio supponens intrinsecam vim operatiuam in creatura eleuabili. Confirmatio solùm probat secundam conclusionem de constitutione secundaria, & ente naturaliter operatiuo.

146. Ad fundamentum secundæ sententiæ; nego, essentiam constitui per ordinem ad esse, præciso ordine ad operari; cùm ipsum esse essentiæ nequeat distingui ab alio esse, nisi per ordinem ad tale operari: ergo in ipso conceptu essentiæ operatiuæ includitur ordo ad operari.

SECTIO IX.

In quo potentia obedientialis formaliter consistat?

Aureolus. Marsilius. 147. PRIMA sententia Aureoli in 1. dist. 42. q. 1. ar. 3. Marsil. in 4. q. 13. ar. 1. Corroll. post conclusionem 3. dubij incidentis. *Medina.* Medin. 1. 2. q. 3. art. 8. §. *quod verò sit*, & aliorum affirmantium, illam consistere in subiectione ad omnipotentiam Dei, cum non repugnantia ad effectum, quem Deus in illa operatur.

Caietanus. Bannez. 148. SECVNDA sententia Caiet. 1. p. q. 1. ar. 1. §. *Ad euidentiam*, Bannez q. 48. art. 4. concl. 4. asserentiū, illam consistere in aptitudine ad effectus supernaturales operandos.

149. DICO 1. Potentia obedientialis adæquatè constituitur per vtramque rationem, & subiectionis ad Deum, tanquam per rationem remotam, & aptitudinis ad actus excedentes propriam naturam, tanquam per rationem proximam. Fundamentum est: quia potentia obedientialis est instrumentum Dei; instrumentum autem constituitur duplici respectu, altero ad agens principale, cuius est instrumentum; altero ad effectum, cuius est productiuum. Cuius à priori ratio est: quia instrumentum dicit vim aliquam essentialiter incompletam causatiuam effectus principalis agentis: ergo quà dicit vim causatiuam effectus, respicit effectum; quà dicit illam essentialiter incompletam, respicit agens, cuius effectus est causatiuum, vt ab eo in causando talem effectum compleatur. Quòd autem relatio ad agens sit remota, ad effectum verò proxima, probatur. Quoniam ea ratio dicitur remota, quâ positâ nondum intelligitur completa res; ea verò proxima, qua posita res formaliter completur: posita autem relatione subiectionis ad Deum, nondum creatura intelligitur instrumentaliter potens & eleuabilis ad effectus excedentes propriam naturam: tum quia omnis creatura habet hanc relationem, cùm tamen non omnis creatura sit obedientialiter potens & eleuabilis: Tum quia instrumentum non fit formaliter potens per relationem ad agens, sed per relationem ad effectum, quia per hanc habet formaliter virtutem producendi. Contrà verò, posita aptitudine ad effectus supernaturales, statim creatura intelligitur obedientialiter potens, & eleuabilis ad tales effectus: ergo hæc, non illa, est ratio proxima instrumenti obedientialis.

150. DICES. Per subiectionem ad Deum, creatura completur in virtute causatiua effectus supernaturalis: ergo per hanc proximè constituitur in ratione instrumenti obedientialiter potentis. Resp. nego antecedens: formaliter enim in actu primò completur per virtutem diuinam sibi assistentem, & imperium Dei, vt conditionem sine qua non; In actu verò secundo per concursum Dei sibi indebitum. Cæterùm ad rationem instrumenti obedientialis proximior est aptitudo ad effectum, quàm subiectio ad Deum: nam per hanc aptitudinem creatura fit inchoatiuè potens, atque adeo proximior ad effectum supernaturalem producendum: proximior namque ratio instrumenti est illa, quæ instrumentum idoneum reddit ad effectum principalis agentis producendum: sed relatio ad effectum inchoatiuè saltem reddit instrumentum obedientiale idoneum ad effectum supernaturalem producendum; subiectio verò ad Deum non nisi remotè.

151. DICO 2. Hæc aptitudo creaturæ ad effectus supernaturales, non est proxima, sed remota; nec per modum transcendentalis ordinis & inclinationis, sed per modum cuiusdam innatæ capacitatis ad operandum, quidquid repugnantiam non inuoluit. Primum patet, alioqui non egeret complemento virtutis

Potentia obed. adæquatè constituitur per subiectionē ad Deū, & per aptitudinem.

Subiectio creaturæ ad Deum ratio remota, aptitudo ad effectus supernaturales est proxima instrumenti obedientialis.

Quod completur in actu 1. per virtutem diuinam sibi assistentē in actu 2. per concursum Dei sibi indebitum.

Aptitudo illa remota est per modū innatæ capacitatis ad operandum.

tutis diuinæ. Secundum probatur : Tum quia potentia obedientialis non eſt per ſe primò inſtituta per ordinem & commenſurationem ad effectus ſupernaturales: ergo non poteſt ad illos habere aptitudinem per modum tranſcendentalis ordinis & inclinationis,quia hunc ordinem & inclinationem non habet, niſi ad proprium & primarium ſpecificatiuum. Habet igitur ſolùm innatam capacitatem, per quam non repugnat ad illos cauſandos eleuari.

152. DICES. Creatura naturaliter inclinat ad Deum: ergo ad cauſandos effectus Dei. Conſequentia probatur. Nam ideo inſtrumentum naturale naturaliter inclinat ad effectum principalis agentis, quia naturaliter inclinat ad ipſum agens principale, tanquam potentia ipſius : atqui non minùs eſt potentia Dei creatura ad effectus ſupernaturales. Reſp. nego conſequentiam. Ad cuius probationem, nego cauſalem. Etenim non ideo inſtrumentum naturale naturaliter inclinat ad effectum agentis principalis, quia naturaliter inclinat ad ipſum agens principale ſimpliciter, ſed quia ad ipſum inclinat, vt potentia proportionata ad effectum: Creatura verò naturaliter quidem inclinat ad Deum, non tamen vt potentia proportionata Dei ad effectus ſupernaturales. Poteſt autem creatura naturaliter inclinare ad Deum, quia inclinatio hæc eſt per modum effectus dependentis à cauſa: Effectus autem, vt naturaliter pendeat à cauſa, non oportet, vt habeat eſſe proportionatum cauſæ, quia non debet dare,ſed recipere eſſe à cauſa: non poteſt autem naturaliter inclinare ad effectus ſupernaturales, quia hæc inclinatio eſt per modum cauſæ communicantis eſſe: vt autem, cauſa naturaliter inclinet ad communicandum eſſe effectui, debet illi eſſe naturaliter proportionata.

Inſtrumẽtũ naturale, naturaliter inclinat ad effectum agentis principalis, vt eius potentia proportionata.

SECTIO X.

In quo genere & prædicamento ſit potentia obedientialis?

153. COmmuniter affirmant Thomiſtæ cum S. Thom. 3. p. q. 62. ar. 4. ad 1. & 2. & alibi, illam non eſſe in aliquo genere per ſe, ſed reduci ad genus virtutis cauſæ principalis ; vnde ſi illa eſt ſpiritualis, etiam hæc erit ſpiritualis ; ſi ſupernaturalis, hæc quoque ſupernaturalis erit. Fundamentum eſt:quia hæc eſt quædam imperfecta participatio virtutis cauſæ principalis, quæ propterea dicitur eſſe per modum fluxus, & formæ intentionalis : ergo non conſtituit per ſe genus, ſed reducitur ad genus virtutis, quam imperfectè participat : ſicut, quia motus eſt imperfecta participatio termini, reducitur ad genus termini, & virtus impreſſa ad potentiam motiuam, cuius eſt participatio.

S. Thomas.

154. DICO 1. Potentia obedientialis non conſtituit aliquam ſpeciem potentiæ per ſe. Fundamentum eſt: quia non habet peculiarem ſpecificationem, nam licet connotet terminum ſupernaturalem, ab illo tamen non ſpecificatur, vti ſpecificantur habitus infuſi, qui propterea conſtituunt peculiarem ſpeciem potentiæ ſupernaturalis. Confirmatur. Ideo potentia, per quam aqua mouetur ſurſum ad replendum vacuum, non conſtituit diuerſam ſpecie potentiam, quia ex tali motu non habet peculiarem ſpecificationem, ſed eadem potentia ſpecificata ex primario termino ſuo, concomitanter etiam habet, impendente vacuo, vt moueri poſſit ſurſum, contra inclinationem priuatam. Sicut nec potentia, qua manus contra priuatam inclinationem mouetur ad recipiendum ictum impendentem capiti, conſtituit peculiare genus potentiæ.

Potentia obedientialis non conſtituit aliquã ſpeciem potẽtiæ per ſe:

155. DICO 2. Potentia obedientialis non reducitur ad genus virtutis cauſæ principalis. Fundamentum eſt: quia cauſa principalis reſpectu potentiæ obedientialis, eſt virtus diuina: ſed potentia obedientialis non reducitur ad ſpeciem potentiæ diuinæ, tum quia non ſolùm datur potentia obedientialis actiua, quæ in ſententia Thomiſtarum eſt imperfecta participatio virtutis diuinæ, ſed etiam paſſiua, quæ reduci non poteſt ad ſpeciem virtutis diuinæ, cùm in Deo non detur potentia paſſiua. Tum quia ſunt diuerſi ordinis, & plus quàm prædicamento differentes: nam hæc eſt in aliquo prædicamento, illa in nullo; hæc eſt naturalis & creata, illa ſupernaturalis & increata: quæ autem tali modo differunt, nequeunt, ne reductiuè quidem in certo genere conuenire.

Nec reducitur ad genus principalis:

156. DICO 3. Potentia obedientialis ſubiectiuè ad eam potentiam reducitur, in qua proximè fundatur, terminatiuè verò ad ſpeciem potentiæ infuſæ. Primum probatur: quia ſubiectiuè non diſtinguitur, neque conſtitutionem diuerſam habet ab ea, quam habet potentia, in qua proximè fundatur: vnde ſi hæc erit naturalis, etiam illa naturalis erit; ſi ſupernaturalis (nam etiam hæc eleuari poteſt ad effectum excedentem propriam naturam) illa quoque ſupernaturalis erit ; ſi hæc actiua,etiam illa erit actiua;ſi hæc paſſiua, aut formalis, etiam illa paſſiua, aut formalis ſit oportet; ſi ſpiritualis, ſpiritualis; ſi corporea, corporea ; ſi ſubſtantialis vel accidentalis, etiam illa talis erit. Cuius ratio à priori eſt, quia cũ non habeat diuerſam ſpecificationem ab illa, ſequitur naturam & cõditiones illius.

Sed ſubiectiuè ad eã potentiam, in qua proximè fundatur, terminatiuè ad ſpeciem infuſæ.

157. Confirmatur: nam calor vt productiuus ignis,non conſtituit diuerſam potentiam ab ea, qua productiuus eſt caloris, quippe qui per eandem indiuiſibilem virtutem, & eſt productiuus caloris, & ignis. Et inſtrumentum artis per eandem indiuiſibilem potentiam recipit & ſuſtentat formas artis, & naturæ ſimul. Secundum oſtendo. Nam terminatiuè connotat effectum ſupernaturalem : igitur terminatiuè reducitur ad potentiam ſupernaturalem.

158. *Obicijes* 1. Potest ad effectum supernaturalem non vitalem eleuari potentia vitalis; exempli causa, intellectus ad producendam gratiam: sed potentia, quæ producit non vitaliter, non potest reduci ad potentiam vitalem, cùm sit diuersę speciei. Resp. Nego minorem, quando potentia non habet peculiarem specificationem à termino, ad quem assumitur, quia sicut tunc non accipit ab illo diuersam specificationem, ita nec diuersam potentiæ constitutionem, adeoque falsum est, tunc esse diuersæ speciei subiectiuè.

159. *Obiicies* 2. Si potentia obedientialis non distingueretur à naturali, sequeretur, aliquid spirituale essentialiter pendere à corporeo. Sequela probatur: Nam actio, per quam potentia corporea obedientialiter attingeret effectum spiritualem, esset spiritualis: sed hæc essentialiter pendet à tali potentia corporea: ergo aliquid spirituale essentialiter penderet à corporeo. Resp. Concedo sequelam. Nullum enim est absurdum: Patet de specie intelligibili, eiusque actione essentialiter dependente à phantasmate corporeo.

160. Ex dictis deducitur 1. Potentiam obedientialem subiectiuè multiplicari ad multiplicationem potentiæ naturalis, quia cùm proximè fundetur in illa, tot erunt potentiæ obedientiales subiectiuæ, quot erunt potentiæ naturales in eadem natura. Ex modo verò tendendi ad effectum excedentem propriam naturam, & per concursum indebitum in omnibus creaturis, concipi quasi vnam specie potentiam obedientialem, numero tantùm diuersam in singulis, licet per ordinem ad diuersos terminos concipi possit multiplex specificè, vna tantùm genericè.

Subiectiuè multiplicatur ad multiplicationē naturalis.

161. Deducitur 2. Potentiam obedientialem subiectiuè esse finitam, quia fundatur in potentia naturali finita; terminatiuè verò infinitam, quia se extendit ad omnes effectus, ad quos se extendit omnipotentia Dei, cuius est instrumentum, & in cuius virtute agit: hæc tamen infinitas, cùm non specificet potentiam, nec potentia ad hos effectus concurrat concursu sibi debito & proportionato, sed indebito, & vt eleuata per virtutem solùm extrinsecè assistentem, non refundit infinitatem in ipsam potentiam.

Est finit a subiectiuè, terminatiuè infinita.

DISPVTATIO VI.

Quæ entia, & ad quos effectus eleuari possint?

Deus non potest elenari.

1. PROPOSITA controuersia non cadit in ens increatū, quod nec eleuari potest ad producendū aliquid, quod sit supra suam virtutem, cū quidquid producat, siue ad ad intra, siue ad extra, naturaliter producat; nec in producendo subijci potest alteri, aut sibi ipsi, cùm nec sibi ipsi subiectus sit Deus, sine subiectione autem nequit aliquid ad agendum eleuari. Præterea nequit creatura eleuari ad diuinas personas comproducendas, tum quia implicat, diuinas personas in suo esse pendere à creatura, penderent autem si à creatura obedientialiter eleuata producerentur; quia cùm potentia obedientialis realiter influat in effectum, ad quem producendum eleuatur si diuinæ personæ, possent à creatura obedientialiter produci, possent realiter in suo esse ab ea pendere. Tum quia processiones diuinæ sunt immutabiles & necessariæ, omnimoda necessitate, non minùs quàm Deus ipse: ergo nequeunt aliter esse, quàm de facto sunt: possent autem aliter esse, quàm de facto sunt, si possent à creatura eleuata attingi, quia tunc non essent à Patre & Filio tantùm, sed etiam à creatura, cum vtroque obedientialiter concurrente: ergo tantùm cadit in ens creatum, nec in omne, sed in solum actiuum; cùm nequeat, quod ex se actiuum non est, ad agendum eleuari. Hic igitur indagabimus, quænam entia eleuari possint, & ad quos effectus.

Nec creatura ad comproducendas diuinas personas.

SECTIO I.

An ens successiuum eleuari possit ad producendum effectum permanentem totum simul?

2. DVpliciter potest ens successiuum effectum permanentem producere: vno modo, successiuè & diuisibiliter, alio indiuisibiliter & totum simul. De primo nulla est difficultas cùm etiam naturaliter per alterationem successiuam producatur qualitas permanens; calefactio enim, qua ignis producit calorem in ligno, est successiua, cùm tamen calor per eam productus sit permanens, quippe qui corrupta calefactione, qua successiuè est ab igne productus, permanet totus simul à solo Deo permanenti actione conseruatus. Sola ergo controuersia est de secundo modo.

3. PRIMA sententia affirmat: Est Albertini tomo 1. principio 2. Corrollario 1. difficultate 4. Probat, quia nulla apparet implicantia, quin posset Deus assumere aliquod ens successiuum, immediatè ante, vel post instans signatum A. ad producendam gratiam,

Albertinus.

vel aliquem effectum indiuisibilem totum simul.

Nec ens successiuum ad permanens Suarez.

4. SECVNDA sententia negat. Est Suar. 3. p. tomo 3. disput. 8. sect. 2. in 2. modo: *quæ probabilior est, & sequenda.* Vnicum Fundamentum est, quoniam implicat, eandem numero actionem vel corrupto agente perseuerare, vel successiuè fieri, conseruarive à diuersis agentibus: atqui hoc sequeretur si ens successiuum produceret effectum permanentem indiuisibiliter totum simul. Maior probatur: Actio est ipsa actualis dependentia effectus ab agente: ergo implicat vel manere corrupto agente, vel eandem successiuè fieri aut conseruari à diuersis agentibus. Antecedens probatur: Nam actio est modus respectiuus essentialiter respiciens tam agens, à quo est, quàm terminum, ad quem est. Consequentia patet: quia implicat manere rem absque propria essentia: ergo si essentia actionis est actualis dependentia effectus ab agente, implicat, vel illam manere corrupto agente, vel eandem successiuè fieri, aut conseruari à diuersis agentibus; cùm implicet, manere actualem dependentiã ab hoc agẽte, corrupto aut variato hoc agente: nam hoc ipso quòd vel maneret sine hoc agente, vel successiuè conseruaretur ab alijs agentibus, non esset actualis dependentia ab hoc agente, cùm nequeat esse actualis dependentia ab hoc agente, nisi actu pendeat ab hoc agente: nequit autem actu pendere ab hoc agente, corrupto, vel variato hoc agente; nam actualis dependentia in essendo, qualis est actualis dependentia actionis, essentialiter requirit agens actu influens esse: nequit autem actu influere esse agens, quod corruptum est; vel vnum conseruare actualem dependentiam alterius; nam sicut hæc actualis dependentia essentialiter est dependentia ab hoc agente, ita nequit fieri actualis dependentia ab alio agente.

Fundamentum.

5. Confirmatur: Implicat, manere hanc dependentiam accidentis ab hoc subiecto, corrupto aut variato hoc subiecto: ergo implicat, manere hanc dependentiam effectus ab hoc agente, corrupto aut variato hoc agente. Antecedens probatur: Aliàs aut posset vnio esse absque vnitis, aut vniri distincta vnione: etenim si maneret absque subiecto, maneret sine vnitis; si vniretur alteri subiecto, vniretur distinctâ vnione, cùm non posset ex non vnita fieri nouo subiecto vnita, nisi noua vnione. Consequentia verò probatur: Nam sicut vnio essentialiter respicit subiectum, in quo est, & terminum, quem intrinsecè vnit, ita actio agens, à quo est, & terminum ad quem est.

6. DICES. Potest eadem vnio perseuerare in subiecto, variato respectu ad agens: ergo potest eadem actio perseuerare in termino, variato respectu ad agens. Antecedens probatur: nam potest eadem vnio produci ab vno agente, & conseruari ab alio, vti de facto eadem vnio compositi diuersa actione producitur à Deo, & à generante simul, & diuersa conseruatur à Deo solo. Resp. nego consequentiam: ratio discriminis est, quoniam vnio non est essentialis respectus ad agens, sed ad vnibilia, vnde potest retento actuali respectu ad vnibilia, variare respectum ad agens; actio verò est ipsemet actualis respectus ad agens, cùm sit actualis dependentia ab ipso, adeoque implicat, manere eandem actionem, variato respectu ad nouum agens. Minorem primi syllogismi sic ostendo: actio, qua ens successiuum produceret rem permanentem totam simul, necessariò deberet durare per aliquod tempus, sed toto eo tempore, quo talis actio duraret, successiuè variarentur agentia: ergo vel eadem numero actio perseueraret, corrupto agente, vel eadem successiuè fieret aut conseruaretur à diuersis agentibus. Maior probatur: Nam talis actio non fieret in instanti, sed in tempore, quia fieret ab ente successiuo, quod necessariò existit in tempore, ac proinde in eodem produceret, cùm non posset in alia duratione producere, quàm in qua existeret: ergo necessariò talis actio duraret per aliquod tempus. Consequentia patet. Quia implicat, actionem in ea duratione, in qua fit, corrumpi, aliàs in eadem duratione simul esset, & non esset. Minor probatur: Nam cum agens successiuum non habeat partes, per quas agit, omnes simul existentes, sed successiuè, mutuò sibi succedentes, deberent necessariò toto tempore, quo tale agens successiuè produceret successiuè variari agentia: quia cùm agentia sint ipsæ partes, quibus ens successiuum constat, sicut illæ successiuè variantur quoad esse, ita successiuè variantur quoad agere, cùm non possit agens agere, nisi secundùm quod existit.

7. Nec dici potest, vel quod partes succedentes conseruent actionem productam à partibus præcedentibus; cùm implicet, actionem vnius agentis conseruari ab alio; vel quòd solus Deus illam conseruet, cùm sit eadem implicantia: etenim si actionis essentia est actualis dependentia ab agente, nec solus Deus conseruare poterit actionem alterius agentis, superstite actionis essentia, cùm nec Deus facere possit, vt perseueret res sine sua essentia: vel quod Deus à principio producat talem effectum duplici actione adæquata, altera totali à se solo, altera à se, & ab ente successiuo simul, quo desinente desinat posterior actio, perseuerante priori, vi cuius potest totus effectus perseuerare: quia manet eadem implicantia de hac posteriori actione, quæ cùm sit indiuisibilis & tota simul, & ex alia parte durare debeat per aliquod tempus, intra quod debeant necessariò variari aliæ & aliæ partes producentes, sequitur, quòd eadem actio necessariò penderet à diuersis agentibus.

8. *Obijcies* primò. Ens successiuum, à quo hæc actio produceretur, necessariò durare per aliquod tempus: ergo non sequitur dari actionem absque suo agente. Antecedens proba-

probatur: quia implicat, ens pro ea duratione, qua fit, corrumpi: sed ens successiuum necessariò fit in tempore: ergo implicat, pro eo tempore corrumpi. Resp. distinguo antecedens. Ens successiuum duraret per aliquod tempus permanenter, nego; successiuè, concedo. Contrà verò actio cùm sit indiuisibilis & tota simul, deberet necessariò durare per aliquod tempus permanenter, intra quod actio perseueraret eadem, & nihilominus agentia continuò variarentur: quia cùm agens sit successiuum habens partes mutuo succedentes, non posset intra illud tempus, quo duraret, semper perseuerare idem, sed necessariò variaretur secundùm alias & alias partes succedentes, proinde intra illud tempus, quo actio duraret, non posset habere idem semper agens, sed aliud & aliud successiuè.

9. *Obijcies* 2. Potest ens successiuum producere effectum permanentem actione successiuâ: ergo etiam actione permanente. Consequentia probatur: Nam etiam in tali euentu deberet dari actio à diuersis agentibus producta. Resp. negatur consequentia, eiusque probatio. Etenim in tali casu non esset vna actio ad totum effectum indiuisibiliter terminata, sed vna conflata ex pluribus successiuè ad effectum terminata, quarum nulla esset prima: nam sicut in effectu nulla pars foret tota simul producta, sed successiuè vna ante aliam absque prima, talis quippe foret actio, qualis foret effectus productus, & agens producens: ergo sicut nec in effectu producto, nec in agente producente assignabilis esset aliqua pars tota simul vel producta, vel producens, ita nec aliqua partialis actio tota simul. In casu verò nostro necessariò danda foret vna actio tota simul indiuisibiliter ad effectum terminata, durans per aliquod tempus à diuersis agentibus producta.

10. *Obijcies* 3. Saltem posset ens successiuum producere effectum permanentem, totum simul, non per vnicam actionem permanentem, sed per plures successiuas absque prima: nam sicut potest per plures actiones partiales successiuas absque prima, ita per plures totales successiuas absque prima. Resp. negando antecedens. Etenim si posset ens successiuum per plures actiones totales successiuas absque prima effectum producere, posset infinitos effectus infinitasque actiones determinatas categorematicè producere. Consequens, vt ex Philosophia suppono, est impossibile. Sequelam demonstro. Omnes actiones, quas tale ens successiuum intra vnam horam, exempli causa, produceret, non essent finitæ, alioqui assignari posset prima, contra suppositum: non infinitæ syncategorematicè, nam omnes essent actu productæ, infinitum autem syncategorematicum est, quod partim est in actu, partim in potentia: ergo necessariò essent infinitæ categorematicè. Nec refert, quòd totales actiones non existerent omnes simul, sed successiuè; tum quia ad infinitum categorematicum non requiritur, vt actu simul existat, sed sufficit, vt extiterit. Velut si productæ fuissent infinitæ circulationes orbis lunæ, procul dubio illæ fuissent infinitæ categorematicè, esto non omnes simul extitissent; tum quia facere posset Deus, vt per singulas actiones totales distincti numero effectus producerentur, in quo casu existerent simul infiniti effectus categorematicè à tali ente successiuo producti per infinitas actiones totales successiuas.

11. Ex dictis deducitur 1. Posse assumi ad producendum effectum actione permanente ens successiuum, etiam dum successiuè producitur, modò post successionem totum simul maneat, quia tunc producens respectu actionis permanentis non variaretur, sed perseueraret idem, quia per successionem non corrumperetur, sed permaneret totum simul.

12. Deducitur 2. Non potuisse Christum per suam passionem, quatenus passio importat motum successiuum rei fluentis, physicè producere gratiam totam simul, potuisse autem, quatenus importat terminum, qui successiuè productus aliquo tempore permanet.

13. Deducitur 3. Non modò de facto sacramenta physicè gratiam non producere, sed nec posse per verba sacramentalia illam physicè producere indiuisibiliter & totam simul: nam verba sunt entia successiua essentialiter fluentia, adeoque inepta ad producendum effectum permanentem indiuisibiliter & totum simul. Ex dictis patet ad fundamentum Albertini.

Verba sacramentalia non posse eleuari ad producendã physicè gratiam indiuisibiliter & totam simul.

SECTIO II.

An possit assumi creatura ad sui productionem?

14. DVPLEX est productio, vna quâ res primò transit à non esse ad esse. Altera quâ in eodem esse accepto conseruatur. Nemo hactenus, quem ego legerim, docuit, posse creaturam assumi ad primam sui productionem. Ratio implicantiæ est manifesta, quoniam productio supponit virtutem productiuam, saltem naturâ priorem: Prima autem productio rei, nequit supponere virtutem productiuam eiusdem, naturâ priorem: ergo nequit res ad primam sui productionem assumi, aliàs eadem virtus supponeretur vt sui prodctiua naturâ prior, & à suamet productione independens, & non præsupponeretur naturâ prior, vt à se producenda. Maior constat: quia productio est realis egressus effectus à causa: ergo priùs saltem natura supponi debet in causa, alioqui extrahi ex illa non posset, cùm nihil ex alio extrahi possit, nisi in illo contineatur. Minor probatur. Prima productio rei dat primum esse rei: ergo non supponit illud, adeoque nec virtutem productiuam illius,

Implicat eleuari aliquid ad primam sui productionem.

quæ in eſſe fundatur. Conſequentia probatur: quia quod dat primum eſſe, nullum ſupponit eſſe, aliàs non daret primum eſſe. Confirmatur. Si idem poſſet ſeipſum producere, poſſet producere antequam eſſet productum, quia cùm produceretur ſuamet productione, antequam ſuamet productione produceretur, produceret ſuam productionem, adeoque produceret antequam eſſet productum. Sola ergo controuerſia ſupereſt, an aſſumi poſſit ad ſui conſeruationem.

Suarez. 15. PRIMA ſententia affirmat: Eſt Suar. 3. p. tom. 3. diſp. 50. ſect. 4. in fine, & aliorum recentiorum affirmantium. Fundamentum eſt: quia in conſeruatione non militat implicantia quæ militat in prima productione: nam ideo ad primam ſui productionem nequit creatura aſſumi, quia debet præſupponi cũ ſua virtute productiua natura prior: non poſſet autem præſupponi cum ſua virtute productiua natura prior ante primam ſui productionem, quia ante primam ſui productionem nullum haberet eſſe, adeoque nec vim producendi. Hoc autem non militat in conſeruatione: quia cùm conſeruatio ſit ſecunda productio rei, ſupponit rem per primam ſui productionem habere eſſe, adeoque virtutem ad producendum, quâ virtute ſicut vti poteſt Deus ad omnem aliam productionem, ita ad ſecundam productionem rei eiuſdem.

Vaſquez. 16. SECVNDA ſententia negat: Eſt Vaſq. 1. p. diſp. 176 c. 3. in fine, & 3. p. diſp. 57. c. 1. Pro qua notandum, tripliciter poſſe creaturam ad ſui conſeruationem aſſumi. Primò per nouam actionem, ceſſante priori. 2. Per nouam, adhuc perſeuerante priori. 3 Per nouam actionem replicatiuam in diſtincto loco.

Implicat aliquid aſſumi ad nouã ſui produ. ctionem ceſſante priori. 17. DICO 1. Implicat, idem aſſumi ad nouam ſui conſeruationem, ceſſante priori. Ratio implicantiæ, quia non minùs virtus productiua ſupponi debet naturâ prior ad actionem conſeruatiuam, quàm ad primò productiuam: ergo ſi non poteſt creatura aſſumi ad primam ſui productionem, nec poterit ad ſui conſeruationem. Conſequentia conſtat: quia militat æqua in vtroque caſu implicantia. Antecedens oſtendo. Ideo ad primam productionem ſupponi debet virtus productiua natura prior, quia cùm ex ea egreſſura ſit ipſa productio, ſupponi debet cum continentia ipſius productionis, independenter ab ipſa productione, cùm non poſſit à ſua productione cauſa acquirere virtutem producendi ſuammet productionem: ſed non minùs ex virtute conſeruatiuâ extrahenda eſt conſeruatio, ergo etiam virtus conſeruatiua præſupponi debet naturâ prior & independens à ſua conſeruatione; non poſſet autem ſupponi naturâ prior, & independens à ſua conſeruatione, ſi poſſet, corrupta priori conſeruatione, à ſua etiam conſeruatione conſeruari: quoniam, ceſſante priori actione, virtus conſeruatiua maneret tota dependens à ſua tantùm conſeruatione, adeoque foret naturâ poſterior, non prior illâ.

18. Confirmatur. Cauſa vt cauſa, ſiue ſit productiua, ſiue conſeruatiua, debet dare eſſe ſuo effectui: ergo ſiue ſit productiua, ſiue conſeruatiua, debet eſſe naturâ prior & independens à ſuo effectu. Conſequentia patet. quia non minùs cauſa conſeruando, quàm producendo dat eſſe effectui: ergo non minùs vt conſeruatiua, quàm vt productiua, debet eſſe prior & independens à ſuo effectu. Nec refert, quod antea fuerit independens à ſua conſeruatione, id enim per accidens ſe habet ad præſentem cauſalitatem, nam quòd antea fuerit independens, non ſequitur, quòd nunc etiam ſit independens, quia ceſſante priori actione, vi cuius erat independens à ſua conſeruatione, & ſuccedente tantùm conſeruatione à ſe producta, non poteſt manere independens & naturâ prior, ſed dependens, & naturâ poſterior ſua conſeruatione, cùm tamen vt cauſa illius, debeat eſſe ab alia independens & naturâ prior; nam cauſa, etiam quando cauſat, debet eſſe naturâ prior & independens à ſuo effectu, quia etiam quando cauſat, dat eſſe ſuo effectui, adeoque ſupponi debet vt præhabens illum, & non accipiens vim producendi ab alio.

Si eadem res conſeruari poſſet duplici actione adæquatâ poſſet idem aſſumi ad nouam ſui cõſeruationẽ, priori perſeuerante.

19. DICO 2. Si eadem res conſeruari poſſit duplici actione adæquata, non implicat, idem aſſumi ad nouam ſui conſeruationem, perſeuerante priori: quia tamen in mea ſententia implicat, eandem rem conſeruari duplici actione adæquata in eodem loco exiſtentem, implicat, idem aſſumi ad nouam ſui conſeruationem, perſeuerante priori. Prior aſſertionis pars probatur: nam poſito, quod duæ actiones totales reſpectu eiuſdem rei in eodem loco exiſtentis non implicent, poſſet eadem res adæquatè conſeruata per vnam actionem totalem, ſupponi prior naturâ & independens reſpectu alterius actionis conſeruatiuæ à ſeipſa producendæ: ergo poſſet ad eam producendam aſſumi. Conſequentia probatur: nam hæc ſola ratio contra primam aſſertionem obſtabat, quo minùs poſſet idem ad nouam ſui conſeruationem, ceſſante priori, aſſumi, quia non poſſet, quatenus conſeruans ſupponi naturâ prior & independens à ſuamet conſeruatione. Antecedens probatur: Nam vi prioris conſeruationis perſeuerantis res haberet totum ſuum eſſe ſuamque virtutem productiuam adæquatè conſeruatam ab alio, quàm à conſeruatione à ſe producenda: ergo haberet illam priùs naturâ & independentem à conſeruatione à ſe producenda.

20. Confirmatur: nam ſicut in eo caſu res haberet ſuam vim productiuam naturâ priorem & independentem à quacunque actione extra ſe producenda, ita & à quacũque actione à ſeipſa producenda: nam ideo illam haberet naturâ priorem & independentem à quacumque actione extra ſe producenda, quia non haberet eam media actione extra ſe producenda, ſed neque illam haberet media actione à ſe producenda, ſed media

alia

alia actione priori & independente à sua actione: ergo.

21. DICES. Implicat, idem esse causam suiipsius: ergo implicat idem conseruare seipsum. Resp. implicat, idem esse causam suiipsius quoad primam productionem, non autem quoad conseruationem: quia quoad conseruationem potest idem supponi natura prius & independens à sua conseruatione, vi alterius actionis adæquatè conseruantis.

Implicat eamdē rem duplici actione adæquata causari simul.

22. Posteriorem assertionis partem suppono ex præcedente tomo, cuius illud est vnicum fundamentum: quoniam actio est modus, modus autem cum essentialiter consistat in actualitate, actu præstat, quidquid præstare potest, alioqui, si non actu præstaret, quantum posset, sequeretur, ex ea parte, qua non præstaret quātum posset, non fore actualem, sed aptitudinalē rationem, sed de ratione actionis substantialis, est actu communicare esse substantiale termino, cuius est actio: atqui secunda actio adæquata non communicaret actu esse substantiale termino, sed solùm communicaret, si non inueniret illud actu communicatum per aliam actionem; ergo non actu præstaret, quantum posset. Minor assumpta patet: Nam actio substantialis est ipsa actualis communicatio substantialis esse termini. Assumpta probatur: Nam secunda actio nec producit esse termini, cùm illud inueniat productum, nec aliud esse producit, sed solùm dicitur nouo modo conseruare illud idem esse, quod reperit productum.

23. Confirmatur. Implicat, vnionem substantialem non actu componere compositum substantiale, sed tantùm compositurum, si non inueniret actu compositum: ergo implicat actionem substantialem actu non communicare esse termino, sed cōmunicaturam, si illud communicatum non inueniret.

24. Nec dici potest, secundam actionem fore accidentalem: nam secunda actio præstaret, quidquid præstat prima, si non esset: vnde cessante prima, absque vlla sui mutatione, secunda foret substantialis, quia actu communicaret idem esse substantiale, quod communicabat prima. Nec etiam dici potest, actionem secundam non communicare actu esse substantiale termino, non defectu sui, sed capacitatis termini, nam hoc ipso quod terminus non est capax actualis communicationis sui esse, in qua essentia actionis consistit, non potest talis actio esse possibilis.

Non implicat idem assumi ad actionem replicatiuam sui.

25. DICO 3. Non implicat, idem assumi ad actionem replicatiuam sui. Fundamentum est: quoniam ad actionem replicatiuam præsupponitur res priùs natura existens, & independens ab actione replicatiua, & actio ipsa replicatiua actu præstat, quidquid præstare potest: ergo non est vnde repugnet. Consequentia patet: quoniam si repugnaret, alterutro ex his capitibus repugnaret. Antecedens quoad priorem partem probatur: Nam talis creatura supponeretur prior natura, & independens ab actione replicatiua, vi actionis, qua adæquatè conseruaretur in alio loco. Nec necessum esset, talem creaturam, antequam in distincto loco produceret actionem replicatiuam sui, priùs natura esse in tali loco, cum non implicet, vt infrà ostendam, creaturam agere in distans.

26. Probatur quoad posteriorem partem: Nam de essentia actionis substātialis, est actu communicare esse substantiale termino: atqui talis actio replicatiua actu communicaret esse substantiale termino replicato: ergo actu præstaret, quidquid posset. Minor probatur: Nam actio replicatiua actu producit terminum in loco, vbi antea non erat: ergo actu communicat esse substantiale termino. Antecedens ostendo: Quoniam actio substantialis replicatiua non producit solā localem præsentiam, sed substantiam ipsam termini, quamuis non diuersam numero ab ea, quæ est in alio loco. Quod sic ostendo: quia desinente actione conseruatiua termini alibi existentis, adhuc terminus existeret vi actionis substantialis replicatiuæ, si aliunde non repugnet. Quod ideo addo, quia in nostro casu, desinente priori actione conseruatiua, non posset res ampliùs supponi natura prior & independens à sua actione replicatiua, adeoque illa cessante, cessaret & hæc, ac proinde res vtrobique desineret. Quod si actio replicatiua producatur ab alio, quàm ab ipsa creatura replicata, tum cessante priori actione conseruatiua, perseueraret terminus vi actionis replicatiuæ in distincto loco.

SECTIO III.

An possit creatura eleuari ad destructionem sui?

27. DEstruitur creatura amittendo aliquid, à quo in suo esse conseruabatur; dupliciter autem potest creatura amittere aliquid, à quo in suo esse conseruatur. Primò per suspensionem concursus. Secundò per productionem alicuius rei incompossibilis cum re, à qua in suo esse conseruatur, vt per productionem formæ ignis destruitur lignum. Adhuc dupliciter potest creatura destrui. Vno modo immediatè, amittendo immediatè id, à quo in esse conseruatur, vt immediatè destrueretur anima rationalis, immediatè amittendo concursum creatiuum: Alio modo mediatè, immediatè amittendo aliquid, quo amisso amitteret id, à quo immediatè conseruatur, vt mediatè annihilaretur materia prima, si immediatè amitteret omnem formam substantialem, quâ amissâ, mediatè amitteret creatiuum concursum, qui ampliùs non deberetur materiæ omni forma substantiali spoliatæ. His prænotatis,

Duplex destructio.

Nulla creatura eleuari poteſt ad immediatam deſtructionem ſui:

28. DICO 1. Nulla creatura eleuari poteſt ad immediatam deſtructionem ſui. Fundamentum eſt: quia nulla creatura immediatè pendet à ſeipſa in conſeruari, ſed vel à ſolo Deo, vel ſimul à cauſis ſecundis: ergo nulla creatura aſſumi poteſt ad immediatam deſtructionem ſui. Antecedens conſtat ex ſect. præcedente. Conſequentia probatur: Quoniam immediata deſtructio rei, eſt per immediatam ſuſpenſionem concurſus conſeruatiui: nullum autem agens poteſt immediatè ſuſpendere concurſum conſeruatiuum rei, niſi illud, à quo immediatè res ipſa pendet: cùm igitur nulla res immediatè à ſeipſa pendeat, nulla res aſſumi poterit ad immediatam deſtructionem ſui. Quæ ratio non tantùm probat, nullam creaturam de facto aſſumi poſſe ad immediatam deſtructionem ſui, ſed nec de poſſibili, facta quacunque hypotheſi, cùm nulla hypotheſi facta, poſſit in noſtra ſententia creatura immediatè ſeipſam conſeruare, niſi ſola actione replicatiua, in quo caſu poterit tantùm ſeipſam deſtruere replicatiuè, non autem ſimpliciter: quia ceſſante actione replicatiua à ſe dependente, adhuc perſeueraret actio productiua, qua adæquatè conſeruaretur in eſſe.

Poteſt ad mediatam.

29. DICO 2. Quæuis natura creata aſſumi poteſt ad mediatam deſtructionem ſui. Fundamentum eſt: quia quælibet natura creata aſſumi poteſt ad ſuſpenſionem ſuarum naturalium proprietatum, à quibus ſaltem pendet tanquam à conditione, ſine qua illi nō debetur eſſe: ergo quæuis natura creata aſſumi poteſt ad mediatam deſtructionem ſui. Conſequentia conſtat: quia mediata deſtructio rei, eſt immediata deſtructio alicuius, ex cuius deſtructione ſequitur deſtructio ipſa rei. Antecedens probatur: quia nulla eſt natura creata, quæ non habeat aliquas naturales proprietates reipſa diſtinctas, vt in natura ſpirituali, intellectus, voluntas, & motrix potentia, vt ex 2. tomo de Angelis ſuppono: In reliquis verò ſunt qualitates bene diſponentes ac perficientes naturam: probabile autem eſt, huiuſmodi proprietates non modò in genere cauſæ ſuſtentantis, ſed etiam efficientis, continuò pendere à naturis, quarum ſunt proprietates: quæuis autem cauſa aſſumi poteſt ad ſuſpenſionem eius effectus, quem actu conſeruat: ergo quæuis natura creata aſſumi poterit ad ſuſpēſionem ſuarum naturalium proprietatum, adeoque ad mediatam deſtructionem ſui. Minor ſubſumpta probatur: quia non minùs creatura eſt ſubiecta Deo in ceſſando ab omni actione ſibi naturaliter debita, quàm in producenda quacunque actione ſibi indebita. Cæterùm qui negant, vel vllas proprietates in natura ſpirituali reipſa diſtingui, vel illas efficienter pendere à natura, cuius ſunt proprietates, cohærenter negabunt, poſſe huiuſmodi naturas aſſumi ad mediatam deſtructionem ſui, quia hæc deſtructio non fit, niſi per ſuſpenſionem alicuius concurſus effectiui, quo ceſſante, non amplius naturaliter debetur concurſus ipſe creatiuus Dei.

30. DICES. Eſto naturales proprietates effectiuè non pendeant à natura, adhuc poſſet natura aſſumi ad mediatam deſtructionem ſui, quia poſſet aſſumi ad producendam aliam ſubſtantiam, quæ adæquatè ſuſtentaret eaſdem proprietates, qua ſuſtentatione poſita, non deberetur ampliùs priori ſubſtantiæ conſeruatiuus concurſus, cùm repugnet naturaliter, duo ſubiecta adæquatè ſuſtentare eandem formam. Reſp. Nihil eſſe contra nos, qui ſolùm aſſerimus, ſi naturales proprietates effectiuè non penderent à natura, non poſſe naturam aſſumi ad mediatam deſtructionem ſui, per ſuſpenſionem, non autem per productionem concurſus, vti in adducto caſu fieret.

Non per ſuſpenſionem concurſus ſuſtētatiui:

31. QVÆRES. An ſicut aſſumi poteſt res ad mediatam deſtructionem ſui per ſuſpenſionem concurſus effectiui, ita aſſumi poſſit ad mediatam deſtructionem ſui per ſuſpenſionem concurſus ſuſtentatiui. Reſp. negatiuè. Ratio diſcriminis eſt: quoniam agens agit, actiuè influendo in effectum: ſubiectum verò ſuſtentat, paſſiuè recipiendo effectum ab alio productum, poteſt autem agens, poſitis omnibus ad agendum requiſitis, impediri, ne agat, non poteſt autem ſubiectum, poſitis omnibus ad ſuſtentandum requiſitis, impediri, ne ſuſtentet; quoniam inter requiſita ad ſuſtentandum, eſt, vt agens in ſubiectum agat; nam quamdiu agens in ſubiectum non agit, non poteſt ſubiectum ſuſtentare, cùm nequeat ſuſtentare, niſi quod agens in ſe producit: implicat autem, vt agens in ſubiectum agat, & ſubiectum actionem ab agente productam non ſuſtentet, cùm non poſſit ſubiectum agens impedire, ne in ſeipſum agat, vel ne in ſe productam actionem recipiat. Confirmatur, poteſt à creatura impediri, quod ab ipſius virtute pendet; pendet autem ab ipſius virtute ſuus actiuus concurſus; non pendet autem à ſua ipſius virtute, ne vel agens in ſe agat, vel ne, eo agente, actionem in ſe recipiat.

Neque res ſimplex aſſumi poteſt ad actiuam deſtructionem ſui.

32. DICO 3. Nulla res ſimplex aſſumi poteſt ad actiuam deſtructionem ſui. Fundamentum eſt: quia omnis actiua deſtructio mediata, eſt per productionem alicuius incompoſſibilis cum reipſa deſtruibili: nulla autem iucompoſſibilitas exerceri poteſt cum re ſimplici: igitur nulla res ſimplex aſſumi poteſt ad mediatam actiuam deſtructionem ſui. Minor probatur: Nam omnis incomprehenſibilitas fit per formalem expulſionem rei ab aliquo ſubiecto, vel termino intrinſeco, à quo res ipſa in ſuo eſſe pendet: res autem ſimplex à nullo ſubiecto, vel termino intrinſeco in ſuo eſſe pendet, alioqui non eſſet ſimplex, ſed compoſita ex ſubiecto, vel termino, à quo in ſuo eſſe penderet.

33. Ex his conſtat, neque materiam, neque quantitatem, vel vllum accidens extra ſubiectum conſeruatum, aſſumi poſſe ad actiuam deſtructionem ſui.

34. DICES. Posset frigus à subiecto separatum assumi ad producendum calorem in seipso: sed calor productus in frigore, destrueret frigus: ergo posset res simplex assumi ad actiuam destructionem sui. Resp. nego minorem; nam vel in eo casu calor crearetur à frigore, & sic calor non reciperetur in frigore, sed actione creatiua conseruaretur extra frigus, proinde non posset corrumpere frigus, quia nullam posset in illo formalem incompossibilitatem exercere: vel educeretur ex potentia obedientiali passiua frigoris, & tunc non posset calor destruere frigus, alioqui in eodem instanti frigus simul esset, & non esset: esset, quia deberet calorem sustentare; non esset, quia deberet ab eodem calore corrumpi.

35. Neque dicas, fore in instanti, in quo deberet calorem sustentare; non fore immediatè post, in quo, desinente frigore, succederet calor: tum quia si in instanti & in fieri simul non repugnant, nec repugnabunt in tempore & in facto esse: tum quia implicat, vt calor per eandem actionem, qua productus est à frigore, perseueret corrupto frigore, quia illa fuit actio eductiua essentialiter pendens à potentia obedientiali passiua frigoris: tum quia nulla res potest formaliter destruere subiectum per id, quod à subiecto essentialiter pendet: sed actio eductiua essentialiter pendet à frigore: ergo non posset per talem actionem calor formaliter corrumpere frigus. Maior probatur: quia quod essentialiter pendet ab aliquo: necessariò exigit illud: ergo non potest illud formaliter destruere, quia destruere, est expellere illud, vt sibi contrarium: implicat autem, vt vna eademque res essentialiter exigat aliquid vt sui conseruatiuum, & simul expellat illud, vt sibi contrarium: quia simul exigeret essentialiter illud, & non exigeret essentialiter illud.

Quælibet entitas composita assumi potest ad actiuam destructionem sui.

36. DICO 4. Quælibet entitas composita assumi potest ad actiuam destructionem sui, quia quælibet entitas composita pendet aliquo modo à sua comparte: quælibet autem entitas creata assumi potest ad producendum aliquid sibi incompossibile sub sua comparte: igitur quælibet entitas composita assumi potest ad actiuam destructionem sui. Maior constat: nam omnis naturalis compositio fundatur in mutua componentium dependentia. Minor probatur: Nam quælibet entitas creata obedientialiter assumi potest ad quemlibet effectum contradictionem non inuoluentem: ergo ad producendum aliquod ens sibi incompossibile sub eodem subiecto, vel termino componente.

SECTIO IV.

An possit ens non vitale assumi ad vitaliter operandum?

37. TRiplex est vita, vegetans, sentiens, intelligens, adeoque triplex ens vitale, vegetatiuum, sensitiuum, intellectiuum. Porrò operatio dupliciter dicitur vitalis, primo modo, denominatiuè à principio ipso vitæ; secundo ab effectu aliquo, quem exercet in principio ipso, in quo, & à quo est. Primo modo implicat ex terminis, ens non vitale assumi ad operandum actum vitalem: quia actus vitalis denominatiuè dicitur talis ab ipso principio vitali, à quo producitur: sed ens non vitale non fit vitale formaliter per eleuationem: ergo non poterit operatio, à principio non vitali producta, denominari vitalis formaliter. Igitur sola controuersia est de secundo modo, an possit ens non vitale eleuari ad actum, qui circa ens ipsum non vitale exerceat aliquem effectum, quem exercet in principio ipso vitali: & quoniam hæc quæstio non tam disputatur, quàm supponitur à Doctoribus, breuiter à nobis sine opinionum varietate definienda est.

Non vitale potest eleuari ad producendum in se effectum vitæ vegetantis.

38. DICO 1. Non implicat, ens non vitale eleuari ad producendum in se aliquem effectum vitæ vegetantis. Fundamentum est; quia potest ens non vitale eleuari ad perficiendum seipsum actiuè, vltra perfectionem, quam à generante accepit: atqui hoc est proprium entis vitalis, seipsum actiuè perficere vltra perfectionem, quam à generante accepit: igitur potest ens non vitale eleuari ad aliquem effectum, saltem materialem vitæ vegetantis. Minor constat ex definitione vitæ in experientia fundata. Nam ideo dicitur planta viuere, quia seipsam actiuè perficit vltra perfectionem, tam substantialem, quàm accidentalem, quam à generante accepit, per aggenerationem nouæ materiæ, nouæque formæ substantialis, & per accrementum nouæ quantitatis, & qualitatis propriæ naturæ proportionatum. Maior verò probatur: quia potest eleuari lapis ad perficiendum seipsum actiuè, tam substantialiter, quàm accidentaliter vltra perfectionem, quam à generante accepit, aggenerando sibi nouas partes materiæ, per productionem nouarum vnionum substantialium cum illis, nouarumque partium substantialium formæ, augendoque sibi quantitatem, reliquasque dispositiones ac proprietates propriæ naturæ commensuratas: Quod substantiæ, quantitatis, cæterarumque proprietatum accrementum, etsi non dicatur propriè & formaliter vitale, eò quòd non fit à principio actiuo intrinseco connaturali; sed tantùm obedientiali, habet tamen aliquem effectum vitæ saltem materialem, quatenus productum ab intrinseco

principio perficit illud vltra perfectionem, quam à proprio generante accepit.

Implicat ens non ſenſitiuum eleuari ad cõcedendum actum ſentientis.

39. Dico 2. Implicat, ens non ſenſitiuum eleuari ad exercendum actum etiam materialem vitæ ſentientis. Fundamentum eſt: quoniam exercitium huius vitæ formaliter conſiſtit in quadam perceptione & diſcretione obiecti, quam media ſenſatione principium ipſum ſenſitiuum de ſobiectis per ſenſationem ſibi applicatis facit. Implicat autem, hanc obiecti perceptionem diſcretionemve vnius ab alio fieri à principio non ſenſitiuo: igitur implicat, principium non ſenſitiuum eleuari ad exercẽdum actum vitæ ſentientis. Maior conſtat: nam omne principium ſenſitiuum eſt perceptiuum, ſimulque diſcretiuum vnius obiecti ab alio; vt oculus caloris; auditus ſoni; olfactus odoris; guſtus ſaporis; tactus obiecti tangibilis. Minor probatur, nam hanc obiectorum perceptionem diſcretionemve facit ſenſus per experimentalem attactum, ſiue realem, ſiue intentionalem ipſorummet obiectorum. Implicat autem, ſenſum experimentali attactu obiecta percipere, eorumque differentias diſcernere, niſi formalem aliquam proportionem, certamque commenſurationem habeat cum illis: igitur non quodlibet ens ad huiuſmodi obiectorum perceptionem diſcretionemve faciendam eleuari poteſt. Maior conſtat inductione; nam tactus percipit tangibile, vnumque ab alio diſcernit per realem & immediatum attactum ipſorummet tangibilium. Guſtus percipit ſapores, vnumque ab alio diſcernit, per realem ipſorummet ſaporum attactum. Eodem modo olfactus odores percipit, eorumque differentias diiudicat per realem contactum ipſorummet odorum. Viſus verò & auditus ſua obiecta percipiunt & diſcernunt per intentionalem attactum medijs ſpeciebus, quæ loco obiectorum ſubſtituuntur. Minor probatur: nam niſi hæc certa proportio, commenſuratiove inter ſenſum & ſenſibile requireretur, naturaliter poſſet vnus ſenſus percipere ac diſcernere alterius ſenſus obiectum: Sequela probatur, quia non poteſt alia ratio aſſignari, cur naturaliter nequeat vnus ſenſus percipere ac diſcernere obiectum alterius, niſi quia non habet eandem formalem proportionem commenſurationemve cum obiecto alterius.

40. Quod autem ens non ſenſitiuum nequeat ad materialem actum vitæ ſentientis eleuari, probatur: quoniam in mea ſententia, vt in tertio tomo probo, actus cognoſcitiuus, ſicut & appetitiuus vitæ cognoſcentis, eſſentialiter pendet ab ipſo principio cognoſcitiuo, vel appetitiuo, non minus ac quæuis actio eſſentialiter pendet à cauſa, cuius eſt actio. ſicut igitur nequit actio vnius cauſæ fieri ac produci ab alia, ita nec actus cognoſcitiuus, vel appetitiuus vnius potentiæ fieri vel produci ab alia potentia.

41. Ex quo apparet diſcrimen inter actum vitæ vegetantis & ſentientis, quod ille ſaltem quoad materialem entitatem fieri ac produci poteſt à principio non vitali, eique aliquem effectum formalem præbere, quod eſt perficere & augere illud vltra perfectionem, quam à generante accepit. Ratio verò diſcriminis eſt, quia actus vitæ vegetantis non conſiſtit formaliter in ipſa actuali tendentia principij ad effectum ſeu terminum, ſed in ipſo ſubſtantiali, vel accidentali accremento vltra perfectionem à generante communicatam, quod accrementum produci poteſt à quouis principio actiuo, etiam non viuente, licet produci non poſſit per eandem actionem, per quam produceretur ab ipſo principio viuẽte. Contra verò, cum actus vitæ cognoſcentis non producatur à principio cognoſcente media actione diſtinctâ, ſed ſeipſo, vti producitur actio ipſa, non poteſt, ne materialiter quidem fieri, vel produci à principio non cognoſcente.

42. Cæterum, cùm dicimus, neque ad ipſum materialem actum vitæ ſentientis, eademque ratio eſt de actu vitæ intelligentis, aſſumi poſſe ens non ſenſitiuum, vel intellectiuum, non intelligimus, quod aſſumi non poſſit vt principium partiale, cùm ad actum vitæ ſentientis & intelligentis vt principium partiale de facto concurrat ſpecies impreſſa, quæ vitalis non eſt; ſed vt principium totale. Modò enim ad actum vitæ ſentientis vel intelligentis concurrat principium ipſum ſenſitiuum vel intellectiuum, ſaluatur eſſentia actus vitæ ſentientis & intelligentis: cùm hic ſolùm eſſentialiter petat procedere à principio, ſenſitiuo, vel intellectiuo; non autem quod ad ipſum concurrere non poſſit tanquam partiale principium vnà cum potentia vitali ſenſitiua vel intellectiua aliquid non vitale.

43. Ex dictis infertur diſcrimen, cur ad producẽdum ſimpliciter quẽlibet effectum, quælibet entitas actiua aſſumi poſſit, non autem ad actum vitaliter exercendum: quia ens ad producendum ſimpliciter non requirit aliam proportionem cum effectu producibili, quàm virtutis productiuæ, quæ in omni ente actiuo reperitur. Ad exercẽdum autem actum vitæ, præſertim cognoſcitiuæ, præter proportionem virtutis productiuæ, requiritur proportio in ratione percipientis ac diſcernentis, quæ non in omni ente reperitur; cumque hæc proportio ſit formalis, in certa commenſuratione potentiæ cum obiecto conſiſtens, non poteſt per eleuationem ſuppleri, abſque deſtructione ipſius rei, quæ eleuatur. Vt ſi velit Deus reddere lapidẽ aptum ad videndum, debet conſtitutionem lapidis, mutare in conſtitutionem viſus, quod eſt eſſentiam lapidis deſtruere.

Non poteſt ens non intellectiuum aſſumi ad actum vitæ intelligẽtis.

44. Dico 3. Non poteſt ens non intellectiuum aſſumi ad actum vitæ intelligentis, ne materialiter quidem producendum. Fundamentum eſt idem, quod præcedentis aſſertionis: quia non poteſt, niſi quod formalem proportionem habet cum actu vitæ intelligentis, coque mediante cum obiecto ipſo intelligibili, obiectum ipſum intelligibile percipere

cipere ac diſcernere: atqui ens non intellectiuum non habet formalem proportionem cum actu vitæ intellectiuæ, eoque mediante cum obiecto ipſo intelligibili: ergo ens non intellectiuum aſſumi non poteſt ad actum vitæ intelligentis. Quod nec ad materialem actum vitæ intellectiuæ aſſumi poſſit ens non intellectiuum, conſtat eadem ratione, quâ ſuprà probatum eſt, ens non ſenſitiuum aſſumi non poſſe ad materialem actum ſenſationis producendum.

Aut non cognoſcitiuum ad actum appetitus vitæ cognoſcentis.

45. DICO 4. Non poteſt ens non cognoſcitiuum aſſumi ad exercendum actum appetitus vitæ cognoſcentis. Fundamentum eſt: quia hunc actum exercere non poteſt, niſi natura cognoſcens: igitur implicat, ad illum exercendum aſſumi naturam non cognoſcentem. Antecedens probatur: quia hic actus eſſentialiter eſt appetitus obiecti vt cogniti: ergo implicat, exerceri à non cognoſcente. Antecedens probatur. Implicat, appetitum ſiue rationalem, ſiue ſenſitiuum ferri in obiectum incognitum: ergo actus elicitus à tali appetitu eſſentialiter eſt appetitus obiecti vt cogniti.

46. DICES. Poſſet natura non cognoſcens exercere actum circa obiectum ab alia natura cognitum, v. g. poſſet aſſumi lapis ad eliciendum actum circa obiectum cognitum ab equo. Reſp. nego antecedens. Nam vitalis appetitus eſſentialiter eſt actus elicitus circa bonum cognitum ab ipſo appetente. Cuius ratio eſt: quia vitalis appetitus eſt inclinatio ad bonum apprehenſum, vt conforme appetenti; nequit autem bonum ab alio cognitum repræſentari vt conforme alteri non cognoſcenti, cùm nequeat cognitio vnius ſuppoſiti repræſentare alteri ſuppoſito, nedum naturæ non cognoſcenti. Confirmatur, nam vitalis appetitio eſt actualis tendentia principij appetitiui in obiectum appetibile; ſicut cognitio eſt actualis tendentia principij cognoſcentis in obiectum cognoſcibile: ergo implicat, elici ab alio principio, quàm à principio appetitiuo vitali.

47. Ad complementum huius controuerſiæ indagandum ſupereſt, an vita ſuperior eleuari poſſit ad exercendum actum vitæ inferioris, v. g. vita intellectiua ad exercendum actum vitæ ſentientis, aut vegetantis.

Aut vita intellectiua ad actum vitæ vegetantis: poteſt ſenſitiua.

48. DICO 5. Implicat, vitam intellectiuam, non autem ſenſitiuam, exercere actum vitæ vegetantis. Prior pars probatur: quoniam actus vitæ vegetantis, eſt quo vegetans actiuè ſeipſum perficit vltra perfectionem, tam ſubſtantialem, quàm accidentalem, quam à ſuo generante accepit. Implicat autem, intellectiuum ſeipſum perficere vltra perfectionem ſubſtantialem, quam à generante accepit, quia cùm ſit indiuiſibile, implicat ſubſtantialiter augeri; ſubſtantiale namque accrementum diuiſibilitatem ſubſtantiæ ſupponit in ipſo accreſcente. Nec augere ſeipſum poteſt accremento accidentali vegetantis vitæ proprio. Nam accrementum accidentale vegetantis vitæ proprium, non eſt per modum actus ſecundi, ſed primi & homogenei cum ipſa vita vegetatiua: vita autem intellectiua non ſolùm eſt indiuiſibilis ſubſtantialiter, ſed etiam accidentaliter per modum actus primi homogenei. Minor probatur: quia non ſolùm ſubſtantia, ſed ipſa etiam accidentalis potentia intellectiua indiuiſibilis eſt. Cæterùm vita intellectiua ſeipſam perficit vltra perfectionem accidentalem, quam à creante accepit, vel per modum actus ſecundi, vt ſunt operationes intellectiuæ; vel per modum actus primi heterogenei, vt ſunt habitus & ſpecies intelligibiles.

49. Poſterior pars conſtat. Nam vita ſentiens cùm ſit diuſibilis tam ſubſtantialiter, quàm accidentaliter, eſt capax vtriuſque vitalis augmenti per modum actus primi homogenei: quin de facto naturaliter vita ſenſitiua ſeipſam perficit accremento vitæ vegetatiuæ, licet non vt ſentiens, ſed vt vegetans hoc formaliter præſtet; nam de facto corpora beata exercebunt actus vitæ ſentientis, non autem vegetantis.

Implicat intellectiuũ exercere actum vitæ ſentientis.

50. DICO 6. Implicat, intellectiuum exercere actum vitæ ſentientis. Fundamentum eſt: quia vel illum exerceret media intellectione, repræſentando ſibi per intellectionem obiectum ipſum vitæ ſentientis, v. g. ſonum, aut ſaporem; vel media ſenſatione: neutro modo poteſt; ergo. Maior conſtat: quia cùm debeat per aliquem actum vitæ illum exercere, cumque omnis actus vitæ, aut ſit vegetantis, aut ſentientis, aut intelligentis, cumque nequeat illum exercere per actum vitæ vegetantis, neceſſariò exercere debebit per actum vitæ ſentientis, aut intelligentis. Minor quoad primam partem probatur: quoniam implicat, intellectione exprimi ac repræſentari obiectum ſenſibile ſenſibiliter, quo pacto eſt obiectum vitæ ſentientis: ergo implicat, intellectiuum per intellectionẽ exercere actum vitæ ſentientis. Antecedens probatur: Nam ſenſibiliter, ſicut & intelligibiliter, ſunt modi tenentes ſe ex parte actuum, ſub quibus potentiæ tendunt in ſua obiecta: implicat autem, vt vel intellectio præbeat intellectui modum tendendi in obiectum ſenſibiliter, vel vt potentia per ipſum modum intelligibiliter tendat in obiectum ſenſibiliter, cùm nec poſſit forma oppoſitum effectum formalem præbere ſubiecto, nec ſubiectum formaliter præſtare, quod præſtaret per effectum formalem alterius formæ oppoſitæ.

51. Probatur quoad poſteriorem partem: nam ſenſibile media ſenſatione non eſt aptum percipi ac diſcerni ab intellectiuo, ſed tantùm à ſenſitiuo: quia non eſt aptum percipi ac diſcerni à potentia niſi ſub formali motiuo; ſub quo potentia apta eſt tendere in obiectum, cùm nulla potentia apta ſit in obiectum tendere, niſi ſub ſuo formali motiuo. Porrò formale motiuum, ſub quo intellectus aptus eſt tendere in obiectum, non eſt ſenſibilitas, ſed intelligibilitas: ergo non poterit ſenſibile media ſenſatione percipi ac diſcerni ab intellectu. Confirmatur. Implicat, oculum

tendere in obiectum ſub formali motiuo auditus, vel guſtum ſub formali motiuo olfactus; ergo & intellectum ſub formali motiuo ſenſus.

52. *Obijcies.* Poteſt voluntas ferri in obiectum ſenſitiua cognitione propoſitum, vt in tomo 3. diximus: ergo poterit intellectus ferri in obiectum ſenſitiua cognitione expreſſum. Reſp. negatur conſequentia. Ratio diſcriminis eſt: quoniam obiectum debet à potentia cognoſcitiua, non autem ab appetitiua percipi ac dignoſci: non poteſt autem obiectum à potentia cognoſcitiua percipi ac dignoſci, niſi potentia formalem proportionem commenſurationemve habeat cum obiecto ipſo perceptibili, cùm debeat illud per ſeipſam intentionali contactu percipere ac dignoſcere: potentia autem appetitiua, cùm ſolùm vitali impulſu inclinet in obiectum, neceſſe non eſt, vt eam proportionem commenſurationemve habeat.

SECTIO V.

An potentia obedientialis poſſit eleuari ad creandum?

S. Thomas.

53. PRIMA ſententia negat: Eſt S. Thom. 3. p. q. 13. ar. 2. & 1. p. q. 45. ar. 5. & 2. Contra gentes cap. 20. & 21. de potentia q. 5. ar. 3. ad vlt. Caiet. & Ferrar. locis præcitatis, Medi. 3. p. q. 13. ar. 2. §. *Ad ſecundam difficultatem* & q. 48. art. 6. in fine, Nugnez ibidem q. 62. ar. 1. difficult. 7. §. *ſed contra has omnes ſolutiones*, & alibi, Scoti in 4. diſt. 1. Vaſq. 1. p. q. 176. Mol. q. 45. ar. 5. diſp. 2. Cabreræ 3. p. q. 13. ar. 2. dubit. 5. Gran. 1. p. Controuerſia 6. diſp. 4. Fundamentum eſt: quia nulla res poteſt à Deo aſſumi ad producendum effectum, ad quem vim aliquam innatam non habeat, vel productiuam, vel ſaltem per ſe diſpoſitiuam: nulla autem res creata ex ſe vim habet creatiuam, aut per ſe diſpoſitiuam ad effectum creationis. Maior conſtat. In omnibus inſtrumentis, alioqui quodlibet aſſumi poſſet ad quodlibet. Minor probatur: quia nulla res creata ex ſe vim habet producendi effectum ex nihilo, vel ſaltem vim diſponendi ad talem effectum, cùm nulla diſpoſitio poſſit ad talem effectum conducere, omnis namque diſpoſitio debet recipi in ſubiecto, quod debet diſponi ad effectum recipiendum, effectus autem creationis, cùm fiat ex nihilo, nullum ſupponit ſubiectum.

Caietanus. Ferrarienſ. Medina. Nugnez.

Scotus. Vaſquez. Molina. Cabrera. Granadus.

Magiſter. S. Thomas.

54. SECUNDA ſententia affirmat: Eſt Magiſtri in 4. diſt. 5. in fine, S. Thom. ibidem q. 1. ar. 3. quæſtiunc. 3. ad 4. & in 2. diſt. 1. q. 1. ar. 3. Durand. in 2. diſt. 1. q. 4. n. 23. Bachon. in 2. diſt. 32. q. 1. ar. 4. Gabr. in 4. diſt. 1. q. 1. ar. 3. dubitat. 2. Vegæ lib. 7. in Trident. c. 13. Suar. 3. p. diſp. 31. ſect. vlt. *quæ probabilior eſt & ſequenda.* Fundamentum eſt: quia nulla apparet implicantia; vt enim creatura per potentiam obedientialem attingat effectum creationis, non eſt neceſſe, vt ſit virtutis infinitæ, & independentis, vt aliqui falſò putant, quia non debet illum attingere, vt cauſa principalis, aut inſtrumentalis connaturalis, ſed obedientialis eleuata per virtutem diuinam, ad quod ſufficit quæcunque virtus productiua creata, ſupplente Deo reliqua, quæ ad creationem requiruntur.

Durandus. Bacho. Gabriel. Vega. Suarez. Sententia probabilior.

55. Confirmo concluſionem ad hominem contra Thomiſtas, qui docent, verba ſacramentalia tranſubſtantiare panem in corpus, & vinum in ſanguinem Chriſti Domini, nam hæc tranſubſtantiatio per ipſos eſt vera & realis productio totius ſubſtantiæ corporis & ſanguinis Chriſti, independens ab omni ſubiecto, & ex eo tantùm non denominatur creatio, quia connotat eſſe ipſius corporis & ſanguinis Chriſti præexiſtentis, nec non panem & vinum, vt terminos poſitiuos *à quibus:* at hæc non obſtant, quin verba ipſa verè & realiter per modum inſtrumenti obedientialis effectiuè attingant ipſam ſubſtantiam corporis & ſanguinis Domini independenter à quocunque ſubiecto. Nam etiamſi aduerſarij formalem tranſubſtantiationem ponerent in vnione corporis & ſanguinis Chriſti, cum ipſis accidentibus, adhuc admittere deberent actionem productiuam corporis & ſanguinis Chriſti independenter ab vnione cum accidentibus, naturâ præcedentem, vnionem ipſam cum accidentibus, ad quam inſtrumẽtaliter cõcurrerent verba ſacramentalia. Confirmatur: Nam in productione corporis & ſanguinis Chriſti panis & vinum non concurrunt ſubiectiuè, vel in aliquo genere cauſæ, quod veram creationem tollat, ſed ſolùm vt termini poſitiui *à quibus*: eadem quippe productio eſſet, ſiue fieret ex pane, ſiue ex lapide, aliaue materia, ſolùm enim variarerur extrinſecus terminus connotatus. Et ratio à priori eſt: quia ea tantùm ad productionem intrinſecè concurrunt, quæ ad illam intrinſecè influunt: hæc autem ſunt ſolæ cauſæ efficiens principale, inſtrumentale, materia, quando ad eam concurrit, & terminus, qui eſt veluti formalis cauſa productionis: ſed terminus *à quo* in nullo genere cauſæ concurrit, niſi vt pura conditio: ergo non poteſt actionem variare.

56. DICES. Creatura nullam habet vim, ne incompletam quidem & genericam, ad attingendam actionem independenter à ſubiecto: ergo non poteſt eleuari ad creandum formaliter, ſed tantùm materialiter, attingendo ſolam entitatem creationis, non independentiam ipſius à ſubiecto. Antecedens patet: Quia cùm creatio formaliter dicat independentiam à ſubiecto, independentia autem ſit quid indiuiſibile, ſi creatura haberet aliquam formalem proportionem ad creandum, eſſet principalis cauſa creationis: ergo ſi in creatura non eſt proportio ad creandum formaliter, ſed tantùm materialiter, non poterit eleuari ad creandum formaliter, ſed

tantùm

tantùm materialiter. Confirmatur. Ideo per nos dari non potest connaturale instrumentum ad creandum, quia instrumentum connaturale debet habere aliquam proportionem cum effectu agentis principalis, sed etiam instrumentum obedientiale debet habere aliquam proportionem, saltem remotam & genericam ad creandum, alioqui non posset concurrere ad creandum formaliter.

57. Sed negandum est, instrumentum obedientiale debere habere proportionem cum obiecto formali agentis principalis, vt illud dicatur attingere, sed sufficit, si habeat proportionem cum obiecto materiali. Secus de instrumento connaturali, quod nisi habeat proportionem cum obiecto formali, non dicitur illud attingere formaliter. Ratio discriminis est: quia cùm instrumentum obedientiale non sit naturalis potentia agentis principalis, sed tantùm voluntaria, qua voluntariè vtitur agens ad effectum supra ipsius vires producendum, sufficit quæcunque proportio, vt illud dicatur producere quia illum producit in virtute agentis principalis. Instrumentum verò connaturale, cùm sit naturalis potentia agentis principalis, debet habere proportionem cum ipsomet obiecto formali agentis principalis, alioqui dici non posset connaturale instrumentum illius, atque adeo illius effectum instrumentaliter attingere.

58. Ex his patet ad fundamentum primæ sententiæ: nam ad instrumentum obedientiale sufficit quæuis virtus imperfecta & inchoata, quę compleri possit virtute causæ principalis.

59. Ex his patet, an possit creatura eleuari ad annihilandum: etenim immediatè non potest, quia immediata annihilatio fit per suspensionem concursus creatiui, vna autem creatura cùm non supponatur creatiuo concursu conseruare aliam, non poterit immediatè eleuari ad illā annihilandam, potest autem mediatè, quia cùm possit vna creatura eleuari ad creandam aliam, poterit deinde per suspensionem talis concursus illam annihilare. Sed de his plura in 2. tomo disp. 2. sect. 14.

SECTIO VI.

An potentia obedientialis eleuari possit ad producendos effectus tempore, & loco distantes?

Capreolus. *Sotus.* *Medina.* *S. Thomas.*

60. QVOAD primam difficultatem affirmant Capreol. in 4. dist. 13. q. vnica a. 3. ad argumenta contra primam conclusionem, §. *Dicitur quartò*, Sotus dist. 1. qu. 2. ar. 3. circa initium, & in fine totius quarti §. *In primo tomo*, Medin. 3. part. qu. 48. ar. 6. §. *Sed iam quorum*. Probatur 1. Nam tam gratia collata antiquis Patribus, quàm collata nobis est physicus effectus Passionis Christi, vt sæpè testatur S. Thom. sed Passio Christi, tam respectu gratiæ antiquorum Patrum, quàm nostræ, est tempore distans: ergo. Secundò, vt possit res aliqua à Deo assumi ad physicè causandum, sufficit, vt coëxistat æternitati: atqui omnis res coëxistit æternitati: ergo omnis res assumi poterit ad physicè producendum.

61. Negant, & verius reliqui omnes. Colligitur ex S. Thom. 3. p. q. 62. art. 6. vbi propterea docet, antiqua sacramenta non causasse gratiam, quia nondum exhibita erat passio Christi, ex qua ad ea virtus iustificatiua deriuaretur. *Quia*, inquit, *causa efficiens non potest esse posterior in esse ordine durationis*. Ratio à priori est: quia quod non est, nequit habere virtutem physicè causandi, quia hæc essentialiter supponit existentiam rei, cùm debeat realiter communicare esse effectui per physicam & realem causalitatem: nequit autem causa absque reali virtute physicè communicare esse effectui. Nec refert, quòd sit instrumentum, nam etiam instrumentum debet physicè influere. *S. Thomas.*

62. Ad primum oppositæ sententię nego, gratiam antiquorum Patrum, aut nostram esse physicum effectum Passionis Christi, sed tantùm moralem. Et ita explicandus est S. Doctor. *Explicatur.*

63. Ad secundùm nego, solam coëxistentiam rei in æternitate sat esse, vt ea assumi possit ad physicè producendum, sed requiri coëxistentiam rei in ea duratione, in qua debet physicè producere. Quis enim dicat, posse hoc tempore, cui Antichristus non coëxistit, physicè causare? Quoad secundam difficultatem.

64. PRIMA sententia negat: Est Capreol. in 1. dist. 37. art. 3. ad 8. contra primam conclusionem, Aureol. art. 2. Ferrar. 3. contra gentes c. 68. §. *Ad euidentiam horum*, Gill. lib. 2. tract. 9. c. 4. Probatur 1. quia mouens & motum debent esse simul 7. physicor. text. 4. secundò si posset agens operari, vbi non est, tolleretur medium ad probandum existentiam Dei in rebus contra S. Thom. 1. p. q. 8. art. 1. & Scholasticos omnes in 1. dist. 37. imò contra Paulum, qui Actorum 17. præsentiam Dei in rebus omnibus arguit ex ipsius operatione. Sequela probatur. Quia posset operari in omnibus, & non esse præsens omnibus. Tertiò, nequit res, quando non existit, operari: ergo neque vbi non existit: quia vbi non existit, nullam habet existentiam, estque ac si non esset respectu effectus ibi producendi. Quartò, implicat formam informare subiectum, aut subiectum sustentare formam loco distantem: ergo & agens producere effectum loco dissitum, quia agens est actus passi, sicut forma est actus subiecti. Quintò, repugnat mobile moueri ab extremo ad extremum sine medio; ergo & agens actionem traijcere in passum distans sine medio. *Capreolus.* *Aureolus.* *Ferrar.* *Gillius.* *Arist.* *S. Thomas* *Act. 17.*

65. SECVNDA sententia affirmat: Est Scoti in 1. dist. 37. qui hanc vim de facto tribuit causis naturalibus, vt soli producenti mineralia in visceribus terræ, absque eo quòd il- *Sententia affirmans probabilior.*

Caietanus Suarez. Vasquez. Nugnez. Vega. Medina.

la producat in medio: Caiet. 3. p.q. 13. ar. 2. §. *Ad euidentiam*, & 1.p.qu.8.ar.1. ad 2. Suar. 3.p.to.1. disp.31 sect.7. Vasq. 1.p. disp. 28. cap.5. Nugnez 3. p.q.62.ar. 1. difficult. 7.ad 4. Vegæ 7. in Trident.c.14. Medin. 3. p. q. 13.ar.2.ad 3. Fundamentum Scoti est: Sol de facto operatur mineralia in visceribus terræ, vbi non est. Quod sic probat: quia non potest illa operari per accidētia in medio producta, alioqui substantia produceretur à non substantia: ergo per suam formam immediatè. Nec refert, quòd non operetur substantias in remotum, nisi priùs alteret medium propinquum, quia hoc prouenit vel propter coniunctionem duarum potentiarum actiuarum in eodem subiecto, quarum vna habet pro passo proportionato medium propinquum, altera remotum: vel propter imperfectionem agentis, quod priùs debet agere secundùm formam imperfectiorem, tum secundùm perfectiorem; sicut corruptibile priùs alterat, deinde generat, propter agentis imperfectionem, à quo priùs origine est imperfectius quàm perfectius. Cæterùm sublata ab agente creato potentia ad propinquum, superstite tantùm potentia ad remotum, & sublata hac imperfectione, quòd non priùs debeat actionem inchoare ab imperfecto, non erit ratio, cur tunc non ageret in remotum, non agendo in propinquum: sicut modo per hanc potentiam verè agit in remotum, esto simul per aliam agat in propinquum, ob coniunctionem cum illa. *Hæc sententia probabilior est, & sequenda.*

66. Nostrum fundamentum est: quia neque effectus ratione passiuę operationis petit esse cum operante, nec operans ratione actiuæ operationis petit esse cum operato: ergo non repugnat, agens producere effectum à se distantem. Consequentia constat: Nam si qua ratione non posset, maximè hac: nam per hanc & agens fit formaliter agens, & effectus formaliter dependens ad agente. Antecedens probo: quia effectus ratione passiuæ operationis, solùm petit dependere ab agente; Et agens ratione actiuæ operationis, solùm postulat effectum à se dependentem, hoc autem non inuoluit formaliter simultatem loci, sed durationis. Nam de facto non solùm, quod est immediatum soli, sed etiam quod est ab illo remotum, producitur immediatè à sole: Alioqui contra experientiam non produceretur maius lumen in aëre opposito directè soli, quàm in aëre non directè opposito soli, si lumen remotum à sole produceretur à solo lumine intermedio, & non à sole ipso, cùm eodem modo tali lumini intermedio directè opponatur aër directè oppositus soli, atque aër non directè oppositus soli: quod tamen est contra experientiam, qua constat, maius lumen apparere in medio directè oppositò soli, quàm in medio soli directè non oppositò, etiamsi vtrumque sit æquè directè oppositum lumini intermedio.

Lumen per tum medium immediatè ab ipso sole produci.

67. Quod autem possit instrumentum eleuari ad agendum in quamcunque distantiam, patet: Nam ex eo quòd nulla certa requiratur, non est maior ratio, cur possit in tantam, & non in maiorem. Neque hinc arguitur virtus infinita in instrumento, sed ad summum in agente principali, in quo solo etiam arguitur virtus connaturaliter operandi independenter à spatio.

Instrumentum obedientiale potest eleuari ad agendum in quamcunque distantiam.

68. Ad primum oppositę sententiæ respondet Scotus, illam propositionem intelligi de agentibus naturalibus; & reddi potest ratio. Quia sicut hęc habent modum essendi circumscriptum spatio, ita & modum operandi dependenter à spatio, alioqui modus operandi esset nobilior & abstractior modo essendi.

69. Ad 2. Nego sequelam. Nam Deus operatur perfectissimo modo: perfectissimus autē modus est, esse prędsentem rebus, in quibus operatur. Cæterùm si posset Deus nō esse vbique præsens, perfectiùs esset, operari in distans, quàm solùm in propinquum, cùm dicat modum operandi abstractiorem.

70. Ad 3. Nego consequentiam. Nam existentia est ratio formalis agendi, propinquitas est sola conditio: potest autem res agere sine propria conditione, non autem sine formali ratione agendi.

71. Ad 4. Disparitas est. Quia tam actus informat subiectum, quàm subiectum sustentat actum media vnione, quę indistantiam essentialiter inuoluit; efficiens verò non producit effectum media vnione, sed dependentia, quæ indistantiam non includit. Ad probationem dico, agens esse actum passi effectiuum, non formalem.

72. Ad 5. Multi concedunt Antecedens in motu Angelorum. Sed disparitas est: quia motus est forma continua successiua, essentialiter ordinata ad spatium, est enim successiua vnio mobilis cum spatio: vnde implicat, esse in mobili, & non facere illud continuo successiuè vnitum spatio. Actio verò est dependentia effectus ab agente, quæ non dicit formaliter vnionem localem cum agente: est enim per se tantùm ordinata ad esse abstrahens à spatio.

DISPVTATIO VII.

De Charactere.

SECTIO PRIMA.

An aliqua Sacramenta characterem imprimant?

1.
Χαρακτὴρ Græcè, Latinè forma dicitur, ferro aliove inſtrumento impreſſa. Vtimur autem hîc pro ſigno ſpirituali in anima impreſſo ad munus aliquod obeundum ordinato, de quo prima quæſtio eſt, an ſit?

VVicleffus. Valdenſis. Caluinus.

2. PRIMA ſententia ſeu error Wicleffi lib. 4. trialogi c. 15. teſte Valden. de ſacramentis c. 109. Caluin. in antidoto Concilij Trident. ſeſſ. 7. cano. 9. & omnium hæreticorum huius temporis negantium. Fundamentum eſt: quia nulla de eo apud ſcripturam, vel Patres mentio fit, quin & apud Scholaſticos ipſos res controuerſa eſt.

Alenſis. Bonauentura. S. Thomas. Caietanus. Scotus. Aureolus. Richardus. Durandus. Paludanus Capreolus Argentin. Marſilius. Mayronus. Gabriel. Sotus. Conc. Flor & Trident.

3. SECVNDA ſententia eſt Catholicorum omnium, Alenſis 4. p. q. 8. membro 8. ar. 1. Bonauent. in 4. diſtinctione 6. art. 1. qu. 1. S. Tho. 3. p. qu. 63. cum Caiet. & in 4. diſt. 4. q. 1. Scoti diſt. 6. qu. 7. 9. 10. & 11. Aureoli diſt. 4. Richar. diſt. 6. ar. 3. q. 2. Durandi diſt. 4. q. 1. Palud. diſt. 4. Capreol. diſt. 4. qu. 1. Argent. diſt. 6. Marſil. q. 1. art. 1. Mayron. diſt. 7. q. 5. Gabr. diſt. 6. q. 6. Soti diſt. 1. q. 4. & diſt. 19. q. 1 art. 1. & reliquorum affirmantium. Quamuis Scotus, Durandus, & Gabriel teſtentur, hoc efficaci ratione & auctoritate probari non poſſe. Cæterùm nunc res definita eſt à Florentino in decreto de vnione Armenorum, & Trid. ſeſſ. 7. cano. 9. quæ definiunt, tria eſſe ſacramenta, quæ characterem imprimunt in anima indelebilem, Baptiſmum, Confirmationem, & Ordinem. Primus hanc veritatem docuit Innocentius III. de Baptiſmo cap. *Maiores: Tunc ergo*, inquit, *characterem ſacramentalis imprimit operatio, cùm obicem voluntatis contrariæ non inuenit obſiſtentem.* De quo teſte Valden. conſtans ſemper fuit in Eccleſia traditio, ab Apoſtolorum ad hæc vſque tempora deriuata. Fundamentum habet in Patribus, Dionyſio de Eccleſiaſtica Hierarchia cap. 2. Baſilio oratione 13. Auguſtino lib. 6. de Baptiſmo c. 1. & alijs, qui legi poſſunt apud Bellarminum lib. 2. de effectu ſacramentorum c. 21.

Innoc. III.

Valdenſis.

S. Dionyſ. S. Baſilius Auguſtin.

Bellarmin.

4. Probatur ratione, quam citata Concilia indicant. Hæc tria ſacramenta iterari non poſſunt in eadem perſona: ergo præter gratiam imprimunt aliquid in anima, quod ſemel impreſſum, nunquam deletur. Antecedens eſt conſtans Eccleſiæ traditio, quam omnes Hæretici admittunt, exceptis Anabaptiſtis. Conſequentia probatur: Nam ideo hæc repeti non poſſunt, quia ſemel ſuſcepta manent ſemper in ſuo effectu: ergo ne fruſtra ſuſcipiantur, repeti non poſſunt: ſicut quia Circumciſio præter gratiam, imprimebat in corpore materialem characterem, repeti non poterat. Reliqua verò, quia præter gratiam, quæ amitti augeriq́ue poteſt, nihil imprimunt in anima ſuſcipientis, repeti poſſunt.

5. Secundò à priori. Per hæc ſacramenta homo fit habilis ad aliquid, ad quod antea non erat, per Baptiſmum ad recipienda reliqua ſacramenta, per Confirmationem ad tuendam Chriſtianam religionem aduerſus Tyrannos, per Ordinem ad obeundas actiones ſacras: ergo per aliquid intrinſecum permanens. Conſequentia probatur: Nam ſicut Deus amando facit obiectum amabile, & ſimul potens redamare per aliquid intrinſecum permanens in eo productum; ita habilitando, facit ſubiectum habile ad operationes, ad quas antea non poterat, per aliquid intrinſecum in eo impreſſum: hæc namq́ue eſt differentia inter Deum & homines, quòd homines extrinſeca dumtaxat authoritate ſuos miniſtros deputant ad publica munia obeunda, Deus autem, cuius perfecta ſunt opera, per intrinſecam poteſtatem & virtutem.

6. Tertiò probatur: nam ſicut in exercitu benè ordinato, & in familia principis rectè diſpoſita, diuerſi ſunt hominum ordines, ſinguli ſuis obſignatis notis atque inſignibus, quibus ab alijs diſcernuntur: ita in exercitu & familia Chriſti diuerſi ſunt hominum ordines, ſinguli ſuis obſignati characteribus, quibus diſcernuntur ab alijs. Nam per characterem Baptiſmi homo fit de exercitu & familia Chriſti, diſtinguiturq́ue ab omni alio, qui non eſt de exercitu & familia Chriſti. Per characterem confirmationis homo deputatur ad certamen ſpirituale, contra fidei perſecutores, diſtinguiturq́ue à communi populo. Per characterem ordinis homo tanquam Chriſti miniſter deputatur ad ſacramenta diſpenſanda, variasq́ue actiones ſacras obeundas iuxta diuerſitatem ordinis, quem

recipit, distinguiturque ab alijs, qui huiusmodi potestatem non habent.

7. *Obijcies* 1. Non decet, actu peccanti Deum sua dona infundere: infunderet autem actu peccanti sua dona, si præter gratiam in his sacramentis characterem imprimeret; nam accedentibus ad illa cum actuali peccato Deus imprimeret characterem, alioqui si actu peccanti Deus characterem non imprimeret, possent hæc sacramenta in actuali peccato suscepta iterari, contra vsum Ecclesiæ, quæ Hæreticos, & in adulta ætate ab Hęreticis baptizatos non rebaptizat, si ad veram fidem conuertantur. Resp. Nego Maiorem: constat de dono prophetię, quod non minùs supernaturale est, cùm tamen illud sępe infundat actu peccanti, vt colligitur ex Numerorum vigesimo secundo. *Num, 22.* Cuius ratio est, quia character non datur proximè ad sanctificandum, sed ad consignandum subiectum Deo, consignantur autem non solùm amici, sed etiam inimici.

8. *Obijcies* 2. Character datur ad consignandos homines Deo, eosque ab alijs, qui de militia Christi non sunt, distinguendos: sed ad hoc sufficit gratia. Resp. nego minorem. Nam gratia consignat homines per modum amicitiæ, eosque distinguit ab alijs in ordine ad præmium futuræ gloriæ, character verò consignat ac deputat homines Christo per modum militis militantis sub ipsius vexillo, & per modum ministri participantis eius potestatem in dispensandis bonis spiritualibus, cùm tamen non omnes, qui gratiam habent, habeant hanc potestatem; nec qui gratiam amittunt, huiusmodi potestate priuantur.

9. *Obijcies* 3. Vasa & templa manent sacra Deo ex sola consecratione externa: ergo etiam homines sola actione sacramentali externa manent consignati Deo. Resp. nego consequentiam: tum quia illa non sunt capacia consignationis internæ: tum quia eorum consecratio fit ab homine, qui non habet virtutem mutandi res intrinsecè: homines verò consecrantur à Deo, medijs sacramentis, qui virtutem habet mutandi res interiùs, vt connaturaliter operentur.

10. *Obijcies* quartò. Per characterem homo non fit habilis ad physicè operandum aliquid, quod antè non poterat: ergo non requiritur forma habilitans subiectum ad operandum. Resp. non requiri vt formam habilitantem physicè, requiri tamen vt formam habilitantem moraliter: quia nec sine charactere Baptismi reliqua sacramẽta essent valida; nec sine ordine valerent actus sacerdotales. Et licet in humanis sola authoritas extrinseca principis sufficiat ad validandos actus publicos, non est tamen eadem ratio de actionibus diuinis, quæ quia perfectiori modo communicantur ministris Dei, sunt validæ non solùm ab extrinseca authoritate Dei, sed etiam ab intrinseca potestate ministri, ei communicata.

11. *Obijcies* 5. Non rectè infertur, non possunt iterari: ergo imprimunt characterem, tum quia possent non iterari ex sola voluntate Dei: tum quia non valet ad conuertentiam, imprimunt characterem, ergo non possunt iterari, quia possent iterari ad augendam gratiam, quæ est principalior. Respondeo esto non inferatur necessariò, cùm potuerint hæc sacramenta ex sola extrinseca voluntate Dei, vt argumentum probat, esse initerabilia: nego tamen, non inferri probabiliter iuxta modum perfectiorem operandi Dei cum creaturis. Vnde ad primam probationem concedo, de possibili potuisse, de facto tamen id nego, factum esse, ob perfectiorem participationem operationis diuinæ, & connaturaliorem modum exercendi actiones sacras. Ad secundam nego Antecedens. Ad probationem verò concedo, id potuisse, de facto tamen nego, id factum esse: quia licet gratia sit principalior charactere, quia tamen potest alijs modis, & per alia sacramenta haberi, non fuit expediens, propter illam tantùm iterari.

12. Aliam rationem de Baptismo assignat Scotus in 4. distinctione 6. quæstione 7. cur non fuerit expediens iterari, ne daretur libertas peccandi: quia cùm Baptismus deleat omnem culpam & pœnam, absque onere talia peccata confitendi, multi liberiores essent in peccando, si haberent semper paratum hoc sacramentum. Vnde fit, vt etiamsi quis inculpabiliter repeteret aliquod ex his sacramentis, nullam reciperet gratiam, etiamsi cum optima dispositione accederet: neque etiam possent in tali casu hæc sacramenta facere de attrito contritum accedentẽ cum peccato inculpabiliter ignorato: nam ex quo characterem, quem iam supponunt, imprimere non possent, nec etiam possent gratiam: quia hæc ex ordinatione & institutione diuina in his sacramentis non datur, nisi mediante charactere, qui quamuis sit effectus symboli externi, est tamen signum & sacramentum respectu gratiæ, & ideo dicitur res, & sacramentum simul. *Scoti ratio de Baptismo.*

13. *Obijcies* 6. Neque matrimonium iterari potest, cùm tamen characterem non imprimat: ergo ex eo, quòd hęc tria sacramenta iterari non possunt, non rectè infertur, ea characterem imprimere. Respondeo uegando maiorem. Etenim matrimonium non modò iterari potest cum alio coniuge, priori defuncto; sed etiam cum eodem, si mortuus iterum miraculosè resurgat, nam ex Paulo 1. Corinthiorum 7. Vnus Coniux non astringitur alteri coniugi, nisi quamdiu viuit: vnde per mortem naturalem dissoluitur vinculum matrimoniale. Quo fit, vt si miraculosè resuscitatus velit cum pristina coniuge copulari, iterum teneatur cum illa Matrimonium inire. Eadem quoque est ratio de illo, qui post ratum &non consummatum Matrimonium, Religionem *Quando & quomodo liceat Matrimonium iterare. 1. ad Cor. 7.*

gionem profeſſus, à Pontifice diſpenſationem accipit matrimonium contrahendi: is enim, ſi priſtinam coniugem accipere velit, tenetur iterum cum illa contrahere, cùm primum matsimonium fuerit per Religionis profeſſionem diſſolutum. Contrà verò ſi baptizatus, confirmatus, aut ordinatus, mortuus iterum reſurgat, non debebit iterum baptizari, confirmari, aut ordinari.

14. *Obijcies* 7. Prima tonſura non eſt iterabilis, & tamen nullum imprimit characterem: ergo ex eo quòd ſacramentum non ſit iterabile, non rectè infertur, quòd imprimat characterem. Minor probatur, nam prima tonſura non eſt ordo à Chriſto inſtitutus, ſed diſpoſitio ad ordinem ab Eccleſia inſtituta: Eccleſia autem non habet poteſtatem inſtituendi ſignum productiuum characteris.

15. Reſp. Negando Conſequentiam. Etenim non ex eo præcisè, quòd ſacramentum non eſt iterabile, infertur, quòd imprimat characterem: ſed ex eo, quòd tale ſacramentum initerabile ſit inſtitutum à Deo, cuius perfecta ſunt opera. Cùm enim omnia ſacramenta, quæ characterem imprimunt, ſint à Deo inſtituta, tanquam notæ diſcretiuæ vnius ordinis hominum ab alio; cumque vnus ordo hominum perfectiùs diſcernatur ab alio per intrinſecam notam & characterem, rectè ſequitur, huiuſmodi ſacramenta imprimere ſpiritualem characterem in anima, quem non imprimit prima tonſura ab Eccleſia inſtituta, quæ ſolùm eſt initerabilis ex extrinſeca inſtitutione Eccleſiæ. Ex his patet ad fundamentum Hæreticorum.

SECTIO II.

Quę ſacramenta characterem imprimant?

Tria tantùm ſacramenta characterē imprimere, eſt de fide. Concilium Florentin.

16. DE fide eſt, tria tantùm ſacramenta nouæ legis characterem imprimere, ex citato Concilio Florentino: *Inter hæc*, inquit, *ſacramenta tria ſunt, Baptiſmus, confirmatio, & ordo, quæ characterem imprimunt in anima, reliqua verò quatuor characterem non imprimunt:* vbi non modò de fide eſt Aſſertio affirmatiua, ſed etiam negatiua. Ratio eſt: quia per hæc tria tantùm conſtituimur in nouo ſtatu: nam per Baptiſmum recipimur in familiam Chriſti: per confirmationem conſtituimur milites eiuſdem ad defendendam eius legem coram tyrannis: per ordinem præficimur alijs ad recipiendos & conſtituendos illos in certis gradibus in eadem familia Chriſti. Legatur Scotus in 4. diſtinctione 6. quæſtione 9. §. *ſed reſtat.* Hoc poſito duplex ſupereſt controuerſia. Prima, an aliquod ex antiquis ſacramentis characterem impreſſerit. Secunda, An reliqua ſacramenta nouæ legis aliquid characteri proportionale imprimant?

Scotus.

17. Quoad priorem affirmat Scotus de Circũciſione in 4. diſtinctione 6. quæſtione 9. ad rationes principales, & probabile putat Gabriel quæſtione 2. dubitatione 5. Fundamentum eſt: quia non minùs Circumciſio erat prima ianua ad ſalutem in lege veteri, quàm Baptiſmus in noua. Negat verò Sanctus Thomas 3. parte quæſtione 63. articulo 1. ad 3. & reliqui Scholaſtici citati, *cum quibus ſentiendum eſt.*

Circumciſionem characterem impreſſiſſe exiſtimarũt Scotus, Gabriel.

Negat probabilius S. Thomas.

18. Probatur 1. character ſolùm habilitat ſubiectum, vel ad participanda, vel ad communicanda bona ſpiritualia, quæ ex opere operato per ſacramenta recipimus: ſed nulla bona ſpiritualia ex opere operato per antiqua ſacramenta communicabantur. Nam etſi per Circumciſionem dabatur gratia paruulis vltra meritum operantis, ad eam tamen recipiendam, vel miniſtrandam non erat neceſſarius character, tum quia neque nunc neceſſarius eſt ad miniſtrandum Baptiſmum, eſto ſit neeceſſarius ad recipiendam gratiam in Baptiſmo, ſiquidem priùs natura producitur character, quàm gratia baptiſmalis: id tamen ideo eſt, quia nunc actio ſacramentalis eſt cauſa moralis gratiæ, tunc autem erat ſola conditio, vt ſuprà probatum eſt: ergo aliquid debet includere nunc, vt poſſit mouere Deum ad dandam gratiam, quod non includebat tunc. Confirmatur. Non minùs fœminæ, quàm mares participes erant ſalutis: ſed fœminæ nullum habebant characterem, quia non recipiebant Circumciſionem, in qua ſola per aduerſarios character imprimebatur.

19. Secundò, ſi Circumciſus habuiſſet characterem, non potuiſſet baptizari, cùm nequeat Baptiſmus conferri habenti characterem. Negat Scotus Sequelam. Et ad probationem reſpondet, vel in eo caſu Baptiſmum non impreſſurum characterem, vel impreſſurum alium diuerſæ rationis, vel certè perfecturum priorem characterem. Sed contra primum: nam pariter dicam, poſſe Baptiſmum dari baptizato, quia licet non imprimat characterem, imprimit gratiam. Contra ſecundum: quoniam vterque eſt ad conſignandum ſubiectum Deo, & habilitandum illud ad bona ſpiritualia: ergo non ſunt diuerſæ rationis. Contra tertium: hic effectus eſt indiuiſibilis: ergo vnuſquiſque character illum perfectè præſtat: Non igitur vnus ordinatur ad perficiendum alium.

Scotus.

20. Ad fundamentum Scoti Reſpondeo Circumciſionem fuiſſe in maribus ianuam ad participanda tantùm bona legalia, quæ per antiqua ſacramenta dabantur, ad quæ ſufficiebat character materialis impreſſus in corpore, in quo erant illa bona recipienda: Baptiſmus autem eſt ianua ad bona ſpiritualia, quæ quia recipiuntur in anima, in eadem debet imprimi character.

Sacramẽta imprimere ornatum in anima docẽt S. Thomas, Capreolus, Paludanus Ferrar.

21. Quoad posteriorem controuersiam, S. Thom. in 4. dist. 1. q 1. ar. 4. quæstiunc. 1. Et de veritate q. 29. a. 4. ad 3. Capreol. in 4. dist. 1. q. 1. a. 3. Palud. dist. 1. q. 1. & dist. 2. q. 2. a. 3. & dist. 4. q. 2. a. 2. & 3. Ferrar. 4. contra gentes c. 57. §. *Ad euidentiam primi dubij*, & alij Thomistę docent, reliqua sacramenta imprimere quendam ornatum spiritualem in anima, quem Paludanus concedit etiam circumcisioni, ponitque illum in essentia animæ: ornatum verò Matrimonij collocat in parte organica, docetque illum in morte deleri. Fundamentum est triplex. Primum. Ad omnem formam perfectam præcedere debet aliqua dispositio: gratia est forma perfecta: ergo ad eam præcedere debet aliqua dispositio, quę in sacramentis, quæ characterem non imprimunt, est spiritualis ornatus. Secundum est, ne reliqua sacramenta frustrentur, quando propter obicem nequeunt gratiam conferre. Tertium sacramenta nouæ legis sunt causa gratiæ, gratia autem creatur: igitur non potest à sacramentis produci: ergo saltem ab illis producitur ornatus ad gratiam disponens.

Sotus negat veriùs.

22. Sotus in 4. dist. 1. q. 4. art. 6. affirmans S. Tho. in summa mutasse sententiam, cum reliquis Scholasticis negat, cætera sacramenta producere huiusmodi ornatum. *Quæ sententia vera est.* Fundamentum est: quia superfluus est hic ornatus: falsum quippe est, illum requiri vt dispositionem ad gratiam, alioqui non solùm produceretur in sacramentis, sed etiam extra, quando quis proprio actu iustificatur, aliàs extra sacramenta non reciperetur connaturaliter gratia. Legatur Mayr. in 4. dist. 7. q. 5. a. 8. Confirmatur: Quia vt rectè Scotus in 4. dist. 6. q. 10. §. *Hic dicitur*, circa finem, ornatus iste esset forma supernaturalis indelebilis, quia non haberet causam demeritoriam, à qua deleri posset: ergo non differret à charactere: A fortiori sequitur, nullum characterem imprimi in Baptismo flaminis, aut sanguinis, quia hic est effectus solius Baptismi fluminis actu susceptı.

Mayronus.

23. Ad 1. Neganda est maior, patet in vnione hypostatica, quæ est forma omnium perfectissima, ad quam tamen nulla præcessit dispositio.

24. Ad 2. nego propter hoc vllam esse necessitatem talem ornatum asserendi: sat enim est, si sacramenta quantum est de se gratiam conferant obicem non ponentibus. Ad 3. Patet ex disputatione quarta sectione vltima.

SECTIO III.

Quid sit character?

Durandus. Rubio.

25. PRIMA sententia Durand. in 4. dist. 4. q. 1. n. 11. Rub. dist. 17. q. 2. ar. 2. circa finem affirmantium, esse relationem rationis, per quam homo ex diuina institutione deputatur ad sacras actiones exercendas, quam etiam probabilem putat Sotus in 4. dist. 1. q. 4. ar. 2. & dist. 14. q. 1. art. 1. Fundamentum est: quia sicut nummus habet rationem pretij ex sola principis voluntate: & iudex, atque rex nouam accipit potestatem ex sola hominum institutione; ita homo ad sacras actiones obeundas ex sola Dei voluntate. Cõfirmat Sotus, quia quando Deus instituit Dauidem in regem, & Christus Petrum in sui vicarium, præter gratias & virtutes, nihil in eis resultauit, nisi solus respectus rationis.

Sotus.

26. Sed contrà: nam hæc sententia, non bene saluat Concilia, quæ dicunt, characterem imprimi in anima suscipientis: imprimi autem, propriè est formæ realiter inhærentis: non enim propriè dicitur visio imprimi obiecto, quod extrinsecè denominat: nec verè dici posset signum spirituale in anima impressum, sed potiùs signum sensibile in corpore receptum, siquidem in eo, non in anima sacramenta recipiuntur. Nec dici potest, ex sacramento in corpore recepto spiritualem denominationem resultare in anima, tum quia nequit denominatio esse spiritualis, si forma ipsa est corporea, quia denominatio est effectus formalis formæ denominantis. Tum quia, vel loquimur de subiecto immediato & partiali huius denominationis; & hoc non est anima, vt Concilia decernunt, sed corpus, in quo externum sacramentum recipitur: vel de totali; & hoc non est anima, sed homo: ergo in nullo sensu potest anima in sententia Durandi esse subiectum characteris. Vnde hæc sententia parum differt ab errore hæreticorum, siquidem illi non negant, hominem ex suscepto sacramento manere extrinsecè deputatum ad sacras actiones. Confirmatur 1. Quia hoc non esset peculiare horum trium sacramentorum, sed commune omnibus, nam ad omnia resultat respectus rationis omnino indelebilis ex actu præterito susceptionis.

Durandus.

27. Confirmatur 2. character est signum discriminans vnum subiectum ab alio, non solùm reipsa, sed etiam respectu aliorum: non potest autem sola extrinseca denominatio præteriti sacramenti discriminare subiectum respectu aliorum. Minor patet, quoniam extrinseca denominatio ex præterito sacramento desumpta nihil intrinsecum ponit in anima: ergo non potest respectu aliorum discriminare. Maior probatur: quia character est signum, quo Deus vult, vt homines ex sua familia & militia ab alijs dignoscantur, ad eum modum, quo principes volunt, vt homines, qui sunt de ipsorum familia, sensibili aliquo signo notentur, & ab alijs dignoscantur. Nam sicut Deus per Circumcisionem sensibili signo suum populum à reliquis discernebat: ita nunc suos famulos ac milites, spirituali signo ab alijs discernit, vt sic discreti ab Angelis dignosci possint.

28. Confirmatur 3. Character non est tan-

tùm

tùm ſignum, quo homines dignoſcantur ab alijs ſolùm in hac vita, ſed etiam in futura: atqui in futura, non poſſunt baptizati, confirmati, ordinati, dignoſci à non baptizatis, nō confirmatis, non ordinatis, niſi per aliquod ſignū in ipſis permanens. Minor probatur: Nam nō omnes ſaltem damnati ſciunt illos, qui in hac vita fuerunt baptizati confirmati, vel ordinati: ergo non poſſunt illos dignoſcere à non baptizatis, non confirmatis & non ordinatis ex præterito dumtaxat baptiſmo, confirmatione, & ordine. Antecedens patet, quia talis cognitio non eſt debita damnatis, cùm ſit cognitio effectus præteriti liberi, cuius non potuerunt naturaliter omnes damnati habere ſpeciem. Conſequentia verò probatur: quia ſi neſciunt damnati, quinam in hac vita fuerunt baptizati, confirmati & ordinati, ſi aliunde hæc ſacramenta nullum imprimerent ſignum reale permanens in ſubiecto, non poſſent omnes damnati illos ab alijs diſcernere.

29. Ad fundamentum diſparitas eſt: quia homines, ex quorum inſtitutione illa fiunt, non habent vim mutandi res interiùs. Ad confirmationem Reſp. Nihil Deum produxiſſe in Dauide, quando in regem inſtituit, quia illum inſtituit more humano, ſupplendo id, quod feciſſent homines, ſi illum in regem inſtituiſſent. In Petro autem nihil intrinſecum impreſſit præter characterem ſacerdotalem, quia hic ſufficiens eſt ad quamlibet dignitatem Eccleſiaſticam validè obeundam.

Scotus. 30. SECVNDA ſententia eſt Scoti in 4. diſt. 6. q. 10. §. *Hic dicitur*, aſſerentis, eſſe reſpectum extrinſecùs aduenientem à Deo immediatè cauſatum in anima ſuſcipientis. Fundamentum eſt: quia per hoc ſaluantur omnes conditiones characteris. Confirmatur, quia character eſſentialiter eſt ſignum: ſignum autem eſſentialiter dicit reſpectum ad rem ſignatam.

31. Sed contrà: quia vel hic reſpectus extrinſecùs aduenies eſt tantùm ſecundum dici: & ſic ſtare poteſt cum re abſoluta; vel ſecundùm eſſe: & non ſaluatur, quo pacto ſit immediatus terminus actionis, cùm ad relationem *5. Phyſic.* 5. phyſicor. text. 10. non ſit per ſe motus.

32. Ad fundamentum dico, vel non ſaluari, quòd ſit forma extrinſecùs impreſſa, ſi ea ſit formaliter relatiua; vel ſi ſit abſoluta, explicandum ampliùs eſt, quid illa ſit. Ad confirmationem, eſto character ſit ſignum, & ſignum eſſentialiter dicat reſpectum ad ſignatum, hinc tamen non excluditur res abſoluta, in qua talis reſpectus fundetur, vt patet in omni ſigno tam naturali, quàm ad placitum, hoc ergo fundamentum quærimus, quid ſit.

Alenſis. Bonauent. S. Thomas. Caietanus. Paludanus. Capreolus 33. TERTIA ſententia eſt Alenſis 4. p. q. 8. memb. 8. a. 1. Bonau. in 4. diſt. 6. a. 1. q. 1. S. Th. 3. p. q. 63. a. 2. cum Caiet. & in 4. diſt. 4. q. 1. a. 1. Palud. diſt. 4. q. 2. Capreol. q. 1. a. 1, Soti diſt. 1. q. 4. a. 2. Aureol. diſt. 4. a. 1. 2. & 3. Mayro. diſt. 7. q. 1. a. 10. Richard. diſt. 5. a. 2. q. 1. Argent. diſt. 6. q. 1. a. 1. Altiſid. lib. 4. tractat. 3. c. 2. Marſ. in 4. q. 4. a. 1. concl. 7. Gabr. diſt. 6. q. 2. dubit. 3. & Recentiorum affirmantium, characterem eſſe rem abſolutam realiter ab anima diſtinctam.

Sotus. Aureolus. Mayronus. Richardus. Argentinas. Altiſid. Marſil. Gabriel.

34. Controuerſia grauior eſt, ſub quo genere ſit locandus. Gabriel locat ſub diuerſis, ſecundum quòd diuerſis ſignificatur nominibus. Sed contrà, quia licet poſſit eadem res ſecundùm diuerſas formalitates ſub diuerſis locari prædicamentis, hîc tamen quærimus, ſub quo genere locatur, vt character eſt formaliter, quo pacto non poteſt niſi ad vnum prædicamentum pertinere, quia vt ſic vnam tantùm habet eſſentiam & formalitatem.

Gabriel. Sub quo genere prædicamenti locari debeat character.

35. Cæteri eum locant ſub genere *Qualitatis*. Sed adhuc diſſenſio eſt, ſub qua ſpecie. Aliqui apud S. Bonauent. & S. Thom. putant ſub nulla ex quatuor ab Ariſtotele aſſignatis, eò quòd ſub illis ſolùm locantur qualitates acquiſitæ, non infuſæ. Probant ex Ariſtotele in prædicamentis c. de *quali*, qui poſt enumeratas quatuor ſpecies: *fortaſſe*, inquit, *quidam alius quiſpiam modus apparuerit qualitatis, ſed fortè qui maximè dicuntur, hi ſunt.* *Ariſtoteles.*

46. Sed contrà: quia ſub prima ſpecie locantur habitus infuſi, qui vniuocè conueniunt cum acquiſitis: Nec Ariſtotelis ſubdubitatio aliud probat, quàm ad ſummum reperiri poſſe aliquem modum qualitatis ab his quatuor diuerſum. Quòd autem character ſit iſte modus, nondum eſt ab Aduerſarijs probatum.

37. Marſi. & Richard. reponunt ſub quarta ſpecie figuræ. Sed contrà: quia vt rectè S. Tho. & Scotus, nulla res ponitur in prædicamento ſecundùm id, quod de ea metaphoricè dicitur, alioqui Apoſtoli eſſent in genere qualitatis, quia de illis dicitur, quod ſint lux mundi: ſed figura eſt propria quantitatis, quæ non niſi metaphoricè, de anima dicitur.

Marſilius. Richardus. S. Thomas. Scotus.

38. Altiſid. Sub tertia paſſionis, vel paſſibilis qualitatis, tum quia eſt quædam animæ illuminatio, per quam videt, quid agendum ſit: tum quia eſt apta mouere intellectum ad mulcebrem paſſionem cauſandam. Sed contrà: quoniam ex S. Thoma citato loco in 4. in hac ſpecie non locantur niſi qualitates ſenſibiles, quæ aptæ ſunt tranſmutare corpus.

Altiſid. S. Thomas.

39. Thomiſtæ locant illum ſub ſecunda ſpecie potentiæ, ſub qua etiam locat Argent. Ordinem. Sed contrà: tum quia ſub hac ſpecie Ariſtoteles ſolùm locat potentias naturales & congenitas, non autem ab extrinſeco infuſas, quas potiùs locat in prima: tum quia character non eſt phyſica potentia, vt docet Aureolus artic. 2. ſed tantùm moralis, qualis eſt regia, vel papalis: in hac autem ſpecie ſolùm locantur potentiæ phyſicæ. Maior probatur: quia nulla eſt ſupernaturalis operatio, quę tanquam phyſico principio tribuenda ſit characteri. Nam tranſlubſtantiatio phyſicè fit à Deo, à miniſtro tantùm morali-

Argentinas. Ariſtoteles. Aureolus.

ter, medijs verois conſecratorijs, & charactere vt morali dumtaxat principio.

40. Reliqui locant ſub prima ſpecie diſpoſitionis vel habitus, aut quia putant, illum eſſe diſpoſitionem ad gratiam vt Alenſ. Altiſid. Palud. aut quia eſt quædam animi pulchritudo & diſpoſitio ad perfectiſſimam animam Chriſti, cuius eſt ſimilitudo, vt Aureol. aut quia, cùm ſit difficilè mobilis, non poteſt niſi ad habitum pertinere.

Alenſis. Altiſidior. Paludanus.

Aureolus.

41. Contrà 1. quia character manet cum peccato, quod eſt forma oppoſita gratiæ; non igitur eſt diſpoſitio ad gratiam, quia nulla phyſica diſpoſitio manet cum forma oppoſita. Contrà 2. Nam ex hoc potiùs ponendus foret in quarta ſpecie formæ. Contrà 3. Quoniam, vt rectè S. Thom. habitus eſt, quo bene, aut malè, non autem quo indifferenter vtimur ab bene, vel malè operandum; charactere autem poſſumus bene, vel malè vti ad operandum.

S. Thomas.

42. Dicendum igitur eſt, characterem directè locari in prima ſpecie diſpoſitionis, indirectè verò in 2. potentiæ. Primum probatur: quia character eſt quædam forma ſupernaturalis perficiens & diſponens animam, non ad aliquam operationem phyſicè eliciendam, ſed in ordine ad eſſe ſimpliciter, ornans & obſignans illam, vt quicunque ſit eo inſignitus, ſtatim ex pacto & deputatione Dei fiat habilis ad ſacras actiones obeundas, non ſecus ac quis humano aliquo titulo aut ſtemmate ex principis deputatione inſignitus, ſtatim fit habilis ad præſtantiſſimas principis legationes obeundas. Eſt enim character ſtemma, ac titulus, quo inſignitus homo ex deputatione Chriſti fit habilis ad excellentiſſimas actiones ſacramentales exercendas.

Directè locari in ſpecie diſpoſitionis, indirectè in potentia.

43. Secundum conſtat: quia idem character conſideratus ſecundùm moralem potentiam, induit nouum conceptum, ſecundùm quem reducibilis eſt ad aliquam ſpeciem, non ad aliam, quàm potentiæ, vt per ſe patet. Vnde rectè S. Thom. dixit, characterem non eſſe propriè in genere, vel ſpecie, ſed tantùm reduci ad ſecundam ſpeciem qualitatis, quia non tam illum conſiderauit ſecundùm phyſicam naturam, quàm ſecundùm moralem poteſtatem, quæ præcipua eſt in charactere; pertinet autem ſecundùm hanc rationem ſolùm reductiuè ad hanc ſpeciem, quia in hac ſpecie per ſe tantùm collocantur potentiæ congenitæ, & phyſicè operatiuæ.

S. Thom.

44. *Obijcies.* Character eſt in genere ſigni: ergo non rectè collocatur in prædicamento qualitatis. Conſequentia probatur, quoniam ſignum formaliter conſiſtit in ordine & reſpectu ad rem ſignificatam: ergo collocandus eſt in prædicamento *Ad aliquid*, in quo omnis formalis reſpectus collocatur; Antecedens apertè docent Patres: Baſilius in exhortatione ad Baptiſmum: *Teſſeram duces*, inquit, *ſub ſe militantibus dant, vt amici faciliùs inuicem ſe noſcentes exhortentur, & ſi cum hoſtibus commiſceantur, eò facilius diſcerni ac ſeparari poſſint. Quòd ſi fortè commilitonum ſeparatio fiat, nemo te, quarum, noſtrarum, an aduerſarij partium ſis, nouerit, niſi myſticis ſignis familiaritatem præteferas, niſi ſignatum ſit ſuper te lumen vultus Domini: niſi characterem in te agnoſcat Angelus, quonam modo pro te pugnabit, aut ab inimicis vindicabit? quomodo, inquam, dices, Dei ſum, ſigna non oſtendens? an ignoras, quemadmodum ſignatas domos in Ægypto exterminator præterijt, in non ſignatis verò primogenita peremit? theſaurus non obſignatus furibus facilè patebit. Ouis item abſque nota inſidijs protinus eſt obnoxia.*

S. Baſilius.

45 Reſp. negando conſequentiam. Ad cuius probationem, eſto character conſiſtat in reſpectu & ordine ad rem ſignificatam; nego tamen, omnem reſpectum & ordinem collocari in prædicamento *Ad aliquid*, ſed ſolùm reſpectum & ordinem prædicamentalem. Cæterùm character non eſt ordo & reſpectus prædicamentalis, ſed tranſcendentalis ad rem ſignificatam, ſicut omne accidens eſt reſpectus & ordo tranſcendentalis ad ſubſtantiam, cùm tamen non omne accidens collocetur in prædicamento *ad aliquid*, ſed ſolùm accidens, quod eſt relatio prædicamentalis.

SECTIO IV.

In quo ſubiecto proximè imprimatur character?

46. PRIMA ſententia eſt Durand. in 4. diſt. 4. q. 1. n. 9. ponentis illum in potentia exequutiua miniſtri, per quam applicat materiam & formam ſacramenti, vt in manu applicante materiam, & in lingua proferente verba. Fundamentum eſt: in ea potentia ponenda eſt virtus, ad quam perficiendam ordinatur: character autem immediatè ordinatur ad perficiendam potentiam exequutiuam, quia immediatè ordinatur ad rectam ſacramenti adminiſtrationem, quam exercemus per potentiam exequutricem: ergo.

Durandus.

47. Sed contra: quia character ex Florentino & Trident. eſt ſignum ſpirituale indelebile, quod remanet etiam poſt mortem; non igitur eſſe poteſt in potentia organica, quæ corporea eſt, & corruptibilis.

Conc. Florentinum & Trid.

48. Ad fundamentum primò nego maiorem: nam ars ordinatur ad perficiendas potentias executrices, cùm tamen ſit in anima. Secundò nego minorem, quia cùm character non ſit potentia phyſica, ſed moralis, ſine qua Deus non acceptaret vt validas & legitimas operationes miniſtri, non eſt neceſſe, vt ponatur in potentia exequutiua, eſto per eam exerceantur actiones ſacramentales.

49. SECVNDA ſententia Bonauent. in 4. diſt. 6. ar. 1. q. 3. collocantis in tota imagine animæ, conſtante ex tribus potentijs. Fundamentum eſt: quia character eſt configuratio animæ ad Deum, configuramur autem

Bonauentura.

Deo

Deo per triplicem potentiam, memoriam, intellectum, & voluntatem. Sed contrà: quia nequit vnum accidens abſolutum, cuiuſmodi eſt character, naturaliter eſſe in pluribus ſubiectis.

Sotus. Mayronus.

50. TERTIA Scoti in 4. diſt. 6. q. 11. §. *Dico ergo.* Mayron. diſt. 7. qu. 5. art. 12. ponentium in voluntate: 1. quia character eſt diſpoſitio ad gratiam: gratia autem, cùm non diſtinguatur à charitate, eſt in voluntate: ergo in ea ponendus eſt character. Secundò. Character eſt ſignum obligationis animi ad Deum: ergo poni debet in ea potentia, cuius eſt primò obligari: hæc autem eſt voluntas, cuius actu nos primò obligamus.

51. Sed contra primum, tum quia character non eſt phyſica diſpoſitio ad gratiam: tum quia, vt ſuppono ex 3. tomo, gratia non eſt eadem cum charitate, proinde non eſt in voluntate, ſed in eſſentia animæ. Contrà 2. quia non oportet, vt ſignum obligationis ſit in ea potentia, quæ primò ſe obligat, nam etiam per fidem obligamur Deo & tamen fides eſt in intellectu.

Alenſis. S. Thomas. Caietanus. Paludanus. Capreolus. Sotus. Richardus.

52. QVARTA Alenſ. 4 part. qu. 8. membr. 8. art. 1. §. 3. S. Thom. 3. part. qu. 63. art. 4. Caiet. ibidem, Paludan. in 4. diſt. 4. q. 2. a. 2. concluſ. 3. Capreol. quęſt. 1. art. 1. concluſ. 3. Soti diſt. 1. qu. 4. art. 4. Richard. diſt. 5. a. 2. qu. 1. affirmantium, eſſe in intellectu. Fundamentum eſt: quia character ordinatur ad ea, quę ſunt diuini cultus: diuinus autem cultus in fidei proteſtatione præcipuè conſiſtit: ergo character eſt in intellectu, in quo eſt fides. Hæc probabilis eſt authoritate S. Doctoris. Cæterùm cùm character non ſit phyſica, ſed moralis potentia, neceſſe non eſt, vt ponatur in intellectu.

Aureolus. Marſilius. Argentin. Suarez. Vaſquez.

53. QVINTA ſententia eſt Aureol. in 4. diſt. 4. art. 4. Marſil. qu. 4. art. 1. in fine. Argentin. diſt. 6. quęſt. 1 art. 2. Gabri. diſt. 6. qu. 2. dubitat. 2. Suar. diſp. 11. ſect. 4. Vaſq. diſp. 134. c. 4. locantium in eſſentia animæ. *Quæ ſententia probabilior eſt.*

54. Fundamentum eſt: quia character non eſt habitus operatiuus, ſed diſpoſitiuus ad eſſe, & obſignatiuus animæ, vel in ouem gregis Chriſti, vel in militem, vel in Miniſtrum & diſpenſatorem bonorum Chriſti. Diſpoſitio autem ad eſſe, & obſignatio, cùm per ſe primò ſpectet ad totam animam, poni debet in ipſa ſubſtantia animæ, vt conſtat de gratia, quæ quia non diſponit immediatè ad operari, cùm ſit ipſum eſſe ſupernaturale animæ, ponitur in ipſa eſſentia animæ, in potentijs autem non collocantur niſi qualitates operatiuæ, quia cùm ſint principia per ſe ordinata ad operandum, non poſtulant niſi qualitates operatiuas, quæ illas adiuuent ad operandum.

SECTIO V.

An & quo pacto character ſit indelebilis.

Concilium Florentin. & Trident.

55. QVÒD ſit indelebilis, definiunt Florent. & Trident. citata ſect. 1. Tripliciter autem poteſt intelligi hæc indelebilitas. 1. in ordine ad omnipotentiam Dei: 2. per ordinem ad cauſas ſecundas actu productas: 3. per ordinem ad cauſas ſecundas producibiles.

56. PRIMA ſententia affirmat, illum eſſe indelebilem etiam reſpectu omnipotentiæ Dei. Fundamentum eſt, quia character eſt denominatio ex actu præterito: ſed fieri non poteſt, vt actus præteritus non ſit præteritus: ergo fieri non poteſt, vt character ſemel impreſſus deleatur.

57. SECVNDA communis Scholaſticorum docet, characterem eſſe indelebilem ſolùm per ordinem ad cauſas ſecundas actu productas. Pro cuius explicatione,

Non eſt indelebilis reſpectu omnipotentiæ Dei.

58. DICO 1. Character non eſt indelebilis reſpectu omnipotentię Dei. Fundamentũ eſt, quia ſicut omneens creatum pendet à Deo in conſeruari, ita ab eodem corrumpi poteſt, ſolâ conſeruatiui concurſus ſuſpenſione.

59. AD Fundamentum oppoſitæ ſententiæ 1. nego maiorem, vt conſtat ex dictis. 2. Eſto character ſit denominatio ex actu præterito, adhuc poſſet à Deo deleri, quia poſſet ſtatuere, neminem baptizatum, vel ordinatum fore habilem ad gratias ſacramentales recipiendas, vel diſpenſandas poſt peccatum ſemel commiſſum, ſicut Pontifex ſtatuere potuit, vt Eccleſia amitteret conſecrationem tali maculatione poſitâ.

Sed reſpectu creaturarum.

60. DICO 2. Non ſolùm eſt indelebilis per ordinem ad cauſas ſecundas actu productas, ſed etiam per ordinem ad cauſas producibiles. Primum probo: quoniam de fide eſt, quòd character ſit indelebilis: ergo de fide eſt, quòd Deus illum ſaltem in hac vita ſemper conſeruet: atqui Deus res conſeruat connaturali modo: connaturalis autem modus eſt, vt illum conſeruet ſine contrario, alioqui non connaturaliter, ſed violenter illum conſeruaret: cùm igitur illum conſeruet in quouis ſubiecto varijs multiplicibuſque diſpoſitionibus affecto, ſignum eſt, quòd ille cum nulla forma ex his quæ in nobis ſunt, contrarietatem habeat, ac proinde indelebilis eſt reſpectu eorum. Confirmatur: Nam ſi cum aliqua forma deberet habere contrarietatem, maximè cùm peccato: ſed cum hoc non habet, cùm conſeruetur etiam in peccatore: ergo.

61. Secundum ſic oſtendo. Nulla videtur poſſibilis qualitas, quæ ſit deſtructiua characteris: nam vel hæc eſſet deſtructiua morali-

ter; & hęc non poſſet eſſe niſi peccatum, à quo tamen de facto non deſtruitur; vel phyſicè & hæc non apparet, quæ eſſe poſſit. Cuius ratio à priori eſt: quia character eſt forma perficiens animam in ordine ad eſſe ſupernaturale: at nulla qualitas poteſt phyſicè eſſe contraria ipſi eſſe ſupernaturali. Minor probatur tum à paritate: quia nulla qualitas naturalis eſt contraria eſſe naturali ſubiecti, in quo recipitur: vnde quia quantitas perficit ſubſtantiam materialem in ordine ad eſſe ſimpliciter, nullum habet contrarium, quæ propterea eſt coæua materiæ. Tum à priori: quia eſſe eſt primum ſubiectum & ſuſtentaculum accidentium: ergo nequit deſtrui ab illis, cùm nulla forma ſit deſtructiua ſui ſubiecti, alioqui eſſet deſtructiua ſui ipſius. Cùm igitur character perficiat animam in ordine ad eſſe ſupernaturale, induit eandem conditionem cum ipſo eſſe ſupernaturali: igitur ſi ipſum eſſe ſupernaturale nulli opponitur, neque character opponetur.

62. DICES. Gratia perficit animam in ordine ad eſſe ſupernaturale, & tamen habet contrarium peccatum. Reſp. Gratiam non ſolùm eſſe formam phyſicam, ſed etiam moralem: eſt enim amicitia inter nos & Deum: opponitur igitur peccato, non vt forma phyſica, ſed vt forma moralis. Character autem neque vt phyſica, neque vt moralis forma opponitur peccato, cùm non ſit amicitia inter nos & Deum, ſed ſignum tantùm acceptæ poteſtatis.

Etiam in futura vita indelebilitas ineſt animæ.

63. Ex his deducitur, characterem non modò indelebiliter ineſſe animæ in hac vita, ſed etiam in futura, quamuis hoc ſecundum non ſit de fide. Ratio eſt: quia neque in futura vita habet contrarium, à quo deleri poſſit, & alioqui Deus rem ſemel conditam nunquam corrumpit, niſi exigentibus cauſis ſecundis, vnde ſi baptizatus, aut ordinatus vita functus reuiuiſceret, non poſſet rebaptizari, nec reordinari, & conſecrando conficeret; ſecus ſi tantùm corpus aſſumeret: ita S. Thom. loco præcitato ar. 5. ad 3. & cum eo reliqui ſcholaſtici. Legatur Mayro. in 4. diſt. 8. ar. 2. quamuis in alia vita non maneat cum poteſtate muneris exercendi, quia ibi ceſſat finis; manet tamen vt S. Thom. teſtatur, in ſignum prętęritæ poteſtatis, beatis quidem ad gloriam & decorem, damnatis autem ad pœnam & ignominiam.

S. Thomas.

Mayronus.

S. Thomas.

64. DICES. Character eſt forma ſupernaturalis: ergo nequit cognoſci niſi notitia ſupernaturali: ſed damnati nullam habent notitiam ſupernaturalem, nam hęc datur ex meritis Chriſti, cuius damnati non ſunt capaces, cùm ſint in termino, ergo. Mayron. in 4. diſt. 7. qu. 5. ar. 2. negat primam conſequentiam, putat enim naturaliter cognoſci à damnatis, à quibus etiam diſcurſiuè cognoſcitur Trinitas, cuius character eſt repręſentatiuus. Sed contrà: quia omnis forma ſupernaturalis eſt extra ſphęram potentiæ naturalis, alioqui naturaliter poſſet Angelus cognoſcere incarnationem.

Mayronus.

65 Reſp. Igitur 1. duplicem eſſe notitiam ſupernaturalem, alteram ordinatam ad ſalutem, & huius capaces non ſunt damnati; Alteram ordinatam ad pœnam qualis eſt notitia characteris in ſignum acceptæ poteſtatis, & huius damnati ſunt capaces, vt magis confundantur, quòd accepta poteſtate ſint malè vſi. Reſp. 2. characterem non cognoſci intuitiuè à damnatis, quo pacto nequit cognoſci, niſi notitia ſupernaturali, ſed abſtractiuè & fide humana, quomodo non petit cognoſci notitia ſupernaturali.

Alicuius cognitionis ſupernaturalis capaces eſſe dānatos.

Characterē abſtractiuè tantùm cognoſci à damnatis.

SECTIO VI.

Quot ſint proprietates Characteris?

66. QVATVOR aſſignat Mayro. loco præcitato: eſſe ſignum naturaliter repręſentatiuum Trinitatis, ad cuius inuocationem imprimitur: eſſe rememoratiuū ſacramēti ſuſcepti: eſſe aſſimilatiuum hominum eiuſdem familiæ Chriſti: eſſe diſtinctiuum eorundem ab alijs, qui eiuſdem familiæ non ſunt. Scotus in 4. diſt. 6. q. 9. §. *Hic intelligendum*, præter tres vltimas, aſſignat alias duas, eſſe conformatiuum Chriſto, quam etiam aſſignat S. Thom. 3. part. quæſt. 63. artic. 3. & obligatiuum Deo. Alenſ. Altiſid. & alij aſſignant hanc aliam, quòd ſit diſpoſitiuus ad gratiam.

Mayronus aſſignat 4.

Scotus alias duas.

S. Thomas. Alenſis. Altiſid.

67. DICO 1. Nullus character eſt naturale ſignum Trinitatis. Fundamētum eſt: quia dupliciter poteſt aliquid eſſe naturale ſignū alterius, vel vt effectus repręſentans cauſam, vel vt cognitio exprimens obiectum: neutro modo character eſt ſignum Trinitatis. Non primo: quia nullus effectus eſt à Deo vt trino, ſed vt vno, quippe cùm nulla relatio ſit Deo principium agendi ad extra, ſed natura: effectus autem non repręſentat cauſam, niſi ſecundùm eam perfectionem, à qua formaliter proficiſcitur, cùm non repręſentet niſi arguitiuè, quantum arguit perfectio ipſa effectus producti. Non ſecundo: quia character non eſt cognitio.

Nullus character eſt naturale ſignum Trinitatis.

68. DICO 2. Nullus character eſt phyſicè diſpoſitiuus ad gratiam, ſed tantùm moraliter ex diuina ordinatione: Eſt Marſil. in 4. q. 4. art. 1. poſt 7. concluſ. ad 3. Gabr. diſt. 6. qu. 2. art. 1. Notabili 2. Probatur. Si character eſſet phyſica diſpoſitio ad gratiam, gratia non eſſet ita connaturaliter in Angelis beatis, & antiquis Patribus non habentibus characterem, ſicut eſt in reliquis beatis characterem habentibus, tum quia deberet character in peccatore & damnato corrumpi; nam ablata forma, ceſſat phyſica diſpoſitio ad illam.

Nec niſi moraliter diſpoſitiuus ad gratiam. Marſilius. Gabriel.

69. DICO 3. Character non eſt propriè ſignum obligatiuum, ſed poteſtatis acceptę, ad quam conſequitur obligatio. Fundamentum eſt: quia character primariò non ordinatur ad obli-

Eſt ſignum acceptæ poteſtatis.

ad obligandum, sed ad obsignandum & habilitandum subiectum ad actiones sacras, ad quod consequitur obligatio in Deum, sicut ad quoduis beneficium sua specialis consequitur obligatio.

Proprietates illius.

70. Dico 4. Character est configuratiuus Christo, assimilatiuus eiusdem Religionis, distinctiuus ab alijs, & signum suscepti sacramenti. Fundamentum est: quia character ex

S. Thomas.

S. Thom. loco præcitato, est quædam participatio characteris Christi; nam sicut Christus obsignatus increato charactere verbi, est habilis principaliter ad exercendas omnes operationes diuinas, ita Christianus obsignatus charactere Baptismi, Confirmationis, & Ordinis fit habilis ministerialiter ad exercendas easdem operationes diuinas, & consequenter character configurat nos Christo in exercendis diuinis actionibus.

71. Addit Aureol. in 4. dist. 4. qu. 1. art. 3. propos. 2. hanc conformationem nostri ad Christum medio charactere in eo consistere, quòd character sit propria species, & specialis imago animę Christi: distinguit enim duplicem similitudinem, alteram, quæ est principium cognoscendi vt *Quo*, qualis est species intentionalis, quę non cognita ducit in cognitionem alterius: Alteram, quæ est principium cognoscendi, vt *Quod*, quæ cognita ducit in cognitionem rei, cuius est similitudo: character est specialis similitudo animæ Christi, non primo, sed secundo modo. Probat. 1. ex illo ad Galat. 3. *Omnes, qui baptizati estis, Christum induistis*, induimus autem in Baptismo etiam informi Christum, quia ipsius animæ similitudinem medio charactere recipimus. Secundò ex illo ad Roman. 8. *Quos præscinit, hos & prædestinauit conformes fieri imaginis Filij sui*: ergo character est aliqua imago & similitudo Christi in nobis deriuata.

Ad Galat. 3.

Ad Rom. 8.

72. Cætera patent: Nam character configurat nos Christo: ergo assimilat nos sub eodem signo, & consequenter distinguit ab alijs, qui non sunt hoc signo muniti est autem character signum suscepti sacramenti, Angelis quidem & animabus separatis immediatè per seipsum, hominibus verò media externa ceremonia.

Charactere non esse actiuum.

73. Ex his patet, characterem non esse actiuum, quia non ordinatur ad agendum, sed ad consignandum, & distinguendum, velut sceptrum & corona, quæ solùm ornant & dignificant, ideoque potestas, quam præbent, non est physica, sed moralis.

74. Adhuc supereſt difficultas, an hanc configurationem, seu similitudinem, quam character sacramentalis habet cum Christo, habeat ex natura sua, an ex voluntate extrinseca Dei. Ex voluntate extrinseca Dei eam habere sentiunt, qui docent, characterem non esse signum naturale, sed ad placitum, ex sola institutione diuina significans: Ita Suar. 3. p. tom. 3. disp. 11. sect. 2. & 3. & alij. Cuius sententiæ fundamentum esse potest: quoniam vt posset character natura sua nos conformare & assimilare Christo, deberet esse naturalis similitudo Christi: non apparet autem, quo pacto possit character esse naturalis similitudo Christi: ergo non potest character natura sua nos conformare & assimilare Christo. Maior constat: quia non potest natura sua nos assimilare Christo, nisi ponendo in nobis formalem similitudinem Christi: non potest autem ponere in nobis formalem similitudinem Christi, nisi illam formaliter habeat in se, cùm nulla forma præbere possit effectum formalem, nisi illum formaliter contineat. Minor primi syllogismi probatur: nam vel hæc similitudo Christi est intentionalis vel realis. Non intentionalis: quia hæc aut esset species expressa, aut impressa Christi: atqui character sacramentalis neque est species impressa, neque expressa, cùm nec sit cognitio, nec ordinetur ad cognoscendum, sed tantùm ad consignandum subiectum. Confirmatur, quia si esset species impressa vel expressa Christi, damnati haberent speciem impressam, vel expressam de Christo: quod falsum est, nam Christus est compositum ex natura humana & subsistentia verbi. Vnde si damnati haberent speciem de Christo, haberent speciem de persona verbi. Nec est similitudo realis: quia non videtur quæ realis similitudo Christi nobis communicari possit: quia cùm realis similitudo Christi debeat realiter exprimere Christum; cumque Christus sit compositum ex humanitate & subsistentia verbi, non videtur dari posse similitudo creata, realiter repræsentans personam Christi.

75. Contrà verò alij docent, hanc configurationem & similitudinem cum Christo habere characterem sacramentalem ex se. *Quę sententia mihi magis probatur.* Ratio, quæ me mouet, est, quoniam si character sacramentis non haberet ex se hãc vim configurandi & assimilandi nos Christo, non esset maior ratio, cur Deus ad talem effectum potiùs vteretur charactere, quàm quauis alia qualitate. Quẽadmodum ob eandem rationem docent communiter Theologi, gratiam habitualem suapte natura esse iustificatiuam subiecti, quia alioqui non esset maior ratio, cur Deus ad iustificandos homines adhiberet talem formam, & non aliam. Ratio verò à priori est: quia Deus, vt inductione constat, semper operatur effectus per causas secundas modo connaturaliori: connaturalior autem modus est, vt character non ex extrinseca voluntate & beneplacito Dei, sed ex natura sua configuret & assimilet nos Christo: igitur si talis naturæ character est possibilis, de facto concedendus est.

Ex sua natura, habere configurationem cum Christo.

76. Tota igitur controuersia est, an talis character sit possibilis. Cæterum non puto, illum esse possibilem per modum speciei impressę, vel expressæ, vt argumentum pro priori sententia allatum probat; sed per modum proprietatis, quæ cognita abstractiuè ducit in notitiam Christi: eo modo, quo quæuis proprietas cognita ducit in notitiam abstractiuam naturæ, cuius est proprietas: sic fu-

mus

mus ducit in abſtractiuam cognitionem ignis, riſus hominis in abſtractiuam notitiam rationalitatis; mœror vultus in abſtractiuam notitiam doloris. Ita character poſſet eſſe ſingularis proprietas vnionis hypoſtaticę, quæ cognita ducat in abſtractiuam notitiam eiuſdem vnionis. Neque eſt neceſſe hanc abſtractiuam cognitionem vnionis hypoſtaticę concedere damnatis, quia illi characterem non cognoſcunt intuitiuè & in ſe, ſed abſtractiuè & fide humana.

77. DICES. Alio modo ſubiectum conſignat character baptiſmalis, ac reliqui confirmationis, & ordinis. Nam character baptiſmalis conſignat baptizatum per modum famuli famulantis ſub eadem familia Chriſti; Confirmationis per modum militis militantis ſub eodem vexillo Chriſti; Ordinis per modum miniſtri diſpenſantis bona Chriſti: ergo non poſſunt tam diuerſę proprietates exprimi per ordinem ad eandem formam. Reſp. Negando conſequentiam: nam poſſunt huiuſmodi proprietates exprimi ex diuerſo modo tendendi ad eandem formam: ſicut omnes externi affectus animi ducunt ad cognoſcendam eandem animam, diuerſo tamen modo, ex diuerſa tendentia ad illam. Diuerſo quippe modo ducit in cognitionem animæ affectus triſtitiæ, atque affectus gaudij. Pari modo poſſent iſti characteres diuerſo modo ducere in abſtractiuam notitiam Chriſti, ex diuerſo modo tendendi ad illum.

78. Ex dictis patet ad fundamentum oppoſitę ſententię, & ad ipſius Confirmationem Reſp. 1. nullum eſſe abſurdum in damnatis eſſe abſtractiuam notitiam Chriſti, ſicut ex miraculis, quæ Chriſtus in atteſtationem ſuæ deitatis faciebat, dæmones veniebant in abſtractiuam notitiam Chriſti. Reſp. 2. neque hanc abſtractiuam notitiam Chriſti damnatos habere ex vi cognitionis characteris: quia cùm illum non cognoſcant intuitiuè, ſed tantùm abſtractiuè per fidem humanam non neceſſariò ex tali cognitione perueniunt in notitiam Chriſti.

SECTIO VII.

An Chriſtus & Beata Virgo habeant characterem.

Mayronus. 79. PRIMA ſententia Mayron. in 4. diſt. 7. qu. 5. ar. 13. docentis, Chriſtum habuiſſe omnes characteres in inſtanti ſuæ conceptionis, beatam autem Virginem non omnes, ſed qui ſuæ naturę conueniebant. Primò quia character eſt dignitas & ornamentum animæ: ſed anima Chriſti inter omnes animas fuit ornatiſſima. Secundò. Idem eſt ſignum Ducis & exercitus: ſed Chriſtus eſt Dux militię Chriſtianæ: ergo eſt eodem ſigno inſignitus, quo eius milites. Tertiò. Chriſtus ſuſcepit materialem characterem circumciſionis, vt eſſet ſimilis Patribus: ergo & characteres ſpirituales ſacramentorum, vt eſſet ſimilis fratribus.

80. SECVNDA ſententia eſt aliquorum apud Alenſem 4. p. qu. 8. membr. 8. art. 1. §. 11. & S. Thom. in 4. diſt. 4. q. 1. ar. 3. quæſtiuncula 5. affirmantium, in Chriſto eſſe tantùm characterem Ordinis, cùm ſit ſummus ſacerdos. *Alenſis. S. Thomas.*

81. TERTIA eſt Alenſ. S. Thom. Richardi in 4. diſt. 5. a. 2. q. 4. Gabriel. diſt. 6. q. 2. dubitatione 6. & reliquorum negantium de Chriſto. Pro cuius ſententię explicatione, *Alenſis. S. Th. Richardus. Gabriel.*

82. DICO 1. In Chriſto nullus eſt character. Fundamentum eſt, quia proprietates omnium characterum ſacramentalium repugnant Chriſto, & aliunde Chriſtus eminentiori charactere increato verbi inſignitus eſt. Antecedens probatur: nam vel character conſignat ſubiectum in famulum Dei: Chriſtus autem, cùm ſit naturalis Filius Dei, non poteſt eſſe famulus Dei. Quapropter præcedente tomo diſp. 28. negauimus, Chriſtum, etiam vt hominem, dici poſſe ſeruum Dei, quia ſeruitus propriè ſumpta repugnat cum filiatione naturali. Vel conſignat ſubiectum in militem Chriſti: Chriſtus autem, cùm ſit totius Chriſtianæ militiæ Dux, non poteſt eſſe miles: nam miles dicitur, qui ſub alterius vexillo & ductu militat: Chriſtus autem ſub nullius ductu & vexillo militat, cum ſit ſupremus Dux, ſub cuius vexillo omnes Chriſtiani militant. Vel demum character ſubiectum conſignat in miniſtrum Chriſti, ad diſpenſanda bona ipſius Chriſti: repugnat autem, Chriſtum eſſe miniſtrum in diſpenſatione ſuorum bonorum, cùm ſit naturalis & legitimus dominus omnium ſupernaturalium bonorum. *In Chriſto nullus eſt character: Supponit; imperfectionem.*

83. DICO 2. Probabile eſt, beatam Virginem habuiſſe characterem Baptiſmi, & Confirmationis. De charactere Baptiſmi probabile putat Gabr. Fundamentum eſt: beata Virgo fuit capax gratiæ ſacramentalis, præſertim Euchariſtiæ, quam, vt multi teſtantur, quotidie ſumebat, & Confirmationis: ergo probabile eſt, habuiſſe characterem baptiſmalem, qui capacitatem tribuit ad gratiam ſacramentorum participandam. Antecedens probatur: Quia beata Virgo non ſtatim in ipſa conceptione accepit omnem gratiam, ad quam fuit electa, vt falſò Gabr. cum quibuſdam cenſuit, ſed illam proprijs meritis ſucceſſiuè ſibi comparauit; ergo ſicut fuit capax gratiæ extra ſacramenta, ita & in ſacramentis: vnde per Baptiſmum & Confirmationem non ſolùm accepit characterem, ſed etiam augmentum gratiæ. Cæterùm non fuit in Virgine character ordinis, quia fœmina iure naturę eſt incapax prælationis ſupra populum, quam prælationem ordo ſacramentalis præſupponit. *B. Virginem habuiſſe characterē baptiſmi & confirmationis. Gabriel.*

84. Reſp. ad primum, nego characterem facere ad dignitatem & ornamentum ſimpliciter, ſed ſuppoſita aliqua imperfectione vt conſtat ex aſſertione prima: & alioqui Chriſtus ratione *Gabriel.*

ſtus ratione vnionis hypoſtaticę erat habiliſſimus tam ad recipienda quàm ad communicanda bona ſupernaturalia, propter quos fines nobis infunduntur characteres.

85. Ad 2. Nego maiorem, quando vexillum ducis eſt altioris ordinis, quàm queat ab exercitu participari, vt eſt vexillum Chriſti fundatum in charactere increato.

86. Ad 3. Nego conſequentiam: etenim paſſus eſt circumciſionem, vt legem ſeruaret, non vt charactere ſignaretur propter quod voluit etiam à Ioanne baptizari, vt legem, quam erat de Baptiſmo laturus, in ſeipſo adimpleret Matt. 3.

87. Ad fundamentum ſecundæ ſententiæ concedo, Chriſtum fuiſſe ſummum ſacerdotem, ſed charactere increato verbi, qui eminenter, & abſque vlla imperfectione continet creatum characterem Ordinis.

SECTIO VIII.

An ſinguli characteres ſint diuerſæ ſpeciei inter ſe?

88. OMNES ferè vt certum ſupponunt, characteres Baptiſmi, Confirmationis & Ordinis ſpecie diſtingui, cò quòd ad diuerſa munia deſtinentur. Difficultas eſt, de characteribus ordinis, in qua duplex eſt controuerſia. Altera, an ſinguli ordines ſuum imprimant characterem: Altera, poſito, quòd ſinguli ſuum imprimant characterem, an omnes ſpecie diſtinguantur inter ſe?

Sotus. Vaſquez. Nauarrus.

89. Quoad primam, Sotus in 4. diſt. 24. q. 1. ar. 4. concluſ. 7. Vaſquez 3. p. tomo 3, diſp. 237. cap. 2. Nauarrus in ſumma cap. 22. nu. 18. & alij negant, ordines minores eſſe propriè ſacramentum, & conſequenter gratiam, aut characterem imprimere; ſed eſſe ſacramentalia ab Eccleſia inſtituta vt diſpoſitiones ad presbyteratum.

Durandus. Caietanus.

90. Durand. quæſt. 2. Caiet. tom. 1. opuſculorum, tract. 11. negant etiam de Subdiaconatu & Diaconatu, ſolumque Presbyteratum docent, eſſe ſacramentum, & characterem imprimere. Fundamentum eſt: quia nullam habent certam formam, certamque materiam, nam tempore Apoſtolorum conferebantur per manuum impoſitionem, nunc per Euangeliorum traditionem.

Singulos Ordines eſſe ſacramenta. S. Thom. Bonauentura. Paludanus

91. S. Tho. in 4. diſt. 24. q. 1. art. 2. quæſtiuncula 2. Bonauent. Palud. & alij tam antiquiores, quàm recentiores affirmãt, ſingulos ordines eſſe vera ſacramẽta à Chriſto inſtituta, ſuumque characterẽ imprimere; *Quæ ſententia verior eſt & amplectenda.* Fundamentum eſt: quia omnes ſunt initerabiles, non ſecus ac presbyteratus: ſunt autem initerabiles ratione characteris, quem imprimunt.

Concilium Florentin.

Confirmatur: quia Florenti. ſacramentum ordinis appellat ſextum ſacramentum, nec tantùm presbyteratus, ſed reliquorum etiam materias, formaſque aſſignat.

92. DICES. Ergo non vnum, ſed ſeptem ſunt ſacramenta ordinis. Sed negatur ſequela: quia ſacramentum ordinis non eſt vnum vnitate ſimplicitatis aut compoſitionis, ſed attributionis, quatenus omnia ad vnum ſupremum ordinem presbyteratus referuntur. Præterea in ſingulis ordinibus ſpecialis traditur poteſtas.

93. Ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ diſtinguo Antecedens: nullam habet certam materiam, certamque formam in ſpecie, concedo; in genere, nego: iuxta ea, quæ dicta ſunt diſp. 2. ſect. 4. ex quo patet ad probationem antecedentis.

94. Quoad ſecundam controuerſiam negant aliqui, characteres ordinis eſſe diuerſæ ſpeciei inter ſe, ſed omnes eſſe vnam ſimplicem qualitatem, quæ inchoata per primum, perficitur per ſupremum ordinem presbyteratus.

Singulorum characteres ſpecie inter ſe differre. Bonau. Scotus.

95. Bonauent in 4. diſt 24. art. 3. q. 2. Scotus ibidem, & alij affirmant, ſingulos ſpecie differre inter ſe: *Quæ ſententia probabilior eſt & ſequenda.* Fundamentum eſt, tum quia ſinguli ordinantur ad diuerſa munia exercenda: tum maximè, quoniam ſi omnes eſſent vna ſimplex qualitas, explicari non poſſet, quo pacto character ſacerdotalis virtute contineat reliquos inferiores: nam illos continere certum eſt, quod & docuit S. Thom. loco citato quæſtiunc. 5. & conſtat ex eo, quia ſi quis ſacerdotium ſuſciperet, priuſquam ſuſciperet alios ordines inferiores, ſuſceptus ordo teneret, ſicque ordinatus validè, quamuis non licitè, conſecraret. Quod fieri non poſſet, niſi ſacerdotium virtute contineat reliquos inferiores ordines. Aſſumptum probatur: quia non alio modo ſupremus ordo contineret inferiores, quàm continendo formaliter eos gradus qualitatis, quos inferiores characteres imprimunt: ſicut dicitur calor vt octo continere reliquos gradus caloris, quia illos continet formaliter, (ſuppono gradus qualitatis eſſe homogeneos:) ſed non poteſt hoc modo ſupremus ordo cõtinere inferiores, alioquin non poſſent inferiores ſuppleri in eo, qui ſuſcepto ſupremo omiſit inferiores: ſiquidem illi formaliter continerentur in ſupremo: ſicut non dicuntur ſuppleri inferiores gradus caloris in calore vt octo, quia in illo formaliter continentur. Alio ergo modo dicitur ſuperior ordo continere inferiores, quia ſcilicet eſt perfectioris naturæ & entitatis, quo pacto non eſt aptus facere vnum cum illis, quia non comparatur ad illos vt actus ad potentiam, ſed vt qualitas perfectior ad imperfectiorem, quod neceſſariò ſupponit diuerſitatem ſpecificam, adeoque ineptitudinem ad faciendam vnam qualitatem perfectiorem.

S. Thomas.

Quomodo ſupremus Presbyteratus character contineat inferiorum ordinum characteres.

SECTIO IX.

An Episcopatus nouum imprimat characterem à sacerdotali distinctum?

Altisidior. Goffredus. Durandus. Scotus. Petrus Soto Bellarmin.

96. AFFIRMANT Altisid. & Goffre. 4 p. c. 1. Duran. in 4. dist. 24 q. 6. Scotus vtramque partem probabilem defendit. Ex recentioribus Petrus Soto lect. 4. de sacram. Ordinis. Bellarm. lib. 1. de sacram. Ordinis c. 5. & Canonistæ communiter. Fundamentum est: quia in Episcopatu traditur specialis potestas conferendi sacramentum Confirmationis & Ordinis, quæ non traditur in presbyteratu: vbi autem est specialis potestas, ibi est nouus ordo character, hac enim de causa in alijs ordinibus characteres distinguimus.

96. Secundò in presbyteratu confertur gratia, vt sacerdos dignè ministrare valeat sacramenta: ergo etiam in Episcopatu, vt Episcopus dignè ministrare valeat sacramenta Confirmationis & Ordinis.

S. Thomas Sotus. Caietanus. Bonauent. Aureolus. Argentin.

98. Negant verò S. Thom. in 4. dist. 24. qu. 3. ar. 2. Sotus qu. 2. ar. 3. & cæteri Thomistæ. Vnus tantùm subdubitat Caiet. tom. 1. opusculo. tract. 11. Idem docent Bonau. in 4. dist. 24 ar. 4. q. 3. Aureo. ar. 2. Argent. art. 4. & reliqui Theologi communiter, à quibus recedendum non est.

Ex S. Aug.

98. Probatur 1. Ex August. in quæstionibus veteris & noui testamenti c. 101. *Quid est*, inquit, *Episcopus, nisi primus Presbyter, hoc est summus sacerdos?* idque colligit ex Apostolo 1. ad Timoth. 3. vbi promiscuè loquitur de Episcopis & Presbyteris. Et Ambro. in Epistola ad Ephes. 4. Vbi ex eo, quòd Apostolus Timotheum à se creatum Presbyterum vocat Episcopum, probat, primos Presbyteros vocatos fuisse Episcopos. Demum concludit, non ordine, sed merito Episcopum vocari.

1. ad Tim 3. S. Ambros.

99. Secundò. Si Episcopatus characterem imprimeret, non septem, sed octo forent ordines contra Ecclesiæ sensum.

100. Tertiò. Omnes ordines referuntur ad Eucharistiam, & penes diuersos actus ad illam distinguuntur. Cùm igitur Episcopatus, nec sit sacerdotali inferior, cùm non subseruiat sacerdoti; nec sacerdotali superior, quia summa potestas, quæ per ordines datur, est, conficere corpus Christi, in qua sacerdos est æqualis Episcopo; & licet Episcopus superaddat potestatem iurisdictionis, non pænes illam sumitur distinctio ordinum, alioqui etiam papatus esset distinctus ordo. Quòd autem Episcopatus superaddat specialem potestatem conferendi chrisma, sacrosque ordines, quos simplex sacerdos non potest, non arguit nouum characterem à sacerdotali distinctum, sed moralem dumtaxat extensionem prioris ad eos actus validè exercendos; etenim cùm character non sit physica, sed moralis potestas ad actus ordinis exercendos, potuit ex institutione Dei character sacerdotalis ad ea tantùm restringi, quæ per se solùm conducunt ad legitimam Christi corporis consecrationem: quia igitur chrisma & ordines conferre, per se non conferunt ad legitimam potestatem conficiendi corpus Christi, potuit Deus sacerdotalem characterem ita limitare, vt non nisi accedente Episcopali potestate, quæ est sola potestas dignitatis & iurisdictionis, ad eos actus extendere: sic enim saluatur, quo pacto Episcopatus non sit distinctus Ordo, & simplex sacerdos non valeat sacros ordines conferre: quia licet character physicè sit idem, non est tamen idem moraliter, eò quòd Deus illum limitauit, vt non nisi in Episcopo haberet actum secundum conferendi ordines, & ministrandi sacramentum confirmationis.

101. Quartò. Si Episcopatus imprimeret distinctum characterem, sequeretur, posse aliquem fieri Episcopum, antequam fieret sacerdos, & exercere quidquid sacerdos potest, siquidem Ordo superior non pendet, vt suum imprimat characterem ab inferiore: nam posset quis suscipere sacerdotium absque Diaconatu, & validè exercere quidquid Diaconus & sacerdos potest, quia Ordo superior virtute continet inferiorem, cùm igitur character Episcopalis non possit esse sacerdotali inferior, erit illo superior, adeoque poterit, quidquid potest character sacerdotalis.

102. Ad fundamenrum oppositæ sententiæ dico, ideo ex collatione potestatis Episcopalis non argui nouum characterem à sacerdotali distinctum, quia potestas Episcopalis non est per se primò ordinata ad conficiendum Eucharistiam, penes quam distinguuntur ordines, & alioqui character sacerdotalis cum morali dumtaxat extensione sufficiens est ad exercenda ea, quæ supperaddit potestas Episcopalis; cùm enim character sacerdotalis eminenter contineat omnes characteres, & alioqui ad excercendos actus Episcopales non requiratur character sacerdotali perfectior, rectè poterit sacerdotalis cum morali dumtaxat deputatione extendi ad ea, quæ superaddit potestas Episcopalis.

103. DICES. Ergo neque sunt necessarij characteres inferiores, cùm solus sacerdotalis sufficiat ad exercendos omnes actus ordinum inferiorum. Resp. Nego sequelam. Tum quia inferiores characteres requiruntur vt dispositiones ad sacerdotium: tum quia singuli characteres inferiores exercere possunt suos actus, ad quos ordinantur, independenter à sacerdotali: at Episcopus nequit exercere suum actum absque charactere sacerdotali, qui cùm sufficiat ad actus Episcopales, cùm non sit illis inferior, non erit necessarius alius distinctus. Pari ratione nec erit necessaria distincta gratia ab ea, quę confertur in charactere sacerdotali, alioqui er-

iam Papatus & Patriarchatus eſſent ſacramenta. Quamuis ſi ſermo ſit de gratia per modum auxilij, illa non tantùm Papæ & Patriarchis, ſed omnibus Eccleſiæ Prælatis confertur, ad meliùs faciliusque ſua munia obeunda: Verùm hæc ſicut non arguit diſtinctum ſacramẽtum, ita nec diſtinctum characterem. Cęterùm dicitur Epiſcopatus ordo, ſumpto ordine non pro ſacramento imprimente characterem, ſed pro dignitate & gradu Eccleſiaſtico.

Epiſcopatus non bene dicitur modificare ac perficere characterem presbyteratus.

104. Nec minus improbabilis eſt aliorum opinio aſſerentium, quòd etſi Epiſcopatus non addat nouum characterem, modificat tamen & perficit priorem: nam cùm character ſit qualitas, non videtur, qua ratione poſſit perfici & modificari, niſi per additionem noui gradus: porrò nouus gradus additus priori, non poteſt ſubiectum perficere, niſi in ordine ad ea, ad quę ſubiectum vi præcedentis gradus erat ordinatum: quia cùm gradus ſint homogenei, ſubiectum perficiunt in ordine ad eundem terminum. Si verò character eſt indiuiſibilis, non ſuſcipiens intenſionem, minùs probabiliter dicitur, vnus modificari per alium, ſed potiùs vterque diuerſum conſtituere characterem.

SECTIO X.

Quam diſpoſitionem requirant ſinguli characteres in ſubiecto vt in eo imprimantur?

105. DIco 1. Character Baptiſmalis per ſe nullam requirit diſpoſitionem: conſtat in paruulis. In adultis verò ſufficit voluntas ſuſcipiendi ſacramentum.

106. DIco 2. Character baptiſmalis neceſſariò ſupponitur ad reliquos: Ett S. Thom. 3. p. q. 63. ar. 6. & q. 72. a. 6 & omnium Scholaſticorum in 4. diſt. 7. Ratio eſt: quia character baptiſmalis eſt primus ingreſſus ad reliquos. Vnde nihil imprimeret ſacramentum Confirmationis, & Ordinis in non baptizato. Character verò Confirmationis non neceſſariò, ſed de congruo tantùm requiritur ad characterem Ordinis, ſicut & character Ordinis inferioris ad characterem Ordinis ſuperioris: Vnde per ſaltum ordinatus in ordine ſuperiori, non debet in eo iterum ordinari, ſed tantùm prætermiſſum ſupplere: decreuit Innocentius III. cap. *de clerico per ſaltum promoto*; Et docet S. Thom. in 4. diſt. 7. q. 2. ar. 2. quæſtiuncula 3. & diſtinct. 24. qu. 1. art. 2. ad q. 5.

Innocentius tertius. S. Thomas.

107. DIco 3. Character baptiſmalis poteſt à quouis imprimi. Ex Florent. in decreto de Baptiſmo aſſerente, in caſu neceſſitatis, non ſolum ſacerdotem & Diaconum, ſed etiam laicum & mulierem, imò paganum, & Hæreticum baptizare poſſe, dummodo formam Eccleſiæ ſeruet, & facere intendat, quod facit Eccleſia. Et quamuis Concilium definiat in caſu neceſſitatis, extenditur tamen ad omnem caſum ex communi ſenſu & interpretatione Eccleſię, ex quo colligimus, hanc fuiſſe inſtitutionem Chriſti.

Characterè baptiſmalem poſſe à quouis imprimi. Conc. Flor.

108. DIco 4. Longè probabilius eſt, characterem Confirmationis ex commiſſione Pontificis imprimi poſſe à ſimplici ſacerdote, non autem à Diacono; tametſi ordinarius eius miniſter ſit Epiſcopus, etiam excommunicatus, degradatus, Hæreticus.

Confirmationem à ſimplici ſacerdote conferri.

109. Aſſertio eſt S. Thom. 3. p. q. 72. ar. 11. ad 1. & in 4. diſt. 7. q. 3. ar. 1. quęſtiunc. 3. & ferè communis inter Doctores & canoniſtas, Excipe Bonauent. Durand. & Adrianum, qui negant, hoc ſacramentum cõmitti poſſe ſimplici ſacerdoti: in qua re dubius eſt Scotus.

S. Thomas. Bonauent. Durandus. Adrianus. Scotus.

110. Prior pars colligitur tum ex B. Gregorio lib. 3. Epiſt. 26. vbi poteſtatem miniſtrandi hoc ſacramentum conceſſit, in abſentia Epiſcoporum, Presbyteris Sardiniæ. Notandum autem eſt, citatum locum Gregor. malè legi, *vt Presbyteri etiam in frontibus baptizando, chriſmate vngere debeant*, cùm potiùs legendum ſit, *baptizatos*, alioqui nobis non faueret. Quòd autem ita legendum ſit, patet ex Epiſt. 9. in qua prohibet, ne Presbyter baptizatos vngat in fronte: In hac autem Epiſtola 26. concedit, quod Epiſtola 9. prohibuerat. Idem colligitur ex Ambro. ad Epheſ. 4. in quo dum refert, Ægyptios Presbyteros confirmaſſe in abſentia Epiſcoporum, talẽ vſum non reprobat. Tandem dum Cõcilium Arauſicanum primum & ſecundum, Toletanum 1. Florentinum, & Trident. docent, ordinarium miniſtrum huius ſacramenti eſſe Epiſcopum, tacitè indicant, extraordinarium eſſe poſſe alium.

S. Ambroſ. Concil. Arauſicanum Toletanum. Florentinũ. Trident.

111. Poſterior pars conſtat: quia cùm ex inſtitutione Chriſti ordinarius miniſter huius ſacramenti ſit ſolus Epiſcopus, & ex traditione Eccleſiæ habeamus, hanc poteſtatem delegatam eſſe ſoli ſacerdoti, non debemus temerè illam ad inferiores miniſtros extendere: cuius optimam rationem reddit S. Thom. quia ſicut ſolus ſacerdos habet directam poteſtatem in corpus Chriſti, verũ, ita & in corpus Chriſti myſticum, ad ſacramenta illi miniſtranda.

Non poſſe Confirmationem conferri à Diacono.

S. Thomas.

112. Hinc colligimus, irritum eſſe hoc ſacramentum, ſi conferatur à ſimplici ſacerdote abſque commiſſione Pontificis, quia cùm ex inſtitutione Chriſti ordinarius eius miniſter ſit ſolus Epiſcopus, ex eadem etiam inſtitutione colligimus, ordinarium eiuſdem ſacramenti miniſtrum, non poſſe eſſe alium ab Epiſcopo. Cæterùm communiter tenetur, hanc diſpenſationem fieri non poſſe, niſi à ſolo Papa, à quo tantùm legimus, in hoc diſpenſatum fuiſſe: neque in ijs, quæ ſunt Iuris diuini, debemus ſine ſufficienti traditione ad alios inferiores prælatos extendere.

Poſſe à ſimplici Presbytero:

113. Poſtrema pars communis eſt. Fundamentum eſt: quia confirmare, non eſt actus iuriſdictionis, ſed ordinis quippe cùm à nullo impediri poſſit, cùm immediatè pendeat à miniſtro vicem Chriſti gerente; ergo ſiue qui

Etiam à degradato Epiſcopo.

illum ministrat, sit excommunicatus, siue degradatus, semper verum efficiet sacramentũ.

Ordinum minorum characteres possunt à simplici sacerdote imprimi.

114. Dico 5. Possunt characteres ordinum minorum ex commissione Pontificis, etiam à simplici sacerdote imprimi. Fundamentum est: quia, vt rectè S. Thom. potest Pontifex, qui plenam habet potestatem, committere non Episcopo ea, quæ ad Episcopalem dignitatem pertinent, dummodo illa immediatam relationem non habeant ad verum corpus Christi: tales sunt ordines minores. Maior difficultas est de characteribus sacris, Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus, an possint ex commissione Pontificis, ab alio, quàm ab Episcopo imprimi.

Victoria.

115. Negatiua pars communior est: Victoria tamen in summa sacramentorum de sacramento ordinis affirmat, se legisse Bullam, in qua Pontifex quibusdam Abbatibus ordinis Cistercienſis concedebat potestatem conferendi Subdiaconatum: Idem affirmat Suar. disp. 11. sect. 3. de sacramentis in genere. Hanc Bullam, quæ est Innocentij VIII. refert Emanuel Rodericus tom. 1. qu. 18. ar. 3. vbi concedit etiam Diaconatum: Aureol. verò in 4. dist. 25. ar. 1. Vasq. disp. 243. c. 4. & alij docent etiam de Presbyteratu.

Suarez.

Emanuel.

Aureolus.

Vasq.

Diaconatum quoq;

116. Probabile mihi est, solùm Diaconatum & Subdiaconatum posse ex Pontificis commissione à simplici sacerdote conferri, ob citatam Bullam, quamuis ordinarius eius minister sit Episcopus, etiam excommunicatus, & Hæreticus: eò quòd ordinare, non sit Iurisdictionis, sed ordinis, qui quamuis impediri possit, ne legitimè fiat, impediri tamen non potest, ne validè fiat. Aduertat tamen ordinatus ab Episcopo nominatim excommunicato, aut publico percussore clerici, vel Hæretico, ipso facto esse suspensum ab executione ordinum.

Fœmina iure diuino est incapax ordinis.

117. Dico 6. Fœmina iure diuino est incapax ordinis, non autem vir, etiam ante legitimam ætatem, in qua solus Pontifex dispensare potest: Et in qua si quis sacris initietur, non tenetur ad votum castitatis, quod ex præcepto Ecclesiæ coniunctum est cum ordine sacro, nisi fortè ad perfectam ætatem perueniens id ratum habeat, vel in sacris ordinibus persistere velit. Primum habetur ex traditione Ecclesię. Et ratio est: quia fœmina est naturaliter subdita viro: igitur non est naturaliter capax prælationis supra plebem, quam secum adfert quiuis ordo. Secundum colligitur ex cap. *de clerico per saltum promoto.* Et docet Glossa ibidem, recipiturque communiter à Doctoribus: qui tamen ante legitimam ætatem ordinatus esset, suspensus maneret ab exequutione ordinum vsque ad legitimum tempus. Reliqua ab omnibus ferè recipiuntur.

Glossa.

DISPVTATIO VIII.

De causa instituente sacramenta.

SECTIO PRIMA.

An omnia sacramenta nouæ legis sint à Christo immediatè instituta.

Hugo Victorinus. Magister. Alensis. Bonauent.

1. PRIMA sententia negat, saltem extremam vnctionem fuisse à Christo institutam, sed ab Apostolis: Est Hugo. Victori. lib. 2. de sacram. p. 15. c. 2. Et Magistri in 4. dist. 23. c. 2. Alens. verò 4. p. q. 5. mẽb. 2. a. 1. & q. 9. memb. 1. & Bona. in 4. dist. 7. a. 1. q. 1. & dist. 23. a. 1. q. 2. qui non solũ negant, extremam vnctionẽ, sed etiam sacramentũ Confirmationis fuisse à Christo, imò nec ab Apostolis, sed post Apostolos instinctu Spiritus S. in Concilio Meldensi, vt Alens. ait, institutum. Fundamentum est: quia de neutro sacramento fit ab vllo Euangelista mentio: ergo neutrũ fuit à Christo institutum. Etenim cum sacramenta sint prima Ecclesiæ fundamenta, verisimile non est, ea ab omnibus Euangelistis, qui reliqua omnia Ecclesiæ substantialia diligentissimè narrant, omissa fuisse.

Concilium Meldense.

2. Confirmat Bonau. quia non decuit, Spiritum sanctum dari ante glorificationem Christi, ex illo Ioan. 7. *Nondum erat spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus*: post glorificationem autem Christi, quæ cõpleta est per Ascensionem, sicut Apostoli confirmati fuerunt absque sacramento in die Pẽtecostes, ita & ipsi alios absque sacramento confirmabãt.

Ioan. 7.

Sentent. affirmans vera. Conc. Trid.

3. SECVNDA sententia, quæ est reliquorum Scholasticorum communis in 4. dist. 7. & 23. affirmat, eaque definita est in Concilio Tridentin. session. 7. canon. 1. de sacramentis in communi, vbi: *si quis dixerit*, inquit, *sacramenta nouæ legis nõ fuisse omnia à Iesu Christo Domino nostro instituta* &c. *anathema sit.* Specialiter de extrema vnctione session. 14. cap. 1. docet, eam institutam fuisse à Christo Domino nostro. Et quidem apud Marcum 6. eam tantùm fuisse insinuatam, per Iacobum autem Apostolum fidelibus commendatam

Marci 6.

& pro-

& promulgatam. Nec refert, quòd concilium vsum non fuerit particula *immediatè*, propter quod Suar. disp. 12. sect. 1. Assertionem hanc non censet de fide: nam id ex fine & contextu apertè colligitur.

Suarez.

4. Confirmatur 1. Nam concilium de omnibus sacramentis nouæ legis æquè affirmat, ea instituta fuisse à Christo: sed de aliquibus certum est, ea immediatè à Christo instituta fuisse: ergo & de reliquis omnibus.

5. Confirmatur 2. Quoniam, vt rectè argumentatur Bellarm. lib. 1. de sacramentis in genere cap. 23. si definitio Concilij intelligeretur de mediata institutione sacramentorum, pari modo Christus dici posset institutor cæremoniarum, quæ ad sacramentorum solemnitatem adhibentur nam eas etiam Christus mediatè instituit: dando potestatem Ecclesiæ eas instituendi, cùm tamen earum, non Christus, sed Ecclesia dicatur à Concilio sess. 21. cap. 2. institutrix.

Bellarmin.

6. Quia verò totum fundamentum, quo contraria sententia nititur, cur non omnia sacramenta nouę legis sint à Christo immediatè instituta, est, quia non de omnibus fit ab Euāgelistis mentio, conandum nobis est probare, ea omnia, saltem implicitè in Euangelijs contineri. Et quidem Baptismus & Eucharistia expresè habentur Matt. vlt. & 26. Marci 14. & Lucæ 22.

Mentio in scriptura omnium.

Matt. vlt. & 26. Marci 14. Luc. 22. Ioan. 20.

7. Reliqua probantur: nam sacramentum Pœnitentiæ, colligitur ex illis verbis Ioan. 20. *Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Ex quibus tam perspicuis verbis*, inquit Trident. sess. 14. c. 1. *potestatem remittendi, & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles, post Baptismum lapsos, Apostolis, & eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, vniuersorum Patrum consensus semper intellexit.*

Conc. Trid

8. Sacramentum Ordinis institutum est in vltima cæna, quando *corpus, & sanguinem suum*, inquit Trident. sess. 22. de sacrificio Missę c. 1. *sub speciebus panis, & vini Deo Patri obtulit, ac sub earundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc noui testamenti sacerdotes constituebat, vt sumerent, tradidit.* Quod apertè colligitur ex illis verbis, Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Completum verò fuit hoc ipsum sacramentum quoad potestatem in corpus mysticum Ioann. 20. cùm tradita illis est potestas remittendi, retinendique peccata, vt Concilium Senonense testatur decreto 10. de sacramento Ordinis.

Trident.

Luc. 22.

Ioan. 20.

Conc. Senonense.

9. Matrimonium verò colligitur ex Matt. 19. & Marci 10. *Quod ergo Deus coniunxit*, inquit Christus, *homo non separet.* Quibus verbis, vt testatur Trident. sess. 24. cap. vnico, matrimonialis nexus indissolubilitatem ab Adamo tanto ante pronunciatam confirmauit. Quod enim ante erat in officium naturæ, in sacramentum, coniugum sanctificatiuum Christus euexit.

Matth. 19. Marc. 10.

Trident.

10. Extremam vnctionem insinuatam tantùm docet Trident. sess. 14. c. 1. apud Marc. 6. illis verbis, *vngebant oleo multos ægros, & sanabant:* promulgatam autem per Iacobum c. 5. ex quo materia, forma, & minister huius sacramenti colligitur. *Infirmatur*, inquit, *quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum vngentes eum oleo in Nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.*

Trident. Marci 6.

Iacobi 5.

11. Maior difficultas est de sacramento cōfirmationis. Conc. Senonense decreto citato, illud institutum fuisse censet, quando Matt. 19. oblati sunt Christo paruuli, vt manus eis imponeret, & oraret. Sed probabiliùs Fabianus Papa in 2. Epist. ad Episcopos orientales circa initium, quę habetur tom. 1. Concilior. p. 1. pag. 97. in vltima cæna. *In illa*, inquit, *die Dominus Iesus postquam cœnauit cum discipulis suis, & lauit eorum pedes, sicut à sanctis Apostolis prędecessores nostri acceperunt, nobisq; reliquerunt, chrisma conficere docuit.* Vnde miror Alens. dixisse, hoc sacramentum institutum fuisse in Conc. Meld. cùm multò ante hoc Concilium fuerit Fabianus Papa, hic enim fuit anno 238. Concilium autem Meldense 845. sub Carolo Iuniore Francorum Rege, & Sergio Papa 11. Adde, quod in hoc Concilio supponitur, hoc sacramentum institutum, & solùm præcipitur, vt non nisi in V. Feria maioris Hebdomadæ conficiatur, & nullum munus pro eo administrādo accipiatur, vt habetur c. 45. & 46. Quin multò antiquiora Concilia huius sacramenti mentionē fecerunt, vt Valentinum sub Damaso 1. ann. 374. Et Carthaginense IV. sub Anastasio 1. anno 416. siue, vt alij compūtāt 398. in quibus præcipitur, ne à quolibet Episcopo, sed à suo, debeant Presbyteri ante paschę solēnitatem chrisma petere. Imò Clemēs ipse Romanus, à Petro sibi in successorem designatus lib. 3. Apostol. Constit. c. 16. expresè meminit huius sacramenti: *postea*, inquit, *Episcopus Baptizatos chrismate vngat.* In quem locū noster Turrianus, *Ecce* inquit, *mandatum Apostolicæ Constitutionis Ecclesijs traditæ de chrismate.*

Concil. Senonense. Matt. 19

Fabianus Papa.

Alensis erraſſe ostenditur.

Conc. Valentinum. Carthaginense.

Clemens Romanus.

Turrianus.

12. Ratio autem, cur decuit, omnia sacramenta immediatè à Christo institui, ea est: quia cùm sacramenta sint prima Ecclesię fundamenta, ab illo debuerunt omnia institui, qui est caput Ecclesiæ: solus autem Christus est caput Ecclesię, reliqui autem sunt ministri, iuxta illud 1. ad Corinth. 4. *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.*

1. Cor. 4.

13. Ad fundamentum negatur consequentia. Non enim necesse fuit, omnia explicitè ab Euangelistis enarrari, sat enim fuit, aliqua traditione, per manus ad posteros traduci, vti multa per traditionem seruat Ecclesia, quorum nulla fit in Euangelijs mentio, vt de virginitate Mariæ ante & post partum.

14. Ad Confirmationem Resp. potuisse hoc sacramentum ante Christi glorificationē institui, non autem administrari. Et sanè verosimile est, non fuisse illud ante Christi resurrectionem administratum, donec Apostoli ipsi fuerint Ioa. 20. Episcopi ordinati, quorū tantùm ordinarium munus est, hoc sacramentum ministrare, vt ex citato Clemēte colligitur, &

Confirmatio ante Christi glorificationem institutæ, pòst administrata. Ioan. 20. Clmens.

Concilium Florentin. Trident.

Florentinum atque Tridentinum sess. 6. can. 3. de confirmatione definiunt. Imò probabile est, illud non fuisse administratum, antequam Apostoli fuerint in die Pentecostes, virtute Spiritus sancti confirmati.

SECTIO II.

An Sacramenta Christus instituerit vt Homo.

Scotus.

16. PRIMA sententia negat. Est Scoti in 4. dist. 1. q. 3. a. 2. & dist. 2. q. 1. §. *Ex his*, Durand. dist. 2. q. 1. Gabri. dist. 1. q. 2. a. 3. dubitatio. 2. Vasq. 3. p. disp. 135. cap. 2. Fauentini in 4. disp. 5.

Durandus. Gabriel. Vasquez. Fauentinus

16. Fundamentum Scoti est: illius propriè est Sacramentum instituere, cuius est non tantùm signum imponere, sed etiam efficaciam illi ad producendum id, quod significat, conferre. Solus autem Deus potest efficaciam ad producendum id, quod sacramentum significat, conferre. Igitur solus Deus potest sacramentum instituere. Maior probatur. Nam in his duobus sacramentum essentialiter consistit, vt sit signum aliquod ex institutione impositum ad significandam perfectam animi sanctitatem, & vt simul annexam habeat infallibilem certitudinem de significato ponendo: ergo licet Christus vt homo, & quæuis pura creatura potuerit signum aliquod ad perfectam animi sanctitatem significandam imponere, haud tamen potuit illi efficaciam conferre ad producendum id, quod significaret, quod est propriè sacramentum instituere. Minor probatur, nam dare efficaciam sacramento ad producendum id, quod significat est, sacramento assistere ad gratiam significatam infallibiliter ponendam: Cùm igitur solus Deus sit Author gratiæ, nec possit ab vlla creatura ad eam infallibiliter causandam adigi, solius Dei erit efficaciam sacramento conferre.

Vasquez.

17. Confirmat Vasquez: nã instituere propriè, est rem primò statuere, vel incipere: ergo ei soli conuenire potest, sacramentum instituere, cui conuenire potest, illud primò statuere, vel incipere: hoc autem soli Deo conuenire potest. Minor probatur: Nam implicat, communicari creaturæ potestatem primò statuendi, vel incipiendi sacramentum; nam quæcunque potestas sacramentum instituendi creaturæ communicaretur, illa à Deo necessariò communicaretur: Ergo non creatura, sed Deus, qui primò per talem potestatem, creaturæ communicatam, sacramentum inchoaret, sacramentum instituere diceretur. Adde quòd creaturæ alia potestas communicari non potest, quàm impetrandi, vt Deus det efficacitatem signo à se posito: hoc autem necessariò supponit in Deo decretum, quo statuit, vt cuicunq; signo, ab homine posito, ipse efficaciam daret, adeoq; non creatura, sed Deus diceretur sacramenti institutor.

18. SECVNDA sententia negat, Christum vt hominem sacramenta instituisse potestate authoritatis, affirmat verò, illa instituisse potestate excellentiæ, sibi à Deo communicata: est S. Thom. 3. p. q. 64. a. 3. & 4. Caietan. ibidem, & Nugnez ar. 4. difficult. 1. ad 3. Soti in 4. dist. 1. q. 5. a. 4. §. *At forsan.* Bonauent. distinct. 5. ar. 3. qu. 1. Richard. artic. 1. qu. 3. Suar. 3. p. tom. 3. disp. 12. sect. 2. Henriq. lib. 1. de sacramentis in genere cap. 3. Quam sententiam Bonauent. appellat communem: eamque colligunt ex Augustin. tract. 5. in Ioannem ante medium: *Potuit*, inquit, *Dominus noster Iesus Christus, si vellet dare potestatem alicui seruo suo, vt daret Baptismum suum, tanquam vice sua, & transferret à se baptizandi potestatem, & constitueret in aliquo suo, & tantam vim daret Baptismo translato in seruum, quantam vim haberet Baptismus datus à Domino.* Hæc Augustinus. Vnde si potuit hoc à pura creatura fieri, à fortiori fieri potuit à Christo vt homine, adeoque ita factum esse asserendum est, quia cùm absolutè à Concilijs & Patribus dicatur Christus instituisse sacramenta, asserendum est, eum non tantùm vt Deum potestate authoritatis, sed etiam vt hominem potestate excellentię illa instituisse.

Christus vt homo sacramenta instituit potestate excellentiæ. S. Thomas. Caietanus. Nugnez. Sotus. Bonauent. Richardus. Suarez. Henriq. Augustin.

19. *Quæ sententia longè probabilior est, adeoque sequenda.* Nec vrget argumentum in oppositum, quia non solùm instituere dicitur, qui propria authoritate & à se rem statuit atque incipit, sed etiam qui communicata sibi potestate rem inchoat: potuit igitur Deus committere Christo, vt homini, imò & cuicunque purę creaturæ, vt libera sua voluntate, nõ modò certa signa statueret, sed etiam efficaciam daret, non quidem primaria potestate, sed secundaria & delegata, ita vt omnibus, & nullis alijs signis Deus efficaciam tribueret, quã quæ talis creatura libera sua voluntate determinaret. In quo casu, licet primus Author esset Deus, secundarius tamen & delegatus esset creatura, dependenter à qua Deus efficaciam daret signo ab ipsa instituto.

20. Confirmatur: Nam rem instituere abstrahit à primario, & secundario instituente: sicut causare abstrahit à causare per modum causę primę, & secundę: tam enim dicitur causare causa secunda, virtute sibi à Deo communicata, quàm prima virtute propria: sed instituere sacramenta, est esse causam sacramentorum: atqui creatura potestate sibi delegata, esset vera causa moralis sacramentorum, ergo verè & propriè esset institutrix eorum.

21. *Obijcies* 1. Sequeretur, de facto antiquos Patres, in quorum libertate fuit, instituere hoc, vel illud signum originalis peccati deletiuũ, fuisse illius sacramenti institutores. Resp. Negatur sequela. Etenim ad institutionem sacramenti, sat non est, posse ad libitum, hoc, vel illud in specie determinare: sed ad libitum, posse illud simpliciter statuere, vel non statuere, necnon certam efficaciam conferre, vel nõ conferre: Christus autẽ vt homo, non solũ habuit potestatẽ determinandi certa signa in specie, sed simpliciter illa statuere, vel nõ statuere, nec nõ illis efficaciã tribuere, vel nõ tribuere,

quia

quia nimirum Deus talem potestatem illi cõmunicauit, vt in ipsius voluntate simpliciter esset, statuere, vel non statuere certa signa causatiua gratiæ, nam licet gratia sacramentalis physicè non causetur ab humana Christi voluntate, causatur tamen moraliter, quatenus Deus gratiam in sacramento non causaret, nisi voluntas ipsa humana Christi voluisset: quemadmodum ex eo, quòd Deus non causat in peccatore gratiam, nisi peccator ipse actum contritionis eliciat; gratia causari dicitur dependenter à voluntate peccatoris. Antiqui verò Patres solùm poterant hoc, vel illud in specie signum determinare, non autem illud simpliciter, vt gratiæ causatiuum instituere, aut illi efficaciam conferre, quia nec Deus illud in genere instituit dependenter à voluntate illorum, nec efficaciam illi contulit dependenter ab eorumdem voluntate.

22. *Obijcies* 2. Etiamsi Rex potestatem condendi leges Duci deleget, adhuc Rex, non Dux dicitur legislator: ergo etiamsi Deus potestatem instituendi sacramenta creaturæ deleget, adhuc non creatura, sed Deus dicetur sacramentorũ institutor. Resp. Negatur consequentia: nam potestas leges ferendi est propria Regis, incommunicabilis alteri: potestas autem instituendi sacramenta, non est ita propria Dei, vt non possit communicari creaturę. Cuius discriminis ratio est, quia potestas leges ferendi, est potestas obligandi subditos ad leges seruandas in ordine ad bonum commune: solus autem Princeps à communitate electus potestatem habet, suo imperio obligandi voluntatem subditorum ad leges seruandas in ordine ad bonum commune. Vnde à quocunque leges cõdantur, aut promulgentur, semper illæ vim obligandi sortiuntur à voluntate & imperio Principis, nec possunt ab alio, quàm ab ipso principe vim obligandi obtinere. Instituere verò sacramentum, est instituere signum causatiuum gratiæ: non implicat autem, creaturæ communicari potestatem instituendi signum causatiuum gratiæ; nam vt dicatur creatura sacramentum instituere, sufficit vt sit causa signi, & gratiæ per signum importatę; cùm sacramenta instituere, non sit aliud, quàm esse causam sacramentorum: atqui potest creatura esse causa, saltem moralis, signi, & gratiæ per signum significatæ. Confirmatur. Non minùs contritio est signũ causatiuum gratię, quàm sit ipsum sacramentum: sed ex eo, quòd peccator virtute sibi à Deo communicata, potest ponere contritionem moraliter causatiuã gratiæ, dicitur posse causare signum causatiuum gratiæ, imò & gratiam ipsam: ergo ex eo, quòd creatura virtute sibi à Deo communicata, posset ponere signum moraliter causatiuum gratiæ, dicetur causa talis signi, adeoque sacramenti, & gratiæ per tale signum importatæ.

23. Ad fundamentum primæ sententiæ, distinguenda est minor, eiusque probatio: solius Dei est, conferre efficaciam sacramento potestate auctoritatis, concedo; potestate delegata à Deo cõmunicata, nego. Ad Confirmationem, distinguo Antecedens: Instituere; rem statuere simpliciter, nego; est primò rem statuere in suo genere, concedo: creatura autem potestate, sibi à Deo communicata, posset in genere causæ moralis secundæ, primò sacramenta instituere; atque hoc sufficit, vt dicatur sacramẽtorum institutrix: concedo etiam, creaturæ aliam potestatem communicari nõ posse, quàm moralem impetrandi efficaciam sacramentis: nego autem, hoc non sufficere ad causam institutionis sacramentorum. Nec refert, quòd hæc potestas supponat in Deo decretum de institutione sacramentorum; nam supponit decretum non absolutum, sed conditionatum & dependens à voluntate creaturæ: potuit enim Deus non absolutè sacramenta instituere, sed si voluntas humana Christi voluerit illa instituere: sicut voluit Deus nobis gratiam iustificantem dare, non absolutè, sed si voluerimus ad actum cõtritionis cooperari. Vnde licet contritio supponat in Deo decretum de danda gratia, quia tamen supponit illud cum dependentia à nostra libera cooperatione, verè dicimur causa talis gratię.

DISPVTATIO IX.

De dispositione requisita ex parte ministri.

SECTIO PRIMA.

An semper teneantur Ministri, dum Sacramenta ministrant, ponere se in gratia?

Peccare ministrum cõsecratum, qui in statu mortalis peccati sacramenta conficit.

1. CONSTANS est apud Patres, & Scholasticos opinio, quam Iura ipsa definiunt, peccare Ministrum consecratum, qui in statu mortalis peccati Sacramẽta conficit; vnde tenetur huiusmodi minister, in gratia se constituere, vt dignè sacramenta administret: non est autem necesse, vt se in gratia constituat, per confessionem, cùm nullum extet de hoc præceptum, nisi ad conficiendum sacramen-

Conc. Trid. tum Eucharistiæ, vt constat ex Trident. sess. 13. cap. 7. & Cano. 11. sed poterit per contritionem.

2. Consentiunt etiam DD. hoc præceptum non esse positiuum ex humano iure, aut ex diuina lege, sed esse ex ipsa institutione sacramentorum, independenter ab omni lege positiua, connaturali iure deductum. Sola controuersia est, in reddenda ratione, in qua hoc naturale ius fundetur.

Caietanus. Sotus. Suarez. 3. Caiet. 3. p. q. 64. art. 6. Sotus in 4. dist. 1. q. 5. art. 6. Suar. disp. 6. sect. 3. hanc rationem assignant: quia cùm ministri peculiari consecratione sint ad tam sanctum ministerium deputati, ad quod condignè exercendum specialem gratiam acceperunt, tenentur sub præcepto principali agenti se in sanctitate conformare. Limitat hanc doctrinam Caietan. quando quis sacramentum ministrat extra casum necessitatis, nam tunc non modò laicus, sed nec sacerdos in statu peccati mortalis peccaret baptizando, eò quòd in eo casu non se exhiberet sacerdos, vt ministrum Ecclesiæ ad tale munus ex officio deputatum, sed tantùm subuenit necessitatem patienti.

Vasquez. 4. Vasq. 3. p. tomo 2. disp. 136. cap. 3. & alij rationem assignant ex eo: quia minister hoc ipso, quo sacramentum administrat, tenetur se in sanctitate conformare, & cum Deo authore sacramentorum, & cum sacramentis ipsis. *Quæ ratio probabilior est.*

5. Ex quo colligo, tam ministrum consecratum, quàm laicum in casu necessitatis peccare, si sacramentum administret in statu peccati, licet grauiùs peccet minister ex officio deputatus, eò quòd ipse non solùm tenetur propter reuerentiam actionis sacræ, sed etiam, quia ad hanc dignè exercendam peculiarem gratiam accepit.

6. *Obijcies* 1. Ergo peccaret confirmatus, fidem profitens in statu peccati, cùm ad fidem profitendam peculiarem acceperit gratiam. Secundò peccaret Diaconus, Eucharistiam ministrando, & reliqui ministri inferiores actus sui ordinis exercendo.

7. Resp. ad 1. disparitatem esse, quia potestas profitendi fidem non traditur, vt eam in statu gratiæ profiteamur, vti potestas conficiendi sacramentum: eò quòd actio profitendi fidem non est ex natura sua sanctificatiua subiecti, sicut actio sacramentalis, quæ per se ordinatur ad sanctificandum subiectum.

Nec diaconus de nouo peccat, administrando actus sui ordinis, extra statum gratiæ. 8. Ad secundum, non desunt, qui affirment, tam Diaconum Eucharistiam in peccato ministrantem, quàm reliquos inferiores ministros, actus sui ordinis exercentes, peccare. Mihi autem probabilius est, eos non peccare, quia prædictæ actiones non sunt eiusmodi, vt peculiari ratione requirant Deũ vt authorem sanctitatis, peculiari modo sanctificantem subiectum, cùm illæ æque benè, ac malè fieri possint: & quamuis actio ministrandi Eucharistiam applicet sacramentum, quod est sanctificatiuum subiecti, per se tamen non integrat vnum cum actione per se sanctificatiua subiecti. A fortiori sequitur, non peccare duplici peccato indignæ administrationis, & susceptionis sacramentalis, sacerdotem, aut Diaconum, qui existens in peccato sibi sacramentum Eucharistiæ administraret, sed solùm peccare peccato indignè susceptionis sacramentalis.

Nec exercens actus supernaturales, 9. Hinc colligo 1. Cur exercere actus supernaturales in statu peccati, peccatum non sit, quia nimirum nulli rei sacrę iniuria fit, tales actus exercendo, cùm ipsi non sint per se peculiari deputatione sacri, vti est sacramentum.

10. Secundò. Cur non peccet Episcopus, chrismain statu peccati benedicendo, vel sacerdos, sacramentalia exercendo: quia huiusmodi actiones non sunt per se ordinatę ad immediatè sanctificandum subiectum.

Caietanus. Nec concionatoris. 11. Tertio colligo contra Caiet. non peccare mortaliter (nisi fortè ratione scandali) concionatorem in peccatò mortali concionantem: quia nec actio concionandi est peculiari deputatione sacra, nec per se ordinata ad sanctificandum immediatè subiectum.

SECTIO II.

Qualis intentio ad validitatem sacramenti requiratur?

12. MVLTIPLEX distinguitur intentio: Alia est interpretatiua & in causa: alia formalis & in effectu: alia absoluta, alia conditionata: alia actualis, alia virtualis, alia habitualis.

Intentio purè interpretatiua & in causa, non sufficit ad validè conficiendũ sacramentum. 13. Primò certum est, interpretatiuam & in causa non sufficere, sed requiri formalem. Vnde non consecraret sacerdos, qui præuidens se in ebrietate prolaturum verba consecratoria, voluntariè se inebriaret, & in ea ebrietate proferret verba consecratoria super certam materiam. Nec baptizaret, qui præuidens se in somno baptizaturum, & in somno postea debitam materiã & formam super certam personam applicaret. Ratio est: quia intẽtio ministri requiritur vt principium proximè imperans actionem sacramentalem: cùm enim actio sacramentalis debeat esse libera, & humano modo applicari, necessariò requirit actum voluntatis liberum, à quo, tanquam à principio proximè imperante proficiscatur. Secus verò est in suscipiente sacramentum, in quo intentio interpretatiua, & in causa sufficit. Ratio est: quia voluntas recipiendi sacramentum solùm requiritur in subiecto vt dispositio, in ministro verò vt principium efficiens sacramentum: effectus autem non necessariò postulat prẹsentiam dispositionis, sicuti postulat præsentiam causæ efficientis, à qua recipit esse.

14. DICES. Voluntas interpretatiua & in causa

cauſa ſufficit ad merendum, & demerendum, ergo & ad ſacramentum efficiendum: quia non maior intentio requiritur ad ſacramentum, quàm ad actionem meritoriam, vel demeritoriam. Antecedens probo. Si quis prę uidens, ex aliqua honeſta actione ſe martyrium paſſurum, ſi poſtea det operam tali actioni, & in phrẽneſim incidens, martyrium partiatur dicitur verè martyr, vel ſi quis præuidens, ſe in ebrietate inimicum occiſurum, & poſtea voluntariè inebriatus illum occidit, eſt homicida, & vt talis punitur.

15. Reſp. nego conſequentiam: quia, vt actus ſit meritorius, vel demeritorius, non eſt opus, vt comparetur tanquam cauſa ad effectum bonum, vel malum; ſed ſatis eſt, ſi terminetur tanquam ad obiectum honeſtum: at verò vt intentio miniſtri ſit ſufficiens ad ſacramentum comparari debet ad illud, vt cauſa ad effectum: quo fit, vt actus poſſit eſſe meritorius, vel demeritorius per ſolam voluntatẽ in cauſa, quia poteſt voluntas in cauſa per modum actus terminari ad obiectum honeſtum, vel turpe. Quod autem homicidium in ebrietate ſecutum imputetur, tanquam proprius effectus ei, qui voluntariè ſe inebriauit, non imputatur illi vt effectus humano modo ab eo operatus, ſed ſolùm interpretatiuè, quia moraliter ſe gerit, ac ſi humano modo accideret. Quòd verò martyrium ſuum effectum tribuat, etiam ratione carenti, per ſolam voluntatem in cauſa, ideo eſt, quia voluntas ſuſcipiendi martyrium non ſe habet ad illud vt cauſa efficiens, ſed tantùm vt diſponens, ſicut voluntas ad ſuſcipiendum ſacramentum.

Nec ſufficit conditionata.

16. Secundò certum eſt, ad validitatem ſacramenti requiri intentionem abſolutam, nec ſufficere conditionatam, niſi quæ ſtatim tranſeat in abſolutam. Primum patet, quia intentio, quæ ad ſacramentum requiritur, debet eſſe efficax & operatiua, quia debet eſſe principium operatiuum actionis ſacramentalis: atqui ſola intentio abſoluta eſt efficax & operatiua, cùm conditionata nihil ponat in eſſe. Secundum conſtat: quia intentio conditionata, quæ, poſita conditione, tranſit in abſolutam, æquiualet abſolutæ.

17. Diſputari hic ſolet, an ſacramentum ſub conditione de futuro impenſum, valeat de præſenti, poſito, quòd conditio futura ſit ponenda, vt ſi quis abſolutionem impendat in hac format: *Ego te abſoluo, ſi reſtitueris.* Verùm, quia hæc difficultas ex profeſſo tractanda eſt in tomo ſequenti de ſacramento Pœnitentiæ, ſuperſedendum nunc eſt.

Nec actualis eſt neceſſaria, nec habitualis ſufficit.

18. Tertiò indubitatum eſt: ſicut actualis intentio neceſſaria non eſt ad ſacramentum conficiendum, eò quòd, illam ſemper adhibere, moraliter eſt impoſſibile; ita habitualem non ſufficere, quia illa non eſt proximum principium ſacramentalis actionis, cùm poſſit eſſe in dormiente. Eſt igitur neceſſaria, & ſufficit virtualis, quæ virtute perſeueret in aliqua externa actione, à miniſtro imperata, & directa ad opus ſacramentale exequendum, & nondum moraliter reuocata per temporis interruptionem.

Intentio requiſita debet ad certã perſonam materiamq; dirigi.

19. Quartò. Vt intentio miniſtri valida ſit ad ſacramentum conficiendum, debet ad certam perſonam, certamque materiam dirigi, tum quia hoc indicant formæ ſacramentorum, quæ per pronomina *Te*, vel, *Hoc*, certas perſonas, certamque materiam deſignant. Tum quia intentio, quæ ad ſacramentum requiritur, eſt operatiua; non eſt autem operatiua, niſi ad certam perſonam, certamque materiam dirigatur: quo fit, vt ſi quis intendat abſoluere Petrum, & ſit Paulus, abſolutio ſit nulla, quia intentio non fuit niſi ad Petrum directa; ſecus ſi intendat abſoluere hunc, quem putat eſſe Paulum, cùm tamen ſit Petrus: quia tunc intentio non fuit ad Paulum directa, ſed ad hunc, à qua intentione non fuit excluſus Petrus. Eadem ratione, ſi quis intendat conſecrare vnam tantùm hoſtiam, non conſecrat alias. Si verò intendat conſecrare quidquid habet prę ſens, etſi putet, vnam tantùm eſſe hoſtiam, omnes conſecrat. At ſi quis habens præſentes decem, intendat vnam conſecrare vagè, nullam conſecrat, quia intentio debet ferri ad materiam certam. Eſt autem peculiare in ſacramento matrimonij, quod non modò inualidum eſt, quando intentio fertur in vnum, & reuera eſt alius, ſed etiam, quando fertur ad hunc, qui cenſetur eſſe vnus, & reuera eſt alius, niſi fortè qui contrahit, intentionem habeat contrahendi cum hoc, quicunque ſit. Ratio eſt: quia perſonæ circumſtantia in hoc ſacramento eſt ſubſtantialis, ac proinde ignorantia ipſius, ſicut reddit conſenſum non voluntarium, ita ſacramentum nullum, quod ſupra voluntarium contractum fundatur.

DISPVTATIO X.

De neceſſitate ſacramentorum.

SECTIO PRIMA.

Quæ ſacramenta ſint neceſſaria neceſſitate medij quæ verò neceſſitate præcepti?

1. PRÆSENS controuerſia pendet ex declaratione diſcriminis inter neceſſitatẽ medij, & præcepti. Ratio dubitandi eſt: quia eadem videtur neceſſitas medij, & præcepti: ſi quidem neceſſitas medij, eſt neceſſitas rei ad ſalutem neceſſariæ: ſed obſeruatio præceptorum eſt res ad ſalutem neceſſaria, ſine qua nulli contingit ſalus: ergo quidquid eſt neceſſarium neceſſitate præcepti, eſt etiam neceſſarium neceſſitate medij. Et contrà, quidquid eſt neceſſarium neceſſitate medij, eſt etiam neceſſarium neceſſitate præcepti, cùm vnuſquiſque teneatur per neceſſaria media propriam ſalutem operari.

Diſcrimen inter neceſſitatem medij & neceſſitatem præcepti.

2. Communis tamen ſententia eſt, differre neceſſitatem medij à neceſſitate præcepti: præcipua differentia eſt, quia quæ ſunt neceſſaria neceſſitate medij, per ſe & immediatè conferunt ad ſalutem conſequendam: quæ verò ſunt neceſſaria neceſſitate præcepti tantùm, ſolùm conferunt ad remouenda peccata, quæ ſunt impedimenta ad ſalutem: quoniam verò vnicum medium, quo ſalutem conſequimur, eſt gratia iuſtificationis, ea erunt neceſſaria neceſſitate medij, quæ huiuſmodi gratiam conferunt. Porrò gratia iuſtificationis, aut eſt prima, qua homo acceptatur in amicitiam Dei: aut ſecunda, qua in accepta amicitia creſcit: medium autem neceſſarium ad ſalutem, non eſt ſecunda gratia, ſed prima: ergo ſolùm ea, quæ per ſe ſunt inſtituta ad conferendam primam gratiam, erunt neceſſaria neceſſitate medij. Ea autem ſunt in duplici differentia, quædam ſunt connaturalia gratiæ, vt contritio, & quæ contritio ipſa per ſe ſupponit, vt actus fidei, ſpei & charitatis: quædam ex ſola inſtitutione diuina, vt ſacramenta Baptiſmi, & Pœnitentiæ, quorum ille, hominem regenerando, confert primam gratiam ſimpliciter; hæc, eundem reparando, confert primam reſpectiuè ad hominem lapſum. Reliqua verò ſiue interna opera, ſiue externa ſacramenta, ſicut non conferunt, ſed ſolùm augent primam gratiam: ita non ſunt neceſſaria neceſſitate medij, ſed præcepti tantùm.

Neceſſitas medij alia ex natura; alia ex inſtitutione diuina.

3. Inter ea, quæ ſunt neceſſaria neceſſitate medij, vt connaturalia gratiæ, & ea, quæ ſunt neceſſaria neceſſitate medij ex ſola inſtitutione diuina, hoc intereſt, quòd priora ſint neceſſaria in re: neque excuſat ignorantia inculpabilis illorum, vt poſſit quis ſine illis in re habitis, ſalutem conſequi: nam quamuis poſſit excuſari, ne nouum peccatum committat, fieri tamen non poteſt, vt abſque illis ſalutem conſequatur: cùm decreuerit Deus, nemini ſuam gratiam, quæ eſt vnicum medium ad ſalutem, conferre, niſi ſaltem præceſſerint media connaturalia gratiæ, quando non poſſunt haberi media ex diuina voluntate inſtituta. Poſteriora verò non ſunt neceſſaria in re, ſed tantùm in voto, aut explicito, ſi illa in mentem venerint, aut implicito, ſi illa menti non occurrerint. Ratio huius differentiæ eſt, quia priora ſemper ſunt in noſtra poteſtate, ſaltem remotâ, nam quiuis poteſt prioribus auxilijs bene vtendo, ad poſteriora paulatim diſponi, donec vberiore gratia aſpirante, actum contritionis eliciat. Poſteriora verò non ſunt in noſtra poteſtate, vel ea ſcire, ſi inuincibilem ignorantiam illorum habeamus; vel ea ſuſcipere, ſi eorum copia non ſuppetat. Vnde ad diuinam prouidentiam pertinuit, vt quoties eorum, quæ ex diuina ordinatione inſtituta ſunt, vt media ad ſalutem neceſſaria, copia non ſuppeteret, ſuppleri poſſit per ea, quæ ſunt connaturalia gratiæ, & quæ in noſtra poſita ſunt libertate.

Alia neceſſitas præcepti, alia medij ex diuina inſtitutione.

4. Inter ea autem, quę ex diuina inſtitutione ſunt media ad primam gratiam, & ea, quę neceſſaria ſunt neceſſitate præcepti tantùm, hoc aliud diſcrimen intercedit; quòd etſi neutra quandoque in re, ſed in voto tantùm neceſſaria ſint, adhuc tamen ea in voto tantùm habita, diuerſo modo ad finem conferunt: nam priora conferunt tanquam media per ſe ad finem conducentia, cùm ſint per ſe cauſa prima gratiæ, quæ eſt vnicum medium ad ſalutem neceſſarium; cùm enim votum medij ſuccedat loco medij, ſicut medium confert primam gratiam, ita etiam illius votum. Contrà verò, quia obſeruantia præcepti non confert primam gratiam, ita neque votum eiuſdem confert primam gratiam, ſed ad ſummum ſecundam.

Donum perſeuerantiæ à multis cauſis pendere.

5. DICES. Donum perſeuerantiæ eſt neceſſarium ad ſalutem conſequendam: ſed hoc haberi non poteſt, niſi per obſeruantiam præceptorum: ergo obſeruantia præceptorum eſt neceſſaria neceſſitate medij. Reſp. Donum perſeuerantiæ à multis pendere, à Deo principaliter, per peculiaria auxilia & ſpecialem protectionem; à Chriſto meritoriè; ab actibus charitatis & contritionis diſpoſitiue; à reliquis virtutibus & obſer-

uantia

uantia præceptorum tum imperatiuè, tum vt à causa remouente impedimenta. Quare etsi donum perseuerantiæ aliquo modo pendeat ab obseruantia præceptorum, non tamen illa est necessaria necessitate medij, quia non pendet ab illa, vt à causa per se influente in assecutionem finis, sed solùm vt à remouente impedimenta, quæ si adessent, finis assecutionem impedirent.

Aliqua necessaria necessitate medij, vt suppleri non possint.

6. Notandum verò est, eorum, quæ necessaria sunt necessitate medij iure quasi connaturalitatis, aliqua esse quæ per alia nullo modo suppleri possunt, sed semper, & in omni casu necessaria sunt in re ipsa: huiusmodi sunt fides, & spes, quæ semper necessaria sunt, siue iustificatio fiat actu contritionis, siue sacramento Baptismi, vel Pœnitentiæ: cùm tam contritio supponat essentialiter fidem, & spem, quàm digna susceptio Baptismi, & Pœnitentiæ: nam digna susceceptio horum sacramentorum essentialiter requirit in adulto attritionem supernaturalem, quæ necessariò supponit fidem & spem. At verò contritio, quæ est medium connaturale ad salutem, non semper est necessaria in re ipsa, nisi quando currit præceptum de illa, cùm possit iustificatio fieri per Baptismum, vel confessionem, cum sola attritione, & voto tantùm seruandi præceptum contritionis tempore, quo obligat.

An obseruantia præceptorum in voto ita necessaria?

7. Vltimo supereſt difficultas de obseruantia præceptorum in ipso contritionis voto inclusa, an ea necessaria sit necessitate medij, an tantùm præcepti. Nonnulli opinantur, necessariam esse necessitate medij; Alij præcepti.

8. Mihi videtur distinguendum, nam vel ea consideratur, vt quid integrans naturam contritionis, & sic est necessaria necessitate medij: vel vt quoddam explicitum propositum de præceptorum obseruantia, saltem ratione distinctum ab ipso contritionis actu, quo pacto non habet rationem medij, sed integrat vnum cum ipsa obseruantia præceptorum.

Aliqua simul necessaria necessitate præcepti & medij.

9. Ex dictis collige 1. Medium interdum præcipi & tunc non solùm habere necessitatem medij, sed eiiam præcepti: vt autem sciamus, quænam media cadant sub præceptum, distinguendum est medium ab ipsa causa medij, & dicendum, medium, cùm sit ipse habitus gratiæ & charitatis, non cadere sub præceptum, quia præcepta non dantur de habitibus, sed de actibus, qui tantùm sunt sub nostra immediata potestate; cadere autem sub præceptum causas producentes, siue disponentes ad medium, vt contritionem, quæ vltimò disponit ad gratiam, & Baptismum ac Pœnitentiam, quæ sunt morales causæ gratiæ. Quare cùm dicimus, aliquid esse necessarium necessitate medij, nomine medij, non solùm venit prima gratia, quæ est medium ipsum formale, sed ea, quæ ad eam immediatè conferendam sunt instituta.

10. DICES. Etiam obseruantia præceptorum disponit ad gratiam. Resp. Disponere remotè, sicut actus moraliter boni. Cæterùm quæ veniunt sub nomine medij, aut sunt vltimæ dispositiones & causæ gratiæ, aut saltem actus, qui immediatè & essentialiter ad vltimam dispositionem prærequiruntur, vt actus fidei, spei, & charitatis, obseruantia autem præceptorum, nec immediatè, nec essentialiter ad vltimam dispositionem gratiæ prærequiritur, nam vel ea possunt inculpabiliter ignorari, vel potest nondum currere tempus illorum, vel contingere potest hominem esse impotentem ad ea obseruanda, cùm tamen sine actibus fidei, & spei, impossibile sit, actum contritionis elicere.

Quæ intelligantur nomine medij.

11. Collige 2. Tria tantùm sacramenta in lege Euangelica esse necessaria necessitate medij, duo singulis, Baptismum & Pœnitentiam, Tertium communitati, nempe Ordinem, sine quo Pœnitentia ministrari non potest. Ratio: quoniam hæc tantùm sunt ad primam gratiam instituta.

Tria sacramenta necessaria necessitate medij.

12. Difficultas supereſt de Eucharistia, an sit instituta ad primam, vel saltem ad postremam gratiam conferendam, ac proinde, an sit necessaria necessitate medij, siquidem vtraque gratia est ad salutem necessaria.

SECTIO II.

An Eucharistia sit necessaria necessitate medij, an tantùm præcepti?

13. PRIMA sententia est quorundam recentiorum affirmantium, Eucharistiam esse necessariam necessitate medij, saltem in voto susceptam, vt saluent etiam paruulos habere votum implicitum huius sacramenti, inclusum in ipso Baptismo, actu susceptoreſt Henriq. lib. 4. de sacramentis seu de Pœnitentię sacramento lib. 1. c. 2. num. 1. Probant 1. authoritate S. Thom. 3. p. qu. 73. ar. 3. & q. 79. a. 1. ad 1. & q. 80. a. 11. docentis, tam paruulis, quàm adultis dari gratiam in voto huius sacramenti, sine quo nemini patet ad salutem aditus.

Henriq.

S. Thom.

14. Secundò. Ex scriptura Ioan. 6. *Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, non habebitis vitam in vobis.* Ex simili autem forma, *nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. &c.* colligimus necessitatem medij in Baptismo. Vnde multi Patres hanc manducationem spiritualem extendunt etiam ad paruulos, qui præcepti capaces non sunt, sunt tamen capaces medij.

Ioan. 6.

15. Tertiò. Ex eodem Ioan. *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, habebit vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die: & qui manducat hunc panem viuet in æternum:* quæ cùm intelligi nequeant de necessitate ad primam gratiam, intelligi saltem debent de necessitate ad vltimam.

16. Quartò ibidem: *Sicut misit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, ipse viuet propter me:* ergo sicut Pater est vnicum principium vitę Filij, ita Euchari-

stia est

ſtia eſt vnicum medium vitæ ſpiritualis animæ.

17. Quintò. Non minus ad ſalutem eſt neceſſaria vltima gratia, quàm prima: ſed ad primam inſtituta ſunt Baptiſmus & Pœnitentia: ergo ad vltimam inſtituta eſt Euchariſtia.

18. Sextò. Euchariſtia inſtituta eſt vt cibus animæ ad ſpiritualem vitam alendam: ergo ſicut cibus naturalis materialis, eſt neceſſarius ad vitam corporalem, ita Euchariſtia ad vitam ſpiritualem.

19. Septimò. Euchariſtia in aliquo caſu confert primam gratiam, quando nimirum attritus bonâ fide accedit cũ inuincibili ignorantia peccati obliti ad Euchariſtiam: ergo Euchariſtia confert primam gratiam; ac proinde eſt neceſſaria neceſſitate medij: nam, vt patet ex ſect. præcedenti, quę conferunt primam gratiam, ſunt neceſſaria neceſſitate medij. Antecedens conſtat ex diſp. 4. ſect. 5.

Probabilius negat. Duranàus. Paludanus

20. SECVNDA ſententia eſt Durand. in 4. diſt. 9. q. 2. Palud. q. 1. a. 1. §. *Alia ſacramenta*, & reliquorum ſcholaſticorum communis negantium, Euchariſtiam eſſe neceſſariam neceſſitate medij, ne in voto quidem ſuſceptã, ſed ſolùm eſſe neceſſariam neceſſitate præcepti. *quæ ſententia probabilior eſt, & nobis ſequenda*, præſertim cùm oppoſita nullum habeat ſolidum fundamentum in ſcripturis, Patribus, aut concilijs.

21. Vnicum huius ſententiæ fundamentum eſt, quoniam gratia finalis, de qua tantùm poteſt eſſe controuerſia, eſt peculiaris effectus diuinæ prędeſtinationis, cùm Deus eam liberali ſua voluntate elargiatur, cui vult, vt conſtat de paruulis morientibus cum ſolo Baptiſmo, in quibus nullum præceſſit votum Euchariſtiæ, quia omne votum ſupponit actum, qui ſuccedat loco rei, cuius eſt votum. Patet etiam in adulto, qui in extremo conſtitutus, poſt viaticum mortaliter peccauit, & deinde per Pœnitentiam abſque voto Euchariſtiæ, quam amplius ſumere non tenetur, iuſtificatus decedit: hic enim conſequitur gratiam finalem & non in voto Euchariſtię, vt per ſe patet: ergo.

22. Neque dicas, illam dari intuitu Euchariſtiæ ante ſuſceptæ: nam hæc ſuſceptio Euchariſtiæ per accidens ſe habet ad talem gratiam, cùm illa ſit interrupta peccato, & alioqui auxilia, quibus hic homo iuſtificatur, non conferantur intuitu Euchariſtiæ: nam hæc huiuſmodi auxilia non exigit in peccatore.

23. Confirmatur, quia quæ ſunt neceſſaria neceſſitate medij, obligant ad ea habenda, antequam ex hac vita diſcedatur, quando actu haberi poſſunt: ergo ſi Euchariſtia eſſet neceſſaria neceſſitate medij ad finalem gratiam conſequendam, obligaret moribundum, qui poſt ſuſceptum viaticum incidit in peccatum, ad iterum, poſt talis peccati confeſſionem, Euchariſtiam ſuſcipiendam, antequam ex hac vita diſcedat. Atqui nemo dicet, moribundum obligari, etiamſi poſſit, iterum Euchariſtiam ſuſcipere, ſi paulò antè, illam per modum viatici ſuſcepit. Antecedens probatur: nam quando re ipſa haberi poteſt Baptiſmus, vel confeſſio, non ſufficit illorum votum, ſed neceſſaria eſt actualis ſuſceptio, vt patet in propoſito caſu, in quo non ſufficit, vt moribundus habeat tantùm votum faciendi confeſſionem, ſed tenetur illam actu facere, ſi habeat copiam confeſſarij. Imò non poteſt habere efficax votum illius, ſi dum poteſt, illam non facit, quia votum eſt per ordinem ad actualem ſuſceptionem ſacramenti. Igitur ſi Euchariſtia eſt neceſſaria neceſſitate medij ad finalem gratiam, obligat in eo caſu moribundum ad Euchariſtiã iterum ſuſcipiendam, antequã ex hac vita diſcedat, non obſtante quòd illam paulò antè ſuſceperit: ſicut quia confeſſio eſt neceſſaria neceſſitate medij, obligat moribundum ad illam repetendam, antequã ex hac vita diſcedat, non obſtante, quòd paulò antè illam fecerit, & per contritionem ſit à nouo peccato commiſſo iuſtificatus.

Explicatur S. Thomas.

24. Ad 1. Oppoſitæ ſententiæ reſp. Vel S. Thom. loqui de neceſſitate præcepti, vel per votum intelligere naturalem inclinationem & ordinem, quem cætera ſacramenta dicunt ad Euchariſtiam, tanquam ad ſuam vltimam perfectionem, & finem.

25. Ad 2. Excitatis verbis non poteſt colligi neceſſitas medij, cùm ea forma prędipiendi ſcriptura vtatur etiam in ijs, quæ tantùm neceſſaria ſunt neceſſitate præcepti, vt conſtat ex illo: *Niſi efficiamini, ſicut paruuli iſti &c.* *Matth. 18.* Patres autem explicandi ſunt de manducatione ſpiritualiter per fidem, quam paruuli recipiunt in Baptiſmo.

26. Ad 3. Ea loca explicanda ſunt, vel de neceſſitate morali, non phyſica; quia cùm hoc ſacramentum inſtitutum ſit ad conferendam peculiarem gratiam à peccatis prędeſeruatiuam, ob maximam eius vtilitatem, & efficaciam, cenſetur moraliter neceſſarium ad perſeuerandum in gratia; vel de neceſſitate præcepti remouentis impedimenta, quę conſecutionem æternæ vitæ impedire poſſunt.

27. Ad 4. Non oportet, prędictam ſimilitudinem quoad omnia verificari, ſed in eo tantùm, quòd ſicut Pater dat vitam Filio, per naturalem generationem; ita Chriſtus, dat & conſeruat vitam animæ, per ſacramentalem vnionem.

28. Ad 5. Nego conſequentiam: cùm nulla authoritate conſtet, ad finalem gratiam inſtitutum eſſe aliquod ſacramentum, ſicut ad primam, vt videlicet maiori cum cautela negotium ſalutis noſtræ operemur.

29. Ad 6. Dico, Euchariſtiam non comparari cibo materiali quoad neceſſitatem ſimpliciter, alioqui cùm cibus materialis reſarcire debeat humidum radicale, quod per neceſſariam actionem caloris naturalis continuò deperditur, neceſſarius eſſet in omni ętate, & tempore; ſed tantùm quoad augmentum vitę: nam cæterùm, cum cibus ſpiritualis ordinetur ad alendam vitam gratię, quę non niſi actione praua libera deperditur, non erit neceſſarius, ſicut cibus materialis. Adde, quòd ſicut non eſt ad vitam corporis hic determi-

natus

natus cibus neceſſarius, ſed aliquis vagè, ita neque ad vitam ſpiritualem animę neceſſarius erit hic determinatus cibus ſacramentalis, ſed aliquis vagè qui eſſe poteſt vel per hoc ſacramentum, vel per alia opera bona.

30. Ad 7. Diſtinguendum eſt primum conſequens, Euchariſtia confert primam gratiam per ſe, & ex primaria ſua inſtitutione, nego; per accidens, & ex ſecundaria tantùm inſtitutione, concedo. Vt autem ſit neceſſaria neceſſitate medij, debet per ſe, & ex primaria ſua inſtitutione ordinari ad primam gratiam conferendam.

31. Atque hæc de ſacramentis in genere, ſupereſt, vt de ijſdem in particulari in hoc & ſequenti tomo diſputemus. In hoc de tribus tantùm diſputabimus, Baptiſmo, Confirmatione, & Euchariſtia: in ſequenti verò de Pœnitentia, & Extrema-Vnctione; de Ordine verò & Matrimonio fortaſſe in alio diſtincto tomo, ſi Deus vitam & otium conceſſerit.

DISPVTATIO XI.

De Baptiſmo.

SECTIO PRIMA.

An & quando Baptiſmus ſit à Chriſto inſtitutus?

1. ETſi multi hæretici negarunt, Baptiſmum eſſe ad ſalutem neceſſarium, vt olim Pelagiani, teſte Auguſtino libr. de hæreſibus cap. 88. & nunc aliqui ex Recentioribus noſtri temporis hæreticis, vt videre eſt apud Bellarminum libro primo de ſacramento Baptiſmi capite 4. nullus tamen hactenus ex ijs, qui Euangelium admiſerunt, negauit, illum fuiſſe à Chriſto inſtitutum: cùm expreſsè contineatur in illis verbis Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei:* Matthæi vltimo: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti:* Marci vltimo, *qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit.* Vnde nullum peculiarem Canonem de inſtitutione huius ſacramenti habet Concilium Trident. ſeſſ. 7. vbi de hoc ſacramento agit, contra hęreticos. Quare ſola controuerſia ſupereſt de tempore, quando ille fuit à Chriſto inſtitutus, ante, an poſt Chriſti paſſionem.

Auguſt. *Bellarmin.* *Ioan. 3.* *Matt. vlt.* *Marci vlt.* *Conc. Trid.*

2. PRIMA ſententia affirmat, illum à Chriſto inſtitutum fuiſſe poſt ſuam paſſionem: eſt Alenſis 4. part. qu. 8. membro 2. artic. 3. Alberti in 4. diſtinct. 3. artic. 3. Mayroni qu. 1. quam probabilem cenſet Canus libro 8. de locis Theologicis cap. 5. aliquantò poſt initium: eamque indicat S. Thomas 3. part. qu. 73. art. 5. ad 4. in priori reſponſione, in qua admittit, Baptiſmum fuiſſe tempore poſteriùs ſacramento Euchariſtiæ.

Alenſis. *Albertus.* *Mayronus.* *Canus.* *S. Thomus.*

3. Probatur primò hæc ſententia authoritate Patrum. Primus ſit Tertullianus, qui lib. de Baptiſmo circa medium, docet, Apoſtolos ante Chriſti paſſionem non fuiſſe baptizatos Baptiſmo Chriſti, ſed Ioannis, eò quòd non dum Chriſti Baptiſmus inſtitutus erat. Vnde quando apud Ioan. 4. dicuntur Apoſtoli baptizaſſe, explicat hic author de Baptiſmo Ioannis: *Itaque tingebant*, inquit, *diſcipuli eius vt miniſtri, vt Ioannes antè Præcurſor, eodem Baptiſmo Ioannis, ne qui alio putet, quia nec exſtat alius, niſi poſtea Chriſti, qui tunc vtique à diſcentibus dari non poterat, vtpotè non-dum adimpleta gloria Domini: nec inſtructa efficacia lauacri per paſſionem & Reſurrectionem: quia nec mors noſtra diſſolui poſſet, niſi Domini paſſione, nec vita reſtitui, niſi reſurrectione ipſius.* Hæc Tertullianus, quæ manifeſtè oſtendunt, Chriſti Baptiſmum in ipſius ſententia inſtitutum fuiſſe poſt Chriſti paſſionem.

Tertullian *Ioan. 4.*

4. Secundus ſit Chryſoſtomus homil. 28. in Ioan. multò poſt initium, vbi ſic ſcribit: *Quòd ſi quis percontaretur, quid amplius in Ioannis Baptiſmate & diſcipulorum fuerit? Nihil reſpondebimus. Vtrumque enim ſimiliter ſpiritus expers erat, & vnam eandemque baptizandi cauſam habebat, vt ſcilicet Chriſto reconciliaret baptizatos.* Quibus verbis apertè ſignificat, Baptiſmum Ioannis fuiſſe eundem, ac Baptiſmum Chriſti, quo ante paſſionem Apoſtoli baptizabant.

Chryſoſt.

5. Tertius ſit Theophilactus in 3. caput Ioannis in illa verba: *Poſt hæc venit Ieſus* &c. qui quoad omnia conſentit Chryſoſtomo, cuius eiſdem ferè verbis concludit hoc pacto: *Baptizant igitur diſcipuli Chriſti Baptiſmo, qui nihil habebat amplius, quam Baptiſmus Ioannis: ambo enim imperfecti, & non dum habentes ſpiritum: eademque vtrique cauſa, vt adducantur ad Chriſtum baptizandi.*

Theophilactus.

6. QVARTVS Leo I. epiſt. 4. decretali ad vniuerſos Epiſcopos Siciliæ cap. 3. vbi definit Baptiſma conferendũ eſſe die ipſo Paſchatis, eò quòd illud inſtitutum ſit poſt reſurrectionem Chriſti. *Ipſa igitur*, inquit, *operis qualitas docet celebrandæ generaliter gratiæ, eum eſſe legi-*

Leo I.

timum

timum diem, in quo orta est & virtus muneris, & species actionis. Ad cuius rei confirmationem plurimùm valet, quod ipse Dominus Iesus Christus, postea quam resurrexit à mortuis, discipulis suis, in quibus omnes Ecclesiarum Præsules docebantur, & formam & potestatem tradidit baptizandi, dicens: Euntes ergo nunc, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. De quo vtique eos etiam ante passionem potuisset instruere, nisi propriè voluisset intelligi, regenerationis gratiam ex sua resurrectione capisse. Et cap. 6. *Et tunc,* inquit, *regenerationis potentiam sanxit, quando de latere ipsius profluxerunt sanguis redemptionis, & aqua Baptismatis.*

Rupertus abbas.

7. VLTIMVS sit Rupertus Abbas in 3. caput Ioannis in illa verba: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* vbi sic scribit: *Sciendum autem, non confestim hoc dicto cepisse sacramenti huius celebrari virtutem: sed nec quamdiu idem Dominus noster Deus immortalis, homo inter homines degit nostram indutus mortalitatem. At vbi resurgendo ipse à mortuis regnare capit, priorque in regni sui gloriam intrauit, tunc primùm caperunt renasci, qui viderunt regnum Dei, videlicet per Baptismum commoriendo, & corresurgendo, illi data tunc primùm regula baptizandi ab eodem docente:* Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. *Non enim,* pergit idem auctor, *per Baptismum Ioannis, vel per aliquod aliud remedium cuiquam poterat aperiri hic, de quo nunc agitur, introitus regni Dei, priusquam ipse Rex per passionem suam acquireret regnum Dei, priusque per aquam & sanguinem de latere suo profluentem, ipsum conderet sacramentum Baptismi.* Et paulò infrà: *Igitur, de causa, vel vtilitate,* inquit, *circumcisionis ita differendum est, vt pariter intelligamus, quòd rectè ex tunc cessare debuerit, ex quo moriente Christo in cruce, Baptismi sacramentum conditum est.*

Ad Rom. 6

Ad Colos. 2

Matt. 10. Marci 3. Luca 9.

Matt. vlt.

Probabilius Baptismum institutum fuisse ante

8. Tandem probatur hæc sententia ratione: Baptismus est institutus in symbolum mortis & sepulturæ Christi iuxta illud ad Rom. 6. *Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem.* Et ad Colos. 2. *Consepulti ei in Baptismo.* Igitur non debuit ante passionem institui. Cõfirmatur: nam quando Christus Apostolos ad prædicandum misit Matt. 10. Marci 3. Lucæ 9. nullam mentionem fecit Baptismi, sed tantùm potestatis curandi infirmos, & dæmonia eijciendi, cùm tamen maximè debuisset huius sacramenti mentio fieri, si institutum fuisset, cùm sit sacramentum fidei, & ad salutem necessarium. Contrà verò illius facta est mentio Matth. vlt. quando Christus ad cælos ascensurus discipulos per totum mundum ad prędicandum misit. Signum igitur est, illud non fuisse ante passionem Christi institutum.

9. SECVNDA sententia affirmat, Baptismum fuisse à Christo institutum ante ipsius passionem, tametsi ille obligare non incœpe-

Christi passionem. Matt. vlt.

Magister. S. Thomas. Cyril. Alex. August.

rit, nisi post Christi resurrectionem, quando promulgatum fuit per illa verba Matt. vlt. *Euntes docete omnes gentes babtizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti:* est reliquorum Scholasticorum cum Magistro in 4. dist. 3. & cum S. Thoma 3. p. q. 66. art 2. *Quæ sententia longè probatior est:* quam docuerunt Cyrillus Alexandrinus lib. 2. in Ioan. cap 57. & 76. & Augustinus tract. 5. in Ioan. circa finem: vbi docet, baptizatos baptismo Ioannis debuisse iterum baptizari baptismo Christi, eò quòd Baptismus Ioannis non erat sufficiens ad salutem: contrà verò baptizatos à Iuda non debuisse iterum baptizari, quia Baptismus, quem Iudas conferebat, erat Baptismus Christi: Iudas autem, vt ex Euangelica historia constat, non potuit baptizare, nisi ante passionem Christi. Et tract. 15. aliquantò post initium, loquens de Baptismo Christi: *Baptizabat,* inquit, *Iesus, quia ipse mundabat: non baptizabat, quia ipse non tingebat. Præbebant discipuli ministerium corporis, præbebat ille adiutorium maiestatis.* Et paulò pòst sibi obijciens: *Sed fortè ait aliquis: baptizat quidem Christus in spiritu, non in corpore.* Ad quod respondet: *quasi verò alterius dono, quàm illius quisquam etiam sacramento corporalis & visibilis baptismatis imbuatur. Vis nosse, quia ipse baptizabat, non solùm spiritu, sed etiam aqua?* Eadem docet epist. 108. ad Seleucianum. Hanc ipsam sententiam expresè tradit Catechismus Romanus de Baptismo, §. *Sed duarum.*

Catechismus Rom.

Ioan. 3. & 4

August.

Toletus.

10. Secundò probatur ratione: quia cùm expresè legamus Ioan. 3. & 4. Christum ante suam passionem per discipulos baptizasse, nulla est ratio negandi, illum Baptismum fuisse Baptismum Christi, ac proinde ante ipsius passionem institutum: non enim probabile est, quod notauit Augustinus præcit. epistola discipulos Christi baptizasse Baptismo Ioannis, alioqui, vt sapienter in 3. cap. Ioannis annotat. 32. aduertit Toletus, nulla fuisset causa contentionis inter discipulos Ioannis & Iudæos, vt ibidem Euangelista indicat. Videntes enim discipuli Ioãnis discipulos Christi baptizantes, conquesti sunt apud Ioannem, quòd ausi sint baptizare. Si autem baptizassent Baptismo Ioannis, nullam habuissent causam querelæ, quia tunc baptizassent nomine Ioannis, cuius Baptismo baptizassent: ac proinde queri non potuissent, quòd Apostoli baptizassent baptismo Christi.

11. Tertiò id non obscurè colligitur ex textu ipso Euangelij: nam discipuli Ioannis ira moti, quòd discipuli Christi baptizarent, hanc rem deferentes ad suum magistrum, non dicunt, quòd discipuli Christi baptizant, sed quòd ipse Christus baptizet: *Rabbi,* inquiunt, *qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum:* cùm tamen Euangelista Ioannes cap. 4. expresè dicat, Christum non baptizasse, sed eius discipulos. Ideo autem discipuli Ioannis dixerunt, quòd Christus & non eius discipuli, baptizabat, quia licet discipuli Christi baptizarent, non tamen ba-

Ioan. 4.

ptizabant

ptizabant virtute, & nomine proprio, sed virtute & nomine Christi, adeoque dicebatur per eos ipse Christus baptizare. Quòd dici non potuisset, si illi nomine & Baptismo Ioannis baptizassent: quia tunc potiùs dicere debuissent, quòd ipse Ioannes per Apostolos baptizaret: nam ille dicitur per alios baptizare, cuius nomine baptizatur.

12. Accedit congruentia, cur hoc sacramentum institui debuerit ante passionem: quia cùm sit ianua ad reliqua sacramenta, sine quo, iuxta legem à Deo statutam, nequeunt aliorum sacramentorum effectus participari, congruum fuit, vt institueretur ante sacramentum Eucharistiæ, & Ordinis, quę duo sacramenta cùm instituta sint in vltimâ cœnâ, vt constat ex Tridentino sess. 22. *Concilium Tridentin.* Can. 2. debuit sacramentum Baptismi ante hæc sacramenta, ac proinde ante passionem institui. Neque est vlla ratio asserendi, Christum cum Discipulis suis dispensasse, vt in illis sacramentum Baptismi non supponeretur ad reliqua sacramenta: præsertim cùm videamus, in reliquis sacramentis hunc ordinem seruatum esse. Nam priùs fuerunt Apostoli ordinati Sacerdotes per illa verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, vt Tridentinum cit. loco definit, quàm potestatem acceperint absoluendi à peccatis, cùm hanc acceperint post resurrectionem illis verbis *Ioan. 20.* Ioan. 20. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Vnde Augustinus *Augustin.* præcit. Epist. ad Seleucianum, ex illis verbis, *Ioan. 13.* quæ Christus Ioan. 13 Petro dixit: *Qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus*, colligit, Petrum ante lotionem pedum fuisse baptizatum.

13. Verùm adhuc supereſt controuersia de tempore, quo ante suam passionem Christus hoc sacramentum instituerit. Magister, quem communiter sequuntur Scholastici, docet, illud instituisse eo ipso tempore, quo Christus ipse baptizatus fuit à Ioanne. *Quod valde probabile est:* & apertè docet citato loco Catechismus Romanus. Quin addunt aliqui, quod verosimillimum est, statim Ioannem fuisse à Christo, proprio Baptismo Christi baptizatum: idque colligunt ex illis verbis, quæ Ioannes Christo dixit *Matth. 3.* Matth. 3. *Ego à te debeo baptizari.* Cui Christus non negauit, se illum baptizaturum, sed respondit: *Sine modo: sic enim decet nos implere omnem iustitiam.* Quasi diceret: exequere quod nunc dico: postea ego te ipsum baptizabo.

14. Ex dictis infertur primò, Christum non fuisse à Ioanne baptizatum Baptismo Christi, qui nondum institutus erat, sed Baptismo ipsius Ioannis. Non enim decebat, Christum baptizari Baptismo, quem ipse instituturus erat pro peccatoribus: nam quamuis dignatus sit circumcidi, & baptizari Baptismo Ioannis, eò quòd hæc erant sacramenta antiquæ legis, quam Christus non venit soluere, sed adimplere, vt ipsemet testatus est Matth. 5. non tamen debuit baptizari Baptismo proprio, quem ipse instituturus erat pro peccatoribus in lege Euangelica: quemadmodum nec decuit, ipsum confirmari, vel inungi. *Matth. 5.*

15. Infertur secundò, magnum esse discrimen inter Ioannis, & Christi Baptismum. *Discrimen inter baptismum Christi & Ioannis.* Nam baptismus Ioannis gratiam ex opere operato non conferebat, sicut Baptismus Christi. Quod discrimen ipsemet Ioannes assignauit Mat. 3. cùm dixit: *Ego quidem baptizo vos in aqua: qui autem post me venturus est, baptizabit vos in Spiritu sancto & igni.* *Matth. 3.* Vnde meritò Tridentinum sess. 7. Can. 1. de Baptismo, Anathemate damnat, qui dixerit Baptismum Ioannis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi. Cæterùm, An Baptismus Ioannis fuerit vniuocè sacramentum cum sacramentis nouæ legis, negant aliqui: sed non video negationis causam, præsertim si admittamus, vti suprà cum communi sententia Doctorum admisimus, de ratione sacramenti non esse, perfectam sanctitatem cōferre, sed eam tantùm significare, & aliquam imperfectam & legalem saltem causare. Cùm igitur Ioannis Baptisma fuerit symbolum Christi Baptismi, & signum gratiæ per illum dandæ, & aliquam saltem legalem sanctitatem baptizatis contulerit, non est, cur negemus, illum fuisse verum, & vniuocè sacramentum cum nostris. *Vide hac de re fusiùs d. 1. n. 59.*

16. Infertur tertiò, Christum non solùm suis manibus baptizasse Ioannem, sed etiam alios. Est enim verosimile, Christum suis manibus propriam matrem baptizasse, & saltem Petrum Apostolorum Principem: quin addit Henriq. lib. 2. de Baptismi sacramento cap. 5. n. 3. baptizasse etiam Andream Petri Germanum, & filios Zebedæi. *Christum suis manibus aliquos baptizasse.* *Henriquez.*

17. Ad argumentum oppositæ sententiæ, citatos Patres aliqui explicare conantur, non de institutione, sed de obligatione, vt nimirum baptismus ante passionem non obligauerit, esto ante passionem fuerit institutus. Vix tamen ipsorum verba hanc explicationem admittunt. Veriùs igitur cum Vasquez disput. 140. cap. 2. dicendum, citatos Patres in ea fuisse sententia, propter quorum authoritatem oppositа opinio nulla est censuræ nota digna. *Vasquez.*

18. Ad rationem autem respondendum est, quòd Baptismus institutus sit in symbolum mortis & sepulturæ Christi, nihil obstat, quo minùs ante ipsius mortem instituì potuerit. Quemadmodum nihil obstat, quo minùs sacrificium Eucharisticum, quod institutum est ad repræsentandum cruentum crucis, institui potuerit ante sacrificium crucis: cùm possit institutio signi anticipari ad significandam rem futuram, respectu cuius dicitur signum prognosticum, postquam verò res significata de futura transijt in præteritam, idem signum dicitur rememoratiuum.

19. Ad confirmationem, negandū est, ne-

ceſſarium fuiſſe, vt Chriſtus mentionem faceret de poteſtate baptizandi, cùm ſuos Diſcipulos ad prædicandum miſit: Quia cùm nondum baptiſmus eſſet ſub præcepto, neceſſe non fuit, peculiarem mentionem illius facere, ſicut de illo facta eſt poſt Chriſti reſurrectionem Mat. vlt. quando ceſſante veteri lege, baptiſmus cœpit omnes obligare. *Matth. vlt.*

SECTIO II.

In quo Baptiſmi eſſentia conſiſtat?

20. DVplex aſſignari poteſt baptiſmi eſſentia; Vna Metaphyſica, Phyſica altera. Metaphyſicè definiri poteſt: *Signum ſenſibile collatiuum gratiæ regeneratiuæ in Chriſto.* Per priora verba, baptiſmus genericè conuenit cum reliquis ſacramentis nouæ legis, quæ omnia ſunt ſigna ſenſibilia collatiua gratiæ. Per vltimam verò particulam, tanquam per propriam differentiam diſcriminatur baptiſma à reliquis ſacramentis nouæ legis, quæ non regenerant, ſed vel genitos in Chriſto alunt & roborant, vel eos ſupernaturali vitâ deſtitutos reſuſcitant, & ad ſpiritualem vitam reuocant. *Metaphyſicè definitur baptiſmus.*

21. Eſt igitur gratia regeneratiua in Chriſto, quæ hominem transfert à ſtatu peccati, in quo naſcitur, ad ſtatum gratiæ, & adoptionem filiorum Dei, vt illam definit Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 4. & colligitur ex illis verbis Chriſti Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto.* In quem locum notat Toletus annot. 8. in Græco non legi, *renatus*, ſed *genitus:* quia nimirum baptiſmus gignit hominem Deo, communicando illi primam gratiæ natiuitatem, per quam conſtituitur adoptiuus filius Dei & hæres æternæ vitæ. Baptiſmus igitur, non quidem per ipſam gratiam regeneratiuam, quæ eſt effectus, & poſterior baptiſmo, ſed per ordinem ad illam conſtituitur ſacramentum eſſentialiter diuerſum à reliquis, quæ vitæ ſpiritualis generationem non conferunt, ſed ſupponunt, vel amiſſam reſtituunt. *Concilium Tridentin. Ioan. 3.* *Toletus.*

22. DICES. Etiam contritio conferre poteſt generationem vitæ ſupernaturalis: vt ſi non baptizatus, perueniens ad perfectum rationis vſum, eliciat actum contritionis, vel amoris Dei ſuper omnia, conſequitur gratiam iuſtificantem, quæ, quia transfert hominem à ſtatu peccati, in quo natus eſt, ad ſtatum adoptionis filiorum Dei, dicitur gratia regeneratiua in Chriſto.

23. Reſp. multiplex eſſe diſcrimen inter baptiſmum, & contritionem. Primum eſt, quia baptiſmus eſt per ſe inſtitutus ad regenerandum hominem in Chriſto, iuxta præcitata verba; *Niſi quis renatus fuerit* &c. Ratio eſt, quia baptiſmus eſt per ſe inſtitutus ad delendum peccatum originale, ex cuius deletione homo primò transfertur ex ſtatu peccati in ſtatum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei. Contritio verò per ſe inſtituta eſt ad delenda peccata perſonalia, per accidens autem ad delendum originale, quando reperitur coniunctum cum perſonalibus. Secundum: Baptiſmus ſtatim reddit baptizatum capacem gloriæ, quia vnà cum peccato totam pœnam condonat, tam æternam, quàm temporalem. Contritio verò non ſtatim per ſe reddit contritum capacem gloriæ, ſed poſt expiatam pœnam temporalem, quæ adhuc condonata culpa manet luenda. Tertium: Baptiſmus inſignit hominem ſpeciali charactere, quo fit de familia Chriſti. Contritio nullum imprimit ſpeciale ſignum, quo contritus ſpecialiter fiat de familia Chriſti. Quartum: Baptiſmus reddit ſubiectum reliquorum ſacramentorum capax, quod non facit contritio. Quintum: Baptiſmus dicitur peculiari ratione regenerare hominem in Chriſto, quia communicat illi gratiam ex opere operato Chriſti, quam vt optimus parens ſuis filijs promeruit altiori ac nobiliori titulo, quàm illam nobis promeruiſſet primus parens Adamus, ſi in ea ſanctitate, in qua conditus fuit, perſeueraſſet. *Diſcrimen inter contritionem & baptiſmũ metaphyſicè conſideratũ. Ioan. 3.*

24. Phyſicè antem definiri poteſt: *Symbolum ſenſibile conſtans ex aqua naturali tanquam ex materia remota, & ablutione tanquam ex materia proxima, & forma expreſſiua tum actionis miniſtri in baptizandum, tum trium Diuinarum perſonarum in vnitate eſſentiæ collatiuum gratiæ regeneratiuæ.* Breuius autem ſic illum definit Catechiſmus Romanus de ſacramento Baptiſmi, §. *Quòd autem ad rei definitionem: Baptiſmus eſt Sacramentum regenerationis per aquam in verbo.* *Phyſicè definitur baptiſmus.* *Catechiſmus Rom.*

25. Dicitur *Symbolum ſenſibile*, in quo genericè conuenit cum reliquis ſacramentis, quæ omnia etiam antiquæ legis ſunt ſymbola ſenſibilia, vtpote inſtituta pro hominibus, qui ex ſenſibilibus notitiam ducunt.

26. Dicitur *ex aqua naturali*, vt definiunt Concilia, Florentinum in decreto de vnione Armenorum §. *Primum omnium*, & Tridentinum ſeſſ. 7. de Bapt. Can. 2. & conſtat ex perpetua Eccleſiæ traditione: colligiturque ex ipſis verbis Chriſti Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua:* Quòd autem intelligenda ſit de aquâ verâ & naturali, euidenter demonſtrat tum locus ille Act. 8. *Et dum venerunt ad quandam aquam: ait Eunuchus* Reginæ Candacis Philippo: *Ecce aqua, quid prohibet me baptizari?* tum teſtimonium illud Pauli ad Epheſ. 5. *Mundans lauacro aquæ in verbo vitæ.* *Concilium Florentin. Tridentin.* *Ioan. 3.* *Act. 8.* *Ad Eph. 5.*

27. Nec obſtat, quòd Ioannes de Baptiſmo Chriſti Mat. & Lucæ 3. dixerit, illum futurum eſſe *in Spiritu ſancto & igni:* & Marci, & Ioan. 1. & Act. 1. *in Spiritu ſancto:* nam vel pro *igni* Ioannes intellexit cœleſtem gratiam, per quam ſignificare voluit, ſuum baptiſmum diſcriminari à baptiſmo Chriſti. Aut certè *Matth. 3.* *Luc. 3.* *Marc. 1.* *Ioan. 1.* *Act. 1.*

indicare

indicare voluit ignem, quem Chriſtus in die Pẽtecoſtes miſſurus erat in Apoſtolos. Quòd autem Baptiſmus Chriſti dicatur ex Spiritu ſancto, non excluditur aqua naturalis, ſed ſolùm explicatur effectus, qui eſt, regenerare hominem per gratiã à Spiritu ſancto infuſam. *Catechiſmus Rom.* Legatur Catechiſmus Roman. de ſacramẽto Baptiſmi. Ex his deducitur, nullam aquã artificialem eſſe aptam materiam Baptiſmi.

28. Dicitur, *tanquam ex materia remota, & ablutione tanquam materia proxima:* nam baptiſmus non eſt aqua, ſed ablutio: vnde niſi aqua abluat ſubiectum, cui applicatur, non fit baptiſmus. *Quanta ablutio ſufficiat.* Quanta autem, vel qualis debeat eſſe ablutio, vt ad ſacramentum ſufficiat, omnes conueniunt, eam quantitatem ſufficere, quâ moraliter homo dici poſſit ablutus. Hæc autem ſiue fiat aſperſione, ſiue immerſione, vnica, gemina, aut tripla, nil refert ad ſacramenti validitatem, modò per eam ſubiectum dicatur moraliter ablutum. Quin etiamſi baptizandus in aquam immergatur, modò cætera non deſint, erit verè baptizatus, etiamſi ſic immerſus moriatur: quidquid aliqui in oppoſitum opinentur.

29. Hinc infertur, non fore baptizatum, qui tantùm in veſtibus ablueretur, vel in ſolis partibus excrementitijs, vt in capillis, vnguibus, ſed neceſſum eſſe, vt aliqua pars, aut membrum hominis aqua tingatur. An autem quamlibet vel minimam partem hominis, exempli cauſa, digitum abluere, ſufficiat ad *Vaſquez. Innoc. IV.* validitatem ſacramenti: affirmat Vaſquez diſput. 145. cap. vlt. Tum quia Innocentius IV. iubet, puerum in periculo mortis baptizandum eſſe in quacunque parte minima corporis: non poſſet autem, etiam in neceſſitate in quacunque minima parte corporis homo ablui, niſi quæcunque minima pars abluta ſufficiens eſſet ad baptiſmum conficiendum. Tum quia per quamlibet partem, etiam minimam ablutam, homo dicitur ſimpliciter ablutus.

30. Confirmatur: nam ſi probabile non eſſet, quamlibet minimam partem hominis abluere, ad ſacramentum Baptiſmi ſufficere, non potuiſſet Pontifex præcipere, vt in ea parte puer in periculo mortis baptizaretur; cùm neque in periculo mortis liceat ſacramentum miniſtrare, niſi quando ſaltem probabile eſt, illud validè confici poſſe. Vnde quia probabile non eſt, verum ſacramentum applicari poſſe puero in matris vtero *Paulus V.* exiſtenti, prohibet Paulus V. in ſuo Rituali, ne puero intra matris vterum exiſtenti, ne in mortis quidem periculo, ſacramentum Baptiſmi applicetur.

Non ſufficit minimæ partis ablutio. 31. Negant, & quidem *probabiliùs* alij, quamlibet minimam partem ablutam hominis ad ſacramentum Baptiſmi validè perficiendum ſufficere. Fundamentum eſt: quia ſicut non quæuis minima ablutio ſufficit ad denominandum hominem ſimpliciter ablutũ; ita nec quæuis minima pars hominis abluta ſufficiet ad baptiſmi ſacramentum.

32. Nec obſtat, quòd Pontifex in caſu neceſſitatis præcipiat, puerum eſſe in quauis minima parte corporis baptizandum: nam hoc tantùm probat, oppoſitam ſententiam non eſſe omninò improbabilem, quod nos vltrò fatemur, & cum omnibus aſſerimus, puerum in periculo mortis baptizandum eſſe in quauis corporis parte; ſi autem ſuperuixerit, iterum eſſe ſub condſtione baptizandum, quod cæteri etiam concedunt. Monet autem in ſuo Rituali Paulus V. de ſa- *Paulus V.* cramento Baptiſmi ritè adminiſtrando §. *De baptizandis parvulis*, quod antè docuit S. Th. *S. Thomas.* 3. p. quæſt. 68. art. 11. puerum in periculo in capite baptizatum, non eſſe iterum ſub conditione baptizandum: Contrà verò in quocunque alio membro baptizatum, iterum eſſe ſub hac conditione baptizandũ: *Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris* &c.

33. Dicitur, *ex forma expreſſiua actionis miniſtri:* nam debere actionem miniſtri in baptiſmo exprimi, apertè docet Florentinum *Concilium Florentin.* loco præcitato, vbi definit, in baptiſmo exprimendum eſſe actum, qui per miniſtrum tanquam per inſtrumentum in baptizandum exercetur: *Si*, inquit, *exprimatur actus, qui per ipſum exercetur miniſtrum, cum Sancta Trinitatis invocatione, perficitur ſacramentum.* Cuius rei cauſam ſuprà aſſignauerat: *Quoniam cùm*, inquit, *principalis cauſa, ex qua baptiſmus virtutem habet, ſit Sancta Trinitas, inſtrumentum autem ſit miniſter, qui tradit exterius ſacramentum, ſi exprimatur* &c. Idem docet Catechiſmus Romanus de ſacramento *Catechiſmus Rom.* Baptiſmi §. *Sed duarum partium:* & colligitur ex illis verbis Chriſti: *Baptizantes eos:* quibus exprimitur actio baptizantis in baptizandum.

34. DICES. Græci per illam formam, *Baptizetur ſeruus Chriſti* &c. validè baptizant, vt definit Florentinum loco prænotato: *Florentin.* ſed per hanc formam non exprimitur actus baptizantis in baptizandum: igitur expreſſio actus baptizantis in baptizandum non ſpectat ad validitatem ſacramenti.

35. Reſp. negando minorem: nam optimè per imperium exprimitur actus miniſtri in baptizandum: nam qui imperat actum, maximè illum exercet, cùm non poſſit illum imperare, niſi in illum poteſtatem habeat. Cæterùm etiamſi Græci priuato errore putent, non eſſe miniſtri, ſed ſolius Dei actum in baptiſmo exprimendum, non tollitur, quo minùs applicando debitam materiam & formam per generalem intentionem faciendi, quod fecit Chriſtus, vel facit vera Eccleſia, verum conficiant ſacramentum: nam priuatus error ſacramenti validitati non obeſt, modò ad illud cætera concurrant. Maior difficultas eſt de alia forma indicatiua, qua nunc Græci vtuntur, vt conſtat ex eorum Rituali. Sed dicendum, etiam per huiuſmodi formam exprimi actum miniſtri exercitè, modo ſuprà declarato diſp. 2. ſect. 4.

36. Ex his deducitur, baptiſmum non in *Requiritur actiua, paſſiuaq; ablutio.* ſola ablutione paſſiua, ſed etiam in actiua conſiſtere, quatenus illa non ſolùm paſſiuè recipitur

recipitur in subiecto, sed etiam actiuè procedit à baptizante, patet: nam si vel passiua ablutio nō actiuè applicetur à ministro, etiāsi recipiatur in subiecto, velut si baptizandus pluuia ablueretur, etiamsi minister illa verba proferret, *Ego te baptizo*, nō fieret sacramentum: vel contrà si minister actiuè applicaret ablutionem, si tamen baptizandus illam in se non reciperet, nullum fieret baptisma. Igitur neutra per se ad baptismi validitatem sufficit.

Necessaria trium personarum in vna essentia expressio.

37. Est etiam ad essentiam baptismi necessaria trium diuinarum personarum in vna essentia expressio, vt colligitur ex ijsdem Christi verbis: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Adiuncta traditione, & Ecclesiæ authoritate. Siquidem, vt rectè notauit Bellar minus lib. 1. de Baptismo cap. 3. Ex verbis Christi præcisè sumptis non cogimur asserere, inuocationem diuinarum personarum in vna essentia esse in forma baptismi necessariò exprimendam, cùm possint verba Christi intelligi, vel de potestate à Deo accepta, in cuius virtute Apostoli baptizabant, vel de fide Sanctissimæ Trinitatis, quā docendi essent baptizandi, vt docet ibidem Bellarminus. Accedente autem traditione & authoritate Ecclesiæ, certum omninò est, hāc diuinarum personarum in vna essentia expressionem necessariam esse ad validitatem baptismi. Ita docent omnes Scholastici cum Magistro in 4. dist. 3. nec non cum S. Thoma 3. p. q. 66. art. 5.

Bellarm.

Magister. S. Thomas. Et reliqui Scholastici.

38. Et probatur primò: nam huius diuinarum personarum expressionis mentio fit in 49. Can. Apostolorum. Secundò, in Can. *Multi*, & Can. *in Synodo*, de consecratione dist. 4. expressè habetur, omnium diuinarum personarum expressionem necessariam esse ad baptismi validitatem: *Hoc quoque*, inquit citatus Canon secundus, *obseruari in prædicta Synodo Sacerdotes voluerunt, vt qui vel vnam de Trinitate personarum in baptismo nō nominaret, illud baptisma esse verum non posset. Quod pro certo verum est: quia qui vnam ex Sancta Trinitate confessus non fuerit, perfectus Christianus esse non potest.* Tertiò eandem veritatem definit Florentinum loco præcitato, quam etiam plurimi Patres apertè tradiderunt, qui legi possunt apud Bellarminum loco præcit.

Canones.

Concilium Florentin.

Bellarm.

39. Quartò probatur tandem hæc veritas ratione. Etenim cùm hoc fit primum sacramentum, quo homo recipitur ad Christi fidem, congruum fuit, vt in ipsa sacramenti collatione exprimeretur principale ac potissimum mysterium Christianæ fidei, quod est mysterium Sanctissimæ Trinitatis, ad hoc vt in ipso Religionis ingressu homo instrueretur de principali mysterio, quod postea esset in tota sua vita professurus.

Sub quibus nominibus debeant personæ diuinæ in forma baptismi exprimi.

40. Ex his colligitur, personas diuinas in forma baptismi exprimendas esse proprijs nominibus, quibus illæ solent communiter exprimi & concipi ab hominibus, nempe sub nominibus Patris, Filij, & Spiritus sancti, non autem sub nominibus Genitoris, Geniti, & Spirati: nam sub illis, non sub his nominibus communiter solet Trinitatis mysterium hominibus explicari.

41. Vltimò dicitur *collatiuum gratiæ regeneratiuæ*. Quibus verbis exprimitur ordo huius sacramenti ad proprium effectum & finem, propter quem est institutum, qui est regenerare homines in Christo, faciendo illos ex filijs Diaboli filios Dei, & hæredes vitæ æternæ. Cæterùm non ipsa gratia regeneratiua, quę est effectus huius sacramenti, sed ordo ad illam est de essentia huius sacramenti.

42. Hîc agendum esset de necessitate baptismi, quæ duas continet controuersias: vna est, quando hoc sacramentum cœpit obligare: Altera, an sit necessarium omnibus, non solùm necessitate præcepti, sed etiam medij. Quia verò prior controuersia facilis est, nam omnes ferè conueniunt, baptismum obligare cœpisse post Christi resurrectionem, quando vetus lex cessauit, nouâ per Apostolos promulgatâ: quod etiam docuit Catechismus Rom. loco suprà notato. Posterior definita manet ex præcedente disputatione, in qua definiuimus, quæ sint necessaria necessitate præcepti, quæ verò medij, ideò ab hac quæstione supersedendum putaui. Quæ autem simultas materiæ cum forma necessaria sit, quæque mutatio sufficiat ad hoc sacramentum irritandum, constat ex disput. 2.

Catechismus Rom.

SECTIO III.

Quisnam sit baptismi minister?

43. Dvplex est baptismi minister; alter ordinarius & ex officio; alter extraordinarius, & in casu necessitatis. Etsi non defuerint, qui putarunt, non quemcunque hominem in casu necessitatis posse hoc sacramentum ministrare, sed aut solos Ecclesiæ ministros, vt putauit Caluinus lib. 4. Institutionum, cap. 15. à nu. 20. citans pro se Augustinum; aut saltem baptizatos, vt docuisse videntur Concilium Eliberitanum celebratum in Hispania anno 305. sub Marcello I. cap. 38. vbi: *non nisi lauacrum regenerationis habens potest*, inquit, *in necessitate infirmitatis baptizare*; & Gregorius XI. vt refertur Can. *Quos*, de consecrat. dist. 4. qui iubet, à Paganis baptizatos esse rebaptizandos. De qua etiā quæstione dubitauit Augustinus, eamque indecisam reliquit lib. 2. contra Epist. Paremniani cap. 13. Verùm hoc tempore nulli Catholico ampliùs dubitare licet, cùm expressè definitum sit à Concilio Florentino in decreto de vnione Armenorum §. *Primum omniū*: vbi, *in causa*, inquit, *necessitatis non solùm Sacerdos, vel Diaconus, sed etiam laicus, vel mulier, imò etiam paganus & hæreticus baptizare potest, dummodo formam seruet Ecclesiæ, & facere intendat, quod facit Ecclesia.*

Minister huius sacramenti ordinarius, & extraordinarius.

Caluinus.

Concilium Eliberitan.

Gregor. XI.

Augustin.

Concilium Florentin.

44. Ex quo infertur primò, baptizatos ab hæreticis non esse rebaptizandos, quod ex decreto Concil. Tridentini sess. 7. can. 4 & 11.

Concilium Tridentin.

& 11. constanter seruat Ecclesia. Oppositum huic veritati docuit Cyprianus cum 71. Episcopis Africanis in Concil. Carthaginensi II. congregatis: quod Concilium quoad hoc reprobatũ fuit à Stephano Papa per propriam epistolam, quã idem Cyprianus impugnauit, vt habetur tomo 1. Conciliorũ p. 1. pag. 147.

Cyprianus. Concilium Carthag.

Stephanus Papa.

45. Infertur secundò, posse in casu necessitatis filium baptizari à proprio patre, vel matre. Neque propter hoc amittunt ius petendi debitũ coniugale, vt declarauit Ioannes VIII. & refertur Can. *ad limina* 30. q. 1. & expressit in suo Rituali Paulus V. de ministro Baptismi, eodem modo possunt parentes in casu necessitatis circa proprios filios exercere munus patrini, non contracta cognatione spirituali. Difficultas est, An si extra casum necessitatis id faciant, spiritualem cognationem contrahant. Affirmant multi apud Suarez in cõment. vlti. art. q. 67. negat verò, & probabiliùs ipse P. Suarez ibid. & alij apud ipsum.

Ioannes VIII.

Paulus V.

Suarez.

46. Quare ad Concilium Eliberitanum respondendum est, illud tantùm docere, in casu necessitatis posse baptizare, qui baptizatus est, non autem negare, non baptizatum baptizare non posse. Gregorius autem ideo iubet, à Paganis baptizatos iterum esse baptizandos, quia supponitur ab illis, vtpote mysteriorum nostræ Fidei ignaris, non fuisse adhibita omnia ad hoc sacramentũ necessaria.

Explicãtur Concilium Eliberitan. & Gregorius XI.

47. Ratio autem, cur quicunque homo ad hoc sacramentum ministrandum sufficiat, ea est: quia illud non solùm, vt reliqua etiam sacramenta, nullam requirit in ministro probitatem, sed neque est actus iudicij, quod antecedentem iurisdictionem in ministrãte supponat: neque fundatur in aliquo ciuili contractu, cuius validitas pendeat ab Ecclesia. Ex alia verò parte, cùm sit sacramentum necessitatis, debuit posse in casu necessitatis à quouis ministrari.

48. Est autem in baptizando debitus ordo seruandus, vt etiam in casu necessitatis minùs dignus cedat digniori, vt non baptizatus baptizato, fœmina viro, nisi pudoris causa deceat fœminam potiùs, quàm virum baptizare infantem nondum editum, non clericus clerico, reliqui clerici Sacerdoti. Difficultas tamen est, an hunc ordinem inuertere, sit mortale. Communiter affirmant Doctores, quando hic ordo non seruatur erga Sacerdotem, cui ex officio incumbit hoc sacramentum ministrare, quemadmodum & erga Diaconum, cui ex commissione Sacerdotis, hoc ipsum competit, licet negent in reliquis: tametsi nonnulli putant, præferre infidelem fideli in baptizando, esse etiam peccatum mortale, quia fit iniuria sacramento. Cæterùm notandum, in hoc ordine inuertendo facilè interuenire posse causam excusationis.

An diaconus excommunicatus præferendus sit non Sacerdoti non excõmunicato. Henriquez. Nauarrus. Coninck.

49. Maior verò difficultas est de Sacerdote, vel Diacono excommunicato, an præferendus sit non Sacerdoti, aut laico non excõmunicato. Affirmat Henriquez lib. 2. de Baptismo c. 28. Negat Nauarrus in summa c. 22. n. 7. Mihi verò cum Coninck q. 67. a. 5. dub. 2. distinguendum est, de Sacerdote, vel Diacono excommunicato ab Ecclesia tolerato, & tunc præferendus est laico, vel non clerico: secus si non sit ab Ecclesia toleratus, cuiusmodi sunt publici hæretici, nominatim excõmunicati, & notorij clericorum percussores.

50. Notandum autem est, etsi in casu necessitatis vnicuique licitum sit, alterum baptizare, haud tamen vnicuique licitum est, sed soli Sacerdoti, solemniter baptizare. Vnde quicunque clericus Sacerdote inferior, sine commissione Sacerdotis, qui tãtùm Diacono hoc munus solemniter baptizandi cõmittere potest, solemniter baptizauerit, non solùm grauiter peccat, sed etiam irregularitatem incurrit, quia exercet actum ordinis, ad quem non est promotus, cuiusmodi est solemnis actus baptizandi.

51. DICES: ergo etiam irregularitatem incurrit, si absque necessitate non solemniter baptizat: nam etiam tunc exercet actum ordinis, ad quem non est promotus. Resp. negando consequentiam: quoniam ad contrahendam irregularitatem requiritur, vt actus ille ordinis, ad quem clericus non est promotus, solemniter ab eo exerceatur, vt communiter docent Doctores in caput *Si quis*, de clerico non ordinato ministrante, in quo specialis mentio fit de baptizante.

C. Si quis.

52. Quòd autem soli Diacono possit hoc munus solemniter baptizandi à Sacerdote committi, probatur: tum quia id docet Catechismus Rom. de sacramẽto Baptismi §. *Iam verò à quibus ministris*. Tum quia soli Diacono, quando ordinatur, ab Episcopo, dicitur, quòd debeat baptizare. Tum quia Diaconus est proximus minister Sacerdotis. Vnde in necessitate potest Sacerdos illum substituere in ijs omnibus, quæ non sunt propria muneris Sacerdotalis.

Soli Diacono posse cõmitti solemniter baptizandi munus. Catechismus Rom.

53. At, inquies, non tantùm Diaconus, sed quiuis alius inferior clericus, imò & laicus potest ex commissione Pontificis solemniter baptizare: ergo hoc non est proprium Diaconi. Antecedens probatur: quia cùm munus solemniter baptizandi nõ sit de iure diuino, sed Ecclesiastico, poterit Pontifex, qui suprà totũ ius Ecclesiasticũ potestatem habet, illud cuicunque committere. Resp. concesso antecedente, negatur consequentia. Etenim proprium Diaconi est, vt possit ex commissione solius Sacerdotis solemniter baptizare, quod non possunt reliqui Diacono inferiores, nisi ex commissione summi Pontificis. Hactenus de ministro extraordinario, & sufficienti.

54. Minister verò ordinarius & ex officio duo requirit, & certum gradum Ordinis, & iurisdictionem aliquam: cùm enim licita huius sacramenti administratio duo requirat, & dignitatem personæ administrantis in certo gradu Hierarchico in Ecclesia constitutæ, & iurisdictionem aliquam, vel in baptizandum, vel in Christianam rempublicam, ad quam admitti debet baptizandus, duo necessariò requirit Ordinarius minister huius sacramenti, & certum Ordinem, & iurisdi-

Minister ordinarius Presbyter.

& iurisdictionem aliquam, sine quorum alterutro validum quidem fit baptisma, non tamen licitum. Ordo autem ad dignam huius sacramenti administrationem, est presbyteratus: ita Concilium Florentinum in decreto de vnione Arm. §. *Primum omnium: Minister*, inquit, *huius sacramenti est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare.* Quod multò antea docuerat Clemens Romanus lib. 3. Apostolicarum constitut. cap. 11. vbi, *Neque reliquis clericis*, inquit, *potestatem baptizandi facimus, vt lectoribus, cantoribus, ianitoribus, aut ministris, nisi tantùm Episcopis & Presbyteris, ministrantibus Diaconis.*

Concilium Florentin.

Clemens Romanus.

55. Quod autem præter Ordinem Sacerdoralem, iurisdictio etiam aliqua ad licitam & dignam huius sacramenti administrationem requiratur, vel ex eo constat: quòd baptizare, est baptizatum admittere in Ecclesiam Dei: ergo ad eos ex officio spectat baptizare, qui authoritatem habent admittendi in Ecclesiam Dei: hi autem sunt Episcopi in suis Diœcesibus, & Parochi in suis Parœcijs: his enim, cùm sint principes Ecclesiæ, incumbit cura per baptismum aggregandi homines in Ecclesiam Dei.

56. Confirmatur: nam vel baptizandi sunt filij Christianorum, vel Gentilium: si Christianorum, ad eos spectabit iure illos baptizare, sub quorum iurisdictione, & potestate erant baptizandorum parentes: si Gentilium, ad eos pertinebit, sub quorum Diœcesi baptizandi velint baptizari: ac proinde semper ad Episcopos, vel Parochos ius baptizandi pertinebit. Nec refert, quòd Gentilis baptizandus sub nullius spirituali iurisdictione, antequam baptizetur, sit; nam hoc ipso, quòd petit baptismum, fit subditus illius Diœcesis, in quam per baptismum admitti petit; proinde hoc ipso tenetur legibus illius Diœcesis: vnde non potest à simplici Sacerdote illius Diœcesis, iurisdictionem non habente, baptismum petere.

SECTIO IV.

An possint plures eundem hominem baptizare?

57. DVpliciter possunt plures eundem baptizare: vno modo vt causæ totales, singuli integram materiam & formam applicantes: Alio, vt causæ tantùm partiales, vt vnus tantùm materiam, alius solùm formam applicaret. Velut in casu, quo vnus esset mutus, qui formam proferre non posset, & alius mancus, qui abluere non posset, an tunc validum esset baptisma ex ablutione vnius, & prolatione formæ alterius.

Si vnus formam proferat, & alter materiam applicet, Baptismus nullus.

58. Communis Scholasticorum sententia in 4. dist. 3. Quarta, quinta, & sexta, & S. Thomæ 3. p. q. 67. art. 6. ad 3. negat, posse talem baptismum esse validum. Ratio: quoniam, vt validè baptismus conferatur, debent ipsa verba formæ verificari: non verificantur autem verba formæ, si à non abluente proferrentur: igitur non posset in eo casu baptismus validè conferri. Maior patet: quoniam verba sacramentalia causant vt vera, vt constabit ex infrà disputandis de sacramento Eucharistiæ. Minor probatur: nam verbum *Baptizo* significat externam ablutionem corporis, per quam denotatur interna ablutio animi: igitur tale verbum non verificatur prolatum ab eo, qui non abluit.

S. Thomas.

59. Respondent Marsilius in 4. q. 4. a. 4. dub. 11. Rubio q. 1. in fine, & Caietanus loco prænotato, §. *In responsione ad tertium*, qui oppositum docent, in eo casu hominem non esse baptizandũ forma Ecclesiæ Latinæ, *Ego te Baptizo*, sed vel Ecclesiæ Græcæ, *baptizetur seruus Christi*, vel in plurali, *nos te baptizamus*. Sed contra primum; nam forma Græcorum eatenus legitima est, quatenus conformatur formę Latinæ. Vnde etiam in forma græcorum saltem exercitè significatur actio ablutiua vt procedens ab ipso proferente: nam hoc, vt sect. 2. ex Florentino ostẽdimus, requiritur in omni legitimo baptismo. Contra secundum: nam vt verba illa, *nos te baptizamus*, verificari possint, debent proferri ab ipso abluente. Etenim cùm hæc verba non significent, nisi externam corporis ablutionem, cumque externa corporis ablutio nullo pacto procedat à proferente verba, nullo pacto poterunt à non abluente prolata verificari.

Marsilius. Rubio. Caietanus.

Sed contrà.

Florentin.

60. At instant ijdem authores. Sint duo iudices, quorum neuter sine altero possit legitimam sententiam ferre: adhuc verum diceret, si quis illorum pronunciaret, *nos sententiam ferimus.* Item sint duo eandem nauim trahentes, vel eundem librum scribẽtes, alteruter verum diceret, si pronunciaret, *nos nauem traximus, hunc librum scripsimus:* ergo etiam verum diceret, qui simul cum altero eundem baptizans, vno tantùm abluente, altero formam proferente, pronunciaret, *nos hunc baptizamus.*

61. Resp. negando consequentiam. Ratio discriminis est: quoniam in sententia ipsa à duobus iudicibus lata est aliquid, quod actiuè procedit à proferente sententiam: quemadmodum & in tractione nauis, aut scriptione libri, est aliquid, quod actiuè procedit à proferente verba: & per consequens possunt verba ab vno tantùm prolata verificari. At verò nihil est in externa ablutione, quod actiuè procedat à proferente verba, *nos te baptizamus*: ergo respectu ipsius proferentis nullo pacto verba verificari possunt. Minor constat: nam externa ablutio tota procedit ab altero, qui formam non profert: igitur nihil in ea est, quod actiuè procedat à proferente verba. Sententia verò à duobus iudicibus lata includit imperium vtriusque iudicis; tractio nauis, & scriptio libri, impulsum, & inscriptionem vtriusque trahentis, scribentisque: proinde ratione illius, quòd in ipso effectu à proferente verba ponitur,

possunt

possunt verba ab vno tantùm prolata verificari.

62. DICES etiam in baptismo est aliquid, quod procedit ab ipso, qui tantùm formam profert. Antecedens probatur: nam baptismus est sacramentum: sacramentum autem præter ablutionem, includit etiam formæ prolationem. Resp. cum distinctione antecedentis: in baptismo adæquatè sumpto est aliquid, quod procedit à proferente formam, concedo; inadæquatè sumpto pro sola ablutione, nego: & quia sola externa ablutio significatur per verbum *Baptizo* vel *Baptizamus*, ideo nihil est in baptismo, prout significatur verbo ipso *Baptizo*, vel *Baptizamus*, quod sit à solo proferente verba. Ad probationem autem antecedentis, concedo baptismum adæquatè sumptum constantem ex ablutione & prolatione, esse sacramentum: nego autem, illum esse sacramentum inadæquate tantùm sumptum pro sola externa ablutione corporis, quo pacto significatur à verbo ipso *Baptizo*.

63. Vrgebis. Qui profert verba sacramentalia, ponit formam ipsam sacramenti; ergo ponit aliquid ab ipso procedens. Resp. distinguendo consequens: ponit aliquid circa significatum verborum, nego; quod ponere deberet, vt verba verificari possent respectu proferentis: ponit verba ipsa vt signa ad placitum rei significatæ, & tantùm materialiter, non ponendo formale significatum ipsorum, vt à verbis ipsis, *ego te Baptizo*, importatur, concedo. Hoc autem non sufficit, vt verba verificari possint respectu proferentis. Sicut non verificarentur verba respectu illius, qui nauim non trahens, diceret, *nos nauim trahimus*: quia verba verificari debent, pro vt significant: quia igitur hæc verba: *Ego te baptizo*, vel *Nos te baptizamus*, significant externam ablutionem, vt actiuè procedentem ab ipso, qui verba profert, non poterunt verificari, nisi qui ea profert, simul eorum significatum ponat.

In quo casu posset baptismus à duobus simul cõferri.

64. Cæterùm, dato quòd non adessent, qui baptizarent, nisi mutus, qui verba, proferre, & mancus, qui abluere non posset, & vrgeret necessitas, puto baptismum fore dandum, per ablutionem vnius, & prolationem alterius: cùm in casu necessitatis meliùs sit, conferre baptismum dubium quàm nullum, quod etiam docuit Suarez disp. 23. sect. 3. §. *Ad vltimam verò confirmationem*.

Suarez.

65. DICES: ergo pari ratione applicari posset remedium legis naturæ infanti existenti in vtero matris, cùm melius sit dubium remediũ adhibere, quàm nullũ. Resp. negando consequentiam. Ratio discriminis est: quia hoc est omninò improbabile, & ab Ecclesia, vt sect. sequenti ostendam, damnatum: illud verò neque est omninò improbabile, neque ab Ecclesia damnatum. Nunquam autem, ne in extrema quidem necessitate licitum est, vti ad sacramentum conficiendum mèdio omninò improbabili, & ab Ecclesia damnato: contrà verò semper licitum est, vti medio non improbabili, & ab Ecclesia permisso, quando probabilius, & certius habere non possumus. Sicut in nullo casu extremæ necessitatis dare possumus ablutionem sacramentalem per litteras pœnitenti absenti: possumus autem eam dare per signa tantùm doloris: quia primum est omninò improbabile, & ab Ecclesia damnatum, vt sequenti tomo videbimus: hoc verò non est omnino improbabile, & ab Ecclesia permissum.

Quomodo possent plures, vt causæ totales, simul baptizare.

65. Quoad posteriorem propositæ controuersiæ partem, an scilicet plures vt causæ totales possint eundem hominem baptizare, singulis simul abluentibus & proferentibus, distinguendus est multiplex modus, quo plures possint ad eundem baptizandum concurrere.

66. Primus est, si omnes accedant cum absoluta voluntate baptizandi: & tunc si omnes simul absoluant in eodem instanti, omnes baptizant. In quo casu non multiplex, sed vnum confertur baptisma: nam omnes illæ ablutiones & prolationes ordinantur ad vnum effectum in anima baptizandi causandum, in ordine ad quem omnes illæ ablutiones & prolationes accipiunt numericam vnitatem: non secus ac multę particulæ consecratæ ab eodem sumptæ, non sunt plura, sed vnum sacramentum per ordinem ad vnam refectionem spiritualem, ad quam, mediante vna comestione, illæ ordinantur. Si verò vnus alios in baptizando prę-ueniret, tunc qui primus materiam & formam absolueret, sacramentum conferret, nihil alijs efficientibus.

67. Secundus modus est, si vterque intenderet baptizare sub hac conditione, nisi alter baptizauerit. Tunc solus qui primus absolueret, baptizaret: Si verò simul in eodem instanti absoluerent, nullus baptizaret: cùm in eo casu non esset maior ratio, cur potiùs vnus, quàm alter baptizaret: nec potest vterque baptizare, cùm vterque in eo casu habeat intentionem, non baptizandi, si alter baptizaret: Consequenter non posset, in eo casu, in quo vterque simul materiam & formam absolueret, verificari intentio baptizantis.

68. Tertius modus est, si vterque intenderet baptizare sub hac conditione, si alter baptizauerit. In quo casu neuter baptizaret: tum quia talis conditio est contra naturam baptismi, qui nequit conferri baptizato. Vnde velle baptizare Petrum, si alter eundem Petrum baptizauerit, est, velle Petrum iam baptizatum rebaptizare, quod est contra naturam baptismi, qui iterari non potest. Tum quia in tali casu intentio vnius destrueret intentionem alterius; nam intentio vnius esset baptizare, si alter priùs baptizasset, vnde supponeret alterum iam baptizasse. Similiter intentio alterius supponeret alterum priùs baptizasse: & consequenter vterque supponeret, alterum priùs baptizasse, quod implicat, cùm nequeat vterque, sed alteruter tantùm priùs baptizasse: & consequenter cùm talis mutua intentio simul verificari non possit,

neuter in eo caſu baptiſma cõferret, cùm hoc ad ſui validitatem pendeat ab intentione baptizantis, quæ quando implicat verificari, ſimul implicabit baptiſmus ab ipſius verificatione dependens.

69. Petes: An ſaltem in eo euentu ſequeretur baptiſmus, ſi vterque ſimul in eodem inſtanti materiam & formam applicaret. Reſp. ſi intentio vtriuſque baptizantis eſſet, baptizare, ſi alter priùs baptizaſſet, tunc nego, vllum futurum baptiſma: quia in eo caſu neuter altero priùs baptizaret. Si autem intentio eſſet, baptizare, ſi alter ſimul cum ipſo baptizaret, tunc aio, vtrumque ſimul baptizaturum: quia tunc vtriuſque intentio verificaretur, hoc ipſo, quod vterque materiam & formam in eodem inſtanti applicaret.

SECTIO V.

Quoddam ſubiectum ſit capax baptiſmi, eiuſque effectus?

70. CErta ſententia eſt, ſolos, & omnes homines ſtatim atque ex vtero matris excluduntur vſque ad inſtans mortis excluſiuè, non modò qui ſeminali via ex Adamo propagantur, ſed etiam qui miraculoſè à Deo crearentur, capaces eſſe baptiſmi, eiuſque effectus. Aſſertio quoad omnes partes, præter vltimam, cenſetur fidei dogma, vt ex ſingularum partium probationibus conſtabit.

Soli homines baptiſmi capaces: Matth. vlt

71. Primò igitur, quòd ſoli homines ſint baptiſmi capaces, patet: quoniam ad ſolos homines baptizandos miſſi ſunt Apoſtoli Mat. vlt. *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos.* Ratio, quia ſoli homnes ſunt capaces ſacramentorum. Ex quo excluduntur Angeli, & reliquæ creaturæ homine inferiores.

Et omnes ſaltem adulti: Marci vlt.

72. Secundò, quòd omnes homines, ſaltem adulti, ſint capaces baptiſmi, conſtat ex citatis verbis Chriſti: *Docete omnes gentes, baptizantes eos:* & Marci vlt. *Prædicate Euangelium omni creaturæ: qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit:* quibus verbis nullus excipitur: nam eoſdem docet eſſe baptizandos, quos præcipit eſſe docendos: atqui omnes præcipit eſſe docendos: ergo & omnes eſſe baptizandos. Ratio, quia baptiſmus eſt principaliter inſtitutus in remedium peccati originalis, quod ſicut omnes ſeminali via ex Adamo propagati contrahunt, ita omnes baptiſmi capaces ſunt.

Non antequam ex vtero matris prodeant. Gerſon. Caietanus.

73. Tertiò, quòd non antè, quàm ex vtero matris excludantur, ſint baptiſmi capaces, eſt certa omnium Scholaſticorum ſententia, duobus exceptis, Gerſone apud Alphonſum de Caſtro verbo *baptiſmus*, hæreſi 9. & Caietano 3. p. q. 68. art. 2. & 11. qui auſi ſunt docere, poſſe paruulos adhuc in vtero matris latentes ſaluari in voto parentum, cum aliquo exteriori ſigno, & inuocatione Trinitatis, vt Caietanus ait. Quorum ſententiam Alphonſus de Caſtro, & Vega lib. 5. in Trident. cap. vlt. & alij hæreticam appellant: cùm ſit contra Eccleſiæ traditionem, Conciliorum definitionem, & verba Chriſti. Contra Eccleſiæ traditionem: nam conſtat, nunquam Eccleſiam inter ſua membra numeraſſe infantes, qui vel ex baptiſmo aquæ, vel ex baptiſmo ſanguinis renati non eſſent. Contra Conciliorum definitionem. Nam tam in Concilio Florentino, quàm Tridentino oppoſita ſententia definitur. Sic enim Florentinum in decreto de vnione Armenorum, §. *Primum omnium* ſcribit: *Et cùm per primum hominem mors introierit in vniuerſos, niſi ex aqua & Spiritu S. renaſcimur, non poſſumus, vt, inquit veritas, in regnum cœlorum introire:* & in definitione de libris Canonicis: *Circa pueros verò*, inquit, *propter periculum mortis, quod poteſt ſæpe contingere, cùm ipſis non poſſit alio remedio ſubuenirì, niſi per ſacramentum baptiſmi, per quod eripiuntur à Diaboli dominatu, & in Dei filios adoptantur, admonet, non eſſe per 40. aut 80. dies, ſeu aliud tempus iuxta quorundam obſeruantiam ſacrum baptiſma differendum.* Tridentinum verò ſeſſ. 6. cap. 4. deſcribens iuſtificationem impij, ait eſſe, tranſlationem à ſtatu, in quo homo naſcitur filius iræ, in ſtatum gratiæ & adoptionis filiorum Dei: *quæ quidem tranſlatio poſt Euangelium promulgatum ſine lauacro*, inquit, *regenerationis, aut eius voto fieri non poteſt.* Atqui paruuli in vtero matris latentes non ſunt capaces voti baptiſmatis, cùm hoc funderur in proprio actu iuſtificandi; neque baptiſmi, cùm non poſſint aquâ tingi: ergo dum in vtero matris exiſtunt, nullum habent ſalutis remedium.

Concilium Florentin. Tridentin.

74. Tandem oppoſita ſententia eſt contra illa verba Chriſti Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua* &c. quæ iuxta Patrum explicationem, neceſſitatem important, quæ in paruulis, vt probatum eſt, non poteſt per votum ſuppleri. Vnde meritò Pius V. vtrumque Caietani commentarium iuſſit ex ſumma S. Thomæ in Romana impreſſione expungi: & Paulus V. in ſuo Rituali §. *De baptizãdis paruulis*, iubet neminem in vterò matris clauſum eſſe baptizandum. Cæterùm etſi Vaſquez diſp. 151. cap. 2. Caietani opinionem hæreticam eſſe non cenſeat, erroris tamen illam inſimulat, cùm facilè illa Patrum ac Scripturæ teſtimonijs erroris argui poſſit.

Ioan. 3. *Pius V.* *Paulus V.* *Vaſquez. Cenſura opinionis Caiet.*

75. DICES. Poteſt paruulus intra matris vterum exiſtens eſſe capax baptiſmi ſanguinis, vt infrà probabo; ergo etiam baptiſmi fluminis. Reſp. negando conſequentiam. Ratio diſcriminis, quia poteſt per mortem matris proles in ſeipſa mori, ac proinde verè & propriè ſanguinis baptiſmum, qui in morte propter Chriſtum conſummatur, participare: nequit autem per ablutionem matris in ſeipſa ablui, proinde nequit baptiſmum, qui in huiuſmodi ablutione conſiſtit, in ſeipſa participare.

76. Quartò, quòd ſtatim è matris vtero excluſus homo ſit baptiſmi capax, eſt certum fidei dogma. Quod ſatis nobis conſtat, tum ex perpetua Eccleſiæ traditione, tum ex definitione Conciliorum. Mileuitanum I I.

Concilium Mileuit.

Can. 2. *Placuit*, inquit, *vt quicunque paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat* &c. *Anathema sit.* Florentinum in posteriori loco à Castro, & Vega citatum, nam apud ipsum Concilium reperire non potui, addit hæc verba: *sed quàm primùm fieri potest, debet*, nempe baptismus, *conferri: ita tamen, quòd mortis imminente periculo, mox sine vlla dilatione baptizentur etiam per laicos.* Idem docet Tridentinum sess. 5. Can. 4. & apertè colligitur ex sess. 7. Can. 12. 13. & 14. in quorum primo anathema imprecatur ijs, qui contendunt neminem esse baptizandum, nisi in ea ætate, in qua baptizatus est Christus. In reliquis verò supponit, omnes paruulos ex matris vtero exclusos capaces esse baptismi, & solùm contra Anabaptistas definit, eos non indigere fide, vt validè baptizari possint: nec esse interrogandos, cùm adoleuerint, an ratum habeant, quòd eorum patrini pro ipsis spoponderunt. Idem expressè docuit Innocentius III. cap. *Maiores*, de baptismo & eius effectu, vbi definit pontifex, omnibus paruulis proprium remedium, quod nullum sexum, vel ætatem excludat, fuisse à Deo præparatum. Idem præcipit in suo Rituali Paulus V. §. *De baptizandis paruulis*, vbi ait, imminente periculo mortis, baptizandum esse infantem in quocunque membro extra vterum matris emisso.

Florentin. Castro. Vega. *Concilium Tridentin.* *Innoc. III.* *Pauli V.*

77. Ratio verò est: quia homo statim atque ex vtero matris excluditur, est capax salutis: ergo habere debet aliquod medium illam consequendi: hoc autem aliud esse non potest, quàm baptismus. Antecedens patet: nam statim atque homo ex vtero matris excluditur, fit persona distincta à matre, atque adeo propriæ salutis capax. Prior verò consequentia probatur: nam etiam tales infantes admittit Deus in regnum cœlorum, iuxta illud Christi Mat. 19. Marci 10. Lucæ 18. *Sinite paruulos venire ad me, talium est enim regnum cœlorum.* Quòd autem Christus ibi loquatur de infantibus, constat ex cit. loco Lucæ, vbi dicitur, quòd *afferebant ad illum infantes, vt eos tangeret.*

Matth. 19. Marc. 10. Luc. 18.

78. Confirmatur primò: nam in lege veteri statim atque infans ex vtero matris excludebatur, erat sacramenti capax ab originali emundantis: ergo multò magis in lege noua, in qua propter passionem Christi exhibitam, gratia est vberior & vniuersalior. Antecedens probatur: nam qui ob periculum mortis non poterat expectare vsque ad octauum diem, vt iuxta præceptum Domini circumcideretur, applicabatur illi sacramentum legis naturæ.

79. Confirmatur secundò: quia non est maior ratio, cur pueri sint capaces baptismi, antequam perueniant ad vsum rationis, & non statim atque ex matris vtero egrediuntur, cùm non maiorem habilitatem acquirat puer ad baptismum recipiendum ante rationis vsum, quàm habeat statim è matris vtero editus. Cæterùm quod dictum est de infantibus intelligendum est de perpetuò amentibus, cùm sit eadem vtrorumque ratio.

80. Contra hanc veritatem senserunt quidam hæretici tempore S. Bernardi, quos confutat epist. 240. quorum Dux omnium primus, vt testatur Alphonsus de Castro verbo *baptismus*, hæresi 5. fuit quidam Petrus de Bruis Gallus ex prouincia Narbonensi, à quo reliqui dicti sũt Petro-Brusiani: huic successit quidam Henricus, cuius mentionem facit citata epist. B. Bernardus, à quo dicti sunt Henriciani. Eandem hæresim nostro tempore suscitarunt Anabaptistæ, qui negant, dandum esse baptismum infantibus, sed solùm adultis, qui illum petierunt, quam hæresim damnat Tridentinum locis præcit. Fundamentum horum hæriticorum constabit ex sequenti sect.

Alphonsus de Castro. Petrus de Bruis. *Henricus. S. Bernard.* *Tridentin.*

81. Ex his colligitur tam ex præcitato testimonio Florentini, quàm ex continua Ecclesiæ praxi præceptum esse, sub mortali obligans, baptizandi paruulos: neque expectandum esse tempus adultę ætatis, sed quàm primùm commodè ac moraliter fieri potest, esse baptizandos, vt citatum Concilium monet, & Paulus V. in suo Rituali Parochos adhortatur.

Florentin. Est præceptum baptizandi paruulos. *Paulus V.*

82. Quintò. Quòd homo sit baptismi capax vsque ad instans mortis excluiuè, constat: nam quamdiu homo est in hac vita, est in statu consequendæ salutis; & consequenter quamdiu est in hac vita, habere debet media ad salutem necessaria. Quòd autem vltrà tale instans, non sit amplius baptismi capax, constat ex illa regula generali, quòd tempus salutis est sola vita præsens, quæ nobis concessa est tanquam stadium salutis consequendæ. Quæ regula non solùm comprehendit adultos, sed etiam infantes, vt etiam hi non sint amplius post hanc vitam salutis consequendę, ac proinde baptismi capaces.

83. Contra hanc veritatem dogmatizarunt Cataphryges, sic dicti ex eo, quòd ex Phrygia originem duxerint, qui mortuos baptizare solebant. Alij verò non mortuum, sed viuum in locum demortui non baptizati baptizabant. Quam hęresim apertè confutant verba illa Christi Marci vlt. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit:* non dixit, qui pro alio, sed qui ipse baptizatus fuerit: manifestè indicans, baptismum non prodesse, nisi ipsi suscipienti.

Cataphrygum hæreses. *Marci vlt.*

84. Vltimò; quòd non tantùm seminali via ex Adamo propagati, sed etiam miraculosè à Deo procreati, sint baptismi, eiusque effectus capaces, res est certa, si quęstio tantùm sit de physica dumtaxat capacitate: nam hæc consistit in potentia passiua recipiendi characterem & gratiam regeneratiuam, media ablutione externa, quam quiuis homo habet, quocunque modo sit procreatus.

85. Maior difficultas est, si quæstio intelligatur de capacitate morali cũ obligatione ad baptismũ suscipiendũ. Ratio difficultatis pro negante parte sumi potest, tũ ex verbis Christi, Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua* &c.

Miraculosè à Deo creatus capax moraliter baptismi. *Ioan. 3.*

Quæ

Quæ verba ſupponunt, ad hoc vt ſubiectum ſit capax ſpiritualis natiuitatis, priùs eſſe natum naturali natiuitate. Porrò qui eſſet à Deo miraculoſè creatus, non eſſet propriè natus: ergo nec poſſet propriè renaſci. Tum ex fine, propter quem inſtitutũ eſt hoc ſacramentum, qui eſt emundatio à peccato originali, qui autem miraculoſè à Deo crearetur, non contraheret peccatum originale, quia hoc non contrahitur, niſi per ſeminalem generationem ab Adamo, tanquam à primo parente, in cuius lumbis poſteri omnes continebantur.

86. Nihilominus dicendum, huiuſmodi homines obligari ad baptiſmum ſuſcipiendum: tum quia licet vi talis productionis huiuſmodi homines non contraherent peccatum originale, & conſequenter ex hoc capite baptiſmo non indigerẽt: adhuc tamen vi talis productionis non neceſſariò crearentur in gratia, cùm creari poſſent in pura natura: ergo adhuc maneret in eis naturalis obligatio, ſupernaturalem ſalutem ſibi cum reliquis hominibus per baptiſmum procurandi: vnuſquiſque enim tenetur illam per conſentanea media à Deo ſtatuta ſibi procurare, quamdiu per reuelationem certus non eſſet, quòd ab ea eſſet excluſus. Tum quia etiamſi tales homines crearentur in gratia, adhuc obligarentur ad ſuſcipiendum baptiſmum, imò certiori obligatione, quam ſi in pura tantùm natura conderentur. Etenim hoc ipſo, quòd conderentur in gratia, eleuati eſſent ad finem ſupernaturalem conſequendum, per media à Deo ſtatuta; ac proinde eo ipſo facti eſſent capaces omnium donorum & gratiarum, quarum capaces ſunt reliqui homines ex Adamo propagati; & conſequenter ſacramentorum, quibus mediantibus varias gratias & dona conſequimur: cùm enim non poſſit homo reliquorum ſacramentorum effectus participare, niſi mediante baptiſmo, teneretur illum ſuſcipere, vt particeps fieri poſſet reliquorum ſacramentorum effectuum.

87 Confirmatur: nam huiuſmodi homines tenerentur conteri de peccatis, ſi in ea aliquando delaberentur, & omnia præcepta naturalia ſeruare: ergo etiam tenerentur ſeruare præceptum de ſuſceptione Baptiſmi. Nam poſitâ inſtructione fidei hic naturaliter obligat ad ſui ſuſceptionem, non ſolùm ad conſequendam iuſtificationem peccati originalis, ſed etiam ad conſequendam remiſſionem peccatorum perſonalium, à quibus non eſſent tales homines, vt ſupponitur, immunes: & quia non poſſent conſequi, ſaltem certiùs & faciliùs, remiſſionem peccatorum per ſacramentum Pœnitentiæ, niſi ſuſcepto Baptiſmo, ideò tenerentur ad illum ſuſcipiendum.

88. Tandem addo, etiamſi tales homines, non ſolùm crearentur in gratia, ſed etiam in ea confirmarentur, adhuc teneri ad ſuſcipiendum baptiſmum propter præceptum Chriſti expreſſum illis verbis Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua* &c. Quæ cùm ſint generalia, nullum purum hominem, quocunque modo procreatum excipiunt. Etenim ſicut non excipiunt hominem in vtero matris ſanctificatum; cùm etiam in vtero matris ſanctificatus teneretur baptiſmum ſuſcipere; vt Albert. in 4. d. 6. ar. 8. in fine & communiter alij: & patet de Ieremia & Ioanne Baptiſta, qui in vtero ſanctificati, circumciſi ſunt: ita neque in gratia conditum, in eaque confirmatum. *Albertus. Ieremias. Ioannes Baptiſt.*

89. Nec refert, quòd in huiuſmodi hominibus miraculoſè à Deo creatis, & in gratia confirmatis, ceſſaret principalis finis, propter quem inſtitutus eſt baptiſmus: nam ſemper lex ſeruanda eſt, quamdiu ſine iniuſtitia ſeruari poteſt, etiamſi in aliquibus ceſſet finis, propter quem eſt inſtituta: vt patet de lege confitendi ſemel in anno, cuius finis fuit, vt homo non diu differret reconciliari cum Deo: quo fine adhuc in homine iuſto ceſſante, obligat illum ad annuam confeſſionem: cùm etiam à iuſto poſſit hæc lex confitendi ſemel in anno, abſque iniuſtitia ſeruari. Ratio verò eſt: quia ſemper præſtat obſeruantia legis. Cùm igitur nulla facta exceptione lata ſit lex à Chriſto vniuerſalis, etiamſi in aliquo ceſſaret finis, propter quem lata eſt, non propterea is eſſet à lege eximendus: cùm ab publicum bonum præſtet, legem ſeruare, quamdiu abſque iniuſtitia ſeruari poteſt. Præſertim quia lex non obligat immediatè ad finem, propter quem eſt inſtituta, ſed ad medium, quod adhuc ceſſante fine manere poteſt, vti maneret baptiſmus, adhuc ceſſante peccato originali, ad quod delendum principaliter eſt inſtitutus.

90. DICES. Hoc ipſo, quòd talis homo conditus eſſet in gratia & in ea confirmatus, videretur cum illo Deus diſpenſaſſe circa Baptiſmum & reliqua ſacramenta, quæ inſtituta ſunt ad peccata delenda. Reſp. niſi hoc reuelatum eſſet, ex tali confirmatione precisè colligi non poſſet: quia potuiſſet Deus talem hominem in gratia confirmare dependenter à ſuſceptione ſacramentorum, ſicut probabile eſt, hoc pacto Apoſtolos, & alios in gratia confirmaſſe.

91. Petes, an tales homines miraculoſè procreati eſſent ſubditi Eccleſiæ. Ratio dubitandi eſt: quia non poſſent eſſe ſubditi Eccleſiæ, niſi ratione parentum Chriſtianorum, ex quibus generarentur: cùm igitur tales homines non eſſent naturali via progeniti ex Chriſtianis parentibus, nullo modo eſſent ſubditi Eccleſiæ. Reſp. Si tales homines miraculoſè procrearentur apud infideles, nullo pacto fore ſubditos Eccleſię: ſecus, ſi crearentur apud fideles: ratio eſt: quoniam etſi ratione productionis tales homines nulli ſubderentur, ratione tamen educationis, neceſſariò deberent ſubdi illi ciuitati ſeu Reipublicæ, in qua procrearentur: ac proinde ratione educationis ſubderentur Eccleſię. Atque hoc non ſolùm verum eſſet, ſi tales homines conderentur in ætate infantili, ſed etiam virili, cùm etiam in ætate virili quoad *Idemne ſubditus Eccleſiæ?*

Ioan. 3.

educationem

educationem deberent alicui homini, vel communitati subdi.

92. Ex his patet ad posteriorem rationem dubitandi. Ad priorem verò respondendum est, illa verba, *nisi quis renatus fuerit*, non necessariò supponere hominem naturali tàtùm via, sed quacunque alia productione productum, per quam supponatur ad regenerationem spiritualem, quæ fit medio baptismate.

SECTIO VI.

Quæ dispositio ex parte suscipientis necessaria sit ad validitatem Baptismi?

93. DVplex, vt ex præcedenti sect. constat, est baptismi susceptiuum; Adultus, & paruulus nondum rationis vsum habens: proinde de duplici dispositione ex parte suscipientis requisita, adulti, & paruuli rationis vsum non habentis, hîc disputandum est; cum paruulis comprehenduntur perpetuò amentes, cùm sit eadem vtrorumque ratio. Pro clariori autem intelligentia, distinguendus est baptismus ab effectu ipsius. Baptismus est ipsum symbolum sensibile imprimens in anima characterem collatiuum gratiæ regeneratiuæ. Effectus verò est ipsa gratia regeneratiua cum remissione totius culpæ & pœnæ. Vnde potest baptismus separari à suo effectu, quia potest quis accedere cum dispositione sufficiente ad baptismum & non ad effectum baptismi. In hac sectione respectu adultorum solùm agimus de dispositione requisita ad validitatem, non autem ad effectum baptismi. Dixi *respectu adultorum:* nam respectu paruulorum eadem est dispositio ad validitatem, atque ad effectum baptismi, vt ex dicendis constabit.

94. DICO 1. Ad validitatem baptismi necessarius est ex parte adulti baptizandi aliquis voluntarius consensus, quo velit baptismum suscipere. Est communis sententia Scholasticorum in 4. dist. 4. & S. Thomæ 3. p. q. 68. art. 7. præsertim ad 2. vbi docet, iterandum esse baptismum in eo, qui sine intentione suscipiendi sacramentum baptizatus est. Assertio hæc primò certa est ex praxi Ecclesiæ, quæ nunquam adultum baptizat, nisi priùs illum interroget, an velit, & respondeat, velle: aut saltem sibi constet, quòd antea baptismum petierit. Vnde Paulus V. in suo Rituali de Baptismo adultorum, monet, non nisi volentem esse baptizandum: amentes verò, qui lucida habent interualla, dum mentis compotes sunt, esse baptizandos, *si velint.* Idem docuit Innocentius III. capite *Maiores*, de baptismo & eius effectu. Et Augustin. lib. 4. de Bapt. cap. 24. in fine, hoc discrimen assignat inter baptismum paruulorum & adultorum, quòd nisi adulti per seipsos respondeant interroganti, baptismus illis collatus nullus est. Hoc ipsum colligitur ex verbis Christi Marci vlt. *Si quis crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit:* & Act. 8. *Quis*, inquit, Eunuchus Philippo, *me prohibet baptizari?* Respondit ei Philippus: *Si credis, licet.* Quæ authoritates non solùm probant, requiri consensum baptizandi ad effectum, sed etiam ad validitatem baptismi, cùm non debeant limitari ad effectum tantùm.

S. Thomas. *Paulus V.* *Innoc. III.* *Augustin.* *Marci vlt.* *Act. 8.*

95. Secundò constat ratione: quia per baptismum debet homo Christi legem, eiusque religionem amplecti; nec non initium salutis inchoare: nam etiam per baptismum informem homo iacit initium salutis æternæ, quia per illum fit membrum Ecclesiæ, eiusque bonorum, reliquarumque sacramentalium gratiarum capax: Deus autem neminem ad suam legem religionemque nisi volentem admittit, sicut neque ad propriam salutem, nisi liberè accedentes amplectitur, quippe iuxta illud Augustini proloquium, *qui creauit te sine te, non saluabit te sine te.* *Augustin.*

96. DICO secundò. Non sufficit sola negatio resistentiæ, seu negatiua permissio, sed requiritur positiuus consensus saltem virtualis, etiam vi, aut metu extortus. Assertio est communis. Primum constat: quoniam negatio resistentiæ, seu negatiua permissio, non est consensus, quem Ecclesia in adultorum baptismo requirit, sed negatio consensus. Quamuis huiusmodi negatiua permissio sufficeret, vt baptizatus in foro externo maneret subiectus Ecclesiæ, à quâ cogi posset ad fidem seruandam.

97. Quòd autem sufficiat tantùm virtualis, constat: Alioqui non posset baptismus conferri amenti, qui ante amentiam illum petiuit, vt Doctores omnes docent, & Innocentius III. capite *Maiores* de Baptismo & eius effectu, vnà cum Paulo V. in suo rituali de Baptismo Adultorum definit. Est autem virtualis consensus, positiua voluntas suscipiendi Baptismum, nunquam per contrarium actum retractata. *Innoc. III.* *Paulus V.*

98. Demum quòd sufficiat consensus etiam vi, aut metu extortus, expressè docuit Concil. Toletanum IV. cap. 56. in quo etsi monet, non esse ampliùs Iudæos ad fidem cogendos, eos tamen, qui ad fidem suscipiendam coacti sunt, cogendos esse, vt illam teneant & seruent. Qui tamen non ita coacti ad fidem veniisse intelligendi sunt, vt nullo ipsorum consensu baptizati fuerint, sed vt cit. loco Innocentius III. declarat, vi quidem, aut metu coacti, propria tamen voluntate saltem conditionata, ad euitanda supplicia, quamuis non absoluta & spontanea voluntate baptismum susceperint. Vnde sic tandem præcitatum caput concludit: *Tum ergo characterem sacramentalis imprimit operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non inuenit obsistentem.* *Concilium Toletan.* *Innoc. III.*

99. Addit Henriquez lib. 2. de sacramento Baptismi cap. 24. n. 3. in fine, sufficere consensum extortũ metu, etiam iniustæ mortis incusso. Ratio est: nam à quacunque causa *Henriquez.*

extrinseca

extrinseca talis consensus extorqueatur, semper est ab intrinseco principio libero, quod pro sua innata libertate illum potuit elicere, & non elicere; cùm nulla extrinseca causa tollat intrinsecam libertatem, nisi quæ illam in agendo præuenit, qualis non est vis, aut metus extrinsecus illatus. Igitur talis consensus sufficientem habebit libertatem, vt possit esse dispositio, etsi non ad effectum, saltem ad Baptismum ipsum validè suscipiendum.

100. Præter proprium ipsius baptizandi consensum, nullus alius requiritur; nec parentis, sub cuius custodia; nec tutoris, sub cuius tutela; nec Domini, sub cuius seruitute viuit. Ratio est: quoniam in ijs, quę ad propriam salutem æternam spectant, homo est sui iuris, nec ab vllo, quàm à seipso pendet.

101. DICO 3. Ad validum baptismum paruulorum non solùm quoad sacramentum, sed etiam quoad omnes effectus, nulla requiritur dispositio, nec paruuli suscipientis, nec ministri conferentis, nec parentum offerentium, imò neque Ecclesiæ fides. Quoad duas priores partes assertio est de fide: de fide namque est, baptismum paruulo collatum à quocunque esse validum, non solùm quoad essentiam sacramenti, sed etiam quoad effectus imprimendi characterem, delendi peccatum originale, & perueniendi ad gloriam, si tunc moreretur. Etenim, quòd Baptismus à quocunque collatus sit validus, definiunt Florentinum in decreto de vnione Armen. & Trident. sess. 7. Can. 12. de sacramentis in genere. Quòd autem baptismus paruulo collatus sit validus, etiam quoad effectus imprimendi characterem delendi peccatum originale, & perueniendi ad gloriam, definit idem Trident. sess. 5. Can. 4. & sess. 7. Can. 9. Quæ veritas cõstat ex perpetua Ecclesiæ praxi, quæ ideò huiusmodi infantes baptizat, nisi moriantur, amittant regnum cœlorũ, cuius per baptismum sibi à quocunque collatum, fiunt participes atque hæredes.

Concilium Florentin. Tridentin.

102. Oppositũ huic veritati sentiunt Anabaptistæ: qui propterea contendunt, non esse infantes baptizandos, donec perueniant ad eam ætatem, in qua possint illum propria dispositione instructi suscipere. Potissimum eorum fundamentum sunt verba Christi, Matthęi, & Marci vlt. In quorum primo baptizandi, sunt priùs docendi: *Docete omnes gentes, baptizantes eos* &c. in secũdo, debent priùs credere: *Si quis crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit.* Verùm hæc intelligenda tantùm sunt de baptismo adultorum, vt Patres explicant. Inde tamen non excluduntur infantes: nam si non excludebantur in lege veteri, in qua ante rationis vsum remedium habebãt, quo à peccato originali emundari possent, vt constat de Circũcisione: quantò magis illud habere debent in lege noua, in qua gratia per Christum est vberior & vniuersalior? Alioqui totam infantium ætatem Deus reliquisset absque vllo remedio salutis: quod impium est de diuina clementia & benignitate asserere. Confirmatur: Baptismus successit circũcisioni: sed circumcisio delebat peccatum originale, absque vlla dispositione, & ipsius paruuli circumcidendi, & ministri circumcidentis, vt ex sacramentis in genere constat: Ergo & Baptismus.

Hæresis Anabaptistarum.

Matth. & Marci vlt.

103. Tandem quòd nec parentum, aut Ecclesiæ fides, aut nulla alia dispositio requiratur, probatur: quia baptismus totam suam vim iustificandi habet à Christo, à cuius voluntate & institutione tantùm pendet. Vnde si tantùm applicentur ea, quæ Christus instituit, validè fit, esto nulla sit dispositio, vel ex parte parentum, vel ex parte Ecclesiæ. Si enim fingatur casus, in quo nulla sit in Ecclesia fides, adhuc si paruulo applicentur ea, quæ Christus pro hoc sacramento instituit, cum debita intentione faciendi quod fecit Christus, talis maneret verè ac validè baptizatus.

104. Confirmatur: nam si sola voluntas Adami, absque voluntate proximi parentis, deriuare potest originalem culpam in paruulos: à fortiori sola voluntas Christi, absque voluntate parentum, vel Ecclesiæ influere poterit regeneratiuam gratiam in eosdem: alioqui contra Paulum ad Rom. 5. efficaciùs esset Adami peccatum, quàm Christi meritum. Quæ ratio etiam probat, non requiri ex parte paruuli dispositionem aliquam, sed sufficere solam voluntatem vniuersalem Christi. Etenim sicut possunt absque propria voluntate originalem labem contrahere: ita poterunt absque propria voluntate eiusdem labis emundationem accipere.

Ad Rom. 5.

SECTIO VII.

An liceat infidelium infantes inuitis parentibus baptizare?

105. NOmine infidelium intelligimus hic solos non baptizatos, non autem hæreticos & Apostatas, qui à fide defecerunt. Quia cùm hi maneant Ecclesię subiecti, sicut ipsi cogi possunt ad fidem seruandam, ita & eorum filij, ipsis etiam renitentibus, baptizari, non minùs, quàm baptizari possunt filij fidelium, inuitis eorum parentibus: nam semper filij, ratione parentum manent quoad spiritualem salutem Ecclesiæ subiecti. Porrò huiusmodi infideles, aut sunt subiecti quoad ciuilem potestatem Christianis principibus, aut non: si Christianis principibus subiecti non sunt, omnes conueniunt, ipsorum infantes non esse contra voluntatem parentum baptizandos. Controuersia nonnulla inter eos est in assignanda huius rei ratione.

Infidelium infantes contra parentum voluntatem non baptizandi.

106. Durandus in 4. dist. 4. q. 7. n. 13. Paludanus q. 4. post 3. opinionem, Marsilius q. 4. ar. 4. dub. 3. Catharinus opusc. de pueris Iudæorum recipiendis ad baptismum, hanc rationem assignant: quoniam talis baptismus non esset validus: cùm ad validitatem baptismi non solùm requiratur debita

Ratio Durandi. Paludan. Marsil. Catharin.

materia,

materia, forma, & intentio ministri, sed etiam voluntas baptizandi, aut ipsius propria, si sit adultus; aut parentum eius, vel saltem eorum, sub quorum cura & tutela est, si adultus non sit. Eandem rationem ex Paludano refert, & tanquam dubiam indecisam relinquit Capreolus in 4. dist. 5. q. 1. art. 3. ad 1. Capreol. Scoti contra 1. conclus. Notant autem Marsilius, & Sylvester verbo *baptismus* 4. q. 7. Sylvest. sufficere voluntatem vnius tantùm parentis. Item si iustè sint tales infantes de potestate parentum subtracti, quia tunc Ecclesia supplet eorum voluntatem, sub cuius potestate in tali casu paruuli fiunt.

Refutatur. 107. Sed contrà: nam falsum est, validitatem baptismi paruulorum, pendere à voluntate parentum, vel eorum, quorum curæ commissi sunt: Cùm nullum huius rei assignari possit sufficiens fundamentum. Nam si quod esset, vel esset ex propria institutione huius sacramenti, vel ex aliqua authoritate, vel ex praxi Ecclesiæ, vel ex paritate consensus, qui in adulto requiritur: ex nullo autem horum capite sufficiens fundamentum colligi potest: ergo.

108. Non ex propria institutione huius sacramenti: nam ex ea contrarium potiùs colligitur: cùm enim sit summè paruulis ad salutem necessarium, debuit esse independens ab omni extrinseco consensu parentum, ne defectu talis consensus sæpe frustraretur infantis salus.

109. Non ex aliqua authoritate, vel Ecclesiæ, quæ nulla est, vel Patrum: nam siqua Patrum authoritas esset, maximè esset Augustini lib. 4. de Baptismo cap. 24. in fine, vbi Augustin. loquens de baptismo paruulorum, sic scribit: *ideo cùm alij pro eis respondent, vt impleatur erga eos celebratio sacramenti, valet vtique ad eorum consecrationem, quia ipsi respondere non possunt. At si pro eo, qui respondere potest, alius respondeat, non itidem valet.* Verùm hæc Augustini authoritas nihil aduersarios iuuat: nam pro celebratione sacramenti, non intelligit hic Augustinus ipsam sacramenti essentiam, sed solemnitatem, quę iuxta Ecclesiæ ritum ad sacramenti essentiam præmittitur. Pari modo explicanda sunt illa verba, *valet vtique ad eorum consecrationem*, nempe non intrinsecam, quæ naturam ipsam Baptismi constituit; sed extrinsecam, quæ ex solemnitate illi adiuncta resultat. Nec te moueat comparatio, quam hîc Augustinus facit: quòd sicut se habet propria voluntas in adulto, ita aliena in paruulo; & consequenter sicut non valet baptismus adulti sine propria ipsius voluntate, ita neque baptismus infantis, sine aliena offerentis voluntate. Nam hoc non ideò dixit quòd putaret, eodem modo necessariam esse offerentis voluntatem ad infantis baptismum, sicut propriam ad baptismum adulti; sed tantùm proportionaliter: quòd sicut illa est necessaria ad solemnitatem sacramenti, ita hęc ad essentiam eiusdem.

Augustin. 110. Quòd autem hæc sit August. mens, non obscurè colligitur ex Epist. 23. ad Bonifacium, vbi docet, ad baptismum infantis non requiri voluntatem parentum; neque eorum infidelitatem nocere paruulis: *non enim*, inquit, *scriptum est: nisi quis renatus fuerit ex parentum voluntate, aut ex offerentium, aut ministrantium fide, sed nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu. Aqua igitur exhibens forinsecus sacramentum gratiæ, & spiritus operans intrinsecùs beneficium gratiæ, soluens vinculum culpæ, concilians bonum naturæ, regenerat hominem in vno Christo, ex vno Adam generatum*; & infrà: *offeruntur quippe paruuli ad percipiendam spiritualem gratiam non tam ab eis, quorum gestantur manibus, quam ab vniuersa societate sanctorum atque fidelium. Ab omnibus namque offerri rectè intelliguntur, quibus placet, quod offeruntur, & quorum sancta atque individua charitate ad communicationem S. Spiritus adiuuantur. Tota hoc ergo mater Ecclesia, quæ in sanctis est, facit, quia tota omnes, tota singulos parit.* Hæc Augustinus, quibus manifestæ significat, ad validitatem baptismi non requiri consensum parentum, sed sufficere interpretatiuum Ecclesiæ, quæ hoc ipso quòd huiusmodi infantes baptizantur, à quocunque baptizentur, interpretatiuè consentit, dum placet illi, quòd baptizentur. Et hæc quidem iuxta Augustini sententiam, nam iuxta nostram, ne Ecclesiæ quidem consensus requiritur, sed sufficit voluntas vniuersalis Christi, qua statuit, vt à quocunque baptismus huiusmodi paruulis conferretur cum intentione faciendi, quod fecit & statuit Christus, illis prodesset ad salutem.

111. Neque hoc colligi potest ex praxi Ecclesię: nam hæc potiùs est in contrarium, quippe quæ nunquam consueuit rebaptizare infantes contra voluntatem parentum baptizatos. Sæpe enim baptizantur filij gentilium, obluctantibus parentibus, vt cùm in iusto bello capiuntur, qui tamen postea in terras Christianorum asportati non rebaptizantur.

112. Respondent aduersarij, valere tunc infantium baptismum, quia in iusto bello licitè à parentibus abstracti, fiunt sub potestate Christianorum, qui succedunt loco parentum. Vnde consequenter docent, ad baptismum eorum infantium, qui nascuntur ex parentibus Christianis, non requiri voluntatem parentum, quia in ijs loco parentum succedit Ecclesia.

113. Sed cõtrà: tum quia sępe ob periculũ mortis, antequam tales infantes abstrahãtur è potestate parentũ baprizantur, qui tamen nõ solent postea rebaptizari. Tum quia, etiamsi nollet Ecclesia, vt tales infantes baptizarentur propter periculum apostatandi, eò quòd fieri posset, vt post iustum bellum parentes facta cum victore compositione, manerent cum suis liberis in pristinâ gentilitate. Tunc enim, adhuc Ecclesiæ prohibitione positâ, si aliquis infans inuitis parentibus baptizaretur, non esset rebaptizandus. Signum igitur est, ad validitatem baptismi non requiri parentum voluntatem, imò neque Ecclesiæ,

ſed ſufficere ſolam voluntatem Chriſti, qua hoc ſacramentum inſtituit.

114. Neque tandem hoc colligi poteſt ex paritate conſenſus, qui in adulti baptiſmo requiritur: quia cùm adultus ſit ſui iuris in ordine ad ſalutem æternam, quam Deus non decreuit dare adultis, niſi liberè cooperantibus, neceſſariò ad eorum baptiſmum requiritur proprius ipſorum conſenſus. Infantes verò cùm non ſint ſui iuris, debuerunt in ordine ad ea, quæ ad æternam eorum ſalutem ſpectant, ab alterius voluntate pendere. Quę voluntas non neceſſariò eſt parentum, vel Eccleſiæ, ſed Chriſti tanquam vniuerſalis parentis omnium. Etenim ſicut ſola voluntas Adami ſufficiens fuit, vt omnes ab illo deſcendentes generarentur peccatores: ita ſola voluntas Chriſti ſufficiens fuit, vt omnes regenerarentur iuſti: cùm non minùs efficax ſit Chriſti meritum ad iuſtificandum, quàm Adami demeritum ad damnandum.

Vera ratio aſſignatur.

S. Thomas.

115. Vera igitur & efficax ratio, cur non licitè, etiamſi validè, infidelium infantes, inuitis eorum parentibus, baptizari poſſint, eſt illa, quam affert S. Thomas 2. 2. q. 10. art. 12. & 3. p. q. 68. art. 10. eaque vtuntur reliqui Theologi: Si inuitis parentibus baptizarentur infantes, vel fieret iniuria ſacramento, vel ipſis parentibus. Sequela probatur: nam aut tales infantes baptizati relinquerẽtur ſub cura parentum: atque hoc modo eſſet euidens periculum, & ferè moralis certitudo, quòd tales infantes, cùm in adultam ætatem peruenirent, tum propter affectum erga ſuos parentes, tum propter ignorantiam myſteriorum fidei, cum magna noſtræ Religionis, & ſacramenti iniuria à ſuſcepta fide apoſtatarent. Aut ſtatim baptizati ſubtraherentur è poteſtate parentum: hoc autem eſt contra naturale ius, quod parentes habent erga ſuos filios. Sunt enim filij, ratione naturalis generationis, pars parentum: vnde naturali iure illos habent ſub propria poteſtate. Quod ius parentum erga filios noluit Chriſtus per legem baptiſmi violari. Cuius euidens ſignum eſt, quòd nunquam hactenus Eccleſia hoc tentauit, cùm tamen ſępe commoditatem habuerit, & de facto habeat baptizandi infantes Iudæorum, quorum parentes multi ſubſunt poteſtati ciuili Eccleſiæ.

Impendente morali periculo mortis baptizandi.

116. Ex dictis deducitur primò, licitè poſſe baptizari infantem etiam parentibus inuitis, impendente morali periculo mortis: quia tunc neque periclitaretur fides, cùm talis infans ſupponatur certò moraliter moriturus: neque violaretur ius paternum, cùm non abſtraheretur filius è poteſtate patris: ſed tantùm corrigeretur ius patrium in filio, cui iuxta legem Chriſti debebat pater baptiſmum procurare.

117. Deducitur ſecundò, à quocunque huiuſmodi infantes, inuitis parentibus baptizentur, validè baptizari, modo baptiſmus conferatur in legitima materia, forma, & intentione faciendi, quod faceret Eccleſia. Ratio eſt: quoniam, poſito quòd voluntas parentum ad baptiſmi validitatem non requiratur, vt ſuprà probatum eſt; & ex alia parte quæuis perſona, vt ex Concil. Florentino conſtat, ſufficiens ſit, ad illum miniſtrandum, à quocunque ille miniſtretur, etiam à gentili, erit validus. Si verò paruulorum parentes ſint ſubiecti Chriſtianis principibus, concertatio non modica inter Scholaſticos eſt, an licitè poſſint à Chriſtianis principibus, ſub quorum poteſtate ſunt, eorum infantes contra ipſorum voluntatem baptizari.

Concilium Florentin.

Quid ſi parentes ſubiecti ſint Chriſtianis principibus? Scotus, Rubio. Mayronus. Gabriel. Palatius. Fauentin. Baptizãdos affirmant.

118. Affirmant Scotus in 4. diſt. 4. q. 9. Rubio q. 1. in fine, Mayronus q. 2. circa finem, Gabriel q. 2. art. 3. dubitat. 5. Palatius diſp. 5. concluſ. 3. & ad argumenta S. Thomæ, Fauentinus diſp. 15. cap. 2. & 3. non ſolùm poſſe, ſed etiam debere Chriſtianos principes infidelium paruulos, inuitis parentibus, baptizare, quin & ipſos parentes ad baptiſmum cogere.

119. Fundamentum Scoti eſt: Ad principem ſpectat, procurare, vt omnes inferiores ſibi ſubiecti ſeruent leges & prȩcepta ſuperiorum: ergo ad principem ſpectat procurare, vt omnes infideles ſibi ſubiecti ſeruent leges & præcepta Dei ſupremi Domini. Atqui lex Dei eſt, vt omnes tam adulti, quàm non adulti baptizentur: ergo ad principem ſpectat procurare, vt hæc lex ab omnibus infidelibus ſibi ſubiectis ſeruetur. Igitur poteſt Princeps, etiam reluctantibus parentibus infidelibus, abſque vlla iniuſtitia eorum filios baptizare, ſicut & ipſos parentes cogere ad baptiſmum ſuſcipiendum.

120. Confirmatur. Maius ius & dominium habet Deus ſupra infantes infidelium, quàm ipſimet parentes: ergo ius & dominium, quod habent parentes in ſuos filios, non poteſt præiudicare iuri & dominio, quod habet Deus in eorum filios. Nihil igitur contra ius Patrium facit princeps, curando ſeruari ius Dei de baptizandis infantibus contra voluntatem parentum. Sicut nihil contra ius Patrium facit princeps, curando abſtrahi filium à parente volente illum occidere, eò quòd nullum ius habeat parens in vitam corporalem filij, ac multò minùs in vitam ſpiritualem animæ.

Negant S. Thomas. Caietanus. Richardus.

121. Negant verò S. Thomas 2. 2. q. 10. art. 2. & 3. p. q. 68. art. 10. Caietanus locis præcit. Richardus in 4. diſt. 6. art. 3. q. 3. & reliqui Scholaſtici in 4. Pro cuius controuerſiæ deciſione, diſtinguendum eſt; nam vel infideles ſubduntur poteſtati Principum Chriſtianorum, tanquam ciues, vel tanquam ſerui. Si tanquam ciues, nequeunt eorum infantes contra voluntatem ipſorum baptizari: contrà verò poſſunt contra ipſorum voluntatem eorum filij baprizari, ſi ſubdantur tanquam ſerui.

122. Fundamentum prioris aſſertionis eſt idem ac præcedentis. Nam vel huiuſmodi infantes poſt baptiſmum manerent ſub poteſtate ſuorum parentum; & ſic cum iniuria & cõtemptu noſtræ fidei exponerentur certo

periculo illam deserendi, cùm in adultam ætatem peruenirent: vel abstraherentur à potestate parentum; & hoc esset contra naturale ius, quod parentes habent in proprios filios, quod ius non potest violare princeps, eo solo titulo, quòd velit seruatam legem diuinam de baptizandis infantibus. Cuius ratio est: quoniam etsi Deus efficere potuisset, vt huiusmodi lex seruaretur etiam cum violatione naturalis iuris, quod parentes habent in suos filios, de facto tamen noluit illam seruari cum talis iuris violatione: quod nobis à posteriori constat. Nam hactenus nunquam Ecclesia curauit baptizari paruulos inuitis parentibus, qui erant sub potestate principiũ Christianorum, cuiusmodi fuerunt Constantinus Magnus, Theodosius, & alij Christianissimi principes, qui libentissimè hoc fecissent, si iudicassent, hoc licitè fieri posse: imò obligati fuissent iuxta Scoti doctrinam ad procurandum, vt tales infantes baptizarentur: quia secundùm Scoti sententiam tenentur efficere Christiani principes, vt hæc lex à suis subditis seruetur.

Constantinus. Theodosius.

Scotus.

123. Confirmatur: nam per Scotum non solùm tenentur principes procurare, vt baptizentur infantes infidelium sibi subiectorum, sed etiam ipsi parentes: ergo saltem eos Christianissimi principes baptizandos curassent, si vel ipsi per se, vel ab Ecclesia moniti licitum putassent. Cùm igitur lex baptismi sit lex positiua, noluit Deus, ob suauem suam prouidentiam in gubernando, illam seruari, nisi naturalis iuris ordine seruato: sicut nec legem circumcisionis seruatam voluit cum violatione iuris naturalis, non enim licitum erat contra voluntatem infidelium parentum, qui sub potestate Iudæorum erant, eorum infantes circumcidere.

124. DICES. Violare ius diuinum, est contra legem naturalem: sed princeps temporalis habet potestatem puniendi delicta commissa contra legem naturalem: ergo princeps temporalis potestatem habet puniendi infideles sibi subditos, qui contra legem diuinam prohibent, ne ipsorum infantes baptizentur. Ergo poterit in pœnam, eorum filios ex ipsorum potestate abstrahere, eosque inuitis ipsis baptizare.

125. Resp. distinguendo maiorem: violare ius diuinum naturale, est contra legem naturalem, concedo: violare ius diuinum supernaturale, quale est ius baptismi, est directè contra legem naturalem, nego: est enim directè tantùm contra legem supernaturalem, licet indirectè & consequenter sit etiam contra legem naturalem, quæ dictat, nullum ius esse violandum. Ad minorem autem nego, Principem temporalem habere potestatem puniendi delicta, quæ directè tantùm sunt contra legem supernaturalem, sed solùm quæ directè sunt contra legem naturalem. Cùm enim princeps temporalis suam potestatem habeat ab hominibus, non potest illa se extendere ad ea, quæ excedunt legem naturalem. Etenim, cùm lex supernaturalis multa supponat supra rationem naturalem, quæ ab hominibus sciri non possunt, nisi per illustrationem diuinam, nequeunt homines ob peccata contra legem supernaturalem commissa à principe temporali puniri: cùm sæpe circa huiusmodi legem homines laborent ignorantia inuincibili.

126. Quòd autem possint, inuitis parentibus infantes baptizari, si principibus Christianis eorum parentes subdantur tanquam serui, primò constat ex continua praxi: nam filij Turcarum & Maurorum, qui in iusto bello serui fiunt Christianorum, contra parentum voluntatem baptizantur à Dominis. Secundò ratione: nam iustè potest Dominus filios serui vendere, eosque ab eius potestate abstrahere, ergo absque periculo apostatandi potest illos baptizare. Antecedens probatur: nam tam serui, quàm seruorum filij subsunt potestati Domini, qui sicut licitè potest seruos vendere, ita & seruorum filios. Est enim hæc iusta pœna iure gentium introducta ad redimendam vitam, qua priuari debebant iusto bello capti. Consequentia verò probatur: etenim si licitè potest Dominus separare filios à parentibus infidelibus sibi subiectis vt seruis, poterit illos baptizare, baptizatosque procul à parentibus inter fideles mittere, inter quos absque periculo apostatãdi poterunt educari: proinde non solùm absque iniustitia patriæ potestatis, sed etiam absque iniuria sacramenti, poterit illos inuitis parentibus baptizare.

Filij infidelium seruorum contra parentum voluntatem baptizandi.

127. Ex dictis infertur primò, à fortiori non posse filios infidelium, qui ciuili dumtaxat iure subduntur Christianis principibus, à priuata persona, inuitis eorum parentibus, baptizari, quod concedit Scotus, Scotique Asseclæ, qui solùm hanc potestatem concedunt principi.

Scotus.

128. Infertur secundò, licitum esse Christianis principibus iustum bellum infidelibus inferre, vt eorum infantes baptizentur: non esse autem licitum, iniustum bellum propter hunc finem illis conferre, cùm non liceat honestum finem iniquis medijs procurare.

129. Ad Fundamentum Scoti distinguendum est antecedens: ad principem spectat curare, vt omnes sibi subiecti seruent leges & præcepta superiorum, ad quæ ipsius potestas se extendit, concedo; ad quæ potestas ipsius non se extendit, nego. Cùm igitur iudicium de lege & ritu baptizandi homines Deus non commiserit potestati sæculari, sed Ecclesiasticæ, ad principes sæculares non spectabit obseruantiam legis de baptizandis hominibus vrgere, cùm non possit quis legis obseruantiam vrgere, qui non potest de lege iudicare.

130. DICES: ergo saltem ad Ecclesiam pertinet, procurare, vt infideles, eorumque infantes baptizentur. Resp. pertinere ad Ecclesiam, procurare, vt infideles, eorumque infantes baptizentur, sed modò à Christo præscripto, nempe naturalis iuris ordine seruato, vt ostensum est.

131. Vnde ad minorem, quæ in fundamento Scoti assumitur, concedendum est, legem Dei esse, vt omnes tam adulti, quàm non adulti baptizentur, sed vel liberè propria libertate, vt adulti, vel dependenter à libertate parentum, vt infantes, vt seruetur naturalis ordo à Christo præscriptus.

132. Ad confirmationem, negatur posterior consequentia. Nam licet maius ius & dominium habeat Deus supra infantes infidelium, quàm parentes ipsi, proinde non possit ius & dominium, quod parentes in suos filios habent, præiudicare iuri & dominio, quod supra eosdem Deus habet: negandum tamen est, inde sequi, nihil contra ius patrium committere principem, qui inuitis parentibus infantes baptizat. Vt enim hoc iustè facere posset, potestatem à Deo habere deberet eos baptizandi, naturalis iuris ordine non seruato, quod ius dictat curam consecrandi filios Deo, eosque religioni adscribendi, esse penes parentes: quod ius Deus seruatum vult in puerorum baptismo, vt hactenus probatum est. Nec est eadem ratio de parentibus, filios occidere volentibus: nam vita naturalis ciuium pertinet ad bonum naturale Reip. cuius cura demandata est principi: vita verò supernaturalis eorumdem non spectat ad bonum naturale Reip. sed ad supernaturalem felicitatem cœlestis patriæ, quæ est extra sphæram sæcularis potestatis.

SECTIO VIII.

Quos effectus per se conferat Baptismus?

133. HÆc quæstio magna ex parte resoluta est de sacramentis in genere disp. 4. de causalitate sacramentorum: ideò in ea explicanda hic breuissimi erimus, addentes tantùm ea, quæ ibi declarata non sunt.

134. DICO primò. Baptismus imprimit in anima characterem, signum quoddam spirituale indelebile, ratione cuius baptismus semel ritè susceptus iterari non potest. Assertio est de fide, definita in duobus Concilijs generalibus, Florentino in decreto de vnione Arm. §. *Quinto Ecclesiasticorum*, & Tridentino sess. 7. Can. 9. de sacramentis in genere. Naturam huius characteris cum suis proprietatibus explicuimus disp. 7. Solùm hîc notandum, ad hunc effectum causandum non esse aliam dispositionem in adulto necessariam, quàm virtualem ipsius consensum suscipiendi sacramentum. Vnde imprimi potest absque reliquis effectibus gratiæ & donorum. Quapropter idem character simul est effectus exterioris symboli, & sacramentum interioris gratiæ & donorum.

Florentin. Concilium Tridentin.

135. DICO secundò. Baptismus non solùm delet peccatum originale, sed etiam omne personale tam mortale, quàm veniale ante baptismum commissum. Assertio definitur in Concilio Florent. in decreto præcit. §. *Primum omnium*, his verbis: *huius sacramenti effectus est remissio omnis culpæ originalis, & actualis* Quòd autem nomine culpæ actualis non solùm Concilium comprehendat mortalem, sed etiam venialem, manifestè constat ex verbis immediatè sequentibus: *Omnis quoque pœna, quæ pro ipsa culpa debetur. Propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis iniungenda est satisfactio: sed morientes, antequam culpam aliquam committant, statim ad regnum cœlorum, & Dei visionem perueniunt.* Si autem baptismus vi sua non se extenderet etiam ad venialia remittenda, non posset pœna illis debita in baptismo condonari, cùm nequeat, saltem de lege ordinata, condonari pœna manente culpa. Item non posset adultus baptizatus statim ad regnum cœlorum & Dei visionem peruenire: cùm Apocalip. 21. Nihil coinquinatum intret in illud. Neque verum esset, nullam satisfactionem iniungendam esse baptizato pro præteritis peccatis, cùm iniungi ei posset pro venialibus præteritis nondum condonatis.

Concilium Florentin.

Apoc. 21.

136. Eandem veritatem definit Tridentinum sess. 5. Can. 5. docens, homines per baptismum renasci Deo innocentes, immaculatos pueros, innoxios, Deo dilectos, hæredes Dei, cohæredes Christi, *ita vt nihil prorsus eos ab ingressu cœli remoretur:* remoraretur autem, si vnà cum originali in adulto non delerentur omnia personalia, tam mortalia, quàm venialia, cùm etiam venialia, quamdiu non remittuntur, retardent ab ingressu regni cœlestis. Et sess. 14. cap. 1. ait, non fuisse opus aliud, ab ipso baptismo, sacramentum ad peccatorum remissionem instituì, si iustitiam in baptismo susceptam constanter tuerentur. Id ipsum exprimitur in symbolo Nicæno illis verbis: *Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum.*

Concilium Tridentin.

Concilium Nicænum.

137. Ratio horum omnium est: quia cùm baptismus ex primaria sua institutione regeneret hominem in Christo, transferendo illum in nouam creaturam, quæ secundùm Deum creatur, vt ex illis verbis Christi constat: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto*, suapte natura delet, & nō tantùm radit, vel tegit, vt hæretici nostri temporis garriunt, quidquid Deo displicet, reddendo illum purum, innocentem, immaculatum, & innoxium coram Deo.

138. Ex dictis sequitur, baptismum per se institutum esse non solùm ad delendum peccatum originale, sed etiam personale, quamuis principaliùs ad delendum originale, tanquam peccatum totius naturæ. Fundamentum est: quia baptismus per se institutus est ad perfectè regenerādum hominem in Christo: perfecta autem regeneratio in Christo non solùm includit remissionem peccati originalis, sed etiam personalis. Quare non modò baptismus remittit peccatum personale vt coniunctum cum originali, sed etiam vt separatum ab illo. Vt si quis in vtero matris

Baptismus per se est institutus ad delendum peccatum etiam personale, sed principaliùs ad delendū originale.

sanctifi-

sanctificatus, postea adultus cum aliquo peccato personali baptizaretur; vel si Catechumenus proprio actu dilectionis Dei ab originali iustificatus, ad baptismum accederet cum aliquo personali post originale deletum, commisso, consequeretur remissionem peccati personalis separati ab originali, quod iam supponeretur proprio actu ante baptismum deletum. Confirmatur: nam sicut sacramentum Pœnitentiæ non solùm remittit peccata venialia, quæ inuenit coniuncta cum mortali, sed etiam separata ab illo: ita sacramentum Baptismi non solùm remittit peccata personalia, quæ inuenit coniuncta cum originali, sed etiam separata ab illo. Cuius ratio à priori est, quia cùm baptismus per se conferat gratiam iustificantem; cumque nequeat gratia iustificans, etiam de potentia absoluta, vt in 3. tomo disp. 32. sect. 1. ostendo, esse cum peccato mortali, implicat baptismum conferre gratiam iustificantem, & non delere omne peccatum mortale personale.

139. Dico 3. Baptismus per se confert gratiam habitualem vnà cum virtutibus infusis fidei, spei, & charitatis, reliquisque donis & habitibus supernaturalibus gratiam comitantibus. Assertio non est quoad omnes partes æquè certa. Quoad primam est de fide, expressè definita, tum in Concilio Florentino loco proximè citato, vbi de omnibus sacramentis nouæ legis id decernit: tum in Tridentino sess. 5. Can. 5. & sess. 6. cap. 5. & 7. & sess. 7. Can. 6. 7. & 8. & sæpe alibi. Post quorum Conciliorum definitionem nulli Catholico fas est, de hac prima assertionis parte dubitare.

Concilium Florentin.

Tridentin.

140. Quoad secundam partem de virtutibus infusis fidei, spei, & charitatis, communior, probabiliorque recentiorum sententia est, illam etiam esse de fide, vt euidenter deducitur ex Tridentino præcit. sess. 6. cap. 7. ex quo loco eam fusè deduximus tomo 3. disp. 29. sect. 2. Quoad tertiam verò partem solùm probabilior sententia est, huiusmodi habitus esse qualitates permanentes, in anima inhærentes, à virtutibus infusis fidei, spei, & charitatis distinctas, quod latè ostendo cit. disp. sect. 6.

141. Ratio prioris patris nostræ assertionis deducitur ex multis principijs in Theologia aut certò aut probabiliter admissis. Primum est, quòd peccatum originale formaliter consistat in priuatione gratiæ habitualis, nobis in origine debitæ, vt fusè probo præcit. tomo 3. disp. 25. sect. 3. Ex quo sequitur, illud remitti non posse, nisi per infusionem gratiæ habitualis, cùm nequeat priuatio è subiecto expelli, nisi per oppositam formam, cuius est priuatio. Secundum est, de facto nullum peccatum siue originale, siue personale mortale remitti, nisi per iustitiam habitualem nobis inhærentem, vt expressè definit Tridentinum sess. 6. cap. 7. & Can. 11. ex quo manifestè sequitur, non posse baptismum remittere peccata, nisi habitualem gratiam conferendo, sine quâ, saltem de lege ordinatâ, peccata non remittuntur. Tertium est, quòd neque de potentiâ absolutâ remitti possit peccatum mortale ab homine in hoc statu commissum, nisi per gratiam habitualem: quod etiam ostendo cit. tomo disp. 32. sect. 1. & disp. 33. sect. 1.

Tridentin.

142. Vtriusque verò partis posterioris vnicum fundamentum est: quia cùm baptismus sit sacramentum perfectè regeneratiuum hominis in Christo, debet ea omnia conferre, quæ ad perfectam regenerationem in Christo requiruntur. Ad perfectam autem in Christo regenerationem non solùm requiritur gratia habitualis, quæ hominem transferat à statu peccati in statum adoptionis filiorum Dei; sed etiam ea, quæ eundem hominem reddunt ab intrinseco potentem ad exercenda omnia ea opera, quæ sunt propria filiorum Dei: hæc autem sunt habitus supernaturales fidei, spei, charitatis, & reliquarum virtutum moralium infusarum: igitur hæc omnia per se confert sacramentum Baptismi. Maior patet, quia cùm Deus sit perfectissimum agens, quando aliquid ad determinatum aliquem finem consequendum ordinat, omnia illi tribuit, quę ad talem finem perfectè consequendum sunt necessaria: sed ad consequendum perfectum statum adoptionis filiorum Dei, præter gratiam habitualem, necessarij sunt habitus supernaturales fidei, spei, charitatis, reliquarumque virtutum infusarum: ergo. Minor probatur: nam filius adoptiuus Dei debet posse operari, quæ sunt propria filiorum Dei, cuiusmodi sunt actus fidei, spei, charitatis, reliquarumque virtutum supernaturalium, quibus & vitam æternam promereatur, & debita obsequia præstet Deo.

143. Confirmatur: nam licet possit iustus per solam virtutem assistricem Dei, huiusmodi actus elicere: quia tamen connaturaliùs illos elicit per virtutes sibi intrinsecè inhærentes; cùm ipsâ gratiâ simul etiam in baptismo recipit omnes virtutes infusas, per quas constituitur connaturaliter operatiuus huiusmodi actuum supernaturalium: non secus ac homo per potentias naturales sibi intrinsecè inhærentes constituitur connaturaliter operatiuus actuum naturalium.

144. Dico quartò. Præter gratiam iustificantem, & virtutes supernaturales infusas, confert Baptismus omnia ea auxilia supernaturalia, quæ sunt proportionata fini, ad quem Baptismus est institutus. Assertio constat ex ijs, quę suprà docuimus disp. 4. sect. 3. vbi vniuersaliter ostendimus, omnia & singula sacramenta, præter gratiam habitualem & virtutes supernaturales infusas, vel augmentum earum, conferre propriam gratiam sacramentalem ordinatam ad proprium finem, propter quem singula sacramenta sunt instituta. Quæ gratia sacramentalis, vt ibidem probauimus, consistit in quibusdam auxilijs, quibus homo præuentus faciliùs consequitur proprium finem, ad quem sacramen-

tum ordinatur. Eſt autem proprius finis ſacramenti Baptiſmi, ſeruare legem Chriſti, eiusque religionem profiteri.

145. DICO 5. Baptiſmus, præter hæc remittit omnem pœnam debitam peccato originali, & perſonali. Aſſertio hæc expreſsè definita eſt in Concil. Florentino loco ſuprà notato, illis verbis: *Concilium Florentin.* *Huius ſacramenti effectus eſt remiſſio omnis culpæ originalis, & actualis, omnis quoque pœnæ, quæ pro ipſa culpa debetur.* Vbi conſequenter decernit, nullam ſatisfactionem iniungendam eſſe baptizato pro præteritis peccatis. Idem colligitur ex Tridentino ſeſſ. 5. Can. 5. vbi dicitur, nihil prorſus baptizatos remorari ab ingreſſu cœli, *Concilium Tridentin.* *Quin*, vt præcitatum Concil. Florentinum ait, *ſtatim morientes, antequam culpam aliquam committant, ad regnum cœlorum, & Dei viſionem perueniant.* Porrò ſi non totam pœnam peccatis debitam baptiſmus remitteret, aliquid baptizatos ab ingreſſu cœli remoraretur, quo minùs morientes ſtatim ad viſionem Dei peruenirent: cùm obligatio pœnæ remoretur animam in purgatorio, quin ſtatim ad cœlum euolet.

146. *Obiicies* 1. Baptiſmus non tollit pœnas, quas ex peccato originali contrahimus: ergo non remittit omnem pœnam peccato debitam. Antecedens probatur: nam per peccatum originale contrahimus mortem corporis, ægritudines, paſſibilitatem, inordinationem potentiarum, cæterasque huius vitę pœnalitates, quæ per baptiſmum non tolluntur.

147. Reſp. diſtinguendo duplex genus pœnarum; Alterum, quod per ſe conſequitur ex principijs naturæ, niſi aliunde illi ſubueniatur: Alterum, extrinſecum naturæ, taxatum ab extrinſeca volũtate iudicis punientis, propter peccatum contractum. Primum genus pœnarum non tollitur per baptiſmum: nam tales pœnæ non retardant ab ingreſſu beatitudinis, ſed potiùs relinquuntur in baptizatis ad agonem & meritum, vt Tridentinum teſtatur ſeſſ. 5. Can. 5. Remittitur autem ſecundum genus pœnarum, quę tantùm ab ingreſſu beatitudinis retardant. *Tridentin.*

148. *Obiicies* 2. Poſſet adultus ad Baptiſmum accedere cum diſpoſitione ſufficienti ad remiſſionem peccatorum mortalium, non autem ad remiſſionem venialium: ſi nimirum accederet cum attritione peccatorum mortalium, & complacentia vnius venialis. In quo caſu conſequeretur remiſſionem peccatorum mortalium, quia complacentia peccati venialis non impediret remiſſionem mortalium, de quibus accederet attritus; cùm tamen non conſequeretur remiſſionem illius venialis, cum cuius complacentia ad baptiſmum accederet: cùm nequeat, ſaltem de lege ordinatâ, remitti peccatum, durante eius complacentiâ. Perſeuerante autem peccato, perſeueraret pœna peccato debita: cùm nequeat de lege ordinatâ remitti pœna, non remiſsâ culpâ. Ergo non ſemper baptiſmus remittit omnem pœnam peccato debitam.

149. Reſp. primò, cùm dicitur baptiſmus per ſe remittere omnem pœnam peccato debitam, intelligitur, niſi baptizandus ponat obicem: cùm igitur in caſu propoſito baptizandus ponat obicem, quo minùs baptiſmus remittat culpam venialem, mirum non eſt, quòd neque etiam in tali caſu remittat pœnam tali peccato debitam.

150. Reſp. ſecundò, adhuc in eo caſu dici poſſe, baptiſmum tollere pœnam tali peccato debitam: quia licet illam non remittat actu, remittit ſaltem virtute: nam accedente poſtea diſplicentia de tali peccato, vi ſuſcepti baptiſmi remittitur tota pœna tali peccato debita. Sicut ſi quis ad baptiſmum accederet cum diſpoſitione ſufficienti ad ſacramentum, non autem ad effectum ipſius, licet actu non conſequeretur remiſſionem pœnæ peccatis debitæ, illam tamen virtute conſequeretur: quia recedente poſtea fictione, vi ſacramenti ſuſcepti non modò conſequeretur remiſſionem peccatorum, quorum ſufficientem diſpoſitionem non habuit, ſed etiam totius pœnæ illis debitæ. Quare ſemper verum erit, baptiſmum per ſe ſiue actu, ſiue virtute remittere totam pœnam peccatis debitam.

151. Difficultas eſt, an hunc effectum remittendi omnem pœnam conferat Baptiſmus ratione ſuæ inſtitutionis, an extrinſeca dumtaxat voluntate Dei, nullum in re ipſa fundamentum ſupponentis. Vaſquez diſp. 156. cap. 4. affirmat, illam remitti extrinſeca dumtaxat voluntate Dei, nullo in reipſa fundamento ſuppoſito. Vnicum ipſius motiuum eſt: quoniam iuſtificatio, quæ in hoc ſacramento fit, eſt eiuſdem rationis cum iuſtificatione, quæ vel fit extra omne ſacramentum, vel in ſacramento Pœnitentiæ. Sed plerumque iuſtificatio, quæ vel fit extra omne ſacramentum, vel in ſacramento Pœnitentiæ, non remittit totam pœnam, ſed ſolùm illam in temporalem commutat, pro quâ expiandâ neceſſaria eſt aliqua ſatisfactio: ergo neque iuſtificatio, quæ in hoc ſacramento fit, per ſe totam pœnam extinguit, ſed manere poteſt cum aliquâ temporali, pro quâ expiandâ neceſſaria ſit aliqua ſatisfactio. *Vaſquez.*

152. Mihi verò dicendum eſt, Baptiſmum ratione ſuæ inſtitutionis cùm fundamento in re, & non tantùm extrinſecâ voluntate Dei, remittere totam pœnam baptizato. Hanc noſtram aſſertionem vnà cum ratione ipſa indicat Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 8. his verbis: *Sanè & diuinæ iuſtitiæ ratio exigere videtur, vt aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante baptiſmum per ignorantiam deliquerint, aliter verò qui ſemel à peccati & dæmonis ſeruitute liberati, & accepto Spiritus ſancti dono, ſcientes templum Dei violare, & Spiritum ſanctum contriſtare non formidauerint. Et diuinam clementiam decet, ne ita nobis abſque vllâ ſatisfactione peccata dimittantur.* Quibus verbis optimam rationem Concilium aſſignat, cur iuxta diuinæ iuſtitiæ iudicium, omnis pœna, quæ peccatis ante baptiſmum commiſſis debetur in baptiſmo remittenda ſit: quia nimirum per ignorantiam *Baptiſmus ratione ſuæ inſtitutionis cum fundamento in re remittit totam pœnam baptizato. Concilium Tridentin.*

illa

illà commiſſa ſunt. Quæ ignorantia naturâ ſuâ exigit maiorem iudicis clementiam in pœnâ condonandâ, quam exigant peccata per malitiam commiſſa.

153. DICES. Nec omnia peccata baptizandi, ſunt per ignorantiam commiſſa; nec quæ ſunt ignoranter commiſſa, naturâ ſuâ poſtulant, vt per ſolam attritionem cum ſacramento baptiſmi quoad totam pœnam, quam merentur, remittantur: cùm etiam huiuſmodi peccata ante baptiſmum ignoranter commiſſa, ſint contra Deum, & ab ipſo peccatore vt talia implicitè ſaltem cognita, commiſſa ſint: proinde illa merentur aliquâ ſatisfactione ſaltem temporali, ſecundùm iuſtitiæ leges puniri.

154. Reſp. omnia peccata, quæ ante baptiſmum committuntur, quia committuntur in ſtatu ignorantiæ diuinæ legis & Euangelicæ illuminationis, per ſe dici peccata ignorantię, proinde per ſe mereri condonationem totius pœnę: per accidens autem eſſe aliquod peccatum, quod in eo ſtatu per malitiam cõmittatur; propter quod non debuit baptiſmus, qui per ſe inſtitutus eſt ad remittenda peccata in ſtatu ignorantię commiſſa, mutari. Cæterùm etſi ratio remota, cur tota pœna peccatis ante baptiſmum commiſſis per baptiſmum remittatur, ſit ignorantia, ex quâ illa commiſſa ſunt; proxima tamen eſt ſatisfactio Chriſti, quæ per ſacramentum Baptiſmi applicatur, quantum opus eſt ad remiſſionem totius pœnæ, tã æternæ, quàm tẽporalis, id exigentibus peccatis ignoranter cõmiſſis.

155. Ad fundamentum Vaſquez concedo, remiſſionem totius pœnæ in baptiſmo non fieri ratione iuſtificationis præcisè, ſed ratione talis iuſtificationis, nempe peccatorum in ſtatu ignorantiæ commiſſorum, quæ, vt Concil. teſtatur, maiorem ex ſe poſtulant veniam, quàm peccata commiſſa in ſtatu illuminationis: in quo etſi interdum aliqua etiam peccata ignoranter committantur, id eſt per accidens, non ratione ſtatus, in quo committuntur, ſed defectu & malitiâ peccatoris nolentis illuminari, vtendo medijs, quæ in eo ſtatu habet.

156. DICES: ergo ſi gentilis ante baptiſmum iuſtificetur per actum contritionis, vel dilectionis Dei, conſequetur etiam remiſſionem totius pœnæ, cùm etiam talis iuſtificatio ſit de peccatis in ſtatu ignorantiæ commiſſis. Reſp. negando conſequentiam. Ratio diſcriminis, quoniam per iuſtificationem extra ſacramentum non applicatur nobis peculiari modo ſatisfactio Chriſti, vti applicatur per ſacramenta: nam per ſacramenta applicatur vt cauſa particularis immediatè operans per inſtrumentum à Chriſto aſſumptum: per contritionem verò ſolùm applicatur vt cauſa vniuerſalis ſatisfactoria, concurrens cũ noſtra ſatisfactione, tanquam cum cauſa ſecunda.

157. Hìc diſputandum eſſet tum de diſpoſitione ad effectus baptiſmi requiſita; tum, An, & quo pacto baptiſmus gratiam conferat recedente fictione: verum prior quæſtio deciſa manet tum ex ſect. 6. huius diſputationis, in qua diſputatum eſt de diſpoſitione ad validitatem baptiſmi, & conſequenter ad primum ipſius effectum, qui eſt character: tum de Sacramentis in genere diſp. 4. ſect. 4. vbi egimus de diſpoſitione requiſita ad conſequendum effectum ſacramentorum mortuorum: poſterior verò reſoluta eſt in eadem diſput. ſect. 9. & 10. in quibus vniuerſaliter diſputatum eſt, quę ſacramenta gratiam conferant recedente fictione, qualiſq; diſpoſitio requiratur ad fictionem tollendam.

DISPVTATIO XII.

De Baptiſmo Flaminis & Sanguinis.

Magiſter. S. Thomas.

1. TRIA baptiſmata diſtinguũt Scholaſtici cum Magiſtro diſt. 4. & cum S. Thoma 3. p. q. 66. art. 11. Fluminis, Flaminis, & Sanguinis. Quæ triplicis baptiſmatis partitio fundamentum habet in Patribus, Auguſtino lib. 4. de Baptiſmo cap. 22. Damaſceno lib. 4. de Fide cap. 10. Anſelmo in 6. caput ad Hebræos, ſuper illa verba, *baptiſmatum doctrinæ*, Bernardo epiſt. 77. Nicœta in Scholijs Nazianzeni, oratione *in ſancta lumina*, ad finem, & alijs. Cuius etiam triplicis baptiſmatis mentionem facit Gloſſa ordinaria ſuper citata verba *Baptiſmatum doctrinæ*. Vbi notat, ideò baptiſmatum doctrinæ pluraliter dici: *Quia eſt*, inquit, *baptiſmus in aquâ, Pœnitentiâ, & in ſanguine*. Idem refertur cap. *Baptiſmi vicem*, de conſecrat. diſt. 4. Hinc tamen non ſequitur, vt eadem Gloſſa aduertit, tria eſſe baptiſmata ſacramenta, quia reliqua duo non fiunt accedente verbo, vt Gloſſa loquitur; ſed vicem tantùm ſacramenti ſupplendo, per cordis contritionem, & ſanguinis pro Chriſto effuſionem: *Quia ſic*, inquit, *mundatur homo à peccatis per pœnitentiam, vel ſanguinis effuſionem, ſicut per lauacrum baptiſmi*. Explicato igitur baptiſmate Fluminis, explicanda ſunt reliqua duo, Flaminis & Sanguinis. Eſt autem Baptiſmus Flaminis, perfecta in Deum conuerſio, includens votum baptiſmi Fluminis. Baptiſmus verò Sanguinis, eſt Martyrium pro Chriſto perpeſſum. Præcipua difficultas eſt de baptiſmo Sanguinis: ideò breuiter priùs expedienda eſt difficultas de baptiſmo Flaminis.

Auguſtin. Damaſcen. Anſelmus. Bernardus Nicœtas.

Gloſſa.

SECTIO I.

An, & quo pacto Baptiſmus Flaminis ſuppleat vicem Baptiſmi Fluminis?

2. NON defuerunt, qui negarint poſſe baptiſmum Fluminis ſuppleri per internam cordis contritionem, vt de Catechumenis affirmat author de Eccleſiaſticis dogmatibus cap. 74. & de alijs refert Bernardus præcit. Epiſt. 77. Quæ ſententia dupliciter intelligi poteſt; vno modo, vt nullo pacto contritio ſola, abſque baptiſmo Fluminis reipſâ ſuſcepto, hominem ſaluare valeat: in quo ſenſu illam aſſerit citatus author de Eccleſiaſticis dogmatibus, & relati à S. Bernardo: Alio, vt Baptiſmum Fluminis ſupplere non poſſit quoad omnes eius effectus. In priori ſenſu prædicta ſententia damnata eſt in Concil. Tridentino ſeſſ. 6. c. 4. In poſteriori vera eſt quoad aliquos effectus, non autem quoad omnes. Pro cuius explicatione

Author de Eccleſiaſt. dogmatib. Bernardus

Tridentin.

3. Dicendum eſt, perfectam animi contritionem ſupplere vicem Baptiſmi quoad remiſſionem peccati, tam originalis, quàm perſonalis; nec non quoad gratiæ, virtutumque infuſionem, ac pœnæ æternæ condonationem, non autem ſemper quoad totius pœnæ relaxationem, numquam autem quoad characteris impreſſionem. Prior pars affirmans eſt de fide, quâ conſtat, peccatorem per actum perfectæ contritionis iuſtificari ante vllam ſacramenti ſuſceptionem, vt expreſsè Tridentinum definit ſeſſ. 14. cap. 4. docetque cit. ſeſſ. 6. cap. 4. vbi, *Tranſlatio*, inquit, *ab eo ſtatu, in quo homo naſcitur filius primi Adæ in ſtatum gratiæ & adoptionis filiorum Dei poſt Euangelium promulgatum ſine lauacro regenerationis, aut eius voto fieri non poteſt.* Quibus apertè ſupponit, iuſtificationē non ſolùm fieri per baptiſmum Fluminis, ſed etiam Flaminis. Peccatoris autē iuſtificatio, vt idem Trident. definit ſeſſ. 6. cap. 7. includit interiorem animi ſanctitatem per voluntariam ſuſceptionem inhærentis gratiæ & donorum, per quam homo ex iniuſto & inimico, fit iuſtus & amicus, & hæres vitæ æternæ. Igitur perfecta animi contritio non modò vicem Baptiſmi ſupplet quoad remiſſionem peccati tam originalis, quàm perſonalis, ſed etiam quoad gratiæ, virtutumque infuſionem, ſine quâ peccatoris iuſtificatio non fit, & pœnæ æternæ, quæ cum homine iuſtificato ſtare non poteſt, condonationem.

Contritionē ſupplere vicem baptiſmi quoad remiſſionem peccati. Tridentin.

4. Poſterior verò pars negatiua quoad pœnæ totius relaxationem, probatur: nam ſæpe contritio non attingit illum perfectionis gradum, quo contritus mereatur totius pœnæ temporalis cōdonationem. Cùm enim condonatio pœnæ temporalis, in quam virtute iuſtificationis commutatur æterna, in contritione fiat per modum condignæ ſatisfactionis, cumque non omnis contritio ſit adæquata ſatisfactio pro totâ pœnâ temporali, in quam mutata eſt æterna, non ſemper contritio ſupplet vicem baptiſmi quoad relaxationem totius pœnæ.

Non quoad pœnæ totius relaxationem.

5. Demum quoad impreſſionem characteris, conſtat: nam hic non imprimitur, niſi à ſacramento: alioqui ſolâ contritione iuſtificatus, non teneretur, imò non deberet baptiſma ſuſcipere; cùm hoc ſuſcipi non poſſit ab illo, qui baptiſmalem characterem habet: eſt enim baptiſma initerabile ratione characteris. Item ſequeretur, ſolâ contritione iuſtificatum eſſe capacem reliquorum ſacramentorum: nam fit homo reliquorum ſacramentorum capax ratione characteris baptiſmalis.

Nec quoad characteris impreſſionem.

6. Ex dictis infertur, ſi iuſtificatus ſolâ contritione, abſque baptiſmo moriatur, ſi poſtea ad vitam reuocetur, illum teneri ad baptiſmū ſuſcipiendum: quia in ipsâ contritione habuit votum, ſaltem implicitum & virtuale, illum ſuſcipiendi, quoties commoditas ſe offerret. Quæ obligatio non extinguitur per mortem in eo, qui ex morte ad vitam reuocatur. Pari modo Catechumenus per martyrium iuſtificatus, teneretur, ſi poſt mortem reuiuiſceret, ad baptiſmum ſuſcipiendum: non minùs quàm teneretur ad peccata confitenda, ſi baptizatus martyrium ſubiret cum aliquo peccato, quod inopiâ confeſſarij ante martyrium confiteri non potuit. Nam quemadmodum hic teneretur huiuſmodi peccatum confiteri, ſi poſt lethalia vulnera pro Chriſto accepta acquireret copiam confeſſarij: ita ſi poſt mortem iterum ad vitam rediret, cùm ſemper maneat obligatio, quam in voto habuit, ſeruandi præcepta, cùm primùm poſſit.

7. Conuenit etiam baptiſmus ſanguinis cum baptiſmo flaminis quoad characteris impreſſionem: neutrum enim baptiſma characterem imprimit. Imprimit tamen martyrium, vt Alenſis docet 4. p. quæſt. 8. memb. 9. art. 4. §. 4. & nos 3. tomo diſput. 16. cum S. Thoma 3. p. quæſt. 54. art. 4. ex Auguſtino 22. de Ciuitate cap. 20. deduximus, in martyrum membris, in quibus pro Chriſto vulnera acceperunt quendam ſingularem fulgorem in teſtimonium heroïcæ virtutis pro Chriſto exercitæ, cui reſpondet ſpeciale præmiū, quæ dicitur Aureola, quæ teſte S. Thoma in 4. diſt. 49. quæſt. 5. art. 1. eſt præmium accidentale ſuperadditum eſſentiali, fundatum in ipſo opere excellenti & heroïco pro Chriſto patrato, nempe ſingulare gaudium de tali opere in Dei obſequium exhibito.

Nec Martyrium characterem imprimit.

Alenſis.

S. Thomas. S. Auguſt.

SECTIO II.

An Baptiſmus ſanguinis ſufficiat ad ſaluandos infantes?

Alenſis. 8. PRIMA ſententia negat eſt, Alenſis 4. p. q. 8. memb. 9. art 5. affirmantis, baptiſmum aquæ ad plures perſonas ſe extendere, quàm baptiſmum ſanguinis: quia ille non ſolùm liberat adultos, ſed etiam infantes; hic tantùm adultos. Idem ſentire videtur Bonauent. in 4. diſtinct. 4. in 2. p. diſt. art. 1. q. 2. qui ſimiliter docet, plures perſonas liberare baptiſmum aquæ, quàm baptiſmum ſanguinis: qui etſi non explicet, quas plures perſonas liberet baptiſmus aquæ, quas non liberat baptiſmus ſanguinis, procul tamen dubio intelligit de pluribus perſonis adultorum, & non adultorum, iuxta Alenſis doctrinam, quam ibi quoad omnia ferè ſequitur. Adde, quod non poſſunt aliæ plures perſonæ intelligi, quas liberat baptiſmus aquæ, & non liberat baptiſmus ſanguinis, quàm perſonæ adultorum, & non adultorum. Pro eâdem ſententia citantur Armacanus lib. 8. de quæſt. Armen. cap. 37. & Adrianus in 4. q. vlt. de baptiſmo: qui quamuis id certò negare non audeant, probabile tamen cenſent, martyrium nullam ex ſe peculiarem gratiam conferre infantibus in odium Chriſti occiſis.

Bonauent. *Armacan.* *Adrianus.*

9. Potiſſimum fundamentum huius ſententiæ eſt: quoniam eos tantùm ſaluare poteſt Baptiſmus ſanguinis, qui capaces ſunt martyrij. Atqui infantes martyrij capaces non ſunt: igitur ſanguinis baptiſma eos ſaluare non poteſt. Maior patet: nam qui cauſæ capaces non ſunt, nec eius effectus capaces eſſe poſſunt: ſicut qui capaces non ſunt Baptiſmi flaminis, nec eius effectus capaces eſſe poterunt. Minor probatur: nam martyrium, vt cũ S. Thoma 2. 2. q. 124. ar. 1. docent Theologi, eſſentialiter eſt actus virtutis: infantes autem, cum vſu rationis careant, actus virtuoſi capaces non ſunt, proinde nec martyrij. Implicat igitur, eos martyrio iuſtificari poſſe. Quæ autem dicta ſunt de infantibus, eadem intelligenda ſunt de perpetuò amentibus.

S. Thomas.

10. SECVNDA ſententia affirmans communis eſt, & certa apud reliquos Scholaſticos in 4. diſt. 4. & apud S. Thomam eâdem diſt. q. 3. art. 3. ad 1. contra 3. quæſtiunculam, & quæſtiuncula 4. & 2. 2. q. prę cit. art. 1. ad 1. & omnes Recentiores. Cuius oppoſitam ſententiam Suarez diſp. 29. ſect. 1. & Vaſq. diſp. 153. c. 7. appellant temerariã, & erroris notâ dignam. Et meritò, cùm ea ſit contra vniuerſalem Eccleſiæ traditionem, quę indiſcriminatim infantes omnes ab Herode propter Chriſtum occiſos celebrat & colit vt ſanctos. Quã traditionem Baronius anno Chriſti 58. n. 37. docet deſcendiſſe ab ipſis Apoſtolis: quod etiam inſinuat Origenes homil. 3. in diuerſos infrà citandus.

S. Thomas. *Suarez.* *Vaſquez.* *Cenſura.* *Baronius.* *Origenes.*

11. Nec dici poteſt primò, eos tantùm proponere colendos vt ſanctos, qui fuerunt circumciſi: tum quia ſi tantùm proponeret adorandos eos, qui fuerunt circumciſi, non poſſet proponere omnes indiſcriminatim, cũ multi ex illis non fuerint circumciſi, vt infrà conſtabit. Tum quia omnes proponit adorandos vt martyres: ergo cauſa, propter quam ab Eccleſiâ adorandi proponuntur, non eſt, quia fuerunt ſacramento Circumciſionis iuſtificati, ſed quia fuerunt baptiſmo proprij ſanguinis abluti. Antecedens conſtat: nam de omnibus proprium officium & ſacrum de Martyribus inſtituit: eosque in hymno ad laudes ſalutat vt Martyres: in propriâ collectâ appellat Martyres, *qui præconium non loquendo, ſed moriendo confeſſi ſunt.*

12. Pari modo Patres eos Martyrum encomijs celebrant: Origenes homil. 3. in diuerſos magis verſus finem, loquens de Innocentibus: *Horum*, inquit, *& memoria ſemper, vt dignum eſt, in Eccleſijs celebratur, ſecundùm integrum ordinem Sãctorum vt primorum Martyrum pro Domino occiſorum, & vt ipſa Bethleem primitias Domino Martyrum, in qua natus eſt ipſe Saluator obtuliſſe videatur.* Vbi etiam inſinuat, vt ſuprà dicebamus, hanc beatorum Innocentum celebritatem inſtitutam fuiſſe ab ipſis Apoſtolis, his verbis: *Bene ergo, & ſecundùm voluntatem Dei eorum memoriam Sancti Patres celebrari mandarunt ſempiternam in Eccleſijs, velut pro Domino morientium.* Cùm enim hic Pater proximus vixerit tempori Apoſtolorum, quippe qui vixit circa annũ 200. Incarnationis Domini per Sanctos Patres, alios intelligere non potuit, quàm Apoſtolos, vel eorũ immediatos ſucceſſores.

Origenes.

13. Author de Stella & Magis & nece Innocentum, qui habetur inter opera Cypriani, eos *Protomartyres* vocat, eò quòd inquit, *in ordine Sanctorum Martyrum primum habeant locum:* & paulò pòſt: *hi nuper cruore lacteo loti primitias Baptiſmi Martyrio conſecrarunt, tradentes poſteris formam, vbi neceſſitatis articulus excluſerit moram, non minùs ad lauacrum animæ ſanguinem efficacem, quàm ſanctificatas verbis ſolemnibus aquas. Idem occiſio, quod merſio operatur, qua extinctam peccati vitam, virtutemque emortuam vtriuſque rei continet ſacramentum.* Quibus verbis apertè docet, idem prorſus in infantibus operari mortem pro Chriſto paſſam, quod Baptiſma.

Author de Stella, & Magis.

14. Leo Papa Serm. 1. in ſolemnitate Epiphaniæ de Herode loquens: *Necari omnes Bethleem paruulos iubet: & quoniam quem metuat, neſcit infantem, generalem ſæuitiam in ſuſpectam ſibi tendit ætatem. Sed quos Rex impius eximit mundo, Chriſtus inſerit cœlo: & quibus nondum ſanguinis ſui impẽdit redemptionem, iam martyrij tribuit dignitatem.* Hæc Leo, qui non modò docet eos martyrij dignitate decoratos, ſed ſimul omnes Bethleemiticos infantes hanc dignitatem conſecutos fuiſſe: nam

Leo Papa.

omnes

omnes illi in ſententiâ B. Leonis, fuerunt martyrij coronâ decorati, qui fuerunt ab Herode occiſi: atqui omnes Bethleemitici infantes fuerunt ab Herode occiſi: ergo omnes fuerunt martyrij coronâ decorati. Ergo non tantùm circumciſi: neque cauſa eos colendi eſt ſanctitas in circumciſione collata, ſed dignitas & corona in martyrio donata. Idem Author ſer. 2. in eâdem ſolemnitate, loquens de Chriſto: *Noua*, inquit, *gloria coronabat infantes, & de initijs ſuis paruulorum primordia conſecrabat: vt diſceretur, neminem hominum diuini incapacem eſſe ſacramenti, quando etiam illa ætas gloriæ eſſet apta martyrij.* Et Ser. 6. in eodem feſto ſic ſcribit: *ſed hâc Herodis iſtius rabiē ille vincit, & deſtruit, qui etiam paruulos martyrij gloriâ coronauit.*

Auguſtin. 15. Hoc ipſum multis in locis teſtatur Auguſtinus. Vnus nobis ſufficiat locus lib. 3. de Symbolo ad Catechumenos cap. 4. in quo manifeſtè ſuam mentem expreſſit: loquens enim de infantibus pro Chriſto occiſis, quos & Martyres appellat: *Sed quid*, inquit, *eis præſtitit gratia, niſi vt erueret eos de poteſtate tenebrarum? præſtitit eis Chriſtus, vt pro Chriſto morerentur: præſtitit vt ſuo ſanguine ab originali peccato diluerentur.* Ecce quomodo eorū originalis peccati ablutionem non in circumciſionem, ſed in ipſorum ſanguinis pro Chriſto effuſionem refert.

Bernardus. 16. Bernardus Serm. in Natali Sanctorum Innocentum, quaſi præuidens noſtrorum aduerſariorum dubitationem, ſic eos infidelitatis & erroris arguit: *An verò de Innocentum coronis quis dubitet? ille pro Chriſto trucidatos infantes dubitet inter Martyres coronari, qui regeneratos in Chriſto non credit inter adoptionis filios numerari.* Vbi optimam etiam rationem huius coronationis aſſignat: *Alioqui*, inquit, *quando coæuos ſibi pueros, puer ille, qui natus eſt nobis, non contra nos, propter ſe pateretur occidi? quod vtique ſolo nutu poterat prohibere, niſi melius aliquid eis prouideret: vt quemadmodum cæteris infantibus tunc quidem circumciſio, nunc verò Baptiſmus ſine vllo propriæ voluntatis vſu ſufficit ad ſalutem: ſic nihilominus pro eo ſuſceptum martyrium illis ſufficeret ad ſanctitatem.* Vbi totam cauſam ſanctitatis horum Innocentum refert ad martyrium, quod in illis vicem baptiſmi ſuppleuit.

Laurentius Iuſtinian. 17. Beatus Laurentius Iuſtinianus in feſto Sanctorum Innocentum poſt medium, ſic de illis ſcribit: *Sine pugnæ cōſenſu hi coronantur infantes. Non interrogati occiduntur: Innocentes auferuntur à ſæculo, & conſecrantur Chriſto. Nec corde credebant ad iuſtitiam, neque ore confitebantur ad ſalutem, & tamen martyrij adepti ſunt palmam.*

Argumentum conficitur. 18. Ex his omnibus tale formo argumentum. Si cauſa ſalutis horum infantium ex citatis Patribus, alijſque innumeris, qui pro hac re citari poſſunt, non fuiſſet ſanguinis pro Chriſto effuſio, ſed ſola circumciſio; cùm hæc non omnes conſignauerit, vt qui vel ad octauum diem nondum peruenerant, vel qui erant gentilium filij, qui ſimul cum Iudæis habitabant, non potuiſſet Eccleſia omnes indiſcriminatim tāquā ſanctos & beatos omnibus adorādos proponere: imò neque illos proponere adorandos vt Martyres, ſiquidem eos non Martyrium, ſed ſolius Circumciſionis ſacramentum ſanctos per aduerſarios effeciſſet. Ex quo ſequitur, Eccleſiam magno in errore verſari, adorando inter Circumciſos non Circumciſos, qui per aduerſarios damnati ſunt.

19. Nec dici poteſt ſecundò, eos non virtute martyrij, ſed ex ſpeciali priuilegio, facto ipſorum perſonis, ſaluos factos fuiſſe. Idque confirmari poteſt authoritate B. Laurentij Iuſtiniani loco prænotato, vbi cauſam ſalutis horum infantium non refert ad ipſorum mortem pro Chriſto paſſam, ſed ad miſericordiam Dei: *Commendare*, inquit, *voluit Dominus in his pueris miſericordiam ſuam: gratis, vt ſic dicam, perceperunt brauium felicitatis æternæ.* *B. Laurentius Iuſtinianus.*

20. Sed contrà: tum quia, vt hactenus vidimus, totam cauſam ſalutis horum paruulorum Eccleſia cum citatis Patribus refert in mortem pro Chriſto paſſam. Non potuiſſet autem illam referre in mortem pro Chriſto paſſam, ſi propter aliam cauſam & non propter hanc iudicaſſet illos ſaluos factos fuiſſe. Tum quia multi ex citatis Patribus expreſsè cauſam eorum ſaluationis referunt in mortem pro Chriſto ſuſceptam, vt Author de Stella & Magis: *Tradentes*, inquit, *poſteris formam, vbi neceſſitatis articulus excluſerit moram, non minùs ad lauacrum animæ ſanguinem efficacem, quàm ſanctificatas verbis ſolemnibus aquas.* Quibus verbis eandem efficaciam abluendi animam à peccatis tribuit cuicunque ſanguinis pro Chriſto effuſioni, atque baptiſmi lauacro. Bernardus ſuprà citatus, & alij permulti, qui mortem horum infantium comparant cum lauacro Baptiſmi, quod ex ſe vim habet iuſtificandi à peccatis. *Author de Stella & Magis.* *Bernardus.*

21. Neque citata authoritas B. Laurentij quidquam fauet aduerſariorum ſententiæ. Etenim non ideo hic Pater dixit, commendaſſe Deum in his pueris miſericordiam ſuam, eosque gratis gloriæ brauium percepiſſe, quia nullo habito reſpectu ad ipſorum mortem pro ſe paſſam, illos Deus coronauerit: ſed quia præ alijs, qui diu in certamine pugnarunt, gratis quodammodo hi coronati videntur. Statim enim ſubdit, *Alij laborant toto vitæ ſuæ tempore: Alij vſque ad ſanguinem certant: nonnulli tentationibus, vigilijs, ieiunijs, pernoctationibusque crebris ſeipſos affligunt: ſicque alij atque alij ſic deſudant & patiuntur, vt regni cœleſtis mereantur eſſe participes. Iſti autem non ita: breuiſſimâ propter Chriſtum perſecutione ingruente iugulati pariter, & coronati ſunt.* Prætereà verba illa, ab authore addita, *vt ſic dicam*, apertè declarant, noluiſſe ipſorum mortem excludere. Quin & nomen ipſum *Brauium* ſatis indicat, eos non omninò gratis, ſed aliquo modo certantes, ſi non actu voluntatis, ſaltem actu corporis per inflictam mortem, coronatos fuiſſe.

22. Ex his, quæ de infantibus ab Herode occiſis dicta ſunt, euidenter colligitur, idem eſſe dicendum de cæteris omnibus, qui ob ſimilem cauſam occiſi ſunt, vel occidentur. Etenim cùm cauſa illorum ſalutis fuerit mors propter Chriſtum paſſa, & non ſpeciale aliquod priuilegium ipſorum perſonis factum, eadem ratio erit de cæteris omnibus, qui propter eundem Chriſtum occiſi, vel occidendi ſunt. Confirmatur, nam ſi potuit mors in odium Chriſti illata infantibus, eos abſque circumciſione ab originali iuſtificare: eadem mors in odium eiuſdem Chriſti illata, ab eodem originali abſque Baptiſmo poterit alios infantes iuſtificare.

Infantes qui in vtero matris cum ipſa matre trucidantur propter Chriſtum, martyrij laureolam conſequi. Bacho. Richard. Scotus. Rubio. Gabriel. Paludan. Sotus. Syluester. Vaſquez. Toletus. Sà.

23. Ex his etiam infertur contra aliquos apud Bachonem in 4. diſt. 4. q. 1. art. 2. circa finem, etiam infantes, qui in vtero cum ipſa matre propter Chriſtum trucidantur, conſequi eundem fructum martyrij, quem conſequuntur, qui excluſi ab vtero matris trucidãtur. Quod expreſsè docuerunt Richardus in 4. diſt. 4. art. 2. q. 3. ad 1. Scotus q. 3. §. *Dicitur*, Rubio q. 1. art. 2. Gabriel q. 2. ar. 2. concl. 9. & ar. 3. dub. 2. Paludanus diſt. 6. q. 1. ar. 3. concl. 1. Sotus diſt. 5. q. vnicâ, ar. 11. in fine, Syluester verbo *Baptiſmus* 1. q. 2. Vaſquez cit. diſp. cap. 7. Toletus lib. 2. cap. 22. Emmanuel Sà verbo *Martyrium*, & alij. Nec eſt eadem ratio de Baptiſmo aquæ; quia hic non poteſt contingere infantem intra matris vterum exiſtentem, ſicut illum contingere poteſt mors propter Chriſtum illata.

24. Tandem ex dictis deducitur, maiorem gratiam conſecutos fuiſſe infantes, qui circumciſi necati ſunt, quàm qui non circumciſi. Quemadmodum maiorem gratiam conſequeretur infans, qui poſt Baptiſmum in odium Chriſti interficeretur, quàm qui ante Baptiſmum. Ratio eſt euidens: quia qui circumciſus, vel baptizatus pro Chriſto occiditur, duplicem conſequitur gratiam, circumciſionis ſeu Baptiſmi fluminis, & Baptiſmi ſanguinis.

25. Ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ, diſtinguenda eſt maior, de martyrio quoad actum internum virtutis, & quoad opus externum mortis. Porrò martyrium non tantùm ſaluat eos, qui capaces ſunt actus interioris virtutis, ſed etiam qui capaces ſunt exterioris operis mortis. Licet igitur infantes capaces non ſint martyrij quoad actum internum virtutis, ſunt tamen capaces quoad opus externum mortis, quod propter phyſicam & realem conformitatem cum paſſione & morte Chriſti, iuſtificat illos ex opere operato. Idque colligitur ex vniuerſali illâ promiſſione indiſcriminatim omnibus à Chriſto facta Matthæi 10. *Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo*, quam de martyrio intelligunt Patres, vt ex infrà dicendis conſtabit. Cæterùm etſi nequeant infantes ore Chriſtum confiteri, ſaltem facto ipſo mortis confiteri poſſunt, iuxta illud, *non loquendo, ſed moriendo confeſſi ſunt.*

26. DICES: ergo pari ratione poterit martyrium ſolùm quoad opus externum, abſque actu interno iuſtificare adultum, vt qui nunquam de martyrio cogitauit, dormiens pro Chriſto occideretur. Reſp. negando conſequentiam: nam ſicut Baptiſmus abſque actu interno non iuſtificat adultum, qui tamen iuſtificat infantem: ita nec martyrium, quod Baptiſmo ſuccedit, abſque actu interno iuſtificat adultum, quod tamen non adultum iuſtificat: eò quòd plus requiritur ab eo, qui eſt ſui iuris & libertatis, quàm qui libertatis vſum non habet.

SECTIO III.

An martyrium abſque ſacramento Baptiſmi, aut Pœnitentiæ ſufficiat ad iuſtificandos adultos?

27. HOc habet martyrium adultorum, quod non habet martyrium paruulorum, quòd non ſolùm ſupplere poſſit ſacramentum Baptiſmi in ijs, qui nondum baptizati martyrium ſubeunt; ſed etiam ſacramentum Pœnitentiæ in ijs, qui baptizati ad martyrium rapiuntur ante ſacramentalem confeſſionem de peccatis poſt Baptiſmum commiſſis. Intereſt prætereà inter martyriũ adultorum & paruulorum, quòd illud neceſſariò requirit conſenſum adulti, non ſecus ac ſacramentum Baptiſmi, vt gratiam cõferat: hoc autem, vt gratiam infanti conferat, nullũ requirit, aut infantis, cuius capax nõ eſt, aut alterius perſonæ cõſenſum, ſicut nec Baptiſmus. Quò fit, vt ſi adultus dormiens, aut in phreneſim lapſus, qui nullam antea de martyrio ſubeũdo voluntatem habuit, pro Chriſto occideretur, martyrij effectum non conſequeretur; ſicut nec Baptiſmi effectum, ſi nunquam antea illum deſiderauit, aut petiuit: ſecus ſi eſſet perpetuò amens: nam ſicut tunc baptizatus abſque ipſius conſenſu, baptiſmi effectum, ita & martyrij conſequeretur.

Martyrium adultorum neceſſariò requirit conſenſum illorum.

28. Porrò conſenſus iſte, quem in adulto martyrium requirit, neceſſariò debet eſſe ſupernaturalis, fundatus in fide diuinâ, pro cuius defenſione ſuam vitam exponit: & ſaltem cum aliquo dolore ſupernaturali de peccatis commiſſis, nec non cum aliquo actu ſpei, quo Deum ſibi propitium fore martyr ſperaret. Quò fit, vt nec hæreticus poſſit eſſe verus martyr, etiamſi moriatur pro aliquo articulo fidei, cùm veram fidem non habeat; nec gentilis, etiamſi moriatur pro defenſione alicuius virtutis moralis.

29. His vt certis poſitis, duæ ſuperſunt de martyrio adultorum, & quidem grauiſſimæ controuerſiæ. Vna eſt: An martyrium ex quacunque virtute ſupernaturali imperatum ſufficiat ad remittenda martyri omnia peccata: an verò neceſſarium ſit, vt ex virtute ſupernaturali charitatis imperetur. Dixi *imperatum*: nam elicitiuè martyrium eſt actus

fortitudinis

fortitudinis infusæ, cuius officium est, hominem confirmare circa pericula mortis in ordine ad finem supernaturalem, vt testis est S. Thomas 2. 2. quæst. 124. ar. 2. Altera est: An gratiam conferat ad instar sacramenti ex opere operato, an tantùm ex opere operantis.

S. Thomas.

30. PRIMA sententia affirmat, martyrium nullam gratiam conferre adultis ex opere operato, sed tantùm ex opere operantis; & consequenter martyrium non esse sufficiens ad remittenda peccata mortalia, aut etiam originale, nisi imperatum à virtute charitatis: nam hæc sola sufficiens est, ex opere operantis, saltem dispositiuè peccata remittere; iuxta illud Lucæ 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum:* & Ioan. 14. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo.* Hanc sententiam tanquam antiquam & communem nõ solùm inter Theologos, sed etiam inter Patres defendit Vasq. disp. 153. à cap. 3. pro quâ multos citat Scholasticos, & Patres. Verùm quòd ad Scholasticos attinet, solùm illam expresè docent Alensis 4. p. quæst. 8. memb. 9. art. 5. Bonauent. in 4. dist. 4. in 2. p. distinct. art. 1. q. 2. Paludanus q. 3. art. 1. concluſ. 1. Sotus dist. 5. q. vnicâ, art. 11. propoſit. 1. & post propoſit. 4. vbi ait, ſufficere ſolùm actum charitatis, quo quis dicit: *Volo pro Christo mori*, abſque vllo dolore de peccatis. Eandem doctrinam repetit lib. 2. de naturâ, & gratiâ cap. 16. Canus relect. de Pœnitentia parte 3. §. *Verum ſententia contraria.* Bannez 2. 2. q. 24. art. 6. dub. 5. ad 7. Layman lib. 3. ſect. 3. n. 6. Thomas Valdenſis de ſacramento Baptiſmi cap. 105. præter hos citantur S. Thomas, Richardus, Durandus, Gabriel, Vega, qui tamen, vt ex dicendis conſtabit, aut contrariam ſententiam docent, aut certè huic non fauent.

Luc. 7. *Ioan. 14.* *Vaſquez.* *Alenſis.* *Bonauent.* *Paludanus.* *Sotus.* *Canus.* *Bannez.* *Layman.* *Thomas Valdenſis.* *Richardus.* *Durandus.* *Gabriel.* *Vega.*

31. Ex Patribus primò citatur Clemens Rom. qui lib. 5. Apoſtolicarum conſtitutionum cap. 5. poſtquam docuerat, martyrium veriorem eſſe Baptiſmum, ſubiungit: *Lætetur ergo, quòd Magiſtrum imitetur, ſiquidem iuſſum eſt, vt ſit vnuſquiſque perfectus ſicut Magiſter eius.* Manifeſtum autem eſt, eum, qui Chriſtum imitari cupit, debere non in tormentis tantùm, ſed maximè in charitate eum imitari. Sentit igitur hic Pontifex, martyrem in martyrio tolerãdo debere Chriſti charitatem imitari, mortem in odium Chriſti illatam ex affectu charitatis perferendo: alioqui non poſſet dici perfectus, ſicut Pater eius cœleſtis, iuxta Chriſti ſententiam, perfectus eſt.

Clemens Romanus.

32. Secundò citatur Author de Cœnâ Domini apud Cyprianum, qui loquens de bono latrone, circa finem ſermonis hæc habet: *Latrocinium damnationem meruerat & ſupplicium, ſed cor contritum pœnam mutauit in martyrium.* Vbi hic author totam martyrij virtutem tribuit contritioni: Siquidem virtute contritionis ſupplicium mortis, quod latro propter ſua peccata meruerat, commutatum fuit in martyrium.

Author de Cœnâ Domini.

33. Tertiò Aug. lib. 13. de Ciuit. Dei c. 7. vbi de martyrio diſputãs: *Quid enim precioſius,* inquit, *quàm mors, per quam fit, vt etiam delicta omnia dimittantur, & merita cumulatiùs augeantur?* Ex quo loco ſic argumentatur Vaſquez. Si martyrium gratiam conferret ex opere operato homini tantùm attrito, quamuis in eo delicta remitterentur, haud tamen merita cumulatiùs augerentur: ſiquidẽ martyrium gratiam non conferret, niſi paulò ante mortem poſt lethalia vulnera accepta, poſt quæ vix tempus eſſet ampliùs promerendi: ſine gratia autem iuſtificante nulla opera ſunt æternæ vitæ meritoria: ergo iuxta contrariam ſententiam, merita in martyrio non cumularentur, ſed potiùs minuerentur: Siquidẽ iuxta illam ferè omnes cruciatus martyr pateretur ante infuſionem gratiæ iuſtificantis, cùm hanc martyr non accipiat, niſi poſt conſummatum martyrium: hoc autem conſummatur paulò ante martyris obitum, quãdo iam ceſſat libertas ad meritum neceſſaria. Præterea idem Auguſtinus ibidẽ ſubdit hæc verba, quibus apertè ſignificat, ad martyrium requiri charitatẽ: *Sed quando ſine abundantiâ gratiæ ſpiritus illius, qui vbi vult ſpirat, tantùm Chriſtum amare poſſent, vt eum in tanto vita diſcrimine ſub tantâ ſpe veniæ negare non poſſent?* & lib. 3. de Baptiſmo contra Donatiſtas cap. 16. & lib. 4. c. 17. docet, ideo mortem pro Chriſto hæreticis non prodeſſe, quia charitatem habere non poſſunt, quamdiu hæretici ſunt.

Auguſtin. *Vaſquez.* *Auguſtin.*

34. Vltimò citatur Bernardus Epiſt. 77. vbi docet, martyrem adultum, de quo tantùm ibi loquitur, non tam morte pro Chriſto toleratâ, quàm fide & charitate, quâ illam tolerat, à peccatis iuſtificari: quæ charitas etiam ſine martyrio ad iuſtificandum ſufficeret. Sic enim ante medium Epiſtolæ ſcribit: *Pro certo cùm non aliunde martyrium, niſi ex fidei merito, illam obtinuerit prærogatiuam, vt ſingulariter vice Baptiſmi ſecurè ſuſcipiatur, non video, cur non ipſa æquè & ſine martyrio apud eum tantundem poſſit, cui & ſine martyrij probamento procul dubio innoteſcit: poſſit ſanè tantundem, dixerim, quantum ad ſalutis ſpectat obtentum, non autem ad meriti cumulum, quod indubitanter martyrium antecellit.* Et ne videatur totum hoc ad ſolam fidem referre, paucis interpoſitis, ſubdit: *Quomodo is, qui alieno debito ſe teneri fortè in extremis poſitus recolit, ſi deſit, vnde perſoluat, ſolâ nihilominus pœnitentiâ, & cordis contritione obtinere veniam creditur, ne iam pro eo damnetur: ſic ſola fides, & mentis ad Deum conuerſio, ſine effuſione ſanguinis, & ſine profuſione aquæ, ſalutem ſine dubio operatur volenti, ſed non valenti, prohibente articulo baptizari.*

Bernardus.

35. Nonnulli hanc eandem ſententiam confirmant teſtimonio illo Pauli 1. ad Corinth. 13. *Etſi tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Vbi apertè videtur Apoſtolus docere, martyrium ſine charitate nihil ad ſalutem prodeſſe. Atqui plurimùm ad ſalutem ſine charitate prodeſſet, ſi ad inſtar Baptiſmi

1. Ad Corinth. 13.

ex opere

ex opere operato martyrem ex attrito efficeret contritum.

Probatur à Vaſquez. 36. Vltimò probatur hæc ſententia rationibus. Vaſquez, impugnatis omnibus, quæ ab alijs afferuntur, hac vna nititur. Cùm mors pro Chriſto tolerata vim iuſtificandi hominem attritum inſtar ſacramenti ex natura ſua non habeat, illam habere debebit ex lege & voluntate Dei: atqui talis lex & voluntas Dei nobis non conſtat: temerè igitur & ſine fundamento talem vim martyrio tribuimus. Minorem probat: quia vel illa nobis conſtaret ex ſcriptura, vel ex Eccleſiæ definitione, aut Patrum traditione, vel certè efficaci aliqua ratione: ex nullo horum nobis conſtat: nam nec vllus ſcripturæ locus eſt, ex quo ſententia hæc erui poſſit; nec vlla Eccleſiæ definitio, aut Patrum traditio, vel ratio aliqua efficax, vt patet ex impugnationibus: ergo.

Ab alijs 1. 37. Alij verò hanc ſententiam probant primò. Si martyrium gratiam conferret ex opere operato vltra meritum operantis, eſſet ſacramentum: conſequens eſt falſum, alioqui non ſeptem, ſed octo forent Eccleſiæ ſacramenta. Sequela probatur: nam illud eſſet ſignum rei ſacræ ſanctificantis homines, quæ vt ſuprà vidimus de ſacramentis in genere, eſt ipſiſſima ſacramenti definitio ab omnibus recepta. Cui autem conuenit definitio, conuenit & definitum.

2. 38. Secundò, ſequeretur non poſſe aſſignari tempus, in quo martyrium gratiam conferret. Non in inſtanti mortis, quando martyrium eſt conſummatum: alioqui ſequeretur, toto tempore vitæ martyrem fuiſſe in peccato, & in inſtanti ſeparationis animæ à corpore, quando homo eſt extra viam, à peccato iuſtificari. Non in aliquo inſtanti ante mortem, cùm in nullo inſtanti ante mortem martyrium ſit conſummatum, nam hoc conſummatur morte ipſa martyris: martyrium autem gratiam non confert, niſi in inſtanti, in quo conſummatur: ſicut nec ſacramenta gratiam conferunt, niſi in inſtanti, in quo complentur: alioqui poſſet martyr gratiam accipere ante mortem, & deinde caſu liberari à morte: in quo euentu homo iuſtificaretur, & non per martyrium, quia hoc morte ipſa martyris conſummatur: ergo per actum propriæ voluntatis: ergo ſi ſola attritio ſufficeret, ſola attritio ſine martyrio in eo caſu hominem à peccatis iuſtificaret.

3. 39. Tertiò. Voluntas efficax martyrij, & martyrium actu ſuſceptum quoad eſſentialia non differunt: igitur ſi martyrium ſufficiens eſt ſine contritione hominem iuſtificare, ſufficiens quoque erit efficax eius voluntas abſque martyrio actu ſuſcepto: proinde poterit peccator ſola voluntate efficaci ſuſcipiendi martyrium abſque contritione à peccatis iuſtificari. Antecedens probatur, quoniam actus exterior nullam nouam bonitatem ſuperaddit actui interno, cùm tota bonitas moralis formaliter ſaluetur in ſolo actu interno.

4. 40. Quartò. Mors patienter pro Chriſto tolerata non eſt ſufficiens remittere in hæretico, vel ſchiſmatico peccatum hæreſis aut ſchiſmatis, quamdiu in hæreſi & ſchiſmate manent: ergo neque erit ſufficiens remittere reliqua peccata, quamdiu peccator in illis manet. Tamdiu autem peccator in illis manet, quamdiu de illis vel extra ſacramentum non conteritur, vel cum ſacramento Baptiſmi, aut confeſſionis non atteritur. Antecedens docent Auguſtinus libro 1. de Baptiſmo contra Donatiſtas capite 11. & libro 3. capite 16. & libro 4. capite 17. Cyprianus de ſimplicitate Prælator. vbi: *Occidi*, inquit, *talis poteſt, coronari non poteſt*, alijque Patres. *Auguſt.* *Cyprianus.*

41. Quintò. Si quis mortem oppetat pro Chriſto ante Baptiſmum, non iuſtificatur ſine voto Baptiſmi, ſi re ipſa Baptiſmum ſuſcipere non poteſt: ergo nec poſt Baptiſmum, ſi poſt Baptiſmum commiſit aliquod peccatum mortale, abſque voto ſacramenti Pœnitentiæ, ſi re ipſa Pœnitentiæ ſacramentum ſuſcipere non poteſt. Atqui votum ſacramenti Pœnitentiæ eſt contritio: ergo ſine contritione, aut ſaltem attritione ſimul cum ſacramento Baptiſmi, vel Pœnitentiæ, martyrium hominem non iuſtificat. Prima verò Conſequentia patet, quia non minùs vnum ſacramentum, quàm aliud eſt ad ſalutem neceſſarium.

42. Sextò. Si tempore martyrij ſe offerat commoditas Baptiſmi ei, qui baptizatus non eſt; aut ſacramenti Confeſſionis, qui baptizatus conſcientiam habet alicuius peccati mortalis, tam ille tenetur ante martyrium baptizari, quàm hic cõfiteri. Igitur deficiente copia ſacramenti, vterque tenetur de cõmiſſis peccatis conteri. Conſequentia probatur, quia vterque tenetur voto ſupplere virtutem ſacramenti, cuius inopiâ laborat. Neuter autem ſacramẽti virtutem ſupplere poteſt actu attritionis, ſed cõtritionis. Nam ille actus vim ſacramenti ſupplet, qui ſufficiens eſt ſeipſo facere, quod faceret ſacramentum ipſum, ſi ſuſciperetur: hic autem non eſt actus attritionis, ſed contritionis: nam hic tantùm iuxta Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 4. extra ſacramentum iuſtificat. *Conc. Trid.*

43. Secvnda ſententia docet, martyrium ex ſingulari priuilegio & ſpeciali promiſſione Chriſti, habere vim conferendi primam gratiam, & conſequenter ad inſtar ſacramenti martyrem iuſtificare ex opere operato. Hanc ſententiam ex Theologis expreſsè docent Maior in 4. diſtinctione 4. quæſtione 3. §. *Secunda propoſitio probabilis*, qui ad actum martyrij conſequendum ſolùm requirit, vt martyr martyrio non diſſentiat: *Omnis*, inquit, *non diſſentiens occiſus pro Chriſto baptizatur Baptiſmo ſanguinis.* Andreas Vega lib. 6. in Trid. cap. 36. & 37. Henriquez lib. 2. de ſacramento Baptiſmi cap. 34. Bellarminus libro 1. de ſacramento Baptiſmi cap. 6. Suarez 3. parte *Maior.* *Andreas Vega.* *Henriq.* *Bellarmin.* *Suarez.*

Valentia. tomo 3. disputatione 29. sectione 3. Valentia 2. 2. disputatione 8. quęstione 2. puncto 2. *Toletus* libro 2. Summæ capite 22. *Lessius* apud Layman suprà citatum, *Coninck* 3. parte quæst. 66. artic. 12. dubio 1. & 2. *Nugnez* eadem quæstione articulo 12. difficult. vnica, conclus. 4. *Tanerus* 3. parte disputatione 4. de Baptismo q. 3. dub. 3. *Prępositus* 3. p. q. 68. de sacramento Baptismi ar. 3. dub. 8. conclus. 3 *Cornelius à Lapide* in 1. Epistol. ad Corinthios c. 13. in illa verba, *Si tradidero corpus meum* &c.

Toletus. Lessius. Coninck. Nugnez. Tanerus. Prępositus. Cornelius à Lapide.

44. Cum his annumerari possunt S. Thomas 3. p. q. 87. & Caietanus ibidem, qui concedunt, posse hominem dormientem per martyrium ab omni culpa tam mortali, quàm veniali liberari: *quia*, inquit, ibidem S. Doctor, *passio pro Christo suscepta obtinet vim baptismi: & ideo purgat ab omni culpâ & veniali, & mortali, nisi actualiter voluntatem peccato inuenerit inhærentem.* Non posset autem martyrium dormientem à culpâ mortali liberare, nisi vim haberet primam gratiam conferendi ex opere operato: quod sic probatur. Nam hic supponitur in somno habere peccatum mortale, alioqui contra suppositum non posset in somno pro Christo occisus à culpâ mortali liberari, sed potiùs ante occisionem supponeretur ab omni culpâ liber: nec abeâ liberari posset per actum charitatis elicitum in ipso martyrio in somno suscepto: quia homo in somno vsum libertatis non habet: neque per actum charitatis ante somnum elicitum, quia tunc non per martyrium in somno passum, sed per actum charitatis ante somnum elicitum à peccato liberaretur: cùm actus ipse charitatis ex se vim habeat iustificandi hominem à peccato. Sequitur ergo, quòd hic à peccato liberetur per gratiam collatam ab ipso martyrio, pro Christo in somno illato: quæ gratia cùm supponat subiectum adhuc in peccato habituali existens, necessariò erit prima: igitur martyrium in sententia S. Thomæ habet vim conferendi primam gratiam, atque adeo ex opere operato, cùm illam non supponatur conferre ex opere operantis, cùm nullum opus martyr in somno exercere possit, quod primam gratiam mereatur. Idem docet in 4. dist. 4. q. 3. art. 3. quæstiunculâ 4. vbi affirmat, Baptismum sanguinis excedere Baptismum aquæ, *quia in Baptismo sanguinis & gratia magis augetur habenti, & amplior datur non habenti, si impedimentum non adsit.* Et quodlib. 4. ar. 19. vbi ait, posse aliquem martyrium sufferre sine charitate. quamquam pro contraria summa hunc locum interpretatur Caiet. 2. 2. q. 124. art. 2. circa finem, quòd is, qui absque charitate martyrium suffert, martyrij effectum non consequatur. Nec refert, quod alibi doceat, martyrium efficaciam habere iustificandi hominem ex actu charitatis: nam intelligendus, ne sibi ipse contradicat, de charitate non antecedente, sed concomitante, vel consequente. Pari modo explicandi sunt Richardus, Durandus, & Gabriel, qui pro contrariâ sententiâ citantur. Etenim cùm hi Authores expressè doceant, Baptismum sanguinis vim iustificandi martyrem habere ex passione Christi, cui per mortem patienter toleratam martyr realiter conformatur, cùm ad illud charitatem requirunt, non possunt intelligi de charitate antecedenter requisita; alioqui non ex reali conformitate cum passione Christi, sed ex vi ipsius actus charitatis, & contritionis martyrium iustificandi vim haberet, sed solùm de charitate concomitante, & consequente.

S. Thomas. Caietanus. S. Thomas. Caietanus Richardus. Durandus. Gabriel.

45. Vt autem huius controuersiæ difficultatis punctus melius percipiatur, notandum est, quæstionem non esse, an ratione alicuius pręcepti, martyrium concomitantis, teneatur martyr ad martyrium per actum charitatis se præparare: sed quæstionem tantùm esse, an martyrium per se ex Christi lege & promissione habeat primam gratiam conferre, & consequenter peccata remittere. Ita vt si ponatur casus, in quo martyr nullo præcepto teneatur, vel ad sacramentum Baptismi, aut Pœnitentiæ suscipiendum, eò quòd eorum opportunitatem non haberet; vel ad actum charitatis contritionisve eliciendum, vt in casu quo quis in somno pro Christo occideretur, præuiâ tantùm attritione de commissis peccatis; vel si absque culpa per inuincibilem obliuionem, aut naturalem inaduertentiam huiusmodi præcepta obliuisceretur, per quorum obseruantiam iustificaretur; vel demum si conaretur ad tales actus dilectionis & contritionis eliciendos, quos tamen inculpabiliter non attingeret, atringeret autem solum actum attritionis: quæritur, an in tali euentu martyrium faceret ex attrito contritum, conferendo primam gratiam ex opere operato.

46. Vltimò notandum, etiamsi concedatur, martyrium non iustificare, nisi quatenus includit actum charitatis, non propterea inde sequi, illud gratiam non conferre ex opere operato, sed solùm ex merito operantis, tum quia posset primam gratiam simul conferre ex merito operantis, & ex opere operato, maiorem scilicet tribuendo, quàm tribueret ex solo merito operantis. Quemadmodum posset contritio primam gratiam conferre ex merito congruo ipsius operantis, & simul ex opere operato, maiorem tribuendo, quàm ipsa ex se, vt actus operantis est, de congruo mereretur. Tum quia saltem quando martyrium subiretur ab homine iusto, conferret illi augmentum gratiæ, non tantùm ex opere operantis, sed etiam ex opere operato: sicut de facto illam tribuunt sacramenta viuorum. Verùm de facto omnes, qui negant martyrium à peccatis iustificare, nisi ratione actus charitatis, à qua imperatur, simul negant, illud gratiam conferre ex opere operato. His adnotatis,

47. Dico primò. Longè probabilius, est & sanctorum auctoritati conformius, martyrium

Martyrium ex opere operato gratiã confert.

tyrium gratiam conferre ex opere operato, vel illam in iuſto vltra meritum operantis augendo, vel in peccatore interdum primam conferendo. Aſſertio hæc primò colligitur illis verbis Chriſti Matthęi 10. *Qui me confeſſus fuerit coram hominibus confitebor & ego eum coram Patre meo:* & Marci 8. *Qui perdiderit animam ſuam propter me, & Euangelium, ſaluam faciet eam.* Quę verba iuxta Auguſtini, & aliorum Patrum interpretationem, ſpecialem promiſſionem continent factam ijs, qui vitam pro Chriſto, eiuſque doctrina exponunt. *Quicunque*, inquit 13. de ciuitate cap. 7. Auguſtinus, *etiam non percepto regenerationis lauacro, pro Chriſti confeſſione moriuntur: tantùm eis valet ad dimittenda peccata, quantùm ſi abluerentur ſacro fonte baptiſmatis. Qui enim dixit*: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non intrabit in regnum cælorum: *alia ſententia iſtos fecit exceptos, vbi non minùs generaliter dixit:* Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis eſt. *Et alio loco*: Qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam. Et paucis interpoſitis: *Quidenim*, inquit, *pretioſius, quàm mors, per quam fit, vt etiam delicta omnia dimittantur, & merita cumulatiùs augeantur.* Vbi non minùs ex citatis verbis Chriſti: *Qui me confeſſus fuerit* &c. colligit dari remiſſionem omnium delictorum morte ipſa Chriſtum confitentibus: quàm ex illis alijs: *Niſi quis renatus fuerit* &c. infert condonationem eorumdem peccatorum Baptiſmi ſacramentum ſuſcipientibus.

Matth. 10. *Marci 8.* *Auguſt.*

48. Nec dici poteſt, hanc efficaciam remittendi peccata ab Auguſtino tribui martyrio ratione charitatis, à qua procedit: tum quia expreſsè illam tribuit ratione promiſſionis à Chriſto factæ: nam eodem modo ait, in martyrio remitti delicta ratione illius generalis ſententiæ & promiſſionis: *Qui me confeſſus fuerit* &c. ſicut in Baptiſmo ratione illius: *Niſi quis renatus fuerit* &c. Tum quia, ſi ſolùm ratione charitatis hanc vim remittendi peccata martyrio tribuiſſet Auguſtinus, nullum potuiſſet inter ipſum & Baptiſmum aſſignare diſcrimen: nam etiam Baptiſmus ſuſcipi poteſt cum eadem, imò & cum maiori charitate: cùm tamen Auguſtinus abſolutè pronunciet, Baptiſmum excedi à martyrio, quia in hoc & omnia delicta remittuntur, & merita cumulatiùs augentur. Quod etiam notauit Auctor de Eccleſiaſticis dogmatibus, qui Baptiſmo remiſſionem, martyrio verò extinctionem peccatorum tribuit.

Auctor de Eccleſiaſt. dogmatibus

49. Secundò, hæc ſententia colligitur ex tacito Eccleſiæ ſenſu; quę dum infantes ab Herode occiſos colit vt beatos, ſupponit in martyrio eſſe aliquam vim iuſtificandi à peccatis independenter ab actu martyris, ei communicatam ex lege & promiſſione diuina: ergo eamdem vim retinet applicatum adultis: cùm nullum habeamus fundamentum excludendi à tali virtute & promiſſione adultos: cùm potiùs verba illa, *qui me confeſſus fuerit* &c. primariò dicta ſint adultis, qui non ſolùm opere, ſed etiam ore Chriſtum confiteri poſſunt. Sicut igitur ex illis verbis: *Niſi quis renatus fuerit* &c. colligit Eccleſia, communicatam eſſe Baptiſmo virtutem iuſtificandi à peccatis, quam Baptiſmus retinet etiam applicatus adultis: ita, quia ex illis alijs verbis, *Qui me confeſſus fuerit* &c. eadem Eccleſia colligit, communicatam eſſe martyrio vim iuſtificandi paruulos ab originali, vt conſtat ex Collecta, quam pro Innocentibus inſtituit; *Qui non loquendo, ſed moriendo confeſſi ſunt*; procul dubio alludens ad verba Chriſti; cùmque nullum ex alia parte habeamus fundamentum à tali virtute excludendi adultos, non eſt cur eos excludere debeamus.

50. Video, hoc argumentum eludi poſſe exemplo circumciſionis, quæ etſi iuſtificabat paruulos, non tamen iuſtificabat adultos. Verùm magnum eſt diſcrimen inter circumciſionem & martyrium. Etenim quòd circumciſio adultos non iuſtificauerit ex opere operato, rectè colligimus ex illa vniuerſali doctrina Concilij Florentini in decreto de vnione Armenorum definientis, ſacramenta antiquæ legis gratiam non cõtuliſſe, ſed eam tãtùm per paſſionem Chriſti dandam figuraſſe. Nullam autem habemus vel Eccleſiæ definitionem, vel Patrum auctoritatem, ex qua vel probabiliter colligere poſſimus, martyrium non iuſtificare adultos, ſicut iuſtificat infantes, ex opere operato & promiſſione diuina.

Conc. Flor.

51. Omitto aliam rationem, quæ ad hoc ipſum probandum adduci ſolet: nempe quòd dum Eccleſia pro canonizando martyre format examen, non indagat, an fuerit antea peccator, & num ex charitate pro Chriſto mortuus ſit? ſed hoc ipſo quòd ſibi per teſtes & humana indicia moraliter conſtat, illum mortuum fuiſſe pro defenſione fidei, ſatis eſſe iudicat, procedendum eſſe in canonizatione illius. Hanc, inquam, rationem omitto, cùm eadem fieri poſſit contra noſtram ſententiam, in qua aliquę ſupernaturalem actum virtutis infuſę ad martyrium requirimus, vt martyrem valeat à peccatis iuſtificare: cùm tamen neque de huiuſmodi actibus ſoleat Eccleſia inquirere, quando de martyribus pro canonizatione examen format.

52. Efficaciùs igitur hæc ſententia probatur ex quibuſdam Patrum principijs. Primum eſt, tria eſſe baptiſmata, Fluminis, Flaminis, & Sanguinis, vt initio diſputationis ex multorum Patrum ſententia retulimus. Atqui ſi martyrium ſuam efficaciam à peccatis iuſtificandi ſortiretur à ſolo actu charitatis, à quo procedit, non diſtingueretur à Baptiſmo Flaminis: nam etiam hic vim iuſtificandi à peccatis habet ab actu charitatis vel contritionis. Vnde hæc duo baptiſmata coinciderent in vnum. Nec dici poteſt Baptiſmum Sanguinis diſtingui à Baptiſmo Flaminis per ipſum opus externum

mortis, quod non includit Baptismus Flaminis: quia cùm opus externum mortis nihil in sententia aduersariorum conducat ad remissionem peccatorum; neque ex opere operato, quod ipsi martyrio negant; neque ex opere operantis, quia cùm nullum opus externum augeat honestatem actus interni, nullo modo poterit distinguere baptismum sanguinis à baptismo Flaminis quoad vim & efficaciam iustificandi à peccatis.

53. Secundum principium est, martyrium succedere loco Baptismi, vt expresè tradunt Patres, Clemens Romanus infrà citandus, Cyprianus epistol. ad Iubaianum, Tertullianus lib. de Baptismo magis versus finem: vbi postquam Baptismum Sanguinis comparauit cum Baptismo aquæ, sic de Baptismo sanguinis concludit: *hic est Baptismus, qui lauacrum & non acceptum repræsentat, & perditum reddit.* Idem sæpe docet Augustinus & Prosper lib. de sententijs, hanc de martyribus sententiam habet ordine 149. *Qui etiam non percepto regenerationis lauacro pro Christi confessione moriuntur, tantùm eis valet ad abolenda peccata, quantùm si abluerentur fonte Baptismatis:* & alij Patres quàm plurimi. Atqui Baptismus aquæ gratiam confert ex opere operato: ergo etiam Baptismus sanguinis, alioqui non perfectè illi succederet quoad omnia: præsertim, cùm, vt infrà ostendam, illi succedat quoad remissionē totius pœnæ, quam non nisi ex opere operato martyrium conferre potest.

54. Tertium principium est, martyrium quoad virtutem & efficaciam longè antecellere Baptismum aquæ. Clemens Romanus lib. 5. Apostolicarum constitutionum cap. 5. *At verò*, inquit, *qui martyrio habitus est dignus is lætitiam in Domino percipiat, quod tantam coronam adeptus sit, & quod propter confessionem ex hac vita exeat: etsi Catechumenus sit, recedat ad Deum lætus:* reddit autem rationem: *cruciatus enim, quo est propter Deum affectus, erit ei verior baptismus, quòd is quidem experientia ipsa mortis commoritur Christo, reliqui verò mystica representatione.* Cyprianus cit. Epist. ad Iubaianum magis versus finem: *Nunquid*, ait, *potest vis Baptismi maior esse aut potior, quàm confessio? quam passio?* vt ex eodem Cypriano Augustinus refert 4. lib. de Baptismo cap. 16. *Vt quis coram hominibus Christum confiteatur, & sanguine suo baptizetur?* Idem Cyprianus de exhortatione ad martyrium in fine: Baptismum sanguinis Baptismo aquę in gratia & *esse* sublimitate præfert, his verbis: *Docentes hoc baptisma in gratia maius, in potestate sublimius, in honore pretiosius: Baptisma, in quo Angeli baptizant, & in quo Deus, & Christus eius exultant: Baptisma, quod post nemo iam peccat; baptisma, quod fidei nostræ incrementa consummat, baptisma, quod nos de mundo recedentes statim Deo copulat. In aquæ baptismo percipitur peccatorum remissa; in sanguinis, corona virtutum.* Auctor de Ecclesiasticis dogmatibus capite septuagesimo quarto, ita martyrium Baptismo præfert, vt in hoc dimitti, in illo extingui peccata affirmet. Rupertus Abbas libro septimo de diuinis officijs capite quinto, vbi disputans, an martyrium sit Baptismus: *Quid ergo?* inquit: *Numquid hi baptizati sunt?* Respondet: *Imò tanto maiorem gratiam præ illis, qui in pace Ecclesiæ moriuntur assecuti sunt: quanto grauiori dispendio morti & sanguini Christi communicarunt. Nam in Baptismo communi, tantùm similitudo mortis est, sicut ait Apostolus: Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus: in martyrio autem ipsa mors.* Idem docet Bernardus prænotata Epistola septuagesima septima, vt suprà vidimus, & alij Patres. Ex quo principio hoc formo argumentum: Si martyrium gratiam conferret solùm ex merito operantis, non posset dici perfectius & efficacius Baptismo, maioremque, quàm ille gratiam conferre: nam Baptismus gratiam confert, & ex opere operato, & ex merito operantis: maior autem est gratia, quæ confertur ex opere operato, & operantis simul, quàm ex merito operantis tantùm, vt per se patet. Maior probatur: nam idem actus attritionis, qui ante susceptam gratiam baptismalem, est dispositio, post susceptam gratiam est meritum, intuitu cuius augetur gratia. Nec refert, quòd actus martyrij, intuitu cuius datur gratia martyri ex opere operantis, semper est actus charitatis; actus autem baptizandi, qui vt dispositio requiritur ad gratiam baptismalem, est attritio; magis autem meritorius est actus charitatis, quàm attritionis: nam licet actus charitatis sit magis meritorius, quàm actus attritionis, semper tamen maior est gratia, quæ confertur ex opere operato, quippe quæ immediatè fundatur in meritis Christi, quàm quæ datur ex opere operantis, quæ immediatè fundatur in ipso merito creaturę. Licet igitur gratia respondens attritioni, tanquam merito operantis sit minor gratia respondente actui charitatis: gratia tamen respondens attritioni, vt merito operantis, & Baptismo vt operi operato simul, maior est sola gratia respondente martyrio ex solo merito operantis: proinde maiorem gratiam conferret Baptismus, quàm martyrium contra citatos Patres.

55. Quartum principium est, ideo martyrium à peccatis iustificare, quia est realis imitatio passionis & mortis Christi: ita Clemens Romanus suprà citatus, Rupertus Abbas, & alij Patres: qua etiam ratione vtuntur Scholastici. Est autem martyrium realis imitatio passionis & mortis Christi, non ratione actus interioris, quem etiam non martyr habere posset; sed ratione actus & operis exterioris, quod non nisi martyr habere potest. Ergo non tantùm ratione actus interioris, sed maximè ratione actus & operis exterioris à peccatis iustificat. Confirmatur: nam ideo ex sententia Patrum Baptismus ratione operis exterioris à peccatis iustificat, quia ratione operis exterioris est mystica configuratio baptizati cum Christo;

Clemens Rom. Cyprianus. Tertullan. — *Auguſt. Proſper.* — *Clemens Romanus.* — *Cyprianus.* — *Auguſt.* — *Auctor de Eccleſ. dogmatibus.* — *Rupertus abbas.* — *Bernardus.* — *Clemens Romanus. Rupertus abbas.*

morte

morte & sepulturâ : ergo à fortiori, cùm martyrium ratione exterioris operis sit realis conformitas cum morte & passione Christi, maximè ratione illius à peccatis iustificabit.

Augustin. *Innoc. III.*

56. Quintum principium est, martyrium remittere omnem pœnam : vnde Augustinus sermone 17. de verbis Domini ad initium, & Innocentius III. cap. *Cum Marthæ* ad finem, de celebrat. missarum, *iniuriam*, inquiunt, *facit martyri, qui orat pro martyre, cuius nos debemus orationibus commendare.* Cuius rationem assignat ibidem Augustinus: quia *certauit contra peccatum vsque ad sanguinem.* Quam doctrinam sequuntur etiam Scholastici. Si autem non omnis pœna virtute martyrij remitteretur martyri, sed aliqua ei in purgatorio luenda maneret, posset Ecclesia pro martyre orare, vt à pœna, quam in purgatorio patitur, liberaretur. Porrò hanc totius pœnę remissionem non potest martyrium, nisi ex opere operato conferre. Nam sæpe martyrium non est quoad acerbitatem proportionatum pœnæ, quam martyr ob præcedentia peccata contraxit. Demus enim hominem sceleſtissimum, qui ingentia atque enormia commisit crimina, ad vnum breuissimum ictum capitis leuissimum subire martyrium : nemo dixerit, huiusmodi martyrium fore condignum pœnâ, quam hic debet pro tot tantisque sceleribus commissis. Confirmatur : nam sæpe maior est pœnitentia ardorque charitatis alicuius confessoris, qui per multos annos fuit in continus ieiunijs, vigilijs cæterisque corporis afflictationibus, quam charitas & mors martyris, qui ad instantaneum capitis ictum mortem priùs subijt quam sensit.

Instat Vasq.

57. At meretur, inquit Vasquez, totius pœnæ relaxationem martyr, quia dando vitam, dat maximum, quod hic dare potest bonum ; & subeundo mortem, patitur maximum, quod in hac vita pati potest, malum.

Sed contrà

Sed contrà : nam ponamus, martyrem vel vltima ætate decrepitum, qui vix posset vltra annum diutius viuere ; vel adeo naturali morbo confectum, vt nulla supersit vltra hebdomadam de ipsius salute spes : næ iste in comparatione alicuius confessoris, qui per multos annos in laboriosissimis corporis animique afflictationibus vitam impendit, longè minùs bonum dat, aut malùm patitur : Cùm tamen ille per tot diuturnas, assiduasque pœnitentias non semper consequatur remissionem totius pœnæ suorum præteritorum peccatorum, quam tamen consequitur martyr, etiamsi martyrium subeat, vel in ætate decrepita, vel corporis salute omnino desperata. Quòd si martyrium hunc effectum confert ex opere operato, non est maior ratio, cur non etiam culpæ remissionem ex eodem opere operato conferat. Quam sequelam ingenuè concedit Vasquez, ideoque, ne illam cogatur concedere negat, antecedens.

Vasquez.

58. Sextum principium est, martyrium hos effectus causare ex diuina promissione : quòd si ex diuina promissione ; non igitur ex natura actus, à quo imperatur. Antecedens tradunt Cyprianus Epist. ad Iubaianum suprà citata, vbi loquens de catechumenis, qui ante baptismum pro Christo moriuntur, sic scribit : *Deinde nec priuari baptismatis sacramento, vtpotè qui baptizentur gloriosissimo, & maximo sanguinis baptismo, de quo Dominus dicebat, habere se aliud baptisma baptizari, & passione sanctificatum consummari, & diuinæ pollicitationis gratiam consequi.* Quod etiam confirmat exemplo boni latronis, qui ex diuina pollicitatione consecutus est, & suorum peccatorum remissionem, & gloriæ adeptionem. Sanctus Augustinus libro 13. de ciuitate capite 7. ita concludit : *Mors ergo non ideo bonum videri debet, quia in tantam vtilitatem non vi sua, sed diuina opitulatione conuersa est : vt quæ tunc* (nempe in Paradiso terrestri) *metuenda proposita est, ne peccatum cõmitteretur, nunc suscipienda proponatur, vt peccatum non committatur, cõmissumq; deleatur, magnæq; victoriæ debita iustitiæ palma reddatur.* Ecce quo pacto Augustinus hanc vtilitatem, quam pro Christo tolerata mors, ne peccatum committatur, affert martyri, referat non in ipsam mortem, vel actum, quo toleratur, vel imperatur, sed in diuinam opitulationem, quæ facit, vt diuina intercedente promissione, hanc vtilitatem, quam martyrium ex natura sua non habet, diuina largitate & liberalitate nobis afferat. Nec te moueant vltima verba, quibus videtur hanc vtilitatem ad iustitiam, quæ potiùs opus operantis respicit, referre : nam nomine iustitiæ Augustinus, & reliqui Patres, vt Scholastici explicant, & nos præcedente tomo disput. 6. section. 7. & 8. docuimus, non intelligit perfectam & rigorosam fundatam in perfecta iurium alteritate, sed quamcunque virtutem ad alterum ordinatam : quo pacto fidelitas in promissione fundata dicitur etiam iustitia, quia est virtus ad alterum, & à sancto Thoma 2. 2. quæst. 80. artic. vnico ad 3. numeratur inter species potestatiuæ iustitiæ.

Cyprianus *Augustin.* *S. Thom.*

Ratio practica.

59. Tandem hanc assertionem concludo hac practica ratione : Sit aliquis peccator, qui inopinatò ad martyrium statim rapiatur pro defensione fidei : conetur iste ad actum contritionis eliciendum, & illum non attingat, sed loco illius eliciat actum attritionis ; ita tamen, vt moraliter putet, se elicuisse actum contritionis : nec illi per tempus vacet maiorem diligentiam adhibere, cùm debeat contra Tyranni insultus, & tormentorum vim acerbitatemque mortis se munire. Aut iste cum solo actu attritionis saluabitur, aut non. Si primum, habetur intentum, nempe martyrium ex attrito reddere martyrem contritum. Secundum difficile est creditu, nec diuina clementia dignum : nam etsi iste non fecit quantum potuit, certè fecit quantum moraliter putauit, se facere posse.

Necessarius est dolor supernaturalis de peccatis.

60. Dico secundò. Vt martyrium primam gratiam conferat ex opere operato, necessaria est aliqua pœnitentia, & dolor supernaturalis de peccatis commissis. Assertionem hanc primò docet Innocentius III. cap. *Maiores* de Baptismo, vbi definit, *peccatum actuale, quod consensu contrahitur, sine consensu minimè relaxari.* Secundò constat à paritate sacramenti Baptismi, & Pœnitentiæ, quorum vtrumque, vt primam gratiam conferat ex opere operato, requirit aliquem supernaturalem dolorem de peccatis commissis, vt expressè de Baptismo definit Tridentinum sess. 6. cap. 6. de Pœnitentia verò sessione 14. capite 3. & 4. & canone 4. Si igitur hæc sacramenta, quæ per se primò instituta sunt ad remittenda peccata, vt ea remittant, necessariò requirunt aliquem supernaturalem dolorem, à fortiori hunc dolorem requiret martyrium, quod non est primò per se institutum ad peccata delenda, sed hoc habet ex adiuncto priuilegio.

Innoc. III.

Concilium Trident.

61. Tertiò probatur ex eodem Concilio cit. sess. 14. cap. 4. vbi definitur, hic dolor quouis tempore fuisse necessarius ad impetrandam veniam peccatorum. Igitur non tantùm est necessarius ad eam impetrandam in sacramento Baptismi & Pœnitentiæ, sed etiam in martyrio. Consequentia probatur: quia si quouis tempore talis dolor de peccatis commissis est necessarius, erit etiam necessarius tempore martyrij, quo homo non eximitur ab obligatione seruandi præcepta diuina: quin maximè eo tempore ad ea seruanda obligatur, cùm per eorum obseruantiam debeat se ad martyrium disponere.

Ratio.

62. Quartò probatur ratione à priori. Etenim cum peccatum in hoc statu naturæ eleuatæ commissum, sit offensa contra Deum finem supernaturalem, saltem connaturaliter remitti nequit, nisi per aliquam supernaturalem retractationem peccatoris, quâ & præcedens voluntas, in cuius morali perseuerantiâ habituale peccatum consistit, tollatur; & aliqua satisfactio Deo fini supernaturali offenso offeratur. Quæ satisfactio nequit respectu Dei, qui corda hominum respicit, alio modo fieri, quàm proprio actu displicentiæ, quo commissa offensa retractetur.

63. Confirmatur, nam nil magis, sæpius, atque efficaciùs, quàm hic dolor de commissis peccatis ad veniam impetrandam in sacra scriptura inculcatur. Leuitici 5. *agat Pœnitentiam pro peccato:* 2. Paralip. 6. *si conuersi egerint Pœnitentiam &c. tu exaudies de cœlo, & propitiare peccato populi tui:* Iob 2. *Agite Pœnitentiam:* Ieremiæ 18. *Si Pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, agam & ego pœnitentiam:* Ezechielis 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, vitâ viuet, & non morietur.* Nec minùs hic dolor & pœnitẽtia inculcatur in lege Euangelicâ: Matthæi 3. & 4. *Pœnitentiam agite:* Lucæ 13. *Nisi Pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis:* & sæpe alibi.

Leuit. 5. *2. Paral. 6.* *Iob 2.* *Ierem. 18.* *Ezech. 18.* *Matt. 3. & 4.* *Lucæ 13.*

64. Dico tertiò. Dolor de peccatis cum martyrio ad iustificandum requisitus, per se non est contritio, se sufficit attritio. Assertio hæc sequitur ex primâ, in quâ probatum est, martyrium ex speciali priuilegio & promissione Dei ad instar sacramenti Baptismi conferre primam gratiam, & ex attrito reddere martyrem contritum. Dixi *per se:* nam per accidens ratione alicuius præcepti tempore martyrij occurrentis, poterit martyr illo tempore obligari ad actum contritionis eliciendum, de quo sequenti tomo.

Sufficit dolor ex supernaturali motiuo infra motiuũ contritionis.

65. *Obijcies* primò. Ex hac opinione sequeretur, posse martyrem ad martyrium accedere cum solâ attritione notâ: sicut potest baptizandus, & sacramentaliter confessurus ad Baptismum & Pœnitentiam accedere cum solâ attritione notâ: quia sufficienter homo ad martyrium dispositus accedit, quando eâ dispositione accedit, quæ cum ipsâ morte pro Christo patienter toleratâ sufficiens est ad remittenda peccata. Resp. Concedendo sequelam, quantum est ex vi dispositionis ad effectum martyrij consequendum requisitæ: quâ sequelam concedit etiam Henriquez lib. 2. de Baptismi sacramento cap. 37. n. 1. in fine. An autem teneatur saltem ad conandum ad illam eliciendam, eò quòd in articulo mortis homo semper teneatur tutiorem viam ad salutem amplecti, constabit ex sequenti tomo.

Henriq.

66. *Obijcies* secundò. Ex Tridentino sess. 6. cap. 4. homo ante Baptismum à peccatis non iustificatur, nisi aut lauacro regenerationis, quod fit per Baptismum, aut eius voto: post Baptismum verò non nisi Pœnitentię sacramento, aut eius voto. Ergo martyrium per se hominem non iustificat, nisi vel in voto Baptismi, qui Baptizatus non est, vel in voto sacramenti Pœnitentiæ, qui baptizatus est. Resp. Concilium cit. locis solùm agere de medijs ad iustificationem ordinarijs, non autem de extraordinarijs, cuiusmodi est martyrium. Quod inde constat, quia nec ibi mentionem facit de iustificatione infantium per sanctificationem in vtero matris, vel per mortem in odium Christi passam: cùm etiam hæc media infantem iustificent à peccato originali.

Conc. Trid.

67. Dico quartò. Ad effectum martyrij consequendum interdum sufficit dolor & detestatio virtualis peccatorum, eminenter inclusa in actu formalis dilectionis Dei super omnia. Fundamentũ est: quoniam ex vnâ parte dilectio hominis erga Deum ex diuina promissione secum affert dilectionem Dei erga hominem Lucę 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum:* Ioan. 14. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo.* Ex alia parte dari potest casus, in quo martyr excusetur à formali detestatione peccatorum. Ergo tunc sufficiet solus dolor & detestatio virtualis eminenter inclusa in ipsa formali dilectione Dei super omnia. Consequentia patet: alioqui posset quis amare Deum super omnia, & vi talis amoris vitã suam pro Christo profundere, & tamen non diligi à Deo, contra citatas authoritates. Antecedens quoad posterio-

Non requiritur detestationẽ formalem peccatorum.

Lucæ 7. *Ioan. 14.*

rem

rem partem probatur: quia posset quis ardenti affectu charitatis ferri in Deum, & vi talis affectus vitam suam in Dei honorem & cultum dare, & nihilominus à formali detestatione peccatorum excusari, vel quia tunc menti non occurrerent, & per tempus non vacaret illa diligentiùs excogitare; vel etiamsi menti occurrerent, propter subitam mortem, qua à Tyranno præueniretur, non posset contra illa formalem detestationem concipere. Quis hunc, qui ex ardenti amore charitatis mortem propter Christum oppetijt, æternùm damnabit? eò quòd subita morte à tyranno illata præuentus, formalem detestationem suorum peccatorum, quæ tunc menti occurrebant, formare non potuerit. Atque in hoc casu veram puto Soti sententiam negantis, ad effectum martyrij consequendum necessarium esse formalem dolorem, aut Pœnitentiam de commissis peccatis, sed tantùm sufficere actum charitatis, quo martyr se offerat ad mortem pro Christo patiendam. Nam aliàs repugnat, vt sequenti tomo ostendam, hominem habere actum dilectionis Dei super omnia, & peccata memoriæ præsentia non statim detestari, si potest: vnde si potest, & actu illa statim non detestatur, à posteriori signum est, illum non habere verùm actum delectionis Dei super omnia, quia hæc statim tollit malum ab amico, in quem super omnia fertur amore amicitiæ.

Sotus.

Nec sufficit actus inferior charitate absque formali.

68. Ex dictis infertur primò, nullum actum inferiorem charitate absque formali pœnitentia sufficere simul cum morte patienter pro fide Christi tolerata ad iustificandum hominem à peccatis. Fundamentum est, quia nullus actus charitatè inferior sine formali pœnitentia est sufficiens cum aliquo sacramento mortuorum ad iustificandum peccatorem: ergo neque erit sufficiens cum morte patienter pro Christi fide tolerata ad iustificandum hominem à peccatis: cùm non minorem dispositionem requirat martyrium ad iustificandum hominem à peccatis, quàm sacramenta mortuorũ, quæ per se instituta sunt ad remittenda peccata. Confirmatur. Nullus actus præter charitatem erga Deum ex diuina promissione habet annexam dilectionem Dei erga hominem: ergo præter actum charitatis nullus erit sufficiens absque formali pœnitentia vel cũ morte patienter pro Christi fide tolerata, vel cum aliquo sacramento mortuorum ad iustificandum hominem à peccatis.

Caietanus.

69. Infertur secundò contra Caietanum suprà citatum, eum, qui cum voluntate mentiendi iuit dormitum, si in somno occidatur pro Christo, non consecuturum per martyrium remissionem talis peccati: cùm etiam ad remissionem peccati venialis requiratur aliqua retractatio; sed remissionem illius consecuturum per actum feruentis charitatis, quem in instanti separationis animę à corpore eliciet, sicut remittuntur reliqua peccata venialia, cum quibus iusti ex hac vita discedunt. vt sequenti tomo ostendam. Remissa autem culpa vi actus charitatis, remittitur tota pœna tali peccato debita virtute martyrij pro Christo in somno passi.

Qui nunquam voluntatem habuit subeundi martyrium, si in somno pro Christo occidatur, non consequitur effectum martyrij:

70. Infertur tertiò, qui nunquam habuit voluntatem subeundi mortem pro Christo etiamsi iustus sit, & in somno in odium Christi occidatur, vel reperiatur cum aliquo peccato mortali, cuius ante somnum præcessit attritio, huiusmodi hominem non consecuturum effectum martyrij. Vnde nec iustus per talem mortem acquireret incrementum gratiæ, nec peccator cum præuia attritione iustificaretur. Ratio est: quia sicut in tali casu baptismus non conferret gratiam, ita nec martyrium: cùm non minùs martyrium, quàm baptismus, vt gratiam adulto conferat, adulti voluntatem requirat. Ratio vtriusque est institutio Christi fundata in ipsa conuenientiâ rei, vt nimirum qui propriæ voluntatis est capax, nec sacramenti, nec martyrij effectum consequatur, absque proprio ipsius consensu. Nec refert, quòd in somno propriæ voluntatis capax non sit: nam sufficit vt antea capax fuerit. Vnde sibi imputet, si defectu propriæ voluntatis saltem virtualis & in genere, sacramenti effectus, vel martyrij non consequatur: cùm iuxta Christi præceptum, debeat homo semper esse vigil & ad mortem dispositus.

Sed qui voluntatem nunquam retractauit.

71. Infertur quartò, eum, qui semel voluntatem habuit subeundi pro Christo mortem, & nunquam illam retractauit, si in somno propter Christum occidatur cum aliquo peccato mortali, cuius ante somnum præcessit attritio, consecuturum effectum martyrij: sicut etiam consequeretur effectum baptismi. Ratio est: quia præcedens voluntas nunquam retractata, moraliter censetur perseuerare, ac proinde esse apta componere martyrium cum morte præsente propter Christum illatâ effectumque martyrij subiecto obicem non ponenti conferre. Actus enim præcedens attritionis sicut ab huiusmodi homine sustulit habitualem voluntatem peccandi; ita ex parte eiusdem sustulit obicem, qui in huiusmodi habituali voluntate fundatur.

72. DICES. Præcedens voluntas moriendi pro Christo retractatur per subsequens peccatum mortale: ergo etiamsi postea de illo peccator attritionem habeat, non poterit pro Christo somno occisus martyrij effectũ consequi. Respondeo negando antecedens. Ratio est, quia non quodlibet peccatum mortale retractat quemcunque actum honestum, sed tantùm illum, cui formaliter opponitur. Quare adhuc commisso peccato mortali, manere potest virtualiter præcedens voluntas pro Christo moriendi, quæ posita attritione sufficiens est ad martyrium, eiusque effectum: non minùs quàm sufficiens foret ad baptismum eiusque effectus causandos: nam quidquid sufficit ad baptismum aquæ eiusque effectum, sufficit etiam ad baptismum sanguinis, eiusque effectum: cùm non minùs vnus quàm alius ex diuinâ institutione primam gratiam conferat obicem non habenti.

Explicatur Clemens.

73. Ad argumenta oppoſitæ ſententiæ. Ad primum ductum ex auctoritate Patrum, ad Clementem reſpondeo primò, nullam ibi mentionem fieri de imitatione Chriſti quoad virtutem charitatis, ſed ſolùm patientiæ. Secundò, ex huiuſmodi hortatione, non ſequitur, martyrem ex præcepto teneri ad imitationem eius, ad quod fit adhortatio: cùm ſæpe adhortatio fieri ſoleat de ijs, quæ ſunt ſub conſilio. Nec te moueat verbum illud, *iuſtum eſt*: quia cùm hoc præceptum non ſit in ſpecie de Chriſti charitate imitanda in martyrio tolerando, ſed tantùm in genere, vt martyr moriendo ſit perfectus, ſicut Magiſter eius, non cogimur illud intelligere de imitatione Chriſti quoad charitatem, ſed quoad quamcumque aliam virtutem.

Ad Pſeudo Cyprianum.

74. Ad Pſeudo-Cyprianum Reſpondeo, optimè hunc auctorem dixiſſe: *cor contritum pœnam latronis mutauit in martyriũ*: quia cùm ille non fuerit martyr, vt teſtatur Auguſt. lib. 4. de Baptiſmo c. 22. & ratio ipſa ſuadet, ſiquidem non pœna, ſed cauſa martyrem facit: ille autem mortem non propter Chriſtũ, ſed propter ſua ſcelera paſſus eſt; non potuit remiſſionem ſuorum peccatorũ conſequi virtute martyrij, ſed cõtritionis: merito cuius ideo dicitur illius pœna in martyrium mutata, quia in eo contritio ſuppleuit virtutem martyrij, omnem culpam & pœnam remittendo, vt conſtat ex illis verbis: *Hodie mecum eris in paradiſo.*

Ad S. Aug.

75. Ad Auguſtinum primo loco citatum ſecundùm priora verba, negandum eſt, ex ijs ſequi, merita martyris in martyrio non cumulari: nam licet gratia non conferatur, niſi quando aut nulla, aut exigua defectu libertatis futura ſunt merita, gratia tamen, quam martyrium ex operato confert, eſt adeo copioſa & abundans, vt excedat quæcunque merita, quæ martyr ſuis operibus comparare poſſet. Poſteriora autem verba ex eodem capite citata vel intelligi poſſunt de charitate, qua plerunque martyres mortem pro Chriſto oppetunt, vel de amore concupiſcentiæ, quo actu ſpei Chriſtũ amant tanquam bonum beatificum proprium: nam etiam ad hunc amorem, cùm ſit, vt ſuppono, in ſubſtantia ſupernaturalis, requiritur peculiaris gratia Spiritus ſancti, vt definit Tridentinum ſeſſ. 6. can. 3. In ſecundo autem loco citatus negat cum Cypriano, martyrium prodeſſe hæreticis defectu charitatis, non ſolùm antecedentis, qua carent; ſed etiam conſequentis, quam dum hæretici ſunt, habere non poſſunt. Tum quia vnà cum charitate illis deſunt reliquæ virtutes infuſæ, præcipuè fides, ſine qua nullum opus Deo placere poteſt.

Ad S. Bernardum.

76. Ad Bernardum reſpondeo primò, eſto ille fuerit huius opinionis, ei tamen opponimus multos alios Patres ſuprà citatos. Reſp. ſecundò Bernardum in ea epiſtola totum eſſe in confutando errore illorum, qui negabant, ad ſalutem ſufficere cordis contritionem, deficiente copia Baptiſmi. Vt autẽ hunc errorem confutet, oſtendit ipſummet martyrium fieri Deo acceptũ merito interioris fidei & cordis contritionis, qui actus ex ſe abſque ſanguinis effuſione, vel aquæ profuſione, quando in re haberi non poteſt, ſufficientes ſunt ad ſalutem. Quare mirum videri non debet, ſi hic Pater ad hunc errorem validiùs confutandum contrariam ſupponat de martyrio ſententiam, quę etſi minùs probabilis ſit, ſua tamen probabilitate non caret. Sæpe enim Patres ad efficaciùs aliquem errorem confutandum vti ſolent ſententia minùs probabili. Quin addo, non obſcurè ex eadem epiſtola colligi Bernardum noſtræ fauere ſententiæ: nam ibidem docet, martyrium quoad meriti cumulum longè ſuperare Baptiſmum aquæ: quòd, vt ſuprà vidimus, ſupponit maiorem aliquam gratiam conferre martyrium, quàm ex ſolo actu charitatis debita ſit.

Ad S. Pauli.

77. Teſtimoniũ autem Pauli plerique noſtræ ſententiæ auctores explicant de charitate concomitanti, ſeu conſequenti. Quod inde probat Bellarminus, quia hoc ipſum dici etiam poteſt de Baptiſmo: nam etiam qui Baptiſmum habet ſine charitate, nihil ei prodeſt: cùm tamen nemo neget, Baptiſmum conferre primam gratiam, & cum ea charitatem, cæteraſque virtutes. Cęterùm Chryſoſtomus homil. 32. hunc Pauli locum explicat per hyperbolem, vel ex hypotheſi, vt nimirum ſi fieri poſſit, vt quis martyrium ſubeat ſine charitate, tam antecedente, quàm conſequente, ſaluus eſſe non poſſet.

Bellarmin.

Chryſoſt.

Ad Vaſq.

78. Ad rationem Vaſquez ſatis abundè conſtat ex dictis: in quibus oſtendimus teſtimonio ſcripturæ, adiuncta Patrum explicatione, nec non tacito Eccleſiæ ſenſu, Patrum auctoritate, hanc Dei promiſſionem martyrio factam probabiliter nobis conſtare.

Ad aliorum rationem 1.

79. Ad rationes aliorum. Ad primam negatur ſequela. Ad ſacramentum enim requiritur, vt ſit actio humana à Chriſto cum certo ritu & cæremonia aſſumpta ad gratiam conferendam. Quæ conditio non conuenit martyrio. Non enim mors in odium Chriſti à Tyranno illata eſt actio à Chriſto aſſumpta ad gratiam conferendam, ſed tantùm à Deo permiſſa, qua poſita ex ſua liberalitate Deus, ob conformitatem talis actionis cum morte & paſſione Chriſti, gratiam confert martyri vltra ipſius meritum.

Ad 2.

80. Ad ſecundam, primò hoc argumentum fieri etiam poteſt de infantibus ab Herode occiſis: nam etiam hi accipere debuerunt gratiam originalis peccati deletiuam in aliquo inſtanti ante mortem. Secundò dicendum eſt, tempus, in quo martyrium primam gratiam confert attrito, eſſe paulò ante mortem, quando martyr accepto lethali vulnere non ſolùm non poteſt ampliùs naturaliter viuere, ſed nec ſenſibus & ratione vti: nam tunc moraliter cenſetur conſummatum martyrium, ac proinde gratiam conferre: neque martyrem poſſe ampliùs gratiam martyrij perdere, cùm non ſit ampliùs in ſtatu liberè operandi, ac proinde per peccatum

acceptam

acceptam gratiam amittendi: idque colligitur ex S. Thoma 2. 2. qu. 124. art. 4. ad 4. Quòd si post acceptam gratiam diuinitus mors impediretur, ne sequeretur, tunc puto, huiusmodi hominem martyris coronam non amissurum. Quod etiam docet Suarez disp. 29. sect. 3. circa finem, & colligitur ex sensu Ecclesiæ celebrantis festum S. Ioannis Euangelistæ sub ritu martyris. Ratio est: quia in eo casu martyr non solùm affectu, sed etiam opere ipso passus esset, quantum pati potuisset, vt suam vitam pro Christo daret, mortemque sustineret. Siquidem reliquum illud vitæ, quod supereſſet, non esset vita hominis, sed plantæ, cùm nec rationis, nec sensus vsum in eo casu martyr habere posset: proinde verè dici posset pro Christo suam vitam perdidisse. Vnde perinde esset, ac si mortuus iterum reuocaretur ad vitam. Cęterùm an tali miraculo facto, Deus esset talem martyrem in gratia per martyrium acquisita confirmaturus: affirmat loco citato Suarez. Incertum putant alij, cùm nihil nobis, quid Deus in tali casu facturus esset, constare possit.

81. Ad tertiam, distinguendum est Antecedens: efficax voluntas subeundi martyrium, & martyrium actu susceptum quoad essentialia actuum internorum non differunt, concedo: quoad opus externum, cui ex pacto & lege Dei respondet gratia vltra meritum operantis, nego. Sicut efficax voluntas suscipiendi Baptismum, & Baptismus actu susceptus quoad internos actus non differunt: differunt autem quoad externum opus, cui ex lege & promissione Dei respondet peculiaris gratia, vltra meritum baptizandi, quæ non respondet soli internæ voluntati suscipiendi baptismum. Esto igitur nihil honestatis moralis addat opus externum actui interno, quod tamen falsum esse doceo tomo 3. disput. 16. adhuc aliqua gratia saltem ex priuilegio respondere potest operi externo, quæ non respondet actui interno. Sicut de facto per omnes externo operi martyrij respondet laureola, quæ teste S. Thoma in 4. dist. 49 q. 5. art. 3. quæstiuncula 2. ad 3. non respondet soli voluntati internæ moriendi pro Christo. Vnde notanter Christus Matthęi 10. suam coram Patre confessionem non promisit volenti illum coram hominibus confiteri, sed actu confitentibus: non enim dixit: *Qui me confiteri voluerit*: sed, *qui me confessus fuerit*, &c.

S. Thomas.

Matth 10.

82. Ad quartam, negatur consequentia. Nam hæreticus, quamdiu manet hæreticus, veram fidem habere non potest: absque vera autem fide nullum opus Deo placere potest. Peccator autem, etsi gratiam Dei non habeat, potest tamen voluntatem peccandi per supernaturalem attritionem retractare, & per opus priuilegiatum martyrij gratiam consequi: non minùs quàm per eamdem supernaturalem attritionem potest voluntatem peccandi retractare, & per opus operatum alicuius sacramenti gratiam adipisci. Quòd si hęreticus, qui pro aliquo vero articulo fidei à tyranno occideretur, resipisceret, suique erroris pœnitentiam ageret, illuminaretur à Deo; illuminatusque cum sola attritione ex vera fide infusa procedente, vi martyrij iustificaretur. Quod etiam notauit Henriquez libro 2. de Baptismi sacramento cap. 36. n. 4.

Henriq.

83. Ad quintam, negatur consequentia, quoniam votum sacramenti Baptismi, aut Pœnitentiæ non confert gratiam ex opere operato, sed tantùm ex opere operantis: vnde non iustificat saltem dispositiuè vouentem, nisi includat perfectam cordis contritionem. At verò martyrium, vt probatum est, gratiam confert ad ad instar sacramenti Baptismi, aut Pœnitentiæ ex opere operato; proinde vt martyrem à peccatis iustificet, non requirit actum contritionis, sed tantùm attritionis, quæ cum opere ipso externo martyrij primam gratiam confert.

84. Ad sextam, concesso Antecedente (non enim martyrium, vt suprà dictum est, martyrem deobligat ab obseruantia præceptorum, quæ tempore martyrij seruari possunt) negatur consequentia, quantum est ex vi dispositionis ad martyrium requisitæ; quidquid sit, an ex alio capite teneatur ad contritionis actum, de quo tomo sequenti. Ad probationem autem consequentiæ concedo, solum votum attritionis supplere non posse vim effectumque sacramenti; nego autem non posse simul cum martyrio, quia cùm martyrium, vt ostensum est, ex diuina promissione annexum habeat priuilegium conferendi gratiam ex opere operato, poterit vnà cum attritione primam conferre. Quemadmodum si in defectum sacramenti Pœnitentiæ esset aliud sacramentum, quod ex diuina promissione conferret primam gratiam, posset quis absque sacramento Pœnitentiæ, in voto tantùm illius, cum hoc alio sacramento re ipsa suscepto consequi primam gratiam. Sicut iuxta probabilem sententiam, quam nos disputatione 4. de causalitate sacramentorum sectione 4. secuti sumus, posset aliquis cum sola attritione probabiliter putata contritione, cum aliquo sacramento viuorum reipsa suscepto à peccatis iustificari. Cæterùm Tridentinum loquitur de ordinario modo, quo solent homines iustificari.

Explicatur Trident.

85. Vltimò ad complementum huius materiæ quæri potest, An hoc priuilegium conferendi gratiam vltra meritum operantis concessum fuerit martyribus ante aduentum Christi. Pars negans videtur ex dictis sequi. Siquidem docuimus, hoc priuilegium fundari in illa promissione à Christo facta Matthæi 10. *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo*: quæ cùm facta non sit antiquis martyribus ante aduentum Christi, non potuit in illis martyrium gratiam conferre ex speciali priuilegio, sed ex merito dumtaxat operantis: quia cùm priuilegium pendeat ex concessione

Ante Christum martyrium ex opere operato iustificasse.

Matth. 10

ſione principis, quæ ante promulgationem nulli ius dat eo fruendi, non potuit ante promiſſionem à Chriſto promulgatam in aliquo ſuum effectum operari. Confirmatur: Ante aduentum Chriſti nullum ſacramentum gratiam conferebat adulto ex opere operato; ergo nec martyrium: cùm hic modus conferendi gratiam ſit peculiaris legis Euangelicę, propter merita Chriſt actu exhibita.

Henriq. Suarez.

86. Affirmantem partem ſequuntur Henriquez lib. 2. de Baptiſmi ſacramento c. 36. num. 1. & Suarez cit. diſp. 29. ſect. 3. ad 3. *Quæ probabilior eſt.* Eamque primò docet Nazianzenus orat. de Machabæis, in qua circa initium affirmat, *neminem eorum, qui ante Chriſtum natum martyrio perfuncti ſunt, id citra Chriſti fidem eſſe conſecutum.* Quibus verbis apertè denotat, eodem modo illos in Chriſti fide fuiſſe martyrio iuſtificatos, ſicut iuſtificantur alij poſt Chriſtum natum. Expreſſiùs id docet infrà circa finem orationis, his verbis: *Hoc denique martyrij*, nempe facinus, *victimis illis, quæ poſtea pro Chriſto cæſa ſunt, nequaquam minorem laudem gloriamque promeretur.* Quibus verbis eamdem laudem gloriamque apud Deum tribuit martyrio Sanctorum ante Chriſtum, ac poſt Chriſtum: non enim loquitur de laude & gloria ſolùm apud homines, ſed maximè de laude & gloria apud Deum.

Nazianzenus.

87. Secundò efficaciter eadem ſententia colligitur ex martyrio infantium, qui fuerunt ab Herode pro Chriſto occiſi. Nam illi martyrium paſſi ſunt, quando nondum facta erat promiſſio à Chriſto; cùm tamen, vt ex ſecunda ſectione conſtat, in illis martyrium operatum ſit ex priuilegio, ſicut operatum eſt in reliquis martyribus poſt promiſſionem à Chriſto promulgatam. Nec refert, quòd hi martyrium paſſi ſint poſt Chriſti aduentum: nam ſi hoc priuilegium pendet ex promiſſione Chriſti, non potuit, antequam illam promulgaſſet, ſuum effectum operari: cùm eodem modo talis promiſſio ſe habeat reſpectu martyrum ante Chriſtum natum, ac poſt Chriſtum natum, nondum tamen promiſſione promulgata.

Ratio.

88. Tertiò probatur ratione. Etenim cauſa, propter quam conceſſum eſt hoc priuilegium martyrio, eſt, vt ex Patribus ſuprà deduximus, quia martyrium eſt perfecta & realis configuratio cum morte & paſſione Chriſti. Hæc autem cauſa vt Deum moueret ad huiuſmodi priuilegium martyrio concedendum, non requirebat mortem & paſſionem Chriſti actu exhibitam, ſed ſat erat prę-uiſam eſſe vt futuram, vt conſtat de martyrio Ioannis Baptiſtæ, quod præceſſit mortem & paſſionem Chriſti, & fortè etiam promiſſionem à Chriſto martyribus factam. Et ſanè decuit ad honorandam mortem & paſſionem Chriſti, vt ipſius intuitu adhuc futuræ Deus hoc priuilegium concederet omnibus, qui ſaltem propter implicitam ipſius fidem morte patienter toleratâ realiter ſe conformaturi eſſent cum futura morte & paſſione eiuſdem. Quemadmodum ad eamdem Chriſti mortem & paſſionem honorandam & exaltandam, nullam gratiam Deus antiquis Patribus concedere decreuit, niſi dependenter à futura morte & paſſione eiuſdem.

89. Vnde ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ reſpondendum eſt; hoc priuilegium conceſſum martyrio, fundari quidem in illâ promiſſione Chriſti, non quæ tunc primum inſtituta eſt, ſed quæ tunc primùm ore Chriſti explicata fuit, cùm antea etiam fuerit vel per traditionem, vel per diuinam inſpirationem. Fuit autem neceſſum, vt hoc priuilegium magis in lege Euangelica, explicaretur hominibus per expreſſam & publicam Chriſti promiſſionem, ad animandas & excitandas tot hominum myriades, qui pro Chriſto mortem ſubituri erant. Ad illud autem quod dicitur, priuilegium ſuum effectum non operari, niſi ſit notum ei, cui conceditur, verum tantùm eſt de priuilegio, cuius effectus pendet ex vſu priuilegiati, quia niſi priuilegiatus illud ſciat, non poterit eo vti: non eſt autem verum de priuilegio, cuius effectus pendet ex ſola voluntate priuilegiantis, quale eſt priuilegium martyrij, cuius effectus, quæ eſt gratia vltra meritum operantis, pendet ex ſola voluntate Dei illam benignè ac liberaliter conferentis.

90. Ad confirmationem, diſparitas eſt: quia ſacramenta ſunt moralia inſtrumenta Chriſti, quæ gratiam non operantur, niſi vt aſſumpta à principali cauſa meritoria, qui eſt Chriſtus: inſtrumentum enim morale cùm facere debeat vnum cum cauſa principali aſſumente; cumque vt faciat cum aſſumente vnum debeat per liberam voluntatem illius aſſumi, non potuerunt ſacramenta gratiam operari vt moralia inſtrumenta Chriſti, antequam aſſumerentur per liberam voluntatem Chriſti: & conſequenter non potuerunt ante Chriſti aduentum gratiam operari tanquam moralia inſtrumenta Chriſti. Suppono enim, vt ex ſuprà diſputatis conſtat, Chriſtum vt hominem, non vt Deum ſacramenta inſtituiſſe. Contrà verò, quia martyrium gratiam non operatur vt morale inſtrumentum Chriſti, ſed ſolùm ex priuilegio ſibi à Deo conceſſo, propter realem conformitatem ipſius cum morte & paſſione Chriſti, potuit etiam ante Chriſtum natum ſuum priuilegiatum effectum operari.

DISPVTATIO XIII.

De sacramento Confirmationis.

SECTIO PRIMA.

An & quando sit hoc sacramentum à Christo institutum?

1 CONFIRMATIO sic à Patribus appellata ab effectu quem producit; quemadmodum & chrisma à materia remota, & consignatio à materia proxima, & manus impositio, ab impositione manus, cum qua antea hoc sacramentum ministrabatur, secundum inter sacramenta nouæ legis obtinet locum: non ratione dignitatis, sed quia, vt Patres testantur, est quoddam Baptismi complementum. Non quia sine illo baptisma non est perfectum & completum sacramentum: sed quia, vt sanctus Doctor 3. p. q. 72. art. 7. ad 2. explicat, datur ad augmentum gratiæ, quod primam gratiam regeneratiuam per Baptismum collatam, complet & perficit. Sicut enim in materialibus augmentum vitæ corporalis spectat ad perfectum & completum statum viuentis, sine quo viuens est quidem in sua specie completum; nondum tamen perfectum statum viuentis obtinet: ita baptizatus est quidem perfectè in Christo regeneratus, & in nouum hominem secundùm Deum creatus; nondum tamen obtinet perfectum statum spiritualis creaturæ, cùm sine sacramento Confirmationis nondum habeat gratiam roborantem & confirmantem, quæ est huius sacramenti propria. *In baptismo enim*, vt testatur Melchiades Pontifex in sua decretali ad Episcopos Hispaniæ paulò post medium, *regeneramur ad vitam, post Baptismum confirmamur ad pugnam: in Baptismo abluimur, post Baptismum roboramur. Et si continuò transituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt Confirmationis auxilia. Regeneratio per se saluat mox in pace beati sæculi recipiendos. Confirmatio autem armat & instruit ad agones mundi huius & prælia reseruandos.* Contra hanc veritatem inuehuntur hæretici nostri temporis secuti errorem antiquorum hæreticorum, qui putarunt, Confirmationis sacramentum esse meram Ecclesiæ cęremoniam.

S. Thomas.

Melchiades Pontifex.

2. Probatur autem hæc veritas primò expressis sanctorum Patrum testimonijs. Dionysius lib. de Ecclesiastica hierarchia cap. 4. circa finem: *sed & ipsi*, inquit, *qui sacratissimo regenerationis mysterio consecratur, aduentum S. Spiritus consummans, inunctio largitur vnguenti.* Clemens Rom. lib. 3. Apostolicarum constitut. cap. 16. *Postea*, inquit, *Episcopus baptizatos chrismate vngat.* Cuius sacramenti significationem explicat sequenti cap. his verbis: *Oleum pro Spiritu S. sigillum crucis, pro cruce chrisma, confirmatio confessionis est:* Et libro 7. capite 44. sic scribit: *postquam verò baptizauerit in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti vngat vnguento chrismatis* Vrbanus I. in suâ Epistolâ decretali ad finem de hoc sacramento hæc habet: *Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum Spiritum sanctum post baptismum accipere debent, vt planè Christiani inueniantur.* Origines homil 8. in Leuiticum: *sic ergo*, ait, *conuersis à peccato purificatio quidem per illa omnia datur, quæ superiùs diximus: Donum autem gratiæ Spiritus per olei imaginem designatur, vt non solùm purgationem consequi possit is, qui conuertitur à peccato, sed & Spiritu S. repleri.* Tertullianus lib. de resurrectione carnis multo ante medium, hoc sacramentum non solùm quoad externum symbolum, sed etiam quoad internos effectus ita describit: *Caro vngitur, vt anima consecretur. Caro signatur, vt anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur, vt & anima spiritu illuminetur.* Cyprianus epist. vltima lib. 1. circa medium: *Vngi quoque*, inquit, *necesse est eum, qui baptizatus sit, vt accepto chrismate, id est, vnctione, esse vnctus Dei, & habere in se Christi gratiam possit.* Pacianus lib. de Baptismo. *Lauacro peccata purgantur, chrismate sanctus Spiritus superinfunditur: vtraque verò ista manu & ore Antistitis impetramus.* Augustinus lib. 2. contra litteras Petiliani Donatistæ cap. 104. ita de hoc sacramento scriptũ reliquit: *In hoc vnguento sacramentum chrismatis vult interpretari, quod quidẽ in genere visibilium signaculorum sacrosanctũ est, sicut ipse Baptismus.* & infrà ita concludit: *Discerne ergo visibile sanctum sacramentum, quod esse & in bonis, & in malis potest, illis ad præmium, istis ad vitium.* Beatus Gregorius in primum caput super Canticum: *Balsamum*, inquit, *nascitur, quod cum oleo Pontificali benedictione chrisma efficitur, quo dona sancti Spiritus exprimantur.*

Vrbanus I.

Origenes.

Tertullian.

Cyprianus.

Pacianus.

Augustt.

B. Greg.

3. Nec dici potest, hos Patres de Confirmatione locutos fuisse, tanquam de cæremonia ab Ecclesia instituta, vt hæretici autumant: tum quia multi expressè dicunt, per illam nobis dari gratiam, & Spiritum sanctum: Ecclesia autem potestatem non habet

Confirmationem esse verum sacramentum.

Dionysius

Clemens Rom.

instituen-

instituendi signum collatiuum gratiæ, aut Spiritus sanctus. Tum quia multi hoc sacramentum comparant cum Baptismo, eique præferunt, eò quòd in Baptismo gratia, in Confirmatione plenitudo gratiæ donetur: tum quia nonnulli expressè docent, huius sacramenti vsum ex ipsis Apostolis descendere, Pacianus suprà citatus Epist. 1. ad Sympronianum: *Si ergo*, inquit, *lauacri & Chrismatis potestas, maiorum longè charismatum ad Episcopos inde ex Apostolorum forma descendit* &c. Tum demum quoniam aliqui expressè hoc sacramentum appellant: interrogatus enim Melchiades Pontifex, quodnam maius esset sacramentum, manus impositio Episcoporum, an Baptismus: ita in sua decretali respondet: *Scitote vtrumque magnum esse sacramentum.*

Pacianus.

Melchiades Pontifex.

4. Secundò probatur auctoritate Conciliorum, è quibus omnibus duo tantùm nobis sufficiant, quibus magis credendum est, quàm hæreticis, qui potiùs odio erga hoc sacramentum, quàm ratione, vel auctoritate ducti illud negant, nisi fortè pro auctore Augustinum citent, vt illum pro suo errore citare audet Caluinus lib. 4. instit. cap. 19. nu. 12. qui tamen omnium expressissimè, vt ex citato testimonio ipsius constat, hoc sacramentum affirmat. Concilium ergo Florentinum in decreto de vnione Armen. §. *Secundum*, & Tridentinum sess. 7. can. 1. de sacramentis in genere, & can. 1. de Confirmat. expressé hoc vt verum & proprium sacramentum, tanquam vnum è septem à Christo institutum definiunt. Omitto sextam Synodum generalem, quæ 95. canone de hoc sacramento mentionem facit, his verbis: *Sancto primùm chrismate inungentes, & frontem, & oculos, & nares, & os, & aures, consignantes autem dicimus, signaculum doni Spiritus sancti.* Hanc, inquam, Concilij auctoritatem omitto: tum quia Canones, qui tanquam huius Concilij circumferuntur, non sunt ab ipso confecti: tum quia non omnes hi canones, qui sunt 102. approbati sunt, vt in admonitione ad lectorem, quæ habetur ante canones, adnotatur.

Augustin. Caluinus.

Florentinũ. Trident.

VI. Synodus generalis

5. Tertiò probatur hæc veritas ex scriptura Actor. 8. vbi: *Cùm audissent*, inquit, *Apostoli, qui erant Ierosolymis, quòd recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem. Qui cùm venissent, orauerunt pro ipsis, vt acciperent Spiritum sanctum, nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in Nomine Domini IESV. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.* Ex quo loco euidenter hoc sacramentum colligitur vt condistinctum à Baptismo. Nam primò ex hoc loco habetur fuisse aliquod externum symbolum, videlicet Apostolicarum manuum impositionem; nec non aliqua verba, quæ simul cum impositione manuum proferebantur, vt constat ex verbo illo, *orauerunt*: ad cuius symboli applicationem conferebatur Spiritus sanctus. Atqui hæc constituunt verum sacramẽtum: igitur Confirmatio est verum sacramentum. Maior est expressa in ipso citato testimonio scripturæ. Nam quod hoc fuerit symbolum diuersum à sacramento Baptismi, apertè constat, nam illi dicuntur fuisse baptizati, qui tamen nondum Spiritum sanctum acceperunt, eò quòd nondum super illos manuum Apostolicarum impositio, quæ ad hoc sacramentum conficiendum necessaria erat, facta fuerat. Ergo etiamsi potuerint ab alijs baptizari, non tamen poterant ab alijs confirmari, sed debuerunt ad confirmandum mitti Petrus & Ioannes, vel aliquis ex Apostolis, qui tantùm potestatem hoc sacramentum ministrandi habebant: siquidem ordinarius minister huius sacramenti est Episcopus, soli autem tunc temporis Episcopi erant Apostoli. Quòd autem Apostolicarum manuum impositio tunc temporis fuerit symbolum externum huius sacramenti, constabit ex sect. sequenti. Quòd verò prẽter hoc externum symbolum, adhibuerint verba, quæ sunt de essentia sacramenti nouæ legis, præter quam colligitur ex citato verbo *orauerunt*, expressè docet Clemẽs Romanus lib. 7. Apostolicarum constit. cap. 45. Tandem quòd huiusmodi symbolum, fuerit gratiæ collatiuum, quod est proprium sacramenti nouæ legis, constat ex eodem citato testimonio. Nam in eo dicitur, quòd per huiusmodi symbolum, seu manuum impositionem datus fuerit Spiritus sanctus. Porrò Spiritus sanctus non datur nisi cum ipsa gratia, cum qua vnà cum reliquis diuinis personis venire dicitur ad hominem iustificatum, iuxta illud Ioan. 15. *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eũ veniemus, & mansionẽ apud eum faciemus.* Nam peculiari modo diuinę personę per gratiã dicũtur venire ad hominẽ iustum, tanquã ad proprium templum, inquo specialiter inhabitãt, vt primo tomo disp. penultima de missione diuinarum personarum explicuimus. Ex his omnibus colligitur Confirmationem non esse puram cæremoniam, cùm cæremonia non sit gratiæ collatiua.

Clemens Romanus.

Ioan. 15.

6. At instant hæretici, ad verum sacramentum requiri diuinam promissionem de gratia conferenda, quæ hîc nulla est. Sed esto, nulla esset scriptura, quę hanc promissionem manifestè significaret, sufficeret *totius orbis in hãc partem consensus*, vt Hieronymus aduersus Luciferianos dixit. Sufficeret Apostolorum exemplum: nam quid, quæso, expressius potest hanc Dei promissionem de gratia confirmatis danda significare, quàm factum ipsum Apostolorum, ad quorum manuum impositionẽ statim Spiritus sanctus dabatur? An poterant Apostoli propria auctoritate, nulla Dei promissione facta, Spiritum sanctum conferre? Illa igitur Spiritus sancti visibilis donatio euidenter supponebat diuinam promissionem de gratia confirmatis danda.

Hieronym.

7. Nec tamen desunt ad hanc ipsam diuinam promissionem confirmandam scripturæ testimonia: nam omnia ea loca, in quibus Christus promittit se Spiritum sanctum daturum, quid aliud probant, quàm hanc Dei promissionem?

Act. 8.

Ioan. 14. 15. & 16. Act. 1.

missionem? Ioan. 14. 15. & 16. & Actor. 1. *Accipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes*, &c. Nam quòd Apostoli in die Pentecostes per ignitas linguas, & alij per Apostolorum manuum impositionem visibiliter acceperunt, reliqui fideles inuisibiliter accipiunt per inuisibilem gratiæ, & chrismatum infusionem,

Quo tempore hoc sacramentum à Christo institutum.

8. Cæterùm de tempore, quo fuit hoc sacramentum à Christo institutum, inter Catholicos non constat, cùm nullus sit scripturę locus, ex quo id certò colligi possit. Probabilior tamen sententia est, quam docet Sotus in 4. dist. 7. q. vnica, art. 1. Sequiturque Suarez disp. 32. sect 2. & alij, illud institutum fuisse in ipsa nocte cœnæ, in qua Christus Apostolos instruxit de hoc & alijs sacramentis ministrandis. Quam sententiam expressè tradit Catechismus Romanus de sacramento Confirmationis, & Fabianus Papa Epist. 2. decretali paulò post initium, his verbis: *In illa enim die Dominus Iesus, postquam cœnauit cum Discipulis suis, & lauit eorum pedes, sicut à sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt, chrisma conficere docuit.* Quibus verbis non modò hic Pontifex pontificia sua authoritate hanc sententiam confirmat, sed insuper illam ex Apostolica traditione descendere testatur.

Sotus. *Suarez.* *Catechismus Rom.* *Fabianus Papa.*

Instantia.

9. Huic tamen sententiæ obstare videtur, quia nondum Apostoli in vltima cœna instituti erant Episcopi, penes quos tantùm est, hoc sacramentum ministrare, vt Florentinum & Tridentinum docet: igitur non videtur eo tempore fuisse hoc sacramentum institutum, quo defectu ministri essentialiter requisiti non poterat fidelibus ministrari. Verùm esto non potuerit ab Apostolis in vltima cœna hoc sacramentum fidelibus administrari, potuit tamen tunc institui vt suo tempore administraretur. Quod non obscurè colligitur ex præcit. authoritate Fabiani, qui non dixit, *Chrisma tradere docuit, sed conficere.*

Florentin. *Tridentin.*

Solutio.

Fabianus.

SECTIO II.

Quænam sit essentialis materia huius sacramenti?

10. DVPLEX est materia huius sacramenti, remota, & proxima: de vtraque proponitur quæstio, & primò de remota, tum de proxima, quæ est applicatio & vsus ipsius remotæ in omnibus sacramentis, quæ in solo vsu & operatione consistunt. Quæ autem potest esse remota materia huius sacramenti, est manuum impositio, quam initio solebant Apostoli adhibere ad hoc sacramentum conficiendum, oleum, & balsamum ex quibus chrisma conficitur, & benedictio Episcopalis, qua chrisma consecratur.

11. PRIMA sententia affirmat, solam Episcopalis manus impositionē, absque chrismatis vnctione, esse materiam essentialem huius sacramenti. Hæc sententia referente Aureolo apud Marsilium in 4. q. 5. art. 1. fuit Canonistarum: quam tamen, vt Sotus in 4. dist. 7. q. vnica, art. 2. testatur, nullus Canonista docet. Probari tamen potest primò ex facto Apostolorum, qui vt legitur Act. 8. & 19. per solam manuum impositionem hoc sacramentum ministrabant, nulla mentione facta de chrismate, vel alia materia. Ergo sola manuum impositio est essentialis materia huius sacramenti. Consequentia patet, quia neque Apostoli potuissent absque essentiali materiâ hoc sacramentum conficere: cùm essentialis materia sacramentorum non pendeat ab Apostolis, sed à Christo, qui potestate excellentiæ materias & formas omnium sacramentorum instituit. Igitur si Apostoli sola manuum impositione vsi sunt ad hoc sacramentum conficiendum, sola manuum impositio est essentialis materia illius. Secundò tam apud Patres, quàm apud sacros Canones hoc sacramentum appellatur manus impositio à materia, ex qua constat: Vrbanus I. suprà citatus, *Per manus*, inquit, *impositionem Episcoporum, Spiritum sanctum post Baptismum accipere debent.* Eusebius Papa Epist. 3. *Manus*, inquit, *impositionis sacramentum magna veneratione tenendum est:* & de consecrat. dist. 5. *Vt Episcopi*, inquit Canon, *non nisi ieiuni per impositionem manuum Spiritum sanctum tradant.*

Aureolus. *Marsilius.* *Sotus.* *Act. 8. & 19.* *Vrbanus I.* *Eusebius Papa.*

12. SECVNDA sententia docet, omnia hæc esse materiam Confirmationis, oleum, balsamo mixtum, & per Episcopum benedictum, & manuum impositionem ab ipsa chrismatis vnctione distinctam. Quam sententiam expressè docere videtur Tertullianus suprà citatus, qui omnia hæc pro materia Confirmationis assignat: *Caro*, inquit, *vngitur, vt anima consecretur. Caro signatur, vt anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur, vt & anima Spiritu illuminetur.* Quibus verbis præter vnctionem chrismatis Episcopali manu in fronte confirmandi faciendam, assignat distinctam manus impositionem. Secundò probatur: nam omnes Patres, quamuis non singuli, mentionem faciunt horum omnium: ergo omnia requiruntur essentialiter ad hoc sacramentum conficiendum. Consequentia probatur: nam potissimum fundamentum, quo probamus, hoc vel illud esse materiam essentialem huius sacramenti, est ipsa authoritas Patrum: ergo si omnes, esto non singuli, mentionem faciunt horum omnium, hæc omnia erunt de essentiâ materiæ Confirmationis. Confirmatur: nam neque singuli Patres mentionem faciunt olei, balsami, & Episcopalis benedictionis: & tamen, quia licet non singuli, saltem omnes horum omnium meminerunt, hæc omnia vt infrà constabit, ponimus tanquam essentialia huius sacramenti.

Tertullian.

13. TERTIA sententia asserit, solùm oleum ex oliuis esse essentialem materiam Cōfirmationis: Est Caietani 3. p. quæst. 72. ar. 1.

Caietanus.

Sotus. Nauarrus. Valentia. Victoria. Couarr.

Soti in 4. dist. 7. quæst. vnicâ ar. 2. Nauarri in summa c. 22. n. 8. Valentiæ 3. p. disp. 5. q. 1. puncto 2. Pro qua citat Victoriam in summa & Couarruuiam lib. 1. variarum resolut. aitque, hanc opinionem esse tam illustrium Doctorum authoritate fundatam, vt contraria nequaquam communis dici possit.

Innoc III.

14. Potissimum fundamentum huius sententiæ est authoritas Innocentij III. cap. *Pastoralis*, de sacramentis non iterandis: vbi interrogatus Pontifex, an sacramentum Confirmationis iterandum esset in eo, qui per errorem non chrismate, sed oleo tantùm fuit vnctus; Respondet: *non esse aliquid iterandum, sed cautè suppléndum, quod incautè fuerat prætermissum.* Si autem balsamum esset materia essentialis Confirmationis, debuisset totum sacramentum in eo casu iterari: quia cùm non fuisset per solam olei vnctionem sacramentum essentialiter perfectum, iterum debuisset, per vtriusque materiæ vnctionē perfici: cùm nec pars materiæ præcedentis possit cōponere vnum cum parte materię præsentis, nec pars materiæ præsentis cum parte materiæ præcedentis, quia tota materia essentialis debet esse moraliter præsens formæ. Confirmatur: nam eodem modo ibi Pontifex respondet supplendam tantùm esse Episcopalis manus impositionem in eo, qui sine illa fuerat per errorem ad subdiaconatum promotus, ac balsami vnctionem in eo, qui sine balsamo per errorem fuerat confirmatus: Sed manus impositio non est de essentia subdiaconatus: ergo neque balsamum sacramenti Confirmationis.

Plinius.

15. Probatur secundò ratione. Etenim materia sacramenti debet esse clara & certa, de qua nemo dubitare possit, vt patet in materia Baptismi, Eucharistiæ, Extremæ-Vnctionis, & reliquorum sacramentorum. Atqui balsamum multis modis adulterari solet, vt refert Plinius à Soto citatus: Igitur non potest esse sacramenti materia: alioqui semper essemus dubij, an verum sacramentum conficeremus.

Valentia. Canus.

16. Qvarta sententia opinatur, materiam Confirmationis esse vel oleum, vel balsamum, vel vtrumque simul disiunctiuè: ita vt sicut in Eucharistia consecratio non solùm fieri potest in pane & vino simul, sed vel in pane tantùm, vel in vino tantùm, vel in vtroque simul: ita Confirmatio non in oleo & balsamo simul tantùm, sed vel in solo oleo, vel in solo balsamo, vel in vtroque simul. Hanc sententiam Valentia cit. loco tribuit Cano: eaque fundari potest in allato exemplo de sacramento Eucharistiæ.

17. Qvinta sententia negat Episcopalem benedictionem chrismatis ingredi essentialem materiam huius sacramenti. Probatur: tum quia hæc chrismatis benedictio est aliquid sacramentale ab Ecclesia institutum, sicut est benedictio aquæ baptismalis: tum quia eodem chrismate ab Episcopo benedicto inungitur baptizandus, & confirmandus: sed respectu baptizandi est pura cæremonia ab Ecclesia instituta: ergo etiam respectu confirmandi. Vnde sicut respectu baptizandi sufficeret chrisma à simplici Sacerdote benedictū: ita respectu confirmandi. Hanc sententiā docēt Scotus in 4. dist. 7. q. 1. *Scotus.* paulò post initium, Paludanus quæst. 4. art. 3. *Paludanus.* ad 1. Capreolus quæst. vnica artic. 3. ad 1. *Capreolus.* contra primam conclus. Caiet. 3. p. q. 72. *Caietanus.* art. 3. Sotus q. vnica art. 3. Palatius disp. 4. *Sotus.* §. *Quod si quærat aliquis*, Valentia suprà citatus, *Palatius.* & alij. *Valentia.*

18. Sexta sententia docet, essentialem materiam sacramenti Confirmationis esse oleum oliuarum balsamo mixtum Episcopali benedictione consecratum: hæc sententia communior est inter Theologos, præsertim recentiores, quam docent cum S. Thoma 3. *S. Thomas.* p. quæst. 72. art. 2. Sylvest. verbo Confirmatio 1. Nauarrus in summa cap. 22. n. 8. Henriquez lib. 3. de sacramento Confirm. cap. 2. *Sylvester. Nauarrus. Henriquez.* Bellarm. cap. 8. Suarez disp. 33. sect. 2. Coninck quæst. 72. art. 3. dubio 1. concluſ. 4. *Bellarm. Suarez. Coninck.* Nugnez art. 3. diff. 4. licet oppositam sententiam putet probabilem. *Nugnez.*

Quæ manus impositio essentialis materia confirmationis.

19. Dico primò. Nulla manus impositio, condistincta ab ea, quæ requiritur in ipsa sacri chrismatis vnctione, est essentialis materia huius sacramenti. Est certa sententia fundata in Concilio Florentino in decreto de vnione Armen. vbi Pontifex, loco illius manus impositionis, per quam Apostoli dabant Spiritum sanctum, decernit dari nunc in Ecclesia Confirmationem, hoc est sacri chrismatis vnctionem. Vnde nulla huius manus impositionis mentio fit in Pontificali Romano, præter eam, qua chrismatis vnctio in modum crucis applicatur in fronte confirmandi. Eadem veritas colligitur ex ritu Græco, in quo præter chrismatis vnctionem, nulla alia adhibetur manus impositio. In hac assertione omnes Catholici conueniunt: cùm non possit Ecclesia errare in essentiali materia sacramentorum. Controuersia tantùm est in explicando facto Apostolorum, an illa manuum impositio, quam tunc adhibebant Apostoli in administratione huius sacramenti, fuerit eadem, quam nunc Ecclesia adhibet in administratione eiusdem.

Respondet Bellarm. Thomas VValdensis.

20. Bellarminus libr. 2. de sacramento Confirmatio. cap. 9. §. *Est alia solutio*, secutus Thomam Waldensem putat eandem fuisse manus impositionem per chrismatis vnctionem, quam adhibent nunc Episcopi. Probat primò: quia negari non potest Apostolos vsos fuisse chrismatis vnctione, vt Dionysius, & Clemens Rom. testantur. Secundò, quoniam eiusdem vnctionis meminerunt antiquissimi Patres, tanquam rei per traditionem acceptæ. Tertiò, quoniam apud Patres idem est sacramentum chrismatis, & impositionis manuum: quòd enim in vno loco appellant chrisma, in alio vocant manuum impositionem. Vnde Innocentius III. cap. *Cùm venisset*, de sacra vnctione: *Per frontis*, inquit, *chrismationem manus impositio designatur, quæ alio nomine dicitur Cōfirmatio.* Vbi

Dionysius. Clemens Romanus.

manifestè

manifestè hoc sacramentum appellat manus impositionem ab ipsa chrismatis vnctione, quæ fit per manum Episcopi, dum confirmandum inungit. Quartò, quia hoc modo meliùs saluatur, quòd eadem materia sit semper adhibita ad hoc sacramentum conficiendum. Nec refert, quòd in Scripturâ non fiat expressa mẽtio vnctionis, sed solius manuum impositionis, nam sæpe scriptura breuitatis causa per figuram Synecdochen totum explicat per partem.

Contrà est Concilium Florentin.

21. Hæc responsio optima esset, nisi illi obstaret Concilium Florentinum decreto suprà citato, in quo expresè ait, loco manus impositionis, quam adhibebant Apostoli, successisse in Ecclesiâ Confirmationem, hoc est chrismatis vnctionem. His enim verbis Concilium apertè significat, aliam fuisse manus impositionem quam adhibebant Apostoli tunc, atque adhibet Ecclesia nunc: alioqui dici non posset, loco illius nunc succedere chrismatis vnctionem. Vt enim vna res dicatur in locum alterius succedere, debet, quæ succedit esse diuersa ab ea, in cuius locum succedit, cùm nulla res propriè in sui locum succedat.

Respondet Bellarmin.

22. Respondet ad hoc argumentum Bellarminus primò, non omnia, quæ habentur in Concilijs, & sacris Canonibus pertinere ad fidem, sed tantùm ea, quæ directè definiuntur, non autem ea, quæ obiter afferuntur ad meliùs explicandam rem definitam: tale est hoc, quod à Concilio affertur, vt ab ipso non definiatur, sed tantùm obiter dicatur ad meliùs explicandam huius sacramenti materiam.

23. Respondet secundò, & vt ipse ait, meliùs, & tutiùs, nolle Concilium dicere, nunc chrismatis vnctionem esse loco impositionis manuum, quasi nec Apostoli vterentur chrismate, nec nos manus impositione, sed tantùm asserere velle, id ipsum, quod Apostoli faciebant per manuum impositionem, nunc facere Episcopos per chrismatis vnctionem: ita vt diuersitas non assignetur in re & ritu sacramentum conficiendi, sed in modo tantùm loquendi, & personæ à persona: quia nimirum tunc hoc sacramentum à manus impositione dicebatur manus impositio, nunc Confirmatio: tunc qui illud conferebant, erant Apostoli, nunc Episcopi.

Sed contrà.

24. Sed contrà primum responsum: nam esto id directè Concilium non definiat, sed directè tantùm ibi definiat, chrisma ex oleo & balsamo confectum esse materiam huius sacramenti; maximum tamen illi addit authoritatis pondus, vt vel sine expresâ definitione Ecclesiæ, vel absque euidenti absurdo, quod ex huiusmodi Concilij assertione sequeretur, nemini negare liceat. Atqui nulla est in contrarium expressa Ecclesiæ definitio: nec vllum ex hac Concilij declaratione euidens sequitur absurdum, vt mox constabit: igitur neganda non est.

25. Secundum verò responsum aduersatur apertè Concilio, quòd diuersitatem non secundùm denominationem, sed secundùm esse assignat inter ritum, quo nunc, & tunc hoc sacramentum celebratur: non enim dicit loco illius manus impositionis nunc dicitur, sed datur, (quod ritum importat) in Ecclesia Confirmatio.

S. Thomas docet aliam manuum impositionẽ ab Apostolis adhibitam.

26. Sanctus Thomas 3. p. quæst. 72. art. 2. ad 1. & art. 4. ad 1. quem communiter sequuntur reliqui Theologi in 4. dist. 7. docet, aliam fuisse tunc manuum impositionem, quam Apostoli adhibebant ad hoc sacramentum conficiendum ab ea, quam adhibet nunc Ecclesia: eò quòd tunc Spiritus sanctus visibiliter in confirmatos descendebat, proinde opus non erat externa chrismatis vnctione, quæ internam animi vnctionem, quæ per hoc sacramentum confertur, significaret. Eandem sententiam sequitur Concilium Moguntinum celebratum anno 1549. sub Paulo III. cap. 8. his verbis: *Nam cùm initio Spiritus sanctus ad euidentiorem recentis adhuc fidei commendationem, signo visibili influeret confirmatis, externa vnctione, quæ illam internam designaret, tunc non erat opus. Postea verò adulta Ecclesia, & stabilita fide, cùm signa externa apparere cessauerunt, nec iam amplius Spiritus sanctus visibiliter descenderet, mox in locum visibilis signi, vnctio chrismatis adhiberi cœpit, quæ his, qui confirmarentur, internam & spiritualem vnctionem repræsentarunt, vt quid intus agatur per gratiam, foris aliquo visibili signo innotescat, & verbi fidem externi elementi similitudo confirmet.* Hæc Concilium. Quæ responsio procul dubio vti est Concilijs conformior, ita longè probabilior.

Concilium Moguntin. Paulus III.

27. Quæ Responsio adhuc potest dupliciter intelligi. Primò quòd materia huius sacramenti non fuerit à Christo determinata quoad speciem, sed tantùm quoad genus sub ratione signi sensibilis expressiui Spiritus sancti roboris, quod per hoc sacramentum datur, vti de materia Ordinis suprà disputat. 2. sect. 4. diximus. Proinde iuxta hanc sententiam potuit Ecclesia, in cuius potestate erat, hoc signum quoad speciem determinare, pro vno tempore vti sola manus impositione; pro alio cum manus impositione, chrismatis etiam inunctione; pro alio verò sola chrismatis vnctione, vti vtitur nunc. Secundùm quem modum optimè consonant omnia, quæ Patres & Concilia de hoc sacramento docent, cuius diuersas pro diuersis temporibus assignant materias. Verùm huic modo obstat authoritas Fabiani Papæ, qui in sua præcitata decretali expresè affirmat, Christum in vltima Cœna suos Discipulos chrisma conficere docuisse: & consequenter asserere videtur materiam huius sacramenti fuisse à Christo quoad speciem determinatam. Hoc ipsum confirmat Ritus Ecclesiæ Græcæ, quæ in materia huius sacramenti conuenit cum Latina.

Fabianus Papa.

28. Ideò probabiliùs intelligi potest Responsio secunda, vt materia quidem perpetua ac stabilis huius sacramenti, quod est chrisma ex oleo & balsamo confectum

fuerit à Christo quoad speciem determinata. Cæterùm tempore Apostolorum ex eiusdem Christi institutione dispensatum fuisse, vt in sola manus impositione, absque chrismatis vnctione, hoc sacramentum administraretur: siue quia eo tempore, vt præcitatum Concilium Moguntinum testatur, loco chrismatis vnctionis, dabantur à Deo ad euidentiorem recentis fidei commendationem alia signa miraculosa, quibus visibiliter significabatur descensus Spiritus sancti in ipsos Confirmatos: siue quia expediebat tunc, vt S. Thomas indicat in 4. dist. 7. q. 1. art. 3. ad secundum argumentum contra primam quæstiunc. ad occultanda mysteria Christianæ Religionis, ne ea à Gentilibus irriderentur, abstinere à nouo & insolito signo vnctionis chrismatis, eiusque loco vti signo impositionis manus, quod apud omnes erat vsitatum signum expressiuum authoritatis signantis supra signatum. Hoc ipsum confirmat exemplum de Baptismo, cuius etsi perpetua ac stabilis forma quoad speciem instituta sit à Christo cum expressa inuocatione omnium diuinarum personarum, vt suprà de Baptismo docuimus, & constat ex Matth. vlt. ad celebritatem tamen nominis Iesv tunc Iudæis & Gētilibus exosi, instinctu eiusdē Christi initio nascentis Ecclesiæ Apostoli baptizabant in solo nomine Iesv. Esto igitur pro perpetua ac stabili materia sacramenti Confirmationis fuerit à Christo chrisma institutum, ad euidentiorem tamen fidei commendationem, & ad mysteria Christianæ Religionis Gentilibus occultanda, potuit Deus per alia signa miraculosa Spiritus sancti descensum in confirmatos ostendere.

Concilium Mogunt. *S. Thomas.* *Matth. vlt.*

29. Ad argumenta Bellarmini Resp. ea tantùm probare aliquando vsos fuisse Apostolos, chrismatis vnctione, quod vltro concedimus, præsertim quando cessarunt signa illa visibilia, quibus Spiritus sanctus visibiliter descendebat in confirmatos; vel Ecclesiæ fides creuerat: probabile enim est non toto tempore Apostolorum durasse modum illum dandi Spiritum sanctum confirmatis visibiliter. Vsos autem fuisse aliquando Apostolos chrismate non obscurè colligitur ex prima Canonica Ioannis cap. 2. illis verbis: *Sed vos vnctionem habetis à sancto.* Quem locum Cyrillus Ierosolymitanus Catech. 3. Mystagogica, & Augustinus tract. 3. in Epistolam Ioannis apud ipsum Bellarminum cap. 8. & Lorinum in hunc locum explicant de sacramento Confirmationis. Et sanè expediens fuit, vt aliquando hoc sacramentum ab Apostolis ministraretur, eo ritu, quo erat perpetuò, iuxta Christi institutionem, in Ecclesia administrandum. Quòd autem Patres modò hoc sacramentum appellent manus impositionem, modò chrismatis vnctionem, seu confirmationem, solùm probat, aliquando illud administratum fuisse manuum impositione, ex qua nomen retinuit. Ex his constat hoc sacramentum solùm quoad externum symbolum, non autem quoad internum effectum, esse diuersum ab illo, quod Apostoli sola manuum impositione, cum certis verbis proportionatis cæremonijs illis, quas tunc adhibebant, administrabant. Idque totum vt suprà diximus factum est ex voluntate & institutione eiusdem Christi.

Ad argum. Bellarm. *1. Ioan. 2.* *Cyrillus. Augustin. Bellarm. Lorinus.*

30. Ex dictis patet ad argumenta primæ sententiæ: & simul confutata manet secunda sententia: nam hoc ipso, quòd à materia Confirmationis excluditur manuum impositio vt condistincta à chrismatis vnctione, non possunt pro materia assignari ea omnia, quæ secunda sententia assignat. Ad authoritatem autem Tertull. Resp. illam esse repetitionem eiusdem manus impositionis, qua chrisma per modum crucis imponitur in fronte confirmandi. Ad fundamentum verò, vnà cum sua confirmatione, Resp. authoritatem Patrum non esse adæquatum fundamentum, cur hoc, vel illud ponamus materiam huius sacramenti, sed simul cum explicatione & declaratione Ecclesiæ & Conciliorum, ex quibus certò constat, impositionem manuum vt condistinctam à chrismatis vnctione non esse necessariam Confirmationis materiam. Atque hæc quidem iuxta posteriorem responsionem probabiliorem: nam iuxta priorem respondendum est, vt suprà.

Essentialis materia huius sacramenti est oleum balsamo mixtum. *Concilium Florentin.*

31. Dico secundò. Essentialis materia huius sacramenti, non est simplex oleum, sed cum balsamo mixtum. Hæc est communis sententia non modò inter antiquiores, sed etiam recentiores Theologos, quidquid Valentia dicat, eamque expressè docet Concilium Florentinum in decreto præcit. de vnione Armenor. in quo assignans materiam huius sacramenti, ait esse chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiæ, & balsamo, qui odorem significat bonæ famæ.

32. Neque explicari potest, vt vnum definiat vt necessarium necessitate sacramenti, aliud tantùm necessarium necessitate præcepti, sicut ibidem etiam definit materiam calicis esse vinum aquæ mixtum, cùm tamen solùm vinum sit necessarium necessitate sacramenti, aqua tantùm necessaria necessitate præcepti: non, inquam, potest hoc modo explicari Concilium. Nam cùm definit materiam Confirmationis æquè primo in recto assignat oleum & balsamum, dum ait esse chrisma ex oleo & balsamo confectum. Vnde vi modi assignandi colligi non potest, vnum potiùs quàm aliud esse materiam tantùm præcepti: Contrà verò, cùm materiam calicis assignat, non dicit esse aliquid ex vino & aquâ mixtum, sed vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admiscerì debet, vt ex ipso assignandi modo indicet, non æquè vnum atque aliud esse materiam calicis, cùm vnum in recto, aliud in obliquo assignet. Adde, quod infrà multa dicit, quibus manifestè

declarat

declarat aquam non esse materiam essentialem calicis: de sacramento autem Confirmationis ne verbum quidem habet, quo vel leuiter insinuet, balsamum non esse materiam essentialem huius sacramenti.

Concilium Tridentin.

33. Idem docet Concilium Tridentinum sess. 7. Can. 2. de Confirmatione, in quo supponit materiam huius sacramenti esse chrisma, quod est compositum ex oleo & balsamo. Nam licet chrisma Græcè quodcunque vnguentum siue vnctionem significet; Est enim à verbo χρίω hoc est vngo: ex accommodatione tamen vsus communiter à Doctoribus Ecclesiasticis vsurpatur pro cõposito ex oleo & balsamo. In quo sensu illud vsurpat Concilium Trid. vt expresè testatur Catechismus Rom. qui ex ordinatione Pontificis authoritatem habet explicandi Concilium: *Hæc autem*, inquit, nempe materia Cõfirmationis, *chrisma appellatur, quo nomine à Græcis accepto, etsi profani scriptores quodlibet vnguenti genus significant, illud tamen, qui res diuinas tradunt communi loquendi consuetudine, ad illud tantummodo vnguentum accommodarunt, quod ex oleo & balsamo, solemni Episcopi consecratione conficitur.*

Catechismus Rom.

34. Secundò probatur authoritate omniũ ferè Patrũ, qui huius sacramenti mentionem fecerunt: ferè omnes enim pro materia illius assignant chrisma. Vnde à materia ipsa sacramentum hoc appellant chrisma. Nec refert, quod interdum illud appellent oleum, vt Origenes homil. 8. in Leuit. Innocentius I. epist. 1. ad Decentium, Damascenus lib. 4. Fidei cap. 10. Nam ijdem authores, qui in vno loco appellant oleum, in alio appellant chrisma, vt Innocentius in eâdem epist. Aut certè, quoniam in Græco, vt diximus, chrisma quodlibet vnguentum significat, qui ex Græco in Latinum hoc nomen transtulit, non tam habuit rationem Ecclesiastici, quàm profani nominis.

Origenes. Innoc. I. Damascen.

35. Tertiò eadem sententia deducitur ex continuata traditione & praxi Ecclesiæ, quæ â tempore Apostolorum ad hęc vsque semper inuiolabiliter seruata est, vt non nisi ex oleo balsamo mixto hoc sacramentũ conficeretur. Huius traditionis testes sunt Dionysius, qui quamuis huius mixtionis olei cum balsamo expresè non meminerit, illam tamen ab effectu ita describit, lib. de Ecclesiastica Hierarchia cap. 4. p. 3. multo ante medium: *Dicimus igitur vnguenti compositionem, collationem esse quandam spirantium suauiter materiarum, habentem in se affatim odoratas qualitates, cuius qui participes sunt, pro quantitate eius, quæ in illis fit, fragrantis participationis, odoris suauitate replentur.* Clemens Rom. locis suprà citatis, materiam huius sacramenti appellat chrisma, quod, vt ostensum est, est cõpositum ex oleo & balsamo. Expresè balsami meminerunt Fabianus Papa in 2. epist. decretali ad Episcopos Orientales paulò post initium. Referens enim obiectionem eorum Episcoporũ, qui se excusabant, quòd singulis annis non possent chrisma conficere veteri combusto: *Dicunt*, inquit, *nec balsamum per singulos annos posse reperiri.* Et quod caput est, hoc ipsum docet tanquam ab ipsis Apostolis ordinatum, non quòd Apostoli fuerint huius sacræ mixtionis authores, sed tantùm primi ministri & promulgatores: vt ipsemet Pontifex in eâdem epist. testatur, hanc sacri chrismatis vnctionem cõficere Apostolos, doctos fuisse à Christo in vltimâ cœnâ. Author apud Cyprianum de vnctione chrismatis, initio: *Hodie*, inquit, *chrisma conficitur, in quo mixtum oleo balsamum regiæ ac sacerdotalis gloriæ exprimit vnitatem.* Gregorius I. præcedente sect. citatus: Gregorius VII. epist. 1. lib. VIII. Registri, in qua reprehendit Armenos, quòd chrisma non ex balsamo, sed ex butyro conficiant: Innocentius III. capite *Cùm venisset* de sacra Vnctione, Concilium Bracarense II. Can. 4. & Florentinum citatum. Eadem materia ex oleo & balsamo pro chrismate assignatur in Pontificali Romano. Eadem veritas colligitur ex ritu Ecclesiæ Græcæ, quæ pro materia adhibet chrisma ex oleo & balsamo confectũ, vt Innocentius IV, & Clemens VIII. in Bulla de instructione Græcorum supponunt.

Dionysius.

Clemens Roman.

Fabianus Papa.

Greg. I. Greg. VII.

Innoc III. Concilium Bracarense. Florentin.

Innoc. IV. Clemens VIII.

36. Quartò probãt aliqui ratione hoc pacto. Omnis ea materia est essentialis sacramẽto, quæ est necessaria ad verificandam formam sacramenti: sed balsamum est necessarium ad verificandam formam huius sacramenti: ergo balsamum est materia essentialis huius sacramenti. Maior patet tum inductione in omnibus sacramentis: tum quia forma, vt vera, est pars essentialis sacramenti. Minor probatur: nam forma huius sacramenti, quam assignat citatum Concil. Florentinum, & præscribitur in Pontificali Romano est hæc: signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Sed nomine chrismatis ex vsu Ecclesiasticorum Doctorum, vt suprà ostensum est non venit simplex oleum, sed oleum balsamo mixtũ. Ergo si tantùm oleum adhibeatur pro materia, non verificatur forma huius sacramẽti. Cæterùm hęc ratio rectè probaret, si hæc tantùm esset forma huius sacramenti. Verùm quia non hæc tantùm est forma huius sacramenti, vt infrà ostendam, ratio nihil probat.

36. Ad fundamentũ igitur tertiæ sentẽtiæ sumptum ex cap. *Pastoralis*, respondendũ est, ibi tantùm Pontificem negare, iterandam esse externam solemnitatem, cum qua ex institutione Ecclesiæ solet hoc sacramentum administrari, vt non obscurè colligitur ex particula illa *cautè*. Cæterùm hanc fuisse mentem Pontificis, vel inde patet, quòd in omniũ sententia deberet taliter confirmatus iterum cõfirmari: quia cùm nostra sententia sit saltem probabilis, quod nec aduersarij negare queunt, fieri posset, vt talis non esset verè confirmatus, cùm materia sacramentorum non pendeat ex opinione Doctorum, sed ex Christi institutione. Verùm quia etiam opposita sententia probabilis est, posset in eo casu solo oleo vnctus sub conditione confirmari.

37. Nec refert, quòd eodem modo cit. loco Pontifex reſpondet, ſupplendam eſſe manuum impoſitionem, quæ omiſſa fuit in collatione Subdiaconatus, quæ tamen vel iuxta multorum ſententiam eſt tantùm accidentalis, vel iuxta noſtram eſt materia expreſſiua vnius tantùm poteſtatis, quæ poſteriùs tempore aliâ conferri poteſt: nam ex hoc tantùm colligitur, voluiſſe Pōtificem breuitatis causâ vnâ reſponſione generali vtrique interrogationi ſatisfacere, vnicuique tamen modo proportionato; vt nimirum in vno ſacramento ſuppleatur, quod omiſſum fuit ſubſtantiale; in alio, quod omiſſum fuit accidentale, vel vt materia alterius poteſtatis, quæ tempore poſterius altera conferri poteſt.

38. Ad rationem verò reſpondeo ad hoc ſacramentum conficiendum ſufficere quodcunque balſamum ſiue perfectum, ſiue imperfectum & adulterinum, quale eſt Indicum. Vnde referente Henriquez lib. 3. de ſacramento Confirmationis cap. 2. circa textum, Pius IV. conceſſit, vt poſſint Epiſcopi, qui ſunt in Indiâ, hoc ſacramentum conficere ex Indico balſamo, quod eſt minùs perfectum: tale autem balſamum reperiri facilè poterit. Præterquam quòd ipſa praxis Eccleſiæ tot ſæculis continuata ſatis oſtendit, nunquam in Eccleſiâ Dei defuiſſe balſamum: ſiquidem hactenus nunquam legimus confirmationis vſum ceſſaſſe ob balſami penuriam. Adde, quòd cùm hoc ſacramentum non ſit neceſſarium neque neceſſitate medij, vt Baptiſmus & Pœnitentia; neque neceſſitate præcepti, vt Euchariſtia, non fuit neceſſum, vt eius materia eſſet ita obuia vel certa, vti eſt obuia & certa materia reliquorum ſacramentorum.

Henriquez. *Pius IV.*

39. Ex dictis etiam confutata manet quarta ſententia: nam ſi ſolùm oleum, vel ſolùm balſamum foret eſſentialis materia, non poſſet verificari id, quod Concilia & Patres pro materia huius ſacramenti aſſignant: Siquidem nec ſolùm oleum, nec ſolùm balſamum eſt chriſma, prout chriſma vſurpatur ab Eccleſiaſticis authoribus: Nec eſt par ratio de Euchariſtia: nam in illa poteſt vna materia conſecrari independenter ab alia, quia quælibet materia per ſe ſumpta habet ſuam formam independentem à forma & materia alterius: in hoc autem ſacramento neutra materia per ſe ſumpta habet propriam formam, ſed vtraque materia ſimul mixta habet eandem formam communem. Hinc etiam infertur, non valere ſacramentum, ſi priùs vngatur confirmandus oleo, & deinde balſamo: quia reſpectu neutrius vnctionis verificaretur chriſma, quæ eſt materia ex vtraque mixta.

Hoc chriſma debet conſecratum eſſe ab Epiſcopo.

40. DICO 3. Materia eſſentialis adæquata huius ſacramenti eſt chriſma, conſecratum ab Epiſcopo ſaltem, tanquam ab ordinario conſecrante. Prima aſſertionis pars patet ex præcedenti aſſertione. Secunda verò, quòd debeat eſſe conſecratum contra Paludanum & Capreolum opinantes ſufficere chriſma non benedictum, conſtat ex conſtanti Eccleſiæ praxi, & communi ſententia Conciliorum & Patrum. Dionyſius ſuprà citatus appellat ſacrum ac ſanctum vnguentum: Eſt autem ſacrum ac ſanctum Epiſcopi benedictione. Clemens Rom. lib. 7. Apoſtolicarum Conſtitut. cap. 43. expreſsè ait, chriſma priùs eſſe ab Epiſcopo benedicendum. Idem docet Fabianus Papa epiſt. 2. decretali ſuprà citata, in qua præcipit, ſingulis annis in Cœna Domini nouum chriſma eſſe conficiendum, & vetus comburendum: *Sicut*, inquit, *à ſanctis Apoſtolis prædeceſſores noſtri acceperunt, nobisque reliquerunt.* Et licet ibi expreſſam mentionem non faciat benedictionis, ſatis tamen illam indicat, dum chriſma ſanctum appellat: fit autem ſanctum Epiſcopali benedictione: idem docent reliqui Patres, vt neceſſarium non ſit in re manifeſtâ eorum teſtimonia in medium adducere. Ex Concilijs autem ſufficiat vnum Oecumenicum ſæpe citatum Florentinum in prædicto decreto de vnione Armenorum, vbi diſertis verbis materiâ huius ſacramenti ait eſſe chriſma per Epiſcopum benedictum. Atque ita ſeruat vſus & praxis Eccleſiæ tam Græcæ, quàm Latinæ, vt conſtat ex præcitata Bulla Innocentij IV. quæ incipit: *Sub Catholicæ.*

Paludanus. Capreolus. *Dionyſius.* *Clemens Romanus.* *Fabianus Papa.* *Florentin.* *Innoc. IV.*

41. Nec alicuius momenti eſt ratio, quam contra hanc communem ſententiam affert cit. loco Paludanus: quia nimirum benedictio nihil intrinſecum addit chriſmati. Etenim licet nihil phyſicum addat, requiritur tamen vt præuia conditio ex inſtitutione Chriſti ad validitatem huius ſacramenti eſſentialiter requiſita, vt præcitati Patres & Concilia, præſertim Catechiſmus Romanus his verbis docet: *Conſecratur autem chriſma ſolemnibus cæremonijs ab Epiſcopo: ita enim Saluatorem noſtrum docuiſſe in extrema cœna, cùm chriſmatis conficiendi rationem Apoſtolis commendaret, Fabianus Pontifex, ſanctitate & martyrij gloriâ clariſſimus, tradidit.* Vbi etiam rationem aſſignat, cur debeat materia Confirmationis ſpeciali benedictione conſecrari: quia *in pleriſque alijs ſacramentis Chriſtus ita eorum materiam inſtituit, vt ſanctitatem quoque illi tribueret: non ſolùm enim aquam elementum Baptiſmi eſſe voluit*, cùm inquit: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto non poteſt introire in regnum Dei: *ſed cùm ipſe baptizatus eſt, effecit vt ea deinceps vi ſanctificandi prædita eſſet. Quoniam igitur Dominus hanc Confirmationis materiam vſu ipſo, & tractatione non ſacrauit, neceſſarium eſt, vt ſanctis & Religioſis precationibus conſecretur*; quam rationem colligit ex Patribus: eaque communiter vtuntur Scholaſtici.

Paludanus. *Catechiſmus Rom.*

42. Atque ex his aſſignatur diſparitas, cur benedictio aquæ baptiſmalis ſit tantùm ſacramentale ab Eccleſia inſtitutum; ſicut etiam benedictio chriſmatis, quo baptizandi vnguntur: nam hæc benedictio non fuit à Chriſto inſtituta, ſed ab Eccleſia ordinata: & conſequenter poterit ſine illa validum eſſe baptiſma. Neque nouum eſt, vt aliquid ſit ſubſtantiale

Accidentale vnius ſacramenti ſubſtantiale alterius.

stantiale respectu vnius sacramenti, & accidentale respectu alterius. Etenim aqua essentialis est Baptismo, accidentalis verò materię calicis. Expressa inuocatio Sanctissimæ Trinitatis est essentialis formæ Baptismi, accidentalis autem formis reliquorum sacramentorum.

43. TERTIA assertionis pars, quòd debeat Chrisma consecrari ab Episcopo tanquam ab ordinario consecrante, colligitur ex omnibus citatis Patribus & Concilijs, quæ expressè docent, hanc consecrationem pertinere ad Episcopum: ita enim citatum Concilium Florentinum, & Catechismus Romanus: *Neque enim*, inquit, *ad alium ea confectio, nisi ad Episcopum pertinere potest, qui eiusdem sacramenti ordinarius minister constitutus est.* Vnde Canones & Concilia expressè prohibent, hanc consecrationem Chrismatis presbyteris. Concilium Toletanum VIII. *Qua de re nosse nos conuenit, quòd Episcopalis eminentiæ diuina authoritas non immeritò sacris omnibus esse summa percensuit, quæ cæteris sacerdotibus exercenda prohibuit: scilicet templorum Dei sacrationem, Chrismatis benedictionem, sacrorumque ordinum institutionem.* Et Canone *presbyter* 26. q. 6. sic habet: *Presbyter, inconsulto Episcopo, virgines non consecret: chrisma verò nunquam conficiat.* Idem docet Innocentius IV. in Bulla suprà cit. Ratio verò est: quia sicut ordinarius minister huius sacramenti, vt eadem Concilia & Patres docent, est solus Episcopus: ita ordinarius etiam consecrator materiæ confirmationis erit solus Episcopus: ad eundem quippe spectat materiæ consecratio, ad quem spectat sacramenti confectio.

Concilium Florentin. *Catechismus Rom.* *Concilium Toletanum VIII.* *Innoc. IV.*

44. Grauior controuersia supereſt, an saltem per dispensationem Pontificis possit consecratio chrismatis simplici sacerdoti committi, vt ilegitur à B. Gregorio commissa fuisse aliquando administratio huius sacramenti simplici sacerdoti: nam si potuit administratio huius sacramenti committi simplici sacerdoti, à fortiori poterit eidem sacerdoti committi consecratio materiæ, cùm hoc minus sit, quàm sacramentum ipsum conficere & administrare.

An possit ex dispensatione Pontificis consecratio chrismatis committi Sacerdoti simplici.

45. Negant authores sextæ sententiæ primò, quia in hoc nunquam legitur fuisse dispensatum: quòd autem nunquam est dispensatum, habetur tanquam indispensabile à Christo institutum. Secundò etiamsi aliquando dispensatum sit in administratione huius sacramenti, nunquam tamen dispensatum est in eiusdem materiæ consecratione, cùm tamen factâ priori dispensatione, facilè fieri potuisset posterior. Vnde Concilium Florentinum supponit dispensatum aliquando fuisse in ministro huius sacramenti, nunquam tamen dispensatum, aut dispensari posse in materiæ consecratione. Sic enim scribit: *Legitur aliquando per Apostolicæ sedis dispensationem ex rationabili & vrgente admodum causâ simplicem sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc administraße confirmationis sacramentum.* Vbi quamuis concedat, dispensatum aliquando fuisse per simplicem sacerdotem hoc sacramentum administrari, non tamen concedit, hoc ipsum administrari potuisse chrismate ab ipso sacerdote, sed ab Episcopo confecto. Tertiò hoc indicat Fabianus Papa suprà citatus, qui testatur, Christum in vltimâ cœnâ Apostolos docuisse, chrisma conficere: igitur consecratio chrismatis de iure diuino pertinet ad solum Episcopum. Quartò hoc ipsum docet Catechismus Romanus illis verbis suprà citatis: *Neque ad alium ea confectio nisi ad Episcopum pertinere potest:* qui videtur omninò excludere omnem inferiorem sacerdotem. Quintò, quoniam Concilia & Canones, vt suprà vidimus, consecrationem chrismatis prohibent presbyteris. Sextò, quia minor necessitas erat in dispensatione consecrationis materiæ, quàm ministri: cùm minor possit esse penuria Episcoporum, quàm chrismatis consecrati, cùm eodem chrismate ab vno Episcopo consecrato, vti possint multi. Igitur maior fuit dispensandi ratio in ministro, quàm in materiæ consecratione.

Fabianus Papa. *Catechismus Rom.*

46. Verùm etsi vtraque sententia probabilis sit, nunquam tamen poterit prioris sententiæ fundamento sufficienter satisfieri: cur nimirum si potuit summus Pontifex administrationem huius sacramenti simplici committere sacerdoti, non etiam eidem possit materiæ consecrationem committere? cùm maius sit illud, quàm hoc. Neque satisfit, dicendo, quia in illo legimus aliquando dispensatum, non autem in hoc: nam hoc non probat potestatis defectum, sed negationem dumtaxat facti, & maiorem congruentiam, cur Ecclesia in consecratione materiæ nunquam dispensauerit, dispensauerit autem in ministro, propter maiorem difficultatem habendi Episcopos, qui possit tanquam ordinarius minister hoc sacramentum administrare, quàm habendi chrisma ab Episcopo consecratum. Confirmatur: nam sola facti negatio antequam fuisset in ministro huius sacramenti dispensatum, non arguebat defectum potestatis in supremo Ecclesiæ capite: igitur neque sola facti negatio in dispensatione consecrationis materiæ arguet defectum potestatis in eodem summo Ecclesiæ capite.

Affirm. sententia probabilior.

47. Secundò efficaciùs demonstratur maior huius sententiæ probabilitas. Nam potissimum fundamentum, cur opposita sententia neget, posse cõsecrationem chrismatis simplici sacerdoti committi, est, quia Concilia & Patres affirmant, hanc esse propriam functionem Episcopi: prohibentque illam exercendam esse à presbyteris. Atqui non minùs Patres & Concilia affirmant, administrationem huius sacramenti esse propriam Episcopi; prohibentque, ne illud simplex sacerdos administret. Igitur si hæc Patrum, Conciliorumque authoritas non obstat, quo minus concedamus, posse per dispensationem summi Pontificis administrationem huius sacramenti committi simplici sacerdoti, inter-

pretando Concilia & Patres de administratione ministri dumtaxat ordinarij, non autem essentialis. Cur eadem Patrum Conciliorumque authoritate non obstante, concedere non possimus, posse per dispensationem summi Pontificis consecrationem chrismatis simplici sacerdoti committi, interpretando Concilia & Patres de ordinario, non de essentiali consecrante? Præsertim cùm nullum verbum habeamus in Patribus aut Concilijs, quo potiùs in vno, quàm in alio asserere cogamur, posse per Apostolicæ sedis authoritatem dispensari. Quòd si pro vnâ sententiâ valet factum, pro alia valebit atgumentum deductum à maiori ad minus ex eodem facto.

Concilium Toletan. I.

48. Confirmatur: nam Concilium Toletanum I. dum Can. 20. prohibet, ne presbyteri, sed solus Episcopus, chrisma conficiant, apertè indicat, hanc consecrationem non debere essentialiter fieri ab Episcopo. Ita enim cit. Canone prescribit: *Quamuis penè vbique custodiatur, vt absque Episcopo chrisma nemo conficiat, tamen quia in aliquibus locis, vel Prouincijs presbyteri dicuntur chrisma conficere, placuit ex hac die nullum alium, nisi Episcopum chrisma conficere.* Loquitur autem non de administratione huius sacramenti, sed de consecratione dumtaxat materiæ. In qua authoritate primò expendo illud: *Quamuis penè vbique custodiatur:* nam hinc innuitur, aliquem fuisse locum, vbi hoc non seruabatur. Secundò pondero, quòd ibi Concilium contrarium non damnat vt irritum, sed solùm prohibet, ne illud deinceps fiat. Si autem putasset, consecrationem Episcopalem ad validitatem sacramenti essentialiter requiri, diligenter prouidisset, vt confirmati chrismate per simplicem sacerdotem benedicto iterum confirmarentur, ne perpetuò fructu huius sacramenti frustrarentur.

49. Vnde ad argumentum oppositæ sententiæ Resp. ad primum, illud tantùm esse argumentum negatiuum, in quo neutra sententia neque affirmans, neque negans positiuè fundari potest, nisi aliunde constet de dispensabilitate, vel indispensabilitate. Cùm igitur nobis constet de dispensabilitate quoad ministrum huius sacramenti, ex eadem non improbabiliter infertur dispensabilitas quoad consecrationem materiæ eiusdem sacramenti.

50. Ad secundum, constat ex dictis, cur potiùs dispensatum sit in ministro, quàm in consecratione materiæ: eò quòd difficilius sit, ordinarium ministrum semper & vbique reperiri, quàm materiæ consecrationem, quæ faciliùs ex vno in alium locum transferri potest. Ad Concilium autem Florentinum dicendum est, illud tantùm docuisse, id quod factum est, nempe aliquando dispensatum esse in ministro, non autem in consecratione materiæ; non tamen negasse, id fieri non potuisse.

51. Ad tertium Resp. citatum Pontificem solùm dixisse, Christum Dominum in vltimâ cœnâ Apostolos docuisse chrisma conficere: non autem dixisse, non posse per dispensationem supremi capitis Ecclesiæ simplici sacerdoti committi, vt chrisma conficiat.

52. Ad quartum, verba citata Catechismi intelligenda esse iuxta ipsius catechismi explicationem. Sic enim scribit: *Neque ad alium ea confectio, nisi ad Episcopum pertinere potest, qui eiusdem sacramenti ordinarius minister institutus est.* Eâ igitur ratione chrismatis confectio non nisi ad Episcopum pertinere potest, qua ratione ad eundem spectat, esse ministrum huius sacramenti: ad solum autem Episcopum spectat esse ordinarium, non autem essentialem ministrum huius sacramenti: ergo eadem ratione ad solum Episcopum, tanquam ad ordinarium, non autem tanquam ad essentialem ministrum pertinebit, confectio materiæ huius sacramenti.

53. Ad quintum, ex eo quòd Concilia & Canones chrismatis consecrationem presbyteris prohibent, non sequitur, quòd hæc potestas non possit illis per dispensationem summi Pontificis communicari; sed solùm quòd illis ordinario iure non competat. Nam eadem Concilia & Canones prohibent, ne presbyteri Virgines, & templa consecrent; & Innocentius IV. cit. bulla, ne chrisma conferant; cùm tamen per dispensationem summi Pontificis possint simplices sacerdotes templa & Virgines consecrare, nec non chrisma conferre. Citatus autem Canon *presbyter* non tam indicat impossibilitatem quàm difficultatem dispensandi in confectione chrismatis cum simplici sacerdote, eò quòd nequeat esse tam vrgens ratio dispensandi in confectione chrismatis, quàm in consecratione Virginis.

Innoc. IV.

54. Ad sextum, ex allata ratione tantùm sequitur, non esse ita facilè dispensandum in consecratione materiæ, quàm in administratione huius sacramenti: cùm minor necessitas vrgere possit in consecratione materiæ, quàm in administratione confirmationis. Atque hæc de materia remota huius sacramenti. Quoad proximam verò,

Quæ sit proxima materia confirmationis. Scotus.

55. Dico quartò. Proxima materia huius sacramenti, est vnctio chrismatis in modum crucis supra frontem confirmandi facta. Hanc expressè docet Scotus in 4. dist. 7. q. 1. circa initium: *materia proxima*, inquit, *est vnctio facta in fronte in figurâ crucis cum chrismate sanctificato.* Scotum sequuntur Durandus q. 2. n. 9. Rubio q. 1. art. 1. Gabriel q. vnica art. 1. notabili 1. & reliqui fere Theologi. Eaque constat ex perpetuo vsu & praxi Ecclesiæ, nec non ex Concilijs & Patribus, qui etsi non singuli omnium assignatarum partium expressè meminerint, nulla, tamen est, cuius mentio in Concilijs & Patribus non fiat. Nam in primis vnctionis in foma crucis faciendæ meminerunt Dionysius de Ecclesiastica Hierarchia c. 4. circa finem, Clemens Rom. lib. 3. Apostolicarum Constitut. cap. 17. Cornelius Papa & Martyr in Epist. ad Fabium Antiochenum post medium, in qua loquens de Nouato hæretico: *Neque Domini,* inquit, *sigillo ab Episcopo obsignatus fuit.* Est

Durandus. Rubio. Gabriel.

Dionysius. Clemens Romanus. Cornelius Papa.

autem

Cyprianus. Augustin. autem Domini sigillum, crucis signum: Cyprianus in Epist. ad Iubaianum, Augustinus in Psal. 141. in ea verba, *In via hac* &c. vbi alludens ad hanc sacram vnctionem signo crucis per hoc sacramentum in fronte impressam: *vsque adeo*, inquit, *de cruce non erubesco, vt non in occulto, sed in fronte portem.* Quòd autem loquatur de signo crucis per sacramentum confirmationis impresso constat ex verbis immediatè sequentibus, sic enim statim subdit: *Multa sacramenta aliter atque aliter accipimus. Quædam, sicut nostis, ore accipimus, quædam per totum corpus accipimus. Quia verò in fronte erubescitur ille, qui dixit: qui me erubuerit coram hominibus, erubescam eum coram Patre meo, qui in cœlis est*, &c.

56. Multa sunt Concilia, quæ huius sacræ vnctionis per modum crucis factæ mentionem fecerunt: sed præ omnibus sufficiat vnum *Concilium Florentin.* Florentinum in decreto de vnione Armen. vbi simul rationem assignat, cur hæc vnctio per modum crucis in fronte facienda sit: *ideoque*, inquit, *in fronte, vbi verecundiæ sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat, & præcipuè crucem eius, qui Iudæis est scandalum, gentibus autem stultitia secundùm Apostolum, propter quod signo crucis signatur.* Propter quam rationem passim hoc sacramentum apud Concilia & Patres appellatur sacrum sigillum, Dominicum signaculum, Regia nota. Notat autem *Suarez.* Suarez hoc signum crucis debere fieri ipsa vnctione chrismatis, nec sufficere ad validitatem huius sacramenti, si priùs sine chrismate signetur, & deinde inungatur confirmandus: quod probabile est, quamuis nequeat efficaci ratione probari, cùm id neque ex forma huius sacramenti, neque ex aliqua expressa authoritate colligatur: Nam licet, hoc affirmet Pontificale Romanum, dum præscribit intincto chrismate pollice, signandum esse signo crucis confirmandum: id tamen non intelligitur præscribere vt necessarium necessitate sacramẽti, sed prę cepti, vt de pollice infrà patebit. Probatur igitur ex vsu & praxi Ecclesię, quæ in hoc sensu implicitam Patrum authoritatem interpretatur.

57. Secundò meminerunt frontis, in qua *Tertullian.* hæc sacra vnctio fieri debet, Tertullianus lib. de prę scriptionibus cap. 16. vbi referens, quo pacto Diabolus diuinorum sacramentorum ministeria in suis æmulans: *Tingit*, inquit, *& ipse quosdam, vtique credentes & fideles suos, expiationem delictorum de lauacro repromittens: signat illic in frontibus milites suos:* *Innocent. I.* Innocentius I. in Epist. decretali ad Decentium Eugubinum Episcopum cap. 3. vbi prohibet, ne presbyteri frontem chrismate signent, *quod solis*, inquit, *debetur Episcopis:* *Leo I.* Leo I. Epist. 88. in qua etiam prohibet presbyteros, *chrismate baptizatorum frontes signare:* *Cyrill. Ierosolymitan.* Cyrillus Ierosolymitanus Cathecheſi 3. *Prudentius.* Prudentius in Psychomacia: *post inscripta* inquit, *oleo frontis signacula, per quæ vngueutum regale datum est:* *B. Gregor.* B. Gregorius lib. 3. Epist. epist. 9. *Presbyteri*, inquit, *baptizatos infantes signare bis in fronte chrismate non præsumant:* Idem prohibent in suis Bullis Inn. IV. & Clemens VIII. suprà citati, & docent Augustinus, & Concilium Florentinum vt suprà vidimus. Ex quibus colligitur hanc vnctionem cum signo crucis in fronte confirmandi esse de essentiâ huius sacramenti. Vnde temerè Ledesma apud Suarez disp. 33. sect. 3. solùm putat esse de necessitate præcepti, non autem sacramenti, hanc vnctionem fieri in fronte, cùm per ipsum æquè fieri posset in quacunque corporis parte.

Innoc. IV. Clement VIII. Augustin. Concilium Florentin. *Ledesma.*

58. Tertiò probatur assertio ratione. In omnibus sacramentis, quæ in vsu consistunt, proxima materia, est actualis applicatio materiæ remotæ circa suscipientem sacramentum: vt quia materia remota Baptismi est aqua, proxima materia eiusdem est actualis ablutio baptizandi: Quia remota materia Extremæ-Vnctionis est oleum benedictum, proxima materia ipsius est vnctio eiusdem olei in præcipuis sensibus infirmi applicata. Igitur, quia remota materia Confirmationis est chrisma, proxima materia eiusdem erit vnctio eiusdem chrismatis in fronte confirmandi.

59. Quòd autem vnctio in fronte, & non *Vnctio in fronte solùm essentialis.* in aliâ corporis parte sit essentialis sacramento Confirmationis, constat primò ex perenni vsu & praxi Ecclesiæ fundatâ in authoritate Patrum & Conciliorum. Nam licet antiquitus confirmandus non solùm vngeretur in fronte, sed etiam in oculis, naribus, ore, & auribus, vt habetur apud Cyrillum Ierosolymitanum Catecheſi 3. & apud 6. Synodum *Cyrill. Ierosolymitan. 6. Synodus.* generalem Can. 95. siue ad quamcunque aliam Synodum Canones illi spectent, sola tamen vnctio frontis erat essentialis, reliquæ verò adhibebantur tanquam cæremoniæ accidentales. Secundò constat: quoniam vt Concilium Florentinum, & Augustinus docent, frons est sedes verecundiæ, in quâ militare signum accipit confirmandus, vt non erubescat Christi doctrinam etiam sanguine coram Tyranno profiteri. Voluit enim Christus regio signo crucis tanquam militari notâ suos Athletas insignire, vt depositâ omni erubescentiâ, libera fronte illum coram hominibus profiterentur.

Concilium Florentin. Augustin.

60. Ad complementum huius materiæ, vlteriùs superest indagare, an essentiale sit huic sacramento, vt ipso pollice dexteræ manus Pontificis, immediatè administretur: An etiam validè possit, quocunque alio digito etiam sinistræ manus administrari. Priorem partem approbare videtur vsus & praxis Ecclesiæ, quę in Pontificali præscribitur, in quo præcipitur, hanc vnctionem faciendam esse summitate pollicis dexteræ manus confirmantis. Verùm cum Suarez loco præcit. dicendum est, validè posse hoc sacramentum quouis digito siue dexteræ, siue sinistræ Pontificis manus confici. Fundamentum est: quia, siue hæc vnctio fiat dextera, siue sinistra manu, siue vno, siue alio digito, nihil derogat naturæ & essentiæ huius sacramenti.

Non est de essentia vt administretur pollice dexterę. *Suarez. Respondet negatiuè.*

61. Maior

Poſſet fieri inſtrumẽto. Suarez.

61. Maior difficultas eſt, an ea validè fieri poſſit medio aliquo intercedente. Negat Suarez. Mihi tamen affirmandum videtur. Et primùm certam puto valere, ſi fiat medio aliquo lineo vel goſſipino panno: non enim hoc obſtare videtur validitati ſacramenti: nam perinde eſt, ac ſi fieret ipſo Epiſcopi digito. Secundò probabile etiam cenſeo, hanc vnctionem fieri poſſe medio penicillo aut alio ſimili inſtrumento. Nam etiam per hunc modum ſaluantur omnia, quæ ſunt huic ſacramento eſſentialia. Nam per talem vnctionem verè & propriè diceretur Epiſcopus confirmandum inungere, & manum illi imponere: ſicut verè & propriè dicitur baptizare, qui medio inſtrumento baptizandum abluit. Neque alia manus impoſitio eſt huic ſacramento neceſſaria, quàm quæ requiritur & ſufficit ad ipſum confirmandum inungendum. Vnde ad Pontificale reſpondetur, illud tantùm ſub præcepto præſcribere, vt confirmandus debeat Pontificis pollice inungi.

SECTIO III.

Quænam ſit eſſentialis huius ſacramenti forma?

62. SAnctus Thomas 3. p. q. 72. art. 4. & cũ eo reliqui Scholaſtici in 4. diſt. 7. hanc aſſignant huius ſacramenti formã: *Signo te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis, In nomine Patris, Filij, & Spiritus ſancti:* Quam etiam amplectuntur recentiores Theologi: eamque expreſsè tradunt Concilium Florentinum in decreto de inſtructione Armenorum, & Catechiſmus Romanus: & habetur in Pontificali Romano. Probatur hæc communis ſententia primò: Forma ſacramenti exprimere debet naturam ipſius ſacramenti: ad hoc enim adiuncta ſunt verba ſacramentis, vt clariùs explicent, quod ſacramenti natura continet. Vnde nec forma continere debet verbum, quod non explicet aliquid pertinens ad ſubſtantiam ſacramenti; nam hoc ipſo huiuſmodi verbum non conſtitueret eſſentialiter formam, ſine quo adhuc confici poſſet ſacramentum: neque ſacramentum continere debet aliquid ſubſtantiale, quod per formam non exprimatur, alioqui talis forma non eſſet ſufficiens. Quod autem hæc forma exprimat naturam ſacramenti confirmationis probatur: nam hoc ſacramentum eſt militare quoddam ſignum, quo Chriſtianus adſcribitur in militiam Chriſti, impreſſum ſub peculiari materiâ, denotante animi robur & firmitatem, quæ ad Chriſti fidem tuendam ſuſcipienti confertur. Ergo ipſius natura conſiſtit in ſuſceptione ſigni crucis, quod eſt militaris nota, ſub quâ omnes fideles ſub Chriſto militant, impreſſi ſub materiâ chriſmatis, quæ naturâ ſuâ apta eſt denotare animi robur & firmitatem, quæ in hoc ſacramento ad pugnandum contra tyrannicos conſultus datur. Igitur ipſius forma exprimere debet tam crucis ſignum, quàm proximam materiam, ſub quâ, & per quam imprimitur, quæ eſt ipſa chriſmatis vnctio. Quia verò hoc robur, quod in hoc ſacramento datur, principaliter ordinatur ad profitendam Chriſti fidem; potiſſimum autem Chriſtianæ fidei miſterium eſt glorioſiſſima Trinitas, expreſſio huius myſterij erit eſſentialis formæ huius ſacrrmenti, quod eſſentialiter ordinatur ad profeſſionem huius miſterij, tanquam principalis obiecti noſtræ fidei, non minùs quam ſacramentum Baptiſmi, cuius hoc eſt complementum.

63. Secundò probatur explicando principales partes huius formę. Nam per ly *ſigno te ſigno crucis*, exprimitur militaris nota, quam confirmandus à Pontifice accipit in fronte, in qua eſt ſedes verecundię & audaciæ. Per ly *Confirmo te chriſmate*, ſignificatur materia, ſub quâ, & per quam crucis ſignum datur, quæ de ſe idonea eſt denotare internum animi robur & firmitatem. Nam ſicut chriſma ex oleo & balſamo confectum roborat & conſolidat corpus: ita de ſe aptum eſt ſignificare animi robur & firmitatem. Præterea verbum *confirmo*, non ſolùm denotat externam vnctionem, ſed etiam internam animi firmitatem. Per ly *ſalutis*, indicatur animi ſanctitas, quæ per hoc ſacramentum confertur. Per reliqua verba exprimitur principale obiectum fidei, ad quod tuendum confirmandus accipit hoc militare vexillum vnà cum interioribus armis gratiæ & fortitudinis.

Bellarmin.

64. Bellarminus cit lib. 2. de ſacramento confirmationis cap. 10. opinatur, verba illa, *chriſmate ſalutis*, non eſſe eſſentialia: tum quia includuntur in ipſo verbo *Confirmo:* nam ſicut non dicitur *Baptizo te aquâ*, eò quòd hæc includitur in ipſo verbo *Baptizo:* ita neque dicitur eſſentialiter, *Confirmo te chriſmate ſalutis*, eò quòd hæc includuntur in ipſo verbo *Confirmo*, quod idem ſonat, atque *vngo*. Tum quia hoc ſatis exprimitur actione ipſa vngendi. Tum demum quoniam hæc non reperiuntur in quodam ordine antiquo Romano, quem citat Alcuinus.

Quæ voces in aſſignata forma non ſunt de eſſentia eius.

65. Oppoſitum communis eſt inter Doctores, eò quòd per illa verba exprimatur materia proxima huius ſacramenti, quæ eſt chriſma, ſeu chriſmatio: in omni autem ſacramento debet per formam exprimi proxima materia ſacramenti. Quare potiùs putarem in hac forma non eſſe de eſſentiâ nomen illud *ſalutis*, cùm non ſit neceſſarium, per formam explicitè ſignificari effectum ſacramenti, vt patet in ſacramento Baptiſmi, cuius forma explicitè non exprimit animi munditiem, ſed tantùm implicitè quatenus exprimit proximam materiam, quæ animi ablutionem & regenerationem denotat. Pari modo in hoc ſacramento explicitè exprimi poſſet ſola materia, quæ eſt chriſma, eoque mediante implicitè animi ſalus, abſque alio nomine eam expreſsè ſignificante. Simili modo nec videtur ne-

tur necessarium nomen *signo*, sed sat esset solùm verbum *signote cruce.*

Ad Bellar. 66. Ad argumenta Bellarmini. Ad primum negandum est *Chrisma salutis* includi in verbo *Confirmo:* nam hoc indifferens est ad significandum tam hanc, quàm quamcunque aliam materiam, quæ de se idonea esset ad denotandum animi robur & firmitatem. Nec est per ratio de verbo *Baptizo*, quod per se determinatum est ad ipsam aquæ ablutionem significandam: Vnde superfluè omninò poneretur aqua.

67. Ad secundum negandum est sufficere exercitam ipsam actionem vngendi, absque aliquo verbo illam exprimente: alioqui neque in sacramento Baptismi opus esset verbo *baptizo*, cùm etiam per ipsam exercitam actionem abluendi exprimatur proxima materia Baptismi. Ratio verò est: quia verba adiuncta sunt sacramentis, vt explicitè significent ipsorummet operationes.

68. Ad tertium dicendum, non omnia, quę de sacramentorum formis habemus, reperiri scripta apud Ecclesiasticos Authores, sed multa solùm oretenus ad nos deuenisse, iuxta illud Pauli 1. ad Thess. 2. *Tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per Epistolam nostram.* Rationem huius rei indicant Dionysius de Ecclesiastica Hierarchia circa finem, & Innocentius I. in Epist. 1. cap. 3. quia nimirum non audebant antiqui Patres mysteria nostrę Religionis omnia scripto vulgare, ne à gentilibus irriderentur.

1. Ad Thess 2.

Dionysius. Innoc. I.

69. *Obijcies* primò. Etiam per Baptismum homo adscribitur in militiam Christi: sed in Baptismo nulla fit mentio de consignatione crucis: ergo neque fieri debet in hoc sacramento. Resp. negando maiorem: non enim per Baptismum homo adscribitur in militiam, sed in familiam Christi. Vnde necesse non est, vt in Baptismo fiat expressa mentio consignationis crucis, quę est militare signum, sub quo militant milites Christi. Huc

S. Thomas. reuocatur responsio S. Thomæ cit. quæst. art. 4. ad 3. dicentis, ideo in Baptismo non fieri mentionem crucis, quia Baptismus est regeneratio spiritualis, per quam homo primò incipit sibi spiritualiter viuere: Confirmatio verò est militare vexillum, quo Christianus armatur ad pugnam spiritualem: vnde in hoc fieri debuit expressa mentio militaris signi, quod confirmatus accipit militaturus Christo.

70. *Obijcies* secundò. Superfluũ est alterutrum verbum *signo*, vel *confirmo:* cùm vnum tantùm è duobus sufficiat. Resp. negando antecedens: Nam vtrumque est necessarium, Alterum ad exprimendum æternum signum Crucis; Alterum ad internum robur & fortitudinem animi. Dices. Posset vno verbo vtrumque significari, si hoc modo dicatur: *Signo te cruce, & chrismate:* vel *confirmo te cruce & chrismate.* Resp. negando antecedens: nam prior modus etsi exprimat externum signum crucis, non tamen exprimit internum animi robur & fortitudinem. Posterior etsi exprimat crucem, vt res quædam est, non tamen exprimit illam, vt actio ministri est. Nam verbum *confirmo* propriè non significat externam actionem, quâ Pontifex cruce confirmandum consignat, sed potiùs virtutem & effectum, qui ex tali consignatione in confirmando causatur.

71. Et hæc quidem pro explicatione sententiæ communis, quam & ego ipse olim secutus sum. Verùm vbi in Græcorum formam incidi, eamque diligenter examinaui, non possum ampliùs huic communi sententiæ assentiri. Est autem Græcorum forma vt in eorum Rituali habetur σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου: quod Latinè signum, seu sigillum, vel signaculum doni Spiritus sancti significat. Hanc autem formam esse validam primò colligitur ex ipsius antiquitate, nam ea traditur à sexta Synodo Generali Canon. 95. his verbis: *Sancto primùm chrismate inungentes & frontem, & oculos, & nares,, & os, & aures: consignantes autem dicimus, signaculum doni Spiritus sancti.*

Forma Confirmationis Græcorum.

6. Synodus Generalis.

72. Secundò cùm hæc forma sit Concilio Florentino multò antiquior, vtpote cuius expressa mentio fit in præcitata sexta Synodo, quæ celebrata est 750. circiter annis ante ipsum Concilium Florentinum: cumque in hoc Concilio, quod congregatum fuit ad vniendam Ecclesiam Græcam cum Latina, nulla mota sit de hac forma Græcorum controuersia, cùm tamen, tam de forma Baptismi, quàm de materia Eucharistiæ, de quibus nonnulla inter Græcos & Latinos controuersia erat, & mota, & decisa sit quæstio, manifestum signum est, hanc formam tanquam validam approbatam & receptam fuisse in hoc Concilio.

Concilium Florentin.

73. Tertiò. Neque Innocentius IV. neque Clemens VIII. in peculiaribus Bullis de vnione inter Græcos & Latinos vllam mentionem faciunt de hac forma Grecorum, sed illam potiùs vt validam supponentes, prohibent solùm, ne hoc sacramentum administretur à puris Presbyteris, vti mos erat apud Grecos, sed tantùm ab Episcopis, ad quos tanquam ad ordinarios ministros huius sacramenti administratio spectat. Quin Clemens ipse VIII. specialiter in prædicta Bulla huius formę Græcorum meminit, eamque vt validam supponit: Dum enim initio Bullæ prohibet, ne Græci Presbyteri Baptizatos chrismate in fronte consignent, iubet Presbyteros baptizantes omittere quædam verba, *Vbi habetur*, inquit, *forma huius consignationis:* atqui apud Græcos non alia forma huius sacramenti habetur, quàm quę à nobis suprà relata est: ergo dum Pontifex illam appellat formam huius sacramenti, approbat vt validam.

Innoc. IV. Clemens VIII.

74. Confirmatur: nam si illam saltem vt dubiam iudicasset, debuisset prescribere, vt per illam confirmati, iterum essent saltem sub conditione confirmandi: vti ibidem prescribit esse sub conditione reconfirmandos infantes Græcos à Græcis Presbyteris baptizatos, eò quòd hi soleant vnà cum Baptismo

etiam sacramentum confirmationis conferre. Cùm igitur in hac Bulla Pontifex dogmaticè instruat Græcos de essentiali ritu administrandi sacramenta, in quo debeant cum Latina Ecclesia conuenire, debuisset hoc dubium in forma Græcorum tollere, si illam vt dubiam iudicasset, vti fecit in eodem sacramento à puro Presbytero collato: alioqui defuisset in substantialibus sacramentorum, de quibus in hac Bulla Pontifex Græcos instruit.

75. Quartò probatur ratione: quoniam, vt disp. 2. sect 4. de materia Ordinis ostendimus, ad formam sacramenti sufficit vt implicitè tantùm naturam sacramenti significet, vt possit vnà cum materia determinatè illam exprimere. Atqui hæc forma Græcorum implicitè saltem naturam huius sacramenti significat: nam per signaculum doni Spiritus sanctus exprimitur natura huius sacramenti, quæ est animum roborare contra Tyranni insultus, & simul coniuncta cum externo symbolo vnctionis determinatè exprimit illud. Subintelligitur autem in hac forma Græcorum vel imperatiuum verbum, *Accipe*, vel substantiuum verbum *est*.

76. Tandem dum hæc scribo Viennæ Austriæ refertur mihi per binas litteras R. Patris Antonij Casilij è Societate Iesv, controuersiam hanc decisam esse Romæ à noua congregatione erecta à Sanctissimo Papa Vrbano VIII. super Euchologium examinandum. Dum enim examinatores venerunt ad discussionem formæ huius sacramenti, censuerunt illam esse validam, ac proinde nihil in ea immutandum, sed imprimendam, vti hactenus fuit.

Vrbanus VIII.

77. Ex his infertur, in forma Latina hoc sacramentum perfici ante expressionem diuinarum personarum: cùm talis expressio in forma huius sacramenti non sit essentialis. Nec est eadem ratio de forma Baptismi: quia cùm per Baptismum homo primò renascatur ad fidem, debet ipsius principale mysterium ei explicitè proponi vt credendum. Per confirmationem autem cùm homo iam supponatur ad fidem renatus, & ad Religionem Christianam admissus per explicitam diuinarum personarum professionem, non est amplius earundem diuinarum personarum expressa professio necessaria.

78. Vnde ad authoritatem Concilij Florentini, Catechismi, & pontificalis Romani, nec non Theologorum, qui in sacramento confirmationis expressam requirunt diuinarum personarum inuocationem, dicendum est, eam tantùm requirere sub præcepto, & quidem solùm in Ecclesia Latina. Alioqui, non posset Ecclesia Latina permittere, vt Græci hoc sacramentum administrarent absque expressa inuocatione diuinarum personarum, vti non permittit, vt absque expressa inuocatione earundem administretur sacramentum Baptismi.

Concilium Florentin. Catechismus.

79. Vna supereſt hic difficultas: quoniam hinc sequeretur validè etiam conferri posse Baptisma sub hac forma: *Ablutio animæ in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Verùm neganda est sequela: tum quia forma Baptismi determinata est quoad speciem ab ipso Christo, vt habetur Matth. vlt. formam autem confirmationis non habemus quoad speciem à Christo determinatam: probabile namque est, vti de formis & materijs sacramenti ordinis diximus, illam determinatam tantùm fuisse genericè sub ratione signi implicitè saltem expressiui naturæ huius sacramenti. Tum quia maior est ratio, vt potiùs in Baptismo exprimatur persona baptizata, quàm in confirmatione persona confirmata: quia cùm Baptismus per se sit emundatiuus subiecti à peccato, debuit exprimi subiectum quod emundatur. Sicut, quia sacramentum Pœnitentiæ per se est emundatiuum subiecti à peccato, debet etiam exprimi subiectum, quod à peccato emundatur. Sacramentum autem confirmationis, cùm per se non sit emundatiuum subiecti à peccato, sed roboratiuum animi, potiùs exprimi debuit principalis author roboris, qui est Spiritus sanctus: sicut quia author & subiectum peccati est persona, quæ baptizatur, & confitetur, debuit in his duobus sacramentis subiectum exprimi.

Matth. vlt.

SECTIO IV.

Quos effectus hoc sacramentum confirmando conferat?

80. Dico primò. Hoc sacramentum imprimit in animâ confirmandi characterem spiritualem indelebilem distinctum à charactere baptismali, quâ peculiari notâ confirmatus insignitus adscribitur in militiam Christi. Assertio est de fide definita tam in Concilio Florentino in decreto de vnione Armen. §. *Quinto*, quàm in Tridentino sess. 7. Can. 9. de Sacramentis in genere. Et constat ex ipsius initerabilitate: Etenim sacramenta, quæ characterem imprimunt, ritè semel suscepta ampliùs iterari non possunt, cuiusmodi sunt Baptismus, Ordo, & confirmatio. Cùm enim character, quem hæc sacramenta in anima imprimunt, sit indelebilis, semel impressus semper perseuerat: proinde sacramenta, quæ illum imprimunt, ritè semel suscepta, iterari non possunt. Quòd autem hoc sacramentum sit initerabile constat tum ex illis verbis Pauli ad Hebr. 6. *Non rursum iacientes fundamentum Pœnitentiæ ab operibus mortuis, & Fidei ad Deum, Baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum.* Per manuum autem impositionem testibus Chrysostomo homil. 9. Ambrosio, Anselmo, & alijs intelligitur sacramentum confirmationis, quod semel iactum iterari non potest: tum ex Concilio Toletano VIII. Can. 7. vbi Concilium apertè docet sanctum chrisma semel collatum repeti non posse tum ex Concilio Florentino,

Concilium Florentin. Tridentin.

Ad Heb. 6.

Chrysost. Ambrosius. Anselmus.

Concilium Toletanum. Concilium Florentin. Tridentin.

& Trident.

& Trid. sess. 7. de sacram. in genere can 9. Quæ expressè definiunt sacramentum Confirmationis quemadmodum Baptismi & ordinis iterari non posse.

Characterè Confirmationis distinctum esse à baptismali.

81. Quòd autem character Confirmationis sit distinctus à charactere baptismali, patet: nam sicut confirmatio est distinctũ sacramentum à Baptismo, ita & distinctum imprimit characterem. Sicut quia ordo est distinctum sacramentum à Baptismo & Confirmatione, distinctum ab illis imprimit characterem. Confirmatur: nam character baptismalis nullum alium supponit in subiecto characterem, estque primâ ianua ad reliqua omnia sacramenta: character verò Confirmationis supponit baptismalẽ: & ad reliqua sacramenta necessarius non est. De naturâ huius characteris plura dicta sunt suprà disp. 7.

82. Dico 2. Sacramentum Confirmationis præter spiritualem characterem causat in animâ susceptientis augmentum gratiæ habitualis, simul cum peculiaribus auxilijs opportuno tempore dandis ad Christi fidem fortiter & constanter profitendâ. Assertio hæc est etiam de fide ex illâ generali regulâ à Concilio Florentino loco proximè citato, & Tridentino sess. 7. can. 5. de sacramentis in genere expressè tradita, quòd sacramenta nouæ legis continent gratiam, quã significant, eamque obicem non ponentibus conferunt. Atqui Confirmatio est verum sacramentum à Christo institutum, vt sect. 1. probatum est: ergo gratiam, quã significat, continet eamque obicem non ponenti confert.

Concilium Florentin. Tridentin.

83. Dixi *augmentum gratiæ*: quia cùm hoc sacramentum per se non sit institutum ad delenda peccata, sed ad roborandum animum, eumque ad spiritualem pugnam armandum, per se non confert primam gratiam, sed eam supponit, & suppositam auget. Quo fit, vt hoc sacramentum per se requirat statum gratiæ: vnde non potest adultus licitè ad illud accedere cũ conscientiâ peccati mortalis. Quamuis in eo casu peccator characterẽ acciperet, quia hic non pugnat cum peccato, sed solùm requirit in subiecto virtualem, & interpretatiuam voluntatem suscipiendi sacramentum. Cæterùm non tenetur confirmãdus per confessionem, sed sufficit per contritionem, ad hoc sacramentũ dignè suscipiendum se præparare, vt docet Pontificale Rom. de hoc sacramento, quod commune est reliquis sacramentis, præter quam sacramento Eucharistię, quod peculiari decreto Concilij Tridentini sess. 13. cap. 7. & can. 11. ad dignam præparationem prærequirit sacramentalem confessionem. An autem interdum hoc sacramẽtum per accidens conferat primam gratiam remissiuam peccati, disputatum est suprà disp. 4. de causalitate sacramentorum sect. 4.

Non potest adultus licitè accedere cum peccato mortali.

Concilium Trident.

84. Tandem quòd hoc sacramentum præter augmentum gratiæ habitualis peculiaria conferat auxilia opportuno tempore danda ad fidem Christi constanter defendendam, constat ex fine, propter quem hoc sacramentum à Christo institutum est, qui est ad ipsius fidem tuendam. Omne autem sacramentum præter gratiam habitualem, confert peculiare auxilium, quæ dicitur gratia sacramentalis, ad melius, faciliusque consequendum finem, propter quem est institutum. Cùm igitur hoc sacramentum ex ordinatione Christi institutum sit ad Christianam religionem tuendam, præter augmentum gratiæ habitualis confert peculiaria auxilia suo tempore danda ad hunc finem faciliùs consequendum.

Maior emne gratiam cõferat hoc sacramentũ quàm Baptismus.

85. Controuersia est inter Doctores, an maiorem gratiam conferat hoc sacramentum, quàm baptismus. Affirmant aliqui, eò quòd in hoc sacramento datur plenitudo, in baptismo autem prima gratia. Negant alij, eò quòd in baptismo homo regeneratur in Christo, remittaturque omnis culpa & pœna; verùm neutra opinio certò definiri potest, cùm tota res pendeat ex voluntate Christi, quæ quoad hanc partem nobis reuelata non est: & Patres non magis pro vna quàm pro alia sententia citari possunt.

SECTIO V.

Quodnam subiectum sit huius sacramenti capax?

86. Svppono 1. solùm hominem viatorem esse capacem huius sacramenti, ex illa generali regula, quòd omnia sacramenta instituta sint pro hominibus viatoribus, eò quòd soli homines viatores sint capaces nouę gratiæ, eiusque accrementi. Suppono 2. solos homines baptizatos esse capaces eiusdem sacramenti, cùm baptismus sit ad reliqua sacramenta necessariò requisitus.

Omnis homo capax huius sacramenti.

87. Dico 1. Omnis homo baptizatus viator, siue infans, siue adultus, siue vir, siue fœmina, siue rationis capax, siue amens, capax est huius sacramenti. Fundamentum est: quia omnis homo baptizatus est capax effectus huius sacramenti; ergo & ipsius sacramenti: qui enim est capax effectus sacramenti, est capax sacramenti, nam sacramentum est propter effectum. Antecedens verò probatur: nam effectus huius sacramenti est character & augmentum gratię: ad hæc autem conferenda sufficit in paruulo (& eadem ratio est de perpetuo amente) sola voluntas Christi: in adulto verò ad characterem sufficit, sola voluntas virtualis & interpretatiua suscipiendi sacramentum: ad augmentum verò gratiæ, præter hęc requiritur status gratię. Sed quiuis baptizatus adultus habere potest virtualem & interpretatiuam voluntatem suscipiendi hoc sacramentum, si nimirum vel semel illam habuit, & nunquam illam retractauit; vel etiamsi illam nunquam explicitè habuit, habuit tamen implicitè, hoc ipso quod habuit voluntatem sui spiritualis profectus. Vnde dari potest perpetuò amentibus & moribundis, etiamsi illud antea non petiuerint; nec non ijs, qui in a-

mentiam inciderunt, modò certò non cõstet, illos ante amentiam fuisse in statu peccati.

88. DICO 2. Expedit, vt hoc sacramentum non conferatur infantibus, sed ratione vtentibus, saltem quando primò ad vsum rationis perueniunt. Hanc assertionem amplectitur Pius V. in Catechismo ipsius iussu edito. & Probatur tum propter meliorem subiecti dispositionem: tum maximè, ne propter ignorantiam hoc sacramentum iteretur.

Pius V. Catechismus Rom.

SECTIO VI.

Quisnam sit ordinarius minister huius sacramenti?

89. DE fide est, ordinarium ministrum huius sacramenti esse solùm Episcopum, vt expressè definitur in Concilio Florentino, & Tridentino sess. 7. Can. 3. de Confirmatione, idque apertè docent PP. qui solis Episcopis confirmandi munus tribuunt. Dionysius de Ecclesiastica Hierarchia cap. 4. p. 3. vbi ministrum huius sacramenti assignat Pontificem: *Vnguentum*, inquit, *iactibus in crucem formatis infundens Pontifex*. Clemens Romanus lib. 3. Apostolic. Constit. cap. 16. loquens de baptismi ministro: *tu*, inquit, *Episcope aut Presbyter tuus, qui sub potestate tua est, facta super eos nominatim sacra inuocatione Patris, & Filij, & Spiritus sancti baptizabis*. dum verò chrismatis ministrum assignat: *Postea*, inquit, *Episcopus baptizatos vngat*. Et cap. 20. assignans munia Presbyteri: *Presbyter*, ait, *tantummodo doceat, offerat, baptizet, benedicat populo*: Nunquam autem illi tribuit officium confirmandi. Fabianus in sua decretali ad solos Episcopos supponit munus conficiendi chrisma pertinere. Melchiades in sua Epistola decretali ad Episcopos Hispaniæ, respondens ad interrogationem sibi factam, ita scribit: *de his verò super quibus rogitastis vos informari, id est, vtrum maius esset sacramentum, manus impositio Episcoporũ, an baptismus: scitote, vtrumque magnum esse sacramentum: Et sicut vnum à maioribus fit, id est à summis Pontificibus, quod à minoribus perfici non potest, ita & maiori veneratione venerandum, & tenendum est*. Hæc Melchiades. Innocentius. I. ad Decentium cap. 3. sic habet: *de consignandis verò infantibus manifestum est, non ab alio, quam ab Episcopo fieri licere*. Quod probat non solùm Ecclesiastica consuetudine, sed etiam exemplo Apostolorum Petri & Ioannis, qui vt legitur 8. Act. Apostolorum, missi sunt ad confirmandos, baptizatos à Philippo. Leo I. Epistola 88. ad longum probat, solis Episcopis conuenire, chrisma conficere, eoque baptizatorum frontes signare: Expressè id etiam presbyteris prohibent Concilium Toletanum I. Can. 20. & VIII. Can. 7. Quod ipsum etiam reliqui PP. Concilia, & Canones faciunt & specialiter Innocentius IV. & Clemens VIII. in proprijs bullis.

Conc. Flor. Trident. *Dionysius* *Clemens Romanus.* *Fabianus.* *Melchiades* *Innoc. I.* *8. Act. Leo I.* *Concil. Toleta. 1. & 8* *Innoc. IV. Clemens 8.*

90. Quæ veritas fundamentum habet in scriptura: nam Act. 8. dicuntur Hierosolymis in Samariam missi Petrus & Ioannes ad confirmandos eos, qui baptizati erant à Philippo. Erat autem hic vnus è septem illis Diaconis ab Apostolis electis Act. 6. vt ex communiori PP. sententia docet Lorinus in 8. caput Act. Porrò nulla reddi potest ratio, cur potiùs Apostoli, & non alij, vel ipsemet Philippus, qui eos baptizauerat, hoc sacramentum contulerint, nisi quia sõli Apostoli tunc erant Episcopi: proinde ad eos tantùm tanquam ad ordinarios ministros spectabat hoc munus baptizatos confirmandi. Ratio huius veritatis sumitur ex institutione Christi. Congruentia est: quia per hoc sacramentum homo adscribitur in militiam Christi in militiã autem adscribere nõ est cuiuscunque sed exercitus ducũ, quales in exercitu Ecclesiastico sũt Episcopi, qui Apostolis succedũt.

91. Contra hanc veritatem non modò sentiunt Hæretici nostri temporis secuti Wicleffum, sed etiam Armacanus lib. 11. Armenicarum, quæst. cap. 4. à quo teste Waldensi lib. 2. de sacram. c. 114. Wicleffus suam hæresim hausit: autumant enim hoc esse cõmune Episcopis cum sacerdotibus. Ex dictis.

Armacanus *Wicleffus.* *Waldensis.*

92. Infertur 1. Nullum fore sacramentum à simplici sacerdote collatum: quia cùm ex institutione Christi ordinarius minister ipsius sit Episcopus, à quocunque inferiori collatum, erit inualidum. At, inquies, minister est causa extrinseca; ergo non potest irritare sacramentum, si cæteroqui omnia intrinseca adhibeantur. Sed contrà, quia licet sit causa extrinseca, est tamen necessariò requisita ex voluntate Christi: sicut est etiam causa extrinseca Presbyteratus, qui tamen ab alio quàm ab Episcopo collatus, est irritus.

93. Infertur 2. A quolibet Episcopo, etiam hæretico, & degradato hoc sacramentum collatum esse validum. Est constans & communis Doctorum sententia. Ratio est: quia ad hoc sacramentum ministrandum, non requiritur nisi debita materia & forma, applicata à ministro habente ordinem Episcopalem. Sed per hæresim vel degradationem Episcopus non amittit ordinem Episcopalem, cùm hic pendeat à Christo, qui per nullum peccatum tollitur, aut impeditur, quo minus validè, esto non licitè, Episcopales functiones exerceat, vt expressè definit Tridentinum de quolibet peccato sess. 7. Can. 12. de sacramentis in genere.

A quocunq; Episcopo collatum hoc sacramentum validum est *Conc. Trid.*

94. Maior controuersia supereſt, an saltem per dispensationem possit simplex sacerdos validè hoc sacramentum ministrare. Quam controuersiam expediuimus disp. 7. sect. vlt. in qua cum communiori sententia docuimus, posse per dispensationem solius Papæ, non autem alterius inferioris Prælati administrationem huius sacramenti simplici sacerdoti committi. Quam sententiam approbat Concilium Florentinum, dum in decreto de vnione Armen. admittit fuisse aliquando per Apostolicæ sedis authoritatem ex rationabili & validè vrgente causa dispensatum, vt simplex sacerdos confirmationis sacramentum administraret.

Conc. Flor.

De Augustissimo EVCHARISTIÆ SACRAMENTO.

DISPVTATIO XIV.

De existentia Eucharistiæ.

SECTIO PRIMA.

Quibus argumentis probatur realis præsentia corporis & sanguinis Christi in hoc Sacramento?

1. Disputaturus de Augustissimo Eucharistiæ sacramento, præmittam eius existentiam vt præambulam ad ea, quæ dicenda sunt. Consistit autem hæc in reali præsentia corporis & sanguinis Christi Domini sub speciebus panis & vini, quæ quoniam fide tenetur, ijs dumtaxat erit argumentis probanda, quæ illam faciunt euidenter credibilem, ad hoc vt si humanus intellectus obiecti veritate, quæ non videtur, conuinci non possit, saltem conuincatur euidentia ipsa credibilitatis, quòd illud sit à Deo reuelatum, proinde falsum esse nequeat, cùm nequeat Deus falsum reuelare. Porrò argumenta, quibus res fidei comprobantur, ex triplici eruuntur fonte, Ex scriptura, ex traditione, ex Ecclesiæ authoritate.

Existentia Eucharistiæ.

Probatur ex Scriptura.

2. Probatur 1. Ex Scriptura, in qua nulla veritas manifestiùs exprimitur, quàm hæc, vt falsò dixerit Caietan. 3. p. quæst. 75. art. 1. illam non posse ex solo testimonio Scripturæ, absque Ecclesiæ authoritate, euidenter probari: quamuis cordatiùs postea idem Author in opusculo de Cœna Domini asseruerit, hanc veritatem colligi ex verbis Euangelicis, vt testatur Sotus in 4. dist. 9. qu. 2. art. 1.

Caietanus.

Sotus.

3. Primò igitur hanc veritatem tradidit Christus Ioan. 6. vbi occasione capta ex illo miraculo, quo quinque panibus multa hominum millia satiauit, primùm eos ad fidem sui adhortatur; tum à fide sui, transitum facit ad corpus suum in hoc sacramento dandum; & quòd ibi Christus non loquatur tantùm de manducatione spirituali per fidem, vt hæretici contendunt, Constat 1. quia comparat & prefert se Mannæ, quæ typus fuit huius sacramenti: non præferret autem se Mannæ, si vel hoc esset tantùm signum corporis sui, vel de sola fide loqueretur, quia etiam Patres, qui Manna manducarunt, in Christum crediderunt. 2. quia loquitur in futuro: *Panis*, inquit, *quem ego dabo, caro mea est:* vtpote, quia nondum hoc sacramentum instituerat: cùm autem de fide loquitur, non in futuro, sed in præsenti, vel præterito loquitur, quia obiectum fidei semper est præsens. 3. Si de sola manducatione per fidem loqueretur, sat Christo fuisset, dicere, nisi meipsum manducaueritis: Cùm autem distinguat carnem & sanguinem per modum cibi & potus, quis dubitet mysterium hoc designasse? cùm fides non aliter credat carnem, aliter sanguinem. Huc faciunt illæ ipsæ explicitæ confirmationes: *Caro mea verè est cibus: Sanguis meus verè est potus:* nempe ad excludendum cibum metaphoricum, qui sola fide manducatur. 4. Hoc ipsum efficaciter confirmat scandalum Iudæorum, qui de manducatione corporali Christi verba intelligentes dixerunt, *Durus est hic sermo, quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Cùm tamen Christus, si de spirituali manducatione per fidem loquutus fuisset, facilè hoc scandalum sedare potuisset, dicendo, non de manducatione corporali, sed spirituali per fidem hoc esse intelligendum. Vnde tantùm abest, vt Christus in hoc sensu traditam doctrinam explicarit, vt illam in priori sensu iureiurando confirmarit. 5. Euangelista Ioan. alioqui in mysterijs Fidei, præsertim quæ in

Ioan. 6.

Non manducari Christum tantùm per fidem.

vltima cœna peracta sunt, diligentissimus, de hoc ne verbum quidem, quia nimirum de illo egerat hoc cap. 6. Quod etiam notauit *Augustin.* Augustinus lib. 3. de consensu Euangelistarum cap. 1. alioqui dicendum esset, præcipuum mysterium nostræ fidei ab eo fuisse prætermissum. Et sanè necessarium fuit, vt Apostoli, priusquam tantùm sacramentum è manibus Christi in vltima cœna sumpturi essent, *Matth. 26.* à Christo instruerentur, ne, vt in 26. Matt. adnotauit Chrysost. cùm postea audituri erant: *Accipite & manducate: hoc est Corpus meum*: turbarentur, sicut turbati fuerant Ioan. 6. cùm primùm hoc mysterium audierunt. 6. Sequeretur, nusquam de hoc mysterio præceptum extare, nullibi eius excellentiam & vtilitatem à Christo explicatam, vt de Baptismo præstitit. Nam in vltima cœna solùm illud instituit. Adde, omnes Catholicos scriptores, quotquot vel ex professo in Ioannem scripserunt, vel obiter in hunc locum inciderunt, vnanimi consensu hunc locum de Eucharistia intellexisse, paucis exceptis, qui potius, vt facilius ad Lutheranos responderent, ex hoc loco probare contendentes laicam communionem sub vtraque specie, dixerunt, hîc non agi de manducatione sacramentali.

Matth 26. Marc. 14. Luc. 22. 4. Secundò hæc veritas exprimitur Matt. 26. Marci 14. Luc. 22. his verbis: *Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus:* quæ verba adeo visa sunt Luthero clara, vt cùm maximè propensus esset ad hoc sacramentum negandum, ingenuè fassus sit, se non posse tã manifesto testimonio Christi repugnare, qui, vt testatur in suo illo opere de abrogãda Missa, longam de hac re disputationem habuit cũ dęmone, qui sophisticis argumentis contendebat, Christum non adesse sub sacris speciebus, à quo tamen, vt ipsemet *Lutherus* testatur, conuinci non potuit. Et sanè si ipsimet Hæretici interrogarentur, quibusnam verbis Christus vti potuisset ad realem suam præsentiam in hoc sacramento significandam, certè fateri debent, non potuisse clarioribus expressioribusque quàm, quibus de facto vsus est. aut igitur negent, hoc fieri potuisse, quod plerique non audent, nisi pauci quidam *Caluinus.* cum Caluino; aut concedant oportet, hoc factum esse, conuicti tam manifesto testimonio Christi.

1. Ad Corinth. 11. 5. Tertiò hanc veritatem confirmat Paulus 1. ad Corinth. 11. quam & testatur, se accepisse à Domino; & ad tam sancti panis & calicis sumptionem docet, necessariam esse sui probationem, quæ probatio, vt declarat *Tridentin.* Trid. sess. 13. cap. 7. in eo consistit, vt nullus mortalis peccati conscius, quamtumuis sibi contritus videatur, absque præuia sacramentali confessione ad hoc sacramentum accedat. At quid opus tanta præparatione, ô Paule, ad inane frustulum panis sumendum? ad symbola fidei, quibus Christi corpus repræsentatur, cum debita veneratione sumenda, *Caluinus.* inclamat Caluinus: ergo eadem præparatione opus erit ad imagines Christi dignè venerandas. Et sanè si sola fide Christi corpus in hoc sacramento manducatur, quid opus tanta præparatione? cùm fides exerceri possit etiam cum conscientia peccati mortalis?

Variæ hæreticorum explicationes. 6. Sed audiamus Hæreticos Christi verba explicantes. 1. pronomen *Hoc*, explicant aduerbialiter, pro *Hîc*, vt sensus sit, *hîc sedet Corpus meum:* digna Hæreticis expositio, ridenda magis, quàm impugnanda: Ecquis rem oculis præsentem, cuiusmodi erat Christi corpus Apostolorum prospectui, digito videndam commonstret?

7. Secundò. Explicant verbum *est*, pro significat: siquidem familiare, inquiunt, erat Christo, vti verbo substantiuo, pro significatiuo, Ioan. 15. *Ego sum vitis vera, vos palmites: Pater meus agricola est.* *Ioan. 15.*

8. Alij non in verbo, *Est*, sed in nomine, *Corpus*, tropum fingunt, vt nimirum hac voce non significetur corpus Christi naturale, sed aut mysticum discipulorum, aut signum & figura veri corporis Christi.

9. Alij demum pronomen, *Meum*, exponunt possessiuè, vt sensus sit, *hoc*, ostenso pane, *est Corpus meum*, id est, à me creatum.

10. Sed hæc duo postrema commenta apertè refellunt verba subsequentia, *quod pro vobis tradetur: qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum:* atqui non corpus, & sanguis Apostolorum; non panis à Christo creatus, sed corpus, & sanguis Christi pro nobis traditum, & effusus est in remissionem peccatorum.

In testamẽtis & legibus nulla metaphora. 11. Reliqua verò falsa esse, inde constat: quoniam etsi interdum licitum sit, vti metaphoris, in testamento tamen, legibusque condendis, nunquam licet, ne tropis & metaphoris mens testatoris, legislatorisque in dubium reuocetur. Christus autem in vltima cœna leges condebat vniuersales sacramentorum pro tota Ecclesia, suique testamentum faciebat, in quo vltimam suam voluntatem declarauit: ergo tanquam sapientissimus legislator verbis vsus est proprijs, ne in dubium reuocari posset eius mens, vt in alijs sacramentis & legibus præstitit: quam regulam sępe Augustinus 3. de doctrina Christiana c. 10. *Augustin.* docet, seruandam in diuino sermone, vt ad morum honestatem, vel ad fidei veritatem referatur.

Quæ verba in Scriptura metaphorica. 12. Adde, quòd quando scriptura vtitur metaphoris, ex antecedentibus & cõsequentibus constat, illam metaphoricè loqui: at hîc nullum est signum figuratæ loquutionis, neque ex antecedentibus aut consequentibus id constare potest; quin cuncta conspirant ad veram propriamque loquutionem. Nam quod Christus promisit Ioann. 6. adimplet Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. sine vlla ambage verborum, simplici sermone. Est & aliud signum propriæ loquutionis, nam sæpe quod vnus Euangelista metaphoricè, alius propriè narrat: hîc conspirant in eandem loquutionem, eisdem planè verbis omnes. Et quidem si Apostoli in alio sensu, quàm proprio, illam intellexissent, petijssent à *Ioan. 6. Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22.*

Christo,

Christo, vt illam sibi explicaret, vti aliàs fecerunt.

13. Concludimus ergo contra Hæreticos cum Damasc. lib. 4. Fidei, cap. 14. *Non est figura, panis & vinum, corporis & sanguinis Christi: absit enim hoc; sed est ipsum corpus Domini deificatum, ipso Domino dicente, hoc est meum, non figura corporis, sed corpus, non figura sanguinis, sed sanguis.* Et Ambro. lib. 4. de Sacramentis cap. 5. *Ante verba Christi, calix est vini & aquæ plenus, vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit.*

Damascen.

Ambrosius.

14. Secundò principaliter probatur hæc veritas ex perpetua, & nunquam interrupta traditione, ab ipsis Apostolis ad nos vsque, continuata successione, per manus maiorum delata, quæ in omni ætate & sæculo viguit, cuius opposita sententia, vt aperta hæresis à fidelibus semper habita, & oppugnata est. Primus oculatus huius perpetuæ traditionis testis sit B. Andreas Apostolus, in cuius vita ab eius Discipulis conscripta, hæc habes: *Ego omnipotenti Deo immaculatum agnum quotidie sacrifico, qui cùm sit verè sacrificatus, & verè à populo carnes eius manducatæ, integer perseverat viuus.* Secundus eiusdem veritatis oculatus testis, est Iacobus Frater Domini, qui in sua Lithurgia expressè fatetur, per verba sacramentalia, verum corpus & sanguinem Christi confici. Idem in sua Lithurgia fatetur Marcus Euangelesta. Tertius sit Ignatius, qui & ipse fuit Apostolorum tempore, in cuius ad Smyrnenses Epistola hæc scribuntur: *Eucharistias & oblationes non admittunt, quòd non confiteantur Eucharistiam esse carnem saluatoris, quæ pro peccatis nostris passa est.* Quartus sit Clemens Romanus III. à Petro Pontifex, ab ipso Petro in successorem nominatus lib. 8. Apostolicarum constitutionum cap. 17. Vbi Deum alloquens: *Rogamus te,* inquit, *vt mittas spiritum Sanctum tuum super hoc sacrificium, testem Passionum Domini Iesu, vt ostendat hunc panem corpus Christi tui, & hunc calicem sanguinem Christi tui.* Et cap. 21. *Percepto,* inquit, *corpore & pretioso sanguine Christi* &c. quæ verba leguntur etiam in Lithurgia Iacobi Apostoli. Eandem veritatem & in suis Lithurgijs, & sæpe alibi expresserunt Basilius, Chrysostomus, & alij. Alios huius traditionis testes, qui per singulas ætates illam confirmarunt, legite apud Bellarmi. lib. 2. de sacramento Eucharistiæ: vt vel hinc appareat Caluini impudentia, qui, vt suum errorem defenderet, ausus est lib. 4. Institutio. cap. 18. num. 11. omnes antiquos Patres damnare, quòd contra Christi & Euangelij ordinationem plus æquo huic sacramento concesserint: scilicet meliùs potuit Caluinus, non ita pridem in perniciem Christianæ Religionis natus, hæc scire, quàm ipsimet Apostoli & Discipuli Domini, qui ex ipso Christi ore hauserunt.

Probatur existentia Eucharistiæ ex traditione.

S. Andreas Apostolus.

S. Iacobus.

S. Marcus Euangelista.

S. Ignatius.

Clemens Rom. III.

Basilius.

Chrysost.

Bellarm.

Temeritas Caluini.

15. Hanc Apostolicam traditionem confirmat praxis Ecclesiæ, quæ semper diligentissimam se exhibuit in pertractando hoc sacramento. Nam antequam fideles sumerent, adorabant, non vt repræsentans tantùm, sed vt verè continens corpus Christi, vt Theodoretus dixit, *hæc mysteria adorari, non quia significant, sed quia ea sunt, qua creduntur:* Secundò illud inuocabant. 3. diligentissimè cauebant, ne aliquod frustulum in terram caderet. 4. Non permittebant, illud videri ab infidelibus & Catechumenis. Quintum signum huius veritatis est antiqua cæremonia, cuius neminit Augustl. lib. 2. de peccatorum meritis cap. 26. qua benedicebatur panis, vt daretur Catechumenis; quem sanctum sacramentumque appellat Augustl. *Quamuis,* inquit, *non sit corpus Christi.* quòd si Eucharistia nihil aliud esset, quàm purus panis, sola sacerdotis benedictione sacratus, quid opus erat alium panem benedicere, vt daretur Catechumenis? aut cur hic etiam non appellatur corpus Christi? sextò demonstrat id, quod, teste Tertulliano in Apolog. cap. 7. Gentiles Christianis exprobrabant, nempe quòd ad infantem comedendum congregarentur. Idem testatur Auerr. qui nos impios appellat, eò quòd Deum nostrum manducemus.

Theodoret.

Augustin.

Tertullian.

Auerroes.

16. Tandem ostendunt tot miracula, quæ Deus in diuersis locis, temporibus, & personis ad hanc veritatem confirmandam operatus est, quorum exempla passim leguntur in historijs, & ego ipse multa vidi, & audiui, quæ negari moraliter non possunt, nisi pertinaciter velimus omnem fidem historijs denegare.

A miraculis.

17. Tertiò probatur principaliter ex definitione Ecclesiæ. Ex Concilijs generalibus, quod primum hanc veritatem docuit, fuit Nicænum primum sub annum 330. in cuius actis hæc leguntur: *Iterum etiam in hac diuina mensa, ne humiliter intenti simus ad propositum panem & calicem, sed attollentes mentem, fide intelligamus, situm in sacra illa mensa agnum illum Dei tollentem peccata mundi, incruentè à sacerdotibus immolatum, & pretiosum ipsius corpus, & sanguinem verè nos sumentes credere.*

Definitionibus Ecclesiæ, & Concilijs.

Nicænum I.

18. Secundum est Ephesinum in Epistola Cyrilli ad Nestorium ab ipso Concilio approbata, quæ habetur tom. 1. Conc. cap. 26. *Ad mysticas,* inquit, *benedictiones accedimus, eaque ratione sanctificamur, vtpote sacræ carnis, & pretiosi sanguinis Christi omnium nostrum saluatoris participes effecti.* Et paulò pòst: *neque enim illam vt carnem communem suscipimus, sed tanquam verè viuificam, ipsiusque verbi propriam.*

Concilium Ephesinum.

19. Tertiò exorta hæresi Berengarij, qui primus circa 1050. publicè præsentiã Christi in hoc sacramento negauit, definita est hæc veritas in tribus Concilijs, in Vercellensi sub Leone IX. & duobus Romanis sub Nicolao II. & Gregorio VII. per publicam confessionem fidei, & abiurationem contrariæ hæresis, ab ipso Berengario factam, vt habetur de consecratione dist. 2. c. *Ego Berengarius.*

Concilium Vercellense Romanum.

Veræ praxes Ecclesiæ.

Lateranēſe. 20. Quartò definitur hæc veritas in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. Can. 1. his verbis: *Verum Chriſti corpus & ſanguis in ſacramento altaris ſub ſpeciebus panis & vini veraciter continetur, tranſſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinem, poteſtate diuina.*

Viennenſe. 21. Quintò. Eadem veritas ſtabilitur in Concilio Viennenſi Generali, ſub Clemente V. vbi ſtatuitur feſtum Corporis Chriſti, & adoratio illi debita, contra Begardos & Beguinas.

Conſtantienſe. 22. Sextò. Eadem confirmatur in Concilio Conſtãtienſi Generali ſub Ioanne XXIV. vbi ſeſſ. 13. ſub pœna excommunicationis prohibetur laicis communicatio ſub vtraque ſpecie: *Cùm firmiſſimè*, inquit, *credendum ſit, & nullatenus dubitandum, integrum Chriſti corpus & ſanguinem, tam ſub ſpecie panis, quàm ſub ſpecie vini, veraciter contineri.*

Florentin. 23. Septimò. Eadem decernitur in Concilio Florent. ſub Eugenio IV. *Ipſorum*, inquit, *verborum virtute, ſubſtantia panis in corpus, & ſubſtantia vini in ſanguinem conuertuntur.*

Tridentin. 24. Poſtremò hæc veritas ex profeſſo ſancitur cõtra hæreticos noſtri temporis in Concil. Trident. ſeſſ. 13. cap. 1. his verbis: *Principio docet ſancta Synodus, & apertè ac ſimpliciter profitetur, in almo ſanctæ Euchariſtiæ ſacramento, poſt panis, & vini conſecrationem, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, verum Deum, atque hominem, verè realiter, ac ſubſtantialiter ſub ſpecie illarum rerum ſenſibilium contineri.* Quibus verbis quatuor hæreſes confutantur.

Vbiquiſtarum hæreſis. Prima Vbiquiſtarum aſſerentium, Chriſtum adeſſe in hoc ſacramento non virtute conſecrationis, ſed vbiquitatis corporis Chriſti.

Sacramentariorum. Caluini. Secunda Sacramentariorum negantiũ, Chriſtum verè eſſe in hoc ſacramento, ſed tantùm vt in ſigno. Tertia Caluini affirmantis, Chriſtum non eſſe in hoc ſacramento realiter, ſed ſola fide apprehenſum. Quarta Caluiniſtarum dicentium, Chriſtum non eſſe in hoc ſacramento ſubſtantialiter, ſed per quandam virtutem accidentalem, qua nobis coniungitur.

Ab abſurdis. 25. Quartò principaliter probatur ex duplici abſurdo. Primum eſt, ſi Euchariſtia non eſſet, niſi purus panis, Eccleſia Chriſti excederetur in ſacrificijs ab antiqua Synagoga: nam hæc præter ſacrificium Miſſæ, nullum aliud habet, quo diuinam recognoſcat excellentiam, cùm illa & multas, & varias habuerit oblationes & victimas, quas diuinæ libabat maieſtati, corruerent antiquę Prophetiæ, quibus ſemper aliquid maius, & excellentius promittebatur in ſacrificium Eccleſiæ poſt aduentum Meſſiæ, quàm antea nunquam fuerit, Malach. 1. Zach. 8. legatur S. Thom. 3. p. q. 75. art. 1. Secundum abſurdum, quod apud me maximam vim habet, & hæreticos ipſos apertè falſitatis conuincere deberet, eſt intolerabilis error idololatriæ, quem Chriſtus ab incunabulis ſuæ naſcentis Eccleſiæ vſque ad finem mundi, quouſque duraturum eſt hoc ſacrificium, permiſiſſet in tota Eccleſia, vt in puro pane & vino adoraretur verum corpus & ſanguis ipſius. Explicatur abſurdum. Iam tunc quando Chriſtus hoc ſacramentum inſtituebat, ſi re ipſa noluiſſet ſub illo ſuum corpus relinquere, ſed ſignum tantùm corporis ſui, præuidiſſet Eccleſiam in hunc errorem lapſuram, & quidem rationabiliter motam ex verbis ipſius, hoc ſatis apertè ſignificantibus. Vnde tenebatur ab hoc errore Eccleſiam ſuam liberare, vtendo verbis, ex quibus poſſet colligi, illum metaphoricè loqui, quod cùm non fecerit, imò ex toto contextu conſtet oppoſitum, manifeſtè ſequitur de facto ſuum corpus in hoc ſacramento conſecraſſe, vt verba ipſa ſignificant.

Exiſtentia Euchariſtiæ moraliter euidens. 26. Ex omnibus hactenus dictis conficitur hæc demonſtratio moraliter euidens, quæ non niſi à pertinacibus negari poteſt. Implicat obiectum illud eſſe falſum, quod ea ſigna credibilitatis habet, quæ euidenter moraliter oſtendunt, quòd ſit à Deo reuelatum: tale eſt hoc ſacramentum: ergo implicat illud eſſe falſum. Conſequentia ſequitur in recta forma Syllogiſtica. Minor conſtat ex omnibus ſignis & rationibus, quas hactenus in confirmationem huius veritatis attulimus, quæ omnia ſimul ſumpta, maiorem faciunt euidentiam credibilitatis, quòd hoc ſacramentum ſit à Deo reuelatum, quàm quod India ſit, vel Ariſtoteles fuerit, de quibus dubitare extremæ dementiæ eſt. Maior probatur: quoniam ad Dei prouidentiam ſpectat, non permittere tot ſigna credibilitatis in confirmationem rei falſæ ad Religionem ſpectantis: cùm enim naturale ſit homini, in rebus, quarum euidentiam non habet, eas amplecti vt veras, quæ maiora & euidentiora habent ſigna credibilitatis, ſi Deus permitteret tot ſigna credibilitatis in confirmationem rei falſæ ad Religionem ſpectantis, ipſe cenſeretur moralis cauſa erroris, cùm aliunde non poſſit homo de obiecti falſitate fieri certus, adeo vt non minùs, verè quàm confidenter dixerit Richardus Victorinus 1. de Trinit. cap. 2. *Domine ſi eſt error, à te decepti ſumus, nam iſta in nobis tantis ſignis & prodigijs confirmata ſunt, & talibus, quæ non niſi per te fieri poſſunt.* Nec dici poteſt, hominem certum fieri diſcurſu naturali, quo naturaliter apprehendit implicantiam huius myſterij, quoniam in rebus fidei, cùm ſuperent captum noſtri intellectus, prohibemur vti diſcurſu, ſed potiùs præcipimur, captiuare intellectum in obſequium earum, alioqui multa alia myſteria noſtræ Fidei eſſent neganda, ſi ea obliqua lance humani diſcurſus eſſent examinanda & approbanda. Lege Fr. Syluium in 3. p. quæſt. 75. art. 1. rem hanc eruditè pertractantem.

Richardus Victorinus.

Syluius.

Malach. 1. Zachar. 8. S. Thomas.

SECTIO

SECTIO II.

An hoc sacramentum institui potuerit ante Incarnationem?

Negant Caietanus. Paludanus. S. Thomas.

27. PRIMA sententia negat: Est Caiet. 3. p. q. 76. art. 2. Paluda. in 4. dist. 8. q. 1. art. 3. Conclu. 2. Et videtur S. Thom. 3. p. q. 73. art. 5. ad 2. Et in 4. dist. 8. q. 1. art. 3. quæstiuncula 2. Fundamentum Caiet. est: Esse sacramentale supponit esse naturale, in quo essentialiter fundatur. Nam esse sacramentale solùm addit supra esse naturale corporis Christi, extrinsecam præsentiam ad species panis & vini: implicat autem produci præsentiam sine re præsente, sicut implicat conseruari præsentiam, destructo corpore præsente: ergo.

Fundam. Caiet.

Paludanus.

28. Fundamentum Palud. est: Implicat, aliquid conuerti in id, quod non est; quia conuertibile supponit id, in quod debet conuerti: ergo implicat, panem conuerti in corpus Christi non existens: igitur implicat, hoc sacramentum institui potuisse ante Incarnationem.

29. Confirmatur. Si corpus Christi fuisset priùs productum sub præsentia sacramentali, non potuisset deinde produci sub præsentia naturali, quia productio est ad esse: sed esse corporis Christi supponeretur productum sub præsentia sacramentali; ergo non potuisset produci sub præsentia naturali.

Affirmant Scotus. Aureolus. Mayronus. Sotus. Gabriel. Suarez.

30. SECVNDA affirmat: Est Scoti in 4. dist. 10. q. 4. §. *Hic duo.* Aureol. dist. 8. q. 1. art. 4. Mayro. dist. 11. q. 9. Soti dist. 8. q. vnica art. 5. argumento 2. & dist. 10. q. 1. art. 2. circa initium, Gabr. lect. 47. in Canonem Missæ, Suar. disp. 47. sect. 2. Hæc controuersia, si iuxta sensum, quem titulus quæstionis præ se fert, disputanda foret, nullam haberet difficultatem; sensus enim, quem titulus quæstionis præ se fert, est, an ante factam vnionem humanitatis cum verbo, hoc namque importat Incarnatio, potuerit hoc sacramentum institui, quod apertam inuoluit implicantiam: cùm enim hoc sacramentum essentialiter consistat in reali præsentia sacramentali corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini, quæ essentialiter supponit hypostaticam vnionem eiusdem corporis & sanguinis cum Verbo, implicat, illud ante Incarnationem institui potuisse, non minùs quàm implicet, constitui corpus hîc ante ipsius realem productionem, cùm nequeat præsentia produci ante productionem ipsius rei præsentis: & in hoc sensu videtur Caiet. impugnasse Scoti sententiam. Verùm in alio sensu Doctores secundæ sententiæ præsentem controuersiam disputant, nempe, an priùs corpus & sanguis Christi potuerit fieri præsens præsentia sacramentali, quàm præsentia naturali: hunc enim sensum admittere potest ly *ante Incarnationem:* hoc est, ante naturalem præsentiam humanitatis Christi, non autem ante vnionem ipsius cum Verbo; & in hoc sensu nos de proposita controuersia disputamus. Pro qua,

Caietanus. Sensus controuersiæ.

31. DICO 1. Non implicat absolutè, hoc sacramentum institui potuisse ante Incarnationem. Fundamentum est: quia potuit corpus Christi vniri verbo per actionem Incarnatiuam, & in eodem instanti simul fieri præsens sub speciebus panis præsentia sacramentali, & indiuisibili, absque eo quòd fieret præsens in seipso præsentia naturali & diuisibili. Antecedens probatur: quia sicut potuit vniri verbo, & simul in eodem instanti fieri præsens præsentia naturali, absque præsentia sacramentali; ita potuit vniri verbo, & simul in eodem instanti fieri præsens præsentia sacramentali, absque præsentia naturali: nullà enim est essentialis connexio inter præsentiam sacramentalem & naturalem, vt non possit fieri sub vna, absque eo quòd fiat sub alia. Cuius ratio à priori est, quia tam præsentia naturalis, quàm sacramentalis sunt modi à parte rei distincti à corpore, & à neutro determinatè pendet essentialiter corpus.

Mayronus.

32. Notat Mayro. non fuisse tunc futura in hoc sacramento aliqua ex vi verborum, aliqua verò per concomitantiam, quia non supponeretur corpus Christi alibi existens, sed primò produceretur, & consequenter omnia fierent præsentia ex vi verborum. Sed non placet, nam ad concomitantiam sufficit, vt quantum esset ex vi verborum, sub speciebus non produceretur nisi corpus & sanguis: nam sicut nunc vi verborum non producitur nisi corpus & sanguis, ita fieri potuisset tunc. Ex eodem fundamento sequitur, posse Christi corpus desinere sub omni præsentia naturali, absque eo, quòd desinat sub præsentia sacramentali: Nam qua ratione potuit produci sub modo existendi sacramentali, absque eo quòd produceretur sub modo existendi naturali: eadem ratione posset desinere sub modo existendi naturali, absque eo, quòd desineret sub modo existendi sacramentali: quia non plus pendet res ab aliquo in facto esse, quàm in fieri: ergo si potuit Christi corpus sine vlla præsentia naturali produci, poterit sine vlla præsentia naturali conseruari.

Quid vi verborum veniisset, si formula fuisset prolata ante Incarnationem.

33. DICO 2. Implicat, hoc sacramentum institui potuisse ante Incarnationem ex vi Verborum, vi quorum de facto est institutum. Fundamentum est: quia de facto hæc verba non habent vim producendi vnionem hypostaticam inter humanitatem & Verbum: sed hoc sacramentum essentialiter supponit hanc vnionem: ergo implicat, potuisse institui ante Incarnationem ex vi præsentium verborum. Consequentia constat: quia cùm nec verba ipsa hanc vnionem producerent, nec aliunde illam supponerent productam, vt conclusio supponit, non posset ex vi præsentium verborum hoc sacramentum confici. Minor est certa, quia hoc sacramentum continet Christum, qui essentialiter dicit

Verba consecratoria non producunt vnionem hypostaticã

vnionem humanitatis cum verbo. Maior probatur: quia verba consecratoria non habent virtutem, nisi vel vniendi Christum cum speciebus, vel ad summum producendi corpus & sanguinem Christi sub speciebus, non autem vnionem inter humanitatem & verbum, quia hæc non fit præsens in hoc sacramento vi verborum, sed per concomitantiam, vt infrà ostendemus.

34. Dico 3. Repugnat, hoc sacramentum potuisse institui ante præsentiam naturalem Christi cum omnibus ijs circumstantijs, cum quibus de facto est institutum. Constat, nam de facto institutum est per verba à Christo prius tempore prolata: ergo saltem quoad hanc circumstantiam implicat, potuisse institui ante naturalem præsentiam Christi. Nam antequam hoc sacramentum conficeretur, oportuisset præcedere Christum cum præsentia naturali, vt sacramentalia verba proferret, ex quibus hoc sacramentum pendet, vt à causa: Non potuisset autem illa proferre, nisi sub modo præsentiæ naturalis, nam vt verba humano modo proferantur, quo pacto sunt forma sacramentorum, debent proferri per gutturis collisionem, quæ necessariò supponit quantitatiuum contactum corporum collidentium, qui sine extensione locali fieri nequit. Confirmatur: Nam si ante prolationem verborum Christus supponeretur sacramentaliter existens, iam sacramentalis præsentia non esset terminus prolationis verborum, vt nunc est: ergo saltem non haberet hanc circumstantiam.

Quomodo ad esse sacramentale præsupponi debet esse naturale.

35. Ad fundamentum Caiet. Nego, esse sacramentale supponere esse naturale, si per esse naturale intelligat ipsam naturalem præsentiam corporis, quia hæc nullam habet essentialem connexionem cum præsentia sacramentali, cùm sit modus disparatus & oppositus. Si verò per esse naturale, intelligat ipsam naturalem substantiam corporis, quod necessariò priùs natura supponeretur producta sub præsentia sacramentali, concedo, esse sacramentale supponere esse naturale; sed nego, in hoc sensu esse sacramentale solùm dicere extrinsecum respectum ad species sacras, nam includit ipsum esse naturale corporis, in quo hic respectus fundatur. Vnde non sequitur, produci & conseruari præsentiam sine corpore præsente, sed solùm produci & conseruari corpus sub præsentia sacramentali, sine naturali.

36. Ad fundamentum Paluda. sufficit vt corpus Christi supponatur existens priùs natura quàm panis in ipsum conuertatur. Nam in instanti completæ significationis verborum, produceretur corpus vnitum hypostaticè verbo, & simul in eodem instanti vniretur accidentibus panis, vi cuius vnionis substantia panis conuerteretur in corpus Christi: sicut igitur vnio corporis cum accidentibus sacramentalibus supponeret corpus priùs natura existens, & vnitum verbo; ita conuersio panis in corpus, quę formaliter fit per hanc vnionem, supponeret corpus priùs natura existens, & vnitum verbo.

37. Ad confirmationem, negat Scotus sequelam: Vnde concedit, idem corpus sacramentaliter productum, potuisse produci & formari in vtero virginis secũdùm esse naturale: sicut non obstante, quòd nunc existat naturaliter, adhuc produci potest sacramentaliter. *Scotus.*

38. Authoritatem S. Thom. Sotus explicat de potentia ordinata, non autem de absoluta. *Sotus.*

DISPVTATIO XV.

De natura & essentia Eucharistiæ.

SECTIO PRIMA.

Quid essentialiter importet sacramentum Eucharistiæ?

1. MVLTA concurrunt ad hoc sacramentum perficiendum: panis & vinum, vt materia remota, verba consecratoria, actio transubstantiatiua panis & vini in corpus & sanguinem Christi, quæ consecratio dicitur, quia per eam consecrantur species, quę sunt proxima materia huius sacramenti, species ipsæ consecratæ, Christus sub his speciebus realiter contentus, indiuisibilis præsentia ipsius, sub ijsdem speciebus, sumptio Eucharistiæ, gratia sacramentalis, quæ nobis media sumptione confertur. Certum est, primum & vltimum non ingredi essentiam huius sacramenti. Nam materia remota nullius sacramenti essentiam ingreditur: gratia, cùm sit effectus sacramenti, solùm concurrit vt terminus significationis sacramentalis. De reliquis est, *Panis & vinum non sunt constitutiua huius sacramenti, nec gratia sacramẽtalis.*

2. PRIMA sententia Aureol. in 4. dist. 8. q. 1. ar. 1. affirmantis, Eucharistiam, vt est purum sacramentum, essentialiter constitui speciebus, verbis & vsu sacramentali. Quòd Eucharistia sint species, & nõ Christus, Probat: *Aureolus.* *Probatur.*

quia

quia Christus est res sacraméti, vt in Baptismo character: sed res sacramenti non est purum sacramentum, sed res significata per sacramentum, vt constat de charactere. Quòd sint verba, colligit ex definitione sacramenti nouæ legis: Est enim signum & causa rei sacræ: atqui verba significant, & efficiunt corpus Christi sub speciebus. Quòd vsus sacramentalis sit etiam pars essentialis Eucharistiæ, probat: quia facit illam productiuam vltimi effectus, qui est gratia, sine quo non esset productiua.

Marsilius. Gabriel. 3. Quoad prima duo consentit Marsil. q. 6. art. 2. notando 2. & 5. Gabriel verò etsi q. 1. ar. 1. doceat, species panis aut vini, vt Christi corpus & sanguinem continent, esse sacramentum, ar. tamen 3. dubitatione 2. sub formidine asserit, etiam consecrationem & comestionem esse duo alia sacramenta à primo distincta, quoniam singulis conuenit definitio sacramenti; omnia tamen dici vnum aggregatione & ordine, ad vnum finem proximum, qui est spiritualis refectio: Sicut ordines dicuntur vnum sacramentum per respectum ad presbyteratum, in quo discrepat ab Aureolo.

Nugnez. 4. Secvnda sententia est Nugnez 3. p. q. 73. art. 1. difficult. 2. asserentis, Eucharistiam essentialiter constitui speciebus panis & vini, tanquam materia, & verbis consecratorijs, tanquam forma, cum essentiali tantùm ordine ad consecrationem, comestionem, & corpus Christi, quæ tantùm importantur in obliquo. *Fundam.* Fundamentum est: quia omnia sacramenta nouę legis constant rebus sensibilibus tanquam materia, & verbis tanquam forma. Confirmat ex modo loquendi Conciliorum & Patrum, qui dicunt, in hoc sacramento contineri corpus & sanguinem Christi: ergo in ratione sacramenti non constituitur per Christi corpus in recto, alioqui non diceretur in sacramento contineri corpus Christi, sed esse ipsum corpus Christi.

Magister. Bonauent. Scotus. Richardus. Sotus. 5. Tertia sententia est magistri in 4. dist. 8. Bona. p. 2. art. 2. q. 1. Scoti q. 1. Richard. art. 1. q. 1. Soti q. vnica art. 1. affirmantium, Eucharistiam in ratione sacramenti essentialiter constitui per species, quatenus sunt signum corporis Christi. Quòd autem per species, & non per verba, probat Scotus: quia est sacramentum permanens, verba autem sunt successiua. Quòd non etiam per corpus Christi, probant reliqui cum Magistro: quia Christus est res significata per species, sicut character per externam ablutionem.

Valdensis. 6. Qvarta Valdens. de Sacra. Euchar. cap. 21. docentis, Eucharistiam in recto solùm dicere corpus Christi, in obliquo verò connotare species, quas appellat sacramentum secundùm quid, ratione rei contentæ: *Est igitur*, inquit, *hoc Venerabile Sacrificium, verum Christi Corpus in recto sub forma panis, quam connotat in obliquo.*

Alensis. Capreolus. Caietanus. 7. Qvinta Alens. 4. p. q. 10. membr. 3. art. 3. Capreol. in 4. dist. 8. q. 1. art. 3. ad 1. contra 1. concluſ. Caieta. 3. p. q. 75. art. 1. §. *Et potest formari.* Et §. *Vnde conuenientius.* Suar. disp. 42. Vasq. disp. 167. Henriquez lib. 8. de Sacramentis c. 6. & 7. Coninck q. 73. art. 1. & aliorum docentium, sacramentum hoc essentialiter constitui ex speciebus & Christi corpore. *Suarez. Vasquez. Henriquez. Coninck.*

8. Dico 1. sacramentum Eucharistię non constat verbis consecratorijs, vt forma intrinsecè constituente. Colligitur ex Florent. in decreto de vnione Armenorum, vbi docet, per verba Saluatoris hoc confici sacramentum, *Quia ipsorum*, inquit, *virtute substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem conuertuntur:* ergo ex Concilio hoc sacramentum potiùs est effectus verborum, quàm constitutum ex ipsis: non enim dixit, *ex verbis constitui*, sed *confici*, quod habitudinem importat causæ efficientis, non formalis. Et licet ibidem verba appellet formam, intelligit de forma, qua efficitur, non qua constituitur. *Verba non pertinere ad constitutionè Euchar. Concilium Florentin.*

9. Fundamentum est: quia Eucharistia est sacramentum permanens: ergo nequit constitui ente successiuo tanquam forma intrinseca. Antecedens constat ex Trident. sess. 13. Cano. 7. Consequentia probatur, quia ens permanens perseuerat, corrupto successiuo: atqui nulla res constitui potest essentialiter per formam corruptam, aliàs sequeretur, perseuerare integram naturam rei, corrupta eius forma essentiali. Confirmatur: aut verba constituunt essentialiter Eucharistiam, aut non: Si secundum, habetur intentum: Si primum; ergo illis corruptis, non manet integrum sacramentum Eucharistiæ contra Concilia. *Concilium Tridentin.*

10. Respondet Nugnez, manere verba virtualiter in speciebus, per realem virtutem ab ipsis causatam, cum qua virtute species componunt vnum physicè. Sed contrà: tum quia non verba, sed virtus à verbis producta, esset forma constituens Eucharistiam in esse sacramenti permanentis: tum quia fictitia est ista virtus, ad fugam dumtaxat argumenti ficta, nam vel est naturalis; & non, quia verba naturaliter non producunt nisi sonum, speciesque soni, quę necesse non est, vt physicè attingant species consecrandas, eæque statim desinunt, desinente motu verborum: vel supernaturalis, & hæc alia esse non potest, quàm separatio specierum à propria substantia, earumque vnio cum corpore Christi, succedentis in munus propriæ substantiæ; nam quidquid aliud fingitur, superuacaneum est: atqui hæc non sunt virtus, sed effectus verborum, quatenus vt instrumentum Christi efficiunt, quod significant. *Nugnez.* *Reijcitur.*

11. Respondet 2. Aureol. manere verba virtualiter, sicut manet offensa, vel opus studiosum in mente Dei, & hominum. Confirmat: quia consensus vnius coniugis moraliter tantùm perseuerans, sufficit componere vnum matrimonium cum actuali consensu alterius. *Aureolus.*

12. Sed contrà: tum quia, corruptis verbis, non diceretur manere Eucharistia, nisi tantùm moraliter in mente Dei, vel homi- *Refellitur.*

num,

num, vti manent actus humani phyſicè, corrupti, quod falſum eſt: nam independenter à cognitione Dei, vel hominum Euchariſtia perſeuerat phyſicum ſacramentum, etiam tranſactis verbis: tum quia non poteſt dici forma ſemel prolata moraliter perſeuerare, ſicut dicitur offenſa aut opus honeſtum, vel quicunque conſenſus non retractatus. Ratio eſt: quoniam ea tantùm dicuntur moraliter per modum habitus perſeuerare, quorum retractatio pendet à libera voluntate noſtra: talis eſt quicunque conſenſus liberè à nobis elicitus, quem dum ſemel elicitum non retractamus, videmur interpretatiuè velle, & quaſi illum continuatè elicere. Actus autem externi, quia ſemel producti non manent ampliùs in noſtra poteſtate, non dicuntur moraliter, ſed phyſicè perſeuerare, ſi exiſtant; vel phyſicè non perſeuerare, ſi corrumpantur. Quod inde patet, qnia ſi ſacerdos poſt prolatam formam verborum cum debita intentione ſuper debitam materiam, retractet actum, non fiet irritum ſacramentum, ſicut fieret irritus conſenſus, ſi ſemel elicitus retractaretur, quia hic pendet à noſtra libertate, non autem illud.

Cur non poteſt dici forma ſacramentalis poſt ſui prolationem manere moraliter.

13. Ex his patet ad confirmationem, & ſimul aſſignatur diſcrimen, cur reliqua ſacramenta conſtituantur ex verbis, tanquam ex forma intrinſeca: quia nimirum cætera ſunt entia ſucceſſiua, quæ vt componant vnum, ſatis eſt, vt in aliqua ſui parte moraliter conueniant.

14. Reſpondent alij manere verba conſecratoria quoad denominationem, quatenus denominant ſpecies conſecratas, ac proinde verba conſecratoria non eſſe formam inhærentem, ſed ſolùm denominantem hoc ſacramentum. Quemadmodum eſſe cognitum eſſentialiter conſtituitur ex obiecto & cognitione, vt forma non inhærente, ſed denominante.

15. Confirmant 1. forma vt forma nõ poteſt habere alium modũ concurrendi, quàm intrinſecè componendi; nec alium effectum habere poteſt quàm compoſitum ex ipſa reſultans: ſed ex Concil. Florent. verba conſecratoria ſunt forma ſacramenti Euchariſtię; ergo componunt intrinſecè illud, non inhærendo, ſed denominando.

Concilium Florentin.

16. Confirmant 2. ſpecies panis & vini vt condiſtinctæ à verbis, non poſſunt habere integram rationem ſacramenti: ergo eſſentialiter includunt verba vt formale completiuum ſacramenti. Antecedens probatur, quia vt condiſtinctæ à verbis, non habent integram & completam ſignificationem ſenſibilem gratiæ nutrimentalis, qualis requiritur ad hoc ſacramentum. Nam ſpecies panis & vini de ſe nec ſignificant præſentiam corporis & ſanguinis Chriſti, nec gratiam nutrimentalem; neque ad hæc ſignificanda ſunt inſtitutæ; neque ad hæc excitant intellectum videntis, niſi dependenter à verbis conſecratorijs: ergo integram ſignificationem habent ex verbis ipſis conſecratorijs, ſine quibus nec ſignificarent gratiam nutrimentalem, nec ad eam intelligendam intellectum videntis excitarent.

17. Sed contrà, quia falſum eſt, ſacramentum hoc includere denominationem à verbis pręteritis conſecratorijs, vt formale complementum ſui: quia cùm, vt probatum eſt, ab illis ſolùm pendeat efficienter; cumque nullus effectus includat formalem denominationem ſuæ cauſæ efficientis, non poterit hoc ſacramentum formaliter & intrinſecè includere denominationem à verbis conſecratorijs, tanquam formam complentem illud in ratione ſacramenti. Nec eſt par ratio de cognito: quia cognitum formaliter includit cognitionem, vt formam formaliter tribuentem eſſe cognitum: Euchariſtia verò ſolùm connotat verba vt cauſam efficientem ſui. Vnde Euchariſtia nullum complementum in eſſe ſacramenti accipit in genere cauſæ formalis à verbis conſecratorijs: nam in eſſe ſacramenti Euchariſtia adæquatè conſtituitur per eſſe ſignum nutrimentalis gratiæ: hoc autem habent ſpecies panis & vini, vt continentes corpus & ſanguinem Chriſti, independenter à verbis conſecratorijs: quod ſic oſtendo: nam idem foret ſacramentum, ſi alio modo, quàm per verba conſecratoria inſtitutum fuiſſet: igitur verba non complent hoc ſacramentum formaliter in ratione Euchariſtici ſacramenti. Conſequentia patet: quia ſi complerent illud formaliter in ratione Euchariſtici ſacramenti, ſublata forma, tolleretur compoſitum ex tali forma reſultans. Antecedens probatur: Nam rationem Euchariſtici ſacramenti formaliter habet ex eo, quòd eſt cibus & potus ſpiritualis animę: hoc autem formaliter habet per ipſas ſpecies panis & vini, vt continentes corpus & ſanguinem Chriſti: igitur ſolæ ſpecies panis & vini vt continentes corpus & ſanguinem Chriſti, habent integram & completam rationem Euchariſtici ſacramenti.

18. Ad priorem confirmationem concedo, formam vt formam non poſſe habere alium effectum, quàm compoſitum ex ipſa reſultans: nego autem, verba conſecratoria concurrere ad ſacramentum Euchariſtiæ in genere cauſę formalis, ſed ſolùm efficientis, vt ſuprà ex Concilio Florent. deduximus.

Concilium Tridentin.

19. Ad poſteriorem verò, nego antecedens. Nam ſpecies panis & vini ſunt ſignum ſenſibile gratiæ nutrimentalis, vt continentes corpus & ſanguinem Chriſti, independenter à verbis, tanquam à forma formaliter denominante, licet dependenter ab ijſdem, tanquam à cauſa efficiente. Falſum autem eſt, excitare intellectum videntis proximè & immediatè per denominationem à verbis deriuatam, ſed per ipſam continentiam corporis & ſanguinis Chriſti.

20. Dices. Species panis & vini ſunt ſacramentale ſignum gratiæ nutrimentalis, quatenus ſunt conſecratę: ſunt autem conſecratæ formaliter per verba conſecratoria: ergo verba conſecratoria formaliter integrant ra-

tionem

tionem sacramenti Eucharistici nutrimentalem gratiam significantis. Resp. negando minorem: non enim species dicuntur sacræ seu consecratæ formaliter à verbis, sed à corpore & sanguine Christi, per cuius vnionem reddunturformaliter sacræ.

Species consecrata formatur ab vnione cum corpore Christi.

21. Dico 2. Sacramentum Eucharistiæ non constituitur essentialiter per consecrationem, siue per actionem transubstantiatiuam. Fundamentum est: quia hæc est via ad sacramentum, via autem non est ratio constitutiua termini; non enim effectus constituitur per actionem, qua producitur, sed per suam entitatem. Confirmatur, quia possunt circa idem numero sacramentum variari actiones, vt si fiat medio instrumento, vel à solo Deo, actiones enim variantur variato agente: nequit igitur actio esse forma essentialiter constitutiua huius sacramenti, aliàs, variata actione, variaretur hoc sacramentum: sicut quia reliqua sacramenta essentialiter constituuntur actione, variata actione, variatur numero sacramentum.

Eucharistiam non constitui essentialiter per consecrationem,

22. *Obijcies* S. Thom. 3. p. q. 73. art. 1. ad 3. & in 4. dist. 8. q. 1. art. 1. quæstiunc. 1. affirmantem, hoc sacramentum esse ipsam sanctificationem materiæ, per quod distinguitur ab alijs sacramentis, quæ consistunt in vsu materiæ consecratæ, non in ipsa consecratione materiæ.

S. Thomas.

23. Resp. dixisse S. Thom. Eucharistiam esse ipsam sanctificationem materiæ, quia per hanc immediatè attingitur hoc sacramentum, sicut per actionem immediatè attingitur terminus: vnde in 3. p. non dixit, esse ipsam consecrationem materiæ, sed *perfici in ipsa consecratione materiæ*, quod importat habitudinem viæ, ac per hoc rectè ab alijs sacramentis distinguitur, quæ non perficiuntur consecratione, tanquam via proxima & immediata, sed remota & mediata, & ideo in illis dicitur sacramentale, quia non pertinet immediatè ad sacramentum, vt consecratio ad Eucharistiam.

24. Dico 3. Sumptio non pertinet essentialiter ad hoc sacramentum. Fundamentum est: quia ante sumptionẽ est essentialiter integrum, vt constat ex Concilijs, quæ illud appellant absolutè sacramentum, etiam ante sumptionem: non esset autem essentialiter integrum, si sumptio esset pars essentialis ipsius. Ratio patet ex dictis: quia hoc sacramentum est permanens: ergo non potest essentialiter constitui per aliquid successiuum, qualis est vsus sacramentalis.

Sumptionẽ non pertinere essentialiter ad hoc sacramentum.

25. Dico 4. Hoc sacramentum non constituitur adæquatè, aut solis speciebus, connotato tantùm corpore Christi aut solo corpore Christi, connotatis tantùm speciebus: Fundamentum prioris partis est, quia per corpus Christi hoc sacramentum est formaliter causatiuum gratiæ nutrimentalis: atqui esse causatiuum gratiæ nutrimentalis est præcipuum in hoc sacramento: ergo corpus Christi non se habet tantùm connotatiuè in hoc sacramento. Consequentia patet: quia non potest se habere tantùm connotatiuè id, quod rem constituit, secundùm primarium conceptum ipsius, cùm semper primarius conceptus rei præsupponatur ad esse connotatiuum. Minor patet: nam primaria ratio sacramenti nouę legis, est, esse causatiuum gratię. Maior constabit ex assertione 5. Confirmatur: nam contraria sententia non saluat Concilia & Patres, in recto prædicantes de hoc sacramento corpus Christi.

26. Fundamentum posterioris partis est: quoniam sensibilitas intrat formalem constitutionem sacramenti, cùm sacramentum essentialiter sit practicum signum sensibile gratiæ: est autem hoc sacramentum formaliter sensibile per species: igitur species intrant formalem constitutionem huius sacramenti. Cæterùm licet non repugnet, aliquid connotatiuè intrare formalem constitutionem rei, vel extrinsecè, vt cognitio intrat constitutionem cogniti; vel intrinsecè, vt albedo constitutionem albi: in re tamen nostra nequeunt species connotatiuè tantùm intrare constitutionem Eucharistiæ: tum quia species non sunt extrinseca, sed intrinseca forma huius sacramenti. Tum quia non importantur per modum formæ adiacentis corpori Christi, vt importatur albedo subiecto albo, sed per modum partis sensibilis constituentis vnũ compositum sensibile sacramentale cum ipso corpore Christi, vti importatur forma artificialis in opere artis, quæ vnà cum materia componit vnum opus artificiale.

Non repugnat aliquid connotatiuè ingredi formalem constitutionem rei.

27. Dico 5. Hoc sacramentum essentialiter constituitur ex speciebus & corpore Christi contento sub illis: Est S. Thom in 4. loco præcitato ad 2. affirmantis, ex speciebus & corpore Christi fieri vnum sacramentum, non minùs quàm in reliquis, ex elemento & virtute diuinitus habita fit vnum sacramentum: Syluio in 3. p. q. 53. art. 1. conclu. 2. etiam *probabilius videtur, propriè dictum hîc sacramentum esse verum Christi corpus & sanguinem, non quidem absolutè considerata, sed quatenus sub visibilibus panis & vini speciebus existũt.* Supponit S. Thom. sacramenta esse causas gratię per qualitatem superadditam, quę vna cum elemento integrat vnam causam productiuam gratiæ, cui in hoc sacramento succedit corpus Christi, quod vnà cum speciebus integrat vnam virtutem causatiuam refectionis spiritualis.

Hoc sacramentum essentialiter constitui ex speciebus & corpore Christi. *S. Thom.* *Syluius.*

28. Fundamentum est: corpus & sanguis in recto & in *Quid* prædicantur de hoc sacramento: ergo illud essentialiter constituunt. Consequentia constat, quia nequit in recto & in *Quid* prædicari, nisi quod est essentiale & constitutiuum rei, non enim dicitur potentia est obiectum, sed ordo ad obiectum, quia ordo, non obiectum est essentiale constitutiuum potentiæ: vnde si ordo tantùm specierum ad corpus, non corpus ipsum constitueret essentialiter hoc sacramentum, ordo ad corpus, non corpus Christi prędicaretur de illo. Antecedens passim docent Patres, Ignatius ad Smyrnenses Eucharistiam appel-

S. Ignatius.

lat carnem

S. Ambroſ. lat carnem ſaluatoris: Ambroſ. de ijs, qui myſterijs initiantur c. vlt. *in illo*, inquit, *ſacramento Chriſtus eſt, quia corpus eſt Chriſti*: Et lib. 4. de ſacramentis cap. 50. *Antequam conſecretur, panis eſt, vbi autem verba Chriſti acceſſerunt, corpus eſt Chriſti*: colligitur ex verbis Chriſti Ioan. 6. *Caro mea verè eſt cibus: ſanguis meus verè eſt potus*: Si ergo vera eſt hæc, corpus Chriſti eſt cibus, eſt etiam vera ſua conuertens, hic cibus eſt caro Chriſti.

Ioan. 6.

Hoc ſacramentum eſt eſſentialiter ſacrificium.

29. Confirmatur. Hoc ſacramentum eſſentialiter eſt ſacrificium: ſed vt ſacrificium eſſentialiter conſtituitur ex ſpeciebus & corpore Chriſti: ergo etiam vt ſacramentum. Maior patet: quia eſt realis repræſentatio ſacrificij cruenti in Ara crucis conſummati.

Canon Hoc eſt. Minor habetur in Canone, *Hoc eſt*, de conſecratione diſtin. 2. Vbi dicitur, *hoc ſacrificium duobus conſtare, viſibili elementorum ſpecie, & inuiſibili Domini noſtri Ieſu Chriſti carne, & ſanguine.*

30. Secundò. Non repugnat, vt aliquid ſit res ſacramenti, & ſimul conſtituat ſacramentum: conſtat de ſacramento Pœnitentię, in quo attritio eſt res ſacramenti reſpectu externæ confeſſionis, & tamen intrinſecè conſtituit ſacramentum Pœnitentiæ, vt eſſentialis materia ipſius: ergo quamuis corpus Chriſti ſit res ſacramenti reſpectu ſpecierum, poteſt intrinſecè conſtituere illud: quod indicat citatus Canon. *Conficitur*, inquit, *ſacrificium Eccleſiæ duobus, ſacramento, & re ſacramenti, id eſt, corpore Chriſti.*

31. Dices. Implicat, vt effectus conſtituat ſuam cauſam: ſed res ſacramenti eſt effectus ſacramenti: ergo implicat, vt illud conſtituat. Confirmatur. Res ſacramenti ſupponit ſacramentum: ergo non conſtituit, ſed ſupponit illud conſtitutum. Reſp. diſtinguendo minorem: etenim non ſemper res ſacramenti, eſt effectus ſacramenti totalis & integrè ſumpti, licet ſit effectus ſacramenti partialis & inadæquatè accepti, vt in Pœnitentia attritio eſt res ſacramenti partialiter ſumpti, nempè externæ confeſſionis: non implicat autem, vt effectus ſacramenti partialis conſtituat illud ſub ratione ſacramenti totalis, ſub qua illud non ſupponit conſtitutum, ſed formaliter conſtituit. Eſt igitur corpus Chriſti res ſacramenti partialis, nempe ſpecierum, & ſimul conſtituit illud ſub ratione ſacramenti totalis; ex quo patet ad confirmationem.

Qua ratione dicitur res ſacramenti eſſe effectus ſacramenti.

32. Tertiò probatur à priori. Sacramenta nouæ legis non ſolùm ſunt ſigna, ſed etiam cauſæ gratiæ: ſolę autem ſpecies non ſunt cauſæ gratiæ: igitur ſolæ ſpecies non ſufficiunt ad integram eſſentiam ſacramenti. Maior cum conſequentia conſtat. Minor, in qua eſt difficultas, probatur: quia in noſtra ſententia ſacramenta non cauſant niſi vt cauſæ morales per aliquam bonitatem moralem: ſed ſpecies prçciſæ à corpore Chriſti, non ſunt capaces bonitatis moralis, cùm non conſiſtant in actione humana, quæ ſola eſt capax bonitatis moralis, ſed in entitate phyſica. Nec dici poteſt, quòd ſpecies vt conſecratæ actione miniſtri, ſint capaces bonitatis moralis, quia actio conſecratiua non pertinet ad hoc ſacramentum. Vnde licet illa vt actio Chriſti principalis Authoris, ſit capax bonitatis, per quam vt inſtrumentum Chriſti mouet Deum ad tranſubſtantiandum panem & vinum in corpus & ſanguinem Chriſti; quia tamen non pertinet ad hoc ſacramentum in facto eſſe, quatenus eſt productiuum gratiæ ſacramentalis, non poſſunt ſpecies ratione illius moraliter mouere Deum ad cauſandam gratiam.

33. Eadem ratione nec dici poteſt, quòd vel actio diſpenſatiua, vel perceptiua huius ſacramenti ſit moralis cauſa gratiæ, cùm neutra ſit illi eſſentialis; nec perceptiua neceſſariò debeat eſſe moralis, cùm poſſit hoc ſacramentum dari pueris. Eſt igitur Euchariſtia moralis cauſa gratiæ per bonitatem Paſſionis & meritorum Chriſti, quæ in hoc ſacramento applicantur medio corpore & ſanguine Chriſti, vt principali inſtrumento meritorum Chriſti. Atque hæc eſt potiſſima excellentia huius ſacramenti præ alijs, quòd in hoc tota cauſa mouens moraliter Deum ad conferendam gratiam ſacramentalem, eſt ipſe Chriſtus per ſua merita: ergo corpus & ſanguis Chriſti, intrinſecè pertinent ad eſſentiam huius ſacramenti, quatenus eſt cauſatiuum gratiæ.

Quomodo Euchariſtia ſit cauſa gratiæ?

34. Dices. Si ſpecies non cauſant gratiam, non participant formalem rationem ſacramenti, quę in virtute cauſatiua gratiæ formaliter conſiſtit. Reſp. negando ſequelam. Vt enim participent formalem rationem ſacramenti, ſufficit, vt componant vnum ſenſibile ſignum practicè cauſatiuum gratiæ cum corpore & ſanguine Chriſti. Quemadmodum vt externum ſignum, quo quis, loquela deſtitutus, manifeſtat internum ſuum dolorem, participet formalem rationem ſacramenti Pœnitentiæ, ſufficit, vt cum interno dolore, qui tantùm cum abſolutione ſacerdotis eleuatur ad gratiam ſacramentalem conferendam, componat vnum ſignum ſenſibile gratiæ cauſatiuum. Ratio verò eſt, quia ſpecies vnitę cum corpore & ſanguine Chriſti, conſtituunt vnum compoſitum ſacramentale, ratione cuius ſacramentalis compoſitionis participant ea, quæ ſunt propria corporis & ſanguinis Chriſti.

Tantùm illa conſtituunt hoc ſacramentum, quæ ſunt in eo vi verborũ.

35. Dico 6. Quæ ſolùm concomitanter ſunt in hoc ſacramento, non conſtituunt eſſentialiter illud, ſed tantùm quæ ſunt vi verborum. Fundamentum eſt, quoniam abſque ijs, quæ ſunt in hoc ſacramento concomitanter, tota eſſentia huius ſacramenti ſaluari poſſet: igitur non conſtituunt eſſentialiter illud, cùm nequeat integra eſſentia rei ſaluari, aliqua ipſius parte ſublata. Antecedens probatur: quoniam integra eſſentia huius ſacramenti conſiſtit in practico ſigno ſenſibili nutrimentalis gratiæ: atqui totum hoc ſaluatur per ſola ea, quæ in hoc ſacramento ſunt vi verborum: igitur ea tantùm illud eſſentia-

liter

ter constituunt. Minor probatur: tum quia promissio gratiæ nutrimentalis non est facta, nisi corpori & sanguini Christi, tanquam cibo & potui animæ, Ioannis 6. significatio autem sacramentalis respondet promissioni: igitur integra essentia huius sacramenti consistit in solo corpore & sanguine Christi significato per modum cibi & potus spiritualis animæ. Tum quia ideo cætera dicuntur concomitanter in hoc sacramento adesse, quia non adsunt vt per se illud integrantia, sed per accidens, & sine quibus saluaretur integra essentia sacramenti. Tum quia, quæ solùm concomitanter adsunt, non adsunt sensibiliter, cùm non adsint vi sensibilis significationis verborum, aut specierum; cùm nec verba, nec species illa significent: nam species solùm significant ea, quæ hîc adsunt vi verborum: cùm enim species sint effectus verborum, non se extendunt ad significanda nisi ea, ad quæ se extendunt verba ipsa, virtute quorum ponuntur species in hoc sacramento.

Ioan. 6.

36. Ad primum fundamentum primę sententiæ, nego, rem sacramenti, quando non est vltimus effectus, vt est gratia, non posse essentialiter pertinere ad sacramentum, vt constat de attritione, nec est eadem ratio de charactere, quia hic supponit integrum sacramentum, vt efficax signum gratię.

37. Ad secundum: non quodcunque signũ rei sacræ est sacramentum, prout hîc de sacramento disputatur; sed debet esse signum rei sacræ formaliter sanctificantis homines. Quãuis igitur verba significent, & efficiant corpus Christi, non sunt tamen sacramentum, quia non efficiunt rem sacram formaliter, sed efficienter tantùm sanctificatiuam hominum.

Manducatio est conditio ad causandam gratiam.

38. Ad tertium nego, vsum sacramentalem esse rationem formalem, sed conditionem duntaxat, sine qua hoc sacramentum gratiam non causaret. Ratio est, quia nec ab illo accipit sensibilitatem, quippe quam habet à speciebus; nec vim causatiuam gratiæ, quam habet à corpore & sanguine Christi: patet, nam si hoc sacramentum daretur puero, conferret illi gratiam, cùm tamen ipsius manducatio nil conferret ad vim causatiuam gratiæ, cùm non esset actio moralis, quę sola est apta causare gratiam per modum causæ impetratoriæ.

39. Ad quartum Gabr. nego, esse plura sacramenta Eucharistiæ, sicut sunt plures ordines. Ratio discriminis est: quia cùm Eucharistia ordinetur ad vnum effectũ spiritualis refectionis, debuit esse vna: ordines verò cùm singuli ordinentur ad effectus & potestates diuersas, debuerunt esse plures.

An verum sit omnia sacramenta constare verbis, vt forma.

40. Ad fundamentum secundæ, concedo, omnia sacramenta nouę legis cõstare vebis vt forma, aut constituente, vt reliqua sacramenta; aut efficiente, vt hoc.

41. Ad Confirmationem dico, ex illa loquutione tantùm argui distinctionem aliquã inadæquatam inter corpus & species sacramentales, qualis est ista, *in homine est anima*, non autem adæquatam & perfectam.

42. Ad 2. Tertiæ, quòd Christus sit res significata per species, non impedit, quin simul cum speciebus constituat intrinsecè sacramẽtum. Vnde non negamus in hoc sacramento tria illa, quę in omnibus sacramentis distingui solent, sacramentum tãtùm, quę sunt species, licet non integrum; rem tantùm, quæ est gratia; rem & sacramentum simul, qui est Christus sub speciebus contentus.

SECTIO II.

An hoc sacramentum sit vnum specie?

Negat Gabriel.

43. PRIMA sententia est Gabr. in 4. dist. 8. q. 2. a. 2. concl. 2. & 3. negantis, esse vnum vnitate sacramenti & significati per se, licet dici possit vnum vnitate ordinis & finis proprij ac significati totalis. Fundamentum est: quia tam species panis absque speciebus vini, quàm species vini absque speciebus panis, sunt integrum sacramentum, alioqui Laicus communicans in vna tantùm specie, non sumeret integrum sacramentum; nec in pyxide asseruaretur totum sacramentum. Confirmatur: quia species panis per se tantùm significant corpus, species vini per se tantùm significant sanguinem: ergo non sunt vnum vnitate significati per se, licet sint vnum vnitate ordinis & finis proprij ac significati totalis, quia singulæ species concomitanter saltem continent totum Christum.

Affirmant Alensis. S Thomas. Bonauent. Scotus. Aureolus. Richardus. Marsilius. Paludanus. Capreolus. Sotus. Caietanus. Syluius. Catechismus Rom.

44. SECVNDA sententia affirmat: Est Alens. 4. p. qu. 10. membr. 3. ar. 1. S. Thom. 3. p. qu. 73. ar. 2. & in 4. dist. 8. qu. 1. ar. 1. quæstiunc. 2. Bonauent. in 2. p. dist. 8. ar. 2. qu. 2. Scoti q. 2. §. *Respondeo*, Aureol. qu. 1. ar. 2. Richard. ar. 1. qu. 2. Mars. qu. 6. ar. 2. Palud. q. 1. ar. 1. Capreol. qu. 1. ar. 1. concl. 2. Soti qu. vnica ar. 2. Caiet. 3. p. loco præcit. Syluij ibid. & Recentiorum. Fundamentum habet in Cõcilijs & PP. loquentibus de illo tanquã de vno sacramẽto; & docet Catechismus Romanus. Quare Sotus hanc Assertionem ait, esse amplectendam tanquam Ecclesiæ confessionem, & oppositam Nugnez in citatum ar. 3. p. appellat erroneam, & errori proximam. Sed censura hæc nimis rigida est.

Nugnez.

Vnde specifica vnitas Eucharistiæ. Alensis. Bonauent.

45. Difficultas est, vnde sit hæc vnitas desumenda. Alens. & Bonau. desumunt ex vnitate institutionis, licet non excludant vnitatem finis. Sed contrà: quia institutio est extrinseca, habet enim se per modum causæ efficientis, à qua non sumitur vnitas termini.

Aureolus.

46. Aureol. Ab vnitate rei contentæ, qui est Christus: cùm enim tam species panis, quàm vini contineant & significent totum Christum, licet illæ directè corpus, & ex consequenti, sanguinem; hæ directè sanguinem, & ex consequenti corpus, habent formalem vnitatem termini significati: cùm idem

ſit formale ſignificatum vtriuſque. Sed contra. Nam vnitas ſigni non eſt deſumenda penes rem indirectè & concomitanter, ſed per ſe & directè ſignificatam: cùm igitur ſanguis indirectè tantùm & concomitanter importetur per ſpecies panis, & corpus per ſpecies vini, non poterit vnitas huius ſacramenti deſumi ex vnitate rei contentæ, quia hæc vt directè ſignificata ex vi verborum, non eſt eadem in vtroque ſigno. Antecedens probatur: nam ab eo deſumenda eſt veritas ſigni, à quo ſignum per ſe ſpecificatur, ſpecificatur autem à termino per ſe importato, nam hoc tantùm inuariato, manet vnitas ſigni: atqui variato termino indirectè ſignificato, manet vnitas ſpecifica Euchariſtiæ: idem quippe
S. *Thomas.* fuiſſet ſacramentum peractum in triduo, in quo ſpecies panis ſolùm continuiſſent corpus, & ſpecies vini ſolùm ſanguinem: ergo.

47. S. Thom. *Cum quo nobis ſentiendum eſt*, vnitatem Euchariſtię deſumit ex vnitate finis, ad quem ex Chriſti inſtitutione ordinatur: hæc autem eſt ſpiritualis animę refectio; nam ſicut cibus & potus integrant vnum conuiuium materiale per ordinem ad vnam refectionem corporis; ita corpus &
Marſilius. ſanguis Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini vnam comeſtionem ſacramentalem per ordinem ad vnam refectionem animæ. Nam ſicut homo, inquit Marſilius, ad perfectam refectionem corporalem eget cibo, vt roboretur, & potu, vt à nimio calore refrigeretur: ita animus ad plenam refectionem ſpiritualem eget Chriſti corpore, vt in vita gratia roboretur, & Chriſti ſanguine, vt à noxio concupiſcentiæ calore refrigeretur: *omnem enim effectum, quem materialis*
Conc. Flor. *cibus & potus quoad vitam agunt corporalem ſuſtentando, augendo, reparando, & delectando*, inquit Florent. *hoc quoad vitam operatur ſpiritualem* ſacramentum hoc.

48. Quam rationem ſic ampliùs explico. Euchariſtia eſſentialiter eſt ſignum: ſignum autem vt ſpecificationem, ità vnitatem ſumit à termino ſignificato: hic autem eſt perfecta animi ſanctitas per modum ſpiritualis refectionis, quæ eſt gratia habitualis, cum ordine ad diuerſa auxilia, vel roborantia & conſeruantia in vita ſpirituali, & hęc reſpondent ſacramento corporis exiſtentis ſub ſpeciebus panis: vel extinguentia & mitigantia concupiſcentiam, & hæc reſpondent ſacramento ſanguinis exiſtentis ſub ſpeciebus vini, quo fit, vt quãuis ſit diuerſa gratia ſacramẽtalis correſpondens corpori, & ſanguini, vtrũque tamen integrat vnum terminum totalem perfectæ refectionis ſpiritualis, importatum per hoc ſacramentum. Vnde & partes ipſę materiales integrantes hoc ſacramentum, quæ ſunt ſpecies panis continentes corpus, & ſpecies vini continentes ſanguinem, ſunt heterogeneæ, quę vt componant vnum ſignũ totale refectionis ſpiritualis, eandem ſimultatem requirunt, quam cibus & potus materialis in ordine ad refectionem corporis.

49. Dices. Ergo Laici ſumentes tantùm corpus, defraudantur gratia correſpondente ſanguini. Reſpond. Nego ſequelam, quia licet non recipiant illam ex vi formalis & directæ ſignificationis ſacramentalis, recipiunt tamen ex vi materialis & indirectæ; quia ſicut concomitanter cum corpore accipiunt ſanguinem, ita cum eo indirectè & ex conſequenti accipiunt gratiam ſacramentalem illi correſpondentem.

50. Inſtabis. Ergo ſaltem in triduo ſi quis ſumpſiſſet corpus, fuiſſet defraudatus gratia correſpondente ſanguini. Reſp. Tranſeat totum.

51. Ad fundamentum 1. Sententiæ nego Antecedens. Ad probationem dico, nec Laicos ſumere, nec in pyxide aſſeruari integrum ſacramentum formale, ſed tantùm materiale, quia ſcilicet ſub ſpeciebus panis concomitanter ſaltem continetur ſanguis.

52. Ad Confirmationem, nego ſequelam, quia ſignificatum per ſe & vltimatum huius ſacramenti non eſt corpus & ſanguis Chriſti, ſed gratia refectiua ſignificata per corpus & ſanguinem Chriſti, quatenus integrant vnam comeſtionem ſacramentalem.

SECTIO III.

Vnde ſumenda ſit vnitas numerica Euchariſtiæ?

53. Prima ſententia deſumit ex veritate numerica corporis Chriſti, quia ſicut eſt vnum numero corpus in omnibus ſpeciebus, ita omnes ſpecies, quandocunque, & à quocunque conſecratæ ſint, vnum numero ſunt ſacramentum. Probatur 1. In Euchariſtia ſacramentum & ſacrificium ſunt idem: ſed ſacrificium eſt vnum numero, propter vnitatem victimæ vt conſtat canon. *in Chriſto*, de conſecrat. diſt. 2. *Sicut*, inquit, *vnum eſt corpus, non multa corpora, ita vnum ſacrificium.* 2. Si Chriſtus aſſumeret plures humanitates, eſſet vnus homo: ergo vniens ſibi plures ſpeciẽs ſacramentales, eſt vnum ſacramentum. 3. Si corpus eſſet in pluribus locis replicatum, ibiq́ue haberet plures albedines, nõ plura, ſed vnum eſſet album: ergo etiam Chriſtus in pluribus ſacramentis replicatus, in eiſque habens plures ſpecies, dicendus eſt vnum, non multiplex ſacramentum.

54. Quartò ſolùm corpus & ſanguis Chriſti in hoc ſacramento importantur in recto, ſpecies tantùm connotatiuè: ad multiplicationem autem numericam concreti non ſufficit ſola multiplicatio eius, quod importatur connotatiuè, ſed requiritur multiplicatio eius, quod importatur in recto: non enim multiplicaretur album, ſi multiplicarentur albedines in eodem ſubiecto: igitur multiplicatis tantùm ſpeciebus, connotatiuè importatis, non multiplicatur ſacramentum, quod eſt concretum ex ſpeciebus & corpore Chriſti. Hanc ſententiam probabilem cen-

ſet

set Suarez disputatione 39. sect. 4. quam cum ipso sequuntur aliqui recentiores Theologi.

Vasquez. 55. SECVNDA sententia est Vasq. disp. 163. c. 2. desumentis ex sola vnitate specierum, vt vnum numero sacramentum sit, quod constat vna numero specie consecrata; plura verò, quæ ex pluribus, siue hæc à diuersis, siue ab eodem sumatur. Fundamentum est: quia vnitas numerica sacramenti sumi debet ab aliquo, quod non se habet accidentaliter ad sacramentum, sed aliquo modo substantialiter, quia vnitas numerica pertinet ad substantiale complementum rei: hoc autem nequit esse nisi vnitas specierum, quia sicut vnaquæque species consecrata habet suam integram significationem per ordinem ad vltimum effectum, quem potest causare: ita plures species habent plures significationes per ordinem ad plures effectus, quos in diuersis causare possunt. Nec refert, inquit, quod plura sacramenta ab eodem sumpta non conferant, nisi vnam tantùm gratiam: nam hoc ideo est, quia ad communicandum vnum, vel plures effectus, pendet à sumptione, vt à conditione sine qua non. Hæc Vasquez.

Nugnez. 56. TERTIA sententia Nugnez 3. p. q. 73. ar. 2. diffic. 2. illam sumentis ex vnitate formæ & materiæ, vt vnum sit, quod constat ex vna materia & forma verborum, plura verò, quod ex pluribus materijs & formis. Fundamentum ipsius est, quia vnitas numerica principaliter sumitur ex materia, & aliquo modo etiam ex forma.

Sententia probabilior. 57. QVARTA *probabilior & sequenda* affirmat, desumendam esse ex morali vnitate specierum, cum ordine ad vnam sacramentalem refectionem, media vna sumptione morali, tanquam conditione sine qua non; contrà verò pluralitatem ex pluralitate specierum, cum ordine ad plures refectiones sacramentales, medijs pluribus sumptionibus moralibus. Fundamentum est: Hoc sacramentum est à Christo institutum vt spirituale conuiuium animarum: ergo inde sumi debet eius numerica vnitas, vnde conuiuium corporale, ad instar cuius hoc institutum est, suam vnitatem sumit: sed conuiuium corporale numericam suam vnitatem desumit ex morali vnitate ciborum, cum ordine ad vnam refectionem corporalem, media vnica comestione morali: ergo ex ijsdem suam numericam vnitatem desumet hoc conuiuium spirituale. Antecedens est de fide Ioan. 6. *Caro mea verè est cibus: sanguis meus verè est potus.* Prior consequentia constat à proportione conuiuij corporalis. Minor probatur: Nam distincti cibi ordinari possunt ad vnam corporalem refectionem, media vna morali comestione. Contrà verò vnus cibus ordinari potest ad plures corporales refectiones, medijs pluribus moralibus comestionibus. Quo fit, vt comedens vnus eosdem cibos, non frangat ieiunium, quod tamen frangit alius, quia vnus illos comedit vna morali comestione continuata, alius distinctis & discontinuatis comestionibus. Hinc enim est, quòd Ecclesia non prohibeat vna comestione sacramentali plures hostias consecratas sumi posse, prohibeat autem pluribus comestionibus sacramentalibus plures hostias consecratas eadem die sumi posse.

Hoc sacramentum institutum est vt spirituale conuiuium animarum.

Ioan. 6.

Comestionē respectu huius Vnitatis esse tantùm conditionem, sine qua non.

58. Quod autem tam comestio corporalis ad refectionem corporis, quàm comestio sacramentalis ad refectionem animæ se habeat vt conditio sine qua non, & consequenter per ordinem ad illam non debeat desumi vnitas numerica conuiuij, tam corporalis, quàm spiritualis, probatur: Nam tota essentia conuiuij saluatur per hoc, quòd sit refectiuum & roboratiuum virium corporis, vel animi: hoc autem non habet conuiuium per comestionem tanquam per rationem formalem, sed tanquam per conditionem applicantem, habet enim se comestio, vt deferens cibum ad varias corporis partes qui delatus propria virtute eas reficit & roborat: non secus ac se habet applicatio rei odoriferæ ad reficiendas corroborandasque vires cerebri: qualitas enim odorifera excitata & applicata olfactui, natiua sua virtute reficit cerebri vires.

59. Confirmatur: Nam comestio sacramentalis non requiritur, vt reddat sacramentum sensibile, nam hoc habet à speciebus, quę propterea essentialiter integrant hoc sacramentum; neque vt causa gratiæ sacramentalis, nam hoc causatur à solo corpore & sanguine Christi, vt fuerunt instrumentum executionis mortis & passionis ab anima Christi acceptatæ: ergo solùm se habet vt conditio, quia quod neutro ex istis modis sacramentum integrat, non potest illud substantialiter integrare, cùm in his tantùm consistat integra sacramenti essentia.

60. *Obijcies* primò Ex hac sententia sequitur primò in illis formulis consecratis, quæ nunquam sunt sacramentaliter sumendæ, nullam posse assignari numericam vnitatem: Consequens est falsum, quia numerica vnitas est aliquid intrinsecum pertinens ad esse substantiale rei: igitur ante sumptionem, quæ est extrinseca huic sacramento, assignari debet vnitas numerica huius sacramenti. Sequela verò probatur: Nam ante sumptionem sacramentum hoc est indifferens, vt sit vnum, vel plura, cùm vnitatem, vel pluralitatem desumat media vna, vel pluribus sumptionibus. Secundò sequitur, numericam vnitatem in hoc sacramento compleri per aliquid ipsi accidentale & extrinsecum, nempe per ipsam sumptionem. Tertiò sequitur, hoc sacramentum sumptum à peccatore non habere suam vnitatem numericam, quia in peccatore non habet refectionem spiritualem, in ordine ad quam completur ipsius vnitas numerica. Quartò. Sequitur, dum hoc sacramentum determinatur per vnam moralem sumptionem ad vnitatem numericam, simul

esse vnum actu per vnam actualem sumptionem, & plura in potentia per ordinem ad plures numero sumptiones morales.

61. Resp. nego sequelam. Ad cuius probationem, distinguo duplicem sumptionem exercitam & actu positam, vel per assignationem tantùm connotatā: ante sumptionem per assignationem tantùm cōnotatam, est hoc sacramentum indifferens vt sit vnum, vel plura, concedo; post sumptionem verò per assignationem cōnotatam, ergo. Non igitur ad vnitatem huius sacramenti requiritur vnitas sumptionis actu positæ, sed per assignationem tantùm connotatæ. Sicut ijdem cibi ante assignationem ad vnam, vel plures comestiones, sunt indifferentes ad vnum, vel plura conuiuia: post assignationē verò fiunt vnum, vel plura conuiuia ante ipsam actualem comestionem.

62. Ad 2. Nego sequelam: nam numerica vnitas huius sacramenti non sumitur à sacramentali sumptione, tanquam à termino dante numericam vnitatem, sed tanquam à conditione sine qua substantialis terminus ipsius, qui est spiritualis refectio, non daret numericam vnitatem.

63. Ad 3. Nego sequelam: etenim substantialis terminus dans numericam vnitatem huic sacramento, non est actualis, sed possibilis refectio spiritualis: sicut enim hoc sacramentum non constituitur essentialiter per actualem causationem gratiæ refectiuæ, sed per esse causatiuum gratiæ refectiuæ: ita terminus dans numericam vnitatem, non est vnitas gratiæ refectiuæ causatæ, sed causabilis.

64. Ad 4. Ex suppositione, quòd per designationem hoc sacramentum sit determinatum ad vnam moralē sumptionem sacramentalem, est indifferens ad plura, nego: ante factam suppositionem, concedo. Sicut ijdem cibi corporales post factam designationem ad vnam numero moralem refectionem seu comestionem, non sunt amplius indifferentes ad plura conuiuia, licet fuerint indifferentes ante factam designationem.

Duæ voces significantes eundem numero terminum quomodo differant.

65. *Obijcies* 2. Duæ voces significantes eundem numero terminum, differunt numero: ergo ad pluralitatem numericam non requiritur numerica pluralitas terminorum, sed sufficit numerica pluralitas signorum. Resp. distinguendo Antecedens: differunt numero completè & in ratione signi formaliter, nego: nam hoc sicut formaliter constituitur per ordinem ad significatum, ita per ordinem ad illud sumit completam vnitatem, vel pluralitatem: differunt incompletè & materialiter, concedo.

66. *Obijcies* 3. Hoc sacramentum non solùm constat speciebus, sed etiam Christi corpore: sed hoc est vnum numero, sub quibuscunque speciebus: ergo non potest ex pluralitate specierum, etiam cum ordine ad diuersas sumptiones sacramentales, desumi pluralitas huius sacramenti. Resp. nego sequelam: nam signum vt signum formaliter vnitatem, vel pluralitatem desumit ex perfecta vnitate, vel pluralitate terminorum significatorum: quia igitur hoc sacramentum est signum spiritualis refectionis, ex vnitate, vel pluralitate huius desumit perfectam suam vnitatem, vel pluralitatem, esto signum ipsum materiale non sit perfectè multiplex: quia igitur hoc sacramentum habet multiplex significatum formale, potest esse multiplex numero, ratione significati formalis, esto sit vnum ratione signi materialis.

Signum vt sic vnitatem suam desumit ex vnitate terminorum significatorum.

67. Ad 1. Fundamentum 1. sententiæ, distinguo maiorem: sunt idem materialiter, concedo: sunt idem formaliter, nego: formaliter enim sacrificium consistit in oblatione victimæ: oblatio autem, cùm sit actio, numericam vnitatem sumit à re oblata: quæ, cùm sit vna, nempe Christus, vnum constituit sacrificium. Sacramentum verò consistit formaliter in significatione perfectæ sanctitatis, quæ multiplicatur ad multiplicationem sacramentalis manducationis.

Si Christus assumeret plures humanitates esset ne vnus homo, vel plures.

68. Ad 2. Falsum est antecedens. Et esto sit verum, negatur tamen consequentia: nam ideo in eo casu esset vnus, & non plures homines, quia cum naturis assumptis non multiplicatetur suppositum, quod in ea opinione est necessarium ad multiplicationem nominis substantiui. Ad multiplicandum verò sacramentum, sufficit, vt multiplicetur signum sensibile cum sua significatione; quia in hoc formaliter consistit sacramentum. Licet igitur Christus sit vnus contentus in quolibet sacramento, multiplicatur tamen in symbolo per relationem ad diuersos effectus vltimatos.

Cōcreta adiectiua solùm multiplicantur ad multiplicationem subiecti.

69. Ad 3. 1. Nego consequentiam: nam concreta adiectiua non multiplicantur ad multiplicationem formæ, sed subiecti: quia cùm importent formam vt alteri adiacentem, non multiplicantur, nisi muliiplicato subiecto, cui adiacent. In hoc autem sacramento species potiùs se habent vt subiectum, sacramentaliter sensibiliter continens corpus & sanguinem Christi. Vnde dispar est ratio de corpore replicato habente plures albedines, quia in hoc casu non multiplicatur subiectum, sed forma adiacens subiecto.

70. Secundò. Esto species se habeant in hoc sacramento vt forma, quatenus dat sensibilitatem huic sacramento: adhuc nego, multiplicatis speciebus nō multiplicari numero sacramenta: quia licet se habeant vt forma respectu corporis & sanguinis Christi, non tamen importatur vt forma adiacens, sed vt constituens vnum sacramentale cum Christo, sicut forma artificialis cū materia. Vnde sicut multiplicata forma substantiali, vel artificiali in subiecto, multiplicatur compositum formaliter: ita multiplicata forma sacramētali, multiplicatur compositum ex ea resultans.

71. Ad 4. Negatur maior: quoniam, vt probatum est, vtrumque tam corpus, quàm species importantur in recto.

72. Ad fundamentum 2. Sententiæ, nego minorem, quia non tantùm ad substantiam Eucharistiæ pertinēt species, sed etiam ordo

ad spiri-

ad ſpiritualem refectionem, media ſacramentali ſumptione. Falſum autem eſt, vnam, aut plures ſpecies habere vnam, aut plures ſignificationes, niſi media ſacramentali ſumptione.

73. Ad fundamentum tertiæ, nego, ex vnitate formæ conſecratoriæ ſumi poſſe numericam vnitatem huius ſacramenti; tum quia illa non conſtituit ſacramentum: tum quia vna numero forma confici poſſunt plura numero ſacramenta, vt vna numero forma baptizandi & abſoluendi, plura numero Baptiſmata, & Pœnitentiæ.

DISPVTATIO XVI.

De materia remota Euchariſtiæ.

SECTIO PRIMA.

An ſolus panis triticeus ſit materia remota Euchariſtiæ

1. HACTENVS de materia proxima permanente, ex qua conſtat hoc ſacramentum. Nunc de remota tranſeunte, ex qua conficitur: quæ duplex eſt, Altera ex qua conficitur corpus: Altera ex qua conficitur ſanguis. Nunc de materia corporis, quam de fide eſt, eſſe panem Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. vbi dicitur Chriſtus accepiſſe panem, eumque in ſuum corpus tranſubſtantiaſſe; quod æquè certum eſt, hunc panem non eſſe ex fructibus arborum, aut leguminibus, vt conſtat ex Florent. in decreto de vnione Armenor. definiente, materiam huius ſacramenti eſſe panem triticeum. Ratio eſt: quia talis panis eſt vſualis & communis, in quo Chriſtus hoc ſacramentum inſtituit.

Matt. 26. Marci 14. Luc. 22. *Concilium Florentin.*

2. Sola Controuerſia eſt, an omnis panis ex frumento ſit ſufficiens materia: nomine autem frumenti, teſte Iſidoro lib. 17. cap. 3. Etymolog. veniunt omnia ſemina, quæ habent ariſtas, cuius vulgatæ ſpecies ſunt, triticum, ſiligo, far, ſpelta, hordeum. *Iſidorus.*

3. PRIMA ſententia eſt Argent. in 4. diſt. 11. q. 2. art. 1. Gabr. q. 2. & in canon. Miſſæ lect. 35. affirmantium, omne genus frumenti ſufficere, tum quia frumentum eſt vniuocum ad omnes ſpecies prædictas: ergo & panis ex ijs confectus: ſicut quia omne vinum de vite eſt vniuocum, quodlibet ſufficit. *Argentin. Gabriel.*

4. Hanc ſententiam, excluſo hordeo, ſequuntur etiam Palud. citata diſt. qu. 1. art. 4. Caiet. 3. p. qu. 74. ar. 3. Sotus diſt. 9. ar. 3. tum quia, vt Palud. teſtatur, aliquæ Eccleſiæ conſecrant in pane ſpeltaceo: non eſt autem veriſimile, eas in re tam graui errare: tum quia, ſicut ſanguis, ait Caiet. ex diuerſis cibis generatus, eſt eiuſdem ſpeciei, ita panis ex diuerſis granis confectus. *Paludanus. Caietanus. Sotus.*

5. SECVNDA ſententia eſt Alenſ. 4. p. q. 10. membr. 4. art. 1. §. 4. S. Tho. 3. p. q. 74. ar. 3. & in diſt. 11. q. 2. art. 2. Et 4. contra gentes cap. 69. Scoti diſt. 11. q. 6. Durand. q. 4. Richard. ar. 2. qu. 2. Marſ. qu. 6. ar. 1. dubio 2. Syluij 3. part. ibid. affirmantium, ſolùm panem ex tritico eſſe ſufficientem materiam Euchariſtiæ: ex ſiligne verò & ſpelta eatenus ſufficere, quatenus illæ ſunt ſpecies tritici. Idem ſentit Bonauent. diſt. 11. part. 2. art. 1. qu. 4. *Alenſis. S. Thomas.* *Scotus. Durandus. Richardus. Marſilius. Sylueſter.* *Bonauent.*

6. *Quæ ſententia vera eſt, & ſequenda,* quam docuit Florent. loco citato. Nec rectè Caiet. Concilium explicat de materia præcepti, non ſacramenti; nam eodem modo ibi aſſignat materiam ſanguinis, quę eſt vinum de vite: at hæc eſt neceſſaria neceſſitate ſacramenti; ergo & illa. Ratio colligitur ex inſtitutione Chriſti, qui hoc ſacramentum inſtituit in pane vſuali; ſed panis vſualis fit ex tritico, nam alius omnis ſubſtituitur in defectum huius. Vnde nec panis ſimpliciter dici conſueuit, ſed cum addito panis hordeaceus, panis ex milio &c. *Concilium Florentin. Solus panis ex tritico ſufficiens materia.*

7. Confirmatur. Ex Durando: nam illud eſt materia ſacramenti, cui primariò conuenit ratio nominis: ſed nomen panis primariò conuenit triticeo, reliquis cum addito, & in defectum huius. Atque hæc cenſetur Apoſtolica traditio, quam Eccleſiaſtica Authoritas confirmauit, vt teſtatur Catechiſmus Romanus. *Catechiſmus Rom.*

8. Cæterùm probabile eſt, ſiliginem, & ſpeltam eſſe ſpecies tritici, tum propter affinitatem accidentium; tum maximè, quoniam vt periti teſtantur, quos ego conſului, interdum illæ naſcuntur ex tritico, quod, teſte S. Tho. qu. citat. ar. 3. ad 2. ſignum eſt ſpecificæ identitatis, quia ſemper generans generat ſibi ſimile in ſpecie. Vide Scotum & Paludanum. Refert autem Albertus in 4. diſt. 12. art. 7. fuiſſe à ſede Apoſtolica iudicatum, ſpeltam eſſe ſpeciem hordei: ad quod ipſe reſpondet, vel non fuiſſe definitum, vel talem definitio- *Siligo tritici ſpecies.* *S. Thomas.* *Scotus. Paludanus Albertus.*

nem ex ignorantia processisse. Dubiam censet spelte materiam Syluius, quam qui in necessitate consecraret, fortè excusari posset ob probabilitatem opinionum: Ipsum lege in 3. part. quæst. 74. art. 3. rem hanc accuratè pertractantem. *Syluius.*

9. Ad primum Gabr. cuius sententiam Henriq. lib. 8. de sacramentis c. 9. appellat temerariam, Resp. Licet frumentum sit vniuocum physicè ad omnes frumenti species, non est tamè vniuocū moraliter, eò quòd pro pane vsuali venit solus triticeus. Dispar autem est ratio de vino, quia quodlibet vinum de vite non solùm physicè, sed etiam moraliter, & in ordine ad humanum vsum, est vniuocè vinum. Ad secundum, patet ex dictis. Ad 3. disparitas est, quia sanguis generatur ex cibis, vt ex termino à Quo, panis verò ex granis, vt materia ex Qua inexistente & componente, ideo diuersa diuersum efficiunt panem. *Henriq.*

10. Deducitur 1. Panem confectum ex granis diuersæ speciei, non esse materiam, si maior pars sit diuersæ speciei; secus si minor, quia tunc supponitur, quod maior pars conuertat minorem in substantiam panis triticei, alioqui si talis materia maneret cum parte triticea non conuersa, non consecraretur, sicut nec aqua, nisi in vinum conuersa, vt infrà.

11. Deducitur 2. Massam crudam, aut torridam sole, non esse aptam materiam, quia panis vsualis requirit, vt coquatur igne, sicut nec pasta oleo frixa, vel aqua elixa.

12. Deducitur 3. Panem ex aqua rosacea non esse materiam consecrabilem. S. Tho. q. citata art. 7. ad 3. & in 4. dist. 11. qu. 2. art. 4. quæstiunc. 1. ad 3. Syluius qu. cit. ar. 3. contra Caiet. Ibidem & Alens. 4. p. q. 10. memb. 4. art. 1. §. *Quinto*, eò quòd censet, aquam non esse partem essentialem componentem, sed transeuntem, est enim, inquit, panis tertia res resultans ex commixtione farinæ & aquæ per pastæ decoctionem. sed quidquid sit, an aqua sit materia componens, an transiens certè talis panis non est vsualis; consequenter ineptus ad consecrationem. *S. Thomas. Syluius contra Caiet. Alens.*

13. Deducitur 4. Panem ex amydo non esse aptum. Est S. Thom. qu. citata ar. 3. ad 4. & in 4. dist. 11. qu. 2. art. 2. quæst. 2. ar. 3. Scoti q. 6. Sylu. tum quia fit ex tritico corrupto: tum quia ex eo non fit panis vsualis, cùm eius materia non tam sit tritici farina, quàm lac ex eo expressum, vt notauit Sotus. oppositum docent Palud. & Caiet. *S. Thomas. Scotus. Syluius. Sotus. Paludanus Caietanus.*

14. Deducitur 5. Exhalationes, quæ exhalant ex pane calido, non esse aptam materiam Euch. quia esto illæ sint substantialiter panis, non sunt tamen in forma panis vsualis. Eadem ratio est de spiritibus, qui exhalant ex vino, nam neque illi sunt in forma potus vsualis esto sint substantialiter vinum.

SECTIO II.

An panis Azymus sit necessarius necessitate sacramenti, an præcepti?

15. PRIMA sententia seu error Glossę c. *litteras*, de celebrat. Missarum asserentis, ex quodam Hugone, Azymum in Ecclesia occidentali esse necessarium necessitate sacramenti. *Glossa. Hugo.*

16. Secundus error Græcorum affirmantium, solùm fermentatum esse materiam consecrationis. Fundamentum est: quia Christus consecrauit in fermentato; consecrauit enim 13. Luna Martij pridie ante Festum Paschæ, quando Azyma nondum inceperant: hæc enim incipiebant Luna 14. quando Agnus immolabatur, Exodi 12. Quòd autem Christus eo die consecrauerit, colligunt 1. ex Ioan. 18. vbi de Iudęis dicitur, *& ipsi non introierunt in prætorium, vt non contaminarentur, sed vt manducarent Pascha.* ergo nondum Iudæi pascha celebrauerant. 2. ex cap. 19. Christus dicitur mortuus in Parasceue Paschę: est autem parasceue totum tempus præcedens, in quo ea, quæ ad Paschatis celebritatem necessaria erant, parabantur: ergo nondum cæperat dies festus. 3. ex cap. 13. vbi omnia illa, quę Christus gessit in cœna, dicuntur gesta ante diem festum Paschæ: ergo Christus cænam fecit pridie ante Festum Paschæ quando Azyma non currebant. 4. Ioann. 19. dicitur *magnus dies ille sabbati:* erat autem magnus, quia in illum inciderat Pascha. 5. Si Christus consecrasset Luna 14. condemnatus & crucifixus fuisset ipso die Paschæ, quod Iudæis propter legem non licebat, nam eo die prohibiti erant omnes actus iudiciales, *Exodi 12. Ioan. 18. Ioan. 19 Ioan. 13. Ioan. 19.*

17. TERTIA sententia est S. Tho. q. suprà citata art. 4. Syluij ibid. & omniū Scholasticorum in 4. dist. 11. affirmantium, in vtroque pane, Azymo, & fermentato validè consecrari posse, teneri tamen sub præcepto & Latinum in Azymo, & Grecum in fermentato iuxta ritum suæ Ecclesiæ consecrare, vt definit Eugenius IV. in decreto de vnione Armenorum. Cuius ratio est: quia siue in Azymo, siue in fermentato Christus consecrarit, vterque panis est vsualis: vterque venit nomine panis simpliciter Luc. 24. *accepit Christus panem: &, cognouerunt cum in fractione panis*, cùm tamen panis ille Azymus fuerit, quia currebant Azyma, quæ durabant per septem dies. Confirmatur: nam certum est, non in albo & rubro vino simul Christum consecrasse, sed in alterutro tantùm, & tamen, Græcis fatentibus, vtrumque est materia apta consecrationis, quia vtrumque est vinum simpliciter & vsuale. *S. Thomas. Syluius. Eugenius 4. Luca 24.*

18. Secundò falsum est, Christum consecrasse Luna 13. quando Azyma nondum

incepe-

inceperant, vt eſt communis ſententia Latinorum Patrum, & Scholaſticorum, quæ cenſetur traditio fidei; & colligitur ex Paulo 1. Corinth. 5. *Epulemur*, inquit, *in Azymis Synceritatis, & veritatis:* vbi alludit ad Azyma ſacramentalia, præmiſſerat enim illa verba: *Etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus:* & probatur: Tum quia vero ſimile non eſt, Chriſtum, qui in omnibus fuit diuinæ legis obſeruantiſſimus, in hoc legem non ſeruaſſe. Tum maximè, quoniam Matt. 26. Mar. 24. Luc. 22. apertè dicitur Chriſtus Paſcha cum diſcipulis ſuis celebraſſe ipſo primo die Azymorum. Nec rectè Euthymius primum diem Azymorum explicat, ipſum pridiè Azymorum, nam Lucas addit, diem feſtum. Erat autem dies feſtus, ſolus primus, & ſeptimus dies Azymorum, Exodi 12. Cæterùm qui primus in Eccleſia Latina præcepit, hoc ſacramentum conſecrandum eſſe in Azymis, fuit Alexander I. vt habetur in ipſius vita apud Platinam.

1. Cor. 5. Matth. 26 Marci 14 Luc. 22. Euthymius. Exod. 12. Alexãder I

19. Ad primum ergo fundamentum reſpondet S. Thomas, Scotus & reliqui Scholaſtici, noluiſſe Iudæos in prætorium introire, vt mundi comederent Azyma, & ſacrificia, quę per ſeptem dies celebrabantur, omnes enim illi dies ob ſolemnitatem Azymorum & ſacrificiorum, quæ immolabantur, appellabantur Paſcha. Legatur Vaſq. diſp. 172. c. 7.

Vaſquez.

20. Ad ſecundùm, dicitur paraſceue Paſchæ, non quod eſſet pridie ante feſtum Paſchæ; ſed quia erat pridie ante feſtum ſabbati, qui ſolus dies habebat paraſceue, hoc eſt præparatorium ciborum, quia in ſolo die ſabbati non licebat cibos ad manducandum præparare. Vnde Marc. 15. *Erat autem*, inquit, *Paraſceue, quod eſt ante ſabbatum.* Dicitur autem, à Ioanne Paraſceue Paſchæ, non quòd eſſet Paraſceue ſabbati quod inciderat in Paſcha, ſed quia Paraſceue ſabbati erat ipſius Paſchatis.

Marci 15. Ioannes.

21. Ad tertium. Quæ à Chriſto geſta ſunt in nocte Cænæ, dici ab Euangeliſta facta ante diem Feſtum Paſchæ, ſumpta die, pro die artificiali, prout contra diſtinguitur à nocte; non pro naturali, vt complectitur noctem. Vnde non dixit, *ante Feſtum*, ſed, *ante diem Feſtum:* Eſt explicatio Catechiſmi Romani cap. de Euch. legatur S. Thomas loco præcitato.

Catechiſ. Rom S. Thomas.

22. Ad quartum. Dicitur magnus dies ille ſabbati, quia inciderat in ſecundum diem Azymorum, qui ob frequentiam populi, qui ad Paſcha conuenerat, erat celeberrimus.

23. Ad quintum 1. Non eſt certum ex ſcriptura, actus iudiciales fuiſſe in hoc Feſto prohibitos. 2. Facilè poterant exiſtimare, pro bono communi ſe pro tunc ad eam legem non teneri.

24. Superest inter Latinos cõtrouerſia, an interdum licitum ſit, vel Latino in fermentato, vel Græco in Azymo conſecrare: quod tribus in caſibus contingere poteſt. 1. Inſtante morte, in quo currit præceptum de communicando, & alioqui non ſuppetit debita materia prȩcepti. 2. Ad ſupplendum ſacrificium. 3. Quando Latinus iter facit per Eccleſiam græcam, vel Græcus per Latinam.

Liceatne Græco in azymo, aut Latino in fermentato conſecrare?

25. Quoad 1. Reſp. Non licere. Ratio eſt, quia cùm hoc ſacramentum non ſit neceſſarium neceſſitate medij, ſed prȩcepti, non obligat niſi cum debitis circumſtantijs, in quibus potiſſima eſt materia ab Eccleſia præcepta: ſicut nec liceret in eo caſu ſacrum facere, veſtibus non ſacris, aut non ieiuno, vide auctores apud Syluium ar. cit.

Syluius.

26. Quoad 2. Reſp: Licere, quia maius prȩceptum & integritas ſacrificij, cùm ſit diuinum, quàm determinatio materię, quæ eſt præceptum humanum.

27. Quoad 3. Reſp. Vtrumque licitè fieri poſſe: nam & poterit ſe conformare conſuetudini illius Eccleſiæ, per quam tranſit, quia ex doctrina Ambroſij, licitè poteſt vnuſquiſque ſe cõformare cõſuetudini illius Eccleſiæ, in qua moratur; & adhuc licitè poterit ſeruare leges ſuę Eccleſię, ſi nullum ſit ſcandalum. Secus ſi fiat incola loci, quia tunc tenetur ſeruare conſuetudinem illius Eccleſiæ, vt cæteri ciues: nec refert quod caput ſit Schiſmaticum, quia in illis, quæ ſunt licita, tenemur obedire.

Ambroſ.

28. Dices. Quid ſi Latinus iter faciat per Eccleſiam Græcam, in qua ſint Monaſteria, in quibus ſeruatur ritus Eccleſię Latinæ, num tenebitur ſacrum facere in illis ſeruando ritum Latinum? Reſpond. Vtrumque licitè poſſe, & ad neutrum ſub præcepto teneri, ſicut & Græco iter façienti per Eccleſiam Latinam.

SECTIO III.

An ſolùm vinum de vite ſit materia remota calicis?

29. Non defuerunt Hæretici, qui materiam remotam ſanguinis dixerunt eſſe aquam, qui propterea Aquarij dicti ſunt. Alij lac, vt refertur in Concilio Bracharenſi III. cap. 1. Alij mel, contra quos ſufficiat locus Matth. 26. vbi dicitur Chriſtus accepiſſe calicem, eumque in proprium ſanguinem conuertiſſe. Quòd autem materia calicis fuerit vinum de vite, conſtat ex illis Verbis, *non bibam amodo ex hoc genimine vitis*, quam veritatem ſupponunt Concilia Lateranen. ſub Innocentio III. Carthagi. III. Aurelianẽ. IV. Anriſidioren. Trident. ſeſſ. 13. eamque definit Florentinum: & confirmat Eccleſiaſtica traditio ab Apoſtolis ad hęc vſque tempora traducta: cuius optima congruentia eſt: quia cùm hoc ſacramentum ſit inſtitutum per modum conuiuij, non potuit ſub conuenientiori materia inſtitui, quàm panis & vini, quia ſicut hæc ſunt cibus & potus corporis, ita ſacramenta ſub eorum ſpeciebus inſtituta ſunt cibus & potus animæ.

Concilium Brachar. *Matt. 26.* *Lateranẽſe ſub Innoc. 3 Carthag. 3 Aurelian. 4 Altiſidioreníe. Trident. Florentiniũ.*

Mustum apta materia consecrationis. S. Thomas Syluius. Iulius papa.

30. Deducitur 1. Mustum esse aptam materiam consecrationis: Est S. Thom. q. citata art. 5. ad 3. Syluij ibid & omnium Scholasticorum, definiturque à Iulio Papa, vt refertur de consecrat. dist. 2. c. *cum omne*, vbi docet non solùm posse, sed etiam licere in musto consecrare, tempore necessitatis. Ratio est: quia mustum est simpliciter vinum, licet non perfectè purgatum & defæcatum, habet enim omnes proprietates vini, & tale à scriptura appellatur Actorum 2. *Musto pleni sunt.*

Actor. 2.

Non succus vuarum inclusus. Iulius papa.

31. Deducitur 2. Succum intra folliculos vuarum inclusum, non esse aptam materiam consecrationis. Colligitur ex eodem Iulio Papa citato. Ratio est: quia quamdiu ille manet in baccis inclusus, habet formam cibi, non potus, qualem oportet esse materiam calicis, iuxta illud: *Bibite ex hoc omnes.*

Nec expressus ex vua acerba. S. Thomas. Syluius. Sylvester.

32. Deducitur 3. Succum expressum ex vna acerba, non esse materiam consecrabilem: Est S. Tho. q. citata, art. 5. ad 3. Siluij & reliquorum. Ratio est: quia hic non est vinum vsuale, est autem consecrabilis succus ex vua non perfectè matura, vt docet Sylvest. verbo Eucharistia 1. q. 3.

Nec acetū.

33. Deducitur 4. Acetum non esse materiam consecrabilem, quia non est vinum, sed vinum corruptum, sicut cadauer non est homo, sed homo mortuus: Est autem aptum vinum acidum, peccat tamen, qui in eo consecrat, ob reuerentiam sacramenti: Est S. Thom. & omnium.

S. Thomas.

Nec succus ex vuis passis.

34. Deducitur 5. Posse consecrari in succo expresso ex vuis passis, in quo, fama est, consecrare Egyptios: quia talis succus est vinum, eoque perfectius, quo ab aqueo humore perpurgatius. Nec obstat, quod vuæ, ex quibus exprimitur, sint passæ: nam hoc non variat succum intra folliculos contentum: secus si ob nimiam siccitatem, opus esset, ad exprimendum humorem, nimia copia aquæ: quia tunc amitteret rationem communis & vsualis vini. Ob eadem rationem non est idonea materia lora, quę fit ex aqua iniecta acinis, vel racemis in dolio expressis, nisi illa sit in parua quantitate, quæ conuerti possit in vinum.

Vinum congelatū consecrabile. Sylvester. Angelus. Sotus. Suarez. Vasquez. Emmanuel Sà. Armilla.

35. Deducitur 6. Esse aptam materiam consecrationis vinum congelatum, modo congelatio tanta non sit, vt vinum conuertat in lapidem: Est Sylvest. verbo Euchar. 2. q. 10. Angeli verbo Missa, Soti in 4. dist. 9. art. 5. Suar. disp. 45. sect. 1. Vasq. disp. 175. cap. 2. Emmanu. Sà verbo Missa n. 3. Contra Armil. verbo Euchar. & alios. Fundamentum huius Corolarij est, quia tale vinum simpliciter est potabile, licet difficulter, sicut panis durus est simpliciter comestibilis, licet cum difficultate.

In pane imbibitū materia corpus.

36. Deducitur 7. Non esse materiam aptam calicis vinum in pane imbibitum, esse tamen materiam aptam corporis. Primum constat, quia tale vinum imbibitum in offa panis, non habet rationem potus, qualis debet esse materia calicis. Secundum probatur, quia talis panis, etiam vino perfusus, est simpliciter panis, & comestibilis per modum cibi; igitur est apta materia corporis.

37. DICES. Vinum consecratum adhuc mistum pani conseruat Christi sanguinem: ergo est aptum consecrationi sanguinis. Consequentia probatur, nam eadem dispositio requiritur ad conseruationem sanguinis, quæ requiritur ad consecrationem eiusdem. Resp. Negatur consequentia, eiusque probatio. Ratio discriminis: quoniam ad consecrationem requiritur, vt materia sanguinis possit initio consecrationis demonstrari per modum potus, quemadmodum & materia corporis per modum cibi: non est autem hoc necessarium ad conseruandum sanguinem. Cùm igitur nequeat vinum perfusum pani demonstrari per modum potus, non erit aptum consecrationi: erit autem aptum conseruare sanguinem, quia ad conseruandum sanguinem sufficit, vt retineat species vini, etiam si non retineat illas in forma potus.

38. Quæres, cur est necessarium, vt vinum in consecratione sit in forma potabili, non autem post consecrationem? Resp. rationem esse, quia in consecratione debet verificari pronomen, quo sanguis per pronomen *Hic* demonstratur per modum spiritualis potus: facta autem semel consecratione, non est amplius necessaria talis demonstratio, sed sufficit, si tantùm retineat species vini.

Nec licet dubia materia ob integritatem sacramenti.

39. Ex dictis colliguntur tres regulę. Prima est: nunquam esse licitum dubia materia vti, neque ob integritatem sacramenti, cùm grauiora sint incommoda, quæ ex hoc sequuntur. Primum, quia sacrificans exponit se periculo frustrandi sacramentum; secundò, idololatrandi; tertiò manet idem periculum dimidiandi sacrificium.

Nec probabili, quādo certa haberi potest.

40. SECVNDA regula est: Nunquam esse licitum in materia Sacramentorū, relicta materia certa, vti probabili & minùs certa, quando certa commodè haberi potest, tum ob periculum frustrandi sacramentum, cùm hoc non tam pendeat ex opinione hominum, quàm ex institutione Christi; tum ob damnum spirituale, quod infert proximo, priuando illum fructu sacramenti, eoque peccatum est maius, quo sacramenti vsus & fructus ad salutem est magis necessarius.

Tempore necessitatis licet vti probabili.

41. TERTIA regula est: Tempore necessitatis licitum esse vti materia probabili, quando certa haberi non potest; quia tunc, pensatis omnibus, prudentia dictat, ita esse agendum, cùm maius malum sit, illud prorsus omittere, quàm perficere in materia probabili: quia primum est certum malum proximi: secundum non est certum periculum frustrandi sacramentum. Nec est eadem ratio de materia dubia, quia operari cum dubio semper est malum, non autem cum ratione probabili: nam hæc est proportionata regula humanorum actuum, cùm homo non operetur, nisi medio discursu, deducendo vnum ex alio probabiliter. Vnde sic operans est certus practicè de rectitudine suæ operationis: quodsi

aliter

aliter contingat, non imputatur illi, cùm non possit, nec sæpè teneatur maiorem certitudinem habere.

SECTIO IV.

An & quo iure sit vino admiscenda aqua?

Error Armenorum.

42. FVIT error Armenor. vt constat ex decreto fidei Eugenij IV. post vltimam sessionem. non esse aquam vino consecrando admiscendam, quam sequuntur Hæretici nostri temporis.

43. Oppositam sententiam vt certam traditionem ab ipsis Apostolis deriuatam, & ab omnibus tam Græcis, quàm Latinis Ecclesijs, ab initio nascentis Ecclesiæ constanter seruatam, definit citato loco Eugenius IV. Pontifex: cuius sacræ ceremoniæ triplicem rationem reddit. Prima est, quia iuxta testimonium SS. Patrum, creditur Christus in vino aqua misto consecrasse. Secunda, ad denotandam aquam quæ ex Christi latere profluxit. Tertia, ad significandum effectum huius sacramenti, qui est vnio Christiani populi cum Christo.

Eugenius IV. Pontifex.

44. Controuersia est, quo iure, diuino, an humano sit aqua vino consecrando miscenda.

Alphonsus de castro.

45. PRIMA sententia est Alphonsi de castro lib. 6. aduersus hæreses, verbo *Eucharistia*, hæresi 7. Affirmantis, esse diuinum, *quia etsi*, inquit, *ex Christi institutione non esset, Ecclesia nihilominus hoc statuere poterat.* Supponit ergo esse præceptum Christi. Fundamentum est: quia Concilia Affricanum, Carthag. III. Aurelian. IV. Cyprianus Epistol. 3. lib. 2. hoc præceptum appellat dominicam traditionem, cuius Author & Magister fuit Christus.

Concilium Africanum. Carthag. 3 Aurelian. 4 Cyprianus.

Valdensis.

46. SECVNDA sententia est Valdens. lib. de sacramentis, titu. 4. c. 32. asserentis, præceptum miscendi aquam vino consecrando fluxisse ab Apostolis, à quibus primo cæptus est vsus miscendi aquam in calice, non autem à Christo, qui merum in cæna consecrauit. Probat, quia Patres rationem huius ceremoniæ non reducunt ad factum Christi, sed ad mixtionem aquæ, quæ profluxit ex latere Christi, vt constat ex Innocentio III. de celebrat. Missarum cap. *in quadam.* recurrerent autem ad factum Christi, si Christum aquam vino consecrando miscuisse.

Innocent. 3

Sententia Probabilior

47. TERTIA *probabilior est, & sequenda. Affirmat, & Christum miscuisse vino aquam consecrando, & nihilominus præceptum hoc non esse diuinum, sed Ecclesiasticum.* Primum vt certam traditionem ab Apostolis deriuatam supponunt Concilia, Florent. & Trident. sess. 22. cap. 7. quam & in suis Lithurgijs expresserunt Iacobus, Marcus, & Clemens Romanus lib. 8. constitution. cap. 17. his verbis: *Similiter & calicem miscens ex vino & aqua, & sanctificans tradidit eis, dicens: Bibite ex eo omnes. Hic est calix sanguinis mei.*

Concil. Florent. Trid. S. Iacobus. S. Marcus. Clemens Rom.

Scotus. Richardus. Argent. Trident.

48. Secundum expressè docuit Scotus in 4. dist. 11. q. 7. Richard. art. 3. q. 1. Argent. q. 2. ar. 1. ad finem, & colligitur ex Trident. sess. 22. cap. 7. *Monet*, inquit, *sancta Synodus præceptum esse ab Ecclesia sacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo misceant:* non dixit, *præceptum esse à Christo*, sed, *ab Ecclesia.* Fundamentum est: quia potuit Christus hac cæremonia vti, & nihilominus eam arbitrio Ecclesiæ relinquere sub præcepto seruandam, sicut creditur in Azymo consecrasse, & tamen arbitrio Ecclesiæ reliquit, in Azymo, vel fermentato esse sub præcepto consecrandum: quia non solùm Græcis consecrandum est in fermentato, Latinis verò in Azymo, sed Latinis ipsis tempore Leonis IX. ad euitandam hæresim Ebionitarum præceptum fuit, consecrandi in fermentato, vt referunt Alens. 4. p. qu. 10. memb. 4. ar. 1. §. tertio, Bonauen. in 4. dist. 11. ar. 3. qu. 1. S. Thom. qu. 2. ar. 2. quæstiunc. 3. Scotus qu. 6. Durand. qu. 4. n. 10. Palud. qu. 1. art. 4. concl. 6. Richar. ar. 2. qu. 3. ad 5. Argent. q. 1. ar. 1. Gabr. qu. 2. ar. 3. dub. 3. Marsi. quæst. 6. art. 1. Qui autem primus in Ecclesia Latina aquam vino consecrando miscendam præcepit, fuit Alexander primus, vt in eius vita testatur Platina.

Leo 9. Alens. Bonauent, S. Thomas. Scotus. Durandus. Paludanus. Richardas. Argent. Gabriel. Marsilius. Alexand. I Aquam vino miscendam præcepit.

49. Deducitur 1. Posse in hoc præcepto vrgente causa, ab Ecclesia dispensari: Secundò posse sacerdotem, si desit aqua, consecrare in solo vino ad perficiendum sacrificium inchoatum; quia integritas sacrificij est de iure diuino: secus ad inchoandum, quia minùs est omittere, quàm ea peragere sine debitis circumstantijs: Tertiò non satis esse, aquam miscere vino in dolio, vel vase, sed in ipso calice continente vinum, & in ipsa celebratione Missæ ante offertorium. Quòd si obliuione non fuerit ante offertorium mixta, debet statim misceri sine oblatione, non tamen est miscenda post consecrationem, quia tunc cessat significatio, & tempus præcepti.

50. Ad primum primæ sententiæ, dici hoc præceptum à Patribus & Concilijs diuinum, eiusque Authorem fuisse Christum, quia fundatur in facto Christi.

51. Ad primum secundæ sententiæ, huiusmodi authoritates esse piè exponendas, vt nolint Patres simpliciter negare, Christum aquam vino miscuisse, cùm oppositum certa traditione constet, sed disputantes contra Ebionitas, solùm negasse, aquam vino miscuisse, vt necessariam ad validitatem sacramenti.

Ebionitæ.

52. Ad secundum, ex eo non sequi, quòd Christus hac cæremonia non sit vsus, sed quòd præceptum sit impositum etiam ad significandam aquam, quæ ex latere Christi profluxit.

SECTIO V.

An Aqua mixta vino sit pars essentialis, an saltem integralis materiæ Calicis?

Quid sit esse partem essentialē, quid integralem sacramenti.

53. DICITVR pars essentialis, sine qua non conficitur sacramentum, vt aqua naturalis est pars essentialis materiæ corporis, quia sine illa non fit panis vsualis, qui est materia corporis. Dicitur pars integralis, quæ non requitur essentialiter ad materiam sacramenti, integrat tamen illam, & coniuncta cum reliquis partibus, conuertitur in corpus, vel sanguinem Christi: sicut in sacramento Pœnitentiæ dolor & Confessio venialium coniunctus cum dolore & confessione mortalium, est pars integralis materiæ Pœnitentiæ, quia licet sine eo fieret sacramentum, tamen coniunctus cum confessione mortalium, fit pars integralis totius materiæ Pœnitentię, supra quam totam cadit absolutio.

Armacanus

54. PRIMA sententia est Armacani lib. 9. de quęstionibus Armenorum cap. 9. affirmantis, aquam esse partem essentialem materiæ calicis. Probat 1. quia id affirmat Iulius III. de consecrat. dist. 2. cap. *Cum omne: non enim potest*, inquit, *calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum nisi vtrumque misceatur.* Secundò, quia eandem authoritatem Iulij citat & approbat Concilium Bracharense III. cap. 2.

Iulius III

Cōcil. Bracharense 3 Cyprianus.

55. Tertiò. Cyprianus Epist. 3. lib. 2. post medium, & refertur de consecrat. dist. 2. can. 1. *Sic autem*, inquit, *in sanctificando calice Domini offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest.* Cuius duas adfert ibidem rationes. Prima: quia vt farina sine aqua non est apta materia corporis, ita nec vinum sine aqua est idonea materia sanguinis. Secunda: quod fecit Christus, est necessarium ad essentiam sacramenti: sed Christus consecrauit vinum mixtum aqua: ergo vinum mixtum aqua est necessaria materia huius sacramenti.

Alanus, Toletus. Coninck.

56. SECVNDA sententia est Alani lib. 1. de Euch. c. 13. Toleti lib. 2. summę c. 25. Ægidij Coninck 3. p. q. 74. ar. 8. & aliorum apud ipsum asserentium, aquam esse partem integralem materię calicis. Quam sententiam nonnulli censent de fide.

Ambros.

57. Probatur 1. Ex Patribus. Ambros. lib. 4. de sacram. in fine: *Vinum* inquit *& aqua in calicem mittitur, sed fit sanguis consecratione verbi cælestis:* & cap. 5. *Ante verba Christi, calix est vini & aquæ plenus: vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur.*

S Hieron.

58. Hieronym. in 14. caput Marci in illa verba: *Accepit Iesus panem* &c. Sic scribit: *Formans sanguinem suum in calicem vino & aqua mixtum.* Quibusverbis apertè docet, consecrationem, qua Christus calicem consecrauit, immediatè cecidisse in vtramque materiam, tam vinum, quàm aquam vino mixtam.

Damasc.

59. Damascenus lib. 4. fidei cap. 14. hæc habet: *Non potest panem sui ipsius corpus facere, & vinum & aquam sanguinem?* quibus verbis distinctè ponit, vinum & aquam in sanguinem conuerti: quod sæpe repetit eodem capite. Confirmatur: nam ibidem docet, illud Christum in potum spiritualem in hoc sacramento instituisse, quod in hominibus esse potus solet vsualis, qui communiter ex vino & aqua componitur: *quia mos*, inquit, *hominibus est, panem manducare, vinum & aquam bibere, coniunxit his ipsis suam diuinitatem, & fecit hæc suum corpus & sanguinem.*

Iustinus Martyr.

60. Iustinus Martyr Apolog. 2. pro Christianis sub finem: *Præsidens* inquit, *postquam gratiarum actionem perfecit, & populus vniuersus apprecatione læta eam comprobauit, qui apud nos vocantur Diaconi atqui Ministri, distribuunt vnicuique præsentium, vt participet eum, in quo gratiæ actæ sunt, panem, & vinum & aquam, & ad absentes perferunt.* Et ne videatur de alia re, quàm de sacramento Eucharistiæ loqui, mox subiungit: *Porrò alimentum hoc apud nos appellatur Eucharistia.*

Paschasius.

61. Paschasius apud Baronium Anno 1188. sub finem: *Aqua*, inquit, *consecratur, non quod aqua permaneat, sed vertatur in sanguinem.* Quo quid pro hac sententia clarius? Idem docet Hildebertus apud eundem: *Aqua*, inquit, *in sanguinem vertitur.* Idem confirmat Algerus ibidem: *sed licet*, ait, *in Mensa Dominitria constituantur munera, sunt tamen duo, per quam sacrificatur, est aqua mixta priùs vino, sed quando sacratur, non nisi sanguis erit.*

Hildebert.

Algerus.

62. Roboratur hoc argumentum, quod in hac sententia est potissimum. Patres dicunt, aquam simul cum vino consecrari, & consecratione ipsa in sanguinem verti: si autem deberet in vinum verti, antequam consecraretur, non posset de ea verificari, quòd simul cum vino consecretur, cùm tempore consecrationis non sit aqua, sed vinum. Nec dici potest, Patres loqui de aqua vinum conuersa: tum quia hæc explicatio est nimis extorta, nullumque habet in Patribus fundamentum. Tum quia pari ratione dici posset, triticum consecrari, & in Christi corpus conuerti, quia cònsecratur panis, qui ex tritico conficitur. Dici etiam posset, sacerdotem bibere vinum, quia bibit sanguinem, qui ex vino cōsecratur. Tum quia, cùm hęc veritas pendeat ex institutione Christi, eaque nobis innotescere non possit, nisi Patrum traditione, standum est proprietati verborum, quibus Patres eam nobis tradunt.

63. Probatur 2. rationibus. Prima est. Multò certius est, totum contentum in calice per consecrationem conuerti in sanguinem, quàm aquam priùs conuerti in vinum: ergo hoc est asserendum. Consequentia patet: quoniam quæ ex reuelatione pendent, ea potiùs sunt asserenda, quæ certiora sunt. Antecedens probatur. Nam multi de fide putant, quòd totum in calice contentum per consecrationem conuertatur in sanguinem, vt constat ex

Conc. Trid. Patribus, & Concilijs, præſertim Trident. ſeſſ. 13. Can. 2. vbi definit, totam ſubſtantiam vini conuerti in ſanguinem, manentibus duntaxat ſpeciebus. Accipit autem vinum pro toto contento in calice. Nullus autem vnquam de fide putauit, aquam priùs conuertendam eſſe in vinum, quàm in ſanguinem, cùm ſæpe de hoc rationabiliter dubitare poſſimus, non autem de illo.

64. SECVNDA. Per mixtionem aquę cum vino fit vnus potus vſualis. Nam potus vſualis non eſt tantùm vinum purum, ſed etiam vinum aqua mixtum: Igitur totum mixtum ex aqua & vino per modum vnius potus vſualis, ſecundùm omnes ſuas partes, ex quibus componitur, conuertitur in ſanguinem Chriſti.

65. TERTIA. Etiamſi aliqua materia extranea miſceatur pani, quia tamen illa componit vnum cibum vſualem cum pane, conuertitur in Corpus Chriſti: ergo pari ratione, quia aqua componit vnum potum vſualem cum vino, conuertitur in ſanguinem eiuſdem.

66. QVARTA. Sicut aqua mixta farinæ triticeæ, tranſit in Corpus Chriſti: ita aqua mixta vino, tranſit in ſanguinem eiuſdem.

67. QVINTA ratio ducitur ex facto Chriſti. Chriſtus conſecrauit totum contentum in calice, alioqui non fuiſſent verificata illa verba: *Hic eſt ſanguis meus:* quæ ſupponunt pro toto contento: ſed Chriſtus, vt ex PP. Concilijs, & traditione conſtat, conſecrauit vinum aqua mixtum: Non eſt autem vero ſimile, tam breui tempore illam aquam priùs conuerſam fuiſſe in vinum, quàm in ſanguinem.

68. Vrgent ampliùs hoc argumentum docti aliqui Recentiores. Si Chriſtus eo animo aquam vino miſcuiſſet, vt ea priùs conuerſa fuiſſet in vinum, quàm in ſanguinem, ſemper deberet Eccleſia, inter mixtionem aquæ cum vino, & conſecrationem interponere ſufficiens tempus, quo talis præconuerſio aquæ in vinum fieri poſſet ante conſecrationem; neque in vllo caſu ſacerdotem obligare poſſet obligare poſſet, antequam talis præconuerſio aquę in vinum probabiliter facta eſſet: Atqui in aliquo caſu Eccleſia, non expectando tempus aptum ad huiuſmodi præconuerſionem, obligat ſacerdotem ad conſecrandum: primò, quando ſacerdos paulò ante conſecrationem aduertit, non fuiſſe tempore oblationis calici appoſitam aquam. Secundò, quando in ipſa ſumptione aduertit loco vini fuiſſe puram aquam. In vtroque caſu prȩcipit rubrica, vt ſacerdos apponat aquam, & ſtatim conſecret. Sequela verò maioris probatur, quia non poſſet Eccleſia, contra factum & intentionem Chriſti, apponere cum vino materiam non conſecrabilem: nam hoc eſſet, magnam irreuerentiam irrogare huic ſacramento: non ſecus ac ſi cum vino miſceretur lac, aut mel: vnde potiùs in ſhuiuſmodi caſibus deberet Eccleſia abſtinere à mixtione aquæ: quod cùm non faciat, manifeſtum ſignum eſt, exemplo Chriſti edoctam, non eâ intentione aquam miſcere vino, vt priùs illa conuertatur in vinum, ſed vt ſimul cum vino immediatè vertatur in ſanguinem.

69. SEXTA ratio. Olim, vt habetur in Concilio Triburienſi cap. 19. tertia pars aquæ miſcebatur vino: atqui veroſimile non eſt, vel aquam illam conuerſam fuiſſe in vinum, antequam conuerſa fuiſſet in ſanguinem; vel remanſiſſet in propria natura in ſanguinem non conuerſam: nam hoc modo daretur populo occaſio idololatrandi. *Concilium Triburienſe*

70. SEPTIMA ratio. Si aqua tempore conſecrationis nondum eſſet in vinum conuerſa, non poſſet verificari forma calicis: nam pronomen *Hic* cadit ſupra totum, quod in calice continetur.

71. OCTAVA ratio. Si aqua nondum in vinum tranſmutata in ſanguinem non conuerteretur, ſequeretur, ſacerdotem illam ſimul cum ſanguine ſumentem, non manere ieiunum, atque adeo non poſſe aliam Miſſam celebrare.

72. NONA ratio. Nequit aqua naturaliter in vinum conuerti: tum quia experientia conſtat, aquam mixtam vino multò tempore poſt mixtionem à vino extrahi poſſe. Tum quia nullum purum elementum conuertitur in mixtum. Tum quia vinum eſt ſuccus ſubſtantię viuentis, qui non gignitur, niſi natiua virtute nutritiuæ facultatis; non ſecus ac ſanguis, qui non gignitur, niſi natiua virtute nutritiua animalis. Vnde ſicut ſanguis ab animali ſecretus, non habet vim conuertendi in ſui ſubſtantiã aliam materiam; ita nec vinum à vite ſeparatum. Tum demum, quoniam experientia conſtat, quò plus aquæ miſcetur vino, eò magis vinum debilitari: atqui ſi vim haberet conuertendi in ſe aquam, poſſet per innatam virtutem in priſtinam ſuam generoſitatem ſe reducere, vti reducunt ſe reliqua agentia, cùm agendo aliquid patiantur. *An vinum habeat vim conuertendi in ſe aquã.*

73. DECIMA. Eſto vinum vim habeat conuertendi aquam in ſe, non tamen, poſſet tam breui tempore illam in ſe conuertere, velut quando ſacerdos immediatè ante conſecrationem debet illam calici apponere: præterea neque vim habet conuertendi totam aquam in ſe, quin ſaltem craſſæ aliquę particulę maneant in vinum non conuerſæ, vt conſtat tum de viuentibus, quæ quamuis vim habeant conuertendi alimentum in ſe, nunquam tamen illud totum in ſe conuertunt, quin ſemper remaneant aliquæ partes excrementitiæ: tum de igne, qui quamuis ſit omnium elementorum actiuiſſimus, nunquam tamen totam materiam combuſtibilem in ſe abſumit, vt patet de cineribus & fuliginibus, quæ poſt combuſtionem remanent.

74. VNDECIMA ratio. Materia calicis, vt ex ſcripturis & Concilijs conſtat, eſt, vinum ex vite genitum: ſed quod ex aqua

gignitur,

gignitur, non eſt ex vite genitum: igitur non eſt idonea materia calicis.

75. TERTIA ſententia communis omnium ſcholaſticorum affirmat, aquam nec eſſe partem eſſentialem, nec integralem calicis. Vnde docent, priùs illam conuertendam eſſe in vinum, quàm in ſanguinem: Ita Alenſ. 4. part. quæſt. 10. membr. 4. artic. 1. §. 5. Albertus in 4. diſtinct. 12. artic. 9. Bonauent. diſtinct. 11. articul. 2. quæſt. 3. S. Thom. 3. part. quæſt. 74. artic. 8. & in 4. diſtinct. 11. quæſt. 2. artic. 4. quæſtiuncul. 1. ad 2. Scotus quæſt. 7. Paludan. quæſt. 1. artic. 6. concluſ. 5. Richard. artic. 3. quæſt. 3. Argentin. quæſt. 1. artic. 1. in fine, Gabri. quæſtione 2. articulo 3. dubitatione 3. Sotus quęſtione 1. artic. 6. concluſ. 3. Mayron. diſtinctione 13. quæſtione 3. & ferè omnium Recentiorum, Suarez diſputat. 45. ſectione vlt. Vaſquez diſputat. 178. cap. 2. Nugnez 3. part. quæſt. 74. art. 8. difficult. vnica; Syluij ibid.

Alenſis. *Albertus.* *Bonauent.* *S. Thomas.* *Scotus.* *Paludanus* *Richardus.* *Argentin.* *Gabriel.* *Sotus.* *Mayronus.* *Suarez.* *Vaſquez.* *Nugnez.* *Syluius.*

76. DICO 1. Aqua mixta vino non eſt pars eſſentialis materiæ calicis. Eſt certa Aſſertio, quæ habetur de conſecratione diſtinct. 2. canone 1. *Nam ſi vinum*, inquit, *tantùm quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe.* Et colligitur ex Florentino definiente, materiam huius ſacramenti eſſe vinum. Et quamuis ſubiungat, *cui ante conſecrationem aqua modiciſſima admiſceri debet*, hoc non dicit, quòd putet, aquam eſſe materiam, ſed ſolam ceremoniam: alioqui dicere debuiſſet, materiam calicis eſſe vinum & aquam. Cæterùm verbum *debet*, non materiæ, ſed præcepti neceſſitatem deſignat. Eadem veritas conſtat ex Tridentin. ſeſſione 22. cap. 7. vbi docet, *præceptum eſſe ab Eccleſia ſacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo miſceant.* Non poteſt autem Eccleſia materiam ſacramentorum præcipere, ſed ſolùm materiam à Chriſto præſcriptam declarare. Fundamentum eſt, quoniam materia huius ſacramenti eſt vinum vſuale: ſed de eſſentia vini vſualis non eſt aqua, cùm etiam merum dicatur & ſit vinum vſuale.

Aquam mixtam vino non eſſe partem eſſentialem materiæ calicis: Concilium Florentin. *Trident.*

77. DICO 2. Aqua non eſt pars integralis huius ſacramenti. Hanc ſententiam, quidquid oppoſitæ opinionis Authores contendant, tanquam probabiliorem ab Innocentio III. definiri puto cap. *cum Marthæ*, de celebrat. Miſſarum §. *Quæſiuiſti.* Vbi Pontifex tres adfert ſententias: primam aſſerentem, vinum & aquam, quæ in hoc ſacramento miſcentur, diuina virtute mutari in ſanguinem & aquam, quæ de Latere Chriſti profluxerunt: ſecundam affirmantem, aquam mixtam vino tranſſubſtantiari, in ſanguinem, priùs in vinum conuerſam: Tertiam docentem, aquam remanere cum accidentibus vini in ſanguinem non conuerſam. Ex his tribus ſententijs ſecundam definit tanquam probabiliorem, his verbis: *Verùm inter opiniones prædictas, illa probabilior iudicatur, quæ aſſerit, aquam cum vino in ſanguinem tranſmutari.* Cùm igitur Pontifex nullam mentionem ſuprà fecerit opinionis docentis, aquam adhuc in vinum non conuerſam tranſmutari in ſanguinem, ſed tantùm opinionis aſſerentis aquam priùs in vinum conuerſam, in ſanguinem tranſmutari, non potuit, cùm decreuit, probabiliorem eſſe opinionem, quæ aſſerit, aquam cum vino in ſanguinem tranſmutari, intelligere, vt aduerſarij contendunt, opinionem ipſorum, ſed noſtram, cuius tantùm ſupra mentionem fecerat.

Nec partem integralem ſacramenti *Innoc. 3.*

78. Confirmatur: nam Verba illa, *inter omnes opiniones prædictas*, ſolùm refert opiniones ab ipſo Pontifice ſuprà relatas. Vnde ſi nouam ſtatueret opinionem à ſuprà relatis diuerſam, non poſſent Pontificis verba verificari. Nec ſatisfaciunt Aduerſarij dicentes, quòd ſecundam opinionem Pontifex faciat bimembrem, vt ſimul contineat vtramque conuerſionem, mediatam, & immediatam, eamque ſolùm approbet, quatenus continet immediatam conuerſionem aquæ in ſanguinem: non, inquam, ſatisfaciunt, quia cùm nulla huius immediatæ conuerſionis aquæ in ſanguinem mentionem ſupra fecerit, ſed tantùm mediatæ, alteriusque tantùm opinionis aſſerentis, aquam manere cum accidentibus vini ſub propria natura aquæ in ſanguinem non conuerſam, non potuit poſtea vt probabiliorem docere eam, cuius antea nullo pacto meminerat.

79. Non inficior, Gloſſam eo loco Aduerſarijs fauere, ſed pluris facienda eſt Authoritas Catechiſmi Romani, qui cap. de Euchari. hunc locum explicat de conuerſione mediata, vt ex ipſius verbis mox patebit.

Gloſſa. *Catechiſmus Rom.*

80. Probatur igitur hæc ſententia 2. Authoritate Catechiſmi Romani, qui citato loco ita ſcribit: *Illud autem ſacerdotibus animaduertendum eſt; quemadmodum in ſacris Myſterijs aquam vino adhiberi oportet, ſic etiam modicam infundendam eſſe: nam Eccleſiaſticorum ſcriptorum ſententia & iudicio aqua illa in vinum conuertitur.* Quo quid pro hac ſententia illuſtrius dici potuit? vbi non modò illam confirmat authoritate propria, quæ maximi ponderis ac momenti æſtimari debet, cùm talis liber compoſitus edituſque ſit Authoritate Pij V. Pontificis maximi, verùm etiam roborat teſtimonio & iudicio Eccleſiaſticorum ſcriptorum, inter quos procul dubio intelligit Innocentium III. à nobis præcitatum.

Catechiſmus Rom. *Pius 5.*

81. Tertiò probatur Authoritate Concilij Florentini in decreto de vnione Armenorum in quo iubet Pontifex, modiciſſimam aquam ante calicis oblationem eſſe vino admiſcendam, ad quam tam ſanctam vniuerſalis Eccleſiæ conſuetudinem adhortatur Armenos, qui hanc ceremoniam non ſeruabant. Porrò hoc decreto Pontifex abſque

Concilium Florentin.

dubio

Triburiense correctum.

dubio corrigit, quod prouinciale Concilium Triburiense cap. 19. statuerat, tertiam aquæ partem esse vino admiscendam. Atqui nulla alia ex causa moueri potuit Pontifex ad hoc decretum Triburiensis Concil. corrigendū, nisi quia putabat, aquam non priùs in sanguinem, quàm in vinum conuerti, ac proinde præcipit modicissimam esse admiscendam, vt faciliùs possit ante consecrationem in vinum conuerti.

82. Minor subsumpta probatur: non enim moueri potuit, vel quia tertia pars aquę destrueret potum vsualem, cùm adhuc in ea quantitate maneat vsualis potus vini, vt per se patet, & aduersarij ipsi non negant: alioqui decretum Concil. Triburiensis intolerabilem continuisset errorem, nullusque, qui se tali decreto conformasset, consecrasset. Vel quia facto Christi conformius est, modicissimam, quàm tertiam partem aquæ vino miscere: cùm potiùs in sententia aduersariorum facto Christi conformius sit, tertiam partem, quàm modicissimam admiscere: eò quòd, vt ipsi aiunt, Christus vsuali potu vsus est, quali vti solebant incolæ illius loci, qui procul dubio non modicissimam, sed notabilem partem aquæ vino miscebant, vtpote potenti ac generoso, quale ea Regio fert: Vel ad mysticam significationem tum aquæ ex latere Christi profluentis, tum populi cum Christo vnionis: nam potiùs ad priorem mysticam significationem præstat, notabilem, quàm modicissimam aquam miscere: cùm non modicissima, sed notabilis aqua vnà cum sanguine ex latere Christi profluxit, vt

Ioan. 19.

ex illis verbis Ioan. 19. apertè colligitur: *Et continuò exiuit sanguis & aqua: & qui vidit testimonium perhibuit.* Non enim potuisset corporeo visu aqua à sanguine discerni, nisi in aliqua notabili quantitate cum sanguine fluxisset. Posterior verò mystica significatio æquè bene potest per notabilem, ac per modicissimam aquam exprimi: modò ad denotandam maiorem Christi sanguinis virtutem, vinum excedat aquam, *quia*

Concilium Triburiēse.

maior est, inquit citatum Concil. Triburien. *maiestas sanguinis Christi, quàm fragilitas populi.* Restat igitur, vt finis Concilij Florent. propter quem decretum Concilij Tribur. correxerit, fuerit, quia iudicauit, aquam priùs conuertendam esse in vinum, quàm in sanguinem: cùm facilius certiusque sit, modicissimam, quàm tertiam partem aquæ in vinum conuerti.

Concilium Tridentin.

83. Quartò probatur nostra sententia ex Concilio Trident. sess. 13. Canon. 2. & 3. in secundo enim definit, facta conuertione panis in corpus, & vini in sanguinem, manere solas species panis & vini: in tertio verò decernit, *totum Christum contineri sub singulis, cuiusque speciei partibus, separatione facta.* Ex quibus locis sic argumentor. Ex Concilio post consecrationem, non manent, nisi solæ species panis & vini: ergo nulla substantia, nisi sola panis & vini conuertitur in corpus & sanguinem Christi: igitur omnis alia substantia, quæ erat mixta cum pane & vino, non conuertitur in corpus & sanguinem Christi, sed manet in sua propria natura non conuersa. Antecedens est ipsa definitio Concilij. Posterior consequentia elucet: nam si tantùm substantia panis & vini conuertitur in corpus & sanguinem Christi, omnis alia, quæ non est panis & vinum, manet in sua propria natura in corpus & sanguinem Christi non conuersa. Prior verò consequentia probatur. Si alia substantia, quàm panis & vini conuerteretur in corpus & sanguinem Christi, facta consecratione, non manerent tantùm species panis & vini, sed illius etiam substantiæ, quæ simul cum pane & vino conuersa fuisset in corpus & sanguinem Christi: hoc autem, vt patet, est contradictorium antecedentis à Concilio definiti: igitur falsum est, aliam substantiam cum pane & vino mistam conuerti in corpus & sanguinem Christi. Igitur aqua non conuersa in vinum, non conuertitur in sanguinem: alioqui non manerent solæ species vini, sed etiam aquæ.

84. Dices 1. Concilium solùm definire contra eos, qui negabant, panem & vinum conuerti in corpus & sanguinem Christi; non autem definire, nullam aliam substantiam integrantem panem & vinum vsuale conuerti in corpus & sanguinem Christi. Confirmatur, quia primum est affirmatiuum, secundum verò negatiuum, quod per se non sequitur ex definitione affirmatiui. Potiùs igitur Concilium affirmare vnum, & non negare alterum.

85. Sed contrà, nam esto principale intentum Concilij sit, contra hæreticos huius temporis affirmare, panem & vinum conuerti in corpus & sanguinem Christi: verba tamen ipsius secundùm propriam significationem accepta, extendunt se ad negandum, omnem aliam substantiam, quæ non sit panis & vinum, conuerti in corpus & sanguinem Christi, vt constat ex illis verbis, *manentibus dumtaxat speciebus panis & vini:* quæ non solùm affirmant conuersionem panis & vini, sed etiam virtute negant conuersionem cuiuscunque alterius substantiæ, quæ panem & vinum substantialiter non componit.

86. Dices 2. Per panem & vinum Concilium non intelligere ipsam nudam substantiam panis & vini, sed quamcunque aliam componentem & integrantem panem & vinum vsuale. Vnde particula *dumtaxat* non excludit à speciebus vini species aquæ, quia hæ integrant potum vsualem, sed solùm species alterius substantiæ, quæ vsualem potum non integrant.

87. Sed contrà, nam in 3. Canone citato Concilium docet, facta separatione, totum Christū manere sub singulis speciebus panis & vini:

& vini: ergo quando in 2. Cano. dixit, consecratione facta, manere dũtaxat species panis & vini, nõ potuit per species panis & vini intelligere etiam species aquæ, vel alterius substantiæ mixtæ cum pane & vino. Consequentia probatur, alioqui separari possent species aquæ à speciebus vini; quod facilè fieri posset, si vel multum de aqua admisceretur, vel pars aquæ mixta vino congelaretur: nam tunc ob densitatem & duritiem non facilè species aquæ miscerentur cum speciebus vini, adeoque facilè separari possent ab ipsis speciebus vini, & sub illis manere Christus. Quod quamuis circa finem concedat Ægidius Coninck, hoc probabiliter defendi posse, nemo tamen non videt, hoc repugnare Concilijs, quæ docent, non nisi sub speciebus panis & vini conseruari corpus & sanguinem Christi. Quòd si dicas, in eo casu desiturum Christi sanguinem sub speciebus solius aquæ, contrà est; tum quia hoc non est conforme Concilio docenti, sub singulis vini specierum partibus manere Christum: cùm igitur per aduersarios, aqua fit pars vini vsualis, sub ipsius etiam speciebus manebit Christus. Tum quia non potest adferri ratio, cur si sanguis Christi conseruetur sub speciebus aquæ coniunctis cum speciebus vini, non etiam conseruetur sub ijsdem à speciebus vini disiunctis: cùm per disiunctionem à speciebus vini, nullam subeant mutationem quoad vsum potus humani, quæ mutatio potissimùm spectanda est in hoc sacramento, aduersarijs ipsis fatentibus: hoc autem sic ostendo. Ponantur species aquæ non continuæ, sed tantùm contiguæ cum speciebus vini, ita vt species vini ambiant tantùm species aquæ, & non faciant cum illis vnum continuum, sed contiguum: quod facilè fiet, si aqua apposita vino congeletur: nam tunc prę duritie & densitate non continuabitur, sed tantùm contiguabitur cum vino. In tali casu non puto, affirmaturos aduersarios, desiturum sanguinem sub speciebus aquę, cùm adhuc in tali casu species aquæ componant vnum potum vsualem humanum cum speciebus vini; cùm ad potum humano more vsualem, nihil referat, quòd aqua sit continua, vel contigua vino, sicut nec quòd inter aquam & vinum aliquis intercedat aër, modò aqua circumambiatur à vino. Ergo in tali casu conseruabitur sanguis Christi sub puris ac meris speciebus aquæ, cùm in tali casu nulla fiat mutatio in aqua quoad moralem vsum potus humani: nam eodem modo in tali casu talis potus censebitur humano more vsualis, ac si eædem species aquæ continuarentur cum speciebus vini.

Ægidius Coninck.

88. Quintò probatur hæc nostra sententia à priori. Etenim ex Florent. constat, vinum esse materiam calicis, aquam solùm apponi vt cęremoniam sacram: ergo neque vt mixta vino, nisi conuersa in illud, est materia sanguinis: sicut quia panis triticeus est materia corporis, nulla alia materia mixta pani, erit idonea materia corporis. Cuius ratio est, quia illud tantùm conuertitur in corpus & sanguinem Christi, quod substantialiter integrat panem & vinum, quæ sunt materia huius sacramenti: sed aqua extrinsecus apposita non integrat substantialiter vinum, alioqui quidquid misceretur cum illo, conuerteretur in sanguinem. Quod falsum est, alioqui si cum pane misceretur aliquid de butyro, melle, vel alio liquore, talis substantia, cùm non variaret panem vsualem conuerteretur in corpus Christi. Eodem modo panis madefactus aqua, conuerteretur cum ipsa aqua in corpus Christi, imò & cum ipso aëre intra poros panis & vini incluso, cùm nec talis aër variet vsualem cibum, ac potum. Quæ omnia nemo non videt, esse maxima absurda, quę tamen ex opposita sententia manifestè sequuntur.

A priori. Florentin.

Illud tantùm conuertitur in corpus & sanguinem Christi, quod substantialiter integrat panem & vinum.

89. Dico 3. Si aqua mixta vino immediatè ante prolationem verborum non est conuersa in vinum, non conuertitur in sanguinem, sed manet sub forma aquæ mixta speciebus vini. Fundamentum est, quia vt materia consecrari possit, debet esse præsens formæ verborum: sed si immediatè ante prolationem formæ aqua non est in vinum conuersa, non potest esse materia præsens formæ: ergo si tunc aqua non est conuersa in vinum, non conuertitur in sanguinem. Maior probatur, quia materia debet consecrari virtute formæ: ergo debet esse præsens formæ, vt ab ea possit effectum consecrationis recipere: comparantur enim verba ad materiam consecrandam, sicut agens ad passum: vnde sicut non producitur effectus, nisi prę sente passo, ita non consecratur materia, nisi præsens formæ.

90. Confirmatur. Nam vel aqua conuerti posset in vinum post consecrationem, vel in instanti consecrationis, vel ante ipsam consecrationem, inchoata iam forma verborum: in nullo autem casu conuerti potest in sanguinem. Non in primo, quia nec species consecratæ vim habent conuertendi illam in sanguinem, alioqui vim etiam haberent conuertendi vinum de nouo illis appositum: Nec verti potest in sanguinem vi præcedentis consecrationis, nam quando fiebat consecratio, illa non erat apta materia; vnde respectu consecrationis, est, ac si non esset. Nec consecratio extendi potest in materiam absentem, alioqui semel prolata forma consecrationis, vi illius consecrari posset, quidquid postea Sacerdos sibi faceret præsens.

91. Non in secundo: quia implicat, tunc conuerti in sanguinem. Ratio implicantię est, quia implicat, eandem rem simul incipere, & desinere in eodem instanti, cùm implicet rem esse, & non esse in eodem instanti: si autẽ aqua conuerteretur in vinum in instanti consecrationis, pro eo inciperet esse vinum. Rursus si in eodem instanti conuerteretur in sanguinem, desineret esse vinum, quia inciperet esse

Implicat aquam conuerti in instanti consecrationis in vinum, & in sanguinem.

sanguis,

ſanguis, qui vi præſentis inſtitutionis pugnat cum ſubſtantia vini: igitur in eodem inſtanti eſſet vinum, & deſineret eſſe vinum. Nec poſſet conuerti in ſanguinem immediatè poſt, quia tunc ceſſat forma verborum, vi cuius ſupponitur facta conſecratio immediatè ante.

92. Neque in tertio caſu, quia licet forma non operetur effectum tranſſubſtantiandi vinum in ſanguinem, niſi in vltimo inſtanti, quando ipſius ſignificatio eſt completa, requirit tamen toto tempore, quo profertur, materiam præſentem, alioqui non verificaretur ipſius ſignificatio, in qua exprimitur materia præſens per pronomen *Hic:* ſicut non valeret Baptiſmus, ſi baptizandus non eſſet preſens toto tempore, quo profertur forma Baptiſmi.

93. DICES. Sufficit præſentia moralis inter materias, & formas ſacramentorum: ſed vinum ex aqua conuerſum in fine verborum formæ conſecrationis, eſſet moraliter præſens formæ conſecrationis: ergo vi illius poſſet in ſanguinem conuerti. Maior conſtat in materia & forma Baptiſmi, reliquorumque ſacramentorum, quæ non oportet vt ſint ſimul phyſicè, ſed tantùm moraliter præſentes. Minor patet. Nam talis præſentia eſſet moralis, quia ſimul eſſet cum aliqua parte formę.

Inter illas tantùm materias & formas ſacramentorũ moralis ſimultas ſufficit quæ non tranſmutantur, in alijs requiritur phyſica præexiſtentia.

94. Reſp. diſtinguo maiorem, ſufficit preſentia moralis inter materiam & formam ſacramentorum, quando materia ipſa non debet à forma tranſmutari, concedo; nego autem, quando materia debet à forma tranſmutari, vt eſt in propoſito caſu, in quo vinum debet à forma conſecratoria in ſanguinem tranſmutari: aqua verò non debet à forma Baptiſmi, nec Chriſma à forma Confirmationis tranſmntari, ſed tantùm ſubiectum debet tranſmutari. Vnde ſicut ſubiectum baptizandum, vel confirmandum, quia debet per hæc ſacramenta tranſmutari, non ſufficit, vt fiat præſens poſt prolationem formæ, ſed debet ad illam præſupponi, quia ſubiectum debet neceſſariò præſupponi ad integram actionem eſſentialem, non debet autem materia præſupponi ad formam, quando non comparatur ad illam vt ſubiectum receptiuum illius, ſed ſolùm vt indifferens ad determinatum, vti comparatur aqua Baptiſmi ad verba eiuſdem.

95. Vrgebis. Sufficit præſentia moralis materiæ conſecrandæ, vt hoſtia intra pyxidem tecta. Reſp. ſufficere materiam moraliter preſentem, quoad locum, nõ autem quoad tempus, quia poteſt ſubiectum diſtans ſpatio eſſe capax paſſionis, non poteſt autem ſubiectum diſtãs tempore eſſe capax paſſionis; quia ſubiectum ſpatio tantùm diſtans, ſimpliciter eſt; tempore autem diſtans, ſimpliciter non eſt ac proinde incapax paſſionis realis. Non inficior oppoſitam ſententiam quam tuetur Vaſquez diſp. 201. cap. 4. in fine, eſſe etiam probabilem.

Vaſquez.

96. Ex his deducitur 1. modicam aquam eſſe vino admiſcendam, vt tempore conſecrationis ſit verſa in vinum. Vnde Florent. præcipit eſſe modiciſſimam. Alenſis 4. p. q. 10. memb. 4. art. 1. §. 5. in fine docet, ſufficere guttam quantumcunque paruam. Syluester monet, eſſe miſcendam initio Miſſæ, quod Patres Dominicani obſeruant.

Florentin. *Alenſis.* *Syluester.*

97. Deducitur 2. Aquam artificialem non irritare hoc ſacramentum, ſicut irritat ſacramentum corporis, ſi miſceatur pani. Ratio eſt, quia in hoc aqua non eſt eſſentialis, ſicut in illo: peccaret tamen grauiter, qui ea vteretur; poſſet tamen vti, quando naturalem non haberet, & Miſſa eſſet inchoata; ſecus ſi Miſſa non eſſet inchoata, quia tunc potiùs eſſet omittenda. Ita Palud. q. 1. art. 6. concl. 3.

Aqua artificialis ſi miſceatur vino non irritat ſacramentum: *Peccaret, qui eâ vteretur.* *Paludanus.*

Solutio argumentorum.

98. AD primum primæ ſententiæ *Ly non poteſt*, vt cadit ſupra aquam importat neceſſitatem ſacramenti; vt cadit ſupra vinum, importat ſolam neceſſitatem præcepti, vt idem ſit, quod licitè non poteſt. Ita S. Thomas 3. p. q. 74. art. 7. ad 1. & cæteri Scholaſtici: & colligitur ex cit. Concilio Bracharenſi: *Nam ſi vinum*, inquit, *tantùm quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis*, hoc eſt ſine ſignificatione coniunctionis noſtri cum Chriſto, ad quem finem docet miſcendam eſſe aquam.

Ad 1. 1. n. 54. *S. Thom.* *Concilium Bracharẽſe.*

99. Cyprianus etiam expreſsè loquitur de neceſſitate præcepti, vt ex eodem conſtat, qui vtitur ijſdem verbis, quæ poſtea vſurpauit Concilium. Quoad paritatem autem, quam affert citato loco Cyprianus, explicandus eſt de neceſſitate præcepti, nõ ſacramenti. Quoad factum autem Chriſti attinet, Reſpondeo, nõ omnia, quæ Chriſtus ad hoc ſacramentũ conficiendum ſeruauit, cenſenda eſſe de neceſſitate ſacramenti. Nam certum eſt, Chriſtum conſecraſſe, vel in pane azymo, vel in fermentato; in vino albo, vel rubro; cùm tamen certum quoque ſit, tam fermentatum, quàm azymum, tam rubrum, quàm album vinum eſſe idoneam materiam huius ſacramenti.

Ad auth. Cypriani.

100. Ad primum ſecundæ. Ductũ ab authoritate Patrum Reſp. Patres locutos eſſe de cõſecratione mediata; vt nimirum priùs aqua conuertenda ſit in vinum, quàm in ſanguinẽ, vt ex Florentino deduximus, quod propterea modiciſſimam aquam præcipit vino admiſcẽdam, vt faciliùs poſſit in vinum conuerti: atque ita illos interpretãtur omnes Scholaſtici. Cæterùm Patres nullam expreſſam mentionẽ fecerunt huius præconuerſionis aquæ in vinum, quia totum intẽtum illorum erat, exemplo & facto Chriſti docere, vinum aqua mixtum eſſe conſecrandum, nulloque modo aquam conuertendam eſſe vel in phlegma, vel in aquam, quæ ex latere Chriſti fluxit, vt nonnulli putabant, ab Innocentio III. ſuprà cit. loco relati.

Florentin. *Innoc. III.*

101. Cur autẽ dici non poſſit, vel triticũm conuerti in corpus Chriſti, vel Sacerdotem bibere vinum, intelligendo de mediata conuerſione, ea eſt: quia nec triticum mixtum

pani conuerti potest in panem, vt sic conuersum cõuerti possit in corpus, sicut aqua mixta vino, conuerti potest in vinum, & sic cõuersa in sanguinem: quam tantùm mediatam conuersionem factam virtute vini, intelligũt PP. cùm docent, aquam conuerti in sanguiuem: Nec fidei Catholicæ veritas atque integritas, ob periculum errandi admittere potest illam propositionem, *Sacerdos bibit vinum.*

102. Ad rationes. Ad primam. Nego antecedens. Cæterùm quòd aliqui de fide putarint, totũm contentum in calice per consecrationem conuerti in sanguinem, id priuata tantùm opinione putarunt, existimantes, Patres aliter explicari non posse; cùm tamen authores nostræ sententiæ optima ratione in authoritate Conciliorum fundata, Patres explicent, de toto contento iuxta materiæ capacitatem, alioqui quiuis liquor vino mixtus deberet post consecrationem in sanguinem cõuerti. Nec propterea datur populo occasio idololatrandi, si interdum ante consecrationem aqua non sit in vinum conuersa, quia populo non offertur adorandum, nisi quod est adorationis capax.

103. Ad secundam. Negatur consequentia; nam quamuis materia huius sacramenti sit vinum vsuale, non tamen quicquid illud ingreditur, est apta materia: alioqui, vt suprà dictum est, etiam aër in eius poris inclusus, vel alius liquor, qui vsualem potum moraliter non variaret, in sanguinem conuerteretur. Est igitur materia huius sacramenti, vinum vsuale, non qualecunque, sed mysticũ, aptum ad mysteria repręsentanda.

104. Ad tertiam. Negatur antecedens, cùm sit par ratio de materia corporis & calicis, vt suprà probatum est. Vnde retorquetur argumentum: Nam sicut aqua, vel alia substantia mixta pani, non conuersa in substantiam panis, non cõuertitur in corpus Christi: ita nec aqua, vel alius liquor non conuersus in vinum, conuertitur in sanguinem. Atque ex his patet ad quartam.

105. Ad quintam ductam ex facto Christi Resp. Christum consecrasse totum cõtentum in calice, quia vero simile est, Christum tam modicam apposuisse aquam, vt ipso tempore consecrationis fuerit in vinum conuersa, vt colligitur ex Bonau. in 4. dist. 11. p. 2. art. 1. q. 3. ad 3. Ratio est, quia Christus in hoc sacramento non est vsus vino mixto, modo vsuali, temperantiæ causa, sed modo mystico, significationis ergo. *Bonauent.*

106. Ad instantiam verò à recentioribus factam Resp. Negando sequelam: Ad cuius probationem nego, non posse Ecclesiam in aliquo casu Sacerdotem obligare ad conficiendum hoc sacramentum, antequam aqua sit in vinum conuersa: quia cùm cæremonia hæc, de miscenda aqua vino consecrando, sit ferè certa ex traditione Patrum ob factum Christi, non sit autem certum, aquam priùs cõuertendam esse in vinum, quàm in sanguinem, sed vtrũque versetur sub probabili opinione Doctorum, potuit Sacerdotem obligare ad id, quod erat certum, relinquendo disputationi Doctorum id, quod apud ipsos erat dubium & controuersum. Quemadmodum eadem Ecclesia obligat Sacerdotem ad impendendam absolutionem moribũdo, qui signa tãtùm dedit doloris, esto inter Doctores controuersum sit, an talis confessio facta per signa sit sufficiens materia absolutionis. Sicut igitur in hoc sacramento potuit Ecclesia in fauorem pœnitentis, obligare Sacerdotem ad dandam absolutionem supra materiam inter Doctores controuersam: ita eadem potuit in sacramento Eucharistiæ, vt se conformaret cum Christo, qui vsus est vino aqua temperato, obligare Sacerdotem ad consecrandum vinum aqua temperatum, etiam in casu, in quo probabiliter aqua non esset in vinum conuersa.

107. Ad sextam. Resp. 1. hoc Concilium, quod fuit tantùm prouinciale, quoad hoc correctum fuisse à Florentino, quod fuit vniuersale. Resp. 2. ante Florentinum licitum fuisse cõsecrare vinum tertia parte aquæ mixtum, siue quia multi putabant, non fuisse necessarium, priùs aquam in vinum conuerti, siue quia non putabant absurdum, post consecrationem manere substantiam aquæ cum speciebus vini, sicut nunc putant authores nostræ sententiæ, quando in aliquo casu statim consecratur vinum mixtum aqua. *Florentin.*

108. Ad septimam, negatur sequela: nam pronomina, *Hoc* & *Hic*, solùm cadunt supra materiam idoneam, qualis est solus panis in consecratione corporis, & solùm vinum in consecratione sanguinis: alioqui si cum vino mixta esset aliqua particula lactis, etiam super illam caderet forma.

109. Ad octauam, negandum est, aquam in sanguinem nõ conuersam impedire Sacerdotem à celebratione alterius Missæ: tũ quia sumitur per modum vnius potus: tum quia posset Sacerdos se conformare alteri opinioni probabili.

110. Ad nonam, negatur Antecedens: etenim cùm vinum natura sua sit valde actiuum, non est, cur illi hæc virtus aggenerandi sibi simile, negetur. Vnde ad primam probationem Resp. vel illam non esse aquam, sed humorem substantialiter integrantem vinum: etenim cùm vinum sit corpus mixtum, varias excipit qualitates; vel certè esse aquam, non extrinsecùs appositam, sed intrinsecùs componentem: probabile enim est, in mixto esse elementa formaliter, quę substantialiter componunt mixtum. De qua difficult. sect. sequenti. Ad secundam, negatur Antecedens, vt patet in plantis, quæ terram & aquam cõuertunt in propriam substantiam. Ad tertiã, nego, vinum naturaliter gigni sola virtute nutritiuæ facultatis, sed etiam ab alio vino genito ex vite: quemadmodum ignis non solùm producitur virtute solis, sed etiãab alio igne, solis virtute producto. Nec est par ratio de sanguine, qui separatus virtutem cõuertẽdi in se aliam materiam non habet. Ad quartam, ratio, cur vinum per continuam mixtionem

aquæ

aquæ debilitatur, est, tum quia continuò agendo repatitur à contrarijs qualitatibus aquæ, quæ paulatim vini qualitates refrangunt: tum quia agendo, subtiliores actiuioresque spiritus amittit, quibus amissis nequit se in pristinum statum reducere, vti se reducunt alia agentia, quæ agendo vim actiuam non amittunt.

111. Ad decimam. Esto interdum ob temporis breuitatem nequeat aqua in vinum transmutari, vt in casibus assignatis; illud tamen est per accidens, & præter primariam intentionem Ecclesiæ, quæ primariò & per se aptum tempus designat ad huiusmodi aquæ præconuersionem. Quòd autem in certis casibus fortuitis aptum tempus non expectet, vrgent aliæ causæ, quæ rationabiliter potuerunt Ecclesiam mouere ad illud non expectandum, vt ex suprà dictis constare potest. Cęterùm falsum est, non omnes partes aquæ conuerti posse in vinum: nec est eadem ratio de alijs corporibus, quæ non secundùm omnes sui partes conuertuntur in substantiam agentis: nam alia corpora constăt ex multis partibus crassis & heterogeneis, quę difficilè conuertuntur in substantiam alterius corporis, aqua verò cùm constet ex partibus tenuibus & homogeneis, est facilè conuertibilis in substantiam alterius corporis.

112. Ad vndecimam negatur, solùm vinum ex vite immediatè genitum, esse aptam materiam calicis, sed quodcunque habet veram naturam vini potabilis: alioqui vinum miraculosè productum, cuiusmodi fuit vinum ex aqua genitum in Cana Galileæ, non esset apta materia calicis. Cùm igitur vinum productum ex aqua, media natiua virtute vini ex vite geniti, habeat veram naturam vini, erit apta materia calicis. Cæterùm dum Concilia docent, materiam calicis esse vinum de vite, nolunt excludere aliud vinum, quod habeat veram naturam vini, sed solùm excludere volunt omnem alium liquorem, qui veram naturam potabilis vini non habet.

Quomodo materia calicis vinum de vite.

113. Hinc deducitur, vinum, quod tantùm virtute alterius vini ex vite progeniti, productum esset ex aqua, fore aptam materiam calicis, etiamsi nullum aliud vinum ex vite immediatè genitum cum eo mixtum foret. Ratio est, quia tale vinum haberet veram naturam vini. Confirmatur, nam de facto tale vinum ex aqua productum, mixtum cum vino ex vite genito, conuertitur in sanguinem: ergo etiam conuerteretur in sanguinem, si cum illo mixtum non foret, cùm per talem mixtionem nihil acquirat, per quod fiat apta materia calicis.

Vinum ex aqua productum esset apta materia.

SECTIO VI.

An posito, quòd elementa sint formaliter in mixto, conuertantur in corpus & sanguinem Christi?

114. RAtio dubitandi oritur ex præcedente sectione, nam si aqua extrinsecùs appositа non est apta materia consecrationis, neque erit intrinsecùs mixta, cùm sit eadem ratio. Confirmatur, quia si aqua & cætera elementa conuerterentur in corpus & sanguinem Christi, possent eorum species separari, in eisque corpus & sanguis Christi conseruari. Sed nihilominus,

115. Dicendum est, in hac opinione elementa conuerti in corpus & sanguinẽ Christi. Quam difficultatem apud neminem agitatam reperi. Illam tamen sic probo. Quidquid est de substantia panis & vini, conuertitur in corpus & sanguinem Christi: Elementa in hac opinione sunt de substantia panis & vini: ergo. Maior est Tridentin. sess. 13. cap. 4. & Canon. 2. definientis, totam substantiam panis & vini conuerti in substantiam corporis & sanguinis Christi. *Conclusio affirmatiua.* *Concilium Trident.*

116. Confirmatur. Nam ob eandem rationem, aqua, ex qua conficitur panis, conuertitur in corpus Christi, quia integrat substantialiter panem. Minor verò probatur. Nam elementa in hac opinione integrant substantialiter mixtum, non minùs, quàm formæ partiales integrant substantialiter viuens. Explicatur. Elementa non sunt accidentia, sed substantia mixti: ergo si non conuertuntur in corpus & sanguinem Christi, aliquid substantiale pertinens ad naturam panis & vini, manet cum corpore & sanguine Christi: nec omnia accidentia panis & vini manerent sine proprio subiecto, vt essent accidentia elementorum, Quippe quæ manerent cum substantia ipsa elementorum. Quæ omnia non cohærent cum doctrina Tridentini asserentis, Nihil substantiæ panis & vini manere cum corpore & sanguine Christi, omniaque accidentia conseruari sine subiecto. Confirmatur. Nam qui, pręter formam totalem, concedunt partialem corporeitatis in mixtis, docent, eam conuerti in corpus & sanguinem Christi: eadem autem est ratio de elementis substantialiter componentibus mixtum. *Tridentin.*

117. Ad rationem dubitandi, ratio discriminis est, quia aqua extrinsecùs appositа non est de substantia vini, sicut intrinsecùs mixta, quia sine hac nequit conseruari & generari, potest autem sine illa. Ad Confirmationem, nego, sub talibus speciebus conseruari sacramentaliter Christum, sicut nec conseruaretur sub speciebus aquæ, ex qua constabat panis conuersus in corpus Christi, si illæ separarentur à reliquis speciebus panis; quemadmodum nec conseruaretur

in ſola quantitate à reliquis accidentibus ſeparata, vt rectè Argent. in 4. diſt. 10. quæſt. 2. art. 3. concl. 2. ad 2. Et ratio eſt, quia Chriſtus non continetur ſub his ſpeciebus, niſi quamdiu ſub illis contineretur ſubſtantia panis & vini, ſi adeſſet: ſed ſub ſpeciebus elementorum ſeparatis à ſpeciebus mixti, non conſeruaretur ſubſtantia panis & vini: ergo ſub illis non conſeruaretur corpus & ſanguis Chriſti.

Argentinas.

Obiectio.

118. Contra hanc noſtram reſponſionem militat argumentum precedenti ſect. factum contra opinionem affirmantem, aquam extrinſecùs appoſitam immediatè conuerti in ſanguinem. Ita enim contra illam ſupra argumentati ſumus: ſi poteſt Chriſti ſanguis conſeruari ſub ſpeciebus aquæ coniunctis cum ſpeciebus vini, idem ſanguis conſeruari poterit ſub ſpeciebus aquæ ſeparatis à ſpeciebus vini, cùm nil acquirant ſpecies aquæ per iuxta-poſitionem cum ſpeciebus vini, quo formaliter fiant idoneæ conſeruare ſacramentaliter Chriſti ſanguinem. Atqui idem argumentum fieri poteſt contra hanc noſtram reſponſionem: nam ſi poteſt Chriſti ſanguis ſacramentaliter conſeruari ſub ſpeciebus aquæ ſubſtantialiter componentis naturam vini vt coniunctis cum ſpeciebus vini, idem Chriſti ſanguis ſacramentaliter conſeruari poterit ſub ſpeciebus aquæ ſeparatis à ſpeciebus vini, cum eadem videatur vtriuſque ratio.

Soluitur.

119. Reſp. negando paritatem. Ratio diſparitatis eſt: quoniam aqua, quæ ſubſtantialiter componit naturam vini, naturaliter exigit vnionem continuatiuam cum ipſa forma vini, & partibus ipſius: aqua autem extrinſecùs appoſita, vt faciat vnum potum vſualem cum vino, non requirit, vt vniatur cum forma vini, aut cum partibus ipſius, ſed ſufficit, ſi illi tantùm iuxta-ponatur. Quo fit, vt, ſi ſanguis Chriſti conſeruari poſſit ſub ſpeciebus aquæ extrinſecùs appoſitæ, vt continuatis cum ſpeciebus vini, conſeruari etiam poſſit ſub ijſdem, vt diſcontinuatis, & ſolùm iuxta poſitis. Nam ſiue ſint continuatæ, ſiue tantùm iuxta-poſitæ ſpeciebus vini, ſemper efficiunt cum illis vnum potum humano modo vſualem. Contrà verò, niſi ſpecies aquæ, ſubſtantialiter componentis naturam vini, ſint continuatæ ac phyſicè vnitæ cum ſpeciebus vini, non ſunt aptæ ſacramentaliter conſeruare Chriſti ſanguinem: cùm non ſint aptæ ſacramentaliter conſeruare Chriſti ſanguinem, niſi quamdiu aptæ ſunt naturaliter conſeruare & facere vnum per ſe cum forma vini: atqui diſcontinuatæ & tantùm iuxta-poſitæ formæ vini, non ſunt aptæ facere vnum per ſe cum illa: igitur nec ſunt aptæ Chriſti ſanguinem ſacramentaliter conſeruare. Minor probatur, quoniam vnum per ſe non fit, niſi media vnione ſubſtantiali: ergo inter ea, inter quæ vnio ſubſtantialis non intercedit, nec ſubſtantialis compoſitio intercedere poteſt: ac proinde defectu talis conditionis Chriſti ſanguis ſacramentaliter conſeruari non poterit.

SECTIO VII.

An materia conſecranda debeat eſſe præſens Miniſtro?

120. PRIMA ſententia Maioris in 4. diſt. 11. q. 2. affirmantis, poſſe Sacerdotem conſecrare hoſtiam à tergo, vel trans parietem exiſtentem. Fundamentum eſt: quia poteſt conſecrare vnam hoſtiam latentem ſub alia hoſtia, vel linteo: ergo & à tergo, vel poſt parietem exiſtentem. Vnde ſequitur, in eius ſententia non requiri materiæ preſentiam.

Negat Maior.

121. SECVNDA ſententia eſt S. Thom. in 4. diſt. 11. qu. 2. art. 1. quæſtiunc. 3. ad 1. Durand. q. 6. Palud. quæſt. 1. art. 3. Gabr. q. 2. dubitatio. 1. Richard. diſt. 10. ar. 7. q. 1. Soti diſt. 9. q. 1. art. 2. & reliquorum requirentium materiæ conſecrandæ præſentiam. *Quæ vera eſt & ſequenda*, alioqui poſſet Sacerdos hoſtiam conſecrare in quacunque diſtantia, quod falſum eſt. Cuius ratio à priori eſt; quia non poſſumus vti materia oppoſito modo, quàm in forma exprimatur, cùm non poſſimus vti forma oppoſito modo, quàm nobis fuit à Chriſto preſcripta: ſed in forma conſecrationis materia conſecranda exprimitur, vt preſens Miniſtro, vt patet ex pronomine *Hoc*, quod non verificatur, niſi de materia præſente Miniſtro: ergo

Affirmandum cum S. Thoma. Durando. Paludano. Gabriele. Richardo. Soto.

122. Maior controuerſia eſt, qualis præſentia requiratur. Sumitur autem hic preſentia non pro ſola exiſtentia rei in loco, ſed pro relatione eiuſdem ad cognitionem proferentis, ita vt illa materia dicatur præſens Miniſtro, quæ aliqua cognitione ab ipſo percipitur. Omnes autem conueniunt, ad ſacramentalem præſentiam non ſufficere, vt materia conſecranda percipiatur à conſecrante ſola cognitione intellectuali, aut imaginaria, ſed requiri, vt percipiatur aliqua notitia ſenſus, quia hoc ſacramentum perficitur in materia ſenſibili, per pronomen demonſtratiuum *Hoc*, quod ex natura ſua requirit materiam ad ſenſum aliquem præſentem. Non eſt tamen neceſſe, vt illa percipiatur in ſe, ſed ſufficit, vt percipiatur in ſuo continente, vt panis in pyxide, vinum in calice, etiam cooperto. Non requiritur autem, vt materia conſecranda ſit præſens omnibus ſenſibus, alioqui cæcus non poſſet conſecrare, cuius oppoſitum docet Sotus de quodam Epiſcopo, qui quotidie conſecrabat ex diſpenſatione Pontificis, ſed ſufficit vt ſit præſens alicui ſenſui.

Quid nomine præſentia hic intelligatur.

Vt materia dicatur præſens, debet aliquo ſenſu percipi.

Sotus. Sacerdotem cæcum conſecrare poſſe.

123. Difficultas eſt, an cuiuſlibet ſenſus notitia ſufficiat. & quidem certum eſt, viſus notitiam ſufficere, cùm ſit certa; non tamen quæuis eſt ſufficiens, ſed qua materia conſecranda ſignari valeat pronomine *Hoc*, quæ enim à longè videmus, non ſignamus pronomine

mine *Hoc*, ſed *Illud*. Vnde talis præſentia non eſt ad ſacramentum ſufficiens; duo enim requirit materia conſecranda, & notitiam aliquam ſenſus, vt certum reddat conſecrantem de qualitate materiæ, & debitam loci propinquitatem, cùm debeat à Miniſtro conſecrari; quod fieri nequit, niſi ſit ipſi moraliter præſens. Sufficit etiam notitia tactus, quoniam ea certi reddimur de præſentia materiæ conſecrandæ; nec ſolùm, quæ coram, ſed etiam quæ à tergo exiſtentia tangimus, validè conſecrare poſſumus, contra Sotum. Sufficit etiam panem & vinum percipere olfactu, guſtu, vel auditu, hoc eſt ex relatione alterius, nam etiam hæc notitia ſufficit, vt aduertit Sotus, licet, vt ipſe inquit, culpa non careret. Cæterùm in dubio rationabili ſemper eſt repetenda conſecratio.

Notitia tactus ſufficit:

Sotus.

Item olfactus, guſtus, auditus.

124. Ad fundamentum primæ ſententiæ, nego conſequentiam: Nam quamuis vna hoſtia ſit ſub alia, vel ſub linteo, aut pyxide tecta, eſt tamen ſenſui præſens, ratione continentis; quo pacto non eſt à tergo, vel poſt parietem exiſtens, niſi attrectetur, quia neque in ſe, neque in ſuo continente eſt ſenſui præſens.

125. DICES. Infans intra vterum matris exiſtens, non eſt moraliter præſens, vt poſſit Baptiſmum ſuſcipere: ergo nec hoſtia intra pyxidem exiſtens. Reſp. nego conſequentiam; quoniam infans debet phyſicè ablui, ad quod requiritur phyſica præſentia ſubiecti abluendi: hoſtia autem non debet verbis conſecratorijs phyſicè tangi, adeoque ſufficit moralis eius præſentia.

SECTIO VIII.

An materia conſecranda debeat eſſe ſub certa quantitate determinata?

126. DVPLEX eſt determinatio, altera quoad magnitudinem, vt maior conſecrari non poſſit; altera quoad paruitatem, vt minor conſecrari nequeat.

Alenſis.

Bonauent.

Paludanus.

Angelus.

127. PRIMA ſententia eſt Alenſ. 4. p. q. 10. memb. 4. art. 2. §. 6. Bonauent. in 4. diſt. 10. p. 2. art. 1. q. 4. Palud. diſt. 11. q. 1. art. 3. Angeli verbo *Euchariſtia* 1. n. 25. affirmantium, materiam conſecrandam eſſe determinatam quoad maximum, non autem quoad minimum. Fundamentum eſt: quia quantitas materiæ conſecrandæ ſumi debet per ordinem ad vſum fideliũ, propter quem hoc ſacramentum eſt inſtitutum: ergo tanta, & non maior conſecrari poteſt, quanta probabiliter ſufficit ad vſum fidelium.

Paludanus.

128. Confirmat 1. Palud. quia virtus conſecratiua in miniſtro eſt finita: ergo nequit ſe extendere ad infinitam materiam conſecrandam. Secundò Angelus; quia alioqui poſſet hoc ſacramentum confici in irriſionem, contumeliam, & veneficia. 3. Alenſ. quia miniſter debet ſe conformare intentioni Chriſti & Eccleſiæ.

Angelus.

Alenſis.

129. SECVNDA ſententia eſt S. Thom. 3. p. q. 74. art. 2. & in 4. diſt. 11. q. 2. art. 1. quæſtiunc. 3. & opuſc. 59. cap. 5. Durand. diſt. 11. q. 6. Richard. diſt. 10. art. 7. q. 1. Caiet. loco citato art. 2. Gabriel. diſt. 11. q. 2. dubitat. 1. Soti diſt. 9. q. 1. art. 2. Sylueſt. verbo *Euchariſtia* 2. n. 4. affirmantium, materiam conſecrandam non eſſe determinatam quoad maximum, quoad minimum verò docet Maior in 4. diſt. 10. q. 1. determinari ad illam, quæ inter viſibiles eſt minima; Sotus verò ad quamcunque, ſub qua conſeruari poteſt panis & vinum.

S. Thom.

Durandus.

Richardus.

Caietanus.

Gabriel.

Sotus.

Syluester.

Maior.

130. DICO 1. Materia conſecranda non eſt per ſe determinata quoad maximum. Probatur 1. Nam fide conſtat, Chriſtum poteſtatem dediſſe ſacerdotibus conſecrandi panem & vinum: nulla autem authoritate aut traditione conſtat, hanc poteſtatem ad certum terminum limitaſſe: vnde oppoſitam ſententiam Syluester vocat periculoſam.

Materiam conſecrandam non eſſe per ſe determinatam quoad maximum.

Syluester.

131. Secundò ſequeretur, conſecrata ſufficiente materia ad vſum fidelium, non poſſe poſtea ſacerdotem aliam quantumuis paruam conſecrare, quia illa non eſſet ad vſum fidelium; neque parochum paucos habentem parochianos, multas particulas conſecrare. Ratio verò eſt. Tum quia, vt rectè Durand. hoc ſacramentum non conſiſtit in vſu, ſed in conſecratione materiæ, quamuis ordinetur ad vſum, tanquam ad effectum poſteriorem: ergo ſaluatur eius eſſentia in ſola materia debitè applicata cum certa forma & intentione miniſtri. Tum quia, vt ſapienter S. Thom. vſus fidelium non debet ſumi pro ijs, qui actu occurrunt, ſed qui occurrere poſſunt, alioqui non poſſet conſecrari niſi quantum ſufficeret ad vſum fidelium actu communicantium: ſed numerus fidelium, qui occurrere poſſunt, non eſt determinatus, cùm & multi, & ijdem ſæpius communicare poſſint. Dixi, *per ſe*, nam per accidens, defectu præſentiæ, poſſet conſecratio impediri, vt ſi Sacerdos formam proferret ſupra quantitatem panis hinc Viennam vſque protenſam, ſolùm conſecraretur quantum eſſet illi moraliter præſens.

Durandus.

S. Thom.

132. DICO 2. Quæcunque minima quantitas ſenſibilis, in qua ſubſtantia panis & vini conſeruari poteſt, eſt apta materia conſecrationis. Fundamentum eſt, quia hæc habet omnes conditiones ad conſecrationem requiſitas, eſt enim ſenſibilis, quæ eſt præcipua conditio ſacramenti, & ſub ea conſeruatur ſubſtantia panis & vini, quæ eſt materia remota huius ſacramenti. Nec refert, quòd ſit minima, nam Chriſtus de facto exiſtit ſub minima parte materiæ conſecratæ.

Quæcunque quantitas ſenſibilis eſt apta materia conſecrationis.

133. DICES 1. Non quæcunque minima quantitas aquæ ſufficit ad Baptiſmum: ergo neque quæcunque minima quantitas panis ad hoc ſacramentum. Reſp. diſparitatem eſſe, quoniam materia ſacramenti Baptiſmi

non eſt aqua, niſi vt abluens: at non quæuis minima aqua moraliter abluit. Panis verò eſt materia Euchariſtiæ, vt continens Chriſtum: quælibet autem minima quantitas panis poteſt continere totum Chriſtum indiuiſibiliter exiſtentem.

134. DICES 2. Hoc ſacramentum eſt inſtitutum vt cibus: ſed ad rationem cibi requiritur aliqua determinata ſenſibilitas. Reſp. eſſe inſtitutum vt cibum, non materialem, qui vt corpus reficiat, determinatam requirit quantitatem, ſed vt ſpiritualem, qui vt animã reficiat, certam quantitatem non poſcit.

135. Vrges. Eſt inſtitutus vt cibus ſpiritualis media ſumptione corporali, ſed vt cibus ſit corporaliter ſumptibilis, certam requirit quantitatem. Sed contrà, nam ſumptio corporalis eſt tantùm conditio applicans, qua poſita, ſacramentum ipſum propria virtute reficit ſpiritualiter animam, conditio autem, cùm non debeat operari, non requirit certam quantitatem.

Nulla inſenſibilis ſeparata à toto:

136. DICO 3. Nulla pars naturaliter inſenſibilis, etiamſi in ea conſeruetur ſubſtantia panis & vini, ſeparata à toto, eſt apta materia conſecrationis. Fundamentum eſt, quia de eſſentia ſacramenti eſt, vt ſit ſignum ſenſibile: nec ſufficit vt ſit ſenſibile ſupernaturaliter; ſicut, quamuis diuinitus Deus conſeruaret ſubſtantiam vini ſub accidentibus aceti, non propterea eſſet idonea materia calicis, eò quòd non eſſet vinum vſuale, quali homines vtuntur, qui præcipuè ad accidentia attendunt.

137. *Obijcies* 1. Si Deus miraculosè conſeruet ſubſtantiam panis ſub minimo ſenſibili, ſub quo non petit naturaliter conſeruari, eſſet apta materia conſecrationis: ergo ſi miraculosè reddat ſenſibile minimum panis, quod naturaliter non eſt ſenſibile, erit etiam apta materia conſecrationis. Reſp. nego conſequentiam. Ratio diſcriminis eſt, quia in priori caſu facto ſemel miraculo, ſunt omnia naturaliter requiſita ad panem vſualem: nam & eſt panis cum omnibus ſuis proprietatibus & accidentibus, & eſt naturaliter ſenſibilis: ſicut vinũ illud in Cana Galileæ ex aqua miraculosè factum, erat apta materia conſecrationis, quia habebat omnia, quæ ad vinum vſuale naturaliter requiruntur. In poſteriori verò caſu, adhuc poſito miraculo, minimum illud manet inſenſibile ſecundùm ſe, & naturaliter extra obiectum oculi corporei, ſicut vinum conſeruatum ſub accidentibus aceti, ſecundùm ſe manet extra vſum humanum. Quando igitur res per miraculum efficitur accommodata naturaliter vſui hominum, eſt apta materia conſecrationis; ſecus quando non redditur accommodata naturaliter vſui hominum.

138. *Obijcies* 2. Chriſtus conſeruaretur in quauis parte etiam inſenſibili hoſtiæ conſecratæ, ſi à toto diuideretur: ergo poſſet etiam in ea primo produci, nam eadem diſpoſitio requiritur ad conſeruandum, atque ad perficiendum hoc ſacramentum. Antecedens probatur, quia ſicut in toto Chriſtus conſeruatur ſub quauis parte etiam inſenſibili, ita etiam à toto ſeparata, quia ſeparatio non variat naturam panis. Reſp. nego antecedens, nam in parte inſenſibili ſeparata à toto non conſeruaretur panis vſualis, qui debet eſſe ſenſibilis. quidquid ſit, an in ea conſeruaretur panis ſimpliciter. Chriſtus autem conſeruatur ſub accidentibus panis, quamdiu ſub illis conſeruaretur panis vſualis. Ad probationem, diſparitas eſt, quia in toto quælibet pars fit ſenſibilis ratione totius, cum quo continuatur, vnde ſeparata variatur quoad ſenſibilitatem. A fortiori ſequitur, non fore Chriſtum in punctis, ſi hæc poſitiua ſint, & ſeparari poſſint à continuo, fore tamen in ijs in continuo exiſtentibus.

Minima pars in toto deſignabilis conſecrari poteſt.

139. DICO 4. Poteſt in toto conſecrari quælibet minima pars, non conſecratis reliquis, modò ſenſibilis ſit, & mente deſignari poſſit. Fundamentum eſt, quia licet illa pars inexiſtat & continuetur cum toto, verè tamen eſt materia ſacramenti: ergo ex intentione miniſtri ea tantùm deſignari poteſt, vt actualis materia ſacramenti: ſicut conſecrari poteſt vna dimidietas hoſtiæ, non conſecrata alia, & quæcunque pars determinatè ſignabilis: quia continuatio cum toto non impedit conſecrationem, vt conſtat de vino, quod mixtum ſanguini, ſui conſecrationem non impedit. Secus ſi ſacerdos volens conſecrare vnam partem hoſtiæ, illam non determinet, vel confusè intendat conſecrare omnes quartas, aut quinas proportionales, relictis intermedijs; aut ſi ex decem particulis, velit cõſecrare nouem indeterminatè: in his enim caſibus nihil efficiet, quoniam actio conſecratoria cadere debet ſupra materiam determinatam, cùm ſit practica & operatiua. Nec ſufficit, vt ſacerdos ſe remittat ad Deum, vt illa ſit conſecrata quam Deus deſignauerit, nam deſignatio fieri debet à miniſtro, à quo forma ipſa deſignatiua profertur.

Sit materia ſenſibilis ipſi conſecranti.

140. Vltimò quæri poteſt, an materia conſecrabilis debeat eſſe ſenſibilis ipſi conſecranti, an ſufficiat, vt ſaltem alicui ſit ſenſibilis. Priorem partem affirmant aliqui, eò quòd ipſe conſecrans debeat per ipſum pronomen demonſtratiuum oſtendere ac deſignare materiam conſecrabilem. Poſteriorem verò partem affirmant alij: *quibus magis aſſentior*, & ſequitur ex dictis ſect. 7. præcedentis diſp. vbi oſtendimus, ad præſentiam materiæ conſecrandæ, non eſſe opus, vt illa cognoſcatur ab ipſo conſecrante, ſed ſat eſſe ſi cognoſcatur ab alio, ex cuius relatione certus ſacerdos eſſe poſſit. Neque apparet, ex quo capite ſit neceſſarium, vt materia conſecranda debeat ab ipſo conſecrante cognoſci, cùm poſſit illam demonſtratiuo pronomine oſtendere, etiamſi illam ipſe non cognoſcat cognitione viſiua, aut tactiua propria, modò fiat certus ex cognitione viſiua, aut tactiua alterius. Ex quo patet ad fundamentum oppoſitę ſententię.

141. Ex dictis ſequitur, non poſſe conſecrari guttam vini cum magna aquæ quantitate miſtam,

te mistam, cùm illa non possit determinatè signari atque ostendi pronomine demonstratiuo *Hic*, vel *Hoc*.

142. Ad fundamentum primæ sententiæ, patet ex dictis. Ad primam confirmationem, nego consequentiam: nam solus Deus est causa efficiens huius sacramenti, sacerdos autem est tantùm causa moralis. Tum quia, esto sacerdos sit causa physica, est tamen causa obedientialis, quæ agit in virtute Dei.

143. Ad secundam, concedo sequelam: nam hoc non sequitur ex institutione Christi, sed ex malo vsu ministri, sicut homo vtitur libertate in contumeliam Dei, quamuis ei data sit in laudem ipsius.

144. Ad Tertiam, duplex est intentio, alia conficiendi sacramentum, & hæc necessaria est, & sufficit; alia reuerenter vtendi sacramento, quæ solùm requiritur, vt licitè, non autem vt validè fiat.

SECTIO IX.

An in aliquo casu ex dispensatione Pontificis liceat in vna tantùm specie consecrare?

Affirmant Albertus. Paludanus. Maior. Adrianus. Gabriel. Angelus. Antoninus. Henriquez. Innoc. IV.

145. PRIMA sententia est Alberti in libello de corpore Christi citato à Soto in 4. dist. 12. q. 1. art. 11. Paluda. in 4. dist. 11. q. 1 ar. 2. concl. 5. Maio. dist. 9. q. 3. vel in alia impressione q. 1. §. *At dicis*. Adria. q. 6. de Euchar. Gabr. in Cano. Missæ, lect. 84. littera L. in fine. Angeli verbo *Eucharistia* 1. n. 20. Antoni. 3. p. titu. 13. c. 6. Henriq. lib. 8. de sacramentis c. 13. Innocentij IV. de officio Missæ, & aliorum affirmantium, siue quia consecrationem in vtraque specie putant esse præceptum Ecclesiasticum, non diuinum, vt Maior, qui docet, hoc licitum esse cuilibet sacerdoti ad communicandum infirmum in casu necessitatis, Adrianus & alij: siue quia licet putent esse præceptum diuinum, adhuc censent, in eo Pontificem dispensare posse, interpretando Ius diuinum in aliquo casu non obligare, vt si in regno aliquo vinum conseruari non possit. Probant 1. Hoc sacramentum institutum est propter vtilitatem animarum: ergo in casu, quo defectu vini non posset in vtraque specie consecrari, dispensari posset, ne tot animæ priuarentur vtilitate huius sacramenti.

Maior.

Adrianus.

146. Secundò. Concurrentibus duobus præceptis, seruandum est maius: maius autem est in articulo mortis communicare, quàm in vtraque specie conficere, quia illud cedit in vtilitatem animarum.

147. Tertiò. Non minùs de integritate Extremæ-Vnctionis sunt quinque vnctiones, quàm Eucharistiæ species panis & vini: sed moribundis interdum datur vna vnctio sine alia, vt cùm superueniente morte non possunt omnes perfici.

148. Quartò. De iure diuino est confessionis integritas, & tamen in aliquo casu licet confessionem dimidiare: ergo licet de iure diuino sit in vtraque materia celebrare, in aliquo tamen casu licebit in vna tantùm sacramentum hoc conficere.

149. Quintò. Hoc non est intrinsecè malum, & aliunde expedit saluti animarum. Maior constat, quia in multis casibus necessarium est, in vna tantùm specie consecrare. 1. quando consecrata hostia deficit sacerdos, definitum est in Concil. Toleta. 7. & 11. vt alius sacerdos succedat ad calicem tantùm consecrandum. 2. Si consecrata hostia immineat sacerdoti periculum mortis, potest, sumpta hostia, calicem omittere & fugere. 3. Si post sumptum corpus aduertat, in calice fuisse alium liquorem, & vinum haberi non posse sine periculo mortis, aut graui scandalo, potest sacrificium absoluere.

Concilium Toletanum VII. & XI.

150. Sextò. Nonnulli Patres testantur, Christum communicasse discipulos euntes in Emaus in specie tantùm panis.

151. Septimò. Totus Christus continetur sub quauis specie: ergo quæuis sufficit ad integrum sacramentum & sacrificium.

152. Octauò. Legitur ab Innocētio VIII. dispensatū fuisse cum Noruegijs anno 1490. vt refert Volaterranus lib. 7. c. 4. cuius gratia docet, legationem eò missam fuisse.

Innoc. VIII.

Volaterranus.

153. Nonò. Quoniam, vt definit Trident. sess. 21. c. 2. est in Ecclesiâ potestas, vt salua sacramentorum substantia, statuat vel mutet, quæ suscipientium vtilitati & sacramentorum venerationi pro rerum, temporum & locorum varietatę magis expedire iudicauerit: ergo, vrgente graui & publica necessitate, potest in hoc dispensare.

Concilium Trident.

154. Decimò. Potest in alijs iuribus diuinis dispensare, vt in voto solemni, in matrimonio rato & non consummato, in residentia personali Pastoris, in ministro Confirmationis & ordinis: ergo etiam in hoc.

Sylueſter. Suarez. Vaſquez. Nugnez. Coninck. Sotus. Armilla. Alexander.

155. SECVNDA sententia est Sylvest. *Eucharist.* 1. q. 5. Suar. disp. 43. sect. 4. Vasq. disp. 223 cap. 3. Nugnez 3. p. q. 74. art. 1. Conink q. 83. art. 1. dubio 5. Corollario 3. negantium. Inclinant Sotus in 4. dist. 9. q. 1. art. 1. in fine, Armilla *Eucharistia* 10. qui refert Alexandrum vltimum voluisse in hoc dispensare, & declaratum fuisse, quòd non posset.

156. DICO 1. Non potest priuatus sacerdos, neque ob publicam necessitatem in vna tantùm specie consecrare. Fundamentum est: quia cùm hoc sit præceptum diuinum, & de re grauissima, vt præter Authores secundę sententiæ, docent Palud. in 4. dist. 11. q. 1. art. 2. Marsil. q. 6. art. 1. dubio 3. Caiet. q. 80. art. 12. in 1. sua q. §. 4. *dicitur*, non potest à priuata persona, neque per modum iuris interpretationis mutari: quia hoc, vt constat de legibus, & docet S. Doctor. 2. 2. q. 120. art. 1. ad 3. spectat ad principem, præsertim in re graui & publica.

Paludanus. Marsilius. Caietanus.

S. Thomas.

157. DICO 2. Nec videtur à Pontifice, ob priuatam

ob priuatam tantùm vtilitatem, in hoc dispensari posse. Fundamentum est, quia Pontifex non habet propriè potestatem dispensandi in iure diuino: cùm nullus inferior potestatem habeat dispensandi in leges superioris, sed solùm interpretandi: at nulla priuata vtilitas prævalere potest huic iuri de consecrando in vtraque specie: ergo nunquam datur casus, in quo ob priuatam vtilitatem possit Pontifex interpretari, hoc ius de consecrando in vtraque specie non obligare. Minor probatur, quia magis prævalet integritas sacrificij, ad quod hoc sacramentum est essentialiter institutum, quàm priuata cuiusque vtilitas, præsertim cùm hoc sacramentum non sit ad salutem simpliciter necessarium.

Pontificem nec ob publicam vtilitatem dispensare posse probabilius

158. DICO 3. Probabile est, posse in hoc iure, ob publicam dumtaxat vtilitatem, à summo Pontifice, per iuris interpretationem dispensari: probabilius tamen est, nec ob publicam vtilitatem id posse. Prioris partis fundamentum est authoritas tot Doctorum, & rationes, quæ hanc opinionem reddunt practicè probabilem.

S. Thom. Caietanus.

159. Posterioris verò fundamentũ, quod S. Thom. 3. p. q. 74. art. 1. ad 2. & Caiet. ibidem indicat; est, quia hoc sacramentum est essentialiter institutum in sacrificium realiter expressiuum cruenti sacrificij crucis: ergo sicut illud importat realem, ita hoc sacramentalem separationem corporis à sanguine: sed ratio perfecti sacrificij prævalere debet cuicunque vtilitati animarum: ergo. Antecedens constat ex illis verbis Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*, ex quibus Trident. sess. 22. cap. 1. colligit, Christum præceptum dedisse Apostolis, eorumque in sacerdotio successoribus, offerendi Deo Patri in sacrificium suum corpus & sanguinem sub speciebus visibilibus panis & vini. Consequẽtia verò patet, quia repræsentans debet exprimere repræsentatum. Vide apud Syluium plura ibid.

Luc. 22. Concilium Tridentin.

Syluius.

160. Nec sufficit, vt sanguis implicitè tantùm repræsentetur sub speciebus panis, vel contrà: Nam vt sit expressiuum cruenti sacrificij, debet vtrumque exprimi sub forma visibili. Minor probatur, quia ratio sacrificij respicit immediatè cultum Dei, vtilitas verò animarum, quam respicit vt sacramentum, non est, simpliciter necessaria: sed cultus Dei prævalere debet cuicunque bono non necessario animarum: ergo.

161. Ad primum fundamentum primæ sententiæ, nego, hoc esse præceptum humanum, sed diuinum, huic sacramento connaturale. Nec dari potest casus, in quo Pontifex interpretari possit illud non obligare, quia nullus dari potest casus, in quo cultus, qui in hoc sacrificio Deo exhibetur, non prævaleat bono non necessario animarum. Nego autem, principalem finem huius sacramenti esse bonum animarum, sed cultum Dei: colligitur ex verbis Christi: *Hoc facite in meam commemorationem*, quibus ex Trident. præcipitur cultus sacrificij.

Tridentin.

162. Ad secundum negatur minor. Ad tertium, nego maiorem: etenim species panis & vini non solùm sunt de integritate Eucharistiæ vt sacramenti, sed etiam vt sacrificij. Quinque verò vnctiones solùm sunt de integritate Extremę-Vnctionis vt sacramenti, quod quia principaliter ordinatur ad vtilitatem animarum, potest moribundo conferri, etiamsi nequeat secundùm vnctiones perfici.

163. Ad quartum, de integritate confessionis esse solam integritatem formalem, quia totum hoc sacramentum ordinatur ad vtilitatem animæ: de integritate verò Eucharistię vt sacrificij, esse vtrasque species, quibus visibiliter sacramentaliter corpus separatur à sanguine.

164. Ad quintum, concedo, hoc sacrificium dimidiare, non esse intrinsecè malum, sed ex sola prohibitione extrinseca Christi, de non dimidiando sacrificio ab ipso instituto: cuius integritati nulla debet animarũ vtilitas prævalere. Vnde Gelas. Papa de cõsecr. dist. 2. c. *Comperimus: aut integra*, inquit, *sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur, quia diuisio vnius, eiusdemque mysterij sine grandi sacrilegio non potest prouenire.* *Gelasius.*

165. Ad casus allatos: ad primum dico, licere tunc vnam tantùm speciem consecrare, quia sacerdos succedens integrat vnum sacrificantem cum præcedente. Ad 2. & tertium Resp. prævalere ius vitæ temporalis & spiritualis huic iuri de non dimidiando sacrificio, quia hoc est ius diuinum positiuum, cui prævalet ius naturale vitæ: secus quando id cogeretur facere in contemptum fidei, quia tunc prævalet ius naturale diuinum detuendo honore Deo debito.

166. Ad sextum, quidquid sit de Antecedente, quod etiam dubium est apud PP. negatur paritas: quia Christus, vt institutor sacramentorum, vti potuit in hoc casu potestate excellentiæ, quam Ecclesiæ non communicauit.

167. Ad septimum dico, esse totum Christum sub quauis specie, sed inuisibiliter, non autem visibiliter sacramentaliter, vti postulat natura sacrificij.

168. Ad octauum, historia illa de Innocẽtio VIII. concedente Noruegijs consecrare tantùm in pane, non est admittenda, tum propter rationem, quam adfert, quia scilicet, vinum in ea regione ob nimium frigus acescit, quod experientia constat esse falsum, siquidem nunc de facto consecratur in vtraque specie. Tum maximè, quia dicit concessum fuisse, vt calix sine vino sacrificaretur, quasi possit pro vino alius liquor consecrari, quod est contra substantiam huius sacramenti.

169. Ad nonum nego consequentiam, quoniam integritas sacramenti censetur de substantia huius sacrificij, ad quam non se extendit Ecclesiæ potestas.

170. Ad decimum nego pariter consequentiam: quoniam in alijs Iuribus, vel supponitur immediata potestas in voluntatem

contrahentium, qua ſublata, ceſſat obligatio, vt in voto & matrimonio, qui vt contractus humani pendent à voluntate contrahentium: quæ ſubiecta eſt Papæ in ordine ad bonum ſalutis: ſicut voluntas filiorum eſt ſubiecta Patri in ordine ad bonum priuatum ipſorum: vel recipere poſſunt interpretationem Iuris in ordine ad bonum publicum, vt reſidentia paſtoralis: vel certè ſupponitur poteſtas communicata à Chriſto, vt in commiſſione miniſtri confirmationis, & ordinis.

DISPVTATIO XVII.

De conuerſione panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti.

SECTIO PRIMA.

An cum corpore & ſanguine Chriſti maneat ſubſtantia panis & vini?

Error Berengarij VValerammi. VVicleffi. Lutheri.

1. PRIMVS error Berengarij, Walerammi, Wicleffi, Lutheri affirmantium, integram ſubſtantiam panis & vini manere cum corpore & ſanguine Chriſti.

Ioannis Pariſienſis, apud Paludan. Capreol. Sotum.

2. Secundus cuiuſdam Ioannis Pariſienſis, quem referunt & impugnant Palud. Capreol. Sotus & alij, aſſerentis, panem manere vnitum hypoſtaticè verbo, non immediatè, ne Deus dicatur panis, vel impanatus, ſed mediante corpore Chriſti. Fundamentum horum authorum eſt, tum ne accidentia maneāt ſine ſubiecto: Tum quia de pane prædicatur corpus Chriſti, vt *hoc eſt corpus meum.* Nam pronomen *Hoc* ſupponit pro pane, Ioan. 6. *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt.*

Ioan. 6.

Error Durandi,

3. Tertius Durand. in 4. diſt. 11. q. 3. n. 5. opinantis, manere cum corpore Chriſti materiam panis. Vnde hanc conuerſionem appellat ſupernaturalem quoad modum, naturalem verò quoad ſubſtantiam, cui ſimilis eſt conuerſio, quæ fit per nutrimentum, in qua materia alimenti manet cum alito.

Aliorumq.

4. Quartus aliorum dicentium, manere formam, deſtructa materia. Fundamentum eſt, quia in hoc ſacramento manent operationes formæ panis & vini, vt eſt nutrire, inebriare &c.

5. Quintus aliorum docentium, panem, qui ſumendus eſt à iuſtis, conuerti in corpus Chriſti, qui verò ſumendus eſt à peccatoribus, non conuerti in corpus Chriſti.

Opinio Henrici. Scoti.

6. Sexta opinio eſt Henrici, quam refert, & confutat Scotus in 4. diſt. 11. q. 4. aſſerentis, aliquam realitatem panis manere cum corpore Chriſti. Fundamentum eſt, quoniam ex Ambro. lib. 4. de ſacramentis cap. 4. *Id quod erat panis, eſt corpus Chriſti,* relatiuum enim *Quod,* non refert accidentia panis, quia illa nec ſunt corpus Chriſti, nec conuerſa in corpus Chriſti: ſed refert ſubſtantiam ipſam panis; non quoad gradum ſpecificum, quia ille deſinit, ſed quoad genericum ſubſtantiæ, qui virtute diuina commutatur in corpus Chriſti. Eadem opinio tribuitur Caiet. 3. p. q. 75. ar. 3. vbi concedit hanc propoſitionem, *Quod fuit panis, eſt corpus Chriſti:* negat verò has: *Quod erat panis, non eſt aliquid; Quod erat panis, eſt nihil.* Sed immeritò, vt conſtat ex ar. 4. vbi ſolùm contendit, ſubſtantiam panis non deſinere in nihilum, ſed loco eius ſuccedere corpus Chriſti: ſolumque docet, panem manere in corpore Chriſti, vt in ſuo ſimili, quia ambo conueniunt in ratione corporis. Legatur ipſe §. *contrariatur* & §. *Ad obiecta.*

Ambroſ.

Caiet.

7. Septima opinio eſt aliquorum apud Palud. in 4. diſt. 12. q. 3. art. 1. quam vt probabilem defendit Bannez 1. p. q. 4. art. 2. dubio 2. aſſerentium, ſub accidentibus Euchariſticis manere exiſtentiam panis & vini. Probat 1. Bannez authoritate S. Thom. 3. p. q. 77. ar. 4. vbi, *Quamuis,* inquit, *ſubiectum non remaneat, remanet tamen eſſe, quod habebant huiuſmodi accidentia in ſubiecto, quod quidem eſt proprium, & conforme ſubiecto.* 2. Quia, vt Sotus docet 1. phyſicor. q. 6. art. 1. Accidentia exiſtunt exiſtentia ſubſtantiæ: ſed manent accidentia panis & vini: ergo manet exiſtentia ſubſtantiæ panis & vini. 3. Repugnat, aliquid creatum conuerti in aliquid increatum: Si autem ſubſtantia panis & vini deſineret quoad exiſtentiam, conuerteretur in exiſtentiam corporis & ſanguinis Chriſti, quę eſt exiſtentia increata verbi, qua tota eius humanitas exiſtit.

Bannez. S. Thomas.

Sotus.

8. Catholica verò ſententia eſt, nil ſubſtantiæ panis & vini poſt conſecrationem manere cum corpore & ſanguine Chriſti. Hanc do-

Nil ſubſtantiæ panis & vini poſt conſecrationem manere.

cent

Concilium Lateranẽse. Constantien. Florentin. Tridentin.

cent Concilia, Lateranen. sub Innocẽtio III. Constantien. sess. 8. contra primum art. Ioan. Wicleffi Florent. in decreto de Euchar. Trident. sess. 13. cap. 4. & Cano. 2. vbi definit, in hoc sacramento fieri conuersionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini: Eamque vel expresè docent PP. cùm affirmant, post consecrationem, non esse ampliùs panem & vinum, sed carnem & sanguinem Domini; vel vt certam supponunt, dum asserunt, panem & vinum conuerti, transmutari, transferri, transelementari in corpus & sanguinem Christi: in eandem, vno excepto Durando, consp*i*rant omnes Scholastici cum Magistro in 4. dist. 11.

Durandus. Magister.

Negant Scotus. Paludan. Durand. Argent.

9. Sola controuersia inter Catholicos est, an hæc veritas colligi possit ex verbis Christi. Negant Scotus in 4. dist. 11. q. 3. §. *Hic duo*, Palud. q. 2. art. 1. ad 4. Durand. q. 1. n. 15. Argent. q. 1. art. 2. Fundamentum est: quia æquè vera essent verba Christi, etiamsi cum ipsius corpore maneret substantia panis, quia tunc pronomen *Hoc* non demonstraret substantiam panis, sed contentum sub illa, sicut modò non demonstrant accidentia, sed contentum sub illis. Confirmat Durand. quia propositio indefinita potest verificari de vno tantùm: ergo licet cum corpore maneat panis, posset hæc propositio, *Hoc est corpus meum*, verificari tantùm de corpore.

Durand.

Affirmant veriùs S. Thom. Capreolus. Marsilius. Sotus. Bellarm. Syluius.

10. Affirmant verò S. Thom. 3. p. q. 75. art. 2. & in 4. dist. 11. q. 1. art. 1. quæstiuncul. 1. Capreol. q. 1. art. 1. conclu. 1. & art. 3. ad 8. contra primam conclus. Mars. q. 8. art. 1. conclu. 4. Sotus dist. 9. q. 2. art. 2. ad finem, Bellarm. lib. 3. de sacram. Eucharist. cap. 19. Syluius 3. p. loc. cit. & cæteri Recentiores. *Quæ sententia vera est & amplectenda.* Colligitur 1. ex Trident. citato cap. 4. vbi ex eo, quòd Christus verè dixit esse corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, colligit, semper persuasum fuisse in Ecclesia Dei post consecrationem fieri conuersionem totius substantiæ panis in corpus &c. vbi apertè indicat, hanc veritatem colligi ex veritate ipsa verborum.

Concilium Trident.

S. Thomas.

11. Secundò probatur ratione S. Thom. qua cæteri vtuntur. Si cum corpore Christi maneret substantia panis, verba Christi non essent vera. Sequela probatur, quia quando sub aliquo sensibili plures latent substantiæ, non verè dicitur, *Hoc est hoc*, vna tantùm substantia demonstrata: ergo si sub sensibili specierum panis vtraque substantia panis & corporis Christi lateret, non verè diceretur, *Hoc est corpus Christi*, sed potius, vt S. Thom. aduertit, *Hic seu in hoc est corpus Christi.* Consequentia constat. Antecedens probatur inductione, tam in naturalibus, quàm in artificialibus. Falsò quippe dices, hoc, demonstrato homine, est anima: hoc, demonstrata crumena auri argentique plena, est aurum. Cuius ratio à priori est, quia ex communi vsu & hominum institutione, quando hæc pronomina stant pro contento, designant totam substantiam, quæ sub continente sensibili latet. Vnde implicitè & virtualiter hanc taxatiuam inuoluunt, hoc est tantùm hoc, & non aliud: sed Christus vsus est nominibus, vt ex humana institutione significant: quia cùm loqueretur ad homines, debuit nominibus vti, vt sunt humano modo significatiua: ergo si sub speciebus panis vnà cum corpore esset etiam substantia panis, non verè dixisset, *Hoc est corpus meum*, sed potiùs, *Hîc*, vel, *in hoc est corpus meum.* Legatur Caiet. in citatum art. 2. §. *Contra secundam rationem.* Ferrar. 4. contra gentes cap. 63. §. *Circa tertium dictum.*

designat substantiam sub continente.

Caiet. Ferrar.

S. Thomas.

Quando ly Hoc, pro contento,

12. Dices. In eo casu sensus esset, sub hoc sensibili continente, quod est substantia panis cum suis accidentibus, est corpus Christi: sicut nunc sensus est, sub hoc sensibili continente, quod sunt species ipsæ panis, est corpus Christi: cùm non minùs possit corpus Christi contineri sub panis substantia, quàm sub eius speciebus. Confirmatur, quia potest sub vna substantia artificiali contineri alia, & ratione talis continentiæ sola substantia contenta demonstrari, vt, hoc dolium est vinum, hæc arca est panis: sensus enim est, contentum in hoc dolio est vinum, contentum in hac arca est panis: ita contentum in hoc pane, est corpus Christi.

13. Resp. nego verè & propriè sub panis substantia demonstrari posse corpus Christi, vt demonstratur sub accidentibus ipsius, & vna substantia sub alia artificiali continente: Quoniam ad hoc, vt Christi corpus verè & propriè demonstretur sub panis substantia, debet illa aliquo modo continere corpus Christi: at nullo modo illa Christi corpus contineret, neque vt vas, vti substantia artificialis continet aliam, siquidem vtraque esset simul penetrata sub ijsdem accidentibus sensibilibus; vnde non esset maior ratio, cur vna potiùs, quàm alia alteram contineret: neque vt locus, quia non esset in illa, vt in loco, sed vtraque simul esset in loco distincto: neque vt accidens continens substantiam, quia non esset sub illa per modum subiecti, ob quam rationem dici non potest, hoc, demonstrato lapide, est Deus, vel Angelus, etiamsi vterque sit penetratiuè in illo, eò quòd neuter est in illo, vt contentus in continente.

14. Ex his patet ad paritatem tum de accidentibus panis, quia sub illis corpus Christi continetur per modum subiecti sustentantis, sicut sub illis continebatur propria substantia; tum de substantia artificiali, in qua alia continetur tanquam in vase.

15. Instabis. Semper accidentia panis significant panem, quia significant illum naturaliter: ergo neque destructa substantia panis, significabunt corpus Christi, quia significatio ad placitum, non potest tollere significationem naturalem. Resp. concedo, de significatione aptitudinali, & hanc tollere nequit significatio ad placitum: quia accidentia panis, sicut essentialem ordinem dicunt ad propriam

Accidentia panis significant panem aptitudinaliter.

priam ſubſtantiam; ita ſemper illam aptitudinaliter ſignificabunt: nego tamen de actuali, quam poteſt mutare ſignificatio ad placitum, quia hæc non eſt de eſſentia, proinde ſeparabilis. Accidentia igitur panis aptitudinaliter quidem ſignificant panem, actualiter verò ex diuina inſtitutione, Chriſti corpus; denominatio autem non cadit ſupra ſignificationem aptitudinalem, quam accidentia panis retinent, ſed ſupra actualem, quam ex diuina inſtitutione acquirunt.

16. Ex his impugnatus manet primus & ſecundus error, cuius author non ſaluat, quæ in hoc ſacramento ſaluare intendit. Primò, quòd Deus non dicatur impanatus, nam cùm hypoſtaticè vniatur materiæ panis, verè & propriè dicetur Deus panis, & panis Deus, non ſecus ac dicitur Deus homo, & homo Deus. Secundò non ſaluat, quo pacto corpus fiat præſens in hoc ſacramento ad præſentiam panis verbo vniti: quia cùm panis ſit diſtinctus à corpore, etiamſi vtrumque ſit vnitum verbo, non ſequitur, quòd ſi verbum fit præſens ſecundùm vnum, fiat præſens ſecundùm aliud: Sicut in triduo erat Chriſtus præſens ſecundùm corpus in ſepulchro, in quo tamen non erat præſens ſecundùm animam.

17. Nec obſtat, quòd verbum dicatur vnitum pani mediante corpore: quia cùm in Chriſto corpus non ſubſiſtat ſubſiſtentia propria, ſed diuina, non erit ad illud propriè vnio, ſed dicetur panis, eo mediante, vnitus verbo, ſicut dicitur in Incarnatione corpus, mediante anima, coniunctum verbo, vt medio congruitatis.

18. Ad fundamentum vtriuſque erroris. Ad primum Reſp. nullum eſſe abſurdum, accidentia in hoc ſacramento manere ſine proprio ſubiecto. Ad ſecundum, nego, Chriſti corpus prædicari de pane. Vnde nego, in verbis conſecratorijs pronomen *Hoc* ſupponere determinatè pro pane: illa autem propoſitio, *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt*, & ſimiles, explicari poſſunt tripliciter. 1. quia datur in ſpecie panis: ſecundò, quia fit ex pane, vt aqua in vinum conuerſa, dicitur aqua vinum facta, Ioan. 2. 3. de pane myſtico, vnde non dicitur panis ſimpliciter, ſed cæleſtis, diuinus, viuificus. *Ioan. 2.*

19. Contra tertium Durandi, ſequeretur, corpus Chriſti continuò augeri & creſcere per continuam acquiſitionem materiæ, quæ media tranſſubſtantiatione vniretur corpori & ſanguini Chriſti.

20. Contra quartum dico, manere operationes formæ in ſuis accidentibus, vt in proprio inſtrumento.

21. Contra quintum eſt illud Pauli 1. ad Corinth. 11. *Qui enim manducat indignè, iudicium ſibi manducat, non dijudicans Corpus Domini.* Vbi ſupponit accedentem cum peccato, ſumere Corpus Domini, alioqui non peccaret peccato ſacrilegij, qui cum peecato ad illud accederet, quia non ſumeret corpus Chriſti, ſed purum panem. *1. Ad Corinth. 11.*

22. SEXTA opinio eſt falſa: tum quia, vt arguit Scotus, tollit tranſſubſtantiationem, quæ dicit deſitionem totius ſubſtantię panis: nam eatenus vna ſubſtantia conuertitur in aliam, quatenus deſinit ex vi alterius: ergo ſi non tota ſubſtantia panis deſinit ex vi corporis Chriſti, non tota ſubſtantia panis tranſſubſtantiatur in corpus Chriſti. Tum quia implicat, panem conuerti ſecundùm gradum ſpecificum, & non ſecundùm gradum genericum, cùm quiuis gradus genericus ſit de eſſentia inferioris: implicat autem, rem produci, vel corrumpi, non producto, aut corrupto eo, quod eſt de ipſius eſſentia. Tum quia ex hac opinione continuò accreſceret corpori Chriſti noua ſubſtantia panis & vini, quæ in illud conuerteretur in quauis ſacramentali conuerſione. Legatur Scotus ſuprà citatus. *Scotus.*

23. Ambroſius autem benignè interpretandus eſt, vt non intelligatur, id, quod erat determinatè panis, fiat corpus Chriſti, ſed accommodè, id, quod contentum erat ſub ſpeciebus panis, fiat Chriſti corpus, ita vt relatiuum *Quod* non referat determinatè ſubſtãtiam panis, ſed contentũ ſub ſpeciebus, quod ante eſt panis, poſt conſecrationem eſt Chriſti corpus. Illas autem propoſitiones, quas admittit Caiet. expreſsè negat S. Thom. art. 8. ſi enim vera eſſet hæc: *Subſtantia panis ſit corpus Chriſti:* eſſet etiam vera hæc: *Subſtantia panis poſt conſecrationem eſt aliquid*, quod negat S. Thom. art. 3. ad 3. *Ad authoritatem S. Ambroſij.* *Caietanus. S. Thomas.*

24. SEPTIMA opinio non eſt apertè contra Concil. cùm illa non affirmet, exiſtentiam ſubſtantialem remanere, vt actum ſubſtantiæ, ſed accidentium: eſt tamen implicitè contra Concil. quatenus admittit verum contradictorium eius, quod definit Concil. eſt enim definitio Concilij hæc: Tota ſubſtantia panis conuertitur, remanentibus tantùm ſpeciebus, cuius cõtradictoria eſt, Non tota ſubſtãtia panis conuertitur, remanentibus tantùm ſpeciebus, quę vt verificetur, ſufficit, vt aliquid ſubſtantiæ quoquo modo remaneat cum accidẽtibus. Falſum præterea eſt, accidens exiſtere exiſtentia ſubſtantiæ: Tum quia nulla exiſtẽtia diſtinguitur ab eſſentia: Tum quia eſto diſtinguatur, non poteſt exiſtentia ſubſtantiæ, quæ eſt exiſtentia per ſe, eſſe proportionata eſſentiæ accidentis, quę eſt in alio. Tum quia ſequeretur, productionem accidentis nõ terminari ad exiſtens, quia exiſtentia accidentis præſupponitur in ſubſtantia, in qua illud producitur: implicat autem, eſſe productionem, & non terminari ad exiſtens; cùm omnis productio formaliter ponat rem extra cauſas, extra quas formaliter ponitur per exiſtentiam. Tum quia ſi exiſtentia diſtingueretur ab eſſentia, diſtingueretur vt modus, quem implicat conſeruari, corrupto fundamento. *Cenſura opinionis.* *Accidentia non exiſtũt exiſtentia ſubſtantiæ*

25. Ex his patet ad rationes oppoſitæ ſententiæ: falſum enim eſt, corpus & ſanguinem Chriſti exiſtere exiſtentia increata Verbi. S. Thom. autem loquitur de eſſe accidentium, vt contradiſtincto ab eſſe ſubiecti. Dicitur autem hoc eſſe proprium & conforme *Nec corpus Chriſti exiſtentia Verbi. S. Thomas.*

ſubiecto, quia indiuiduatur per Ordinem ad illud.

Ad fund. Scoti. 26. Ad fundamentum Scoti, nego, ſi cum corpore maneret panis, pronomen *Hoc* demonſtraturum tãtùm corpus, ſed vtrumque, & quidem principaliter panem, ad quem primariò ducerent accidẽtia propria panis: ſicut ſi in crumena ſimul cum auro eſſet argentum, pronomen *Hoc* non ſolùm demonſtraret aurum, ſed etiam argentum. Nec poſſet, niſi falsò ad vnum limitari, quia nomina non ſignificant ex priuata intentione proferentis, ſed & publica intentione imponentis. Nec eſt eadem ratio de accidentibus, quia illa non demonſtrantur per pronomen *Hoc*, ſed contentum ſub illis tantùm: ſicut cùm dicimus, hoc dolium eſt vinum, non dolium, ſed contentum ſub illo demonſtramus Cur autem ſemper pronomen *Hoc* demonſtret totum contentum ſub continente, non autem ſemper cum contento demonſtret continens, eſt, quia continens patet ad ſenſum: Vnde niſi ſpecialiter exprimatur, non intelligitur demonſtrari per pronomen *Hoc*, quia demonſtratio tendit ad aliquid occultum patefaciendum: contentum autem contrà, quia eſt occultum ſenſui, niſi ſpecialiter exprimatur, ſemper intelligitur totum demonſtrari per pronomen demonſtratiuum, alioquin demonſtratio eſſet deceptoria. Ad Confirmationem Durand. Reſp. cum Caiet. propoſitionem ſingularem & determinatam, qualis eſt illa, *Hoc eſt Corpus meum*, non poſſe ſignificare aliquid vagum & indeterminatum.

Ad Confir. Durand. Caiet.

SECTIO II.

An de potentia abſoluta ſimul cum corpore Chriſti ſacramentaliter exiſtente manere poſſit ſubſtantia panis?

Negant Bonauent. Paludan. Capreol. Ferrar. 27. PRIMA ſententia negat: Eſt Bonauent. in 4. diſt. 11. p. 1. art. 1. q. 2. ad vlt. Palud. q. 2. art. 1. §. *Non valent*, Capreoli q. 1. art. 1. concluſ. 1. Ferrar. 4. contra gentes c. 63. §. *Proſolutione*. Fundamentũ eſt tum authoritas S. Doctor. 3. p. q. 75. ar. 2. & in 4. diſt. 11. q. 1. art. 1. ad 1. q. aſſerentis, hoc eſſe impoſſibile, quia deberet fieri per motum localem: implicat autem corpus vel moueri ad poſteriorem locum, non relicto priori, vel ad diuerſa loca ſimul: ergo implicat, corpus Chriſti motu locali fieri præſens in ſacramento, non relicto loco cæleſti, vel ad diuerſa altaria ſimul, in quibus conſecratur. Tum quia, vt indicat Ferrar. loco citato §. *dicitur* 2. non poteſt idem corpus circumſcriptiuè eſſe in pluribus locis.

S. Thom.

Ferrar.

28. SECVNDA ſententia affirmat. Eſt Scoti in 4. diſt. 11. q. 3. §. *Hic duo*, Durand. q. 1. n. 11. & 14. Argenti. q. 1. art. 2. Caiet. ar. 2. §. *Ad euidentiam*, Soti diſt. 9. q. 2. art. 2. §. *Sed rogas*: & Recentiorum *Quæ probabilior & ſequenda*. Fundamentum eſt, quia non implicat: nam fieri poſſet præſens cum ſubſtantia panis per actionem productiuam, non deſerendo cælum. Confirmatur, quia de facto non fit præſens in hoc ſacramento formaliter per deſitionem panis: quia cùm hæc ſit negatio actionis conſeruatiuæ, non poteſt eſſe corpori formalis ratio eſſendi hîc, ſed per actionem poſitiuam producentem, vel adducentem corpus Chriſti ſub ſpeciebus panis: ſed hæc ipſa terminari poſſet ad corpus ſub ijſdem accidentibus, non corrupta ſubſtantia panis: ergo fieri poſſet præſens ſacramentaliter, manente ſubſtantia panis. Conſequentia patet: Nam poſitis ijſdem cauſis, ſequitur idem effectus: ergo ſi corpus Chriſti eſt formaliter in hoc ſacramento vi actionis ſolius producentis, vel adducentis, ea tantùm poſita poneretur corpus ſub ijſdem accidentibus. Minor probatur: Quia ſubſtantia panis ad hanc actionem non concurrit niſi vt terminus à *Quo* poſitiuus, qui quoniam extrinſecè & connotatiuè tantùm concurrit, non variat intrinſecè actionem; eadem quippe foret actio eductiua formæ ignis, ſiue manente, ſiue corrupto termino à *Quo* poſitiuo: Eadem foret actio creatiua animæ, ſiue corrupto, ſiue manente embrione. Cuius ratio à priori eſt, quia actio non variatur intrinſecè, niſi variatis cauſis ad eam intrinſecè influentibus, cuiuſmodi non eſt terminus à *Quo* poſitiuus, qui tantùm connotatur. S. Thomã explicat Caiet. & Sotus de potentia ordinaria. Aut certè, cùm S. Thom. dixit, impoſſibile eſſe, vt corpus Chriſti fiat ſimul præſens cum ſubſtantia panis in hoc ſacramento, intellexit de præſentia per actionem conuerſiuam, quæ, vt ſequenti diſp. conſtabit, eſſentialiter includit deſitionem termini à *Quo*. Vnde ſi corpus Chriſti fieret præſens ſimul cum ſubſtantia panis, non fieret per actionem conuerſiuam, ſed per actionem purè productiuam corporis, & ſuſtentatiuam accidentium, quæ licet intrinſecè & formaliter foret eadem, quæ nunc eſt, connotatiuè tamen eſſet diuerſa; quia non connotaret deſitionem panis, defectu cuius connotationis non diceretur conuerſio.

Affirmat verius Scotus. Durandus. Argentinas. Caietanus. Sotus.

S. Thomas explicatur à Caiet. & Soto.

29 Ad primam rationem nego id tantùm fieri debere per motum localem, ſed per actionem ſimilem ei, qua de facto fit præſens accidentibus non connotata deſitione panis.

30. Ad ſecundam, quidquid ſit de antecedente (de quo infrà) nego conſequentiam, quia corpus Chriſti nõ eſſet circumſcriptiuè, ſed ſacramentaliter cum ſubſtantia panis.

DISPVTATIO XVIII.

De natura Tranſſubſtantiationis.

1. CVM hoc Myſterium perficiatur, vt vidimus, conuerſione totius ſubſtantiæ panis & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti Domini, quæ à Trident. ſeſſ. 13. cap. 4. & Cano. 2. propriè & aptiſſimè tranſſubſtantiatio appellatur, explananda erit tranſſubſtantiationis natura; in qua explicanda deſudant Theologi, irridentibus hæreticis, qui non modò rem ipſam negant; ſed etiam vocabulum, tanquam barbarum, portentoſum, faſtigioſumque calumniantur. Sed relictis hæreticis, qui veræ fidei armis ſpoliati, nequeunt nobiſcum de hoc profundo Fidei Myſterio decertare, tota noſtra, non quidem de reipſa, quam conſtanti animo ac certa fide amplectimur, ſed de modo eam explicandi, cum Catholicis futura erit altercatio.

Concilium Tridentin.

SECTIO I.

Quæ ad veram conuerſionem requirantur?

Tranſſubſtantiatio eſt ſpecies conuerſionis.

2. QVONIAM tranſſubſtantiatio ſpecies eſt conuerſionis, omnis enim tranſſubſtantiatio conuerſio eſt: non contrà, omnis conuerſio tranſſubſtantiatio eſt; cumque nequeat perfectè intelligi ſpecies, niſi priùs intellecto genere, & ijs, quæ per ſe ad genus ſpectant, priùs diſputandum erit de conuerſione, quæ genus eſt ad tranſſubſtantiationem.

Conuerſio eſt inter duos terminos poſitiuos.

3. Cæterùm quædam ſunt, quæ in omnium ſententia ad conuerſionem requiruntur. Primum eſt, vt verſetur inter duos terminos poſitiuos, per quod differt à creatione, quæ eſt à termino negatiuo, ſcilicet à non eſſe rei ſimpliciter, ad eſſe rei ſimpliciter; & à generatione, quæ eſt ex termino priuatiuo, ſcilicet ex negatione formæ in ſubiecto apto ad illam recipiendam. Vnde anima rationalis vi actionis, qua producitur independenter à ſubiecto, non eſt terminus conuerſionis embrionis in ſeipſam, quia vi huius actionis non fit ex embrione tanquam ex termino poſitiuo, ſed ex nihilo ſui. Eſt autem terminus ad quem conuerſionis, vi actionis generatiuæ, qua vnitur ſubiecto, quia vi huius actionis embrio per naturalem incompoſſibilitatem definit ſeu conuertitur in animam rationalem.

4. DICES. De facto nulla datur generatio, quæ ſimul non ſit conuerſio, quia de facto nulla datur generatio, quæ non præſupponat aliam formam in ſubiecto, quæ deſinat vi productionis ſubſequentis formæ. Sed contrà: Tum quia hoc per accidens ſe habet ad generationem, nam etiamſi forma genita nullam præſupponat in ſubiecto formam ſibi repugnantem, ex eo tantùm quòd fiat ex priuatione ſui, verè dicitur generari. Tum quia falſum eſt, nullam de facto eſſe generationem, quæ non præſupponat aliam formam in ſubiecto; nam prima generatio rerum nullam ſuppoſuit in ſubiecto formam, quia cùm fuerit prima forma inducta in ſubiectum, non potuit aliam priorem ſe in eodem ſubiecto præſupponere, adeoque ita fuit prima illa rerum actio generatio, vt nullo pacto fuerit conuerſio: nam etſi quæuis generatio ſit etiam identicè conuerſio, diſtinguuntur tamen penes diuerſos terminos formales: nam generatio dicitur, quatenus fit ex priuatione ſui, conuerſio verò quatenus procedit ex forma poſitiua incompoſſibili.

Per accidens ad generationem forma procedit.

Conuerſio requirit tertium cõmune vtriuſque termini capax naturaliter vel obedientialiter.

5. Secundò, vt ſit aliquid tertium commune vtrique termino, ſub quo, deſinente vno, ſuccedat alter, neceſſitas huius requiſiti eſt, quia cum in conuerſione debeat terminus à *Quo* deſinere vi termini ad *Quem*; cumque nequeat deſinere vi termini ad *Quem*, niſi per formalem incompoſſibilitatem cum illo; nequeat autem formalis incompoſſibilitas inter duos terminos exerceri, niſi ſub aliquo communi termino, ſub quo dum ſuccedit vnus, nequit alter conſeruari, neceſſariò fit, vt in omni conuerſione dandum ſit aliquid, ſub quo exercenda ſit formalis incompoſſibilitas vtriuſque extremi.

6. Confirmatur. Non poteſt vna ſubſtantia creata immediatè deſtruere aliam: ergo ſi debet illam deſtruere, debet deſtruere mediatè, auferendo illi aliquid, à quo in ſuo eſſe dependet: ergo in omni conuerſione datur aliquid vtrique termino commune. Antecedens patet; quia immediata deſtructio rei, fit per ſuſpenſionem concurſus conſeruatiui effectiui: nulla autem ſubſtantia effectiuè pendet in conſeruari ab alia ſubſtantia creata: ergo non poteſt aliam ſubſtantiam creatam immediatè deſtruere. Prior conſequentia probatur, quia non datur alius modus, quo vna res poſſit aliam deſtruere, niſi vel per immediatam ſuſpenſionem concurſus effectiui, vel per ſublationem alicuius,

Quot modis vna res aliam deſtruit.

à quo res deſtruenda in ſuo eſſe pendet, quo ſublato, res deſinat eſſe; cùm nulla res poſſit in ſuo eſſe conſeruari, niſi habeat omnia ad ſui conſeruationem neceſſaria. Poſterior verò conſtat; etenim niſi id, quod aufertur à termino à *Quo*, maneat ſub termino ad *Quem*, non ſaluabitur conuerſio, quæ eſſentialiter poſtulat, vt res, quæ conuertitur, maneat ſecundùm aliquid ſui in eo, in quod conuertitur, alioquin eſſet pura deſitio termini à *Quo*, & ſimplex productio termini ad *Quem*. Vt igitur dicatur res in aliam conuerti, debet aliquid rei conuerſæ manere in conuertente.

7. DICES. Poteſt vnus actus immediatè deſtruere alium, eſto vnus actus non pendeat in conſeruari ab alio: ergo poteſt vnum immediatè deſtruere aliud, eſto non pendeat in conſeruari ab illo. Antecedens probatur, nam & actus fidei immediatè deſtruit actum ſcientiæ, & actus amoris Dei actum odij eiuſdem, cùm tamen nec actus fidei effectiuè pendeat ab actu ſcientiæ, nec actus amoris ab actu odij. Reſp. nego, vnum actum immediatè deſtruere alium, ſed vel mediante ſubiecto, quo occupato ab vno actu, per incompoſſibilitatem deſinit alius; vel mediante potentia actiua, quæ propter limitationem ſuæ virtutis, dum producit vnum actum, ceſſat ab alio.

8. Tertiò requiritur, vt hoc commune requiſitum ſit capax vtriuſque termini, vel naturaliter, vt in conuerſione naturali; vel ſaltem obedientialiter, vt in conuerſione ſupernaturali. Fundamentum eſt: quia ſub hoc communi requiſito debet ſucceſſiuè conſtitui vterque terminus: igitur debet eſſe capax vtriuſque. Conſequentia patet, quia non poteſt vterque terminus ſub illo conſtitui, niſi vtriuſque termini ſit capax. Antecedens probatur, quoniam ad conuerſionem requiritur, vt aliquid, quod fuit ſub termino à *Quo*, maneat cum termino ad *Quem*. Quòd autem in conuerſione naturali requiratur capacitas naturalis vtriuſque termini, probatur. Nam in conuerſione naturali vterque terminus à *Quo*, & ad *Quem* naturaliter reſpicit illud commune requiſitum, ſub *Quo* fit conuerſio, vtraque enim forma tam præcedens ligni quàm ſubſequens ignis, naturaliter reſpicit commune ſubiectum, ſub quo fit conuerſio ligni in ignem. Quòd verò in ſupernaturali, ſaltem obedientialiter debeat tale requiſitum eſſe capax vtriuſque termini, patet: Aliàs non poſſet ſub illo vterque terminus conſtitui, ac proinde fieri conuerſio ſimpliciter, nam quod ſaltem obedientialiter nequit eſſe ſub aliquo, ſimpliciter implicat eſſe ſub illo, quia tantùm ſe extendit potentia obedientialis creaturæ, quantum ſe extendit omnipotentia Dei, cuius potentia obedientialis eſt inſtrumentum: ergo quod per potentiam obedientialem fieri nequit, ſimpliciter implicat fieri. Dixi, *ſaltem obedientialiter*: quia non eſt neceſſe, vt in conuerſione ſupernaturali hoc requiſitum ſit tantùm capax obedientialiter extremorum, cùm poſſit eſſe capax etiam naturaliter, vt accidit in omni conuerſione ſupernaturali, quoad modum: vt in conuerſione aquæ in vinum facta in Cana Galileæ, Ioan. 2. in conuerſione vxoris Loth in ſtatuam ſalis Geneſ. 19. in vtraque enim commune ſubiectum, quod fuit materia prima, naturaliter erat capax vtriuſque termini à *Quo* deſinentis, & ad *Quem* ſuccedentis. *Ioan 2.* *Geneſ. 19.*

9. Quartò requiritur, vt hoc tertium commune, ſub *Quo* recedente vno, ſuccedit alterum, ſit aliquid intrinſecum & proprium termini à *Quo*, ſub quo ſuccedat terminus ad *Quem*; defectu cuius conditionis non dicitur corpus Chriſti, ſacramentaliter exiſtens ſub ſpeciebus panis, conuerti in ſubſtantiam chyli, quando alteratis in ſtomacho ſpeciebus panis, deſinit ſub illis eſſe corpus Chriſti, & in eius locum ſuccedit ſubſtantia chyli; cùm enim ſpecies Euchariſtiæ non ſint propriæ corporis Chriſti, ſed panis conuerſi, non dicitur Chriſti corpus conuerti in ſubſtantiam chyli ſub talibus accidentibus ſuccedentem, cùm de ratione conuerſionis ſit, vt aliquid proprium conuerſi maneat in conuertente. *Illud commune ſit aliquid intrinſecum termino à Quo, qui deſinat vi termini ad Quem.*

10. Quintò requiritur, vt terminus à *Quo* deſinat vi termini ad *Quem*, alioqui nulla eſſet inter deſitionem termini à *Quo*, & productionem termini ad *Quem* connexio, adeoque nulla inter eos eſſet vnitas ad componendam vnam actionem conuerſiuam, ſed eſſet pura deſitio vnius, & ſimplex productio alterius. Vnde quæuis productio componere poſſet conuerſionem, cum quauis deſitione, ſi nulla inter deſitionem vnius & productionem alterius neceſſaria foret connexio. Ratio à priori deſumitur ex natura conuerſionis, quæ eſt cauſalitas, mediante qua vnum conuertit in ſe aliud, ipſius vices gerens: non poteſt autem vnum vi ſuæ cauſalitatis in ſe aliud conuertere, vices ipſius gerens, niſi vi ſuæ cauſalitatis illud deſtruat.

11. DICES. Sufficit, vt terminus ad *Quem* ſuccedat termino à *Quo*, non à ſe, ſed ab alio deſtructo, vti de facto vna forma ſubſtantialis ſuccedit alteri formæ ſubſtantiali, deſtructæ non à ſe, ſed à diſpoſitionibus priùs natura introductis. Similiter poſſet Deus deſtruere ſubſtantiam panis, & loco ipſius ſub ijſdem accidentibus ſubſtituere corpus Chriſti.

12. Sed contrà, quia tunc non diceretur vnum in ſe aliud conuertere: nam vnum in ſe aliud conuertere, eſt illud vi ſuæ cauſalitatis deſtruere. Vnde in caſu, quo ſolus Deus deſtrueret ſubſtãtiam panis, & loco eius, ſub ipſius accidentibus ſubſtitueret corpus Chriſti, diceretur quidem corpus Chriſti ſubſtitui

loco

loco panis, haud tamen in ſe panis ſubſtantiam conuerteret. Vnde negandum eſt, in conuerſione formali vnam formam ſubſtantialem non deſtruere aliam vi ſuæ cauſalitatis. Nec obſtat, quòd forma ſubſtantialis deſtruatur à diſpoſitionibus, quia deſtruitur à diſpoſitionibus diſpoſitiuè, & vt *Quo*, à forma verò formaliter, & vt *Quod:* in eodē quippe inſtanti intrinſeco eſt diſpoſitio vltima ad formam, & ſimul forma ipſa genita, quæ ſimul cum diſpoſitionibus deſtruit formam præcedentem: quemadmodum corpus Chriſti in eodem inſtanti deſtruit ſubſtantiam panis per ſuſtentationem vt *Quo*, & per ſuam ſubſtantiam vt *Quod*. Hæc ſunt apud omnes ferè certa, quæ ſequuntur controuerſa.

13. Primum, an de ratione conuerſionis ſit, vt terminus à *Quo* deſinat ſimpliciter, an tantùm ſufficiat, vt deſinat ab aliquo munere ſubſtantiali. Pro poſteriori controuerſiæ parte, prima ratio deſumitur à paritate termini ad *Quem*, qui, vt infrà probabitur, neceſſe non eſt, vt ſimpliciter producatur, ſed ſufficit, vt ſuccedat in aliquo munere ſubſtantiali: ergo idem dicendum de termino à *Quo*.

14. SECVNDA, quia dantur aliquæ conuerſiones, in quibus terminus à *Quo* non deſinit ſimpliciter, vt in conuerſione hominis in cadauer, terminus à *Quo* eſt anima rationalis, quæ non deſinit ſimpliciter, ſed ſolùm à munere ſubſtantiali informandi corpus.

15. TERTIA, quia ſaluatur vnius ſubſtantiæ in aliam conuerſio, per ſolam deſitionem muneris ſubſtantialis: ergo non eſt neceſſaria deſitio ſimpliciter. Antecedens probatur: Nam talis deſitio non poteſt pertinere, niſi ad conuerſionem ſubſtantialem, cùm ſit deſitio ab aliquo ſubſtantiali. Confirmatur: Nam quando conuertitur homo in cadauer, deſinit ſola vnio ſubſtantialis: igitur ſola deſitio muneris ſubſtantialis ſufficiens eſt ad conuerſionem ſubſtantialem. Nihilominus cum communi Doctorum ſententia,

Debet ſimpliciter deſinere, id quod dicitur in aliud conuerti.

16. Dicendum eſt, ad conuerſionem requiri, vt omninò deſinat id, quod formaliter dicitur in aliud verti. Ratio eſt: quia verti in aliud, ex ſuo conceptu, importat deſinere vi cauſalitatis alterius. Vnde aliud eſt, ſubſtantiam verti in ſubſtantiam, aliud munus ſubſtantiale vnius in munus ſubſtantiale alterius: ſicut ergo dici non poteſt, munus ſubſtantiale vnius verti in munus ſubſtantiale alterius, niſi munus ſubſtantiale vnius ſimpliciter deſinat: ita nec dici poterit vna ſubſtantia verti in aliam, niſi ſubſtantia, quæ vertitur, deſinat eſſe ſubſtantia, quia ſub ea ratione formali, ſub qua vnum dicitur in aliud verti, debet deſinere eſſe, alioqui ſub eadem ratione verteretur, & non verteretur.

17. Ad primam rationem dubit. Ratio diſcriminis eſt, quoniam de ratione termini ad *Quem*, ſolùm eſt vt ſuccedat termino à *Quo*, eiuſque vices munuſque gerat: ſiue igitur producatur, ſiue non producatur, modò ſubſtituatur in munus termini à *Quo*, verè dicetur eſſe terminus, in quem deſinit & conuertitur terminus ipſe à *Quo*. De ratione verò termini à *Quo*, eſt, vt vertatur in terminum ad *Quem:* quæ verſio intelligi nequit, abſque deſitione eius, quod formaliter verti dicitur.

18. Confirmatur. In homine forma alimenti conuertitur in formam aliti, abſque productione ipſius formæ, in quam alimenti forma conuertitur: igitur in conuerſione non requiritur, vt terminus ad *Quem* producatur, ſed tantùm vt ſuccedat in munus termini à *Quo*. Antecedens conſtat, nam anima rationalis, in quam alimenti forma conuertitur, non producitur, ſed tantùm ſuccedit in materiam alimenti per ſubſtantialem informationem illius.

19. Ad ſecundam, negandum eſt, terminum à *Quo* conuerſionis hominis in cadauer, eſſe animam rationalem; ſicut nec terminus à *Quo* conuerſionis vxoris Loth in ſtatuam ſalis, fuit eadem anima rationalis, ſed compoſitum ſubſtantiale, quod in vtraque conuerſione deſinit ſimpliciter: nam in vtraque conuerſione deſinit homo, qui formaliter importat vnionem animæ cum corpore. Vnde per mortem non dicitur anima, ſed homo conuerti in cadauer: ſicut nec anima, ſed vxor Loth conuerſa eſt in ſtatuam ſalis. Ergo etiam, inquies, diceretur panis conuerti in corpus Chriſti, ſi tantùm compoſitum ex ſubſtantia panis & ipſius accidentibus deſineret. Vnde poſſet in hoc myſterio ſaluari vera conuerſio, conſeruata ſubſtantia panis, corrupta tantùm ipſius vnione cum accidentibus. Sed negatur ſequela, etenim panis non conſtituitur formaliter per vnionem cum accidentibus, nam hæc eſt illi accidentalis, ſed per vnionem formæ cum materia: Homo autem formaliter conſtituitur per vnionem animæ cum corpore: ergo hac ſola deſtructa, dicitur homo deſtrui: deſtructa verò vnione panis cum accidentibus, non dicitur deſtrui panis, quia vnio ſubſtantiæ cum accidentibus non conſtituit formaliter panem, vti vnio animæ cum corpore conſtituit formaliter hominem.

20. Inſtabis. Ergo ſaltem deſinente ſola vnione formæ panis cum materia, deſtrueretur panis, adeoque poſſet in hoc myſterio ſaluari cōuerſio, per ſolam deſtructionem vnionis formæ cum materia panis. Reſp. conceſſa prima conſequentia, negatur ſecunda; nam ex Concilijs, & verbis Chriſti habemus, in hoc myſterio non ſolùm panem, ſed totam ſubſtātiam panis conuerti in Chriſti corpus, proinde tota ſubſtantia panis eſt terminus à *Quo* huius ſacræ conuerſionis: igitur tota ſubſtātia panis debet deſinere, alioquin non ſaluaretur conuerſio totius ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti. Eſto igitur per ſolā deſitionem vnionis ſubſtantialis inter formam & materiam ſaluaretur conuerſio panis, non tamen ſaluaretur conuerſio totius ſubſtantiæ panis, vt

Concilia definiunt, & ex verbis Chriſti colligitur.

21. Ad tertium, negatur Antecedens; ad cuius probationem dico, talem deſitionem pertinere ad conuerſionem non ſubſtantiæ, ſed muneris ſubſtantialis, nam talis eſt conuerſio, qualis eſt deſitio rei, quæ conuertitur. Vnde ſi res, quæ deſinit, eſt ſubſtantia, conuerſio eſt ſubſtantiæ; ſi munus ſubſtantiale, conuerſio eſt muneris ſubſtantialis; nam conuerſio formalem denominationem ſortitur ex termino, qui deſinit. Confirmatio autem eſt pro nobis: nam ſicut, deſinente ſola vnione ſubſtantiali inter animam & corpus, non dicitur tota ſubſtantia hominis, ſed homo tantùm conuerti: ita, deſinente tantùm munere ſubſtantiali, non dicitur tota ſubſtantia, ſed munus tantùm ſubſtantiale conuerti.

Conuerſio eſt ſubſtantialis vel accidẽtalis, ſecundùm quod terminus à quo fuerit.

22. Secundò controuertitur, an conuerſio eſſentialiter includat aliquam actionem. Nonnulli recentiores, inter quos Vaſq. to. 3. diſput. 181. cap. 12. negant. Fundamentum eſt, quia licet conuerſio naturalis per ſe includat actionem, cùm fiat per phyſicam repugnantiam vnius formæ cum alia; cumque nequeat vna forma alteri phyſicè repugnare, niſi per actionem qua producta in ſubiecto illud informet, informandoque aliam expellat; adeoque productio formæ per ſe requiratur ad conuerſionem naturalem; non tamen per ſe requiritur ad conuerſionem ſupernaturalem, nam hæc fieri poteſt per ſolam repugnantiam moralem.

Vaſquez.

Conuerſio eſſentialiter includit aliquam actionem.

23. Oppoſitum eſt cõmunius inter Theologos, requiri ſcilicet phyſicam aliquã actionem ad omnem veram conuerſionem, ſiue naturalem, ſiue ſupernaturalem. Fundamentum eſt, quia in omni conuerſione debet terminus ad *Quem*, per phyſicam repugnantiam expellere terminum à *Quo*: non poteſt autem per phyſicam repugnantiam illum expellere, niſi per aliquid, quo illi phyſicè repugnet: nequit autem terminus ad *Quem* fieri phyſicè repugnans termino à *Quo*, niſi per aliquam actionem: igitur in omni vera conuerſione requiritur aliqua actio. Maior probatur. Nam vera conuerſio eſt, quæ in ſeipſa intrinſecè includit, quidquid vera conuerſio requirit: igitur vera conuerſio erit, quæ in ſeipſa intrinſecè includit repugnantiam cum termino à *Quo*; per moralem autem repugnantiam terminus ad *Quem* non intrinſecè, ſed ſolùm extrinſecè includit repugnantiam cum termino à *Quo*. Minor aſſumpta conſtat. Subſumpta probatur. Nam poteſt terminus ad *Quem* conſeruari, ſine phyſica repugnantia cum termino à *Quo*; poteſt enim conſeruari anima rationalis, & quæuis forma etiam materialis intimè præſens ſubiecto habenti aliam formam, & corpus Chriſti ſuis accidentibus, & tamen nec forma intimè præſens repugnabit alteri formæ, nec corpus Chriſti ſubſtantiæ panis. Vt igitur tam forma fiat phyſicè repugnans cum alia forma, quàm corpus Chriſti cum ſubſtantia panis, neceſſariò producendum eſt aliquid, quo ex non repugnante fiat phyſicè repugnans, cùm nequeat phyſicus tranſitus intelligi, abſque phyſica actione.

24. Dices. Non per actionem, ſed per informationem forma phyſicè opponitur alteri formæ: ergo non actio, ſed informatio eſt per ſe neceſſaria ad conuerſionem. Reſp. nos hactenus tantùm contendiſſe ad veram conuerſionem tantùm requiri actionem, cùm nec ipſa informatio, vel ſuſtentatio, ſine aliqua actione fieri queat: quia cùm hæc informatio, vel ſuſtentatio dicat vnionem informantis, vel ſuſtentantis cum informabili, vel ſuſtentabili; cumque nulla vnio abſque actione fieri poſſit, rectè ſequitur, aliquam actionem in omni vera conuerſione requiri, in quocunque tandem conuerſio formaliter ſita ſit, de quo mox.

25. Cæterùm quamuis hæc rectè probent de conuerſione connaturaliori modo facta, haud tamen probant de conuerſione ſimpliciter. Quare dicendum, etſi ad conuerſionem ſimpliciter ſufficiat ſola moralis repugnantia termini ad *Quem* cum termino à *Quo*, ad conuerſionem tamen connaturaliori modo factam, requiri phyſicam repugnantiam inter terminum ad *Quem* & terminum à *Quo*; ac proinde requiri phyſicam aliquam actionem ad huiuſmodi conuerſionem connaturaliori modo factam: ratione cuius phyſicæ actionis terminus ad *Quem* fiat phyſicè & intrinſecè incompoſſibilis cum termino à *Quo*, vt fuſius ſect. 3. explicabitur.

26. Tertiò ergo controuertitur, an actio requiratur formaliter proximè, an tantùm remotè & antecedenter ad conuerſionem. Multi putant, requiri formaliter. Fundamentum eſt, quia conuerſio eſt mutatio, conſtans ex deſitione termini à *Quo*, & productione termini ad *Quem*: ergo ſicut deſitio requiritur proximè & formaliter, ita & productio.

Actionem non requiri proximè & formaliter ad conuerſionem.

27. Oppoſitum eſt verius; nam id tantùm proximè & formaliter ad conuerſionem requiritur, quod proximè & formaliter reddit terminum ad *Quem* repugnantem cum termino à *Quo*; id autem non eſt actio, ſed vnio termini ad *Quem*, cum eo, quod erat termini à *Quo*. Maior patet, nam id tantùm proximè & formaliter ad conuerſionem requiritur, quod eſt proxima & formalis cauſa deſitionis termini à *Quo*, cùm hæc ſit eſſentialis ratio conuerſionis, vt vnum deſinat ex poſitione alterius: ergo illud proximè & formaliter ad conuerſionem requiritur, quod eſt proxima cauſa deſitionis termini à *Quo*. Minor probatur: Nam per actionem, ſolùm effectiuè, non formaliter terminus ad *Quem* fit repugnans termino à *Quo*. Vnde poſſet terminus à *Quo* actiuè expellere terminum ad *Quem*, etiamſi non formaliter illi repugnaret: vt ſi Deus ſe ſolo efficienter conſeruaret accidentia panis independenter à ſubiecto, eo ipſo ſubſtantia panis deſineret: & tamen in eo caſu Deus non opponeretur formaliter ſubſtantiæ panis, ſed tantùm effectiuè. Requiritur igitur

tur igitur actio remota & antecedenter, quatenus requiritur vt productiua vnionis, per quam proximè & formaliter terminus ad *Quem* fit formaliter incompoſſibilis cum termino à *Quo*. Ad fundamentum negatur Antecedens, de quo iam ſtatim.

28. Quartò controuertitur, an ad conuerſionē requiratur productio termini ad *Quem*. Affirmant docti aliqui Recentiores, inter quos eſt Suar. Fundamentum eſt idem, quod præcedentis ſententiæ. Confirmatur: nam in omni conuerſione, tam naturali, quàm ſupernaturali hactenus facta, reperitur productio termini ad *Quem*, vt in conuerſione aquæ in vinum Ioan. 2. vxoris Loth in ſtatuam ſalis Gene. 19. ſignum ergo eſt, illam neceſſariò requiri.

Suarez.

Ioan. 2.
Geneſ. 19.

29. Sed contrarium mihi eſt probabilius. Fundamentum eſt, quia hoc colligi non poteſt, neque ex conuerſione vt ſic; nam hæc tantùm dicit commutationem vnius termini in alium, quod ſaluari poteſt ſine productione, per ſolam ſubſtitutionem termini ad *Quem*, in munus & vicem termini à *Quo*: Neque ex conuerſione ſubſtantiali; nam hæc etiam ſaluari poteſt, per ſucceſſionem ſubſtantiæ in munus & officium præcedentis ſubſtantiæ.

Nec requiritur productio termini ad Quem.

30. Confirmatur. Vel hæc productio termini ad *Quem* requiritur vt cauſa proxima, per quam terminus ad *Quem* fiat formaliter incompoſſibilis termino à *Quo*; vel vt actio & via ad id, per quod terminus ad *Quem* fit formaliter incompoſſibilis termino à *Quo*. Non primo, quia terminus ad *Quem* non fit formaliter incompoſſibilis cum termino à *Quo*, actione, qua producitur, ſed qua vnitur cum aliquo, quod erat termini à *Quo*: anima enim rationalis non fit incompoſſibilis cum embrione, actione, qua creatur, ſed actione, qua informat eandem materiam, quam informabat embrio. Non ſecundo, nam productio termini ad *Quem*, eſt actio & via ad eſſe ipſius termini ad *Quem*: Atqui terminus ad *Quem* non opponitur termino à *Quo*, per eſſe ſimpliciter, cùm poſſint manere terminus ad *Quem*, & terminus à *Quo* ſecundùm eſſe ſimpliciter; ſed in ordine ad aliquod tertium: per productionem autem ſui, terminus ad *Quem* non fit ſub aliquo tertio, quia ſub illo non fit per actionem terminatam ad eſſe ſimpliciter, ſed per actionem terminatam ad eſſe vnitum.

31. Ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ, negandum eſt, conuerſionem eſſentialiter componi ex deſitione termini à *Quo*; & productione termini ad *Quem*; ſed ex deſitione termini à *Quo*, & ſucceſſione termini ad *Quem* in munus ſubſtantiale incompoſſibile cum termino à *Quo*. Ad confirmationem, negatur vniuerſaliter, in omni conuerſione reperiri productionem termini ad *Quem*, vt patet in conuerſione embrionis in animam rationalem, cuius creatio omninò per accidens & concomitanter ſe habet ad conuerſionem, cùm vi illius poſſet anima manere præſens embrioni, nulla facta conuerſione embrionis in animam rationalem.

32. Quintò controuertitur, an conuerſio per ſe importet mutationem termini ad *Quem*. De termino à *Quo*, non eſt difficultas, cùm ille deſinere debeat vi termini ad *Quem*. Dixi, *per ſe*, vt excluderem mutationem per accidens, quæ interdum eſt neceſſaria, non ad conuerſionem formaliter, ſed ad defectum aliquem ſupplendum, ſicut neceſſaria eſt aliqua mutatio in corpore Chriſti, vt fiat præſens pani, ad hoc vt poſſit panis in illud conuerti. Affirmant omnes, qui putant, conuerſionem per ſe importare productionem termini ad *Quem*. Fundamentum eſt, quia impoſſibile eſt, vt terminus ad *Quem* ex non repugnante fiat formaliter repugnans termino à *Quo*, abſque vlla ſui mutatione, cùm debeat per aliquid reale, quod antea non habebat, illi repugnare.

33. Oppoſitum docent cōmuniter Scholaſtici, nempe conuerſionem per ſe tantùm importare mutationem termini à *Quo*, non autem termini ad *Quem*. Eſt Bonauent. in 4. diſt. 11. p. 1. art. 1. qu. 1. in Corpore, & ad vlt. & q. 3. in Corpore, S. Thom. ibid. q. 1. art. 3. quęſtiun. 1. ad 3. Heruæi in 4. diſt. 11. q. 1. ad 1. Caiet. 3. p. q. 75. art. 4. §. *Proſolutione*, & expreſsè docet Scotus quodlib. 10. §. *Ad iſta*, circa finem. *Quod probabilius eſt.* Fundamentum eſt, quia ad conuerſionem veram, ſufficit, vt terminus ad *Quem* ſuccedat, in munus & officium termini à *Quo*: poteſt autem terminus ad *Quem* ſuccedere in munus & officiū termini à *Quo*, abſque mutatione ſui: igitur poteſt eſſe conuerſio, abſque mutatione termini ad *Quem*. Maior conſtat ex dictis. Minor probatur: Tum quia poſſet corpus Chriſti in hoc ſacramento ſuccedere ſubſtantię panis in munus ſuſtentandi accidentia, abſque ſui mutatione, per ſolam mutationem ſubſtantiæ & accidentium.

Conuerſio importat mutationem termini à Quo. *Bonauent.* *S. Thomas.* *Heruæus.* *Caietanus.* *Scotus.*

34. Nec obſtat, quòd debeat Chriſti corpus per aliquam mutationem fieri præſens, antequam ſuſtentet accidentia panis, nam hæc mutatio eſt per accidens ad conuerſionem, quia poſſet panis conuerti in corpus Chriſti in cælo exiſtens. Tum quia poſſet perſona creata conuerti in increatam, abſque vlla mutatione perſonæ increatæ. Vt ſi perſona increata vniret ſibi hypoſtaticè naturam creatam in propria perſona exiſtentem, per talem vnionem perſona creata conuerteretur in increatam, nulla mutatione facta in perſona increata.

35. Ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ, diſtinguo antecedens: impoſſibile eſt, vt terminus ad *Quem* fiat ex non repugnante repugnans, abſque mutatione ſui, nego; abſque mutatione aliqua, ſaltem illius tertij, ſub quo ſuccedit, concedo, vt patet in exemplis allatis.

SECTIO II.

Quotuplex ſit conuerſio?

Conuerſio alia accidentalis, altera ſubſtantialis:

36. DIuiditur primò cõuerſio in accidentalem, & ſubſtantialem. Accidentalis eſt, quæ verſatur circa terminos accidentales: vt cùm frigidum conuertitur in calidum, aut contrà. Subſtantialis eſt, quæ verſatur inter terminos ſubſtantiales. Duplex autem eſt, altera, in qua pars tantùm ſubſtantiæ conuertitur in aliam partem ſubſtantiæ, vt cùm forma ligni conuertitur in formam ignis, quæ transformatio dicitur, quia verſatur inter formas: Altera, in qua tota ſubſtantia ſecundùm omnes ſuas partes conuertitur in aliam ſubſtantiam; cuius nullum poteſt eſſe in natura exemplum, quia nullum agens naturale agere poteſt, niſi dependenter à materia, quæ eſt pars ſubſtantialis compoſiti naturalis: ergo nullum agens naturale poteſt conuertere totam ſubſtantiam ſecundùm omnes ſuas partes in aliam ſubſtantiam. Conſequentia probatur: Nam hoc ipſo quòd agens conuerteret totam ſubſtantiam in aliam ſubſtantiam, eius actio non penderet à materia, cùm non poſſet eius actio pendere à materia, quam agens agendo deſtrueret: nam vt ab ea penderet, deberet eſſe, quando ipſius actio eſſet: ſed quando ipſius actio eſſet, materia non eſſet, quia vi actionis deſtrueretur, & alia integra ſubſtantia produceretur, quæ cùm non produceretur dependenter à materia, neceſſariò crearetur.

Subſtantialis alia eſt transformatio:

Altera tranſſubſtantiatio.

37. Vnicum huius conuerſionis exemplum habemus in conuerſione panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti, in qua tota ſubſtantia panis & vini conuertitur in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti, quæ à Trident. aptiſſimè *tranſſubſtantiatio* appellatur. Controuertitur autem, an ad conuerſionem ſubſtantialem requiratur, vt vterque terminus ſit ſubſtantialis, an ſufficiat, vt vnus tantùm ſit ſubſtantialis.

Tridentin.

38. PRIMA ſententia affirmat, ſufficere, vt ſolus terminus à *Quo* ſit ſubſtantialis. Fundamentum eſt, quia conuerſio dicitur potiſſimùm ex termino à *Quo*: nam conuerſio principaliter importat deſitionem rei, eſt enim verſio vnius in aliud: ſed terminus à *Quo* eſt, qui in conuerſione deſinit: ergo ex deſitione ipſius principaliter habet, vt ſit conuerſio: ergo ad conuerſionem ſubſtantialem ſufficit, vt hic tantùm ſit ſubſtantialis.

39. SECVNDA ſententia docet ad conuerſionem ſubſtantialem ſufficere, vt ſolus terminus ad *Quem* ſit ſubſtantialis. Fundamentum eſt, quia in omni mutatione, quod principaliter intenditur, eſt terminus ad *Quem*: nam hic eſt, quem per ſe agens agendo intendit; omne enim agens per ſe intendit communicationem ſui, non deſtructionem alterius, niſi per accidens & conſecutiuè: ergo ad conuerſionem ſubſtantialem ſufficit, vt ſolus terminus ad *Quem* ſit ſubſtantialis. Conſequentia probatur: Nam ad denominandam mutationem ſubſtantialem ſufficit, vt ſolus terminus principalis ſit ſubſtantialis, cùm omnis denominatio deſumatur à potiori formâ.

Ad conuerſionem ſubſtant. requiritur vterque terminus ſubſtãt.

40. TERTIA ſententia requirit vtrumque terminum ſubſtantialem, nec putat ſufficere ad conuerſionem ſubſtantialem, vt alteruter tantùm ſit ſubſtantialis, *Quæ verior eſt.* Fundamentum eſt, quia conuerſio vtramque mutationem per ſe requirit, eſt enim compoſita ex deſitione termini à *Quo*, & ſucceſſione termini ad *Quem*: ergo vt ſit ſubſtantialis vtrumque terminum poſtulat ſubſtantialem. Conſequentia probatur: vt compoſitum dicatur, & ſit ſubſtantiale, non ſat eſt, vt vnum tãtùm extremum ſit ſubſtantiale, ſed vtrumque debet eſſe ſubſtantiale: ergo vt conuerſio compoſita ex mutatione termini à *Quo*, & ad *Quem*, ſit ſubſtantialis, non ſufficit, vt ſit vnus tantùm terminus, ſed vterque debet eſſe ſubſtantialis. Conſequentia probatur, quia non minùs conuerſio componitur ex mutatione vtriuſque termini, quàm compoſitum ex vnione vtriuſque extremi.

41. Confirmatur. Ex eodem habet conuerſio, vt ſit ſubſtantialis, ex quo habet vt ſit conuerſio: habet autem vt ſit conuerſio ex mutatione vtriuſque termini, nam, qualibet mutatione ſublatâ, tollitur conuerſio, & tantùm remanet vel pura deſitio, vel ſimplex productio, aut ſubſtitutio. Maior probatur: Nam per ordinem ad eadem principia eſſentialia deſumenda eſt ratio ſpecifica, per ordinem ad quæ deſumitur ratio generica, cùm vtraque conſtituant eſſentialiter rem.

42. Ad fundamentum vtriuſque ſententiæ Reſp. eſto, conuerſio principaliter importet, vel mutationem termini à *Quo*, vel mutationem termini ad *Quem*, ad hoc tamen, vt ſit ſubſtantialis, non ſufficit, vt ſola mutatio termini principalis ſit ſubſtantialis, ſed requiritur, vt vtriuſque termini mutatio ſit ſubſtantialis, cùm ex vtriuſque termini mutatione eſſentialiter conſtituatur. Cæterùm tunc denominatio rei deſumenda eſt ex potiori formâ, quando neutra forma rem eſſentialiter conſtituit.

Quando denominatio à potiori forma.

43. DICES, vt homo dicatur corporeus, ſufficit, vt vnum tantùm extremum ſit corporeum: ergo vt conuerſio dicatur ſubſtantialis, ſufficiet, vt vnus tantùm terminus ſit ſubſtantialis. Sed negatur conſequentia: & retorqueo argumentum: nam ſicut non ſufficit, vt homo dicatur ſpiritualis, quòd vnum tantùm extremum ſit ſpirituale: ita nec ſufficiet, vt conuerſio dicatur ſubſtantialis, vt vnus tantùm terminus ſit ſubſtantialis. Et ſicut compoſitum ex extremo ſpirituali & corporeo denominatur ſimpliciter corporeum ab extremo inferiori: ita compoſitum ex mutatione ſubſtantiali & accidentali denominabitur ſimpliciter accidentale ex termino inferiori; nam bonum ex integra cauſa, malum

ex quocunque defectu. Cùm igitur denominatio substantialis, sicut & spiritualis, habeat rationem boni simpliciter, denominatio verò accidentalis, aut corporei, habeat rationem boni deficientis, compositum ex mutatione accidentali & substantiali, denominabitur accidentale, sicut compositum ex extremo spirituali, & corporeo, corporeum.

Conuersio naturalis.

44. Diuiditur secundò, conuersio in naturalem & supernaturalem. Naturalis est, quæ fit virtute agentis naturalis, & hæc semper est cum productione termini ad *Quem*, cùm nullum agens naturale, vnum in aliud conuertere valeat, nisi producendo formam in subiecto incompossibilem cum alia forma. Supernaturalis est duplex; altera quoad modum, quæ versatur circa terminos naturales, dicitúrque supernaturalis, quia fit, non exigentibus causis naturalibus, vt fuit conuersio aquæ in vinum, vxoris Loth in statuam salis.

Supernaturalis quoad modum.

45. Dices. Ergo conuersio panis in corpus Christi est supernaturalis tantùm quoad modum, nam etiam hæc versatur inter panem & corpus Christi, qui sunt termini naturales. Sed negatur consequentia, quia licet termini ipsi à *Quo*, & ad *Quem* sint naturales quoad entitatem, sunt tamen supernaturales quoad modum intrinsecum desinendi & succedendi: quidquid autem est supernaturale quoad modum intrinsecum, dicitur supernaturale quoad essentiam; solumque supernaturale quoad modum, dicitur illud, quod tantùm ab extrinseco agente supernaturali, non exigentibus causis secundis, fit, vt instantanea mutatio aquæ in vinum, vnio animæ rationalis cum corpore iam defuncto: in quibus omnia intrinseca sunt naturalia, solùm supernaturale est, quod hæc fiant à Deo agente supernaturali, non exigentibus causis naturalibus.

Quomodo conuersio panis in corpus Christi supernaturalis?

46. At in conuersione sacramentali, licet terminus à *Quo*, & ad *Quem* sint quoad entitatem naturales, vterque tamen quoad aliquid intrinsecum conuersioni, est supernaturalis: nam corpus Christi est supernaturale in modo succedendi sub accidentibus panis, sub quibus succedit ad instar spiritus indiuisibiliter, & per vnionem sustentatiuam supernaturalem, & in munus substantiale panis: ad quæ omnia Christi corpus non habet potentiam naturalem, sed obedientialem. Panis etiam desitio est intrinsecè supernaturalis hoc ipso, quod fit ex termino ad *Quem* supernaturaliter succedente, nam conuersio essentialiter importat successionem termini ad *Quem*, vi cuius conuertitur.

Conuersio supernaturalis quoad essentiam.

47. Altera est supernaturalis quoad essentiam: quæ diuiditur in substantialem, & accidentalem. Substantialis est conuersio substantiæ in substantiam, vt panis in corpus Christi, personæ creatæ in increatam. Accidentalis, est conuersio vnius accidentis supernaturalis in aliud, vt conuersio habitus fidei in habitum gloriæ, conuersio actus fidei in actum visionis beatæ, quæ saltem naturaliter pugnant in eodem subiecto.

48. Cæterùm notandum non posse dari conuersionem substantialem, quæ versetur inter vtrumque terminum supernaturalem quoad entitatem. Fundamentum est, quia non est possibilis substantia, aut persona supernaturalis creata, quæ conuerti possit in personam supernaturalem increatam, proinde nequit dari conuersio substantialis, quæ versetur inter vtrumque terminum supernaturalem quoad entitatem, licet possit dari conuersio substantialis, quæ versetur inter vtrumque terminum supernaturalem quoad intrinsecum modum succedendi & desinendi, vt suprà explicatum est.

Implicat substantialis inter terminos supernaturales quoad entitatem.

49. Petes. An conuersio actus naturalis in supernaturalem, vel contrà, dicenda sit naturalis, an supernaturalis: Vt cùm voluntas ex odio Dei conuertitur in amorem, vel contrà, ex amore in odium eiusdem Resp. priorem conuersionem esse supernaturalem, tum quia fit ab agente supernaturali, concurrente creatura obedientialiter: Tum quia, etsi actus odij sit naturalis, eius tamen desitio est supernaturalis, quia non desinit per puram suspensionem concursus potentiæ vitalis, quo pacto esset naturalis, sed per productionem amoris supernaturalis, quo pacto desitio odij est supernaturalis, quia vt sic connotat actum supernaturalem, vi cuius desinit.

Conuersio voluntatis ex odio Dei in amorem supernaturalis.

50. Posteriorem verò esse naturalem, tum quia fit viribus naturæ; tum quia etsi actus, qui desinit, sit supernaturalis; tamen quia desitio proximè desumitur ex ordine ad terminum ad *Quem*, vi cuius formaliter desinit, si hic naturaliter producitur, naturaliterque opponitur termino à *Quo*, esto ille sit quoad entitatem supernaturalis, eius tamen desitio erit naturalis.

Conuersio actus amoris Dei in odium naturalis.

51. Dices. Ergo etiam quando terminus à *Quo* est accidens, si desinat vi termini ad *Quem* substantialis, desitio erit substantialis. Sed negatur consequentia: Quia potest desitio termini à *Quo* denominari supernaturalis non solùm ex entitate supernaturali desinente, sed etiam ex modo ipso desinendi; sicut potest productio termini ad *Quem* denominari supernaturalis non solùm ex entitate effectus producti, sed etiam ex modo ipso productionis: at non potest desitio accidentis denominari substantialis ex modo tantùm desinendi: sicut nec potest ipsius productio denominari substantialis ex modo tantùm productionis. Non enim dicetur productio substantialis, productio accidentis independenter à subiecto: ergo nec dicetur desitio substantialis, desitio accidentis vi productionis substantiæ; nam tam productio, quàm desitio denominatur accidentalis, vel substantialis ex sola entitate producta, vel destructa.

52. Ex dictis deducitur 1. Conuersionem componi ex duplici mutatione, ex desitione termini à *Quo*, & productione seu successione termini ad *Quem*; vtramque verò mutationem procedere ex termino à *Quo* in terminum ad *Quem*; desitionem ab esse termini à *Quo* ad non esse termini à *Quo*; productionem

Conuersio ex duplici mutatione.

verò

verò vel successionem contra, à non esse termini ad *Quem* ad esse termini ad *Quem*, vel à non substitutione in aliquod munus, in substitutionem in aliquod munus.

Vt dicatur mutatio, sufficit ex parte termini à Quo mutatio.

53. Secundò infertur, vt conuersio simpliciter dicatur mutatio, non esse necessarium, vt ex parte vtriusque termini sit vera & propria mutatio, sed sat esse, vt tantùm ex parte vnius termini, nempe à *Quo*, qui desinit, sit vera & propria mutatio, non autem ex parte termini ad *Quem*, ex parte cuius sufficit, vt tantùm substituatur in aliquod munus loco termini à *Quo*, quod fieri potest absque mutatione sui, per solam mutationem termini à *Quo*, vt probatum est.

SECTIO III.

An hæc sacramentalis actio sit vera conuersio, & quisnam sit formalis terminus ad quem ipsius?

54. EXaminatis ijs, quæ ad veram conuersionem in communi spectant, examinandum nunc est, an hæc omnia reperiantur in hac sacra conuersione. Omnes autem Catholici conueniunt, hanc esse veram conuersionem, cùm id Concilia suprà citata, præsertim Trident. apertè definiant, & consequenter conueniunt, ea omnia in hac sacra conuersione reperiri, quæ sunt de ratione conuersionis substantialis vt sic, cùm nequeat saluari vera species, nisi includat omnia, quæ ad genus spectant, cùm genus essentialiter includatur in specie; cumque hæc conuersio sit species ad conuersionem substantialem vt sic, qui admittit, hanc esse veram conuersionem substantialem, necessariò admittere tenetur, in ea reperiri omnia, quæ ad conuersionem substantialem vt sic necessaria sunt.

Concilium Tridentin.

55. Quare tota controuersia, quæ in hac materia inter Catholicos versatur, non est, an hæc sit vera conuersio substantialis, sed, an sint vera ea, quæ in prima sect. iudicata sunt, essentialia conuersioni substantiali vt sic, qui propter ea illa præmisimus, vt facilior nobis esset via, ad ea ipsa in hac sacra conuersione singillatim acuratiusque examinanda. Porrò totius controuersiæ cardo versatur, in assignando formali termino ad *Quem* huius sacræ conuersionis: nam de termino à *Quo*, omnes conueniunt, illum esse totam substantiam panis & vini, medium verò vtrique termino commune, esse eiusdem panis & vini accidentia, sub quibus succedunt corpus & sanguis Christi. Conueniunt etiam de termino ad *Quem* materiali, qui est ipsum corpus & sanguis Christi, aliquo modo incompossibilia cum substantia panis & vini.

56. PRIMA igitur sententia affirmat, esse corpus Christi, quatenus ex virtute & significatione verborum sacramentalium pugnat cum substantia panis: Est Vasq. 3. p. tom. 3. disp. 181. cap. 12. Fundamentum ipsius est, corpus Christi, vt formalis terminus ad *Quem*, opponi debet termino à *Quo*, eumque formaliter expellere: nequit autem illi opponi eumque formaliter expellere ex natura sua; ergo ex veritate & significatione verborum: expellit autem illum veritate & significatione verborum, quatenus nequeunt verba, virtute quorum Christi corpus ponitur in hoc sacramento, verificari, nisi ad positionem ipsius desinat substantia panis. Maior constat ex natura conuersionis suprà explicata. Minor patet: quia Corpus Christi nullam habet ex se cum substantia panis oppositionem; idem namque corpus cum eadem præsentia sacramentali, quam nunc habet ad species sacramentales, habere potuisset cum substantia ipsa panis. Consequentia probatur, quia cùm non sit alius facilior modus, & hic ad veram conuersionem sufficiat, non est alius difficilior adstruendus. Quòd sufficiat, probatur: Nam non alio modo Trident. transubstantiationem panis in corpus, & vini in sanguinem Christi colligit quàm ex ipsa veritate verborum, vt constat ex illis verbis sess. 13. c. 4. *Quoniam autem Christus Redemptor noster corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo sancta Synodus declarat, per consecrationem panis & vini, conuersionem fieri totius substantiæ panis in substantiam corporis, & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis Christi* &c. Vbi ex eo, quòd Christus id, quod offerebat sub specie panis, corpus suum verè esse dixit, colligit, conuersionem fieri totius substantiæ panis in corpus Christi, quod est illam ex verborum veritate & significatione colligere, quia cùm verba practicè significent id, quod erat panis, esse corpus Christi, vt hæc sint practicè vera, necessariò requirunt, vt ad præsentiam corporis Christi desinat substantia panis; cùm non possint, manente substantia panis, verba hæc: *Hoc est corpus meum*, esse vera, vt ex superioribus constat. Vnde sicut agens naturale, inducendo formam in subiectum, conuertit formam præcedentem in subsequentem: ita sacerdos, constituendo vi verborum sacramentalium corpus Christi sub accidentibus panis, conuertit substantiam panis in corpus Christi; nisi quòd illud physicè formam, hic moraliter Christi corpus sub speciebus panis producit.

Concilium Trident.

Vasquez.

57. Variè hanc Vasq. sententiam impugnant recentiores: Alij ex eo, quòd non saluet naturam veræ conuersionis, quæ postulat, vt ab intrinseco habeat omnia, quæ ad conuersionem requiruntur: hæc autem Vasq. conuersio non ab intrinseco, sed tantùm ab extrinseca veritate & significatione verborum habet, vt opponatur substantiæ panis: ergo.

Oppugnatur Vasquez:

58. Sed contrà: nam esto non saluet naturam physicæ conuersionis, tamen saluat naturam moralis conuersionis, quod sufficit ad aliquam denominationem realis conuersionis,

Non sufficienter.

ſionis, vt patet de cauſa morali, quæ dicitur, & eſt vera cauſa realis. Quod autem ſaluet naturam moralis conuerſionis, probatur: nam hæc non requirit, vt habeat omnia requiſita intrinſecè phyſicè, ſed ſufficit, ſi habeat omnia requiſita intrinſecè moraliter & denominatiuè, vti habet corpus Chriſti ſignificatum per verba conſecrationis. Nam, vt ſignificatum per verba conſecrationis, habet moralem incompoſſibilitatem cum ſubſtantia panis, quia vt ſignificatum per verba conſecrationis, poſtulat eſſe id, quod erat panis; proinde poſtulat, vt deſinat ſubſtantia ipſa panis, cùm non poſſit eſſe id, quod erat panis, & ſimul cum eo perſeuerare ſubſtantia panis.

59. Alij impugnant ex eo, quòd corpus Chriſti, vt ſignificatum per verba conſecrationis, non opponitur ſubſtantiæ panis in actu ſecundo, ſed tantùm in actu primo: nam ſignificatio verborum, non eſt ipſa actualis poſitio corporis ſub ſpeciebus panis, ſed principium, à quo procedit ipſa actualis poſitio corporis, cùm ſignificatio in ſacramentis ſit ratio, per quam illa conſtituuntur in actu primo operatiua, non autem ſit ipſa actualis operatio ſacramentorum.

60. Sed contrà: nam eſto ſignificatio in ſacramentis non ſit actualis operatio, per quam illa actu cauſent, ſiue phyſicè, ſiue moraliter gratiam; ſed ratio conſtituens ea in actu primo operatiua gratiæ: eſt tamen in corpore Chriſti hæc ſignificatio, formalis ratio, per quam ipſum corpus Chriſti conſtituitur formaliter oppoſitum ſubſtantiæ panis: nam ratione huius ſacramentalis ſignificationis corpus Chriſti moraliter poſtulat, actu ſubeſſe accidentibus panis, deſtructa ſubſtantia panis. Ratio verò diſcriminis eſt: quoniam reſpectu gratiæ, ſignificatio ſacramentalis ſe habet vt principium effectiuum, ſiue phyſicum, ſiue morale; reſpectu verò conuerſionis panis, moraliter conſtituens corpus vt expulſiuum ſubſtantiæ panis: quod ſufficit, vt expulſio ipſa panis moraliter cauſata à corpore Chriſti, vt ſignificato per verba ſacramentalia, verè dicatur & ſit moralis conuerſio panis in corpus Chriſti. Quemadmodum idem corpus Chriſti, vt phyſicè vnitum cum accidentibus panis, conſtituitur phyſicè incompoſſibile cum ipſa ſubſtantia panis; proinde expulſio ipſa panis facta vi corporis phyſicè vniti cum accidentibus panis, verè dicitur & eſt phyſica conuerſio panis in corpus Chriſti.

Efficaciùs. 61. Ratio igitur, qua prædicta ſententia impugnatur, eſt: quia non ſaluat naturam conuerſionis iuxta connaturaliorem modum, quem ipſa exigit; nam connaturalior modus, quem natura conuerſionis exigit, eſt, vt non moraliter, ſed phyſicè cauſetur à termino ipſo ad *Quem*. Cùm igitur Deus omnia, etiam ſupernaturalia, vt inductione conſtat operetur iuxta connaturaliorem modum, quem rerum ipſæ naturæ poſtulant, dicendum eſt, etiam in hoc ſacroſancto Myſterio conuerſionem panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti Deum operari, iuxta connaturaliorem modum, quem natura ipſa conuerſionis poſtulat. Minor, de qua tantùm eſt controuerſia, probatur. Conuerſio eſt operatio, qua vnus terminus per incompoſſibilitatem expellit alium, eumque in ſeipſum conuertit, per introductionem ſui ſub aliquo, quod fuit præcedentis termini. Atqui hæc connaturaliùs ſaluantur, per phyſicam, quàm per moralem imcompoſſibilitatem termini ad *Quem* cum termino à *Quo*. Hanc minorem ſic oſtendo. Connaturalius eſt, vt terminus ad *Quem* per intrinſecam & inhærentem formam, quam per extrinſecam tantùm denominationem opponatur, & expellat terminum à *Quo*. Cuius ratio eſt, quia conuerſio eſt deſitio termini à *Quo* in terminum ad *Quem*, vi cauſalitatis formalis, aut materialis, vel quaſi formalis, aut materialis ipſius termini ad *Quem*: cauſa autem formalis & materialis, ſeu quaſi formalis & materialis, cauſant per immediatam exhibitionem ſui: igitur quo ratio, per quam cauſant, eſt illis intimior, eò cauſalitas eſt connaturalior. Cùm igitur forma phyſica ſit magis intrinſeca rei, cùm ſit illi inhærens, quàm forma moralis, quæ tantùm eſt extrinſecè denominans, connaturalius erit cauſę formali aut materiali, ſeu quaſi formali & materiali, cauſare per formam phyſicam, quàm per moralem: ac proinde connaturalior erit conuerſio phyſica cauſata per formam intrinſecè inhærentem, quàm moralis, cauſata per formam extrinſecè tantùm denominantem.

62. Confirmatur, nam propter hunc connaturaliorem modum agnoſcunt PP. & docent Theologi, omnem conuerſionem hactenus à Deo ſupernaturaliter factā, factam eſſe per phyſicam, & non tantùm per moralem incompoſſibilitatem termini ad *Quem* cum termino à *Quo*, vt conſtat tum de conuerſione vxoris Loth in ſtatuam ſalis: tum de conuerſione aquæ in vinum facta in Cana Galileæ. Pari igitur modo dicendum eſt de hac ſacramentali conuerſione: cùm nulla ratio afferri poſſit, cur illas potiùs, quàm hanc, phyſicè Deus operatus ſit.

63. DICES. Connaturalior modus cauſandi eſt, vt ſacramenta phyſicè, quàm moraliter gratiam cauſent; cùm priori modo, per intrinſecam formam, poſteriori verò modo, per extrinſecam dumtaxat denominationem cauſent: & tamen in noſtra ſententia non phyſicè, ſed moraliter tantùm gratiam cauſant.

64. Reſp. negando maiorem. Etenim connaturalior modus cauſandi noſtrorum ſacramentorum eſt, vt moraliter, non phyſicè gratiam cauſent: tum quia cauſant vt inſtrumenta Paſſionis Chriſti, quæ non phyſicè, ſed moraliter, vt ex præcedente tomo ſuppono, gratiam cauſat: inſtrumentum autem eò connaturaliùs cauſat, quò in ipſo modo cauſandi imitatur principalem cauſam, virtute cuius operatur. Tum quia cauſant vt actiones humanæ à Chriſto ſubſtitutæ vice ſuarum

actionum,

actionum, quæ moraliter tantùm gratiam cauſabant. Ad probationem autem maioris, negandum eſt, ſacramenta per formam dumtaxat extrinſecam moraliter cauſare gratiam, ſed per formam intrinſecam: cauſant enim moraliter gratiam, mouendo Deum ad illam conferendam, per intrinſecam bonitatem, quam inchoatè ſaltem habent, per ordinem ad obiectum honeſtum, quod implicitè ſaltem intendere debet miniſter, vt declaratum eſt diſp. 4. ſect. 11.

65. Ex his infertur, conuerſionem phyſicam reſpectu moralis conuerſionis, non modò eſſe magis connaturalem, ſed etiam magis propriam: nam illa conuerſio eſt magis propria, quæ magis accedit ad cauſalitatem formalem, vel materialem, quæ eſt per intrinſecam entitatem rei informantis, aut ſuſtentantis, vi cuius informationis, aut ſuſtentationis expellitur terminus à *Quo*. Ex quo etiam ſequitur, magis propriè ſacramenta eſſe reales cauſas gratiæ, etiamſi ſint tantùm morales, quàm moralem conuerſionem panis in corpus Chriſti per veritatem verborum: nam illa ſunt morales cauſæ per intrinſecam aliquam honeſtatem, hæc tantùm per extrinſecam repugnantiam, prouenientem ex ſola extrinſeca ſignificatione verborum.

Ad Vaſq. 66. Ad fundamentum autem Vaſq. negatur conſequentia. Ad cuius probationem conſtabit infrà in noſtro modo. Ad Concil. Reſp. illud non tam ex veritate verborum collegiſſe conuerſionem panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti, quàm ex connaturaliori modo, quo ſupponitur hoc myſterium à Deo peractum: connaturalior autem modus eſt, vt ſuppoſito, quòd ad veritatem verborum nequeat ſubſtantia panis ſimul cum corpore Chriſti ſub ijſdem accidentibus manere, phyſicè expellatur ab ipſo corpore Chriſti: nam hoc melius & connaturalius, vt ſuprà dictum eſt, ſaluat incompoſſibilitatem corporis Chriſti cum ſubſtantia panis, quàm verba ipſa ſacramentalia exprimunt.

67. SECVNDA ſententia affirmat, terminum ad *Quem* formalem huius ſacræ conuerſionis, eſſe præſentiam corporis Chriſti, ſiue corpus Chriſti vt præſens ſpeciebus panis: *Scotus.* Eſt Scoti quodlib. 10. §. *Contra iſta*, & in 4. diſt. 10. q. 1. §. *Quantum ergo*. & diſt. 11. q. 3. §. *Quantum ergo ad iſtum articulum dico*. *Paludanus Rubio. Ochamus. Marſilius.* Palud. q. 2. in fine, & q. 3. art. 2. ad 2. Rub. q. 1. art. 3. Ochami q. 6. ad 1. dubium. Marſ. q. 8. art. 2. Conclu. 8. Fundamentum eſt, quia cùm corpus Chriſti præexiſtat ſecundùm totum ſuum eſſe ſubſtantiale, non videtur, quodnam aliud eſſe ſub ſpeciebus ſacramentalibus acquirere poſſit, quàm eſſe præſentiæ.

Refutatur. 68. Sed contrà: Tum quia hæc opinio non ſaluat ſubſtantialem conuerſionem, quæ requirit vtrumque terminum formalem à *Quo*, & ad *Quem* ſubſtantialem, vt ex præcedente ſect. conſtat.

69. DICES. ſufficit, vt ſit ſubſtantialis terminus materialis. Sed contrà, quia quod ſpecificat non eſt terminus materialis, ſed formalis. Tum quia non ſaluat formalem oppoſitionem, quam terminus ad *Quem* habere debet cum termino à *Quo*: nam per præſentiam ſacramentalem corpus Chriſti non opponitur ſubſtantię panis, quia poſſet cum eadem præſentia manere cum ipſa ſubſtantia panis; cùm enim hæc præſentia non collocet corpus Chriſti circumſcriptiuè & diuiſibiliter, quo pacto expelleret circumſcriptiuam & diuiſibilem præſentiam panis, ſed definitiuè & indiuiſibiliter, non repugnat eſſe ſimul cum illa. Ad fundamentum patebit infrà.

70. TERTIA ſententia formalem terminum ad *Quem* huius conuerſionis aſſignat ordinem ſeu habitudinem corporis Chriſti ad ſubſtantiam panis, vt in ipſum tranſſubſtantietur: *Mayronus.* Eſt Mayro. in 4. diſt. 11. q. 13. in fine. Sed contrà, quia cùm hic ordo ſeu habitudo nihil ponat in corpore Chriſti, ratione cuius fiat formaliter incompoſſibile cum ſubſtantia panis; cumque per nullum alium ordinem poſſit reſpicere ſubſtantiam panis vt in ſeipſum conuertibilem, niſi per ordinem incompoſſibilitatis & oppoſitionis cum illa non poterit per huiuſmodi ordinem eſſe terminus formalis conuerſionis. Niſi fortè dicatur, hoc ipſo quòd corpus Chriſti aſſumitur à Deo, vt terminus ad *Quem* tranſ- *Effugio occurritur.* ſubſtantiationis panis in ipſum, eleuari per potentiam obedientialem ad formalem repugnantiam cum illo. Sed contrà eſt, nam vel hæc formalis repugnantia cum ſubſtantia panis, quam corpus Chriſti per eleuationem acquirit, diſtinguitur à corpore Chriſti, & explicandum eſt, quid illa ſit: vel non diſtinguitur: & impoſſibile eſt, vt illud per eleuationem acquirat, cùm nequeat per eleuationem acquirere aliquid à ſe indiſtinctum; quia cùm eleuatio non mutet intrinſecam naturam rei, ac proinde neque quæ intrinſecè identificantur cum re ipſa, implicat, vt per eleuationem res acquirat aliquid à ſe indiſtinctum, ſibique identificatum.

71. QVARTA ſententia docet, terminum ad *Quem* formalem huius ſacræ conuerſionis, eſſe corpus Chriſti ſecundùm eſſe ſubſtantiale, non quod de facto accipit, ſed quod acciperet virtute verborum, ſi non exiſteret: Eſt Soti in 4. diſt. 9. q. 2. art. 4. §. *Aliter tamen arguit*.

72. Sed contrà, nam hæc ſententia non aſſignat terminum ad *Quem* actu, ſed potentia; conuerſio autem cùm ſit actualis, requirit terminum ad *Quem* actu. Nam ſicut implicat, eſſe actionem actu, & non eſſe terminum actu; ita eſſe conuerſionem actu, & non eſſe terminum actu, præſertim cùm in hac ſententia conuerſio formaliter conſiſtat in actione. Maior probatur, quia terminus formalis ad *Quem* conuerſionis ſubſtantialis, eſt terminus ſecundùm eſſe ſubſtantiale: ergo ſi corpus Chriſti de facto vi verborum ſacramentalium non accipit eſſe ſubſtantiale, ſed acciperet, ſi non exiſteret, non eſt terminus ad *Quem* actu, nam fit terminus ad *Quem* *Implicat conuerſio actualis ſine actualibus terminis.*

actu

actu formaliter per acceptionem esse substantialis: vnde terminus ad *Quem* in hac sententia est tantùm in potentia.

73. QVINTA sententia docet, terminum formalem esse corpus Christi secundùm esse substantiale; quatenus vi verborum nouo modò conseruatur sub speciebus sacramentalibus vt repugnans substantiæ panis. Vnicum fundamentum est, quia conuersio formaliter est actio: ergo conuersio substantialis, qualis est hæc, est actio substantialis: cùm igitur nequeat actio substantialis terminari ad nouum esse substantiale corporis Christi, saltem erit actio substantialis ad idem esse substantiale præexistens. Hæc sententia communior est inter Recentiores, quam ex Antiquioribus docuit Gabri. in 4. d. 11. q. 1. dubit. 2. Tres autem sunt modi illam explicandi.

Gabriel.

74. Primus est, vt eadem actione conseruatiua, qua corpus Christi secundum esse substantiale conseruabatur à solo Deo, conseruetur etiam à forma consecrationis cum repugnantia ad substantiam panis. Sed contrà: Tum quia, vt suprà de sacramentis in genere probauimus, sacramenta non sunt physica, sed moralia instrumenta. Et sanè peculiaris repugnantia est in verbis consecratorijs, quæ cùm sint entia successiua, implicat assumi ad producendum, vel conseruandum effectum indiuisibiliter, vt constat ex ijs, quæ de potentia obedientiali disput. 6. sect. 1. docuimus. Tum quia, esto hoc sit possibile, est tamen superfluum: quia cùm debeat, cessantibus verbis, cessare actio dependens à verbis, cùm nequeat actio, quæ est actualis respectus ad agens, conseruari destructo agente, superfluè poneretur talis actio, vnico tantùm instanti dependens à verbis consecratorijs. Tum maximè, quia implicat, actionem vnius causæ fieri actionem alterius: quia cùm actio sit actualis respectus ad agens, implicat actionem vnius agentis fieri actionem alterius. Tum demum, quia non apparet, quomodo per nouam dependentiam à verbis sacramentalibus, talis actio fiat repugnans cum substantia panis. Ad fundamentum, negatur, de ratione conuersionis esse actionem, vt constat ex ijs, quæ docuimus sect. 1.

Modi hanc sententiam defendendi reijciuntur. Primus.

75. Secundus modus est, vt corpus Christi distincta actione substantiali adæquata accipiat idem esse substantiale, nouo modo sub speciebus, vi cuius productionis produceretur ex nihilo, si non existeret: quia tamen supponitur existere, non dicitur vi huius actionis simpliciter produci, sed conseruari, quia productio est ad primum esse simpliciter, non connotata præexistentia eiusdem rei. Hæc sententia supponit, posse eundem effectum produci & conseruari duplici actione totali, quarum quælibet sit sufficiens conferre totum esse effectui.

76. Probant autem hanc sententiam 1. quia Patres docent, corpus Christi in hoc sacramento, effici, confici, creari: nam reuera hæc actio non differt à creatione, nisi per extrinsecam connotationem termini à *Quo*. Vnde S. Thom. 3. p. quæst. 75. artic. 8. illam comparat creationi. Secundo, Transubstantiatio est actio substantialis, non ratione termini à *Quo*, qui corrumpitur, sed ratione termini ad *Quem*: non potest autem esse substantialis, nisi attingat ipsam substantiam, actio enim dicitur substantialis à termino, quem formaliter attingit. Tertiò, Verba sacramentalia ex Florentino & Tridentino efficiunt, quod significant: significant autem substantiam corporis Christi sub speciebus panis; ergo illam efficiunt. Quartò, Vnaquæque res petit conseruari actione proportionata modò essendi, sub quo constituitur: sed corpus Christi constituitur sub speciebus modo supernaturali diuerso à modo essendi naturali, sub quo est in cælo: ergo petit conseruari actione supernaturali distincta ab actione, qua conseruatur in cælo. Maior probatur: Nam ideo accidens postulat conseruari diuersa actione extra, atque in subiecto, quia constituitur sub modo essendi diuerso In, atque extra subiectum. Quintò, Ex alijs conuersionibus supernaturalibus rectè colligimus substantialem productionem termini ad *Quem*, vt ex conuersione aquæ in vinum, substantialem productionem vini; ex conuersione vxoris Loth in salem, substantialem productionem salis: ergo ex conuersione panis in corpus Christi, rectè arguimus substantialem productionem corporis Christi, alioquin omnia saluari possent per solam translocationem termini.

S. Thomas.

Concilium Florent. Trident.

77. Contra hunc modum militant omnia argumenta, contra primum modum facta, excepto penultimo, præsertim illud, quod per hanc actionem nō sit corpus Christi formaliter incompossibile cum substantia panis. Vnde ad primum, cùm Patres dicunt, corpus effici, confici, creari, intelligendi sunt non de actione, quę necessaria est ad conuersionem formaliter, sed quæ ab ea in hoc sacramento necessariò præsupponitur, de qua sect. sequenti.

78. Ad secundum, nego minorem. Vt enim actio sit substantialis, sufficit, vt terminetur ab substantiam secundùm aliquam rationem substantialem, quam ex vi talis actionis debet talis substantia de nouo exercere. Ad tertium, sufficit, vt verba attingant corpus secundùm aliquam rationem substantialem.

79. Ad quartum, Vera est maior, quando modus essendi supernaturalis mutat rem substantialiter intrinsecè, quia tunc sicut variatur esse substantiale intrinsecum, ita & eius actio: at corpus Christi, vt constituitur in hoc sacramento, non variatur quoad esse substantiale intrinsecum, sed solùm quoad esse substantiale in ordine ad nouum munus sustentandi accidentia. Ad probationem maioris, ideo accidens extra subiectum postulat conseruari diuersa actione, quia supplendus est concursus sustentatiuus subiecti, qui terminabatur ad esse ipsius accidentis: at in corpo-

re Christi existente sub accidentibus nullus cōcursus supplēdus est spectans ad ipsius esse.

80. Ad quintum, nego consequentiam: nam aliæ conuersiones sunt tantùm formales, in quibus subiectum mutatur ex vna forma substantiali in aliam: non potest autem connaturaliter forma materialis ex vna materia in aliā transferri, tū propter dependentiā à propria; tum ne materia, ex qua forma migrat, maneat priuata omni formā; in hac autem tota substātia conuertitur in aliam integram substātiam.

81. Tertius modus est aliquorum Recentiorum, qui aiunt, terminum formalem ad *Quem* in hac sacra conuersione, esse corpus Christi, quatenus noua actione substantiali accipit esse substantiale ex pane, tanquam ex termino à *Quo*: quæ actio duo essentialiter inuoluit, vnum est terminari ab substātiam corporis, alterum exigere, vt in eodem instanti corpus eleuetur ad sustentanda actiuè accidentia panis. quæ duo ita sunt in hac actione connexa, vt implicet primum absque secundo; idque non ex voluntate extrinseca Dei, sed ex natura ipsius actionis, quæ hoc ipso quod est actio dans esse corpori Christi ex pane tanquam ex termino à *Quo*, essentialiter exigit, vt idem corpus accipiens esse ex pane in eodem instanti eleuetur ad sustentanda actiuè accidentia panis, sine qua actiua sustentatione non esset hæc actio sufficiens ad dandum esse corpori Christi ex pane tanquam ex termino à *Quo*, atque adeo nec esse simpliciter, cùm non det illi esse, nisi dependenter à pane: sicut quia eductio non dat esse educto, nisi dependenter à subiecto, non potest dare illi esse simpliciter, nisi dependenter ab vnione cum subiecto: vnde sine vnione non potest conseruari eductio.

82. Differt autem hic modus à præcedenti, quòd præcedens non ponit intrinsecam connexionem inter actionem productiuam corporis, & actiuam sustentationem accidentium, sed tantum extrinsecam ex voluntate Dei: vnde iuxta præcedentem posset manere actio productiua corporis, absque actione sustentatiua accidentium. Fundamentum huius modi est, quoniam hic proprijssimè saluat omnia, quæ sunt de ratione substantialis conuersionis: nam primō saluat actionem substātialem, ex qua conuersio substantialis essentialiter constat. Secundò, formalem oppositionem cum substantia panis tanquam cum termino à *Quo*, per actiuam sustentationem accidentium panis, quam talis actio essentialiter postulat, nam posita actiua sustentatione accidentium à corpore Christi, accidentia ipsa naturaliter desinunt sustentari à propria substantia, cùm nequeat naturaliter idem accidens adæquatè sustentari à duplici subiecto: separatis autem accidentibus à substantia panis, panis ipse naturaliter petit corrumpi, cùm nulla substantia petat esse, nisi in ordine ad aliquam operationem; operatur autem substantia per sua accidentia, tanquam per proprias potentias: ijs ergo amissis, non amplius petit naturaliter esse: proinde per actiuam sustentationem accidentium substantia panis expellitur à corpore Christi, adeoque vi talis actionis panis conuertitur in corpus Christi.

83. Sed contrà 1. Quia non apparet, quo pacto actio terminata ad corpus Christi essentialiter pendeat ab actiua sustentatione accidentium, nam actio adæquatè suum esse habet ab agente & termino, vel subiecto, in quo mediante termino recipitur: ab hac autem actiua sustentatione, cùm ea recipiatur in accidentibus, nequit productiua actio corporis Christi pendere: nec pendere potest à substantia panis, quia cùm illa desinat, non potest esse terminus realis dependentiæ corporis à se; neque ab ipsis accidentibus tanquam à termino, quia de ratione actionis nō est pendere à termino extrinseco, sed solùm ab intrinseco, & subiecto, in quo ipsius terminus recipitur.

84. Secundò. Nulla causa potest in suo esse pendere à suamet actione: ergo non potest corpus Christi, sub accidentibus panis existens, pendere à suamet actione sustentatiua accidentium. Antecedens patet: quia causa debet natura priùs supponi existens, antequam agat, alioqui ageret, antequam fieret, adeoque antequam haberet virtutem agendi, quę cariæ existentiam supponit. Consequentia verò probatur. Nam, per aduersarios, corpus Christi habet esse sub accidentibus vi actionis conuersiuæ: ergo nequit secundùm hoc esse pendere à suamet actione sustentatiua accidentium. Consequentia probatur. Nequit corpus Christi quoad esse, per creationem primò acceptum, pendere à suamet actione: ergo neque quoad esse, per conuersionem sub accidentibus Eucharisticis primo acceptum, à suamet actione sustentatiua accidentium: nam ita se habet esse per conuersionem sub accidentibus Eucharisticis acceptum, sicut esse per creationem primò acceptum: quia corpus Christi non sustentat actiuè accidentia secundùm esse quod habet in cęlo, sed secundùm esse, quod habet in altari: ergo sicut, vt in cælo agat, debet supponi priùs natura independens in suo esse & virtute agēdi: ita, vt in altari agat, debet supponi prius natura independens in suo esse & virtute agendi: ergo implicat, vt secūdum esse quod vi cōuersionis accipit in Altari, pendeat à sua actione sustētatiua accidentium; alioqui in altari ageret, antequā in altari fieret, & haberet virtutē agendi.

85. Confirmatur. Implicat, formam materialem in eodem instanti, quo educitur, eleuari ad producendam vnionem sui cum subiecto: ergo implicat, in hac sententia corpus Christi in eodem instanti, quo accipit esse, per conuersionem, eleuari ad producendam sustentationem accidentium. Antecedens probatur: Nam sine vnione cum subiecto forma materialis nō est completa in esse: ergo implicat, ante illam operari, alioqui operaretur, antequam completa esset. Consequentia probatur. Nam eodem modo in hac sententia corpus Christi vt terminus conuersionis pendet ab actiua sustentatione accidentium, sicut forma materialis ab vnione cum subiecto.

Implicat formam materialem eo instanti, quo educitur eleuari ad producendam vnionem sui cum subiecto.

86. Sexta ſententia eſt quorundam recentiorum opinantium, terminum ad *Quem* formalem huius conuerſionis eſſe modum, vi conuerſionis de nouo in corpore Chriſti productum: quem alij aiunt eſſe accidentalem, alij ſubſtantialem. Sed contrà, quia nequit explicari, quid modus iſte ſit: aut enim eſt præſentia ſacramentalis; & iam incidit in ſecundam ſententiam impugnatam; aut vnio corporis Chriſti cum accidentibus; & hæc cùm ſit accidentalis, ſufficiens non eſt ad formalem terminum conuerſionis ſubſtantialis.

Valent. 87. Septima ſententia eſt Valent. 3. p. diſp. 6. q. 3. punct. 3. aſſerentis, eſſe ſubſtantialem quandam habitudinem corporis Chriſti ad accidentia panis, quam ipſe vocat coniunctionem primam erga accidentia; duo enim munera ſubſtantialia diſtinguit in quauis ſubſtantia creata erga ſua accidentia, primum eſt intima quædam coniunctio, qua ſe primò cum ſuis accidentibus coniungit. Secundum, eſſe ſubiectum inhæſiuum & ſuſtentatiuum eorundem. Dicitur autem prima, quia ſupponitur ad omnem aliam habitudinem eiuſdem ſubſtantiæ ad ſua accidentia, priùs enim ſubſtantia coniungitur cum ſuis accidentibus, quàm illa inhærenter ſuſcipiat ac ſuſtentet, imò priùs, quàm fiat loco præſens.

88. Docet igitur, corpus Chriſti ſuccedere ſubſtantiæ panis in hoc primum munus; quod cùm ſit ſubſtantiale, verè & propriè dicitur eſſe terminus ſubſtantialis. Sed contrà: Tum quia non eſt intelligibilis hęc prima cõiunctio ſubſtantiæ cum accidentibus, vt diſtincta ab vnione inhæſiua & ſuſtentatiua eorundem, & locali prẹſentia eiuſdem: nam his tantùm poſitis, & omni alio circumſcripto, ſufficienter intelligitur ſubſtantia ſuum munus ſubſtantiale erga accidentia exercere. Tum quia non videtur, quo pacto vi huius ſolius intimæ coniunctionis cum accidentibus, præciſa vnione tam inhæſiua, quàm ſuſtentatiua eorundem, corpus Chriſti formaliter opponatur ſubſtantiæ panis; nam per huiuſmodi intimam coniunctionem nihil cauſat in accidentibus; alioqui non eſſet ſola intima coniunctio, ſed aliquis effectus in illis cauſatus: nequit autem corpus formaliter opponi ſubſtantiæ panis, niſi cauſando aliquid, ad cuiu cauſationem ſequatur expulſio panis.

Palatius. 89. Octava ſententia Palatij in quarto, diſtinctione vndecima, diſputatione prima, poſt ſecundam concluſionem, & *Albertini.* Albertini in prædicamento quantitatis & vbi Corolar. 3. dubio ſexto, aientium, eſſe corpus Chriſti vt effectiuè ſuſtentans accidentia panis: docent enim, quamlibet ſubſtantiam creatam duplex cauſalitatis genus exercere erga propria accidentia, materialis & efficientis; corpus Chriſti ſuccedit ſubſtantiæ panis in primum munus, non autem in ſecundum, quod imperfectionem importat. Quoniam verò hæc actio ſuſtentandi accidentia eſt accidentalis, docet Albertinus, terminum formalem tranſſubſtantiationis non eſſe corpus Chriſti vt ſuſtentans in actu ſecundo, ſed in actu primo: ſic enim ſaluat, quo pacto terminus formalis ſit ſubſtantialis, nempe ipſum corpus Chriſti quoad eſſe ſubſtantiale, ſecundùm quod ſit ſuſtentans in actu primo accidentia per potentiam obedientialem, quæ eſt ſubſtantialis creaturæ. Saluat etiam phyſicam incompoſſibilitatem corporis cum pane, quia ex vi huius actionis corpus Chriſti conſtituitur perfectè ſuſtentatiuum in actu primo; vt autem ſit perfectè conſtitutiuum in actu primo, ſupponit deſitionem panis vt conditionem, ſine qua non poſſet exire in actum ſecundum ſuſtentandi.

90. Sed contrà 1. Quia falſum eſt, deſitionem panis præſupponi ad corpus Chriſti in actu primo conſtitutum ad ſuſtentandas ſpecies; nam deſitio panis conſequitur ad deſitionem vnionis eiuſdem cum accidentibus: ſed hæc conſequitur ad actionem, qua corpus Chriſti actu ſuſtentat accidentia, ſicut corruptio ad productionem: ergo multò magis deſitio panis conſequitur ad actionem ſuſtentatiuam accidentium: at nullus effectus ſupponitur ad conſtitutionem ſuę cauſæ: ergo multo minùs id, quod conſequitur ad talem effectum. Secundò hęc actio non neceſſariò dicit Corpus Chriſti ſubſtantialiter prẹſens accidentibus, quia cùm ſit ab illo efficienter, cumque effectio non neceſſariò requirat principium efficiens ſubſtantialiter præſens, cùm poſſit fieri à principio loco diſtante, non neceſſario dicit illud ſubſtãtialiter præſens accidentibus. Vnde adhuc exiſtens in cœlo poſſet efficienter ſuſtentare accidentia panis exiſtentia in terris. At tranſſubſtantiatio formaliter importat terminum ad *Quem* ſubſtantialiter præſentem ſub accidentibus termini à *Quo*. Nec ſatisfacit Palatius dicens, corpus Chriſti non ſolùm ſuccedere ſubſtantiæ panis in actiua ſuſtentatione accidentium, ſed etiam in exiſtentia ſubſtantiali: nam hæc ſubſtantialis exiſtentia corporis Chriſti ſub accidentibus non colligitur ex vi conuerſionis panis, vt ab Aduerſarijs ponitur, ſiquidem ex effectiua ſuſtentatione accidentium non infertur ſubſtantialis exiſtentia corporis Chriſti ſub accidentibus panis, cùm tamen debeamus in hoc ſacramento talem conuerſionem aſſerere, vi cuius colligatur ſubſtantialis exiſtentia corporis cum accidentibus.

91. Tertiò ſequeretur, quòd hoc modo etiam Deus poſſet eſſe terminus huius conuerſionis, quia etiam Deus vt cauſa particularis poſſet ſuſtentare accidentia panis, illiſque per ſuam ſubſtantialem exiſtentiam fieri prẹſens, quod tamen aduerſarij non admittunt. Quartò vi huius actionis corpus Chriſti non opponitur formaliter, ſed tantùm efficienter ſubſtantiæ panis: formaliter autem ſolùm opponitur ipſa formalis ſuſtentatio, quia hęc tantùm expellit formaliter ſubſtan-

tiam panis: nam ex vi huius actionis corpus Chriſti non neceſſario ſit præſens & indiſtans à ſubſtantia panis, quod ad formalem oppoſitionem requiritur.

92. Nec ſatis faciunt docti aliqui Recentiores, ponentes, præter actiuam ſuſtentationem accidentium à corpore Chriſti, alligationem quandam eiuſdem corporis cum accidentibus, ratione cuius corpus Chriſti ſit inſeparabiliter præſens accidentibus Euchariſticis, quæ per virtutem diuinitus ſibi communicatam Chriſti corpus ſecum trahunt. Quæ virtus non eſt aliud quàm extrinſecum decretum Dei, quo ſtatuit concurrere cum ſpeciebus ad trahendum Chriſti corpus quandocunque opus fuerit; à quo decreto Chriſti corpus denominatur alligatum accidentibus. Non, inquam, ſatisfaciunt, quoniam hic modus non ſaluat naturam phyſicæ conuerſionis, quam prædicti Authores nobiſcum contra Vaſquez docent. Nam phyſica conuerſio poſtulat, vt non per decretum extrinſecum, ſed per formam intrinſecam alliget terminum ad *Quem* ſub aliquo, quod fuit termini à *Quo*. Cùm enim phyſica conuerſio phyſicè ſubſtituat terminum ad *Quem* ſub aliquo, quod fuit termini à *Quo*; per conſequens phyſicè alligat illum ſub eo, ſub quo alligatus erat terminus à *Quo*: igitur nō per extrinſecum decretum, ſed per intrinſecam naturam ipſius actionis conuerſiuæ: alioqui quod eſt proprium & formale conuerſionis, non eſſet ab ipſa conuerſione, ſed ab extrinſeco decreto Dei: & conſequenter non eſſet phyſica, ſed moralis conuerſio, quod tamen Aduerſarij, contra quos diſputamus, negant.

93. Antequam noſtram de hac re ſententiam proferamus, diligenter notandum eſt, aliud eſſe, quærere, quæ, qualeſve mutationes de facto neceſſariè ſint ad hanc Sacramentalem conuerſionem, aliud, quæ inter omnes mutationes, quæ hîc interueniunt, formalem rationem conuerſionis habeat, quiſque eius terminus formalis ad *Quem* per ſe ſit. In hac ſectione ſolùm inquirimus, quænam mutatio hîc propriè rationem formalem conuerſionis habeat, quiſque eius formalis terminus ad *Quem* per ſe ſit; infrà diſputaturi de reliquis mutationibus, quæ ſolū per accidens & cōcomitanter ad eam requirūtur.

94. Ergo terminus formalis per ſe huius ſacræ conuerſionis, eſt corpus & ſanguis Chriſti, per ſe ipſum immediatè ſuccedens ſubſtantiæ panis & vini in munus ſuſtentandi vt ſubiectum primum ipſa accidentia panis & vini, non effectiuè, ſed materialiter præciſa imperfectione inhærentiæ. Modum hunc indicant Aureol. in 4. diſt. 11. quæſt. 1. artic. 3. Capreolus diſtinctione 10. quæſt. 3. artic. 3. ad argumenta Scoti contra 2. Concl. Sotus diſt. 9. quæſt. 2. artic. 4. §. *Igitur conuerſio in hoc ordinatur.* Et apertè illum docuit Bellar. lib. 3. de Sacramentis Euchariſtiæ cap. 18. §. *Ex his colligimus:* vbi docet, per hanc conuerſionem corpus Chriſti fieri ſub ſpeciebus panis, non ſolùm per ſimplicem præſentiam ſiue coëxiſtentiam, ſed etiam per vnionem quandam, qualis erat inter ſubſtantiam panis & accidentia panis, excepta tamen inhærentia. Etenim duo præſtabat ſubſtantia panis erga ſua accidentia.

Aureolus. Capreol. Sotus. Bellarmin.

95. Primò ſuſtentabat illa immediatè per ſe ipſam vt ſubiectum primum. Secundò informabatur ab illis: ratione primi cauſabat illa in genere ſubiecti primi ſuſtentantis. Ratione ſecundi cauſabatur ab illis in genere cauſæ formalis: corpus Chriſti ſuccedit ſubſtantiæ panis non in ſecundum munus, quod imperfectionem inuoluit, importatque potiùs cauſari ab accidentibus, quàm cauſare; ſed in primum, quod perfectionem dicit, vt conſtat de perſona Verbi, quæ ſe ipſa immediatè ſuſtentat dependentiam naturæ humanæ ad ſe, importatque formaliter cauſare in genere cauſæ ſeu termini ſuſtentantis, quod præciſa informatione ſeu inhærentia formæ ſuſtentatæ, perfectionem dicit, quia dicit dare, & non recipere eſſe.

96. Duo ſunt nobis hîc probanda, primum poſſe Chriſti corpus ſuccedere ſubſtantiæ panis in munus ſuſtentandi accidentia, vt ſubiectum primum, abſque inhærentia & informatione accidentium. Secundum, hunc modum melius ſaluare, quæ ſunt de ratione conuerſionis ſubſtantialis. Primum ſic probo. Poſſibilis eſt vnio, quâ accidentia ſuſtententur à ſubſtantia, & non informent illam: ergo poſſibile eſt, vt corpus Chriſti ſuccedat ſubſtantiæ panis in munus ſuſtentandi accidentia, vt ſubiectum primum, abſque inhærentia accidentium. Conſequentia patet, quoniam accidentia non inhærent ſubſtantiæ per vnionem, qua ſuſtentantur, ſed qua informant: vt conſtat de vnione hypoſtatica, quæ etſi ſe ipſa immediatè ſuſtentetur à Verbo, non tamen inhæret Verbo, ſed humanitati, eò quòd non informat Verbum, ſed humanitatem. Cuius ratio eſt, quia inhærere, eſt intrinſecè afficere: ergo illi tantùm ſubiecto accidens inhæret, quod intrinſecè afficit: per vnionem autem purè ſuſtentatiuam accidens non intrinſecè afficit ſubiectum: igitur per vnionem ſuſtentatiuam non inhęret ſubiecto. Antecedens verò probatur, quia poſſibilis eſt vnio, quæ tantùm ſubiectetur in vno, & terminetur ad aliud extremum: ſed per talem vnionem accidens ſuſtentaretur, & non informaret: igitur poſſibilis eſt vnio, quâ accidens ſuſtentetur à ſubſtantia, & non informet, aut inhæreat illi. Maior conſtat de vnione hypoſtatica, quæ tantùm ſubiectatur in humanitate, & terminatur ad Verbum. Minor probatur: Nam, vt oſtenſum eſt, ad hoc vt forma informet & inhęreat ſubiecto, debet intrinſecè afficere illud: propterea enim vnio hypoſtatica non informat & inhæret Verbo, quia non intrinſecè afficit illud: ſed per vnionem purè ſuſtentatiuam forma non afficit intrinſecè ſubiectum: patet, quia non poteſt forma magis intrinſecè afficere ſubiectum, quàm afficiat vnio ipſius, mediante qua attin-

Chriſti corpus ſuccedit ſubſtantiæ panis in munus ſuſtentandi accidentia, vt ſubiectū primum, abſque inhærentia.

git

git ſubiectum: ergo ſi vnio purè ſuſtentatiua non afficit intrinſecè ſubiectum, neque forma per talem vnionem vnita afficiet intrinſecè ſubiectum.

97. Confirmatur. Intimius vnio attingit ſubiectum, quàm ipſa forma vnita; nam vnio ſe ipſa, forma mediante vnione, attingit ſubiectum: ſed vnio purè ſuſtentatiua ſeu terminatiua non informat vel inhæret extremo, ad quod terminatur, vt conſtat de vnione hypoſtatica: ergo nec forma per talem vnionem vnita informabit, vel inhærebit extremo, ad quod terminatur. Quòd autem per vnionem purè ſuſtentatiuam accidens ſuſtentetur in ſuo eſſe à ſubiecto, patet in vnione hypoſtatica, quæ non ſolùm ſuum eſſe in genere cauſæ ſuſtentatiuæ accipit ab humanitate, cui inhæret, ſed etiam à Verbo, ad quod ſolum terminatur.

98. Eſt & alia ratio, cur accidentia panis vnita corpori Chriſti, non informent & inhæreant illi; quia cùm corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento ad inſtar ſpiritus indiuiſibiliter, non eſt capax effectus formalis accidentium materialium: nam, vt hæc tribuant effectum formalem, ſupponere debent ſubiectum diuiſibile: ſicut in ſententia Thomiſtarum, etiamſi accidentia materialia ſubiectentur in anima ſpirituali, vtpotè quæ ſola in eorum ſententia exiſtit; non tamen tribuunt illi effectum formalem; quia cùm ſit ſpiritualis, non eſt capax effectus formalis materialis, qui eſſentialiter ſupponit ſubiectum diuiſibile.

Modus hic ſaluat quæ de ratione conuerſionis ſubſtant.

99. Secundum oſtendo. Nam hic modus ſaluat 1. quo pacto hæc conuerſio ſit ſubſtantialis, quoniam, vt ex 1. ſect. conſtat, ad conuerſionem ſubſtantialem ſufficit, vt vna ſubſtantia ſuccedat alteri in munus ſubſtantiale: ſed in hac noſtra ſententia, ſubſtantia corporis Chriſti ſuccedit ſubſtantiæ panis in munus ſubſtantiale: igitur eſt vera conuerſio ſubſtantialis. Minor probatur: Nam eſſe ſubiectum primum ſuſtentatiuum accidentium, eſt munus proprium ſubſtantię incommunicabile accidenti.

100. Porrò vt munus ſit ſubſtantiale, neceſſe non eſt, vt immediatè exerceatur circa ſubſtantiam, ſed ſufficit, vt non poſſit exerceri niſi à ſubſtantia: ſicut è contrario, vt munus ſit accidentale, neceſſe non eſt, vt exerceatur circa accidens, cùm etiam ſubſtantia exercere poſſit munus accidentale circa aliam ſubſtantiam, vt cùm vna ſubſtantia ſuccedit alteri in loco. Ratio verò eſt: quia tunc munus dicitur proprium alicuius, quando ab alio, quàm ab ipſo exerceri non poteſt. Maior autem probatur: Nam ſuſtentare vt ſubiectum primum accidentia, eſt nullum in ſuſtentando prę ſupponere ſubiectum, hoc autem eſt proprium ſubſtantiæ, quæ ita ſuſtentat ſua accidentia, vt nullum ipſa, ne aptitudinaliter quidem ſupponat ſubiectum, à quo ſuſtentetur, vel egeat ſuſtentari. Vnum autem accidens, etſi ſuſtentare poſſit aliud accidens, haud tamen illud ſuſtentare poteſt vt ſubiectum primùm; cum omne accidens ſupponat ſubſtantiam, ſaltem aptitudinaliter, à qua eget ſuſtentari; proinde nequit ſuſtentare vt ſubiectum primum.

101. DICES 1. Ergo ſaltem forma materialis non ſuſtentat accidentia vt ſubiectum primum, cùm ipſa ſupponat materiam vt primum ſubiectum, à quo ſuſtentetur. Sed negatur conſequentia. Nam etſi forma materialis ſubſtantialis ſupponat ſubiectum, ſupponit tamen illud diuerſæ rationis, atque ipſa eſt ſubiectum ſuorum accidentium: nam ipſa ſupponit ſubiectum compoſitionis ſubſtantialis, cuiuſmodi non eſt ipſa reſpectu ſuorum accidentium, reſpectu quorum eſt ſubiectum purè ſuſtentatiuum, & compoſitionis duntaxat accidentalis, in quo genere forma materialis, & quæuis ſubſtantia eſt primum ſubiectum reſpectu ſuorum accidentium.

Quomodo forma materialis ſubiectat ſua accidentia vt ſubiectũ primum.

102. Inſtabis. Eodem modo dici poterit, accidens eſſe primum ſubiectum reſpectu alterius accidentis in ſuo genere. Sed contrà, quia cùm accidens nequeat eſſe ſubiectum compoſitionis ſubſtantialis, ſed tantùm accidentalis reſpectu alterius accidenti, non poterit eſſe primum in aliquo ordine diuerſo ab eo, quo eſt ipſamet ſubſtantia reſpectu accidentium.

103. DICES 2. Subſtantia ſuſtentat accidentia media potentia ſuſtentatiua: ergo non ſuſtentat vt ſubiectum primum. Conſequentia patet. Quia potentia ſuſtentatiua ſupponit ſubiectum, à quo ſuſtentetur, & non ſupponit illud, vt ſubiectum compoſitionis ſubſtantialis, quia potentia ſuſtentatiua, cùm ſit accidens ſaltem metaphyſicum, non facit vnum ſubſtantiale cum ſubſtantia. Reſpondeo nego, ſubſtantiam ſuſtentare accidentia media potentia ſuſtentatiua, ne metaphyſicè quidem diſtincta à ſe ipſa: ſuppono enim ex Philoſophia, potentiam ſuſtentatiuam accidentium eſſe de eſſentia ſubſtantię creatę vt ſic.

Subſtantia non ſuſtẽtat accidentia potentia à ſe diſtincta.

104. Saluat ſecundò, quomodo vi huius conuerſionis corpus Chriſti immediatè per ſuam ſubſtantiam fiat formaliter incompoſſibile cum ſubſtantia panis, & conſequenter vi conuerſionis fiat ſubſtantialiter præſens ſub ſpeciebus panis: nã vi huius modi corpus Chriſti immediatè per ſuam ſubſtantiam fit intrinſecus terminus vnionis ſuſtentatiuæ accidentium: quâ vnione poſita, deſinit vnio, qua eadem accidentia ſuſtentabãtur à ſubſtantia panis, cùm nequeat ſaltem naturaliter idem accidens adæquatè ſuſtentari à duplici ſubiecto: corrupta autem vnione ſuſtentatiua accidentium cum ſubſtantia panis, ſubſtantia ipſa panis non poſtulat ampliùs naturaliter exiſtere, cùm omnis ſubſtantia ſit propter aliquam operationem; ſublatis autem à ſubſtantia materiali omnibus accidentibus, non poteſt ampliùs operari, cùm omnem operationem ſubſtantia materialis exerceat per accidentia, vel tanquam per proprias potentias operatiuas,

Corpus Chriſti ſit formaliter incompoſsibile cũ ſubſtantia panis vi conuerſionis.

vel tanquam per diſpoſitionem ad operandū neceſſariò requiſitam; cuiuſmodi eſt quantitas, quæ requiritur vt neceſſaria conditio ad hoc, vt ſubſtantia materialis poſſit immanenter ſibi ſuas proprietates producere. Spoliata igitur omnibus ſuis accidentibus, cùm nec operari poſſit defectu potentiarum operatiuarum, nec eas ſibi producere, defectu quantitatis tanquam conditionis neceſſariò requiſitę, non petit amplius eſſe.

105. Saluat tertiò connexionem inter deſitionem panis, & ſucceſſionem corporis Chriſti ſub vno tertio: nam panis non deſinit pura ſuſpenſione concurſus, aut mera voluntate Dei, ſed per ſuſtentationem accidentium à corpore Chriſti tanquam à ſubiecto primo, qua poſita, ille incompoſſibiliter deſinit. Vnde prius prioritate naturæ eſt corpus Chriſti ſuſtentans, vt ſubiectum primum accidentia, quàm panis deſitio, cùm hoc ſit cauſa illius, non contrà; ſicut in transformatione prior eſt forma genita, quàm corrupta, quia generatio eſt cauſa corruptionis.

Mutatio hæc variat ſubſtantiā panis, non corpus Chriſti.

106. Saluat quartò Commune illūd Scholaſticorum dictum, hanc ſacramentalem conuerſionem fieri per ſolam mutationem panis, non autem corporis Chriſti: quod non ſolùm in noſtra ſententia verum eſt de mutatione deperditiua, ſed etiam de mutatione acquiſitiua, per ſe ſpectante ad conuerſionem; quod expreſsè conceſſit Scotus quodlib. 10. §. *Ad iſta* in fine. Nam licet aliqua mutatio neceſſaria ſit in corpore Chriſti, vt fiat ſubſtantialiter præſens ſub ſpeciebus, illa tamen per ſe ad conuerſionem non ſpectat; nam adhuc ea poſita, poteſt non fieri conuerſio: & è contrà, fieri poteſt conuerſio abſque illa, ſi panis conuertatur in corpus Chriſti in Cælo exiſtens. Ratio eſt, quoniam ad Conuerſionem ſufficit, vt terminus ad *Quem* ſuccedat termino à *Quo* in aliquod munus ſubſtantiale: poteſt autem corpus Chriſti ſuccedere in munus ſubſtantiale ſuſtentandi accidentia vt ſubiectum, abſque vlla mutatione ſui, quia poteſt illi ſuccedere per vnionem receptam in accidentibus, & terminatam tantùm ad ſe, ſicut poſſet perſona increata ſuccedere perſonæ creatæ: igitur ex vi conuerſionis nulla requiritur mutatio in corpore Chriſti, nam per vnionem purè ſuſtentatiuam non mutatur corpus, ſed accidentia.

Scotus.

107. DICES. Saltem neceſſaria eſt mutatio in corpore Chriſti, ſi non ex vi conuerſionis vt ſic, ſaltem conuerſionis Sacramentalis, nam hæc importat modum exiſtendi corporis Chriſti indiuiſibilem, oppoſitum modo exiſtendi naturali, quem acquirere debet vi conuerſionis. Reſp. Eſto aliqua mutatio neceſſaria ſit vi huius conuerſionis ſacramentalis, quæ de facto eſt: nego tamen, eam neceſſariam eſſe vi conuerſionis ſacramentalis vt ſic, quia poſſet Chriſti corpus ſuccedere ſubſtantiæ panis in munus ſuſtentandi accidentia, vt ſubiectum primum cum ſuo modo exiſtendi naturali, penetrandi ſe cum tanta quantitate panis, quanta eſſet quantitas & modus exiſtēdi naturalis ipſius corporis Chriſti; tunc enim fieret ſacramentalis conuerſio panis in corpus Chriſti in cœlo exiſtens, abſque vlla mutatione Corporis Chriſti.

Vnio hic ſubiectari in accidentibus, terminatur ad corpus Chriſti, quod exercet munus cauſæ materialis.

108. Ex dictis infertur 1. hanc vnionem ſubiectari tantùm in accidentibus, terminari autem ad corpus & ſanguinem Chriſti; quia cùm ſit dependentia accidentium à corpore Chriſti in genere cauſæ ſuſtentantis, cumque dependentia formaliter ſit in eo, quod dependet, ſequitur, illam eſſe in ſolis accidentibus.

109. Infertur ſecundò, Corpus Chriſti erga accidentia exercere munus cauſæ materialis, præciſa imperfectione recipientis. Duo enim cauſa materialis importat: primum eſt, dare eſſe immediatè ſe ipſa ſuſtentando. Secundum eſt, ſimul mutuò perfici à forma ſuſtentata: Corpus autem Chriſti præſtat primum, quod perfectionem importat, non autem ſecundum, quod imperfectionem denotat.

110. Infertur tertiò. Hanc vnionem eſſe accidentalem: quia per eam nullum fit compoſitum ſubſtantiale: repugnat namque vnionem eſſe ſubſtantialem, per quam nullum fit compoſitum ſubſtantiale.

Supernaturalis quoad ſubſtantiam.

111. Infertur quartò. Hanc vnionem non ſolùm eſſe ſupernaturalem quoad modum, ſed etiam quoad eſſentiam. Fundamentum eſt, quia omnis vnio naturalis quoad eſſentiam, afficit vtrumque vnibile; quia cùm eſſentialiter ſit vinculum & nexus duorum perfectibilium, afficit vtrumque vnibile, cùm non ſit maior ratio, neque ex parte vnionis, neque ex parte vnibilium, vt potiùs afficiat vnum, quàm alterum vnibile, cùm vtrumque ſit naturaliter perfectibile: cùm igitur hęc vnio tantùm afficiat vnum extremum, & ſolùm terminetur ad aliud, non poterit eſſe quoad eſſentiam naturalis. Confirmatur, nam hoc modo meliùs ſaluatur, quo pacto Myſterium hoc natura ſua lateat dæmones, non ſolùm quoad modum præſentiæ, quo Chriſtus eſt in hoc ſacramento, ſed etiam quoad vnionem, qua idē eſt cum accidētibus ſacramentaliter vnitus; quia cùm nulli intellectui creato naturaliter debeantur ſpecies rerum ſupernaturalium: contra verò intellectui Angelico naturaliter debeantur ſpecies rerum naturalium, ſi hæc vnio ponitur ſupernaturalis quoad eſſentiam, ſuaptè natura latebit intellectum Angelicum, cui nulla ſpecies rei ſupernaturalis quoad eſſentiam naturaliter debetur: non poſſet autem ſuapte natura illum latere, ſi ea eſſet quoad eſſentiam naturalis, niſi ſola extrinſeca voluntate Dei impediente, atque adeo vim inferente intellectui Angelico, ne haberet, vel vteretur ſpecie rei naturalis ſibi debita.

112. *Obijcies* 1. Immediatus terminus formalis ad *Quem* huius conuerſionis, eſt accidens: eſt enim ipſa vnio ſuſtentatiua accidētium, quæ accidentalis eſt; ergo tota conuerſio erit accidentalis. Antecedens patet: Nam ille eſt immediatus terminus formalis ad *Quem* conuerſionis, qui immediatè expellit terminum à *Quo*; quod autem immediatè expellit ſub-

ſubſtantiam panis, non eſt corpus Chriſti, ſed vnio ſuſtentatiua accidentium, nam, ea ſola poſita, expellitur ſubſtantia panis, eaque tantùm ſublata, non expellitur ſubſtantia panis. Conſequētia verò probatur: Nam omnis cauſalitas denominatur formaliter à termino immediato formali, qui cauſatur.

Conuerſio denominatur à termino vltimato.

113. Reſpondeo negatur conſequentia, nam conuerſio non denominatur formaliter à termino immediato, ſed à mediato vltimato per ſe principaliter intento: terminus autem vltimatus per ſe principaliter in conuerſione intentus, eſt ſubſtantia ſuccedens in munus ſubſtantiæ: cùm igitur ſubſtantia corporis Chriſti ſit, quæ in hac ſacra conuerſione ſuccedit, vt terminus vltimatus in munus ſubſtantiæ panis, ab hoc, non ab vnione accidentali, denominabitur conuerſio ſubſtantialis. Maior conſtat in ipſo termino à *Quo*, qui dicitur ſimpliciter ſubſtantialis, non à termino immediato, qui deſinit, nam hic eſt vnio accidentalis, qua ſubſtantia panis vniebatur ſuis accidentibus; ſed à termino mediato & vltimato, qui eſt ſubſtantia ipſa panis. Ratio à priori eſt, quia cùm conuerſio non ſit formaliter actio, qua producitur terminus ad *Quem*, ſed qua ſuccedit termino à *Quo*, id in conuerſione per ſe ſpectatur, quod principaliter ſuccedit termino à *Quo*: Quod autem principaliter in hac ſacra conuerſione ſuccedit ſubſtantiæ panis, non eſt vnio ſuſtentatiua, ſed corpus Chriſti ſuſtentans; nam id principaliter ſuccedit termino à *Quo*, quod ipſius vices & munus ſubit; quod autem vices & munus ſubſtantiæ panis ſubit, non eſt vnio ipſa ſuſtētatiua, nam hæc eſt tantùm ratio *Qua*, ſed corpus Chriſti ſuſtentans vt *Quod*.

Ratio à priori.

114. Confirmatur 1. In conuerſione naturali cum forma ſubſtantiali ſuccedūt etiam diſpoſitiones accidentales, & tamen tota conuerſio dicitur ſubſtantialis ex termino à *Quo*, & ad *Quem* vltimatum. Confirmatur ſecundò. Nam etiam in ſententia aduerſariorum, qui Conuerſionem conſtituunt, vel in actione productiua corporis Chriſti vel in actione ſuſtentatiua accidentium, terminus immediatus ad *Quem*, eſt accidentalis, nempe actio ipſa accidentalis ſuſtentatiua accidentium, ſine qua nec actio ſubſtantialis corporis Chriſti, nec ipſum corpus Chriſti immediatè per ſuā ſubſtantiam opponeretur ſubſtantiæ panis.

115. *Obijcies* 2. Conuerſio vt Conuerſio, eſt productio: productio vt productio denominatur à termino immediatè producto: terminus autem immediatè productus in hac Sacra conuerſione eſt accidens, ipſa nimirum vnio ſuſtentatiua accidentium: ergo conuerſio vt conuerſio, eſt accidentalis.

116. Reſpondeo negando conſequentiam: variatur enim ſenſus materialis in formalem: nam in maiori prædicatur productio de conuerſione in ſenſu materiali, in minori verò in ſenſu formali. Vnde nō tenet conſequentia, vt clarū eſt in hoc Syllogiſmo: homo vt homo eſt ſubſtantia: ſubſtantia vt ſubſtantia non diſcurrit ergo homo vt homo non diſcurrit: Cuius vitioſa eſt conſequentia ob variationem ſenſus materialis in formalem: nam in maiori ſubſtantia prædicatur de homine in ſenſu materiali: in minori verò negatur diſcurſus de ſubſtantia in ſenſu formali. Vnde non tenet conſequentia, in qua diſcurſus negatur de homine in ſenſu formali. Eſto igitur conuerſio vt productio formaliter ſit accidentalis, quia vt productio formaliter denominatur à termino immediatè producto; vt conuerſio tamen, eſt ſubſtantialis, quia vt conuerſio denominatur formaliter non à termino producto, ſed ab introducto, quod eſt corpus Chriſti ſuccedens accidentibus panis in ſubſtantiale munus panis.

117. *Obijcies* 3. Ex noſtra ſententia ſequitur, accidentia panis non manere ſine ſubiecto, cùm maneant in corpore Chriſti, tāquam in ſubiecto ſuſtentante: hoc autem eſt contra Concil. Conſtantien. ſeſſ. 8. & vltima. Vbi inter errores Wicleffi, ſecūdus numeratur, quòd accidentia panis in hoc ſacramento non maneant ſine ſubiecto. Reſpond. 1. negando ſequelam de ſubiecto propriè dicto in rigore philoſophico: nam hoc non ſolùm dicit ſuſtentationem ſeu terminationem dependentiæ accidentis ad ſe, ſed etiam receptionem accidentis in ſe. Secundò. Concedo de ſubiecto ſuſtentationis, quod recurrit cum termino intrinſecè terminante dependentiam accidentis ad ſe; nego verò de ſubiecto inhæſionis.

Concil. Conſtan. VWicleff.

118. Cæterùm cùm Concilia & PP. docent, accidentia Euchariſtica manere ſine ſubiecto, primò pro ſubiecto intelligunt ſubiectum proprium, ita citatum Concil. contra Wicleffum, qui contendebat, cum corpore Chriſti manere ſubſtantiam panis. Secundò loquuntur de ſubiecto in rigore philoſophico, quod non ſolum dicit terminationem dependentiæ accidentium ad ſe, ſed etiam receptionem eorundem in ſe.

119. *Obijcies* 4. Adhuc ſublata vnione ſuſtentatiua accidentium à ſubſtantia panis, per vnionem ſuſtentatiuam à corpore Chriſti, manere poteſt vnio informatiua accidentium cum propria ſubſtantia panis: ergo vi vnionis ſuſtentatiuæ accidentium à corpore Chriſti, non deſinit naturaliter ſubſtantia panis. Cùm nunquam ſubſtantia petat deſinere, quamdiu informata manet ſuis accidentibus. Reſpondeo negatur Antecedens: nam vnio, qua accidentia ſuſtentantur à pane, non diſtinguitur ab vnione, qua eadem accidentia panem informant: quare ea corrupta vt ſuſtentatiua, corrumpitur etiam vt informatiua; nam quamuis illæ vel naturaliter in diuerſis formis, vel ſupernaturaliter à Deo poſſint diſtingui, reſpectu tamen eiuſdem formæ, & ſubiecti capacis informationis non diſtinguuntur, ſed eſt vna & eadem, quæ vt eſt via ad tribuendum eſſe formæ, dicitur ſuſtentatio; vt eſt via ad communicandum effectum formalem ſubiecto, dicitur informatio. Cuius fundamentum eſt, quia vna non implicat, & ſufficit: ergo non ſunt multiplicandæ plures.

120. *Ob-*

120. *Obiicies* 5. Vnumquodque in illud conuertitur, vi cuius actionis definit: ſed panis definit formaliter vi actionis, qua ipſius accidentia ſuſtentantur à corpore Chriſti: ergo panis non definit in corpus Chriſti, ſed in ſua accidentia. Minor patet; nam panis formaliter definit vi illius actionis, qua fit incompoſſibilis cum corpore Chriſti: hæc autem eſt actio ſuſtentatiua accidẽtium: nam hac actione adęquatè vniuntur accidentia cum corpore Chriſti, qua vnione poſita, accidentia ſeparantur à ſubſtantia panis; atque adeo panis naturaliter petit deſinere, cùm non ampliùs habeat finem, propter quem fuit productus, qui eſt per accidentia, tanquam per propria inſtrumenta operari.

121. Sed negandum eſt, in illud rem conuerti, vi cuius actionis præcisè definit eſſe; ſed in illud, quod in ſuo munere & officio ſuccedit in ordine ad idem tertiũ. Nam in aliud conuerti, eſt, ſuum munus & officium, quod in ordine ad aliquod tertium exercebat, alteri cedere. Cùm igitur ſolùm corpus Chriſti, non autem accidentia, ſuccedat in munus & officium panis, in ordine ad eadem accidentia ſuſtentanda, quod erat proprium munus & officium panis, in ſolum corpus, & non in accidentia conuertitur panis.

SECTIO IV.

An hæc ſacramentalis conuerſio ſupponat in Chriſti corpore aliquam mutationem, & qualem?

122. HActenus de conuerſione formaliter, eiuſque termino ad *Quem*, nunc de mutatione, quam hæc ſacramentalis conuerſio ſupponit in Chriſti corpore. Et ſanè aliquam mutationem realem ſupponi in Chriſti corpore, certum eſt: quia cùm hæc cõuerſio formaliter conſiſtat in ſucceſſione corporis Chriſti in munus ſuſtentandi accidentia panis vt ſubiecti primi, ſupponit priùs natura corpus Chriſti ſubſtantialiter præſens ſub accidẽtibus, quàm, vt illa vt ſubiectum primum loco panis ſuſtentet, idque diſtincta mutatione, cùm nequeat eadem mutatione, qua ſuſtẽtat accidentia, fieri ſubſtantialiter præſens, cùm poſſit fieri ſubſtantialiter præſens & accidentia non ſuſtentare. Quòd autem ſubſtantialis præſentia præcedat ſaltem natura accidentium ſuſtentationem, conſtat, nam hęc ſuſtentatio eſt vnio accidentium cum corpore Chriſti, vnio autem prærequirit, non efficit, extrema indiſtantia: ergo ſola controuerſia, & quidem maxima eſt, qualis hæc mutatio ſit.

123. PRIMA ſententia affirmat eſſe adductiuam, qua Chriſti corpus adducitur ſub accidentibus panis. Eſt Scoti in 4. diſt. 11. q. 3. §. *Quantum ergo ad iſtum articulum*, Rubio. q. 1. a. 3. Mayroni qu. 13. Bellarmini, lib. 3. de ſacramento Euchariſtiæ ca. 18. Vaſquez 3. p. tom. 3. diſp. 181. cap. 12. & ſequitur ex opinione eorum, qui docent terminum formalem ad *Quem*, eſſe præſentiam corporis Chriſti. Fundamentum eſt, nam hęc mutatio ſufficit: ergo non eſt maior aſſerenda. Conſequentia conſtat, quia non ſunt multiplicanda maiora miracula, quàm ſint neceſſaria ad Myſterium explicandum: maius autem miraculum eſt actio productiua, quæ terminatur ad ſubſtantiam, quàm adductiua, quę ſolùm terminatur ad præſentiam corporis Chriſti. Antecedens probatur, nam ea tantùm mutatio hîc neceſſaria eſt, quæ conſtituit corpus Chriſti ſub ſpeciebus præſens, ad hoc autem ſufficit adductiua: ergo.

Scotus. Rubio. Mayronus. Bellarmin. Vaſquez.

124. SECVNDA ſententia docet, neceſſariam eſſe actionem productiuam terminatam ad ſubſtantiam corporis Chriſti: Eſt omnium, qui putant, conuerſionem conſiſtere in actione, quia cùm hæc conuerſio ſit ſubſtantialis, ſaluari debet in actione ſubſtantiali; hæc autem alia eſſe non poteſt, quàm actio productiua corporis Chriſti. In quo tamen ſenſu nos hîc difficultatem non agitamus, ſed in alio, an nimirum actio productiua ſit neceſſaria, non quidem ad conuerſionem, de qua ſect. 1. & 3. ſed ad ſubſtantialem præſentiam corporis Chriſti ad conuerſionem prę-ſuppoſitam; qui ſenſus coincidit cum eo, an poſſit eadem res pluribus in locis ſubſtantialiter replicari ſola actione adductiua, ſine productiua. Et in hoc ſenſu multi negant, poſſe abſque actione productiua, ſola adductiua id fieri. Inter quos eſt Koninck 3. p. q. 75. a. 4. d. 3. Pro cuius controuerſiæ deciſione,

Koninck.

125. DICO 1. Nequit Chriſti corpus fieri ſubſtantialiter prę-ſens ſub accidentibus ſola actione adductiua. Probatur explicando varios modos, quibus poſſet Chriſti corpus actione adductiua fieri præſens ſub accidentibus panis. Primò actione productiua vbi, locantis Chriſti corpus ſub accidentibus panis. Secundò motu & impulſu locali, ſucceſſiuè transferente Chriſti corpus è Cælo ad locum accidentium. Tertiò productione nouæ locabilitatis, qua idem corpus fiat aptum occupare nouum locum diſtinctum ab eo, quem occupat ratione naturalis locabilitatis quam habet in cœlo. Quartò actione æquiualente impulſui, & motui locali, inſtantaneè, & abſque medio transferente Chriſti Corpus in locum accidentium.

Non poſſe Chriſti corpus ſola actione adductiua fieri præſens ſubſtantialiter ſub accidentibus

126. Nullus ex his ſufficiens eſt, conſtituere Chriſti corpus ſubſtantialiter præſens ſub accidentibus. Non primus, tum quia vbi, vtpote ſuperfluum in mea ſententia non datur. Tum quia, eſto detur, adhuc de ſe ſufficiens non eſt, ſubſtantialiter replicare ſubiectum in diſtincto loco. Cuius fundamentũ eſt, quia nulla forma conferre poteſt ſubiecto effectum formalem, quem ipſa non continet: at vbi non continet ſubſtantialem replicationem ſubiecti: nequit igitur illam conferre. Conſequentia patet, quia collocare ſubiectum ſubſtantialiter præſens in diſtincto loco, eſt illi conferre ſubſtãtialem replicationem. Ma-

ior

ior elucet, quoniam forma, etiam vt eleuata, confert ſuum effectum formalem ſubiecto per immediatam exhibitionem ſui: ergo implicat, conferre effectum formalem, quem ipſa non continet; alioqui non conferret illum per immediatam exhibitionem ſui; quia per immediatam exhibitionem ſui illum conferre, eſt per ſuammet entitatem illum tribuere: nequit enim albedo, etiam vt eleuata conferre ſubiecto, niſi eſſe album; in quo differt ab efficiente, quia efficiens non confert ſeipſum effectui, ſed eſſe à ſe diſtinctum. Vnde etiamſi illud adæquatè non contineat, poteſt ab alia cauſa, ad illud conferendum iuuari: forma verò confert ſubiecto ſeipſam, media vnione: quo fit, vt in effectu formali includatur entitas ipſa formæ; in effectu vero efficientis non includitur entitas ipſa efficientis, cùm vi ſuę cauſalitatis non accipiat ipſum eſſe efficientis, vti vi ſuę cauſalitatis effectus formalis accipit ipſum eſſe formæ, ſed aliud ab efficiente diſtinctum. Minor probatur. Nam vbi eſt tantùm modus à ſubiecti entitate diſtinctus, vniens ſubiectum cum loco: ergo non continet ſubſtantialem ſubiecti replicationem. Antecedens eſt certum, etiam in ſententia aduerſariorum. Conſequentia probatur quia, vt oſtenſum eſt, nulla forma poteſt conferre, niſi quod habet in ſe: ergo ſi vbi non habet in ſe, niſi vnire tantùm ſubiectum cum loco, non poterit ſubiecto dare ſubſtantialem replicationem; nam hæc, præter vnionem ſubiecti cum loco, includit ipſam entitatem ſubiecti: non enim per replicationem tantùm vnitur ſubiectum cum diſtincto loco, ſed fit ſubiectum ipſum ſubſtantialiter indiſtans à diſtincto loco, in quo antea non erat: ergo non ſolùm per replicationem ſubiectum accipit vnionem cum loco, ſed etiam entitatiuam indiſtantiam à loco: quod ſic probatur. Nam priùs natura intelligitur ſubiectum per ſuam entitatem indiſtans à loco, quàm per vbi formaliter vniatur loco: ſed per vbi non habet formaliter, vt fiat entitatiuè indiſtans à loco, nam hoc præſupponitur ad vbi, à quo tantùm formaliter habet, vt vniatur poſitiuè cum loco; nullum enim vbi, præſertim permanens, de quo nunc diſputamus, dat formaliter ſubiecto, vt fiat indiſtans à loco, cum quo illud vnit, ſed ſupponit illud per aliam mutationem à loco, cum quo illud vnit, indiſtans, vel per motum localem, qui eò ſubiectum tranſtulit, vel per creationem, quæ ſubiectum in eo loco produxit. Etenim vbi Romanum, vniens Petrum cum loco Romano, non efficit Petrum indiſtantem à loco Romano, ſed illum per aliam actionem ſupponit à loco Romano indiſtantem, & ſolùm vnit illum cum loco Romano: ergo vbi afficiendo ſubiectum, non dat illi ſubſtantialem replicationem, quæ non ſolùm conſiſtit in vnione ſubiecti cum loco, ſed in indiſtantia ipſius entitatis à loco.

127. Confirmatur 1. Ita ſe habet vbi reſpectu ſubiecti, quod vnit cum loco, ſicut vnio reſpectu formę, quam vnit cum ſubiecto: ſed nequit vnio conferre formæ, niſi tantùm eſſe vnitum cum ſubiecto: ergo nec vbi, niſi tantum eſſe vnitum loco. Maior conſtat, nam ſicut vnio eſſentialiter eſt modus vniens hanc formam cum hoc ſubiecto: ita vbi eſſentialiter eſt modus vniens hoc ſubiectum cum hoc loco. Minor probatur: nam ſi in hac albedine, vnita cum hoc ſubiecto, ponatur alia vnio vniens eandem albedinem cum alio diſtincto ſubiecto, non poterit hæc noua vnio dare huic albedini replicationem & indiſtantiam à ſubiecto, cum quo illam vnit, ſed tantùm nouum eſſe vnitum: ergo nec poterit nouum vbi, vbificans ſubiectum cum diſtincto loco, dare ſubiecto indiſtantiam à tali loco, ſed ſolùm eſſe vnitum ſeu vbificatum in tali loco.

128. Confirmatur ſecundò. Non poteſt vbi vnire ſubiectum cum loco, niſi ſupponat illud indiſtans à loco, cum quo debet illud vnire: ergo vbi non confert ſubiecto indiſtantiam à loco. Conſequentia patet. Antecedens probatur. Non poteſt vnio vnire formam cum ſubiecto, niſi ſupponat illam indiſtantem à ſubiecto: ergo nec vbi ſubiectum cum loco, niſi ſupponat illud indiſtans à loco.

Non poteſt corpus Chriſti ſolo motu locali ſub accidentibus poni.

129. Nec poteſt ſecundus modus, per motum ſeu impulſum localem ſubiectum replicare, tum quia hic non inſtatè neè, ſed ſucceſſiuè, & per medium transfert corpus de loco ad locum: corpus autem Chriſti non ſucceſſiuè, ſed inſtantaneè, & abſque medio fit ſubſtantialiter præſens, & indiſtans ab accidentibus panis. Tum quia neque motus localis poteſt conferre ſubiecto ſubſtantialem replicationem, ſed, illa per aliam mutationem ſuppoſita, ſucceſſiuè tantùm vnit ſubiectum cum ſpatio: cùm in ſe non contineat niſi impulſum, & ſucceſſiuam vnionem mobilis cum ſpatio.

Nec productione nouæ locabilitatis replicari

130. Nec poteſt tertius modus, ob eandem rationem: nam nec locabilitas, cùm ſit tantùm modus extendens ſubiectum in ordine ad ſpatium, continet ſubſtantialem replicationem ſubiecti, ſed illam ſupponere debet per aliam mutationem vt poſſit ſubiectum localiter extendere ad ſpatium. Cùm enim duo ſint neceſſaria ad ſubſtantialem replicationem, ſubſtantia ipſa ſubiecti in diſtincto loco, & extenſio eiuſdem in loco; cumque nullus modus locans ſubiectum ſpatio, contineat primum, nullus modus locans ſubiectum ſpatio, poterit ſubiectum ſubſtantialiter replicare.

Nec actione æquiualente motui locali inſtantaneè.

131. Nec demum quartus. Nam ſi talis mutatio non æquiualet niſi motui locali, cùm motus localis non contineat ſubſtantialem replicationem ſubiecti, nec talis mutatio illam continebit; adeoque nec illam conferre poterit ſubiecto, cùm nihil conferre poſſit ſubiecto, niſi quod continet in ſe.

132. Dices. Anima per ſolam productionem præſentiæ fit in noua parte mate-

riæ,

riæ, in qua antea non erat ſimiliter: Angelus per ſolam productionem præſentiæ fit in ſpatio, in quo antea non erat: ergo & corpus Chriſti per ſolam productionem præſentiæ, fieri poteſt præſens, vbi antea non erat. Reſp. negando Conſequẽtiam. Ratio diſcriminis eſt, quia tam anima quàm Angelus habet virtualem extenſionem intra ſuam ſphæram, in qua eſſe poteſt per ſuã entitatem, media locabilitate tanquam ratione formali proxima: corpus autem non habet talem extenſionem, ſicut nec Angelus extra ſuam ſphæram. Vnde ſi debet extra ſphæram collocari, debet actione replicatiua collocari. Prꝛterea nec anima occupando nouam partem materiæ, nec Angelus nouam partem ſpatij, fit diſtans à ſe ipſo, ſed virtualiter continuatur cum ſe ipſo intra eandem ſphæram exiſtente: corpus verò Chriſti diſcontinuatur loco & ſpatio à ſe ipſo, proinde fit virtualiter diuerſum à ſe ipſo: ergo per aliquid, quod habeat vim communicandi eſſe virtualiter diuerſum à ſe ipſo: hoc autem eſſe non poteſt actio vbicatiua, quia hæc non tendit ad communicandum eſſe, ſed vnionem tantùm ſubiecti cum ſpatio.

Sed ſubſtãtialiter præſens noua actione productiua ipſius.

133. Dico ſecundò. Corpus Chriſti fit ſubſtantialiter præſens ſub accidentibus Euchariſticis, per nouam actionem adæquatè productiuam ipſius. Fundamentum eſt, quoniam hæc ſola continet ſubſtantialem replicationem termini. Aſſumptum probo: Nam hꝛc ſola eſt actualis communicatio eſſe termini ab agente: ergo hæc ſola conferre poteſt ſubſtantialem replicationem termino. Conſequentia conſtat: Nam illa forma conferre poteſt ſubſtantialem replicationem ſubiecto, quꝛ continet ſubſtantiale eſſe ipſius ſubiecti. Antecedens probatur ex ipſa definitione actionis productiuꝛ, quꝛ eſt actualis via, mediante qua agens communicat eſſe termino. Vnde ſi in virtute agentis continetur eſſe termini, & ipſa quoque productio tanquam via ad terminum, continebit eſſe termini: ſed in virtute diuina continetur idem numero corpus Chriſti, eſto illud productum ſit: ergo. Tota difficultas eſt, quo pacto poſſit in virtute diuina contineri idem numero effectus, ſi iam ſupponatur productus. Ratio dubitandi eſt, quia ſi effectus eſt productus, non poteſt idem, ſed alius numero in virtute diuina contineri, alioqui idem numero effectus, quatenus productus, eſſet extra; quatenus iterata actione producendus, eſſet intra virtutem diuinam. Verùm hoc non obſtante,

Poteſt idem numero effectus iterum produci.

134. Dicendum eſt, poſſe eundem numero effectum ſemel productum, iterum atque iterum produci, adeoque poſſe idem Chriſti corpus exiſtens in cœlo, iterata actione ſub accidentibus Euchariſticis produci. Probatur 1. à pari. Poteſt Deus eundem numero effectum ſemel productum, atque corruptum iterata actione reproducere: ergo poterit eundem numero effectum ſemel productum, & nũquam corruptum iterata actione producere. Antecedens ſuppono vt certum. Conſequentiam oſtendo: Nam eadem omnino ratio eſt de effectu ſemel producto, ſiue exiſtat, ſiue non exiſtat. Quod ſic demonſtro: ex eo, quòd talis effectus ſit corruptus, non tollitur, quin habuerit ſuam numericam entitatem extra cauſas exiſtentem: atqui tota difficultas eſt, quo pacto poſſit idem effectus, qui ſemel numericam ſuam entitatem habuit extra cauſas, iterum ſecundùm eandem numero entitatem contineri in virtute cauſæ, à qua iterata actione produci poſſit, ſiue ſecundùm eandem numericam entitatem exiſtat, ſiue non exiſtat. Nam non propterea quòd non exiſtat, magis continetur in virtute cauſæ, quàm ſi exiſtat. Igitur ſi, non obſtante eodem numero effectu ſemel producto atque corrupto, poteſt iterata actione produci; non obſtante eodem numero effectu producto & non corrupto, poterit iterata actione idem numero produci.

135. Secundò à priori. Eadem virtus diuina, quꝛ produxit hunc numero effectum, manet cum eadem efficacia poſt productionem effectus: ergo ſi ante potuit producere hunc numero effectum, poterit etiam poſtea. Antecedens patet, quia Deus producendo hunc numero effectum, non ſe priuauit intrinſeca ſua virtute, quam antea habebat. Conſequentia verò probatur: Nam ratio, cur potuerit Deus hunc numero effectum producere, eſt, quia illum eminenter continebat in ſua virtute: ſed, adhuc illo producto, manet eadem eminens virtus in Deo, quæ ex productione effectus non eſt diminuta, vel immutata: ergo manet eiuſdem numero effectus productiua. Supponit hꝛc ratio, iuxta communem ſententiam, effectum non indiuiduari à circumſtantijs extrinſecis loci, temporis &c. Sed ab intrinſeca entitate.

136. Vnde ad rationem dubitandi, concedo, eundem numero effectum, vt productum manere extra virtutem diuinam formaliter, vt iterata verò actione producibilem manere intra eandem virtutem eminenter: ſicut idem numero effectus corruptus, manet extra virtutem diuinám formaliter; vt iterata actione reproducibilis, manet intra eandem virtutem diuinam eminenter.

Chriſti corpus produci ſub accidẽtibus diſtincta numero actione, ab ea qua conſeruatur in cœlo.

137. Dico 3. Non poteſt idem Chriſti corpus ſub accidentibus produci eadem numero actione, qua conſeruatur in cœlo, ſed alia numero diſtincta. Fundamentum eſt, quoniam, vt eadem actio, quꝛ Chriſti corpus conſeruat in cœlo, reproduceret ſub accidentibus, deberet ipſamet actio ſub accidentibus replicari: implicat autem actionem, quæ Chriſti corpus conſeruat in cœlo, ſub accidentibus replicari, quia cùm nequeat replicari productione vbi, vel alterius forma, cùm ſit eadem ratio de actione, & de termino actionis, deberet replicari, aut ſe ipſa, aut alia actione à ſe diſtincta: ſe ipſa replicari nequit, quia implicat eandem actionem, quæ eſt in cœlis

nulla

nulla in ipsa facta variatione, constitui ac replicari in terris. Nec alia actione à se distincta, vti replicari potest terminus: quia ad actionem non datur actio, alioqui non solùm esset actualis via ad terminum, sed etiam aptitudinalis terminus, quatenus posset alterius actionis fieri terminus, quod implicat, cùm adæquata ipsius essentia sit actualis via ad terminum.

138. Eadem assertio probatur ex desitione corporis Christi sub speciebus: implicat, corpus Christi substantialiter desinere sub speciebus, nulla facta mutatione in corpore Christi: ergo implicat corpus Christi substantialiter fieri præsens sub speciebus: absque noua actione substantiali distincta ab ea, qua conseruatur in cælis. Consequentia probabatur, quia nequit per aliam mutationem sub speciebus desinere, quàm per quam fit hic substantialiter præsens; nam hac sola perseuerante, & omni alia desinente, non desineret substantialiter hic: quia sicut hæc sola fuit sufficiens ad constituendum illud substantialiter hic; ita ea sola est sufficiens ad conseruandum illud substantialiter hic. Porrò si actio, qua Christi corpus sit substantialiter præsens hic, esset eadem numero cum ea, qua conseruatur in cœlo, desinente hic, desineret etiam in cœlo, adeoque etiam in cœlo desineret esse corpus Christi; cùm nequeat res conseruari sine aliqua actione. Sequela probatur: Quia cùm actio, qua Christi corpus conseruatur in cœlo, non possit esse hic per Vbi, vel aliam mutationem, sed seipsa immediatè, si desineret hic, non posset desinere per deperditionem vbi, vel alterius formæ, sed per immediatam deperditionem sui, quæ cùm foret eadem hîc, & in cœlo, vtrobique desineret.

Tot actiones replicatiuæ Christi, quot res in eo distincta.

139. Ex dictis deducitur, actionem replicatiuam, qua Christi corpus ponitur sub speciebus, non esse vnam, sed multiplicem, tot scilicet, quot sunt res, & modi distincti, qui cum corpore & sanguine Christi replicantur: cùm enim nihil substantialiter replicari possit, nisi per actionem, tot erunt actiones replicatiuæ, quot sunt res, & modi, qui cum corpore & sanguine Christi de facto replicantur. Vnde quia cum corpore & sanguine replicatur, saltem concomitanter etiam vnio hypostatica, hæc etiam fit hic substantialiter præsens distincta actione, qua conseruatur in cœlo.

140. *Obijcies* 1. Potest eadem numero actio, corrupta in vno tempore, reproduci in alio: ergo potest eadem numero actio, existens in vno loco, reproduci in alio. Respondeo negando consequentiam. Ratio discriminis est, quia potest eadem actio replicari in diuersis temporibus cum reali mutatione ipsius, non potest autem eadem actio replicari in distinctis locis cum reali mutatione eiusdem: implicat autem, actionem replicari in distinctis locis, absque reali mutatione sui, cùm implicet nouus effectus realis, qualis est replicatio eiusdem actionis in distincto loco, sine noua mutatione reali. Maior probatur: Nam vt actio replicetur in diuersis temporibus, necesse est, vt in vno corrumpatur, & in alio reproducatur; reproductio autem actionis ab esse corrupto eiusdem, est realis mutatio, cùm sit mutatio à non esse ad esse, adeoque sufficiens, vt possit eadem actio in diuersis temporibus realiter replicari: vt autem eadem actio replicetur in distincto loco, non debet in priori corrumpi, sed potiùs in illo perseuerare: ergo non potest in distincto loco fieri per reproductionem ipsius, cùm iam non supponatur corrupta; cumque per nullam aliam mutationem replicari in distincto loco possit, implicat simpliciter in distincto loco replicari.

141. DICES. Esto eadem numero actio sit in vno loco, non tamen est in alio: ergo potest, vbi non est, virtute diuina transferri à non esse ad esse: sicut esto actio fuerit in vno tempore, quia tamen non est in alio, potest in quo non est, virtute diuina transferri à non esse ad esse. Respondeo negatur consequentia. Nam licet non sit in vno loco, simpliciter tamen est: ergo non potest simpliciter transferri à non esse ad esse, vti transferri potest à non esse ad esse in tempore, in quo non est, sed solùm à non esse hic ad esse hic, quæ translatio cùm nequeat sine reali mutatione ipsius actionis fieri, implicat simpliciter fieri.

141. *Obijcies* secundò. Non minùs in virtute diuina eminenter continetur eadem numero actio, etiam postquam semel producta est, quàm idem numero terminus: sed ideo idem numero terminus, etiam postquam semel productus est, reproduci potest, quia eminenter continetur in eadem virtute diuina: ergo eadem numero actio, etiam postquam semel producta est, reproduci poterit. Respondeo nego, ideo eundem numero terminum semel productum, posse iterum produci vbi non est, quia simpliciter continetur in virtute diuina, sed quia continetur media actione, vi cuius potest recipere idem numero esse in alio loco: actio autem, quia non continetur media alia actione, non potest semel producta recipere idem numero esse, nisi priùs corrumpatur: idque ex eo, quia nequit eadem numero actio fieri in distincto loco per realem mutationem, vti fieri potest idem numero terminus.

142. Sed contrà: Nam adhuc vrget difficultas, cur possit eadem numero actio corrupta reproduci, & non possit in vno loco producta, in alio reproduci. Fateor, me huius discriminis rationem à priori assignare non posse, sed tantùm à posteriori, quia primo modo fieri potest cum mutatione sui, non autem secundo modo: sine mutatione autem intelligibile non est, quomodo eadem actio fiat in distin-

cto

cto loco, vbi antea non erat. Video, hanc difficultatem meliùs ſoluere eos, qui docent, actionem indiuiduari à tempore; proinde impoſſibile eſt, eandem numero actionem productam vno tempore, reproduci in alio. Sed hæc opinio grauiores difficultates inuoluit; quàm vt propter hanc vnam meliùs ſoluendam, à nobis admittenda ſit.

143. *Obijcies* 3. Non ſolùm actio, qua corpus Chriſti fit ſubſtantialiter præſens ſub accidentibus, à non eſſe transfertur ad eſſe; ſed etiam ipſum Chriſti corpus à non eſſe ſubſtantiali ſub accidentibus tranſit ad eſſe ſubſtantiale ſub accidentibus. Reſpondeo nego aſſumptum: nam Chriſti corpus non tranſit à non eſſe ſimpliciter, ſed à non eſſe ſub accidentibus ad eſſe ſub accidentibus vi nouæ actionis: actio autem tranſit à non eſſe ſimpliciter ad eſſe ſimpliciter, quia hæc actio nullibi ſupponitur eſſe.

144. *Obijcies* 4. Nequit diuerſa numero actio terminari ad eundem numero terminum, tum quia actio eſt ipſe terminus in fieri: ergo diuerſa numero actio eſt diuerſus numero terminus: tum quia omnis effectus creatus indiuiduatur ex concurſu diuino: ergo ex diuerſo numero concurſu, diuerſus oritur numero effectus. Reſpondeo, nego Antecedens. Ad primam probationem, diſtinguo antecedens: Actio eſt ipſe, terminus in fieri identicè, concedo; modaliter, nego: Quod ſufficit, vt poſſit diuerſa numero actio terminari ad eundem numero terminum, ſicut diuerſa numero figura ad eandem numero quantitatem, & diuerſa numero vnio, ad eandem numero formam.

145. Ad ſecundam, concedo, omnem effectum creatum indiuiduari ex concurſu diuino; nego autem, non poſſe diuerſum numero concurſum terminari ad eundem numero effectum, quia non ex quocunque concurſu numero diuerſo, effectus accipit diuerſum numero eſſe.

146. *Obijcies* 5. Nequit ſola productione replicatiua res fieri in diſtincto loco, ſed neceſſaria eſt noua etiam locabilitas, qua poſſit diſtinctum locum occupare. Reſpondeo nego aſſumptum: nam eadem actio replicatiua non ſolùm in diſtincto loco producere poteſt eandem entitatem rei, ſed etiam eandem locabilitatem: etenim cùm in mea ſententia locabilitas, non ſit ad certum locum determinata, ſed per eandem locabilitatem res ſucceſſiuè occupare poſſit diuerſa loca, poterit per eandem locabilitatem, noua actione productiua replicatam, res diuerſa loca occupare,

147. *Obijcies* 6. Totum eſſe actionis, eſt actu exiſtere: ergo implicat, illam ſemel productam reproduci, alioqui tranſiret de potentia ad actum. Antecedens probatur. Nam eſſentia actionis, eſt carere omni potentialitate. Reſpondeo nego antecedens, eiuſque probationem: actualitas enim eſſentialis actioni, non eſt actualitas eſſendi ſimpliciter, nam hæc eſt ſolius Dei, ſed actualitas ex ſuppoſitione actu præſtandi totum id, quod præſtare poteſt: cui actualitati non repugnat vel poſſibilitas obiectiua ad eſſendum, vel potentialitas deſinendi.

Qualis actualitas ſit eſſentialis modis.

148. *Obijcies* 7. Actio reproductiua communicat totum eſſe termino replicato independenter à ſubiecto: ergo eſt creatio: implicat autem creari id, quod ſimpliciter exiſtit; nam creatio eſt actio transferens rem à non eſſe ſimpliciter ad eſſe ſimpliciter. Reſpondeo, negatur conſequentia: Nam creatio non tantum importat intrinſecam communicationem eſſe, ſed etiam negationem præexiſtentiæ termini: actio autem replicatiua, etſi conueniat cum creatione quoad actualem communicationem eſſe, differt tamen ab illa quoad connotationem præexiſtentiæ termini replicati, ratione cuius potiùs conuenit cum conſeruatione.

Creatio eſſentialiter connotat negationem præexiſtentiæ termini.

149. DICES. Ad creationem ſat eſt, vt actio non connotet præexiſtentiam ſui, non autem termini: ergo eſto, actio reproductiua connotet præexiſtentiam termini replicati, non tamen connotat præexiſtentiam ſui, cùm ipſa tranſeat à non eſſe ſimpliciter ad eſſe ſimpliciter: ergo erit vera creatio. Sed negatur hoc ſufficere, quia cùm actio eſſentialiter inuoluat terminum, penes illum ſumit ſuam adæquatam eſſentiam.

SECTIO V.

An ad hanc actionem concurrat aliqua cauſa creata?

150. NOn quærimus de cauſa principali, quam certum eſt, eſſe ſolum Deum, cùm ſolus Deus poſſit eſſe cauſa principalis effectus ſupernaturalis quoad modum, qualis eſt actio ſubſtantialiter replicatiua corporis Chriſti, quæ fit independenter à ſubiecto, à ſpatio, & ſupra omnem exigentiam naturalem ipſius corporis Chriſti, quod naturaliter non poſtulat, niſi vnum locum, vnamque actionem, qua conſeruetur: ſed ſolum quærimus cauſam inſtrumentalem, eamque obedientialem; cùm nequeat ad huiuſmodi effectus dari cauſa inſtrumentalis connaturalis, vt conſtat ex diſput. 5. de potentia obedient. ſect. 4. Quæſtio igitur eſt an ad eam, præter Deum, concurrat aliquod inſtrumentum obediential.

Solus Deus cauſa principalis effectus ſupernaturalis quoad modum.

151. Prima ſententia affirmat: Eſt Suares 3. p. tom. 3. diſp. 50. ſect. 3. §. *Et hinc tandem infertur*, & ſect. 4. in fine, & ſect. 5. §. *Sed hic tandem*, & communis Thomiſta. Fundamentũ eſt illud idẽ quo cenſent, omnia Sacramenta

cramenta nouæ legis physicè concurrere ad ſuos effectus : cùm igitur Euchariſtia, quæ Chriſti corpus ſub ſpeciebus ſubſtantialiter præſens eſſentialiter includit, ſit effectus ſacerdotis conſecrantis, physicè ab illo producetur. Cæterùm diſcrepant aduerſarij in aſſignando physico inſtrumento huius actionis. Suarez duplex aſſignat, & ipſum corpus Chriſti, & verba ſacramentalia à legitimo miniſtro prolata, vtrumque enim docet, ad hanc actionem physicè concurrere, illud vt inſtrumentum diuinitati coniunctum, hoc vt inſtrumentum ſeparatum. Quòd verba ſacramentalia illum physicè attingant, probat; quoniam ex Concilijs verba efficiunt, quod ſignificant : atqui verba ſacramentalia ſignificant Chriſti corpus & ſanguinem; ergo illum efficiunt. Quod ad illam physicè concurrat, etiam corpus & ſanguis Chriſti, oſtendit : quia multi PP. dicunt, Chriſtum quotidie ſuum corpus creare. Alij verò docent, ſola verba ad hanc actionem physicè concurrere. Alij nec Verba, nec Chriſti corpus, ſed characterem ſacerdotalem, qui ad hoc datur, vt tanquam inſtrumentum Dei physicè attingat corpus & ſanguinem Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini.

152. SECVNDA ſententia negat, ad hanc actionem vllam creaturam physicè concurrere, ſed fieri à ſolo Deo; pro cuius controuerſiæ definitione,

Implicat replicationem Physicè produci à verbis ſacramentalibus.

153. DICO 1. Implicat, hanc actionem physicè produci à verbis ſacramentalibus. Conſtat ex diſputione 6. de potentia obedient. ſectione 1. Vbi vniuerſaliter oſtendimus, nullum Ens ſucceſſiuum aſſumi poſſe ad producendum effectum permanentem indiuiſibiliter & totum ſimul, vti producitur corpus & ſanguis Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini : cùm igitur Verba ſacramentalia ſint Ens ſucceſſiuum, nequeunt eleuari ad physicè producendum corpus & ſanguinem Chriſti.

154. Secundò. Eſto ad talem effectum producendum eleuari poſſent verba ſacramentalia, improbabile tamen eſt, ad illum de facto eleuari; quia cùm talis actio non duret niſi per inſtans, poſt quod debet alia ſuccedere, vel à ſolo Deo, vel à Deo ſimul & Chriſti corpore iuxta Suarez ſententiam, fruſtranea eſſet, & cum multorum miraculorum multiplicatione, quæ, non niſi neceſſitate vrgente, multiplicanda ſunt.

Suarez.

Non implicat ad hanc replicationē Physicè cō currere corpus Chriſti, vel characterem ſacerdotalem.

155. DICO 2. Non implicat, ad hanc actionem physicè concurrere vel ipſummet corpus Chriſti, vel characterem ſacerdotalem : probabile tamen eſt, ad eam neutrum concurrere. Primum conſtat ex diſputatione 5. & 6. de potentia obedient. Vbi probauimus, omne Ens natura ſua productiuum aſſumi poſſe à Deo ad quemcunque effectum contradictionem non involuentem : Probabile autem eſt, characterem ſacerdotalem eſſe alicuius effectus natura ſua productiuum, quemadmodum & Chriſti corpus; nec vllam involuit contradictionem, vt ibidem ſectio. 2. oſtendimus, poſſe idem conſeruatum in vno loco actione totali à ſe ipſo independente, physicè ſe ipſum in alio loco, actione ſubſtantialiter replicatiua, à priori actione diſtincta, reproducere.

156. DICES. Implicat, idem eſſe cauſam ſui ipſius : ergo implicat, idem etiam actione conſeruatiua ſe ipſam cauſare. Antecedens patet, nam inter cauſam & effectum requiritur diſtinctio realis; alioqui idem vt cauſa præſupponeretur priùs natura cum virtute cauſatiua, atque adeo cum ſuo eſſe; idem verò vt à ſe ipſo cauſandum, non præſupponeretur eſſe : ac proinde idem eſſet natura prius, & non eſſet natura prius.

157. Conſequentia probatur 1. Nam prioritas, quæ inter cauſam & effectum requiritur, non eſt ſola prioritas originis, quæ tantùm reperitur inter actiones, quarum vna præſupponitur vt dans primum eſſe ſimpliciter, altera vt conſeruans tantùm idem eſſe vi alterius actionis acceptum; ſed etiam inter ipſas entitates cauſæ & effectus, cùm debeat cauſa media actione cauſare ipſam entitatem effectus à ſe diſtinctam; alioqui non conueniret illi definitio cauſæ communiter recepta, quæ dicitur principium per ſe influens eſſe in aliud.

158. Secundò: Quoniam ſecunda actio conſeruatiua, qua idem habens eſſe per aliam actionem adæquatam, concurrit ad conſeruandum ſe ipſum, non poteſt eſſe actio adæquata : nam actio adæquata eſt illa, vi cuius effectus poteſt, omni alia præciſa, à parte rei exiſtere : atqui vi huius ſolius actionis conſeruatiuæ nequit effectus à parte rei exiſtere, vt per ſe patet : alioqui cùm ad hanc ſecundam actionem concurrat res ipſa, quæ conſeruatur, eadem res eſſet prior, & poſterior natura ſe ipſa reſpectu primæ actionis, quod in omnium ſententia implicat. Sequela probatur, quia tunc non eſſet niſi vna actio, ac proinde illa eſſet prima negatiuè, quia nullam aliam præſupponeret.

159. Tertiò : Ex hac doctrina plurima fidei dogmata infirmantur, nempe quòd Deus ſit omnino improductus : quòd Pater ſit perſona improducta : quòd Filius à ſolo Patre, & Spiritus ſanctus à Patre & Filio tantùm procedat. Etiam iuxta hanc ſententiam dici poſſet, Deum vt præexiſtentem ſecundùm ſuum eſſe, independenter à ſe ipſo, iterum accipere idem ſuum eſſe per actionem conſeruatiuam à ſe ipſo productam : Patrem improductum, iterum idem ſuum eſſe accipere per actionem conſeruatiuam à ſe productam : Filium productum à Patre, & Spiritum ſanctum à Patre

& Filio, denuo ſe ipſos producere per alias actiones conſeruatiuas.

160. Reſp. Diſtinguendo antecedens: implicat, idem eſſe cauſam ſui ipſius prima productione, concedo; ſecunda productione, quæ tantùm ſit conſeruatiua, præſuppoſita alia productione communicante primum eſſe ſimpliciter, nego. Cuius diſcriminis rationem attulimus ſuprà diſp. 6. de potentia obedientiali ſectione 2. & iuxta hanc diſtinctionem, neganda conſequentia.

161. Ad cuius primam probationem, negandum eſt, ratione ſecundæ productionis conſeruatiuæ requiri realem diſtinctionem inter ipſam entitatem cauſæ & effectus, ſed ſat eſſe realem tantùm diſtinctionem inter actiones primò productiuam, & conſeruatiuam; & virtualem duntaxat diſtinctionem inter entitatem cauſæ & effectus. Iuxta quam diſtinctionem intelligenda eſt definitio cauſæ, vt nimirum ſit principium per ſe influens eſſe in aliud, aut realiter diſtinctum, ſi prima productione, aut ſaltem virtualiter, ſi ſecunda tantùm actione conſeruatiua influat.

162. Ad ſecundam fateor, ex hoc capite talem actionem non poſſe dici adæquatam, cùm implicet, ſola actione à ſe, etiam partialiter producta, rem conſeruari, abſque alia independenter à ſe ipſa, illam adæquatè conſeruante. Alia tamen ratione talis actio dici poſſet adæquata, quatenus conſeruaret totum eſſe rei, licet per eſſentialem dependentiam ab alia actione independente ab ipſa re conſeruata.

163. Ad tertiam, negatur ſequela. Etenim ex alio capite euidentiori demonſtratur implicantia, cur nequeat Deus, aut vlla perſona diuina, ſe ipſam actione conſeruatiua producere. Nam Deus ſecundùm naturam abſolutam eſt incapax omnis productionis, quod inde patet; nam alioqui ſecundùm naturam abſolutam eſſet ſibi ipſi oppoſitus: etenim vt conſeruans, oppone retur ſibi ipſi, vt conſeruato. Præterea ſequeretur, actionem, qua Deus ſe ipſum conſeruaret, realiter diſtingui à Deo, quatenus actiuè procederet ab ipſo Deo, cùm nequeat actio realis realiter ab aliquo procedere, & ab illo realiter non diſtingui, vt latè demonſtro in 1. tomo diſp. 23. ſectione 2. eandem verò non realiter diſtingui à Deo, quatenus pro termino haberet eundem Deum: nam quidquid ex natura ſua non opponitur Deo, identificatur cùm Deo: actio autem ex natura ſua non opponitur Deo producto, ſed Deo producenti, vt conſtat de actione, qua Filius procedit à Patre, quæ non diſtinguitur à Filio producto, ſed tantùm à Patre producente. Eadem implicantia ſequeretur, ſi Pater, vel Filius aut Spiritus ſanctus ſe ipſos producerent actione conſeruatiua. Eadem quippe actio, vt procedens à Patre, Filio, & Spiritu ſancto, realiter diſtingueretur à Patre, Filio, & Spiritu ſancto producentibus: eadem verò non diſtingueretur ab ijſdem, vt tali actione productis.

Ex quo capite probari poſſit, quod nequeat Deus ſeipſũ actione ſaltem conſeruatiua producere.

164. Atque hæc iuxta ſententiam admittentem plures actiones adæquates reſpectu eiuſdem effectus, etiam in eodem loco exiſtentis. Cæterum in mea ſententia, in qua tantùm admitto plures actiones adæquatas reſpectu eiuſdem effectus diuerſis tantùm in locis exiſtentis, faciliùs allata argumenta ſoluuntur: cùm & maior diſtinctio virtualis intercedat inter entitatem cauſæ & effectus diuerſis in locis exiſtentis; & maior implicantia appareat, cur nequeat Deus, vel aliquod diuinum ſuppoſitum conſeruatiua actione ſe ipſum producere, quia nimirum nequit Deus, aut vlla perſona diuina replicari, in quo tantùm caſu in mea ſententia poteſt idem ſe ipſum conſeruare ſecunda actione conſeruatiua: cùm repugnet ratione immenſitatis, Deum, aut vllam perſonam diuinam replicari: cùm replicatio dicat actualem præſentiam in diſtincto loco, in quo res naturaliter non petit eſſe, poteſt tamen diuinitus eſſe: Deus autem ratione ſuæ immenſitatis neceſſariò actu eſt, vbicunque eſſe poteſt: ac proinde nequit in Deum cadere replicatio, & conſequenter nec actio replicatiua.

165. Eſt & alia implicantia, cur nequeat Deus, aut vllum ſuppoſitum diuinum actione purè conſeruatiua ſe ipſum producere: quia nimirum hæc fieri nequit potentia naturali, ſed obedientiali: nequit autem Deus, aut vllum ſuppoſitum diuinum operari potentia obedientiali: nequit igitur Deus, aut vllum ſuppoſitum actione conſeruatiua ſe ipſum producere. Minor patet: quoniam potentia obedientialis reſpicit cauſam ſuperiorem, cui in operando ſubijcitur: Deus autem nulli ſubijcitur, ne quidem ſibi ipſi: cùm, Authore Auguſtino, non ſit ſe ipſo potentior: talis namque ſubiectio apertam inuoluit imperfectionem, Deo diuiniſque perſonis repugnantem. Maior probatur tum inductione, qua conſtat, vnumquodque vnica tantùm adæquata actione conſeruari: ſi autem res naturaliter exigerent plures actiones adæquatas, violenter contra ipſarum exigentiam vnicâ tantùm conſeruarentur. Tum à priori: nam omnis natura refugit, quod eſt ſuperfluum: cùm igitur ſecunda actio purè conſeruatiua ſit ſuperflua, nam abſque illa res adæquatè conſeruari poteſt, repugnat Deo, in quo nihil poteſt eſſe ſuperfluum, ſed quidquid in Deo eſt, neceſſarium eſt; nec poteſt non eſſe, cùm hoc ſit de eſſentiali conceptu perfectionis diuinæ. *Auguſtin.*

166. Confirmatur: nam ſi hæc actio eſſet poſſibilis, de facto eſſet in Deo: quia cùm Deus ſit Ens omnino neceſſarium, quidquid poteſt in eo eſſe, neceſſario actu

eſt.

est. Vnde sequeretur, de facto in Deo esse aliquid superfluum; cùm sine tali actione posset perfectissimè esse. Aut certè, si absque tali actione non posset perfectissimè esse, necessariò illam haberet, nam quidquid facit ad perfectissimum statum diuini esse, necessariò in Deo est. Vnde vlteriùs sequeretur, Deum per illud esse, quod habet independenter à tali actione, sibi non sufficere ad perfectè existendum, ac proinde non esse infinitæ perfectionis. Eadem implicantia applicari potest diuinis personis. Nam aut persona diuina est improducta; & illa perfectissimè existit per illud esse, quod habet improductum: aut est producta, & illa perfectissimè existit per productionem, qua ab alia persona producitur: alioqui si talis productio non sufficeret ad perfectissimum esse personæ productæ, sed alia necessaria esset ab ipsa persona producta procedens, actio, qua ab alia persona procedit, non esset infinitæ perfectionis: quod repugnat diuinis processionibus, quarum vnaquæque in suo genere est illimitatæ atque infinitæ perfectionis. Confirmatur. In Deo implicat multiplicatio productionum solo numero distinctarum: sed tales productiones solo numero distinguerentur. Maior patet: nam hoc ipso, quòd vna productio posset numero distingui ab alia, non esset infinita simpliciter, cùm non haberet indiuidualem perfectionem alterius, à qua numero distingui posset. Minor probatur, quia nullum esset caput, vnde tales productiones plus quàm numero in Deo distinguerentur: omnes quippe essent per intellectionem, & volitionem, vt constat ex ijs quæ in primo tomo disputatione 18. sectione 4. docuimus.

Non occurrit character ad replicationem corporis Christi, Physicè:

167. Secundum probatur, & primò de charactere: tum quia non potest esse per se primò productiuus actionis substantialiter replicatiuæ: quia cùm hæc actio sit supernaturalis quoad modum, non potest connaturaliter produci à charactere; produceretur autem connaturaliter à charactere, si per se primò ab illo produceretur: quia tunc per se primò ordinaretur ad illam, adeoque per se primo specificaretur ab illa: virtus autem per se primò specificata ab effectu, naturaliter respicit illum, proinde naturaliter illum producit. Tum quia, vel talis actio à charactere producta, duraret tantùm in instanti, post quod succederet alia à solo Deo producta, & superfluè poneretur, cum multiplicatione miraculorum non necessariorum; vel duraret quamdiu duraret corpus Christi substantialiter præsens sub speciebus Eucharisticis, & tunc sequeretur, interdum Christi corpus pendere à charactere damnati, cùm possit sacerdos post multas consecratas formulas damnari.

Nec corpus Christi ad sui replicationem physicè.

168. Secundò probatur de ipso corpore Christi, quia cùm omnia saluari possint per solam moralem causalitatem, non est, cur physicam introducamus, præsertim cùm nec illa ad sacramenti necessitatem, nec ad Christi dignitatem faciat: nam summa Christi dignitas est, vt hæc omnia meritoriè nobis promereatur.

169. DICES. Physicè Christi corpus producit vnionem accidentium ad se terminatam: ergo physicè etiam producit se ipsum sub accidentibus. Resp. Negatur consequentia. Ratio discriminis est, quia cùm Christi corpus succedat in officium & munus substantiæ panis, cumque substantia panis non solùm sustentet, sed etiam efficiat vnionem suorum accidentium, saltem conseruatiuè, corpus Christi succedens in munus substantiæ non solùm sustentatiuè, sed etiam effectiuè causat vnionem accidentium ad se; quæ ratio non militat in reproductione sui corporis. Resp. 2. Negando antecedens, de quo infrà.

Quas causas habeat replicatio corporis Christi.

170. DICO 3. Hæc actio physicè fit à solo Deo, moraliter à sacerdote vt instrumento à Christo eleuato, à Christo verò vt à causa principali meritoria eleuante. Omnia constant ex dictis tum hic, tum de sacramentis in genere. Iuxta hanc causalitatem moralem intelligendæ sunt illæ Authoritates, quibus dicuntur verba sacramentalia efficere, quod significant; sacerdotes Christi corpus conficere, Christum quotidie se ipsum creare: quamuis hoc intelligi possit de Christo vt Deo, aut etiam de Christo vt homine, non quidem quoad productionem sui, sed quoad productionem vnionis sui sub accidentibus: sæpè enim quæ sunt propria accidentium, tribuuntur Christi corpori, propter vnionem ipsius cum accidentibus: dicitur enim Christi corpus videri, tangi, misceri &c. quæ sunt propria accidentium: ergo multò magis illi tribui possunt, quæ sunt propria vnionis ipsius cum accidentibus: potuit igitur denominari productum à productione vnionis ipsius cum accidentibus, licet impropriè, sicut multæ aliæ prædicationes.

SECTIO VI.

An in hac sacra conuersione, panis desinat formaliter vi alicuius actionis physicæ, & quænam illa sit?

171. PRIMA sententia docet, vi nullius actionis physicæ substantiam panis desinere, sed aut ex sola voluntate Dei, vt Scotus in 4 dist. 11. quæst. 4. §. *Ad quæstionem*; aut ex ipsa veritate verborum, vt do-

Scotus. Vasquez.

cet Vasquez 181. capite 12. Fundamentum est: quia ex natura rei nulla est physica incompossibilitas inter corpus Christi sub speciebus contentum, & substantiam panis: ergo non potest hęc desinere vi alicuius actionis physicæ, qua corpus Christi succedit accidentibus.

172. Sed contrà; Quoniam, vt ex 3. sect. constat, hæc sententia non saluat naturam physicæ conuersionis, quæ in eo à morali distinguitur, quod physica per intrinsecam, moralis per extrinsecam duntaxat incompossibilitatem opponitur termino à *Quo*; connaturalior autem modus, & magis proprius conuersionis est, vt ibidem ostendimus, vt per intrinsecam incompossibilitatem terminus ad *Quem* conuertat in se terminũ à *Quo*: alioqui si sola extrinseca agentis voluntas, vt Scotus opinatur, ad conuersionem sufficeret, corruptio Angeli ex sola voluntate Dei connexa cum productione lapidis, esset conuersio lapidis in Angelum. *Scotus.*

173. Nec satisfacit Vasquez dicens, hanc conuersionem non fieri solâ voluntate Dei, sed ipsâ verborum significatione: nam hæc ipsa verborum significatio est extrinseca corpori Christi, prouenies ex sola voluntate Dei, qua statuit, ad huiusmodi Verba desinere panem, & succedere Christi corpus: quòd sicut non ponit intrinsecam incompossibilitatem in Christi corpore, ita non reddit illud ab intrinseco exigitiuum expulsionis panis: ac proinde non saluat connaturaliorem modum conuersionis, quæ consistit in actuali exercitio intrinsecæ incompossibilitatis termini ad *Quem* cum termino à *Quo*. *Vasquez effugio occurritur.*

174. SECVNDA sententia est Nugnez 3. p. quæstione 75. articulo 4. difficultate 1. & aliorum affirmantium, panem desinere vi actionis, qua corpus Christi substantialiter producitur sub speciebus sacris. *Nugnez.*

175. Sed contrà; Quoniam hæc actio non pugnat cum substantia panis, vel cum aliquo, ad cuius desitionem naturaliter desinat panis: nam hæc formaliter terminatur ad substantiam corporis: vna autem substantia non pugnat cum alia, nisi penes aliquod tertiũ, à quo sese formaliter excludant: sed vi huius actionis corpus Christi non vnitur cum aliquo tertio, à quo formaliter excludat substantiam panis. *Refellitur.*

176. Respondent aliqui, actionem, qua corpus Christi producitur, naturaliter exigere actionem sustentatiuam accidentium, & ratione huius exigentiæ illam esse incompossibilem cum substantia panis, cùm vi huius exigentiæ postulet actionem formaliter expulsiuam substantiæ panis.

177. Sed contrà; Quia non apparet hæc naturalis exigentia in corpore Christi substantialiter reproducto: omnis quippe actio aliam actionem exigit ratione termini: sed terminus huius actionis est corpus Christi: hoc autem neque vt noua actione reproductum naturaliter exigit sustentare accidentia panis, cùm omnis exigentia naturalis fundetur in priuatione alicuius perfectionis debitæ: atqui vnio cùm accidentibus panis non est perfectio naturaliter debita corpori Christi, ne quidem vt noua actione reproducto: igitur non poterit illam naturaliter exigere: vnde solùm illam habebit ex voluntate & lege extrinseca Dei. *Reijciũtur.*

178. Respondent alij, actionem reproductiuam corporis Christi esse naturaliter incompossibilem cùm substantia panis ratione præsentiæ localis, rationis cuius vna substantia naturaliter expellit aliam ab eodem loco. *Alijque*

179. Sed contrà, tum quia non ipsa actio substantialis reproductiua corporis, sed accidentalis productiua præsentiæ esset incompossibilis cum substantia panis. Tum quia, cùm hæc præsentia non sit circumscriptiua, sed definitiua & indiuisibilis, non potest esse localiter incompossibilis cum substantia panis, quia vnum corpus non expellit aliud ab eodem loco, nisi media extensione locali, & præsentia circumscriptiua. *Refutãtur.*

180. TERTIA sententia est Suarez disputatione 50. sectione 6. conclusione 3. asserentis, panem desinere vi actionis, qua panis accidentia separantur à substantia panis, & fiunt per se. *Suarez.*

181. Sed contrà, nam hæc sententia non saluat incompossibilitatem in ipsa actione transsubstantiatiua, sed in alia accidentali, & consequenti: nam in eius sententia actio transsubstantiatiua est reproductiua corporis Christi, ad quam accidentaliter sequitur actio substentatiua accidentium: vnde posset saluari essentialis transsubstantiatio absque actione sustentatiua accidentium, & consequenter absque physica incompossibilitate cum substantia panis. Igitur transsubstantiatio in hac sententia non habet physicam incompossibilitatem cum termino à *Quo*. *Reijcitur.*

182. QVARTA *igitur & omnium probabilissima sententia* duo affirmat; & panem desinere vi actionis physicæ, cùm hoc spectet ad connaturaliorem modum conuersionis, & hanc actionem essentialiter pertinere ad physicam conuersionem: alioqui non saluaretur physica incompossibilitas in ipsa formali conuersione; nec panis desineret vi conuersionis formaliter, sed vi alterius actionis accidentaliter coniunctæ cum ipsa conuersione. *Sententia probabilior.*

183. Porrò hæc actio alia non est, quàm ipsa accidentium vnio cum corpore Christi, vi cuius accidentia adęquatè sustentata à corpore Christi, separantur à propria substantia, cùm nequeat accidens à pluribus subiectis adæquatis *Panis substantia desinit propter incompossibilitatem cum vnione, quam eius accidẽtia acquirunt ad corpus Christi.*

naturaliter

naturaliter ſuſtentari : ſeparatis autem accidentibus, ſubſtantia panis non petit amplius in rerum natura conſeruari, cùm illi non debeatur eſſe, niſi in ordine ad operari, cùm omne Ens ſit propter aliquod operari. Operari autem ſubſtantia non poteſt ab accidentibus ſeparata ; nam hæc ſunt proximæ potentiæ & inſtrumenta, quibus ſubſtantia operatur. Igitur ſubſtantia panis deſinit per formalem incompoſſibilitatem cum corpore Chriſti, ſe ipſo ſuſtentante ac terminante accidentia panis. Quòd autem hæc vnio eſſentialiter ſpectet ad phyſicam conuerſionem, conſtat, quoniam hac tantùm vnione ſublata, tollitur phyſica tranſſubſtantiatio, etiam ſi remaneat corpus Chriſti præſens accidentibus. Quòd verò hæc vnio, vt conuerſio formaliter, ſit ſubſtantialis, probatur : quia vt conuerſio denominatur à termino vltimato, quod eſt corpus Chriſti vt ſuſtentans accidentia per propriam ſubſtantiam, non ſecus ac eadem accidentia ſuſtentabat ſubſtantia ipſa panis, præciſa imperfectione inhærentiæ.

184. Dices. Neque in hac noſtra ſententia ſaluatur phyſica incompoſſibilitas corporis Chriſti cum ſubſtantia panis, cùm non ſit maior ratio, cur potiùs corpus Chriſti vnitum accidentibus, quàm ipſa ſubſtantia panis debeat accidentia ſuſtentare : ergo quod potiùs corpus Chriſti quàm panis illa ſuſtentat, eſt ex mera voluntate Dei volentis, vt hoc potiùs, quàm ille ſuſtentet ; atque adeo vt potiùs panis cedat corpori Chriſti, quàm corpus Chriſti pani.

185. Reſp. Negando antecedens. Ad cuius probationem dico, maiorem rationem eſſe, quoniam cùm corpus Chriſti ſuſtentet accidentia panis per virtutem obedientialem, quæ efficacior eſt in operando, quippe quæ operatur vt inſtrumentum Dei, quàm ſit virtus ipſa ſuſtentatiua panis, maior eſt ratio, cur potius corpus Chriſti, quàm ipſe panis accidentia ſuſtentet, quia nimirum efficaciori virtute conſeruatur vnio accidentium cum corpore Chriſti, quàm vnio eorundem cum pane. Sicut quia efficaciori virtute conſeruatur præſentia mobilis perfectioris ad ſpatium, quàm præſentia mobilis minùs perfecti ad idem ſpatium, maior eſt ratio, cur potiùs ab eodem ſpatio abſcedat mobile imperfectius, quàm perfectius.

SECTIO VII.

An panis & vinum in hac ſacra conuerſione annihiletur?

186. Prima ſententia affirmat : Eſt Durand. in 4. diſt. 11. quæſt. 3. n. 4. qui quamuis putet manere panem & vinum quo ad materiam proinde non annihilari ; ſuppoſito tamen, quòd ſubſtantia panis & vini tota deſinat, contendit, illam deſinere per annihilationem : Ochami quæſt. 6. dubio 7. tribuitur Scoto quæſt. 4. & quodlibet. 10. artic. 3. Sed ille dubius eſt, & potiùs inclinat in oppoſitum. Probat Durandus 1. Nihil ſubſtantiæ panis aut vini in ſe, aut in alio manet poſt conſecrationem : ergo annihilatur, quia annihilatio eſt deſitio rei abeuntis in nihilum. *Affirmat. Durand.* *Ochum.* *Scotus.*

187. Secundò. Si ex duabus hoſtijs vna annihilaretur, manentibus tantùm ſpeciebus, & alia conuerteretur in corpus Chriſti, nihil plus maneret de ſubſtantia vnius, quàm alterius : ſed prima dicitur annihilari ; ergo & ſecunda.

188. Tertiò. Si ſub ijſdem accidentibus, ſub quibus nunc eſt corpus Chriſti, rediret ſubſtantia panis, verè crearetur, quia fieret ex nihilo ſui : ergo ſi præexiſtente corpore Chriſti, & nihil de ſubſtantia panis in eo remanente, panis deſinat, verè annihilatur : quia ita ſe habet terminus ad *Quem* annihilationis, ſicut terminus à *Quo* creationis : ergo ſi exiſtentia corporis Chriſti non impediret, quin reproductio panis eſſet creatio, neque præexiſtentia eiuſdem impediret, quin deſitio panis ſit annihilatio.

189. Quartò, ſi in corruptione naturali ſimul cum forma deſineret materia, eſſet annihilatio : ergo ſi in hac mutatione cum forma deſinit etiam materia panis, erit annihilatio.

190. Quintò. Si anima Chriſti conuerteretur in formam panis, annihilaretur ; quia ſicut illa non incipit niſi per creationem, ita non deſinit niſi per annihilationem : ergo idem dicendum de forma panis, quæ conuertitur in animam Chriſti.

191. Sextò, probat Scotus. Mutatio attenditur penes terminos per ſe, non penes terminos per accidens : ſed termini per ſe in deſitione panis, non corpus Chriſti, quod per accidens coniungitur cum non eſſe panis ; ſed eſſe panis, & non eſſe panis, ille vt terminus à *Quo*, hic vt terminus ad *Quem* : ergo penes terminos per ſe deſitio panis eſt annihilatio, nam hæc per ſe verſatur inter eſſe & non eſſe rei. Maior conſtat, nam mutatio attenditur penes terminos, à quibus ſpecificatur : hi autem *Scotus.*

hi autem ſunt termini per ſe, non autem per accidens, qui tantùm connotantur, & variari poſſunt ex voluntate agentis. Minor probatur. Nam termini per ſe eſſentialiter concurrunt ad mutationem, implicat enim eſſe mutationem ſine ſuis terminis per ſe; corpus autem Chriſti nõ concurrit eſſentialiter ad deſitionem panis, cùm eadem deſitio panis eſſe poſſit ſine corpore Chriſti hîc præſente.

Negat. Alenſis. Bonauent.

S. Thomas.

Palud. Capreolus. Aureolus. Richardus. Argentin. Marſilius. Mayronus. Maior. Sotus. Caietanus. Ferrarienſ. Ægidius. Syluius. Scotus.

Soti cenſura.

192. SECVNDA ſententia negat. Eſt Alenſis 4. parte quæſtione 10. memb. 5. art. 3. paragraph. 3. Bonauent. in 4. diſtinctione 11. parte 1. articulo 1. quæſtione 3. Sancti Thomæ 3. parte quæſtione 75. articulo 3. & 4. contra gentes capite 63. & in 4. diſtinctione 11. quæſtione 1. articulo 2. Paludani quæſtione 3. articulo 2. Capreol. quæſtione 1. articulo 1. concluſione 2. Aureoli quæſtione 5. Richardi articulo 1. quæſtione 3. Argentinæ quæſtione 1. articulo 2. Marſil. quæſtione 8. articulo 1. concluſione 3. Mayroni quæſtione 20. Maior. quæſt. 1. §. *contra tertiam concluſionem*, Soti diſtinctione 9. quæſtione 2. articulo 3. & 4. Caietan. & Ferrar. locis præcitatis, Ægidij Theorem 1. & 34. Syluij 3. parte loco citato & aliorum recentiorum. In quam inclinat Scotus, cuius oppoſitum citra errorem defendi non poſſe cenſet Sotus. *Quæ ſententia omnino vera eſt, & amplectenda*, quamuis illam de ſola voce putet eſſe Gabriel q. 1. a. 3. dubitat. 6. Tota controuerſia eſt in afferenda ratione.

Gabriel.

193. PRIMA ſit. Ideo panem non annihilari, quia aliquid de ſubſtantia illius manet. Sed hoc ſupra confutatum eſt quia non ſaluaretur tranſſubſtantiatio à Trident. definita.

Trident.

Ratio Ægidij, Palud. & Capreol.

194. SECVNDA Ægidij, Paludani, Capreoli, articulo 3. ad 1. confirm. primæ rationis, Scoti contra ſecundam concluſ. Ideo ſubſtantiam panis non annihilari, quia manet in potentia tum naturali informatiua accidentium, ad eam iterum informandam; Tum obedientiali corporis Chriſti, quatenus per eius conuerſionem illa redire poteſt: ſicut enim forma non annihilatur ex eo, quòd manet in potentia materiæ, ita neque panis, eò quòd manet in potentia tum informatiua accidentium, tum corporis Chriſti conuertibilis in ipſum.

Reijcitur Scotus.

195. Sed contrà, tum quia vt rectè Scotus in 4. diſtinctione 11. quæſtione 4. §. *Hic dicitur*, hinc ſequeretur, nullum corpus poſſe annihilari, niſi annihilata tota ſubſtantia corporea, eò quòd nulla eſt ſubſtantia corporea, quæ non contineatur in potentia obedientali alterius ſubſtantię corporeæ conuertibilis in ipſam. Tum quia, ſicut potentia informatiua accidentium non impediret, quin ſubſtantia panis verè crearetur, ſi ſub illis ex nihilo ſui reproduceretur, ita nec impediret, quin verè annihilaretur, ſi in aliam ſubſtantiam conuerteretur. Cuius ratio eſt: quia ſicut concurſus informatiuus non impedit veram creationem, alioquin nulla ſubſtantia poſſet creari, quia quælibet ſubſtantia creata pendet ex aliquo concurſu informatiuo alicuius potentiæ, à qua pendet in operando; ita nec veram annihilationem: nam eodem modo illa ſe habet ad annihilationem, atque ad creationem: vnde ſi Deus ſubtraheret concurſum conſeruatiuum materiæ, etiamſi illa maneret in potentia informatiua animæ rationalis, verè annihilaretur; ſicut verè crearetur, ſi illam Deus reproduceret ex nihilo, non obſtante concurſu informatiuo animæ. Qua re diſpar eſt ratio de forma materiali corrupta, quæ manet in potentia ſubiectiua materiæ: nam ſicut hæc tollit creationem, ita & veram annihilationem, quæ eſt ſubtractio ſolius concurſus creatiui.

Ad annihilationem rei non requiritur, vt illa nõ maneat in potentia alicuius.

196. DICES. Sicut terminus poſitiuus à *Quo* tollit creationem, ita terminus poſitiuus ad *Quem*, annihilationem ergo ſicut quia forma corrupta manet in potentia ſubiectiua materiæ, non annihilatur: ita, quia ſubſtantia panis corrupta manet in potentia corporis Chriſti obedientialiter conuertibilis in ipſam ſubſtantiam panis, non annihilatur. Reſpondeo 1. Non ideo formaliter formam non annihilari, quia manet in potentia ſubiectiua materię, nam ſi ſupponeretur miraculosè producta per creationem, ſubtractio talis concurſus eſſet annihilatio, non minùs, quàm ſubtractio concurſus conſeruatiui animæ rationalis; cùm tamen etiam ſic annihilata maneret in potentia ſubiectiua materiæ, quia miraculum non tolleret, quin illa contineretur in potentia eductiua materiæ; ſed ideo formaliter non annihilari, quia non deſinit per ſubtractionem concurſus creaturi, ſed eductiui; quia ſicut ipſa non ſupponitur conſeruari per creationem; ita nec deſinere poteſt per annihilationem, quę eſt, ſolius concurſus creatiui ſubtractio. Contrà vero, etiamſi forma corrupta poſſet reproduci per creationem, ſi illa deſijt per ſubtractionem concurſus eductiui, non dicetur annihilari: igitur etiamſi panis reproduci poſſit per conuerſionem alterius ſubſtantiæ in ipſum, ſi tamen deſijt per ſubtractionem concurſus creatiui, dicetur annihilatus. Contrà verò, ſi non deſijt per ſubtractionem concurſus creatiui, eſto reproduci poſſit per creationem, non dicetur annihilatus, ſed conuerſus. Cuius ratio eſt, quia natura mutationis, cùm ſit actualis tendentia ad terminum, non eſt menſuranda penes terminum ad quem eſſe poteſt, ſed ad quem actu eſt.

Sed ſubtractio concurſus creatiui.

197. Secundò. Nego, ens creabile per ſe fieri poſſe ex termino poſitiuo à *Quo*: nam fieri ex termino poſitiuo à *Quo*, eſt fieri per actionem expulſiuam alterius entis: repu-

gnat

gnat autem, ens creabile per se primo fieri actione expulsiua alterius entis; quia ens creabile formaliter est ens independens à subiecto: ergo nequit formaliter fieri actione expulsiua alterius entis, quia vnum ens non expellitur ab alio, nisi per incompossibilitatem cum aliquo tertio: ergo nequit formaliter expelli, nisi per actionem vnitiuam termini cum aliquo tertio: atqui actio vnitiua termini cum aliquo tertio, supponit actionem creatiuam eiusdem termini, sicut omnis vnio supponit terminum vnibilem: ergo implicat ens creabile fieri ex termino positiuo à *Quo*. Non est autem par ratio de desitione, quia potest ens annihilabile desinere per conuersionem alterius in ipsum: quia ens annihilabile non solùm potest desinere per puram suspensionem concursus, sed etiam per incompossibilitatem alterius cum ipso, media vnione illius cum aliquo tertio.

Ledesma. 198. TERTIA ratio est Ledesmæ apud Suar. disp. 50. sect. 6. affirmantis, ideo panem & vinum non annihilari, quia manent eorum accidentia. Quòd si contra ipsum instes, quia accidentia non spectant ad intrinsecam naturam substantiæ, quæ dicitur sola creari & annihilari: Respondet quòd neque substantia spectat ad intrinsecam naturam accidentium, & tamen desitio accidentium, manente substantia, non est annihilatio.

Refutatur. 199. Sed contrà, quia annihilatio est subtractio solius concursus creatiui: ergo sicut concursus cratiuus terminatur ad solam substantiam: ita ad desitionem eiusdem terminatur annihilatio; accidentia autem sicut non creantur, ita neque annihilantur, nam desitio respondet inceptioni. Confirmatur. Si eadem substantia reproduceretur ex nihilo sub ijsdem accidentibus, crearetur: ergo si desinat sub illis per solam subtractionem concursus, annihilatur: quia ita se habet terminus à *Quo* creationis, sicut terminus ad *Quem* annihilationis.

Ratio Suarez. 200. QVARTA est Suar. disp. 50. sect. 7. asserentis ideo substantiam panis & vini non annihilari, quia non desinit per meram subtractionem concursus, sed vi actionis positiuæ separantis & cõseruantis accidentia extra subiectum; & quia omnis actio necessariò terminatur ad aliquod positiuum, vel per modum termini, quem attingit, vel per modum subiecti, in quo recipitur; nulla autem actio potest destruere aut terminum, quem attingit, aut subiectum, in quo recipitur, nequit vi talis actionis destrui totum, quod supponitur, sed pars tantùm, nempe substantia, vt pars est compositi ex substantia & accidentibus, manentibus accidentibus, vt subiecto talis actionis. Annihilatio verò, quia est pura suspensio concursus, totam rem destruit.

Retũditur. 201. Sed contrà. Nam esto desitio substantiæ ex vi actionis positiuæ separantis & conseruantis accidentia extra subiectum, non sit annihilatio, quia non est per puram subtractionem concursus, sed per incompossibilitatem termini ad *Quem*; falsum tamen est, de facto substantiam panis & vini formaliter desinere vi actionis separantis & conseruantis accidentia extra subiectum, sed potiùs vi corporis Christi se ipso sustentantis accidentia: Tum quia alioqui non saluaretur transsubstantiatio, quæ formaliter est conuersio substantiæ in substantiam: Si autem substantia panis desineret vi modi: quo accidentia separantur & conseruantur extra proprium subiectum, non esset formalis conuersio in substantiam, sed in modum, quo accidentia panis conseruantur extra subiectum, qui cùm sit accidens, erit potiùs transaccidentatio, quàm transsubstantiatio. Minor constat, quia conuersio dicitur substantialis, vel accidentalis potissimú ex termino formali ad *Quem*, vi cuius desinit terminus formalis à *Quo*: igitur si substantia panis desinit formaliter vi modi, quo accidentia separantur, non erit transsubstantiatio, sed transaccidentatio. Tum quia ille est terminus formalis, quem per se verba significant: verba autem per se non significant modum, quo accidentia panis & vini à proprio subiecto separantur, sed corpus & sanguinem Christi sub accidentibus contentum.

Mayronus. Gabr. Vasquez. Coninck. 202. QVINTA ratio est Mayro. Gabr. in 4. dist. 11. quæst. 1. a. 3. dubitat. 2. Vasq. disp. 183. cap. 3. Coninck q. 75. a. 4. dub. 4. n. 145. affirmantium, ideo substantiam panis & vini non annihilari, quia eius desitio ex intentione Dei ordinatur ad terminum positiuum, nempe ad corpus & sanguinem Christi. In eandem inclinat Scotus loco citato §. *Ad quæstionem*, & Ferrar. Fundamentum est, quia mutatio specificatur à termino vltimato ad *Quem*, qui in hac mutatione non est non esse panis, sed esse corporis, ad quod non esse panis ordinatur vt dispositio ex intentione Dei.

Scotus. Ferrar.

Soluitur. 203. Sed contrà, nam sola extrinseca voluntas Dei non variat intrinsecè ac physicè rem: ergo si reipsa hæc mutatio est physica annihilatio, non variabitur ex sola voluntate Dei extrinseca, illam ordinantis ad terminum positiuum, nisi ad summum variabitur moraliter penes extrinsecam voluntatem Dei, contra ea, quæ sect. 3. docuimus.

Vera Ratio, cur panis desitio non sit annihilatio. 204. SEXTA igitur & vera ratio, cui panis & vini desitio in hac sacra conuersione non sit annihilatio, est, quia illa essentialiter connotat corpus & sanguinem Christi vt terminum ad *Quem*, vi cuius introductionis sub speciebus sacris substantia ipsa panis & vini desinit per physicam incompossibilitatem cum illo. Fundamentum est: quia natura mutationis non solùm attendi debet penes terminum ad *Quem*, sed penes modum, quo ad illum

tendit:

tendit : vnde productio formæ in ſubiecto, abſque alterius formæ incompoſſibilis deſtructione, dicitur generatio: productio verò formæ in ſubiecto cum deſtructione alterius formæ incompoſſibilis, dicitur conuerſio: Cùm igitur in hac ſacra mutatione panis & vinum non deſinant ex mera ſuſpenſione concurſus creatiui, ſed ex repugnantia & incompoſſibilitate corporis & ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus ſacris, ad quorum poſitionem Deus lege connaturalitatis tenetur ſubſtantiam panis & vini non conſeruare, non erit talis deſitio, annihilatio: quia cùm annihilatio ſit oppoſita creationi, ſicut creatio fit ex puro nihilo, ita annihilatio tendit ad purum nihilum: non poteſt autem illa mutatio tendere ad purum nihilum, quæ ex natura ſua connexionem habet cum poſitiuo termino ad *Quem* : quia tunc vi talis connexionis, præter deſtructionem rei, quæ corrumpitur, eſſentialiter connotatur principalis terminus ad *Quem*, vi cuius ille corrumpitur : talis eſt deſitio panis & vini in hac ſacramentali mutatione, quæ eam habet cum exiſtentia corporis & ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus ſacris connexionem, vt vi modi, quo fit, eſſentialiter connotet illam vt terminum ad *Quem* naturaliter incompoſſibilem, ac proinde illa non eſt mera ſuſpenſio creatiui influxus, ſed deſitio ſubſtantiæ ex lege connaturalitatis, ob incompoſſibilitatem corporis & ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus conſtituti.

205. Confirmatur, quia quando panis deſinit vi ſolius ſuſpenſionis concurſus, ipſum non eſſe panis eſt adæquatus terminus ad *Quem* talis mutationis; quando verò deſinit vi poſitionis corporis, idem non eſſe panis eſt inadæquatus & minùs principalis terminus mutationis, quia tunc vi phyſicæ incompoſſibilitatis panis cũ corpore Chriſti ipſum non eſſe panis facit vnum adæquatum terminum ad *Quem* cum ipſo corpore incompoſſibiliter ſuccedente.

S. *Thomas.* *Aureolus.* 206. Hanc rationem aſſignat S. Doctor citato loco in 4. & Aureol. propoſit. 5. *Annihilatio*, inquit, *non eſt mutatio, quæ ſit ſequela alterius mutationis, ſed eſt præcisè ſola ſubtractio manutenentiæ Dei*: atqui deſitio panis eſt ſequela alterius mutationis, nempe poſitionis corporis Chriſti : ergo non eſt propriè annihilatio.

207. Ex his deducitur, deſitionem panis eſſe effectum ſecundarium actionis, qua corpus Chriſti conſtituitur ſub ſpeciebus, non quidem formalem, ſed cauſalem, eo modo, quo generatio dicitur cauſa corruptionis. Ratio eſt, quia panis deſinit per incompoſſibilitatem corporis Chriſti: ergo corpus Chriſti eſt cauſa, cur deſinat panis.

208. Ad primum argumẽtum 1. ſententiæ nego conſequentiam : Nam vt res annihiletur, non ſat eſt, vt nihil ſui in ſe, vel in alio maneat, ſed etiam vt nihil ei incompoſſibiliter ſuccedat. Eſt igitur annihilatio mutatio, qua res non ſolùm abit in nihilum, ſed qua non deſinit in aliquid ſibi incompoſſibile poſitiuè. Vnde quamuis dici poſſit, panem abire in nihilum panis haud tamen dici poterit abire in nihilum ſimpliciter: quod ſufficit ad tollendam propriam annihilationem.

209. Ad ſecundum, concedo, nihil plus ſubſtantiæ manere de hoſtia conſecrata, ac de annihilata; nego tamen, ſi vna dicitur annihilata, dici & aliam : quia vna deſinit in nihilum ſui per puram ſubtractionem concurſus, ac proinde in nihilum ſimpliciter; alia in terminum poſitiuum per phyſicam incompoſſibilitatem; ac proinde non in nihilum ſimpliciter.

210. Ad tertium, nego conſequentiam : nam per actionem purè creatiuam ſubſtantia panis ex nihilo rediret ſub ijſdem accidentibus, per actionem verò conuerſiuam non deſineret in purum nihilum, ſed in corpus Chriſti. Et ratio à priori eſt, quia actio, qua reproduceretur ſubſtantia panis, eſſet independens ab actione, qua eadem ſubſtantia vniretur accidentibus, quia eſſet prior, vtpote terminata ad eſſe ipſius. Contrà verò mutatio, qua panis ſubſtantia deſinit ſub accidentibus, eſt dependẽs ab actione, qua corpus Chriſti vnitur ſub ijſdem accidentibus; nam ex vnione corporis Chriſti cum accidentibus deſinit ſubſtantia panis. Vnde non eſt idem terminus ad *Quem* deſitionis, & à *Quo* reproductionis : quoniam illa reproduceretur ex nihilo ſubiecti, & poſitiui termini à *Quo*; cùm tamen eadem non deſinat in nihilum ſimpliciter, ſed in terminum poſitiuum ad *Quem*; quare non eodem modo ſe habet præexiſtentia corporis Chriſti ad reproductionem panis, & ad deſitionem eiuſdem : quia ad illam ſe haberet merè concomitanter, quia non concurreret vt terminus à *Quo*, vel vt cauſa talis reproductionis; ad hanc verò ſe habet vt terminus ad *Quem*, & cauſa illius, quia verè deſitio cauſatur ex corpore Chriſti per ſe ipſum ſuſtentante accidentia panis.

211. Ad quartum Reſp. dupliciter poſſe materiam ſimul cum forma deſinere, vel per puram ſubtractionem concurſus, & ſic annihilaretur; vel per incompoſſibilitatem cum alia re ſub aliquo communi termino, & ſic conuerteretur, vti nunc conuertitur in corpus Chriſti.

212. Ad quintum, nego Antecedens: quoniam annihilationi non ſolùm ſtat ſub obiectum, ſed etiamt erminus poſitiuus, in quem res corrupta deſinit. Ad probationem, nego paritatem : nam ideo anima rationalis non incipit, niſi per creationem, quia non incipit vt terminus incompoſſibilis: quia licet vt vnibilis, ſit incompoſſibilis cum forma embrionis, ac proinde vt ſic ſit terminus conuerſionis; non tamen

vt creabilis quia vt ſic non opponitur illi, nam vt ſic fit independenter ab illo. Cæterùm quia non ſolùm poteſt deſinere per ſuſpenſionem concurſus, ſed etiam per incompoſſibilitatem termini ad *Quem*, non ſolùm poteſt annihilari, ſed etiam conuerti.

213. Ad ſextum, duplex eſt terminus per ſe mutationis, alter intrinſecus & formalis, ad quem mutatio formaliter terminatur, vt eſſe rei eſt terminus intrinſecus & formalis actionis, per quã res incipit eſſe; ſicut non eſſe rei eſt terminus intrinſecus, & formalis, in quem res formaliter deſinit: Alter cauſalis, à quo res, quæ incipit, vel deſinit, aliquo modo cauſatur, vt corruptio vnius cauſatur ex generatione alterius, ac proinde terminatur ad illam non formaliter, ſed cauſaliter: vterque autem eſt terminus per ſe mutationis, quia vterque per ſe, & non tantùm per accidens eſt illi connexus, licet prior formaliter, poſterior cauſaliter. Quare neganda eſt minor. Ad cuius probationem, nego, corpus Chriſti in hac mutatione non concurrere eſſentialiter cauſaliter, licet non eſſentialiter formaliter. Nec obſtat, quòd corpus Chriſti ſolùm connotetur, non autem ſpecificet deſitionem panis; nam cùm hæc connotatio fundetur in reali & phyſica incompoſſibilitate, illam à parte rei diſtinguit ab annihilatione.

214. Dices. Nil plus habet deſitio panis, ex eo quod de facto illi ſuccedat corpus Chriſti, atque haberet, ſi illi Chriſti corpus non ſuccederet: ergo per hoc, quòd illi Chriſti corpus ſuccedat, non mutatur: ſed ſi illi Chriſti corpus non ſuccederet eſſet annihilatio: ergo etiam nunc erit annihilatio.

215. Reſp. Concedo, Nihil nunc habere plus formaliter, habere autem plus connotatiuè: quia nunc connotat corpus Chriſti vt cauſam ſui, quod non connotaret tunc: ratione cuius connotationis non dicitur nunc annihilatio. Et quamuis hæc connotatio non mutet intrinſecè deſitionem panis, cùm hæc connotatio non ſit intrinſecus aliquis reſpectus, vel modus realis; variat tamen ipſum formale ſignificatum intrinſecum conuerſionis, quod eſt totum aggregatum ex deſitione panis & ſucceſſione corporis Chriſti: quod ſatis eſt ad variandam denominationem mutationis: nam annihilatio nullum connotat terminum ad *Quem* poſitiuum, à quo cauſetur, cùm tamen deſitio panis, prout de facto fit & ſignificatur, connotet corpus Chriſti vt phyſicam cauſam ſui, in quo ſenſu ſuprà diximus, deſitionem panis, prout de facto fit non eſſe phyſicam annihilationem, quia connotat corpus Chriſti vt phyſicam cauſam ſui.

Regulæ ad dignoſcendas propoſitiones, quæ de hoc Sacramento fieri ſolent.

216. Prima regula eſt, quæ ſimul cùm duabus ſequentibus colligitur ex S. Tho. 3. p. quæſt. 75. articulo 8. Syluio ibid. omnes propoſitiones, quæ ſignificant tranſitum panis in corpus, & vini in ſanguinem Chriſti, admittendæ ſunt vt propriæ: vt ex pane fit corpus: ex vino fit ſanguis: nam particula *Ex* ſucceſſionem termini à *Quo*, in *Quem* importat, vt ex nihilo fit Ens: ex priuatione fit forma. *Prima Regula.* *S. Thomas.* *Syluius.*

217. Secunda. Propoſitiones, quę important ſubiectum vtrique termino commune, in rigore ſunt falſæ, quia nullum manet hîc ſubiectum vtrique termino commune: de pane fit corpus: vinum fit ſanguis: nam particula *De*, vt rectè S. Thom. conſubſtantialitatem aliquam importat. Vnde ea vtimur in diuinis proceſſionibus, ad exprimendam conſubſtantialitatem perſonæ procedentis cum producente, vt Filius eſt, ſiue producitur de ſubſtantia Patris. Poſterior verò propoſitio importat ſubiectum vtrique termino commune; vnde ſolùm verificatur de conuerſione formali, in qua manet idem ſubiectum, vt album fit nigrum, aër fit ignis. Quod ſi quando illæ reperiantur apud PP. explicandæ ſunt tranſitiuè, vt idem ſignificent, quod ex pane fit corpus, panis conuertitur in corpus. *S. Thomas.*

218. Tertia. Propoſitiones, in quibus corpus & ſanguis prædicantur de pane & vino, qualis eſt illa, quæ habetur cap. *Ego Berengarius*, de conſecrat. diſt. 2. Panis & vinum poſt conſecrationem ſunt verum corpus & ſanguis Chriſti, intelligendæ ſunt non de eadem re determinata, ſed de eadem vagè contenta ſub ijſdem ſpeciebus, vt ſenſus ſit, quod erat panis, nunc eſt corpus, ita vt relatiuum *Quod* non ſupponat pro eadem re in vtraque parte propoſitionis, ſed in vna pro pane, in alia pro corpore Chriſti: quæ, quia ambo conueniunt ſub ratione contenti, poſſunt aliquo modo huiuſmodi propoſitiones verificari.

SECTIO VIII.

An quælibet creatura conuerti poſſit in aliam?

Negant Durand. Aureolus. Vaſquez. Fund. Durandi.

219. PRIMA ſententia eſt Durandi in 4. diſt. 11. quæſt. 2. Aureol. quæſt. 4. art. 2. Vaſquez diſputatione 184. cap. 2. negantium. Fundamentum Durandi eſt. Nequeunt mutuò conuerti, niſi quæ communicant in materia: non omnia autem entia creata communicant in materia: ergo non quodlibet conuerti poteſt in quodlibet. Maior probatur, quia in conuerſione debet conuerſum aliquo modo manere in conuertente, alioqui non conuerteretur, ſed annihilaretur: nō poteſt autem manere actu, alioqui non conuerteretur; ergo potentia, non actiua Dei, alioqui non differret ab annihilatione, quippe cùm annihilata maneant in potentia actiua Dei; ergo in potentia paſſiua; hæc autem eſt materia: ergo nequeunt mutuò conuerti, niſi quæ communicant in materia. Ex quo infert, neque corpus conuerti poſſe in ſpiritum; quia in nulla materia communicant; neque corpus cæleſte in ſublunare, quia conſtat ex diuerſa materia; nec vnum ſpiritum in alium, quia ſpiritus nec fieri poteſt niſi per creationem, nec deſinere niſi per annihilationem.

Fund. Vaſquez.

220. Fundamentum Vaſquez eſt. Non poteſt vna ſubſtantia in aliam conuerti, niſi habeat accidentia intrinſeca ſibi inhærentia, & ſubiecta ſenſui, ſub quibus remanentibus illa demonſtrari poſſit per pronomen *Hoc* vel *Illud*. Non omnis autem ſubſtantia creata habet huiuſmodi accidentia, vt conſtat de ſpirituali. Maiorem probat, quia in quauis conuerſione ſubſtantia, in quam fit conuerſio, debet opponi ſubſtantiæ, quæ conuertitur, nam illa debet eſſet cauſa deſitionis huius: inter nullas autem ſubſtantias talis oppoſitio eſſe poteſt, cùm nulla ſubſtantia neque ex natura ſua opponatur alteri ſubſtantiæ, neque ex voluntate Dei, quia hæc facere non poteſt, vt quæ ex ſe oppoſita non ſunt, oppoſita fiant: ergo ex ſola veritate verborum conſtituenda eſt, cùm alia excogitari non poſſit: ex ſola autem veritate verborum talis oppoſitio eſſe nequit, niſi vtamur pronominibus *Hic* & *Hoc*: atqui hæc verè ennuntiari non poſſunt, niſi ſubſtantia conuertenda habeat accidentia intrinſeca & ſubiecta ſenſui, cùm talis demonſtratio fieri debeat ad ſenſum.

221. Quòd autem nullus alius ſuperſit modus, probat, quia omnis alius reducitur ad extrinſecam voluntatem Dei, quæ non ſufficit, niſi vtatur aliquo inſtrumento, ex cuius operandi modo, inceptio vnius ſit cauſa deſitionis alterius, & ita inter ſubſtantias ſit oppoſitio ratione inſtrumenti: nullo autē inſtrumento alio ad hoc Deus vti poteſt, quàm verbis demonſtratiuis ad ſenſum: ergo.

222. Ex quibus infert, non ſolùm corpus in corpus, ſed etiam in ſpiritum conuerti poſſe, quia non ſolùm corpus, ſed etiam ſpiritus ſub accidentibus corporis demonſtrari poteſt: contrà verò ſub accidentibus ſpiritus, nec corpus, nec alium ſpiritum, per pronomen ad ſenſum demonſtrari poſſe.

Scotus. Rubio. Mayronus. Argentin. Marſilius. Maior. Caietanus. Nugnez. Soto. Bellarm. Suarez.

223. SECVNDA ſententia eſt Scoti in 4. diſt. 11. quæſt. 2. & quodlib. 10. art. 1. Rubio. in 4. diſt. 11. quæſt 1. §. *Quantum ad* 2. Mayro. q. 16. Argent. q. 1. art. 1. Marſil. q. 8. art. 1. dub. 1. Maioris q. 1. Caiet. 3. p. q. 75. art. 4. in reſponſione ad 3. Nugnez diſſi. 3. Soti diſt. 9. q. 2. art. 4. in fine, Bellarm. lib. 3. de Eucha cap. 13. ad 3. argumentum Durand. Suarez diſp. 50. ſect. 10. affirmantium. Pro cuius controuerſiæ definitione,

Quæ Entia ens conuerti poteſt in aliud, ſi quid cōmune, ſub quo fiat conuerſio intrinſecè componat rem cōuerſam.

224. DICO. Quodlibet Ens creatum conſtans ex materia & forma, vel ex ſubiecto & accidente realiter diſtincto, & ſeparabili, conuerti poteſt in quodlibet aliud ens creatum realiter diſtinctum, & aliquo modo oppoſitum. Fundamentum eſt: quoniam, vt vnum conuerti poſſit in aliud debet vnum poſſe deſinere ex vi alterius, alioqui non eſſet conuerſio, ſed annihilatio vnius, & productio alterius. Vt autem vnum deſinere poſſit ex vi alterius, debet habere terminum communem, ſub quo aliud ſuccedendo, ipſum incompoſſibiliter deſinat. Ergo vt vnum conuertatur in aliud, debet conſtare ex ſubiecto, vel accidente ſeparabili, ſub quo poſſit id, in quod conuertitur, ſuccedere, & ſuccedendo ipſum per incompoſſibilitatem expellere.

S Thomas.

225. DIXI, *conſtans ex materia & forma, vel ſubiecto & accidente*: quia vt ſub illo tertio fiat conuerſio, debet illud tertium intrinſecè componere rem conuertendam: quoniam, vt res dicatur conuerti in aliam, debet in illa aliquo modo remanere, vt recè S. Thom. 4. contra gentes cap. 63. remanet autem in illa, vel ſecundùm ſubiectum ſubſtantiale, vt in conuerſione formali; vel ſecundùm terminum accidentalem, vt in tranſſubſtantiatione. Quo fit, vt nec ſubſtantia ſuccedens alteri in loco, tempore, veſte, corpore aſſumpto, dicatur in eam conuerti, quia hæc omnia ſunt extrinſeca ſubſtantiæ conuerſæ, proinde non poteſt ratione horum ſubſtantia conuerſa dici aliquo modo remanere in ea, in quam eſt conuerſa; nec forma ſeparata conuerti in aliam, vt albedo in nigredinem; aut vna ſubſtantia integra cum omnibus ſuis accidentibus in aliam commutari, quia in tali mutatione nullus maneret terminus communis, ſub quo fieret conuerſio: nam ſubſiſtentia creata, ſub qua tanquam ſub communi termino dici poſſet fieri conuerſio, modaliter tantùm

diſtinguitur

diſtinguitur à natura, vt ſuppono ex præcedente tomo diſp. 1. ſect. 2.

226. DIXI, *realiter diſtincto*; quia ſi ſit tantùm modaliter, non poteſt ſub illo fieri conuerſio: quia cùm nequeat modus ſeparari à proprio ſubiecto, non poteſt illi ſeparato à proprio aliud ſubiectum ſuccedere: vnde nequit vnum ſuppoſitum creatum in aliud creatum conuerti.

227. DIXI, *& ſeparabili*: nam etiamſi illud diſtinguatur vt entitas ab entitate, ſi tamen à proprio ſubiecto non eſt ſeparabile, nequit ſub illo fieri conuerſio, quia nequit illi ſeparato à proprio aliud ſubiectum ſuccedere: tales ſunt in probabili ſententia actus vitales, qui quamuis ſint entitates à proprijs potentijs diſtinctæ, ab ijs tamen ſeparari nequeunt, & in diſtincto ſubiecto conſeruari.

228. DIXI, *in quodlibet aliud ens creatum realiter diſtinctum*: quia non minùs implicat, vt modus ſeparatus à proprio ſubiecto ſuccedat alteri vt ſubiectum, quàm vt ei ſeparatio à proprio ſuccedat alterum ſubiectum.

229. DIXI, *aliquo modo oppoſitum*: alioqui non ſaluaretur phyſica incompoſſibilitas inter terminum reredentem & accedentem: vnde ſi Deus ad productionem ſcientiæ infuſæ, deſtrueret acquiſitam, illa non propriè ex acquiſita conuerteretur in infuſam, quia tales ſcientiæ naturaliter non ſe expellunt ex eodem ſubiecto. Ob eandem rationem nec poteſt idem conuerti in ſe ipſum.

230. Ex his collige, inter quæ fierit poſſit conuerſio. 1. Inter duas formas tam accidentales, quàm ſubſtantiales; tam materiales, quàm ſpirituales; tam naturales, quàm ſupernaturales, quia inter eas poteſt eſſe formalis repugnantia in ordine ad tertium.

231. Secundò. Inter vnam materiam & aliam ſub vna forma ſubſtantiali, vel accidentali.

232. Tertiò. Inter vnam ſubſtantiam materialem totalem, & aliam ſub ijſdem accidentibus, vt de facto fit in Auguſtiſſimo Sacramento altaris.

233. Quartò. Inter duas ſubſtantias ſpirituales poſito quòd in illis ſint aliqua accidentia realiter diſtincta, & ſeparabilia, vt probabilior opinio docet, quam nos ſecuti ſumus tomo 2. diſput. 7. ſectio. 2. & diſput. 8. ſect. 2.

234. Quintò. Inter ſubſtantiam materialem & ſpiritualem, & vice verſa: cùm non repugnet vel ſpiritum ſubſtare accidentibus materialibus, vt de facto corpus Chriſti, ad inſtar ſpiritus indiuiſibiliter ſubſtat accidentibus materialibus panis; vel corpus eſſe receptiuum accidentis ſpiritualis.

235. Sextò. Inter vnum accidens & aliud ſub vno communi termino, vt quantitas vnius hoſtiæ conſecratæ in aliam, in qua manerent albedo & reliqua accidentia quantitatis conuerſæ ſub quantitate hoſtiæ, in quam facta foret conuerſio.

236. Septimò. Conuerti poteſt ſubſtantia in accidens, vt ſi quantitas hoſtiæ conſecratæ ſuccederet accidentibus lapidis tunc ſubſtantia lapidis conuerteretur in quantitatem hoſtiæ conſecratæ.

237. Octauò. Accidens in ſubſtantiam, vt ſi ſubſtantia lapidis adæquatè ſuſtentaret accidentia hoſtiæ conſecratæ, non ſuſtentando quantitatem: nam tunc quantitas conſecrata conuerteretur in ſubſtantiam lapidis, quia deſineret in lapidem ex vi ſubſtantiæ ipſius lapidis ſuccedentis in munus ſuſtentandi accidentia quantitatis conſecratæ. Nam quantitas, hoc ipſo quòd non ſuſtentaret accidentia panis, deſineret eſſe, non minùs, quàm deſinit eſſe panis, ceſſando à ſuſtentatione ſuorum accidentium.

238. Nonò. Vnum in multa, & multa in vnum: velut ſi plura ſubiecta ſuccedant accidentibus vnius ſubſtantiæ, aut vnum ſubiectum accidentibus plurium ſubſtantiarum. In priori vna ſubſtantia conuerteretur in plures, in poſteriori plures in vnam.

239. Decimò. Non poteſt vna res conuerti in aliam loco diſtantem, niſi res, in quam conuertitur, vi conuerſionis fiat præſens loco rei conuerſæ, contra Scotum q. 2. §. *Ad argumenta* ad 2. Fundamentum eſt, quia ad conuerſionem requiritur vt res, in quam fit conuerſio, intimè vniatur cum ſubiecto, aut termino rei conuerſæ: non poteſt autem eſſe vnio inter res loco diſtantes: ergo. Maior probatur, quia in phyſica conuerſione res conuertenda debet formaliter expelli à re, in quam fit conuerſio: non poteſt autem vna res formaliter expelli ab alia loco diſtante, quia formalis & phyſica expulſio, de qua nunc tantùm agimus, fieri debet per proprias entitates in ordine ad aliquod tertium, à quo per incompoſſibilitatem ſe expellant.

Terminus ad quem conuerſionis debet fieri, præſens cõmuni termino ſub quo fit conuerſio, vi ipſius conuerſionis. Scotus.

240. Ad fundamentum Durand. Nego maiorem. Ad probationem, dico, ſat eſſe, quòd res conuerſa maneat in re, in quam conuertitur, per ſua accidentia.

Ad funda. Durand.

241. Ad fundamentum Vaſquez. Nego maiorem. Ad probationem, concedo, in omni conuerſione ſubſtantiali debere ſubſtantiam, in quam fit conuerſio, opponi ſubſtantiæ, quæ conuertitur; nego autem, hanc oppoſitionem formaliter exerceri per ſolam veritatem verborum, ſed etiam per actionem phyſicè expulſiuam ſubſtantiæ panis, quam actionem, aut ſe ſolo Deus cauſare poſſet, aut medio aliquo alio inſtrumento, quo fit, vt ne cauſaliter quidem, hæc oppoſitio pendeat à verbis ad ſenſum demonſtratiuis, tanquam ab vnico medio.

Ad funda. Vaſquez.

SECTIO IX.

An creatura conuerti poſsit in Deum, vel Deus in creaturam?

242. COMMVNIS ſententia Scholaſticorum negat. Fundamentum eſt: quia vtraque dicit mutationem repugnantem Deo actui puro.

Poſſe naturam cõuerti in Deum.

243. DICO 1. Non repugnat, creaturam conuerti in Deum. Fundamentum eſt, quia poteſt Deus ſuccedere creaturæ in munus ſubſtantiale, abſque mutatione ſui: ergo poteſt creatura conuerti in Deum. Antecedens probatur: quia poteſt Deus ſuccedere in munus ſubſtantiale ſuppoſitandi naturam humanam ex vi conuerſionis ſuppoſiti creati; poſſet enim ſuppoſitum creatum conuerti in increatum, media vnione hypoſtatica ſubiectata in natura creata, & terminata ad ſuppoſitum increatum, in quo caſu ſuppoſitum creatum conuerteretur in increatum.

Suarez.

244. Reſp. Suarez in eo caſu conuerſionem fieri in vnionem naturę creatę, non in perſonam increatam, nam ea tantùm eſſet formalis terminus conuerſionis.

Reijcitur.

245. Sed contrà: Nam quando compoſitum conuertitur in aliud compoſitum, conuerſio non tantùm fit in vnionem, ſed etiam in ipſam formam & vltimatum compoſitum, quod in quauis conuerſione principaliter attenditur: vnde in hac ſacramentali conuerſione, terminus non eſt vnio ſpecierum cum corpore, ſed corpus vnitum ſpeciebus: igitur ſi ſuppoſitum creatum conuertatur in increatum, conuerſio non ſolùm fieret in vnionem naturæ creatæ cum perſona increata, ſed etiam in ipſam perſonam increatam, cum qua vltimatè fieret vnum per ſe. Neque ad hoc eſt neceſſarium, vt terminus ad *Quem* conuerſionis mutetur: quia hoc non importat formaliter conuerſio, quæ ſolùm dicit expulſionem rei conuertendæ, per ſucceſſionem rei conuertentis: expelleretur autem ſubſiſtentia creata per vnionem ſubſiſtentiæ increatæ cum natura creata.

Contra Vaſquez.

246. Confirmatur contra Vaſquez, nam per ipſum non repugnat, creaturam conuerti in Deum, vt in terminum partialem & in-adæquatum, vt ſi verba expreſsè ſignificarent Deitatem tali pacto: *Hoc eſt corpus meum deificatum*, panis conuerteretur in Deum tanquam in terminum partialem & inadæquatum: ergo nec repugnat, conuerti in Deum, vt in terminum totalem & adæquatum; nam ſi quæ eſſet repugnantia, eſſet aliqua mutatio, quæ neceſſariò ponenda foret in termino conuerſionis: ſed hæc non neceſſariò ponenda eſt in termino partiali & inadæquato: ergo nec in termino totali & adæquato.

Aureolus.

247. Docuit hanc ſententiam Aureolus in 4. diſt. 11. quæſt. 4. art. 2. vbi præmiſſo fundamento eorum, qui negant, creaturam conuerti poſſe in Deum, eò quòd poneret mutationẽ in Deo, ita ſcribit: *Sed non video, quòd ratio iſta multùm concludat de Deitate, non enim oportet, quòd terminus tranſſubſtantiationis capiat eſſe nouum, vel quòd mutetur, vel etiã quòd capiat de nouo reſpectum præſentiæ vi ipſius tranſſubſtantiationis.* Propterea Caieta licet q. 75. art. 4. in reſp. ad 3. hoc neget, tamen in eadem 3. p. quæſt. 2. art. 1. §. *Circa illam literæ rationem* gloſſans rationem S. Thom. quòd non poſſit aliquid conuerti in naturam diuinam, cùm ſit ingenerabilis: *Aduerto*, inquit, *quòd dupliciter poteſt intelligi aliquid conuerti in aliud. Primò, per tranſſubſtantiationem, ſicut panis in ſacramento altaris conuertitur in corpus Chriſti: Secundò, per tranſmutationem ſicut alimentum conuertitur in corpus animalis, quod nutritur. Non eſt in præſenti ratione ſermo de conuerſione primo modo, quoniam non valet ratio: quia ex hoc quòd aliquid ſit ingenerabile, non ſequitur, quòd non poſſit diuina virtute tranſſubſtantiari in ipſum: quin potiùs de facto in corpus Chriſti glorioſum, quod eſt incorruptibile & ingenerabile, conuertitur panis in Euchariſtia: ſed eſt ſermo de conuerſione ſecundo modo*: de qua explicari poteſt hic, dum negat, creaturam conuerti poſſe in Deum ne ſibi contradicat, & aliqui Scholaſtici, dum hęc negare videntur.

Caietanus.

S. Thomas.

248. DICES. In conuerſione terminus ad *Quem* ſuccedit termino à *Quo*: implicat autem, Deum ſuccedere vlli creaturæ, cùm ſit intimè præſens omnibus.

249. Reſp. Nego minorem de ſucceſſione ſine mutatione ſuccedentis, quo pacto ſuccederet Deus loco ſuppoſiti creati. Ad probationem dico, Deum non ſuccedere ſuppoſito creato ſecundùm præſentiam localem, ſecundùm quam eſt intimè præſens omnibus, ſed ſecundùm ſpecialem terminationem naturæ ad ſe, per ſolam mutationem creaturæ.

Implicat Deum conuerti in creaturam.

250. DICO 2. Implicat, Deum conuerti in creaturam. Fundamentum eſt: quia quod conuertitur debet vel omnino deſinere, vel ſaltem ceſſare ab aliquo munere ſubſtantiali in re ſibi propria: vtrumque autem repugnat Deo, vt patet, ergo. Dixi, *In re ſibi propria*: quia non ſufficit ad conuerſionem, deſinere ab aliquo munere ſubſtantiali in re aliena: vnde non diceretur Deus conuerti in creaturam, ſi deſineret ſuppoſitare naturam humanam ex vi perſonalitatis creatæ in ea productæ: quia natura humana non eſt Deo propria, ſed aliena: ſicut non diceretur vnus Angelus conuerti in alium, ſi corpus aſſumptum ab vno, aſſumeretur, & ſuſtentaretur ab alio. Cuius ratio à priori eſt, quia vt res conuertatur in aliam, debet ſecundùm aliquid ſui in ea manere; alioqui ſi non ſecundùm aliquid

Quod conuertitur deſinit à munere ſubſtantiali in re ſibi propriâ.

ſui,

sui, sed secundùm aliquid alienum in ea maneret, non tam ipsa, quàm illud aliud diceretur in eam conuerti: implicat autem, Deũ cessare à munere substãtiali in re sibi propria, in cuius vicem succedat substantia creata: ergo implicat, Deum in creaturam conuerti.

251. Confirmatur. Nam id, in quod fit conuersio, succedere debet in munus aliquod ipsius, quod conuertitur: implicat autem, creaturam succedere in munus aliquod proprium Dei in natura diuina: igitur implicat, Deum conuerti in creaturam.

DISPVTATIO XIX.

De præsentia Christi in Eucharistia.

EXPLICATA actione transsubstantiatiua, eiusque termino principali, qui est corpus & sanguis Christi, vt subsitant accidentibus panis & vini, explicanda sunt reliqua, quæ cum termino principali connectuntur; præcipua autem difficultas est de præsentia, qua Christi corpus, & cætera, quæ corpus comitantur, in hoc sacramento fiunt præsentia.

SECTIO I.

An præsentia corporis Christi in hoc sacramento per se colligatur ex conuersione panis?

Scotus. Caietanus. 1. PRIMA sententia est Scoti in 4. dist. 10. q. 1. §. *Contra*, Caieta. 3. p. q. 75. art. 1. §. *Ad euidentiam*, negantium. *Fundam. Scoti.* Fundamentum Scoti est, quia potuisset Deus conuertere panem in corpus Christi existens in cœlo: ergo ex conuersione panis in corpus Christi præcisè non colligitur ipsius præsentia sub speciebus panis. Confirmat. Nam potiùs conuersum trahitur in locum eius, in quod conuertitur, quàm contrà, vt constat de alimento, quod trahitur in locum aliti, in quod conuertitur potiùs, quàm trahat ad se alitum.

Fundam. Caietani. 2. Fundamentum Caiet. est, quia etsi conuersio sacramentalis, vt illatiua veritatis verborum, inferat præsentiam corporis Christi sub speciebus panis, non tamen illam infert, vt conuersio est simpliciter.

Verius affirmant Capreol. Ferrar. 3. SECVNDA sententia est Capreol. in 4. dist. 11. q. 1. ar. 3. ad 4. & 5. Scoti contra 3. concl. Ferrar. 4. contra gentes cap. 63. ad 6. Scoti, *Affirmatiua & sequenda.* Constat 1. ex Concilijs & PP. qui ex conuersione panis & vini colligunt præsentiam corporis & sanguinis Christi in hoc sacramento. Legatur Ambros. lib. 4. de sacram. S. Thom. 4. contra gentes cap. 63.

Ambrosius. S. Thomas. 4. Secundò probatur à priori. Conuersio fieri nequit, absque formali repugnantia & incompossibilitate extremorum sub vno termino, sub quo, dum vnum introducitur, alterum expellitur: ergo fieri nequit absque introductione eius, in quod fit conuersio, in locum & vicem eius, quod conuertitur. Rectè igitur ex conuersione panis in corpus Christi, colligitur præsentia eiusdem sub accidentibus panis, tanquam sub communi termino. Antecedens constat ex natura ipsa conuersionis, quam ex dictis disput. præcedentis suppono, fieri non posse per actionem tantùm actiuè sustentatiuam accidentium. Prior consequentia probatur, quia repugnat vnum physicè fieri incompossibile alteri, illudque per seipsum ab aliquo tertio expellere, absque reali præsentia sui sub tali tertio.

5. Cæterùm præsentia corporis & sanguinis Christi sub speciebus non solùm colligitur ex formali conuersione panis & vini in ipsum corpus, & sanguinem Christi, sed etiam ex actione substantialiter replicatiua: quia cùm actio substantialiter replicatiua sit ipsum fieri termini, implicat poni actionem substantialiter replicatiuam, & non poni terminum.

Ad Scoti. 6. Ad fundamentum Scoti, negatur consequentia: Nam etiam tunc ex conuersione panis in corpus Christi colligeretur præsentia eiusdem sub speciebus panis in cœlum translatis. Ad confirmationem, siue conuersum trahatur in locum eius, in quod conuertitur, siue contrà, semper verum est, ex conuersione vnius colligi præsentiam alterius sub vno communi termino, sub quo fit conuersio: vnde si panis translatus in cælum, conuerteretur in corpus Christi ibi existens, adhuc ex tali conuersione colligeretur præsentia corporis Christi peculiari modo existentis sub accidentibus panis, sub quibus fieret conuersio: sicut ex conuersione alimenti in alitum colligitur præsentia formę aliti in materia alimenti, sub qua fit conuersio.

Ad Caiet. 7. Ad fundamentum Caiet. nego assumptum: etenim vt conuersio est formaliter, & non tantùm vt conuersio est sacramentalis, infert præsentiam corporis Christi sub communi termino, sub quo fit, vt ex natura ipsa conuersionis suprà explicata constat.

SECTIO II.

An ex conuerſione panis colligatur indiuiſibilis præſentia corporis Chriſti?

8. QVoniam verò Chriſti corpus non ſolùm eſt præſens, ſed etiam indiuiſibiliter præſens ſub ſpeciebus, indagandum ſupereſt, an ſicut vi conuerſionis eſt ſub illis præſens, vi etiam eiuſdem ſit ſub illis indiuiſibiliter præſens. Ratio dubitandi eſt, quia corpus Chriſti ſuccedit ſpeciebus loco ſubſtantiæ panis: ergo ſicut tota natura panis erat ſub qualibet parte ſpecierum: ita totum corpus Chriſti vi conuerſionis ſuccedit in qualibet parte ſpecierum.

Vi conuerſionis non colligi indiuiſibilem præſentiam.

9. DICO 1. Vi ſolius conuerſionis non poteſt colligi hæc indiuiſibilis præſentia corporis Chriſti ſub ſpeciebus. Fundamentum eſt: quia neque hęc indiuiſibilis præſentia colligi poteſt vi conuerſionis vt ſic, cùm fieri potuerit conuerſio panis in corpus Chriſti diuiſibiliter ſuccedens ſub accidentibus; neque vi talis conuerſionis, nam vi talis conuerſionis non colligitur, niſi quod corpus Chriſti ſit ſub ſpeciebus. An autem ſub illis ſit indiuiſibiliter, neque ex conuerſione, neque ex Verbis ſacramentalibus arguitur: nam ſtante eadem veritate verborum, potuit Chriſti corpus conſtitui in hoc ſacramento præſentia diuiſibili & extenſa.

10. Vnde ad rationem dubitandi Reſp. falſum eſſe, totam naturam panis phyſicè & integraliter eſſe ſub quauis parte ſpecierum, ſed tantùm metaphyſicè & eſſentialiter: quia cùm natura panis ſit homogenea, tota eius eſſentia metaphyſicè ſaluatur in quauis minima parte panis. Ex hoc autem non ſequitur, quòd corpus Chriſti illi ſuccedens, ſuccedere debeat indiuiſibiliter phyſicè & integraliter totum ſub quauis parte ſpecierum, ſed potiùs diuiſibiliter, ſicut ſub illis erat propria ſubſtantia panis.

Hæc deducitur ex connaturaliori modo exiſtendi, Concilium Tridentin.

11. DICO 2. Hæc indiuiſibilis præſentia corporis & ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini, quam Trident. ſeſſ. 13. cap. & cano. 3. definit, deducitur ex connaturaliori, & decentiori modo exiſtendi ipſius ſub ſpeciebus: nam poſito Myſterio, connaturalior, ac decentior modus eſt, vt indiuiſibiliter & inextensè exiſtat in ordine ad ſpecies: connaturalior autem decentiorque modus in eo conſiſtit: quoniam ſi corpus Chriſti exiſteret in hoc ſacramento diuiſibiliter in ordine ad ſpecies, vel hoc eſſet per penetrationem ipſius quantitatis cum quantitate panis, vel per condenſationem partium, qua corpus redigeretur ad extenſionem commenſuratam extenſioni ſpecierum, vel per præſentiam diuiſibilem extenderetur extra quantitatem ſpecierum in ambiente contiguo. Non primum; ſic enim deberet retinere ſuam actualem extenſionem localem ſeptipalmarem: atqui per eam neceſſariò occuparet ſpatium ſeptipalmare, quia hæc cùm ſit actualis extenſio ad locum, implicat eſſe & adæquatum ſpatium non occupare: nam licet intra idem ſpatium admittere poſſit aliud corpus extenſum, repugnat tamen, eſſe talem extenſionem in ſubiecto, & actu totum ſpatium non occupare; non ſecus ac repugnat eſſe figuram, & adæquatè non figurare; vel vbi, & adæquatè non vbicare, quia modus totus, quantus quantus eſt, actualis eſt, & eſſentialiter modificans ſubiectum, in quo eſt. Maior probatur: Nam in hoc formaliter conſiſtit penetratio, vt retenta propria extenſione locali, duo corpora ſimul admittantur in eodem ſpatio; alioqui ſi ab alterutro auferatur propria extenſio, non erit ampliùs penetratio: quia tunc naturaliter poſſent eſſe ſimul, omnis quippe penetratio formaliter prouenit ab extenſione locali; quo fieret, vt vel hoc ſacramentum confici non poſſet, niſi in hoſtia ſeptipalmari, vel vltra circumferentiam hoſtiæ corpus extenderetur ad ſpatium contiguum.

12. Non ſecundum: alioqui Chriſtus in hoc ſacramẽto exiſtens careret debita diſpoſitione membrorum, debitaque forma ac pulchritudine, ex certa collocatione partium & organorum conſurgente: cùm enim per condenſationem deberet Chriſti corpus ad minorem locum commenſurari, quàm ipſum ex ſe aptum ſit occupare, neceſſariò fieret, vt omnes corporis partes cum magna confuſione & indecentia intra ſe complicarentur, vt poſſent minori ſpatio adaptari.

13. Non tertium: nam & per ſe apparet abſurdum, & ſaltem quando manducaretur, deberet condenſari aut penetrari cum hoſtia, vel cum palato manducantis, vt poſſet totum deglutiri; & verba ipſa non verificarentur, quæ tantùm ſignificant corpus & ſanguinem exiſtentem intra ſpecies.

Huius ratio ex parte panis & vini.

14. Tandem aliqua huius indiuiſibilis præſentię ratio aſſignari poteſt ex parte ipſius panis & vini, quæ cùm ſint ſubſtantiæ homogeneæ non potiùs vna earum pars poſtulat conuerti in vnam, quàm in aliam partem corporis, vel ſanguinis Chriſti: Igitur conformius eſt ſubſtantiæ homogeneæ, vt tota conuertatur in totum, & ſingulæ eius partes in totum Chriſti corpus; ac proinde ex vi talis conuerſionis Chriſti corpus ſuccedit totum toti, & ſingulis partibus ſubſtantiæ conuerſæ.

SECTIO III.

An totus Chriſtus contineatur ſub quauis ſpecie?

15. RAtio dubitandi eſt: quia id tantùm continetur ſub quauis ſpecie, quod exprimitur in forma: atqui in forma corporis exprimitur tantùm corpus, in forma

ſanguinis

sanguinis tantùm sanguis. Confirmatur: quia si in triduo consecratum fuisset, solùm corpus fuisset sub specie panis, solus autem sanguis sub specie vini: ergo etiam nunc, quia nunc non est diuersum sacramentum ab eo, quod fuisset tunc. Pro explicatione,

Concilium Tridentin.

16. Nota ex Trident. sess. 13. cap. 3. aliqua esse in hoc sacramento vi verborum, aliqua vi naturalis connexionis & concomitantiæ. Vi verborum sunt, quæ formaliter exprimuntur verbis consecratorijs, quæque necessaria sunt ad veritatem verborum: cùm enim verba sacramentalia non efficiant, nisi quod significant, ea tantùm dicuntur fieri vi verborum, quæ formaliter verba ipsa exprimunt, quæque ad ea verificanda necessaria sunt. Vi naturalis concomitantiæ sunt, quæ naturalem connexionem habent cum ijs, quę fiunt vi verborum: quia cùm verba ponant suum formale significatum in hoc sacramento, sicut illud reperiunt extra sacramentum, cumque extra sacramentum illud reperiant coniunctum cum alijs perfectionibus, concomitanter etiam illud ponunt cum reliquis perfectionibus, cum quibus illud à parte rei reperiunt coniunctum. Hoc adnotato,

Quid vi verborum, quid per cõcomitantiam poni?

Nullã perfectionem accidentalem esse vi verborum. S Thomas. Syluius.

17. Dico 1. Nulla perfectio accidentalis Christi est vi verborum in hoc sacramento: Est S. Tho. 3. p. q. 76. art. 3. & 4. Syluij ibid. & omnium Scholasticorum in 4. distinct. 10. Fundamentum est: quia id tantùm est vi verborum, quod est vi conuersionis, nam verba per se exprimunt terminum conuersionis, vt succedentem termino conuerso: sed vi conuersionis non est nisi substantia corporis & sanguinis Christi in hoc sacramento. Minor constat: nam illud tantùm est vi conuersionis, in quod directè terminatur conuersio: in id autem directè terminatur conuersio, quod formaliter succedit termino conuerso: atqui nulla perfectio accidentalis Christi formaliter succedit termino conuerso in hoc sacramento: quod inde patet, quia omnis perfectio accidentalis panis & vini remanet in hoc sacramento, sola substantia destructa; repugnat autem, vnum succedere alteri vt termino à *Quo*, eo non destructo, cum terminus à *Quo* formaliter expelli debeat vi termini ad *Quem*: igitur si sola substantia panis & vini vi conuersionis desinit, sola substantia corporis & sanguinis Christi erit terminus ad *Quem* conuersionis; & consequenter ea tantùm est ex vi verborum: nam idem est terminus conuersionis, & significationis verborum.

Vi verborũ est solùm corpus Christi sub speciebus panis, & solus sanguis sub speciebus vini. Tridentin.

18. Dico 2. Ex vi verborũ sola substantia corporis est sub specie panis, & sola substantia sanguinis sub specie vini. Fundamentum est: quia ea tantùm sunt vi verborum, quæ per verba formaliter exprimuntur; hæc autem ex Trident. sess. 13. cap. 3. sunt sola substantia corporis sub specie panis, & sola substantia sanguinis sub specie vini. Ratio à priori est, quia verba sacramentalia, cùm sint practica, id tantùm efficiunt, quod formaliter significant.

19. Dices. Corpus, quod vi verborum est in hoc sacramento, est organicum: at hoc, præter substantiam, includit debitam proportionem membrorum, quæ sine certa figura, densitate, & raritate concipi non potest. Propter hoc argumentum putat Vasq. disp. 187. cap. 4. quantitatem, & alia multa accidentia esse ex vi verborum sub specie panis. Verùm hoc est expresè contra S. Thom. & reliquos Scholasticos; nec saluat naturam transsubstantiationis, quę est conuersio substantiæ in substantiam, vt eam definit Trident. sess. 13. cap. 4. cùm in hac sentent. corpus organicum, quod est terminus transsubstantiationis sacramentalis, in ratione corporis organici, formaliter constituatur per accidentia. Neganda est igitur minor. Ad cuius probationem, distinguenda est duplex figura & organizatio; altera substantialis, quæ consistit in varia dispositione materiæ organizatæ, per diuersas formas substantiales organicas, exigitiuas diuersarum dispositionum accidentalium: altera accidentalis, quæ consistit in varia dispositione eiusdem materiæ per varias formas accidentales organizatæ: quæ organizatio accidentalis naturaliter consequitur & exigitur à substantiali. Prior tantùm fit vi verborum, posterior solùm concomitanter, & vi naturalis connexionis.

Vasquez.

S. Thomas.

Tridentin.

20. Instabis. Saltem sanguis essentialiter integrat corpus humanum; nam hoc essentialiter componitur ex quatuor humoribus, inter quos primum locum tenet sanguis: ergo saltem sanguis est vi verborum cum corpore sub speciebus panis. Resp. nego antecedens, Nam licet sanguis integret corpus humanum viuum, non tamen integrat corpus humanum mortuum: & consequenter sanguis non importatur formaliter à corpore humano vt sic, quod abstrahit à viuo & mortuo. Quia igitur corpus Christi vi verborum est sub speciebus panis, vt abstrahit à viuo & mortuo, cùm idem sit formale significatum corporis nunc, ac fuisset in triduo, per se sub speciebus panis vi verborum, est tantùm corpus sine sanguine.

21. Dico 3. Vi naturalis coucomitantiæ totus Christus, quoad omnes suas perfectiones à loco independentes, sibique realiter coniunctas, est sub quauis specie sacramenti: Est Florent. in decreto de Eucharistia, & Trident. sess. 13. cap. & can. 3. & sess. 21. cap. & cano. 3. Fundamentum est. Quotiescunque aliqua sunt realiter connexa inter se, vbi est vnum, ibi vi realis connexionis sunt reliqua: sed cum corpore & sanguine Christi sunt realiter connexæ cæteræ perfectiones, tam substantiales, quàm accidentales Christi: ergo vi huius connexionis omnes Christi perfectiones sunt sub quauis specie sacramenti. Maior, vt sit vera, limitanda est primò, connaturaliter, quia supernaturaliter potest replicari vnum, non replicato alio, cum eo naturaliter connexo. Secundò, quando connexa non sese excedunt quoad præsentiam: non enim valet, verbum est vbique; ergo & eius humanitas, quia ver-

Florentin. Tridentin.

bum excedit humanitatem quoad præsentiam. Nam quamuis valeat illatio ab excesso ad excedens, vt vbi est humanitas Christi, ibi est verbum, non tamen ab excedente ad excessum. Hac duplici limitatione posita, rectè sequitur, vbicunque est corpus & sanguis Christi, ibi sunt reliquæ perfectiones à loco independentes: tum quia hoc mysterium peragitur modo connaturali; tum quia vel connexa non sese excedunt quoad præsentiam, vt sunt omnes perfectiones creatæ in Christo; vel si sese excedunt cuiusmodi sunt perfectiones creatæ comparatæ cum increatis, illatio non fit ab excedente ad excessum, sed ab excesso ad excedens: non enim ex præsentia diuinitatis arguimus præsentiam humanitatis; sed contrà, ex præsentia humanitatis, quæ per se primò fit virtute verborum in hoc sacramento, arguimus præsentiam diuinitatis. Dixi, *perfectiones à loco independentes:* nam quæ à loco dependent, vt motus, vbi, contactus, extensio localis, non replicantur cum corpore Christi.

22. Ex his collige, vestes & indumenta neque concomitanter esse in hoc sacramento, quia illa non sunt realiter coniuncta cum corpore Christi. Quod etiam de cibo nondum digesto sentit Scotus, quia neque ille est realiter vnitus corpori: sunt autem cum corpore concomitanter vngues, dentes, capilli, quia hæc substantialiter integrant & perficiunt corpus humanum; non autem saliua, lacrymæ, & reliquæ partes excrementitiæ, quæ erant in corpore Christi mortali. Ad rationem dubitandi patet ex dictis.

Scotus.

SECTIO IV.

Quid nomine corporis veniat vi verborum in hoc sacramento?

23. TRiplex est corpus, mathematicum, metaphysicum, physicum. Primum est de genere quantitatis. Secundùm de prædicamento substantiæ, abstractum ex vtraque parte substantiali compositi physici, prædicabile in recto de quolibet composito substantiali. Tertium, est altera tantùm pars compositi naturalis, ex qua, & forma constituitur vnum compositum physicum organicum, quod Aristoteles 2. de anima text. 4. appellat subiectum animæ potentia vitam habens. Certum autem est, corpus, quod exprimitur in forma consecrationis, non esse mathematicum; quia cùm hoc sit accidens, non potest esse formalis terminus transubstantiationis; aut metaphysicum, alioqui à suo formali significato non excluderet animam; quia cùm illud sit prędicabile in recto de toto composito, nullam partem compositi excludit: quod est contra Trid. sess. 13. cap. 3. vbi definit, animam non esse in hoc sacramento vi verborum, sed concomitanter: esset autem vi verborum, si non excluderetur à formali significato corporis, quia vi verborum est, quidquid pertinet ad formale significatum verborum. Confirmatur, nam vt rectè Argentin. in 4. dist. 13. q. 1. art. 1. post concl. 3. si corpus in forma expressum importaret compositum ex materia & forma, non rectè Christus dixisset, *Hoc est Corpus meum*, sed potiùs, *Hoc est corpus, quod sum ego:* sicut non rectè dicimus, *hoc est animal meum, sed hoc est animal quod sum ego:* rectè autem dicimus, *Hoc est Corpus meum*, sumendo corpus pro parte tantùm compositi: quia quę sunt nobis cum alijs prædicatione communia, non rectè dicuntur nostra, siquidem nostra dicuntur, quæ nobis tantùm appropriantur: appropriantur autem nobis, quæ nos constituunt, vt partes actuales, quia hæc tantùm ex modo significandi importantur vt nostra. Sola ergo controuersia superest de corpore physico, quid illud formaliter importet in forma consecrationis.

Argentinas.

Aiistoteles.

Corpus mathematicũ, vel metaphysicum non exprimitur &c.

Concilium Tridentin.

24. PRIMA sententia est Gabri. in 4. dist. 11. q. 1. art. 1. notabili 4. & art. 2. conclu. 3. Marsil. q. 8. art. 1. in fine, & aliorum affirmantium, illud importare nudam materiam. Fundamentum est: quia hoc melius saluat, quo pacto idem numero corpus vi sacramenti consecratum fuisset in triduo: nam eadem numero materia, quæ denudata omni forma substantiali iacuit in sepulchro, quæque tantùm vi verborum fuisset sub speciebus panis, est nunc in Christo, fitque præsens in sacramento vi eorundem verborum.

Gabriel.

Marsilius.

25. Sed contrà, quia sola materia denudata omni forma non est corpus humanum, quale significabant verba, quando à Christo proferebatur, quia hoc dicit organizationem variarum partium dissimilarium, ossis, carnis, neruorum &c. quæ in sola materia, habente tantùm partes similares, saluari non possunt: vnde Aristoteles, humanum corpus, appellat organicum potentia vitam habens, quia per huiusmodi partes organicas & dissimilares, est instrumentum animæ ad varias functiones vitæ obeundas. Confirmatur, nam in hac opinione, etiamsi Christi corpus esset in cineres redactum, consecrari posset vi præsentium verborum, quia adhuc maneret eadem numero materia.

Nec nuda materia significatur.

Aristoteles.

26. SECVNDA sententia est Ægidij Theorem. 28. 29. & 30. Argent. in 4. dist. 13. q. 1. art. 1. conclu. 3. & ad 4. asserentium, corpus per verba consecrationis expressum importare materiam, vt stat sub modo extensionis, sanguinem verò importare materiam, vt stat sub modo qualitatis; qui modus licet connotet quantitatem, & qualitatem, non est tamen quantitas, aut qualitas, sed realiter est ipsa materia extensa & subiecta qualitati: ratione cuiusmodi materia distinguitur in partes dissimilares, carnis, ossis, nerui &c. Fundamentum est idem ac precedentis sententię, putant enim, materiam in triduo mansisse sine forma substantiali.

Ægidius. Argentin.

27. Sed contrà, quia neque vt stat sub

modo

Nec materia vt stat sub modo extensionis.

modò extensionis materia dici potest corpus humanum, & organicum, cùm à tali modo non habeat nisi extensionem partium homogenearum; neque vt stat sub modo qualitatis, quia cùm hic sit accidentalis, non saluat conuersionem substantialem.

S. Thomas. Caietanus Capreolus Durandus. Sotus. Ferrarienſ. Nugnez. Suarez. Vasquez.

28. TERTIA sententia est S. Thom. 3. p. q. 75. art. 6. ad 2. Caiet. ibidem in responsio. ad 2. Capreol. in 4. dist. 10. q. 2. art. 3. Durand. q. 2. n. 6. Soti q. 1. art. 1. Ferrar. 4. contra gentes, c. 64. §. *considerandum* 3. Nugnez q. 76. art. 1. §. *grauissima difficultas*, siue in alia impressione difficult. 1. post. 2. concl. Suar. disp. 51. sect. 4. Vasq. disp. 186. c. 3. docentium, tam corpus, quàm sanguinem importare aliquam formam substantialem dantem esse corporis & sanguinis: quæ in corpore viuo est anima rationalis secundùm gradum corporeitatis, quem virtualiter continet; in mortuo est forma cadaueris: in sanguine, verò est propria forma sanguinis, quæ eadem est in coniuncto & separato; hic enim cùm sit in venis tanquam liquor in vasis, non informatur eadem forma hominis, sed propria sanguinis. Fundamentum est, quia cum in quolibet supposito vna tantùm sit forma substantialis, & ex alia parte nequeat materia sola intelligi nomine corporis & sanguinis, necessariò sequitur, vt prẹter materiam cũ corpore importetur, vel anima vt dans esse corporis, vel forma cadaueris, nam sub alterutra saluatur natura corporis humani; cum sanguine verò, quia non integrat vnam essentiam physicam cum homine, importatur propria forma sanguinis, ab anima & cadauere diuersa.

Tridentin.

29. Saluat autem hæc sententia 1. quod iuxta Tridenti. anima non sit in hoc sacramento vi verborum, sed naturalis tantùm cõcomitantiæ: quia non est, vt anima formaliter, accidit enim corpori humano, vt sit cum anima, quippe cùm esse possit cùm forma cadaueris.

30. Secundò saluat, quod fuerit idem numero corpus mortuum & viuum: quia fuit, idem ratione eiusdem numero materiæ, & hypostasis, quãuis fuerit diuersum formaliter ob diuersitatem formæ cadaueris, & rationalis.

31. Dupliciter hæc sententia explicatur à suis Authoribus. Primò, vt nomine *Corporis* sub specie panis veniat materia prima cum solo gradu corporeitatis in communi, non autẽ cum reliquis gradibus inferioribus, quos anima tribuit materiæ, quam informat. Secũdò, vt veniat materia prima cũ aliqua forma substantiali indeterminatè & disiunctiuè, nempe vel cum anima rationali, vel cum forma cadaueris; nam cum vtraque forma potest corpus humanum consistere.

Concilium Tridentin.

32. Sed contra vtramque explicationem est: quoniam ex Concilio Trid. sess. 13. c. 3. vi verborũ sub specie panis ponitur vna tantùm pars compositi humani, prout ab alia parte condistinguitur: cùm tamen in hac sententia vi verborum non ponatur vna tantùm pars humani compositi, sed totum compositum ex vtraque parte resultans; liquidem ponitur materia cum aliqua forma substantiali, saltem vt componente vnum cũ materia, & ipsa forma dante gradum corporeitatis. Maior apertè colligitur ex modo loquendi Concilij docentis, animam in hoc sacramento esse vi naturalis connexionis, qua partes Christi inter se copulantur, quo significatur, animam poni vt partem condistinctam à corpore: alioqui non poneretur vt pars & vi naturalis connexionis, sed vt inclusa in ipso gradu corporis & vi essentialis identitatis eiũsdem cum gradu corporis: etenim anima vi gradus corporeitatis: quem tribuit materiæ, non vnitur & copulatur cum corpore, sed includitur & identificatur cum corpore.

33. Confirmatur: nam inter ea, quæ fiunt per se, & quæ fiunt tantùm concomitanter, intercedere debet distinctio ex natura rei; cùm tamen nulla distinctio ex natura rei intercedat inter animam, vt dat esse corporis, & esse animati, vt suppono, & aduersarij concedunt. Maior colligitur tum ex modo loquendi Cõcilij, dũ ait, animam Christi fieri sub vtraque specie præsentem vi naturalis connexionis, qua partes inter se copulantur cum Christo non amplius morituro: tum quia in communi modo loquendi ea dicuntur concomitanter tantùm adesse, quæ possunt abesse, saluo termino formalis significationis.

Nec sola materia cum gradu corporeitatis.

34. Sed specialiter contra singulas explicationes, & primò contra primam sic argumentor: vi verborum non ponitur hìc corpus in communi, sed in particulari determinatum ad hoc corpus indiuiduum, vt constat ex ipso pronomine *Hoc*, quod cùm sit demonstratiuum ad sensum non cadit, nisi supra subiectum determinatum & indiuiduum: igitur nomine *Corporis* non potest hìc significari materia cum gradu aliquo communi & generico, sed cum indiuiduo & particulari: & consequenter cum tali gradu corporis non solùm venit gradus præcisus corporis, sed reliqui etiam ab huiusmodi gradu indiuiduo corporis præsuppositi: sicut cum eodem gradu corporis venit etiam gradus substantiæ, ad gradum corporis essentialiter prẹsuppositus. Cùm igitur in hac sententia hic gradus indiuidualis corporis sit ab anima rationali, per se cum gradu indiuiduali corporis venit anima cum omnibus suis gradibus ab indiuiduali gradu suæ hæcceitatis præsuppositis; cùm quiuis gradus inferior prẹsupponat superiores. Neque dicas, verba consecratoria attingere gradum indiuidualem corporis, non huius, vel illius determinatè, sed vagè: nam pronomen demonstratiuum *Hoc* non potest cadere supra indiuiduum vagum, sed maximè determinatum & particulare, cùm sit demonstratiuum ad sensum, qui non fertur, nisi in particulare & determinatum.

Nec cum aliqua forma substantiali indeterminatè.

35. Contra secundam verò explicationem arguo primò. Verba consecratoria, præsertim in sententia aduersariorum, producunt quod significant ad instar causæ naturalis: ergo habent vnum terminum determinatum, quem

determinatè attingant: ergo non habent terminum indeterminatum & ſub diſiunctione. Poſterior conſequentia patet. Prior probatur. Cauſa naturalis producit effectum per virtutem determinatam ad vnum: ergo debet habere vnum terminum, quem determinatè attingat: ac proinde etiam verba ſacramentalia, quæ ad inſtar cauſæ naturalis producunt, debent habere vnum terminum determinatum, quem determinatè attingant: ſed compoſitum vel ex anima rationali, vel ex forma cadaueris, nõn eſt vnus effectus determinatus, ſed indeterminatus & multiplex: ergo non poteſt eſſe effectus verborum ſacramentalium.

36. DICES, habere verba conſecratoria terminum determinatum, quem ad inſtar cauſæ naturalis attingunt, quia habent corpus prout à parte rei reperiunt, vel cum forma cadaueris, vt in triduo; vel cum anima rationali, vt extra triduum. Sed contrà: nam hoc ipſum eſt contra modum producendi cauſæ naturalis, quæ ſicut habet virtutem determinatam ad vnum effectum, ita non poteſt modo vnum, modo alium ſpecie diuerſum, quale eſt compoſitum ex anima rationali, & forma cadaueris, nulla facta variatione in ipſa virtute productiua cauſare. Atqui ex eò, quòd corpus modò reperiatur cum forma cadaueris, modò cum anima rationali, nulla fit in ipſa virtute productiua verborum ſacramentalium variatio: nam ſiqua fieret, eſſet, quia cum ipſis verbis ſacramentalibus effectiuè concurreret ipſum corpus Chriſti; proinde ſecundùm aliam virtutem concurreret conſtitutum ex forma cadaueris, atque conſtitutum ex anima rationali: ſed, vt cum plerisque ex aduerſarijs ſuppono, corpus Chriſti non concurrit effectiuè cum verbis conſecratorijs ad ſacramentalem præſentiam ſui: ergo.

Diſcrimen inter cauſas liberas & neceſſarias.

37. Hinc apparet diſcrimen inter cauſam naturalem, & liberam: quòd libera ex dominio, quod habet in ſuas actiones, modò pro libito poteſt, ſeipſam applicare ad vnum, modò ad alium effectum. Naturalis verò, quia nullum habet ſupra ſuas actiones dominium, ſed neceſſariò applicatur ad agendum, non poteſt modò vnum, modò alium effectum producere, nulla in ipſa virtute cauſandi facta variatione: vti fit in virtute ſolis, quæ cum varijs inſtrumentis coniuncta, varios gignit in terris effectus.

38. Ex his ſoluitur inſtantia, quæ fieri poſſet. Etenim ſicut qui nouit recitare vnum pſalmum, non tenetur ad recitandum hunc, vel illum determinatè & in particulari, ſed ad aliquem indeterminatè & in communi: ita verba ſacramentalia non habent pro termino hoc, vel illud corpus determinatè & in particulari, ſed aliquod indeterminatè & vagè, quamuis ſemper attingant hoc, vel illud determinatè, quod à parte rei reperiunt. Diſparitas autem eſt, quoniam vouens eſt cauſa libera, quæ propter dominium ſupra ſuas actiones, poteſt ex actu indeterminato & in communi ſeipſum determinare ad hunc, vel illum in particulari: verba autem ſacramentalia ſunt cauſa neceſſaria, quæ non poſſunt ex effectu in communi & indeterminato ſeipſa determinare ad hunc, vel illum in particulari.

Vrgebis.

39. Vrgebis. Verba ſacramentalia non ſolùm habent vim producendi effectum, quem per ſe ſignificant, ſed etiam ea, quæ talem effectum naturaliter comitantur: ergo verba conſecratoria corporis non ſolùm habent vim ponendi ſacramentaliter ſub ſpeciebus panis corpus, ſed etiam animam, & reliquas perfectiones, tam ſubſtantiales, quàm accidentales, quæ Chriſti humanitatem naturaliter comitantur. Ergo non eſt contra modum cauſandi formæ huius ſacramenti, quòd modò ſub ſpeciebus panis ſacramentaliter ponat Chriſti corpus cum anima rationali, modò cum forma cadaueris; cum vim habeat ea omnia cauſandi, quæ naturaliter comitantur, vel comitari poſſunt formale ſignificatum verborum. Antecedens conſtat: tum in ſacramento Pœnitentiæ, quod quamuis per ſe tantùm ordinetur ad cauſandam primam gratiam iuſtificantem, vitæ ſpiritualis reſuſcitatiuam, tamen vim habet cauſandi etiam habitus virtutum infuſarum cum gratia iuſtificante deperditos: tum in hoc ſacramento Baptiſmi, quod per ſe tantùm ordinatur ad gratiam regeneratiuam, cùm tamen vim habeat cauſandi cum reliquis habitibus ſupernaturalibus etiam characterem: tum in cauſis ipſis naturalibus, quæ non ſolùm habent virtutem cauſandi effectus, ad quos per ſe ordinantur, ſed etiam ea, quę talem effectum comitantur. ignis enim non ſolùm habet virtutem cauſandi ignem, ad quem per ſe ordinatur, ſed etiam accidentia, ad ignis generationem diſponentia.

Anteced. probatur.

40. Reſp. negando Antecedens. Etenim cùm ſacramenta vim habeant cauſandi ex diuina inſtitutione, nequeunt ſe extendere vltra id, ad quod ſunt ex diuina inſtitutione ordinata. Porrò diuinam ordinationem Concilia colligunt ex formali ipſorum ſignificatione. Vnde Trident. ſeſſ. 7. can. 6. de ſacramentis in communi, docet, ſacramenta nouæ legis continere gratiam, quam ſignificant: & ſeſſ. 13. cap. 3. ex formali ſignificatione formæ corporis, & ſanguinis, colligit vi verborum tantùm poni ſub ſpeciebus panis corpus, & ſub ſpeciebus vini ſanguinem. Igitur cum verba conſecratoria corporis, & ſanguinis non ſignificent, niſi corpus, & ſanguinem, vim non habent, niſi ſacramentaliter cauſandi corpus & ſanguinem: reliqua verò, quæ corpus & ſanguinem naturaliter comitantur, ſolum cauſantur à Deo, ad exigentiam termini formaliter ſignificati.

Concilium Tridentin.

Pœnitentia per ſe ordinatur etiam ad habitus infuſos cum

41. Ad primam probationem Antecedentis, negandum eſt, ſacramentum Pœnitentiæ per ſe non ordinari etiam ad habitus infuſos cum gratia ſanctificante naturaliter

connexos:

gratia per se connexos:

connexos: quia cùm hoc sacramentum per se ordinetur ad perfectè iustificandum hominem; cumque ad perfectam iustificationem non solùm concurrat gratia sanctificans, sed omnes habitus infusi virtutum cum gratia ipsa sanctificante connexi, vt definit Trident. sess. 6. cap. 7. initio, consequenter ad omnes habitus virtutum infusas per se ordinatur sacramentum Pœnitentiæ.

Concilium Tridentin.

Baptismus ad characterem, & habitus infusos:

42. Ad secundam, negandum etiam est Baptismum per se non ordinari tam ad habitus supernaturales infusos, cum gratia sanctificante connexos, quàm ad characterem, ad quem etiam ordinantur sacramenta Confirmationis, & Ordinis. Nam Baptismus per se ordinatur ad perfectè regenerandum hominem in Christo, eumque consignandum in famulum Christi: adeoque per se ordinatur ad conferendos cum gratia omnes habitus infusos, qui perfectè regenerant hominem in Christo, nec non characterem, tanquam spirituale signum, perfectè distinctiuum ab alijs, quæ non sunt de familia Christi. Eodem modo, quia Chrisma ordinatur ad consignandum hominem in militem Christi, cuius fidem profitendam suscipit coram tyranno: per se etiam ordinatur ad characterem imprimendum, quo distinguatur ab alijs, qui non sunt in Christi militiam adscripti. Similiter Ordo, quia per se hominem consecrat in peculiarem Christi Ministrum ad validè & licitè dispensanda bona & merita eiusdem Christi, per se etiam ordinatur ad specialem characterem imprimendum, quo validè & licitè possit tali ministerio fungi.

Causæ naturales ad substantiã, & ad accidentia.

43. Ad tertiam probationem, nego causas naturales per se ex institutione naturæ non ordinari ad accidentia simul cum substantia producenda. Ratio est: quia cùm ex institutione naturæ huiusmodi substantiæ creatæ ad suos effectus substantiales causandos ordinentur medijs accidentibus, tanquam proprijs instrumentis tam concausantibus cum sua causa principali, quàm disponentibus subiectum ipsum, in quod introducendus est effectus principalis: per se etiam ordinantur eædem substantiæ ad producenda sua accidentia, cum quibus, & per quæ suos principales effectus producere debent.

44. Secundò hæc sententia non saluat formalem vnitatem in significato corporis: nam aliud corpus significassent verba in cœnâ prolata, aliud in triduo: quia in cœna significassent corpus constitutum ex anima, in triduo verò ex forma cadaueris: vnde si in cœna fuisset conseruata hostia consecrata, vsque ad mortem Christi, non remansisset idem corpus physicum Christi, quod consecratum fuit in cœna. Idem factum fuisset si hostia in triduo consecrata, seruata fuisset vsque ad Resurrectionem. Ex quo vlteriùs sequitur in eo casu de nouo fuisse formale significatum verborum in sacramento, & non vi verborum sacramentalium, quia de nouo fuisset corpus Christi constitutum ex cadauere sub specie panis, sub qua antea fuisset constitutum ex anima absque prolatione verborum sacramentalium.

45. Quarta sententia est quorumdam Recentiorum asserentium, per *Corpus* significari materiam primam cum sola organizatione substantiali sufficienti ad habendas diuersas partes substantiales organicas, vt ossis, carnis, nerui, &c. quam substantialem organizationem habet materia prima in homine per diuersas vniones substantiales heterogeneas, quibus vnitur cum anima rationali. Distinguit autem hæc sententia duplicem organizationem, alteram accidentalem, quam habet materia prima in homine ex diuersa dispositione accidentium; alteram substantialem, quam eadem materia habet per diuersas vniones substantiales heterogeneas, quibus vnitur cum anima rationali. Per diuersam quippe vnionem substantialem vnitur anima cum materia, quæ est in carne; per aliam verò cum materia, quæ est in esse. Hanc igitur organizationem substantialem consurgentem ex diuersa vnione materiæ cum anima rationali formaliter importat corpus humanum: nam per talem organizationem materia prima fit corpus organicum, & pars substantialis hominis ab anima rationali condistincta.

46. Sed contrà, quia per solam vnionem substantialem materia prima non est formaliter corpus humanum, sed tantùm via ad esse corporis humani. Nam corpus humanum non dicit solam vnionem substantialem heterogeneam, sed formam aliquam substantialem dantem hanc substantialem heterogeneitatem partium. Nam si per impossibile materia prima haberet hanc vnionem substantialem heterogeneam, & per eam nullam haberet formam substantialem sibi vnitam, talis materia non posset dici formaliter corpus humanum, sed ad summum diceretur esse in via ad esse corporis humani. Aut certè si præter vnionem substantialem, includit etiam formam aliquam substantialem, incidit in sententias præcedentes impugnatas. Nec obstat, quòd forma in obliquo tantùm, & non in recto, nomine corporis, importetur: nam quocunque modo importetur, integrat formale significatum corporis humani: ac proinde illa iuxta Trident. non venit tantùm concomitanter, sed per se, vi significati formalis corporis humani.

Corpus humanum dicit pro formali formam substantialem.

Tridentin.

47. Quinta sententia est Henric. quodlib. 3. q. 6. & 8. Scoti in 4. dist. 11. q. 3. ar. 2. Aureol. q. 2. Mayro. q. 17. Richard. art. 1. q. 2. affirmantium, per corpus importari materiam cum forma substantiali corporeitatis, quæ coæua materiæ semper illi tribuit esse corporeum. Sed contrà, quia hæc non saluat substantialem organizationem partium dissimilarium,

Henricus. Scotus. Aureolus. Mayronus. Richardus.

milarium, quas includit corpus humanum: quia cùm hæc forma ſit homogenea, vt patet in corporibus ſimplicibus, in quibus illa reperitur abſque vlla heterogeneitate partium, nequit dare materiæ heterogeneitatem partium neque hanc partium diuerſitatem habere poteſt materia ex diuerſitate diſpoſitionum, quas exigit hæc forma: quia cùm ipſa ſit homogenea, nequit exigere diſpoſitiones heterogeneas, alioqui illas etiam exigeret in corporibus ſimplicibus.

Vera ſententia aſſerit nomine corporis venire materiam primam cum formis partialibus. Scotus.

48. SEXTA & vera ſententia eſt, quam vt probabilem docet Scotus q. vnica §. *Ad rationes*, affirmat, corpus humanum, præter materiam, includere formas ſubſtantiales, carnis, oſſis, nerui, cæterorumque organorum, ex quibus ſubſtantialiter componitur, & diſponitur ad animam rationalem, tanquam ad vltimum & ſupremum actum ſubſtantialem recipiendum; quæ dicuntur formæ partiales, quia ſingulæ tantùm partialiter diſponunt & organizant materiam in ordine ad formam totalem animæ rationalis, ſunt enim ſingulæ partiales cauſæ ſubſtantialis organizationis & diſpoſitionis, quàm in proximo perfectibili requirit anima intellectiua, cui ſubordinantur & deſeruiunt vt propria inſtrumenta & organa ad varias operationes obeundas. Fundamentum eſt, quia non repugnant plures formæ ſubſtantiales ſubordinatæ vni totali & perfectæ, ad quam diſponant in eodem compoſito, quæ omnes habent rationem ſubiecti perfectibilis ab vna forma ſuperiore; & meliùs ſaluant, tum quæ Philoſophia docet, præſertim de reſolutione miſtorum in elementa; tum quæ de Chriſto tradit Theologia, vt quod ſemel aſſumpſit, nunquam dimiſit; idem corpus, quod natum fuit de Virgine, iacuit in ſepulchro, & regnat in cælo; quòd anima Chriſti non ſit in ſacramento vi verborum, ſed naturalis concomitantiæ; quæ omnia ægrè ſaluat oppoſita ſententia.

49. Saluat primum, quia nullam admittit formam cadauetis in corpore Chriſti mortuo, quam aſſumere debuiſſet in illo triduo Verbum, eamq; in Reſurrectione dimittere.

50. Saluat ſecundum, quia idem numero corpus ſub ijſdem partialibus formis, abſque alia forma ſubſtantiali aduentitia iacuit in ſepulchro, fuit in vtero Virginis, & regnat in cælo.

51. Saluat tertium, quia vi verborum fit tantùm corpus cum huiuſmodi formis organicis ſubſtantialibus; anima verò vi ſolius naturalis connexionis, qua copulatur cum corpore Chriſti viuo.

Tridentin.

52. Tandem hæc ſententia ſaluat modum loquendi Trident. docentis, animam poni in hoc ſacramento cum corpore & ſanguine tantùm concomitanter, vi naturalis connexionis, qua partes iſtæ inter ſe copulantur in Chriſto non ampliùs morituro: Cùm in hac ſententia corpus ſit tantùm pars realiter condiſtincta ab anima, quem modum loquendi non ſaluant aduerſarij tertiæ ſententiæ.

53. Præcipua argumenta contra hanc ſententiam ſunt hæc. Primum: Ex duobus entibus in actu, fieri nequit vnum per ſe: ſed materia per quamlibet formam ſubſtantialem ſit ens in actu: ergo nequit cum alia forma ſubſtantiali, quæ eſt ens in actu, facere vnum per ſe.

54. Secundum, quia alioqui nullum foret diſcrimen inter formam ſubſtantialem & accidentalem: nam vtraque in hac ſententia relinqueret materiam incompletam, & vlteriùs perfectibilem; & neutra daret eſſe ſimpliciter, cùm tamen quæuis forma ſubſtantialis, vt condiſtincta ab accidentali, det eſſe ſimpliciter.

55. Tertium, ſicut anima dat materię eſſe ſubſtantiæ, viuentis, ſenſibilis, rationalis, ita & eſſe corporis, quod virtualiter continet.

56. Quartum, Non manet vltima diſpoſitio, diſcedente forma, ad quam diſponit: ſed formæ partiales ſunt vltima diſpoſitio ad animam: ergo non manent, abeunte anima, ad quam diſponunt. Confirmatur: Anima non ſeparatur à materia, niſi introducatur aliqua diſpoſitio diſponens ad formam contrariam, alioqui daretur naturaliter corruptio vnius, abſque generatione alterius, adeoque ens eſſentialiter incompletum à parte rei naturaliter exiſtens.

57. Quintum. In hac ſententia non ſaluatur natura tranſſubſtantiationis, quæ eſt conuerſio ſubſtantiæ completæ in ſubſtantiam completam, non autem in ſubſtantiam incompletam, qualis eſt corpus in hac ſententia.

58. Ad primum argumentum, diſtinguendum eſt duplex ens in actu; alterum completum, quod non ex quauis forma, ſed ex vltima & ſuprema conſtituitur: atque hoc nequit facere vnũ per ſe cum alio ente in actu, quia iam ſupponitur vltimò conſtitutum in ſuo eſſe ſubſtantiali. Alterum incompletum, quod conſtituitur ex aliqua forma ſubſtantiali incompleta ſubordinata formæ ſuperiori completæ; & hoc facere poteſt vnum per ſe cum alio ente in actu, nempe cum alia forma perfectiore completa, quæ comparatur ad formam imperfectiorem, vt perfectiuum ad perfectibile, proinde apta facere vnum per ſe cum illa, non vt illa habet rationem actus, ſed vt habet rationem potentiæ & perfectibilis: forma enim ſubſtantialis inferior, eſt actus & perfectiuum reſpectu materiæ, ſubiectum verò & perfectibile reſpectu formæ ſuperioris.

59. Ad ſecundum, nego ſequelam: nam diſcrimen inter formam ſubſtantialem & accidentalem, eſt hoc, quòd forma ſubſtantialis, aut dat eſſe completum, qualis eſt vltima & ſuprema, aut diſponit ſubſtantialiter ad eſſe completum: accidentalis verò, nec dat eſſe completum, nec ad illud ſubſtantialiter diſponit.

60. Ad tertium, diſtinguo duplex eſſe corporis, alterum completum prædicabile de

toto

toto compoſito, & hoc habet ex anima & materia ſubſtantialiter organizata: alterum incompletum, & hoc habet materia ex formis partialibus organicis, quibus adueniens anima non dat eſſe corporis organici ſimpliciter, nam hoc ſupponitur ad animam; eſt enim hæc actus corporis organici, quod vt ſubiectum præcedit formam; ſed eſſe corporis completi prædicabilis de toto compoſito, tanquam ſuperius de inferiore.

61. Ad 4. nego minorem; vltima enim diſpoſitio ad animam non ſunt ſolæ formæ ſubſtantiales organicæ, ſed primæ etiam qualitates in certo gradu combinatæ, qua combinatione & temperamento diſſoluto, ſeparatur anima, quamuis nō corrumpantur formæ ſubſtantiales organizatæ: quia illæ ſaltem ad tempus conſeruari poſſunt cum minori temperamento, quia non manent, vt proxima inſtrumenta animæ propter quod Ariſtoteles 2. de generat. animal. cap. 1. carnem mortui, appellat æquiuocè carnem, non quòd mutata ſit in aliam formam ſubſtantialem, ſed quia diſſoluto temperamēto primarum qualitatum, deſinit eſſe organum animæ.

Ariſtoteles.

62. Ad confirmationem, cōcedo, animam non ſeparari à materia, niſi in ea introducatur aliqua diſpoſitio; nego tamen, cum hac diſpoſitione non poſſe ad tempus conſeruari formas partiales viuentis. Nego etiam, fieri corruptionem vnius abſque generatione ſaltem accidentali alterius: non enim ſemper oportet ad corruptionem vnius ſubſtantiæ, aliam ſtatim generari: nec eſt abſurdum ad aliquod breue tempus dari in rerum natura eńs eſſentialiter incompletum, quòd tantùm ſit in via ad corruptionem, vel generationem, legatur Scotus loco præcitato.

Generatio vnius ſubſtantiæ non neceſſariò conſequitur corruptionē alterius.

Scotus.

63. Ad quintum negatur antecedens: nam tranſſubſtantiatio per ſe tantùm dicit conuerſionem totius ſubſtantiæ in terminum ſubſtantialem ſuccedentem accidentibus prioris ſubſtantiæ deſinentis. Nec eſt par ratio de termino à *Quo* tranſſubſtantiationis, qui totus debet deſinere: quia tranſſubſtantiatio vi nominis importat deſitionem totius ſubſtantiæ: alioqui ſi aliquid ſubſtantiale illius remaneret, non poſſet dici tranſſubſtantiatio, ſed vel transformatio ſi ſola forma, vel tranſmateriatio, ſi ſola materia, vel tranſperſonatio, ſi ſola perſonalitas deſineret: Conuerſio enim formaliter, cùm importet in recto deſitionem termini à *Quo*, ab illo denominatur talis vel talis conuerſio. Cæterùm erit vera tranſſubſtantiatio, eſto terminus ad *Quem*, non ſuccedat ſubſtantiæ deſinenti ſecundùm omnem partem ſubſtantialem, quam includit: cùm tranſſubſtantiatio ſolùm neget remanere aliquid ſubſtantiale prioris ſubſtantiæ, non autem negat, manere aliquid ſubſtantiale in termino ſuccedente, quod priori ſubſtantiæ formaliter non ſuccedat.

SECTIO V.

An totus ſanguis ſit vi verborum ſub ſpeciebus vini?

64. PRIMA ſententia affirmat ſolùm, qui fuit in Paſſione effuſus, eſſe vi verborum in hoc ſacramento; reliquum verò, qui nunc reperitur in glorioſo corpore, eſſe tantùm concomitanter. Fundamentum eſt, quia hîc tantùm exprimitur in forma conſecrationis, vt patet illis verbis, *Qui pro vobis effundetur.*

65. Secunda ſententia docet, totum ſanguinem vi verborum eſſe in hoc ſacramento. Pro cuius explicatione, ſciendū, quęſtionem eſſe poſſe non ſolùm dè ſanguine, qui remanſit in venis & iecore Chriſti mortui, ſed etiam de aliqua gutta, quæ nō fuit in Reſurrectione reaſſumpta, tanquam minùs neceſſaria ad integritatem corporis glorioſi.

66. DICO 1. Totus ſanguis, qui nunc eſt in corpore Chriſti glorioſo, etiamſi non totus fuerit in Paſſione effuſus, eſt ex vi ſacramenti ſub ſpeciebus vini. Fundamentum eſt: quia verba illa, *qui pro vobis effundetur*, non limitant præcedentia ad ſignificandum ſolùm ſanguinem, qui fuit in Paſſione effuſus, ſed ad exprimendum primarium finem huius ſacramenti, qui eſt repræſentatio Paſſionis Chriſti, vt ſi Chriſtus conuertiſſet aquam in vinum, his verbis, *Hoc eſt vinum, quod à vobis potabitur*: poſteriora verba non limitaſſent priora ad conuertendum ſolùm aquam in vinum, quòd fuiſſet ab illis potandum, ſed tantùm ad denotandum finem miraculi, eſto non totum vinum fuiſſet ab illis potandum. Confirmatur: nam aliquis ſanguis fuit ſacramentaliter præſens ſub ſpeciebus vini in cœna, qui non fuit in paſſione effuſus, nempe ille, qui ante paſſionem fuit in carnem conuerſus: ergo ad verificanda verba, non eſt neceſſe, vt totus ſanguis fuerit in paſſione effuſus.

67. DICO 2. Solus ſanguis, qui nunc eſt in corpore Chriſti, eſt in hoc ſacramento; Si quis verò reperitur extra illud, non eſt in ſacramento. Fundamentum eſt: quia ſanguis per verba conſecrationis expreſſus, eſt ſanguis Chriſti, vt conſtat ex pronomine *Mei*, in perſona Chriſti prolati, quod idem ſonat, quod, *Sanguis hic eſt meus*: Si quis autem nunc de ſanguine Chriſti reperitur in terris, ille non eſt amplius ſanguis Chriſti, ſed ſuppoſiti creati, quo talis ſanguis ſuppoſitatur: cùm enim nequeat naturaliter talis ſanguis conſeruari, niſi in aliqua ſubſiſtentia, non increata, quia ſuppono illum non manere ampliùs vnitum hypoſtaticè verbo; ergo ſubſiſtentia creata, proinde non eſt ampliùs ſanguis Chriſti. Nec ſat eſt, vt aliquando fuerit verbo vnitus, alioqui omnes partes materiæ, quę vi naturalis caloris cōtinuò exhalabant è

Sanguinem eſſe in ſacramento, qui nunc eſt in corpore Chriſti.

corpore

corpore Christi, & in alias formas conuertebantur, essent in hoc sacramento, quia illæ fuerunt aliquando vnitæ verbo. Quod diximus de sanguine, intelligendum etiam est de præputio, si verum est, illud in terris conseruari, non esse vi verborum sub speciebus panis.

68. Ex his deducitur, si in triduo fuisset sanguis à corpore separatus, & ille fuisset subsistens subsistentia creata, & aliquis Apostolorum consecrasset, illum non fuisse sub speciebus vini: secus si separatus mãsisset absque omni subsistentia, quia tunc non fuisset factus proprius suppositi creati, sed mansisset suppositi increati. Eodem modo si corpus fuisset subsistens subsistentia creata, non fuisset vi verborum sub speciebus panis: secus si mansisset absque vlla subsistentia, quia tunc non fuisset factum alterius suppositi: sicut quamdiu corpus S. Petri non fuit conuersum in aliud suppositum, dicebatur corpus S. Petri, etiam separatum ab anima, non autem postquam illud fuit factum alterius suppositi.

69. Dico 3. Si in triduo fuisset consecratum, omnes partes sanguinis effusæ & discontinuatæ fuissent vi verborum in sacramento; quemadmodum & omnes partes corporis, etiamsi corpus fuisset membratim concisum. De sanguine patet: quia cùm sit homogeneus; de quauis parte verificatur forma, cum quælibet pars sanguinis sit sanguis. De corpore probatur: quia licet forma non posset verificari de quauis parte singillatim, posset tamen de omnibus simul sumptis, nam omnes partes simul sumptæ essent corpus humanum. In quo casu partes corporis eodem modo fuissent in sacramento inter se separatæ, sicut extra sacramentum, quia verba ponunt significatum, sicut illud inueniunt à parte rei.

70. Ex dictis in hac & præcedenti sect. colligitur, quid vi verborum ponatur sub speciebus vini. Etenim vt diximus de corpore, quòd vi suæ formalis significationis, importet materiam varijs formis substantialibus organizatam: ita de sanguine dicendum, quòd vi suæ formalis significationis importet materiam cum peculiari forma substantiali sanguinis, quam retinet in corpore viuo & mortuo, intra & extra corpus, quamdiu manet sub speciebus sanguinis, contra eos, qui dicunt, vel sanguinem in corpore viuo informari sola anima, in mortuo verò sola forma cadaueris; vel qui opinantur, alia forma substantiali ab anima distincta informari in corpore, alia extra corpus. Vtraque enim sententia cùm doceat alia forma substantiali informari sanguinem in corpore viuo, atque in mortuo, ijsdem argumentis impugnanda erit, quibus impugnata est secunda, & tertia sententia de corpore, præcedenti sect. relata.

SECTIO VI.

An verbum & vnio hypostatica sint vi verborum in hoc sacramento?

71. QVod in hoc sacramento sit verbum & vnio hypostatica, apertè colligitur ex Concil. Ephesino, in quo dicimur in hoc sacramento recipere carnem viuificatricem, & ipsius verbi propriam factam: idque apertè definit Trident. sess. 13. cap. 3. & cano. 3. in quibus docet, totum atque integrum Christum esse sub singulis speciebus. Sola ergo difficultas est, an sint vi verborum, vel solius concomitantiæ. Ratio dubitandi est, tum quia corpus & sanguis, qui sunt termini formales significationis sacramentalis, exprimuntur per modum subsistentis, quia exprimuntur in concreto, & per se stantis: ergo formaliter important subsistentiam, non creatam, quæ in Christo non est; ergo increatam Verbi, qua omnia in Christo subsistunt. *Concilium Ephesinum.* *Tridentin.*

72. Confirmatur: ex parte termini à *Quo* non solùm vi verborum conuertitur natura panis & vini, sed etiam eorum subsistentia: ergo ex parte termini ad *Quem* non solùm vi verborum succedit natura corporis & sanguinis, sed etiam ipsorum subsistentia: nam in conuersione terminus ad *Quem* succedere debet proportionatus termino à *Quo*. Tum quia pronomen *Meum* in persona Christi prolatum importat vnionem corporis cum verbo, est enim corpus verbi formaliter per vnionem hypostaticam. Vnde Bellarm. lib. 4. de Eucharist. cap. 23. in fine putat, subsistentiam verbi esse vi verborum in hoc sacramento. *Bellarmin.*

73. Dico 1. Verbum non est hîc vi verborum, sed concomitanter: colligitur ex Trident. sess. 13. cap. 3. docente, Diuinitatem esse hîc, propter admirabilem illam eius cum corpore & anima hypostaticam vnionem: ergo non ex vi verborum: nam ea tantùm sunt vi verborum, quę per se, & non propter connexionem cum alijs fiunt hîc præsentia. Quòd autem per diuinitatem intelligat Concilium etiam personam verbi, constat: tum quia alioqui doctrina Concilij esset manca, tradit enim vniuersalem regulam dignoscendi ea, quæ in hoc sacramento sunt vi verborum, & quæ sunt vi naturalis concomitantiæ: ergo si per diuinitatem, solùm intelligeret naturam diuinam, nihil docuisset de persona verbi. Tũ quia assignans rationem huius concomitãtiæ, ait, esse vnionem hypostaticam, quæ primariò est ad verbum. Fundamẽtum est, quia corpus & sanguis non important per se & formaliter subsistẽtiam, sed concretũ tantùm substantiæ. *Verbum diuinum in hoc sacramento tantùm concomitanter. Concilium Tridentin.*

74. Dico 2. Neque ipsa vnio hypostatica est hîc vi verborum, sed concomitanter: cõtra Nugnez 3. p. q. 76. ar. 1. post concl. 6. §. *Eodem modo.* Fundamentũ est: quia illa nõ exprimitur *Vnio hypostatica tantùm concomitanter. Nugnez.*

per

per verba conſecrationis, per quæ ſolùm exprimitur corpus & ſanguis, qui eſt Chriſti: ſi enim illam Chriſtus exprimere voluiſſet, potiùs dixiſſet, *Hoc eſt Corpus mihi vnitum*. Neque ex eo quòd Concilium dixit, eſſe hîc diuinitatem propter eius cum corpore hypoſtaticam vnionem, colligi poteſt, vnionem formaliter importari cum ipſo corpore; nam eodem modo dixit, ſub vtraque ſpecie eſſe animam ob naturalem eius vnionem cum corpore & ſanguine, cùm tamen vnio corporis & ſanguinis cum anima, non niſi concomitanter importetur, alioqui non fuiſſet in triduo, in quo nulla erat vnio corporis & ſanguinis cum anima, idem ſignificatum formale.

75. Confirmatur contra Nugnez: Nam ſi vnio hypoſtatica fieret in hoc ſacramento præſens vi verborum, illa produceretur à verbis, media qualitate ſuperaddita tanquam inſtrumento Dei, tali effectui proportionato, adeoque daretur connaturale inſtrumentum hypoſtaticę vnionis productiuum, quod prę-cedente tomo diſp. 12. confutauimus.

76. Ad primam rationem dubitandi nego, antecedens. Ad cuius probationem, dico, exprimi per modum concreti ſubſtantiæ, non ſubſiſtentis; nam hoc ſupra conceptum ſubſtantiæ, addit explicitum conceptum eſſendi per ſe, qui nō importatur in formali ſignificato corporis & ſanguinis, quia etiamſi hæc exiſterent ſine vlla ſubſiſtentia, adhuc ſignificarentur nomine corporis & ſanguinis. Confirmatur. Si corpus & ſanguis importarent formaliter ſubſiſtentiam, dici non poſſet, verbum aſſumpſit corpus, aut ſanguinem, quia non poteſt dici, verbum aſſumpſit aliquod ſubſiſtens, propter quod dici non poteſt, verbum aſſumpſit hominem, quia homo importat ſubſiſtentiam.

In formali ſignificato corporis & ſanguinis non importatur ſubſiſtentia.

77. Ad confirmationem, dico, ſubſiſtentiam panis & vini conuerti concomitanter ad conuerſionem ſubſtantiæ. Concomitantia autem conſiſtit in hoc, quod cùm ſubſiſtentia creata ſit modus ſubſtantiæ, nequit ſubſtantia conuerti, non cōuerſo eius modo, cū nequeat manere modus, deſtructo ipſius fundamēto.

78. Ad ſecundam, eſto pronomen *Meum* in perſona Chriſti prolatum, denotet corpus vnitum verbo, non tamen vt exiſtens in ſacramento: nam etiamſi in ſacramento non replicaretur cum vnione ad verbum, modò illam retineret extra ſacramentum, adhuc pronomen *Meum* verificaretur: ſicut ſi Deus replicaret meum corpus Romæ ſine vnione cum anima, verè dicere poſſem, *Hoc eſt Corpus meum*: ergo etiamſi in ſacramento non replicaretur corpus Chriſti cū vnione ad verbum, adhuc ſacerdos in perſona Chriſti verè diceret, *Hoc eſt Corpus meum*, propter vnionem, quam retinet cum verbo extra ſacramentum. Legatur Sotus in 4. diſt. 10. q. 1. ar. 1. §. *Aliter tamen arguitur*. Reſp. 2. negando, pronomen *Meum* denotare actualem vnionem corporis cum verbo, ſed ſolam poſſeſſionem corporis, quam adhuc verbum retineret in corpore ſibi actu non vnito. Sicut corpus S. Petri dicitur corpus S. Petri, etiam ab ipſius anima ſeparatum, & equus Pauli ſemper dicitur equus Pauli, quamdiu non fit ſub iuridico dominio alterius.

Sotus.

97. Dices. Ergo ſi tantùm hîc eſſet materia corporis Chriſti, verificarentur verba, ex eo, quòd alibi ipſius corpus exiſteret. Reſp. negando cōſequentiam. Quoniam ratio corporis debet verificari hîc: Nam dum dico, *hoc eſt Corpus*, ſignifico, ſub his accidentibus eſſe corpus: ergo ſi tantùm eſſet materia, non verificaretur; verificaretur autē, ſi ſub his accidentibus non eſſet corpus vnitum verbo, quia ly *Meum* eſt nomen poſſeſſiuum, quod verificari poteſt ratione corporis poſſeſſi: nomen verò corporis eſt nomen abſolutū, quod verificari non poteſt, niſi adſit ſub ſpeciebus.

80. Superest examinandum, an reliquæ etiam diuinæ perſonæ dici poſſint eſſe in hoc ſacramento concomitanter. Affirmat Suar. 3. p. tom. 3. diſp. 51. ſect. vlt. in fine, vbi docet, verbum eſſe in hoc ſacramento per concomitantiam immediatam, tanquam propriū ſuppoſitū humanitatis; naturam autem diuinam eſſe per concomitantiam ſecundùm rationem quidem mediatam, ſecundùm rem verò immediatam, cùm ſit idem cum verbo; reliquas verò perſonas per concomitantiam omninò mediatam, & ſecundùm rationem, & ſecundùm rem, cùm realiter diſtinguantur à verbo. Probat 1. Maior eſt coniunctio Patris, Filij, & Spiritus ſancti cum eſſentia diuina, quàm Filij cum humanitate, ratione vnionis hypoſtaticæ: Sed ratione vnionis hypoſtaticæ Filius eſt per concomitantiam in hoc ſacramento: ergo etiam reliquæ perſonæ diuinæ, ſaltem ſecundariò. Secundò. Anima eſt in hoc ſacramento concomitanter, propter vnionem cum corpore & ſanguine; ergo etiam Pater & Spiritus ſanctus, propter naturalem connexionem cùm Filio in eadem natura diuina, erunt in hoc ſacramento concomitanter.

Perſonam Patris & Spiritus ſancti eſſe in hoc ſacramento concomitanter putat Suarez.

81. Negant verò alij Recētiores, Patrem, & Spiritum ſanctum eſſe per concomitantiam ſacramentalem ſub ſpeciebus panis & vini. Primò, quia totum fundamentū, in quo Trident. ſeſſ. 13. c. 3. fundat hanc ſacramentalem concomitantiam, eſt vnio hypoſtatica, quam habet verbum & diuinitas cum humanitate, quā non habent reliquæ perſonę. Quæ ratio ſic ampliùs explicatur; ea tantùm dicuntur eſſe per cōcomitantiam in hoc ſacramento, quæ vniuntur cum termino formali, vel tāquam pars naturæ, vel tāquam cōplementum totius, vel tanquam propria accidentia complentia vnum ſuppoſitaliter cū illo: Pater autem, & Spiritus ſanctus nullo ex his modis vniūtur cum termino formali ſignificato: ergo nullo modo dici poſſunt eſſe in hoc ſacramēto per concomitantiam. Secundò: Quæ ſunt in hoc ſacramento per cōcomitantiam, participant per cōmunicationem idiomatū, omnes denominationes, quæ per ſe cōueniunt terminis formalibus ſignificatis: ſed per cōmunicationem idiomatū Pater, & Spiritus ſanctus nō

Negant id alij.

Tridentin.

participant

participant proprias denominationes terminorum formalium: igitur non sunt in hoc sacramento per concomitantiam. Maior constat: Nam verbum, quod in hoc sacramento est per concomitantiam, dicitur manducari, consecrari, offerri &c. Minor patet: Nam istæ denominationes nullo modo conueniunt Patri, & Spiritui sancto. Tertiò, Connexio, quam mediâ naturâ diuina Pater, & Spiritus sanctus habent cum persona verbi, non sufficit, vt dicantur mediatè terminare vnionem hypostaticam, incarnari, concipi, nasci, mori, &c. ergo nec sufficit, vt dicantur esse per sacramentalem concomitantiam sub speciebus panis & vini.

Gabriel. Quæstio de nomine.

82. Hanc quæstionem magna ex parte puto esse de nomine, quod notauit Gabr. in cano. Missæ lect. 42. omnes quippe conueniunt, solam personam verbi esse in hoc sacramento concomitanter, propter vnionem ipsius cum termino formali significato; reliquas verò personas esse tantùm ratione identitatis cum eadem natura diuina: Præterea solùm verbum integrare vnum suppositum cum termino formali significato, non autem reliquas personas. Cæterùm an dicendum sit, eas esse concomitanter hîc, controuersia est de puro nomine; nec video, quid absurdi esse possit in hoc modo loquendi, quem multi graues Theologi vsurpant, præsertim cum explicatione à Suarez apposita.

Suarez.

83. Quod sic probatur: Nam esse in hoc sacramento concomitanter non restringitur tantùm ad ea, quæ sunt per vnionem, nam etiam per aduersarios potentiæ animæ sunt in hoc sacramento concomitanter, cùm tamẽ non sint propter vnionem earum cum termino formali, sed per identitatem cum anima rationali, quę hîc est concomitanter, propter vnionem ipsius cum termino formali: neque etiam restringitur ad sola ea, quæ integrant vnum perfectum suppositum cum termino formali: nam hoc modo natura diuina non

Tridentin.

esset hîc concomitanter, contra Trident. quia natura diuina non integrat vnum suppositum cum corpore & sanguine, cùm id sufficienter præstet sola subsistentia relatiua verbi.

84. Ex his patet ad 1. argumentum secundæ sententiæ. Ad secundum, ideo prædictas denominationes non conuenire reliquis personis, quia reliquæ personæ non sunt idem suppositò cum termino formali: ob eandem rationem, neque conueniunt naturæ diuinæ, sed soli verbo, quia idiomatum communicatio fundatur in vnione suppositali, quę solùm intercedit inter verbum & terminum formalem significatum.

85. Ad tertium, negatur consequentia: nam mediatè terminare vnionem hypostaticam, incarnari, concipi &c. non importat solùm intimam præsentiam cum natura humana, sed aliquo modo esse terminum vnionis hypostaticæ: Pater autem, & Spiritus sanctus nullo pacto sunt terminus vnionis hypostaticæ: esse autem cõcomitanter in hoc sacramento, solùm dicit, esse in illo per intimam præsentiam propter identitatem cum natura diuina & naturalem connexionem cum persona verbi: fiunt autem personę diuinę in hoc sacramento intimè præsentes, non per mutationem sui, sed per mutationem specierum sacramentalium, quæ species per vnionem sustentatiuam immediatè terminatam ad corpus & sanguinem Christi, fiunt per se primò præsentes corpori & sanguini; tum peculiari modo, quo antea non erant, fiunt etiam præsentes verbo, & reliquis diuinis personis: quibus etsi antea erant præsentes vt vnitæ cum propria substantia panis & vini, non erant tamen præsentes vt vnitæ cum substantia corporis & sanguinis Christi: qui est peculiaris modus, quo illæ de nouo fiunt prętentes personis diuinis, propter vnionem corporis & sanguinis cum verbo, & identitatem reliquarum personarum in eadem natura diuina.

Speciebus panis peculiari modo fiunt præsentes personæ reliquæ.

SECTIO VII.

Quid vi verborum, & quid per concomitantiam in triduo fuisset præsens sub speciebus panis & vini?

Tridentin.

86. Hæc quęstio ponitur ad exactiùs intelligendum terminum formalem verborum sacramentalium. Quia verò hæc ab alijs Doctoribus ex professo non examinatur, breuiter à nobis ex ijs, quæ Trident. sess. 13. cap. 3. docet, quæ per se, quæ per concomitantiam in hoc sacramento de facto præsentia fiant, definienda est.

Per se vi verborum in triduo sub speciebus panis fuisset corpus inanime, sine vlla forma totali:

87. Dico 1. Per se vi verborum in triduo sub speciebus panis fuisset corpus inanime, absque vlla forma totali, cum solis formis partialibus, essentialiter integrantibus corpus humanum. Fundamentum est. Id per se factum fuisset in triduo præsens sub speciebus panis, quod fuisset terminus formalis significationis corporis: sed illud fuisset corpus inanime, absque vlla forma totali, cum solis formis partialibus, essentialiter integrantibus corpus humanum: ergo. Omnia patent ex dictis.

Sub speciebus vini sanguis tam effusus, quam non effusus:

88. Dico 2. Per se vi verborum in triduo sub speciebus vini fuisset totus sanguis, tam in terra effusus, quàm intra demortui corporis venas incluſus, cum sola forma sanguinis, absque anima rationali. Fundamentum est, quia totus, & solus sanguis cum sola propria forma ipsius, est formale significatum verborum calicis: ergo totus, & solus sanguis cum sola propria forma ipsius fuisset præsens in triduo sub speciebus vini.

Per concomitantiam Verbum diuinum, ac tota diuinitas:

89. Dico 3. Per concomitantiam cum corpore simul fuisset verbum diuinum, ac tota diuinitas, nec non sanguis intra corporis venas incluſus, non autem in superficie eiusdem corporis perfusus. Primum constat, cùm eadem ratio sit de corpore viuo & mortuo: vnde si cum viuo per concomitantiam venit

verbum

verbum cum tota diuinitate, etiam cum corpore mortuo veniſſet: nam etiam cũ mortuo corpore manſit ſemper coniuncta diuinitas.

Concilium Tridentin. Et ſanguis intra corporis venas incluſus, ſub ſpeciebus panis:

90. Secundum colligitur ex eodem Trident. nam ideò de facto ſanguis per concomitantiam vnà cum corpore viuo conſtituitur ſub ſpeciebus panis, quia de facto eſt vnitus cum corpore viuo: ſed etiam ſanguis, qui manſiſſet intra venas defuncti corporis, fuiſſet vnitus cum corpore mortuo: ergo etiam ille in triduo concomitanter factus fuiſſet prę ſens ſimul cum corpore ſub ſpeciebus panis.

Non ille, qui ſuperficiei corporis adhærebat:

91. Tertium probatur: Nam ſanguis in ſuperficie defuncti corporis aſperſus, non erat vnitus cum corpore Chriſti, ſed ſolùm illi cõtiguus per iuxta poſitionem, eo modo, quo erat illi contiguus ſanguis in cruce aſperſus, quem idem Chriſti corpus in cruce pendens tangebat: per concomitantiam autem ſolùm veniunt, quæ reperiuntur vnita cum ipſo termino formali ſignificato: alioqui etiam anima ſeparata à corpore, ſi ſolùm mãſiſſet indiſtans à corpore, vel ſanguine, fuiſſet per concomitantiam ſimul cum corpore & ſanguine, quod falſum eſt.

Et corpus ſub ſpeciebus vini.

92. DICO 4. Per concomitantiam cum ſanguine non ſolùm fuiſſet verbum, & cum eo tota diuinitas, ſed etiam corpus ſub ſpeciebus vini. Sequitur ex præcedente Aſſertione. Nam ſi propter vnionem corporis cum ſanguine in venis incluſo, cum corpore ſub ſpeciebus panis concomitanter veniſſet ſanguis; etiam cum ſanguine ſub ſpeciebus vini cõcomitanter veniſſet corpus vnitum cum ſanguine in ipſius venis incluſo, cùm ſit eadem ratio vtriuſque.

Non anima præſens.

93. DICO 5. Cum neutro concomitanter fuiſſet in hoc ſacramento anima, à corpore & ſanguine ſeparata. Fundamentum eſt: Nam ea tantùm fiunt concomitanter præſentia in hoc ſacramento, quæ à parte rei reperiuntur vnita cum termino formali ſignificato: ſed anima Chriſti cum neutro termino formali ſignificato erat in triduo à parte rei vnita; ergo cum neutro fuiſſet concomitanter in hoc ſacramento.

94. *Obijcies* 1. Fuiſſet concomitanter in triduo cum corpore & ſanguine verbum: ergo etiam anima vnita verbo. Conſequentia probatur: Quia non ſolùm concomitanter fiunt præſentia, quæ immediatè, ſed etiam quæ mediatè vniuntur cum termino formali ſignificato: ſed anima Chriſti in triduo, ſaltem mediatè erat vnita cum vtroque termino formali ſignificato, nam mediante verbo erat vnita cum vtroque termino tam corporis, quàm ſanguinis. Maior probatur: Quia cum termino formali ſignificato non ſolùm concomitanter eſt præſens verbum, ſed etiam diuinitas, & reliquæ perſonæ diuinæ, quæ ſolùm mediatè & remotè ſunt vnitæ cum termino formali corporis & ſanguinis. Præterea cum termino formali corporis, non ſolùm concomitanter eſt anima, quæ immediatè vnitur corpori, ſed etiam potentiæ & habitus infuſi, qui mediatè tantùm vniuntur cum corpore: ergo non ſolùm concomitanter fiunt præſentia, quæ immediatè, ſed etiam quæ mediatè vniuntur cum termino formali ſignificato.

Sed vniuntur cum termino formali etiam mediatè, ſi adæquatè.

95. Reſp. Vt maior ſit vera, intelligenda eſt de ijs, quæ ſunt vnita vnione adęquata cũ termino formali, non autem de ijs, quæ ſunt vnita vnione inadæquata, quo pacto anima Chriſti mediante verbo erat vnita cum corpore & ſanguine eiuſdem Chriſti. Nam quæ hoc modo vniuntur, poſſunt immediatè vniri cum tertio, & non inter ſe, propter limitationem ſui, & illimitationem tertij: Sic Pater & Filius identificantur cum natura diuina, & non inter ſe, quia inter ſe limitantur ad certum genus oppoſitionis, in quo non limitantur cum natura diuina, quæ ob ſui infinitatem, & illimitationem in omni genere, nulli opponitur. Pari modo ſi Verbum diuinum ſuppoſitaret naturam humanam & angelicam ſimul, non neceſſariò vbi eſſet natura humana, ſimul eſſet angelica: ſed poſſet naturaliter vna eſſe in vno loco, alia in alio. Vnde ex vnione cum eodem ſuppoſito diuino, non infertur vnio, vel indiſtantia talium naturarum inter ſe. Quia igitur in triduo corpus, ſanguis, & anima Chriſti erant vnita, tanquam entia limitata cum ſuppoſito immenſo & illimitato, non ſequitur, quòd vbi fuiſſet corpus, vel ſanguis, ibi naturaliter ſimul fuiſſet & anima: quia poterant, ob illimitationem & immenſitatem ſuppoſiti, hæc omnia eſſe vnita & indiſtantia à ſuppoſito, & tamen naturaliter diſtantia & ſeparata inter ſe. Contrà verò, quia potentiæ & habitus adæquatè vniuntur cum anima, vbi eſt anima, naturaliter ſunt & ipſius potentiæ atque habitus. Quanquam hoc eodem exemplo confirmare poſſumus traditam doctrinam: nam quia anima eſt illimitatior corpore, non ſequitur, ex eo, quòd caput & pedes vniantur, & ſint immediatè præſentes animæ, quòd etiam vniantur, & ſint immediatè præſentes inter ſe.

96. Ex his patet ad probationem maioris. Nam diuinitas & reliquæ perſonæ increatæ ſunt ſpeciali modo in hoc ſacramento cum ſuppoſito Verbi, tum ratione immenſitatis, tum ratione identitatis cum eadem natura diuina, ratione cuius identitatis, etiamſi non eſſent immenſæ, adhuc fierent ſimul præſentes in hoc ſacramento: in quo, dum propter hypoſtaticam vnionem cum corpore & ſanguine, fit per ſe primò concomitanter præſens Verbum, ratione eſſentialis connexionis media natura diuina cum reliquis Perſonis, fiunt etiam ſpeciali modo præſentes reliquæ Perſonæ increatæ, cùm non poſſint inter ſe ſeiungi, propter identitatem cum eadem natura diuina.

97. *Obijcies* 2. Contra commune Theologorum Axioma videtur, quòd in triduo ſimul cum corpore cõcomitanter fuiſſet etiam ſanguis, & cũ ſanguine corpus. Reſp. negatur aſſumptum: Nam hoc Theologorum Axioma eatenus verum eſt, quatenus ſupponit, nihil

Suarez.

sanguinis remansisse in corpore Christi defuncto, quod probabile putat Suar. 3. p. tom. 3. disp. 51. sect. 3. post secundum dictum. Cæterùm supponendo, quòd aliquis sanguis manserit in venis, negari non potest, quin ille vi verborum fuerit sub speciebus vini, & consequenter cum illo propter vnionem cum corpore concomitanter etiam corpus: & contra sub speciebus panis cum corpore concomitanter etiam sanguis.

SECTIO VIII.

An corpus Christi sit in hoc sacramento cum quantitate, cæterisque suis accidentibus?

Negant Durandus, Maior.

98. PRIMA sententia est Durand. in 4. dist. 10. q. 2. probabiliùs opinantis, Christum esse in hoc sacramento sine propria quantitate, quod etiam probabile censet Maior q. 3. post secundam conclusionem. Primò, quia de essentia quantitatis est extensio partium: sed corpus Christi non est in hoc sacramento extensum: ergo. Secundò. Nihil potest comparari ad aliud, modo opposito suæ naturæ: sed indiuisibilitas est modus oppositus quantitati, cùm ipsa essentialiter sit diuisibilis: ergo non potest quantitas corporis Christi comparari ad quantitatem specierum indiuisibiliter. Tertiò. Non potest indiuisibile comparari ad aliud diuisibiliter: ergo neque diuisibile comparari ad aliud indiuisibiliter. Quartò. Superficies cæli est vnita per contactum corpori Christi in cœlo, & tamen non fit præsens in sacramento: ergo etiamsi quantitas sit vnita per inhærentiam corpori Christi in cælo, non tamen fit præsens in sacramento. Quintò. Vbicunque est substantia, est substantialiter: ergo vbicunque est quantitas, est quantitatiuè: cùm non minùs modus quantitatiuus sit essentialis quantitati, quàm modus substantialis substantiæ. Confirmatur. Implicat qualitas sine intensione; ergo & quantitas sine extensione.

Affirmat Gabriel.

99. SECVNDA sententia est Gabriel. in 4. dist. 10. q. vnica, art. 2. conclu. 2. & reliquorum Nominalium affirmantium, Christi corpus esse in hoc sacramento cum quantitate, cum qua est in cælo, non tamen quantum & extensum. Fundamentum primi est, quia quantitas non distinguitur ex natura rei à re quanta: cùm igitur Christus sit in hoc sacramento cum corpore, cum quo est in cælo, erit etiam cum quantitate, cum qua est in cælo, siquidem quantitas ab ipsius corpore non distinguitur. Fundamentum secundi est, quia esse quantum, est habere partem extra partem situaliter: sed corpus Christi in sacramento non habet partem extra partem situaliter: ergo non est quantum.

Alensis. Bonauent.

100. TERTIA sententia est Alens. 4. p. q. 10. memb. 7. art. 3. §. 4. Bonauent. in 4. dist. 10. p. 2. art. 1. q. 2. S. Thom. 3. p. q. 76. art. 4. quarto contra gentes cap. 64. & in 4. dist. 10. q. 1. art. 2. quæstiuncula 3. & 4. Palud. q. 2. Capreol. q. 2. art. 1. concl. 2. Caiet. & Ferrar. locis citatis, Scoti in 4. dist. 10. q. 1. §. *dico ergo*, Maior. q. 1. Aureol. q. 3. art. 1. 2. & 3. Richard. art. 1. q. 2. Mayron. q. 2. Argent. q. 2. art. 2. & 3. Marsil. q. 7. art. 2. Soti dist. 10. q. 1. art. 4. Altisidior. lib. 4. tract. 1. & omnium recentiorum asserentium, corpus Christi, non solùm esse in hoc sacramento cum sua quantitate, sed etiam quantum & extensum. Vnde sententiam Durandi Caietanus appellat contra communem, Alensis erroneam, Bonauentura erroti propinquam, Suar. disp. 51. sect. 2. temerariam, Nugnez q. 76. art. 4. concl. 1. erroneam, Sotus erroneam & hæreticam, Mayronus nostram appellat veritatem determinatam & certam. Mihi Durandi sententia videtur temeraria, cùm sit contra omnes Theologos; nec non periculosa, magis quàm Nominalium sententia, quia occasionem præbet errandi in hac materia.

S Thomas. Paludanus. Capreolus. Caietanus. Ferrarienſ. Scotus. Maior. Aureolus. Richardus. Mayronus. Argentin. Marſilius. Sotus. Altiſiodor.

Cenſura Durandi.

Corpus Christi esse in hoc sacramento cum tota sua quantitate, & accidentibus absolutis. Concilium Tridentin.

101. DICO 1. Corpus Christi est in hoc sacramento cum tota sua quantitate, cæterisque accidentibus absolutis, cum quibus est in cælo. Deducitur ex Trident. sess. 13. c. 3. affirmante, totum atque integrum Christum esse sub quauis specie vi naturalis connexionis, qua partes Christi copulantur inter se: sed non minùs cum Christo copulantur partes accidentales, quàm substantiales: ergo. Confirmatur, quia corpus humanum non potest naturaliter existere sine quantitate, cæterisque accidentibus ad humanum temperamentum & organizationem concurrentibus: nam nec forma naturaliter informat, nec materia naturaliter informatur, nisi posita debita dispositione & temperamento naturaliter requisito: sed Christi corpus existit hîc cum suis naturalibus dispositionibus, & accidentibus, alioqui nimis imperfectè & monstruosè existeret.

102. DICES. Saluatur integrum significatum corporis in sola integritate partium substantialium: ergo saluatur integritas corporis humani sine quantitate, cæterisque accidentibus. Resp. concedo saluari integrum significatum corporis in sola integritate partium substantialium, quia tamen nequit integrum corpus naturaliter consistere sine integritate accidentalium dispositionum, simul cum integritate substantiali fit vi realis connexionis etiam præsens integritas accidentalis, quia ex Concilio fit præsens corpus cum omnibus suis partibus, cum quibus realiter connectitur, & à quibus naturaliter pendet.

103. Dixi, *cæterisque accidentibus absolutis*, vt excluderem accidentia, quæ important actualem respectum ad locum vt motum localem, extrinsecum contactum, præsentiam circumscriptiuam, & eiusmodi: quæ quia pendent à spatio diuisibili, non replicantur cum corpore Christi in sacramento. Legatur Alens. §. 7.

Alensis.

Extensum in ordine ad se, non ad locum.

104. Dico 2. Corpus Christi est in sacramento quantum & extensum in ordine ad se, non autem in ordine ad locum. Fundamentum est, quia implicat, formam inhærere subiecto apto, & non conferre illi suum effectum formalem: sed quantitas inhæret corpori Christi existenti in sacramento: ergo confert illi suum effectum formalem: atqui formalis effectus quantitatis, est reddere subiectum quantum & extensum in ordine ad se, non autem in ordine ad locum. Maior patet, quia effectus formalis est ipsa forma inhęrens subiecto capaci: ergo implicat, formam inhęrere subiecto capaci, & non cōferre illi effectum formalem: sicut implicat agens agere, & effectum non producere; & vniuersaliter causam causare, & causatum non causari. Cuius ratio est; quia causalitas & causatum sunt idem realiter: igitur implicat, esse vnum sine alio. Minor assumpta constat ex præcedente assertione. Subsumptam verò, in qua tantùm præsens controuersia versatur, probant 1. Thomistæ: Quia quando aliquid non fit per se primò, sortitur modum essendi illius, quod comitatur; sicut, quia substantia est in loco media quantitate, sortitur modum essendi quantitatis quoad esse circumscriptiuum in loco, nam omnis ratio per accidens sequitur rationem per se. Sed quantitas corporis Christi non est in sacramento per se, sed concomitanter ad substantiam corporis, quæ sola est terminus per se conuersionis sacramentalis: ergo non est ibi modo circumscriptiuo proprio, sed definitiuo substantiæ, ad quam consequitur. Hac ratione vtitur S. Th. art. 4. ad 1.

Thomistæ.

S. Thomas.

105. Sed contrà: tum quia, vt rectè Scotus loco cit. §. *De secundo*, & Durand. n. 9. siue aliquid fiat per se, siue per accidens, nunquam potest esse modo opposito suæ naturæ: ergo si esse in loco indiuisibiliter, est modus oppositus quantitati, neque per accidens poterit illi conuenire: nam ex eo quòd aliquid fit per accidens, non mutat suam naturam: ergo nec potest fieri capax modi oppositi suæ naturæ. Tum quia, vt rectè Mayro. posset hic quantitas esse per se, si nimirum Christus dixisset, *Hoc est corpus meum quantum*: & tamen potuisset esse, sicut nunc est: ergo quòd nunc sit indiuisibiliter, non est formaliter ex eo, quòd consequitur substantiam.

Sotus. Durandus.

Mayronus.

106 Ad exemplum de substantia materiali 1. falsum est, illam suapte natura poscere modum essendi in loco indiuisibiliter, cùm hoc sit propriū substantiæ spiritualis. Secundò, dispar est ratio, quia substantia materialis, in hac opinione, supponitur de se indifferens ad vtrumque modum essendi circumscriptiuum & definitiuum: at quantitas per aduersarios non est de se indifferens, sed determinata ad modum essendi circumscriptiuum: ergo neque per accidens fieri poterit indiuisibiliter situaliter. Sicut quia anima rationalis ex se est determinata ad modū essendi definitiuum, neque per accidens, ratione quantitatis, fieri potest in loco circūscriptiuè.

107. Secundò probant alij apud Scotum; quia sicut potest vnum corpus penetrare se cum alio corpore, ita vna pars corporis cum alia eiusdem corporis, & sic vna subintrando aliam, omnes redigi in minimam quantitatem. Sed contrà; tum quia non possent omnes partes corporis redigi, nisi sub certa quantitate: at corpus Christi existit sub qualibet minima quantitate specierum: tum quia, vt bene Scotus, hæc opinio non solùm tollit positionem partium in loco, sed etiam in toto: quia ponendo vnam partem intra aliam, tollit continuationem & extraneitatem, & consequenter figuram & organizationem, ex tali positione consurgentem.

Alij apud Scotum.

Scotus.

108. Tertio probāt alij, fieri corpus Christi in hoc sacramento per cōdensationem, & cōstipationem partiū corporis inter se: nam sicut potest corpus per rarefactionem respondere maiori loco: ita per condensationem minori. Sed contrà: Tum quia condensatio non tollit omnem extensionem localem è corpore condensato: at corpus Christi est in hoc sacramento sine vlla extensione locali: tum quia per condensationem tolleretur debita dispositio, quam singulæ partes organicæ postulant: aliam quippe dispositionem densitatis, & raritatis postulat caro, aliam os.

Alij.

Reijciuntur.

109. Quartò probant reliqui Scholastici, distinguendo duplicem extensionem in quantitate, alteram in ordine ad totum, alteram in ordine ad locum. Prior consistit in continuatione & extensione partium in se, vt vna immediatè continuetur vni, & mediatè cæteris: caput enim immediatè continuatur collo, eoque mediante, pectori, cæterisque corporis partibus. Posterior in situatione & extensione partium in ordine ad spatium, vt vna pars corporis respondeat vni, alia alteri parti spatij: Prior est essentialis & inseparabilis à quantitate, & in eodem prædicamento cum quantitate, Posterior accidentalis, & separabilis, & in prædicamento situs; illa est principium & radix huius; hæc effectus & passio illius, modaliter tantùm distincta: vnde potest illa esse sine hac, non autem hæc sine illa. Potuit igitur à quantitate corporis Christi separari posterior, manente priori, & consequenter manere effectus formalis prioris extensionis, absque effectu formali posterioris extensionis.

Id alij melius.

110. Hæc doctrina, quæ aptissima est ad hoc Mysterium explicandum, cōfirmanda est primò; quoniam nō minùs de ratione quantitatis est, reddere subiectū impenetrabile cum alio corpore, quàm loco extensum: sed potest priuari primò, vt constat de Christo ad Discipulos ingresso, ianuis clausis; ergo & secundo. Secundò, potest Deus tollere omnem correspondentiā ad tempus à partibus motus, qualitatis: ergo & omnem correspondentiam ad locum à partibus quantitatis. Consequentia probatur. Nam ita se habet extensio partium motus ad tempus, sicut ex-

tenſio partium quantitatis ad locum. Antecedens conſtat. Nam poteſt Deus in inſtanti reproducere omnes partes caloris, quas ignis produxit in tempore: ergo poteſt tollere à partibus motus caloris omnem correſpondentiam ad tempus. Tertiò, ſic arguit Maior diſt. 10. q. 1. Poteſt ſubſtantia indiuiſibilis coëxiſtere ſpatio diuiſibili, vt patet de Angelo exiſtente in ſpatio diuiſibili: ergo & ſubſtantia diuiſibilis ſpatio indiuiſibili. Quartò à priori. Quodlibet ens priùs natura conſtituitur in ſe, quàm per reſpectum ad extrinſecum; cùm omnis reſpectus ad extrinſecum ſupponat rem conſtitutam in ſe: ſed ſituatio partium in loco, eſt quid extrinſecum, ſupponens continuationem partium in ſe: ergo poteſt ſeparari abſque deſtructione prioris.

Maior.

111. *Obiicies* 1. Nequit corpus maius commenſurari minori, niſi eius partes penetrentur, vel addenſentur: ergo nequit corpus Chriſti commenſurari hoſtiæ, niſi eius partes penetrentur, vel addenſentur. Secundò, repugnat, eſſe quantum ſine figura: ſed figura concipi nequit ſine ordine partium in loco. Tertiò, ſublata extenſione ad locum, tollitur denſitas & raritas, quæ concipi nequit ſine ordine partium in loco; inuariato enim ordine partium in toto, variato tãtùm ordine partium in loco, corpus ex denſo fit rarum, & ex raro denſum: ergo careret corpus Chriſti in hoc ſacramento denſitate, & raritate ſibi debita. Quartò, non poteſt intelligi quantitas ſine diſtantia partium: vbi autem eſt diſtantia partium, motus localis eſſe poteſt: ergo à capite ad pedes Chriſti ſacramentaliter exiſtentis, poterit eſſe motus localis. Quintò, ſequeretur, caput & pedes diſtare, & non diſtare inter ſe: diſtare, quia vnum eſt extra aliud in ordine ad ſe; non diſtare, quia ambo reſponderent eidem puncto indiuiſibili ſpecierum. Sextò, implicat, motum non menſurari tempore, cui coëxiſtit; ergo & quantitatem loco, cui correſpondet: ſed corpus Chriſti correſpondet ſpeciebus: implicat igitur illis non commenſurari: atqui commenſuratio fieri nequit abſque extenſione partium in loco. Septimò, ſequeretur, continuum poſſe diuidi in omnem ſui partem, quia cùm omnes corporis partes ſint ſub quolibet puncto ſpecierum, poſſet Deus illas diuidere per illud punctum: ſed non eſt maior ratio, cur potiùs diuideret vnam, quàm aliam; ergo omnes. Octauò, omne quantum aut eſt longum, aut latum, aut profundum: ſed hæc intelligi nequeunt abſque extenſione locali: ergo.

112. Ad primum, diſtinguo duplicem commenſurationem: alteram per adæquationem ſitualem partis ad partem, & totius ad totum; & hæc eſſe non poteſt niſi inter æqualia & extenſa localiter: Alteram per ſimplicem præſentiam vnius ad aliud; & hæc poteſt eſſe etiam inter inæqualia & inextenſa localiter, per ablationem extenſionis localis. Sic corpus Chriſti inæquale hoſtiæ quoad extenſionem partium in toto, æquatur illi per ſimplicem dumtaxat præſentiam.

113. Ad ſecundum, duplex eſt figura; altera, quæ conſurgit ex diuerſa ſituatione partium in loco, vt figura ſtantis, ſedentis, & quæcunque acquiri, vel deperdi poteſt motu locali: Altera, quæ conſurgit ex conſtitutione partium in toto, vt figura ſphærica in oculo, cuius partes à centro ad circumferentiam ſemper æquè diſtant in ordine ad ſe, ſiue ſituetur in loco, ſiue non, ſic etiam caput diſtat à pectore mediante collo, & pectus à pedibus mediante reliquo corpore etiam in ordine ad ſe. Nec iſta figura variatur per ſolùm motum localem: atque hæc tantùm eſt de eſſentia quantitatis, quàm habet corpus Chriſti etiam ſacramentaliter præſens.

Duplex raritas & dẽſitas in corpore Chriſti conſiderari poteſt, vna organica, quam ſeruat in ſacramento; altera ſitualis, quam non ſeruat.

114. Ad tertium, diſtinguenda eſt duplex denſitas & raritas: altera organica conſiſtens in vnione plurium, vel pauciorum partium ſubſtantiæ ſub parua, vel magna quantitate, cum toto temperamento primarum qualitatum: altera ſitualis conſiſtens in vnione plurium, vel pauciorum partium quantitatis, ſub parua, vel magna extenſione locali: vt enim plures, paucioresve partes ſubſtãtiæ, ſub parua aut magna quantitate, faciunt denſitatem, aut raritatem organicam: ita plures, paucioresve partes quantitatis, ſub parua, aut magna extenſione locali faciũt denſitatem, aut raritatem ſitualem. Prior denſitas, aut raritas nõ variatur ad variationem extenſionis localis, ſed tantùm poſterior: quia licet addenſetur caro occupando minorem locũ, vel rarefiat os, maius ſpatium acquirendo, ſemper tamen conſeruatur eadem figura organica: quia nec per deperditionem maioris extenſionis localis vniuntur plures partes ſubſtantiæ ſub maiore quantitate carnis: nec per acquiſitionem maioris extenſionis localis fiunt pauciores partes ſubſtantię ſub minore quantitate oſſis.

115. Dices. Ergo poſſet corpus Chriſti fieri in hoc ſacramento per condenſationem partium quantitatiuarum ſub minori, & minori extenſione locali, abſque condenſatione partium ſubſtãtialium ſub minori, & minori quantitate, & conſequenter ſine deperditione denſitatis & raritatis organicæ, quod ſuprà negatum eſt. Reſp. nego cõſequentiam, quia licet non variaretur denſitas, vel raritas ſubſtantialis conſurgens ex vnione plurium pauciorumve partiũ ſubſtantiæ ſub paucioribus, pluribusve partibus quantitatis, variaretur tamen eadem denſitas vel raritas ſubſtantialis quoad naturalem exigentiam maioris, vel minoris extenſionis localis: nam ſicut per condenſationem fit exigitiua minoris, ita per rarefactionem fit exigitiua maioris extenſionis localis, & conſequenter non foret corpus cum ea exigentia naturalis extenſionis localis, cùm qua eſt in cælo.

116. Ad quartum, concedenda eſt maior de diſtantia entitatiua & integrali, ſecundùm quam vna pars eſt extra aliam in ordine ad ſe; neganda de ſituali, ſecundùm quàm vna

pars

pars sit extra aliam in ordine ad locum: negandum verò est, motum localem fieri posse, nisi super distantiam situalem, cùm essentialiter sit successiua acquisitio spatij.

117. Ad quintum, concedo, partes corporis Christi non distare situ & loco, quia omnes respondent eidem loco; distare tamen entitatiuè & in ordine ad se, quia vna non est intra, sed extra aliam: sicut membra corporis humani non distant ab anima, cui omnia vniuntur, distant tamen inter se, quia vnum est extra aliud.

118. Ad sextum, nego consequentiam. Nam motus inuoluit essentialiter correspondentiam ad tempus, est enim ipsa successiua correspondentia partium, quæ fiunt, ad tempus, cui correspondent. At quantitas non est essentialiter extensio ad locum. Vnde retorqueo argumentum: nam sicut possunt partes, quæ substant motui, separari ab omni correspondentia ad tempus, & fieri in instanti: ita partes, quæ subsunt extensioni locali, separari ab omni correspondentia ad locum, & constitui in puncto; quamuis nequeat ipsa localis extensio, quæ essentialiter est correspondentia diuersarum partium loci, fieri in puncto.

119. Ad septimum nego sequelam: nam diuisio supponit situationem partium: vnde ad diuisionem hostiæ, non diuiditur Christi corpus, quia non est situaliter in illa.

120. Ad octauum, concedo, quantum essentialiter esse, aut longum, aut latum, aut profundum in ordine ad se, non autem in ordine ad locum.

Ad Durandum n. 98.

121. Ex his patet ad primum Durandi. Ad secundum, nego minorem de indiuisibilitate situali, & in ordine ad locum.

122. Ad tertium, nego consequentiam. Ratio discriminis est, quia præsentia diuisibilis supponit subiectum positiuè diuisibile in se, est enim modus, quo diuersæ partes subiecti respondent diuersis partibus loci: at præsentia indiuisibilis non necessariò supponit subiectum positiuè indiuisibile in se, sed solùm negatiuè indiuisibile in loco: nam vt possit illud locare totum sub quauis parte loci, sufficit, vt in ordine ad locum non supponatur diuisibile; vt autem queat in ordine ad locum constitui diuisibiliter, necessariò debet supponi diuisibile in se.

123. Ad quartum, nego consequentiam: Quoniam superficies cæli est vnita tantùm localiter Christo, propria verò quantitas realiter: quæ autem sunt vnita tantùm localiter, non replicantur cum corpore Christi.

124. Ad quintum, nego consequentiam, si quantitatiuè significet ordinem partium in loco: nam sicut potest substantia esse sine aliquo modo substantiali, nempe subsistentia; ita & quantitas sine aliquo modo quantitatiuo non essentiali.

125. Ad confirmationem, vel intensio dicit vnionem partium qualitatis in eadem parte subiecti, & nego antecedens: nam sicut potest separari qualitas ab omni subiecto, ita consequenter ab omni intensione: vel dicit vnionem partium qualitatis in se, & nego consequentiam: quoniam aliqua intensio est essentialis qualitati, quippe cùm sit constitutiua partis intra partem in se, non minùs quàm vnio continuatiua est essentialis quantitati, quia constituit partem extra partem in se.

SECTIO IX.

An sit totus Christus sub quauis parte specierum ante fractionem?

126. NOtanter dixi, *ante*, nam post fractionem, omnes docent, sub quauis parte fracta, modò sensibilis sit, esse totum Christum, quod definiunt Florent. & Trid. sess. 13. can. 3. & constat ex facto Christi, qui consecrato calice Luc. 21. dedit discipulis dicens: *Accipite, & diuidite inter vos.* quod factum necessariò supponit in singulis speciebus separatis fuisse totum Christum, alioqui singuli partem calicis sumentes, non totum Christum sumpsissent. Sola igitur controuersia est, an sit totus Christus sub singulis speciebus ante diuisionem.

Totũ Christum sub quauis parte specierum esse ante fractionem. Concilium Florent. & Tridentin. Luc. 21.

127. PRIMA sententia est Altisiodor. l. 4. tract. 5. cap. 4. & aliorum apud Alensem 4. p. quæst. 10. memb. 7. art. 3. §. 5. & Bonauenturam in 4. dist. 10. p. 1. art. 1. q. 5. affirmantium, ita Christum esse sub tota formâ consecrata, quòd sub nulla parte est per se. Fundamentum est, quia intentio Sacerdotis est ad consecrandam totam hostiam, & non partem aliquam per se. Confirmant. Sicut in speculo ante fractionem est vna tantùm imago, post fractionem verò multiplicatur in singulis partibus fractis: ita ante diuisionem est semel tantùm Christus in tota hostia, post diuisionem verò multiplicatur in singulis partibus diuisis. Hæc eadem sententia tribuitur Alberto in 4. dist. 13. art. 11. sed immeritò, vt constat ex responsione ad secundum, vbi admittit, eodem modo Christum esse in forma consecrata, sicut anima est in corpore, tota in toto, & tota sub quauis parte.

Altisiodorensis, &c.

Albertus.

128. SECVNDA sententia est Alens. in fine §. citati, Bonauent. ad 2. Argentin. in 4. dist. 10. quæst. 2. art. 3. concl. 2. ad 2. Gabr. lect. 8. in Cano. Missæ, littera T, asserentium, Christum esse totum in quolibet minimo naturali, sub quo substantia panis conseruaretur; non autem in minori minimo, sub quo substantia panis non conseruaretur. Fundamentum est, quia in ijs tantùm partibus conseruatur totus Christus, quæ separatæ conseruarent Christum: sola autem minima naturalia separata conseruarent Christum. Minor patet, nam eæ tantùm partes separatæ conseruant Christum;

Alensis. Bonauent. Argentinas. Gabriel.

quæ panis ſubſtantiam conſeruarent: atqui ſola minima naturalia ſeparata à toto panis ſubſtantiam conſeruarent. Maior probatur: Quoniam in ijs tantùm partibus Chriſtus conſeruatur in toto, in quibus conſeruatur extra totum.

S. Thomas. 129. TERTIA ſententia eſt S. Thom. 3. p. q. 76. art. 3. & in 4. diſt. 10. q. 1. art. 3. quæſtiunc. 3. Capreol. q. 2. Durand. q. 2. n. 8. Richard. art. 6. q. 1. Marſil. q. 7. art. 1. ad 4. & art. 3. dub. 2. Soti q. 1. art. 3. Syluij 1. p. loc. cit. & Recent. affirmantium, totum Chriſtum eſſe ſub quauis parte ſpecierum, etiam minori minima naturali.

Capreolus. Durandus. Richardus. Marſilius. Sotus. Sylnius.

Totus Chriſtus eſt ſub quauis parte ſpeciei conſecratæ. Concilium Tridentin.

130. DICO 1. Totus Chriſtus eſt ſub quauis parte ſpeciei conſecratæ. Fundamentum eſt: quoniam ex Tridenti. in ſingulis partibus poſt diuiſionem eſt totus Chriſtus: ergo etiam ante diuiſionem. Conſequentiam probo. Nam ſola diuiſio, cùm fiat virtute naturali, non conſtituit Chriſtum, vbi antea non erat; alioqui abſque noua conſecratione, ſola virtute naturali Chriſtus fieret ſacramentaliter præſens, vbi antea non erat. Vnde id quod Concil. cano. 3. dixit, totum Chriſtum eſſe ſub ſingulis partibus ſeparatione facta, c. 3. abſolutè dixerat, totum Chriſtum eſſe ſub quauis panis & vini ſpeciei parte; propter quod Sotus, & alij cenſent, hoc eſſe de fide, licet Suar. diſp. 52. ſect. 2. Vaſq. diſp. 188. cap. 3. Nugnez q. 76. ar. 3. id negent: quibus magis aſſentior, cùm Concilia illam expreſsè non definiant. Oppoſitam tamen ſententiam hi Authores appellant erroneam, aut errori proximam, eò quòd ex certis principijs conuinci poſſit, vt falſa.

Sotus. Suarez. Vaſquez. Nugnez.

Cenſura.

131. Probatur 2. ratione. Nam ſi in ſingulis partibus ante diuiſionem non eſſet totus Chriſtus: ergo vel eſſet pars, vel nihil: non ſecundum, alioqui cùm totum componatur ex partibus, ſi nihil Chriſti eſſet in partibus, nihil Chriſti eſſet in toto compoſito ex partibus. Si eſſet pars, aut eadem pars reſponderet ſingulis partibus, & ſic ſola pars corporis Chriſti eſſet ſub tota quantitate ſpecierum, cùm nequeat plus eſſe ſub toto, quàm ſub ſingulis partibus collectiuè ſumptis: aut vna pars corporis reſponderet vni, altera alteri parti ſpeciei; & ſic totus Chriſtus eſſet ſitualiter & circumſcriptiuè: vel per condenſationem partium corporis in minori hoſtia; vel per rarefactionem in hoſtia maiori, vtrumque autem tollit debitam diſpoſitionem à corpore, eſtque contra canonem de conſecrat. diſt. 2. cap. 2. & cap. *vbi pars*, vbi eſt pars corporis Chriſti, ibi eſſe totum Chriſtum. Cuius rei optimam rationem aſſignat S. Thom. quia cùm conuerſio fiat ex pane & vino, quæ ſunt res homogeneæ, non eſt maior ratio, cur potiùs hæc pars ſubſtantiæ conuertatur in hanc partem corporis Chriſti, quàm in aliam: ergo quælibet in totum Chriſtum.

Canon de conſecrat.

S. Thomas.

132. DICES. Ergo Chriſtus erit infinities in hoſtia, quia infinitæ ſunt partes, in quibus actu eſt totus. Reſp. S. Doctor, citato loco ad 1. & in 4. diſt. 10. q. 1. art. 3. quęſtiunc. 3. ad 1. negando conſequentiam: Nam nec anima rationalis dicitur eſſe infinities in corpore, quod informat. Ratio eſt, quia ſicut quantitas eſt vna per continuationem; ita & præſentia corporis Chriſti. Dici tamen poteſt infinities in potentia, ſemel tantùm in actu, ita S. Doctor. citato loco in 4.

S. Thomas.

Totus Chriſtus ante diuiſionem eſt ſub qualibet parte minori minima naturali.

133. DICO 2. Totus Chriſtus ante diuiſionem eſt ſub qualibet parte minori minima naturali. Fundamentum eſt: quia ſub ijs partibus eſt totus Chriſtus, ſub quibus fuit ſubſtãtia panis: ſed ante diuiſionem ſub qualibet parte minori minimo naturali fuit ſubſtantia panis: ergo. Maior conſtat, quia quælibet pars panis conuertitur in totum Chriſtum. Minor probatur: Nam ante diuiſionem cuilibet parti quantitatis reſpondebat aliqua pars ſubſtantiæ, alioqui aliqua pars quantitatis eſſet ſine proprio ſubiecto, nec ſubſtantia ipſa eſſet continuata. Eſto ergo dentur minima naturalia panis & vini, ſub quibus eorum ſubſtantia conſeruari poſſit, ſub minori verò non poſſit; ex hoc ad ſummum ſequeretur, Chriſtum non eſſe in partibus minoribus minimo ſeiunctis à continuo, non autem in partibus minoribus minimo coniunctis.

134. Confirmatur 1. Aut in parte minore minimo eſt pars Chriſti, aut nihil: ſecundum dici non poteſt: ergo primum: ergo vel eadem pars Chriſti, eſt in qualibet parte minore minimo, & ſic non totus Chriſtus erit in toto minimo: vel pars Chriſti in vna parte, alia in alia parte minore minimo, & ſic Chriſtus erit in minimo ſitualiter & circumſcriptiuè.

135. Confirmatur 2. Nam ſæpè contingeret, vt pars diuiſa participaret dimidietates duorum minimorum: vnde quia in illa conſeruaretur propria ſubſtantia, conſeruaretur etiam Chriſtus: cùm tamen iuxta hanc opinionem in illa parte participante dimidietates duorum minimorum, non exiſteret totus Chriſtus, ſed pars Chriſti in vna dimidietate, & pars in alia; & quia interdum accideret, vt in vtraque dimidietate Chriſtus exiſteret ſecundùm eandem partem corporis, conſequenter fieret, vt facta diuiſione, aut Chriſtus mutaret modum præſentiæ coëxiſtendo ſecundùm totum, vbi antea coëxiſtebat ſecundùm partem; aut illa remaneret ſecundùm eandem partem bis replicatam. Secundum eſt contra Concilium definiens, totum Chriſtum eſſe ſub quauis parte ſeparatione facta: Primum nemo non iudicat abſurdum.

Neceſſaria non eſt explicita intentio Sacerdotis ad ponendum Chriſtum in quauis parte ſpecierum.

136. Ad fundamentum primæ ſententiæ, eſto explicita intentio ſacerdotis non ſit ad ponendum Chriſtum in aliqua parte per ſe, hoc tamen ſequitur ex intentione, quam habet ponendi Chriſtum in tota hoſtia, in qua, cùm vi conſecrationis ponatur indiuiſibiliter, vi talis intentionis neceſſariò ponitur totus ſub quauis parte per ſe.

137. Ad confirmationem, diſparitas eſt, quia per fractionem fiunt nouæ productiones ſpecierum in diuerſis partibus ſpeculi fracti, & conſequenter nouæ reflexiones ſpecierum

cierum ad oculum, repræſentantiuum obiectum in diuerſis partibus ſpeculi fracti. Per fractionem verò hoſtiæ non fit noua productio præſentiæ corporis Chriſti in diuerſis partibus hoſtiæ fractæ, quia hæc non producitur, niſi ad prolationem verborum ſacramentalium: ergo ſi ante fractionem non erat totus Chriſtus in ſingulis partibus hoſtiæ, non poterit in ijs fieri præſens vi fractionis.

138. Ad fundamentum 2. ſententiæ, nego maiorem, eiusque probationem: nam cùm Chriſtus in hoc ſacramento ſuccedat loco panis & vini, in ijs partibus ſpecierum ſuccedit, ſub quibus conſeruari poſſet propria ſubſtantia: cùm igitur propria ſubſtantia conſeruari poſſet ſub qualibet parte minore minimo coniuncta, non autem ſub minore minimo à continuo ſeiuncta, non ſub ijſdem partibus conſeruatur ſeiunctis à toto, atque coniunctis in toto.

SECTIO X.

An Chriſtus ſit, ſub indiuiſibilibus ſpecierum?

Negant Scotus, Mayronus, Richardus, Vaſquez.

139. PRIMA ſententia eſt Scoti in 4. diſt. 10. q. 9. §. *Hic dicitur.* Mayron. q. 2. in fine, Richard. art. 6. q. 2. Vaſq. diſp. 188. cap. 4 negantium. Probat Vaſq. 1. ſub indiuiſibilibus ſpecierum non erat ſubſtantia panis & vini: ergo nec corpus & ſanguis Chriſti, quæ ſuccedunt loco ſubſtantiæ. Antecedens probatur, quia indiuiſibile panis non eſt panis, alioqui poſſet ſacerdos ſolam panis ſuperficiem conſecrare, quia illam demonſtrare poſſet pronomine *Hoc*.

140. Secundò. Sequeretur, ad diuiſionem ſpecierum Chriſtum de nouo fieri ſub indiuiſibilibus terminatiuis, quæ ex diuiſione reſultant; in ijsque deſinere, cùm iterum ſpecies continuarentur, & ſub alio indiuiſibili continuatiuo ex vnione ſpecierum reſultante, de nouo præſentem fieri; quin ſub eodem indiuiſibili continuatiuo eſſe Chriſtum & ſubſtantiam vini ſimul, vt ſi cum vino conſecrato miſceatur non conſecratum, in ſuperficie continuante conſecratum, cum non conſecrato erit Chriſtus & ſubſtantia vini ſimul: cùm enim vna ſit vtriuſque ſuperficies, ſimul in ea erit Chriſtus, quatenus ſuperficies eſt conſecrati, & ſubſtantia vini, quatenus ſuperficies eſt non conſecrati.

Affirmant Capreolus, Sotus, Suarez, Nugnez, Albertinus.

141. SECVNDA ſententia eſt Capreol. in 4. diſt. 10. q. 4. art. 3. ad 2. contra 1. concl. Soti diſt. 10. q. 1. art. 1. in fine & diſt. 49. q. 4. art. 6. ad argumenta Durandi, Suar. diſp. 52. ſect. 3. Nugnez q. 76. art. 3. §. *his ſuppoſitis*, Albertin. tom. 2. de prædicamento vbi, Corollario 1. dubitatio. 5. affirmantium. Fundamentum eſt: quia præſentia Chriſti eſt continua in hoc ſacramento, non ſecus ac præſentia animæ in corpore, & Angeli in loco: non foret autem continua, ſi non correſpõderet omnibus indiuiſibilibus ſpecierum, interrumperetur namque per infinita indiuiſibilia continuatiua: quin ſequeretur, illam fore diuiſam in omnem ſui partem. Confirmatur. Non poteſt duratio Angeli eſſe continua, niſi correſpondeat omnibus partibus & momentis temporis, cui coëxiſtit: ergo nec præſentia Chriſti, niſi reſpondeat omnibus partibus & indiuiſibilibus ſpecierum, quibus eſt præſens. Pro cuius controuerſiæ explicatione,

Chriſtum eſſe tantùm ſub illis indiuiſibilibus, quæ ſupponuntur ante conſecrationem.

142. Dicendum eſt, ex ſuppoſitione, quòd hæc indiuiſibilia dentur, Chriſtum fieri tantùm præſentem ſub illis, quæ ſupponuntur ante conſecrationem; non autem ſub illis, quæ reſultant poſt conſecrationem. Fundamentum primi eſt: quia ſub quolibet indiuiſibili quantitatis eſt indiuiſibile ſubſtantiæ, ne detur accidens ſine proportionato ſubiecto, ſed Chriſtus vi conſecrationis fit ſub omni eo, ſub quo præerat aliquid ſubſtantiæ panis & vini, cùm illi adæquatè ſuccedat: ergo. Fundamentum ſecundi eſt: quia alioqui ſequeretur, Chriſtum de nouo fieri præſentem, vbi antea non erat, ſine noua conſecratione. Nec ſatisfit, dicendo, Chriſtum fieri præſentem ſub nouo indiuiſibili per reſultantiam vi prioris conſecrationis: tum quia prior conſecratio non potuit ſe extendere ad materiam abſentem & futuram: tum quia poſſet Sacerdos conſecrare totam hoſtiam non conſecrata vltima eius ſuperficie terminatiua: in quo caſu neque per reſultantiam Chriſtus eſſet in ſuperficie terminatiua hoſtiæ, eſto eſſet in tota hoſtia: ergo Chriſtus non eſt per puram reſultantiam ſub indiuiſibilibus panis.

143. Confirmatur. Nam poſita opinione, quòd in rarefactione acquiratur noua quantitas, abſurdum eſt dicere, Chriſtum poſt conſecrationem fieri præſentem ſub quantitate per rarefactionem de nouo acquiſita: ergo & ſub indiuiſibilibus per diuiſionem reſultantibus: eſt enim hæc præſentia ſupernaturalis, quam Deus non producit, niſi mediante forma conſecratoria.

144. DICES. Eſto in rarefactione non acquiratur noua quantitas, acquiritur tamen noua extenſio ſpecierum ad locum, ſub qua dè nouo fit Chriſtus ſine noua conſecratione, alioqui Chriſtus non eſſet ſub tota extenſione ſpecierum: ergo idem dicendum de indiuiſibilibus reſultantibus poſt conſecrationem.

145. Sed negandum eſt, Chriſtum vi præſentiæ ſacramentalis per ſe eſſe ſub extenſione locali ſpecierum: conſtat inde, quia ſi Deus tolleret omnem extenſionem localem à ſpeciebus, ponendo illas in puncto loci, Chriſtus non variaret præſentiam ſacramentalem ad illas: ſicut nec anima variaret præſentiam informatiuam ad corpus, ſi corpus amitteret omnem extenſionem ad locum. Cuius ratio eſt, quia per præſentiam ſacramentalem Chriſtus cum ijs tantùm accidentibus immediatè vnitur, cum quibus immediatè vniebatur ſubſtantia panis: atqui hæc non vniebatur im-

mediatè cum extenſione locali accidentium; nam cùm hæc ſit modus, ſubiectatur in ſola quantitate, eaque mediante in cæteris. Eſto igitur varietur extenſio localis, non propterea variatur præſentia ſacramentalis Chriſti, quia hæc immediatè & per ſe tantùm eſt ad accidentia ſicut, quia præſentia informatiua animæ immediatè & per ſe eſt ad materiam, non variatur ad variationem accidentium, niſi quatenus ad variationem accidentium tollitur diſpoſitio neceſſaria ad informationem animæ requiſita.

146. Ad fundamentum primæ ſententiæ, nego antecedens, eiusque probationem: & concedo caſum. Ad ſecundum, concedo, ſub indiuiſibilibus reſultantibus poſt conſecrationem, non fieri de nouo Chriſtum præſentem ob rationem à nobis aſſignatam.

147. Ad fundamentum ſecundæ, concedo, Chriſti præſentiam per ſe eſſe continuam, quia à principio fit ſub omnibus partibus & indiuiſibilibus ſpecierum; per accidens autem fieri diſcontinuam, vel per diuiſionem ſpecierum, vel per mixtionem alterius liquoris: in quo caſu, etiam per aduerſarios, præſentia ſacramentalis interrumpitur à partibus liquoris admixti, quæ interponuntur inter ſpecies ſacras, cum quibus tamen continuatur præſentia ſacramentalis: nunquam tamen datur caſus, in quo illa diuidatur in omnem ſui partem, quia nunquam partes liquoris admixti, quæ præſentiam cum ſpeciebus ſacris interrumpunt, diuidi poſſunt in infinitas.

148. Ad confirmationem, diſparitas eſt, quia duratio Angeli non eſt ab ipſo, & tempore, cui coëxiſtit, diſtincta, vt ex Philoſophia ſuppono. Vnde hoc ipſo, quod Angelus & tempus ſimul exiſtant, eius duratio eſt continua: præſentia verò ſacramentalis eſt diſtincta à Chriſto & ſpeciebus ſacris: vnde non eo ipſo, quòd ſimul exiſtunt, præſentia eſt continua, quia poteſt diſcontinuari defectu modi poſitiui intercedentis.

SECTIO XI.

Quid ſit hæc præſentia ſacramentalis?

149. HÆc eſt omnium maxima, & celeberrima difficultas, quam Scholaſtici potius ſupponunt, quàm explicant. Ratio difficultatis eſt, quia vi huius præſentiæ Chriſti corpus fit indiuiſibiliter ſub ſpeciebus diuiſibilibus, quod repugnare videtur corpori, cùm hoc ſit proprium ſpiritus. *Difficultatis ratio.*

150. PRIMA ſententia docet, hanc præſentiam ſacramentalem, nil aliud eſſe, quàm relationem ordinis corporis & ſanguinis ad ſpecies, ratione cuius abſque vlla mutatione ſui, poteſt eſſe vbicunque ſunt ſpecies, & quòcunque ſpecies ipſæ transferuntur: Eſt Durand. in 4. diſt. 10. q. 3. n. 6. & diſt. 11. q. 1. n. 9. Fundamentum eſt, quia corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento, ſicut Angelus in loco: ſed Angelus non eſt in loco, niſi per præſentiam ordinis, per quam ſine ſui mutatione poteſt eſſe præſens multis locis. Maiorem probat, quia corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento abſque quantitate: ergo eſt ſicut Angelus per ſolam præſentiam ordinis, nam ſublata quantitate, non poteſt ſubſtantia aliam præſentiam in rebus habere, quàm præſentiam ordinis. *Durandus reijcitur.*

151. Sed contrà: Nam iſta præſentia ordinis, prout à Durando explicatur, ſine vlla mutatione corporis, repugnat fidei: fides enim docet, Corpus Chriſti verè, realiter, & ſubſtantialiter, poſt conſecrationem eſſe præſens ſub ſpeciebus, vt definit Trident. ſeſſ. 13. cap. 1. nequit autem corpus verè, realiter, & ſubſtantialiter eſſe præſens in varijs altaribus, abſque mutatione ſui, per ſolam præſentiam ordinis; nam hæc præſentia ordinis, vt excludit realem mutationem corporis, non poteſt importare, niſi præſentiam virtutis, quo pacto exiſtens in cælo, fieri poteſt præſens ſub ſpeciebus per virtutem operandi in ſpeciebus. *Concilium Tridentin.*

152. Vnde ad fundamentum ipſius, negatur minor, quidquid ſit de maiore: nam etiam Angelus, præter præſentiam virtutis operatiuæ, habet etiam præſentiam ſubſtantiæ in loco, vbi eſt, vt latè probo in 2. tomo diſp. 5. ſect. 1.

153. SECVNDA ſententia affirmat, eſſe ſolam extenſionis localis negationem: nam, ea ablata, manet corpus indiuiſibiliter in ordine ad locum; omnem quippe localem diuiſibilitatem habet corpus ab extenſione locali: ergo, ea ſublata, manet diuiſibile in ordine ad locum: Eſt Vaſq. diſp. 191. n. 13. *Vaſquez reijcitur.*

254. Sed contra: nam ex præciſa extenſionis localis negatione tantùm ſequitur negatio localis diuiſibilitatis, non autem poſitiua indiuiſibilitas; implicat enim, vt pura negatio tribuat effectum formalem poſitiuum: corpus autem Chriſti non tantùm eſt non diuiſibile, ſed etiam poſitiuè indiuiſibile ſub quauis parte ſpecierum.

155. Confirmatur. Vi ſacramentalis præſentiæ corpus Chriſti non ſolùm fit præſens hoſtiæ minori, ſed etiam maiori ſe, ſi in maiori ſe conſecraretur: implicat autem, fieri præſens hoſtiæ maiori ſe, per ſolam negationem extenſionis localis; cùm nequeat negatio extenſionis collocare indiuiſibiliter ſubſtantiam ſub ſpatio maiori, quàm ſub quo diuiſibiliter illam collocabat propria extenſio, alioqui plus præſtaret negatio, quàm præſtabat oppoſita forma negata.

156. Secundò. Modus hic exiſtendi ſacramentalis, eſt ſupernaturalis quoad ſubſtantiam, vt colligitur ex Trident. ſeſſ. 13. cap. 1. & docent PP. dũ teſtantur, eſſe opus diuinæ potentiæ, & ſupra captum naturalis intelligentiæ: non eſſet autem ſupernaturalis quoad ſubſtantiam, ſi conſiſteret in ſola negatione extenſionis localis, cùm nequeat negatio eſſe

altioris

altioris ordinis, quam sit forma negata, à qua adæquatè specificatur: cùm igitur extensio localis sit naturalis passio quantitatis, nequit eius negatio esse supernaturalis quoad substantiam. Legatur Caiet. 3. p. q. 76. art. 3. §. *Pro faciliori intellectu.* Caietanus.

157. Ad argumentum in oppositum Resp. ex eo tantùm sequi indiuisibilitatem negatiuam, non autem positiuam, quam habet corpus Christi in hoc sacramento.

158. TERTIA sententia docet, hanc præsentiam esse reproductionem corporis Christi denudati propria extensione locali sub quauis parte specierum. Fundamentum est, quoniam ad saluandam indiuisibilem præsentiam corporis sub quauis parte specierum sufficit indistantia totius corporis sub qualibet parte specierum: at hoc ipso, quod corpus denudatum extensione locali, reproduceretur sub quauis parte specierum, constitueretur totum sub quauis parte earum.

159. Confirmatur: quia quælibet pars panis conuertitur in totum corpus Christi: ergo totum corpus Christi reproducitur sub quauis parte specierum: nam ideo panis conuertitur in corpus Christi, quia corpus Christi reproducitur sub speciebus panis: ergo ideo quælibet pars panis conuertitur in totum corpus Christi, quia totum corpus Christi reproducitur sub qualibet panis parte.

160. Sed contrà. Quia si hic modus nihil aliud superaddat, ex eo sequeretur, in quauis conuersione sacramentali dari infinitas reproductiones in actu: nam tot essent reproductiones in actu, quot sunt partes specierum in potentia, quibus illæ responderent: sed hæ sunt infinitæ in potentia: ergo & reproductiones essent infinitæ in actu: implicat autem infinitum in actu, vt ex Philosophia suppono. Ex quo patet ad fundamentum. Ad confirmationem patebit ex nostro modo infrà explicando. Præterea hæc sententia non saluat intrinsecam supernaturalitatem præsentiæ sacramentalis; quia cùm istæ reproductiones sint in essentia naturales, quippe quæ terminantur ad corpus Christi ens naturale, non possunt constituere præsentiam intrinsecè supernaturalem, sed tantùm extrinsecè & quoad modum. Tandem sola reproductio non sufficit, vt constituat corpus, de se diuisibile, positiuè indiuisibiliter sub speciebus, cùm actionis non sit, constituere terminum in loco, sed solùm communicare illi esse.

161. QUARTA sententia est aliquorum Thomistarum affirmantium, præsentiam sacramentalem esse actionem, quam Christi corpus exercet in species, eas in suo esse continendo. Fundamentum est, quia hæc præsentia est persimilis præsentiæ, quam habet Angelus ad corpora: sed hæc formaliter consistit in actione, qua Angelus continet corpora, ergo.

162. Sed contrà: Nam vi huius præsentiæ sacramentalis corpus Christi non est quomodocunque, sed indiuisibiliter præsens speciebus: non potest autem esse indiuisibiliter præsens speciebus præcisè per actionem, qua continet species, quia cùm hæc actio recipiatur in speciebus, non potest dare corpori Christi positiuam rationem indiuisibilitatis. vnde dispar est ratio de Angelo, quia hic cùm sit natura sua indiuisibilis, potest per solam entitatem fieri præsens indiuisibiliter corpori diuisibili, per actionem contentiuam corporis. At corpus Christi, cùm sit ex se diuisibile, vt constituatur positiuè indiuisibiliter sub speciebus, constitui debet per aliquid in se receptum.

163. Ex quo sequitur, nec fieri posse formaliter præsens per conuersionem ipsam: nam neque hæc potest esse corpori Christi ratio existendi indiuisibiliter: tum quia posset corpus Christi manere cum eadem præsentia indiuisibili, non conuersa substantia panis in ipsum: tum quia conuersio per se nihil intrinsecum ponit in corpore Christi: cùm dicat solam desitionem panis ex vi vnionis corporis Christi cum accidentibus panis: quæ vnio, cùm solùm subiectetur in accidentibus, & terminetur tantùm ad corpus Christi, nihil intrinsecum ponit in corpore Christi. *Corpus Christi non fieri formaliter per conuersionem indiuisibiliter in Euchar.*

164. QUINTA sententia docet, esse modum superadditum corpori, vi cuius totum corpus sit sub quauis parte specierum, in quo modo adhuc varij excogitati sunt modi. *5. Sententiæ primus modus displicet.*

165. Primus affirmat, esse repetitionem plurium præsentiarum naturalium in ordine ad eadem species: ita vt per singulas præsentias corpus Christi constituatur diuisibiliter sub speciebus, per omnes autem simul sumptas indiuisibiliter, hoc modo: vt per vnam constituatur rectum, per aliam inuersum, per aliam obliquum, per aliam curuum &c. ita vt vbi vna collocat caput & non pedes, alia collocet pedes & non caput, & vbi vna constituit pedes, alia constituat caput, & sic repetendo huiusmodi integras præsentias corporis, in omnibus partibus specierum, tandem fiet, vt vbi est vna pars corporis, ibi sint & reliquæ.

166. Sed hic modus 1. non saluat intrinsecam supernaturalitatem præsentiæ sacramentalis, cum omnes istæ præsentiæ sint naturales quoad essentiam. Secundò. Vi talis præsentiæ corpus Christi esset simpliciter diuisibiliter in ordine ad species, quia per singulas præsentias collocaretur diuisibiliter sub illis. Tertiò cogit admittere infinitas præsentias totales discretas in corpore Christi, per quas infinities replicatum posset constitui totum sub singulis & omnibus partibus specierum. Quartò. Repugnat, vt per infinitas præsentias totales diuisibiles, totum corpus constituatur sub quacunque minima parte specierum: quia cùm quælibet præsentia collocet corpus secundùm diuersam & diuersam partem ipsius, sub determinata parte specierum, non videtur hoc modo posse constitui totum sub quacunque minima parte specierum, sed semper sub aliqua determinata. *Contra hunc modum est.*

167. Secundus modus docet, esse replicationem totius præsentiæ corporis, in quali- *Et 2. modus displicet.*

bet parte

bet parte eiuſdem corporis: nam ſicut per vnam præſentiam totalem diuiſibilem fit totum corpus præſens ſub ſpeciebus: ita, ſi tota hæc præſentia replicetur in qualibet parte corporis, vbi conſtituitur vna pars corporis, ibi conſtituetur totum corpus, quia in qualibet parte corporis ſubiectatur tota illa ratio, qua corpus conſtituitur totum ſub tota quantitate ſpecierum.

168. Confirmatur. Si partialis præſentia, quæ eſt in capite, ſubiectaretur etiam in pectore, vbi eſſet pectus, eſſet etiam caput: ergo ſi præſentia, quæ eſt in toto corpore, ſubiectaretur in capite, vbi eſſet caput, eſſet etiam totum corpus: ergo ſi eadem ſubiectaretur in ſingulis partibus corporis, vbi eſſent ſingulæ partes corporis, ibi eſſet etiam totum corpus, proinde totum in toto, & totum ſub qualibet parte ſpecierum.

169. Sed neque hic modus ſaluat intrinſecam ſupernaturalitatem præſentię ſacramentalis. Secundò, implicat modum, cùm ſit actualis modificatio ſubiecti, modificare plura ſubiecta ſimul: igitur implicat, prę ſentiam, quæ modificat caput, modificare etiam pectus, & reliquas partes corporis: nam eadem eſt ratio de modo partiali reſpectu ſubiecti partialis, ac de modo totali reſpectu ſubiecti totalis. Tertiò. Repugnat, modum dare ſubiecto ſuum effectum formalem, abſque eo quòd illud actu modificet, cùm effectus formalis ipſius ſit actualis modificatio ſubiecti: igitur non poteſt totalis prę ſentia corporis replicata tantùm in manu, conſtituere totum corpus in ſpatio, vbi eſt manus: ſicut non poteſt tota vnio corporis cum anima, replicata tantùm in manu, vnire totum corpus cum anima. Quartò. Implicat, prę ſentiam, cùm ſit reſpectus ad ſpatium, collocare ſubiectum in ſpatio minore, quam exigat prę ſentia ipſa ſecundùm ſe.

Et 3. modus Albertin.

170. Tertius modus eſt Albertini in prędicam. Vbi, Corollar. 1. dubitat. 7. putantis, eſſe modum ſpiritualem indiuiſibilem in ordine ad ſe, & in ordine ad ſpatium, qui cùm ſubiectetur totus in toto, & totus in quauis parte corporis, conſtituit illud indiuiſibiliter totum ſub tota hoſtia, & totum ſub quauis parte illius. Fundamentum eſt, quia effectus formalis, quem habet corpus Chriſti exiſtendi indiuiſibiliter in hoc ſacramento, debet eſſe ab aliqua forma indiuiſibili.

171. Sed contrà, quia ſi eſſet modus indiuiſibilis, non poſſet ſecundùm aliquid corrumpi, quin totus corrumperetur, & conſequenter non poſſet corrupta prę ſentia circa vnam partem hoſtiæ, non corrumpi circa reliquas, quod falſum eſt. Nam adhuc corrupta præſentia in vna parte hoſtiæ, perſeuerat Chriſtus in reliquis, in quibus panis diſpoſitiones perſeuerant. Nec dici poteſt, quòd corrupta priori prę ſentia, alia de nouo producatur circa partes hoſtiæ, quę integrę perſeuerant, cùm non producatur noua præſentia, niſi ad nouam prolationem verborum ſacramentalium.

172. Ad fundamentum ipſius Reſp. talem effectum eſſe poſſe à modo diuiſibili, vt infrà ex noſtro modo conſtabit.

Et 4. modus

173. Quartus modus aſſerit, eſſe modum diuiſibilem, cuius quælibet pars habet vim conſtituendi totum corpus ſub quauis parte ſpecierum.

Cõfutatur.

174. Sed contrà: quia cùm non quælibet pars modi afficiat totum corpus, non poteſt totum corpus conſtituere ſub quauis parte ſpecierum; cùm nequeat modus tribuere effectum formalem, niſi afficiendo ſubiectum.

Et 5.

175. Quintus modus affirmat, eſſe modum extenſum, cuius quęlibet pars habet vim conſtituendi partem corporis, quam afficit ſub ſingulis partibus ſpecierum, ſub quibus Chriſti corpus ſuccedit loco panis: vt præſentia capitis conſtituit caput ſub ſingulis partibus ſpecierum, præſentia pectoris conſtituit pectus ſub ſingulis partibus earundem, & ſic de reliquis: quo tandem fiet, vt omnes partes præſentiæ conſtituant omnes partes corporis ſub ſingulis, & omnibus partibus ſpecierum, proinde totum in toto, & totum in quauis parte earum: cùm nil aliud ſit totum, quàm partes ſimul prę ſentes eidem ſpatio.

Et 6.

176. Sextus docet, totum modum conſtituere totum corpus ſub ſingulis partibus ſpecierum.

177. Sed neuter ſaluat, quo pacto, corrupta partiali præſentia circa vnam partem ſpecierum, maneat circa reliquas; nam, aut corrupta vna parte ſpecierum, tota præſentia ſacramentalis corrumpitur, aut aliquid, aut nihil: ſi primum, ergo non manet Chriſtus ſub reliquis partibus hoſtiæ, quæ peſeuerant incorruptæ, vel certè noua præſentia ſacramentalis ſine noua prolatione verborum ſacramentalium ſub illis produci debet. Si ſecundum; non poteſt dici, quòd corrumpatur partialiter ex parte ſubiecti, hoc eſt, ſola præſentia, quæ eſt in capite, vel pectore, quia cùm totum corpus conſtituatur ſub ſingulis partibus ſpecierum, cumque nequeat per ſolam prę ſentiam partialem, afficientem vnam tantùm partem corporis, conſtitui totum ſub ſingulis partibus ſpecierum, debet neceſſariò conſtitui per prę ſentiam totalem afficientem totum corpus: ergo ſi aliquid prę ſentiæ ex parte ſubiecti corrumpitur, tota debet corrumpi, quia non poteſt corrumpi, niſi vt afficit & modificat totum corpus. Tertium dici non poteſt, quia ad corruptionem effectus realis, debet deſinere aliqua forma realis: ſed Chriſtum eſſe præſentem in hac parte hoſtiæ, eſt effectus realis: ergo hoc corrupto, corrumpi debet aliquid reale.

178. Dices. Nihil reale corrumpi ex parte modi, ſed tantùm ceſſare ab aliquo effectu formali circa ſpecies, defectu termini: ſicut nihil reale corrumpitur in relatione, deficiente termino partiali, ſed ſola extrinſeca terminatio.

179. Sed contrà: quia relatio in quouis termino partiali habet totam ſuam rationem formalem, à qua adęquatè pendet: vnde ter-

mini

mini partiales habent ſe tantùm materialiter: præſentia verò ſacramentalis adæquatè pendet ab omnibus, & ſingulis partibus ſpecierum: alioquì poſſet præſentia non adæquatè vbicare ſubiectum in ordine ad totum ſpatium, quod reſpicit, quod implicat.

180. Luſtratis omnibus modis aperiendus eſt noſter, in quo nec mihi planè ſatisfacio, paratus aliorum ſequi ſententiam, vbi noſtro probabiliorem propoſuerint. Aſſero igitur, Euchariſticam præſentiam eſſe modum ſuperadditum corpori Chriſti, ſupernaturalem quoad ſubſtantiam, diuiſibilem non ſolùm extenſiuè, ſed etiam intenſiuè, cuius quælibet pars extenſionis replicat tantùm partem corporis, quam afficit, & tota extenſio totum corpus ſub ſpeciebus, diuerſæ verò partes intenſionis totius præſentiæ extenſiuæ replicant totum corpus ſub diuerſis partibus ſpecierum, vt præſentia afficiens caput, replicat ſolum caput, præſentia afficiens collum, replicat ſolum collum, præſentia afficiens totum corpus, repetit totum corpus: quia verò hæc ipſa præſentia extenſiua totius corporis eſt diuiſibilis intenſiuè, conſtans ex infinitis partibus intenſiuis eiuſdem extenſionis, afficientibus totum corpus, fit vt ſingulæ partes intenſionis afficientes totum corpus, repetant totum corpus ſub diuerſis partibus ſpecierum: & quia in noſtra ſententia pura præſentia localis non habet vim replicandi ſubiectum ſubſtantialiter, dicendum vlteriùs erit, hunc modum præter præſentiam vbicantem Chriſti corpus ſub ſingulis ſpeciebus, includere etiam actionem ſubſtantialiter reproducentem, idem corpus ſub ijſdem ſpeciebus: cuius actionis quælibet pars ſubſtantialiter reproducat totum corpus ſub determinata parte ſpecierum, & tota actio ſub omnibus partibus earundem. Quòd autem ſola actio reproductiua corporis, abſque præſentia vbicante idem corpus ſacramentaliter ſub ſpeciebus, non ſufficiat, conſtat: quia per actionem res formaliter non conſtitueretur in loco, ſed in ſe, nam vi actionis formaliter res ſolùm accipit eſſe ab agente. Igitur præter actionem ſubſtantialiter reproductiuam, neceſſaria eſt etiam præſentia, qua formaliter conſtituatur in loco: præſertim cùm corpus Chriſti fiat indiuiſibiliter præſens, quod non poteſt habere à nuda ſua entitate. Confirmatur: nam per ſolam actionem reproductiuam corpus Chriſti manet indifferens, vt fiat diuiſibiliter, vel indiuiſibiliter ſub ſpeciebus: ergo debet per aliam formam hunc effectum indiuiſibilis præſentiæ accipere.

181. Probo ſingula. Primum. Corpus Chriſti eſſe indiuiſibiliter præſens ſub ſpeciebus, eſt effectus realis de nouo in ipſo corpore, qui antea non erat: ergo ab aliqua forma ſuperaddita corpori; non realiter diſtincta, quia hæc neceſſaria non eſt; ergo modaliter tantùm.

182. Secundum: Hic modus eſt indebitus corpori, & cuicunque naturæ creatæ; eſt enim quædam participatio diuinæ immenſitatis: ergo ſupernaturalis quoad ſubſtantiam, nam quamuis debitum ſit Angelo, vt intra ſuam ſphæram indiuiſibiliter exiſtat, non eſt tamen debitum, vt vi eiuſdem præſentiæ, connaturaliter exiſtat in diuerſis partibus diſiunctis & diſtantibus eiuſdem ſphæræ, ſicut vi Euchariſticæ præſentiæ debitum eſt corpori Chriſti, vt exiſtat in diuerſis partibus, etiam ſeiunctis ac diſtantibus hoſtiæ.

183. Tertium: Quilibet modus debet commenſurari ſubiecto, in quo recipitur: atqui ſubiectum, in quo modus iſte recipitur, eſt corpus Chriſti extenſum & diuiſibile quoad ſe: ergo modus iſte debet eſſe extenſus & diuiſibilis in ſe.

184. Quartum deficiente aliqua parte ſpecierum, neceſſe eſt formam aliquam deficere, quæ dabat corpori effectum formalem præſentiæ ſacramentalis in ordine ad talem partem: non poteſt autem deficere aliqua pars præſentiæ quoad extenſionem, quæ modificabat tantùm caput, aut pectus, exempli cauſa: Tum quia alioqui caput, vel pectus non haberet ſacramentalem præſentiam ad reliquas partes ſpecierum, quæ remanent: tum quia, cùm totum corpus deſinat eſſe ſacramentaliter ſub parte corrupta ſpecierum, non poteſt deſinere per corruptionem partialis præſentiæ afficientis vnam tantùm partem corporis, quia hæc non habet vim conſtituendi ſub parte ſpecierum, niſi partem corporis, quam afficit: ergo deſinit per corruptionem præſentiæ totalis extenſiuæ: ergo niſi ponatur eadem diuiſibilis intenſiuè, non ſaluabitur, quo pacto corrupta circa vnam partem ſpecierum, maneat circa reliquas.

185. Prædeclarato modo, quo Chriſtus conſtituitur ſacramentaliter præſens ſub ſpeciebus, prædeclaranda eſt actio, qua idem Chriſti corpus ſubſtantialiter reproducitur ſub ijſdem ſpeciebus. Hæc autem non alio modo probatur, quàm quod non repugnat talis naturæ actio, cuius quælibet pars reproducat totum corpus ſub determinata parte ſpecierũ, & tota actio ſub omnibus partibus ſpecierum, vti diximus de modo præſentiæ. Vnde ſicut in illo duplicem diſtinximus diuiſibilitatem, vnam ſubiectiuam, in ordine ad corpus, quod afficit: alteram terminatiuam, in ordine ad ſpecies ſeu ſpatium, ad quod vbicat: ita in hac actione reproductiua diſtinguenda eſt duplex diuiſibilitas; vna reſpectu corporis, quod reproducit; altera reſpectu ſpecierum, ſeu ſpatij, ſub quo ſubſtantialiter illud reproducit. Nam licet actio reproductiua ſeipſa formaliter non conſtituat terminum reproductum in loco, exigit tamen habere aliquam præſentiam in loco, ſine qua non poteſt ad illum terminari. Prior diuiſibilitas terminatur ad partes corporis reproducti: quia cùm terminus reproductus ſit diuiſibilis, habens partes & partes, etiam actio, quare reproducitur, eſt ſubie-

Authoris modus.

Qualis ſit actio, quâ producitur Chriſti corpus indiuiſibiliter.

Diuiſibilitas alia ſubiectiua, alia terminatiua:

Subiectiua huius actionis terminatur ad partes corporis reproducti.

Terminatiua est in ordine ad species.

ctiuè diuisibilis: alia est enim partialis actio, qua reproducitur caput; alia, qua reproducitur pectus, & sic de cæteris. Posterior diuisibilitas est in ordine ad species seu spatium, vt nimirum vna actio, quæ reproducit totum corpus in ordine ad omnes suas partes, reproducat illud sub vna parte specierum; alia verò, quæ idem corpus reproducit secundùm omnes partes in ordine ad se, reproducat sub alia parte specierum; ita vt quælibet actio reproducat totum corpus in ordine ad se, non tamen in ordine ad partes specierum vel spatij, sed singulæ in ordine ad singulas, & omnes in ordine ad omnes partes spatij, ac specierum, vti de modo ipso præsentiæ diximus. Ratio horum omnium est: quoniam hæc actio reproducit corpus Christi vt affectum prę sentia sacramentali ad has, vel ad illas partes specierũ: ergo sicut per diuersas præsentias, seu partes præsentiæ sacramentalis, est sub diuersis partibus specierum: ita per diuersas actiones, seu partes actionis reproducitur sub diuersis partibus specierum: cùm non possit per solum modum præsentiæ absque actione subſtantialiter reproductiua, corpus subſtantialiter constitui sub diuersis partibus specierum.

Ratio horũ omnium.

Saluat Christi corpus desinere sub vna specierum, & sub reliquis remanere.

186. Hic modus optimè saluat, primò maximam illam difficultatem, quo pacto idē corpus desinere possit sub vna parte specierũ, nō desinente sub reliquis, non solùm per desitionem partialis præsentiæ, quæ Christi corpus vbicabat sub illa parte, sub qua desinit; sed etiam per desitionem partialis actionis, quæ Christi corpus subſtantialiter reproducebat sub eadem parte, sub qua subſtantialiter desinit: quia cũ hęc reproductio non sit vna actio indiuisibilis, qua desinente, totum corpus sub omnibus specierũ partibus desinere deberet; sed diuisibilis, cōstans ex pluribus actionibus reproducentibus idem Christi corpus sub omnibus partibus specierum, poterit, desinente vna actione, quæ Christi corpus reproducebat sub vna parte, desinere sub eadem Christi corpus, non desinente sub reliquis specierum partibus, sub quibus conseruatur per alias actiones reproductiuas.

Non esse infinitas actiones reproductiuas.

187. Saluat 2. quomodo non sint infinitæ actiones reproductiuæ in hoc nostro modo: quia nimirum omnes sunt per modum vnius, integrantes vnam actionem totalem, cuius singulæ partes eiusdem actionis consideratæ in ordine ad species, reproducunt corpus subſtantialiter sub singulis partibus specierum. Vnde sicut de modo ipso præsentiæ diximus, quòd non liceat accipere vnam partem præsentiæ vbicantem Christi corpus sub vna parte specierum, quin cum illa accipiantur infinitæ partes eiusdem præsentiæ, quę idem Christi corpus vbicant sub infinitis partibus specierum; cùm talis præsentia sit diuisibilis terminatiuè, iuxta diuisibilitatem specierum, sub quibus Christi corpus collocat: ita nec licebit acccipere vnam partem actionis reproductiuæ, quin cum illa accipiantur infinitę syncategorematicè & in potentia, quæ idem Christi corpus subſtantialiter reproducũt sub infinitis etiam in potentia partibus specierum.

Posse idem corpus conseruari pluribus actionibus reproductiuis totalibus.

188. Saluat 3. Quo pacto, etiamsi in mea sententia nequeat idem terminus conseruari pluribus actionibus adęquatis, adhuc possit idem corpus conseruari pluribus actionibus reproductiuis adæquatis: quia nimirum istę actiones non reproducunt Christi corpus in eadem, sed in diuersis specierũ, seu loci partibus, quo pacto in mea sententia non implicat: quia tũc potest actio cōmunicare esse termino in loco, vbi non est: non potest autem cōmunicare essè termino in loco, in quo supponitur esse, cùm illud supponatur cōmunicatum vi alterius actionis: actio autem, cùm essentialiter sit actualis communicatio esse, implicat esse, & actu non communicare esse termino; proinde implicat, eundem terminum pluribus actionibus adęquatis conseruari in eodem loco, non autem in diuersis.

189. *Obijcies* 1. Vi huius actionis Christi corpus non solùm reproducitur in se, sed etiã in ordine ad locum seu species sacramentales: ergo, præter actionem reproductiuam, frustra est præsentia vbicatiua; cùm totum id, quod habetur per præsentiam vbicatiuam, habeatur per solam actionem reproductiuam.

190. Resp. negādo antecedens: etenim solùm exigitiuè & radicaliter hęc actio reproducit Christi corpus in ordine ad species seu locum: formaliter autem in ordine ad locum seu species illud cōstituit prę sentia vbicatiua. Sicut creatio formaliter tantùm ponit Angelum in seipso extra causas, essentialiter tamen exigit in Angelo modum aliquem præsentiæ ipsi proportionatum, sine quo non potest ad illum creatio terminari: licet talis modus locandi Angelum in spatio, in mea sententia, nō sit essentialiter addictus huic, vel illi spatio, sed possit cũ eodem modo, inuariato quoad intrinseca, Angelus variare spatium: de quo fusè tomo 2. disp. 5. sect. 2. & 3.

191. *Obijcies* 2. Stante eadē actione reproductiua, potest Christi corpus mutare præsentiam indiuisibilem & sacramentalem in diuisibilem & circūscriptiuam: sed ea posita, nō erit Christi corpus reproductum totum sub toto spatio, & totum sub quauis parte spatij; quia tunc nō erit indiuisibiliter totum in quauis parte spatij, sed diuisibiliter in spatio; proinde totũ in spatio, & pars ipsius in parte spatij: ergo neque nunc vi talis actionis est totũ corpus reproductum sub quauis parte spatij; cùm nulla tunc per mutationem indiuisibilis & sacramentalis prę sentiæ in diuisibilem & circumscriptiuam, fieret variatio in ipsa actione reproductiua.

Actio, quâ Christi corpus producitur, exigit modum præsentia.

192. Resp. negando maiorem: nam talis reproductio essentialiter exigit talem præsentiam, quę Christi corpus collocet totum sub qualibet parte specierum: & consequenter ad variationem talis præsentiæ, necessariò etiam variabitur talis reproductio: nam cùm talis reproductio reproducat totum corpus sub quauis parte specierum, si adhuc mutata prę sentia

indiuisibili in diuisibilem & circumscriptiuam, maneret totum corpus sub qualibet parte specierum, cùm illud manere non posset vi præsentię circumscriptiuæ, cùm illa non possit locare corpus indiuisibiliter; neque vi solius actionis reproductiuæ, tum quia illa formaliter non locat, sed reproducit tantùm corpus; tum quia repugnat; idem corpus esse simul diuisibiliter, & indiuisibiliter in ordine ad spatium; maneret corpus indiuisibiliter præsens spatio absque forma illud indiuisibiliter vbicante. Quòd autem repugnet, idem corpus simul esse diuisibiliter & indiuisibiliter in ordine ad idem spatium, constat: quoniam hi sunt duo effectus formaliter oppositi, quorum vnus expellit alium, vt per se patet.

193. *Obijcies* 3. Potest idem Christi corpus, retenta actione, qua fuit reproductum sub vna parte hostiæ, per aliam actionem reproduci sub alia parte hostię: ergo potest idem corpus in ordine ad idem spatium conseruari duabus actionibus adæquatis. Consequentia patet: nam in casu proposito, idē corpus haberet duas actiones reproductiuas adæquatas in ordine ad idem spatium. Antecedens probatur, nam actio non pendet à loco: ergo posset corpus actionem, qua producitur in vno loco, retinere in alio loco, in quo rursus reproduci posset per aliam distinctam actionem.

194. Resp. Dupliciter posse corpus retinere duplicem actionem adæquatè reproductiuam in eodem loco; vno modo simul retinendo in eodem spatio extrinseco duplicem præsentiam seu locabilitatem intrinsecā: alio modo cum duplici actione reproductiua, vnam tantùm retinendo præsentiam & locabilitatē intrinsecā. Posteriori modo, implicat, corpus retinere duplicem actionem reproductiuam in eodem spatio: non implicat autem priori modo; ratio discriminis est, quoniam posteriori modo, non potest vtraque actio exercere suum essentiale munus, actu communicando esse termino, cū iam illi supponatur adæquatè cōmunicatum vi alterius actionis: potest autē vtraque actio suū essentiale munus exercere, priori modo: nam iuxta priorē modum, vtraque actio potest communicare esse termino, saltem in ordine ad diuersam præsentiam & locabilitatem intrinsecam; ratione cuius duplicis locabilitatis idem corpus fit virtualiter diuersum & distinctum à seipso; potestque per motum localem naturaliter à seipso seiungi ac separari, diuersasque actiones exercere sub vna præsentia & locabilitate, quas non exercet sub alia: exempli causa, si idem corpus retinēs duplicem præsentiam circumscriptiuam, penetret se cum seipso in eodem spatio, poterit, vt est sub vna præsentia, aliquid operari, quod non operatur sub alia: nam, vt est sub vna præsentia poterit se mouere localiter, non se mouendo vt est sub alia; comedere vt est sub vna, non comedendo, vt est sub alia; quas operationes diuersas exercere non poterit corpus, si in eodem spatio vnam tantùm retineat intrinsecam præsentiam seu locabilitatem: ac proinde non poterit absque duplici locabilitate conseruari virtualiter diuersum ac distinctum à seipso: & consequenter nullum esse, saltem virtualiter distinctum accipere poterit ab altera actione adæquatè reproductiua, vti accipere potest sub duplici locabilitate, per ordinem ad diuersas actiones, quas sub duplici locabilitate exercere potest.

Potest idem Christi corpus duplici actione adæquata produci in eodem loco, si habeat duplicem locabilitatem

195. Atque hæc de essentia sacramentalis præsentiæ satis, nam in re tam arcana, sat fuit attigisse difficultatem. Non enim aut tam hebetes sumus vt non intelligamus, alium modum assignari posse hoc nostro aptiorem, qui & hoc mysterium meliùs explicet, & Theologiæ studiosis magis satisfaciat: aut tam sapientes haberi volumus, vt hunc nostrum proponamus, tamquam omnium qui sapienter hactenus excogitati sunt, optimum. Non enim deerit, qui hoc nostro modo improbato, vel alium proprio marte probabiliorem excogitabit; vel aliquem ex excogitatis, tamquam ad proprium captum aptiorem, amplectetur.

SECTIO XII.

An sacramentalis præsentia varietur ad motum specierum?

196. AFFIRMAT Suar. disput. 47. sect. 2. dicto primo vltimo, & sect. 4. dicto 4. Fundamentū est, quia Christus ad motum specierum mutat spatium: ergo & præsentiam: sed Christus non habet aliam præsentiam sub speciebus, quàm sacramentalem: ergo variat illam, variando spatium. Antecedēs patet, quia Christus comitatur species; ergo mutat cum illis spatium. Prior consequentia probatur: Quia præsentia essentialiter est addicta spatio: ergo hoc mutato, mutatur & illa. Confirmatur: Christus mutādo spatium, mutat relationē distantiæ & propinquitatis: ergo mutat præsentiam, quæ tales relationes fundat, repugnat namque variari relationem, non variato fundamento. *Suarez affirmat.*

197. Opposita sententia mihi est omnino vera, quam docet Caieta. qu. 76. ar. 6. in fine; affirmans, simul cum corpore Christi moueri & trāsferri de loco ad locum eius præsentiam sacramentalem. Et colligitur ex ijs Authoribus, qui docent, hanc præsentiam esse ipsam coniunctionem corporis cum speciebus: nam sicut ad motum specierum non variatur hæc coniunctio: ita nec sacramentalis præsentia, quæ in hac coniunctione formaliter per eos consistit. Fundamentum huius sententiæ duplex est. *Negat verius Caietanus.*

198. Primum. Hæc præsentia, ipsomet Suar. teste est supernaturalis quoad essentiam: ergo nō potest esse terminus mutationis naturalis, cùm nequeat actio naturalis attingere terminum supernaturalem quoad essentiam: nam actio adæquatè specificatur à termino: esset autem ista præsentia sacramentalis, terminus mutationis naturalis, si ad motum specierum mutaretur; nam esset terminus motus localis specierū, vt secundariò subiectati in corpore *Suarez.*

Christi, sed hic est naturalis, cùm fiat virtute naturali: ergo.

199. DICES. Motum esse tantùm conditionem, qua posita, solus Deus producit præsentiam sacramentalem in Christi corpore. Sed contrà: Tum quia falsum est, produci nouam præsentiam sacramentalem sine noua prolatione verborum. Tum quia in doctrina Suarez motus ipse localis secundariò receptus in corpore Christi, est præsentia sacramentalis successiua eiusdem corporis, ad spatium: putat enim, motum localem essentialiter esse præsentiam mobilis ad spatium: ergo hoc ipso, quòd Christus mouetur cum speciebus ad nouum spatium, acquirit nouam præsentiam, non naturalem, alioqui præter præsentiam sacramentalem haberet etiam naturalem; ergo sacramentalem, quæ perseuerat in fine motus, vt intrinsecus terminus illius.

200. Secundum fundamentum est: præsentia sacramentalis non pendet essentialiter ab hoc, vel illo spatio in particulari: ergo quantumcunque mutetur spatium, non mutatur præsentia ipsa sacramentalis. Pro cuius explicatione, distinguenda sunt duo in quauis re creata, prout occupat spatium. Vnum est, ratio illa, per quam res est proximè occupatiua spatij, & per quam semper actu occupat aliquod spatium, quę dici potest locabilitas. Alterum est ipsa actualis occupatio huius, vel illius spatij: Primum in corporibus est ipsa actualis extensio partium ad locum, ratione cuius res semper occupat actu aliquod spatium, & per quam est proximè occupatiua alterius spatij æqualis: in spiritibus verò est virtualis extensio, ratione cuius actu occupant aliquod spatium, & quâ sunt proximè occupatiui alterius spatij. Primum tam in corporibus, quàm spiritibus, est modus ex natura rei distinctus à mobili, pendens ab aliquo spatio, non tamen ab hoc, vel ab illo determinatè: vnde variato spatio per motum localem, non variatur hic modus, qui semper perseuerat idem in quouis spatio. Secundum non distinguitur ex natura rei ab ipsa formali, vel virtuali extensione locali, sed supra illam addit extrinsecam dumtaxat connotationem huius, vel illius spatij, quod mobile acquirit medio motu locali, vel alia mutatione æquiualente. Quoniam verò sacramentalis præsentia comparatur primæ illi rationi, per quam tam corpora, quàm spiritus occupant aliquod spatium, & per quam sunt formaliter occupatiua alterius spatij æqualis, medio motu, aut mutatione locali, non tantum quam ratione formaliter occupante, sed quàm ratione deferente subiectum ex vno loco in alium: siquidem interdum subiectum occupat locum, & non per motum localem, vt constat de corpore, vel Angelo constituto in loco, vi solius creationis; ideo ex natura rei à corpore Christi distinguitur, non minùs, quàm ab ipso distinguatur extensio localis, in cuius locum succedit hæc sacramentalis præsentia, non tamen ab ipso ex natura rei distinguitur actualis occupatio huius, vel illius spatij, nisi sola connotatione extrinseca: etenim sicut Angelus per motum localem non variat virtualem extensionem localé, vti nec anima virtualem suâ extensionem & præsentiam ad corpus, sed extrinsecam tantùm connotationem spatij: ita nec Christi corpus ad motum specierum variat præsentiam sacramentalem ad species, sed extrinsecam duntaxat connotationem spatij. Fundamentum, quia superfluus est iste modus distinctus à mobili, variabilis ad quamlibet variationē spatij, cùm possint omnia saluari per modum respicientem quidem spatium, sed inuariabilē ad variationem spatij, alioqui per motum localem variaretur nouum esse sacramentale, quod consurgeret ex noua præsentia sacramentali.

Locabilitas in corporibus,

& in spiritibus.

Est modus ex natura rei distinctus à mobili.

Præsentia sacramentalis ab illo distinguitur

201. Ad fundamentum Suarez, nego consequentiam eiusque probationem. Ad confirmationem, sufficit, vt mutet præsentiam quoad extrinsecam connotationem spatij, quę est ratio fundandi nouam relationem distantiæ, vel propinquitatis, ratione tantùm distincta ab ipsa intrinseca prę sentia mobilis.

202. Ex dictis deducitur, hanc præsentiam reduci ad prædicamentum vbi, cùm sit formalis ratio constituendi corpus immediatè præsens speciebus, mediatè verò spatio earundem, contra Nugnez qu. 76. ar. 5. difficult. 2. reducentem illam ad prædicamentum substantię, eò quòd Trident. sess. 13. cap. 1. affirmet, Christi corpus esse in hoc sacramento substantialiter, & ex S. Thom. ar. 3. 4. & 5. docente, illud esse sub speciebus per modum substantiæ.

Nugnez. *Trident.* *S. Thomas*

203. Sed contrà, nam præter hanc præsentiam nihil substantiale recipit Christus, cùm supponatur in se perfectè constitutus, sensus autem Trident. est, Christum esse in hoc sacramento præsentem immediatè per suam substantiam, contra Caluinum, qui aiebat, esse præsentem per solam virtutem. Sensus verò S. Thom. est, Christum esse præsentem per modum substantiæ indiuisibiliter; propter quod non dicitur hęc præsentia localis, quia Christus non est sub speciebus vt locatum in loco commensuratiuè, quamuis dici possit localis, quatenus, inquit S. Thom. in 4. dist. 10. qu. 1. art. 3. qu. 1. ad 1. esse in loco, significat esse in aliquo separato extra substantiam, quod non est causa ipsius.

Concilium Trident. *Caluinus.* *S. Thomas.*

SECTIO XIII.

An præsentia sacramentalis includat vnionem corporis Christi cum speciebus?

Negant Scotus. Durand. Argentinas. Maior. Mayron. Ocham. Gabriel.

204. PRIMA sententia est Scoti in 4. dist. 10. q. 6. §. *Ad intellectum*. Dur. q. 3. Argent. q. 2. a 4 ad 3. cōtra 3. conc. Maior. q. vlt. Mayr. dist. 11. q. 11. Ockam. q. 5. a 2. Gab. lect. 47. in canone Missæ littera I. negantium, tum

quia

quia talis vnio non est necessaria : Tum quia alioqui corpus Christi vniretur vt potentia, species verò vt actus, ex quibus fieret vnum per accidens: vnde consequenter negant, corpus Christi moueri à mouente species, sed vel ab anima ipsa Christi non motu organico, sed simplici vt Ockam. vel à Deo, vt reliqui.

S. Thomas, Aureol. Capreolus. Caietanus. Sotus. Vasquez. Bellarm. Henriquez, Suarez. Albertin.

205. SECVNDA sententia est S. Thom. in 4. dist. 11. qu. 1. ar. 1. quæstiunc. 1. ad 1. Aureol. q. 1. ar. vnico, Capreol. dist. 10. q. 3. ar. 3. ad argumenta Scoti contra 2. conclus. initio: Caiet. q. 75. a. 1. & qu. 76. ar. 6. Soti in 4. dist. 9. qu. 2. art. 4. §. *igitur conuersio*, Vasq. disp. 190. cap. 3. Bellarm. lib. 3. de sacramento Eucharistiæ cap. 18. Henriq. de Sacram. libr. 8. cap. 24. Suarez disp. 47. sect. 3. Albertini in prædicamento vbi coroll. 1. dubitat. 8. & 9. affirmantium.

206. Cæterùm quadruplex potest esse controuersio. Prima, an præsentia sacramentalis sit formalis vnio. Secunda, an saltem illam concomitater includat. Tertia, qualis sit hæc vnio. Quarta, in quo subiectetur, in corpore, an in accidentibus.

Præsentia Eucharist. non est formaliter vnio Christi cum speciebus.

207. DICO 1. Præsentia Eucharistica non est formaliter vnio Christi cum speciebus. Fundamentum est : quia effectus vnionis est tantùm vnire subiectum cum termino, sicut illud reperit à parte rei existens : hæc autem præsentia constituit Christi corpus natura sua diuisibile indiuisibiliter, immediatè quidem in ordine ad species, mediatè verò in ordine ad spatium, quod est proprium præsentiæ vt condistinctæ ab vnione.

208. Confirmatur. Hæc præsentia supplet præsentiam, quam habebat substantia panis sub proprijs accidentibus: sed illa nō erat formaliter vnio, nam vi illius manssisset præsens spatio, si Deus corruptis accidentibus substantiam conseruasset. Quòd si S. Thom. q. 76. ar. 6. hanc præsentiam appellat habitudinem corporis Christi ad species, intelligendus est de habitudine per modum locantis, non vnientis. Ita & Syluius ibid. ar. 5.

S. Thomas

Syluius. illa concomitanter includit vnionem.

209. DICO 2. Præsentia Eucharistica saltem concomitanter includit aliquam vnionē Christi corpus & species sacramētales. Fundamentum est: quoniā ex PP. Christus mouetur ad motū specierū: nisi autem ponatur aliquis nexus inter corpus Christi & species, Christus non mouebitur. Nam sola præsentia non nectit Christi corpus cum speciebus. Nec satisfaciunt Aduersarij dicentes, moueri corpus ad motum specierum, vel à solo Deo, vel ab anima Christi ratione pacti ; tum quia connaturaliùs fit per vnionem: nam ea posita sequitur per causam formalem intrinsecam motus in Christi corpore, qua sublata solùm sequitur per causam moralem extrinsecam. Tum quia non saluat, quo pacto sacerdos ipse moueat & deglutiat Christi corpus. Sicut non diceretur quis mouere Angelum, mouendo lapidem, cui Angelus est tantùm præsens : sed tantùm esset conditio, qua posita Angelus ipse se moueret.

Non effectiuam, sed formalem

210. DICO 3. Vnio hæc, quæ comitatur præsentiam Eucharisticam non est effectiua, sed formalis, contra Suar. & alios docentes, Christi corpus effectiuè tantùm conseruare species extra subiectum, & mutuo species effectiuè conseruare præsentiam corporis Christi : ex qua mutua effectione prouenit, vt non possit moueri vnum sine alio : velut si ferrum traheret ad se magnetem, & magnes mutuò ad se ferrum, mouens ferrum moueret simul & magnetem. Fundamentum nostræ Assertionis est : tum quia sola causalitas effectiua non est sufficiens ad denominandum corpus Christi vnitum speciebus, & species vnitas corpori : nam causalitas effectiua non postulat formaliter vnionem cum causa, alioqui posset creatura, vi effectiuæ conseruationis, dici vnita Deo : sed Patres docent, corpus Christi esse vnitum speciebus & vi huius vnionis, ex Christo & speciebus constitui vnum sacramentum, tum quia sola vnio effectiua non saluat, quòd hoc sacramentum verè fit & dicatur corpus & sanguis Christi : non enim lapis dicitur Deus, ex eo, quòd Deus effectiuè tantùm conseruat lapidem : nam vnum esse aliud, fundatur in physica vnione inter illa duo. Nec satisfacis, si dicas, hoc fundari in effectiua vnione corporis cum accidentibus, & in mutua conseruatione corporis ab accidentibus, vi cuius mutuæ effectiuæ causalitatis, dicuntur accidentia secum trahere corpus quocunque mouentur, & corpus per modum substantiæ substare accidentibus. Nam & hæc mutua effectiua causalitas difficile explicatur, & connaturaliùs saluari possunt omnia per formalem vnionem : tum quia sine vnione formali nequit saluari formalis incompossibilitas conuersionis.

Vnio est in speciebus, & terminatur ad corpus: Albertin.

211. DICO 4. Hæc vnio non est in corpore Christi, sed in speciebus, terminata tantùm ad corpus, contra Albertin. affirmantem, esse in corpore terminatam ad species. Fundamentum est : quia hæc vnio est sustentatiua accidentium, vi cuius desinit substantia panis : vnio autem sustentatiua formaliter est in sustentato : quia cùm sit dependentia ipsius à sustentante, debet poni in ipso sustentato, non in sustentante.

Diuisibilis & secundùm quamlibet sui partem terminata ad totum:

212. DICO 5. Hæc vnio est diuisibilis, & secundùm se totam, & secundùm quamlibet sui partem terminatur ad totum corpus Christi. Fundamentum est : quia corpus Christi vi couersionis succedit totum sub qualibet parte quantitatis panis, & sub qualibet parte vnionis, nam corpus Christi sustentat quantitatem media vnione, vt ratione *Qua* : ergo sicut se habet ad quantitatem tanquam ad rationem ad *Quam* ; ita ad vnionem tanquam ad rationem *Qua* : sed ad quamlibet partem quantitatis se habet vt totum subiectiuè : ergo ad quamlibet partem vnionis. Confirmatur : Nam si corrumpatur vna pars vnionis quantitatis ad corpus Christi, sub illa desinit totum corpus Christi: ergo quælibet pars vnionis termi-

natur ad totum corpus Christi vt ratio *Quæ*: sicut quælibet pars quantitatis vt ratio *Quæ*.

Supernaturalis quoad substantiã.

213. DICO 6. Hæc vnio est supernaturalis quoad substantiam. Fundamentum est: quia omnis vnio naturalis per se postulat modificare vtrumque extremum, vt ex Philosophia suppono: vnde propterea vnio hypostatica est supernaturalis quoad substantiam, quia modificat vnum tantùm extremum.

SECTIO XIV.

An hæc præsentia pendeat à speciebus?

Suarez.

214. PRIMA sententia est Suar. disp. 47. sect. 3. admittentis mutuam dependentiam in genere causæ effectiuæ, non quidem primò producentis, sed conseruantis, inter præsentiam sacramentalem & species. Docet enim in instanti consecrationis, virtute verborum, produci corpus Christi, eiusque præsentiam; nec non species effectiuè sustentari extra subiectum; immediatè verò pòst, tam corpus Christi eleuari ad conseruandas species extra subiectum, quàm species ipsas eleuari ad conseruandam præsentiam sacramentalem corporis Christi. Fundamentum est: quia sola effectiua dependentia specierum à corpore Christi, non sufficit ad saluanda, quę de hoc sacramento docent PP. ergo præter hanc, ponenda est effectiua dependentia corporis præsentis à speciebus. Antecedens probat: quia per solam dependentiam specierum à corpore, non sequitur, motis speciebus, moueri corpus: sicut non sequitur, tracto ferro, trahi simul & magnetem. Cuius ratio est, quia agens non pendet à subiecto, in quod operatur: ergo, eo moto, non necessariò mouetur agens circa illud. Contrà verò, quia ferrum penderet à magnete, & omne subiectum ab agente, moto magnete seu agente, mouetur & subiectum: ergo, vt motis speciebus moueatur & corpus, debet corpus saltem quoad præsentiam pendere à speciebus. Confirmatur. Nam cap. *firmiter* de summa Trinitate, species dicuntur continere corpus Christi; continent autem illud per effectiuam conseruationem præsentiæ, per quam illud trahunt quocunque mouentur, non secus ac magnes ferrum.

Vasquez. Albertinus.

215. SECVNDA sententia est Vasq. disp. 190. cap. 4. & Albertin. in prædicamento *Quando* corolla. 1. dubit. 4. concl. 4. & aliorum negantium. Pro cuius explicatione,

Nõ est mutua dependentia inter præsentiam & species.

216. DICO 1. Non est hæc mutua dependentia inter præsentiam Christi & species admittenda. Ratio est, quia hæc mutua dependentia necessaria non est: nullum autem miraculum est hîc admittẽdum, quod ad Mysterium necessarium non sit. Maior probatur: Quia in instanti consecrationis saluatur integra natura Eucharistiæ, in quo tamen, Aduersario teste, non est hæc mutua dependentia, nam in eo instanti omnia pendent à verbis consecrationis.

Præsentia pendet forìè & materialiter à speciebus mediante vnione. S. Thomas. Marsilius.

217. DICO secundò. Præsentia Eucharistica non pendet immediatè à speciebus, sed solùm mediatè, ratione vnionis, quam includit: Est S. Thom. qu. 76. ar. 6. ad 3. & in 4. dist. 10. qu. 1. ar. 3. quæstiunc. 1. ad 1. Marsil. q. 7. art. 1. ad 5. Fundamentum est: quia posset Deus conseruare corpus Christi cum hac numero præsentia sine vllis speciebus, imò & imminutis speciebus, posset præsentia non minui. Cuius ratio à priori est: quia præsentia per se tantùm dependentiam dicit à spatio, tanquam ab extrinseco termino, cuius est occupatiua. Quòd autem dependeat saltem mediatè à speciebus, probatur. Nam ratione vnionis, qua species vniuntur sustentatiuè cum corpore, non potest non esse præsens speciebus, easque comitari, quocunque mouentur, quia per talem vnionem corpus alligatur speciebus.

218. DICO 3. Probabile est, vnionem, quam hæc præsentia concomitanter includit, non solùm materialiter, sed etiam efficienter pendere à corpore Christi: oppositum tamen est cohærẽtius nostris his principijs. Fundamentum primi est: quia probabile est, vnionem sustentatiuam, per quam accidentia sustentabantur à propria substantia panis, non solùm materialiter, sed etiam effectiuè pendere ab illa: quia substantia non solùm habet vim producẽdi sibi proprietates, sed etiam eas sibi vniendi: atqui corpus Christi succedit substantiæ in eo, quòd imperfectionem non importat: ergo probabile est succedere illi in hoc genere causalitatis, imperfectionem non inuoluentis. Fundamentum secundi est: quoniam iuxta nostra principia humanitas Christi ad huiusmodi actiones miraculosas non nisi moraliter & impetratoriè concurrit, vt fusè præcedente tomo disp. 22. ergo etiam Christi corpus ad vnionem sacramentalem.

Ad Suarez.

219. Ad fundamentum Suarez negatur consequentia: quoniam in nostra sententia, præter præsentiam, est vnio formalis inter species & corpus Christi, ratione cuius ad motum specierum mouetur corpus, quamuis ipsum non pendeat à speciebus, sed potiùs species ab ipso.

Alensis. Capreolus Bellarmin.

220. Ad confirmationem Resp. Alens. 4. p. qu. 10. membr. 7. art. 3. §. 7. & Capreol. in 4. dist. 10. q. 1. ar. 3. ad 1. argumentum Durand. Bellarm. libr. 3. de Euch. cap. 18. dici species continere corpus Christi, ad instar subiecti, præcisa inhærentia.

221. Ex dictis colligitur, priùs natura corpus Christi fieri præsens, quàm vniri speciebus, quia priùs fit præsens, quàm operatur in species.

222. Cæterùm dubitari potest, an corpus Christi secundùm esse reproductum in hoc sacramento, efficienter conseruare posset species, & simul secundùm idem esse sacramentale reproductũ efficienter causari à speciebus. Pro parte affirmatiua est: quoniam nõ videtur

implicare

implicare, quod creatura A adæquatè à Deo conseruata, efficienter concurrat ad primam productionem creaturæ B: & rursus creatura B concurrat ad conseruationem creaturæ A, à qua creatura ipsa B fuit producta, ergo nec repugnabit, quod species panis à Deo, & à substantia panis adæquatè conseruatæ, reproducant corpus Christi: & rursus corpus Christi efficienter conseruet species panis extra omne subiectum.

Implicat corpus efficienter conseruare species, & simul causari à speciebus.

223. Dicendum tamen est, hoc apertam inuoluere implicantiam: nam licet species vt adęquatè conseruatæ à Deo, & à substantia panis, reproducere possint corpus Christi: non tamen rursus posset corpus Christi vt reproductum à speciebus, conseruare species ipsas panis extra subiectum, desinente priori actione, qua species conseruabantur à Deo, & à substantia panis. Sicut nec posset creatura A concurrere ad primam productionem creaturæ B; rursumque creatura B concurrere ad conseruationem creaturæ A, desinente priori actione, qua creatura A adæquatè conseruabatur à solo Deo. Ratio implicantiæ: quoniam vt corpus Christi secundùm esse sacramentale reproductum efficienter conseruet species extra subiectum, debet secundùm tale esse reproductum supponi priùs & independens à speciebus, saltem secundùm id, secundùm quod deberet species causare: non posset autem supponi prius & independens à speciebus, secundùm id, secundùm quod deberet species causare. Minor constat: quia cùm corpus Christi secundùm ipsum esse reproductum efficienter pendeat à speciebus, non posset secundùm hoc secundùm quod deberet species causare, supponi prius & independens à speciebus. Maior probatur: quoniam vt causa efficienter causet, supponi debet cum sua virtute causatiua, quę ad causandum requiritur: nequit autem supponi cum virtute causatiua ad causandum prærequisita, nisi supponatur in priori naturæ cùm toto suo esse: sed si deberet suum esse recipere ab ipso effectu à seipsa causando, non posset supponi cum sua virtute causatiua, quippe quam recipere deberet à suo effectu.

224. Dices. Hoc implicat secundùm primam productionem, non autem secundùm conseruationem. Sed contrà, nam etiam causa conseruatiua vt conseruatiua, debet natura præcedere effectum conseruabilem; cùm non minùs conseruatiua quàm primò productiua tribuat esse effectui: alioqui posset idem eleuari ad conseruationem sui, destructa priori actione, quod suprà disputat. 6. de potentia obedientiali sectione 2. ostendimus repugnare: eadem autem implicantia est vt concurrat ad conseruationem alterius, à quo causa ipsa conseruans pendeat in esse: nam tunc saltem mediatè esset causa suæ conseruationis.

SECTIO XV.

An corpus Christi moueatur ad motum specierum subiectando intrinsecùs motum?

225. Prima sententia negat: Est Durand. in 4. distinct. 10. quæst. 3. Vasquez disput. 190. cap. 4. Nugnez qu. 76. artic. 6. difficult. 1. Albertin. dubitat. 10. Fauet S. Thom. distinct. 10. qu. 1. art. 3. quæstiunc. 4. & Caiet. qu. 76. art. 6. §. *Ad euidentiam*, & §. *Ad excludendas fugas*. Probat Durandus 1. quia quæ non sunt vnum subiectum continentia, colligatione, aut contactu, moto vno, non necessariò mouetur alterum: sic se habent Christus & species: ergo. 2. Repugnat idem moueri motibus oppositis: si autem Christus intrinsecè moueretur ad motum hostiæ, ad motum vnius ascenderet, ad motum verò alterius descenderet. 3. Christus existens in cælo fit prędens sacramento sine motu locali: ergo à fortiori existens in sacramento fit præsens alibi per solùm motum specierum. 4. Si Corpus Christi moueretur, mota hostia, etiam frangeretur fracta hostia.

Negant Durand. Vasquez. Nugnez. Albertin. S. Thomas. Caietanus.

226. Fundamentum aliorum est. Si corpus Christi moueretur motu intrinseco, vbicaretur nouo vbi intrinseco, quia motus est per se via ad vbi: atqui corpus Christi non vbicatur nouo vbi intrinseco, tum quia cũ tale vbi debeat esse supernaturale & indiuisibile, produci nequit à mouente species; & consequenter non potest dici corpus Christi moueri à sacerdote, sed à Deo, qui tale vbi produceret. Contrà verò, si dicamus, Christum moueri motu specierum, & vbicari vbi specierũ, optimè sequitur, ipsum moueri à sacerdote: quia sicut sacerdos mouet species, ita & Christum, qui vt verè dicatur moueri, & vbicari, sufficit motus, & vbi specierum. Tum quia, quæ mouentur, & vbicantur per accidens, non mouẽtur, & vbicantur per formam intrinsecam, sed extrinsecè tantùm denominantur moueri, & vbicari per formã intrinsecam eius, quod mouetur, & vbicatur per se: nã quod per se mouet subiectum, necessariò etiam per accidens mouet ea, quę sunt in subiecto. Igitur nõ oportet, ponere distinctũ motũ, & vbi in eo, quòd mouetur per accidẽs; nã omni alio motu & vbi præciso, sufficienter determinatur per motum & vbi eius, quod mouetur per se.

227. Secunda sententia probabilior affirmat: Est Paludan. in 4. dist. 10. q. 3. Capreol. q. 3. a. 3. Richard. a. 4. q. 1. Soti q. 1. a. 6. Marsil. q. 7 ar. 3. dub. 5 Palat. disp. 2. Suar. disp. 52. sect. 1. Sylu. in qu. 76. art. 6 Scoti, Mayro. Maior. Argent. Ockam. & omnium, qui dicunt, Christi corpus moueri à Deo, vel à seipso in hoc sacramento. Pro explicatione,

Affirmant veriùs Paludanus, Capreolus. Richardus. Sotus. Marsil. Palatius. Suarez. yluius, cotus. Mayron. Maior. Argentinas Ocham.

228. Dico. Christus mouetur ad motum hostiæ subiectando in se motum, non tamen variando vbi sacramentale. Fundamentum primi est: quoniam corpus Christi habet effectum formalem motus, qui est successiua

acquiſitio ſpatij; & ex alia parte non eſt incapax motus localis, vt conſtat de Angelo, & anima rationali: ergo ſubiectat in ſe motum. Conſequentia conſtat, quia effectus formalis eſt idem cum forma: ergo non poteſt hæc eſſe extrinſeca ſubiecto, ſi ille eſt intrinſecus: atqui ſucceſſiua mutatio ſpatij eſt intrinſeca corpori Chriſti: ergo etiam motus localis.

228. Fundamentum ſecundi quoniam vbi ſacramentale non eſt addictum certo ſpatio, ſed eſt ratio quædam occupatiua ſpatij, ſimilis locabilitati Angelorum, & corporum, quam Angeli & corpora per motum intrinſecè non variant, ſed ſolùm extrinſecè, connotando nouum ſpatium, in quo per motum localem, tanquam per rationem deferentem ſe collocant.

229. Fundamentum tertij: quia præter hanc locabilitatem, per quam corpora & ſpiritus proximè occupant ſpatium commenſuratum propriæ locabilitati, non datur diſtinctum vbi, per quod occupent hoc vel illud ſpatium in particulari, ſitque intrinſecus terminus motus localis, cùm rectè poſſit per ſolam locabilitatem, tanquam per rationem formalem, & motum localem tanquam per actionem deferentem diuerſa ſpatia occupare. Vnde negandum eſt, motum localem, præter intrinſecum impulſum receptum in mobili, & extrinſecum ſpatium, ad quod defert, habere alium diſtinctum terminum.

Ad Durandum.

230. Ad primum Durand. patet ex dictis. Ad ſecundum nego, tales motus eſſe oppoſitos, quia non ſunt eiuſdem ſecundùm idem, ſed ſecundùm diuerſas ſpecies, cum quibus Chriſti corpus eſt vnitum, vt conſtat de anima, quę ratione diuerſorum membrorum, quæ informat, poteſt moueri & quieſcere; eleuari in vno, & deprimi in alio. Idem contingeret, ſi eadem anima replicaretur in diſtinctis corporibus.

231. Ad tertium, nego conſequentiam. Ratio diſcriminis eſt: quia motus localis non ſolùm importat acquiſitionem termini ad *Quem*, ſed etiam derelictionem termini à *Quo*. Cùm igitur Chriſtus, per acquiſitionem ſpecierum ſacramentalium in terris, non derelinquat locùm in cælis, non dicitur localiter moueri; tametſi dici debeat ſimpliciter mutari, cũ per nouam præſentiam ſacramentalem aliter ſe habeat, quàm priùs: per motum verò ſpecierum non ſolùm acquirit nouum ſpatium, ſed etiam deſerit antiquum, quod medijs ſpeciecum quibus vnitur ante occupabat.

232. Ad quartum, nego Sequelam: nam corpus Chriſti verè & propriè ad motum ſpecierum mutat ſpatium, quod ad motum ſufficit: at non verè & propriè ad diuiſionem ſpecierum diuiditur, quod ad fractionem propriè dictam requiritur.

233. Ad fundamentum aliorum, nego ſequelam, eiusque probationem. Cæterùm dicitur ſacerdos mouere corpus Chriſti, non ratione noui vbi, quod in illo producit; ſed ratione motus localis, quem medijs ſpeciebus in illo imprimit. Vnde negandum eſt, id, quod mouetur per accidens, moueri motu extrinſeco: nam ſicut intrinſecè mutat ſpatium, ita intrinſecè etiam ſubiectum mouet, præſertim quando ſubiectum eſt capax motus localis, vti eſt corpus Chriſti in hoc ſacramento exiſtens, quod cum indiuiſibilitate terminatiua retinet diuiſibilitatem ſubiectiuam, ratione cuius eſt capax motus localis diuiſibilis.

234. De vbi autem, ſi illud intelligatur modus diſtinctus à locabilitate, neque illud eſt neceſſarium in Chriſti corpore, neque in ſpeciebus: ſi verò intelligatur ipſa locabilitas, hæc diuerſa eſt in corpore Chriſti, & in ſpeciebus: nam in corpore Chriſti eſt ipſa præſentia Euchariſtica, quę eſt diuiſibilis virtualiter: in ſpeciebus verò eſt ipſa localis extenſio ſpecierum: neutra autem variatur per motum localem, ſed ſolùm variatur extrinſeca connotatio noui ſpatij.

Chriſtus non eſt in Euchariſtia tanquam locatum in loco.

235. Ex dictis deducitur, Chriſtum non eſſe in hoc ſacramento, tanquam locatum in loco: tum quia locatum & locus nullam habent inter ſe colligationem, vt moto vno, naturaliter moueatur & alterum: quam colligationem habent ſpecies ſacramentales & corpus Chriſti, quod naturaliter ad motum ſpecierum mouetur. Tum quia locus & locatum nullam inter ſe exercent cauſalitatem: cùm tamen in hoc ſacramento Chriſti corpus exerceat cauſalitatem erga accidentia, ſuſtentando illa in genere cauſæ materialis præciſa imperfectione: & accidentia, ratione vnionis cum corpore Chriſti, requirant idem corpus intimè ſibi præſens. Ex quo ſequitur, corpus Chriſti eſſe in hoc ſacramento per modum ſubſtantiæ: namſicut ſubſtantia ſubſtat accidentibus, ſuſtentando illa: ita Chriſti corpus ſubſtat accidentibus Euchariſticis, ſubſtentando illa, abſque imperfectione inhærentiæ, vt ſuprà declaratum eſt.

236. Ex his quæri poteſt, an mota hoſtia circulariter, cum ea ſimul moueatur Chriſti corpus. Negat Maior in 4. diſt. 10. q. vlt. cõcl. 7. & alij. Sed diſtinguendum eſt: nam vel loquimur de Chriſti corpore, vt exiſtit in tota hoſtia, & vt ſic non mouetur, quia vt ſic non acquirit nouum ſpatium; ſicut nec hoſtia ipſa quoad totum mouetur, cùm ſemper quoad totum ſit in eodem ſpatio: vel de corpore Chriſti, vt exiſtit per partialem præſentiam in vna parte hoſtiæ; & vt ſic mouetur ex vna parte ſpatij ad aliam, in qua antea non erat. Nam ſicut vna pars hoſtiæ mouetur ex vna parte ſpatij ad aliam occupandam, licet vt tota non moueatur: ita & corpus Chriſti in ea parte hoſtiæ exiſtens ſimul cum eadem parte hoſtiæ mouetur ad aliam partem ſpatij, in qua antea non erat, licet fuerit quoad aliam præſentiam.

Maior.

237. Ex dictis etiam definitur, quæ denominationes tribui poſſint corpori Chriſti, ratione ſpecierum: quę verò ſpeciebus, ratione corporis Chriſti. Duplex eſt enim denominatio: alia, cuius forma intrinſecè afficit ſubiectum: & hæc propriè tribuitur corpori Chriſti, cu-

sti, cuiusmodi sunt denominationes mobilis, propinqui, distantis, quarum forma intrinsecè afficit Christi corpus. Alia verò est, cuius forma extrinsecè tantùm afficit subiectum: atque hæc non nisi impropriè Christi corpori tribuitur, vt frangi, alterari, tangi, videri, gustari, & huiusmodi: harum enim denominationem forma in solis speciebus intrinsecè subiectatur: quæ quia non vniuntur ad faciendum vnum physicum cum corpore Christi, non communicant illi sua attributa, sicut nec Christi corpus sua attributa communicat speciebus. Vnde impropriè intelligendæ sunt illæ propositiones, quas de corpore Christi in hoc sacramento existente in sua abiuratione Berengarius pronunciat, nempe corpus Christi in hoc sacramento manibus sacerdotum tractari, frangi, dentibus fidelium atteri: omnes enim intelligendæ sunt per extrinsecam tantùm denominationem à speciebus.

Berengarius

SECTIO XVI.

An corpus Christi possit esse in pluribus locis circumscriptiuè?

Negant Bonauent. S. Thomas, Paludanus Capreolus, Durandi. Sotus. Ferrarien. Nugnez. Henric. Ægidius, Vasquez,

238. PRIMA sententia negat. Est Bonauent. in 4. dist. 49. ar. penult. q. 1. ad ante penult. S. Thom. dist. 10. qu. 1. ar. 1. ad 5. & dist. 44. qu. 2. art. 2. quæstiunc. 3. ad 4. quodlib. 3. ar. 2. 3. p. q. 75. ar. 1. ad 3. Et q. 76. a. 8. Paludan. in 4. dist. 10. q. 1. ad finem, Capreol. q. 1. ar. 3. ad argumenta Scoti contra 2. conclus. 2. loco adducta, Durand. q. 1. ad 2. & 3. Soti q. 1. ar. 5. Ferrar. 4. contra gentes cap. 63. §. *Ad euidentiam secundi dicti*, & §. *attendendum*. Nugnez qu. 76. ar. 8. difficult. 2. Henriq. quodlib. 9. quæst. 32. Ægidij quodlib. 1. q. 1. & quodlib. 2. qu. 17. Vasq. disp. 189. cap. 4. & aliorum.

239. Fundam. S. Tho. duplex est. Primũ, quia circũscribi loco, est comprehendi loco, cõprehendi autem loco, est ita esse in loco, vt nihil locati sit extra ipsum locũ: ergo ponere corpus in pluribus locis, est ponere contradictoria. Confirmatur. Quia termini locati & loci sunt simul, superficies enim connexa locati, & concaua locantis sunt simul: ergo si corpus posset esse extra terminos sui loci, posset esse extra terminos suæ entitatis, quod implicat. Secundum est: implicat indiuiduum separari & diuidi à seipso, hoc enim in indiuisione sui consistit: ergo implicat idem corpus poni in pluribus locis, quia diuideretur & separaretur à seipso.

240. Fundamentum Vasq. est. Si idem corpus posset esse in diuersis locis circumscriptiuè, sequeretur idem corpus naturali virtute producere sibi duplex vbi: ponatur enim idem lapis supra duplicem trabem, sublata trabe, idem lapis duplici motu ab intrinseco moueretur ad centrum. Idem sequeretur si idem quiescceret in centro, & simul moueretur à trabe ad centrum: nam idem conseruaret sibi vbi in centro, & naturali virtute produceret sibi vbi ad centrum.

241. Probant alij primò: Implicat eandem rem esse in diuersis temporibus simul: ergo etiam in diuersis locis. Secundò si idem corpus posset esse in pluribus locis simul. Ergo & in infinitis. Tertiò implicat poni effectum secundarium alicuius formæ absque primario eiusdem: ergo implicat poni corpus circũscriptiuè in pluribus locis. Antecedẽs constat: quia effectus secundarius essentialiter pendet à primario. Consequentia probatur, quia tale corpus haberet extensionem localem, exempli causa, vt duo, quantitatem verò, qui est effectus primarius, non nisi vt vnum.

242. Quartò ex Bonauent. corpus occupat locum formaliter per quantitatem: sed implicat augeri effectum formalem, non aucta forma: ergo implicat corpus occupare plura loca per eandem quantitatem inuariatam.

243. Quintò ex Ægidio. Non potest res per suam naturam esse nisi vna tantùm specie: ergo nec corpus per suam quantitatem, nisi in vno tantùm loco.

244. Sextò. Sequeretur, idem corpus moueri & quiescere; moueri sursum & deorsum; calefieri in vno loco, frigefieri in alio; mori in vno, viuere in alio; peccare & amittere gratiam in vno, mereri & gratiam acquirere in alio; damnari in vno, beari in alio & cætera eiusmodi.

Affirmant verius Alensis. Scotus. Mayronus. Maior. Argentinas Richardus. Marsilius. Aureol. Gabriel. Scotellus, Rubio, Occham. Sotus. Bellarmin. Valentia. Suarez. Coninck. Albertinus. Fund. Scoti

245. SECVNDA sententia affirmat. Est Alens. 4. p. q. 11. membr. 2. ar. 1. §. 7. Scoti in 4. dist. 10. qu. 2. §. *dico ergo*. Mayron. dist. 11. q. 1. & 2. Maio. dist. 10. q. 2. Argent. qu. 1. ar. 1. Richard. ar. 2. qu. 2. Marsil. q. 7. ar. 3. Aureol. dist. 48. ar. 2. Gabriel. dist. 10. ar. 2. concl. 7. & lect. 46. in canonem Missę: Scotelli dist. 10. qu. 1. ar. 2. Rubio. in 1. dist. 37. qu. 1. ar. 2. Et in 4. dist. 10. qu. 4. art. 2. concl. 2. Occkami q. 4. ad 1. difficult. & ad 6. argumentum. Soti in in 4. Physic. Bellarm. lib. 3. de sacramento Eucharist. cap. 3. Valent. de prẹsentia Christi disp. 6. q. 3. punct. 1. §. 22. Suar. disp. 38. sect. 4. Coninck q. 75. a. 4. dub. 3. Albert. in prædicamento vbi corolla. 2. dubitat. 2. *Quæ verior est & principijs fidei conformior.*

246. Præcipuum fundamentum, quo Scotus & reliqui vtuntur, est hoc. Non repugnat, corpus Christi replicari in pluribus sacramentis definitiuè: ergo neque in pluribus locis circumscriptiuè. Consequentia probatur, quia replicatio sacramentalis definitiua includit totum id, quod replicatio circumscriptiua, & præterea addit modum naturaliter oppositum corpori: ergo si non repugnat replicari sacramentaliter, à fortiori non repugnabit replicari circumscriptiuè. Consequentia elucet. Antecedens probo. Nã duplex est implicantia principalis in sententia Thomistarum. Prima, quia per circumscriptiuam replicationem corpus ipsum entitatiuè multiplicaretur, ac proinde diuideretur, & à seipso

separaretur, quod est contra rationem indiuidui: sed totum hoc reperitur in replicatione sacramentali. Nam etiam per hanc corpus Christi fit à seipso distans, & præsentialiter diuisum, nam prout est in sacramento, distat à seipso, prout est in cælo, vel in alio sacramento, quia prout est in sacramento, non continuatur præsentialiter cum seipso, vt est in cælo, vel in alio sacramento.

247. SECVNDA, quoniam ex vi præsentiæ circumscriptiuæ, corpus comprehenditur à loco: sed non minùs vi sacramentalis præsentiæ Christi corpus definitur spatio vnius hostiæ; quo tamen non obstante adhuc potest vi alterius præsentiæ constitui in spatio alterius hostiæ: ergo non obstante, quòd vi vnius præsentiæ naturalis circumscribatur, & comprehendatur vno loco, adhuc vi alterius constitui potest in alio; aut si non potest habere plures præsentias naturales, cur habere poterit plures sacramentales?

248. Secundò. Non repugnat, animam rationalem replicari in duplici corpore, & Angelum in duplici loco; ergo nec corpus in duplici spatio. Consequentia constat, quia non minùs anima & Angelus per suas præsentias spirituales definiuntur loco, quàm corpus per suam præsentiam corpoream circumscribatur spatio. Antecedens probo 1. de anima: tū quia non implicat, eandem formam replicari in duplici subiecto; sicut nec idem subiectum sub duplici forma, vt de facto replicatur corpus Christi sub pluribus præsentijs sacramētalibus & hostijs consecratis: est enim eadem ratio de subiecto sub duplici forma, ac de forma in duplici subiecto: implicat autem formam replicari in duplici subiecto, nisi per duplicem præsentiam, cùm informatio essentialiter supponat præsentiam: ergo si potest replicari forma in duplici subiecto, poterit etiam in duplici loco. Tum quia posset Deus conseruare eandem animam in capite & busto à se diuisis, vt fertur de S. Dionysio: ergo posset illam cōseruare in distinctis locis, corporisbusque. Antecedens probatur: quia posset Deus conseruare eandem animam in capite & manu, non conseruata in brachio intermedio: ergo in capite & manu separata, cùm talis continuatio esset merè per accidens.

249. Secundò probo, de Angelo: Tum quia in multorum sententia potest Angelus virtute propria collocare se in duplici loco inadæquato: ergo poterit virtute diuina collocari in duplici loco adæquato, cùm aliquid amplius concedendum sit virtuti diuinæ, quod non conceditur virtuti naturali. Tum quia nō implicat, hanc præsentiam spiritualem multiplicari in alieno subiecto, vt de facto multiplicatur in corpore Christi sacramentaliter existente: ergo nec in proprio, qualis est substantia spiritualis: tum quia posset Deus conuertere panem in Angelum: & tunc Angelus haberet duplicem præsentiam vtramque indiuisibilem, & proportionatam suæ naturæ.

250. Tertiò. Potest Deus conuertere quantitatem septipalmarem panis, in quantitatem septipalmarem corporis Christi: sed tunc præter præsentiam quantitatiuam, qua existeret in cælo, acquireret præsentiam quantitatiuam, qua existeret sub reliquis accidentibus panis, quibus per suam quantitatiuam præsentiam succederet.

251. Confirmatur. Non repugnat substantiam fieri præsentem duplici præsentia indiuisibili sibi porportionata: ergo nec quantitatem duplici præsentia diuisibili sibi commensurata: & sicut hoc non est contra indiuiduam rationem substantiæ, quæ adhuc replicata manet vna iudiuisa entitatiuè: ita nec erit contra indiuiduam rationem quantitatis replicari duplici præsentia sibi porportionata: quia adhuc replicata, maneret vna indiuisa in se, licet multiplex & diuisa localiter.

252. Quartò. Non implicat, duo corpora simul esse in vno loco: ergo nec vnum in duobus. Antecedens, vno excepto Durando, omnes concedunt. Consequentia probatur: quia non minùs locus commensuratur locato, quā locatum loco: ergo si potest vnus locus commēsurari duobus locatis, poterit vnum locatū commensurari duobus locis. Nec satisfacit S. Thom. citata dist. 44. *quia corpus*, inquit, *fieri in duobus locis, est idem atque à seipso diuidi: duo vero corpora fieri in eodem loco, est idem non diuidi ab alio: magis autem intrinsecum est indiuiduo, non diuidi à se, cùm sit ratio prima, quàm diuidi ab alio, quæ est passio consequens.* Non, inquam, satisfacit: tum quia hoc ipsum dici potest de corpore Christi sacramentaliter replicato. Tum quia, si loquamur de diuisione, & indiuisione intrinseca & entitatiua, æquè repugnat, vnum diuidi à se, quàm non diuidi ab alio. Ratio igitur est: quia non implicat, idem diuidi à se localiter: sicut nec repugnat, plura fieri vnum, & indiuisa localiter.

Durandus.

S. Thomas.

253. Quintò à priori. Corpus fit circumscriptiuè in loco formaliter per extensionem localem, nam ea tantùm sublata, tollitur circumscriptiua præsentia, eaque posita, ponitur: sed potest vna cum corpore, vel eadem extensio localis replicari, vel alia numero distincta produci: igitur potest corpus circumscriptiuè replicari. Consequentia patet. Nam posita forma in subiecto apto, ponitur ipsius effectus formalis: igitur posita cum corpore replicato, extensione locali, ponitur ipsius effectus formalis, qui est reddere corpus circumscriptiuè in loco. Minor quoad primam partem probatur. Quia sicut cum corpore Christi replicatur propria quantitas: ita cum eodem replicari posset extensio localis, quæ est modus ipsius quantitatis: non enim apparet maior implicantia, cur cum corpore replicari possit quantitas, & cum quantitate non possit replicari eius figura, præsertim cùm in mea sententia extensio localis non sit addicta certo loco. Quoad posteriorem partem sic ostendo. Extensio localis est modus reipsa distinctus à corpore: ergo potest replicari, non multiplicato corpore. Antecedens constat: Nam de facto Christi corpus in sacramento est sine extensione locali circumscri-

Extensio localis est modus reipsa distinctus à corpore.

cumscriptiua, cum qua est in cælo: ergo distinguitur ab illo, alioqui non posset esse sine illa. Consequentia probatur: Tum quia de facto multiplicata præsentia sacramentali (aliam quippe præsentiam sacramẽtalem habet Christi corpus sub vna hostia, quàm sub alia) non multiplicatur Christi corpus, non enim distinctum corpus est in vno sacramento, atque in alio: ergo etiam posset multiplicari præsentia circumscriptiua, non multiplicato, sed replicato tantùm corpore. Tum quia omne posterius, distinctum à priori, multiplicari potest, non multiplicato priori; quia sicut habet distinctam entitatem, ita & distinctam multiplicabilitatem, potest enim multiplicari vnio, non multiplicato vnibili; multiplicari accidens, non multiplicato subiecto: sed præsentia circumscriptiua est posterior, & distincta à corpore: ergo multiplicari potest non multiplicato corpore.

Potest fieri impenetrabile corpus cum seipso.

254. Ex his deducitur 1. Idem corpus fieri impenetrabile cum seipso, ratione duplicis extensionis localis, nam ex hac oritur formaliter impenetratio corporum.

255. Deducitur 2. Idem posse discedere à seipso & accedere localiter ad seipsum; seipsũ sistere, pellere, propellere, nec non cum seipso contendere; moueri in vno loco, quiescere in alio: vt constat de anima rationali respectu diuersorum membrorum. Cuius ratio à priori est, quia hæc omnia conueniunt subiecto ratione diuersarum extensionum localium.

Ad S. Tho.

256. Ex his patet ad primum fundamentum S. Thom. Ad confirmationem, nego consequentiam: alioqui Christi corpus circumscriptiuè existens in cælo, non posset per suã substantiam sacramentaliter fieri extra illud. Ratio est, quia corpus in duobus locis constitutum, in neutro existit adæquatè: vnde ex eo, quòd potest esse extra terminos vnius loci, nõ sequitur posse esse extra terminos suę entitatis, quia multiplicatio locorum, nõ infert multiplicationem locatorum. Cùm autem dicitur superficies loci adæquatur cum superficie locati, concedendum est de adæquatione quoad proximam rationem, secundùm extensionem localem, si illa nõ replicetur, sed multiplicetur cum corpore locato: sicut per vnam præsentiã sacramentalem adæquatur cum vna hostia. Negandum verò est de adæquatione quoad rationem remotam & fundamentalem, quæ est quantitas ipsa locati. Si verò tantùm replicetur, tunc dicendum est, solùm adæquari, prout est in vno loco, non prout est in alio. Ad secundum constat ex dictis.

Ad Vasq.

257. Ad fundamentum Vasq. Resp. posita duplici locabilitate in corpore, vel eadem distincta ratione replicata, nullum esse absurdũ, idem ab intrinseco moueri duplici motu, non excedente virtutem motiuam mobilis vtrobique existentis: neque esse absurdum, quiescere in vno, & moueri in alio, vt patet de anima rationali, quæ moueri potest in capite, & quiescere in pede: nam hæc proximè sequuntur ad præsentiam localem.

258. Ad primum fundamentum aliorum, negatur consequentia, quia cùm tempora sint essentialiter successiua, sicut nequeunt simul coëxistere, ita nec aliæ res simul cum illis: loca verò sunt permanentia, in quibus potest idem corpus simul coëxistere.

259. Ad secundum, nego, posse idem corpus esse in locis categorematicè infinitis; esto esse possit, in infinitis locis syncategorematicè infinitis. Neque posse esse hoc modo in infinitis locis, est proprium Dei: tum quia Deus est in spatio actu infinito, vt suppono ex 1. tomo disp. 8. sect. 3. tum quia Deus ex se & ab intrinseco occupat infinita spatia.

260. Ad tertium, nego consequentiam: falsum quippe est, per replicationem corporis poni effectum secundarium sine primario; nusquam enim ponitur extensio localis sine quantitate: sed potiùs multiplicatur effectus secundarius, non multiplicato primario, quando multiplicatur extensio localis, non multiplicata quantitate, quod nullam inuoluit repugnantiam. Sicut nec quòd in Christo multiplicetur præsentia sacramentalis, non multiplicata, sed replicata tantùm substantia.

261. Ad quartum. Neganda est maior, si intelligatur de occupatione formali & proxima; cùm ratio formalis & proxima occupandi locum in corpore, non sit quantitas, sed extensio localis. Ad minorem verò. Resp. cum distinctione: implicat augeri effectum formalem, non aucta forma nec realiter, nec virtualiter, concedo; non aucta forma, saltem virtualiter, nego.

262. DICES. Noua replicatio circumscriptiua est nouus effectus realis: ergo ad illum prærequiritur noua forma realis, nec sufficit noua forma virtualis. Resp. Nouam replicationem esse nouum effectum realem, ratione nouæ actionis realis reproductiuæ ac nouit ermini connotati, non autem ratione nouæ formæ locum occupantis.

263. Ad 5. Negatur consequentia: quoniam natura est in specie per identitatem cum illa: corpus verò est in loco per modum distinctum à loco: proinde poterit idem corpus esse in duplici loco realiter; non autem eadem natura in duplici specie, nisi tantùm ratione & conuenientia.

264. Ad 6. argumentum partim constat ex dictis, partim constabit ex dicendis sequentibus sectionibus.

SECTIO XVII.

An simul cum subiecto necessariò replicentur omnes proprietates à loco independentes?

265. TRIPLEX est genus proprietatum: Aliæ sunt, quæ sola ratione à subiecto distinguuntur: Aliæ quæ ex natura rei, sed à loco dependent: aliæ, quæ & ex natura rei distinguuntur, & à loco dependentes nõ sunt.

Priores

Priores necessariò replicantur cum subiecto: quia cùm sint idem cũ subiecto, eo replicato, necessariò replicatur, quidquid est cum illo re ipsa identificatum. Posteriores verò, si quæ sunt, quæ à determinato loco pendent, illæ cum subiecto non replicantur, sed necessariò multiplicantur: quia cùm loca sint distincta inter se, quę à distinctis locis determinatè pendent, non possunt inesse eidem subiecto pluribus in locis existenti. Sola controuersia superest de postremis, de quibus,

Affirmant Scotus Marsilius. Vasquez, Albertin.

266. PRIMA sententia affirmat. Est Scoti in 4. dist. 10. qu. 2. §. *dico ergo*. Marsil. qu. 7. ar. 3. Vasq. disp. 189. cap. 4. & disp. 192. cap. 3. Albertin. in prædica. quantitatis coroll. 2. dubit. 3. & 4. Fundamentum est: quia, quæ conueniunt subiecto independenter à loco, vt sint in subiecto, non requirunt, nisi entitatem subiecti: quia vt sint in illo, non pendent ab aliqua præsentia ad locum, cùm priùs natura illa sint in subiecto, quàm subiectum ipsum sit in loco. Confirmant, nam eodem vbi, quo vbicatur subiectum, vbicantur coniuncta subiecto: ergo implicat replicari subiectum, & cum eo non replicari omnia coniuncta subiecto.

Probabilius negant Alensis. Mayron. Maior. Occham. Sotus. Gabriel. Suarez.

267. SECVNDA sententia negat, Est Alens. 4. p. qu. 11. membr. 2. art. 1. §. 7. Mayron. in 4. dist. 11. qu. 2. Maior. dist. 10. qu. 2. Ocham. q. 5. ad 1. dub. Soti q. 1. a. 5. Gabriel. lect. 46. in cano. Missæ. Suar. disp. 48. sect. 5. *Quæ sententia probabilior est, & sequenda.* Fundamentum est: quia nulla res potest replicari, nisi in ea fiat aliqua mutatio: atqui potest hæc mutatio fieri in subiecto, & non in forma: igitur cum subiecto nõ necessariò replicatur forma. Maior constat ex disputatis. Minor probatur: tum quia hæc mutatio fieri potest in forma, & non in subiecto, si nimirum replicetur forma, non replicato subiecto: ergo fieri poterit in subiecto, & non in forma. Tum quia sola mutatio subiecti, non est sufficiens ad replicãda omnia, quæ sunt in subiecto, sed requiritur mutatio vnicuique rei propria: nam sicut vnaquæque res propriam habet entitatem à subiecto distinctam, ita propriam postulat mutationem à subiecti mutatione distinctam.

268. Confirmatur. Vel replicatio fit per reproductionem substantialem: & tunc non sufficit ad replicanda omnia, quæ sunt in subiecto, reproductio solius subiecti: sicut non sufficit productio solius subiecti ad producenda omnia, quę sunt in subiecto, sed necessaria est productio vnicuique formæ propria à subiecto distincta. Vel fit per productionem solius præsentiæ localis: & tunc sola præsentia localis subiecti, non sufficit ad replicanda omnia, quæ sunt in subiecto: sed requiritur diuersa prę sentia in vnaquaque forma à subiecto distincta: nam sicut vnaquæque forma habet propriam entitatem, ita vt replicetur, propriam postulat locabilitatem.

269. Probatur secundò. Nam aliquid de facto habet corpus Christi in cęlo, quod non habet in sacramento, & aliquid in sacramento, quod non habet in cęlo: in cęlo enim habet extensionem localem, quam non habet in sacramento; & in sacramento habet præsentiam sacramentalem, quam non habet in cęlo: & anima habet aliquam vnionem in capite, quam non habet in pede, & vice versa: ergo potest subiectum in vno loco nõ habere proprietates, quas habet in alio, etiamsi sint à loco independentes. Consequentiam probo, quia licet proprietates locales pendeant terminatiuè à loco, quia priùs respiciunt illum, subiectiuè tamen pendent à mobili non minùs quàm proprietates absolutę, & tamen non necessariò comitantur mobile: ergo nec proprietates independentes à loco.

270. Confirmatur. Nam extensio localis nõ est essentialiter addicta certo loco, vti est vbi in sententia eorum, qui illud concedunt: patet quia illam nobiscum ferimus, quocunque mouemur: & tamen potest hæc subiectum non comitari: ergo & aliæ proprietates à loco omnino independentes.

271. *Obijcies.* Non potest subiectum moueri localiter, non motis ijs, quæ sunt in subiecto: ergo nec potest replicari, nisi replicatis omnibus, quæ sunt in subiecto. Resp. Negatur consequentia: quoniam de ratione motus localis est, vt mobile relinquat locum, vbi antea erat; consequenter non potest moueri non motis ijs, quę sunt in mobili, alioqui manerent accidentia sine subiecto. De ratione verò replicationis non est vt subiectum non maneat in loco, in quo antea erat. Sed vt fiat in loco in quo antea nõ erat, adeoque potest replicari subiectum, non replicatis ijs, quæ sunt in subiecto. Præterea in mea sententia non potest replicari res, nisi per actionẽ substãtialiter reproductiuam: non potest autem actio reproducere terminum, nisi illum substantialiter cõtineat. Atqui reproductio subiecti non continet substãtialiter ea, quæ sunt in subiecto. Minor assumpta constat ex disputatis disp. prę ced. sect. 4. Minor subsumpta probatur: nam sicut productio subiecti non continet productionem eorum, quę sunt in subiecto: ita nec reproductio subiecti continet reproductionem eorum, quæ sunt in subiecto. At verò per motum localem solùm debet subiectum, & ea, quæ sunt in subiecto localiter tranferri de vno loco ad alium.

272. Ad fundamentũ 1. sententiæ, negatur Antecedens. Nam licet proprietates absolutæ absoluãtur à præsentia ad locum primaria; eò quòd non respiciant primariò locum, vti illũ respiciunt proprietates locales à loco dependentes: non tamen absoluuntur à præsentia ad locũ secundaria; cùm non possint vniri subiecto, quin fiant præsentes subiecto, cum quo, vt vniantur, requirunt necessariò prę sentiam ad illud, tanquam conditionem sine qua non. Per quam præsentiam non modo forma fit præsens & indistans subiecto, sed eo mediante à spatio: vt constat de anima rationali, & qualibet forma, quæ per eandem præsentiam fit prę sens corpori, & spatio mediante corpore: cùm igitur hęc præsentia secundaria ad nouũ locum fit necessaria in forma, adhoc vt informet subiectum in eo loco constitutum; eam-

que acquirat forma per solam replicationem subiecti, cùm hic sit nouus effectus ab ipsa replicatione subiecti distinctus: non necessariò per replicationē subiecti, replicabitur forma.

Instantia soluitur.

273. DICES. Forma per vnam numero vnionem vnitur subiecto in duplici loco constituto: ergo per vnam numero præsentiam fit prę-sens subiecto in duplici loco posito. Resp. Negando consequentiam. Ratio discriminis: quia vnio respicit partes vt vnibiles, quæ quia per replicationem non variantur, nec variatur ipsa vnio. Præsentia verò respicit partes vt locabiles, & quia in ratione locabilitatis variantur, variatur quoque præsentia formę ad illas. Ad confirmationem patet ex dictis.

Posse subiectum replicari sine forma:

274. Ex his deducitur 1. Posse replicari subiectum, non replicata forma, aut modo ex natura rei distincto: quia omnis forma, vel modus fit prę-sens subiecto, ac loco per prę-sentiam distinctam à subiecto.

Formam realiter distinctam sine subiecto.

275. Deducitur 2. Posse replicari quamcunque formam realiter, nō autem modaliter distinctam, non replicato subiecto. Primum cōstat, quia quæuis forma realiter distincta est capax propriæ replicationis. Secundum probatur, quia cùm de essentia modi sit actu modificare proprium subiectum, implicat replicari sine illo quo fit, vt nequeat modus reproduci, nisi in proprio subiecto, cùm essentialiter consistat, in actuali modificatione proprij subiecti.

276. Deducitur 3. Licet possit diuinitus replicari subiectum sine suis proprietatibus, cōnaturaliùs tamen cum ipso replicari omnes proprietates à loco independentes, quia connaturalius est, vt subiectum vbicunque existit, existat cum omnibus causis & conditionibus, à quibus in suo esse dependet. Legatur Gabr. loco præcitato.

Gabriel.

SECTIO XVIII.

An mutatio facta corpori in vno loco, necessariò fiat eidem vbicunque existenti?

Affirmant Scotus. Argentin. Marsil. Altisiodor. Alensis. Vasquez. Albertin.

277. PRIMA sententia est Scoti in 4. dist. 10. §. *dico ergo.* Et qu. 6. §. *Ad intellectum.* Argent. qu. 1. a. 1. Marsil. q. 7. ar. 3. supposit. 3. Altisidio. lib. 4. tract. 5. cap. 1. q. 6. Alens. Vasq. Albertin. vbi suprà, affirmantium. Fundamentum est; quia subiectum est idem: ergo quando mutatio est independens à loco, si fit in vno, fit in omnibus, in quibus idem subiectum existit.

Negant Maior, Sotus. Gabriel. Suarez.

278. SECVNDA sententia est Maior. in 4. dist. 10. q. 2. Soto qu. 1. ar. 5. Gabr. lect. 46. in canonem Missæ, Suar. disp. 48. lect. 6. & aliorum negantium. *Quæ sententia probabilior est*, & sequitur ex sect. prę-cedente. Nam si replicato subiecto, non necessariò cum illo replicantur omnia, quę sunt illi coniuncta, eò quòd sola coniunctio cum subiecto non sufficit vt replicato subiecto replicētur omnia, quæ sunt subiecto coniuncta, sed requiritur noua præsentia à subiecti præsentia distincta; sequitur, quòd nec coniunctio cum subiecto sufficiet, vt mutatio facta subiecto in vno loco, fiat eidem alibi existenti, absque noua præsentia mutationis à subiecti prę-sentia distincta.

279. Secundò probatur eadem sententia. Nam vel mutatio est localis & à loco dependens, vel independens à loco: neutra autem facta in vno loco necessariò fit in alio. De locali patet: nam ex eo, quòd Corpus Christi mouetur in hostia, non necessariò mouetur in cælo, aut contrà: neque ex eo quòd in sacramento amittit extensionem localem, & acquirit sacramentalem, eandem amittit, & acquirit in cælo.

280. De mutatione verò à loco independē-te probatur hoc pacto. Nulla mutatio fieri potest in subiecto duplici in loco existente, nisi per duplicem prę-sentiam, à præsentia subiecti distinctam. Nulla autem causa naturalis vim habet producendi effectum cum duplici prę-sentia: igitur nulla mutatio facta subiecto in vno loco, necessariò fit eidem in alio loco existenti. Maior constat ex præcedente sect. Minor probatur: Nam vel hæc esset agens, quod effectum producit: sed hoc non potest mutare, nisi subiectum sibi propinquum, cùm non possit naturaliter agere in subiectum distans. Vel esset effectus ipse qui productus in vno loco, per naturalem resultantiam sibi produceret aliam præsentiam in eodem subiecto alibi existente. Sed hoc dici non potest, cū nullū Ens creatum habeat naturalem vim seipsum replicādi. Vel demum esset subiectum ipsum, quod cùm sit idem vtrobique, recipiens mutationem in vno loco, eandem necessariò reciperet in alio. Sed neque hoc dici potest: quoniam, vt præcedente sect. probatum est, sola identitas subiecti non sufficit, vt forma prę-sens subiecto in vno loco, fiat eidē prę-sens in alio, sed necessariò requiritur propria præsentia formæ à subiecti præsentia distincta.

281. Confirmatur: nam ex opposita sententia sequeretur, quòd si qua mutatio facta fuisset ab agente naturali in corpore Christi extra sacramentum in vltima cæna, eadem quoque facta fuisset in corpore eiusdem sacramentaliter existente: quod quamuis concedat Scotus q. 6. §. *Ad intellectum* versu, *hæc etiam conclusio:* falsum tamen est, cùm repugnet, mutationem fieri in corpore Christi sacramentaliter existente, nisi per præsentiam sacramentalem: quæ cùm sit supernaturalis, nequit fieri ab agente naturali. Quòd si S. Thom. 3. p. q. 81. a. 4. affirmat, mutationem factam in corpore Christi, in propria specie existente, fieri etiam in eodem sacramentaliter existente, explicandus est, vel de mutatione deperditiua, de qua tantùm ipse ibidem exemplificat; vel etiam de acquisitiua, sed supra cursum naturalem.

Scotus.

S. Thomas.

282. Eadem sententia à fortiori sequitur ex nostris principijs: iuxta quæ nullum ens replicari potest absque actione substantialiter reproductiua. Atqui nullum agens creatum

naturalem

naturalem vim habet producendi effectum cum duplici actione ſubſtantialiter productiua : igitur nulla mutatio facta in ſubiecto in vno loco exiſtente, neceſſariò fit in eodem alibi exiſtente.

Subiectum replicatum contrarias formas ſimul habere poſſet.

283. Ex his infertur 1. Poſſe ſubiectum in vno loco calefieri in ſummo, in alio in ſummo frigerifieri: in vno recipere formam ignis, in alio formam aquæ: quia neutra forma impediret actionem alterius. Cùm enim vna forma recepta in ſubiecto in vno loco, non eſſet præſens idem exiſtenti in alio, non poſſet impedire actionem contrarij agentis: quia ſicut agens non agit, niſi in paſſum ſibi propinquum, ita paſſum non reſiſtit, niſi agenti ſibi proximo.

284. DICES. Licet forma recepta in ſubiecto in vno loco exiſtente, non impediret formam contrariam recipiendam in alio loco; quia tamen forma corrupta in vno loco, corrumperetur vbique eadem forma corrupta ab vno agente contrario in vno loco, per naturalem ſaltem ſequelam ab eodem corrumperetur in alio loco exiſtens. Ergo ſaltem ratione corruptionis agentia naturalia ſeſe mutuo impedirent, quo minùs agerent in ſummo, & vnumquodque in eandem materiam ſuam formam induceret.

285. Reſp. 1. Negando conſequentiam: nam licet forma ligni exempli cauſa, corrupta hîc ab igne, corrumperetur etiam alibi, ſi tamen in eodem ligno alibi exiſtente ageret aqua, ibique induceret formam aquæ, hæc non poſſet expelli ab igne hîc agẽte, vel à forma ignis hîc inducta quia agens non expellit niſi formam ſibi præſentem: ſola autem forma ligni, non autem aquæ eſſet hîc præſens igni: ergo ſola hæc, non illa expelleretur ab igne hîc exiſtente: proinde poſſet materia in duplici loco poſita manere cum duplici forma ſubſtantiali, vel accidentali in ſummo: cùm nec calor expellat, niſi frigus ſibi præſens, nec frigus, niſi calorem ſibi propinquum. Quo fieret, vt nec calor hîc inductus expelleretur à frigore alibi frigefaciente: nec frigus alibi productum expelleretur à calore hîc calefaciente, quia neutrum eſſet præſens contrario agenti. Vnde poſſet ſubiectum in vno loco à calore in ſummo calefieri, in alio in ſummo à frigore frigefieri: quia poſſet calor, expulſo frigore hîc ſibi præſente, calefacere ſubiectum in ſummo; & frigus, expulſo calore à ſubiecto alibi exiſtente, ſibique præſente, frigefacere ſubiectum in ſummo: cùm neutra forma introducta ob diſtantiam loci impediret actionem alterius formæ.

Replicata forma corrupta aut nutrita in vno loco, non neceſſariò corrumperetur aut nutriretur in alio.

286. Reſp. 2. Falſum eſſe, formam corruptam in vno loco, per naturalem ſequelam, neceſſariò corrumpi alibi exiſtentem. Quia cùm in mea ſententia, non poſſit forma eſſe in duplici loco, niſi per duplicem actionem ſubſtãtialiter productiuam, poſſet in vno loco corrũpi actio productiua formæ, non corrupta actione eandem formam alibi adæquatè conſeruante: igitur non neceſſariò ex corruptione vnius formæ in vno loco ſequeretur corruptio in alio: cùm vtraque actio vim habeat adæquatè conſeruandi rem in rerum natura, & neutrum agens naturale corrumpendo formam in vno loco, vim habeat corrumpendi eandem in alio loco per diſtinctam actionem adæquatè conſeruatam.

287. Infertur 2. Poſſe corpus in vno loco nutriri & augeri, abſque eo quòd nutriretur, & augeretur in alio, contra Scotum affirmantem, eaſdem partes, quæ per nutritionem aggenerarentur viuenti in vno loco, aggenerandas fore eidem vbique exiſtenti. Fundamentum noſtri corollarij eſt: quia poteſt in vno loco viuens cibum ſumere, & vi naturalis caloris illum in propriam ſubſtantiam conuertere; in alio verò nullum cibum ſumere, proinde nec nutriri, nec augeri. Confirmatur. Poſſet ignis hîc exiſtens comburendo materiam ſibi propinquam, per iuxta poſitionem augeri abſque eo quòd augeret alibi: ergo poſſet viuens hîc exiſtens, conuertendo in ſe cibum hîc præſentem, nutriri & augeri per intra ſuſceptionem, abſque eo quòd nutriretur, & augeretur alibi. *Scotus.*

288. *Obiicies.* Virtus replicatione nõ creſcit quia cùm non creſcat entitate, nec creſcit virtute: ſed in hac noſtra ſententia creſceret virtute: tum quia corpus replicatum poſſet pluribus motibus ſe mouere, quibus non poſſet non replicatum: tum quia materia replicata poſſet plures formas recipere quas non poſſet non replicata.

289. Reſp. Negando minorem. Et ad primam probationem dico, poſſe quidem corpus pluribus motibus ſe mouere, ſed minori velocitate in ſingulis, quàm moueretur in vno: nam velocitas omnium non excederet velocitatem vnius adæquati motus quem corpus poſſet in vno tantùm loco exiſtens exercere: Ad ſecundam, vel Deum in eo caſu ſuppleturum concurſum ſubiecti; vel agentia naturalia ceſſatura ab actione, defectu capacitatis materiæ, vel certè materiã ex ſe capacem eſſe oppoſitarum formarum: vnde non impedientibus ſe formis ob diſtantiam locorum, eadem materia poſſet multas oppoſitaſque formas recipere: quod mihi probabile eſt: nam formę quæ non habent oppoſitionem, nullum habent certum limitem, vltra quem non poſſint in ſubiecto recipi: vt conſtat de ſcientijs & qualitatibus ſpiritualibus, quę ſine certo limite recipi poſſunt in anima. Neque hinc arguitur infinitas aliqua in anima, vt fuse probauimus tomo 2. diſp. 9. ſect. 9. vnde quando vna forma expellit aliam à ſubiecto, non eſt ex defectu capacitatis ſubiecti, ſed contrarietatis formarum, quæ in eodem ſubiecto in certo gradu ſeſe non compatiuntur.

SECTIO XIX.

An omnis mutatio facta subiecto in vno loco fieri possit eidem alibi existenti?

290. HActenus ostendimus, mutationem factam subiecto in vno loco, eandem non necessariò fieri eidem alibi existenti. Vlteriùs indagandum supereſt, an saltem possit omnis mutatio facta subiecto in vno loco, eidem fieri in alio existenti. Pro cuius controuersiæ explicatione, distinguenda est duplex mutatio; altera, quæ locum primariò respicit, altera, quæ locum non respicit. De vtraque breuiter disputabimus, an facta in vno loco, fieri possit in alio.

291. DICO 1. Siqua est mutatio, quæ à determinato loco essentialiter pendet, ea facta subiecto in vno loco existenti, fieri nequit eidem alibi existenti. Ratio assertionis est euidens: nam mutatio pendens à determinato loco, nequit sine tali determinato loco conseruari: nequit autem mutatio in vno loco facta, in alio replicari, simul cum eodem determinato loco, à quo essentialiter pendet. Igitur nequit mutatio essentialiter pendens à determinato loco in alio replicari. Maior cum cõsequentia clara est, cùm nulla res conseruari possit absque suo essentiali termino. Minor probatur: quoniam locus, vt illum definit Philosophus 4. Physico. cap. 4. Est *superficies corporis continentis immobiliter:* igitur de essentia ipsius est immobilitas & affixio ad certum determinatumque spatium imaginarium, quod implicat transferri cum re locata, cùm illud non sit quid reale. Igitur implicat mutationem essentialiter addictam vni spatio, simul cum tali spatio alio replicari.

Arist. 4. physic.

Mutatio localis replicari potest, vt alia quæuis.

292. DICO 2. Nulla in mea sententia est mutatio, ne localis quidem, quæ facta in subiecto in vno loco, fieri non possit eidem alibi existenti, præter solam actionem rei productiuam. De actione rei productiua constat: quoniam in mea sententia nullum ens replicari potest per solam præsentiam localem, absque actione substantialiter productiua: nequit autem actio reproduci, cùm nequeat ad actionem dari actio: alioqui actio non esset essentialiter actio, hoc est sola actualis communicatio esse in terminum, sed etiam terminus, quatenus terminare posset aliam actionem, vi cuius substantialiter reproduci posset: hoc autem est contra essentiam modi, cuiusmodi est actio, quæ consistit in sola actualitate, absque omni aptitudine ac potentialitate.

Actio rei productiua replicari nequit.

293. DICES. Potest actio reproduci vt *Quo*, sicut actio corrupta reproduci potest vt *Quo*. Resp. negando antecedens: nam implicat, intelligere eandem actionem reproduci vt *Quo*: aut enim foret eadem numero, aut diuersa. Si diuersa, non sumus in casu: si eadem, implicat, intelligere illam substantialiter reproduci, absque substantiali mutatione sui: cùm igitur nulla fieret substantialis mutatio in actione existente in vno loco, & reproducta in alio, non posset talis reproductio intelligi. Confirm. non potest intelligi reproductio termini absque substantiali mutatione termini: ergo nec reproductio actionis, absque substantiali mutatione actionis. Nec est par ratio de actione corrupta, quia illa substantialiter transit à non esse ad esse.

294. Quod autem inter reliquas mutationes nulla sit, quæ facta subiecto in vno loco, fieri non possit eidem in alio existenti probatur. Et quidem de mutatione omnino à loco independente, res est certa, & apertè sequitur ex sect. 16. sola difficultas est de mutatione locali, quæ primariò locum respicit, de qua potissimùm probatur posita Assertio: Nam in mea sententia nulla est mutatio localis, quæ à determinato loco essentialiter pendeat: ergo nulla est mutatio localis, quæ facta in vno loco, fieri non possit in alio. Consequentia patet: Nam si qua esset huiusmodi mutatio, maximè esset vel præsentia localis, vel motus ipse localis: atqui neutrum in mea sententia essentialiter pendet à determinato loco. Non præsentia localis: nam hæc in mea sententia, non distinguitur à locabilitate seu extensione ad locum: quæ locabilitas seu extensio ad locũ, non pendet à determinato loco, vt suppono ex 2. tomo disp. 5. sect. 2. Nec est motus ipse localis: nam per eundem motum, per quem corpus mouetur supra vnum locum, moueri posset supra alium, cùm nulla appareat determinata dependentia talis motus à tali determinato loco: igitur nulla est mutatio localis, quæ facta in subiecto in vno loco, eadem numero fieri non possit in alio.

295. DICES. Eo motu, quo lapis mouetur deorsum ad centrum, non posset moueri sursum: neque contrà, eo motu, quo mouetur ignis sursum, moueri deorsum: sicut nec motu, quo sagitta impellitur antrorsum, impelli ac moueri posset retrorsum: ergo motus localis est certo loco ac spatio addictus.

296. Resp. duo esse in motu locali considerãda, spatium, supra quod mobile per motum defertur, & corpus seu punctũ aliquod, à quo mobile recedit, vel accedit: vt in motu lapidis ad centrum, est spatium intermedium, supra quod lapis ad centrum decurrit, & centrum ipsum, quod est punctum æquè distans à circumferentia mundi: licet igitur motus, quo lapis ad centrum decurrit, non possit esse motus sursum, ratione centri, ad quod naturaliter tendit, tanquam ad proprium locum: idem tamen numero motus potuisset esse ad idem centrum per aliud numero spatium, si nimirum idem lapis motus fuisset per aliam lineam ad cẽtrum: nulla enim apparet necessitas, vt si idem lapis per aliam lineam ad centrum descendisset, diuerso numero motu motus fuisset: præsertim cùm spatium se habeat tantùm vt extrinsecum cõnotatum ad motum localem,

Motam localem non esse affixum vni loco.

localem, qui intrinſecā ſuam numericam vnitatem habet à concurſu primæ cauſę. Confir. nam ſicut actio non indiuiduatur à tempore, cùm poſſit eadem numero actio eſſe in alio, & alio tempore: ita nec motus localis à ſpatio, quin idem numero motus eſſe poſſit in alio, & alio ſpatio.

297. Reſpondebis neceſſitatem eſſe, quoniam motus localis eſt ſucceſſiua vnio mobilis cum ſpatio: vnde ſicut implicat, eandem numero vnionem vnire idem numero ſubiectum cum alia & alia forma, ita eundem numero motum idem numero mobile cum alio & alio ſpatio. Sed contrà, nam vnio reſpectu formæ, quam vnit, ſe habet vt intrinſeca ſaltem adhærentia: quia licet vnio ſacramentalis non inhæreat corpori Chriſti, nec vnio hypoſtatica verbo, adhæret tamē, intrinſecè vniendo vnum extremum cum alio: at motus localis neque inhæret, neque adhęret ſpatio, ſed tantùm connotat illud, vt medium, per quod mobile decurrit: quod inde patet, quia ſpatium non componit vnum cum mobili.

298. Inſtabis. Medium non ſe habet purè extrinſecè ad motum localem, ſed intrinſecè, efficienter concurrendo cum ipſo mobili ad motum producendum: ergo diuerſa loca diuerſos producunt motus locales. Reſp. 1. argumentum ad ſummum probare de motu facto in pleno, non autem de motu facto in vacuo, in quo ſpatium ſe habet purè extrinſecè.

299. Secundò neque probare de motu facto in pleno: nam licet hoc efficienter concurrat cum mobili ad motum comproducendum, nulla tamen eſt implicantia, quin poſſint diuerſa ſpatia per diuerſas actiones efficienter concurrere ad eundem localem impulſum. Sicut non implicat, vt diuerſæ cauſæ per diuerſas actiones ad eundem concurrant numero terminum; potuit igitur idem motus localis, qui in mea ſententia non eſt pura actio, ſed qualitas impreſſa, diſtincta actione producta ab agente, fieri à lapide, coagente ſpatio A, vel coagente ſpatio B: ſicut potuit idem numero ignis per diuerſas actiones produci, vel à ſole, vel ab alio igne. Vnde quamuis actio, qua motus localis produceretur à lapide, coagente ſpatio A, eſſet diuerſa ab actione, qua idem motus produceretur ab eodem lapide, coagente ſpatio B, qualitas tamen ipſa per vtramque actionem producta, poſſet eſſe eadem.

SECTIO XX.

An eoſdem actus vitales cognoſcitiuos & appetitiuos, quos eliceret homo in vno loco, eliceret in alio?

300. HAnc controuerſiam diſtinctè agitandam iudicaui ob peculiares difficultates, quas includit. Cùm enim in his actibus idem ſit agens & paſſum (idem quippe principium actum producit & recipit) non videtur militare illa ratio, quæ in alijs entibus militat, ideo non poſſe formam productam in ſubiecto in vno loco, naturaliter produci in alio, quia agens, quod inducit formam in ſubiectum ſibi propinquum, non habet illud idem ſibi propinquum in alio loco exiſtens: nam in his actibus ſemper agens habet paſſum ſibi intimè propinquum, cùm agens non diſtinguatur à paſſo in actibus vitalibus.

301. Pro explicatione notanda eſt differentia, quæ eſt inter ipſos actus vitales: nam alij ſunt, qui in fieri & conſeruari efficienter pendent ab obiectis externis, vt ſunt omnes ſenſationes externæ, quæ, quia requirunt peculiarem concurſum obiecti, ſiue per ſe, ſiue media ſpecie, quæ in fieri & conſeruari pendet ab obiecto, non poſſunt naturaliter fieri & conſeruari, niſi præſentibus obiectis. Alij ſunt, qui immediatè non pendent ab obiectis externis, vt ſunt actus interiores intellectus, voluntatis, phantaſiæ, & appetitus ſenſitiui, quos actus elicimus etiam circa res abſentes. His adnotatis,

Actus vitales externi, non eliciuntur connaturaliter in duplici loco:

302. DICO 1. Actus vitales externi, qui medio obiecto eliciuntur à potentia vitali in vno loco, non eliciuntur connaturaliter in alio. Fundamentum eſt: quia hi actus non ſolùm pendent actiuè à potentia, ſed etiam ab obiecto: ſed obiectum non poteſt naturaliter coagere cum potentia diſtante: ergo non poteſt obiectum exiſtens in vno loco naturaliter coagere cum potentia exiſtente in alio: vnde oculus eliciens viſionem in vno loco, non poteſt naturaliter eandem elicere in alio, quia in alio non habet idem obiectum viſibile præſens: eſt enim in hoc eadem ratio, ac de quacunque alia mutatione externa, niſi quòd hæc totaliter pendet ab agente extrinſeco, vt calor à calore: hi verò actus ſolùm partialiter: eadem eſt tamen difficultas, nam ſiue actus partialiter, ſiue totaliter pendeat ab agente extrinſeco, ſemper ſupra vires agentis naturalis eſt, agere in ſubiectum diſtans.

303. Confirmatur: quia quando ex vno loco mouemur in alium, non ferimus nobiſcum huiuſmodi actus vitales externos, ſed illos variamus ad varietatem obiectorum, in quæ ſucceſſiuè incurrimus: ergo nec replicati eos, quos elicimus in vno loco, virtualiter aſportamus in alium, cùm replicatio ſit virtualis quædam aſportatio ex vno loco in alium.

Nec interni, niſi replicetur omne comprincipium:

304. DICO 2. Actus vitales interni pendentes ab aliquo comprincipio phyſico, quod ſit in vno loco, & non in alio, eliciti in vno loco, non eliciuntur connaturaliter in alio. Fundamentum eſt idem, ac præcedentis aſſertionis: nam alioqui poſſet agens connaturaliter agere in diſtans. Quo fit, vt ſi cum intellectu non replicentur ſpecies, vel cum phantaſia phantaſmata, nequeat intellectus, vel phantaſia eundem actum, quem

elicit

elicit in loco, vbi habet speciem & phantasma, connaturaliter elicere in alio. Eadem est ratio de actibus internis elicitis medijs speciebus productis ab actibus externis, qui in vno loco eliciuntur, & non in alio.

Etsi habeat idem principium in vtroque loco, non necessariò eliciuntur in vtroque.

305. DICO 3. Etiamsi actus interni vitales habeant idem principium in vtroque loco, eliciti tamen in vno loco non necessariò eliciuntur in alio. Fundamentum est: nam eadem est ratio de productione, & conseruatione: sed ex eo, quòd idem actus conseruatur cum subiecto in vno loco, non necessariò cum eodem conseruatur in alio, quia potest cum subiecto non replicari actus: ergo neque ex eo, quòd producitur in vno, necessariò producitur in alio.

306. Confirmatur: nam alioqui phantasia animæ Christi eliciens phantasiationem in cælo, eandem naturaliter eliceret in sacramento; in quo, cùm nequeat esse sine præsentia sacramentali, naturaliter phantasia produceret phantasiationem cum præsentia supernaturali. Ratio verò à priori est: quoniam, vt actus producatur à potentia in duplici loco, produci debet vel cum duplici præsentia, vel etiam cum duplici actione substantialiter productiua, cùm non possit vel per eandem præsentiam, vel per eandem actionem, qua producitur in vno loco, esse in alio: sed ex eo quòd actus producitur à potentia in vno loco, non necessariò reproducitur in alio: ergo non ex eo, quòd producitur in vno loco, producitur etiam in alio, etiamsi vtrobique sit idem principium & subiectum: cùm sola identitas principij & subiecti non sufficiat, sed requiratur etiam distincta mutatio in ipso actu, qui replicatur.

307. DICES. Productio actus præcedit præsentiam eiusdem ad subiectum: sed productio actus facta à potentia in vno loco, necessariò fit ab eadem in alio loco existente: ergo independenter à quacunque præsentia, si actus producitur à potentia in vno loco, necessariò etiam ab eadem potentia producetur in alio loco existente. Maior patet, quoniam præsentia est modus essentialiter supponens fundamentum. Minor probatur, nam eatenus productio in vno loco, non necessariò fieret in alio, quatenus, vt fieret in alio, distinctam requireret præsentiam, quæ non necessariò comproduceretur cum actu in vno loco producto: igitur si hæc nō requiritur, facta in vno loco, necessariò fit in alio, quia vtrobique est idem agens & patiens.

308. Resp. concedo productionem actus præcedere præsentiam eiusdem in genere fundamenti, pendere tamen ab illa, vt à conditione sine qua non. Ex quo patet ad minorem, eiusque probationem: nam implicat productionem actus fieri in duplici loco sine duplici præsentia; quæ, quia impediri potest, non necessariò si fit in vno, fiet etiam in alio.

309. Sed contrà: nam ex hac doctrina sequeretur, posse eundem hominem in vno loco assentire, in alio verò dissentire eidem obiecto; in alio diligere, in alio odisse Deum; & quod ex his sequitur, in vno esse in gratia & amicum Dei; in alio in peccato, & inimicum eiusdem; in inferno cruciari ob scelera in vno loco commissa; in cælo beari propter merita in alio loco comparata. Concedunt omnes has sequelas Maior in 4. dist. 10. q. 2. & Conink 3. p. q. 75. art. 4. dub. 3. circa finem. Negant verò Suar. 3. p. tom. 3. disp. 48. sect. vlt. Vasq. disp. 189. cap. 4. Philippus Moncæus disp. 10. cap. 11. & communiter. Quod Recentiores quod apertè sequitur ex sententia eorum, qui docent, omnia accidentia à loco independentia necessariò cùm subiecto replicari. Nā cùm isti actus, in hac sententia debeant tanquam à loco independentes necessariò cùm subiecto replicari, cumque implicet, eos simul esse in eodē loco, implicabit etiam, eos esse in diuersis; cùm nequeant esse in diuersis, quin priùs sint in eodem, per necessariam subiecti concomitantiam. Pro cuius difficultatis solutione,

Maior. Coninck. Suarez. Vasquez. Philippus Moncæus.

310. DICO 4. Licet potentia cognoscitiua, vel appetitiua, possit in vno loco non habere actum, quem habet in alio; implicat tamen, vt in vno loco possit elicere actum oppositum illi, quem habet in alio. Prior assertionis pars constat ex iactis principijs, cùm nullum ens, neque in produci, neque in conseruari fieri possit in duplici loco absque mutatione ab ipsa productione, & conseruatione distincta. In posterioris verò assertionis parte probanda laborant Theologi.

Implicat potentiam cognoscitiuam, vel appetitiuam in vno loco elicere actū oppositum illi, quem habet in alio.

311. Vasq. disp. 189. c. 4. ita illam probat. Si posset idem homo in vno loco esse in peccato, & in alio in gratia, cōstituatur talis homo in vno tantùm loco; vel in illo erit in gratia tantùm, vel in peccato tantùm, vel in vtroque simul. Non in vtroque simul, cum gratia & peccatum simul implicent: non in sola gratia, vel in solo peccato, cùm non sit maior ratio, cur potiùs vnum expellat aliud, quàm contrà; igitur simpliciter implicat.

Probat Vasquez.

312. Sed contrà: nam facilè posset aduersarius respondere, in eo casu hominem fore in peccato: nam perinde esset, ac si idem homo in eodem loco, vbi haberet gratiam, peccaret. Vnde sicut talis homo in eo casu per peccatum amitteret gratiam, cùm non posset in eodem subiecto simul in eodem loco constituto esse gratia & peccatum: ita idem homo in vno loco constitutus cum peccato, in alio verò cum gratia, si idem postea in vno tātùm loco constitueretur, amitteret gratiam: nam malum ex quocunque defectu, bonum autem ex integra causa: quia cùm esset idem homo, qui in vno loco peccauit, & peccatum nullibi retractauit, semper illi tale peccatum imputaretur, ac proinde si in vno loco cōstitueretur, ibi amitteret gratiam, propter peccatum alibi commissum, & nunquam retractatum.

313. Alij implicantiā in his actibus vitalibus assignant, non penes esse physicum, sed penes esse morale. Cōcedunt enim, oppositos actus cōsideratos secundùm esse physicū, esse posse in eodē homine diuersis in locis existente: negant tamē, eos esse posse secundū esse morale.

Probant primum: quoniam vt oppositæ formæ sese mutuo excludant secundùm esse physicum, non sufficit, vt sint in eodem subiecto, sed etiam requiritur, vt ipsęmet formæ sint mutuò sibi præsentes: igitur ex eo, quòd vnus actus secundùm esse physicum sit in vno loco, non sequitur, quòd excludat oppositum actum in alio loco existentem: cùm vnus non sit alteri præsens, etiamsi vterque sit præsens eidem subiecto.

314. Probant secũdum: quoniam vt actus meritorius, vel demeritorius constituat hominem iustum, aut iniustum, non requirit physicam præsentiam in subiecto, sed sufficit moralis. Implicat autem, vt idem homo sit iustus & iniustus coram Deo: ergo implicant actus oppositi in eodem homine, etiam pluribus in locis constituto, si non ratione effectus formalis physici, saltem ratione effectus formalis moralis. Maior probatur: nam actus meritorius, vel demeritorius, etiam postquam physicè desierunt, denominant hominem iustum, vel iniustum: quin si idem homo iustus, vel iniustus annihiletur, & postea reproducatur, reproducetur iustus vel iniustus, sicut fuit ante annihilationem. Minor probatur: nam ratione meriti homo constituitur in gratia & amicitia Dei; ratione verò demeriti in odio & inimicitia eiusdem: implicat autem, hominem esse in gratia & amicitia, & simul in odio & inimicitia Dei: igitur implicat, hos actus simul esse in eodem homine, etiam diuersis in locis constituto.

315. Sed contrà: tum quia hoc verificari non potest de omnibus actibus, nam multi opponuntur solùm physicè, non autem moraliter, vt sunt assensus & dissensus, & reliqui oppositi actus intellectus. Vnde saltem isti esse poterunt in eodem subiecto diuersis in locis constituto. Tum quia fortè aduersarius non iudicabit absurdum, posse eundem hominem, ratione diuersorum actuum in diuersis locis elicitorum, denominari iustum, & à Deo per gratiam in vno loco diligi amore amicitiæ; in alio verò peccatorem, & à Deo odio haberi odio inimicitiæ. Tum quia nequit hæc sententia satisfacere quibusdam interrogationibus. Primò: quid fieret, si homo haberet peccatum habituale in vno loco, in alio verò diligeret Deum super omnia; an consequeretur remissionem peccati, quod habet in vno loco, propter dilectionem Dei elicitam in alio? Suppono autem, quòd vbi iste elicit actum dilectionis, nesciat se esse in peccato, sed solùm sciat vbi habet peccatum, ne dicatur tale peccatum dimitti tanquam oblitum, propter dilectionem alibi elicitam. Secundò: si idem habens duo peccata mortalia, vnum in vno, alterum in alio loco, an in vno tantùm loco confitens vnum peccatum, nesciens se in alio habere aliud, consequeretur gratiam sacramentalem: vel contrà, an habens gratiam in vno loco, peccans in alio, gratiam amitteret in alio loco?

316. Ratio igitur, cur potentia cognoscitiua, vel appetitiua habens actum in vno loco, nequeat in alio oppositum elicere, hæc est. Quoniam, licet cognitio, vel appetitio non sit in vtroque loco physicè & informatiuè, est tamen in vtroque loco obiectiuè & intentionaliter, saltem respectu animæ intelligentis & appetentis: quod sufficit, vt non possit eadem anima informata vno actu in vno loco, oppositum in alio elicere. Minor patet: nam tota repugnantia, quæ est inter hos actus, vt nequeant esse simul, est penes obiecta, quia vnus destruit formale obiectum alterius: quo destructo, impossibile est, vt actus circa tale obiectum eliciatur, cùm actus essentialiter pendeat à suo obiecto formali. Vt assensus essentialiter requirit, tanquam formale motiuum assentiendi, in obiecto veritatem; dissensus contrà falsitatem: cùm autem non possit idem obiectum simul obijci vt verum & falsum, necessariò vnus actus tollit formale motiuum alterius: adeoque nequeunt oppositi actus circa idem obiectum simul exerceri. Igitur si eadem erit obiectorum repræsentatio animæ etiam in duplici loco constitutæ, eadem erit eorundem actuum repugnantia.

In vtroque loco est cognitio vel appetitio, saltem obiectiuè.

317. Maior, in qua totus difficultatis cardo versatur, Probatur 1. à posteriori. Nam eadem anima, quæ cognoscit obiectum per potentiam imaginatiuam in vna tantùm parte corporis, in qua hæc potentia residet, simul idem obiectum appetit per appetitum sensitiuum in alia parte corporis residentem. Atqui non posset anima appetere obiectum in ea parte corporis, in qua non informatur actu imaginationis, nisi in ea parte corporis tale obiectum cognosceret, cùm nequeat in incognitum ferri. Igitur potest anima cognoscere obiectum, etiam vbi actu cognitionis non informatur. Vnde si potentia imaginatiua tantùm distaret ab appetitiua, quantum distaret homo à seipso in alio loco constituto, adhuc posset anima per imaginationem elicitam in vna parte corporis, appetere obiectum actu imaginationis cognitum in alia parte corporis. Nec refert, quòd anima in corpore, sit quasi continua, & à seipsa non dissita, vti esset in diuersis locis replicata: quia cùm hæc discontinuatio non sit entitatiua, sed localis, non impedit, quo minùs anima in vno loco existens sciat, quid ipsa eadem alio in loco faciat.

318. Probatur 2. ab absurdo. Etenim si posset anima nescire in vno loco, quæ cognoscit in alio, defectu cognitionis, qua non informatur in vno, & informatur in alio loco, posset Angelus existens in vna parte suæ sphæræ, ignorare, quæ cognoscit in alia parte eiusdem sphæræ: quia posset, saltem diuinitus, cognitio Angelica informare intellectum Angeli, vt existit in vna parte sphæræ, & non vt existit in alia parte eiusdem.

319. Probatur 3. explicando modum, quo eadem anima posset per actum in vno tantùm

loco

loco elicitum, scire obiectum in alio loco existens, vbi talem actum non haberet. Dupliciter autem hoc explicari potest. Primò, si eadem cognitio vel appetitio in vno loco conferat animæ solum physicum effectum informationis, in vtroque verò conferat intentionalem repræsentationis: quia cum vtrumque effectum huiusmodi actus seipsis præstent, & physicum, seipsis animam informando; & intentionalem, obiectum per modum vitalis imaginis animæ præsentando, poterit priorem animæ conferre in vno tantùm loco, posteriorem verò vbique, eò quòd prior pendeat à præsentia formæ subiectũ informantis; posterior autem abstrahat ab omni præsentia.

320. Secundò, si dicamus, actum in vno tãtùm loco, tam physicè informare animam, quàm illi intentionaliter obiectum repræsentare: quia tamen eadem est anima, quæ habet obiectum sibi vitaliter propositum & repræsentatum in vno loco, & quæ in alio existit, non poterit, vbi sine tali actu existit, ignorare idem obiectum, quod in alio loco vitaliter propositum & repræsentatum habet.

321. Inter hos duos modos, prior est difficilior: tum quia ex illo sequitur, debere oculum replicatum Romæ, hîc obiectiuè habere præsentia, quæ Romæ videt: nam vi visionis existentis Romæ fierent hîc obiectiuè præsentia, quæ videntur Romæ, etiamsi hîc non existeret actus visionis Romanæ. Tum quia hæc intentionalis repræsentatio est ipse effectus formalis cognitionis, quem confert animæ, seipsa immediatè informando: ergo impossibile est, vt sit, vbi non est forma ipsa cognitionis, vel apparitionis: cùm nequeat effectus formalis esse, vbi non est forma, cùm nil aliud sit effectus formalis, quàm forma ipsa vnita subiecto capaci.

322. Posterior igitur modus & facilior est, & aptior ad propositas difficultates soluendas. Qui sic vlteriùs explicari potest. Etenim licet cognitio, vel appetitio, neque quoad physicam informationem & vnionem sui cum subiecto, neque quoad intentionalem & vitalem repræsentationem obiecti sit hîc cum anima, quia tamen quoad vtrumque effectum eadem cognitio, vel appetitio est cum eadem anima alibi existẽte, non poterit anima hîc existẽs ignorare, quæ alibi cognoscit: consequenter non poterit hîc elicere oppositum actum ei, quem alibi habet: cùm non possit hîc ferri in obiectum, cuius formale motiuum destructum est per oppositũ actum alibi existentem: quod formale motiuum non potest ignorare anima hîc existens, quia cùm sit eadem in vtroque loco, non potest, quæ in vno cognoscit, in alio ignorare. Et quia tota hæc vitalium actuum penes obiecta repugnantia, est in ordine ad animam, quæ non potest seipsam in obiectum mouere, vbi nulla ipsi apparet ex parte obiecti mouendi ratio, non poterit, si in vno loco habet destructum obiectum per vnum actum, in idem obiectum ferri per alium actum etiam in distincto loco elicitum.

323. *Obiicies* 1. Anima non habet hîc cognitionem: ergo non potest hîc cognoscere; cùm cognoscere sit effectus formalis cognitionis, qui nequit esse, vbi non est forma. Resp. distinguendo consequens: non potest hîc cognoscere per actum cognitionis hîc existentis, concedo; per actum cognitionis alibi existentis, nego. Vnde concedendum est, animam non cognoscere hîc per se primò, seu hîc vt hic reduplicatiuè, sed hîc per se secundò & specificatiue: nam cognoscit hîc per quandam vitalem resultantiam & sympathiam, quæ est inter eandem animam hîc & alibi existentem, quæ non potest in vno loco ignorare, quæ alibi cognoscit. Concedendum etiam est, hîc non esse physicum effectum formalem cognitionis; negandum tamen est, hîc non cognoscere, quæ alibi cognoscit, cùm possit hîc cognoscere per effectũ formalem cognitionis alibi existentis. Vnde posset hîc enarrare, quæ alibi cognoscit: sicut eadem anima eloquitur ore, quæ visu cernit, & imaginatione apprehendit.

324. *Obiicies* 2. Potest anima ignorare, quæ suis oculis videt: ergo potest ignorare hîc, quæ alibi videt & intelligit. Antecedens probatur: nam posset Deus concurrere cum anima ad visionem obiecti visibilis, & simul impedire, ne talis visio sui speciem transmitteret in sensus internos, ijsque mediantibus in intellectum: sed implicat, aut sensum internum, aut intellectum obiectum sine specie cognoscere: ergo potest anima ignorare, quæ suismet oculis videt.

325. Resp. distinguendo Antecedens: potest anima ignorare, seu potiùs non cognoscere actu sensationis internæ, vel intellectionis, quæ oculis videt, cõcedo; potest ignorare, seu non cognoscere nullo cognitionis genere, quę proprijs oculis videt, nego. Nam saltẽ in eo euentu anima per ipsam visionem externam cognosceret, quæ oculis videret. Cõfirmatur: nam posito, quòd anima aliquid cognoscit mediante vna potentia, non potest illud idem actu talis potentiæ non cognoscere, licet possit actu alterius potentię illud ipsũ non cognoscere: ita posito, quòd aliquid alicubi cognoscit, non potest illud idem alibi non cognoscere, & consequenter per naturalem sympathiam fundatam in eadem entitate animæ illud idem vbique non cognoscere, licet possit illud ipsum non cognoscere actu alterius potentiæ.

326. *Obiicies* 3. Non potest anima hîc appetere obiectum, quod alibi cognoscit: ergo ignorat hîc obiectum, quod alibi cognoscit. Consequentia cõstat: quia si cognosceret hîc obiectum, quod alibi cognoscit, posset illud hîc appetere. Antecedens probatur: nõ potest anima per appetitum aut sensitiuum, aut intellectiuum appetere obiectũ, quod cognoscit sola visione externa; ergo non potest appetere hîc, quod cognoscit cognitione alibi existẽte: nam ita se habet cognitio alibi existens respectu potentiæ hîc appetentis, sicut visio externa respectu appetitus interni.

327. Reſp. Negando Antecedens, vt euidenter probat exemplum de appetitu ſenſitiuo, qui in vna parte corporis exiſtens appetit obiectum in alia parte corporis imaginationis actu apprehenſum. Quòd exemplum non modo probat, animam exiſtentem hîc appetere poſſe obiectum alibi cognitum, per nouam cognitionem ſibi hîc productam ex cognitione alibi exiſtente, eo modo, quo ex ipſa viſione externa ſibi producit nouam cognitionem internam, & ex cognitione phantaſiæ intellectionem, ſi vna cognitio non concurrit efficienter ad aliam, ſed nulla ſibi hic noua cognitione producta, per ſolam cognitionem alibi exiſtentem. Siquidem appetitus ſenſitiuus reſidens in vna parte corporis, non appetit obiectum cognitum in alia parte corporis, per nouam cognitionem ſibi productam in ea parte, vbi appetitionis actum elicit, ſed per cognitionem exiſtentem in alia parte corporis, cùm illa ſit ſufficiens ad vitaliter mouendam animam ad obiectum appetendum, ob identitatem eiuſdem animæ vtrobique exiſtentis.

328. Ad probationẽ antecedentis Reſp. 1. negando antecedens: nam fortaſſe poteſt anima per appetitũ internum ferri in obiectum ſola viſione externa cognitum. Secundò negatur conſequentia: nam viſio externa non eſt proportionata regula reſpectu appetitus interni: & ideo præter viſionem externam neceſſaria eſt cognito interna, quæ proportionatè repræſentet obiectum appetitui interno. At verò cognitio interna, etiam alibi exiſtens, eſt proportionata regula appetitui interno hîc exiſtenti: quia per ſolam localem diſtantiam non variatur in ratione regulæ: nam ſicut per localem diſtantiam non variatur in ratione actus talis potentiæ, ita neque in ratione regulę obiectum proportionatè proponentis.

329. *Obiicies* 4. Anima non intelligit in pede, quæ intelligit in capite: ergo nec intelliget hîc, quæ alibi intelligit. Reſp. negatur conſequentia: quoniam cùm in pede anima non ſit apta intelligere, ſicut nec velle, defectu organorum, quæ ex parte corporis ad intelligendum & volendum requiruntur, non poterit intelligere, aut velle in pede, quæ intelligit, & vult in capite; quoniam intelligere hîc vel ibi, ſupponit aptitudinem ad intelligendum hîc & ibi. Contrà verò quia hîc habet omnia ad intelligendum & volendum requiſita, intelligit hîc, quæ alibi intelligit; & velle poterit hîc, quæ alibi cognoſcit.

330. Dices: ergo ſaltem beatus viſione beatifica non ſolùm beatur in capite, ſed etiam in pede, cùm viſio beatifica non pendeat ab vllo organo corporeo. Reſp. tranſeat totum. Etenim ſicut anima ſeparata à corpore exiſtens intra ſuam ſphæram non beatur vt exiſtens in vna tantùm parte ſphęræ, ſed vt exiſtens in tota ſphæra: ita vnita corpori glorioſo non beatur vt vnitá vni tantùm parti corporis, ſed vt vnita toti corpori: cùm non minùs beatitudo ſit independens à corpore, quàm à loco: ergo ſicut illa beat animam præſentem toti ſphęræ, ita beat animam præſentem toti corpori.

331. Ex dictis non modò probata manet quarta noſtra aſſertio, ſed etiam ſoluta omnia argumenta in oppoſitum adducta. cùm enim nulli actus cognoſcitiui, vel appetitiui elici poſſint ab eodem homine in diuerſis locis conſtituto, qui elici non poſſunt in eodem loco; cumque implicet, in eodem loco hominem ſimul aſſerentiri & diſſentiri eidem obiecto; diligere Deum ſuper omnia, & eundem odio habere; eſſe in gratia & in peccato; eſſe beatum propter acquiſita merita, & damnatum propter patrata demerita, eadem implicabunt in eodem homine, etiam in diuerſis locis conſtituto.

Cur idem homo in diuerſis locis non poſſit conſtitui in gratia & in peccato ſimul.

332. Ratio autem, cur nequeat idem homo in diuerſis locis conſtitutus eſſe in gratia & in peccato ſimul, eſt, quia ſequeretur eadem omnino implicantia, quæ ſequitur in homine cum gratia & peccato in eodem loco conſtituto. Sequela verò probatur: quia cùm gratia & peccatum non ſolùm ſint formæ phyſicę, quæ phyſicam præſentiam requirunt, vt tribuant ſuos effectus formales phyſicos; ſed etiam formæ morales, quæ, vt tribuant ſuos effectus morales, ſolùm requirunt præſentiam moralem in ſubiecto; vt conſtat tum de peccato, quod etiam poſtquam phyſicè deſijt, conſtituit hominem peccatorem; tum de merito, quod etiam dum tranſijt, manet moraliter conſtituens hominem merentem, non poterit homo in vno loco eſſe peccator, quin etiam ſit & conſtituatur in alio: nec contrà in vno loco eſſe gratus & amicus Deo, quin etiam ſit & conſtituatur amicus Deo in alio. Proinde ſicut implicat, eundem hominem in eodem loco ſimul eſſe in peccato & gratia, eadem ratione implicabit eundem eſſe in peccato & gratia diuerſis in locis.

333. Dices. Poteſt idem homo eſſe in peccato & gratia in diuerſis temporibus; ergo & in diuerſis locis. Reſp. negando conſequentiam. Ratio diſcriminis: quoniam ex eo quòd idem homo eſſet in peccato & gratia in diuerſis temporibus, non ſequeretur, quòd idem homo cõſtitueretur peccator, & gratus amicusque Deo ſimul in eodem tempore. At verò ex eo, quòd idem homo eſſet in peccato & gratia in diuerſis locis, ſequeretur, eundem hominem neceſſariò fore peccatorem, & gratum amicumque Deo, etiam in eodem loco: quod ſic oſtendo. Nam ex eo, quòd homo peccaret in vno loco, neceſſariò cõſtitueretur peccator etiam in alio loco: & rurſus ex eo, quòd in vno loco reciperet gratiam, neceſſariò conſtitueretur gratus & amicus Deo in alio etiam loco, vt ſuprà probatũ eſt. Contrà verò ex eo, quòd homo peccaret vno tẽpore, non cõſtitueretur eodem tempore ſimul gratus & amicus Deo, vel per gratiam amiſſam pręteritam, vel per gratiam acquirendam futuram. Neque ex eo, quòd vno tẽpore fieret

gratus

gratus & amicus Deo, eodem tempore simul constitueretur peccator, vel per peccatum præteritum iam remissum, vel per futurum committendum: quoniam vt forma moralis possit moralem effectum subiecto conferre, debet saltem moraliter esse præsens in subiecto: sed neque peccatum præteritum semel remissum, vel futurum nõdum commissum, neque gratia per peccatum amissa, vel nondum acquisita, sunt moraliter præsentia in homine: igitur non possunt illi suos morales effectus conferre. Contrà verò, quia tam peccatum commissum ab homine in vno loco, quàm gratia ab eodem acquisita in alio, sunt moraliter præsentia in subiecto, possunt eidem vbicunque existenti morales suos effectus conferre, nam vbicunque subiectum existat, semper hæ formæ habent moralem præsentiam ad illud, quia semper censentur morales formæ illius, quamdiu contrario actu retractatæ non sunt.

Vt peccatũ in vno loco commissum, in vtroque remittatur, satis est, vt in vno retractetur.

334. Hinc sequitur, ad hoc, vt peccatum in vno loco cõmissum, in vtroque remittatur, satis esse, vt in vno tantùm loco retractetur, & per gratiam remittatur. Vnde per contritionem in vno tantùm loco elicitam homo constitueretur vtrobique ex peccatore & inimico gratus & amicus Deo, licet gratiam physicè in vno tantùm loco reciperet.

Cur nequeat aliquis in vno loco beari, & in alio simul damnari.

335. Hinc etiã apparet, cur nequeat idem homo diuersis in locis cõstitutus, in vno beari, in alio damnari: quoniam ad beatitudinem præsupponitur gratia, ad damnationem peccatum: cùm igitur implicent gratia & peccatum in eodem homine, etiam diuersis in locis constituto, implicabit eundem hominem in vno loco beari, in alio verò damnari.

336. Ex dictis infertur 1. Si idem homo in vno loco dormiens consensum præberet obiecto turpi, cuius alibi euigilans perfectum haberet iudicium, illum peccaturum: quoniã per iudicium perfectum, quod haberet in loco, vbi vigilaret, impedire potuisset consensum, quem præbuit in loco, vbi dormiebat. Secus, si in loco, vbi vigilaret, non haberet de eodem obiecto perfectum iudicium: quia tunc per nullum iudicium sufficienter posset talem consensum impedire.

337. Infertur 2. Si potentia in vno loco eliciat actum, quem non elicit in alio, nõ posse in alio distinctum actum elicere cum eodem conatu, quo illum eliceret, si nullũ in alio loco actum elicuisset: quia potentia replicata in sua virtute non crescit: ergo non plus potest in omnibus locis simul, quàm in vno tantùm: vt constat de anima rationali, quæ intensè operando vnum actum, redditur remissior ad reliquos.

Si humanitas Christi sine vnione hypostatica replicaretur, adhuc sic non posset peccare.

338. Infertur 3. Non posse Christi humanitatem in vno loco replicatam absque vnione hypostatica, in eodem peccare: tum quia tale peccatum constitueret eandem humanitatem peccatricem, etiam in loco, vbi esset hypostaticè vnita verbo. Tum quia adhuc talis humanitas replicata sine vnione ad verbum, maneret sub speciali dominio verbi, propter vnionem, quam cùm verbo in alio loco retineret: implicat autem, humanitatem peccare, dũ est sub speciali dominio verbi, vt fusè probatum est in præcedente tomo disp. 24. sect. 1.

339. Quæres, an saltem posset talis humanitas, vbi existit absque vnione ad verbum, peccare, & simul ab eadem dissolui vnio hypostatica cum verbo, vbi existit cum vnione ad verbum. Quemadmodum, esto non possit homo peccare, vbi replicatus existit sine gratia, retenta gratia in alio loco, posset tamen peccare amittendo gratiam in eo loco, vbi illam habebat. Ratio dubitandi est: quoniam eatenus implicat, humanitatem Christi peccare, quatenus tale peccatum tribueretur verbo talem naturam suppositanti: sed verbum non suppositaret humanitatem in loco, vbi existeret sine vnione ad verbum: ergo peccatum ab humanitate in tali loco commissum non tribueretur verbo, sed soli humanitati.

340. Confirmatur: Si in tali loco huiusmodi humanitas exerceret opus meritorium, tale opus non tribueretur verbo, sed humanitati tantùm: alioqui illud esset infiniti valoris, cùm tamen non posset tale opus esse infiniti valoris, quia non esset condignificatum ab ipsa persona increata verbi, quæ vt condignificet opus, requirit illud media hypostatica vnione sibi coniunctum: ergo neque si in tali loco peccaret, peccatum tribueretur verbo, sed soli humanitati. Consequentia probatur: nam ei tribuitur opus, qui illud operatur: sed opus siue bonum, siue malum elicitum ab humanitate in tali loco, non operaretur ipsum verbum, sed sola humanitas: ergo non tribueretur verbo, sed humanitati. Maior constat: nam opus est actus operantis: ergo illi tribuitur, qui illud operatur. Minor probatur: quia verbum, cùm non suppositaret in tali loco humanitatem, non posset per modum suppositi ad opera illius concurrere, sed sola humanitas esset principium operatiuum tam vt *Quo*, quàm vt *Quod* talium operum.

341. Ad propositam tamen quæstionem Resp. negatiuè. Ratio, quia licet in tali loco humanitas non suppositaretur à verbo, quia tamen adhuc in tali loco existens esset sub speciali dominio verbi, non posset peccare, quin tale peccatum tribueretur verbo. Quod esset sub speciali dominio verbi, probatur: tum quia, vt supponitur, non esset sub alio suppositio: tum quia adhuc illa diceretur humanitas Christi: nam de illa verificarentur verba sacramentalia: *Hoc est Corpus meum: Hic est sanguis meus:* quæ verificari non possunt, nisi de corpore & sanguine Christi. Vnde talis humanitas vi verborum sacramentalium fieret præsens sub speciebus, sub quibus non fit nisi proprium corpus, & sanguis Christi.

Si humanitas Christi replicata sine vnione hypostatica, peccaret, peccatum illud tribueretur moraliter verbo.

342. Quod autem tale peccatum tribueretur verbo, sic ostendo: tum quia si parens creatus suum filium, etiam absentem, dirigere posset, ne peccaret, teneretur illum dirigere: & non dirigendo, peccatum filij imputaretur

taretur parenti. Igitur à fortiori, cùm possit verbum suam humanitatem, etiam in eo loco, vbi sine vnione hypostatica existit, dirigere; illam non dirigendo, moraliter censeretur cum ipsa humanitate peccare. Tum quia, cùm adhuc in talem humanitatem retineret peculiare ius & dominium, ratione vnionis, quam cum eadem habet in alio loco, adhuc retineret debitum illam regendi.

343. Nec est par ratio de homine existente in vno loco cum gratia, & in alio sine gratia. Nam ex eo, quòd peccaret vbi gratiam non haberet, eamque amitteret, vbi illam haberet, non sequeretur maius absurdum, quàm si peccaret, & gratiam amitteret, vbi illam haberet. At si humanitas Christi peccaret, etiam vbi vnionem hypostaticam non haberet, tale peccatum tribueretur verbo, non secus ac illud committeretur ab humanitate, vbi esset vnita verbo.

343. Ad rationem dubitandi Resp. vt peccatum talis humanitatis tribuatur verbo, sufficit, vt in vno tantùm loco suppositetur à verbo: nam ex suppositatione in vno tantùm loco resultat in supposito diuino debitum illam regendi in omni loco: quia cùm tale debitum sit morale, non requirit vbique physicam vnionem cum humanitate, sed sufficit, vt in vno tantùm loco sit physicè vnita verbo, vt vbique teneatur regi à verbo, tanquam à proprio supposito.

Vt aliquod opus moraliter condignificetur à persona verbi requirit physicam vnionem cum verbo.

344. Ad confirmationem negatur consequentia. Etenim, vt opus moraliter condignificetur à persona verbi, requirit physicam vnionem mediante humanitate cum verbo ibi, vbi tale opus exercetur. Vt autem peccatum tribuatur verbo, non requirit personam verbi hypostaticè vnitam verbo, ibi, vbi peccat. Ratio: quoniam, vt peccatum tribuatur verbo, sufficit debitum regendi humanitatem: quod debitum, cùm sit morale, non requirit vbique physicam vnionem cum humanitate: condignitas verò operis, cùm sit quidam effectus formalis communicatus à persona verbi vt à supposito operante, requirit physicam vnionem cum persona ipsa verbi, vt mediante tali vnione possit deriuari condignitas personæ operantis ad opus naturæ. Nec sufficit, vt in vno tantùm loco humanitas sit vnita verbo, vt ipsius condignitas resultare possit in opera ab ipsa exercita, etiam vbi non est vnita verbo; cùm nequeat persona communicare suam dignitatem per modum effectus formalis operibus suæ naturæ, nisi sit illi hypostaticè vnita. Nec sufficit, quòd talis dignitas sit moralis: quia licet sit moralis in se, requirit tamen physicam vnionem cum persona significante.

Humanitas Christi in proprio supposito, peccare non posset, soluta vnione ad verbum in alio loco.

345. Petes, an saltem talis humanitas non solùm in distincto loco existens sine vnione ad verbum, sed etiam in proprio supposito peccare posset, soluta vnione ad verbum in alio loco. Resp. negatiuè. Nam ex eo, quòd talis humanitas fieret sub proprio supposito, adhuc non extraheretur ex speciali dominio verbi, ratione vnionis, quam in alio loco retineret cum verbo. Vnde adhuc perseueraret in verbo debitum illam regendi.

346. Confirmatur: nam in tali casu perinde esset, ac si verbum assumeret humanitatem in proprio supposito existentem: sed si verbum siue per possibile, siue per impossibile assumeret humanitatem in proprio supposito existentem, adhuc teneretur illam regere: ergo etiam in tali casu teneretur illam regere. Ratio autem est: quia talis humanitas per proprium suppositum non acquireret maiorem exemptionem à verbo, quàm haberet sine illo: quia per suppositum creatum non acquireret vel maiorem subiectionem ad aliquam personam in regendo potentiorem ac sapientiorem, ratione cuius subiectionis liberaretur à subiectione & regimine verbi; vel infallibile aliquod regimen, ratione cuius non egeret ampliùs regi à verbo: cùm nequeat natura creata dirigi à subsistentia propria, nedum infallibiliter dirigi, cùm sit purus modus, sed potiùs ab intellectu, quæ est regula directiua operationum moralium.

SECTIO XXI.

An possit eadem res substantialiter corrumpi vel annihilari in vno loco, absque eo, quòd substantialiter corrumpatur, vel annihiletur in alio?

347. PRIMA sententia affirmat: Est Suar. disp. 48. sect. 6. cui sententiæ fauent Alens. 4. p. q. 11. memb. 2. art. 1. §. 7. Gabriel. lect. 46. in canonem Missæ, Sotus in 4. dist. 10. q. 1. art. 5. & alij affirmantes, posse hominem in vno loco viuere, in alio verò mori. Fundamentum est: quia sicut potest idem produci in vno loco, & non in alio; ita poterit in vno loco corrumpi, vel annihilari, & non in alio. *Suarez. Alensis. Gabriel. Sotus.*

348. SECVNDA sententia negat: Est Scoti in 4. dist. 10. q. 2. §. *Dico ergo*, versu, *Quartum quòd est de morte & vita.* Et q. 4. §. *Hic duo*, versu, *ad rationem:* Argent. q. 1. art. 1. ad 12. Altisidiorens. lib. 4. tract. 5. q. 6. Vasq. disp. 189. cap. 4. & 192. cap. vltim. ad postremum. *Scotus. Argentinas. Altisiodor. Vasquez.*

349. In hac controuersia aliqua sunt de re, aliqua de modo loquendi. De re sunt, an hoc ipso, quòd res corrumpitur in vno loco, necessariò corrumpatur in alio. De modo verò loquendi est, an posito, quòd res corrupta in vno loco, non corrumpatur in alio, dicenda sit, saltem in eo loco, vbi desinit esse, substantialiter corrumpi. Pro maiori intelligentia, dupliciter possumus in hac controuersia loqui; vno modo iuxta sententiam affirmantem, rem replicari per solam præsentiam localem: alio modo iuxta sententiam nostram, quæ docet rem replicari non posse, nisi per actionem substantialiter reproductiuam. His adnotatis,

Quod desinit in vno loco, non desinit in alio.

350. DICO 1. Si res replicetur sola præsentia locali, non hoc ipso, quòd desinit in vno loco, desinit in alio. Fundamentum est: quia præsentia vnius loci non pendet à præsentia alterius loci: ergo potest corrumpi vna, manēte alia. Igitur ex eo, quòd res desinit esse in vno loco, non necessariò desinit in alio. Vnde posset corpus Christi desinere esse circumscriptiuè in cælo, absque eo quòd desineret sacramentaliter in altari: quemadmodum desinit esse sacramentaliter in altari, absque eo, quòd desinat circumscriptiuè in cęlo. Ex his constat, non modò præsentiam vnius loci non pendere à præsentia alterius; sed nec rē ipsam, quæ est prędens in vno loco, pendere, quoad suam entitatem à præsentia alterius loci. Ratio est: quia res quoad suam entitatem non pēdet à prędentia, quæ est quid posterius supponens entitatem: tanquam fundamentum: sed à causa, media actione, vi cuius producitur & conseruatur in suo esse.

351. DICO 2. Sicum præsentia desinat etiam actio, qua res conseruatur in loco, non potest in hac sententia res desinere in vno loco, quin desinat vbique. Fundamentum est: quoniam in hac sententia res non replicatur per actionem substantialiter reproductiuam, sed purè vbicatiuam: repugnat autem rem in rerum natura conseruari absque vlla actione substantialiter conseruatiua: ergo si ea vel in vno tantùm loco supponitur desinere, res necessariò vbique desinit. Consequentia patet: quia iuxta hanc sententiam, actio conseruatiua rei non multiplicatur, sed solùm replicatur cum reipsa, cuius est actio, per diuersas tantùm præsentias locales, quæ solæ in hac sententia multiplicantur: igitur si substantialiter desinit in vno loco, substantialiter etiam desinet in alio, cùm nequeat vna eademque indiuisibilis actio in vno loco substantialiter corrumpi, & in alio substantialiter perseuerare: licet possit in vno loco corrūpi tantùm quoad præsentiam, & in alio substantialiter perseuerare quoad aliam præsentiam: non autem corrupta in vno loco substantialiter eadem substantialiter perseuerare in alio. Confirmatur. Ideo potest eadem res corrupta in vno loco solùm quoad præsentiam, adhuc perseuerare in alio substantialiter, quia per corruptionem solius præsentiæ, non corrumpitur res quoad entitatem. Implicaret autem, rem corrumpi in se quoad entitatem in vno loco, & adhuc in alio substātialiter perseuerare per solam prędentiam vbicatiuam: cùm sola præsentia vbicatiua non conseruet, sed supponat rem substantialiter cōseruari per propriam actionem, qua corrupta, corrumpitur res, & simul cum ea omnis præsentia localis.

Corrupta actione reproductiua rei in vno loco, non corrumpitur res in alio.

352. DICO 3. iuxta nostram sententiam, corrupta actione reproductiua rei in vno loco, non corrumpitur res in alio. Fundamentum est: quoniam in mea sententia actio substantialiter productiua rei non replicatur, sed multiplicatur, non minùs quàm in aliorum sententia multiplicatur præsentia ipsa localis: ergo sicut corrupta prędentia locali in vno loco, non corrumpitur res in alio, quia potest in alio manere cum alia præsentia & actione substantialiter conseruatiua: ita corrupta in mea sententia actione reproductiua in vno loco, non necessariò corrumpitur actio conseruatiua in alio; cùm hæ sint distinctæ actiones, ex quarum vnaquæque res adęquatè pendet in suo esse: neque vna essentialiter pendet ab alia, cùm possit vna esse sine alia. Vnde sequitur, corrupta actione conseruatiua corporis Christi in cælo, non necessariò corrumpi corpus Christi in sacramento, vel è contra.

353. Cæterùm de modo loquendi supereſt quæstio, an in hac nostra sententia dicenda sit res corrumpi, vel annihilari substantialiter in loco, vbi desinit per corruptionem actionis substantialis. Affirmant aliqui. Negant alij: *quibus magis assentior.* Et sanè quoad annihilationem res constat: nam hæc importat substantialem destructionem rei: cùm igitur res supponatur substantialiter conseruari in alio loco, non poterit, ne quidem cum addito dici, quòd annihiletur in hoc loco. Sicut nec cum addito dici potest, res in hoc loco creari, si præsupponatur alibi existere: cùm tam creatio dicat transitum ex non esse simpliciter, ad esse simpliciter; quàm annihilatio ex esse simpliciter, ad non esse simpliciter.

Non potest dici res ibi substantialiter annihilata, vbi esse desinit:

354. Quoad corruptionem verò maior est difficultas, an dici possit res substantialiter corrumpi, ex eo tantùm quòd ipsius actio substantialis corrumpatur. Et quidem absolutè absque vllo addito, dici nequaquam potest: nam ex eo tantùm, quòd ipsius actio substantialis corrumpitur, non corrumpitur res ipsa quoad suam entitatem, quæ substantialiter perseuerat eadem, vi alterius actionis. Vnde si eadem res duplici actione totali conseruetur in eodem loco, vt trauis actione corrupta, non dicetur res ipsa corrumpi: quia semper res manet incorrupta vi alterius actionis. Corrumpi enim, est amittere esse: cùm igitur esse rei semper perseueret idem vi alterius actionis, non poterit propriè verificari corruptio de re, quæ semper retinet idem esse.

Nec substantialiter corrumpi.

355. An verò dici saltem possit cum addito, res corrumpi hîc, vel in hoc loco, sicut dicitur desinere hîc, nullum video in hoc modo loquendi absurdum. Nam per additum *hîc*, corruptio limitatur ad solam prędentiam localem. Vnde etiam dicimus, corpus Christi corrumpitur sacramentaliter, & sub speciebus: quoniam per ly, *sacramentaliter, & sub speciebus*, corruptio limitatur ad solam præsentiam sacramentalem.

356. Ad fundamentum primę sententiæ Resp. disparem esse rationem de productione & corruptione rei. Etenim dici potest res simpliciter produci in vno loco absque eo, quod producatur in alio: quia potest res in vno loco transire à non esse simpliciter ad esse simpliciter: quod est simpliciter produci. Non potest autem dici res simpliciter corrumpi in vno loco, absque eò quòd corrum-

patur

patur in alio: quia non potest res in vno loco transire ab esse simpliciter ad non esse simpliciter, quod est simpliciter corrumpi, nisi corrumpatur, quoad intrinsecam entitatem, ac proinde vbique corrumpi: potest tamen cum addito in vno tantùm loco corrumpi, absque eo quòd corrumpatur in alio. Tametsi de annihilatione, ne cum addito quidem dici potest, vt suprà explicatum est.

357. Tandem concedo id, quod eadem sententia supponit, posse eũdem hominem in vno loco viuere, in alio mori, quod dupliciter fieri posset, aut conseruata in vno loco vnione inter ipsius animam & corpus, in alio verò, non eadem, sed alia distincta vnione, qua idem homo ibi conseruabatur, corrupta (posset enim idem homo, distinctis numero vnionibus, distinctis in locis conseruari) aut corrupta tantùm actione, qua eadem vnio in vno loco conseruabatur, non corrupta alia actione, qua eadem vnio in aliò loco conseruabatur. An autem iuxta priorem modum dicendus esset homo simpliciter corrumpi, cùm iuxta priorem modum vnio trãseat ab esse simpliciter ad non esse simpliciter; ac proinde compositum ex tali vnione, dici debeat simpliciter corrumpi, pars affirmans alicui videri posset probabilior. Verùm cùm ad corruptionem simpliciter obstet conseruatio eiusdem hominis, licet per aliam numero vnionem, alio in loco, non posset talis homo dici simpliciter corrumpi, quamuis ipsa vnio dici posset simpliciter corrumpi.

SECTIO XXII.

An sub apparitionibus miraculosis, in hoc sacramento fieri solitis, Christus sacramentaliter perseueret, & an caro & sanguis, qui interdum in hoc sacramento apparent, sint vera caro & verus sanguis?

358. FIeri interdum huiusmodi miraculosas apparitiones ad confirmandam veritatem huius sacramenti, indubitatum est, vt multi grauesque Auctores testantur: inter quos Alens. 4. p. suæ summæ q. 10. memb. 7. art. 3. §. 4. narrat de quodam sacerdote, qui dum cuperet de hac veritate certior fieri, apparuit in eleuatione hostiæ Christus in forma pueri: de quo casu fuit ipsemet Alensis consultus. Idem author ibidem q. 11. memb. 2. art. 4. §. 3. refert de quodam alio sacerdote, qui dum stimulatus esset à quibusdam, vt communionem præberet sub vtraque specie, in ipsa fractione hostiæ visa est patena sanguine impleri, in signum, quòd vnà cum corpore sumeretur etiam sanguis Christi Domini. Et ego ipse meis oculis Ferrariæ vidi in quodam Sacello canonicorum regularium vetustissimi vestigia miraculi, quod factũ est dum quidam sacerdos in ipso sacrificio de hac veritate dubitaret: repente enim apparuit totus fornix sacelli guttis sanguinis aspersus: cuius miraculi adeo nunc post tot sæcula recentia extant vestigia, vt nuper contigisse videatur. Nec semel ipsemet post serium examen à quadam pia ac nobili matrona, cuius vitæ sanctitas mihi optimè perspecta erat, audiui, sæpe illi in ipsa eleuatione hostiæ apparuisse Christum secundùm varias figuras, ac formas, ad eam consolandam, & in feruore spiritus excitandam. Hoc igitur supposito, primùm quæritur, an cùm fiunt huiusmodi apparitiones, Christus perseueret sacramentaliter sub speciebus. Secundum est, an caro & sanguis, qui in huiusmodi mutationibus apparet, sit vera caro, verusque sanguis. Quoad secundum quæsitum,

Alensis.

359. PRIMA sententia est affirmans Alens. in 2. loco suprà citato, & Gabr. in canonem Missæ lect. 51. Fundamentum ipsorum est: quia hoc est conformius fini, qui in huiusmodi apparitionibus intenditur. Finis autem, qui in huiusmodi apparitionibus intenditur, est vel confirmatio realis præsentiæ Christi in hoc sacramento, vel consolatio alicuius viri sancti ac iusti: conformius autem est, vt hoc ipsum fiat per vera, quàm per apparentia signa: ergo.

Affirmant Alensis, Gabriel.

360. SECVNDA sententia est negãs S. Th. 3. p. q. 76. art. 8. & reliquorum Scholasticorum in 4. dist. 10. *quæ verior est & sequenda.* Fundamentum est: quia vel caro & sanguis, qui in hoc sacramento apparent, sunt caro & sanguis Christi, vel alia. Si secundum; non haberetur finis apparitionis, qui est, vt ipsa caro & sanguis Christi videatur. Primum non decet, vt ipsa caro & sanguis Christi secundùm propriam figuram & circumscriptiuam præsentiam sint in hoc sacramento, præsertim quando illa diu perseuerant, vt est sanguis ille, quem ego Ferrariæ vidi, qui post multa sæcula perseuerat per modum guttularum aspersus in fornice. Confirmatur: nam sæpe notatum est, huiusmodi carnem & sanguinem post aliquod tempus putrescere: quod nefas est de carne & sanguine Christi affirmare.

Negat verius S. Tho.

361. Quare dicendum est, huiusmodi apparitiones fieri, vel per productionem solius speciei repræsentantis carnem & sanguinem, aut aliquid simile in oculo ipsius videntis: quod tunc maximè censendum est, quando huiusmodi apparitiones fiunt ad breue tempus, nec apparent omnibus: vel per aliquam mutationem factam in ipsis speciebus, quæ tantùm referat figuram & colorem carnis, aut sanguinis, non autem quod contineat substãtiam ipsam carnis, aut sanguinis. Quod idem dicendum est, quando Christus apparet in forma pueri, vel alterius figuræ.

Hæc fieri per productionem speciei in oculo.

362. Neque hoc est contra finem huiusmodi apparitionum, in quibus intenditur veritas realis præsentiæ Christi, aut consolatio alicuius viri iusti: nam hæc ipsa æquè bene haberi possunt, modo prædeclarato à nobis.

Neque

Neque hæc fictio est mendacium: quoniam, vt testatur August. lib. 2. qq. Euangelicarum, quando fictio refertur ad aliquam significationem, non est mendacium, sed figura veritatis. Hinc patet ad fundamentum primę sententiæ. *Augustin.*

Tunc Christus perseuerat in hoc sacramento.

363. Quoad primum verò quæsitum, dicendum est, quando apparitio fit per solam productionem speciei repræsentantis tantùm carnem, aut sanguinem, tunc nullum dubium esse, sub speciebus sacris perseuerare Christum sacramentaliter, quoniam tunc nulla fit mutatio in speciebus ipsis: proinde sub illis perseuerat Christus vt antea. Quando verò apparitio fit cum aliqua mutatione reali specierum; tunc, si mutatio tanta est, vt cum illa conseruari nequeat substantia panis, definit sub illis Christus: Secus, si mutatio tanta non est, vt cum illa conseruari queat substantia panis. Ratio, quia Christus succedit speciebus loco substantiæ panis: ergo tamdiu putandum est, in illis sacramentaliter perseuerare, quamdiu in ijsdem perseueraſſet propria substantia panis. Neque hoc est contra finem apparitionis, qui est, vt ostendatur signo aliquo sensibili realis præsentia corporis Christi in hoc sacramento. Nam ad hoc sufficit, vt per huiusmodi signa, ostendatur, vel adesse, vel adfuisse realiter Christum in hoc sacramento.

Quid tunc faciendum Sacerdoti.

364. Quid autem faciendum sit Sacerdoti, quando huiusmodi apparitiones fiunt, suadent Doctores, abstinendum tunc esse à sumptione, quamdiu species sacramentales immutatæ apparent, tum ob reuerentiam: tum quia quando immutatio est notabilis, periculum est, ne ibi non sit Christus. An autem debeat tunc aliam hostiam consecrare ad sacrificium perficiendum, ijdem Doctores relinquunt arbitrio Sacerdotis, præsertim cùm probabile sit, sumptionem non esse de essentia sacrificij.

DISPVTATIO XX.

De his, quæ potest Christus in hoc Sacramento existens, agere vel pati.

SECTIO PRIMA.

An possit corpus Christi in sacramento existens naturaliter moueri?

1. QVÆSTIO non est de motu per accidens, de quo præcedenti disp. sed de motu per se, causato vel ab intrinseca virtute ipsius Christi, vel ab extrinseco motore.

Negat Suar.

2. PRIMA sententia negat: Est Suar. disp. 53. sect. 1. Fundamentum est: quia vel corpus Christi moueretur ab intrinseca virtute: atqui hoc modo moueri non potest, nisi organicè: implicat autem motus organicus in corpore Christi in hoc sacramento indiuisibiliter cõstituto: cùm motus organicus essentialiter requirat localem extensionem partium in subiecto, quod mouetur. Vel moueretur ab extrinseco motore: at nullus creatus motor habet naturalem vim corrumpendi sacramentalem præsentiam, & aliam loco corruptæ in corpore Christi producendi. Supponit autem hic Author, per motum localem corrumpi præsentiam sacramẽtalem corporis Christi, & aliam succeſſiuè acquiri.

Affirmant Scotus. Ochamus. Aureolus. Aliacens.

3. SECVNDA sententia affirmat: Est Scoti in 4. dist. 10. quæst. 7. §. *Respondeo*, concl. 2. Ochami q. 5. ad 2. ar. Aureol. q. 3. ar. 3. Aliacens. q. 5. paulò ante finem. Pro cuius explicatione, distinguendus est duplex motus, alter progressiuus; alter simpliciter delatiuus, seu impulsiuus de vno loco in alium.

Corpus Christi non potest se hic mouere progressiuè.

4. DICO 1. Corpus Christi in hoc sacramento existens non potest seipsum mouere motu progressiuo. Fundamentum est: quia hic motus essentialiter requirit localem extensionem membrorum; fit enim per physicum impulsum, quo vna pars mota mouet aliam medio contactu quantitatiuo: sed corpus Christi caret in hoc sacramento extensione locali membrorum: ergo nequit in hoc sacramento moueri motu progressiuo.

Nec comedere, nutriri respirare.

5. Ex quo deducitur, non posse corpus Christi in hoc sacramento comedere, nutriri, augeri, respirare; tametsi possit nutrimentum, & augmentum alibi in propria præsentia circumscriptiua acquisitum hîc supernaturaliter fieri præsens præsentia sacramentali. Fundamentũ est: quia nulla operatio ex his exerceri potest absque motu locali, qui per se supponit extensionem localem, vt patet discurrenti per singulas. Nam comestio est traiectio cibi per guttur ad stomachum, quæ necessariò supponit extensionem localem gutturis & stomachi, per quos mouendus est cibus. Nutritio, præter hunc, dicit etiam motum, quo alimentum à virtute nutritiua attrahitur ad partes,

vbi per-

vbi perficienda est nutritio. Augmentatio, vltra hęc includit motum, quo viuens, acquisita noua quantitate, coëxtenditur maiori spatio. Respiratio est motus pulmonis & arteriarum, quo continuò nouus aër attrahitur ad refrigerandum viuens.

Potest naturaliter moueri delatiuè potentiâ animæ inorganicâ.

6. DICO 2. Potest corpus Christi in sacramento existens naturaliter moueri ab intrinseca virtute, motu simpliciter delatiuo ex vno loco in alium. Fundamentum est: quoniam, vt docet citato loco Scotus, quæuis anima rationalis habet potentiam motiuam inorganicam, qua naturaliter mouere potest suum corpus ex vno loco ad alium. Quam potentiam etsi exercere non possit in hac vita, exercere tamen potest in alia in statu beatitudinis: sicut è conuerso multas potentias exercet in hac vita, quas nunquam exercebit in alia. Igitur poterit anima Christi per hanc potentiam mouere suum corpus sacramentaliter existens ex vno loco in alium. Consequentia patet, quoniam hic motus non postulat localem extensionem in subiecto, vt constat de Angelo & anima separata, mouentibus seipsos ex vno loco in alium. Antecedens probatur: nam debita est animæ separatæ hæc potentia, quoad instar Angeli seipsam mouere valeat ex vno loco in alium: ergo etiam coniunctæ corpori glorioso, cùm hoc sit capax talis motus.

Aristoteles.

7. *Obijcies* 1. Anima rationalis essentialiter est actus corporis organici, vt illam definit Philosophus 2. de anima cap. 1. ergo in ordine ad illud non habet nisi potentiam organicam. Consequentia probatur: quia in ordine ad corpus non habet aliam potentiam, quàm cuius actus corpus sit naturaliter capax: atqui solius motus organici corpus humanum est naturaliter capax: nam hic tantùm est ipsius naturæ proportionatus.

8. Resp. negando consequentiam. Ad cuius probationem, neganda est minor: nam in statu beatitudinis corpus humanum non solùm est naturaliter capax motus organici, sed etiam inorganici & simpliciter delatiui: nam per hunc motum potissimùm beati exercent dotem agilitatis.

9. *Obijcies* 2. Talis motus non competit corpori, nisi in statu beatitudinis: sed hic status est homini supernaturalis: ergo erit etiam ei supernaturalis motus inorganicus, qui talem statum supponit.

Posse esse homini aliquid connaturale pro vno statu, & non pro alio.

10. Resp. negando consequentiam. Nam etiam intelligere absque cõuersione ad phantasmata cõuenit homini in statu beatitudinis; cùm tamen nemo dicet talem modum intelligendi esse supra naturam hominis in tali statu positi: quippe cùm possint aliqua esse connaturalia homini pro vno statu, quæ connaturalia non sunt pro alio: vt connaturale est homini pro hoc statu mortalitatis nutriri, & augeri, quod tamen connaturale non est pro statu immortalitatis.

11. *Obijcies* 3. Vel anima Christi per hanc potentiam mouet suum corpus contactu physico: atqui hic motus supponit extensionem localem. Vel mouet illud solo imperio voluntatis: atqui hic excedit naturalem virtutem animæ, quæ vt forma & actus corporis, non potest illud mouere, nisi organicè, eodemmet corporè actiuè coagente.

Quomodo anima Christi possit mouere suum corpus.

12. Resp. neutro modo animam Christi per hanc potẽtiam mouere suum corpus, sed vel per impulsum, mouendo immediatè & directè seipsam, mediatè verò per naturalem colligationem, corpus: vel immediatè & directè corpus, per impulsum æqualiter illi impressum. Sicut Angelus mouet corpus assumptum, per impetum æqualiter illi communicatum: cuius impulsus est naturaliter capax corpus glorioſum, propter agilitatis dotem.

Potest corpus Christi, & per se moueri ab Angelo.

13. DICO 3. Potest corpus Christi sacramentaliter existens directè & per se naturaliter moueri ab Angelo. Dixi, *directè & per se*: nam per accidens ad motum specierum, potest etiam naturaliter moueri ab homine mouente species. Fundamentum assertionis est: quia potest vnus Angelus mouere alium Angelum per solum contactum virtualem, qui nullam supponit in subiecto extensionem: sed corpus Christi sacramentaliter existens est capax huius contactus virtualis; ergo potest talem motum ab Angelo recipere.

14. DICES. Nequit motus recipi in corpore Christi absque sacramentali præsentia; nam quidquid in eo recipitur, recipi debet cum sacramentali præsentia: nequit autem Angelus hanc sacramentalem præsentiam producere: igitur nequit Angelus talem motum in Christi corpus sacramentaliter existens imprimere.

15. Resp. negando maiorem. Ad cuius probationem, negandum est assumptum de motu locali, qui cùm sit quædam successiua præsentia mobilis ad spatium, implicat illum fieri præsentem mobili per aliam præsentiam; non minùs, quàm implicet vnionem vniri distincta vnione, vel actionem fieri per aliam actionem.

Ad Suarez.

16. Ex his patet ad fundamentum Suar. quantum ad 1. partem. Quantùm ad secundam verò nego, Angelum mouendo localiter corpus Christi, ipsius sacramentalem præsentiam corrumpere: nam quamuis corrumpere possit per accidens, corrumpendo species, applicando corrumpentia, quibus corruptis, desineret corpus Christi in hoc sacramẽto: nequit tamen illam corrumpere per motum localem. Ratio est, quia hæc præsentia sacramentalis non est essentialiter addicta certo spatio, à quo, Christi corpore submoto, cesset eius sacramentalis præsentia: sed per eandem præsentiam sacramentalem correspondere potest diuersis spatijs: sicut per eandem locabilitatem Angelus occupare potest diuersa loca.

SECTIO

SECTIO II.

An corpus Christi sacramentaliter existens naturaliter agere vel pati possit actione corporea?

Affirmant Ocham Maior Aliacensis.

17. PRIMA sententia affirmat: Est Ochami in 4. quæstione 5. artic. 1. Maior. dist. 10. quæst. penult. Aliacens. q. 5. circa finem. Fundamentum est: quia non minùs agens est dispositum ad agendum, quando se toto est præsens passo, & cuilibet parti eius, quàm quando per vnam partem est prę-sens vni parti passi, per aliam alteri parti eiusdem passi: sed Christus sacramentaliter existens se toto est prę-sens hostiæ, & cuilibet parti eius, & cuicunque passo, cui applicari posset: ergo ex se est sufficienter dispositus ad agendum in quodcunque passum. Eadem ratio probat de passione: quia non minùs passum est dispositum ad patiendum, quando se toto est præsens agenti, à quo potest pati, & cuilibet parti ipsius: quàm quando per vnam partem est prę-sens vni parti, & per aliam alteri parti agentis.

18. Ex his inferunt, Christum non modò naturaliter videre se ipsum sacramentaliter existentem, sed etiam circumstantes, eosque loquentes audire: quin si Deus agere vellet iuxta exigentiam causarum naturalium, corpus Christi in sacramento existens & videretur à nobis, & in circumstantes ageret: sed ad meritum fidei hæc omnia nobis occultari, per suspensionem concursus debiti causis naturalibus.

2. Sententia negat. S. Thomas. Scotus Aureolus Richardus Paludan. Capreolus. Scoti. Suarez. Vasquez.

19. SECVNDA sententia negat. Est S. Tho. 3. p. quæst. 76. art. 7. & quęst. 81 art. 4. ad 1. Scoti in 4. dist. 10. quæst. 6. §. *respondeo*, & quæst. 7. §. *respondeo*. & quæst. 9. §. *Hic dicitur*: Aureol. quęst. 3. art. 2. & 3. Richard. art. 5. quęst. 2. Paludani quæst. 4. art. 1. concl. 4. Capreol. quęstione 4. art. 1. & 3. ad 4. Scoti, Suarez disputatione 53. sectione 2. Vasquez disp. 191. cap. 3. & communis Recentiorum. Pro huius controuersiæ explicatione,

Repugnat naturaliter, corpus Christi pati passionem corpoream.

20. DICO 1. Repugnat naturaliter, corpus Christi sacramentaliter existens pati passionem aliquam corpoream, siue à se, siue ab extrinseco agente. Hanc assertionem probant communiter Doctores, quia nequit corpus Christi sacramentaliter existens recipere aliquam passionem corpoream, nisi recipiat illam cum præsentia sacramentali eiusdem rationis, qua ipsum corpus Christi in hoc sacramento existit. Nullum autem agens naturale potest naturaliter producere præsentiam sacramentalem eiusdem rationis, quâ corpus Christi in hoc sacramento existit. Igitur repugnat naturaliter corpus Christi in sacramento existens pati passionem aliquam corpoream. Minor constat ex disputatione præcedente, in qua probatum est, prę-sentiam sacramentalem corporis Christi esse supernaturalem quo ad substantiam, quippe quæ nulli creaturæ debita est, cùm sit quædam participatio diuinæ immensitatis: igitur nullum agens creatum potest illam naturaliter producere, cùm nullum agens creatum naturaliter agere possit supra suas vires. Maior probatur: nam quidquid recipitur, debet recipi ad modum ipsius subiecti recipientis: cùm igitur corpus Christi in hoc sacramento indiuisibiliter existat, sequitur, vt quidquid in ipso recipitur, recipi debeat modo ac præsentia indiuisibili.

21. Verùm hæc ratio impugnari posset: quia non videtur implicantia, cur non possit forma diuisibilis, retenta diuisibilitate, & extensione circumscriptiua ad spatium, informare corpus Christi sacramentaliter existens. Nam sicut de facto corpori Christi indiuisibiliter existenti vniuntur species sacramentales, vnione tantùm sustentatiua, retenta prę-sentia diuisibili & circumscriptiua ad spatium: ita eidem corpori indiuisibiliter existenti vniri possent vnione informatiua, eadem diuisibili & circumscriptiua præsentia ad spatium in se ipsis retenta. Hoc enim modo non esset necessarium cum forma diuisibili producere præsentiam sacramentalem indiuisibilem, sed diuisibilem proportionatam ipsi formæ diuisibili, quæ ab agente naturali produceretur in corpore Christi sacramentaliter existente.

22. Sed contrà 1. Nam forma inhærens subiecto, fit propria subiecti: ergo subit modum existendi subiecti: ergo si subiectum existit indiuisibiliter, etiam talis forma inhærens subiecto, existit indiuisibiliter. Confirmatur: nam de facto omnia accidentia, quæ inhærent corpori Christi, existunt indiuisibiliter in hoc sacramento cum ipso corpore Christi: ergo etiam illa, quę idem corpus Christi in hoc sacramento acquireret. Nec est eadem ratio de accidentibus panis & vini, quę cum corpore Christi vniuntur tantùm sustentatiuè: quia per talem vnionem huiusmodi accidentia non fiunt propria corporis Christi, sed adhuc manent accidentia panis & vini, & solùm ex diuina institutione significant, sub illis sacramentaliter ad-esse corpus & sanguinem Christi.

23. Secundò, esto posset forma extensa retẽta extensione, inhærere corpori Christi indiuisibiliter existẽti: adhuc talis forma nõ posset naturaliter produci ab agente naturali. Nam saltem vnio, qua talis forma vniretur corpori Christi sacramentaliter existenti, non posset naturaliter produci ab agente naturali: cùm talis vnio ex parte formę esset diuisibilis, quia educeretur tota ex

tota forma, & ſingulæ partes ipſius ex ſingulis partibus formæ: ex parte verò corporis eſſet indiuiſibilis, quia tota educeretur ex toto, & ſingulæ partes ex toto corpore; atque adeo tota inhæreret toti, & ſingulæ partes toti corpori. Atqui talis vnio excederet naturales vires agentis creati: ergo non poſſet ab agente creato naturaliter produci. Maior conſtat: nam talis vnio educeretur ex corpore Chriſti indiuiſibiliter exiſtente: ergo tota educeretur ex toto, & ſingulæ partes ex toto corpore. Antecedens eſt caſus ipſe, de quo diſputamus. Conſequentia probatur: quia corpus Chriſti eſſet ſubiectũ talis vnionis vt indiuiſibiliter exiſtens; ſed vt indiuiſibiliter exiſtens totum ſubijceretur toti, & totum ſingulis partibus vnionis: igitur tota vnio educeretur ex toto, & ſingulæ partes ex toto corpore. Alioqui ſi pars vnionis educeretur ex parte tantùm corporis, non educeretur ex illo vt indiuiſibiliter, ſed vt diuiſibiliter exiſtente.

24. Confirmatur: nam corpus Chriſti in hoc ſacramento non habet extenſionem propriam, quæ eſt proxima ratio, qua partes corporis diuiſibiliter ſubijciũtur actioni agentis naturalis corporei: eadem quippe ratio, qua partes ſubſtantiæ corporæ conſtituuntur diuiſibiles in ſpatio, conſtituuntur etiam ſubiectæ actione agentis naturalis corporei, cùm nequeat agens corporeum naturaliter agere, niſi in ſubiectum in ſpatio poſitum, ſibique propinquum: ergo non poſſet talis vnio diuiſibiliter, ſed indiuiſibiliter educi ex corpore Chriſti ſacramentaliter exiſtente.

25. Quòd autem talis vnio excederet naturales vires agentis corporei, probatur: nam agens corporeum non habet virtutem, niſi producendi vnionem extremis proportionatam: cùm igitur ambo extrema ſint corporea, non habet virtutem producendi vnionem diuiſibilem ex parte vnius, & indiuiſibilem ex parte alterius

26. Probatur ſecundò eadem aſſertio. Nam in corporibus quantitas, vt localiter extenſa, eſt conditio naturaliter requiſita ad recipiendam paſſionem corpoream: ſed corpus Chriſti ſacramentaliter exiſtens non habet quantitatem localiter extenſam: ergo non eſt naturaliter capax paſſionis corporeæ. Maior probatur: nã omnia accidentia corporea, vna excepta quantitate, immediatè recipiuntur in ipſa quantitate: quantitas autem non eſt naturaliter capax accidentis corporei & extenſi, niſi vt diuiſibiliter extenſa, quia debet ſubiectiuè commenſurari accidenti, cui ſubiectiuè ſubſternitur.

Corpus Chriſti naturaliter nil videre nec audire poteſt.

27. Ex dictis deducitur corpus Chriſti in ſacramento conſtitutum, non modò ſe ipſum ſacramentaliter exiſtens, naturaliter non videre, ſed nec naturaliter videre, vel audire poſſe circumſtantes, aut vllam ſenſationem externam vel internam, in ſe ipſo producere: cùm eadem ſit ratio quo ad receptionem de his actibus, & de alijs effectibus materialibus ab extrinſeco agente productis.

28. *Obijcies.* Non excedit naturales vires agentis corporei, producere vnionem diuiſibilem ex parte corporis humani, & indiuiſibilem ex parte animæ rationalis: ergo nec erit ſupra naturales vires agentis corporei, producere vnionem in corpore Chriſti ſacramentaliter exiſtente diuiſibilem ex parte formæ, & indiuiſibilem ex parte corporis.

29. Reſpondeo. Negando conſequentiam: nam quando ſubiectum eſt natura ſua indiuiſibile, vti eſt anima rationalis, non eſt contra naturales vires agentis corporei, talem vnionem producere: quia naturalis virtus ipſius ſe extendit ad producendam vnionem extremis proportionatam: cùm igitur in homine vnum extremum ſit corporeum alterum ſpirituale, naturalis virtus generantis ſe extendit ad huiuſmodi vnionem. Contrà verò, cùm in vnione formæ extenſę cum corpore Chriſti ſacramentaliter exiſtente, vtrumque extremum ſit corporeum, talis vnio naturaliter peteret diuiſibilitatem ex parte vtriuſque extremi.

Non ſemper excedit naturales vires agentis corporei, producere vnionè diuiſibilẽ ex parte extremi, & indiuiſibilem ex parte alterius.

30. Inſtabis. Corpus Chriſti indiuiſibiliter exiſtens ſe habet vt anima rationalis reſpectu vnionis copulantis corpus cum anima rationali: ergo ſi hæc naturaliter producitur à generante, etiam illa naturaliter producetur ab agente naturali. Confirmatur. Poſita ſupernaturali replicatione corporis intra ſphæram agentis naturalis, agens naturale naturaliter agit in tale corpus ſic replicatum: ergo poſita indiuiſibili præſentia corporis Chriſti, agens naturale naturaliter poteſt in illud agere vnione indiuiſibili ex parte corporis.

31. Reſpondeo negando antecedens. Nam corpus Chriſti per præſentiam indiuiſibilem non fit indiuiſibile quo ad entitatem, per quam eſt ſubiectum vnionis corporeæ, cùm talis vnio non ſubiectaretur in præſentia corporis, ſed in ipſo corpore. Anima verò rationalis eſt indiuiſibilis quo ad ipſam entitatem, per quam naturaliter poſcit vnionem indiuiſibilem ſibi proportionatam.

32. Ad confirmationem, negatur conſequentia: nam in primo caſu nulla ſequitur ſupernaturalitas in ipſo effectu producto ab agente naturali in corpore intra ſuam ſphæram replicato. Nam perinde eſſet tunc agere in tale copus bis replicatum intra ſphęram agentis, ac agere in duplex corpus intra eandem ſphæram poſitum: ergo ſicuti in hoc caſu agens naturaliter ageret in duplex ſubiectum, imprimendo illi duplicem paſſionem: ita in alio caſu naturaliter ageret in idem corpus bis replicatum, imprimendo illi duplicem paſſionem. Non enim, quod eſt notandum, tunc agens naturale, produ-

ceret

ceret eandem passionem cùm duplici præsentia in corpore bis intra suam sphæram replicato, nam hoc excederet naturalem virtutem ipsius; sed duplicem passionem cum duplici præsentia, non secus ac si duplex esset corpus. In secundo verò casu est aliqua supernaturalitas in ipso effectu producto ab agente naturali, nempe ipsa indiuisibilitas vnionis ex parte corporis Christi.

Potest Christus naturaliter mouere aliud.

33. Dico secundò. Potest Christus sacramentaliter existens naturaliter mouere aliud corpus, vel spiritum. Assertio pendet à duobus principijs. Vnum est, animam habere potentiam motricem inorganicam, cuius actum exercere potest in corpore glorioso. Alterum est, per hanc potentiam animam non solùm mouere posse suum corpus glorioſum, quod informat, per impetum illi æqualiter impressum, sed etiam alia corpora à proprio distincta. Primum probatum est sectione 1. secundum suppono ex 2. tomo de Angelis disputatione 4. sectione 4. ad hunc enim motum etiam circa alia corpora exercendum, non eget anima vt se ipsam, vel proprium corpus priùs moueat, quàm alia corporea impellat: sed potest illa se primo mouere, per impulsum illis impressum, absque eo quòd moueat se, vel proprium corpus, mediante quo aliud à se distinctum moueat. Nam cùm hæc potentia sit inorganica, similis potentiæ, quam habet Angelus ad mouenda corpora, vel alios spiritus, non requirit organum corporeum, quo mediante illius actum exerceat, sed potest illum exercere absque vlla ope corporis: sicut illum exercere potest anima à proprio corpore separata, tam in se ipsam, quàm in alia corpora, vt fusè probo citato loco.

Et actione corporea agere in corpus sibi propinquū.

34. Dico 3. Non repugnat naturaliter, vt corpus Christi sacramentaliter existens actione corporea agat in corpus sibi propinquum. Hanc assertionem, me Iudice, efficaciter probat fundamentum Nominalium suprà adductum: quam etiam probabilem putat Suarez disputatione 53. sectione 2. ad finem. Quoniam vt agens etiam corporeum naturaliter agat actione corporea in corpus extensum, solùm requirit immediatam præsentiam ad illud: ergo non est necessaria talis extensio: igitur posset corpus Christi absque extensione locali naturaliter agere actione corporea in subiectum sibi propinquum. Antecedens probatur 1. Quoniam vt agens corporeum agat actione corporea in subiectum extensum, non est necessarius inter agens & passum aliquis contactus formalis & quantitatiuus, per immediatam iuxta-positionem quantitatis vnius cum quantitate alterius, sed sufficit virtualis & physicus, per immediatam indistantiam agentis à passo. Nam vt qualitas, quæ est principium agendi, agat in passum, non est necesse, vt sit extensa localiter, sed sufficit, vt sit immediatè præsens passo: vt constat tum de potentia motiua Angeli, quæ vt agat per impulsum in subiectum extensum, non requirit, nisi immediatam præsentiam ad illud. Tum de potentia motiua inorganica corporis Christi, qua agere potest per impulsum localem in corpus sibi immediatè propinquum, absque vlla extensione locali, vt assertione 2. probatum est.

35. Probatur secundò ex diuerso modo, quo quantitas requiritur in subiecto corporeo ad patiendum, & in agente corporeo ad agendum. Etenim in passo requiritur vt immediatum subiectum receptiuum actionis corporeæ: proinde in passo requiritur vt naturalis conditio ad recipiendam actionem corpoream & extensam. In agente verò non requiritur vt naturalis conditio agendi: cùm nec agens formaliter agat per quantitatem, sed per qualitatem, quæ etiam indiuisibiliter existens, & in puncto redacta adhuc retinet suam vim agendi, cùm à quantitate non habeat, nisi immediatam subsistentationem: nec actio est formaliter corporea & extensa vt proficitur ab agente, sed vt recipitur in subiecto: cùm etiam possit ab agente spirituali proficisci actio corporea. Solùm autem localis extensio in agente corporeo requiritur ad connaturaliter tantùm existendum: quæ tamen supernaturaliter sublata, poterit agens corporeum naturaliter agere actione corporea in corpus sibi immediatè propinquum. Cùm per sublationem talis extensionis, nullo pacto mutetur vel eius virtus, vel ipsius propinquitas cum passo. Sicut non variatur connaturalis modus agendi accidentium panis & vini ex eo, quòd varient modum existendi naturalem in supernaturalem.

Extensio localis nō requiritur ad agendum, in agente corporeo.

36. Ex his patet ad fundamentum primæ sententiæ, quod solùm probat, extensionem localem naturaliter requiri in subiecto corporeo ad connaturaliter patiendum, non autem in agente ad connaturaliter agendum.

SECTIO III.

An anima Christi sacramentaliter existens sit naturaliter capax actionis & passionis spiritualis.

37. Dvplex est actio & passio spiritualis: altera actio est transiens ab agente in passum distinctum: altera, quæ manet in ipsomet agente, quæ dicitur actio immanens. Similiter passio: altera est, quæ proficiscitur ab agente, & recipitur in passo distincto: altera, quæ proficiscitur & recipitur in eodem, quæ est eadem cum actione immanente, cuius idem est principium & subiectum. In hac sectio-

ne ſolùm diſputabimus de actione & paſſione ſpirituali tranſeunte, in ſequenti de actione & paſſione ſpirituali immanente.

Ratio dubitãdi quoad paſſionem in partem negatiuam.

38. Ratio dubitandi quo ad paſſionem, eſt quoniam nequit recipi in anima Chriſti ſacramentaliter exiſtente, niſi cum modo præſentiæ ſacramentalis, quæ cùm ſit in eſſentia ſupernaturalis, nequit ab agente creato naturaliter produci.

Affirmant verius Scotus Aureol. Ocham Mayron. Vaſquez.

39. Communis tamen Scholaſticorum ſententia affirmat: quã docẽt Scotus in 4. diſtinctione 10. quæſtione 7. §. *Reſpondeo.* Aureol. quæſtione 3. articulo 3. Ocham. quæſtione 5. Mayronus diſtinctione 11. quæſtione 7. Vaſquez diſputatione 191. capite 3. & alij tum Antiquiores, tum Recentiores Theologi. Fundamentum huius communis ſententiæ eſt: quia cùm anima rationalis ſit ſubſtantia ſpiritualis, non requirit extenſionem localem, ſed ſufficit, vt habeat immediatam præſentiam ad paſſum, vt in eo naturaliter agere valeat: ſicut neque vt patiatur ſpiritualem paſſionem, requirit localem extenſionem, ſed ſufficit, vt habeat immediatam præſentiam & propinquitatem ad agens, à quo pati debet: vt conſtat de Angelo tam agente in alium Angelum, quàm patiente ab alio Angelo. Sed anima Chriſti in ſacramẽto exiſtens poteſt eſſe immediatè præſens cuilibet paſſo, in quod ſpiritualiter agere, vel agenti, à quo ſpiritualiter pati poſſit. Minor conſtat: nam præſentia ſacramentalis non impedit, ſed magis conducit ad hanc intimam indiſtantiam & propinquitatem agentis cum paſſo, vel paſſi cum agente, vt per ſe patet: igitur anima Chriſti in ſacramento exiſtens eſt naturaliter capax tam actionis ſpiritualis tranſeuntis in aliud quàm paſſionis ſpiritualis tranſeuntis ab alio in ſe.

Præſentia animæ Chr. vt naturalis quoad ſubſtantiã.

40. Ad rationem dubitandi, diſtinguenda eſt duplex præſentia in Chriſto ſacramentaliter exiſtente: altera in corpore; altera in anima. Prior eſt ſupernaturalis quo ad ſubſtantiam, quia conſtituit corpus de ſe diuiſibile indiuiſibiliter in ordine ad ſpecies: poſterior eſt naturalis quoad ſubſtantiam, per eandem quippe præſentiam animæ Chriſti eſt præſens corpori, & ſpeciebus ſacris: ſed hæc eſt naturalis animę Chriſti; ergo etiam illa. Minor probatur: nam præciſa omni alia præſentia, per eandem, qua anima Chriſti eſt præſens ſuo corpori, ſit mediante corpore ſacramentaliter præſens ſpeciebus. Ratio verò eſt, quia præſentia, quam habet anima Chriſti ad ſuum corpus, eſt indiuiſibilis: ergo poteſt per illam, mediante corpore indiuiſibiliter conſtituto reſpondere indiuiſibiliter ſpeciebus. Igitur neceſſe non eſt, vt effectus productus in anima Chriſti ſacramentaliter exiſtente producatur cum præſentia ſupernaturali; ſed ſat erit, ſi producatur cum præſentia naturali indiuiſibili, qualis eſt ipſamet præſentia indiuiſibilis animæ. Vnde ſi poteſt anima per præſentiam naturalem indiuiſibilem correſpondere ſpeciebus factis indiuiſibiliter; poterunt etiam omnia accidentia ſpiritualia in eadem anima recepta per ſimilem præſentiam naturalem indiuiſibilem correſpondere ijſdem ſpeciebus indiuiſibiliter.

41. DICES. Per præſentiam ſacramentalem non modò in quauis parte ſpecierum replicatur totum corpus, ſed etiam tota anima Chriſti: nullum autem agens naturale habet virtutem producendi effectum cum multiplici præſentia naturali: ergo etiamſi anima Chriſti ſit in hoc ſacramento per præſentiam naturalem, adhuc tamen non poterit eſſe naturaliter capax effectus ſpiritualis.

42. Reſpondeo negando, in tali caſu non poſſe agens naturale in tale ſubiectum replicatum naturaliter agere. Conſtat, nam ſi Angelus replicaretur in decem locis, & omnia hæc loca eſſent intra ſphęram Angeli ſuperioris, poſſet Angelus ſuperior naturaliter mouere Angelum inferiorem replicatum in omnibus illis locis, vel aliquem alium effectum ſpiritualem illi imprimere. Ratio eſt: quia poſita replicatione ſubiecti per plures præſentias naturales, naturaliter agens ageret in illud intra ſuam ſphæram replicatum: nam perinde eſſet tunc agere in ſubiectum bis, aut ter intra propriam ſphęram replicatum, atque in duo, vel tria ſubiecta numero diſtincta, intra eandem ſphæram exiſtentia: cùm non maior virtus requiratur in agente ad agendum in ſubiectum bis, aut ter intra ſuam ſphæram replicatum, quàm in duo, vel tria diſtincta numero ſubiecta intra eandem ſphæram exiſtentia. Ratio verò eſt: quia in eo caſu agens naturale non replicaret, ſed multiplicaret ſuum effectum. Non enim in ſubiecto bis replicato produceret eundem numero effectum cum duplici tantùm præſentia, vel actione productiua, quod eſſet ſupra virtutem agentis naturalis: ſed duplicem effectum quaſi partialem numero diſtinctum, cum duplici etiam præſentia, & actione partiali numero diſtincta, non ſecus ac illos produceret in diſtincto numero ſubiecto: cùm idem numero ſubiectum in duplici loco replicatum æquiualeat duplici numero diſtincto ſubiecto. Quare negandum eſt, in eo caſu agens naturale producturum eundem numero effectum cum multiplici preſentia naturali.

SECTIO IV.

An anima Christi in hoc sacramento existens naturaliter intelligere aut velle possit?

43. COMMVNIS sententia Theologorum affirmat: quia cùm isti actus sint spirituales, cumque præcedente sectione ostensum sit, animam Christi in hoc sacramento existentem esse naturaliter capacem, tam actionis, quàm passionis spiritualis, consequitur, vt etiam hos actus in se producere naturaliter possit. Pro cuius controuersiæ explicatione,

Non potest anima Chr. naturaliter elicere actũ intellectionis circa obiectũ, quod mediante phantasmate alibi producto, primò cognoscit.

44. DICO 1. Non potest anima Christi in hoc sacramento existens naturaliter elicere actum intellectionis circa obiectum, quod mediante phantasmate alibi producto primò cognoscit. Fundamentum est: quoniam ad talem actum eliciendum requiritur species intelligibilis ipsius obiecti eruta ex phantasmate expresso alibi elicito: sed ad hanc speciem intelligibilem producendam vnà cum intellectu agente instrumentaliter effectiuè concurrit ipsum phantasma expressum. Nequit autem phantasma expressum, vel hîc ab anima Christi naturaliter elici, cùm sit actus materialis, naturaliter requirens extensionem in subiecto; vel alibi ab anima Christi productum naturaliter coagere cum intellectu agente Christi hîc sacramentaliter existente, cùm nequeat agens naturaliter agere actum cùm duplici præsentia: igitur nequit naturaliter anima Christi in hoc sacramento existens elicere actum intellectionis circa obiectum, quod mediante phantasmate expresso, alibi producto, primò cognoscit. Omnia constant ex suprà disputatis.

45. DIXI, *Quod medio phantasmate alibi producto primò cognoscit*: vt excluderem tam actus scientiæ infusæ, qui in obiectum tendunt absque vlla dependentia à phantasmate; ac proinde, possent hîc ab anima Christi sacramentaliter existente elici: tum vt excluderem actus scientiæ acquisitæ, circa obiecta, quorum species fuerunt antea ab anima Christi acquisitæ. Etenim si intellectus Christi supponatur hîc habere speciem intelligibilem obiecti materialis, quàm antea acquisiuit medio phantasmate expresso, naturaliter hîc cognoscere posset tale obiectum: quia licet ad tale obiectum cognoscendum naturaliter etiam requiratur phantasma expressum, vt circa idem obiectum materiale versetur phantasia per suum actum, circa quod per suum versatur intellectus; ad hoc tamen sufficit, vt anima Christi habeat circa tale obiectum actum phantasiæ alibi existentem, cùm non debeat per talem actum effectiuè concurrere, vel cum intellectu agente ad producendam speciem intelligibilem, quæ iam supponitur producta; vel cum intellectu possibili ad actum intellectionis hic producendum, sed solùm requiratur vt actus concomitans circa idem obiectum: Ad quam concomitantiam saluandam sufficit, vt alibi phantasia versetur circa illud idem obiectum, circa quod hîc versatur intellectus. Sicut vt appetitus sensitiuus existens in vna parte corporis versari valeat circa obiectum appetibile, sufficit, vt circa idem versetur æstimatiua in alia parte corporis existens.

Potest naturaliter in se producere intellectionem & volitionem.

46. DICO secundò. Potest anima Christi sacramentaliter existens naturaliter in se producere intellectionem & volitionem. Fundamentum: quoniam ad hos actus producendos nulla eget anima Christi in sacramento existens supernaturali virtute. Nam vel illâ egeret, propter præsentiam supernaturalem, qua hi actus deberent fieri præsentes animæ Christi sacramentaliter existenti: sed hęc præsentia, vt præcedente sectione probatum est, non est supernaturalis, sed naturalis, nam simili præsentia huiusmodi actus fierent præsentes animæ Christi sacramentaliter existenti, quâ eadem anima fit præsens suo corpori, eoque mediante speciebus, quam citato loco ostendimus esse naturalem.

47. Vel egeret illa, quia deberet eos producere saltem cum multiplici præsentia naturali; eò quòd deberet illos producere, vbicunque esset anima ipsa sacramentaliter replicata: atqui falsum est, eos debere necessariò producere, vbicunque esset anima ipsa sacramentaliter replicata. Nam posset illos producere non per correspondentiam ad omnes, & singulas partes specierum, sub quibus anima Christi sacramentaliter replicata existit, sed primariò per correspondentiam ad animam secundùm se, secundariò verò per correspondentiam ad partes specierum, non quidem determinatas & certas, sed indeterminatas & incertas, ita vt ad nullam partem determinatam specierum responderet talis actus animam Christi informans: alioqui sicut in ea parte determinata anima Christi existit pluries & pluries replicata, iuxta plures & plures partes in eadem parte determinata inclusas; siquidem in quauis parte in infinitum assignabili, intra eandem partem determinatam inclusa, existit sacramentaliter totus Christus: pari modo idem actus esset cum eadem anima Christi pluries & pluries in eadem parte determinata replicatus: sed solùm per correspondentiam ad partem minorem & minorem in infinitum, eo modo, quo solemus in tempore diuisibili assignare productionem rei indiuisibilis, in eo factam, non in aliqua parte determinata temporis, sed semper in minori & minori in infinitum. Ex his fit, vt anima Christi eliciens sibi

actum intellectionis aut volitionis, vt existit in vna parte specierum, non necessariò illum eundem eliciat in reliquis partibus specierum, in quibus sacramentaliter existit; & à fortiori neque vt illum eundem eliciat in cælo existens: quamuis per talem actum in vna parte tantùm specierum elicitum anima Christi fiat intelligens, vbicunque existit, iuxta ea, quæ præcedente disp. docuimus.

Potest naturaliter loqui cum Angelis, cæterisq; spiritibus.

48. Ex dictis deducitur, posse animam Christi in sacramento existentem naturaliter loqui cum Angelis, cęterisque spiritibus, eosque mutuò sibi alloquentes audire; nec non & eos illuminare, tam de rebus naturalibus, quàm de supernaturalibus, quas ignorant. Nam omnia hæc exercentur actibus solius intellectus, quibus vel obiecta proponuntur à loquente audienti, vel à loquente iam proposita, percipiuntur ab audiente; & actibus voluntatis, quibus tam loquens suum intellectum applicat ad proponendum verbum mentis spiritui audienti, quàm audiens suum intellectum inclinat ad auscultandum, percipiendumque verbum sibi à loquente propositum. Quod enim præstant in locutione vocali os & auris, hoc præstat in locutione mentali solus intellectus; qui simul loquitur, conceptum verbum alteri proponens, & audit, propositum sibi verbum percipiens.

49. *Obijcies.* Non potest anima Christi sacramentaliter existens producere in se motum localem, vt est præsens in vna parte specierum, quin eundem in se ipsa producat vt est præsens in reliquis partibus earundem: ergo nec poterit in se producere actum intellectionis aut volitionis, vt sacramentaliter existit in vna parte specierum, quin eundem in se ipsa producat, vt sacramentaliter existit in reliquis partibus earundem.

50. Resp. Negando consequentiam. Ratio discriminis est: quoniam natura motus localis est, vt cum mobili, simul trahat omnia, quæ cùm mobili sunt coniuncta: & quia cum corpore Christi sunt coniunctæ species sacramentales, sub quibus continuò replicatum existit, non potest Christus mouere se vt sacramentaliter præsentem vni parti specierum, quin simul per colligationem moueat species ipsas, cum quibus corpus Christi est continuò sacramentaliter coniunctum, & ijsdem mediantibus se ipsum vt continuò replicatum & coniunctum cum omnibus specierum partibus: proinde nequit se mouere vt existens sub vnâ parte specierum, quin simul se ipsum moueat, vt existens sub reliquis partibus earundem, sub quibus est continuò sacramentaliter coniunctum. Dixi, *sub quibus est continuò sacramentaliter coniunctum*: quia posset se mouere, vt existens in vna parte specierum, absque eo, quòd se moueret vt existens in reliquis partibus, sub quibus discontinuatè tantùm sacramentaliter existeret. Vt cùm species consecratæ diuiduntur, posset Christi corpus localiter mouere se ipsum vt præsens sub vna parte diuisa, non mouendo se vt præsens sub alia parte diuisa: quia tunc nulla est colligatio inter corpus Christi, vt præsens sub vna parte, & vt præsens sub alia parte diuisa specierum.

51. Natura verò intellectionis & volitionis est, vt non hoc ipso, quòd eliciantur ab intellectu & voluntate existentibus in vno loco, simul ab ijsdem eliciantur vt existentibus in alio. Cùm hanc replicationem non habeant tales actus, aut vi suæ productionis, cùm præter hos actus & subiectum ipsum alibi replicatum. Nam ex eo, quòd intellectio vniatur cum intellectu hîc existente, non necessariò vnitur cum eodem existente alibi: quoniam vt etiam vniatur cum intellectu alibi existente, necessaria est noua mutatio à productione & vnione cum intellectu hîc existente distincta, quæ mutatio non necessariò consequitur ad productionem & vnionem hîc factam.

52. Hactenus disputatum est, an corpus & anima Christi sacramentaliter existens sit naturaliter capax alicuius actionis, vel passionis physicæ, corporeæ aut spiritualis, transeuntis aut immanentis: disputandum supereſt, an idem corpus sacramentaliter existens sit naturaliter, aut saltem supernaturaliter capax alicuius passionis intentionalis. Porrò de duplici passione intentionali potissima est inter Scholasticos concertatio, de passiua visione & intellectione: an saltem illud sit diuinitus ab oculo corporeo visibile, aut naturaliter ab aliquo intellectu creato intelligibile. Vtramque controuersiam sequens disputatio dirimet.

DISPVTATIO XXI.

De paſſiua cognoſcibilitate corporis Chriſti in hoc Sacramento exiſtentis.

SECTIO PRIMA.

An corpus Chriſti ſacramentaliter exiſtens per diuinam potentiam videri poſſit oculo corporeo?

1. PRo explicatione notãdum, duplicem hîc eſſe controuerſiam: altera eſt, an corpus Chriſti propria extenſione locali ſpoliatum diuinitus terminare valeat viſionem corpoream: altera, an modus ipſe ſupernaturalis, quo Chriſti corpus ſit hîc ſacramentaliter præſens, poſſit eſſe obiectum oculi corporei. Non diſputamus autẽ hîc de viſione mediata & per accidẽs, quo pacto dicitur Chriſtus videri, & tangi mediantibus ſpeciebus, ſed de immediata & in ſe, quo modo dicitur videri color, & tangi qualitas in ſe ipſa.

Negant Bonau. Richard. Aureol. Paludan. Capreol. Durand. Argentin. Mayron. Suarez.

2. PRIMA ſententia negat: Eſt Bonauent. in 4 diſt. 10. q. vlt. Richard. a. 5. q. 2. Aureol. q. 3. a. 3. Paludan. q. 4. a. 1. Capreol. q. 4. a. 3. ad 6. Durand. q. 4. Argent. q. 1. a. 4. conlu. 1. Mayroni diſt. 11. q. 6. Suarez diſp. 53. ſect. 4. & aliorum.

3. Probatur 1. Nullum obiectum eſt viſibile, niſi ſit ſenſibile: nullũ autem obiectum eſt ſenſibile, niſi ſit loco extẽſum. Atqui corpus Chriſti in ſacramento exiſtens non eſt loco extenſum: igitur non eſt viſibile. Neque hæc conditio eſt ſupplebilis à Deo, cùm ſe teneat ex parte obiecti formalis, quod cùm ſit ſpecificatiuum actus, eſt omnino inſupplebile. Vnde Argentinas hoc extendit ad omnes ſenſus, quia omnes ſenſus eſſentialiter requirunt ſenſibilitatem in obiecto.

4. Secundò: Quoniam, vt perſpectiui demonſtrant, viſio corporea fit per figurã pyramidalẽ, cuius baſis ſit in obiecto, conus verò terminetur ad oculum: repugnat autẽ baſim pyramidis fundari in obiecto indiuiſibili & inextenſo, quale eſt corpus Chriſti in ſacramẽto exiſtens: igitur implicat, corpus Chriſti in ſacramẽto exiſtens videri oculo corporeo.

5. Tertiò. Viſio corporea eſſentialiter eſt intuitiua repræſentatio obiecti ad inſtar rei præſentis: quia cùm ſit repræſentatio rei exiſtentis, vel ad modum rei exiſtentis, quæ abſtrahere non poteſt ab aliqua præſentia reali, vel apparenti, implicat repræſentare obiectum vt abſens: ſed non poteſt repræſentari obiectum vt præſens, aut per modũ præſentis, niſi vt loco extenſum. Igitur implicat, obiectum localiter inextenſum videri oculo corporeo.

6. Quartò Probatur ex abſurdis, quæ ex oppoſita ſententia ſequerẽtur. Etenim ſi poſſet oculus eleuari ad videndũ corpus localiter inextenſum, poſſet etiã eleuari ad colorẽ in communi, & ad colorem punctualem. Sequeretur etiã cæteros ſenſus externos eleuari poſſe ad obiectum localiter inextenſum.

Affirmant Scotus Marſil. Maior. Aliacenſ. Gabriel. Sotus Palatius Nugnez Vaſquez Valentia Coninck Ocham.

7. SECVNDA ſententia affirmat: Eſt Scoti in 4. diſt. 10. q. 5. §. *reſpondeo*, & q. 9. §. *Ad quæſtionem*. Marſil. q. 7. a. 1. ad 4. Maioris q. 5. Aliacen. q. 5. circa finem ad 2. dubium. Gabriel. lect. 45. in canonẽ Miſſæ littera Q. Soti diſt. 10. q. 1. a. 7. §. *dubium*, Palatij diſp. 3, poſt concluſ. 3. Nugnez q. 76. a. 7. Vaſquez diſp. 191. ca. 2. Valent. 3. p. eadem q. punct. 3. Coninck ibidem. Ochamus verò q. 5. ad 2. dubium, non ſolùm putat, hoc eſſe poſſibile ſupernaturaliter, ſed etiam naturaliter, ſi Deus permitteret cauſas ſecundas agere iuxta ſuã naturalẽ inclinationem. Cæterũ Scotus, Sotus, Marſil. & Nugnez ſolùm affirmant de corpore, & negant de modo, quo Chriſti corpus eſt in ſacramento præſens. Vaſquez autẽ affirmat etiã de modo, licet ipſe putet, modum hunc non eſſe poſitiuum, ſed negatiuũ, ipſam ſcil. negationem localis extenſionis.

Poteſt eleuari oculus ad videndũ corpus Ch. S. Thom.

8. DICO 1. Non repugnat, de potentia abſoluta, oculũ corporeum eleuari ad videndum corpus Chriſti in ſacramento exiſtens. Aſſertio hæc colligitur ex S. Tho. 3. p. q. 76. a. 7. ad 2. vbi docet, oculũ Chriſti videre ſeipſum ſub ſacramento exiſtentem: & in 4. diſt. 10. q. 1. a. 4. quæſtiunc. 1. ad 1. affirmat, hoc per miraculum non repugnare. Syluius 3. p. ibid. Alenſ. 4. p. q. 10. memb. 7. a. 3. §. 8. hoc ipſum tribuit oculo Beatæ Virginis ex ſpeciali priuilegio.

Syluius. Alenſis.

9. Fundamentũ aſſertionis eſt: quoniam extenſio localis eſt ſola conditio extrinſeca in obiecto viſibili, ſine qua diuinitus non repugnat, potentiam viſiuã in obiectum ferri. Dixi, *ſola conditio extrinſeca*, ad differentiam conditionis intrinſecæ, quæ redundat in rationem formalem obiecti, qualis eſt extenſio integralis partium in ſe, ſine qua nullum obiectum percipi poteſt à potentia ſenſitiua, quæ cùm ſit materialis, eſſentialiter poſtulat obiectum materiale & extenſum, ſaltem extenſione integrali partium in ſe.

10. DICO 2. Non repugnat, oculum corporeum eleuari ad videndum modum ipſum

sacramentalis præsentiæ, quo in ordine ad species afficitur color ipse corporis Christi sacramentaliter existentis; non autẽ modum, quo afficitur substantia eiusdem corporis.

11. Fundamentum prioris partis assertionis, est: quia non repugnat, aliquid esse supernaturale quoad substantiam, & aliquo modo contineri intra obiectum sensus: ergo non repugnat, sensum eleuari ad illud percipiendum. Consequentia constat: quia quotiescunque obiectũ aliquo modo participat rationem formalem potẽtię, potest potentia, saltem vt eleuata, ad illud ferri, cùm non feratur omnino extra suum obiectum. Antecedẽs probatur tum à pari, quia non repugnat, aliquid supernaturale contineri intra obiectum intellectus creati, vt constat de Deo in se ipso visibili: tum quia in patria dãtur qualitates supernaturales sensibiles, quæ tanquã connaturales proprietates gloriæ, sunt proportionata obiecta sensuum glorificatorum. Tum à priori: quia non repugnant duo entia, siue ens & modus diuersi ordinis, quę ob specialem conuenientiam in ordine ad aliquam potentiam, componant vnum obiectum proportionatum tali potentiæ.

Oculus nõ potest eleuari ad videndũ modum præsẽtiæ sacramentalis substantiæ corporis Ch.

S. Thomas explicatur.

12. Fundamentũ posterioris partis eiusdem assertionis, est: quia modus ille sacramentalis, quo afficitur substantia, est proportionatus substantiæ: ergo nequit esse obiectum visus. Nã quotiescunque potentia non potest ferri ad entitatem rei, neque ad ipsius modũ ferri potest: sed visus ferri non potest ad substantiam; ergo neque ad modũ ipsius. Atque de hoc modo explicandus est S. Tho. loco præcitato ad 2. & reliqui Doctores, cùm negãt, oculum corporeum videre posse modum, quo Christi corpus in sacramento existit, nempe modum, quo ipsius substãtia, non autem quo eius color sacramentaliter existit.

13. DICES. Iste modus est indiuisibilis terminatiuè: ergo nequit ab oculo videri, cùm hic nequeat ferri in indiuisibile vt indiuisibile. Resp. Negãdo consequentiam: nam licet hic modus sit indiuisibilis terminatiuè, est tamen diuisibilis subiectiuè: quod sufficit, vt videri queat ab oculo eleuato. Nã etiã color, qui tali modo afficitur, est indiuisibilis terminatiuè: & tamen probatum est, illum posse videri ab oculo corporeo: quia non est necesse, vt si talis modus videtur subiectiuè, videatur etiam terminatiuè: quia potest retinere formalitatẽ obiecti visibilis secũdùm vnam rationẽ, & non secundùm aliam: & ex alia parte non repugnat, videri diuisibilitatẽ subiectiuam absque indiuisibilitate terminatiua, quia potest oculus in vna, & non in alia inuenire formalitatem sui obiecti. Vt si color esset in subiecto partim lucido, partim tenebroso, oculus solùm ferretur ad colorẽ vsque ad tenebras exclusiuè, ad reliquum verò tantùm negatiuè: ita oculus eleuatus solùm videret modum istum vt extensum subiectiuè, non vt inextensum terminatiuè. Atque hoc fortè voluit Scotus q. 9. præcitata, cùm dixit, quòd, etsi de potentia absoluta non implicet,

Scotus explicatur.

causari in oculo corporeo visionem corporis Christi, licet corpus Christi nusquã existat, nisi in Eucharistia: implicat tamen illud videri, vt hîc primo existens: quia vt hîc primò existens, *non est*, inquit, *absolutè* visibile *nec vt causatiuum visionis, nec vt terminatiuum*: nempe vt formaliter hîc existẽs cum præsentia terminatiua indiuisibili.

14. Resp. 2. Adhuc posse hunc modum sacramentalem videri terminatiuè in ordine ad species, quia nunquam ille terminatur ad indiuisibile actu, cùm tale indiuisibile in mea sententia non detur, sed semper ad aliquid diuisibile: seu potiùs videri vt terminatũ ad diuisibile, non vt terminatũ ad indiuisibile.

15. Ad 1. Argumẽtum primæ sententiæ. Resp. Sat esse, vt obiectũ sit sensibile secundùm se, vt ab eo possit sensatio specificari. Quàm sensibilitatem retinet corpus Christi, etiam locali extensione priuatum. Ad probationem, nego, extensionem localem esse conditionem tenentem se ex parte obiecti formalis.

16. Ad 2. Resp. Sufficere, vt obiectum sit extensum in ordine ad se, & entitatiuè, vt terminare possit basim visualis pyramidis.

17. Ad 3 Concedo, obiectum visibile non posse ab oculo corporeo repræsentari absque aliqua præsentia: nego autem, hanc necessariò esse circumscriptiuam, sed posse esse vel definitiuam ipsius obiecti quanti & diuisibilis in se; vel sacramentalem diuisibilẽ subiectiuè, aut etiam terminatiuè per ordinem ad aliquam partem indeterminatam, modo prę-explicato.

18. Ad 4. Ex absurdis: quoad primum absurdum, nego sequelam: nam color in communi est omnino extra obiectum visus, qui ferri non potest, nisi ad hunc colorem indiuiduum & particularem, cùm sit potentia materialis affixa organo materiali.

19. Ad 2. Absurdum, disparitas est, quia color punctualis nullam habet sensibilitatem, neque in ordine ad locum, neque in ordine ad se: implicat autem, sensum ferri in obiectum omni carens sensibilitate, quia hęc est ratio formalis generica obiecti potentiæ sensitiuæ, quæ essentialiter supponitur in omni ratione specifica.

Corpus Ch. non potest immediatè tangi.

20. Ad 3. Absurdũ, negatur sequela: nam reliqui sensus externi, excepto auditu, tendũt in obiecta ipsa immediatè per physicum & quantitatiuum contactũ: repugnat autem, Christi corpus sacramẽtaliter existens tangi tactu physico quantitatiuo, quia hic fit per commensurationem obiecti cum potentia: atqui repugnat, obiectum per se ipsum quantitatiuè commensurari potentiæ sine extensione locali: nam ratio formalis talis commensurationis est extensio ipsa localis. Vnde licet corpus Christi sacramentaliter existens producere posset in potentia tactiua qualitates tangibiles, haud tamen posset in se ipso tangi. Potentia verò visiua non percipit suũ obiectum contactu physico & quantitatiuo, sed virtuali & intentionali, media specie, &

actu

actu in se ipso obiectum exprimente. Cuius signum est, quia ad visionem non requiritur realis existentia obiecti, vt optimè Scotus, & nos fusè in 1. tomo disp. 9. sect. 3. sed sufficit sola species & similitudo ipsius. Ad tactum verò necessariò requiritur existentia obiecti tangibilis. Auditus verò licet non feratur in obiectum, per contactum physicum & quantitatiuum, sed tantùm virtualem intentionaliter, expressiuum obiecti audibilis, media specie auditiua: sonus tamen, qui est formale obiectum ipsius, essentialiter includit motum successiuum diuisibilem, qui sine locali extensione esse non potest. De reliquis verò sensibus internis nulla est difficultas, quin illi diuinitus ferri possint in corpus Christi sacramẽtaliter existens: quod à fortiori sequitur ex paritate potẽtię visiuæ.

Scotus.

Corpus Ch. sacramentaliter existens nõ potest oculo corporeo naturaliter videri. Ochamus.

21. Ex dictis colligitur contra Ochamũ, non posse Christi corpus sacramẽtaliter existens ab oculo corporeo naturaliter videri: cùm oculus naturaliter requirat obiectum localiter extensum; nec non modum præsentiæ naturalis eiusdem ordinis cum obiecto ipso visibili.

SECTIO II.

An corpus Christi in sacramento existens naturaliter cognosci possit ab intellectu creato.

22. DIXI *naturaliter*: quoniam supernaturaliter nemo dubitat, cognosci posse ab intellectu creato: nam & viatores cognitione obscura fidei, & comprehensores notitia beata in verbo, siue infusa extra verbum, supernaturaliter illud cognoscunt: sola ergo scholastica cõcertatio est de cognitione naturali intellectus creati: qui triplex est, humanus seu corpori coniunctus, animæ separatæ & Angelicus.

Affirmat Ocham.

23. PRIMA sententia affirmat, illud naturaliter cognosci posse ab intellectu humano corpori cõiuncto: Est Ochami in 4. q. 5. in fine, & reliquorum nominalium, quorum fundamentum est: quia illud naturaliter cognosci posset sensu, nisi ad meritum Fidei supernaturaliter impediretur: ergo multò magis naturaliter cognosci posset intellectu humano: quia quidquid potest cognoscere naturaliter sensus, potest & intellectus humanus, qui in cognoscendo pendet à sensu. Legatur Gabri. lect. 45. in canonem Missæ §. *de intellectu coniuncto.*

Gabriel.

Affirmat de intellectu separato Scotus.

24. SECVNDA sententia Scoti in 4. dist. 10. q. 8. §. *respondeo.* concluf. 2. asserentis, illud naturaliter cognosci posse ab intellectu separato, & angelico. Probat. 1 Modus accidentalis obiecti per se, non impedit cognitionem illius: sed præsentia sacramentalis est modus accidẽtalis corporis Christi: ergo non impedit cognitionem ipsius respectu intellectus, cuius illud est obiectum per se: atqui corpus Christi est obiectum per se intellectus abstracti, qui in intelligẽdo non pẽdet à sensibilibus: ergo potest Christi corpus sacramẽtaliter existens naturaliter cognoscere. Maiorem probat: Quoniã intellectus se habet ad intelligibilia, sicut ipsa intelligibilia se habent ad esse, vt quæ priora sunt ad esse, priora sint ad intelligibilitatem; nam 2. Metaph. tex. 4. vnumquodque sicut se habet ad esse, ita se habet ad veritatem: sed substantia corporis Christi est prior secundùm esse naturale ipsa præsentia sacramentali: ergo est prior etiã secundùm intelligibilitatẽ. Igitur modus præsentiæ sacramentalis non impedit cognitionẽ naturalem illius respectu intellectus abstracti, cuius illa est obiectum per se. Ergo poterit intellectus abstractus naturaliter cognoscere substantiã corporis Christi in sacramẽto existentẽ, absque eo quòd intelligat modũ sacramentalis præsentiæ eiusdem.

2 Metaph.

25. Secũdò. Virtus, quæ potest cognoscere obiectum, dum est præsens intuitiuè, poterit cognoscere eius absentiã, dum est absens: sed intellectus abstractus potest naturaliter cognoscere præsentiam panis, quando est præsens: ergo naturaliter etiam cognoscere poterit eius absentiam, quando est absens: ergo qua ratione cognoscere potest absentiã panis, cognoscere poterit præsentiam corporis Christi; cũ corpus Christi in se sit obiectum proportionatum intellectui abstracto.

26. Tertiò. Totum ens creatum, est proportionatum obiectum intellectus abstracti, tum quoad notitiam abstractiuam, tum quoad intuitiuam: quia intuitiua cognitio non differt ab abstractiua, nisi penes aliã & aliam obiecti præsentiã: quidquid ergo potest esse proportionatum obiectum intellectui secundùm vnam præsentiam, poterit esse etiam secundùm aliam. Atqui quodlibet ens creatum potest ab huiusmodi intellectu abstractiuè cognosci, quando illud est ei imperfectè præsens: ergo illud idẽ poterit ab eodẽ intuitiuè cognosci, quando est ei perfectè præsens in propria existentia actuali.

27. Quartò. Naturale & supernaturale, non sunt intrinsecæ differentiæ entis in se, sed solũ extrinseci respectus ad aliud & aliud agens. Dicitur enim naturale, quod à naturali; supernaturale, quod à supernaturali agente fit. Vnde oculus cæco restitutus, & à natura progenitus non differũt quoad substantiã: sed habitudo ad aliud & aliud agens non necessariò arguit diuersitatem entis in se; ergo nec diuersitatẽ intelligibilitatis, quæ in entis diuersitate fundatur.

Negant de omni intellectu S. Thom. Caietan. Syluius. Capreol Scotus Bonau. Durand. Argentin. Corpus Ch. non est naturaliter cognoscibile ab intellectu viatoris.

28. TERTIA Sententia negat, intellectum creatum siue humanũ, siue angelicum proprijs viribus hoc Mysterium cognoscere posse: Est S. Th. 3. p. q. 76. a. 7. Caiet. Syluij ibidem, Capreol. in 4. dist. 10. q. 4. a. 1. concl. 3. Soti q. 1. a. 7. Bonauent. a. vlt. q. 1. Durand. q. 4. n. 6. Argent. q. 1. a. 4. & reliquorum tam veterum, quàm recentiorũ Scholasticorum Pro cuius explicatione,

29. DICO 1. Corpus Christi in sacra-

mento

mento existens non est naturaliter cognoscibile ab intellectu viatoris. Fundamentum: quia intellectus viatoris nihil potest naturaliter cognoscere, nisi quod sensu percepit: naturalis quippe modus intelligendi ipsius pro hoc statu, est per species à sensibus desumptas: vnde nihil potest esse in intellectu, quin fuerit in sensu. Sed corpus Christi sacramentaliter existens non est naturaliter sensu perceptibile; ergo neque est naturaliter intelligibile ab intellectu viatoris.

Nec ab alio creato.

30. DICO 2. Nullus intellectus creatus, ne Angelicus quidem, potest naturaliter cognoscere modum sacramẽtalis præsentiæ, quo Christi corpus existit in Eucharistia; ac proinde cognoscere nequit corpus Christi, vt in Eucharistia existens. Fundamentũ est: quia hic modus est supernaturalis quoad essentiam: ergo à nullo intellectu creato est naturaliter cognoscibilis. Consequẽtia constat tum à paritate aliorum entium supernaturalium quoad essentiam: nam ideo Deus in se ipso, vnio hypostatica, gratia & reliqui habitus infusi cognoscibiles nõ sunt naturaliter ab intellectu creato, quia sunt supernaturales quoad essentiam: tum à priori, quia inter potentiam naturaliter cognoscitiuam, & obiectum naturaliter cognoscibile debet esse naturalis proportio cognoscentis & cognoscibilis: sed inter intellectum creatũ, & ens supernaturale quoad essentiam nulla est proportio naturalis cognoscentis & cognoscibilis, nã hæc nequit esse, nisi inter ea, quæ sunt eiusdem ordinis; est enim cognoscitiuitas connaturalis passio potentię cognoscitiuæ: sicut cognoscibilitas connaturalis passio obiecti cognoscibilis: passio autem proportionari debet essentiæ ad quam consequitur: ergo si potentia & obiectum sunt in diuerso ordine entis, passiones quoque ad ea consequentes erunt diuersi ordinis, proinde vna contineri non poterit intra obiectum alterius. Antecedens constat ex suprà disputatis.

31. Confirmatur. Omnis cognitio aut est intuitiua per propriam speciem, aut abstractiua per effectum, vel causam: neutra autem competit naturaliter Angelo. Non intuitiua per proprtiam speciem, quia cùm hæc sit supernaturalis, non est naturaliter debita intellectui angelico, vel cuicumque alteri creato. Non abstractiua, quia nullus est naturalis effectus, aut causa, quæ hanc sacramentalem præsentiam corporis Christi euidenter ostendat. Nam vel hic esset absentia panis à proprijs accidentibus; vel independẽtia accidentiũ à proprio subiecto; vel vnio eorundem accidentium cum corpore Christi; vel demum priuatio extensionis localis in corpore Christi.

32. Non primũ & secundum: quoniam licet hæc naturaliter cognoscantur ab Angelo, nullam tamen habent cum præsentia corporis Christi necessariam connexionem, vt ex vna infallibiliter valeat aliam arguere, nam posset ab accidentibus abesse panis, & nihilominus sub illis Christi corpus non adesse. Neque negatio inhærentiæ & sustentationis accidentium à proprio subiecto necessariam cõnexionem habet cum sustentatione eorundem à corpore Christi: cùm sublata inhærentia & sustẽtatione à proprio subiecto, alio modo, quàm à corpore Christi conseruari possent accidentia panis & vini.

33. Non 3. Quia talis vnio est in essentia supernaturalis, vt probatum est disp. 19. sect. 13 proinde nequit naturaliter cognosci ab vllo intellectu creato.

43. Non demum 4. Quoniam priuatio proprię extensionis localis non est ipsa sacramentalis præsentia: ergo illa cognita, non euidẽter cognoscitur hæc. Sicut cognita priuatione subsistentię creatę in humanitate Christi, non euidenter cognoscitur subsistentia increata in eadem natura humana Christi existens, quia vna non est necessariò connexa cũ alia. Quin etiamsi euidenter cognoscãt Angelus, non posse corpus sine aliqua præsentia in rerum natura conseruari, adhuc ex sola priuatione præsentiæ naturalis non poterit euidenter arguere, illud existere præsentia sacramentali: sed ad summũ vel posset suspicari, sibi occultari præsentiã naturalem talis corporis; vel existere illud quidem præsentia supernaturali, quę tamen, aut qualis esset hæc præsentia in particulari, omnino ipse ignoraret.

35. Neque hoc euidenter arguere potest ex ipsa omnipotentia Dei: quia licet Angelus naturaliter cognoscat à Deo fieri posse quidquid contradictionem non inuoluit; in particulari tamen ignorat, quæ sint illa, quæ cõtradictionem non inuoluunt: quia cũ de ijs nullas habeat species, neq; intuitiuas, neque abstractiuas, & alioqui omnipotentiam Dei in se ipsa non comprehendat, non potest euidens iudicium ferre, quæ in particulari contradictionem non inuoluant, atq; adeo à Deo fieri possint.

Implicat videri corpus Christi & præscindere à modo, quo est in sacramẽto.

36. DICO 3. Nequit intellectus creatus videre corpus Christi in sacramẽto, & simul præscindere à modo, quo est in sacramento: proinde repugnat, corpus Christi simpliciter videri posse virtute naturali in sacramento existens. Fundamentum est: quia implicat, videri effectum formalem in se, nõ visa forma: sed corpus Christi est in Sacramẽto formaliter per modum supernaturalem: ergo implicat, videri corpus Christi in sacramento, non viso modo, quo est in sacramentõ, ac proinde vt in sacramento existens: quia ly *in sacramento existens* reduplicat modum sacramentalis præsentiæ, quo formaliter est in sacramento.

37. DICES. Potest naturaliter videri humanitas Christi, non viso modo vnionis ad verbum: ergo poterit naturaliter videri corpus Christi in sacramento existens, non viso modo ipsius præsentię ad species.

38. Resp. Negatur consequentia. Ratio discriminis: quoniam videri humanitatem Christi simpliciter, non est videre illam cum aliquo effectu supernaturali: at videre cor-

pus

pus Christi in sacramento est videre illud cũ effectu supernaturali: nam est in sacramẽto formaliter per modum supernaturalem, sine quo, si videretur, non videretur vt in sacramẽto existens, sed in sua nuda & naturali entitate, secundùm quã non dicit esse in sacramento. Sicut videre humanitatẽ Christi, nõ est videre illam subsistentem in Verbo, sed existentem in sua propria natura. Vnde sicut non potest naturaliter videri humanitas vt subsistens in verbo, quia vt sic reduplicat modum vnionis supernaturalis; ita nec corpus Christi vt in sacramento existens, quia vt sic reduplicat modum præsentię supernaturalis.

39. Ad fundamentum primæ sententiæ, negatur antecedens. Ad primum secundæ sententiæ, negatur vltima consequentia: repugnat namque, vt dictum est, cognoscere corpus Christi in sacramento existens, & non cognoscere modum, quo in illo existit. Licet igitur præsentia sacramentalis non impediat naturalem cognoscibilitatem corporis secundùm se: impedit tamen naturalem cognoscibilitatem corporis vt sacramentaliter existentis, quia hoc non dicit nudam entitatem corporis, sed totum aggregatum ex corpore & præsentia sacramentali, quæ, quia supernaturalis est, impedit, quin totum formaliter sit naturaliter cognoscibile, non minùs quàm ipsa præsentia sacramentalis, quæ aggregatum formaliter constituit, impedit, quin ipsa sit naturaliter cognoscibilis.

40. Ad secundum negatur etiam vltima consequentia: nam tam absentia panis, quàm præsentia eiusdem, sunt naturale obiectum intellectus creati, non autem præsentia corporis Christi sacramentaliter existentis. Ad probationem verò concedo, corpus Christi esse proportionatum obiectum intellectus creati: nego autem, illud esse naturale obiectum eiusdem vt sacramentaliter existens. Neque ex absentia panis illud potest euidenter argui, vt supra ostensum est.

41. Ad 3. Negatur antecedens: falsum enim est, totum ens creatum esse naturale obiectum intellectus abstracti, sed solùm illud, quod est eiusdem ordinis cum tali intellectu. Falsum quoque est, quidquid potest naturaliter cognosci abstractiuè, posse naturaliter cognosci intuitiuè: etenim Deus cognoscibilis est naturaliter abstractiuè, cùm tamen à nullo intellectu creato naturaliter cognoscibilis sit intuitiuè, cùm nulli intellectui creato debeatur intuitiua cognitio Dei, vt latè probo in 1. tomo disp. 9. sect. 6.

42. Ad 4. Negatur antecedens. Ad cuius probationem, negandum est, differentias *naturalis & supernaturalis* desumi per habitudinem ad agens, sed potiùs per habitudinem ad subiectum. Naturale enim est, quod est iuxta capacitatem & exigentiam substantiæ creatæ: supernaturale verò, quod excedit & superat capacitatem totius substantiæ creatæ, solique Deo proprium est. Ad exemplum autem de oculo cęco restituto, dispar est ratio: nam hic est supernaturalis solùm quo ad modum. Cæterùm entia supernaturalia tantùm quoad modum naturaliter cognosci possunt, cùm nullam habeant intrinsecam supernaturalitatem, ratione cuius sint extra sphæram intellectus naturalis.

Differentia naturalis & supernaturalis non desumuntur per habitudinẽ ad agens.

43. Dices. Esto dæmon non videat præsentiam supernaturalem corporis Christi, tamen videt præsentiã naturalem animę eiusdẽ infinities cum ipso corpore in sacramento replicatã: sed ex hac præsentia infinities cùm corpore in sacramento replicata potest euidenter arguere supernaturalẽ præsentiam corporis: ergo potest supernaturalẽ præsentiam corporis saltem arguitiuè ex naturali præsentia animæ infinities in hoc sacramento replicata naturaliter cognoscere.

44. Resp. 1. Negando maiorem: nam esto talis præsentia non sit supernaturalis quo ad substantiam; quia tamen ordinatur ad præsentiam supernaturalem corporis sacramentaliter existentis, non cognoscitur naturaliter à dæmone.

45. Resp. 2. Negando minorem: nam hæc præsentia animæ immediatè tantùm est ad corpus, non autem ad species, eandem enim præsentiam habet anima Christi in corpore naturaliter, ac supernaturaliter existente: ergo ea cognita, non necessariò cognoscitur præsentia corporis; nam licet cognita præsentia animæ ad corpus, cognoscatur corpus quo ad entitatem, non tamen necessariò cognoscitur quo ad sacramentalem præsentiam, quoniam hic est modus supernaturalis à parte rei distinctus ab entitate corporis, sine quo potest cognosci corpus, sicut humanitas Christi sine vnione ad verbũ.

An posset euidenter arguere præsentiam sacramentalem.

DISPVTATIO XXII.

Quando & quomodo desinat Christus in hoc Sacramento?

1. TRIPLEX est hîc difficultas. Prima quomodo Christus desinat sub speciebus sacris. Secunda, quando desinat. Tertia, an talis desitio sit conuersio.

Christus desinit esse sub speciebus sacris, quando propria illarũ substantia desitura fuisset. S. Thomas.

2. DICO 1. Desinit Christus sub speciebus sacris, quando desitura fuisset propria substantia, & non ante: est S. Thom. q. 77. a. 4. & in 4. dist. 12. q. 1. a. 2. q. 6. & communis Scholasticorum in 4 dist. 12. Fundamentum est: quia Christus succedit speciebus loco propriæ substantiæ: ergo nõ ante desinit sub illis, quàm desitura fuisset propria substãtia. Cuius ratio à priori est, quia Deus nunquam se subtrahit è rebus, nisi res ipsæ subtractionẽ poscant: quia teste Paulo ad Rom. 1. *Dona Dei sunt sine pœnitentiâ*: ergo ea semel concessa, nunquã reuocat, nisi reuocationis causam det ipsa creatura: sed vnio & præsentia Christi sub speciebus panis & vini sunt maximũ donum concessum creaturę: ergo nunquã ab illis se subtrahit, nisi species ipsæ hãc subtractionem poscant. Porrò tunc species hanc subtractionẽ poscunt, quando desinunt esse propriæ panis & vini, quia Christus fit præsens illis, quatenus sunt propria accidẽtia panis & vini, est enim hoc sacramentum cibus & potus fidelium.

Alensis. Bonauent.

3. Confirmatur: Quia si Christus aliquãdo desineret sub speciebus, nulla facta alteratione in illis, non esset infallibile signum præsentiæ sacramentalis: vnde semper possemus dubitare, num in illis perseueret Christus, quare nõ rectè Alens. 4. p. q. 10. memb. 7. a. 2. § 2. Bonau. in 4. di. 12. a. 2. q. 1. ad 1. & alij dicunt, desinere Christum sub sacramento, quando in lutum, vel in alium immundũ locũ proijcitur, quia vt doctè S. Tho. in 4. dist. 9. q. 1. a. 2 quæstiunc. 1. ad 3. Cũ corpus Christi sit in hoc sacramento impassibiliter, nullã cõtrahit in his casibus, in se ipso immunditiam: vnde teste Vasquez disp. 195. c. 5. hæc sentẽtia damnata est à Gregorio XI. in directorio inquisitorum.

S Thomas.

Vasquez. Greg. XI.

4. DICO 2. Nunquam desinit Christus sub speciebus, nisi succedente alia substantia à pane & vino diuersa: Est S. Tho. in 4. dist. 9. q. 1. a. 2. q. 1. & dist. 12. q. 1. ar. 2. quæstiunc. 4. & communis Scholasticorum. Fundamentũ est: quia Christus non desinit sub speciebus, nisi quando desitura fuisset propria substantia: at propria substantia nunquam desitura fuisset, nisi alia genita fuisset, quia naturaliter nunquam corrumpitur vnũ, quin generetur aliud: substantia autem, ad cuius generationem corrupta fuisset substãtia panis & vini, non potuisset esse alia substantia panis & vini, quia nulla alteratio corrumpens indiuiduum vnius speciei, disponit ad generationẽ alterius indiuidui eiusdem speciei, quia alteratio non corrumpit, nisi substantiam sibi contrariam, alteratio autem, quæ non est cõtraria vni indiuiduo, nulli alij eiusdẽ speciei contraria esse poterit: ergo nunquam desinit Christus sub speciebus, nisi alia substantia diuersa specie à pane & vino succedat.

Nunquã desinit Christus sub speciebus, nisi succedente alia substantia à pane & vino diuersa.

5. DICO 3. Substantia, quę succedit corpori Christi, non generatur ex quantitate tãquam ex primo subiecto eductionis: videtur contra S. Tho. q. 77. a. 5. 4. cõtra gentes c. 66. & in 4. dist. 12. q. 1. a. 2. quæstiunc. 4. affirmantem, quantitatem Eucharisticam subire vicẽ materiæ ac primi subiecti formarum substãtialium. Fundamentum est: quidquid sit, an possit substantia informare accidentia, sicut potest accidẽs informare substantiam: certè nequit ex accidente & substantia fieri vnum in genere substantiæ, quia hæc non componitur nisi ex substãtijs. Nec satisfacit Ferrar. quantitatem componere substantiam, nõ vt quantitas est, sed vt habet proprietatem substantiæ: quia ad compositionem substantialem non sufficit, vt extrema sint virtualiter substantia, sed requiritur vt sint substantia formaliter, quia compositum dicitur tale ex formali entitate componentium.

Hæc non generatur ex quantitate, tanquam ex primo subiecto eductionis. S. Thom.

Ferrar.

6. Confirmatur. Nam, vt rectè Scotus in 4. dist. 12. q. 6. §. *est alia opinio*, sequeretur, posse hominem à principio ad finem suę vitę ex solis speciebus Eucharisticis enutritum, resurgere compositum ex sola quantitate, & anima rationali.

Scotus.

7. DICO 4. Substantia, quæ succedit corpori Christi, non producitur à solo Deo, ad exigentiã præcedentis dispositionis inductæ in quantitatem Eucharisticam ab agente naturali, quod alterauit species sacramentales, sed in instanti generationis priùs natura à solo Deo creatur materia, ex qua deinde virtute agentis naturalis educitur forma substantialis, exigitiua præcedẽtium dispositionum, ab eodem agente naturali in quantitate Eucharistica productarum. Primum est contra Scotum §. *dico ergo*. Secundum est Aureoli in 4. dist. 12. q. 3. a. 3. Gabr. lect. 45. in canonem Missæ littera K. & aliorum. Fundamentum est: quia meliùs saluatur efficientia agentium naturalium, quæ non tantũ dispo-

Forma substantialis quæ succedit, educitur ab agẽte naturali ex materia priùs naturâ à Deo creatâ.

Scotus. Aureolus Gabriel.

nunt

nunt, ſed etiam educunt formam ſubſtantialem, diſponunt autem, alterando quantitatẽ Euchariſticam, quæ eſt immediatum ſubiectum accidentium: educunt verò, producendo formam ſubſtantialem dependẽter à materia priùs natura à Deo creata, & vnita accidentibus vltimò diſponentibus ad talem formam. Nec eſt neceſſe, vt materia tempore præcedat eductionem formæ, vt conſtat de prima rerum productione.

8. Ex his deducitur, qua ratione ſpecies ſacramẽtales nutriant; nutriunt enim ratione materiæ, quam Deus in inſtanti completæ alterationis, ſub illis producit, quæ deinde vnita viuẽti, in ipſum conuertitur, & nutrit.

Corpus Chriſti deſinit prr deperditionem actionis replicatiuæ.

9. Dico 5. Corpus Chriſti deſinit ſub ſpeciebus non ſolùm per deperditionem præſentiæ ſacramentalis, ſed etiam actionis ſubſtantialiter replicatiuæ. Fundamentum eſt: quia Chriſti corpus ſit præſens ſub ſpeciebus non ſolùm per productionem præſentiæ ſacramentalis, ſed etiam per actionem ſubſtantialiter reproductiuam: ergo deſinit ſub illis non ſolùm per corruptionem præſentiæ ſacramentalis, ſed etiam actionis ſubſtantialiter reproductiuæ. Antecedens conſtat ex ſuprà diſputatis. Conſequentia probatur, nam ſi corrumperetur ſola præſentia ſacramentalis, adhuc maneret Chriſti corpus vi actionis ſubſtantialis: an autem tunc deberet illi produci alia præſentia, pendet ex illa quæſtione, an res conſeruari poſſit ſine vlla præſentia in rerum natura, de qua alibi. Igitur corpus Chriſti non ſolùm deſinit per corruptionem præſentiæ ſacramentalis, ſed etiam actionis ſubſtantialiter reproductiuæ.

Non per conuerſionem.

10. Dico 6. Mutatio, qua corpus Chriſti deſinit ſub ſpeciebus, non eſt conuerſio. Fundamentum eſt duplex: tum quia ad conuerſionem requiritur, vt terminus à *Quo* ſubſtantialiter corrumpatur; corpus autem Chriſti per ſacramentalem deſitionem non corrumpitur ſubſtantialiter. Tum quia ad conuerſionem requiritur, vt res conuertenda per aliquid proprium ſui remaneat in eo, in quod conuertitur: ſed corpus Chriſti ſecundùm nihil ſui proprium remanet in ſubſtantia, quæ ſuccedit: nam accidentia, quæ remanent cum ſubſtantia de nouo genita, non ſunt propria corporis Chriſti, ſed ipſius ſubſtantiæ genitæ.

DISPVTATIO XXIII.

De accidentibus, quæ in hoc Sacramento remanent.

SECTIO PRIMA.

An, & quæ accidentia maneant in hoc Sacramento peracta conſecratione?

Concil. Lateran. Conſtantienſe. Florentinũ.

Trident.

1. REMANERE accidentia panis & vini, peracta conſecratione, non modò fides docet, vt conſtat ex Concil. Lateran. cap. *firmiter*, Conſtantienſi ſeſſ. 8. in refutatione articulorum Ioannis Wicleffi, Florentino in decreto de vnione Armenorum, § *tertium eſt Euchariſtiæ ſacramentum*, Trident. ſeſſ. 13. canon. 2. definientibus, corpus & ſanguinem Chriſti contineri ſub accidentibus panis & vini, quas ſpecies vocant, ſiue quia medijs ſenſuum ſpeciebus percipiuntur, ſiue quia ſunt naturaliter repræſentatiua propriarum ſubſtantiarum: ſed etiam certo ſenſus experimento conſtat.

Eadem numero accidentia remanent, qui fuerunt in pane & vino.

2. Ex ijſdem etiam principijs colligitur, perſeuerare eadem numero accidentia, quæ fuerunt in pane & vino. Primò, quia nulla fit in pane & vino mutatio, quæ hanc numericam accidentium diuerſitatem exigat in termino ad *Quem*, vti in ſententia Thomiſtarum fit, quando ex vno compoſito ſubſtantiali generatur aliud: quia cùm tunc in eorum ſententia mutetur ſubiectum accidentium, mutari debent & accidentia ipſa, quæ in priori compoſito ſubiectabantur, & alia de nouo produci, quæ in genito recipiantur. Hic verò, etſi tota ſubſtantia panis & vini conuertatur in corpus & ſanguinem Chriſti; nulla tamen eſt ratio, quæ naturaliter exigat, vt accidentia, quæ fuerant panis & vini, corrumpantur, & alia noua producantur. Nam licet proprium eorum ſubiectum corrumpatur, nullum tamen aliud ſuccedit, quod naturaliter exigat, alia numero accidentia in ipſo produci, quia quod in hac conuerſione ſuccedit vt terminus ad *Quem*, eſt corpus & ſanguis Chriſti, non vt ſubiectum receptiuum accidentium, ſed vt res tantùm ſignificata per accidentia; quæ potiùs exigit eadem numero accidentia quæ

fuerunt panis & vini, tanquam terminum communem vtriuſque extremi, & panis deſinentis, & corporis ſuccedentis.

3. Secundò. Quia alioqui non ſaluaretur vera conuerſio panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti. Ad veram enim conuerſionem, vt ex diſputatione de conuerſione conſtat, requiritur, vt aliquid rei conuerſæ maneat in re, in quam fit conuerſio: igitur ad veram conuerſionem panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti requiritur, vt eadem accidentia, quæ fuerunt propria panis & vini, maneant in corpore & ſanguine Chriſti: alioqui ſi non eadem, ſed alia numero accidentia manerent in corpore & ſanguine Chriſti, non tam panis & vinum, quę ſimul cum ſuis accidentibus ſupponuntur deſijſſe, quàm alius panis & aliud vinum, quorum propria eſſent hæc accidentia, quæ de facto in corpore & ſanguine Chriſti manerent, dicerentur in corpus & ſanguinem Chriſti conuerti.

4. His igitur vt certis fide, necnon ſenſu, & ratione manifeſtis, nonnulla inter Theologos concertatio eſt, an omnia accidentia, quæ fuerũt in pane & vino, maneant in hoc ſacramento? Cæterùm quęſtio non eſt de accidentibus modalibus, quæ immediatè modificabant ipſam ſubſtantiam panis & vini, vt erat accidentalis vnio eorum cum ſuis accidentibus & proprietatibus, & ſi qui erant alij modi panis & vini ſubſtantiam immediatè afficientes. Ratio eſt: quia cùm nequeat conſeruari modus abſque proprio ſubiecto, cùm tota eſſentia ipſius ſit actu modificare proprium ſubiectum, implicat, corrupto ſubiecto, ipſius modum manere. Sola ergo concertatio eſt de accidentibus realiter à panis & vini ſubſtantia diſtinctis.

Quæ ſenſu aliquo percipi poſſunt.

5. Porrò hæc accidentia duplicis ſunt generis: alia, quæ ſenſu aliquo percipi poſſunt; atque hæc ad minimum remanere in hoc ſacramento probant definitiones Conciliorum, & rationes à ſenſu petitæ: alioqui ſi aliquod accidens ſenſibile, peracta conſecratione, non remaneret in hoc ſacramento, poſſet hoc myſterium ex abſentia huiuſmodi accidentis euidenter cognoſci. Alia verò accidentia ſunt, quæ ſenſu aliquo perceptibilia non ſunt, quæ virtutes ſeu qualitates occultæ vocari ſolent. Et de his proponitur quæſtio, an ſimul cum reliquis accidentibus ſenſibilibus maneant in hoc ſacramento. De quibus adhuc duplex eſt quęſtio: altera, an ſimpliciter maneant: altera: an ſit de fide, ea manere, ſimul cum reliquis accidentibus ſenſu perceptibilibus.

Et quæ ſub nullum ſenſum cadunt.

6. Primùm admittitur communiter à Theologis, cùm ſit conformius Concilijs & PP. qui nulla exceptione facta, abſolutè docent, manere accidentia panis & vini in hoc ſacramento: cumque non ſit maior ratio de vnis, quàm de alijs, fatendum eſt, omnia manere. Sic enim meliùs explicantur definitiones Conciliorum, quæ cùm ſint indefinitæ, & in materia doctrinali, intelligendæ ſunt vniuerſaliter. Tota igitur controuerſia eò reducitur, an hæc ipſa accidentia poſitiuè comprehendantur in definitionibus Conciliorum, ac proinde de fide ſit, etiam hæc accidentia in hoc ſacramento remanere.

7. Affirmat Vaſq. diſp. 144. cap. 1. Fundamentum ipſius eſt duplex. Primum, quoniam ſi Concilia in ſua definitione ſolùm comprehendiſſent accidentia ſenſibilia, & non etiam inſenſibilia, ſi quæ ſunt cum ſenſibilibus naturali neceſſitate connexa, ſequeretur, eadem Concil. de facto definiuiſſe, talia accidentia non manere in hoc ſacramento. Ex quo vlteriùs ſequeretur, de fide eſſe huiuſmodi accidentia in hoc ſacramento non manere. Priorem ſequelam probat: nam Trident. ſeſſ. 13. cano. 2. expreſsè definit, in hoc ſacramento non manere, niſi ſolas ſpecies panis & vini, vt conſtat ex illis verbis, *manentibus duntaxat ſpeciebus panis & vini.* Igitur ſi per ſpecies Concil. intellexiſſet ſola accidentia ſenſibilia, ſola hæc definiuiſſet in hoc ſacramento remanere, reliqua verò, ſi quæ eſſent, excluſiſſet: cùm definiat, præter ſpecies, nihil aliud manere.

Vaſquez cenſet de fide.

Concil. Trident.

8. Secundum fundamentum eſt: nam etiamſi per ſpecies Concilia intelligant accidentia ſenſibilia, adhuc ſequitur, in ſua definitione comprehendere etiam inſenſibilia, ſi quæ ſunt. Nam cùm ad minimum in ſua definitione comprehendant vnà cum quantitate quatuor primas qualitates, earumque temperamentum, ſine quo nullum mixtum naturaliter conſeruari poteſt, nam omnia hæc ſenſibilia ſunt; cumque ad primas qualitates, earumque temperamentum naturaliter conſequantur non modò qualitates ſecundæ ſenſibiles, vt ſunt color, ſapor, & odor in pane & vino, ſed etiam reliquæ virtutes occultæ, planè efficitur, vt in definitione Conciliorum non ſolùm comprehendantur accidentia ſenſibilia, ſed etiam inſenſibilia & occulta, ſi quæ ſunt: cùm omnia illa in definitione Conciliorum comprehendantur, quæ naturaliter neceſſariò conſequuntur ad temperamentum primarum qualitatum, ne plura miracula quàm neceſſaria ſunt, ad hoc Myſterium explicandum temerè aſſerantur.

9. Suar. diſp. 56. ſect. 1. negat, huiuſmodi occulta accidentia, ſi quæ ſunt, in definitione Conciliorum comprehendi. Fundamentum, quia nullum Theologicum argumentum habere potuerunt Concilia ad huiuſmodi accidentia in ſua definitione comprehendenda, nam ſi quod fuiſſet, fuiſſet illud, quòd in hoc ſacramento ſit ſola conuerſio ſubſtantiæ. Sed huic nihil obſtat, vt ſimul cum ſubſtantia deſinant aliqua accidentia: nam ad ſubſtantialem conuerſionem ſufficit, vt terminus conuertendus ſit ſubſtantia, eſto ſimul cum illo deſinant etiam accidentia. Patet: quia non minùs ad ſubſtantialem conuerſionem requiritur vt terminus ad *Quem* ſit ſubſtantialis: cùm ta-

Suarez id negat.

men

men substantiali conuersioni non obstet, quin cum ipso termino substantiali ad *Quem* concomitanter etiam succedant accidentia. Confirmatur: nam hæc accidentia non conuerterentur in alia, sed desinerent purè concomitanter cum ipsa substantia panis & vini: Proinde non forent propter hoc duæ conuersiones, vna substantialis, altera accidentalis; sed vna tantùm substantialis. Pro cuius controuersiæ definitione,

Accidentia occulta, non comprehendantur in definitione Conciliorum.

10. Dicendum est, si quæ sunt huiusmodi accidentia, quæ sint omnino occulta, ea in definitione Conciliorum non comprehendi: proinde de fide non esse, ea, consecratione peracta, remanere cum cæteris accidentibus sensibilibus. Assertionem efficaciter probat argumentum Suar. quod ad huiusmodi accidentia definienda nullo potuerunt Concilia fundamento niti: absque fundamento autem nihil possunt Concilia definire, vt ex quarto tom. de virtut. Theologicis suppono. Maior probatur: nam hoc fundamentum esse non potuit, ipsa substantialis conuersio, vt probatum est. Nec minùs esse potuit, quod secundo loco adfert Vasq. Nam licet cum temperamento primarum qualitatum naturaliter maneant secundæ, quæ immediatè proficiscuntur ex primis: non tamen necessariò manent aliæ, quæ tantùm dispositiuè pendent ex temperamento primarum qualitatum, formaliter verò & immediatè solùm pendent ex ipsa forma panis & vini, qua corrupta, simul cum illa corrumperentur huiusmodi virtutes occultæ. Non enim repugnat, manere temperamentum primarum qualitatum, non manentibus saltem ad tempus secundis, quæ immediatè pendent à forma substantiali, cum qua huiusmodi secundæ qualitates corrumpi possunt. Patet in cadauere, in quo manet saltem ad tempus temperamentum primarum qualitatum, in quo tamen non manent virtutes organicæ, quæ immediatè proficiscuntur ab anima, medio temperamento primarum qualitatum, tanquam præuia dispositione. Neque per corruptionem huiusmodi accidentium aliquid derogaretur huic mysterio, quia cùm sint occulta, non posset ex absentia ipsorum hoc mysterium naturaliter cognosci. Atque ex his patet ad secundum fundamentum Vasq.

Suarez.

Vasquez.

Ad Vasq.

11. Ad primum verò negatur sequela. Ad cuius probationem dicendum est: cùm Concilium definit, in hoc sacramento manere duntaxat species panis & vini, per particulam *duntaxat*, excludere tantùm substantiam panis & vini, non autem huiusmodi occultas virtutes. Colligitur ex Canone, & fine Concilij, in quo tantùm damnatur Lutheranorum hæresis, qui simul cum accidentibus docent, manere substantias ipsas panis & vini: proinde ijs tantùm Concilium species opponit, dum eas tantùm Concilium ad Lutheranorum hæresim damnandam, peracta consecratione, ab hoc sacramento excludit.

12. Cæterùm alio fundamento ego vtor, cur omnia accidentia panis & vini in definitione Conciliorum comprehendantur, quia nimirum nulla accidentia sunt in substantijs materialibus, quæ saltem mediatè non sint subiecta sensibus: nam omnes qualitates & virtutes naturæ ordinantur ad aliquam operationem eiusdem naturæ, per quam operationem euidenter deuenitur in notitiam talis virtutis, vt ex acrimonia vini deuenitur in peculiarem virtutem, quam habet vinum ad talem acrimoniam causandam: & sic de cæteris virtutibus occultis. Verùm cùm hæc non nisi probabiliter in Philosophia asserantur, non possumus ex hoc principio, certò, sed tantùm probabiliter asserere, hæc accidentia positiuè comprehendi in definitione Conciliorum.

SECTIO II.

Quo pacto accidentia in hoc sacramento existant?

13. POSITO tanquam certo fidei dogmate, accidentia in hoc sacramento carere proprio subiecto, controuertitur inter DD. de modo existendi ipsorum. In qua controuersia duplex est difficultas; altera, an quantitas sit immediatum subiectum reliquorum accidentium: altera, quæ mutatio fiat in accidentibus, quæ diuinitus conseruantur extra proprium subiectum. Quoad priorem difficultatem,

14. Communis sententia Nominalium negat. Quorum fundamentum est: quia nulla datur quantitas à parte rei distincta ab ipsis rebus quantis, sed vnumquodque dicitur quantum per extensionem intrinsecam & propriam: cùm igitur non sit maior ratio, cur vnum potiùs, quàm aliud accidens sit alterius subiectum, omnia in hoc sacramẽto manebunt absque subiecto, sicut omnia immediatè inhærebant propriæ substantiæ. Nec desunt ex ijs etiam Authoribus, qui quamuis cum reliquis Scholasticis sentiant, quantitatem realiter distingui à rebus quantis, adhuc affirment, omnia accidentia simul cum quantitate in hoc sacramento manere absque subiecto: eo quod putent, omnia accidentia immediatè inhærere soli substantiæ.

Sola quantitas sine subiecto, reliqua accidentia recipiuntur in quantitate.

15. Verùm opposita sententia communior est inter Scholasticos, solam quantitatem in hoc sacramento esse sine subiecto, reliqua verò accidentia recipi in quantitate, tanquam in proximo & immediato subiecto, vti recipiebantur antea, quando simul cum quantitate inhærebant substantiæ. Ex quo sequitur, nullam fieri mutationem in reliquis accidentibus, sed in sola quantitate: nam sola quantitas manet separata à proprio subiecto, reliqua verò manent vt antea

totaliter ac ſufficienter ſuſtentata à quantitate. Suppono enim, reliqua accidentia non inhærere ſubſtantiæ media quantitate, vel quantitati & ſubſtantiæ ſimul, ſed ſoli quantitati. Fundamentum huius ſuppoſitionis eſt, quia ſola quantitas ſufficiens eſt ad hoc munus præſtandum; cùm nulla in contrarium vrgeat ratio, & hoc poſito, connaturaliùs & paucioribus cum miraculis ſaluantur multa, quæ in hoc myſterio interueniunt.

Saluatur connaturaliter modus exiſtendi accidentium:

16. Nam primò ſaluatur connaturalior modus exiſtendi reliquorum accidentium: cùm in hac ſententia reliqua omnia accidentia inhæreant quantitati, tanquam proximo & ſufficienti ſubiecto, qui modus exiſtendi eſt proprius & connaturalis accidenti.

Et agendi agentium naturalium in ſpecies:

17. Secundò ſaluatur connaturalis modus agendi agentium naturalium, dum in accidentia conſecrata agunt, educendo ex ipſa quantitate, tanquam ex proximo & ſufficienti ſubiecto accidentia, quæ in ea producunt: cùm tamen in contraria ſententia fatendum ſit, accidentia, quæ ab extrinſecis agentibus in hoſtiam, aut vinum conſecratũ producũtur, non produci ab ipſis agentibus creatis, ſed à ſolo Deo: quia cùm illa produci debeant per creationem independenter à ſubiecto, cumque nullum agens creatum virtutem habeat creandi, neceſſariò illa in hac ſententia produci debent à ſolo Deo. Quis autem dicat, cùm ignis hoſtiam, aut vinum cõſecratum calefacit, non ignem, ſed ſolùm Deum huiuſmodi calorem producere? Neque dicas, hoc ipſum dici poſſe de actione rarefactiua, quæ immediatè verſatur circa quantitatem, extendendo augẽdoque illam: nam per rarefactionem non acquiritur noua quantitas, vt ex Philoſophia ſuppono, ſed modus duntaxat quantitatis, qui immediatè educitur & recipitur in ipſa quantitate: proinde actio rarefactiua talis modi productiua, eſt actio eductiua, cùm habeat pro ſubiecto ipſam quantitatem.

Et quo vnum expellit contrarium.

18. Tertiò ſaluatur connaturalis modus, quo vnum accidens expellit ſuum contrarium in hoc ſacramento: quia cùm omnia accidentia recipiantur in quantitate, tãquam in ſubiecto communi, dum in eandem quantitatem inducitur vnum cõtrarium, per naturalem incompoſſibilitatẽ expellitur aliud. Quam formalem expulſionem per phyſicam & naturalem incompoſſibilitatem ſaluare non poteſt contraria ſententia, quæ nullum admittit commune ſubiectum, ſub quo tantùm naturalis ac phyſica incompoſſibilitas exerceri poteſt. Vnde recurrere debet ad extrinſecam voluntatem Dei deſtruentis, aut remittẽtis vnum contrarium, quando aliud producitur, vel intenditur, abſque vlla phyſica exigentia ipſorummet accidentium: quę cùm ſolùm maneant ſimul per quandam concomitantiam, non petunt, vt vno contrario producto, vel intenſo, aliud corrumpatur vel remittatur: cùm per talem concomitantiam nullam incompoſſibilitatem exerceant.

19. Quartò. Non poſſunt Authores, qui cum communi ſententia admittunt, quantitatem realiter diſtingui à reliquis accidentibus, ſaluare, quo pacto qualitates in hoc ſacramento ſint quantæ: quia cùm non ſint in communi ſententia quantæ per ſe, fieri debent quantæ per quantitatem à ſe ipſis diſtinctam: non poſſunt autem fieri quantæ per quantitatem à ſe ipſis diſtinctam, niſi media vnione inhęſiua inter ipſa & quantitatem: ſola enim concomitans ſimultas ipſorum cum quantitate non ſufficit, vt per eam fiant quantæ. Nam eſſe quantum, eſt intrinſecus effectus communicatus rei quantæ: hic autem non communicatur, niſi media vnione formali inhæſiua. Vnde non poteſt hæc ſententia has propoſitiones admittere: *Hoc album eſt quantum: Hoc quantum eſt album*: ſed potiùs has: Hæc eſt quantitas: Hæc eſt albedo. Quoniam cùm priores ſint concretæ, important vnionem ſubiecti cum forma. Poſteriores verò, cùm ſint abſtractæ, nullam vnionem ſubiecti cum forma important.

Denominatio quanti, eſt per vnionem inhærentem.

20. Ex dictis patet ad fundamentum Nominalium: falſum namque eſt, quantitatem non diſtingui à rebus quantis: eſt enim affirmans ſententia communis inter Scholaſticos, vt expreſsè teſtatur Scotus in 4. diſt. 12. q. 2. §. *ad quæſtionem*, & conformior huic myſterio. Quoad poſteriorem verò difficultatem, quæ magis controuerſa eſt inter DD.

Scotus.

21. PRIMA ſententia docet, nullam in quantitate Euchariſtica fieri mutationem, niſi purè priuatiuam, amittendo tantùm ſubiectum, quo amiſſo per eandem actionem, qua conſeruabatur in ſubſtantia, conſeruari extra illam: Eſt Scoti in 4. diſt. 12. q. 1. §. *Ad argumenta, ad ſecundum*, & q. 6. §. *Ad argumenta*: Rubionis qu. 1. a. 2. circa medium, §. *Ex hoc ſequitur corollariè*: Nugnez 3. p. q. 77. a. 1. difficult. vnica: ad quam inclinare videtur Sotus in 4. diſt. 10. q. 2. a. 2. Fundamentum huius ſententiæ eſſe poteſt: quoniam ſubiectum nullum eſſe influit in accidens, quod ſuſtentat, ſed illud prioritate naturæ ſupponit adæquatè productum & conſeruatum ab agente, à quo vi actionis totum ſuum eſſe, quod habet, accipit: ergo non eget noua actione, vt conſeruari poſſit extra ſubiectum; cùm nullum eſſe ſuppleri debeat in accidente conſeruato extra ſubiectum: omnis autem noua actio eſt propter aliquod nouum eſſe, quod ſuppleri debeat in re. Igitur poterit per eandem actionem, qua accidens conſeruabatur in ſubiecto, conſeruari extra illud.

Scotus. *Rubio.* *Nugnez.* *Sotus.*

22. SECVNDA ſententia affirmat, duplicem mutationem fieri in quantitate Euchariſtica, vnam ex parte actionis, variata eductione, qua antea conſeruabatur in ſubiecto, in creationem, qua conſeruatur extra ſubiectum; alteram ex parte modi, tribuen-

tis quantitati esse per se, similis modo, quo substantia per subsistentiam existit per se. Hanc expressè docent Suar. disp. 56. sect. 2. Vasq. disp. 184. cap. 2. Coninck 3. p. q. 77. a. 1. dub. 1. & 2. Caiet. 3. p. qu. 77. art. 1. & Ferrar. 4. contra gentes cap. 66. licet hi postremi duo Authores expressè tantùm affirment, posteriorem mutationem quoad modum per se existendi, quantitati Eucharisticæ superadditum.

Suarez. Vasquez. Coninck. Caiet. Ferrari.

23. Probatur hæc sententia quoad priorem partem 1. Actio, qua quantitas conseruatur in subiecto, essentialiter pendet à subiecto: ergo non potest vi eiusdem actionis conseruari extra subiectum. Consequentia patet: quia non potest actio conseruari absque eo, à quo essentialiter pendet, ideo enim conseruari non potest sine agente, vel termino, quia ab his essentialiter pendet: ergo neque conseruari poterit sine subiecto, à quo etiam essentialiter pendet. Antecedens probatur: nam actio, qua quantitas conseruatur in subiecto, est eductio: eductio autem non est aliud, quàm actualis dependentia termini educti à subiecto, ex quo educitur. Confirmatur: nam eductio est ipsa receptio termini educti in subiecto: ergo implicat conseruari extra illud.

24. Secundò. Accidens extra subiectum existere, est quid supernaturale: non esset autem supernaturale, si eadem actione accidens conseruari posset extra subiectum, quâ conseruatur in subiecto. Maior patet: tum quia hoc est indebitum cuilibet accidenti, cui essentialis est saltem aptitudinalis inhærentia in subiecto; ac proinde actualis inhærentia in subiecto est accidenti connaturalis: sicut quæuis passio proficiscens ab essentia, est debita & connaturalis subiecto: ac proinde priuatio illius est contra, vel supra naturam subiecti. Tum quia nullum agens naturale naturaliter producere potest accidens extra subiectum. Minor probatur: quia nihil est supernaturale, quod à causa naturali cum concursu ei debito fieri potest: sed in illa sententia posset causa naturalis cum concursu sibi debito conseruare accidens extra subiectum, velut sol cum concursu generali sibi debito conseruare posset lumen in aëre producto, annihilato aëre. Nam si ad conseruandum accidens extra subiectum, eadem actio sufficit, quâ conseruabatur in subiecto, posset in tali casu sol per eandem actionem naturalem, qua lumen conseruabat in aëre, illud ipsum conseruare extra aërem: proinde non esset supernaturale lumini conseruari extra subiectum: cùm nihil possit esse supernaturale alicui, quod à causa naturali, & concursu illi debito fit.

25. Probatur eadem sententia quo ad posteriorem partem, de mutatione ex parte modi per se existendi. Quia per hunc modum connaturaliùs saluantur omnia, quæ in accidentibus Eucharisticis fiunt. Nam 1. saluatur, quo pacto quantitas non existat violenter, quia cùm hic modus suppleat vicem subiecti, per illum cõnaturaliter existit quantitas. Secundò saluatur, quo pacto ex subiecto receptiuo & sustentatiuo *Quo*, fiat subiectũ receptiuum & sustentatiuum *Quod*: quia per hunc modum quantitas fit vltimatum subiectum reliquorum accidentium. Tertiò. Per hunc modum quantitas fit principium actiuum *Quod* substantiæ: nam per hunc modum quantitas fit productiua substantiæ, quia per hunc modum fit vicaria & vices gerens substantiæ.

26. TERTIA sententia docet, mutationem in quantitate Eucharistica fieri per solam variationem actionis eductiuæ in creatiuam. Est Mayro. in 4. dist. 12. q. 4. Palatij disp. 1. versùs finem: & videtur eorum, qui absolutè dicunt quantitatem Eucharisticam conseruari virtute diuina, nullo modo illi intrinseco superaddito. Nam per negationem huius modi, non intendunt hi Aduersarij, negare mutationem ex parte efficientis, sed solùm ex parte subiecti. Fundamentum huius sententiæ est: quia hæc sola mutatio in præsenti est necessaria, & sufficit: igitur superflua est omnis alia. His opinionibus relatis,

Mayronus. Palatius.

27. DICO primò. Quantitas Eucharistica nequit existere extra subiectum per puram priuationem inhærentiæ, & separationem à proprio subiecto. Fundamentum: quoniam, vt suppono, subiectum est vera causa materialis accidentis: ergo nisi talis causalitas supplcatur, impossibile est, vt accidens possit extra subiectum conseruari vi solius actionis, qua in genere efficientis conseruabatur in subiecto. Consequentia probatur: quia impossibile est, vt res existat absque omnibus ijs, quæ ad eius existentiam sunt per se necessaria: ergo si ad existentiam accidentis est per se necessarium subiectum, impossibile est, vt absque eo, vel aliquo supplente vicem ipsius, existat. Antecedens patet: quia sicut impossibile est, vt sit essentia absque omnibus, quæ essentiam constituunt: ita impossibile est, vt sit existentia absque omnibus ijs, quæ existentiam per se causant. Alioqui existeret, & non existeret. Existeret, vt supponitur; non existeret, quia non totum esse ipsius esset extra omnes causas, à quibus tale esse per se pendet.

Quantitas non potest existere extra subiectum, per puram priuationem inhærentiæ.

28. Confirmatur. Implicat, effectum, qui antea dependebat à duplici causa effectiua partiali, postea conseruari ab vna tantùm, non suppleta partiali causalitate alterius: ergo pariter implicabit, accidens, quod antea dependebat à duplici causa materiali & effectiua, postea conseruari à sola effectiua, non suppleta causalitate causæ materialis; cùm non minùs accidens accipiat suum esse in genere causæ materialis à subiecto, quàm in genere causæ efficientis ab agente.

29. DICO secundò. Quantitas Eucharistica non existit per modum aliquem superadditum ab actione conseruatiua diuersum.

Sed per modum diuersum ab actione conseruatiua.

Fundamentum est: quoniam vel hic modus est impossibilis, vel superfluus. Aut enim est ipsa existentia substantiæ panis & vini, quæ remanet cum quantitate Eucharistica, in qua tanquam in proximo & immediato subiecto inhæret quantitas, vt nonnulli autumant apud Paludan. in 4. dist. 12. q. 3. in primo modo dicendi: Atqui hic modus non solùm est contra Trident. definiens, nihil substantiæ panis & vini, sed eorum duntaxat species manere in hoc sacramento; verùm etiam impossibilis, cùm impossibile sit, existentiam rei separari ab essentia eiusdem; cùm inter existentiam & essentiam nulla sit ex natura rei distinctio, vt latè probo tomo 2. disp. 3. sect. 4.

Paludan.

Trident.

30. Aut est virtus aliqua substantifica à Deo tributa, ratione cuius quantitas fit vicaria substantiæ & eius vices gerens in omnibus, quæ operabatur substantia, vt Caiet. & Ferrari. opinantur. Et hic etiam modus vel est impossibilis, si intelligatur, vt Ferrar. intelligit, quod per talem modum quantitas præstet omnia munia substantiæ. Quia cùm per hunc modum quantitas in sua intrinseca entitate non mutetur; cumque aliqua munia substantia præstet per suam intrinsecam entitatem, vt est sustentatio formarum substantialium, substantialis compositio cum suis formis substantialibus, non poterit quantitas, neque cum tali modo, si ex se sustentatiua non est formarum substantialium, aut constitutiua substantialis compositi, fieri earum sustentatiua, aut constitutiua alicuius substantialis compositi. Confirmatur: nam per hunc modum quantitas non plus habet, quàm habebat à propria substantia, cuius hic modus vicem supplet: sed à propria substantia non habebat, vt posset hæc substantiæ munia præstare: ergo neque hoc habet ab isto modo. Vel certè hic modus erit superfluus: cùm omnia saluari possint per solam mutationem actionis eductiuæ in creatiuam: qua posita, quantitas fit per se existens extra subiectum, quia per talem actionem suppletur in quantitate concursus subiecti: ergo sicut in subiecto existens poterat omnia accidentia sustentare, & per illa agere: ita eadem præstare potest conseruata actione creatiua extra subiectum.

Caiet. Ferrar.

31. Aut demum hic modus est similis modo, quo substantia fit per se subsistens, vt reliqui Aduersarij sentiunt. Et hic etiam modus aut est impossibilis, aut superfluus. Superfluus, quia omnia saluari possunt per actionem creatiuam, vel per alium modum huic mysterio magis congruum, infrà explicandum. Impossibilis: quia cùm non sit substantialis, vt Authores ipsi fatentur, sed accidentalis, conferre non poterit virtutem sustentandi vt *Quod*, cùm hanc virtutem non habeat modus accidentalis in se, cùm sit actualis inhærentia & passiua sustentatio sui, nam hoc est de essentia cuiuslibet modi accidentalis.

32. Dico tertio. Sola mutatio actionis eductiuæ in creatiuam sufficit in sententia eorum, qui nullam vnionem formalem inter accidentia Eucharistica & Christi corpus admittunt. Nam in hac sententia quantitas præstare potest, quidquid poterat in proprio subiecto conseruata. Nam per actionem creatiuam eminenter suppletur, quod eadem quantitas à proprio subiecto habebat: quo supplero, poterit, quidquid poterat in proprio subiecto existens, cùm per separationem à proprio subiecto non amittat virtutem, quam habebat in proprio subiecto existens; cùm hæc non distinguatur ab intrinseca entitate ipsius, quæ per separationem à subiecto non variatur.

33. Dico quartò. De facto quantitas Eucharistica non conseruatur actione creatiua, sed eductiua eadem numero, quâ conseruabatur in proprio subiecto, addita illi tantùm vnione sustentatiua, qua sustentatur à corpore Christi absque inhærentia. Hanc assertionem admittere cohærenter debent, qui inter accidentia Eucharistica & corpus Christi formalem vnionem admittunt. Fundamentum est: quoniam implicat cum tali vnione actio creatiua. Assumptum probatur: nam actio creatiua reddit terminum actu à subiecto sustentatiuo independentem: vnio verò sustentatiua contra reddit terminum actu à subiecto sustentatiuo dependentem. Implicat autem, vt idem numero terminus, etiam per diuersos modos simul actu pendeat, & non actu pendeat à subiecto sustentante: igitur implicat, quantitatem Eucharisticam, quæ de facto vnione sustentatiua pendet à Christi corpore, conseruari actione creatiua. Maior quo ad priorem partem constat: nam per hoc creatio discriminatur ab eductione. Quo ad posteriorem verò patet: nam hæc sustentatio est ipsa actualis dependentia termini à subiecto sustentante. Minor probatur, quoniam actu dependere à subiecto, & actu non dependere à subiecto sunt effectus incompossibiles, quorum vnus essentialiter destruit alterum; non minùs quàm, esse rectum destruit esse curuum in eadem linea. Sicut igitur implicat, etiam per diuersas figuras, lineam simul esse rectam & curuam: ita implicabit, etiam per diuersos modos, idem accidens simul actu pendere, & non actu pendere à subiecto sustentante.

Quantitas conseruatur eadē actione eductiua, quâ in proprio subiecto.

34. Confirmatur: nam hæc vnio sustentatiua quantitatis cum corpore Christi, æquiualet, sublata imperfectione, vnioni, quâ eadem quantitas sustentabatur à propria substantia: sed cùm illa non poterat esse actio creatiua; ergo neque cum hac. Neque dicas, hoc ipso, quod ab vnione tollitur inhærentia, tollitur etiam incompossibilitas cum actione creatiua: nam incompossibilitas, quam actio creatiua habet cum vnione sustentatiua, formaliter oritur ex passiua dependentia, quam accidens media tali vnione habet à subiecto sustentante: quæ dependentia remanet in quantitate à

corpore

corpore Chriſti ſuſtentata, etiam ſublatâ inhærentiâ, quæ tantùm eſt vnio informatiua ſubiecti.

35. Ad fundamentum primæ ſententiæ, diſtinguendum eſt antecedens: nullum eſſe in genere efficientis tribuit ſubiectum accidenti, concedo; nullum eſſe in genere cauſæ materialis & ſubiecti ſuſtentantis, nego. Effectus autem, vt in rerum natura exiſtat, neceſſariò poſtulat influxum omnium ſuarum cauſarum, à quibus per ſe pendet: alioqui, vt ſuprà probatum eſt, exiſteret, & non exiſteret. Quare concedo, ſubiectum ſupponere accidens adæquatè productum & conſeruatum in genere cauſæ efficientis, non autem in omni genere cauſæ, à qua per ſe poſtulat pendere.

36. Ad primum argumentum ſecundæ ſententiæ, diſtinguendum eſt pariter antecedens: actio, qua quantitas, & quęuis forma materialis conſeruatur in ſubiecto, eſſentialiter pendet à ſubiecto immediato, concedo; mediato, nego. Etenim duplex ſubiectum habet quæuis eductio; vnum immediatum, quod eſt ipſe terminus eductus; qui eductione ipſa producitur; alterum mediatum, eſtque ſubiectum ipſum, cui vnitur terminus eductus. Vt in eductione formæ ſubſtantialis, ſubiectum immediatum, in quo proximè recipitur eductio, eſt ipſa forma ſubſtantialis, quæ per eductionem producitur: mediatum verò eſt materia, cui forma ipſa ſubſtantialis educta vnitur. Abſque priori ſubiecto non poteſt conſeruari eductio, poteſt autem abſque poſteriori. Ratio diſcriminis: quoniam à priori ſubiecto dependet ſe ipſa immediatè, vt actio à termino; quo ſublato, implicat manere actionem, quæ eſt actualis communicatio & influxus in terminum. A poſteriori verò pendet mediante termino, qui ſicut poteſt à ſubiecto diuinitus ſeparari, ita & cum eo ipſius actio. Ad probationem antecedentis, reſpondendum eſt, iuxta datam diſtinctionem; eductionem eſſe actualem dependentiam à termino immediato, à quo ſe ipſa pendet, nullo medio interueniente; non autem à ſubiecto mediato, à quo pendet mediante vnione ſui termini.

37. Ad confirmationem, negandum pariter eſt, eductionem eſſe immediatam receptionem ſui in ſubiecto, ſed immediatam receptionem ſui in termino. Cęterum forma materialis immediatè in ſubiecto recipitur & ſuſtentatur vnione, non eductione, niſi tantùm exigitiuè. Eſt igitur eductio, actio eſſentialiter exigens vnionem formæ eductæ cum ſubiecto ſuſtentante, non autem ipſa formalis vnio formæ cum ſubiecto: proinde poterit hæc forma cum hac eductione per aliam, & aliam vnionem diuinitus conſeruari. Quod eſſentialiter exigat vnionem cum ſubiecto ſuſtentante, patet: quia per hoc diſcriminatur à creatione, quæ talem vnionem non exigit. Nam licet creatio materiæ exigat vnionem cum forma, non tamen exigit vnionem cum ſubiecto ſuſtentante, quæ ſola vnio repugnat creationi, quæ eſt productio termini ex nihilo ſubiecti. Quod autem eductio non ſit ipſa formalis vnio formæ cum ſubiecto, probatur: tum quia, cùm in homine reperiamus vnionem diſtinctam ab actione, qua anima producitur, idem debemus probabilius fateri in reliquis compoſitis. Tum quia alius eſt conceptus eductionis, alius vnionis: nam eductionis, eſt communicare eſſe termino cum eſſentiali exigentia ſuſtentationis à ſubiecto: vnionis verò, eſt copulare extrema ad vnum compoſitum faciendum.

38. Dices. Non repugnat, hos duos conceptus ſimul in eandem entitatem conuenire, vt per eandem eductionem forma & producatur ab agente, & recipiatur ac ſuſtentetur à materia, & ſimul per eam forma informet ſubiectum: ſic enim & meliùs ſaluatur conceptus eductionis vt condiſtinctæ à creatione, vt ſcilicet non media vnione diſtincta, ſed ſe ipſa immediatè recipiatur & ſuſtentetur à materia; & ſimul euitatur ſuperfluitas entium, vt non ſit neceſſaria alia productio, vnioque diſtincta ab ipſa productione formæ materialis.

39. Reſpondeo hanc ſententiam procul dubio eſſe probabilem. Iuxta quam dicendum foret, variari quidem actionem eductiuam quantitatis Euchariſticæ, cùm non poſſit per eandem, quâ conſeruabatur in ſubiecto, conſeruari extra ſubiectum; cùm in hac ſententia hæc eductio eſſentialiter pendeat ab hoc ſubiecto, non minùs, quàm hæc vnio ab his extremis: Non tamen dicendum eſt, illi ſuccedere actionem creatiuam, cùm hæc repugnet, vt oſtenſum eſt, cum vnione ſuſtentatiua; ſed aliam actionem eductiuam diuerſæ ſpeciei, quæ poſtulet immediatè recipi in forma, & mediatè tantùm in ſubiecto ſuſtentante. Talis enim eductio, ſupernaturaliter ſaltem non repugnat: ſicut licet repugnet, vt naturalis vnio non afficiat vtrumque extremum: non tamen repugnat vnio ſupernaturalis, quæ tantùm afficiat vnum extremum, & intrinſecè tantùm terminetur ad aliud. Cùm tali enim eductione ſaluamus ſuſtentatiuam vnionem accidentium à corpore Chriſti, quæ neceſſaria eſt ad formalem & phyſicam incompoſſibilitatem inter corpus Chriſti, & ſubſtantiam panis, ad phyſicam & perfectam conuerſionem requiſitam.

40. Ad ſecundum, neganda eſt minor, cum ipſius probationis minore. Et in caſu adducto, negandum eſt, in tali euentu ſolem eadem actione conſeruaturum lumen, annihilato aëre, qua illud conſeruabat in aëre; ſed vel ceſſaturum à conſeruatione illius, ſi aliunde ſubiecti concurſus non ſuppleretur; vel ſupplente Deo in lumine concurſum ſubiectiuum per aliam vnionem ſuſtentatiuam luminis cum alio ſubiecto, perrecturum ſolem in conſeruatione eiuſdem luminis, vel per eandem actionem eductiuam iuxta prio-

Non eſt ipſa formalis vnio.

Probabile eſt eductionem non diſtingui ab vnione.

Formæ materiales non recipiuntur immediatè in ſubiecto eductione, ſed vnione.

Eductio eſſentialiter exigit vnionem.

rem ſententiam, vel per aliam diuerſæ ſpeciei, iuxta poſteriorem opinionem. Quare ſemper aliquod miraculum neceſſarium eſt ad conſeruandum accidens extra ſubiectum, quod neceſſarium non eſt ad conſeruandum illud in proprio ſubiecto; ac proinde ſemper erit ſupernaturale accidenti, exiſtere extra ſubiectum: quia neceſſarium eſt, vt ſuppleatur concurſus ſubiecti, abſque quo ſupplemento implicat accidens conſeruari extra ſubiectum. Siue igitur talis concurſus ſuppleatur per mutationem eductionis in creationem, ſiue vnionis inhæſiuæ in purè ſuſtentatiuam, ſiue eductionis in aliam diuerſæ ſpeciei, ſemper aliquod miraculum interueniat oportet.

41. Ad fundamentum poſterioris partis eiuſdem ſententiæ, conſtat ex dictis: cùm talis modus vel ſit impoſſibilis, vel ſuperfluus, vt probatum eſt. Cæterùm quæ per talem modum Aduerſarij ſaluant, optimè, & probabiliùs ſaluari poſſunt, vel per ſolam mutationem eductionis in creationem, vel vnionis inhæſiuæ in ſuſtentatiuam. Nam ſolùm neceſſarium eſt, vt in quantitate ſuppleatur concurſus ſuſtentatiuus ſubiecti, quo ſuppleto vel eminenter per creationem, vel formaliter per vnionem purè ſuſtentatiuam, quantitas ipſa præſtare poterit omnia, quæ poterat coniũcta proprio ſubiecto, ac proinde non ſolùm eſſe ſubiectum *Quo*, ſed etiam *Quod*, quatenus in ipſa vltimatè recipiuntur, & ſuſtentantur reliqua accidentia. Nam licet in ea, vt inhęrente proprio ſubiecto, vltimatè etiam recipiantur & ſuſtententur reliqua accidentia, eò quòd hæc non recipiuntur in ſubſtantia media quantitate, vel in ſubſtantia & quantitate ſimul, ſed in ſola quantitate, eò quòd ſola hæc pro tali munere ſufficiens ſit. Non dicuntur tamen in ea recipi & ſuſtentari vltimatè, vt à ſubiecto *Quod*, ſed tantùm *Quo*, quia ſaltem ſupponunt vlterius ſubiectum inhæſionis ipſius quantitatis, quod ſaltem mediatè neceſſarium eſt, vt reliqua accidentia recipiantur & ſuſtententur ab ipſa quantitate: quod vlteriùs ſubiectum, quia non ſupponunt accidentia Euchariſtica, cùm corpus Chriſti non ſit illorum ſubiectum inhæſionis, ſed tantùm ſuſtentationis, dicendumque potiùs ſit terminus, quàm ſubiectum, non dicuntur recipi & ſuſtentari à quantitate, vt à ſubiecto *Quo*, ſed *Quod*. Per hoc etiam ſaluatur, quo pacto eadem quantitas Euchariſtica non violenter exiſtat, & ſit principium *Quod*, non quidem formale, ſed materiale & denominationis omnis productionis, quæ à reliquis accidentibus fit.

42. Ad fundamentum tertiæ ſententiæ, patet ex dictis. Non enim negamus, in quantitate Euchariſtica mutationem eductionis in creationem, tamquam inſufficientem: ſed quia in noſtra ſententia meliùs ſaluatur natura conuerſionis per formalem ac phyſicam incompoſſibilitatẽ corporis Chriſti ſuccedentis cum pane deſinente ſub vno communi termino: quæ formalis & phyſica incompoſſibilitas ſub vno communi termino non ſaluatur per mutationem eductionis in creationem: quia vi creationis quantitas non vniretur cum corpore Chriſti, tamquam cum ſubiecto ſuſtentante, proinde non poſſit corpus Chriſti ſuccedere pani formaliter ac phyſicè incompoſſibile, media vnione ſuſtentatiua quantitatis, vi cuius vnionis per phyſicam incompoſſibilitatem expelleretur ſubſtantia panis à corpore Chriſti.

SECTIO III.

Quænam agere ac pati valeant accidentia Euchariſtica?

43. DVPLEX eſt actio & paſſio; realis vna, intentionalis altera. De vtraque breuiter abſque opinionum examine, cùm res ſit facilis, in hac ſectione agemus.

Accidentia Euchariſtica omnem actionem intentionalem poſſunt exercere extra ſubiectum, quam poterant in illo.

44. Dico primò. Accidentia Euchariſtica omnem actionem intẽtionalem, quam exercebant coniuncta proprio ſubiecto, exercent extra illud. Fundamentum eſt: quoniam principium formale huius actionis, per ſeparationem à proprio ſubiecto, non variatur. Sunt enim huius actionis principium accidentia ipſa, quæ vel per ſpecies intentionales, vel immediatè per ſe ipſa, vel per alia diuerſa numero accidentia in medio producta, immutant intentionaliter ſenſus ad ſui cognitionem. Vnde experientia conſtat, eodem modo viſum per ſpecies colorum, auditum per ſpecies ſoni, tactum & guſtum per immediatum contactum ipſorummet accidentium, olfactum per qualitates ab ipſis in medio productas, eadem accidentia percipere quæ ante percipiebant.

45. Ex quo conſequitur, eandem quoque paſſionem intentionalem accidentia Euchariſtica pati, quam antea patiebantur proprio ſubiecto inhęrentia. Nam ſi eodem modo intentionaliter agunt in ſenſus, eodem etiam modo terminant cognitionem ſenſuum, quod eſt intentionaliter pati. Nam per eandem formam obiectum & agit in potentiam cognitiuam ſui, & terminat actũ potentiæ cognoſcentis ad ſe, vt introductione conſtat, & ratio ipſa euidenter probat. Nam finalis cauſa, cur obiectum agat intentionaliter in potentiam, eſt, vt ab illa cognoſcatur: vt autem ab illa cognoſci poſſit, debet per eam formam potentiam immutare, quæ à potentia ipſa cognoſcenda eſt; cùm non aliter obiecti cognitio fiat, quàm per intentionalem aſſimilationem formæ cognoſcendæ in potentia ipſa cognoſcente. Atque hæc de actione & paſſione intentionali.

46. Quo ad actionem verò realem, triplex diſtinguenda eſt actio accidentis; vna principalis, aſſimilatiua ſui; altera inſtrumentalis

mentalis assimilatiua substantiæ; tertia reparatiua sui in proprio subiecto: has enim omnes actiones experimur in accidentibus. Nam calor ignis & producit calorem sui similem, & concurrit ad generationem ignis, & siquando in proprio subiecto remittitur, ab eodem reparatur & restauratur. His adnotatis,

Et eandem actionem principalem extra subiectũ, quam in ipso.

47. Dico secundò. Accidentia Eucharistica eandem actionem principalem assimilatiuam sui, & instrumentalem assimilatiuam propriæ substantiæ exercent extra, quam exercebant in proprio subiecto. Fundamentum prioris assertionis est: quia principium huius actionis, per separationem à proprio subiecto, non variatur, cùm sit eadem forma accidentalis, quæ erat in proprio subiecto, quæ per separationem in virtute producendi sibi simile non minuitur, cùm hanc vim habeat ab intrinseca sua entitate, quæ per separationem manet eadem.

Eandem etiam instrumentalem.

48. Fundamentum posterioris assertionis est: quoniam etsi ad talem actionem concurrat etiam substantia, vt cum probabiliori sententia ex philosophia suppono, nihilominus cùm etiam accidens separatum à propria substantia maneat naturale instrumentum substantiæ, debetur illi etiam à propria substantia separato concursus generatiuus substantiæ: vt inductione constat in omnibus accidentibus actiuis à propria substantia separatis, quæ etiam separata illam producunt, supplente Deo vt causa prima concursum propriæ substantiæ. Vnde cùm accidentia vini consecrati eò vsque aquam sibi mixtam alterant, vt in ea naturaliter introducenda esset forma vini, tunc accidentia vini, supplente Deo, vt causa vniuersali, concursum formæ vini, introducunt in materiam aquæ sic dispositam formam vini.

49. Eadem assertio à fortiori saluatur in alijs sententijs. Nam siue cum Thomistis dicamus, totam substantiam in virtute substantiæ; siue cum Scotistis, solas dispositiones accidentales, produci ab accidentibus, semper verum erit, eandem actionem instrumentalem in effectus substantiales exercere posse accidentia separata, quam possunt coniuncta: cùm etiam separata maneant instrumenta & virtus propriæ substantiæ, ac proinde actiua in virtute propriæ substantiæ.

Actio reparatiua accidentium prouenit à substantia.

50. Superest difficultas de actione reparatiua, à quo principio illa in accidentibus Eucharisticis producatur, vt cùm species vini nimiùm frigefactæ reducunt se ad pristinum temperamentum, formæ vini debitum. Suppono autem cum communi sententia, huiusmodi actionem non proficisci ab ipsis accidentibus, etiam cùm sunt coniuncta proprio subiecto, cùm nullum accidens vim habeat se ipsum intendendi in proprio subiecto: neque à virtute aliqua occulta, quia cùm etiam illa sit accidens intensibile & remissibile, etiam illa cum reliquis accidentibus remissa, postulabit reduci in pristinum statum. Fingere autem virtutem aliquam indiuisibilem, quæ sit incapax intensionis & remissionis, quæque tantùm deseruiat ad huiusmodi actionem exercendam, fictitium est, & omnino superfluum; cùm talis actio possit & debeat in propriam formam substantialem reduci; cùm ad illam tanquam ad radicem & fundamentum totius esse compositi spectet, deperditum temperamentum reparare. Cùm igitur ab accidentibus Eucharisticis absit propria substantia, non poterit in illis huius actionis principium assignari.

Ferrar. Caiet.

51. Vnde Caietanus, & Ferrariensis, consequenter ad sua principia hanc actionem reducerent ad quantitatem, quæ in hoc sacramento quoad omnia succedit propriæ substantiæ. Verùm hoc principium refutatum est à nobis suprà.

Non à Deo vt causâ 1.

52. Alij verò illam reducunt in Deum, vt causam primam supplentem defectum causæ secundæ ex debito naturæ. Sed contrà: quoniam, cùm hæc actio sit tantùm propter substantiam, vt in suo connaturali statu & temperamento seruetur, non autem propter accidentia, quæ æquè bene conseruantur cum vno, atque cum alio temperamento, cumque hic propria substantia absit, non videtur hic concursus accidentibus separatis à propria substantia naturaliter debitus. Nec est eadem ratio de concursu generatiuo substantiæ: nam generatio nouæ substantiæ spectat ad vniuersi perfectionem, quam Deus vt causa prima conseruare tenetur: & consequenter concursus ad generationem nouæ substantiæ accidentibus Eucharisticis est naturaliter debitus.

Sed vt particulari in sacram.

53. Dico igitur tertiò. Principium huius actionis est solus Deus, non vt causa prima agens ex debito naturæ, sed vt causa particularis operans ex suppositione institutionis huius mysterij, quod decreuit ad meritum fidelium occultum seruare. Cùm igitur posset ex defectu talis actionis hoc mysterium naturaliter cognosci, ad illud occultandum, vt causa particularis, absque vlla exigentia causæ secundæ, talem actionem restauratiuam temperamenti vini solus ipse supplet.

Corpus Christi nec obedientaliter concurrere.

54. Vlteriùs quæri posset, an ad huiusmodi actiones obedientaliter concurrat corpus Christi. Affirmabunt fortè aliqui eo fundamento, quòd cùm corpus Christi his accidentibus succedat in munus & officium propriæ substantiæ, præstat, quidquid propria substantia præstaret, sublatis imperfectionibus. Quæ sententia probabilis est, & congruentior eorum principijs, qui ad cæteras etiam actiones sacramentales & miraculosas, docent Christi humanitatem obedientaliter concurrere. Iuxta nostra verò principia, quibus in hoc, & præcedente tomo negauimus, Christi humanitatem physicè concurrere ad actiones sacramentales & miraculosas, neque ad has dicendum est,

eam

eam efficienter concurrere. Neque cùm dicitur corpus & ſanguis Chriſti ſuccedere in munus & officium panis & vini, intelligitur quoad omnia, ſed ſolùm quoad id, quod neceſſarium eſt ad perfectam conuerſionem: ad hoc autem ſufficit, vt ſuccedat, tanquam ſubiectum ſuſtentatiuum, præciſa inhærentia: quia per hoc ſuccedit, vt formaliter incompoſſibile cum ſubſtantia panis & vini ſub ijſdem accidentibus. Atque hæc de actione phyſica accidentium ſacramentalium, ſupereſt de phyſica paſſione eorundem.

55. Porrò duplex eſt paſſio phyſica; vna accidentalis, altera ſubſtantialis. De accidentali nulla eſt difficultas, quin illius ſubiectum ſit quantitas, in qua non ſolùm recipiuntur accidentia, quæ fuerunt propria panis & vini, ſed reliqua omnia, quæ ab extrinſeco agente producuntur. Sola difficultas eſt de paſſione ſubſtantiali, quando ex ſpeciebus conſecratis generatur aliqua ſubſtantia. Quam paſſionem præcedenti diſputat. contra Ferrar. oſtendimus recipi, non in quantitate, ſed in materia prima, quæ in inſtanti vltimæ diſpoſitionis naturaliter exigentis formam ſubſtantialem, priùs natura à Deo creatur, vt ex ea ab agente naturali educi poſſit forma ſubſtantialis: ad quam etiam in eodem inſtanti inſtrumentaliter concurrunt diſpoſitiones antecedenter introductæ in quantitatem, quæ vnà cum reliquis diſpoſitionibus vnitur materiæ de nouo creatæ, fitque propria illius formæ, quæ de nouo gignitur. Cæterùm hæc vnio quantitatis cum materia, vel fit per productionem vnionis ipſius cum materia, perſeuerante eadem actione eductiua, qua conſeruabatur ſeparata à proprio ſubiecto: vel iuxta aliam opinionem, quam etiam probabilem præcedente ſect. putauimus, per aliam actionem eductiuam ſe ipſa immediatè copulantem, abſque vnione diſtincta, quantitatem cum materia.

Ferrar.

56. Ex dictis infertur primò omnem actionem, vel paſſionem, quàm exercere poterant accidentia coniuncta, poſſe etiam ſeparata. Nam vel illa eſt accidentalis, cuius proximum principium eſt qualitas, proximumque ſubiectum quantitas, & idem erit vtrobique proximum principium & ſubiectum. Vel eſt ſubſtantialis, cuius inſtrumentale principium eſt accidens, principale verò ſubſtantia: atque huius quoque actionis idem erit vtrobique inſtrumentale principium. Contrà verò ſubſtantialis paſſionis neutrobique ſubiectum eſt accidens, ſed materia, vel quæ præerat, vt in accidentibus coniunctis, vel quæ à Deo miraculosè creatur, vt in ſeparatis.

Omnem actionem vel paſſionem quam accidentia coniuncta exercere poterant, poſſe ſeparata.

57. Vna remanet difficultas de augmentatione, & diminutione quantitatis. Sed hæc vel fit per rarefactionem, & condenſationem, quarum cùm proximum ſubiectum ſit quantitas, idem erit vtrobique ſubiectum. Vel per acquiſitionem nouæ, aut deperditionem antiquæ quantitatis: & cùm noua quantitas non acquiratur, niſi cum noua, nec deperdatur niſi cum antiqua materia, à qua quantitas naturaliter eſt inſeparabilis, neutrobique datur ſubiectum paſſionis acquiſitiuæ nouæ, aut deperditiuæ veteris quantitatis, ſed ſolùm vel vnionis, qua noua quantitas vnà cum noua materia vnitur cum alia, vel corruptionis vnionis, qua pars quantitatis ſimul cum parte materiæ ſeparatur ab vno quanto, & vnitur cum alio.

58. Infertur ſecundò, an per mixtionem alicuius liquoris, deſinat ſanguis Chriſti ſub ſpeciebus vini. Etenim ſi mixtio tanta ſit, vt corrumpat ſpecies vini, tunc dicendum eſt, deſinere ſanguinem Chriſti ſub ſpeciebus, ſub quibus non manet, niſi quamdiu ſub illis manſura fuiſſet propria ſubſtantia vini; ſecus, ſi mixtio tanta non ſit, vt corrumpat ſpecies vini, ſed ſolùm illas alteret accidentaliter, vt quando cum ſpeciebus vini conſecrati miſcetur vinum non conſecratum: nam tunc manet ſanguis ſub ſpeciebus vini accidentaliter tantùm alteratis. Neque ex eo, quòd per talem mixtionem ſpecies in minutiſſimas partes diuiduntur, deſinet ſub eis Chriſti ſanguis: nam ſicut ſub illis non deſineret ſubſtantia vini, quæ adhuc ſub minutiſſimis particulis continuatis, vel contiguatis cum partibus admiſti liquoris conſeruari poſſet: ita nec ſub ijs deſinit Chriſti ſanguis.

DISPVTATIO XXIV.

De forma sacramenti Eucharistiæ.

SECTIO PRIMA.

In quibus verbis consistat essentialis forma consecrationis corporis & sanguinis?

1. ALIQVA verba ex institutione Christi esse necessaria ad hoc sacramentum conficiendum, constat expressa definitione Ecclesiæ, fundata tum in certa traditione Apostolica, tum in Scriptura sacra. Controuersia sola supereſt, an omnia, quibus de facto ad hoc sacramentum conficiendum vtimur, sint essentialia. Atque vt certa ab incertis secernamus,

Nullum verbum consequens formam consecrationis est necessarium ad validitatem sacramenti. Græci.

2. Primò certum est, nullum verbum subsequens formam consecrationis corporis, aut sanguinis esse necessarium ad validitatem sacramenti. Quod patet ex eo, quia statim prolatis verbis formæ, proponitur sacramentum adorandum: ergo independenter à quocunque verbo subsequente conficitur hoc sacramentum.

Lucas 22. 1. Corin. 11.

3. Contra hoc sentiunt Græci, necessaria esse ad consecrationem corporis verba illa, *Quod pro vobis datur*, vt Lucas 22. siue *tradetur*, vt Paulus 1. ad Corinth. 11. scribit. Sed est manifestus error: tum quia solus Lucas inter Euangelistas, & solus Paulus inter Apostolos, hæc verba refert: cùm tamen omnes referre debeant essentialia formæ. Tum quia ante conscriptum Euangelium à Luca, & ante conscriptam Epistolam Pauli, Apostoli vtebantur forma corporis, absque huiusmodi verbis: vtebantur enim eadem forma, qua nunc vtitur Ecclesia Romana, quæ certa traditione, vt Bellarm. testatur lib. 4. de sacra. Euchari. cap. 13. censetur à S. Petro conscripta. Tum quia illa non significant præsentiam corporis, in qua hoc sacramentum consistit, sed supponunt illam factam per ea verba, *Hoc est corpus meum.*

Bellarmin

Nullum verbum antecedens formam est necessarium ad veritatem sacramenti. Florent.

4. Certum est secundò, nullum verbum antecedens formam corporis, aut sanguinis esse necessarium ad veritatem sacramenti. Fundamentum est: quia, vt ex Florent. constat in decreto de vnione Armenorum, verba, quibus hoc conficitur sacramentum, *sunt verba saluatoris, in cuius persona sacerdos loquens hoc conficit sacramentum*: at nulla verba ex ijs, quæ formam præcedunt, sunt verba saluatoris, nisi illa: *Accipite & manducate ex hoc omnes.* Et illa: *Accipite & bibite ex eo omnes*, quæ, quoniam nec in persona Christi sacerdos enunciat, sed tantùm materialiter & recitatiuè narrat, nec, vt S. Thom. notauit q. 78. a. 1. ad 2. essentiam sacramenti important, sed tantùm vsum, qui est extra essentiam Eucharistiæ, non possunt ad validitatem sacramenti requiri.

S. Thom.

Scotus contrà.

5. Contra hoc opinatus est Scotus in 4. dist. 8. q. 2. §. *de secundo*, qui quamuis putet, formam consecrationis corporis esse illam: *Hoc est corpus meum*, ad validitatem tamen sacramenti censet, esse præmittenda verba canonis, quibus aut omnibus, aut saltem aliquibus omissis hoc sacramentum non conficitur. Ratio ipsius est, quia verba sacramentalia debent ex se, & vi propriæ significationis, & non tantùm ex intentione ministri significare, quod efficiunt: vt ergo efficiant corpus Christi sub speciebus, debent vi sua, & non tantùm ex intentione ministri illud significare: non possunt autem vi suæ significationis illud exprimere, sine præcedentibus verbis Canonis, quia pronomen, *Meum*, nisi connectatur cum verbis præcedentibus, quibus significatur illud proferri in persona Christi, vi sua demonstrat personam loquentis, vt si proferas hæc verba absolutè, sine connexione cum alijs verbis antecedentibus, *Mea doctrina est ista*, ex vi sermonis referuntur ad personam loquentis, quantumcunque intendas, te illa proferre in persona Christi. Quæ autem sint hæc verba canonis, quæ necessariò sunt præmittenda, vt sacramentum conficiatur, non explicat Scotus in particulari, sed tantùm vniuersaliter docet, ea verba esse necessaria, ex quibus vi sermonis haberi potest, quòd verba formæ proferantur in persona Christi. *Vnde non sine causa*, inquit, *Ecclesia totum Canonem Missæ connectit ab illo loco, communicantes* vsque ad *supplices te rogamus.*

6. Alij affirmant necessaria esse illa verba, *Qui pridie, quàm pateretur* &c. aut saltem illa: *Accipite & comedite ex hoc omnes*: eò quòd illa sint verba Christi, quæ integrant vnam completam orationem sacramentalem. Sed vtraque opinio communiter reijcitur, nam vt verba huius sacramenti proferantur in persona Christi, non pendent ex verbis antecedentibus, sed ex intentione, quam postulat veritas ipsa formæ à Christo institutæ; etenim hoc ipso, quòd verba for-

Verba consecrationis prolata in persona Christi.

mæ

mæ proferantur vt vera, necesse est proferri in persona Christi. Neque est par ratio de exemplo, quod Scotus affert, quoniam verba illa, quæ Scotus affert, non sunt instituta, vt quoties proferuntur vt vera, proferantur in persona Christi, sicut sunt instituta verba sacramentalia. Vt si Rex statueret aliqua verba, quæ quoties dicerentur à regio consilio, repræsentarent personam Regis, hoc ipso, quod illa postea proferrentur à consilio regio, absque alijs verbis, quibus significaret se loqui in persona Regis, in actu exercito consilium talia verba proferens, repræsentaret personam ipsam Regis, ex eo tantùm quòd talia verba essent à Rege instituta ad repræsentandam personam ipsam Regis. Vnde concedo Scoto, verba sacramentalia ex vi sermonis præcisè non referri ad personam Christi, sed adiuncta institutione Christi, & intentione, quam postulant verba ipsa prolata, vt vera à legitimo ministro.

Scotus.

Particulà Enim, non pertinet ad essentiam formæ. Catechismus Rom. Matth.

7. Tertiò certum est, particulam, *Enim*, non pertinere ad essentiam formæ, vt docet Catechismus Romanus de sacra. Euchar. & omnes ferè DD. Ratio verò est: quia nec illa additur ab omnibus Euangelistis, sed solùm à Matthæo in forma calicis; nec significat aliquid intrinsecum & essentiale sacramento, sed solam coniunctionem verborum subsequentium cum præcedentibus, quæ connexio necessaria non est ad validitatem huius sacramenti, vt suprà contra Scotum probatum est. Ex quo sequitur, sola illa verba, *Hoc est corpus meum*, esse formam essentialem consecrationis panis, quia sola illa sufficienter exprimunt præsentiam corporis Christi sub speciebus panis. Vnde ea tantùm prolata à legitimo ministro super debitam materiam, cum debita intentione causant conuersionem panis in corpus Christi.

8. Grauior controuersia supereſt de forma calicis, an omnia verba in ea contenta sint de essentia consecrationis. In qua re tres reperio celebriores sententias.

S. Thomas. Albertus. Heruæus. Paludan. Capreolus. Richardus. Argentin. Sylvester. Armilla. Tabiena. Petrus Sotus.

9. PRIMA sententia est S Doctoris 3. p. q. 78. a. 3. Alberti in 4. dist. 8. a. 7. Heruæi q. 2. Paludan. q. 3. a. 2. concl. 2. Capreol. q. 1. concl. 6. Richard. a. 3. q. 2. Argent. q. 1. art. 2. *§. tertia tamen opinio:* Sylvest. verbo *Eucharistia* 1. in fine, Armillæ eodem verbo n. 14. Tabien. ibidem 1. n. 31. Petri Soti de sacra. Eucha. lect. 2. affirmantium, omnia verba in forma calicis contenta esse de essentia huius sacramenti. Fundamentum S. Docto. quo reliqui etiam vtuntur, est: quia omnia verba, quæ in forma sanguinis subsequuntur pronomen *Mei*, sunt quædam determinationes prædicati, quibus exprimitur virtus sanguinis Christi in passione effusi. Nam per ly, *Noui & æterni testamenti*, exprimitur hæreditas æternæ vitæ, per ly, *Mysterium fidei*, iustificatio nostra, quam fides operatur charitate perfecta: per reliqua tum sacrificium passionis, tum remissio nostrorum peccatorum. Ergo omnia pertinent ad integritatem locutionis per talem propositionem expressam. Consequentia probatur, quia tota propositio manet suspensa, donec omnia illa proferantur.

10. Confirmat hoc ipsum duplici signo. Primò, quia omnia verba profert sacerdos eodem ritu & ceremonia, calicem manibus tenendo. Secundò, quia Luc. 22. verba posteriora interponuntur prioribus, hoc modo: *Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine*. Signum igitur est, omnia pertinere ad essentiam formæ, cùm interponantur verbis significantibus conuersionem. Accedit authoritas Catechismi Pij V. in quo omnia verba dicuntur forma huius sacramenti, iussu cuius in commentarijs Romanis expunctum est commentum Caietani in artic. tertium præcitatæ qu. 78. in quo S. Thomæ sententiam deserebat.

Conf. 1.

Luc. 22.

Catechismus Rom.

Caietanus.

11. De hac sententia dubitat Scotus in 4. dist. 8. q. 2. a. 2. vbi docet, periculosum esse, in hac re aliquid certi asserere; sed tutius esse, omnia verba Canonis à principio ad finem vsque distinctè legere, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia: præsertim cùm nullum sit periculum ignorare, quæ sint præcisè verba formæ vniuscuiusque sacramenti ad illud validè conficiendum: ibíque confutat nonnullos, qui hoc falso asserebant.

Scotus.

12. SECVNDA sententia docet, sola illa verba, *Hic est calix sanguinis mei*, esse de essentia formæ consecrationis calicis; reliqua tantùm esse necessaria necessitate præcepti, saltem in Ecclesia Latina: Est Alens. 4. p. q. 10. memb. 4. a. 2. §. 4 Bonauent. in 4. dist. 8. p. 2. a. 1. q. 2. Durand. q. 2. Aureol. q. 2. a. 4. Maior. q. vnica, circa initium, Marsil. q. 6. a. 1. p. 2. *§. secundo videtur*, Palatij disp. 2. concl. 2. Gabriel. lect. 53 in Canonem Missæ littera P. Caiet. loco præcitato a. 1. in impressione Lugdunensi; Nugnez, & Coninck ibidem eadem q. præcitata a. 3. Suar. disp. 60. sect. 1. Vasq. disp. 193. cap. 3. Bellarm. lib. 4. de sacra. Eucha. cap. 14. Emanuel. Sà verbo *Missa* n. 4. Syluij 3. p. q. 78. a. 3. & aliorum.

Alensis. Bonauent. Durand. Aureolus. Maior. Marsilius. Palatius. Gabriel. Caiet. Nugnez. Coninck. Suarez. Vasquez. Bellarm. Sà. Syluius.

13. Probatur hæc sententia 1. Nam sola hæc verba reperiuntur apud omnes Euangelistas & Liturgias sanctorum: reliqua verò apud nullum Euangelistam, & approbatam liturgiam reperiuntur, vt sunt tria illa, *Mysterium fidei, & æterni:* Hæc enim in nulla liturgia, ne in S. Basilij quidem, quæ dictata censetur ab Angelo, præterquam in Romana, & Mozarabica leguntur: vel certè non omnia narrantur ab omnibus Euangelistis, cùm tamen ab omnibus referantur priora verba conuersionem exprimentia. Aut igitur non singuli Euangelistæ referunt essentialia Verba formæ, quod credibile non est, cùm singuli narrent historiam continentem institutionem & præceptum faciendi, quod fecit Christus, vt constat ex illis verbis, relatis à Luca, & Paulo tradente Corinthijs ex mandato Dei, vt ipse testatur, formam

S. Basilius.

Lucas. Paulus.

mam & ritum conſecrandi, *Hoc facite in meam commemorationem*. Aut totam Eccleſiam Græcam, cum tot antiquiſſimis Patribus errare, qui in conſecratione calicis quinque illa verba omittunt, *Noui & æterni teſtamenti*, & *Myſterium fidei*: quem ſanè errorem nec permitteret, nec permittere poſſet Romana Eccleſia, ſi cenſeret, ea verba neceſſaria eſſe ad conſecrationem, quin oppoſitum videtur ſupponere Florentinum in illo decreto, in quo docet, vnumquemque ſacerdotem rectè conficere iuxta ſuæ Eccleſiæ conſuetudinem. Nec vllam legitur cum Græcis de hac re controuerſiam Florent. Concilium habuiſſe. Dicere autem, vt Capreolus dicit, aut illam cum tot Patribus in conſecratione calicis errare, aut cum ea Deum ex peculiari dono diſpenſare, eſt, aut Romanam Eccleſiam ſugillare, quæ tam intolerabilem errorem permittat, aut diuerſas in diuerſis Eccleſijs ſacramentorum formas introducere: quod maximum eſſet inconueniens, & occaſio Schiſmaticis inter fideles.

Concil Florent.

Capreolus.

14. Secundò probatur à paritate formæ corporis, in qua verba illa, *Quod pro vobis tradetur*, non ſunt eſſentialia: ergo nec in forma calicis verba illa, *Qui pro vobis effundetur*, cùm eodem modo illa, atque hæc determinent prædicatum propoſitionis per traditionem corporis, & effuſionem ſanguinis.

15. Tertiò probatur ratione: Nam hæc verba ab alijs præciſa, ſufficienter exprimunt conuerſionem vini in ſanguinem: ergo ea ſola ſufficiunt ad conſecrationem calicis. Antecedens patet. Nam ea ſola ab alijs præciſa ſignificant præſentiam ſanguinis ſub ſpeciebus vini. Conſequentia probatur: quia verba ſacramentalia efficiunt, quod ſignificant: ergo ſi ſola priora à poſterioribus præciſa ſignificant conuerſionem vini in ſanguinem, illum independenter à ſubſequentibus efficiunt, quia ſtatim effectum producunt, atque eorum ſignificatio completur.

Sotus. Ledeſma.

16. Tertia ſententia eſt Soti in 4. diſt. 11. q. 1. a. 3. Ledeſm. in 1. p. quarti, q. 19. a. 3. docentium, verba eſſentialia formæ calicis eſſe ſola illa: *Hic eſt calix ſanguinis mei*, reliqua verò eſſe tantùm de ſubſtantia & integritate formæ, quia ex intentione Eccleſiæ omnia concurrunt ad conſecrationem. Nec mirum, quòd aliquid ſit de ſubſtantia & integritate, & non de eſſentia; nam primò manus eſt de ſubſtantia hominis, non tamen de eſſentia. Secundò Pronomen *meum*, longiſſima temporis mora prolatum, totum concurreret ad conſecrationem, cùm tamen minor temporis mora ſufficeret. Tertiò vbi Baptiſmus celebratur ſub trina merſione, omnes merſiones ſunt de integritate, & concurrunt ad effectum Baptiſmi, qui non producitur, niſi ad poſtremam; & tamen non omnes ſunt de eſſentia, nam ſi quis intenderet per vnicam tantùm baptizare, perficeret ſacramentum. Quartò addit Ledeſma pronomen, *Ego*, in forma baptiſmi, aut pœnitentiæ, non eſt de eſſentia, & tamen cùm profertur, eſt de ſubſtantia, & concurrit ad effectum, ſicut particula *Enim*, in vtraque forma Euchariſtiæ. Quintò in ſacramento pœnitentiæ confeſſio vnius peccati venialis, eſt ſufficiens ad eſſentiam ſacramenti in eo, qui caret conſcientia peccati mortalis, & tamen ſi fiat confeſſio plurium venialium, tota erit de ſubſtantia, & integritate confeſſionis.

Ledeſma.

17. Sed hæc opinio probabilis non eſt: nam aut prolatis primis verbis, fit conuerſio, aut non: ſi fit: ergo quæ ſubſequuntur non ſunt neceſſaria, ac proinde non magis illa erunt de ſubſtantia formę calicis, quàm de ſubſtantia corporis erunt hæc, *Quod pro vobis tradetur*. Si ſecundum: ergo ſunt neceſſaria, ac proinde eſſentialia, non minùs, quàm priora conuerſionem exprimentia. Fruſtra igitur in formis ſacramentorum diſtinguitur id, quod eſt de ſubſtantia ab eo, quod eſt de eſſentia: nam quidquid eſt neceſſarium ad ſacramentum perficiendum, non ſolùm eſt de ſubſtantia, ſed etiam de eſſentia formæ ſacramentalis: & contrà, quidquid non eſt neceſſarium ad ſacramentum perficiendum, non ſolùm non eſt de eſſentia, ſed nec de ſubſtantia: quia eſſentia & ſubſtantia in formis ſacramentorum, quæ non habent eſſe, niſi ex inſtitutione Chriſti, coincidunt in vnum.

18. Nec ſatisfacit Sotus, ideo verba illa dici de ſubſtantia, non autem de eſſentia formæ calicis, quia in arbitrio conſecrantis eſt, vel per illa, vel ſine illis conuerſionem efficere. Quia ſi ſacerdos, vt ipſe ait, intendat per ſola priora verba conſecrare, conſecrabit, ſacrilegium tamen committet, non ſe conformando intentioni Eccleſiæ. Si verò non intendat conſecrare, niſi per omnia verba formæ, ſicut intendere tenetur ex inſtituto Eccleſiæ ordinantis, vt per omnia verba conſecratio fiat, conſecratio non perficietur, niſi in vltimis verbis: non, inquam, ſatisfacit, quoniam vt verba ſacramentalia efficiant, quod ſignificant, non pendent ex intentione miniſtri, aut Eccleſiæ, ſed Chriſti. Vnde ſi Chriſtus inſtituit, vt per omnia illa conſecratio perficiatur, etiamſi miniſter intendat per ſola prima verba conſecrare, non conſecrabit. Contrà verò, ſi Chriſtus inſtituit, vt per prima tantùm verba ſacramentum perficiatur, non erit in voluntate miniſtri, aut Eccleſiæ conuerſionem ſuſpendere vſque ad poſtrema verba.

Fuga Soti occurritur.

19. At dicet Sotus, totum hoc factum eſſe ex diuina inſtitutione, vt ſi velit, poſſit miniſter primis duntaxat verbis conuerſionem efficere: ſub præcepto tamen teneri, vt per omnia verba formæ conſecrationem intendat. Sed hoc voluntarium eſt, cùm nullum habeat in reliquis ſacramentis exemplum, in quibus tota ſubſtantialis perfectio & efficacia pendet à voluntate Chriſti, certa verba formæ determinantis. Alioqui ſimiliter

dicere quis posset, in arbitrio baptizantis, esse, vel per omnia, vel per prima tantùm verba baptismi, effectum exprimentia, sacramentum perficere.

Authoris sententia.

Illa solùm verba sunt de essentia consecrationis calicis, quæ vnà cum vini conuersione sanguinis etiam pro nobis effusionem significant.

20. Mea igitur in hac celebri controuersia sententia est, nec sola prima verba conuersionem exprimentia, nec reliqua omnia subsequentia, sacramenti effectus significantia, sed illa duntaxat, quæ vnà cum vini conuersione sanguinis etiam pro nobis effusionem significant, esse de essentia consecrationis calicis. Ratio mea fundamentalis hæc est. Ea verba sunt de essentia formæ calicis, quæ adęquatè exprimunt naturam Eucharistiæ: atqui natura Eucharistiæ non solùm constat ex ratione sacramenti, sed etiam ex ratione sacrificij. Nequit autem exprimi natura sacrificij, nisi per sanguinis effusionem: sicut nec natura sacramenti, nisi per sanguinis prędentiam sub speciebus sensibilibus vini. Vtraque igitur verba erunt de essentia formæ calicis, & quæ sanguinis præsentiam sub speciebus sensibilibus, & quæ sanguinis effusionem significant. Maior constat, tum à paritate formæ baptismi qui quoniam institutus est ad profitendam fidem, de essentia formæ ipsius non modò sunt verba, quæ effectum sacramento proprium significant, sed quæ personarum etiam Trinitatem, quod potissimum est Christianæ fidei mysterium, exprimunt. Tum à priori: quoniam ad hunc finem addita sunt verba sacramentis nouæ legis, vt explicitè significent, quod sacramenti natura implicitè dicit. Vnde non sufficit, vt solis rebus, sed etiam verbis, natura sacramenti explicetur. Minor assumpta constat tum ex verbis Christi: *Hoc facite in meam commemorationem*, Luc. 22. quibus verbis teste Trident. sess. 22. can. 2. Christus ordinauit, vt ipsius corpus & sanguis ab Apostolis, eorumque successoribus in sacrificium offerretur. Tum ex eodem Trident. ibidem can. 1. vbi definit in Missa non solùm dari nobis Christum ad manducandum, sed etiam in ea offerri Deo verum & proprium sacrificium. Tum ex forma ipsa, qua sacerdoti traditur potestas in corpus & sanguinem Christi: in qua solùm exprimitur natura sacrificij, tanquam principalis finis Eucharistiæ: *Accipe*, inquit, *potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro viuis & defunctis*. Tum quia ratio sacrificij est nobilior, quàm ratio sacramenti: nam illud immediatè respicit Deum, in cuius dominij & excellentiæ recognitionem offertur; hoc sanctitatem nostram: ergo principaliùs à Christo intenta fuit ratio sacrificij, quàm sacramenti.

Lucas 22. Concil. Trident.

21. Minor subsumpta probatur: nam teste Paulo ad Hebr. 9. sacrificium in sanguinis effusione completur & consummatur. Cuius ratio est: quoniam per victimam, quam in sacrificium Deo offerimus, protestamur illum esse Authorem vitæ & mortis. Porrò victima, quæ in sacrificium Deo offertur, non est apta ad protestandum illum esse Authorem vitæ & mortis, nisi per sanguinis effusionem. Nam quamdiu animal non immolatur per sanguinis effusionem, non repræsentat dominium, quod Deus habet in vitam & mortẽ omnium. Cùm igitur vtraque ratio & sacramenti, & sacrificij, ex institutione Christi sit de essentia huius mysterij, non poterit vna perfici absque alia.

Ad Hebr. 9.

22. Nec dici potest, priùs perfici sacramentum, per vini in sanguinem conuersionem, quæ ad sacrificium præsupponitur; tum sacrificium ipsum per verba exprimentia sanguinis effusionem: primò quia hoc dici non potest de baptismo, qui non priùs perficitur in ratione sacramenti, quàm in ratione protestationis fidei. Secundò quia ipsa sanguinis consecratio ex modo, quo in hoc sacramento fit per sacramentalem separationem à corpore, est re ipsa ex institutione Christi perfectum & completum sacrificium: ergo non fit ante prolationem verborum, perfectum sacrificium exprimentium. Antecedens patet: nam sicut per realem & cruentam separationem sanguinis à corpore consummatum fuit sacrificium crucis: ita per sacramentalem & incruentam separationem sanguinis à corpore consummatur sacrificium Altaris, quod crucis sacrificium repræsentat. Consequentia verò probatur: quia quando effectus sacramenti includit aliquid, quod significatur à forma sacramenti, non ponitur in re, nisi proferatur tota forma sacramenti, à qua talis effectus significatur. Quia cùm formæ sacramentorum efficiant, quod significant, nunquam earum effectus ponuntur in re, nisi ponatur ipsorum significatio, per quam formaliter causantur. Cùm igitur consecratio sanguinis sit effectus formę sanguinis, includatque re ipsa ex Christi institutione naturam perfecti sacrificij, non potest re ipsa poni ante prolationem totius formæ, quæ perfectum sacrificium significat.

Non perfici priùs sacramentum quàm sacrificium in Eucharistia.

23. Confirmatur. Non minùs Eucharistia causatur à verbis formæ in ratione sacrificij, quàm in ratione sacramenti: atqui in ratione sacramenti non causatur, donec proferatur tota forma, à qua exprimitur in ratione sacramenti: ergo neque causatur in ratione sacrificij, donec proferatur tota forma, à qua exprimitur in ratione sacrificij. Ergo si consecratio sanguinis, vt sacramentaliter separati à corpore re ipsa ex institutione Christi est perfectum sacrificium, non ponetur, donec proferatur tota forma illud significans. Minor constat: quia in ratione sacramenti causatur à forma, quatenus ab illa significatur. Maior probatur: quia cùm ad vtrumque significandum, ex institutione Christi sint adiuncta verba; neque sit maior ratio de vno, quàm de alio, idem dicendum erit de vtroque.

A paritate baptismi, & confirmationis.

24. Atque hoc confirmat exemplum baptismi, cuius forma, quia nõ solùm significat gratiam

gratiam regeneratiuam, quam cauſat, ſed etiam fidei proteſtationē, ad quam proteſtandam ſpecialem confert gratiam, non ſolùm ad ſuum effectum cauſandum concurrit per verba exprimētia gratiam generatiuam, ſed etiam per reliqua, fidei proteſtationem ſignificantia. Nec antè confert gratiam generatiuam, quàm omnia ipſius verba, etiam fidei proteſtationem exprimētia, efferantur: cùm tamen non ita intrinſecè & per ſe gratia generatiua includat fidei proteſtationem, ſicut ſanguinis conſecratio à corpore ſacramentaliter ſeparati naturam perfecti ſacrificij: igitur ſi effectus formæ baptiſmi nō ponitur in re, niſi proferatur tota forma, etiam quo ad verba, quæ fidei proteſtationem exprimunt: neque à fortiori re ipſa ponetur effectus formæ conſecrationis ſanguinis, niſi tota forma ſanguinis proferatur, etiam ſecundùm verba, quæ naturam perfecti ſacrificij exprimunt: cùm non minùs hæc ſint adiuncta ad perfectum ſacrificium in hoc myſterio exprimendum, quàm illa ad fidei Chriſtianæ proteſtationem in baptiſmo ſignificandam.

Verba eſſentialia formæ calicis.

25. Ex his colligo, hæc omnia & ſola eſſe de eſſentia formæ calicis: *Hic eſt calix ſanguinis mei, qui pro vobis*, ſeu *pro multis effundetur*; reliqua verò eſſe tantùm accidentalia, quibus adhuc non prolatis, fieret conſecratio ſanguinis: tum quia hæc ſola & omnia referuntur à ſingulis Euangeliſtis, Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22. Tum quia ea in omnibus approbatis liturgijs reperiuntur: vt in liturgia S. Iacobi: *Hic eſt ſanguis meus noui Teſtamenti, qui pro vobis & multis effunditur & datur in remiſſionem peccatorum*. In liturgia S. Marci: *Hic eſt enim ſanguis meus noui Teſtamenti, qui pro vobis & multis effunditur, & diſtribuitur in remiſſionem peccatorum*. In liturgia S. Baſilij, quæ dictata dicitur ab Angelo, *Hic eſt ſanguis meus noui Teſtamenti, qui pro vobis & multis effundetur in remiſſionem peccatorum*. In liturgia S. Chryſoſtomi: *Hic eſt enim ſanguis meus noui Teſtamenti, qui pro vobis & plurimis effundetur in remiſſionem peccatorum*: In liturgia Æthiopum, cuius Author cenſetur Matthæus Apoſtolus: *Hic eſt calix ſanguinis mei, qui pro vobis effundetur, & pro redemptione multorum. Amen*. In liturgia Mozarabum, cuius ſanguinis forma eſt eadem, quæ Romanæ. Porrò hæc tam Euangeliſtarum, quàm liturgiarum omnium in eadem verba conſenſus & conſpiratio certum teſtimonium facit, ea eſſe de eſſentia formæ calicis: alioqui ſicut à ſingulis omiſſa ſunt quædam verba non eſſentialia, ita ab aliquo Euāgeliſta, vel in aliqua liturgia omiſſa fuiſſent hæc, tanquam non neceſſaria ad conſecrationis validitatem.

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22.

Liturgia S. Iacobi,

S. Marci,

S. Baſilij.

S. Chryſoſtomi.

Liturgia Æthiopum.

Liturgia Mozarabū.

Liturgia S. Petri.

26. *Obijcies* 1. In liturgia S. Petri Apoſtoli, quæ habetur in fine primi tomi Bibliothecæ Patrum, non habentur, niſi hæc verba pro calicis forma: Hic eſt ſanguis meus: ergo non in omnibus liturgijs habetur verbum, *effundetur*.

27. Reſpondeo prædictam liturgiam non eſſe authenticam: tum quia dicitur tantùm edita ſtudio Gulielmi Londani Epiſcopi Gandauenſis: nullus enim antiquus Author de illa mentionem facit. Tum maximè, quoniam in ea pro forma corporis, ponuntur illa verba, *Quod pro vobis frangitur*. Veroſimile autem non eſt, hac forma corporis vſum fuiſſe in ſua liturgia primum Chriſti Vicarium: alioqui eadem forma vſi fuiſſent reliqui Pontifices ipſius ſucceſſores, qui quo ad fieri poteſt, omnes ad normam Petri, tanquam ex immediata Chriſti inſtructione hæc ipſa exequentis, vnanimi conſenſu ſe conformant. Vnde certum mihi eſt, Petrum non alia pro calicis forma vſum fuiſſe, quàm modo vtitur Romana Eccleſia, quæ conſtantiſſimè ſecuta eſt Petri veſtigia. Quod etiam teſtatur Bellarm. lib. 4. de ſacra. Euchar. cap. 13.

A Guiliel. mo Londano editam.

Ait Bellarminus.

28. *Obijcies* 2. Authoritatem capitis, *Quia corpus*, de conſecrat. diſt. 2. Cypriani de cœna Domini, Ambroſij lib. 4. de ſacra. cap. 5. Damaſc. lib. 4. fidei, cap. 14. qui omnes pro forma calicis aſſignant ſolùm hæc verba: *Hic eſt ſanguis meus*.

Ad cap. quia corpus. Cyprian. Ambroſ. Damaſc.

29. Reſpondeo 1. hęc verba ab his Authoribus non aſſignari, vt ſufficientia ad Euchariſtiam conficiendam, niſi tacitè ſub intellectis reliquis verbis, quæ ad ſacrificium exprimēdum neceſſaria ſunt, quæ breuitatis cauſa omittuntur, vt apertè conſtat ex Damaſceno, qui priùs omnia hęc verba aſſignauerat: *Hic meus eſt ſanguis noui Teſtamenti, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum*. Poſtea verò breuitatis ergo, ſubintellectis ijs, quæ antea aſſignauerat, ſolùm hæc quatuor enumerat: *Hic meus eſt ſanguis*. Secundò concedi poteſt hæc tantùm verba ab his Patribus aſſignari vt ſufficientia ad Euchariſtiam conficiendam, interim oppoſitam ſentētiam non improbando, ſed hanc vt probabilem ſequendo, quam etiam nos ipſi probabilem cenſemus, licet noſtram probabiliorem ob rationes ſuprà aſſignatas.

30. *Obijcies* 3. Authoritatem Pauli 1. Corinth. 11. vbi pro forma calicis aſſignat tantùm verba illa: *Hic calix nouum Teſtamentum eſt in meo ſanguine*. Reſpondeo ibi Paulum non præſcribere formam huius ſacramenti, alioqui non addidiſſet in forma corporis, *Quod pro vobis tradetur*: ſed tantùm voluiſſe Corinthios docere, ſe hæc à Chriſto accepiſſe. Vnde potiùs vtriuſque ſacramenti forma ſuppoſita, eos adhortatur ad dignam tanti ſacramenti perceptionem.

Ad 1. Corinth. 11.

31. *Obijcies* 4. Non eſt hæc ſacrificij expreſſio neceſſaria in forma corporis: ergo neque in forma ſanguinis: cùm non minùs ad ſacrificium incruentum Miſſæ, concurrat corpus, quàm ſanguis: ſicut ad ſacrificium cruentum crucis, cuius hoc eſt realiter expreſſiuum, non minùs concurrit corpus, quàm ſanguis.

32. Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſcriminis: quia corpus ad ſacrifi-

cium concurrit inchoatiuè, ſanguis verò completiuè: nam, vt ex Paulo ad Hebræos 9. colligitur, ſacrificium in ſanguinis effuſione completur & conſummatur: igitur potiùs expreſſio ſacrificij fieri debuit in ſanguine, quàm in corpore, quia corpus tantùm inchoat, ſanguis verò complet & perficit ſacrificium. *Ad Hebr. 9.*

33. *Obijcies 5.* Sufficit, vt in hoc ſacramento ratio ſacrificij exprimatur per ſacramentalem ſeparationem ſanguinis à corpore, quæ maior eſt, & expreſſior, quàm per verba. Reſpondeo negando aſſumptum: nam in reliquis ſacramentis non ſufficit, vt effectus ſacramenti exprimatur ſolis rebus, ſed requiritur, vt etiam exprimatur verbis ſignificantibus id ipſum, quod res repræſentant. Non enim ſat eſt ad effectum baptiſmi, confirmationis, confeſſionis, & ordinis exprimendum, ſola aquæ aſperſio, frontis inunctio, pœnitentis confeſſio, & ſacerdotis ſuper abſoluendum manuum impoſitio, vel ad presbyteratum vnctio manuum ordinandi, & Epiſcopalium manuum impoſitio: ſed requiritur propria forma in vnoquoque ſacramẽto idipſum verbis ſignificans, quod res ipſæ exprimunt. Ergo nec ſat erit ad ſacrificium nouæ legis exprimendum ſola expreſſio rerum, ſed requiritur præterea ſignificatio verborum, cùm non minùs ſignificatio ſacrificij, quàm ſacramenti in noua lege ordinata ſit ad inſtituendos Chriſti fideles.

34. *Obijcies 6.* In ſacramento Pœnitentiæ non ſunt neceſſaria illa verba, *A peccatis tuis*, ſed ſufficiunt tantùm hæc, *Abſoluo te*: ergo nec in ſacramento Euchariſtiæ ſunt neceſſaria illa verba, *Qui pro vobis effundetur*: ſed ſufficiunt tantùm hæc, *Hic eſt ſanguis meus*. Conſequentia probatur: ideo verba illa, *A peccatis tuis*, in ſacramento pœnitentiæ non ſunt neceſſaria, quia peccata confeſſa ſufficienter intelliguntur materia, in quam cadere debet abſolutio ſacerdotis ex circumſtantijs, quibus illa hîc & nunc à pœnitente ſubijciuntur clauibus: atqui ſufficienter etiam intelligitur ratio ſacrificij incruenti in Miſſa per ſolam ſacramentalem ſeparationem ſanguinis à corpore: igitur non ſunt neceſſaria alia verba illud exprimentia.

35. Reſpondeo: quidquid ſit de antecedente, de quo tomo ſequenti: negatur conſequentia: ratio diſcriminis eſt: nam poſita peccatorum confeſſione, à pœnitente facta, ſola illa verba, *Abſoluo te*, ſufficienter ac determinatè exprimunt naturam huius ſacramenti, quæ eſt confeſſa peccata remittere. At etiam poſitâ ſacramentali ſeparatione corporis à ſanguine, non ſufficienter per ſola verba, *Hic eſt calix ſanguinis mei*, exprimitur natura ſacrificij, quippe quæ ſignificare poſſunt ſolam naturam huius ſacramenti, quæ per modum perfecti conuiuij continet cibum ſeparatum à potu. Vt igitur determinatè ſignificent naturam ſacrificij debent dererminari per ſubſequentia verba, *Qui pro vobis effundetur*, quibus tantùm determinatè exprimitur natura ſacrificij vt condiſtincti à natura ſacramenti.

36. *Obijcies 7.* Ex Concilio Florent. habemus, formam huius ſacramenti, eſſe verba ipſa ſaluatoris, quibus ſacerdos in perſona Chriſti loquens hoc conficit ſacramentum: ſed verba illa, *Qui pro vobis*, vel *pro multis effundetur*, non profert ſacerdos in perſona Chriſti, cùm ſolùm recitatiuè, non autem enunciatiuè illa proferat, cùm non ampliùs Chriſti ſanguis ſit effundendus: ſolùm autem ea in perſona Chriſti ſacerdos enunciat, quæ enunciatiuè profert. *Ad Concil. Florent.*

37. Reſpondeo negando minorem: etenim ſacerdos non ſolùm induit perſonam Chriſti in proferendis verbis formæ enunciatiuè ſupra præſentem materiam, ſed etiam conſtituendo ſe per implicitam & generalem intentionem præſentem tempori, quo illa fuerunt à Chriſto prolata. Quare poterit ſacerdos nunc in perſona Chriſti pro tempore, quo Chriſtus illa protulit, verè & enunciatiuè dicere, *Hic eſt calix ſanguinis mei, qui pro vobis effundetur*, vt infrà ſect. 4. fuſiùs explicabitur.

38. *Obijcies 8.* Sequeretur, etiam neceſſaria eſſe vltima verba, *in remiſſionem peccatorum*: nam illa exprimunt naturam ſacrificij propitiatorij. Reſpondeo nego ſequelam. Ad cuius probationem nego, hoc ſacrificium ex ſua inſtitutione limitari ad ſacrificium propitiatorium, licet hoc ſit in eo principale, ſed ad omne genus ſacrificij, quod poteſt pro nobis offerri, hoc autem ſatis exprimitur per verba illa, *Qui pro vobis effundetur*. *Euchariſtia non eſt ſolùm propitiatorium ſacrificium.*

39. *Obijcies 9.* Sacrificium non conſtat ex verbis, ſed ex rebus: ergo ad illud exprimendum non ſunt neceſſaria verba, ſed ſufficiunt res. Cùm igitur ſanguinis conſecratio ſacramentaliter à corpore ſeparati ſufficienter repreſentet naturam ſacrificij cruenti in cruce peracti, non erunt neceſſaria verba ad illud exprimendum. Antecedens probatur: nam per hoc, ſacrificium differt à ſacramento, quod hoc conſtat ex rebus & verbis; illud ex ſolis rebus.

40. Reſpondeo diſtinguendo primum conſequens: non ſunt neceſſaria verba in hoc ſacrificio, vt ſacrificium eſt formaliter, concedo: vt ſacramentum eſt, nego: eſt autem ſacrificium formaliter, quatenus offertur Deo; ſacramentum verò, quatenus exprimitur & ſignificatur nobis: non enim ſolùm nobis exprimitur vt ſacramentum eſt, hoc eſt, vt eſt ſanctificatiuum animarum, ſed etiam vt proteſtatiuum eſt increati dominij: atque adeo non ſolùm vt ſacramentum, ſed etiam vt ſacrificium debet exprimi & ſignificari nobis. Sicut verba ſacramenti baptiſmi, non ſolùm ſignificant ſanctitatem regenerationam animæ, ſed etiam Chriſtianæ fidei profeſſionem. Eſto igitur ad hoc ſacrificium non requirantur verba, quatenus proteſtatiuum eſt diuini dominij atque excellentiæ,

cellentiæ, quoniam ad hoc ſufficerent tantùm res: requiruntur tamen, vt hæc ipſa increati dominij atque excellentiæ proteſtatio exprimatur nobis: ſub qua formalitate induit rationem ſacramenti: nam vltimatè hæc ſacrificij ſignificatio ordinatur ad noſtram inſtructionem & eruditionem, quod eſt proprium ſacramenti. Quia verò verba ſacramentalia non ſolùm ſignificant, ſed etiam cauſant ſuum ſignificatum, verba hæc non ſolùm ſignificant ſacrificium, ſed illud etiam cauſant. Ratio verò, cur ad ſacrificium ſufficiant res, non autem ad ſacramentum, eſt: quia ſacrificium dirigitur ad Deum, qui non eget verbis, vt nos intelligat: ſed ſufficiunt res ad ipſum colendum ordinatæ. Sacramentum verò dirigitur ad nos, qui expreſſiùs per verba, quàm per res intelligimus & erudimur. Vnde alijs terminis dici poteſt, verba non requiri ad ſacrificium vt ſic, ſed ad ſacrificium Euangelicum.

41. *Obijcies* 10. Sola verba conuerſiua calicis non ſolùm ponunt ſanguinem myſticè ſeparatum à corpore, ſed etiam ſignificant illum, vt myſticè à corpore ſeparatum: ergo ſufficienter explicant illum in ratione ſacrificij: ergo non ſunt neceſſaria alia verba ad illum ſub ratione ſacrificij exprimendum. Poſterior conſequentia clara eſt. Prior probatur: nam ſicut integra natura ſacrificij conſiſtit in ſeparatione ſanguinis à corpore victimæ: ita expreſſa ſignificatio ſeparationis ſanguinis à corpore victimæ ſufficienter explicat naturam ſacrificij. Sicut quia natura ſacramenti pœnitentiæ conſiſtit in gratia remiſſiua peccatorum, expreſſa ſignificatio remiſſionis peccatorum ſufficienter & adæquatè explicat naturam ſacramenti pœnitentiæ: cùm verba in ſacramentis non debeant plus exprimere, quàm res ipſæ ſacramentales exprimunt. Antecedens verò probatur: nam verba conuerſiua calicis non ſolùm conſtituunt ſanguinem ſub ſpeciebus vini à ſpeciebus corporis ſeparatis, ſed etiam vi ſuæ ſignificationis formalis non important, niſi ſolum ſanguinem vt condiſtinctum à corpore: ergo non ſolùm ponunt ſanguinem myſticè ſeparatum à corpore, ſed etiam ſignificant illum vt myſticè ſeparatum à corpore, quia efficiunt illum myſticè ſeparatum à corpore, ſignificando illum myſticè à corpore ſeparatum.

42. Reſpondeo negando vtramque conſequentiam. Nam eſto ſola verba exprimentia conuerſionem non modò ſignificent corpus & ſanguinem myſticè ſeparata inter ſe, verùm etiam ipſam actionem, quam myſticè inter ſe inuicem ſeparantur; adhuc nego, per hæc ſufficienter exprimi naturam ſacrificij. Ratio eſt: quia non ſolùm termini ipſi corpus & ſanguis, vt ſeparatim ſub diuerſis ſpeciebus in altari poſiti, ſed etiam actio myſticè ſeparans ſanguinem à corpore in altari, eſt de ſe indifferens, vt ſit ſeparatiua corporis & ſanguinis ſub ſpeciebus panis & vini per modum cibi & potus tantùm, vel etiam per modum ſacrificij: ergo ad hoc, vt non tantùm ſit actio myſticè ſeparatiua corporis & ſanguinis per modum cibi & potus, ſed etiam per modum ſacrificij, debet exprimi & ſignificari per verbum *Effundetur*. Conſequentia patet: quia in forma calicis non eſt aliud verbum, quod poſſit actionem myſticè ſeparatiuam ſanguinis à corpore determinate ad actionem etiam ſacrificatiuam, quàm prædictum verbum *Effundetur*: nam hoc perfectè explicat actionem ipſam, per quam victima immolatur. Antecedens probatur: nam ſi hoc ſacramentum inſtitutum fuiſſet tantùm per modum cibi & potus ſpiritualis, non potuiſſet congruentiùs inſtitui, quàm per materias & verba conuerſiua, quibus de facto inſtitutum eſt: cùm tam materia panis & vini, quàm verba exprimentia corpus & ſanguinem ſeparatim poſita ſub ſpeciebus panis & vini, valde congruant huic ſacramento, quatenus eſt ſpirituale conuiuium animarum. Nam ſicut in conuiuio materiali cibus datur ſeparatus à potu: ita in hoc conuiuio ſpirituali cibus datur myſticè ſeparatus à potu. Igitur nec materiæ, in quibus hoc ſacramentum eſt inſtitutum, nec ſola verba conuerſiua, ſunt de ſe determinata ad ſacrificium exprimendum: alioqui non potuiſſet per has materias, & per hæc verba conuerſiua inſtitui in ratione ſacramenti, quin etiam inſtitueretur in ratione ſacrificij. Eſto igitur ſola verba conuerſiua non modò ſignificent corpus & ſanguinem myſticè ſeparata inter ſe, ſed etiam actionem, qua hæc eadem myſticè inter ſe ſub diuerſis ſpeciebus ſeparantur, adhuc talis ſignificatio non eſt ſufficiens ad exprimendam naturam ſacrificij, cùm tota hæc ſignificatio terminari potuiſſet ad ſolam naturam ſacramenti, vt ſpirituale conuiuium eſt.

43. *Obijcies* 11. Cultus Dei eſt de intrinſeca natura ſacrificij, cùm omne ſacrificium eſſentialiter dirigatur ad cultum Dei: & tamen in hoc ſacrificio non exprimitur cultus Dei: ergo non erit neceſſe, exprimi naturam ſacrificij. Contra verò ly *Pro vobis*, ſeu *pro multis* non pertinent ad eſſentiam ſacrificij: ergo fruſtra ponuntur vt eſſentialiter integrantia formam calicis.

44. Reſpondeo diſtinguendo minorem: cultus Dei in hoc ſacrificio non exprimitur explicitè & in ſe, concedo; implicitè & in alio, nego: nam exprimitur per ly *pro vobis*, vel *pro multis*. Nam hoc ipſo, quòd offertur pro nobis, ſeu in bonum, & emolumentum noſtrum, cedit in cultum & honorem Dei. Imò non poteſt in bonum noſtrum offerri, niſi dirigatur in cultū Dei. Cæterùm potiùs expreſſa eſt relatio in bonum noſtrum, quàm in cultum Dei: quia cultus Dei eſt ratio generica eſſentialiter imbibita in ipſa ratione ſpecifica. Vnde expreſſa ratione ſpecifica, quæ eſt relatio ad bonum noſtrum, in ea exprimitur ratio generica cultus diuini. Contrà verò in ratione generica non exprimitur

Cur non ſufficiant ſola verba conuerſiua etiamſi concedãtur ſignificare ſeparationẽ corporis à ſanguine.

Quare in formis ſacramentorũ generica ratio ſanctitatis quam per ſe conferunt, non exprimatur explicitè.

ratio ſpecifica. Qui modus exprimendi ſeruatur in omnibus ſacramentis. Nam neque in Baptiſmo, aut Confirmatione, neque in Pœnitentia, aut Ordine, vel Extrema vnctione exprimitur generica ratio ſanctitatis, quam quodlibet ſacramentum per ſe confert, ſed ſola ratio ſpecifica, in qua eſſentialiter includitur generica. Vt in Baptiſmo ratio ablutiua peccati, in Confirmatione ratio roboratiua gratiæ, in Pœnitentia ratio remiſſiua peccatorum, in Ordine poteſtas dignè offerendi ſacrificium, in Extrema vnctione ratio deletiua reliquiarum peccatorum. Vnde negandum eſt, reſpectum ad bonum noſtrum non pertinere ſaltem ſecundariò ad eſſentiam huius ſacrificij. Nam licet Chriſtus illud primariò inſtituerit propter cultum Dei, ſecundariò tamen illud inſtituit propter bonum noſtrum, vt colligitur ex verbis, quibus illud expreſſit.

45. Atqui eodem modo, inquies, dici poſſet, implicitè tantùm exprimi actionem effuſiuam ſanguinis per ſola verba conuerſiua calicis, ſicut implicitè exprimitur cultus Dei. Sed negatur antecedens: nam per verbum *Effundetur* exprimitur ipſa ratio ſacrificij ſimpliciter, quia per illud primò determinatur actio ipſa conſtitutiua ſanguinis ſub ſpeciebus vini, quæ de ſe erat indifferēs, vt eſſet vel ſola actio refectiua animæ, vel etiam ſacrificatiua, vt ſtet etiam pro actione ſacrificatiua. At verò ſine expreſſa ſignificatione cultus diuini, habetur ratio ſacrificij ſimpliciter, per ipſum reſpectum effuſionis ſanguinis in bonum noſtrum.

46. Inſtabis: ergo ſaltem non ſunt neceſſaria illa verba *Pro vobis*, ſeu *Pro multis*: cùm ſatis natura ſacrificij exprimatur per verbum *Effundetur*. Sed negatur conſequentia. Etenim niſi exprimatur finis, in quem ſanguinis effuſio dirigitur, ratio ſacrificij non exprimitur, cùm poſſit ſanguis effundi, & non per modum ſacrificij, ſi nimirum in nullius cultum, & emolumētum effundatur. Vt igitur ſignificaretur, quòd talis effuſio futura erat per modum ſacrificij, explicata fuit per reſpectum ad bonum noſtrum, ſine quo effuſio indifferens erat, vt eſſet per modum ſacrificij, vel per modum puræ effuſionis.

47. Ad fundamentum primæ ſententiæ negandū eſt, omnia verba, quæ determinant prædicatum, eſſe de eſſentia formæ; alioqui in abſolutione ſacramentali verba illa, *In nomine Patris* &c. quæ determinant prædicatum formæ Sacramenti pœnitentiæ, eſſent de eſſentia. Sola igitur verba, quæ determinant prædicatum ad rationem ſacrificij, quod Euchariſtię eſt eſſentiale, ſunt de eſſentia formæ calicis. Cùm autem dicitur, tota propoſitio manet ſuſpenſa, donec omnia verba in ea contenta proferantur, intelligendum eſt de verbis determinātibus illam ad aliquid eſſentiale, non autem ad aliquid accidentale. Quod autem omnia verba formæ calicis proferantur eodem ritu, ad ſummum probat, omnia illa eſſe ſub præcepto ſic proferenda. Quod verò interdū ab Euangeliſtis verba poſteriora interponātur prioribus, non eſt efficax argumentum ad probandum, omnia verba, quæ interponantur eſſe de eſſentia: tum quia Matthęus in forma calicis cum verbis prioribus, interponit coniūctionem *Enim*, quæ tamen in omnium ſententia non eſt de eſſentia. Tum quia non ſemper Euangeliſtæ referunt verba ordine, quo fuerunt à Chriſto prolata, vt conſtat de Luca 22. qui conſecrationem calicis præponit conſecrationi panis. Tum maximè, quoniam interdum talem verborum interpoſitionem requirit ordo & contextus ipſe orationis. *Luc. 22.*

48. Ad authoritatem Catechiſmi, reſpondeo, ſæpè à Doctoribus appellari formam ſacramenti, non ſolùm verba eſſentialia, ſed etiam accidentalia, quæ miſcentur cum eſſentialibus: vt patet de forma abſolutionis, quæ dicitur vna forma, etiamſi non omnia verba, quæ includit, ſint illi eſſentialia: Ratio eſt, quia de illis tanquam de vna oratione habetur eadem ratio. Quod autem Pius V. expunxerit Commentarium Caietani, potiùs noſtram confirmat ſententiam: nam ille putabat, in ſolis primis verbis fieri conſecrationem. *Ad Catech. Rom.* *Pius V. Caiet.*

49. Argumenta verò ſecundæ ſententiæ, quatenus faciunt contra nos, ſoluta manent ex dictis.

50. Ad argumēta autem tertiæ ſententiæ. Ad primum patet ex dictis. Ad ſecundum dico, id prouenire ex eo, quod non perficiatur ſacramentum, donec compleatur moralis ſignificatio propoſitionis: & quia illa non completur, donec proferatur pronomen, *Meum*, ideo per accidens eſt, quod illud longiori, aut breuiori tempore proferatur.

51. Ad tertium reſpondeo, ideo baptiſmum non perfici, niſi poſt trinam merſionem, quia non ſolent omnia verba formæ abſolui, niſi in vltima merſione: ſecus ſi omnia abſoluantur in prima merſione, nam tunc in ea completur ſacramentum.

52. Ad quartum nego, tam pronomen *Ego*, in forma baptiſmi, vel pœnitentiæ, quàm particulam coniunctiuam *Enim*, in forma Euchariſtiæ, eſſe de ſubſtantia ſacramenti, cùm poſſit ſine illis ſacramentum perfici.

53. Ad quintum diſpar eſt ratio de materia pœnitentiæ, quæ ſunt peccata confeſſa, & de forma calicis: ſiquidem illa non eſt determinata ad hæc, vel illa peccata, ſed eſt confeſſio vel omnium mortalium, vel venialium, quæ voluerit pœnitens clauibus ſubijcere. Vnde quo ad hoc, materia confeſſionis pendet ex voluntate pœnitentis: at forma ſacramenti eſt certa & definita ex inſtitutione Chriſti.

SECTIO

SECTIO II.

An eisdem verbis Christus consecrauit, quibus nos consecramus?

Negant. Innocentius III. Mayronus. Vasquez. Alphonsus Salmeron.

54. PRIMA sententia negat: quam docuit Innocentius III. lib. 4. de myst. Missæ cap. 17. & secutus est Mayronus in 4. dist. 8. q. vnica, a. 5. in fine, & multi alij, quos citat Vasquez disp. 197. cap. 1. & Alphonsus Salmeron lib. 9. tract. 13. qui hanc eandem sententiam non modò pluribus confirmat rationibus, sed omnia etiam argumenta soluit, quæ contra illam fieri possunt: non quòd eam ipse probabilem existimet, vt nonnulli fortè non totum ipsius tractatum legentes putarunt; sed vt clariùs appareat veritas oppositæ sententiæ, vt in fine tractatus his verbis testatur: *Hæc idcirco tam latè à me allata sunt ad hanc firmandam sententiam, non quòd post Concilij Florentini decretum, tam vnanimiter in Scholis receptum, & durè ab Aduersarijs explicatum, tutam eam existimem; sed vt videas, quibus se tueantur rationibus, & eis per te ipsum facile dissolutis, in ea sententia permaneas, quæ eâdem formâ nos dicit consecrare, quâ Christus ipse consecrauit.* Hęc Salmeron. Quibus verbis tantùm abest, vt hanc sententiam probabilem censeat, vt potiùs illam post Florentini decretum non existimet tutam. Non inficior, hanc eandem sententiam, tanquam probabilem ab eodem authore fuisse propositam, cùm eam multis rationibus confirmatam iudicio lectoris sequendam, vel non sequendam relinquat. Sed standum est tanquam ipsius vltimo testamento verbis vltimis, quibus totum tractatum concludit.

Concilium Florent.

Matth. 26.

55. Probatur autem hæc sententia 1. ex ipso textu Euangelico: nam Matthæus 26. sic scribit: *Cœnantibus autem eis, Accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditq; Discipulis suis, & ait: Accipite & comedite, Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus &c.* Porro verba ista, *Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus*, sunt tantùm indicantis, & ostendentis, quid panis, qui ad manducandum, quidue vinum, quod ad bibendum dabatur, contineret; non autem consecrantis & transmutantis panem in corpus, & vinum in sanguinem. Igitur per hæc verba non fuit Christi corpus & sanguis consecratus, sed potiùs per benedictionem præcedentem. Minor probatur: tum quia non est probabile, Christum priùs panem fregisse, eumque Discipulis dedisse, vt textus docet, quàm eum consecrasse, cùm consecratio præcedat fractionem, & sacramenti porrectionem. Tum quia benedictio illa Christi in panem & vinum antea facta, non fuit inanis, sed efficax, vti fuit benedictio super quinque panes Matth. 14. & super septem Matth. 15. quæ statim panes multiplicauit. Igitur per illam, non per verba subsequentia, Christus consecrauit. Tum demum: quia verbum substantiuum, *Est*, non significabat fieri corporis, sed illud supponens factum, tantùm ostendebat Apostolis.

Matth. 14 & 15.

56. Confirmatur: nam apud Marcum 14. non solùm benedictio panis & vini præcedit verba, corpus & sanguinem exprimentia, sed ipsamet verba, sanguinem exprimentia ponuntur post sumptionem sanguinis: *Et biberunt*, inquit, *ex illo omnes: & ait illis: Hic est sanguis meus* &c. Igitur non potuit Christus per hæc verba, quæ sanguinem iam consecratum & sumptum supponebant, sanguinem consecrare. Et apud Luc. 22. Christus priùs dedit calicem diuidendum inter Discipulos, quàm hæc verba proferret.

Marci 14.

Luc. 22.

57. Secundò. In reliquis sacramentis Christus non est vsus verbis, quibus nos vtimur: ergo neque verosimile est, vsum fuisse in hoc. Antecedens constat: nam nec ipse baptizauit, aut confirmauit, aut à peccatis absoluit, vel Apostolos sacerdotes consecrauit, eadem formâ, quâ nos: Nam Matth. 9. peccata Paralytico dimisit illis verbis: *Confide fili remittuntur tibi peccata tua*: & Luc. 7. *Magdalenæ: Remittuntur tibi peccata.* Et sanato in probatica piscina Ioan. 5. *Ecce sanus factus es: iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat:* Et Luc. 22. Presbyteratum Apostolis contulit, teste Trident. sess. 22. Cano. 2. illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem:* qua tamen forma non vtuntur Episcopi, cùm sacerdotes consecrant, quin hoc ipsum Eucharistiæ sacramentum Christus sola benedictione confecit, quando illud sumendum dedit cuntibus duobus discipulis in Emaus Luc. vlt. *Accepit*, inquit, *panem & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis.* Confirmatur: quia Christus in sacramentis instituendis vtebatur potestate excellentiæ, quæ non erat addicta verbis, vti potestas ministerialis, quam Ecclesiæ communicauit: igitur alio ritu & cęremonia ipse hoc sacramentum confecit, ac nos.

Matth. 9.

Luc. 7.

Ioan. 5.

Luc. 22.

Concil. Trident.

Luc. vlt.

58. Tertiò probatur: nam opposita sententia multas habet & inextricabiles difficultates, quæ tamen omnes in hac sententia facilè soluuntur. Prima difficultas est, quid per pronomen, *Hoc*, Christus ostendit; non suum corpus, quia nondum erat, quando illud proferebat; non panem, alioqui falsum dixisset, *Hoc est corpus meum*; cùm panis non sit corpus Christi: non species ipsas panis, tum quia cùm illæ sint sensibiles, non egent pronomine demonstratiuo, vt ostendantur: tum quia falsum est, species panis esse corpus Christi: non aliquid abstrahens à pane & corpore Christi, cùm omnis demonstratio tendat ad aliquod particulare & indiuiduum.

59. SECVNDA difficultas est de verbo, *Est*, quod tunc quando enunciatur, requirit præsentiam subiecti, de quo enunciatur: cùm igitur illud Christus enunciauerit, de suo corpore sacramentaliter existente sub accidentibus panis, debebat tunc, quando illud à Christo proferebatur, corpus esse sub accidentibus: quod tamen falsum est: nam corpus Christi in opposita sententia non fuit præsens sub speciebus panis, nisi post prolatum pronomen, *Meum*, quia tunc facta fuit conuersio panis in corpus Christi.

60. TERTIA difficultas est, quæ ex præcedente oritur: quoniam hæc verba sacramentum Eucharistiæ causassent, vt vera. Et tunc emergit difficultas, quia cùm non potuissent esse vera ante factam conuersionem panis in corpus Christi, cùm eorum veritas sit practica, quæ pendet à significatione conuersionis iam peractæ & existentis, non potuissent causare vt vera.

Erasmus. 61. Quartò probatur hæc sententia: quoniam, vt notauit Erasmus in annotationibus in 1. ad Corinth. cap. 11. in Græco textu forma corporis non legitur cum verbo substantiuo *Est*, sed sine eò hoc pacto: *Hoc corpus meum*: quæ verba non sunt conuersiua panis in corpus Christi, sed tantùm indicatiua: ostendunt enim tantùm esse corpus Christi, quod sub accidentibus dabatur Apostolis. Hæc sunt potissima argumenta pro hac sententia.

S. Thomas. 62. SECVNDA sententia affirmat, ijsdem omnino verbis Christum consecrasse, quibus nos consecramus: est communis & constans reliquorum omnium Scholasticorum in 4. dist. 8. & S. Thom. 3. p. q. 78. a. 1. ad 1. quam sententiam non modò veram & magis probabilem, verùm oppositam aliqua nota dignam censet Vasq. disp. 197. cap. 1. quam censuræ notam adhuc magis explicans Suar. disp. 58. sect. 1. ait, non posse contrariam sententiam, *absque temeritate defendi*. Palatius verò in 4. d. 8. disp. 2. post secundam concl. appellat oppositam, *dogma non catholicum*. Et meritò, cùm ad minimum ea sit contra communem Scholasticorum, & Patrum sensum.

Censura oppositæ à Vasquez. Suarez. *Palatius.*

Probatio 1. 63. Cæterùm nonnulli hanc sententiam deducunt ex ipso Canone: quia cùm sacerdos, inquiunt, pronuntiat verba illa, *Qui pridie, quàm pateretur*, simul cum verbis ipsis consecratorijs, quid aliud facit, quàm factum & ritum Christi referre, quo hoc sacramentum confecit? ad cuius imitationem debet ipse in persona Christi hoc idem conficere.

Reijcitur. 64. Sed hæc probatio efficax non est: nam posset hæc verba sacerdos referre vt dicta à Christo, non quòd ijs Christus consecrauerit; sed quòd voluerit, vt ijs sacerdos in persona ipsius consecraret.

2. etiam. Concil. Florent. 65. Secundò probant ex Concil. Florent. in decreto de vnione Armenorum, vbi dicitur, *Forma huius sacramenti esse verba Saluatoris, quibus hoc confecit sacramentum.* Quæ verba si in Concilio essent, vti ab Authoribus citantur, procul dubio sententia hæc definita esset. Quia verò in prædicto Concil. non est verbum, *Confecit*, de præterito, sed, *Conficit*, de præsenti, ideo ex hoc testimonio nullum potest efficax argumentum elici: cùm possit Christus his verbis hoc sacramentum cum sacerdote cònficere vt principalis Author, etiamsi ipse ijsdem illud non confecerit: quia potuit instituere, vt per hæc verba sacerdotes hoc sacramentum conficerent, etiamsi ipse alio ritu & ceremonia illud confecerit: sicuti instituit, vt Episcopi tanquam Christi ministri sacerdotes consecrarent, etiamsi ipse alijs verbis Apostolos in sacerdotes consecrauerit.

3. quoque. Concil. Trident. 66. Tertiò probant ex Trident. sess. 13. cap. 1. vbi huius sacramenti institutionem explicat: *Cùm post panis*, inquit, *vinique benedictionem se suum ipsius corpus illis præbere, ac suum sanguinem disertis ac perspicuis verbis testatus est*. Vbi apertè Concilium definit, ijsdem verbis Christum hoc sacramentum instituisse, quibus Ecclesia vtitur in consecratione eiusdem.

67. Sed neque ex hoc testimonio efficax deducitur probatio: cùm aliud sit, instituere, aliud conficere sacramentum. Potuit igitur Christus hoc sacramentum instituere, vt his verbis à nobis conficeretur, etiamsi ipse alio ritu illud confecerit. Neque citata verba, *Disertis ac perspicuis verbis testatus est*, referre cogimur ad ea verba, quibus Christus hoc sacramentum confecit, cùm referri possint ad ea, quibus illud confectum declarauit, simulque per ea potestatem contulit Apostolis idipsum faciendi.

4. Vasq. 68. Quartò probat Vasq. ex illis verbis eiusdem sess. cap. 4. *Quoniam autem Christus Redemptor noster corpus suum, id quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit: ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idq; nunc denuo sancta hæc Synodus declarat, per consecrationem panis & vini, conuersionem fieri totius substantiæ panis in substantiam corporis* &c. Ex quibus verbis hanc sententiam sic deducit. Hoc loco Concilium ex veritate ipsa verborum colligit, conuersionem fieri panis in corpus Christi: sed ex his verbis Concilium non tantùm colligit, conuersionem fieri nunc à sacerdotibus, sed etiam factam fuisse tunc à Christo, cùm nulla sit ratio Christum excludendi. Non potuisset autem hæc conuersio à Christo fieri, nisi per eadem, vel æquiualentia verba, quibus de facto nunc fit à sacerdotibus: igitur necessario dicendum est, Christum ijsdem, vel æquiualentibus verbis hoc sacramentum confeciſſe, quibus illud nunc sacerdotes conficiunt. Minorem subsumptam probat: quia impossibile est, alio modo transubstantiationem fieri, quam per pronomen demonstratiuum, vt suprà probauerat disput. 184. cap. 2. & 3.

69 Verùm neque hæc deductio est efficax,

cùm

cùm pendeat ex priuata doctrina ipſius, qua citata diſp. cap. 2. putat, vnam ſubſtantiam in aliam conuerti non poſſe, niſi habeat accidentia intrinſecè ſibi inhærentia, & ſubiecta ſenſibus, ſub quibus permanentibus demonſtratio fieri poſſit per pronomen: quam ſententiam ſuprà in diſp. de conuer. refutauimus, oſtendimuſque cum probabiliori, conuerſionem hanc non eſſe moralem, ſed phyſicam, per phyſicam incompoſſibilitatem corporis Chriſti cum ſubſtãtia panis, quæ fieri potuit abſque pronomine demonſtratiuo. Potuit igitur Concilium ex veritate ipſa verborum colligere cõuerſionem panis in corpus Chriſti, non ſolùm, quæ nunc fit à ſacerdotibus, ſed etiam quæ facta eſt in vltima cœna à Chriſto, etiamſi Chriſtus non ſit vſus his verbis ad hoc ſacramentum conficiendum: nam ſaltem Chriſtus diſcipulis oſtendit, factam fuiſſe conuerſionem panis in ſuum corpus, cùm poſt benedictionem dixit: *Accipite & manducate, Hoc eſt corpus meum*: cùm non potuerint hæc eſſe vera, niſi ſub accidentibus panis, ſub quibus ſuum corpus demonſtrabat, fuiſſet ſola ſui corporis ſubſtantiâ; vt in citata diſp. de conuerſ. oſtendimus. Eſto igitur Chriſtus ad hanc conuerſionem faciendam non ſit vſus his verbis, quia tamen ijs ſaltem oſtẽdit, factam eſſe conuerſionem, ex eorundem verborum veritate, qua nunc colligitur, fieri conuerſionem, quando illa à ſacerdote proferuntur, colligi potuit etiam tunc factam fuiſſe à Chriſto, non quidem quando hæc verba protulit, ſed ante, quando panem benedixit.

Efficax ex Concil. Florent.

70. His confutatis vna remanet ex citato Concilio Florent. efficax pro hac ſententia probatio, præter authoritatem Scholaſticorum, & Patrum, quorum teſtimonia infrà citabo. Docet autem citato loco Concil. ſacerdotem in perſona Chriſti loquentem hoc conficere ſacramentum. Si autem Chriſtus non ijſdem verbis hoc ſacramentum confeciſſet, non poſſet ſacerdos in perſona Chriſti loquens hoc conficere ſacramentum: ergo dicendum eſt, Chriſtum ijſdem verbis hoc ſacramentum confeciſſe, quibus illud ſacerdotes conficiunt. Minor probatur. Eatenus ſacerdos in perſona Chriſti loquens hoc ſacramentum conficit, quatenus induens perſonam Chriſti hæc verba in eo ſenſu & ſignificatione profert, in quâ illa protulit Chriſtus: ſi autem Chriſtus hæc verba non protuliſſet ad tranſubſtantiandum panem in ſuum corpus, ſed ſolùm ad oſtendendum panem iam tranſubſtantiatum in ſuum corpus, ſacerdos hæc verba non proferret in ſenſu & ſignificatione, in qua illa Chriſtus protulit: ergo. Minor patet: quoniam à Chriſto non fuiſſent prolata vt efficax cauſa operatiua huius ſacramenti, ſed vt purum duntaxat ſignum oſtenſiuum conuerſionis iam factæ: à ſacerdote verò pronuntiantur vt efficax cauſa operatiua ſacramenti: igitur in alio ſenſu prolata fuiſſent à Chriſto, ac proferuntur à ſacerdote. Maior probatur: nam in hoc conſiſtit conformitas ſacerdotis loquentis cum Chriſto loquente, vt in eo ſenſu & ſignificatione verborum loquatur, in qua locutus eſt ipſe Chriſtus: alioqui ſi in alio ſenſu & ſignificatione verborum ſacerdos loqueretur, non conformaretur vt loquens cum Chriſto loquente, cùm conformitas vnius cum alio in loquendo, ſit, vti locutione in eadem ſignificatione, qua vſus eſt alter. Sicut conformitas vnius cum alio in agendo, eſt, agere eadem, & eodem modo quo alter egit. Vnde ſicut non cõformaretur cum alio in agendo, qui non eadem & eodem modo ageret, quo alter egit: ita non conformatur cum alio in loquendo, qui non in eadem ſignificatione, vtitur locutione, qua vſus eſt alter.

71. Hanc conformitatem ſacerdotis in perſona Chriſti in hoc ſacramento loquẽtis eleganter expreſſit Chryſoſt. Homil. 60. ad populum Antiochenum, his verbis: *Non ſunt humanæ virtutis opera propoſita: qui tunc ipſa fecit in illa cœna, idem ea nunc quoque facit. Nos miniſtrorum tenemus locum: qui verò ſanctificat ea, & immutat, ipſe eſt.* Et ſermo de proditione Iudæ apud S. Thom. in ſua catena in 14. caput Marci, in illa verba, *Et manducantibus illis*, citatus: *Et nunc*, inquit, *etiam ille præſto eſt Chriſtus, qui illam ordinauit menſam, ipſe iſtam quoque conſecrat. Non enim homo eſt, qui propoſita corpus Chriſti facit, & ſanguinem, ſed ille, qui pro nobis crucifixus eſt Chriſtus. Sacerdotis ore verba proferuntur, & Dei virtute conſecrantur & gratia: hoc verbo, quod dicit*: Hoc eſt corpus meum, *propoſita conſecrantur. Et ſicut illa vox, quæ dicit*: Creſcite & multiplicamini, & replete terram, *ſemel quidem dicta eſt, ſed omni tempore ſentit effectum ad generationem, operante natura: ita & vox iſta ſemel quidem dicta eſt, ſed per omnes menſas Eccleſiæ vſque in hodiernum diem, & vſque ad eius Aduentum præſtat ſacrificio firmitatem.*

S. Chryſoſt.

S. Thomas. Marci 14.

72. Tripliciter poſſet hæc noſtra argumentatio eludi. 1. negando, debere ſacerdotem loquentem in hoc ſacramento conformari cum Chriſto in locutione formali, & enunciatiuè, ſed tantùm materiali & recitatiuè, proferendo quidem eadem verba, quæ Chriſtus protulit, ſed in alio ſenſu & ſignificatione. Secundò ſacerdotem loquentem in perſona Chriſti, non eſſe aliud, quàm ſacerdotem per hęc verba à Chriſto inſtituta habere poteſtatem conficiendi hoc ſacramentum: ſicut dicimur reliqua ſacramenta in perſona Chriſti conficere, quia à Chriſto poteſtatem accepimus, ea per certas formas & materias conficiendi; cùm tamen non ijſdem verbis, eodemque ritu reliqua ſacramenta Chriſtus confecit, quibus nos ea conficimus. Tertiò dici poteſt, Chriſtum vſum fuiſſe his verbis in duplici ſenſu; primo ad oſtendendum ſacramẽtum iam confectum; ſecundo, vt ijs vterentur Apoſtoli, eorumque ſucceſſores ad hoc idem ſacramentum conficiendum: ſacerdos autem, cùm hoc ſacramentum

in persona Christi conficit, conformat se Christo in posteriori, non autem in priori sensu.

Sed cõtra 1. 73. Sed contra 1. Nam hoc modo sacerdos non loqueretur in persona Christi, sed propria, contra Cõcil. Nam qui tantùm recitat verba alterius, non vtendo illis in eadem significatione, quâ vsus est alter, non loquitur in persona alterius, sed propria: nam actus recitantis est proprius ipsius recitantis, non eius, cuius verba recitantur. Vt patet, cùm recito illa verba Aristotelis, *generationes fuerunt ab æterno*: hic actus, quo recito hęc Aristotelis verba, non est Aristotelis, licet terminetur ad verba Aristot. sed meus: proinde dici non potest prolatus in persona Aristotelis, sed mea. Confirmatur: nam essentia locutionis est significatio: ergo si sacerdos non vtitur locutione Christi in ea significatione, in qua locutus est Christus, non cõformatur illi in loquendo simpliciter: cùm non possit dici conformari in locutione simpliciter, qui non conformatur secundùm essentialia locutionis.

Contra 2. 74. Contra secũdum; nam falsa est maior. Non enim, sacerdotem loquẽtem in persona Christi hoc conficere sacramentum, est solùm, sacerdotem per hæc verba habere potestatem à Christo hoc sacramentum conficiendi: sed est, peculiari modo hoc sacramentum conficere in persona ipsius, proferendo & enuntiando verba, non in nostra, sed in ipsius persona, vt patet ex forma huius sacramenti, non enim dicimus: *Hoc est corpus Christi*: sed, *Hoc est corpus meum*. Quæ verba non haberent virtutem transubstantiandi, nisi essent prolata in persona Christi, quam sacerdos induit, dum hęc verba pronuntiat. In reliquis verò sacramentis non loquimur in persona Christi, sed propria, etiam si illa conficiamus vt ministri Christi, per potestatem ab ipso acceptam. Vnde cùm dicimus: *Ego te baptizo, ego te absoluo*: pronomen, *Ego*, non refert personam Christi, cuius virtute & authoritate baptizamus, & absoluimus, sed ministri baptizantis & absoluentis. Peculiari ergo titulo in hoc sacramento operamur in persona Christi, quo non operamur in reliquis; quoniam in reliquis, etsi operamur vt Christi ministri, virtute, ab ipso accepta, operamur tamen in propria persona: in hoc autem non solùm operamur per virtutem à Christo acceptam, sed in propria ipsius persona, vt ipse sit, vt Chrysostomus dicebat, & Florentinum docet, qui in persona nostra loquatur, & hoc conficiat sacramentum, verbis, ipsius vice, à nobis prolatis. Vnde de nullo alio sacramento Concilium dixit, sacerdotem in persona Christi loquentem, hoc conficere sacramentum, vt declararet peculiarem titulum, quo hoc sacramentum in persona Christi conficimus, quo titulo non conficimus reliqua.

Nullius sacramenti, nisi Eucharistiæ formula in Christi persona enunciatur.

Chrysost. Florent.

Contra 3. 75. Contra tertium est, quia non posset sacerdos in loquendo conformare se Christo, iuxta posteriorẽ sensum formaliter, sed tantùm materialiter: quia respectu Christi formalis sensus horum verborũ fuisset, ea dirigere ad Apostolos, eorumque in sacerdotio successores, vt ijs, & non alijs verbis hoc sacramentum conficerent. Respectu verò sacerdotis, hęc verba proferẽtis, est, vt ipsemet per ea hoc sacramentum conficiat. Ex quo sequitur, nõ posse hoc modo sacerdotem hæc verba formaliter proferre in persona Christi: quia cùm ipse debeat per hæc verba intendere hoc sacramentum conficere; si Christus per hæc eadem sacramentum non confecit, sed solùm instituit, vt per ea sacerdotes illud conficerent, non poterit in hoc sacramento conficiendo, hæc verba in persona Christi formaliter proferre, cùm ea Christus non protulerit ad hoc sacramentum conficiendum.

76. Hanc eandem sententiam confirmat communis authoritas Patrum. Et sanè nullus est, saltem ab Aduersarijs nullus adducitur, qui doceat, Christum alio ritu, aut verbis, consecrasse, quàm nos consecramus: multi autem sunt, qui apertè docent, illum ijsdem verbis consecrasse, quibus nos. Vnde eorum opinio nullo nititur Patrum, aut Ecclesiæ, vel Scripturæ fundamento. Ex Patribus autem, qui nostram sententiam docent, sunt,

Tertullianus. 77. Primus Tertullianus lib. 4. contra Marcionem aliquantò ante finem: *Acceptum*, inquit, *panem, & distributum discipulis, corpus suum illum fecit*, Hoc est corpus meum, *dicendo*. Quo quid expressius pro hac sententia dici potuit?

Cyprianus. 78. Secundus sit Cyprianus de cœna Domini paulò post initium: *Summus*, inquit, *Sacerdos panem profert & vinum: Hoc est, inquit, corpus meum*. Statim verò post de Apostolis loquens, subdit: *manducauerant & biberant de eodem pane secundùm formam visibilem, sed ante verba illa cibus ille communis tantùm nutriendo corpori commodus erat*: Igitur ante prolata illa verba, *Hoc est corpus meum*, panis ille communis erat. Ergo nonnisi hisce verbis fuit in Christi corpus transubstantiatus.

Chrysostomus. 79. Tertius sit Chrysostomus Homil. 60. ad populum Antiochenum, qui paulò post medium sic scribit: *Qui namque dixit, Hoc est corpus meum, & verbo factum confirmauit*. Loquitur autem vt patet ex verbo, *confirmauit*, non de præsenti, sed de præterito facto, potissimùm de consecratione ab ipsomet Christo in cœna facta, quam ait verbo confirmasse.

Ambrosius. 80. Quartus sit Ambrosius lib. 4. de sacram. cap. 4. & 5. in quibus docet, non solùm nunc à sacerdotibus his verbis in persona Christi prolatis hoc confici sacramentum, vt putat Vasq. sed etiam tunc, quando primùm fuerunt hæc verba à Christo prolata: tum quia hæc ipsa verba citato cap. 4. comparat cum verbis, quibus Deus omnia à principio condidit, quæ statim à Deo dicta habuerunt efficaciam. Tum quia cap. 5.

Vasquez.

vniuer-

vniuersaliter, non restringendo ad hoc tempus, quo illa in persona Christi à sacerdotibus proferuntur, docet, per ea tantùm consecrationem fieri: *Antequam*, inquit, *consecretur, panis est: vbi autem verba Christi accesserint, corpus est Christi.*

Auth. Homil. de corp. &c.

81. Quintus sit Author Homiliæ de corpore & sanguine Christi, quæ habetur sub titulo incerti Authoris circa finem 9. tomi Hieronymi, loquens de Christo: *Nam visibilis*, inquit, *Sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui verbo suo, secreta potestate conuertit, ita dicens: Accipite & comedite, Hoc est corpus meum: & sanctificatione repetita: Accipite, inquit, & bibite: Hic est sanguis meus.*

Damascenus.

82. Sextus sit Damascenus lib. 4. fidei cap. 14. qui verba Christi appellat viua, efficacia, & omnipotentia, quæ semper habuerunt, & habebunt effectum: eaque comparat verbis illis Genes. 1. *Fiat lux, & facta est lux: fiat firmamentum, & factum est firmamentum:* quæ statim edita, fuerunt efficacia.

Genes. 1.

Congruentia est.

83. Vltimò accedit congruentia: quia cùm hoc sacramentum sit simul sacrificium, quod in tota Ecclesia offerendum erat Omnipotenti Deo, decuit, vt Christus ipse solemni ritu & cæremonia, qua erat perpetuò in Ecclesia celebrandum, illud celebraret, vt maior esset conformitas & vnitas inter Authorem & Ministrum, qui in persona ipsius Authoris debebat hoc sacrificium Omnipotenti Deo offerre.

84. Ex his infertur, non modò falsò, & absque vllo fundamento opinari eos, qui dicunt, Christum consecrasse absque vllis formis, sola benedictione panis & vini, vel virtute interna; sed etiam eos, qui contendunt, consecrasse alijs verbis, aut ijsdem bis repetitis, semel tacitè ad consecrandum, iterum alta voce ad discipulos instruendos de forma, qua essent ipsi vsuri ad hoc idem sacramentum conficiendum. Omnes enim absque vllo fundamento, contra authoritatem Scholasticorum & PP. in re tanta, tamque arcana, quæ non nisi reuelatione Dei, authoritate Ecclesiæ, PP. & Scholasticorum explicata, nobis constare potest, temerè diuinant.

Ad argumenta opposita.

85. Ad primum argumentum oppositæ sententiæ, neganda est minor. Ad cuius primam probationem respondent aliqui apud S. Tho. loco præcitato, non semper Euangelistas eundem ordinem seruare in scribendo, qui seruatus est in rebus gestis. Vnde sic putant iuxta ordinem rei gestæ verba textus componenda esse: *Accipiens panem benedixit, dicens: Hoc est corpus meum. Deinde fregit, deditque discipulis suis.* Respondet secundò ibidem S. Doctor: hæc verba intelligi, dicta esse concomitanter ad facta, vt sensus sit: dum benediceret, frangeret, & daret discipulis suis, hæc verba dixit, *Hoc est corpus meum:* ita vt non sit necesse intelligere, quòd hęc verba fuerint prolata, postquam benedixit, fregit, & dedit discipulis, sed solùm importare quandam concomitantiam verborum cum factis, quæ simul cum verbis narrantur.

S. Thomas

86. Ad secundam probationem concedo, benedictionem, quæ prœcessit consecrationem, non fuisse inanem, quia etsi non fuerit efficax ad transubstantiandum panem in corpus, & vinum in sanguinem, saltem fuit efficax ad præparandam materiam, quæ consecrabilis erat, & ad disponendos Apostolorum animos ad tantum mysterium concipiendum. Familiare enim erat Christo, ad magna opera patranda, inuocationem diuini numinis, & gratiarum actionem præmittere, tanquam præambula ad meliùs patrandi operis maiestatem percipiendam, vt constat ex resuscitatione Lazari Ioan. 11. Nec obstat, quod benedictio suprà panes Matth. 14. & 15. fuerit efficax ad eos multiplicandos: quia tunc sacramẽtum non conficiebat, quod verbis potissimùm conficitur, sed purum patrabat miraculum, quod placuit sola panis benedictione, absque verbis patrare. Ad tertiam probationem, constabit ex sectione sequenti. Ad confirmationem respondeo, ea verba ab Euangelista Luca dicta esse per anticipationem: neque enim est nouum apud Euangelistas, vt notauit Augustinus lib. 2. de consensu Euangelistarum cap. 30. & 31. vt quæ dicenda essent priori loco, posteriori narrentur; & è contra. Vnde idem Euangelista, qui per anticipationem vini consecrationem, panis consecrationi præposuit, postea ordinem rei gestæ seruans, vini consecrationem panis consecrationi subtexuit.

Benedictio panis ante consecratiõnẽ à Christo factam in prima cœna quid efficaciæ habuerit.

Ioan. 11. & Matth. 14. & 15.

Lucas.

Augustinus.

87. Ad secundum, negatur consequentia: tum quia de hoc sacramento peculiarem habemus rationem id asserendi, ob authoritatem Scholasticorum, PP. & Concil. Florentini, quam rationem non habemus de cęteris sacramentis. Tum quia, vt dictum est, cùm hoc sacramentum sit etiam sacrificium, decuit, vt ipsemet esset nobis Author, etiam quo-ad ritum & cęremonias illud offerendi. Cæterum, quidquid sit, an Christus consecrauerit, quando cum duobus discipulis euntibus in Emmaus in forma peregrini comedit, quod multi non improbabiliter negant; adhuc negandum est, vllum argumentum ex tali facto contra nos deduci posse. Quia vel dici potest, etiam tunc Christum verbis consecrasse, quæ tamen breuitatis causa ab Euangelista omittuntur: vel certè voluisse tunc sola benedictione, quemadmodum & in vna tantùm specie consecrare, vt ostenderet suam authoritatem, quam habebat varijs modis, hoc, & cætera sacramenta conficiendi.

88. Ad confirmationem concedo, Christum etiam in hoc sacramento instituendo conficiendoque vsum fuisse potestate excellentiæ: quæ non in eo, vt Aduersarij contendunt, consistit, vt debuerit absque verbis hoc sacramentum conficere; sed cùm potue-

In quo consistebat potestas excellentia Christi, in transubstantiatione panis in suum corpus.

rit

rit alio ritu, aliaque cęremonia, tamen voluit verbis illud conficere. Quòd autem illud verbis confecerit, non est, quia fuit adstrictus verbis, sicut adstringimur nos: sed quia libera sua voluntate ita illud conficere voluit: idque sufficienti authoritate PP. & Concil. Florentini constat.

89. Ad tertium respondeo, omnes difficultates in argumento propositas militare etiam in consecratione, quæ fit à sacerdote in persona Christi. Nam etiam hæc verba, à sacerdote in persona Christi prolata, causant vt vera, demonstrant contentum sub speciebus, & aliquo modo significant conuersionem, quæ per ea fit, panis & vini in corpus & sanguinem Christi. Vnde ad illas patebit ex sequentibus sectionibus.

90. Ad quartum respondeo 1. sicubi talis forma absque verbo substantiuo *Est* reperitur, id factum esse errore scriptoris. Nam vt Erasmus ipse apud Palatium in 4. d. 8. disp. 2. post secundam concl. fatetur, in alijs codicibus, etiam Græcis reperitur cum verbo *Est*. Quod signum est, quòd sicubi reperiatur sine illo, id factum fuerit incuria scriptoris. Secundò dico, quòd etiamsi reperiatur absque verbo substantiuo, illud tamen tacitè subintelligi. Neque enim probabile est, hæc verba à Christo prolata fuisse absque verbo *Est*, cùm omnes tres Euangelistæ, qui hęc verba, vt à Christo dicta referunt, illa referant cum ipso verbo substantiuo *Est*.

Erasmus apud Palatium.

SECTIO III.

Quid demonstret pronomen Hoc *vel* Hic *in forma consecrationis?*

91. RAtio dubitandi est: quia vel pronomen *Hoc* in forma corporis significat panem: & falsum est, cùm panis non sit, corpus Christi: vel accidentia, & eadem est ratio, cùm neque accidentia sint corpus Christi. Vel demonstrat ipsum corpus Christi, & cùm illud non adsit, nisi in fine prolationis totius formæ, non posset ad sensum demonstrari per pronomen *Hoc*: quia quando profertur, corpus Christi non est. Ad quam difficultatem enodandam variæ excogitatæ sunt à Scholasticis sententiæ.

92. PRIMA sententia affirmat, per hæc pronomina demonstrari tantùm accidentia panis, & vini: Est Aureol. in 4. dist. 8. q. 2. a. 2. Fundamentum est: quia hæc tantùm cadunt sub sensum, & perseuerant eadem à principio ad finem vsque consecrationis.

Aureolus.

93. Sed contrà: tum quia accidentia non sunt id, de quo prædicatur corpus Christi: sed pronomen *Hoc* demonstrat aliquid, de quo prædicatur corpus Christi. Tum quia corrumpit propriam notionem verbi, *Est*: nam in hac sententia non significaret identitatem prædicati cum subiecto, sed contientiam corporis sub accidentibus; essetque sensus, *hoc continet corpus meum*.

94. SECVNDA sententia docet, demonstrare panem, non qui permanet, sed qui conuertitur in corpus Christi: vt sensus sit, hoc transit, siue cõuertitur in corpus meum: Est Bonau. in 4. dist. 8. in secunda parte dist. a. 1. q. 1. & aliorum. Fundamentum est: quia formæ sacramentorum exprimunt, quod significant: Forma autem Eucharistiæ significat conuersionem materiæ, quæ transit in corpus, & sanguinem Christi: atqui conuersio non solùm importat terminum ad *Quem*, sed etiam à *Quo*: ergo forma huius sacramenti non solùm importat corpus & sanguinem vt terminum ad *Quem*, sed etiam panem & vinum vt terminum à *Quo*.

Bonauent.

95. Sed contrà: tum quia de pane non prędicatur corpus Christi. Tum quia hæc sententia corrumpit propriam significationem verbi substantiui *Est*, quod non transitum ex vno termino in alium, sed identitatem prędicati cum subiecto propriè importat. Tum quia hæc explicatio non cadit in formam sanguinis, in qua pronomen *Hic* non potest supponere pro materia consecranda: alioqui dicendum fuisset: *Hoc est sanguis meus*: quia vinum, quæ est materia consecranda, est neutrius generis.

96. Nec rectè alij explicant verbum, *Est*, pro, *Fit*: tum quia, vt docet S. Tho. 3. p. q. 78. a. 2. conuersio panis in corpus Christi, cùm sit instantanea, explicanda fuit per factum esse, non per fieri: quia in mutationibus instantaneis idem est fieri, & factum esse. Tum quia hoc sacramentum est permanens: non fluens, sicut cætera: ergo melius explicatur per verbum *Est*, quod permanentiam significat; quàm per verbum *Fit*, quod successionem importat. Tum quia, cùm nullum maneat subiectum pani & corpori Christi commune, non rectè dicitur, panis fit corpus Christi: sicut dicitur ignis fit aër, quia manet idem subiectum vtrique termino commune.

S. Thomas.

97. Ad fundamentum verò Bonau. respondeo, formam Eucharistiæ exprimere quidem conuersionem, non tamen explicitè, & in actu signato, sed tantùm implicitè, & in actu exercito. Dum enim significat id, quod sub speciebus continetur, esse corpus Christi, implicitè & exercitè importat conuersionem panis in corpus Christi. Quia cùm ex vi huius formæ, *Hoc est corpus meum*, nequeat manere panis cum corpore Christi, necessariò vi eiusdem formæ importatur conuersio panis in corpus Christi. Quo fit, vt in hoc sacramento conuersio panis & vini in corpus & sanguinem Christi non sit expressè, & in se reuelata in forma ipsa consecrationis, sed solùm implicitè & in alio, nempe in verbo, *Est*: quod coniunctum cum pronomine *Hoc*, in forma consecrationis panis, & cum pronomine *Hic* in forma consecrationis calicis, euidenter infert præsentiam corporis, & sanguinis sub speciebus sacris, & absentiam panis & vini sub ijsdem.

Ad Bonau.

98. TERTIA

98. TERTIA sententia asserit, pronomen *Hoc* in forma corporis non significare panem determinatè, quia ille non manet in fine prolationis verborum; neque corpus determinatè, alioqui forma sacramentalis non efficeret, sed præsupponeret, quod significat; præsupponeret enim corpus Christi, quod importaret pronomen *Hoc*: sed demonstrare aliquid vtrique termino commune, non secundùm rem, sed secundùm conceptionem nostram: vt sensus sit: hoc contentum sub his accidentibus est corpus meum, quod quidem ab initio est panis, in fine corpus Christi. Est S. Tho. loco præc. ar. 5. & in 4. dist. 8. q. 2. ar. 1. quæstiunc. 4. ad 1. Durand. q. 2. ad 1. Bellar. lib. 1. de Euchar. cap. 11. Suar. disput. 58. sect. 7. & aliorum.

S. Thomas. Durand. Bellarmin. Suarez.

99. Fundamentum huius sententiæ, præter assignatum, est: quia pronomen *Hoc* vi suæ significationis habet, vt quoniam est simul demonstratiuum ad sensum, statim ac profertur, demonstret id, quod est præsens sensibus. Et quia, dum profertur, non est corpus Christi, sed substantia panis, præsens sensibus, statim demonstrat illam, non sub determinata ratione panis, sed sub confusa ratione contenti sub his accidentibus. Quæ ratio etsi materialiter non sit eadem in principio & fine consecrationis, est tamen eadem formaliter. Ac proinde vera & propria est hæc propositio: *Hoc est corpus meum*: quia per illam non designatur eadem res indiuidua & materialis à principio ad finem vsque perseuerans, sed eadem tantùm ratio formalis substantiæ contentæ sub his accidentibus, quæ licet à principio sit coniuncta cum pane, in fine tamen coniungitur cum corpore Christi.

100. Sed contrà 1. Quia cùm hæc propositio notetur signo demonstratiuo *Hoc*, nequit esse indeterminata & communis: quia terminus quantūcunque indeterminatus & communis, si notetur pronomine demonstratiuo, singularizatur, & æquialet propositioni, in qua subijcitur terminus discretus & singularis. Vnde rectè Argent. in 4. dist. 8. q. vnica a. 2. ad 4 contra 1. concl. *Dicere*, inquit, *quòd terminus communis notatus pronomine demonstratiuo, maneat in sua communitate & indeterminatione, est dicere oppositum in adiecto.*

Argent.

101. Nec satisfacit Sotus, in 4. dist. 11. q. 1. a. 5. post 3. concl. dicens, huiusmodi pronomen reddere propositionem singularem vagè, non determinatè. Tum quia indiuiduum vagum non signatur pronomine domonstratiuo *Hoc* vel *Illud*, sed potiùs relatiuo *aliquid* vel *quidpiam*. Tum quia esto interdū huiusmodi pronomen accommodetur ad demonstrandā rem communem, vt si quis dicat, quod est exemplū Soti, & sumpsit à Bonau. *Hæc herba crescit in horto meo*: vbi pronomē demonstratiuum *Hæc* non supponit pro hac herba determinatè in indiuiduo, sed in specie: verùm quando illud coniungitur cum re practicè operabili, vt fit in forma consecrationis, non potest significare rē communem & indeterminatam: sed indiuiduam & singularem, quia praxis non versatur nisi circa rem indiuiduam & singularem.

Effugium Soto præcluditur.

102. Contrà 2. Quoniam in hac sententia pronomen demonstratiuum *Hoc* aliud demonstrat in principio, aliud in fine consecrationis; cùm in principio demonstret panem, in fine corpus Christi: vnde in vna eademque propositione committeretur æquiuocatio.

103. QVARTA sententia docet, pronomen *Hoc* demonstrare corpus Christi, non in principio, sed in fine prolationis formæ ponēdum sub speciebus: sicut in eadem propositione verbum *Est*, non significat connexionem prædicati cum subiecto, quando profertur, sed in instanti prolationis verborum, quando corpus Christi producitur sub speciebus: Est Argent. in 4. dist. 8. q. vnica a. 2. ad 4. contra 1. concl. in fine: quam etiam probabilem censet Rubio q. 2. a. 4 circa finem, & sequitur Vasq. disp. 201. cap. 4. Sylu. 3. p. q. 78. a. 1 quæstiunc. 1. *Quæ sententia probabilior est amplectenda.*

Demōstrari corpus Christi in fine prolationis formæ ponendum.

Argent.

Rubio.

Vasquez. Syluius.

104. Fundamentum est: quia in huiusmodi locutionibus practicis, in quibus res, quæ significatur, non supponitur, sed fit, pronomina demonstratiua non demonstrant rem ad sensum in principio, sed in fine locutionis: quia cùm talis res debeat fieri vi ipsius locutionis, vt significatiuæ talis rei, non potest ad sensum demonstrari ante prolationem completæ locutionis, ante quam res significata nō est producta: vt patet his exemplis: *Hæc est linea*: *Hic est circulus*: non enim hæ propositiones, lineā, vel circulum ad sensum demonstrant in ipsa prolatione propositionis, quando linea, vel circulus non est ductus, sed in fine, quando linea, vel circulus est formatus. Ratio verò est: quia hæc pronomina in propositione posita manent suspensa in significando vsque ad cōpletam prolationem propositionis: quia cùm dicant essentialem habitudinem ad prædicatum, à quo in sua significatione determinantur, cùm ex se sint indeterminata, non possunt habere determinatam significationem nisi in fine completę locutionis, quando significatur, vel producitur prędicatum.

105. Confirmatur: quoniam si Deus conferret virtutem creandi ex nihilo vinum, his verbis: *Hoc est vinum*: pronomen *Hoc* non posset demonstrare, nisi solùm vinum, cùm in creatione nullum supponatur ens, quod ante ipsum terminum creandum demonstrari posset: & tamen vinum non demonstraret, nisi in fine prolationis, in quo vinum crearetur. Pari ergo, ratione poterit pronomen *Hoc* demonstrare corpus Christi sub speciebus in fine prolationis formę, sub quibus vi verborum, corpus Christi ponitur.

106. Ex his infertur, in hac sententia pronomen *Hoc*, & *Hic*, non supponi substantiuè significans aliquid per modum stantis conditincti à corpore & sanguine Christi; sed adiectiuè significans idem quod corpus & sanguis Christi, implicitè tamen & confusè, & per modum illis adiacentis.

107. *Obijcies* 1. Si pronomen *Hoc* supponeret pro corpore Christi, propositio esset identica, quippe quæ redderet hunc sensum: *corpus meum*

pus meum est corpus meum. Resp. Negando sequelam: nam satis est, vt subiectum implicitè & confusè dicat, quod prædicatum distinctè explicat: alioqui omnes propositiones, in quibus prædicatū implicitè includitur in subiecto, essent identicæ: quod falsum est, vt patet in propositione, in qua definitio prædicatur de definito, quæ recta & legitima est, esto prædicatum implicitè includatur in subiecto.

108. *Obijcies* 2. Hæc propositio *Hoc est corpus meum* non est speculatiua, sed practica, quę efficit, quod significat: non esset autem practica, si pronomē supponeret pro corpore Christi, quia tunc non significaret conuersionem panis in corpus Christi, quam efficit. Vnde illa esset vera, etiamsi proferretur à laico, non habente potestatem efficiendi corpus Christi.

Forma Eucharistiæ est practica exercitè ex n. 97.

109. Resp. Negando minorem: est enim forma Eucharistiæ practica in actu exercito, non in actu signato. Dum enim significat corpus Christi esse sub speciebus, exercitè significat conuersionem panis in corpus Christi: quia cùm nequeant sub ijsdem speciebus simul esse substantia panis & corporis Christi, hoc quod significat, sub illis esse corpus Christi, exercitè simul significat, sub ijsdem non esse substantiam panis. Vnde ad probationem negandum est huiusmodi propositionem eodem modo esse veram prolatam à laico, atque à sacerdote: nam prolata à sacerdote est vera practicè, cùm illam suis verbis reddat veram, ponendo corpus Christi sub speciebus, quod propositio ipsa significat: quam veritatem cùm dare non possit laicus, non potest à laico prolata esse vera practicè: sed ad summum speculatiuè si post consecrationē hostiæ illam proferat, dicendo, *Hoc est corpus Christi.*

110. *Obijcies* 3. Sensus huius propositionis in hac nostra sententia esse iste: *corpus meum fit corpus meum*: quod falsum est, siquidem vi formæ non fit, vt corpus Christi sit corpus Christi, sed solùm vt corpus Christi fit sub speciebus.

111. Resp. Negando maiorem: sensus enim huius propositionis est: *id, quod est, seu fit sub speciebus, est corpus meum.* Vt si Deus conferret vim creatiuam Angeli his verbis: *Hic est Angelus*, sensus illius non esset, *hic Angelus fit Angelus*, sed, *quod fit, est Angelus*: nam per ly, *quod fit*, significatur Angelus ipse, qui creatur, implicitè & confusè.

112. *Obijcies* 4. Pronomen demonstratiuū statim ac profertur, demonstat id, in quod cadit; cùm in demonstrando id, in quod cadit, non pendeat ex intentione proferentis, sed ex propria significatione: sed statim ac profertur, cadit in substantiam panis præsentem, quia cùm corpus Christi nondum sub speciebus existat, non potest in illud cadere: nam in illam substantiam cadit, quę per species præsens demonstratur.

113. Resp. Negando semper pronomen demonstratiuum, statim ac profertur, completam habere significationem, sed interdum habere illam in fine completæ orationis; idque non ex intentione tantùm proferentis, sed etiam ex vi coniunctionis cum prędicato, à quo determinatur ad supponendum pro hac, vel illa re.

114. *Obijcies* 5. Si quod profertur non statim demonstrat id, supra quod cadit, demonstratio non fieret ad sensum, sed ad intellectum: quia demonstratio ad sensum non fit, nisi per rem præsentem sensui. Cùm igitur hæc demonstratio corporis Christi sub speciebus non fiat ad intellectum, sed ad sensum debet suum significatum demonstrare, quando profertur: sed quando profertur, non est nisi panis; ergo non demonstrat nisi panem.

115. Resp. Vt demonstratio fiat ad sensum, & non tantùm ad intellectum, sufficit, vt in fine completæ prolationis res demonstrata fiat præsens sensibus: vt patet in hac demonstratione: *Hoc est præceptum meum vt diligatis inuicem*: in qua præceptum charitatis, quod demonstratur ad sensus auditus, non fit præsens auribus, nisi in fine completę prolationis.

SECTIO IV.

An verba formæ proferantur à sacerdote recitatiuè, an enuntiatiuè?

Quid sit recitatiuè verba proferre?

116. PROFERVNTVR verba recitatiuè, quādo per illa proferens non intendit asserere, vel negare, quod verba ipsa asserunt, vel negant; sed solùm illa referre vt ab alio enūciata: quo pacto sacerdos refert ac recitat verba illa Christi immediatè antè formas consecrationis: *Accipite & manducate: & bibite ex eo omnes.* Nam per hæc nihil asserit sacerdos, cùm per ea non intendat, nec intendere possit significatum ipsorum, quod est dare corpus & sanguinem Christi manducandum & bibendum discipulis.

Quid enūtiatiuè efferret

117. Proferuntur autem enunciatiuè seu significatiuè, quando per ea proferens intendit asserere, vel negare, quod verba ipsa vi suæ significationis asserunt, vel negant: vt cū assertiuè enuncias: *Deus est vnus & trinus*: *Deus non est corpus.* Hinc emergit quæstio apud Scholasticos satis controuersa, an verba formæ consecrationis efferantur à sacerdote enunciatiuè, an recitatiuè, an vtroque modo simul. Dixi, *verba formæ*: nam conueniunt omnes, tam verba, quæ formas consecrationis præcedunt, quàm quæ immediatè sequuntur, vt sunt illa: *Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis*, efferri tantū recitatiuè. Sola ergo concertatio est de ipsis verbis formæ consecrationis, quo pacto debeant à Sacerdote proferri.

Innoc. III.

Durand. Mayron. Rubio. Maior.

Salmeron.

118. PRIMA sentētia affirmat, proferri tantùm recitatiuè. Hanc sententiā docuit Innocentius III. lib. 4. de Myst. Miss. c. 17. quem ex Scholasticis secuti sunt Dur. in 4. dist. 8. q. 2. n. 18. Mayron. q. vnica, art. 3. Rubio q. 2. circa finē, Maior q. vnica §. *Secundo arguitur.* quam fusè cōfirmat, & omnia argumenta, quæ contra ipsam fieri solent, dissoluit Salmeron lib. 9. tract. 13. pro qua citat etiam alios.

119. Potissima ratio huius sententiæ fundatur in Canone Miss. in quo verba prędē-

tia

tia formam, panis vt sunt illa: *Accipite & manducate ex hoc omnes*: & quæ præcedunt formam consecrationis calicis, tantùm recitatiuè proferuntur à sacerdote, cùm illa tantùm referátur vt à Christo dicta suis discipulis in vltima cæna: ergo etiam verba formæ proferuntur recitatiuè. Consequentia probatur: nam eodem modo sacerdos pronuntiat illa, vt dicta à Christo, ac præcedentia, vt constat ex participio, *Dicens*, quod non minùs refert Christum dicẽtem verba formæ, quàm verba præcedentia formam. Dicére autem, quòd verba præcedentia solùm recitatiuè, forma verò ipsa enunciatiuè, & in persona Christi à sacerdote proferantur, & sine fundamento dicitur, & contra tenorem canonis asseritur in quo eodem modo quo participiũ, *Dicens* continuantur verba antecedentia cum verbis ipsis formæ, cùm vnus idemque Christus referatur protulisse verba præcedentia, atque ipsa verba formæ. Confirmatur: nam in forma calicis verbum, *effundetur*, non potest efferri enunciatiuè, sed tantùm recitatiuè, cùm non sit ampliùs glorioſus Christi sanguis effundendus.

120. SECVNDA sententia docet, verba formę recitatiuè simul & enunciatiuè à sacerdote proferri. Est Soti in 4. dist. 11. q. 1. ar. 5. concluſ. 1. Suar. disp. 58. sect. 4. Coninck 3. p. qu. 78. a. 3. dub. 1. Nugnez ibid. ar. 5. difficul. 1. & censetur sententia S. Tho. citata q. a. 5. vbi ait, non obstare, quòd sacerdos hæc verba recitatiuè proferat, quo minùs eadem significatiuè etiam pronuntiet.

Sotus. Suarez. Coninck. Nugnez. S. Thomas.

121. Fundamentum huius sententię quoad priorem partem est idem, quod præcedentis. Confirmatur 1. nam nisi verba formæ recitatiuè proferantur, incongruè & inutiliter in ea additur particula coniunctiua, *Enim*: nam hęc additur ad connectenda verba formæ cum præcedentibus, quæ tantùm recitatiuè proferuntur: ergo si verba formę tantùm enunciatiuè, & non etiam recitatiuè proferuntur, non potest particula, *Enim*, in ipsa forma habere formalem significationem, cùm tota ipsius significatio sit, connectere verba formæ cum præcedentibus recitatiuè tantùm prolatis: ergo si verba formæ solùm enunciatiuè pronũtiantur, frustra & inutiliter per particulã *Enim* connectuntur cum verbis præcedentibus: nã eatenus verba formæ connectuntur cum præcedentibus, quatenus referuntur eodem modo à personâ Christi dicta. Confirmatur 2. quoniam vt tota oratio, quam sacerdos profert, sit vera, necessarium est, vt tota fuerit à Christo prolata, & eodem modo à sacerdotè relata: cùm & hoc intendat sacerdos, & audientes concipiant. Quoad posteriorem verò partem constabit ex dicendis.

122. TERTIA sententia asserit, verba formę solùm enuntiatiuè, nulloque modo recitatiuè à sacerdote proferri: est expressa sententia Marsi. in 4. qu. 6. art. 1. ad 6. dub. vbi duplicem tantùm agnoscit modum proferendi verba formæ, recitatiuè & personaliter, docetque, ea personaliter à sacerdote proferri: quia, inquit, *ea loquitur in persona Christi, vt eius vicarius, vel procurator ad hoc officium per eum institutus, tenendo verba personaliter, sicut Christus ea teneret, si in propria persona ea proferret.* Quam sententiam sequitur Vasq. disp. 200. cap. 2. Pro cuius controuersiæ explicatione,

Marsilius.

123. DICO 1. Verba consecrationis non proferuntur recitatiuè tantùm à sacerdote. Assertio hæc elicitur ex Concil. Florent. in decreto de vnio. Armenor. vbi dicitur sacerdos in persona Christi loquens hoc conficere sacramentum: non potest autem in persona Christi loquens hoc conficere sacramentum, si tantùm recitatiuè hæc verba proferat. Minor probatur: quoniam, qui tantùm recitat verba alterius, non loquitur in persona illius, cuius verba recitat, sed in propria. Est enim recitatio actus ipsius recitantis, non eius, cuius verba recitantur. Nam recitare, est alterius verba, quemadmodum & narrare, alterius gesta referre. Vnde sicut qui tantùm narrat alterius gesta, non agit personam alterius: ita qui tantùm refert verba alterius, non loquitur in persona alterius, sed propria. Nam licet tã verba, quæ recitantur, quàm gesta, quę narrantur, sint alterius; actus tamen, quo aut verba recitantur, aut gesta narrantur, est proprius recitantis, ac narrantis. Confirmatur: nam loqui in persona alterius, est in loquendo induere personam alterius, eamque in loquendo repræsentare, ac si ille in seipso loqueretur: qui verò tantùm recitat verba alterius, non induit personã alterius, vt illam in se exprimat & repræsentet, sed loquitur in persona propria, vt condistincta à persona eius, cuius verba refert.

Verba consecrationis non proferri recitatiuè tantùm à sacerdote. Conc. Flor.

124. Resp. Aduersarij, dupliciter dici posse aliquem loqui in persona alterius: vno modo, vt eam repræsentet, & in ea loquatur, sicut qui in tragœdia repręsentat personam regis, & in ea loquitur, ac si rex ipse loqueretur: altero modo, vt loquatur locutione alterius, & per eam efficiat quidquid alter loquendo efficeret per virtutem ab altero sibi communicatam: sicut minister per potestatem sibi à principe communicatam loquendo efficit, quod princeps ipse loquendo efficeret. Hoc secundo modo, non primo dicitur sacerdos loqui in persona Christi in hoc sacramento.

125. Sed contrà: quoniam, vt præced. sect. ostendimus, sacerdos peculiari nomine ac titulo in hoc sacramento in persona Christi loquitur, quo non loquitur in reliquis sacramentis: cùm tamen reliqua etiam sacramenta conficiat in virtute & potestate à Christo sibi communicata. Vnde notauimus, Concilium de nullo alio sacramento dixisse, quàm de hoc, quod illud sacerdos in persona Christi loquens conficiat.

126. Secundò probatur. Si sacerdos solùm recitaret hæc verba: *Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus*: referret illa, vt fuerunt à Christo prolata in vltima cæna; nam recitare verba alterius, est referre illa, prout fuerunt ab Authore enunciata: atqui in vltima cæna fuerunt à Christo enunciata supra aliam materiam, quàm supra quam ea sacerdos enuntiat: nam in vltima cæna, ea prolata fuerunt supra ma-

teriam, quam tunc Chriſtus conſecrauit: ergo ſi ea recitatiuè tantùm ſacerdos proferret, non poſſet ea proferre ſupra præſentem materiam, ſed ſupra pręteritam, ſupra quam illa Chriſtus protulit in vltima cæna. Conſequentia probatur: nam hoc ipſo, quod illa enuntiaret ſupra pręſentem materiam, non referret, vt ea fuerunt à Chriſto enunciata: proinde non tantùm recitatiuè, ſed etiam enunciatiuè illa proferret: quia illa proferret ad demonſtrandum corpus & ſanguinem Chriſti ſub ſpeciebus præſentibus, ſub quibus his verbis ſuum corpus & ſanguinem in vltima cęna Chriſtus non demonſtrauit, ſed ſub alijs, quas tunc conſecrauit.

127. Reſpondent ad hoc argumentum aduerſarij, hæc verba à Chriſto in vltima cæna prolata, nō ſolùm enunciata fuiſſe ſupra materiam, quam tunc Chriſtus præſentem habebat, ſed etiam virtute enunciata fuiſſe ſupra omnem materiam futuram, quæ ab omnibus futuris ſacerdotibus conſecrabilis erat, ſicut dicunt PP. Chriſtum per contactum aquę Iordanis, qua fuit à Ioanne baptizatus, conſecraſſe omnes alias aquas, quibus baptizandi erant reliqui homines. Idque colligunt ex illis verbis canonis, quibus ſacerdos referens perſonam Chriſti, dicit: *Accipiens hunc præclarum calicem.* Non enim inquiunt, dicit, *Illum*, ſed *hunc præclarum calicem*: vt ſignificet, etiam hunc, & reliquos omnes calices fuiſſe à Chriſto in vnico illo calice, in quo primum ſuum ſanguinem conſecrauit, virtute conſecratos.

128. Sed contrà: tum quia hoc temerè dicitur, cùm nec PP. illud inſinuent, nec ex verbis ſcripturæ colligi poſſit. Tum quia vi conſecrationis illius primi calicis fuiſſe reliquos omnes virtute conſecratos, non eſt aliud, quàm vi primę illius inſtitutionis, quâ fuit hoc ſacramentum Euchariſtię in pane & vino vſuali inſtitutum, omnem poſtea panem ex tritico, & vinum de vite fuiſſe factam idoneam materiam ad hoc ſacramentum conficiendum: ſicut Chriſtum per contactum aquæ Iordanis conſecraſſe omnes alias aquas, non eſt aliud, quàm Chriſtum per inſtitutionem Baptiſmi in materia aquæ, effeciſſe, vt omnes aquæ eſſent idonea materia ad hoc ſacramentum conficiendum. Hoc autem, vt patet, nihil fauet ſententiæ Aduerſariorum. Ad citata verba canonis Reſpondeo, ideo à ſacerdote Chriſti perſonam referente dici, *Hunc*, & non, *Illud calicem*, quia ſacerdos in hoc ſacramento conficiendo repręſentat perſonam Chriſti pro eo tempore, quo Chriſtus hoc ſacramentum confecit.

Quid ſit Chriſtum per contactum aquæ Iordanis cōſecraſſe omnes alias aquas.

129. Dico 2. ſacerdos nullo modo recitatiuè in perſona propria, ſed ſolùm aſſertiuè in perſona Chriſti verba formæ pronunciat. Fundamentum eſt: quoniam hi duo modi, nempe loqui in perſona alterius, & in perſona propria, pro eodem tempore & reſpectu eiuſdem locutionis, ſaltem naturaliter repugnant inter ſe: igitur non poſſunt ſaltem naturaliter in eandem conuenire perſonam. Antecedens probatur. Nam loquiin perſona alterius, excludit, loqui in perſona propria: quod ſic oſtendo: qui loquitur in perſona alterius, debet exuere propriam, & induere perſonam alterius, quia debet ſubſtituere perſonam propriam in locum perſonæ alterius, & in ſua perſona loqui, ac ſi eſſet perſona alterius: ergo hoc ipſo, quòd pro eodem tempore, & reſpectu eiuſdem locutionis loquitur in perſona alterius, ceſſat perſona propria.

Sacerdos aſſertiuè in perſona Chriſti verba conſecrationis profert.

130. Dices. Hoc tantùm verum eſt de perſona formaliter & reduplicatiuè ſumpta, quia dum loquitur nomine alterius, non poteſt, vt ſic, ſimul loqui nomine proprio: non autem de perſona materialiter & ſpecificatiuè accepta: non enim naturaliter repugnat, vt eadem perſona materialiter ſumpta exerceat eandem locutionem nomine vtriuſque perſonæ, & propriæ, illam recitatiuè referendo; & alienę, eandem aſſertiuè enuntiando.

131. Reſpond. Nego, hæc duo in eandem perſonam etiam materialiter ſumptam poſſe, ſaltem naturaliter, conuenire, vt ſimul pro eodem tempore, & reſpectu eiuſdem locutionis, agat perſonam propriam & alienam: nam hoc ipſo, quòd pro eodem tempore ſubſtituit perſonam propriam loco alienæ, in eadem locutione enuntianda, eo ipſo tempore, & reſpectu eiuſdem locutionis ceſſat propria, & ſolùm loquitur aliena per propriam perſonam repræſentata.

Nequit eidem conuenire, vt eodem tempore agat ſuâ perſonam & alienam eadem locutione.

132. Inſtabis. Cur non poterit eadem perſona, & nomine proprio eandem locutionem recitare vt ab alio prolatam, & ſimul enunciatiuè efferre nomine alterius: ſicut cùm ſacerdos in Miſſa eandem orationem dominicam ſimul recitat vt à Chriſto dictam, & enunciat, per eam petendo, quę in ea petere docemur?

133. Reſpond. Rationem eſſe: quoniam hoc ipſo, quòd eandem locutionem pro eodem tempore nomine alterius exercet, non habet quod eadem perſona nomine proprio in eandem locutionem efficiat. Nam hoc ipſo, quòd illam enunciat in perſona alterius, per illam aſſerit, quod aſſereret alter, & ſimul neceſſariò repræſentat locutionem alterius: non quòd ſimul recitet prætéritam locutionem alterius, ſed quia ipſamet præſens locutio in perſona alterius exercita, eſt ſimul neceſſariò præſentatiua prætéritæ locutionis alterius. Vnde cum ſacerdos enuntiat illa verba in perſona Chriſti, *Hoc eſt corpus meum*, non recitat verba, quę Chriſtus dixit in vltima cæna, ſed profert ea in perſona eiuſdem, ac ſi nunc idem Chriſtus in perſona ſacerdotis eadem verba ſupra præſentem materiam proferret: ac proinde ipſamet locutio hîc & nunc à ſacerdote in perſona Chriſti exercita. eſt eſſentialiter repræſentatiua locutionis prætéri-

tæ Chriſti. Quemadmodum cùm ſacerdos in perſona eiuſdem Chriſti offert hoc ſacrificium Deo, non quaſi repetit cruentum ſacrificium crucis, ſed nouum perficit incruẽtum ſacrificium altaris, quod eſſentialiter eſt expreſſiuum crucis. Atque hoc modo dicitur ſacerdos referre prẽteritam locutionem, oblationemq́ue Chriſti, non quòd eandẽ illam præteritam ſignato actu referat, ſed quòd nouam in perſona Chriſti conficiendo, per eandem ſimul exercitè repræſentet & exprimat antiquam. Quo fit, vt in hac noſtra ſententia non ſint duo actus, ne virtualiter quidem diſtincti, referre præteritam locutionem Chriſti, & per illam enuntiatiuè aſſerere, quod Chriſtus in propria perſona aſſeruit: ſed eſt vnus idemq́ue indiuiſibilis actus, qui hîc & nunc à ſacerdote exercetur in perſona Chriſti, qui quoniam ſimul eſt eſſentialiter expreſſiuus præteritæ locutionis Chriſti, ſimul eſt relatiuus illius. Contrà verò in ſententia Aduerſariorum, ſunt hic duo actus virtualiter ſaltem diſtincti, per quorum vnum recitatur præterita locutio Chriſti, per alterum exercetur noua locutio in perſona Chriſti. Vnde per Aduerſarios poſſet ſacerdos prẽſentem locutionem hîc & nunc in perſona Chriſti exercere, abſque eo quòd præteritam locutionem eiuſdem Chriſti ſignato actu recitatiuè referret.

134. Sed adhuc vrgebis. Si poteſt præterita locutio Chriſti diſtincto actu virtuali referri, cur de facto non refertur, cùm hoc ſit conformius canoni? Reſpondeo, quia ſaltem talis relatio præteritæ locutionis, diſtincto actu virtuali ſignato ab ipſo actu, quo eadem præterita locutio exercitè repræſentatur, per ipſammet præſentem locutionem in perſona Chriſti elicitam, ſuperflua eſſet. Confirmatur: nam ſicut, qui in perſona alterius exercet aliquam actionem, quæ eſt eſſentialiter repræſentatiua præteritæ actionis eiuſdem perſonæ, in cuius nomine illam exercet, non per aliã actionem ſignatam, ſed per ipſammet exercitam, quam nomine alterius exercet, ſimul refert & repræſentat præteritam actionem eiuſdem: ita qui in perſona alterius exercet aliquam locutionem eſſentialiter repræſentatiuam prẽteritæ locutionis eiuſdem non per alium actum ſignatum, ſed per ipſummet, quo præſentem locutionem nomine alterius exercet, præteritam locutionem eiuſdem exercitè refert.

Orationem dominicam in propria perſona proferimus.

135. Ad exemplum de oratione dominica, negatur paritas. Nam orationem dominicam non proferimus in perſona Chriſti, ſed propria; licet illam in eodem ſenſu proferamus, ſaltem quoad aliqua, in quo illam Chriſtus protulit. Non enim implicat, eandem locutionem recitare vt dictam ab alio, & ſimul per eam in propria perſona enuntiare: quia vterque actus, & recitare verba alterius vt ab altero dicta, & ſimul per ea enuntiatiuè aſſerere, quod verba ipſa ſignificant non in perſona alterius, ſed propria, refertur ad eandem perſonam propriam. Repugnat autem, eadem verba enuntiatiuè efferre in perſona alterius, & ſimul eadem recitare in perſona propria: quia hi ſunt duo actus, qui ſimul eodem tempore, & reſpectu eiuſdem locutionis exercentur à perſona propria, & aliena per propriam perſonam repræſentata, quorum vnus naturaliter ſaltem excludit alterum: quia dum loquitur perſona propria nomine alterius, ceſſat pro eodem tempore reſpectu eiuſdem locutionis loqui nomine proprio.

136. Ex dictis deducitur, ad validè conſecrandum, neceſſariam non eſſe, ne confuſam quidem & generalem intentionem recitandi verba conſecrationis, tanquam à Chriſto dicta: eſſe tamen neceſſariam, ſaltem confuſam & generalem intentionem ea enuntiatiuè proferendi in perſona Chriſti: cùm poſterior intentio, non autem prior neceſſaria ſit ad conſecrandum.

Ad argum. contra.

137. Ad 1. argumentum 1. ſententię, negatur conſequentia. Ad cuius probationem, negandum eſt, ſacerdotem eodem modo pronuntiare verba præcedentia, ac pronuntiat, verba ipſa formæ: nam illa tantùm pronũtiat recitatiuè, referẽdo illa ipſa verba, quę Chriſtus in vltima cæna protulit; hæc verò tantùm enũciatiuè per ea in perſona Chriſti afferendo, quę verba ipſa ſupra præſentem materiam practicè ſignificant. Cæterùm participium *Dicens*, aut refert Chriſtum proferentem tantùm priora verba, non autem verba ipſa formæ, quæ tantùm de præſenti à ſacerdote in perſona Chriſti proferuntur; Aut dici poteſt, quòd referat Chriſtum, tam in perſona propria loquentem in vltima cæna per illa verba: *Accipite & manducate*, quàm in perſona ſacerdotis mox per ipſius os locuturum ſupra prẽſentem materiam. Vnde negandum eſt, hoc abſque fundamento, & contra tenorem canonis dici. Neque enim nouum eſt, in eodem canone recitando, ſacerdotem modò propriam, modò Chriſti perſonam agere: modo à ſacerdote præſente referri Chriſti perſonam, vt de præterito operantem & loquentem: modò ab eodem ſacerdote conſtituto præſente, pro tempore, quo Chriſtus hæc operabatur, exprimi perſonam Chriſti de præſenti operantem pro eo tempore, quo hæc eadem de prẽſenti operabatur, prout actiones & verba ipſa canonis exigunt.

138. Ad confirmationem reſpondeo, verbum, *Effundetur*, efferri à ſacerdote vt conſtituto præſente tempori, quo Chriſtus hæc verba primùm protulit. Etenim ſacerdos ita hoc ſacramentũ in perſona Chriſti conficit, vt non modò propriam perſonam & verba ſubſtituat loco perſonæ & verborum Chriſti, ſed etiam ſeipſum conſtituat prẽſentem tempori, quo Chriſtus hæc verba protulit, ac ſi idem Chriſtus eadem verba proferret illomet tempore, quo illa primùm protulit.

139. Sed contrà: quia neque in perſona Chriſti ſacerdos intendere poteſt ſignificatũ

huius verbi, *Effundetur*; cùm neque Christus ipse possit hoc intendere: sacerdos autem in persona Christi loquens non plus intendere potest, quàm Christus ipse posset. Respondeo, non potest intendere significatum illius in persona Christi de præsenti repræsentata, concedo; repræsentata de præterito, ac si esset præsens, nego. Etenim hoc ipso, quòd sacerdos substituit suam personam loco personæ Christi repræsentatæ pro tempore, pro quo hæc primùm operatus est, potest in persona illius intendere, quod pro tunc Christus per hoc verbum, *Effundetur*, intendit.

140. Sed adhuc vrgebis: nam verbum *Effundetur*, etiam in persona Christi de præterito à sacerdote repræsentata, non potest cadere supra materiam præsentem, sed supra præteritam supra quam tantùm proferri potuit sanguis, vt effundendus. Respondeo negando Antecedens: nam licet hoc verbum cadere non possit supra materiam præsentem repræsentatam à sacerdote vt præsentem, potest tamen in illam cadere vt ab eodem sacerdote repræsentatam pro eo tempore pro quo Christus primum hoc verbum protulit. Sic enim potest sacerdos hoc verbum proferre in persona Christi supra præsentem materiam pro eo tempore repræsentatam, quo Christus primùm hoc verbum protulit. Cęterùm quòd sacerdos non solùm repræsentet personam Christi, sed etiam materiam vt præsentem tempori, quo Christus primùm hoc sacramentum confecit, constat ex illis verbis canonis: *Et accipiens hunc præclarum calicem*: quibus verbis sacerdos præsentem calicem, quem præ manibus consecrandum habet, præsentem reddit illi tempori, quo primùm Christus suum calicem consecrauit.

141. Vlteriùs vrgebis. Sacerdos per verba calicis conuertere intendit materiam præsentem in præsentem sanguinem, qui nunc est in Christi corpore glorioso: atqui de hoc asserere non potest, quòd sit offundendus. Respondeo. Sacerdos per verba calicis intendit conuertere præsentem materiam in præsentem Christi sanguinem vt retrotractum ad tempus vltimæ cænæ, pro quo illi conuenit verbum, *Effundetur*: ac proinde potest sacerdos in persona Christi pro eo tempore repręsentata illud de Christi sanguine affirmare. Etenim, cùm sit idem numero sanguis nunc, qui tunc fuit, si idem à sacerdote in persona Christi pro eo tempore repræsentetur, pro quo erat effundendus, absque dubio poterit in persona Christi de eodem sanguine pro eo tempore repræsentato hoc verbum enuntiari.

142. Scio, multos per hoc verbum, *Effundetur* intelligere non solùm effusionem cruentam, quæ facta est in Passione: sed etiam incruentam, quæ quotidie fit in hoc sacrificio per sacramentalem separationem sanguinis à corpore: vt idem sit, *quod pro vobis effundetur, ac pro vobis in sacrificium offertur seu libatur in remissionem peccatorum.*

143. Ad 1. Confirmationem secundæ sententiæ, negatur sequela. Etenim hoc ipso, quod sacerdos constituit se loco Christi enunciat formam cum particula coniunctiua *Enim*, vti Christus ipse apud Matthæum 26. formam sanguinis cum eadem particula pronuntiauit. Significatum verò illius est continuatio verborum formę cum præcedentibus verbis, sub diuerso tamen respectu, vt nimirum illa tantùm recitatiuè intelligantur de Christo dicta; hæc verò solùm enuntiatiuè. Nec mirum, quòd eadem particula connectens verba posteriora cum prioribus, priora solùm referat recitatiuè, posteriora verò tantũ assertiuè: nã hæc variatio fit iuxta exigentiam personæ loquentis, quę modò loquitur in persona propria, verba Christi recitando; modò in persona Christi, verba eiusdem assertiuè proferendo, quemadmodum & ipsimet Aduersarij hoc concedere debent. *Matt. 26.*

144. Alij verò respondent, hanc particulam *Enim* solùm à sacerdote proferri recitatiuè, quia non est de essentia formæ consecrationis: sola autem verba essentialia formæ proferenda sunt enunciatiuè. Sed prior nostra responsio solidior est, & textui conformior.

145. Ad 2. Confirmationem concedo, quod verba formę debuerint fuisse à Christo prolata, vt per illa sacerdos hoc sacramentum conficiat: quia debuit sacramenti institutio, quę per certa verba à Christo determinata, facta est, præcedere sacramentum ipsum à nobis in persona Christi conficiendum: nego tamen, illa necessariò proferenda esse à sacerdote, tanquam à Christo prolata, sed posse ea in persona Christi à sacerdote proferri, ac si nunc à Christo in propria persona in præsentem materiam proferrentur. Nam totum hoc potuit Christus in institutione & confectione huius sacramenti intendere: quòd autem de facto intenderit, constat ex rationibus suprà à nobis adductis. Et confirmatur: nam necessarium est, vt verba formæ baptismalis fuerint à Christo dicta; cùm tamen necessarium non sit, vt illa à baptizante proferantur, tanquam à Christo dicta: non enim cùm baptizans formam batismalem super baptizandum profert, illam recitat vt à Christo dictam; sed per illam in propria persona baptizans enuntiat, quod verba ipsa ex institutione Christi significant.

SECTIO V.

An verba consecrationis hoc sacramentum causent vt vera.

146. PRIMA ratio dubitandi contra partem affirmantem est: quoniam verba veri- *Ratio dubitandi cõtra partem affirm.*

ba veritatem ſortiuntur ex rebus, quas ſignificant; propoſitio enim vera aut falſa dicitur, ex eo quòd res eſt, vel non eſt, vt Ariſtoteles docuit cap. *de ſubſtantia*, circa finem, & cap. *de priori*. Verba autem conſecrationis ſignificant exiſtentiam corporis Chriſti ſub ſpeciebus: ſed hanc eandem Chriſti corporis exiſtentiam ſub ſpeciebus cauſant verba ipſa conſecrationis: igitur non poſſunt illam cauſare vt vera. Conſequentia probatur; quia vt cauſarent quatenus vera, deberent ſupponere exiſtentiam corporis Chriſti ſub ſpeciebus, à qua formaliter habent vt ſint vera; nam ex eo quòd corpus Chriſti ſub ſpeciebus exiſtit, dicuntur verba conſecrationis vera: igitur non poſſunt illam cauſare, vt vera formaliter: alioqui ſimul præcederent vt vera, quatenus cauſarent vt vera: & non præcederent vt vera, quatenus nondum ſupponerent Chriſti corpus ſub ſpeciebus cauſatum, à quo formaliter denominantur vera.

147. SECVNDA ratio dubitandi contra eandem partem affirmantem eſt: quoniam verba conſecrationis enuntiant exiſtentiam corporis & ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus de præſenti: falſum autem eſt, corpus & ſanguinem Chriſti de præſenti eſſe ſub ſpeciebus, quando copula *Eſt* profertur, nam quando profertur copula, *Eſt*, nondum eſt corpus Chriſti ſub ſpeciebus, ſed panis. Ergo non poſſunt verba conſecrationis eſſe vera, cùm illa non enuntient rem pro tempore, quo illa exiſtit, nam enuntiant corpus pro tempore præſenti, cùm tamen illud exiſtat pro tempore futuro.

Contra partem negantem.

148. Ratio dubitandi contra partem negantem eſt: quoniam ſi verba formæ non cauſant vt vera; ergo cauſant vt falſa: falſum autem eſt, verba formæ hoc ſacramentum cauſare vt falſa: alioqui Chriſtus hoc ſacramentum confeciſſet verbis falſis. Prior conſequentia probatur: nam verba non poſſunt præſcindere à veritate & falſitate: aut enim conformantur rebus, quas enunciant, & dicuntur vera; aut non conformantur, & dicuntur falſa.

Affirmant Soto. Coninck.

149. PRIMA ſententia affirmat, formam conſecrationis cauſare vt veram formaliter: Eſt Soti in 4. diſt. 11. q. 1. art. 5. ad finem: Coninck 3. p. q. 78. art. 5. Fundamentum Soti: quoniam forma conſecrationis habet virtutem cauſandi conuerſionem panis in corpus, & vini in ſanguinem Chriſti, ratione veræ ſignificationis: igitur non cauſat illam, niſi vt vera formaliter. Nec obſtat, quòd vt vera præſupponat Chriſti corpus: quia non implicat, vt ineodem inſtanti reali temporis, forma præſupponat corpus in genere cauſæ obiectiuæ, & ſimul ipſa præſupponatur ad corpus in genere cauſæ efficientis. Sicut introitus aëris per feneſtram eſt prior in genere efficientis apertione ipſius feneſtræ, nam illam intrando aperit: & tamen in genere cauſæ materialis apertio feneſtræ eſt prior introitu aëris, quia niſi aperiretur feneſtra, non poſſet aër intrare.

105. Fundamentum Coninck. Veritas propoſitionis pendet ab exiſtentia rei, non abſolutè, ſed prout à propoſitione ipſa affirmatur, ſiue illa affirmetur vt præſens, ſiue vt præterita, ſiue vt futura: ſed propoſitio practica affirmat exiſtentiam ſui effectus præſentem quidem in eo inſtanti temporis, futuram verò in poſteriori inſtanti naturæ: igitur propoſitio practica cauſat ſuum effectum vt vera, quia cauſat illum per conformitatem, quam cum illo habet pro poſteriori ſigno naturæ extiturum: quam conformitatem habet propoſitio practica in priori inſtanti naturæ. Confirmatur: quia ſicut poteſt propoſitio vera tempore præcedere exiſtentiam ſui obiecti, vt patet in hac propoſitione: *Petrus cras curret*: quæ vera eſt de præſenti, eſto curſus ſit cras futurus: ita pariter poterit propoſitio vera præcedere ſuum effectum pro poſteriori ſigno futurum.

Aſſerit cauſare vt veram practicè Caietanus.

151. SECVNDA ſententia docet, formam conſecrationis cauſare hoc ſacramentum vt veram practicè, non autem vt veram ſpeculatiuè: Eſt Caietani tertia parte quæſtione 78. articulo quinto. Fundamentum eius eſt: quia veritas practica, cùm ſit veritas in cauſando, quæ non præſupponit, ſed facit rem, præſupponitur ad rem, quam facit: vnde antequam res ſit veritas practica eſt. Definitionem autem veritatis ab Ariſtotele traditam vt ex eo propoſitio ſit vera vel falſa quòd res ſit, vel non ſit, explicat de veritate ſpeculatiua, non autem de veritate practica, quæ rei exiſtentiam antecedit.

Ariſtot.

Negat abſolutè.

152. TERTIA ſententia negat, formam conſecrationis hoc ſacramentum cauſare vt veram, ſiue practicè, ſiue ſpeculatiuè, ſed tantùm vt ſignificatiuam, quatenus præſcindit à veritate, & falſitate, & ſolùm dicit eſſe ſignum inſtrumentale ad placitum ſignificatiuum: Eſt Scoti in quartum, diſtinctione octaua, quæſtione ſecunda §. *Aliter ergo poteſt dici*, verſu, *Breuiter ergo diceret Theologus*: vbi docet, formam conſecrationis ſuum ſignificatum cauſare, neque formaliter vt veram neque formaliter vt falſam, ſed vt neutram, & naturaliter priorem ſua veritate, quam ipſa ſibi cauſat. Scotum ſequuntur communiter Recentiores Suar. diſp. 58. ſect. ſexta, Vaſquez diſp. 202. cap. ſecundo & alij. Fundamentum ſumitur ex prima ratione dubitandi: quia cùm veritas formæ ſacramentalis pendeat ab exiſtentia Chriſti ſub ſpeciebus; cumque illa producatur vi eiuſdem formæ, non poterit forma vt vera formaliter hoc ſacramentum efficere: ergo ſolùm illud efficiet vt ſignificatiua formaliter, quia vt ſic præſcindit à veritate, eamque præcedit ſubſiſtendi conſequentia. Pro huius controuerſiæ ſolutione,

Scotus

Suarez. Vaſquez.

153. Diſtinguenda eſt triplex veritas in formis ſacramentalibus: Prima deſumitur ex pacto & promiſſione Dei: ex eo enim, quòd

Triplex veritas in formis ſacram.

Deus promisit ad prolationem talis formæ supra debitam materiam, se producturum rem per talem formam significatam, hoc ipso forma sortita est infallibilem veritatem in ponendo suum effectum à parte rei, vti illum significat. Secunda deriuatur ex ipsa existentia: non quidem præsenti, sed futura effectus, ex eo enim, quòd futurus est effectus à se causandus prius prioritate rationis & naturæ forma sacramentalis intelligitur vera per conformitatem ad talem effectum à se causandum. Tertia desumitur ex ipsa actuali existentia rei productæ; in ordine ad quam forma sacramentalis acquirit nouam conformitatem practicam actualem, quam antea non habebat, quia nunc connotat existentiam præsentem sui obiecti, quam antea non connotabat. His prę iactis fundamentis,

Formæ sacramentales causant suos effectus vt veræ veritate sibi communicata ex infallibili promissione Dei.

154. DICO 1. Formæ sacramentales causant suos effectus vt veræ veritate sibi communicata ex infallibili promissione Dei. Assertio hæc est euidens: nec de illa dubitare potuerunt Scholastici, cuius tamen expressam mentionem non fecerunt. Ratio euidentiæ est: quoniam forma sacramentalis ex pacto & promissione Dei habet omnimodam infallibilitatem ad causandum effectum, quem significat: sed hæc infallibilitas causandi effectum prę cedit saltem natura ipsam productionem effectus: ergo forma sacramentalis causat suum effectum vt vera, veritate sibi communicata ex infallibili promissione Dei. Maior elucet; cùm implicet contradictionem, diuinam promissionem frustrari. Minor etiam clara est: nam hæc infallibilitas causandi effectum, non desumitur ex ipsa existentia effectus, quamuis ad illam ordinetur; sed ex promissione Dei, quę antecedit existentiam effectus: est enim moralis quædam virtus in actu primo constituens formam sacramentalem infallibiliter operaturam suum obiectum. De hac veritate intelligendus est S. Doctor 3. part. quęst. 78. articulo 8. vbi veritatem formæ sacramentalis comparat cum veritate, quam habet verbum Dei ad res ab ipso operatas: *Ita*, inquit, *veritas huius locutionis non præsupponit rem significatam, sed facit eam: sic enim se habet verbum Dei ad res factas per verbum.* Hanc veritatem habebant locutiones illæ diuinæ, *Fiat lux: fiat firmamentum*, antequam suum effectum operarentur: ex eo enim, quòd illæ erant locutiones Dei, non poterant frustrari effectu, quem practicè significabant.

S. Thomas.

Veritate speculatiua desumpta ex conformitate ad effectum à se causandum.

155. DICO 2. Formæ sacramentales causant suum effectum vt veræ, veritate speculatiua desumpta ex conformitate ad effectum à se causandum. Quæ dici potest veritas speculatiua ad distinctionem veritatis practicæ, de qua assertione sequenti. Fundamentum nostræ assertionis est: quoniam prius est effectum formę sacramẽtalis esse extiturum virtute ipsius formæ, quã actu existere virtute eiusdem formæ: ergo potest forma sacramentalis per conformitatem ad effectum à se causandum esse prius vera, quàm illum actu causet: igitur potest illum causare vt vera, veritate desumpta ex conformitate ad effectum à se causandum. Antecedens patet: nam esse futurum cuiuscunque creaturæ æternitate præcessit actuale esse eiusdem creaturæ: nam ex suppositione, quòd res aliquando existat, semper verum fuit, talem rem fuisse extituram: atque adeo propositio tam mentalis, quàm vocalis tale esse futurum enuntians, fuit semper vera ante ipsam actualem existentiam rei enuntiatæ. Prior verò consequentia probatur: nam posito, quòd effectus formæ sacramentalis sit extiturus, forma ipsa sacramentalis in priori signo naturæ, antequam illum actu producat, habet conformitatem cum illo, quia enuntiat illum causandum pro posteriori signo naturæ: igitur potest in priori signo naturæ, quando nondum intelligitur causatus effectus, sed causandus, illum actu causare vt vera, veritate desumpta ex conformitate ad effectum pro posteriori signo naturę extiturum.

Exemplo cognitionis diuinæ.

156. Optimum huius rei exemplum habemus in cognitione diuina, tam ad intra, quàm ad extra productiua. Nam cognitio notionalis Patris, quæ in priori signo originis repręsentat Filium producendum pro posteriori signo originis, est vera veritate quasi speculatiua ex conformitate ad eundem mox posteriori signo extiturum: atque adeo in priori signo originis cognitio notionalis Patris producit Filium vt vera veritate speculatiua. Præterea cognitio absoluta Dei productiua ad extra ab æterno fuit vera veritate speculatiua per conformitatem ad mundum in tempore futurum: ex suppositione enim, quòd producendus erat mundus, cognitio diuina ab ęterno repræsentauit illum vt in tempore futurum, & consequenter quando illum in tempore produxit, produxit vt vera veritate speculatiua desumpta ex conformitate ad mundum in tempore futurum: nam eandem conformitatem, quam ad mundum futurum ab æterno habuit, habuit etiam in priori signo naturæ, quàm illum actu in tempore produceret. Pari modo hæc propositio sacramentalis: *Hoc est corpus meum*, in eodem instanti temporis, in quo eius significatio completur, prius natura quàm actu causet existentiam corporis Christi sub speciebus, est vera veritate speculatiua per conformitatem, quam habet ad existentiam corporis Christi mox sub speciebus futuram pro posteriori signo naturæ; ac proinde causat illa vt vera veritate speculatiua.

157. Confirmatur: nam si hæc propositio, *Hoc est corpus meum*, non statim atque eius significatio completur effectum causaret, sed post aliquam moram temporis, tunc per conformitatem ad terminum sequenti tempore causandum, non solùm natura, sed etiam tempore præcederet vt vera: ergo etiam si

de fa-

de facto suum effectum caulet in eodem instanti temporis, in quo eius significatio completur, adhuc in priori signo naturæ præcedit vt vera per conformitatem, quam in tali signo habet ad suum effectum in posteriori signo naturę extiturum.

158. DICES. Prius est, propositionem, causaturam suum effectum, quàm accipere ordinem conformitatis ad illum: ergo non potest per ordinem conformitatis ab effectu desumptum, eundem effectum causare. Antecedens probatur: nam prius fuit Deum ab æterno decreuisse mundum creare, quàm illum cognouisse vt creandum.

159. Resp. Negando consequentiam. Etenim licet non possit propositio esse vera per conformitatem desumptam ab effectu futuro, nisi priùs ratione supponatur suum effectum causatura: potest tamen priùs habere conformitatem desumptam ab effectu futuro, quàm illum actu causare. Quemadmodum non potuit scientia diuina esse vera per conformitatem desumptam à mundo futuro, nisi priùs ratione eadē scientia supponeretur mundum causatura: potuit tamen & de facto fuit vera, antequam actu illum causaret. Ratio est: quia conformitas ab effectu futuro, quæ constituit propositionem, vel scientiam formaliter veram veritate speculatiua, præcedit actualem productionem eiusdem effectus: ac proinde priùs natura, quàm illum actu producat, præcedit vt vera.

Nō veritate practica desumpta ex conformitate cum obiecto existente.

160. DICO 3. Non potest forma sacramentalis causare suum effectum vt vera, veritate practica desumpta ex conformitate cum existentia sui obiecti actu existentis. Ratio assertionis est: quia hæc conformitas supponit effectum à se causatum, à quo denominatur formaliter vera veritate practica actuali: ergo non potest forma sacramentalis vt vera, veritate practica actuali suum effectum causare. Alioqui supponeret illum actu existentem priùs natura, quàm illum causaret: nam priùs natura deberet esse vera per conformitatem ad suum effectum actu existentem: igitur priùs natura supponeret illum actu existentē, quàm illum eundem causaret.

161. Iuxta has nostras assertiones conciliantur omnes præcitatæ sententiæ. Nam prima intelligenda est de veritate per conformitatem ad existentiam corporis Christi pro posteriori signo naturæ causandam, vt in secunda assertione explicatum est: quidquid sit de exemplo à Soto adducto venti per feneſtram cubiculum ingredientis, deque ipsius fundamento: quod non est intelligendum in eo sensu, in quo plerique Recentiores intelligunt, quòd forma sacramentalis causet in virtute suæ veritatis desumptæ ab existentia obiecti, vel causandi, vel causati: cùm non possit propositio ab obiecto à se causando, sumere virtutem causatiuam & multò minùs illam sumere potest ab obiecto à se causato: cùm virtus causandi in propositione supponi debeat, antequam ab illo vt existente, vel extituro veritatem desumat: nam ex virtute, quam talis propositio ad suum obiectum causandū habet, supponitur obiectum ipsum causandum, vel actu causatum. Sed intelligitur de veritate desumpta ex promissione Dei, ex qua habet, vt sit potens ad causandum obiectum, quod significat.

Sotus.

162. Fundamentum verò Coninck non rectè distinguit duas illas veritates, quas habet practica propositio, alteram per conformitatem ad effectum extiturum, ratione cuius potest illum causare vt vera: alteram per conformitatem ad effectum actu existentem: ratione cuius non potest illum causare vt vera, cùm hęc desumatur ex ipso effectu actu existente.

Ad Coninck.

163. SECVNDA sententia, vt vera sit, intelligi debet de veritate practica in actu primo, desumpta ex infallibili promissione Dei: hæc enim præcedit existentiam rei, estque moralis, vel physica causa illius. Quamquam non rectè idem Author excludit ab eadem forma sacramentali veritatem speculatiuam: nam hæc desumitur per conformitatem ad rem vt extiturā, quam practica propositio habet priùs natura, quàm suum effectum producat.

Quid de 2. sentent.

164. TERTIA demum sententia explicanda est de veritate actuali practica, desumpta ex conformitate ad rem actu existentem, vt in tertia nostra assertione explicatum est, contra quam veritatem solùm militat fundamentum ipsius.

Quid de 3.

165. Ex his infertur 1. quam rectè Tridentinum session. 13. cap. 4. ex veritate verborum deduxerit conuertionem panis & vini in corpus & sanguinem Christi. Non enim hoc tantùm deduxit ex veritate verborum tanquam à posteriori, vt docet Vasquez supra citatus, sed etiam à priori & per causam. Nam hoc ipso, quòd verba Christi sunt ab ipso instituta debent habere infallibilem veritatem antecedentem ad ponendum effectum, quem significant.

Concilium Trident.

Vasquez.

166. Infertur secundò, quo pacto dicantur formæ sacramentales se ipsas veras efficere. Dupliciter enim formæ sacramentales efficiunt se ipsas veras: Primò veritate actuali practica: nam hoc ipso, quòd actu causant suos effectus, efficiunt se veras practicè per conformitatem, quam de nouo acquirunt cum suis obiectis actu existentibus. Secundo efficiunt seipsas veras veritate speculatiua per conformitatem ad suos effectus à se infallibiliter causandos. Ex virtute enim, quam ex promissione Dei acquirunt, habent, vt à quouis legitimo ministro prolatę supra debitam materiam, sint infallibiliter suos effectus operaturæ: ac proinde ex illa habent, vt reddant seipsas veras veritate conformitatis ad suos effectus infallibiliter futuros.

Quomodo dicuntur formæ sacramentales seipsas veras efficere.

167. Ex dictis patet tam ad 1. rationem dubitandi contra priorem partem affirmantem, quàm ad alteram contra posteriorem partem negantem. Quæ non rectè infert: si forma sacramentalis, non causat vt vera, necessariò

Ad rationē dub. n. 146

causat

causat vt falsa: quia causare posset vt præscindens ab vtroque, & tãtùm vt significatiua est, vti de facto causat vt præscindẽs à veritate & falsitate actuali practica, solumq́ue causat vt practicè significatiua est: priùs namque est, propositionem significare, quàm verum vel falsum significare.

168. Pro solutione secundæ rationis dubitandi contra priorem partem affirmantem, ex doctrina Caiet. loco præcitato, duplex tempus in propositionibus distinguendum est; vnum, in quo significant; aliud, pro quo significant; siue, vt ipse loquitur, tempus significationis, & tempus consignificationis. Primum est, in quo propositio profertur; secundum, in quo significatum propositionis consignificatur. Vt in his propositionibus: *Christus surrexit*: *Christus iudicaturus est mundum:* tempus significationis, est tempus præsẽs, illud ipsum, in quo huiusmodi propositiones proferuntur, quia in eo important conformitatẽ cum obiectis significatis. Tempus verò consignificationis, est præteritum, & futurum, in quibus suum obiectum positum, vel ponendum consignificant. Interdum verò tempus significationis, & consignificationis coincidunt in vnum, vt constat in propositionibus de præsenti, vt *Petrus currit*, *Paulus scribit*: in his enim idem est tempus, in quo significant, & pro quo significant: quia in his idem est tempus, in quo proferuntur, & in quo earum significata ponuntur. Formę autem sacramentales, cùm sint de præsenti, tempus significationis, & consignificationis earum coincidunt in vnum: nam statim atque à legitimo ministro proferuntur, earumq́ue significatio completur, earum obiecta ponuntur.

169. Porrò propositio non potest certam significationem habere, nisi quando integrè prolata est: nam, antequam sit integrè prolata, manet suspensa ad hoc, vel illud significandum: vt constat in hac propositione, *Paries est albus*: quamdiu enim hæc propositio integra non profertur, vt affecta suo prædicato, manet suspensa & indifferens ad significandum vel parietem album, si post copulam, *Est*, addatur, *Albus*; vel nigrum, si post eandem copulam, *Est*, addatur, *Niger*: Ratio verò huius est: quia per propositionem significatur compositio, vel diuisio subiecti à prędicato: sed repugnat intelligi, vel compositionem vnius cum alio, vel diuisionem vnius ab alio, nisi vtrisque terminis componentibus, aut diuisis intellectis. Quo fit, vt propositio vocalis non possit habere completam significationem, quando ipsius copula profertur, sed quando cum copula prolati sunt omnes termini per copulam annexi, qui sunt prædicatum & subiectum: quia tunc propositio determinatur ex certa compositione subiecti cum prædicato ad certam significationem.

170. Ex hac doctrina vniuersali euidenter colligitur, quando formæ sacramentales habeant suam completam significationem, ac proinde suos effectus causent, ab eisq́ue practicam sortiantur veritatem actualem. Cùm enim formæ sacramentales sint propositiones de præsenti & indicatiuæ, tempus significationis & consignificationis earum coincidunt in vnum: nam in eodem tempore simul completè significant, & sua significata in re ponunt. Rursus cum nonsante completè signficent, quàm integrè proferantur; cumq́ue non antè integrè proferantur, quàm earum extrema, subiectum videlicet & prædicatum per copulam connexa enuntientur, sequitur, vt non ante completam habeant significationem, & consequenter suos causent effectus, quàm in fine prolationis ipsarum, in quo simul completè significant & actu causant, & denominantur veræ veritate practica actuali: priùs tamen natura completè significant, quàm causent: & priùs natura causant quàm efficiantur veræ veritate practica actuali, ab eaq́ue denominentur vt tales.

171. Vnde negandum est, tunc ponendum esse corpus Christi sub speciebus, quando effertur verbum, *Est*, cùm nondum tunc propositio sacramentalis sit integrè prolata; sed in prolatione pronominis, *Meum*, à quo propositio determinatur ad significandum corpus Christi. Nam ante prolationem pronominis *Meum* propositio erat indifferens ad significandum corpus Christi, vel quodcunque aliud. Nec est contra naturam enuntiationis indicatiuę, nõ statim poni ipsius significatum, ac profertur verbum *Est*: nam in his propositionibus totum tempus, quod impenditur in proferenda integra propositione, censetur moraliter præsens, cum totum illud tempus sit necessarium ad integram significationem propositionis exprimendam, ante quam non potest propositio ipsa de prędenti suum significatum exprimere in auribus audientis. Et quia propositio practica non causat, nisi quando completè significat, cùm causet vt significans, non ponit suum effectum in ipsa prolatione verbi *Est*, quando nondum completa est eius significatio, sed in fine prolationis totius propositionis. Cæterùm quid demonstret verbum *Est* in forma consecrationis ante prolationem pronominis *Meum*, constat ex sect. 3. in qua docuimus, demonstrare corpus Christi ponendum sub speciebus in termino prolationis totius formæ sacramentalis essentialis.

Dupex tẽpus in propositionibus considerat.

Propositiones certam significationem non habent, nisi integrè prolatæ.

Quando formæ sacramentales habeant suam completam significationem, & suos effectus causẽt?

SECTIO VI.

An verba consecrationis non causent, nisi in virtute Christi actu existentis?

172. PRIMA sententia negat: Est quorundam Recent. quæ etiam à Palatio infrà citando tribuitur Scoto in 4. dist. 10. qu. 4. sed ibi §. *Hic duo sunt videnda*, solùm loquitur de possibili, non autem de facto, & vi præsentis institutionis, de qua tantùm proponitur,

Negat Scotus

nitur quæſtio. Ex eo enim, quòd ante Incarnationem, hoc eſt, ante præſentiam naturalem circumſcriptiuam potuerit Chriſti corpus eſſe in hoc ſacramento, ſicut nunc eſt de facto, infert, poſſe etiam poſt Incarnationē, hoc eſt, poſt præſentiā naturalem & circūſcriptiuam idem Chriſti corpus deſinere ſub eſſe naturali, & nihilominus manere ſub eſſe ſacramentali. & è conuerſo, incipere ſub eſſe ſacramentali, abſque eo quòd inciperet ſub eſſe naturali; cū vna ratio exiſtēdi nō pendeat ab alia. Qui diſcurſus vel ſolùm probat quoad conſeruationem, non autem quoad productionem eſſe ſacramentalis: vel certè tantùm procedit de poſſibili, nō vi præſentis inſtitutionis. Quin iuxta principia Scoti, verba cōſecrationis vi præſētis inſtitutionis non habēt vim ponēdi corpus Chriſti ſub ſpeciebus, niſi vt illud pręſupponunt exiſtens extra ſacramentum; ac proinde non operantur, niſi in virtute Chriſti exiſtentis. *Scotus.* Quoniam ex principijs Scoti, vt conſtat eadem diſt. 10. q. 1. a. 1. & quodlib. 10. a. 2. & §. *Adiſta*, vi præſentis inſtitutionis corpus Chriſti non fit præſens in hoc ſacramento per actionem reproductiuam, ſed tantùm adductiuam, quæ eſt productiua ſolius præſentiæ, non autem ſubſtantiæ. Vnde vi talis actionis non poſſet Chriſti corpus conſtitui ſub ſpeciebus, ſi alibi non exiſteret: nam ſola actio productiua præſentię non eſt ſufficiens ponere terminum quoad ſubſtantiam alicubi, ſi nullibi ſupponatur exiſtere.

173. Fundamentum huius ſententiæ eſt hoc. Vi præſentis inſtitutionis Chriſtus vim contulit verbis conſecrationis, vt ſeipſa vera efficerent: ergo hanc vim retinerent in omni caſu naturaliter poſſibili: fuit autem naturaliter poſſibile, vt corpus Chriſti in cineres redigeretur: ergo in eo caſu verba conſecrationis haberent vim ſeipſa vera efficiendi: ac proinde Chriſti corpus producendi; cùm non poſſent in eo caſu ſeipſa vera efficere, niſi producendo quod ſignificant. Igitur in eo caſu non cauſarent Chriſti corpus in virtute Chriſti exiſtentis, cùm in eo caſu Chriſti humanitas non exiſteret, ac proinde neque exiſteret compoſitum ex humanitate & perſona verbi, quod dicitur Chriſtus. Conſequentia primi enthymematis probatur: nam hoc ſpectat ad liberalitatem Dei, vt quando creaturæ tribuit virtutem operandi aliquem effectum talem virtutem illi tribuat ad omnes caſus naturaliter ſaltem poſſibiles, eſto illam non tribuat ad caſus ſupernaturaliter tantùm poſſibiles. Vnde ſi Chriſti humanitas diuinitus annihilaretur, ad eam reproducendam verba conſecrationis vi præſentis inſtitutionis non ſe extenderent, eò quòd talis caſus non eſt naturaliter poſſibilis.

Affirmant probabiliùs Palatius, Suarez. Vaſquez. Coninck. Philippus Fauentin.

174. SECVNDA ſententia affirmat, verba conſecrationis vi præſentis inſtitutionis ſuum effectum cauſare in virtute Chriſti exiſtentis. Vnde conſequenter hæc ſententia docet, ſi Chriſti corpus in rerum natura non exiſteret, verba conſecrationis nihil effectura: eſt Palatij in 4. diſt. 8. diſp. 4. ad finem, Suar. diſp. 48. ſect. 2. §. *Ex dictis expeditur*, Vaſquez diſput. 192. cap. 1. Coninck 3. p. qu. 75. ar. 4. dub. 5. in fine, & quæſt. 83. art. 1. dub. 10. num. 181. Philippi Fauent. in 4. diſtinct. 10. diſp. 39. cap. 2. Quæ ſententia *probabilior eſt & ſequenda.* Difficultas eſt in reddenda efficaci ratione.

175. Palatius hanc reddit. De facto verba conſecrationis vi pręſentis inſtitutionis non ſunt productiua, ſed conuerſiua panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti: ergo debet præexiſtere id, in quod conuertunt. alioqui non ſolùm eſſent conuerſiua, ſed etiam productiua. Confirmatur: nam alioqui pari ratione dici poſſet, hæc verba, *Ego te baptizo*, eſſe productiua aquæ, ſi aqua in rerum natura non eſſet. *Ratio Palatij*

176. Sed contrà: quia non repugnat, vt verba conſecrationis ſint conuerſiua termini à *quo*, & ſimul productiua termini ad *Quem*: vt ſi in Cana Galileæ Chriſtus conuertiſſet aquam in vinum per aliquod verbum vocale, tale verbum ſimul fuiſſet conuerſiuum aquæ in vinum, & productiuum ſubſtantiæ vini. Et de facto in viuentibus materialibus actio nutritiua eſt ſimul conuerſiua alimenti in ſubſtantiam aliti, & productiua ipſius ſubſtantialis termini ad *Quem*.

177. Video rationem Palatij cum Scotiſtis ſupponere, de facto verba conſecrationis non habere vim producendi, ſed tantùm adducendi corpus Chriſti alibi exiſtens. Verùm cùm hoc fundamentum ſit magis incertum & controuerſum, quàm ſit aſſertio, ad quam probandam illud aſſumitur, conſequenter diſcurſus in eo fundatus non rectè procedit. Ad confirmationem, negatur ſequela: nam vt ipſemet argumenti inualiditatem præuidens, negat, eandem eſſe rationem de formis reliquorum ſacramentorum, quia illę non ſunt conuerſiuæ, vti eſt forma huius ſacramenti, ſed productiuę ſuorum effectuum. *Malè ſupponit verba non habere vim producendi corpus.*

178. Vaſquez hanc aſſignat rationem: vi præſentis inſtitutionis Chriſtus reliquit ſeipſum in hoc ſacramento, ad hoc vt exiſtens in cælo nobis eſſet ſolatium in terris: ergo vi pręſentis inſtitutionis, ſi Chriſti corpus non exiſteret in cęlo, vel alibi naturaliter, non exiſteret in Euchariſtia. *Vaſquez.*

179. Sed contrà: quia licet hic fuerit finis Chriſti in hoc ſacramento inſtituendo, vt nobis aliquod ſuæ pręſentiæ ſolatium relinqueret, ſi tamen reipſa vim contulit verbis ſuum corpus producendi, etiamſi illud nullibi ſupponerent exiſtens, producerent: quia per hoc, quòd illud nullibi ſupponerēt exiſtens, verba conſecrationis non amitterent ſuam virtutem, quam de facto habent ſubſtantialiter producendi corpus Chriſti: quòd autem hanc virtutem de facto non habeant, ratio Vaſq. non probat.

180. Suarez hanc affert rationem. Ad productionem corporis Chriſti non ſolùm concurrunt verba ſacramentalia vt inſtrumentum ſeparatum, ſed humanitas ipſa Chriſti vt inſtrumentum diuinitati coniunctū: ac proinde *Suarez.*

non exi-

non exiſtente Chriſti humanitate non poſſent verba conſecrationis, vi præſentis inſtitutionis, Chriſti corpus producere: quia vi præſentis inſtitutionis, verba non habent adæquatam vim cauſandi, niſi vt inſtrumentum humanitatis actu concauſantis cum ipſis verbis effectum ſignificatum.

181. Sed contrà: nam fundamentum, cui hæc ratio innititur, eſt magis controuerſum, quàm aſſertio ipſa, ad quam probandam aſſumitur: cùm pleriq́ue Theologi negent, Chriſti humanitatem effectiuè concurrere ad productionem ſui corporis & ſanguinis, ſed tantùm moraliter. Quod genus cauſæ vt cauſet, non prę requirit exiſtentiam ſui, vt patet de gratia collata antiquis Patribus, moraliter cauſata à meritis Chriſti nondum exiſtentis.

Ratio Suarez & Coninck

182. Idem Suar. & Coninck hanc aliam adducunt rationem: quia ſi Chriſtus non exiſteret, non poſſent verificari verba formæ: quia cùm illa proferantur à ſacerdote in perſona Chriſti, non eſſent vera, niſi Chriſtus exiſteret. Vt enim verificetur pronomen *Meum* per os ſacerdotis in perſona Chriſti prolatum, debet exiſtere Chriſtus ipſe, in perſona cuius à ſacerdote effertur.

Non ſubſiſtit.

183. Sed neque hæc ratio conuincit. Nam vel ideo exiſtentia Chriſti prærequiritur, vt poſſit ſacerdos verba Chriſti in perſona ipſius Chriſti verè enuntiare, vel quia pronomen *Meum* in perſona Chriſti prolatum neceſſariò ſupponit corpus Chriſti exiſtens: ad neutrum autem modum prærequiritur exiſtentia Chriſti. Non ad primum: nam ad hunc ſufficit, vt ſacerdos verba Chriſti proferat in perſona ipſius Chriſti, qui aliquando fuit, & dedit ſacerdotibus poteſtatem, vt quoties eius nomine ipſius verba proferrent, hoc conficerent ſacramentum. Sicut verè dicitur, qui in tragœdia perſonam demortui Regis agit, in perſona illius & loqui, & agere. Et magis ad rem noſtram, ſi aliquis Apoſtolorum in triduo verba formæ ſuper debita materia proculiſſet, verè conſecraſſet, vt fert communis & conſtat Theologorum ſententia: cùm tamen in illo triduo nullus Apoſtolus potuiſſet verba Chriſti proferre in perſona Chriſti tunc actu exiſtentis: nam Chriſtus eſt compoſitum ex humanitate & perſona verbi: cùm igitur in illo triduo non exiſteret compoſitum ex humanitate & perſona Verbi, ſed ſolùm corpus & anima inuicem ſeparata, quę non conſtituunt Humanitatem, non poterat dici exiſtere Chriſtus, prout Chriſtus appellat compoſitum ex humanitate & perſona Verbi, quo pacto erat neceſſarium, vt verba conſecrationis dicerentur proferri in perſona Chriſti, eò quòd Chriſtus illa non protulit vt Deus, ſed vt homo. Quare vel negandum eſt, in triduo potuiſſe verba conſecrationis in perſona Chriſti verè proferri, atque adeo conſecrationem fieri, quod eſt contra receptum Theologorum Axioma, & PP. affirmantium, verba conſecrationis ſtatim atque fuerunt ex ore Chriſti prolata, accepiſſe vim tranſubſtantiandi panem & vinũ in corpus & ſanguinem ipſius. Vel etiãſi non potuiſſent verba conſecrationis in perſona Chriſti verè in illo triduo proferri, adhuc tamen per ea à legitimo miniſtro prolata hoc ſacramentum confectum fuiſſe: eò quòd tunc habuiſſent virtutem, non vt in perſona Chriſti enuntiatiuè prolata, ſed vt recitatiuè tantũ relata à perſona miniſtri: quod non minùs eſt contra communem ſenſum Theologorum docentium, verba conſecrationis eodem modo tunc, atque nunc in perſona Chriſti prolata, vim habuiſſe hoc ſacramentum conficiendi. Quod nõ obſcurè colligitur ex illi verbis Concilij Florent. *Forma huius ſacramẽti ſunt verba Saluatoris, quibus hoc conficit ſacramentum. Sacerdos enim*, vt ibidem ſubdit Concil. *in perſona Chriſti loquens hoc cõficit ſacramentum.* Ergo ex Concilio ad huius ſacramenti confectionem requiritur, vt verba formę proferantur in perſona Chriſti: ergo etiam vt in triduo hoc ſacramentum confeciſſent, debuiſſent proferri in perſona Chriſti. Nec poſſunt verba Concilij intelligi pro tempore extra triduum, cùm ſint indefinita, & æquiualenter vniuerſalia: quippe quę explicant naturam ipſam formę ſacramentalis, quæ in omni tempore eſt eadem.

Concilium Florentin.

Etiam in triduo mortis Chriſti verba debuiſſent in perſona Chriſti proferri.

189. Neque Chriſti exiſtentia prærequiritur ad verificandum pronomen *Meum* in perſona Chriſti à ſacerdote prolatum: nam ad illud verificãdum ſufficeret, vt in fine prolationis ipſius pronominis corpus Chriſti ſub ſpeciebus exiſteret per verba conſecrationis cauſatum. Quia cùm hęc verba ſint operatiua ſui ſignificati, non requirunt, illud vt prę exiſtens, ſed ſufficit, ſi exiſtat in fine prolationis. Præſertim cùm verba conſecrationis non debeant cauſare vt formaliter practicè vera, veritate actuali.

185. Confirmatur: ſi Chriſtus conferret his verbis ab ipſomet Chriſto prolatis: *Hic panis eſt caro mea: hoc vinum eſt ſanguis meus*, vim conuertendi panem & vinum in ſuammet carnem & ſanguinem, ad ea verificãda neceſſariũ non eſſet, vt ante prolationem verborum in Chriſto exiſteret caro & ſanguis, in quem cõmutanda eſſent panis & vinum, ſed ſat foret, ſi in fine prolationis verborum illa producerentur hypoſtaticè vnita Chriſto. Ergo ad verificanda hæc verba: *Hoc eſt corpus meum: Hic eſt ſanguis meus*: quæ ſimiliter prolata in perſona Chriſti vim habent cauſandi corpus & ſanguinem Chriſti, non eſt neceſſe, vt Chriſti corpus & ſanguis præexiſtant ante prolationem ipſorum, ſed ſufficit, ſi exiſtant in fine completæ prolationis eorundem, virtute ipſorummet verborum cauſata.

186. Efficax igitur huius ſententiæ ratio deſumenda eſt ex eo, quòd verba conſecrationis vi præſentis inſtitutionis non habent vim, vnà cum corpore & ſanguine Chriſti, producendi etiam vnionem hypoſtaticam eorundem cum verbo, ſed hæc ſolùm concomitanter fit præſens cum corpore & ſanguine in hoc ſacramento, vt ſupra oſtendimus diſp. de præſent. ſacramentali. Si autem corpus & ſanguis Chriſti ir-

Efficacior ratio.

sti in rerum natura nō exitterent, neque eorū vnio cum verbo cōsequenter existeret. Igitur non possent tunc verba cōsecrationis producere corpus & sanguinem Christi, cū non possit esse corpus & sāguis Christi, nisi per vnionem ad personam Christi. Igitur si verba cōsecrationis non habent vim producēdi vnionem cum persona Christi, non possent in eo casu producere corpus & sanguinem Christi, proinde non possent in eo casu verificari: quoniam vt verificarentur, deberent saltem in fine prolationis adesse corpus & sanguis Christi: quia cùm nullibi supponerentur existere, si saltem in fine prolationis verborum tunc non existerent, nullo modo verba formæ verificarentur.

Effugio occurritur.

187. Nec dici potest, in eo euentu produci à verbis solùm corpus & sanguinem, vnionem verò hypostaticam concomitanter fieri à solo Deo, eo modo, quo nunc à verbis producitur solùm corpus & sanguis, vnio verò concomitanter fit à solo Deo: nam ea tantùm fiunt concomitanter, quæ reipsa inueniuntur connexa cum termino formali significato: non enim in triduo cum corpore facta fuisset in hoc sacramento præsens anima Christi, eò quòd illa in triduo non erat reipsa vnita cum corpore. Cùm igitur in tali casu vnio hypostatica non reperiretur reipsa connexa cum corpore & sanguine, quia hæc nullibi supponerentur vnita cum persona Christi, sed tunc primò producerentur à verbis consecrationis, quæ vim non haberent illa producendi cum vnione ad personam Christi, non posset in tali casu vnio hypostatica fieri præsens per concomitantiam ad productionem corporis & sanguinis, vti fit nunc.

An si sola materia corporis & sanguinis Christi reperiretur vnita verbo, verba consecrationis prolata producerent corpus & sanguinem Christi.

188. Sed adhuc supereſt difficultas, an si saltem materia, quæ fuit corporis & sanguinis Christi, reperiretur actu vnita hypostaticè verbo, possent tunc verba formæ producere corpus & sanguinem Christi. Ratio dubitandi est, quia tunc verba consecrationis producerent corpus & sanguinem, ad quæ producenda virtutem habent, vnio verò per concomitantiam produceretur à Deo. Etenim posito, quòd illa reipsa inueniretur cum materia, reproducta à verbis sacramentalibus materia vnà cum reliquis humanum corpus constituentibus, concomitanter etiam fieret præsens vnio, quæ cum tali materia corpus & sanguinem Christi integrante reperiretur.

Negatur probabiliùs,

189. Fateor, in tali casu probabiliter primam opinionem defendi posse. Nihilominus neque in hoc casu recedendum est à sententia communi: quia saltem in eo casu vnio hypostatica non fieret per concomitantiam præsens cum forma sanguinis, neque cum formis organicis, quæ humanum corpus cōstituunt: quia cùm hæ formæ primò producerentur à verbis sacramentalibus, non supponerentur vnitæ verbo. Verùm, quoniam adhuc tunc dici posset, illud corpus & sanguis, esse corpus & sanguis Christi, propter solam vnionem hypostaticam cum materia, sicut de facto accidentia humanitatis, dicuntur accidentia Christi, propter solam vnionem hypostaticam cum humanitate, ideo in hoc casu recurrendum est ad rationem communem, quia nimirum verba consecrationis vi præsentis institutionis non habent vim causandi corpus & sanguinem Christi in hoc sacramento, nisi vt illa reperiunt extra sacramentum naturaliter existentia. Atque hoc nobis constat tum à posteriori, quia de facto illa in hoc sacramento ponunt, vti reperiunt extra illud existentia: vnde quia de facto reperiunt Christi corpus viuum & glorioſum, illud sub hoc sacramēto causant viuum & glorioſum. Contrà verò, quia in triduo reperissent mortuum & passum, eodem modo illud in sacramento posuissent. Tum à priori: quia non debemus maiorem virtutē sacramentalibus verbis concedere, quàm quæ, & quanta necessaria est ad sacramentum perficiendum, iuxta connaturales leges diuinæ institutionis de tali sacramento, cùm omnis alia maior virtus sit superflua. Sed iuxta connaturales leges diuinæ institutionis, in hoc sacramento sufficit, vt verba consecrationis habeant virtutem ponendi corpus & sanguinem Christi in hoc sacramēto, prout illa reperiunt extra sacramentum existentia. Cùm iuxta connaturales leges diuinæ institutionis nunquam futurus sit casus, in quo corpus & sanguis Christi nō reperiantur extra sacramentum existentia. Etenim nō aliter putandum est, Deum virtutem tribuere rebus ad opera miraculosa, ad quæ patranda assumit, quàm naturis ipsis rerum ad opera naturalia causanda. Sed non maiorem virtutem Deus naturis rerum tribuit ad opera naturalia causanda, quàm quæ, & quanta necessaria est ad consequendum finem, quem iuxta naturales leges suæ sapientiæ huiusmodi naturis præfigit: ergo nec maiorem virtutem censendus est tribuere rebus, quas ad supernaturalia opera patranda assumit, quàm quæ & quanta necessaria est ad consequendum finem, quem iuxta connaturales leges suæ sapientiæ huiusmodi rebus præfigit. Cùm igitur iuxta cōnaturales leges suæ sapiētię Deus decreuerit, vt nunquam hoc sacramentum conficiatur ex corpore & sanguine Christi extra sacramentum non existentibus, eò quòd iuxta leges suæ sapientię decreuerit nunquam corpus & sanguinem Christi esse corrumpenda, consequenter vi præsentis institutionis non maiorem virtutem tribuit verbis consecrationis, quàm quanta necessaria est ad causandum corpus & sanguinem Christi, prout extra hoc sacramentum reperiuntur existentia. Ad quam explicationem reduci potest ratio Vasq.

Ex vi præsentis institutionis:

A priori.

Vasquez.

190. Ex his patet ad fundamentum 1. sententiæ. Etenim necessum non fuit, vt Christus eam virtutem consecrationis verbis tribueret, quæ nunquam in actum proditura esset. Neque talem virtutem rebus tribuere, magis commendat Dei liberalitatem, quàm eius potiùs arguit prodigalitatem, tribuen-

do rebus virtutem, quæ nunquam sit operatura, aut vlli nunquam profutura.

SECTIO VII.

An plures formæ concurrere possint ad eiusdem materiæ consecrationem?

191. QVæstio proponitur propter consuetudinem, qua Ecclesia Romana vtitur cum sacerdotibus recens ordinatis, qui omnes cum Episcopo ordinante concelebrant, simul cum illo verba consecrationis super eandem materiam proferentes. Cæterùm quæstio non est de validitate consecrationis: certum enim est, si omnes verba formæ absoluerent in eodem instanti temporis, fore vt omnes validè eandem materiam consecrarent: non secus ac si duo eadem verba Baptismi, post ablutionem ab vtroque factam, in eodem instanti absoluerent, eundem hominem simul baptizarent: cùm non maior ratio in tali casu foret de vno, quàm de alio, cùm vterque adhibuisset omnia ad essentiam Baptismi requisita. Nam licet, vt verba formæ sint valida ad efficiendum, quod significant, debeant integrè omnia à singulis proferri: quo fit, vt si sacerdos moriatur post inchoatam, & nondum absolutam consecrationis formam, non sufficiat, supplere sola illa verba, quæ defunctus omisit, sed necessarium sit, totam formam integram repetere: non est tamen contra validitatem formæ, vt à pluribus legitimis ministris super eandem materiam integrè proferantur.

Illicitum videtur Durando:

192. Quæstio igitur tantùm proponitur, an hic modus sit licitus, ob multa incommoda, quæ ex eo sequi videntur. Cùm enim moraliter impossibile sit, vt omnes in eodem instanti verba consecrationis absoluant, impossibile moraliter etiam erit, vt omnes simul cõsecrent. Posito autem, quòd non omnes possint simul moraliter consecrare, sequitur, debere aliquos verba formæ proferre supra materiam iam consecratam: hoc autem est maximum sacrilegium, cùm non liceat consecrationis verba proferre, nisi super materiam debitam, quæ est sola materia non consecrata: alioqui non sine tanti sacramenti irreuerentia frustraneè proferrentur verba consecrationis.

193. Confirmatur: nam qui probabiliter sciret, materiam esse consecratam, non posset absque sacrilegio in eandem materiam verba consecrationis proferre: ergo neque qui moraliter sciret, se eadem verba prolaturum in materiam priùs ab alijs consecratam. Igitur talis modus licitus non est; nec ad eum obligare potest Ecclesia, cùm non possit obligare ad id, quod intrinsecè vergit in iniuriam sacramenti.

194. Secundò in tali modo sæpe accidit, vt Episcopus, qui est principalis celebrans, & Christi personam repræsentat, non consecret, sed qui prior ipso verba consecrationis absoluit. Cùm enim in potestate consecrantis non sit, effectum consecrationis suspendere, sed statim prolatis verbis formæ consecratio fiat, non poterit concelebrans impedire, quo minùs sequatur consecratio, si ante Episcopum verba formæ protulit cum intentione consecrandi.

195. Tertiò ex tali modo sequitur, nõ fieri integrum sacrificium ab ijs, qui simul cum Episcopo consecrarunt. Nam hoc non solùm consistit in consecratione, sed etiam in sumptione vtriusque speciei, cùm non minùs hoc sacrificium integretur ex sumptione quàm ex consecratione vtriusque speciei, vt infrà de sacrificio Missæ constabit.

Censurandus ob censuram datã Ecclesiæ.

196. Propter hæc incommoda Durand. in 4. dist. 13. q. 3. hanc Romanæ Ecclesiæ consuetudinem improbat, aitque illam potiùs esse abolendam, quàm seruandam, eamque periculosam vocat: sed nimis temerè ausus est hic author tam antiquum Romanæ Ecclesiæ ritum improbare: cùm antiquitus non modò Presbyteri recèns ordinati cum Episcopo, sed etiam Cardinales cum Papa celebrante concelebrabant, vt refert Innocentius III. lib. 4. de myste. Missæ c. 25. Cæterùm etsi posterior hic ritus cessauerit, non tamen cessauit prior; quin illum à tota Ecclesia seruandum præcipit Clemens VIII. in Pontificali Romano, vt patet, tum ex ipsius constitutione initio Pontificalis, vbi vniuersaliter sub præcepto seruanda proponit ab *omnibus vniuersi terrarum Orbis Ecclesijs*, quæ in Romano Pontificali cõtinentur. Tum speciatim de ordinibus conferendis, loquens de Presbyteris cũ Episcopo concelebrantibus: *Debent enim*, inquit, *ex consuetudine concelebrare, & etiam verba consecrationis proferre.* Præterea contra Durandũ facit antiquus vsus Ecclesiæ, vt semper Episcopus consecratus concelebret cum Episcopo consecrante. Cùm sit eadem in vtroque ritu ratio, licet in priori sit maius periculum, propter multitudinem concelebrantium.

Innoc. III.

Clemens VIII.

Presbyteri recèns ordinati simul cum Episcopo consecrant omninò licitè: & infrà n. 210.

197. Quare non licet de tali consuetudine dubitare, cùm hoc ipso, quòd sit ab Ecclesia introducta, approbata, & sub præcepto omnibus Christiani orbis Prælatis proposita, mala & illicita esse non possit. Intendit autem Ecclesia per hanc cæremoniam repræsentare primam illam huius Mysterij solemnitatem, quãdo discipuli cum Christo, suũ corpus & sanguinem cænante, cõcænarunt. Nã licet discipuli cum Christo non cõsecrarint, sed solùm concommunicarint, cũ prima huius Mysterij institutio esse debuerit à solo Christo, tanquã à primo Authore: quia tamen illis ab eodem Christo dictum fuit, vt hoc facerent in ipsius commemorationem, rectè ab Ecclesia in huius commemorationis memoriam instituta est hæc cæremonia, quæ non solùm repræsentat cõcommunicationem discipulorum cum Christo, sed etiam obseruationem mandati, quod Christus in illis verbis intendit: *Hoc facite in meam commemorationem*, nempe non tantùm aliquando simul concommunicando, sed etiam concelebrando. Ergo tota huius

controuersiæ difficultas sita est in assignando modo, quo possit hæc introducta consuetudo absque incommodo seruari.

Primus modus consuetudinem hanc seruandi. Innocentius III. S. Thomas.

198. Primus modus fuit Innocentij III. quem sequitur S. Thom. 3. p. q. 82. art. 2. quòd licet plures sint concelebrantes, omnes tamen intentionẽ consecrandi referre debent ad vnum idemque instans consecrationis: ex quo omnia enumerata incommoda vitantur.

Reijcitur rectè à Palud.

199. Sed contrà: nam in potestate consecrantis non est, verba consecrationis suspendere, vt non quando verba in sua significatione complentur, sed quando ipse consecrans vult, effectum operentur. Alioqui, vt rectè infert Palud. in 4. dist. 13. q. 4. art. 2. posset sacerdos verba consecrationis proferre manè, vt vesperi suum effectum operarentur. Non igitur possunt concelebrantes ad libitum verba consecrationis dirigere, vt in eodem instanti omnes cõsecrationem perficiant, nisi reipsa omnes in eodem instanti verba consecrationis absoluant: ac proinde per hunc modum non vitatur incommodum, quod sæpe aliqui proferrent verba supra materiam priùs ab alio consecratam. Neque ad hoc sufficit, proferre verba cum conditionata voluntate, vt non habeant effectum, nisi in instanti, in quo Episcopus verba consecrationis absoluit. Nam etsi conditionata voluntas impediat, ne verba, ante instans consecrationis Episcopi prolata, habeant effectum, efficere tamen non potest, vt vel post, vel antequam prolata sint, effectum operentur: nam in vtroque casu causarent, quando non essent.

2. Modus Palud.

200. Secundus modus est ipsius Palud. qui refutato hoc modo, hunc alium affert, vt nimirum consecratio fiat in vltimo instanti, in quo vltimus concelebrans verba consecrationis absoluit: ad quam consecrationem omnes concelebrantes concurrunt per virtutẽ, quam singuli reliquerunt in aëre, in quo virtutes omnium, miraculosè conseruantur vsque ad instans, in quo vltimus concelebrans verba consecrationis absoluat.

Irridetur à Durando.

201. Sed meritò hunc modum Durandus appellat derisorium, nec dignum improbatione; cùm satis seipsum improbet, vel ipsa miraculi nouitate ad hãc cæremoniam saluandam minimè necessarij. Præterquam quòd falsam supponit doctrinam à nobis suprà de sacramẽtis in communi, & potentia obedientiali refutatam, nimirum quòd verba sacramentalia suos effectus causent per virtutem superadditam.

3. Modus Richardi, Soti.

202. Tertius modus relatus à Richardo in 4. dist. 13. art. 2. q. 1. & Soto q. 1. art. 2. affirmat, solum Episcopum consecrare, quia solus Episcopus verba consecrationis profert enuntiatiuè & formaliter, reliqui verò tantùm recitatiuè & materialiter. Quod confirmari potest ex quibusdam verbis antiqui Pontificalis, quibus sacerdotes recèns ordinati monentur, vt dicant omnia, quæ sunt in Missali, sicut si celebrarent: ergo reuera non celebrant, sed solùm gerunt se, ac si celebrarent.

Improbatur.

203. Sed contrà: nam hoc pacto sacerdotes cum Episcopo non concelebrarent; nam celebrare, est simul consecrare: hoc autem est contra citatum Pontificale, in quo sacerdotes recèns ordinati dicuntur cum Episcopo concelebrare. Præterea frustra Pontificale tantoperè Episcopo ordinanti commendaret, vt *secreta morosè dicat, vt ordinati ad sacerdotium possint illa cum eo dicere, & eodem momento, quo dicuntur per Pontificem.* Cæterùm citata verba non suut in nouo Põtificali à Clemente VIII. reformato: & esto essent, sensus illorum est, vt ita se gerant, ac si ipsi per se seorsim celebrarent.

Clemens VIII.

4. Modus.

204. Quartus modus docet, omnes celebrantes concurrere ad eandem materiam in eodem instanti consecrandam, esto vnus paulò citiùs, aut tardiùs alio verba consecrationis proferat, sicut accidit in reliquis sacramentis, in quibus non statim prolata forma conficitur sacramentum, sed expectanda est, mora aliqua, donec applicetur materia: Qui enim verba Baptismi profert, non statim Baptismum conficit, sed expectare debet aquæ ablutionem. Pari modo, quando multi ad hoc sacramentum cõficiendum per modum vnius causæ concurrunt, non statim prolata forma ab vno, conficitur sacramentum, sed expectandum est, donec reliqui omnes absoluant, cùm omnes integrent vnam causam totalem consecrantem, non minùs quàm materia & forma integrant vnam causam totalem in reliquis sacramentis.

Merito à Soto reijcitur.

205. Hunc modum secutus est aliquando Sotus, vt ipse fatetur in 4. dist. 13. q. 1. art. 2. quem postea reprobat, & meritò: nam verba sacramentalia ex diuina institutione habent efficaciam, vt statim atque eorum significatio completur, efficiant, quod significant. Neque hæc efficacia differri, aut suspendi potest intentione proferentis. Confirmatur. Si verba consecrationis proferrentur ab vno tantùm sacerdote, statim suum effectum operarentur: ergo eodem modo illum operabuntur, etiamsi cũ illo alij etiam sacerdotes verba consecrationis proferant: nam concomitantia celebrantium non tollit, quin verba statim à quouis integrè super debitam materiam prolata, suum sortiantur effectum, cum hoc habeant ex diuina institutione. In reliquis verò sacramentis ideo interdum non statim prolata forma, sacramentum perficitur, quia nondum est applicata materia, quæ simul cum forma integrat sacramentum: cæterùm si ante prolationem formæ supponatur applicata materia, sicut ante prolationem formæ consecrationis supponitur applicata materia in hoc sacramento, prolata forma, nulla expectanda est temporis mora, sed statim sacramentum perficitur. Neque plures concelebrantes ad eandem materiam consecrandam concurrunt per modum vnius causæ totalis, vt nimirum non fiat consecratio, donec omnes absoluant. Nam cùm sacramenta suam virtutem & modum causandi habeant à Christo, cùm quilibet celebrans seorsim sumptus sit totalis causa

consecrationis non potest hic modus ab Ecclesia mutari.

5. Modus Caietani.

206. Quintus modus est Caiet. 3. p. q. 82. art. 2. opinantis, nouos sacerdotes cum Episcopo concelebrantes nullam debere habere intentionem determinatam, neque consecrandi, neque non consecrandi, sed debitam, qualis est hæc: *Intendo dicere cum ea intentione, qua debeo.* Sic enim tota intentio determinata consecrandi relinquitur Episcopo.

Impugnatur.

207. Sed contrà: quia cùm ex Pontificali Romano sacerdotes recèns ordinati debeant concelebrare cum Episcopo celebrãte, cumque concelebrare nequeant, nisi determinatam habeant intentionem consecrandi, ineptus erit iste modus ad hanc consuetudinem explicandam, prout ab Ecclesia seruatur.

6. Modus Suarez.

208. Sextus modus est Suar. disp. 61. sect. 4. in fine arbitrantis, ad omnia hæc incommoda vitanda debere sacerdotes, qui cum Episcopo concelebrant, habere hanc intentionem disiunctam, nimirum aut consecrandi simul cum Episcopo, aut certè si id fieri non possit, proferendi verba tantùm materialiter, sine animo consecrandi.

Refellitur.

209. Sed contrà: nam licet per hanc disiunctam voluntatem vitentur adducta incommoda, optimumque consilium sit, hunc modum à recèns ordinatis seruari: damnandus tamen non esset, qui cum absoluta intentione cum Episcopo consecrandi accederet. Adde, quòd si hæc disiuncta voluntas necessaria esset ad prædicta incommoda vitanda, debuisset ab Ecclesia explicari, ne periculo exponeret nouos sacerdotes, qui nihil de hac disiuncta voluntate cogitantes optimè se dispositos accedere arbitrantur, si accedant absoluta voluntate cum Episcopo consecrandi; Neque alia intentio ex verbis Pontificalis colligi potest.

7. Probabilior modus Vasquez, Sotus.

210. Dicendum igitur est cum Soto & Vasq. locis præcitatis, licitè potuisse Ecclesiam hanc cæremoniam statuere ad repræsentandum factum Christi, non obstante morali periculo proferendi aliquando verba consecrationis supra materiam iam consecratam. Tum quia si quando hoc accidit, est præter intentionem Ecclesiæ, quæ magna cum cautela monet, vt verba consecrationis morosè & altè ab Episcopo proferantur, vt possint à reliquis concelebrantibus simul cum ipso eodem momento temporis proferri. Nam vt consecratio fiat ab omnibus simul eodem temporis momento, sufficit vt omnes simul verba consecrationis absoluant, esto non omnes simul incipiant, vel continuent. Tum quia nullus concelebrans est moraliter certus, quòd sit verba consecrationis frustra prolaturus: quin vnusquisque illa profert ex opinione, & morali iudicio, quòd per ea sit consecraturus: quia quantum fieri potest, ea profert eodem tempore cum reliquis concelebrantibus. Vnde casu quo certus esset, ea se frustra prolaturum in materiam iam consecratam, non posset ea proferre, quia tunc non posset ea licitè proferre. Hoc igitur morale iudicium, quod vnusquisque concelebraturus habet non frustrandi verba consecrationis, reddit hanc actionem licitam: & alioqui aptissima est ad repræsentandum factum Christi. Igitur licitè potuit ab Ecclesia introduci.

211. Ex his patet ad 1. incommodum. Nam esto hoc sit moraliter certum in communi, quod ab aliquo sint verba consecrationis frustra proferenda: quia tamen in particulari de nullo est moraliter certum, quin potiùs singuli in particulari morale iudicium habent, per ea se consecraturos, non potest propter hanc moralem certitudinem in communi hæc actio reddi illicita. Quemadmodum moraliter certum est, quod, si Ecclesia propter aliquod vniuersale bonum præciperet omnibus fidelibus menstruum ieiunium, aliqui hoc præceptum sit trangressurus, cùm tamen per hoc non reddatur tale præceptum illicitum: quia tunc tantùm redditur actio illicita, quando ab aliquo in particulari necessariò deberet malè exerceri. Ad confirmationem negandum est, vel omnes, vel aliquem, qui simul cum Episcopo verba consecrationis proferunt, moraliter esse certos, frustraneè se illa prolaturos: alioqui, vt dictum est, non posset ea licitè proferre. *Ad 1. incommodum n. 192.*

212. Eodem modo respondetur ad secundum incommodum. Nam licet aliquando fieri possit, vt Episcopus ipse verba consecrationis proferat supra materiam iam consecratam, quia tamen id non accidit ex certa scientia & intentione, cùm nullus accedere debeat cum intentione Episcopum præueniendi, non poterit ex tali casu hæc actio reddi illicita. *Ad 2. n. 194.*

213. Ad tertium in primis multi sunt, qui essentiam huius sacrificij constituunt in sola consecratione, non autem in sumptione vtriusque speciei. Secundò esto etiam consistat in sumptione vtriusque speciei, ad hoc tamen sufficit, vt principalis celebrans vice omnium illud consumat. *Ad 3. n. 195.*

214. Dices. De iure diuino est, vt qui consecrat, simul sumat quæ consecrauit: ergo si omnes concelebrantes vtramque speciem consecrarunt, omnes debent vtramque speciem sumere: neque in hoc dispensare potest Ecclesia.

215. Resp. multos negare, hoc esse de Iure diuino, quòd inter alios sentire videtur Suar. disp. 75. de sacrif. sect. 5. ad finem: proinde potuit iuxta hanc sententiam ab Ecclesia dispensari. Secundò, esto sit de Iure diuino, potuit tamen illud per Iuris interpretationem ab Ecclesia declarari, in hoc casu, ad factum Christi repræsentandum, non obligare: vti per eandem Iuris interpretationem in Parasceue declarat, ad mortem Christi repræsentandam, ea die Sacerdotem non obligari ad consecrandam materiam, quam offert & consumit, sed posse etiam ab alio consecratam offerre & consumere. *Suarez.*

DISPVTATIO XXV.

De effectibus sacramenti Eucharistiæ.

SECTIO PRIMA.

Quam dispositionem requirat Eucharistia vt suum effectum conferat?

Sacramentum hoc dignè susceptum effectum suum confert ex opere operato. Concilium Florentin. Tridentin.

1. SVPPONO 1. De fide certum, sacramentum hoc dignè susceptum suum effectū conferre, idq; ex opere operato, vt de omnibus sacramentis nouæ legis definiunt Florent. in decreto de vnio. Armenor. & Trident. sess. 6. c. 7. & sess. 7. can. 6. & 8. & de hoc in particulari docēt idem Florent. & Trident. sess. 13. cap. 2. Fundamentum est: quia omnia sacramenta nouæ legis vim habent conferendi gratiam ex Christi merito, non autem ex merito & dispositione conferentis, vel suscipientis: quod est gratiam conferre ex opere operato, non autem ex opere operantis.

Quis proprius effectus?

2. Suppono 2. Effectum proprium huius sacramenti esse augmentum gratiæ sanctificantis, cum augmento virtutum infusarum, quæ simul cum gratia augentur, nec non peculiaria auxilia ordinata ad principalem finem huius sacramenti, qui est, vnire nos cum Christo, tanquam membra cum capite per affectum charitatis. Ratio est: quia cùm hoc sacramentum sit per modum refectionis spiritualis, supponit vitam spiritualem in anima, eamque per se tantùm auget ac nutrit. Hoc igitur supposito, quærimus, quæ dispositio sit necessaria in suscipiente, vt effectum huius sacramenti consequatur.

Alensis. Bonauent. S. Thomas Durandus. Paludanus. Sylvester. Caietanus.

3. PRIMA sententia asserit, præter statum gratiæ habitualis, necessariam esse deuotionem actualem: Est Alens. 4. p. q. 10. memb. 8. art. 3. §. 2. Bonau. in 4. dist. 12. art. 4. q. 1. S. Tho. q. 2. art. 1. quæstiunc. 3. Durand. q. 4. n. 6. Palud. q. 1. ar. 2. Sylvest. verbo *Eucharistia*, in fine, Caiet. 3. p. q. 79. ar. 1. qui consequenter docent, peccata venialia, quæ hanc deuotionem tollunt, impedire fructum huius sacramenti.

Marsilius.

Vnde Marsil. in 4. q. 6. ar. 4. docet, per solum peccatum veniale in ipsa sumptione sacramenti, hominem reddi indignū. Cæterùm addit Caiet. illud augmentum gratiæ, quod defectu actualis deuotionis in ipsa susceptione sacramenti impeditur, dari postea recedente fictione.

4. Fundamentum huius opinionis est, quia hoc sacramentum est institutum per modum cibi & potus, qui viuentem non nutriunt absque proprio actu vitali ipsius viuētis. Nec est eadem ratio de reliquis sacramentis viuorum, quæ quia dantur per modum cuiusdam corporalis augmenti, vitam gratiæ augere possunt absque proprio actu suscipientis. Confirmat Caiet. quoniam si hoc sacramentum ad augendam gratiam habitualem, non requireret actualem deuotionem in sumente, sequeretur, tot Sacerdotes, qui quotidie celebrant, magnum gratiæ cumulum acquisituros: hoc autem est contra experientiam: quia cùm gratia sit operatiua, deberent quotidie feruentiores in operando euadere, cùm tamen experientia oppositum doceat.

Confirmat Caiet.

5. SECVNDA sententia negat, præter statum gratiæ habitualis, requiri deuotionem actualem ad fructum huius sacramenti percipiendum. Est Soti dist. 11. q. 2. art. 8. Suar. disp. 63. sect. 3. Vasq. disp. 206. c. 2. Valent. disp. 6. q. 8. punct. 3. Coninck 3. p. q. 79. art. 1. dub. 1. Nugnez ibid. art. 8. diffic. vnica, Tolet. lib. 6. cap. 16. & aliorum. Pro cuius sententiæ explicatione,

Sotus. Suarez. Vasquez. Valentia. Coninck. Nugnez. Toletus.

Accedens actuali distractione careat, vt gratiam actualem accipiat. S. Thomas.

6. DICO 1. Vt hoc sacramentum nobis conferat gratiam actualem, requirit, vt saltem ad illud accedamus sine actuali distractione: Est S. Tho. 3. p. q. 80. art. 8. Ratio est: quia hæc gratia consistit in aliqua sancta cogitatione, ac pia affectione, quæ impeditur per quamlibet mentis distractionem. Confirmatur: nam vt hæc gratia recipiatur in nobis, requirit subiectum capax: non est autem capax, nisi sit spoliatum omni alia mentis cogitatione, quia cùm proximum subiectum huius gratiæ sit intellectus & voluntas, cumque hæ potentiæ nequeant ad plura perfectè attendere, si tempore sumptionis occupantur in alijs rebus cogitandis, non erunt aptæ ad recipiendas diuinas illustrationes.

Ad augmētum gratiæ non requiri deuotionem actualem.

7. DICO 2. Vt hoc sacramentum conferat augmentum gratiæ habitualis, non requirit deuotionem actualem, sed sufficit status gratiæ cum sola voluntate virtuali sumendi hoc sacramentum, vt sacramentum est: quæ voluntas saltem implicitè includit fidem, qua creditur hoc sacramentum esse à Christo institutum, & spem aliquam, qua speramus illud nobis profuturum. Est S. Th. suprà citati. Probatur 1. quia hoc sacramentum antiquitus dabatur infantibus, & nunc

S. Thomas.

etiam mente captis, in quibus nulla potest esse actualis deuotio.

8. Probatur 2. Quia hoc sacramentum gratiam confert obicem non ponenti: sed qui ad illud accedit in statu gratiæ, etiam cum mentis distractione, & peccato veniali non accedit cum obice, quia nullum peccatum veniale, aut actualis distractio opponitur gratiæ habituali, vel augmento ipsius. Tertio. Hoc sacramentum remittit mortalia inuincibiliter ignorata: aut igitur cùm aliquis accedit ad Eucharistiam distractus & cum mortali inuincibiliter ignorato, consequitur remissionem peccati mortalis, aut non. Si consequitur; ergo mentis distractio non impedit gratiam habitualem: si non consequitur; ergo posset statim hic mori & damnari, quod est contra Caiet. affirmantem, qui sic distractus accedit, non priuari in æternum augmento gratiæ. Atque ad hanc tandem sententiam inclinat Alens. in respon. ad penult. vbi, *Existimo*, inquit, *quòd iustus accedens ad communionem, licet negligens fuerit in præparando se modo debito & sufficienti, dummodo non cadat à iustitia, assequatur aliquo modo effectum principalem huius sacramenti, scil. vnionem firmiorem cum capite, & membris*

Caietanus

Alensis.

Requiritur voluntas recipiendi hoc sacramentum, vt sic:

9. Quòd autem requiratur voluntas recipiendi sacramentum, vt sacramentum est, patet: quia hæc requiritur in adultis ad omne sacramentum recipiendum. Sunt enim sacramenta instrumenta meritorum Christi, quæ non communicantur sacramenta suscipientibus, nisi liberè ad ea suscipienda cooperentur. Nec sufficit sola negatio resistentiæ: nam hæc non est cooperatio, sed permissio tantùm: cùm tamen Christus ad sua merita communicanda requirat liberam cooperationem: hoc enim decuit & ad dignitatem sacramentorum, & ad passionem Christi, & ad modum operandi creaturæ rationalis, vt non nisi per liberam cooperationem iustificaretur.

In hac includitur fides & spes implicitè:

10. Quòd autem hæc voluntas includat fidem, & spem saltem implicitè, probatur: quia includit voluntatem recipiendi sacramentum vt sacramentum est: hæc autem supponit assensum saltem virtualem in sacramentum, vt sacramentum est, hoc est in practicum signum gratiæ à Christo institutum ad homines iustificandos.

Sufficit voluntas virtualis sumendi sacramentum.

11. Quòd sufficiat virtualis, constat: alioqui non posset hoc sacramentum dari mente captis, si nullum sit periculum, & antea petierint. Ratio verò est: quia hæc voluntas sufficit ad transigenda negotia humana: verosimile autem non est, Christum, qui in omnibus se accomodauit modo agendi humano, expressiorem voluntatem ad sacramenta requirere, quàm requiratur ad humana negotia transigenda.

Maius augmentum gratiæ accipit, qui accedit cum intensiori gratia:

12. Ex dictis sequitur 1. maius augmentum gratiæ, cæteris paribus, consequi eum, qui cum intensiori gratia habituali ad hoc sacramentum accedit. Nam si gratia habitualis est dispositio ad hoc sacramentum, intensior gratia, erit perfectior dispositio. Dixi, *Cæteris paribus*: quia potest hæc maior intensio gratiæ compensari per intensiorem deuotionem.

Qui sine vlla volun. tate, nullum recipit effectum.

13. Sequitur 2. Quòd si quis ad hoc sacramentum accedat sine vlla voluntate, ne virtuali quidem recipiendi hoc sacramentum, nullum recipere effectum: nam hæc est conditio necessaria requisita, vt sacramentum conferat suum effectum adultis. Est autem hæc voluntas virtualis duplex; formalis, & interpretatiua. Formalis est, quæ aliquando præcessit in aliquo actu expresso recipiendi hoc sacramentum. Interpretatiua est, quæ nunquam præcessit in aliquo actu explicito, sed in sola voluntate implicita seruandi omnia præcepta, inter quę est susceptio huius sacramenti. Porrò ad fructum huius sacramenti consequendum sufficit voluntas virtualis interpretatiua, quæ aliquando præcessit in aliqua voluntate seruandi omnia præcepta, & nunquam fuit retractata.

Virtualis voluntas duplex.

14. *Obijcies* 1. Si ad effectum huius sacramenti requiritur positiua aliqua voluntas: ergo qui ad illud accedit sine tali voluntate, peccat mortaliter, quia ponit obicem, ne sacramentum suum habeat effectum. Ideo enim qui ad Baptismum accedit sine debita dispositione, vel ad reliqua sacramenta viuorum cum peccato mortali, peccat mortaliter, quia ponit obicem, ne sacramentum in ipso habeat effectum. Resp. nego consequentiam: tum quia effectus Eucharistiæ, est etiam gratia actualis, & tamen qui ponit obicem ad illam, non peccat mortaliter: tum quia, qui obicem ponit effectui sacramenti, nullam iniuriam facit sacramento, quia effectus sacramenti est in bonum suscipitentis: ergo si nolit illum suscipere, nullam iniuriam facit sacramento.

Qui accederet ad hoc sine vlla voluntate recipiendi in statu gratiæ, non peccaret:

15. Ad probationem dico, non ideo peccaret mortaliter, qui sine debita dispositione accedit ad Baptismum, vel cum peccato mortali ad reliqua sacramenta viuorum, quia ponit obicem effectui sacramenti: sed quia recipit sacramentum, quod sacrum & sanctum est, in subiecto indigno: si enim qui sacramenta ministrat in peccato mortali peccat mortaliter, quantò magis, qui illud in seipso recipit in peccato mortali. Qui verò accedit ad Eucharistiam cum iustitia habituali sine sufficiente voluntate consequendi effectum, non recipit sacramentum in subiecto indigno: igitur nullam illi iniuriam facit.

Si ad confessionem, peccaret mortaliter.

16. DICES. Ergo qui accederet ad Baptismum, vel confessionem sine voluntate recipiendi sacramentum, non peccaret mortaliter, quia non reciperet sacramentum in subiecto indigno, cùm in eo casu nullum fieret sacramentum. Resp. nego consequentiam: nam magna iniuria fit sacramento, ponere obicem ne fiat: hîc autem non ponitur obex, ne fiat, cùm iam supponatur factum, & ex alia parte non recipitur in subiecto indigno.

17. *Obijcies* 2. Si peccatum veniale non esset obex ad effectum gratiæ habitualis in hoc sacramento, posset esse dispositio ad talem

effectum

effectum recipiendum, quia poſſet quis ad hoc ſacramentum accedere cum ſola voluntate inanis glorię. Cõcedunt aliqui ſequelam, nec putant abſurdum veniale eſſe diſpoſitionem ad gratiam ſacramentalem, quia hęc non reſpondet diſpoſitioni ſuſcipientis, ſed Chriſti merito.

18. Ego verò nego ſequelam: & ad probationem dico: vel hic actus inanis gloriæ eſſet tantùm concomitans actum recipiendi ſacramentum: & ſic non inficeret illum: vel eſſet obiectum, aut circumſtantia illius; & tunc ſi nulla alia in eo ſupponeretur voluntas ſaltem virtualis, non conſequeretur effectum ſacramenti: quia repugnat illum conſequi per peccatum, tanquam per diſpoſitionem.

19. DICES. Non repugnat, vt ex parte conferentis intentio ſit peccaminoſa: ergo neque ex parte recipientis. Reſp. nego conſequentiam. Nam plus cenſetur ad ſalutem cooperari ſubiectum, quàm miniſter. Vnde peccatum mortale miniſtrantis non impedit effectum ſacramenti, impedit tamen peccatum mortale ſuſcipientis.

Negatio actualis deuotionis impedit intenſionem gratiæ.

20. DICO 3. Licet peccatum veniale actuale concomitans, & negatio actualis deuotionis non impediat totalem effectum gratiæ habitualis in hoc ſacramento, impedit tamen intenſionem illius. Ratio eſt: quia, vt ſuppono ex doctrina de ſacramentis in communi, ſacramenta nouæ legis eò intenſiorem gratiam ex opere operato producunt in ſubiecto, quò illud meliùs diſpoſitum inueniunt, quia producunt ad inſtar cauſarũ naturalium, quę eò perfectiorem effectum producunt, quò perfectiùs diſpoſitum inueniunt ſubiectum. Ea ſanè fuit hoc tum ad dignitatem ſacramentorum, tum ad vtilitatem ob incitamentum fidelium neceſſarium, quia ſic meliùs ſe diſponunt ad ſuſceptionem ſacramentorum.

21. Ad rationem primæ ſententiæ Reſp. ſufficere voluntatem virtualem recipiendi ſacramentum. Ad confirmationem dico 1.

Ad Caiet.

hoc ipſum eſſe contra Caiet. qui vult illud augmentum gratiæ, quod in ſumptione ſacramenti impeditur, dari poſtea recedente fictione. Secundò. Ideo talis gratia ſic aucta non operatur quotidie feruentiùs, quia illa proximè operatur per auxilia actualia, quę ob mentis diſtractionem negantur.

22. Cæterùm falſum eſt, augmentum illud gratiæ dari recedente fictione: alioquin ſiquis ad Euchariſtiam accederet diſtractus cum ſola contritione putata, poſtea extra ſacramentum recedente fictione iuſtificaretur, quia ceſſante diſtractione ſine nouo actu rediret gratia, quam accepturus erat in ipſa ſumptione ſacramenti. Hîc diſputandum eſſet, an ſacramentum Euchariſtiæ habeat virtutem aliquando cõferendi primam gratiam, niſi de hac diſputatum eſſet ſuprà de ſacramentis in genere diſp. 4. ſect. 5. ad quam ſectionem remittimus lectorem, ne bis in eodem tomo eadem difficultas tractetur.

SECTIO II.

An hoc ſacramentum ſemper continuò gratiam augeat, quamdiu in nobis manet?

23. PRIMA ſententia negat: Eſt Soti in 4. diſt. 11. q. 2. art. 1. Palatij diſt. 12. diſp. 4. Vaſquez diſp. 203. cap. 2. & aliorum. Probatur primò, nam promiſſio gratiæ facta eſt manducanti Ioan. 6. qui autem ſpecies ſacramentales in ſtomacho conſeruat, & digerit, non manducat, vt per ſe patet: nam manducare, eſt cibum ex ore in ſtomachum traijcere. Secundò, ſequeretur, gratiam ſucceſſiuè produci pro toto eo tempore, quo ſpecies in ſtomacho durant. Tertiò, reliqua ſacramenta non conferunt gratiam, niſi in aliquo determinato inſtanti, quo elapſo, non ampliùs gratiam conferunt: ergo neque hoc ſacramentum gratiam confert, niſi in aliquo determinato inſtanti, quo tranſacto, non amplius gratiam cauſat. Quartò digeſtio ſpecierum non eſt vſus ſacramenti, vel actio libera, ſed merè naturalis: ergo non poteſt virtute illius gratia ſacramentalis augeri, quia hæc non eſt promiſſa, niſi liberè vtenti hoc ſacramento: alioqui poſſet illud dormienti collatum gratiam conferre. Quintò ſequeretur, maiorem gratiam recepturum illum, qui plures, aut maiorem accipit hoſtiam, imò qui debiliorem habet ſtomachum, quia diutiùs in eo manent ſpecies ſacramentales. Vnde hinc aperiretur via ſuperſtitionibus, plures, grandioresque procurandi hoſtias communicantibus: quod teſte Vaſq. eſt ab inquiſitoribus damnatum.

Sotus. Palatius. Vaſquez. Ioan. 6. Vaſquez.

24. SECVNDA ſententia affirmat: Eſt Caiet. 3. p. q. 79. art. 1. Suar. diſp. 63. ſect. 7. Coninck q. cit. art. 1. dub. 2. inclinat Maior in 4. diſt. 9. q. 1. Quæ ſententia dupliciter intelligi poteſt; vno modo, quòd nulla facta variatione diſpoſitionis in ſubiecto, hoc ſacramentum continuò gratiam augeat, quamdiu in ſuſcipiente perſeuerat: Atque in hoc ſenſu ſub dubio illam docere videtur cit. loco Maior: Caietanus verò non explicat, in quo ſenſu illam intelligat.

Caietanus. Suarez. Coninck. Maior.

25. Dicendum tamen eſt, gratiam non augeri, niſi aucta diſpoſitione ſubiecti. Aſſertio duas habet partes. Prior eſt, quòd gratiam hoc ſacramentum non augeat, nulla facta augmentatione diſpoſitionis in ſubiecto. Poſterior eſt, quòd huiuſmodi augmentatione facta, gratiam augeat, quamdiu illud in nobis manet. Prior pars conſtat: quia nulla facta variatione in ipſa diſpoſitione ſubiecti, nulla eſt ratio, ob quam debeat ſacramentalis gratia augeri. Nam vel illa augeretur vltrà gradum, quem ſacramentum ipſum, poſita tali diſpoſitione, eſſet aptum cauſare, eo tantùm nomine, quòd talis diſpoſitio perſeueret

Sacramentum hoc non auget gratiã, quamdiu perſeuerat, ſi non augeatur diſpoſitio.

cum sacramento. Atqui hoc dici non potest: quia sacramentum semel à Christo institutum gratiam causat ad instar causæ naturalis: causa autem naturalis non producit nouum effectum in subiecto, nisi facta aliqua variatione melioris dispositionis, aut applicationis agentis ad passum vel passi ad agens: ergo neque hoc sacramentum nouum producit effectum, nisi ad nouam dispositionem subiecti. Vel non augeretur vltra gradum, quem sacramentum cum tali dispositione aptum est causare, sed illum eundem gradum, quem producturum erat in principio sumptionis totum simul, produceret successiuè, quamdiu eadem dispositio & sacramentum in sumente perseuerat. Sed neque hoc dici potest: quia cùm sacramenta sint perfecta instrumenta Passionis Christi, quæ vt suos effectus producant, non requirunt, nisi vt in subiecto non sit obex, statim totum effectum producunt, quem possunt in subiecto apto. Igitur cùm totum augmentum gratiæ hoc sacramentum producere possit in principio sumptionis, non est, cur illum successiuè producat, præsertim cùm nullum sit ex parte subiecti impedimentum.

Auget gratiam, si dispositio augeatur.

26. Posterior verò pars probatur: nam sicut causæ naturales ad meliorem applicationem passi, melioremque dispositionem subiecti intensionem perfectioremque producunt effectum: ita sacramenta ad meliorem dispositionem subiecti intensiorem producunt gratiam: igitur aucta dispositione subiecti, augetur gratia sacramentalis; cùm hæc producatur ad instar effectus naturalis.

27. Confirmatur. Si in principio sacramentum meliorem inuenisset dispositionem in subiecto, perfectiorem à principio effectum produxisset: ergo si meliorem dispositionem inueniet in medio, vel in fine, perfectiorem etiam in medio, vel in fine effectum producet: cùm eadem sit proportio, principij, medij, & finis. Supponit autem hæc ratio, sacramenta eò maiorem conferre gratiam ex opere operato, quò meliorem inueniunt in subiecto dispositionem: quod probatum est suprà de Sacram. in genere.

28. Probatur hæc assertio secundò ratione ducta ex natura huius sacramenti. Constat enim, hoc sacramentum institutum esse per modum cibi & potus: vnde docet Florent. in decreto de vnio. Armenor. id operari quoad vitam spiritualem hoc sacramentum, quod materialis cibus & potus agunt quoad vitam corporalem. Sed cibus & potus materialis non solùm agunt in vitam corporalem, dum manducatur, & bibitur, sed etiam dum in stomacho digeruntur: ergo etiam hoc sacramentum non solùm in vitam spiritualem operatur, quando comeditur, & bibitur, sed quamdiu per modum cibi & potus in stomacho perseuerat.

Concilium Florentin.

An ad id quæuis noua dispositio sufficiat?

29. Maior difficultas est, an quæuis dispositio noua sufficiat, vt hoc sacramentum, dum in nobis perseuerat, gratiam adaugeat. Ratio dubitandi est: nam etiamsi post primum instans, in quo hoc sacramentū primo augmentum gratiæ contulit nullus nouus à communicante eliciatur actus, quin etiamsi omnis actualis dispositio in eo cesset, adhuc sacramentum hoc continuò gratiam augebit, quamdiu in stomacho perseuerabit. Quod sic ostendo. Nam sola intensior gratia habitualis est dispositio ad maius augmentum gratiæ ab hoc sacramento in primo instanti recipiendum: ergo etiam post primum instans sola intensior gratia habitualis, absque actuali dispositione, erit dispositio ad maius augmentum gratiæ ab eodem sacramento recipiendum. Ergo etiamsi nulla accedat noua dispositio actualis, imò cessante omni dispositione actuali, solùm augmentum gratiæ initio collatum, cum præcedente gratia habituali erit dispositio ad nouum augmentum gratiæ recipiendum: & rursus hoc augmentum cum præcedente gratia erit dispositio ad aliud nouum augmentum gratiæ recipiendum: & sic deinceps quodlibet augmentum de nouo collatum cum præcedente gratia erit perfectior dispositio ad nouum augmētum subsequens, quamdiu sacramentum in stomacho perseuerabit. Vnde, nulla noua facta variatione dispositionis ex parte communicantis, per solam variationem factam à gratia, per nouum augmentum collatum, gratia continuò augeretur in ipso communicante.

Sententia negans, vera.

30. Nihilominus dicendum est, solam variationem factam in subiecto à sacramento per nouum augmentum gratiæ, ab eo productum, non sat esse, vt hoc sacramentum nouum conferat subiecto gratię augmentum, etiamsi ab initio intensior gratia habitualis fuerit sufficiens ad maius gratiæ augmentum recipiendum; sed necessariam esse nouam dispositionem actualem perfectiorem præcedente. Fundamentum principalis assertionis est: quoniam dispositio, quam hoc sacramentum ad suum effectum causandum requirit, debet esse independens ab ipso sacramento, & solùm dependens à subiecto: cùm igitur intensior gratia habitualis subiecti sit independens ab incremento gratiæ, quod initio sacramentum confert; contrà verò non sit independens intensior gratia habitualis subiecti ab incremento gratiæ, quod idem sacramentum post primum instans confert, intensior gratia habitualis subiecti post primum instans non erit sufficiens dispositio ad nouum incrementum gratiæ à sacramento recipiendum; erit autem sufficiens ad nouum incrementum in primo instanti recipiendum. Antecedens probatur: nam omnis dispositio, cùm versetur circa subiectum habilitandum ad effectum recipiendum, natura sua præsupponitur ad effectum inducendum, non minùs quàm subiectum ipsum, quia hoc ipsum non præsupponitur, nisi vt habile ad effectum recipiendum: ergo quidquid requiritur ad subiectum habilitandum, præsupponi debet ante effectum. Consequentia primi Enthimematis constat: nam omnis gratia, quæ ante primum augmentum huius sacra-

menti

menti in subiecto præsupponitur, aliunde præsupponitur, quàm ab hoc sacramento, causata. Contrà verò intensior gratia, quæ post primum augmentum præsupponitur ad secundum augmentum ab eodem sacramento recipiendum, non aliunde supponitur causata, quàm ab ipsomet sacramento.

Instantia. 31. DICES. Esto intensior gratia, quæ ad primum augmentum conferendum præsupponitur, non pendeat ab ipso augmento per sacramentum conferendo, sed ad illud præsupponatur vt dispositio, poterit tamen gratia facta intensior, per primum augmentum à sacramento causatum, præsupponi vt noua dispositio ad secundum: & per hoc vlteriùs intensior facta præsupponi vt noua dispositio ad tertium, & sic deinceps. Hoc enim modo dispositio non coincidit cum ipso effectu inducendo: sed potiùs vnus effectus causatus à sacramento est noua dispositio ad alium distinctum effectum, ab eodem sacramento causandum: quod nullum est absurdum, imò necessariò dicendum, quoties agens agendo continuò meliùs disponit subiectum ad perfectiorem effectum recipiendum.

Confirm. 32. Confirmatur: nam etiamsi intensior gratia, quæ ad primum augmentum præsupponitur, sit causata ab eodem sacramento, adhuc illa est sufficiens dispositio ad maius augmentum gratiæ ab eodem sacramento in principio recipiendum: ergo etiamsi intensior gratia, quæ ad secundum augmentum præsupponitur, sit causata ab eodem sacramento, adhuc erit sufficiens dispositio ad nouum augmentum ab eodem sacramento recipiendum. Antecedens probatur: nam si quis post communionem, primumque augmentum gratiæ à sacramento susceptum, hostiam consecratam euomat, eamque paulò pòst resumat, iste procul dubio consequetur nouum incrementum gratiæ, etiamsi nulla accedat noua dispositio actualis, ex eo tantùm, quòd illam resumat cùm intensiori gratia habituali, quàm prima vice illam sumpserat.

Soluitur. 33. Sed contrà: nam totum illud augmentum gratiæ, quod sacramentum confert à principio vsque ad finem, quo in nobis sacramentum durat, comparatur ad sacramentum ipsum per modum vnius effectus, quem totum à principio contulisset, si totam dispositionem à principio inuenisset. Ergo sicut in principio omnem dispositionem ex parte subiecti præsupponit independentem à seipso, ita & in reliquo tempore, quo durat: cùm vnus & idem effectus eandem semper exigat dispositionem. Alioqui etiam in primo instanti, in quo sacramentum produxit primum augmentum gratiæ, producere etiam debuisset secundum: quia in eodem instanti gratia habitualis per primum augmentum à sacramento collatum, reddita est intensior, adeoque facta est apta ad nouum augmentum gratiæ recipiendum.

34. Ad confirmationem, negandum est, in eo casu communicantem per iteratam sacræ hostiæ sumptionem nouum incrementum gratiæ consecuturum: nisi vel noua accedat actualis dispositio, vel certè iterata sacræ hostiæ manducatio non fiat statim post, sed interposito tempore aliquo notabili, post quod moraliter censeatur noua manducatio ac refectio spiritualis.

Qualis dispositio requiratur. 35. Cæterùm, quæ, aut qualis debeat esse hæc noua dispositio actualis, vt sufficiat ad nouum incrementum gratiæ ab hoc sacramento recipiendum, non explicant Doctores. Puto tamen sufficere, quamlibet nouam honestatem supernaturalem, seu valorem nouum vel eiusdem actus, qui à principio fuit, vel alterius de nouo accedentis, qui aut seorsim, aut simul cùm præcedenti actu meliùs disponat subiectum, quàm antea dispositum erat.

36. Quòd hæc dispositio debeat esse supernaturalis, patet: quia dispositio naturalis non est proportionata ad effectum supernaturalem, qualis est augmentum gratiæ habitualis. Haud tamen puto, hanc dispositionem necessariò debere esse supernaturalem quoad substantiam; sed sat esse, vt sit supernaturalis quoad modum tantùm.

37. Quòd autem idem actus, qui à principio fuit dispositio ad primum augmentum gratiæ recipiendum, possit esse noua dispositio ad nouum incrementum gratiæ recipiendum, constat: quia, vel idemmet actus potest magis intendi, & sic fieri melior dispositio subiecti. Vel etiamsi non intendatur, sola duratione sui fit melior ac perfectior dispositio subiecti: nam sicut quò diutiùs ille durat, eò magis in valore & merito crescit, vt ex tertio tomo disp. vlt. sectio 9. suppono: ita eò magis crescit etiam in ratione dispositionis, subiectum habilitantis ad maius incrementum gratiæ ex opere operato ab hoc sacramento recipiendum. In quo tamen actu triplex distinguendus est valor & perfectio: altera proueniens ab intrinseca honestate actus, deriuata ex obiecto: altera refusa ex gratia habituali, independente à sacramento: tertia communicata ab ipso augmento gratiæ, à sacramento productæ. Porrò ratione primi & secundi valoris, non autem tertij refusi ex augmento gratiæ à sacramento producto, actus fit noua dispositio ad nouum incrementum gratiæ promerendum. Ratio: quia sicut ipsamet noua intensio gratiæ, à sacramento producta, non est sufficiens dispositio ad nouum incrementum gratiæ: ita nec valor, ex ea in actum refusus, erit sufficiens dispositio ad nouum incrementum gratiæ.

38. Quòd verò possit nouus actus simul cùm præcedente, etiamsi præcedens cessauerit, fieri noua dispositio ad nouum augmentum gratiæ promerendum, probatur:

quia

Omnes actus, qui eliciuntur dū sacram. perseuerat, habent se per modum vnius dispositionis.

quia omnes actus, qui à communicante eliciuntur toto tempore, quo in eo sacramentum perseuerat, habent se per modum vnius dispositionis. Quod sic probatur. Quia si omnes illi eliciti fuissent in principio, iuxta illorum omnium valorem & perfectionem collatum fuisset augmentum gratiæ à sacramento Eucharistico: ergo iuxta eorundem omnium valorem & perfectionem conferetur augmentum ab eodem sacramento, etiamsi successiuè illi eliciantur, nam etiam successiuè eliciti comparantur tanquam vna dispositio ad totum augmentum gratiæ Eucharisticæ. Quo fit, vt etiamsi subsequens actus sit minoris honestatis & perfectionis secundùm se, quàm fuerit præcedens, adhuc sit melior dispositio, quàm præcedens: quia licet sit minoris perfectionis secundùm se & seorsim consideratus, coniunctus tamen cum præcedente, cum quo componit vnam dispositionem, est perfectior.

Hinc deducitur 1.

39. Hinc sequitur primò, solùm eo tempore, quo communicans cessat ab omni actu honesto supernaturali, illum cessare nouum incrementum gratiæ à sacramento recipere. Nam quamdiu vel in pristino actu perseuerat, vel nouum aliquem, etiam inferioris honestatis elicit, semper subiectum redditur habilius ad nouum incrementum gratiæ Eucharisticæ recipiendum.

2.

40. Sequitur secundò, hoc gratiæ incrementum à sacramento produci iuxta modum, quo crescit & augetur ipsa subiecti dispositio: nam si hæc crescit & augetur instantaneè; etiam augmentum gratiæ à sacramento producitur instantaneè. Contrà verò si subiecti dispositio crescit & augetur successiuè: etiam augmentum gratiæ à sacramento producitur successiuè: cùm sacramentum ad suum effectum producendum non expectet tempus, sed statim atque subiectum inuenit dispositum, illum producit.

3. *Hoc sacram. causat gratiam, si peccatum per contritionem retractetur, antequam species corrumpantur.*

41. Sequitur tertiò, posse aliquem accipere hoc sacramentum in peccato, atque adeò nullam in principio gratiam recipere, in fine verò, posita sufficienti contritione, illam recipere, simul cum ipsa peccati condonatione. Idem dicendum est de eo, qui ad hoc sacramentum accedit cum peccato inuincibiliter oblito, & nondum sufficienter retractato, si antequam species sacramentales corrumpantur, illud sufficienter retractet. Vnde optimum consilium est, eo tempore ad actus contritionis & dilectionis erga Deum maximè conari.

4. *Speciali peccato sacrilegij peccat, qui hoc sacram. cum mortali retinet.*

42. Sequitur quartò, peccare speciali peccato sacrilegij, non modò, qui ad hoc sacramentum accedit cum peccato, sed etiam qui peccat dum illud retinet in stomacho: cùm non minorem iniuriam sacramento irroget, qui illud accipit in peccato, quàm qui illud in peccato retinet. Atque hoc corollarium, me iudice, admittere debent etiam aduersarij: nam etiamsi in eorum sententia dum Christus perseuerat in stomacho, non causet gratiam, magna tamen illi iniuria irrogatur, peccando eo tempore, quo per sacramentalem præsentiam intra nos est.

43. DICES. Hinc sequi, communicantem non solùm obligari ad confitendum peccatum ante sacramentalem manducationem commissum, ne hoc sacramentum indignè suscipiat, sed etiam post sacramentalem manducationem patratum, ne indignè hoc sacramentum intra se retineat: nam si eadem irrogatur iniuria per indignam manducationem, ac per indignam retentionem, eadem erit obligatio ante, ac post sacramentalem manducationem commissum peccatum per confessionem expiandi.

44. Resp. quoad confessionem negari potest sequela; eò quòd præceptum illud diuinum ab Apostolo traditum 1. Corinth. 11. de non manducando pane, & bibendo calice domini, nisi præuia probatione sui, quam probationem Trident. sess. 13. cap. 7. interpretatur de præuia confessione, vbi peccati mortalis conscientia stimulauerit, iuxta praxim & declarationem Ecclesiæ non obligat, nisi ante sacramentalem sumptionem, non autem post nisi solos Sacerdotes, idque ex speciali præcepto Eucharistiæ, vt infrà. Quoad contritionem verò, omninò censeo, talem hominem teneri ad actum contritionis eliciendum, ne iniuriam irroget sacramentali præsentiæ Christi.

1. *Cor.* 11. *Concilium Tridentin.*

45. *Obijcies* 1. Cibus materialis viuentem non nutrit, nisi postquam corruptus est; ergo neque hoc sacramentum, quod ad instar cibi spiritualis institutum est, sumentem nutrit, nisi postquam ipsius species corruptæ sunt. Resp. negando consequentiam. Ratio discriminis: quoniam cibus materialis nutrit per conuersionem sui in substantiam viuentis: vnde vt viuentem nutriat, debet priùs corrumpi, cùm non possit in illum conuerti, nisi in seipso corrumpatur. Contrà verò hoc sacramentum nutrit per conuersionem sumentis in seipsum: vt autem conuertat sumentem in seipsum, debet agere & operari, quando est, cùm nullum agens aptum sit operari, quando non est.

46. *Obijcies* 2. Sequeretur, quòd si Angelus poneret hostiam consecratam in stomacho alicuius fidelis iusti, quòd talis consequeretur effectum sacramenti. Resp. primò concedendo sequelam, cùm nullum inde sequeretur absurdum. Secundò negari posset sequela: cùm in tali casu deesset sacramentalis manducatio ad effectum huius sacramenti à Christo requisita.

47. *Obijcies* 3. Nullo hæc sententia nititur fundamento, neque ex Scriptura, neque ex authoritate Patrum, aut ex solida aliqua ratione ducto: igitur temerè asseritur. Resp. sufficiens fundamentum esse, quòd illud institutum sit per modum cibi & potus, qui non tantùm nutriunt, quando comeduntur & potantur, sed etiam postquam sunt comesta & pota.

Ad arg. contr.

48. Ad 1. argumentum 1. ſententiæ Reſp. ex eo quòd gratia ſit promiſſa manducanti, non ſequitur, illam dari tantùm in manducatione, ſed ſolùm ſequi, manducationem eſſe conditionem, ſine qua illa non daretur. Eſt igitur manducatio non ratio, in qua, ſeu per quam ſolam datur gratia, ſed pura conditio, ſine qua non daretur. Sicut fidei facta eſt promiſſio ſalutis; cùm tamen hæc non detur propter ſolam fidem.

49. Ad ſecundum Reſp. nullum eſſe abſurdum, gratiam ſucceſſiuè produci, iuxta ſucceſſiuam productionem diſpoſitionis, ad cuius menſuram gratia augetur. Nec ſequitur, huiuſmodi augmentum eſſe infinitum, cùm correſpondeat augmento diſpoſitionis, quod finitum eſt, vt ſupponoex 3. tom. diſp. vlt. ſect. 9. ſuprà citata.

50. Ad tertium, neganda eſt conſequentia: nam reliqua ſacramenta non ſunt permanentia, ſed ſucceſſiua & tranſeuntia, quæ in inſtanti perficiuntur, & deſinunt extrinſecè; proinde ſuos effectus cauſare non poſſunt, niſi in ſolo inſtanti, in quo ſunt.

51. Ad quartum, negandum eſt, gratiam ſacramentalem augeri propter naturalem digeſtionem ſpecierum, ſed propter liberam diſpoſitionem, quæ à communicante elicitur tempore digeſtionis. Vnde non ſequitur, ſacramentum hoc cum fructu dari poſſe dormienti, quia in dormiente nulla eſt libera cooperatio. An autem dari poſſit ex libera cooperatione præcedente, etiamſi nulla ſit libera cooperatio præſens, conſtabit ex infrà dicendis.

52. Ad quintum nego, per ſe maiorem gratiam accepturum, qui plures, maioremve hoſtiam ſumpſit. Nam ſi à principio eandem diſpoſitionem habuiſſet, qui vnam, minoremve, quàm qui plures, maioremve hoſtiam ſumpſit, eandem accepiſſet gratiam: ſed tantùm id ſequi per accidens, ex eo quòd, quò diutiùs hoc ſacramentum durat, eò plures poteſt actus communicans elicere, quibus meliùs ſe diſponat ad maiorem gratiam ſacramentalem ex opere operato accipiendam. Vnde tantùm abeſt, vt per hanc noſtram ſententiam aperiatur via ſuperſtitionibus, vt per eam potiùs commendetur diligentia communicantis, & augeatur reuerentia erga tantum ſacramentum. Nam dum communicans ſcit, quamdiu hoc ſacramentum manet in ipſo, continuò gratiam augere ad meliorem diſpoſitionem ſubiecti, maiori cum diligentia conabitur ad plures perfectioresque actus virtutum eliciendos, ad maius gratiæ incrementum conſequendum.

SECTIO III.

An hoc ſacramentum maiorem gratiam conferat virtute vtriuſque, quàm vnius tantùm ſpeciei?

53. QVÆSTIO eſt de ſpeciebus diuerſæ rationis, panis & vini, quibus hoc ſacramentum, tanquam perfectum conuiuium ſpirituale integratur; non autem de ſpeciebus eiuſdem rationis: quæ etiam multiplicatæ in eadem ſumptione, per ſe, & vi ſacramenti, maiorem gratiam non conferunt, quàm conferrent nō multiplicatæ, imò quàm conferret vel minima pars hoſtiæ conſecratę. Ergo ſola controuerſia eſt de ſpeciebus diuerſæ rationis, an per ſe & vi ſacramenti, non autem ratione melioris diſpoſitionis ſubiecti, maiorem conferat gratiam, ratione vtriuſque, quàm vnius tantùm ſpeciei.

54. PRIMA ſententia affirmat: Eſt Alenſ. 4. p. qu. 11. memb. 2. art. 4. §. 3. docentis, ſumptionem vtriuſque ſpeciei maioris eſſe efficaciæ. Eandem ſequitur Vaſq. diſp. 215. cap. 2. Ioannes de Lugo de Sacramēto Euch. diſp. 12. ſect. 3. & pauci quidā alij apud ipſos. Potiſſimum fundamentum huius ſententiæ ſumitur ex communi illo axiomate Theologorum in Concilijs fundato, quòd ſacramenta Euangelica cauſent id, quod ſignificant: Cæterùm maiorem gratiam ſignificat gemina ſpecies, quàm alterutra tantùm: igitur maiorem gratiam confert vtraque, quàm altera tātùm ſpecies. Minor probatur: nam vtraque ſpecies ſignificat plenitudinem conuiuij ſpiritualis, & perfectam animi refectionem, quam non ſignificant ſingulæ ſpecies ſeorſim ſumptæ. Etenim ſicut cibus & potus materialis diuerſas important refectiones corporis: nam vnus roborat & confirmat: alter exhilarat & inebriat; vnus expellit famem, alter ſitim extinguit: ita hoc ſacramentum, quòd teſte Florent. decreto de vnio. Armen. eoſdem effectus operatur quoad vitam ſpiritualem, quos cibus & potus materialis agunt quoad vitam corporalem, diuerſas etiam importat animi refectiones per vtramque, quàm per vnam tantùm ſpeciem.

Affirmant Alenſis.

Vaſquez. oan. de Lugo.

Concilium Florentin.

55. Confirmatur 1. Non minùs ſpecies vini, quàm panis eſt verum ſacramentum, verumque ſignum rei ſacræ ſanctificantis animas, ergo non minùs vni, quàm alteri ſigno reſpondere debet ſua propria gratia ſacramentalis animarum ſanctificatrix. Vnde Clemens VI. concedens per Bullam Regi Galliæ communionem ſub vtraque ſpecie, addit hęc verba: Ad maius gratiæ augmentum.

Clemēs VI.

56. Confirmatur ſecundò. Si eadem gratia confertur ab vtraque, atque ab alterutra tantùm ſpecie: vel tota hæc gratia Sacerdoti confertur in ſumptione ſolius ſpeciei panis, vel in ſumptione ſolius ſpeciei

vini,

vini, vel partim in sumptione vnius, partim in sumptione alterius. Non primum: alioqui species vini non esset verum sacramentum: nam verum sacramentum est, quod gratiam, quam significat, confert, obicem non ponenti: ergo si species vini spiritualem refectionem, quam significat, sacerdoti obicem non ponenti, non confert, non erit verum sacramentum. Non secundum ob eandem rationem: nam alioqui species panis non esset verum sacramentum. Adde quod, cùm reperiat subiectum dispositum, non potest assignari ratio, cur suum effectum sacerdoti non conferat, sicut confert laico. Nec tertium: cùm non possit assignari ratio, cur species panis sumpta à laico statim illi conferat totam suam gratiam, quam apta est conferre, sacerdoti verò non totam, quam apta esset causare in laico, sed tantùm dimidiam, aliam dimidiam causandam relinquens à subsequente specie vini: cùm enim sacramenta, postquam sunt instituta, causent ad instar causarum naturalium, quæ statim totum suum effectum producunt, quem possunt producere, non est, cur hoc negemus huic sacramento.

57. SECVNDA sententia negat, maiorem gratiam conferri ab vtraque specie simul, quàm ab alterutra tantùm. Est communior inter Theologos, quam docent S. Thomas opus. 58. cap. 29. in fine, affirmans, tam vtilem esse laico communionem sub vna specie, quàm sacerdoti sub vtraque: & 3. p. q. 80. art. 12. ad 3. ait, posse sine vllo detrimento hoc sacramentum sumi sub vna tantùm specie. Caiet. ibidem, vbi fusè in sua peculiari q. 2. hanc sententiam probat: Bonauentura in 4. dist. 11. secunda parte dist. art. 1. q. 2. Richardus art. 4. q. 6. Sotus dist. 12. q. 1. art. 12. Palatius dist. 13. disp. 5. conclu. 7. Gabriel lect. 84. in canon. Missæ littera S, Bellarm. lib. 4. de Sacram. Eucha. cap. 23. Suar. disp. 63. sect. 6. Valentia disp. 6. q. 8. punct. 5. §. 6. Henriq. lib. 8. de Sacram. cap. 44. Coninck 3. p. q. 80. art. 1. dub. 2 conclu. 3. Syluius ibid. art. 12. q. 2. Alanus de Sacram. Eucharist. lib. 1. cap. 43. Salmeron tomo 9. tract. 36. & reliqui ferè omnes, qui hoc tempore scripserunt contra hæreticos de communione sub vtraque specie. Quæ sententia tametsi ad dogma fidei non pertineat, vt nonnulli falsò putarunt, probabilior tamen est, aptiorque ad occurrendum tum hæreticorum obtrectationibus, tum imperiti populi querelis, quas contra Ecclesiam ingeminant, eò quòd auferendo illis communionem sub vtraque specie, speciali gratia sacramentali eos priuauerit.

58. Cæterùm aliqui hanc sententiam deducere conantur ex Concil. Trident. sess. 21. cap. & canon. 3. in quorum primo definit, sub altera tantùm specie totum atque integrum Christum, verumque sacramentum sumi, ac propterea quod ad fructum attinet, nulla gratia necessaria ad salutem eos defraudari, qui vnam speciem solam accipiunt. In secundo statuit, sub vna panis specie sumi totum & integrum Christum, omnium gratiarum fontem & authorem. Præterea PP. Concilij Basileensis cum Bohemis, communionem sub vtraque specie flagitantibus, conuenisse dicuntur, vt si vellent eam habere, inter alias conditiones, deberent profiteri, non plus fructus capi ex vtraque specie, quàm ex vna tantùm, vt ex Ruardo Bellarminus refert. His igitur duorum Conciliorum testimonijs videtur hæc sententia vel esse definita, vel proximè ad definitionem accedere. Ad quod inclinare videtur citato loco Bellarminus.

59. Sed contrà: nam quod attinet ad Tridentinum, non sine causa Concilium addidit *Nulla gratia necessaria ad salutem eos defraudari.* Consultò enim hæc verba à Patribus addita fuerunt, vt nonnulli ex ijs, qui Concilio interfuêre, testantur, ne altera sententia damnaretur. Nec obstat, quòd Concilium dicat, in vna tantùm specie verum sumi sacramentum, integrumque Christum, gratiarum omnium fontem & authorem: nam etiam in opposita sententia verum sumitur sacramentum: nam verùm sacramentum est, quod aliquam gratiam conferat, etsi non totam. Vnde non dixit, *totum*, sed *verum sacramentum*, quia vt sit verum sacramentum, sat est, vt aliquam gratiam, quantacunque illa sit, conferat.

60. Neque ex eo, quòd per quamlibet speciem sumatur totus atque integer Christus gratiarum omnium fons & author, sequitur, quòd eadem gratia, quæ causatur per vnam, causetur per vtramque speciem simul: nam neque controuersia est de integritate contenti, nec de authore omnium gratiarum in actu primo; vltro enim authores contrariæ sententiæ concedunt; sub singulis speciebus sumi totum Christum authorem omnium gratiarum in actu primo: sed controuersia tantùm est de integritate effectus, & authore totius gratiæ sacramentalis Eucharisticæ in actu secundo. Quam solam integritatem negant aduersarij. Quòd autem Concilium locutum sit de authore omnium gratiarum in actu primo, & non in actu secundo, inde patet: quoniam alioqui qui hoc sacramentum susciperet, non solùm consequeretur gratiam huius sacramenti propriam, sed etiam reliquorum, cùm etiam reliquorum sacramentorum gratiæ sit Christus fons & author.

61. Quod verò attinet ad Concilium Basileense, in sess. 30. vbi decretum de communione sub vna tantùm specie pro fidelibus laicis stabilitur, nulla prorsus mentio fit huius conditionis. Sic enim scribit: *Siue autem sub vna specie, siue sub duplici quis communicet, secundùm ordinationem, seu obseruantiam Ecclesiæ proficit dignè communicantibus ad salutem. Nec vllatenus ambigendum est, quòd non sub specie panis caro tantùm, nec sub specie vini sanguis tantùm, sed sub qualibet specie est integer Christus.* Post hæc autem commendat laudabilem consuetudinem laicæ communionis sub vna tantùm specie, ab Ecclesia rationabiliter introductam, eamque præcipit seruari. Et sanè

ratio

Veritas negant S. Tho.

Caietanus. Bonauent.

Richardus. Sotus. Palatius. Gabriel. Bellarmin. Suarez. Valentia. Henriquez. Coninck. Syluius. Alanus. Salmeron.

Aliqui probant ex Conc. Trid.

Concil. Basileens.

Ruardus. Bellarm.

Sed contrà: Ad Trid.

Ad Concil. Basileens.

Causæ propter quas Concilia laicam communionem sub vtraque specie sustulerunt.

ratio tollendi laicam communionem sub vtraque specie, quæ semper in Concilijs assignatur, non est, quia idem fructus spiritualis capitur ex vna, atque ex vtraque simul, in nullo enim Concilio hæc ratio reperitur: sed præter illas duas, nempe periculum effundendi sanguinem, & ne populus ignarus putaret, non totum Christum sub altera tantùm specie sumi; hæc alia solet à Concilijs assignari, quia nimirum nullo fructu spirituali ad salutem necessario defraudantur, qui sub vna tantùm specie communicant. Quod si verum est, quod Bellar. ex Ruardo refert, illud contrariæ sententiæ authores interpretantur de integritate, non fructus, sed rei contentæ, vt non duplex, sed vna tantùm sit conditio, alteram magis explicans.

Bellarm. Ruardus.

Aliter probatur à quibusdam.

62. Alij hanc sententiam probant ex eo, quia si vera esset oppositа sententia, non potuisset Ecclesia authoritate propria laicum populum priuare communione sub vtraque specie: eò quòd Ecclesia non sit autrix, sed dispensatrix tantùm donorum Christi. Vnde si reuera Christus maiorem gratiam fructumque spiritualem promisisset communicantibus sub vtraque specie, contra iustitiam & Christi promissionem fecisset Ecclesia, priuando populum communione sub vtraque specie: non minùs quàm contra iustitiam faceret, qui legata non dispensaret iuxta voluntatem legantis. Cùm igitur Ecclesia in sacramentorum administratione debeat se gerere vt fidelis dispensatrix bonorum, quæ Christus vt amantissimus Parens suis filijs legauit, non potuisset populum priuare maiori fructu spirituali, qui ex communione vtriusque speciei percipitur.

Salmeronis ratio refutatur bene à Bellarmino.

63. Verùm hanc rationem, quæ est Salmeronis, optimè refutat Bellarm. quia potuit Ecclesia propter reuerentiam tanti sacramenti, ob morale periculum effundendi sanguinem, priuare populum fructu aliquo spirituali ad salutem non necessario. Sicut ob simile periculum priuat infantes, qui capaces sunt fructus huius sacramenti, nec non phreneticos, & eos, qui vomitum patiuntur. Ratio est, quia reuerentia tanti sacramenti debet præualere spirituali fructui populi ad salutem non necessario: Sicut integritas sacrificij præualet, ne hoc ipsum sacramentum in vna tantùm specie conficiatur, vt suprà docuimus. Vnde negandum est, Ecclesiam contra iustitiam & Christi voluntatem facere, negando populo communionem sub vtraque specie. Nam hæc ipsa fuit voluntas Christi, quam pro tempore, loco, & personis interpretandam reliquit Ecclesiæ.

Alij probant ineffi-caciter.

64. Alij ex eo hanc sententiam probant, quòd in vnaquaque specie, æquè atque in vtraque, totus atque integer sumatur Christus. Sed hæc ratio, vt dictum est, solùm probat, de integritate rei contentæ, non autem de integritate fructus. Potest enim integer Christus in vna tantùm specie sumi, & tamen plus gratiæ accipi sub vtraque. Non enim integritas effectus pendet ex integritate causæ in sacramentis, sed ex voluntate Christi, qui illa instituit: potuit autem Christus instituere, vt plus gratiæ conferretur communicanti sub vtraque specie, quàm sub vna tantùm. Præterquam quod aduersarij responderent, integram causam gratiæ Eucharisticæ non esse solùm Christum, sed etiam species sacramentales, quæ integrant vnum sacramentum cum Christo. Vnde sicut in sola specie panis non est species vini, aut contrà: ita in vnaquaque specie non est integra causa sacramenti.

Caietani ratio confutatur.

65. Ex his refutata manet quædam alia ratio Caiet. ideò non plus gratiæ dari per geminam, atque per simplicem speciem: quia nimirum tota ratio causandi in hoc sacramento est solus Christus, qui idem est in duplici, atque in simplici specie: tum quia hoc facilè negaret aduersarius: tum quia, esto tota ratio causandi sit Christus, hic tamen Eucharisticam gratiam non causat, nisi vt determinatus & applicatus per species sacramentales sensibiles: potuit autem Christus plus gratiæ conferre applicatus per vtramque speciem, quàm per vnam tantùm, eò quòd per vtramque applicatur vt perfectè refectiuus spiritualis alimoniæ, vti non applicatur per alteram tantùm.

66. Alij demum, inter quos est ipsemet Caietanus, ideò negant, maiorem gratiam conferri per geminam, quàm per vnam speciem: quia quidquid sumitur per geminam speciem, sumitur etiam per vnam tantùm. Nam sub specie panis non solùm sumitur corpus, sed etiam sanguis; & sub specie vini non solùm sanguis, sed etiam corpus, licet vnum per se & vi sacramenti, alterum concomitanter & vi naturalis connexionis. Sed non solùm habent vim causandi gratiam, quæ in hoc sacramento sunt per se & vi verborum, sed etiam quæ sunt concomitanter & vi naturalis connexionis: igitur qui alteram tantùm speciem sumit, non solùm consequitur fructum speciei, quam sumit, sed etiam alterius quam non sumit: quia sub qualibet concomitanter saltem sumit quidquid sub altera continetur: & consequenter quidquid apta est causare vtraque species simul, apta erit causare altera tantùm species. Minor, in qua tantùm est difficultas, probatur: nam tam diuinitas, quàm anima Christi concomitanter est in hoc sacramento: cùm tamen tam diuinitas, quàm humanitas Christi sit principalis causa gratiæ sacramentalis, illa physica, hæc meritoria: igitur non tantùm ea, quæ in hoc sacramento sunt per se, sed etiam quæ sunt concomitanter, gratiam sacramentalem causant. Cùm igitur sub vnaquaque specie non solùm sit corpus, sed etiam sanguis, quælibet species causabit, quidquid vtraque simul per se apta est causare.

67. Hæc ratio mihi olim arrisit, eam tamen postea maturiùs examinatam approbare non possum, propter duo. Primum, quoniam hinc sequeretur, non fuisse eiusdem virtutis & efficaciæ hoc sacramentum

in triduo confectum. Quod licet admittant aduersari, quemadmodum & ego olim, haud tamen admittendum videtur, cùm non minùs huic sacramento in triduo, quàm extra triduum confecto competerent, quæ Christus de sua carne, & sanguine dixit Ioan. 6.

Ioan. 6.

68. Secundum est: quoniam in hoc sacramento gratiam sacramentaliter non causant, nisi quæ sunt per se vi sacramenti, non autem quæ sunt concomitanter vi solius connexionis. Quod sic ostendo. Etenim ea tantùm in hoc sacramento gratiam sacramentaliter causant, quæ in hoc sacramento sunt vi verborum: atqui vi verborum tantùm sunt, quæ in eo ponuntur per se, non autem quæ ponuntur concomitanter: igitur ea tantùm gratiam sacramentaliter causant. Minor cum consequentia constat. Maior probatur: nam ea tantùm gratiam sacramentaliter causant, quæ ex voluntate institutoris hoc sacramentum formaliter constituunt: hæc autem tantùm sunt, quæ in hoc sacramento ponuntur vi verborum: nam hæc tantùm sunt ab institutore intenta vt formaliter constituentia hoc sacramentum, reliqua verò intenduntur merè concomitanter, & extra formalem constitutionem sacramenti, atque adeò extra virtutem causatiuam illius.

In hoc sacram. ea causant gratiam, quæ sunt per se, vi sacram.

69. Confirmatur: nam si etiam ea, quæ in hoc sacramento sunt concomitanter haberent vim causandi gratiam sacramentaliter, etiam ea formaliter constituerent hoc sacramentum. Nam omne id constituit formaliter hoc sacramentum, quod habet vim conferendi gratiam: Cùm enim sacramentum Euangelicum formaliter consistat in signo collatiuo gratiæ, quidquid in hoc sacramento erit signum collatiuum gratiæ, erit formaliter sacramentum: proinde non tantùm ea, quæ sunt per se vi verborum, sed etiam quæ sunt concomitanter, formaliter hoc sacramentum constituerent. Quæ est aperta implicantia in adiecto: nam ideò quæ non sunt vi verborum, dicuntur concomitanter tantùm esse in hoc sacramento, quia non constituunt formaliter hoc sacramentum, cùm esse concomitanter, & esse formaliter, sese mutuò destruant. Ratio est: quoniam ea tantùm formaliter hoc sacramentum constituunt, quæ per se significantur à speciebus sacramentalibus: species autem sacramentales ea tantùm per se significant, quæ hîc ponuntur vi verborum, vi quorum species separatæ à propria substantia succedunt termino formali, virtute verborum causato.

Implicat quod est concomitanter, formaliter illud constituere.

70. Vnde ad fundamentum aduersariorum concedo, tam diuinitatem, quàm animam Christi esse causam principalem gratiæ Eucharisticæ, sed vniuersalem & per modum causæ primæ à secunda determinabilis, non autem particularem, & per modum causæ secundæ determinantis primam. Est igitur diuinitas physica causa vniuersalis gratiæ, non solùm huius, sed reliquorum etiam sacramentorum. Sicut & anima Christi est vniuersalis causa meritoria totius gratiæ, tam huius, quàm reliquorum sacramentorum. Particularis tamen & proxima causa est corpus Christi sub specie panis, & sanguis eiusdem sub specie vini. Nisi enim corpus Christi sub specie panis, & sanguis sub specie vini, tanquam causa proxima particularis determinaret Deum, & animam Christi, nec Deus physicè, nec Anima Christi meritoriè gratiam per hoc sacramentum producerent.

Diuinitas & anima Christi sunt causæ vniuersales gratiæ.

71. DICES. Concilia & PP. docent, carnem Christi habere vim viuificandi & sanctificandi animas, ex eo quòd sit caro Verbi: ergo vim causandi gratiam habet ex vnione ad Verbum. Resp. caro Christi vim habet sanctificandi animas in hoc sacramento ex vnione ad Verbum, radicaliter, concedo: nam nisi esset caro Verbi, non esset illi instrumentaliter communicata vis sanctificandi animas: habet formaliter, nego: nam formaliter hanc vim habet, quatenus constituit vnum signum sensibile per modum cibi spiritualis cum specie panis. Rectè autem Concilia & PP. dicunt, carnem Christi viuificare & sanctificare animas, quatenus est caro Verbi, quia nisi esset caro verbi, non haberet hanc vim in se transfusam.

Caro Christi tantùm radicaliter habet vim sanctificandi animam ex vnione.

72. Efficax igitur ratio huius sententiæ desumenda est ex fine, ad quem hoc sacramentum institutum est. Est autem hoc sacramentum institutum ad coniungendas animas fidelium speciali vinculo charitatis cum Christo. Hic enim fuit finis Christi, vt constat tum ex illis verbis Ioann. 13. *Cùm dilexisset suos, in finem dilexit eos:* quæ peculiariter ab Euangelista dicta sunt ad exprimendum specialem amorem, quem Christus in vltima Cœna ostendit in institutione huius sacramenti. Tum ex Trident. sess. 13. cap. 2. vbi docet, Christum in hoc sacramento instituendo, diuitias amoris sui erga homines effudisse. Tum quia, vt testatur Chrysost. Homil. 61. ad populum Antiochenum, ardenter amantium hoc est proprium, vt ex ipsis fiat vnum corpus, & vna caro, quod in hoc sacramento fit per sacramentalem vnionem carnis Christi cum nostra: quam Cyrillus Alexandrinus lib. 4. in Ioan. cap. 17. assimilat ceræ liquefactæ, quæ dum alteri ceræ liquefactæ infunditur, ex duabus fit vna. Quò fit, vt PP. effectum huius sacramenti appellent incorporationem nostri cum Christo. Porrò hoc speciale vinculum charitatis nostri cum Christo, æquè causatur per vnam tantùm, ac per vtramque speciem. Minor hæc, quæ sola controuersa est, probatur: nam æquè vna species, atque vtraque simul, significat hanc specialem vnionem charitatis nostri cum Christo. Quod autem vna illam significet per modum cibi, altera per modum potus, nil diuersum aut varium importat in ipsa spirituali vnione charitatis nostri cum Christo. Nam cùm hæc specialis vnio charitatis nostri cum Christo consistat in quibusdam peculiaribus auxilijs, quibus promouemur ad familiaritatem

Efficax ratio, cur non conferatur maior gratia sub vtraque specie;

Ioan. 13.

Concilium Tridentin.

S. Chrysost.

Cyrillus Alexandr.

miliaritatem Christi, quæcunque species huius sacramenti vniens nos sacramentaliter cum Christo, necessariò nobis adfert hæc peculiaria auxilia promouentia nos ad familiaritatem Christi: cùm non aliter hoc sacramentum vniat nos speciali vinculo charitatis cum Christo, quàm conferendo nobis huiusmodi auxilia ad Christi familiaritatem promouentia. Vnde rectè notauit Caiet. loco præcit. non esse maiorem significationem ex parte rei significatæ in vtraque specie simul, quàm in vna tantùm; cùm tam vtrique, quàm vni tantùm speciei pro re significata respondeat perfecta nostri cum Christo familiaritas: sed maiorem tantùm esse significationem ex parte modi significandi: nam eadem spiritualis coniunctio per vtramque speciem exprimitur per modum cibi & potus, per vnam verò tantùm exprimitur vel per modum cibi, vel per modum potus tantùm. Atqui maior expressio ex parte modi significandi non semper in sacramentis importat aliquid maius in reipsa significata: vt patet in Baptismo, qui per immersionem expressiùs ex modo significandi importat consepulturam baptizati cum Christo, quàm per solam aspersionem: cùm tamen vtrouis modo collatus eandem semper importet gratiam, quæ baptizatum cum Christo consepelit.

Caietanus.

Contrariæ sent. authores docent augmentum esse diuersum in vnaquaque specie.

73. Cæterùm contrariæ sententiæ authores non conueniunt in assignando huiusmodi maiori augmento gratiæ, quod datur in vtraque specie. Nam plerique contendunt, hoc augmentum esse diuersum in vnaquaque specie, per ordinem ad diuersa auxilia, quæ conferuntur à diuersis speciebus. Nam sicut, inquiunt, panis materialis diuersum causat effectum in corpore, quem non causat potus: siquidem ille roborat, hic recreat; ille famem, hic sitim extinguit; ita diuersum causat effectum in anima hoc sacramentum sumptum sub specie panis, ac sumptum sub specie vini. Nam sumptum sub specie panis animam confortat per auxilia roborantia; sumptum sub specie vini, animam lætificat per auxilia recreantia & inebriantia: sub specie panis famem, sub specie vini sitim extinguit.

Vasquez.

74. Alij verò, inter quos Vasq. sufficere putant, si vberiora dumtaxat auxilia, licet eiusdem rationis, conferantur ab vna, atque ab alia specie. Vnde consequenter docent, per vtramque speciem simul non conferri aliquam gratiam diuersæ rationis, quæ non conferatur ab vna tantùm, sed copiosiorem dumtaxat & vberiorem.

Vtraque species sacramentalis per se ordinantur ad eundem effectũ.

75. Contra priorem modum directè procedit ratio nostra fundamentalis: quia cùm finis sit vnus & idem, nempe specialis & perfecta coniunctio animæ cum Christo, per actus perfectæ charitatis & familiaritatis; cumque tam vtraque, quàm alterutra tantùm species per se tendat ad causandam hanc perfectam vnionem animæ cum Christo, tam vtraque, quàm alterutra tantùm eadem auxilia, in ordine ad eosdem actus perfectæ charitatis & familiaritatis, coniungentis nos cum Christo, causabit. Vnde diuersa est ratio de cibo & potu materiali, qui per se ordinantur ad diuersos fines proximos, diuersosque defectus naturæ tollendos. Nam vnus ordinatur ad pellendam famem, alter ad extinguendam sitim, quæ in corpore sunt diuersi defectus, qui tolli non possunt, nisi per diuersa contraria. Contrà verò vnio animæ cum Deo, per actus perfectæ charitatis & familiaritatis, quam in anima causat hoc sacramentum; nec non fames & sitis, ad quas extinguendas instituta est Eucharistia, in spiritualibus sunt eadem, vt notauit Augustinus tract. 25. in Ioan. & in Psalmum 103. in illum versiculum, *Panis cor hominis confirmat:* idem quippe iustitiæ & sanctitatis affectus dicitur fames & sitis, vt constat ex illis verbis Matth. 5. *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam:* quibus idem iustitiæ affectus dicitur fames & sitis, quæ simul tolluntur eadem iustitiæ virtute. Igitur eadem auxilia gratiæ in anima causabit vtraque, atque alterutra tantùm species, cùm quæuis species sit apta causare perfectam vnionem animæ cum Christo, & vtrumque affectum, tam famis, quàm sitis per eandem perfectæ vnionis collationem extinguere.

S. Augustin.

Matth. 5.

76. Posteriorem verò modum fateor, non ita ex dictis impugnatũ manere. Nam etiam si vnus idemque sit cibi & potus spiritualis finis, adhuc maior posset gratia, vberioraque auxilia ad eundem finem dari per geminam, quàm per vnam tantùm speciem: Aliunde tamẽ potest hic modus impugnari. Nam Christus Ioan. 6. eosdem planè effectus, quos suprà tribuerat suo corpori & sanguini sub specie cibi & potus, postea tribuit soli corpori sub specie tantùm panis. Si autem plus gratiæ conferret per vtramque speciem simul, quàm per vnam tantùm, non posset eosdem effectus tribuere vni tantùm, quos tribuit vtrique simul, vt per se patet. Maior probatur: nam suprà corpori & sanguini sub specie cibi & potus tribuerat præseruationem à morte, vitam æternam, & mutuam vnionem charitatis sui cum anima, & animæ secum. Eosdem postea tribuit soli corpori sub specie dumtaxat panis sumpto. *Qui manducat*, inquit, *me & ipse viuet propter me:* Ecce mutua charitatis vnio animæ cum Christo, & Christi cum anima. *Hic est panis, qui de cælo descendit: non sicut manducauerunt Patres vestri & mortui sunt:* Ecce præseruatio à morte. *Qui manducat hunc panem viuet in æternum:* Ecce vita æterna manducanti Christi corpus sub specie tantùm panis promissa. Hoc ipsum egregiè confirmat exemplum de manna, quæ fuit figura huius sacramenti: de qua, vt dicitur Exodi 16. *Non amplius habuit, qui plus collegerat: nec qui minùs parauerat, reperit minùs.*

Ioan. 6.

Exodi 16.

77. Ex dictis infertur, non modò eandem gratiam & fructum spiritualem conferri ab vna tantùm, atque ab vtraque specie simul; sed eandem ab vna, atque ab altera specie seorsim sumpta. Eandem quippe gratiam & fructum spiritualem confert sola species panis, quam conferret sola species vini, cùm eadem

ſit ratio de vna, atque de altera ſpecie: nam æquè vna, atque altera ordinata eſt ad vniendam animam cum Chriſto per actus perfectæ charitatis & familiaritatis.

78. Ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ, negatur minor. Ad cuius probationem, negandum eſt, ex parte rei ſignificatæ pleniorem refectionem ſpiritualem ſignificari per vtramque ſpeciem ſimul, quàm per alterutram tantùm; ſed ſolùm ex parte modi ſignificandi. *Florent.* Vnde concedo cum Florentino, hoc ſacramentum eoſdem effectus cauſare in anima, quos cibus & potus materialis cauſant in corpore: nego autem, quod ſicut diuerſi effectus cauſantur à cibo & potu materiali in corpore, ita diuerſi effectus cauſentur à cibo & potu ſacramentali in anima, ſed quidquid cauſant ambo ſimul, cauſant ſinguli per ſe ſeorſim ſumpti.

79. Ad priorem confirmationem, concedo, vtramque ſpeciem ſeorſim ſumptam eſſe verum ſacramentum, & ſignum ſpiritualis alimoniæ, nec non vnicuique ſpeciei per ſe reſpondere gratiam ſacramentalem, ſaltem ratione compartis, cum qua integrat vnum ſacramentum totale: vt conſtat de reliquis ſacramentis, quorum ſæpè vni parti tribuitur, quod fit & cauſatur per aliam, & quod conuenit toti formaliter, tribuitur ſingulis eius partibus quatenus ſingulæ partes integrant vnum ſacramentum totale. Sic gratia baptiſmalis, quæ interdum producitur in aſperſione aquæ, tribuitur ſignificationi verborum, quæ præceſſit: Sicut etiam tribuitur toti ablutioni & ſignificationi verborum, quod producitur in ſolo inſtanti vltimo completiuo ſacramenti. Pari igitur ratione tribui poteſt vni ſpeciei Euchariſticæ, quod producitur per aliam: nec non toti ſacramento conſtanti ex vtraque ſpecie, quod fit per vnam tantùm. Nam ex eò quòd quæuis ſpecies integrat vnum ſacramentum cum altera, quidquid cauſatur per vnam, tribui poteſt alteri vt integranti vnum cum altera. Ad authoritatem Clementis VI. Reſp. vel illam intelligendam eſſe de maiori augmento gratiæ, ratione maioris diſpoſitionis, quam Pontifex in Rege ſupponebat, hoc ipſo, quod acceſſurus eſſet ad communionem ſub vtraque ſpecie ſibi ſpeciali priuilegio à ſede Apoſtolica conceſſam: vel certè Pontifex loquitur iuxta oppoſitam ſententiam, quæ probabilis eſt.

Malè dicitur gratiam produci in ſumptione calicis.

80. Ad poſteriorem confirmationem Reſpondent aliqui, gratiam produci in ſumptione calicis. Sed contrà, tum quia ſacerdos eſſet deterioris conditionis: Nam ſi laicus ſumeret ſolum ſanguinem, ſtatim conſequeretur gratiam ſacramentalem: tum quia, ſi ſacerdos ſumpta hoſtia, non poſſet ampliùs ſumere calicem, in eo caſu priuaretur gratia ſacramentali, & tamen in tali caſu verum ſuſcepiſſet ſacramentum, quod ſumptum à laico gratiam contuliſſet: ergo etiam ſumptum à ſacerdote. Confirmatur: quia vna ſpecies non pendet ab alia in conferenda gratia ſacramentali: ergo ſi reperit omnia in ſubiecto requiſita, ſtatim gratiam confert, non expectata ſubſequenti ſpecie.

Aut in ſumptione vtriuſque ſpeciei.

81. Alij reſpondent, gratiam produci in ſumptione vtriuſque ſpeciei, vt nimirum gratia, quæ laico datur in ſumptione vnius ſpeciei, ſacerdoti datur partim in ſumptione vnius, partim in ſumptione alterius ſpeciei. Sed contrà: tum quia hoc etiam modo ſacerdos deterioris foret conditionis, quam laicus, qui ſtatim totam gratiam acciperet initio ſumptionis vnius tantùm ſpeciei. Tum quia omne ſacramentum à principio cauſat, quantum poteſt, iuxta ſubiecti diſpoſitionem: ergo ſi ſubiectum ſupponatur æquè diſpoſitum in ſuſceptione hoſtiæ, atque in ſuſceptione calicis, nulla eſt ratio, cur totam gratiam non conferat in ipſa ſuſceptione hoſtiæ.

Tota gratia Sacerdoti datur in ipſa hoſtiæ ſumptione.

82. Dicendum igitur eſt, totam gratiam ſacerdotem conſequi in ipſa ſuſceptione hoſtiæ, niſi creſcat ſubiecti diſpoſitio: nam tunc ratione nouæ diſpoſitionis, nouam conſequetur gratiam in ſuſceptione calicis. Nec propterea ſumptio calicis non erit verum ſacramentum. Tum quia, vt ſit verum ſacramentum, non eſt neceſſe, vt gratiam actu conferat, ſed ſufficit vt ſit collatiuum: nam etiam dum eſt in pixide, eſt verum ſacramentum. Tum quia dici poteſt, gratiam actu conferre ratione alterius ſpeciei, cum qua integrat vnum ſacramentum totale.

83. Dices. Sacramenta cauſant ſuos effectus ad inſtar cauſarum naturalium: ergo ſemper illos cauſant in ſubiecto diſpoſito: Sed ſi ſpecies vini ſumerentur ante ſumptionem ſpecierum panis, cauſarent ſuum effectum: ergo etiam illum eundem cauſant ſumptæ poſt ſpecies panis.

84. Reſp. negando vltimam conſequentiam: non enim eſt diſpoſitum ſubiectum ad effectum calicis, poſito quòd communicans totum effectum ſacramenti accepit in ſumptione ſpecierum panis. Sicut ferrum calefactum vt quatuor non eſt diſpoſitum ad recipiendum aliquod augmentum caloris ab agente calido vt quatuor, à quo tamen fuiſſet aptum aliquem calorem recipere, ſi non fuiſſet ab alio agente calefactum vt quatuor. Nam inter conditiones, quas cauſa naturalis ad agendum requirit, vna eſt, vt ſupponat ſubiectum priuatum eâ perfectione, quam ipſa in ſubiectum inducere debet. Cùm igitur ſumptio calicis facta poſt ſumptionem hoſtiæ ſupponat ſubiectum aſſimilatum ſacramento quoad gratiam ſacramentalem, non poterit in illud ampliùs agere; in quod tamen egiſſet, ſi non inueniſſet illud per ſumptionem hoſtiæ ſibi quoad gratiam ſacramentalem perfectè aſſimilatum.

85. Confirmatur. Si laicus poſt ſumptam vnam particulam, immediatè ſumeret aliam, nullam per ſe gratiam acciperet, quam tamen accepiſſet, ſi primam particulam non ſumpſiſſet. Pari modo in reliquis ſacramentis in aliquo caſu vna pars ſacramenti non producit effectum, quem in alio caſu produceret. Vt ſi in forma corporis vltimo loco pro-

feratur *Corpus*, in prolatione ipsius producitur corpus sub speciebus panis, & non in prolatione *Meum*. Similiter in baptismo, si aspersio aquæ fiat post prolationem formæ, in ipsa, & non in prolatione formæ, producitur gratia baptismalis.

86. Instabis, hinc sequi, non debere in sumptione hostiæ produci gratiam, sed potiùs in sumptione calicis. Nam sicut non producitur gratia baptismalis, neque in prolatione formæ, si non sit posita materia; Neque in positione materiæ, si non sit prolata forma, sed in positione vtriusque, quia vtraque componunt vnum sacramentum: ita, quia species panis, & vini integrant vnum sacramentum, non producitur gratia in sumptione specierum panis, in qua nondum est sumpta alia pars sacramenti, sed in ipsa sumptione calicis, quia tunc ponitur vtraque pars sacramenti constitutiua.

87. Resp. negando sequelam. Etenim cùm quodlibet sacramentum Euangelicum essentialiter constet rebus & verbis, non potest fieri sacramentum, & consequenter ab eo gratia conferri, vel per positionem solius materiæ, vel per positionem solius formæ, sed per vtramque simul, cùm vtraque simul essentialiter concurrat ad constituendum sacramentum Euangelicum. Sumptio verò calicis, cùm neque sit materia, neque forma hostiæ, cùm hæc habeat suam materiam & formam distinctam, non pendet in ratione sacramenti essentialiter à sumptione calicis: sicut in reliquis sacramentis, vel positio materiæ pendet à prolatione formæ, vel prolatio formæ à positione materiæ, cùm neutra sine altera suum effectum causare possit. Cæterùm dicitur hostia partiale sacramentum, sicut & calix, non essentialiter, vti est materia respectu formæ, vel forma respectu materiæ, quarum neutra sine altera constituit rationem sacramenti: sed solùm integraliter, quo pacto vna pars aquæ dicitur pars respectu totius integralis. Porrò inter partem essentialem & integralem hoc interest, quod essentialis non participat virtutem totius: nam neque materia, neque forma, quæ sunt partes essentiales compositi naturalis, participant virtutem totius compositi. Contrà verò pars integralis participat virtutem compositi integralis: Pars enim vini participat virtutem totius compositi integralis vini: proinde quælibet pars sacramenti Eucharistici, cùm sit pars integralis participat virtutem totius integralis.

Discrimen inter partes essentiales, & integrales.

88. Vrgebis. Esto hoc sit verum de parte integrali homogenea, haud tamen est verum de parte integrali heterogenea: vt constat de homine, cuius non quodlibet membrum participat virtutem totius corporis. Sed partes sacramenti Eucharistici sunt heterogeneæ, cùm constent speciebus diuersæ rationis, cuiusmodi sunt species panis, & vini.

89. Respondeo. Esto partes sacramenti Eucharistici sint heterogeneę, tam quoad species sensibiles, quàm quoad formale contentum, nam aliæ continent per se corpus, aliæ sanguinem: sunt tamen homogeneæ quoad virtutem, quam vtræque participant per ordinem ad eumdem finem, propter quem sunt institutæ, vt ex prædeclaratis constat.

90. Cæterùm, quod hactenus diximus, hoc sacramentum non maiorem gratiam conferre sub vtraque specie simul, quàm sub altera tantùm, intelligendum est de sacramento vt sacramentum est, non autem de sacramento, vt sacrificium est: nam vt sic distinctos habet effectus, eosque non confert per vnam, sed per vtramque speciem simul, quia vtraque species simul concurrit ad sacrificium integrandum. Quos effectus non solùm confert sacerdoti sacrificanti, sed omnibus, qui huic sacrificio suo modo cooperantur, vt infrà de sacrificio explicabitur.

Hoc sacram. vt sacrificium, cõfert maiorem gratiam, sub vtraque specie, quàm sub altera.

91. Ex dictis deducitur, quo pacto hoc sacramentum vnà cum gratia nobis conferat reliquos effectus, nempe adeptionem gloriæ, condonationem peccati mortalis, remissionem venialium, relaxationem pœnæ, & preseruationem à peccatis futuris, de quibus agit S. Thomas 3. parte q. 79. per totam. Confert adeptionem gloriæ, dum confert augmentum gratiæ habitualis, quæ est semen ad gloriam; confert condonationem peccati mortalis, quatenus interdum per accidens primam gratiam confert, quæ semper est annexa cum condonatione peccati mortalis. Causat remissionem venialium, dum per se auget feruorem charitatis oppositum peccatis venialibus. Tribuit remissionem pœnæ æternæ, dum per accidens interdum confert primam gratiam, cum qua semper est annexa remissio pœnæ æternæ. Remittit pœnam temporalem, quatenus excitat actus charitatis, virtute quorum remittitur culpa temporalis. Causat præseruationē à peccatis futuris, iuxta illud Ioan. 6. *Hic est panis de cœlo descendens, vt si quis ex ipso manducauerit, non moriatur*, augendo in nobis gratiam & virtutes, & conferendo specialia auxilia, quibus suo tempore præuenti, vrgentibus tentationibus resistamus. Demum, vt docet S. Doctor q. citata art. 6. ad 3. non quidem per se, sed consequenter hoc sacramentum minuit in nobis fomitem concupiscentiæ, quatenus auget in nobis charitatem, cuius augmentum, teste Augustino in lib. 83. q. 36. est diminutio cupiditatis. Alios effectus enumerat Gabriel sect. 85. in Canonem Missæ.

Soliti effectus illius.

S. Thomas.

Ioan. 6.

S. Thomas.

S. Augustin.

Gabriel.

DISPVTATIO XXVI.

De confessione peccati mortalis ante hoc sacramentum præmittenda.

SECTIO PRIMA.

An, & quo iure præmittenda sit confessio peccati mortalis ante sacramentum Eucharistiæ?

PRÆMITTENDAM esse confessionem sacramentalē ante sumptionem Eucharistiæ ab eo, qui sibi peccati mortalis conscius est, nec sufficere solam contritionem, non modò definitum est in Concilio Tridentino sess. 13. c. 7. & Can. 11. sed etiam fuit constans sensus antiquorum Doctorum, exceptis Caietano & Armilla in summa verbo *Communio*, & Panormitano in caput de *Homine*, de celebratione Missarum, docentibus nullum præceptum fuisse in Ecclesia Dei de confessione præmittenda ante communionē. Quod Caietanus colligit ex Paulo 1. ad Corinth. 11. vbi definiens Apostolus, cū qua prę paratione deberent fideles Corinthij ad hoc sacramentum accedere, non aliam ibi assignat, quàm probationem sui per discussionem propriæ conscientiæ. *Probet autem*, inquit Paulus, *seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.* Quòd autem per probationem sui Apostolus non intelligat probationem per confessionem Sacerdoti factam, sed per examen propriæ conscientiæ, colligit ex eodem Paulo, qui hanc probationem non requirit ad dignam, sed solùm ad non indignam sumptionem huius sacramenti: sic enim suprà prę miserat: *Itaque quicunque manducauerit panem, & biberit calicem Domini indignè* &c. Vnde licet Caietanus in citatum locum Pauli putet, ad dignam sumptionem huius sacramenti non sufficere solam discussionem sui per examen, quo inueniat seipsum probum absque conscientia peccati mortalis, sed requiri præterea approbationem à confessario per sacramentalem cōfessionem habitam, iuxta illud 1. ad Corinth. 4. *Nihil mihi conscius sum, sed in hoc iustificatus sum:* ad non indignam tamen sumptionem, quam dumtaxat eo loco Paulus requirit ab accedentibus ad hoc sacramentum, sufficere ait solam discussionem sui, qua seipsum immunem à peccato inueniat, absque vlla confessarij approbatione.

Concilium Tridentin. *Caietanus.* *Armilla.* *Panormitanus.* *1. ad Cor. 11* *1. ad Cor. 4.*

2. Huic sententiæ fauere videntur Chrysostomus in eadem Epistola ad Corinth. homilia 28. aliquanto post initium: *Neque iussit, inquit, alteri alterum probare, sed sibi seipsum, faciens iudicium, ad quod populo non pateat aditus, & probationem, quæ careat testibus:* Et Theophilactus in eadem Apostoli verba, explicans, quæ conscientiæ præparatio necessaria sit ad dignam sumptionem Eucharistiæ: *Non alium tibi iudicem attribuo, verùm te ipsum tibi ipsi commendo. Iudica igitur & explora conscientiam tuam, & sic accede, non quando fuerint feriæ, sed quando purum te ipsum ac dignum inueneris.* Qui Patres non aliam ad dignam huius sacramenti susceptionem prærequirunt, quàm propriæ conscientiæ discussionem.

S. Chrysost. *Theophil.*

3. Verùm communis & constans reliquorum Doctorum sententia est, semper in Ecclesia Dei fuisse hoc prę ceptum de prę mittēda confessione sacramentali peccati mortalis ante sumptionem Eucharistię, vt expresè testantur author de salutaribus documētis apud Augustinum cap. 33. his verbis: *Quando enim illud*, id est corpus Domini, *accipere debemus, antea ad confessionem, & pœnitentiam recurrere debemus, & omnes actus nostros curiosius discutere: & peccata obnoxia, si in nobis senserimus, citò festinemus per confessionem & veram pœnitentiam abluere*; Anselmus in 1. Corinth. 11. & Richardus Victorinus de potestate ligandi & soluendi cap. 21. *audacter dico, si ante Sacerdotis absolutionem ad communionem corporis & sanguinis Christi accesserit, iudicium sibi pro certo manducat & bibit, etsi eum peccasse iam multum pœniteat, & vehementer doleat & ingemiscat.* Eandem sententiam docent Albertus 4. dist. 9. art. 10. in fine: Bonauentura dist. 13. in expositione textus: Richar. d. 9. ar. 2. q. 2. & dist. 17. ar. 3. q. 6. Scotus dist. 9. Mayronus dis. 8. q. vnica, art. 7. Durandus dist. 17. q. 10. Argentina dist. 9. art. 2. Palud. q. 2. art. 1. Maior q. 1. concl. 2. Rubio q. 2. ar. 2. Marsilius q. 9. ar. 3. Sylueſt. Euch. 3. q. 14. Gabriel lect. 7. in Cano. Missę, Sotus dist. 12. q. 1. ar. 4. Palatius in 4. dist. 9. disp. 10. Ioan. Medina codice de cōfessione q. 14. Suarez disp. 66. sect. 3. Vasquez disp. 207. c. 3. Valent. disp. 6. q. 8. punct. 3. Henriq. lib. 8. de Sacr. c. 4. Coninck in 3. partē q. 80. ar. 4. dub. 1. Syluius 3. p. q. 80. art. 4. & alij. Quæ veritas, teste Soto decreta fuit à tota Academia Parisiēsi. Vltimò accedit

Author de salut. document. *Anselmus.* *Richardus.* *Victorinus.* *Albertus.* *Bonauent.* *Richardus.* *Scotus.* *Mayronus.* *Durandus.* *Argent.* *Paludanus.* *Maior.* *Rubio.* *Marsilius.* *Sylueſter.* *Gabriel.* *Sotus.* *Palatius.* *Medina.* *Suarez.* *Vasquez.* *Valentia.* *Henriquez.* *Coninck.* *Syluius.*

authoritas

authoritas Concilij Tridentini, quod, dum prędicto loco definit, prędmittendam esse cōfessionem peccati mortalis ante Eucharistiā, ita prædicto c. 7. scribit: *Quare communicare volenti reuocandum est in memoriam eius præceptum: Probet seipsum homo: Ecclesiastica consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, vt nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumuis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam, accedere debeat: Quòd à Christianis omnibus, etiam ab ijs Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuò seruandam esse decreuit.* Quibus verbis non solùm Concilium exc. loco Pauli colligit, fuisse antiquū præceptum probandi seipsum, sed etiam definit, hanc probationem non fuisse aliam, vt Ecclesiastica consuetudo declarauit, quàm confessionem sacramentalem. Vnde meritò censetur à Concilio damnata opinio Caietani: quin & iuncta excommunicatio ipso facto incurrenda, siquis eam *docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publicè disputando defendere præsumpserit*, vt habetur citato Can. XI.

Concilium Trident.

Censura opin. Caiet.

4. Ad authoritatē Chrysostomi & Theophilacti Resp. eos solùm negasse cōfessionem publicam, non autem priuatam, quæ fit inter pœnitentem & confessarium 1. patet ex ipsis verbis Chrysostomi, quibus solùm negat necessarium esse iudicium populi & probationē testium, non autem iudicium & probationem cōfessarij. De eadē confessione intelligendus est Theophilactus. Neque ex eo quòd Paulus iubeat probationē per internum examen conscientiæ, negat confessionē sacramentalem, ad quam huiusmodi examen prędmittendum est. Nec fundamētum Caietani quidquā probat; cùm non solùm ad hoc sacramentū teneamur accedere nō indigni, sed etiam positiuè digni. Adde, quòd idem videtur esse, accedere ad hoc sacramentum non indignè, & dignè: quia non indignitas, quæ ad hoc sacramentum requiritur, est sine conscientia peccati mortalis, quæ esse non potest sine conscientia gratiæ, quæ est positiua dignitas, cùm non possit dari conscientia status medij: neque gratiæ, neque non gratiæ; sed eo ipso, quòd habeo conscientiam non peccati mortalis, habeo indirectè saltem cōscientiam gratiæ. Maior autem controuersia inter Catholicos supereſt, quo iure sacramentalis confessio sacræ communioni prædmittenda sit: in qua tres reperio sententias.

5. PRIMA docet, esse iuris naturalis. Fundamentum est: quia posita dignitate Eucharistiæ, & institutione sacramenti confessionis, naturali iure tenemur, prædmittere confessionem sacramentalem ante sumptionem Eucharistiæ, quando nos stimulat conscientia peccati mortalis: quia iure naturali tenemur ad illam dignè accedere, ne iniuriam inferamus tanto sacramento, quod per se requirit statum gratiæ. Nullum autem certius mediū est, ponendi se in gratia, ac proinde dignè accedendi ad hoc sacramentum, quàm sacramentalis confessio, vt per se patet: cùm ad perfectam contritionem difficiliùs & rari perueniunt. Confirmatur: quoniam in articulo mortis omnes tenemur, quantumuis contriti, sacramentalem confessionem prædmittere: ergo etiam ad sumptionem Eucharistiæ; cùm non minùs teneamur debitam reuerentiam tanto sacramento præstare, quàm propriam salutem nobis procurare. Hanc sententiam docere videtur Rubio, dum ea sola ratione affirmat, communicaturum debere sacramentalem confessionem prædmittere, quia tenetur securiorem partem eligere: securior autem pars est, per confessionem, quàm per solam contritionem ad hoc sacramentum accedere.

6. Sed contrà: nam eatenus sacramentalis confessio peccati mort. foret naturali iure ante Eucharistiam prędmittenda, quatenus vel esset medium necessarium, vel certius ad statum gratiæ, qui ad Eucharistiam requiritur, consequendum: Atqui neutro modo est necessaria. Non primo: nam quotiescunque potest ad eundem finem per plura media peruenīri, nullum est per se simpliciter necessarium: atqui ad statum gratiæ non solùm peruenire possumus confessione, sed etiam contritione: igitur neutra est simpliciter necessaria. Non secundo; quia non semper tenetur homo in suis operationibus adhibere certiora media, præsertim quando medium certius adhuc non tollit omne dubium oppositæ partis, vt est in proposito casu, in quo neque confessio sacramentalis tollit omne dubium, quòd peccatum sit remissum: cùm etiam dubium sit, an ad confessionem sacramentalem accedamus cum sufficienti dolore ad tale sacramentum requisito. Nec est par ratio de periculo mortis, in quo, quoniam agitur de bono æternæ salutis, vel irreparabiliter amittendo, vel acquirendo, iure naturæ obligamur ad omnem diligentiam adhibendam, ne in eo momento irreparabiliter pereamus. Vnde negandum est, nos ad eandem diligentiam naturali iure teneri ad reuerentiam huic sacramento præstandam, & ad propriam salutem in articulo mortis procurandam: quoniam ad illam sufficit, si secundùm probabilem nostram æstimationem reuerenter in gratia constituti ad hoc sacramentum accedamus: Ad hanc autem non sat est accedere cùm sola probabili opinione: quia salus reipsa non pendet ex probabili nostra opinione, sed ex medijs reipsa adhibitis: & quia fieri potest, vt media sint adhibita secundùm probabilem nostram opinionem, non autem secundùm rem ipsam, ideò tenemur in eo momento non solùm adhibere media certa, sed etiam certiora, ne salus eo momento periclitetur, & fortè reipsa non habeatur.

Refutatur.

7. SECVNDA sententia affirmat, esse præceptum Apostolicum: est Scoti dist. prędcit. in fine, Ioannis Medinæ, Palatij, & Coninck. Fundamentū est: quia nullū habemus signum, quòd sit prędceptū diuinū; multa verò, quòd sit

Scotus. Ioannes Medina. Palatius, Coninck.

Apostolicum: tum quia non solet Christus de modo & ritu suscipiendi sacramenta dare præcepta, nisi quæ consequuntur ex ipsa natura institutionis, sed eam curam relinquere Ecclesiæ, vt constat in reliquis sacramentis. Tum quia Trident. ad probandum, semper in Ecclesia Dei fuisse hoc præceptum de præmittenda confessione ante sacramentalem communionem, non aliud testimonium ad hoc probandum affert, quàm citatum locum Pauli; *Probet autem seipsum homo.* Atqui ex hoc non potest colligi, nisi præceptum Apostolicum.

Concilium Tridentin

8. TERTIA sententia *communior & probabilior* asserit, esse præceptum diuinum: Est Petri Soti lect. 12. de Eucharistia Dominici Soti loco suprà cit. Cani de Sacramento pœnit. parte 6. §. *Ad secundum ex dictis facilè patet:* Henriquez lib. 8. de Sacram. cap. 45. Valent. Suarez, Vasquez, & aliorum, & colligitur ex Apostolo, qui hoc præceptum tradit vt à Christo acceptum: *Ego enim*, inquit, *accepi à Domino, quod & tradidi vobis.*

Probabilius asserit esse præceptum diuinum. Petrus Sotus. Dominicus Sotus. Canus. Henriquez. Valentia. Suarez. Vasquez.

9. At, inquiunt aduersarij, Apostolus solùm affirmat, institutionem & vsum huius sacramenti accepisse à Domino, reliqua verò ipse præcipit, non Dominus. Sed contrà, tum quia hoc Paulus expressisset, sicut expressit, quando eadem Epistola cap. 7. dixit: *Non ego præcipio, sed Dominus, vxorem à viro non discedere.* Contrà verò ipse, non Dominus præcepit, vt vir fidelis non dimittat vxorem infidelem; nec vxor fidelis virum infidelem, si velit cohabitare cum illa: tum quia hoc præceptum non tradit eo loco Apostolus, tanquam nouum & tunc primò institutum, & Corinthijs impositum: alioqui non reprehendisset illos, quòd sine sacramentali probatione ad Eucharistiam accessissent. Quòd si supponat illud, non est, vnde aduersarij probent, illud esse Apostolicum, & non diuinum: quia illud esse Apostolicum, & non diuinum, eatenus ex hoc loco probare possunt, quatenus hoc præceptum hoc loco primò instituitur. Quod si non primò hoc loco instituitur, sed supponitur iam institutum, solumque ab Apostolo ipsius executio vrgetur, non est vnde probare possint, illud non esse diuinum, sed Apostolicum.

1. Cor. 7.

10. Ad fundamentum secundæ sententiæ, (nam ad fundamentum primæ responsum est) negatur antecedens: etenim signa sufficientia huius diuinæ institutionis allata sunt suprà. Ad priorem probationem Respõdeo: fuisse in hoc sacramento specialem rationem, quæ non fuit in reliquis, ob maiestatem rei contentæ: ideoque potiùs de hoc, quàm de reliquis Christum speciale præceptum tradidisse de sacramentali confessione peccati mortalis præmittenda, ad ipsius dignam sumptionem. Ad posteriorem, negatur minor. Nec refert, quod Concilium appellet hoc præceptum Apostoli, quia non appellat illud præceptum Apostoli quoad institutionem, sed quoad promulgationem: sicut dicitur lex Moysi, etiamsi illa fuerit à Deo condita.

11. Ex dictis deducitur primò, etiamsi quis certa reuelatione sciret, se per contritionem esse à peccato iustificatum, adhuc teneri ad sacramentalem confessionem præmittendam ante sumptionem Eucharistiæ, vt rectè Henriquez lib. 8. de Sacramentis cap. 4. contra Rubionem, Palatium & alios. Ratio verò est: quia etiamsi finis huius præcepti sit, vt accedens ad hoc sacramentum, sit in gratia; adhuc tamen consequuto fine, præceptum seruandum est, quando potest seruari: vt constat de præcepto confitendi semel in anno, cuius finis est, vt vnusquisque ponat se in gratia: cùm tamen qui certò sciret, se esse in gratia, nullumque commisisse peccatum mortale, teneretur hoc præceptum seruare. Idem esset de eo, qui certò nouisset, se in ventre matris fuisse sanctificatum, adhuc teneri ad baptismum suscipiendum. Ratio est, quia præceptum est tantùm de medio, non de fine: vnde quamdiu tale medium præceptum non est adhibitum, adhibendum est, etiamsi finis propter quem medium est præceptum, supponatur acquisitus.

Etiamsi quis per reuelationem sciret se iustificatum per contritionẽ, teneretur confiteri an te sumptionẽ Euchar. Henriquez. Rubio. Palatius.

12. Deducitur secundò, non modò qui certam habet conscientiam peccati mortalis, sed etiam qui tãtùm probabilem, vel dubiam, teneri ad confessionem sacramentalem præmittendam. Nam hæc probabilis ac dubia conscientia satis est, vt ad hoc sacramentum accedamus indispositi. Secus si probabilem, licet non certam scientiam habeas, quòd commissum peccatum non sit mortale: nam hæc scientia satis est, vt non accedas indispositus ad hoc sacramentum. Est enim talis scientia homini, qui non potest omnia certò & euidenter cognoscere, proportionata regula ad suas actiones dirigendas.

Et qui probabilem cõscientiam mortalis haberet vel dubiam.

SECTIO II.

An & quando liceat absque præmissa sacramentali confessione peccati mortalis ad Eucharistiam accedere?

13. OMnes conueniunt, & docet Trident. sess. 17. cap. 7. licere interdum, fidelem absque præuia confessione peccati mortalis, cum sola contritione ad Eucharistiam accedere. Duas autem ad hoc requirit Concilium cõditiones. Prima est, vt non desit copia confessarij: Secunda, vt vrgeat necessitas. Alterutra deficiente, non licebit fideli, absque præuia confessione peccati mortalis, ad Eucharistiam accedere. Nam aut est copia cõfessarij, & tenebitur confiteri: aut nõ vrget necessitas, & tenebitur à cõmunione abstinere. Difficultas est in explicãdis his duabus

Concilium Tridentin.

conditio-

conditionibus, quando nimirum censenda sit inopia confessoris, & quæ, qualisve necessitas sufficiat.

Non est censenda confessarij inopia, quòd desit proprius. Sylvester. Richardus.

14. Quoad priorem conditionem: non est censenda confessoris inopia ex eo tantùm, quòd deest proprius, cui possis deuotiùs, & vtiliùs confiteri, contra Sylvest. *Excha.* 3. quæst. 14. qui tamen hoc sub dubio asserit, pro quo citat Richardum, qui in 4. dist. 17. art. 3. quæst. 6. id expressè docet. Ratio autem est: quia reuerentia huic sacramento debita, prævalet priuatæ vtilitati & deuotioni. Neque etiam censenda est confessoris inopia, quia tantùm adest Sacerdos, cui nonnisi ex priuilegio confiteri potes: nam reuera in tali casu non deest copia confessoris, proinde teneris in eo euentu vti priuilegio ad obseruantiam huius præcepti. Sicut teneris eo vti ad præceptum annuæ confessionis seruãdum. Neque etiam à confessione excusatur, qui habet Sacerdotem, à quo possit absolui à non reseruatis, licet directè absolui non possit à reseruatis: nam sicut in tali casu teneretur tali Sacerdoti confiteri ad præceptum annuæ confessionis, quod est minus; ita ad præceptum de præmittenda sacramẽtali confessione peccati mortalis ante Eucharistiam, quod est maius. An autem in eo casu teneretur pœnitens simul cum peccatis non reseruatis, confiteri etiam reseruata, est quæstio disputanda in tomo sequenti. Eadem ratio est de illo, qui probabiliter timet aliquod notabile damnum spirituale, aut temporale se passurum ex confessione alicuius peccati: nam tunc teneretur confiteri reliqua, eo dumtaxat suppresso, ex cuius manifestatione damnum timet: sicut in eo casu teneretur tali Sacerdoti confiteri ad præceptum annuæ confessionis implendum.

15. Sed quid si præter mortale ex cuius manifestatione timet damnum, non habeat, nisi venialia, an in eo casu tali Sacerdoti teneretur confiteri venialia, ad præceptum de præmittenda sacramentali confessione ante Eucharistiam seruandam? Variant in hoc Doctores: ego tamen puto, teneri: nam sicut in eo casu teneretur confiteri venialia ad præceptum annuæ confessionis seruandum; ita à fortiori teneretur ad præceptum dignæ communionis adimplendum.

Si sola sit potestas absoluendi à venialibus, non est obligatio.

16. DICES: Ergo ad seruandum hoc præceptum tenebimur confiteri cuiuis Sacerdoti, etiam simplici nullam habenti iurisdictionem; cùm quiuis Sacerdos authoritatem habeat absoluendi à venialibus. Respondeo negando consequentiam: sicut nec tenemur ad seruandum annuæ confessionis præceptum confiteri peccata venialia cuiuis Sacerdoti, sed tantùm proprio. Ratio, quia cum præceptum tantùm sit de præmittenda confessione peccati mortalis, per se tale præceptum supponit in confessario authoritatem & iurisdictionem supra peccata mortalia. Ergo hoc ipso, quòd Sacerdos non habet talem authoritatem, non tenemur illi confiteri, esto confitendo illi tantùm venialia, in quæ habet authoritatem, indirectè absolueret à mortalibus, supra quæ non habet authoritatem. Nec est par ratio de eo, qui suppresso mortali, ex cuius manifestatione damnum timet, confitetur venialia ei, qui authoritatem habet suprà mortalia: nam talis confessor comprehenditur in decreto Concilij, in quo tamen non comprehenditur, qui nullam habet iurisdictionem suprà peccata mortalia.

Quo casu censetur inopia confessarij.

17. Ergo tunc tantùm censenda est inopia confessoris, quando vel simpliciter abest, & spectata qualitate personæ, itineris, & negotiorum, moraliter aditi non potest: vel si adest, non habet iurisdictionem: aut non potest absque nota infamiæ tali Sacerdoti confiteri: vt quando inchoato sacro Sacerdos, vel laicus propè altare communicaturus recordatur peccati mortalis non confessi: in tali enim casu vterque potest absque præuia confessione, sola contritione præmissa, venerabile Eucharistiæ sacramentum sumere. Eadem ratio est, si pœnitens non habeat confessarium eiusdem linguæ, à quo sine interprete intelligi non possit: quia non tenetur pœnitens adhibere interpretem ad sacramentalem confessionem faciendam.

Et vrgens necessitas sumendi Eucharistiam sine confessione.

18. Quoad posteriorem conditionem. Primò vrgens necessitas censenda est, articulus, vel periculum mortis, tam sui, quàm alterius: nam licebit tunc communicaturo, siue Sacerdos, siue laicus sit, cum sola contritione Eucharistiam sumere. Sicut etiam in eo casu licebit Sacerdoti, etiam non ieiuno hostiam consecratam è sacrario sumere, non tamen celebrare non ieiunum & multò minùs sine vestibus sacris, aut in vna tantùm specie, vel in fermentato.

19. Secundò probabile periculum infamiæ excusat, ne Sacerdos, vel laicus sacramentalem confessionem præmittat ad Eucharistiæ sumptionem. Addunt aliqui, etiam præceptum faciendi sacrum in die festo excusare Sacerdotem à præmittenda confessione sacramentali. Verùm non puto, hoc sufficere, sed potiùs in eo casu abstinendum esse à sacro: cùm maius præceptum sit, præmittere confessionem ante debitam Eucharistiæ sumptionem, quàm facere, vel audire sacrum die festo. excipio solemne aliquod festum, vt in die Paschatis, Iubilæi, aut solemnissimi festi in quo magna multitudo communicantium esse solet: nam tunc bonum, quòd ex tanta multitudine communicantium speratur, prævalet præcepto de confessione ante celebrationem Missæ à Sacerdote præmittendã; & quidem de die Paschatis est specialis ratio; nam præceptum communicandi eo die, est determinatio præcepti diuini de communicando aliquando in vita. Vnde docet Paludanus in 4. dist. 9. q. 4. art. 1. conclusione 10. non posse in Paschate denegari Eucharistiam contrito, qui non habet copiam confessoris, vt si adsit Diaco-

Paludanus.

nus,

nus, qui poſſit Euchariſtiam miniſtrare, non autem Sacerdos, qui poſſit abſoluere: *Niſi*, inquit, *eſſet vinculum excommunicationis.* & ſubdit rationem ductam à paritate: *Quia ſicut*, ait, *Sacerdos contritus, quando non habet, cui confiteatur, propter neceſſitatem, poteſt celebrare: ſic iſte communicare.*

20. Cæterùm, quia Concilium non ſolùm confirmat antiquum præceptum de præmittenda cõfeſſione ante Euchariſtiam, ſed etiam nouum condit, de confitendo quamprimum, ſi fortè vrgente neceſſitate, & copia confeſſoris deficiente, Sacerdos abſque præuia confeſſione celebrauerit, examinandum ſupereſt, quos nouum hoc præceptum, quod Eccleſiaſticum eſt, & ab ipſo dumtaxat Concilio latum, comprehendat.

Nauarrus. Henriquez. 21. Nauarrus in ſumma cap. 2. num. 10. Henriquez lib. 8. de Sacramentis cap. 45. arbitrantur, ſub hoc præcepto comprehendi etiam laicos, qui vrgente neceſſitate, deficiente copia confeſſoris, communicarunt cum conſcientia peccati mortalis. Fundamentum Nauarri eſt: quoniam ſi Concilium interrogatum fuiſſet de laicis, qui licitè in caſibus, in quibus non datur copia confeſſoris, abſque confeſſione communicant, idem definiuiſſet, quod de Sacerdotibus definiuit: ergo iuxta præſumptam Concilij mentem ſub hoc præcepto comprehenduntur etiam laici.

Præceptum de confitendo poſt ſumptionem, cadit in ſolos Sacerdotes. 22. Communior tamen probabiliorque opinio cæterorum theologorum eſt, ſub hoc nouo præcepto de confeſſione quamprimum facienda, non comprehendi, niſi ſolos Sacerdotes celebrantes. Dixi *celebrantes:* nam de Sacerdotibus more laicorum communicantibus eadem eſt ratio, ac de laicis. Fundamentum eſt: quia cùm hoc præceptum ſit pœnale, extendi non debet, niſi ad eos, quos verba ipſa legiſlatoris in propria ſignificatione ſumpta ſe extendunt: atqui verba Concilij in propria ſignificatione ſumpta non ſe extendunt, niſi ad Sacerdotes celebrantes: ergo non debent ad alios extendi. Minor conſtat ex ipſis verbis Concilij: nam poſtquam citato cap. 7. declarauerat, qualis præparatio tam laicis, quàm Sacerdotibus neceſſaria eſſet ad Euchariſtiæ perceptionem, in fine capitis de ſolis Sacerdotibus ſtatuit, quod ſi vrgente neceſſitate abſque præuia confeſſione celebrauerint, quamprimum confiteantur. Colligiturque ex fine ipſo præcepti, qui eſt, ne Sacerdotes, quibus ex officio celebrare incumbit, prætextu vrgentis neceſſitatis ſæpe celebrent, ſacramentali confeſſione prætermiſſa.

Ad Nauarr. 23. Ad fundamentum Nauarri, negatur conſequentia. Etenim in præceptis, præſertim pœnalibus, quale eſt hoc, non eſt attendendum, quid legiſlator interrogatus ſtatuiſſet, ſed quid de facto ſua lege ſtatuit. Cùm enim lex non obliget vt exiſtens in mente legiſlatoris, ſed vt ſcripto, aut verbo expreſſa, etiamſi Concilium in mente habuiſſet, vt interrogatum hoc ipſum de laicis ſtatuiſſet, quia tamen hoc non ſtatuit, laicos non obligat: quia ſola voluntas interna legiſlatoris ſubditos non obligat.

24. Cæterùm vt Sacerdotes ſub hoc Concilij præcepto comprehendantur, tres conditiones ex eodem Concilio requiruntur. Prima, ne celebraturus ſit ſibi conſcius peccati mortalis: Secunda, vt ei deſit copia confeſſoris: Tertia, vt vrgeat celebrandi neceſſitas. Has enim tres conditiones exprimit in ſuo decreto. Defectu primæ conditionis, non tenetur ad hoc præceptum qui bona fide ad celebrandum accedit, abſque conſcientia peccati mortalis, niſi fortè illius recordetur ante ſumptionem Euchariſtiæ: nam tunc communicat conſcius peccati, vrgente neceſſitate, cùm non poſſit ſacrum ſine ſcandalo omittere; & deficiente copia confeſſoris, cùm non poſſit ſine nota infamiæ illum ad altare vocare; proinde in tali caſu tenebitur poſt celebratum ſacrum, quam primum confiteri. *Qui ad aram memini nit mortalis, tenetur ſtatim poſt confiteri.*

25. Contrà verò Vaſquez diſput. 208. cap. 3. putat, nullo modo ad hoc præceptum ſeruandum aſtringi Sacerdotem, qui in ipſo altari recordatur alicuius peccati mortalis, ſiue illud recordetur poſt, ſiue ante ſacramenti perceptionem. Probat primò, quia in hoc caſu non ſeruatur ſecunda conditio, quæ eſt inopia confeſſarij. Nam iſte non ideò communicat conſcius peccati mortalis, quia ſibi deeſt copia confeſſarij, cùm aliàs, vt ſupponitur, confeſſarij copiã habeat, ſed ne infamiæ notam incurrat. *Vaſquez contrà.*

26. Secundò, quoniam finis Concilij in hoc præcepto ſtatuendo fuit, ne Sacerdotes negligentiores fierent in confeſſario quærendo: quòd non ita Concilium timere poterat de ijs, qui habentes copiam confeſſoris, illum tamen adire non poſſent, ne infamiam incurrerent: ſicut de ijs, qui confeſſarij copiam non habentes celebrarent. Vt igitur hos redderet diligentiores & cautiores in confeſſario quærendo, peculiari præcepto aſtrinxit, vt quamprimum confiterentur.

27. Tertiò; In rubricis de defectibus diſpoſitionis animæ in Miſſali Romano, duo caſus aſſignantur: Primus, quando Sacerdos non habens copiam confeſſoris, vrgente neceſſitate celebrat: & huic iniungitur præceptum de confitendo, quamprimum poterit. Secundus eſt: ſi in ipſa celebratione Sacerdos recordetur, ſe eſſe in peccato mortali, & huic vt neceſſarium remedium præcipitur ſola contritio, nulla mentione facta de præcepto confitendi, quam primum poterit. Signum igitur eſt, Pontificem declaraſſe, in hoc ſecundo caſu decretum Concilij non habere locum.

28. Sed contrà: Nam falſum eſt, Sacerdotem, dum celebrat, in ipſo actu celebrationis habere copiam confeſſarij, etiamſi tunc confeſſarius non deſit. Ratio eſt: quia hæc confeſſarij copia, vel inopia non eſt accipienda tantùm phyſicè, ſed etiam moraliter. *Contra Vaſquez.*

Vnde

Vnde sicut non dicitur habere copiam confessoris, qui vel ob valetudinem, vel ob periculum mortis, illum vel ad breue spatium adire non potest, cuius tamen copiam diceretur habere, qui nullum timeret valetudinis, aut mortis periculum: ita neque ob infamiæ notam dicetur copiam confessoris habere, qui publicè celebrat, cuius tamen confessoris copiam diceretur habere Sacerdos, qui priuatim celebrans solo confessario præsente ac ministrante, absque vlla infamiæ nota posset ei ante sacram Eucharistiæ sumptionem confiteri peccatum, quod in ipsa celebratione occurrit.

29. Ex his patet ad primum argumentum Vasquez: nam huic reuerà deest confessoris copia, si non physicè, saltem moraliter. Ad secundum: esto non sit æquale negligentiæ periculum in vtroque de confessione procuranda, adhuc tamen, quia aliquod periculum est, ne posteaquam Sacerdos sacrum absoluit, peccatum, quod in ipsa celebratione illi occurrit, non statim confiteatur, eodem debuit ad hanc negligentiam præcauendam præcepto astringi. Adde, quòd cùm verba præcepti in propria significatione sumpta se extendant etiam ad eos, qui in ipsa celebratione, ante perceptionem sacramenti, alicuius peccati recordati sunt, debet præceptum ad eos etiam se extendere. Nam quando verba præcepti in propria significatione sumpta se extendunt ad aliquos, illi à præcepti obligatione non eximuntur, quidquid sit de fine, & mente legislatoris, quæ, vt ostensum est, non obligat, nisi vt verbis explicata.

30. Ad tertium, ideò in citatâ rubricâ non fieri mentionem in secundo casu de præcepto confitendi, quàm primum fieri poterit, quia illud subintelligitur ex primo casu paulò antè posito. Cùm enim rubricæ sint quidam Canones & regulæ breuissimæ, quàm maximè abstinent à verbis superfluis: atque adeò, cùm hoc facilè intelligi potuerit ex primo casu, nulla fuit necessitas, iterum illud in secundo casu repetere.

31. Defectu secundæ conditionis, non tenetur ad hoc præceptum, qui habens copiam confessarij, vrgente necessitate celebrat, non præmissa confessione sacramentali. Quemadmodum nec defectu tertiæ, hoc eodem præcepto astringitur, qui deficiente copia confessoris, nulla vrgente necessitate celebrat cum conscientia peccati mortalis. Ratio est: quia cùm hoc præceptum sit pœnale, non debet extendi, nisi ad eos, ad quos verba Concilij in proprietate sumpta quoad omnes conditiones à Concilio assignatas se extendunt.

32. Vna hîc supereſt difficultas, an hoc præceptum se extendat ad eos, qui quamuis & inopiam confessoris habeant, & necessitas vrgeat celebrandi, adhuc tamen ad celebrandum accedunt cum interna voluntate non accedendi ad confessarium, etiamsi adesset. Ratio dubitandi est: quia hoc præceptum solùm ijs videtur à Concilio impositum, qui bona fide licitè ob defectum confessoris, necessitate vrgente ad celebrandum accedunt. Sed hic illicitè & mala fide accedit cum voluntate non præmittendi sacramentalem confessionem peccati mortalis, etiamsi confessarius adesset: igitur non videtur hoc nouo Concilij præcepto de confessione statim facienda obligari.

33. Nihilominus probabiliùs puto, hunc teneri. Fundamentum est: quia Concilium in hoc præcepto instituendo non tam attendit ad internam voluntatem Sacerdotis ad celebrandum accedentis, quàm ad externam confessoris inopiam, & vrgentem necessitatem: ergo si reuerà hic habet inopiam confessoris, & vrget celebrandi necessitas, quidquid sit de interna ipsius voluntate comprehenditur sub hoc præcepto. Confirmatur: nam si quis habens confessoris inopiam, & vrgeat celebrandi necessitas, accedat cum sola attritione putata, comprehenditur sub hoc præcepto: ergo etiam qui accedit cum voluntate non confitendi, si adesset confessarius. Antecedens, me iudice, constat: cùm Concilium in suo decreto non expresserit, vt quando Sacerdos non habet copiam confessarij, & vrget necessitas, debeat accedere contritus, sed solùm dixerit, quando deficiente copia confessoris, & necessitate vrgente, absque præuia confessione celebrauerit, quàm primum confiteatur. Consequentia verò probatur; nam eodem modo accedit mala fide, qui cum cõscientia peccati mortalis in tali casu ad celebrandum accedit cum sola attritione putata, quàm qui accedit cum voluntate confessionẽ non præmittendi, etiamsi cõfessarius adesset.

34. Ex dictis deducitur ad hoc præceptum teneri etiam Sacerdotem, qui alterius defectum suppleret, eius inchoatum sacrificium perficiendo. Maior difficultas est, an hoc præcepto teneatur Sacerdos, qui in Parasceue solùm communicat in vna tantùm specie. Ratio dubitandi est: quia Concilium ad hoc præceptum solùm obligat illos, qui celebrant: hic autem non videtur celebrare: nam celebrare propriè importat sacrificare, hic autem non sacrificat, sed solùm communicat. Vnde si in hanc diem incidat festum obligans ad sacrum audiendum, non tenebitur populus huic sacræ actioni interesse: quia cùm non sit propriè sacrificium, non tenebitur illi interesse, cùm ex vi præcepti non teneatur nisi interesse sacrificio.

35. Communior tamen sententia est, hunc etiam teneri ad confessionem quàm primum faciendam, si fortè defectu confessoris ad hanc sacram actionem accessit sine præuia confessione. Ratio est; quia etiam hæc actio ab Ecclesiasticis authoribus dicitur celebratio, & Sacerdos, qui illam exercet, absolutè dicitur celebrare. Vnde in rubricis feriæ sextæ in Parasceue dicitur, *Celebrans facta reuerentia vsque ad terram &c.* Nec refert, quòd iste propriè non sacrificet: nã sufficit, vt exerceat actionem, quæ dicatur celebratio, sub

cuius nomine Concilium suum decretum exprimit. Neque etiam obstat, quòd tali actioni non teneatur interesse, qui Ecclesiastico precepto obligatur ad sacrum audiendum; quia plus requiritur ad sacrificium, ad quod tantùm obligat Ecclesiasticum præceptum, quàm ad celebrationem, sub cuius tantùm nomine Cõcilium suum decretum expressit.

DISPVTAIO XXVII.

De ieiunio requisito ad sacram Eucharistiam sumendam.

SECTIO PRIMA.

An & quale ieiunium requiratur ad hoc sacramentum sumendum?

1. REQVIRI ad hoc sacramentum sumendum ieiunium, contra hæreticos huius temporis non solùm præsens testatur Ecclesiæ vniuersalis consuetudo, sed antiquus etiam mos, qui creditur ab ipsis Apostolis manasse, vt communis opinio Scholasticorum fert in 4. dist. 8. & testatur Augustinus Epistola 118. ad Ianuarium circa finem his verbis: *Ex hoc enim placuit Spiritui sancto vt in honorem tanti Sacramenti, in os Christiani priùs dominicum corpus intraret, quàm cæteri cibi. Nam ideò per vniuersum orbem mos iste seruatur.* Qui mos statuitur in Concilijs Carthaginensi 3. can. 29. Toletano 7. can. 2. in Trulano 6. Synodi can. 29. Confirmaturque in Concilio generali Constantiensi sess. 13. initio. Non est tamen hoc præceptum Christi, vt putauit Sotus in 4. dist. 12. quæst. 1. art. 8. & probabile censuit Scotus dist. 8. q. 3. & Gabriel lect. 10. in Can. Missæ, sed Apostolorum, vt reliqui Scholastici docent. Ratio verò est: quia alioqui non potuisset Ecclesia in hoc præcepto dispensare, cùm tamen, vt habetur in Concilio Carthaginensi 3. in primitiua Ecclesia quinta feria hebdomadæ sanctæ, ob singularem memoriam Cœnæ Domini, & Sacerdotes celebrabant, & fideles communicabant cœnati: quem morem seruatum fuisse aliquamdiu in nonnullis priuatis Ecclesijs, testatur Augustinus Epistola citata.

S. August.

Concium Carthaginense. Toletanum. Trulanum. Constantiense. Sotus. Scotus. Gabriel.

Concilium Carthag.

2. Difficultas igitur est, quale ieiunium requiratur ad sacram Eucharistiam sumendam. Porrò duplex est ieiunium, naturale, & Ecclesiasticum: illud soluitur, per quamcunque cibi aut potus sumptionem; non autem hoc. Goffredus, & Ioannes Parisiensis apud Syluestrum verbo *Eucharistia.* 3. q. 6. putabant, sufficere ieiunium Ecclesiasticum: quia cùm hoc sit præceptum Ecclesiasticum, sat erit, si hoc sacramentum Ecclesiastico ieiunio sumatur. 2. leuitas materiæ in quouis præcepto excusat à peccato mortali; ergo etiam in hoc. Id ipsum colligitur ex consuetudine Ecclesiæ, quæ in die Parasceues præcipit, partem hostiæ consecratæ sumi simul cum vino non consecrato. Præterea adhærente parte hostiæ consecratæ calici, vel palato eadem permittit, communicantem sumere ablutionem, vt per eam faciliùs deglutiatur: Verosimile autem est, priùs ad stomachum descendere ablutionem, quàm partem hostiæ consecratę. 4. si quæ post communionem remanserint in altari reliquiæ, & non possint decenter asseruari, sumendę sunt à Sacerdote, etiamsi post ablutionem non sit ieiunus. 5. in antiqua Ecclesia mos erat, vt dictum est, in feria quinta hebdomadæ sanctæ Sacerdotes celebrare, & reliquos fideles communicare post cœnam, vt in præcitato Concilio Carthaginensi 3. habetur.

Auguſt. Ieiunium aliud naturale, aliud Eccleſiaſticum.

Goffredus. Ioannes Pariſienſis.

Concil. Carthag. III. Ad Euchariſt. requiritur naturale.

3. Communis tamen sententia reliquorum Doctorum est, constanti totius Ecclesię consuetudine firmata, requiri ad hoc sacramentum sumendum ieiunium naturale, nec sufficere Ecclesiasticum. Constat ex Concil. Toletano 7. can. præcitato, vbi prohibetur Missæ celebratio post quemcunque minimum cibum sumptum, & cap. *Ex parte,* de celebratione Missarum, prohibetur Sacerdoti, ne secundam Missam dicat, si fortè in prima ablutionem acceperit: cùm tamen hęc Ecclesiasticum ieiunium non impediant. Et colligitur ex ipsa prohibitione Ecclesiæ, quæ vt acutè aduertit Durandus in 4. dist. 8. quęst. 4. num. 11. prȩcipit, hoc sacramentum sumendum esse à ieiunis, non à ieiunantibus. Hoc autem interest inter ieiunum & ieiunantem, quòd ieiunus non est, nisi qui naturæ ieiunium seruat: ieiunans verò dicitur, etiam qui naturæ ieiunium violat.

Conc. Toletanum VII. Cap. ex parte.

Durandus.

4. Ratio verò congruentiæ desumitur ex reuerentia huic sacramento debita: non enim decet, vt Augustinus docet præcitata Epistola 118. *Vt in os Christiani priùs intrent cæteri cibi, quàm corpus Domini.* Vnde etiam si

S. Auguſt.

quod

quod deglutitum est, euomatur, impedit sumptionem huius sacramenti. Non tamen impedit, si accedas cibo non digesto, vel insomnis, vel statim post mediam noctem, etiamsi immediatè ante mediam noctem cibũ sumpseris. Neque naturæ ieiunium violat deglutio reliquiarum, quæ ex præterito cibo relinquũtur, vel guttula aquæ, dum os abluitur, etiamsi in saliuam conuersa non sit; neque humor ex capite in stomachum fluens; vel quidquid casu per nares, vel os extrinsecùs illatum intrat in stomachum: vt si cadens in fluuium, casu multam aquam ingurgites: aut obambulans fortuitu muscas, vel aliquid simile deglutias, eò quòd hæc non sumuntur per modum cibi & potus. Vnde papyrus, vel lapillus in stomachum traiectus non impediunt Eucharistiæ sumptionem, quia non traijciuntur per modum cibi.

An saccharum in ore retentum impedita sumptionem Euchar. Suarez. Tabiena.

5. Dubium est de saccharo, quod retinetur in ore ad temperandas capitis distillationes, an impediat Eucharistiæ sumptionem. Affirmat Suarez disput. 68. sect. 4. & communiter reliqui. Negare tamen videtur Tabiena, verbo, *communio*, & alij docti viri, quos ego consului, qui addunt, hanc opinionem tutam esse in praxi. Et sanè non videtur improbabilis, cùm talis liquor in stomachum descendat per modum saliuæ.

Clemens I.

6. De ieiunio autem seruando post communionem antiquum decretum fuit à Clemente I. vt constat ex ipsius epist. 2. ad Iacobum fratrem Domini scripta, & refertur cap. *Tribus* de conser. dist. 2. vt qui mane communicassent, debuissent ieiunare vsque ad sextam, vel qui tertia, vel sexta communicassent, ieiunare debuissent vsque ad vesperam, qui mos abrogatus est: decet tamen, aliquod tempus interponere inter communionem & communem refectionem, vt docet S. Thomas 3. parte, q. 80. art. 8. ad vltimum, & cum eo reliqui Theologi. Sed quanta debet esse hæc temporis mora? Respondeo sufficere vnius horæ quadrantem: nam intra hoc tempus communiter corrumpuntur species calore stomachi alteratæ. Si autem quis ex rationabili causa statim comederet, non peccaret, vt docet Syl. *Eucharist.* 3. q. 9. & communiter alij.

Quale ieiunium requiratur post sumptionem.

S. Thomas.

Syluester.

7. Ad argumenta oppositæ sententiæ. Ad primum, concedo, præceptum de sumendo hoc sacramento ieiunum, esse ecclesiasticum, nego tamen ad illud seruandum sufficere ecclesiasticum ieiunium, sed requiri naturale, vt ecclesiastica consuetudo declarauit. Ad 2. nego, ad hoc excusare materiæ leuitatem, quidquid sit de alijs præceptis, propter sacramenti maiestatem & reuerentiam. Non enim in transgressione huius præcepti tam attenditur ad leuitatem materiæ, quæ ante communionem sumi prohibetur, quàm ad actum ipsum principalem de non communicando post quemcumque cibum, cuius transgressio semper est grauis, etsi materia cibi fuerit leuis.

8. Ad 3. & 4. Respondeo in enumeratis casibus, totam illam sumptionem moraliter reputari vnam refectionem spiritualem, ac proinde non impedire sacramentalem perceptionem. Ad 5. quidquid sit de antiqua consuetudine, quam iustas ob causas potuit tunc ecclesia seruare ob singularem memoriam & repræsentationem cœnæ Domini, nunc contraria consuetudine abrogata est, & in Concilio Trullano sextæ Synodi Can. 29. & Constant. sess. 13. oppositæ consuetudo approbata & definita est: cùm enim hoc sit præceptum ecclesiasticum, eadem ecclesia, quæ hanc consuetudinem induxit, tollere & abrogare potuit.

Concilium Trullanum. Concilium Constant.

SECTIO II.

An interdum liceat hoc sacramentum sumi à non ieiuno?

9. EXtra controuersiam est, posse, & debere hoc sacramentum ministrari non ieiuno existenti in articulo, vel probabili periculo mortis, quando commodè ieiunij tempus expectari non potest. Nam iura & Concilia ab illa lege vniuersali non communicandi nisi ieiunos, excipiunt infirmos. Quod vltimò etiam definiuit in suo rituali Paulus V. Idem sentiendum est de eo, qui est in periculo phrenesis, & de damnatis ad mortem, si nolit iudex vsque ad tempus ieiunij sententiam differre: nam licet his non concedatur extrema vnctio, conceditur tamen viaticum, vt apertè docent Concilium Rhemense Cano. 11. & Concilium Mediolanense quintum, sub titulo, *Quæ ad Sanctiss. Eucharistiæ sacramentum pertinent*, in fine. Ratio verò est: quia cùm hoc sacramentum ex præcepto Christi aliquando obliget ad sui perceptionem, si est tempus, in quo illud obligat, est articulus, & probabile periculum mortis: quia tunc maximè fideles egent ope huius sacramenti. Nec sufficit, hoc præceptum adimpleuisse in paschate, nisi hoc contigerit paucis diebus ante: quod Paludanus in 4. dist. 9. qu. 1. art. 1. in fine, quem sequitur Henriquez lib. 8. de sacramentis cap. 4. determinat intra vnam, vel alteram hebdomadam. Et constat à paritate confessionis: nam sicut ab illa non deobligatur, qui est in articulo, vel probabili periculo mortis, per annuam confessionem in paschate adimpletam: ita neq; deobligabitur à sacra communione, per annuam communionem adimpletam in paschate. His vt certis positis,

Inprobabili periculo mortis licet Eucharistiam humi à non ieiuno. Paulus V.

Concilium Rhemense. Concilium Mediol. V.

Paludanus Henriquez.

10. PRIMA difficultas est, an liceat in eadem infirmitate sæpiùs non ieiunum communicare. Negat Vasquez disp. 211. cap. 4. Fundamentum ipsius est: quoniam ad hoc sacramentum tenetur infirmus ratione necessitatis, ne sine viatico decedat ex hac vita: atqui semel sumpto hoc sacramento in

In eodem infirmitate licere sæpius. Negat Vasquez.

eadem infirmitate, ſiue ante, ſiue poſt cibum, ceſſat neceſſitas ampliùs communicandi: ergo ſi velit infirmus iterum communicare, ſeruare debet præceptum de præmittendo ieiunio naturali ante communionem.

Affirmant probabilius Tabiena. Armilla. Henriquez. Suarez. Sa. Coninck.

11. Affirmant verò Tabiena verbo *Communio* §. 48. Armilla num. 18. Henriquez lib. 8. de ſacramentis cap. 50. Suarez diſput. 68. ſect. 5 Emmanuel Sa verbo *Euchariſtia* num. 5. Coninck 3. parte quæſt. 50. artic. 8. & alij. *Quæ ſententia longè probabilior eſt*, eaque non obſcurè colligitur ex Rituali Romano Pauli V. in quo præcipit Pontifex, *quod ſi ægèr, ſumpto viatico, dies aliquot vixerit, vel periculum mortis euaſerit, & communicare voluerit, eius pio deſiderio Parochus non deerit*. Cùm igitur Pontifex decernat, ſi poſt viaticum, velit infirmus iterum communicare, non eſſe illi communionem denegandam, non eſt, cur hæc Pontificis facultas limitanda ſit ad ſolam communionem ante cibum: tum quia ad hanc neceſſaria non erat noua Pontificis declaratio & facultas, cùm etiam Concilia hanc facultatem infirmo concedant de communicando ſæpiùs in eadem infirmitate, vt apertè illam concedit Concilium Mediolanenſe V. ſuprà citatum Canone penultimo: ergo aliquid ampliùs concedit hic Pontifex infirmo, quod non concedunt Concilia: hæc autem eſt facultas in eadem infirmitate communicandi etiam per modum viatici. Tum quia illa verba: *Etſi dies aliquot vixerit*, conſulto ſunt poſita, vt nimirum non ſtatim ſemel ſumpto viatico, concedenda ſit illi iterum communio per modum viatici, iuxta communem ſententiam Doctorum, qui ſaltem requirunt vnam hebdomadam inter vnam & alteram communionem per modum viatici. Tum quia, cùm Pontifex duas apponat conditiones, vt æger licitè poſſit iterum in eadem infirmitate communicare, *Si aliquot dies vixerit, vel mortis periculum euaſerit*; cumque poſterior intelligenda ſit de pura communione, cùm per modum viatici non liceat, niſi in mortis periculo illud accipere, prior conditio intelligenda erit de communione etiam per modum viatici: nam per particulam diſiunctiuam, *vel*, Pontifex ſatis declarat, aliud intendere in vno, atque in alio membro.

Conc. Mediolan. V.

12. Vnde negandum eſt Vaſquez, hoc ſacramentum concedi infirmo ſolùm propter neceſſitatem, ſed etiam propter ingentem vtilitatem & fructum, quem percipit infirmus in articulo mortis. Nec eſt eadem ratio de quacumque alia infirmitate, in qua non eſt periculum mortis: quia in ea non cenſetur infirmus habere tantam neceſſitatem huius ſacramenti ad ſuperandas tentationes, & incorporandum ſe Chriſto.

13. SECVNDA difficultas, an liceat infirmo bis in eadem die communicare, ſemel ieiuno per modum communionis, iterum non ieiuno per modum viatici; affirmant aliqui è noſtra Societate, qui & hoc præſtiterunt in morte Patris Claudij Aquauiuæ Generalis Societ. IESV. Quibus ego aſſentire non poſſum, cùm omnes Doctores affirment, non licere bis in die communicare: Hoc enim vniuerſalis Eccleſiæ conſuetudo, & vnitas paſſionis Chriſti, quam hoc ſacramentum repræſentat, efficaciter oſtendit: ita docent Alenſ. 4. p. quæſt. 11. m. 2. artic. 4. §. 2. Sanctus Thomas 3. p. quæſt. 80. artic. 10. ad 4. & in 4. diſt. 12. quæſt. 3. artic. 1. ad quæſtionem quartam, & reliqui Doctores.

Alenſis. S. Thomas.

14. Nec eſt eadem ratio de ſacerdote celebrante, qui non ſolùm in feſto Natiuitatis Domini, ſed etiam vrgente aliqua neceſſitate, vt habetur cap. *Conſuluiſti*, de celebratione Miſſ. qualis eſſet ad moribundum communicandum, vel ad ſatisfaciendum duabus Parœcijs, quarum curam haberet Parochus, & non poſſet propter paupertatem vicarium ſubſtituere: in his enim duobus caſibus concedunt communiter Doctores, poſſe ſacerdotem pluries in die celebrare, & conſequenter communicare, cùm prohibitum ſit ſacerdoti ſacrificanti de ſacrificio non participare cap. *Comperimus* de conſecr. diſtinct. 2. modo, vt ijdem authores notant, ieiunus celebret, aliàs in his caſibus non liceret non ieiunum celebrare. Non, inquam, eadem eſt de ſacerdote celebrante ratio: quoniam, vt rectè præcitati Authores docent, ſacerdos eſt perſona publica, & ad publicis neceſſitatibus occurrendum ſubueniendumve conſtituta: ergo licitè poterit pluries in die celebrare, ad ſubueniendum neceſſitatibus communibus, quod tamen licitè non poterit priuata perſona ob priuatam deuotionem pluries in die communicare. Vnde Vaſquez diſput. 214. cap. 3. ad finem putat laicos Eccleſiaſtico præcepto prohiberi, bis in die communicare. Colligit autem ex eo, quòd cùm impoſitum ſit præceptum ſacerdotibus de non celebrando extra feſtum Natalis Domini, & caſum neceſſitatis, pluries in eadem die, vt habetur Can. *Sufficit* de conſecratione diſt. 1. & cap. *Conſuluiſti* de celebratione Miſſarum, à fortiori idem præceptum intelligendum eſt de laicis, quibus in nullo caſu à iure permiſſum eſt, bis in die communicare, niſi in periculo irreuerentiæ, quæ huic ſacramento immineret: tunc enim tantùm, ſi non poſſet alia via huic irreuerentiæ occurri, liceret laico pluries in eadem die communicare.

Vaſquez.

SECTIO III.

Quando liceat sacerdoti non ieiuno communicare?

15. TRiplex assignari potest ratio, ob quam licet Sacerdoti non ieiuno communicare, præter eam, quam communem habet cum laico in articulo, vel periculo mortis.

16. PRIMA est propter integritatem sacrificij, quæ præualet præcepto de ieiunio præmittendo: nam hoc est tantùm iuris Ecclesiastici, vt suprà dictum est; illud diuini naturalis, quod dictat sacrificia integra offerenda esse Deo. Quam rationem sæpè assignant Concilia.

17. Hinc deducitur primò teneri sacerdotem iterum calicem consecrare & sumere, si fortè aquam loco vini consecrauerit, & biberit.

Gabriel. 18. Deducitur secundò contra Gabrielem in 4. distinct. 8. quæst. 2. artic. 3. posse & teneri, si alius ieiunus non adsit, supplere defectum sacerdotis qui inchoatum sacrificium perficere non potuit, vt determinatur in Concil. Toletano VII. Can. 2. Quod intelligitur, si facta sit consecratio saltem corporis, non autem ante, etiamsi verba formæ sint semiprolata, vt habetur in Missali Rom. in vltima rubrica de defectibus in ministerio ipso occurrentibus. In qua etiam notatur, quòd si sacerdos deficiens non obierit, sed solùm infirmatus sit, si possit communicare, & non adsit alia hostia consecrata, sacerdos, qui Missam supplet, præbeat illi partem hostiæ consecratæ. Quod etiam docuit

Concilium Tolet. VII.

Alensis. Suarez. Emmanuel Sà. Paludanus Syluester.

Alensis 4. p. quæst. 11. memb. 2. artic. 4. §. 2. ad 1. & P. Suarez disput. 85. sect. 2. Emmanuel Sà *Euchar.* 15. cum Palud. in 4. dist. 12. quæst. 1. art. 5. Syl. *Euch.* 2. quæst. 10. ad finem id extendunt ad quemcunque alium communicandum.

19. Quid si facta consecratione deficiat Episcopus, dum Pontificaliter celebrat, ordines conferendo, nec inueniatur alius Episcopus, qui supplere possit? Respondet

Henriquez. Henriquez lib. 8. de sacramentis cap. 50. posse quemlibet sacerdotem supplere sine pontificali, eò quòd solemnitas pontificalis non pertinet ad essentiam Missæ. Quin puto in eo casu suppleri etiam posse per simplicem sacerdotem, si non reperiatur Episcopus etiam ante factam consecrationem ad complendam cæremoniam, quam recèns ordinati seruant simul consecrando cum Episcopo: quia hæc non videtur ita propria Episcopi, vt non possit suppleri per simplicem sacerdotē, cùm per eam non conferatur ordo: secus est de impositione manuum post absolutum sacrum: nam illa est proprtia Episcopi, & in sententia multorum, per eam completur character sacerdotalis in ordine ad mysticum corpus Christi, daturque potestas excipiendi fidelium confessiones, vt accedente postea legitima materia, & reliquis conditionibus, exire possit in actum secundum.

20. Deducitur tertiò, posse sacerdotem, quamdiu est in altari, sumere reliquias, quæ remanserunt ex ijs, quæ ipse consecrauit, siue pro se, siue pro alijs, etiamsi ieiunus non sit: quia illæ pertinent ad integrale complementum sacrificij, quod vna actione morali peragitur, vt notauit Missale. Dixi, *quæ ipse consecrauit*: nam alia est ratio de ijs, quæ ipse non consecrauit, quoniam illa non pertinent ad complementum integrale huius sacrificij, sed illius, à quo illa consecrata fuerunt, vt rectè adnotauit Vas-

Vasquez. quez.

21. Deducitur quartò, posse sacerdotem ad particulam hostiæ consecratæ, calici, vel palato adhærentem in stomachum trajiciendam, aquam sumere. Quam facultatem concedit Missale in vltima rubrica citata de defectibus in ministerio ipso occurrentibus. Nam tota illa actio ordinatur ad vnum sacrificium, vnamque refectionem sacramentalem complendam, ad quam sufficit, vt Caietanus ait, accedere ieiunium in

Caietanus. principio totius actionis, sic enim accedis simpliciter ieiunus ad totam actionem sacramentalem.

22. SECVNDA ratio, ob quam licet sacerdoti, & cuilibet laico, sumere hoc sacramentum pransо, est periculum irreuerentiæ, quæ probabiliter timetur futura sacramento: Maius quippe præceptum est, euitare irreuerentiam sacramento, cùm hoc præceptum sit diuinum naturale; quàm illud sumere pransum, cùm hoc sit positiuum humanum.

In periculo irreuerētiæ, potest hoc sacramentum sumi à pransо.

23. Hinc deducitur, posse sacerdotem, vel laicum, absente sacerdote, sumere hostiam consecratam, ne præripiatur à Saracenis, ne conculcetur ab hæreticis, ne in terram vel in lutum cadat, ne comburatur, ne ab animali deuoretur; vel quia nullus est locus, in quo decenter asseruari possit, vt notatur in rubrica de defectu intentionis. Atque hæc ferè ab omnibus concessa sunt.

24. De tertia ratione controuersia est, an liceat sacerdoti non ieiuno celebrare, ad subueniendum sibi, vel alteri extremè indigenti. Vt si sacerdos ipse sumpto veneno, sentiat se morti appropinquare, & nulla adsit particula consecrata. Similiter si laicus ad mortem properet, & non sit nisi sacerdos pransus, an tunc liceat sacerdoti non ieiuno celebrare, vt sibi, vel alteri morienti subueniat de opportuno viatico.

Licèrе non ieiuno celebrare, ad subueniendum sibi, vel alteri extremè indigenti,

25. Affirmat Maior in 4. distinct. 9. quæst. 3. §. 5. *arguitur*: quin addit, non solùm posse sacerdotem ad talem infirmum communicandum celebrare non ieiunum, sed etiam sine vestibus sacris, & in vna tantùm specie panis, etiam fermentati: quamuis

Affirmat Maior.

hoc in impreſſione Pariſienſi non habeatur, ſed oppoſitum, non debere ſcilicet tunc ſacerdotem propter neceſſitatem infirmi celebrare, vt habetur q. 1. §. *contra primam partem tertiæ concluſionis*, & Palatius in 4. diſt. 8. diſput. 5. qui ſaltem addit, hoc fieri poſſe, diſpenſante Epiſcopo. Argumenta ipſius ſunt hæc.

Palatius.

26. Primò: licet ſacerdoti non ieiuno celebrare, ad mortem, vel vulnus vitandum: ergo ad ſubueniendum ſibi, vel alteri morienti. Secundò: licet infirmo de vita periclitanti viaticum miniſtrare non ieiuno: ergo in gratiam eiuſdem licebit, ſacerdoti non ieiuno celebrare. Tertiò: Poteſt ſacerdos in articulo mortis abſoluere à quibuſcunque cenſuris & peccatis, à quibus ante non poterat: ergo & non ieiunus celebrare. Quartò efficaciùs. Poteſt ſacerdos ad ſubueniendum ſibi, vel alteri morienti celebrare non præmiſſa confeſſione peccati mortalis: ergo & non præmiſſo ieiunio. Antecedens conceditur ab omnibus. Conſequentia conſtat: nam maius præceptum eſt præmittendi confeſſionem peccati mortalis, cùm ſit iuris diuini, vt ſuprà probatum eſt, quàm præmittendi ieiunium, cùm hoc ſit tantùm iuris poſitiui humani. Quintò: Licitum eſt ſacerdoti, propter ægroti neceſſitatem, anticipare, vel poſtponere tempus celebrationis, vt omnes ferè concedunt: ergo etiam licebit, non ieiunum celebrare, cùm vtrumque ſit præceptum Eccleſiaſticum. Sextò: Præceptum de communicando in articulo mortis eſt diuinum: ergo debet prævalere præcepto de non celebrando poſt ſumptum cibum, quod eſt humanum.

Hæc probabilis eſt, ſi ſpectetur ratio, improbabilis, ſi authoritas. Suarez. Conc. Conſtantienſe.

27. Hæc ſententia, ſi penſanda eſt iuxtà rationes, & media intrinſeca, ſatis probabilis eſt, vt etiam indicat Suarez diſput. 68. ſectione quinta. Si per authoritatem & media extrinſeca, improbabilis: tum quia ferè omnes Doctores oppoſitum docent: tum quia Concilium Conſtantienſe Generale ſeſſione decima tertia, in caſu infirmitatis eximit tantùm communicantes, non autem celebrantes ab illa vniuerſali lege de non communicando, niſi ieiunè. Tum quia hactenus in Eccleſia numquam fuit vel diſpenſatum, vel practicatum, vt ſacerdos non ieiunus celebraret ob ſolam neceſſitatem infirmitatis. Quod optimum ſignum eſt, non eſſe à lege illa vniuerſali, de non communicando niſi ieiunè, excluſos celebrantes, ob ſolam neceſſitatem infirmitatis.

28. Confirmatur: nam hoc Eccleſia in ſua lege intendere potuit, ob reuerentiam tanti ſacramenti, & aliunde ſufficienter prouiſum eſt infirmis, per diligentem aſſeruationem huius ſacramenti, vt caſus iſte non facilè poſſit occurrere: ergo de facto id intendit. Conſequentiam ſatis ſufficienter probat ſemper continuata, & numquam interrupta conſuetudo. Etenim quod ſemper eſt ſeruatum, & numquam diſpenſatum, habetur in Eccleſia Dei pro indiſpenſabili. Cùm igitur in ijs, quæ ſpectant ad ritum & vſum ſacramentorum, magis ſtandum ſit authoritati Eccleſiæ & Doctorum, quàm rationi, abſolutè negatiua pars aſſerenda eſt, & affirmatiua omninò neganda.

29. DICES. Hoc præceptum eſt Eccleſiaſticum: ergo non eſt indiſpenſabile. Reſpondetur non eſſe abſolutè & ſimpliciter indiſpenſabile, cùm eadem Eccleſia, quæ illud condidit, tollere, vel diſpenſare poſſit: eſſe tamen indiſpenſabile moraliter: nam ex eo, quòd hactenus numquam diſpenſauit, eſt ſignum, quòd numquam velit diſpenſare, fundata in reuerentia tanto ſacramento debita: & aliunde cùm diligenter prouiſum ſit, ne talis neceſſitas occurrat: & occurrente adhuc præſtat obſeruantia huius legis, ob reuerentiam tanti ſacramenti, quàm in ea propter priuatum commodum & deuotionem vnius, vel alterius, diſpenſare: præſertim cùm non ſit ſacramentum ad ſalutem ſimpliciter neceſſarium, non eſt, cur in ea velit aliquando diſpenſare: proinde dicitur ex hac ſuppoſitione indiſpenſabilis, quamuis ſimpliciter poſſit.

Ad Maior.

30. Ad argumenta oppoſitæ ſententiæ. Ad primum, negatur conſequentia: nam tueri propriam vitam, eſt iuris naturalis: vnde non potuit in tali euentu lex poſitiua humana de non celebrando poſt cibum, obligare. Subuenire autem ſibi vel alteri de viatico, non eſt iuris naturalis, cùm non ſit ſacramentum neceſſitatis, & aliunde poſſit per alia media talis defectus ſuppleri: cùm tamen, vt ſupponimus, nequeat celebrans propriam vitam tueri, niſi celebrando non ieiunus. Intellige, quando non ſit in contemptum præcepti, quia tunc potiùs ſubeunda eſt mors.

Cur ad vitandum graue vulnus poſſit non ieiunus celebrare.

31. Ad ſecundum negatur conſequentia: quoniam primus caſus excipitur à lege, non autem ſecundus. Ratio diſcriminis: quia primus eſt frequentiſſimus, vt non poſſit infirmus expectare tempus ieiunij, conſequenter debuit ab vniuerſali lege, quæ ad huiuſmodi frequentiſſimos caſus attendit, excipi. Secundus verò rariſſimus: lex autem cùm ad rariſſimos & extraordinarios caſus non attendat, non fuit neceſſum illum ab vniuerſali lege excipere.

32. Ad tertium neganda eſt conſequentia: quoniam vnum habetur expreſsè in lege, non autem aliud, imò ei contradicit recepta conſuetudo & praxis. Et hoc ideò, quia vnum eſt neceſſarium neceſſitate medij, aliud tantùm præcepti.

33. Ad quartum negatur conſequentia: quoniam illud eſt licitum per Eccleſiæ conſuetudinem, & Doctorum explicationem, non autem hoc. Cuius diſcriminis ratio eſt, quia illud ſæpiùs poterat contingere, hoc autem non niſi rariſſimè. Debuit igitur illud caueri, ne ſæpè infirmi propter huiuſmodi impedimentum defraudarentur hoc ſalutari viatico.

34. Ad

34. Ad quintum neganda est consequentia: quoniam præceptum de celebrando, tempore debito, non est ita intrinsecè connexum cum reuerentia huic sacramento debita, sicut præceptum de præmittendo ieiunio. Vnde in illo passim dispensant Pontifices.

35. Ad sextum neganda est consequentia: etenim præceptum ipsum diuinum non obligat, nisi cum debitis circumstantijs præscriptis ab ipso præcepto humano. Vnde sicut non obligat ad communicandum in periculo, vel articulo mortis in fermentato, vel sine vestibus sacris, quæ sunt præscripta præcepto humano; ita neque sine præmisso ieiunio: cùm æquè hoc, atque illa ex præscripto Ecclesiæ tendant ad debitam reuerentiam tanti sacramenti.

Palatius. 36. Nec limitatio, quam adhibet Palatius, vt saltem hoc fieri possit, dispensante Episcopo, quidquam habet probabilitatis: quia cùm hoc præceptum sit vniuersale pro tota Ecclesia, non potest in eo Episcopus dispensare: nam illud censetur institutum ab ipsis Apostolis à tota Ecclesia seruādum. Nec refert, quod aliquando in Ecclesia consueuerint sacerdotes celebrare cœnati feria quinta cœnæ Domini: nam hoc seruari potuit ob singularem memoriam cœnæ Domini, quæ consuetudo est nunc abrogata.

37. Ex dictis deducitur, posse sacerdotem, si post sumptum corpus aduertat, nullam esse particulam consecratam pro communicando infirmo in articulo mortis constituto, statim sumpto sanguine, incipere aliam Missam, & communicare infirmum: quia tunc celebrat ieiunus, & alioqui in casu necessitatis, qualis est iste, concedit Ecclesia sacerdoti plures Missas celebrare, vt constat ex cap. *Consuluisti* de Celebratione Missarum. Dixi, *Post sumptum corpus*: quia si aduertit ante sumptum corpus, potest partem suæ hostiæ dare infirmo: non autem potest dare partem sanguinis, nisi vbi permissa est communio sub vtraque specie. Nam communio sub vtraque specie est maximè prohibita propter sanguinem, ne in ipsius ministratione effunderetur.

Casus singularis. 38. Vnum tantùm excipio casum, in quo liceret sacerdoti non ieiuno celebrare, si nimirum sumpto veneno morti appropinquaret, & habens conscientiam peccati mortalis copiam confessarij habere non posset: tunc enim poterit saltem putatiuè contritus celebrare, vt si fortè reipsa contritus non sit, virtute sacramenti fiat ex attrito contritus. Nam in hoc casu sacramentum Eucharistiæ est ad salutem necessarium; vnde videtur hic casus per ὁμωνύμιαν excipi à lege vniuersali.

DISPVTATIO XXVIII.

De ijs qui sunt capaces huius sacramenti.

SECTIO PRIMA.

An Angeli & reliquæ creaturæ homine inferiores sint capaces huius sacramenti?

Triplex capacitas ad hoc sacramentum eiusq; fructum percipiendum:

1. TRIPLEX distinguitur capacitas ad hoc sacramentum, eiusque fructum percipiēdum: Prima purè sacramentalis, quæ reperitur in subiecto habente solam potentiam remotam ad recipiendum hoc sacramētum, vt practicum signum gratiæ: Altera spiritualis, quæ reperitur in subiecto capaci ad sacramentalem perceptionem, cum voto tantùm ad illam: Tertia sacramentalis & spiritualis simul, quæ est capacitas proxima & expedita percipiendi hoc sacramentum cum fructu.

Nulla in Angelo: 2. Primò certum est, Angelum neque in se, neque in corpore assumpto esse capacem sumptionis sacramentalis, imò neque spiritualis propriè. Primum constat: quoniam Angelus neque in se, neque in corpore assumpto est capax manducationis vitalis, quæ ad sacramentalem sumptionem requiritur, cùm Angelus nequeat in corpore assumpto operationes vitales exercere, vt suppono ex secundo tomo disp. 4. sect. 5.

3. Secundum probatur: nam is tantùm est capax manducationis spiritualis huius sacramenti, qui est capax manducationis sacramentalis: quia manducatio spiritualis supponit capacitatem ad sacramentalem: est enim manducatio purè spiritualis votum seu desiderium ad manducationem sacramentalem. Vnde sicut non potest Angelus esse capax baptismi flaminis, quia non est capax baptismi fluminis, in ordine ad quem est baptismus flaminis: ita nec poterit esse

capax manducationis spiritualis Eucharistiæ, quia hæc est per ordinem ad manducationem sacramentalem; cùm illa sit votum & desiderium huius: qui autem non habet potentiam & capacitatem ad actum, nec votum & desiderium absolutum ad illum habere potest. Cæterùm non nego, Angelos manducare Christum spiritualiter per visionem beatam, quod notauit S. Thomas 3. p. quæst. 80. artic. 2. verùm aliud est, manducare spiritualiter Christum, aliud hoc sacramentum, quod rectè aduertit Gabriel in 4. dist. 9. quæst. 1. art. 1. notab. 1.

S. Thomas.

Gabriel.

Nec in irrationali animali.

4. Secundò certum quoque est, nullum animal inferius homine esse capax manducationis sacramentalis, multoque minùs manducationis spiritualis. Nam quamuis animal dicatur comedere hoc sacramentum, quod quando accidit, exenterandum est, & comburendum, speciesque ab eo extractæ in sacrario seruandæ, donec consummantur, vt monet Paludanus in 4. dist. 9. quæst. 1. artic. 3. & docet Rubrica Missalis *De defectu panis*, haud tamen dicitur sacramentaliter comedere, cùm non possit illud comedere vt practicum signum gratiæ. Atque hæc sunt apud omnes certa: controuersa autem sunt quæ sequuntur: Primum, an infantes baptizati & perpetuò amentes sint capaces manducationis sacramentalis & spiritualis. Secundum, an homines non baptizati: Tertium, an amentes, qui antea fuerunt sui compotes.

Paludanus

SECTIO II.

An infantes & perpetuò amentes sint capaces sacramentalis & spiritualis manducationis Eucharistiæ?

Negant Alensis.

Paludanus. Maior. Gabriel. Caietanus. Sylueſter. Petrus Sotus. Dominicus Sotus. S. Thomas

5. PRIMA sententia negat, infantes & perpetuò amentes esse capaces manducationis sacramentalis, & fructus spiritualis huius sacramenti: est Alens. 4. par. quæst. 11. m. 2. art. 3. §. 1. Paludani in 4. dist. 9. quæst. 4. art. 3. Maioris quæst. 1. §. *Prima est, dans paruulo corpus Christi:* Gabrielis quæst. 2. art. 3. dub. 4. Caiet. 3. p. quæst. 80. art. 12. in quæst. sua 1. §. *Quoad tertium:* Syluest. verbo *Eucharistia* 3. quæst. 5. Petri Soti sect. 8. de Euchar. inclinat Dominicus Sotus in 4. dist. 12. quæst. 1. art. 9. sub finem: & videtur S. Thomæ quæst. cit. art. 9. ad 3. affirmantis, nullum vitæ detrimentum pati pueros ex eo, quòd non communicent: si autem nullum vitæ detrimentum patiuntur; ergo nullum vitæ accrementum illis hoc sacramentum confert: alioqui illud non sumendo, paterentur illud vitæ detrimentum, quod sumptum illis conferret. Et quod caput est, illam docere videtur Catechismus Rom. de sacramento Euchar. §. *Sed ne fortè,* vbi, ait, infantes idoneos non esse, qui hoc sacramentum accipiant, & comedant. Vnicum fundamentum huius sententiæ est: quoniam ad percipiendum fructum huius sacramenti requiritur sacramentalis manducatio: hæc autem, requirit actualem notitiam huius sacramenti, quæ in infantibus & perpetuò amentibus esse non potest. Maior probatur: nam hoc sacramentum datur per modum cibi nutrientis, qui necessariò requirit actum vitalem ipsius viuentis, sine quo cibus non nutrit.

Catechismus Romanus.

6. SECVNDA sententia docet, infantes & perpetuò amentes esse capaces tam fructus spiritualis, quàm sacramentalis sumptionis Eucharistiæ: est Vasquez disp. 212. cap. 2. Prior pars huius sententiæ constabit ex tertia sententia Posteriorem verò probat; quoniam impossibile est, aliquem esse capacem fructuosæ manducationis Eucharistiæ, & non esse capacem sacramentalis sumptionis eiusdem: cùm fructuosè manducare hoc sacramentum, non sit aliud, quàm recipere illud vt practicum signum gratiæ. Igitur si infantes & perpetuò amentes possunt hoc sacramentum recipere vt practicum signum gratiæ, cùm illud recipere possint cum ipso effectu gratiæ, poterunt illud sacramentaliter manducare.

Affirmat Vasquez.

7. TERTIA sententia negat, paruulos & perpetuò amentes esse capaces manducationis sacramentalis, tametsi capaces sint fructus & nutritionis spiritualis huius sacramenti. *Quæ sententia probabilior est, & amplectenda:* quam docuit Henriquez lib. 8. de Eucharistia cap. 41. in fine, & alij recentiores. Et sanè quòd infantes & perpetuò amentes sint capaces fructus & nutritionis spiritualis huius sacramenti, in quo cum Vasquez conuenimus, multi graues authores docent, & probatur: tum quia hæc consuetudo communicandi paruulos viguit aliquando in Ecclesia, vt colligitur ex Dionysio lib. de Ecclesiastica Hierarchia cap. vltimo, Cypriano sermone 5. de lapsis versus finem, vbi narrat mirabilem casum de quadam puella, quæ, cùm ei inscijs parentibus datum fuisset aliquid de Idolothytis, cùm postea eidem, iuxta consuetudinem illius temporis, daretur sanguis Christi, reluctans illum accepit, acceptumque statim euomuit: quasi non potuerit, vt ibidem Cyprianus testatur, *in corpore atque ore violato Eucharistia permanere.* Eiusdem consuetudinis mentionem facit Augustinus epistola 107. post medium: vbi loquens de pueris in infantili ætate morientibus. *Vnde & ipsi,* inquit, *sicut dixi, si in illa parua ætate moriuntur, vtiq; secundum ea, quæ per corpus gesserunt, id est, tempore quo in corpore fuerunt, quando per corda & ora gestantium crediderunt, vel non crediderunt, quando baptizati sunt, vel non baptizati, quando carnem Christi manducauerunt, vel non manducauerunt, quando & sanguinem biberunt vel non biberunt.* Et lib. de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 52. *Si verò,* inquit,

Probabilior sent. asserit capaces fructus & nutritionis spiritualis. Henriquez.

S. Dionysius.

Cyprianus.

Viguit consuetudo dandi infantibus Eucharistiam.

S. Augustinus.

inquit, *paruuli ſunt, vel hebetes qui doctrinam non capiant, reſpondeant pro illis, qui eos offerunt iuxta morem baptizandi: & ſic manus impoſitione, & Chriſmate muniti, Euchariſtiæ myſterijs admittantur.* Eadem conſuetudo colligitur ex antiquo Miſſali B. Gregorij, in quo decernebat Pontifex, vt in ſolemni ritu baptiſmi pueri ſtatim poſt baptiſmum Euchariſtiam ſumerent. Quæ conſuetudo teſte Henriquez lib. 8. de Euchariſtia cap. 42. etiam nunc viget apud Armenos. Eandem indicat Tridentinum ſeſſ. 21. cap. 4. nec propterea damnandos iudicat Patres, qui illam induxerunt: cùm tamen maximè damnandi fuiſſent, ſi iudicaſſent, Euchariſtiam nullum fructum conferre paruulis: cùm nunquam licitum ſit, miniſtrare ſacramenta ijs, in quibus ſuum effectum habere non poſſunt. Sentit igitur Concilium, Euchariſtiam effectum ſuum habere poſſe in paruulis, dum conſuetudinem eos communicandi non damnat in antiquis Patribus, ſolumque illam prohibet, quia non eſt hoc ſacramentum paruulis ad ſalutem neceſſarium. Tum quia, vt conſtat ex diſput. 25. ſect. 1. actualis deuotio neceſſaria non eſt ad fructum huius ſacramenti percipiendum, ſed ſufficit ſolus ſtatus gratiæ, qualis in paruulis & perpetuò amentibus reperitur.

B. Gregorius. *Henriquez.* *Concilium Trident.*

8. Confirmatur. Non minùs paruuli ſunt capaces gratiæ nutritiuæ, quæ datur per ſacramentum Euchariſtiæ, quàm roboratiuæ, quæ datur per ſacramentum Confirmationis, cùm vtraque ordinetur ad ſpiritualem vitam augendam: atqui paruuli ſunt capaces gratiæ roboratiuæ per ſacramentum Confirmationis, vt conſtat ex vſu Eccleſiæ, quæ illos etiam ante rationis vſum confirmare ſolet: ergo etiam erunt capaces gratiæ nutritiuæ per ſacramentum Euchariſtiæ. Vide Syluium 3. p. quæſt. 80. art. 9.

Syluius.

9. Ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ, neganda eſt maior. Ad cuius probationem, dicendum eſt, hoc ſacramentum dari per modum cibi, non qui conuerti debeat in manducantem, ſed potiùs qui conuertere debeat manducantem in ſeipſum, iuxta illud Auguſtini 7. Confeſſ. 10. *Non tu*, inquit Chriſtus Auguſtino, *me in te mutabis, ſicut cibum carnis tuæ, ſed tu mutaberis in me.* Nec S. Thomas eſt contra nos, qui ſolùm docet, paruulos non communicantes nullum pati detrimentum vitæ eſſentialis gratiæ, non autem accidentalis. Nam hoc ſolùm pronunciat contra illos, qui putabant, paruulos debere communicare, eò quòd ad eos etiam pertineret illud præceptum Chriſti Ioan. 6. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Neque etiam contra nos eſt Catechiſmus, qui ſolùm prohibet, ne Euchariſtia detur infantibus, eò quòd in ea ætate non poſſunt deuotione, qua par eſt, illud accipere.

Auguſtinus. *S. Thomas.* *Ioan. 6.* *Catechiſmus Romanus.*

10. Quòd autem infantes & perpetuò amentes, non ſint capaces ſacramentalis manducationis, in quo à Vaſquez diſcrepamus, probatur: quoniam ad ſacramentalem manducationem, præter vitalem ipſam comeſtionem, omnes Doctores requirunt actualem notitiam huius ſacramenti, vt ſacramentum eſt: ſed paruuli & perpetuò amentes nequeunt habere actualem notitiam huius ſacramenti, vt ſacramentum eſt: igitur capaces non ſunt ſacramentalis ſumptionis, etiamſi ſint capaces fructus huius ſacramenti. Minor elucet. Maiorem docent S. Thomas 3. p. quæſt. 80. artic. 3. ad 2. & 3. & in 4. diſtinct. 9. quæſt. 1. artic. 2. ad ſecundam quæſtionem, Albertus artic. 6. ad vltimum, Bonauentura artic. 1. quæſt. 3. Rubio quæſt. 1. artic. 1. & reliqui. Cuius ratio eſt: quoniam, vt prædicti Doctores docent, ly *Sacramentaliter* ſuprà manducationem addit modum tenentem ſe ex parte manducantis, non ex parte rei manducatæ. Qui modus alius non eſt, vt ijdem Doctores teſtantur, quàm huius ſacramenti vſus; vtimur autem hoc ſacramento, quando illud manducamus cum notitia ſaltem implicita fidei.

Vaſquez. Infantes & perpetuò amentes in capaces manducationis ſacram. *S. Thomas.* *Albertus. Bonauent. Rubio.* *Quid ſit ſacramentaliter manducare*

11. Confirmatur. Non diceretur infidelis hoc ſacramentum ſacramentaliter manducare, niſi illud ſumeret cum aliqua ſaltem implicita notitia fidei: ſicut nec fidelis, qui hoc ipſum ſacramentum ignorans ſumeret: ergo ad ſacramentalem ſumptionem neceſſaria eſt aliqua ſaltem implicita & confuſa notitia ſacramenti, vt ſacramentum eſt, ex parte ipſius ſumentis.

12. DICES, poſſe hanc notitiam fidei in paruulis ſuppleri per miniſtrum, ſicut ſuppletur notitia, quæ ad ſuſcipiendum baptiſmum requiritur. Reſpondeo dupliciter ſuppleri poſſe hanc fidei notitiam per miniſtrum in paruulis: vno modo, vt per talem notitiam à miniſtro ſuppletam paruuli denominentur ſacramentaliter manducare hoc ſacramentum: Atque hoc modo nego, hanc notitiam ſuppleri poſſe à miniſtro: quia cùm hæc conſiſtat in actione, & quidem vitali, non poteſt per eam alter denominari vitaliter agere. Alio modo, vt hoc ſacramentum poſſit gratiam conferre paruulis, ſine qua notitia ſaltem implicita fidei miniſtri, non conferret paruulis gratiam. Atque hoc modo concedendum eſt, huiuſmodi notitiam ſuppleri à miniſtro. Nec eſt eadem ratio de baptiſmo: quoniam hic reſpectu baptizandi conſiſtit in paſſione, manducatio verò in actione: vnde poterit infans denominari baptizatus, per paſſiuam ſuſceptionem baptiſmi; non poterit autem denominari ſacramentaliter manducans, per notitiam miniſtri, quia hæc in actione vitali conſiſtit. Legatur S. Thomas præcitato loco in 4. ad 2.

S. Thomas.

13. Ad fundamentum Vaſquez, negatur antecedens. Ad cuius probationem, diſtinguo aſſumptum: hoc ſacramẽtum fructuosè manducare, eſt illud recipere vt practicum ſignum gratiæ ex vi manducationis actiuæ,

Vaſquez.

nego: nam ad hoc requiritur, vt manducans manducet illud vt ſignum gratiæ formaliter: hoc autem non eſt neceſſarium ſimpliciter ad fructum huius ſacramenti percipiendum. Fructuosè manducare, eſt illud recipere cum effectu vi manducationis paſſiuæ, concedo. Quare ſi ſacramentaliter manducare ſolùm importet, cum fructu hoc ſacramentum recipere, concedendum eſt, infantes illud ſacramentaliter recipere: verùm hic ſenſus non eſt à Doctoribus intentus, qui per ly *ſacramentaliter* importari volunt modum ex parte manducationis actiuæ, qui eſt per actualem notitiam huius ſacramenti, & non tantùm ex parte rei manducatæ.

14. *Obijcies.* Si hoc ſacramentum poteſt ſuum effectum conferre paruulis abſque ſacramentali manducatione, eundem conferre poterit adultis iuſtis. Sequela probatur, quia vel ſacramentalis manducatio requiritur ad effectum huius ſacramenti, & ſic abſque illa non poterit eſſe fructuoſum paruulis: vel non requiritur, & ſic abſque illa poterit eſſe fructuoſum iuſto adulto.

15. Reſpondeo negando ſequelam. Ad cuius probationem dico, ſacramentalem manducationem requiri in adulto, non autem in paruulo: quia adultus cùm ſit ſuæ libertatis, tenetur ipſemet liberè cooperari ſuſceptioni ſacramentorum, vt eorum effectum recipiat: paruulus autem, cùm non ſit ſuæ libertatis, non tenetur ipſe, ſed ſufficit, vt alius loco ipſius cooperetur ad liberam ſuſceptionem ſacramentorum. Cæterùm quamuis hæc notitia ſacramenti, vt ſacramentum eſt, non requiratur in paruulo, vt effectum ſacramenti recipiat, requiritur tamen in miniſtro, qui vice ipſius ſacramento cooperatur. Quò fit, vt ſi Gentilis daret paruulo baptizato hoſtiam conſecratam, vel fidelis putans illam eſſe purum panem, in eo caſu paruulus nullum reciperet huius ſacramenti effectum: quia ſaltem hæc notitia requiritur in miniſtro ſacramentum miniſtrante, vt de reliquis etiam ſacramentis conſtat.

Vt Euchariſtia gratiam conferat, debet haberi ſaltem in miniſtro notitia eius.

16. Ex dictis ſoluitur ſecunda quæſtio, An homines non baptizati ſint capaces manducationis ſacramentalis & ſpiritualis huius ſacramenti; ſunt enim capaces manducationis ſacramentalis, quia poſſunt illud manducare cum aliqua ſaltem confuſa notitia ſacramenti, vt ſacramentum eſt, vel ipſimet credentes, hoc eſſe ſignum ſacrum, vel ſaltem credentes id quod Chriſtiani credunt de hoc ſacramento, vt docet S. Thomas 3. p. quæſt. citatâ artic. 3. ad 2. Non ſunt tamen capaces manducationis ſpiritualis & effectus ipſius, etiamſi ſint fideles & iuſti per internos actus fidei & charitatis. Ratio eſt: quia hoc ſacramentum, ſicut & cætera, vt conferat ſuum effectum, requirit in ſubiecto characterem baptiſmalem. Vnde Apoſtoli antequam in vltima cœna communicauerint, fuerunt à Chriſto baptizati. Quod etiam puto de B. Virgine, quam probabile eſt, hoc ſacramentum quotidie ſumpſiſſe. Oppoſitum docere videtur Innocentius III. cap. *Veniens*, de Preſbytero non baptizato, vbi ait, ſacramentum Coniugij, & Euchariſtiæ à non baptizatis accipi poſſe. Sed explicandus eſt de materiali ſacramenti ſuſceptione, non autem de formali & fructuoſa.

Non baptizati capaces manducationis ſacram. non fructus.

S. Thomas.

Innoc. III.

SECTIO III.

An amentes, qui antea habuerunt rationis vſum, ſint capaces huius ſacramenti, & num debeat illis ſaltem in articulo mortis miniſtrari?

17. QVi putant, hoc ſacramentum requirere actualem deuotionem, ad ipſius fructum percipiendum, conſequenter docent, amentes, etiamſi antea ſani fuerint, non eſſe huius ſacramenti capaces, & conſequenter nunquam eſſe illis miniſtrandum; cùm nunquam liceat ijs ſacramentum miniſtrare, qui ipſius effectus capaces non ſunt, quod expreſsè docent Alenſis, & Gabriel locis ſuprà citatis. Caietanus verò, etſi ad effectum huius ſacramenti percipiendum, actualem requirat deuotionem, in ſumma tamen putat ſufficere, ſi præceſſerit, quando homo ſui compos hoc ſacramentum petijt.

Alenſis. Gabriel. Caietanus.

18. Oppoſita tamen opinio & communior & verior eſt, tales amentes ac phreneticos capaces eſſe effectus huius ſacramenti, ijſque in articulo mortis miniſtrandum, modò periculum non ſit illud eijciendi, & ante ſaltem implicitè & interpretatiuè petierint, vel ſi interrogati illud petituri fuiſſent. Addit Henriquez lib. 8. de Euchariſtia capite 42. ſat eſſe, quòd ante amentiam vel phreneſim Chriſtianè vixerint, nec conſtet proximè ante amentiam eos fuiſſe in aliquo peccato notorio: tales enim interpretatiuè petere cenſentur vtilia ſacramenta, qualia ſunt communio, & Extrema-vnctio. Eſt Sancti Thomæ 3. parte quæſt. 80. artic. 9. Paludani in 4. diſtinct. 9. quæſt. 4. artic. 2. Henriquez loco præcitato, Vaſquez diſput. 112. capite tertio, Suarez diſput. 69. ſect. 2. & reliquorum recentiorum.

Opinio affirmans communior & verior eſt.

Henriquez.

S. Thomas. Paludanus. Henriquez. Vaſquez. Suarez.

19. Quod ſint capaces huius ſacramenti, à fortiori ſequitur de perpetuò amentibus. Quod autem illis ſit in articulo mortis miniſtrandum, quod tamen miniſtrandum non eſt perpetuò amentibus, de quibus eſt eadem ratio ac de infantibus, primò colligitur ex Concilio Carthag. IV. Can. 76. & refertur

Concilium Carthag. IV.

refertur 22. qu. 6. Can. *Is qui pœnitentiam:* vbi non tantùm Concilium docet, dandam esse absolutionem sacramentalem ei, qui illam petijt, & antequam sacerdos accederet, incidit in phrenesim, sed etiam sacram Eucharistiam. Secundò colligitur tum ex Can. 13. Concilij Arausicani I. qui refertur 26. quæst. 6. Can. *Qui recedunt:* vbi confirmato Can. præcedente, sic concludit: *Amentibus etiam quæcunque pietatis sunt, conferenda sunt:* tum ex Concil. Toletano XI. Can. 11. in quo id apertè supponitur. Tertiò id docet Catechis. Rom. de sacramento Euch. Ratio verò est: quia si licitum est, talibus hominibus in articulo mortis Eucharistiam ministrare, omninò ministranda est: quia in eo articulo hoc sacramentum obligat iure diuino omnes, quibus licitè ministrari potest, & aliquando fuerunt huius præcepti capaces. Igitur si potest licitè in eo articulo ministrari, obligat Prælatos, vt illis ministrent: qui tamen excusari possunt, vbi id non est in vsu, vel ob aliquam rationabilem causam, ita Emmanuel Sà verbo *Eucharistia* 2. Nec est eadem ratio de perpetuò amentibus: quoniam hi nunquam fuerunt obligati hoc præcepto.

Concilium Arausic. I.

Concilium Tolet. XI.

Catechismus Romanus.

Sa.

20. Sed quid si amens antea fuerit excommunicatus? Respondeo si moraliter constet, illum in amentiam incidisse cum peccato, non esse illi Eucharistiam tribuendam: sin verò probabiliter constet oppositum, priùs esse ab excommunicatione absoluendum, & posteà Eucharistiam dandam. Nam cum his seruanda est illa regula iuris, vt quamdiu non constet, eos esse malos, præsumendi sint boni. Cæterum nunc à Paulo V. in suo Rituali limitata est hæc obligatio communicandi Amentes & Phreneticos ad eos tantùm, *qui lucida habent interualla & deuotionem ostendunt, dum in eo statu manent:* aliàs expressè Pontifex ait, eos communicare non licere, quod prohibere potuit ob sacramenti reuerentiam. Sicut etiam ibidem prohibet, ne, quando infirmus communicare non potest, sacramentum ad eum deferatur deuotionis tantùm prætextu, quod antea Concilia & iura permittebant. Quanquam quod attinet ad prohibitionem de non communicandis amentibus, nisi actu habentibus lucida interualla, explicare Pontificem quis posset de annua tantùm communione, de qua tantùm ibi loquitur, non autem de communione in articulo mortis, in quo iura & Concilia communionem concedunt etiam non habentibus actu lucida interualla, modò antea petierint, & nullum sit periculum irreuerentiæ.

Paulus V.

DISPVTATIO XXIX.

De obligatione ad hoc sacramentum sumendum.

SECTIO PRIMA.

An hoc sacramentum sit sub præcepto diuino, an humano?

1. EVCHARISTIAM esse sub præcepto, constat ex cap. *Omnis*, de pœnitentijs & remissionibus, vbi Innocentius III. sub pœna, vt viuens arceatur ab ingressu Ecclesiæ, & moriens Ecclesiastica careat sepultura, præcipit omnibus Christi fidelibus, vt ad minùs in Pascha Eucharistiæ sacramentum reuerenter suscipiant. Controuersia tamen inter Scholasticos est, an hoc præceptum sit tantùm humanum, an etiam diuinum, per humanum explicatum.

Innoc. III.

2. PRIMA sententia est Alensis 4 par. quæst. 11. memb. 2. artic. 4. §. 1. Bonauenturæ in 4. dist. 12. parte 2. artic. 2. quæst. 1. S. Thomæ dist. 9. quæst. vnica, artic. 1. ad quæst. 2. & dist. 12. quæst. 3. art. 2. ad 1. qu. Argentinæ quæst. 3. artic. 4. Ferrariensis 4. contra Gentes cap. 61. Syluestri verbo *Eucharistia* 3. quæst. 1. Gabrielis in Can. Missæ lect. 87. in fine, Palatij in 4. dist. 9. disput. 2. concluſ. 4. affirmantium, esse solùm præceptum humanum. Ad quam sententiam propendet Caietanus 3. par. quæst. 80. artic. 11. eamque docuit S. Thom. in 4. distinct. 9. quæst. 1. artic. 1. quæstiunculæ 2. Fundamentum huius sententiæ est: quia nullus est locus Scripturæ, ex quo tale præceptum eruatur.

Humanum asserunt Alensis. Bonauent. S. Thomas. Argentina. Ferrariensis Syluester. Gabriel.

Palatius.

Caietanus.

3. Confirmatur: nam Eucharistia nullum habet effectum per se necessarium ad salutem. Quia vel obligat iustum, vel peccatorem: non iustum, quia hic iam est dignus vita æterna: igitur non potest, vt eam consequatur, ad sumptionem huius sacramenti obligari: nam omnis sacramentorum obligatio ordinatur ad consequendam salutem: non peccatorem, quia hoc sacramentum non est per se institutum ad conferendam primam gratiam peccati remissiuam: igitur nullum obligat.

Probabilius diuinum S. Thomas. Durandus. Paludanus. Rubio. Sotus. Suarez. Vasquez. Henriquez. Syluius. Valentia. Mayronus.

4. SECVNDA sententia probabilior est S. Thomæ 3. p. quæst. 80. artic. 11. Durandi in 4. dist. 9. quæst. 2. Paludani qu. 1. art. 1. Rubionis q. 1. art. 1. Soti dist. 12. q. 1. art. 11. Suarez disp. 69. sect. 1. Vasquez disp. 213. cap. 2. Henriq. lib. 8. de Eucharistia c. 3. Syluij 3. p. cit. loco, & reliquorum recentiorum affirmantium, hoc præceptum esse diuinum, adeò vt Valentia disp. 6. q. 8. puncto 4. dixerit, nullum Catholicum hoc tempore oppositum docere: quin Franciscus Mayronus in 4. dist. 8. art. 6. putat, esse de iure naturæ, debere aliquando hoc sacramentum applicari fidelibus. Duo sunt loca scripturæ, ex quibus hoc præceptum colligitur. Primus

Ioan. 6.

est Ioan. 6. *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Vbi, cùm Christus loquatur de manducatione sacramentali, vt suprà docuimus, planè sequitur, aliquam obligationem percipiendi hoc sacramentum his verbis contineri, quam qui non seruat non habebit vitam in se. Confirmatur, nam ex simili forma colligimus tum præceptum baptizandi Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. non potest introire in regnum Dei:* tum præceptum pœnitentiæ Lucæ 13. *Si pœnitentiam non egeritis, omnes simul peribitis.*

Ioan. 3.

Luc. 13.

Luc. 22.

5. Secundus locus est Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Quæ verba præceptum imponunt, commemorationem Christi faciendi per huius sacramenti sumptionem, vt declarauit Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 2. his verbis: *In illius* (nempe Eucharistiæ) *sumptione colere nos sui memoriam præcepit.* Quod autem loquatur hîc Concilium de præcepto commemorationem Christi faciendi non ex suppositione, quòd hoc sacramentum sumamus, vt Caietanus interpretatur, sed simpliciter, colligitur ex sequentibus verbis: *Sumi autem voluit sacramentum hoc, tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viuentes.* Vbi verbum *voluit* idem sonat, quod præcepit, cùm sit illius repetitio.

Concilium Trident.

Caietanus.

Ratio efficax nulla:

6. Efficax ratio ad hoc præceptum probandum nulla afferri potest: quia cùm non sit sacramentum necessitatis ad primam gratiam, sed vtilitatis ad incrementum dumtaxat gratiæ conferendum institutum, non potest eius obligatio ex sola institutione colligi, vti colligitur obligatio sacramenti Baptismi, & Pœnitentiæ. Sola assignari potest congruentia, cur illud Christus voluerit sub præcepto nobis relinquere: ob ingentes vtilitates & fructus, quos hoc sacramentum ritè ac deuotè susceptum nobis affert. Vnde si Adamus in statu innocentiæ sub peculiari præcepto diuino debuisset aliquando de ligno vitæ, qui typus fuit Eucharistiæ, comedere ad immortalem vitam corporis perpetuandam, vt testantur multi: quantò magis congruum fuit, hominem lapsum ad immortalem vitam animæ conseruandam, diuino adstringi præcepto, vt aliquando teneretur de hoc vitali ligno comedere? & quidem eò hoc præ illo congruentius fuit, quò negligentior est homo ad vitam animæ, quàm ad vitam corporis procurandam, conseruandamve. Vt igitur Christus, salutis nostræ amantissimus, huic nostræ socordiæ occurreret, voluit nobis præceptum imponere, vt aliquando ad hunc salutarem cibum accederemus, ne multi, si hoc præceptum non esset, ingentibus huius sacramenti fructibus priuarentur.

Congruentia.

Adam in innocentiâ, sub præcepto diuino debuisset de ligno vitæ comedere.

7. DICES, totum hoc Christum efficere potuisse per Ecclesiam, dando illi potestatem instituendi præceptum de sumptione huius sacramenti, sicut ei potestatem dedit determinandi tempus. Respondeo potuisse, sed ad maiorem diligentiam in nobis excitandam, voluit ipsemet illud sub præcepto nobis relinquere. Nec est eadem ratio de temporis determinatione: quia cùm hæc pendeat ex multis circumstantijs, quæ successiuè, & pro temporum, locorum, ac personarum diuersitate variari poterant, non potuit moraliter certa aliqua regula statui, sed relinqui prudenti iudicio Ecclesiæ.

8. Ad fundamentum primæ sententiæ constat ex dictis. Ad confirmationem negatur consequentia: non enim est necessarium, ad hoc vt sacramentum sit in præcepto, vt contineat effectum necessarium: imò nullum ferè præceptum, præter ea, quæ sunt necessaria necessitate medij, continet effectum per se necessarium, sed fit necessarium hoc ipso, quòd præcipitur. Ad instantiam respondeo ad hoc sacramentum suscipiendum obligari iustum, falsum igitur est ad hoc sacramentum iustum non obligari, vti obligatur ad reliqua præcepta, sine quorum obseruantia non posset se in gratia conseruare, cùm ipsius iustitia in conseruari pendeat à præceptorum obseruantia. Vnde, concedo, quòd sacramentorum obligatio ordinetur ad salutem vel gignendam, vel conseruandam. Cæterùm quod attinet ad authoritatem S. Thomæ pro prima sententia citati, respondeo illum mutasse sententiam in summa, vt etiam aduertit Caietanus in præcitatum articulum.

S. Thomas.

Caiet.

SECTIO II.

Quando præceptum diuinum sumendi Eucharistiam obliget?

9. LOquimur de hoc præcepto, non vt determinato per Ecclesiam, sed secundum se, præcisa omni determinatione Ecclesiæ. Ratio verò dubitandi est: quia cùm hoc præceptum sit affirmatiuum, cuius natura est, non obligare ad semper, sed certo tem-

tempore, non videtur, præciſa determinatione Eccleſiæ, quando poſſet fideles obligare. Vnde qui negant, de hac re exſtare præceptum diuinum, conſequenter affirmant, præciſo præcepto Eccleſiæ, nunquam fideles obligari ad hoc ſacramentum ſuſcipiendum: quod aſſerere videtur Caietanus in ſumma verbo *Communio ſacramentalis*, & Syluester verbo *Euchariſtia* 3. quæſt. 1. Præſens igitur controuerſia inter eos tantùm verſatur, qui putant, de hac re diuinum exſtare præceptum.

Caietanus.

Syluester.

10. PRIMA ſententia affirmat, obligare ſemel tantùm in vitâ: eſt Paludani in 4. diſtinct. 9. quæſt. 1. artic. 1. & aliorum apud Suarez diſput. 69. ſect. 3. Fundamentum eſt: quia ad ſatisfaciendum illis verbis: *Niſi manducaueritis carnem filij hominis*, ſufficit, ſi ſemel tantùm in vitâ communices: ſicut ad ſatisfaciendum illis verbis: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, &c.* ſufficit, ſi ſemel tantùm in vitâ baptizeris. Confirmatur: quia non eſt maior ratio, cur potiùs hoc ſacramentum vi præcepti diuini obliget vno tempore, quàm alio.

Paludanus alijſq.

Obligat hoc præceptum, quoties magna neceſſitas vrget ad eius finem.

11. SECVNDA ſententia affirmat, hoc præceptum obligare, quoties magna aliqua neceſſitas vrget ad conſequendum finem, propter quem hoc ſacramentum eſt inſtitutum, nempe ad roborandam vitam ſpiritualem contra graues tentationes. Quæ ſententia probabilior eſt: difficultas tamen non modica eſt in aſſignandâ huiuſmodi neceſſitate. Durandus in 4. diſt. 9. quæſt. 2. & Gabriel quæſt. 1. artic. 2. poſt concluſ. 3. aſſignant articulum mortis, in quo vnuſquiſque fidelis tenetur ſe præmunire hoc neceſſario viatico. Alij præter hunc articulum, quoties neceſſitas vrget ſuperandi grauem aliquam tentationem: Alij, quoties fidelis putat, nunquam ampliùs huius ſacramenti opportunitatem ſe in hac vitâ habiturum: Suarez diſput. 69. ſect. 3. concl. 3. tertio, quartove quoque anno. Alij, hanc obligationem vltra articulum mortis relinquunt prudenti iudicio confeſſoris: nec poſſe aiunt dari tempus, quo quis certò obligetur ad hoc ſacramentum recipiendum, ſed ad illud neceſſariam fuiſſe Eccleſiæ determinationem.

Durandus. Gabriel.

Suarez.

Et quoties imminet probabile periculum mortis.

12. In hac re duo mihi certa ſunt: Primum, vi præcepti diuini vnumquemque fidelem obligari ad hoc ſacramentum ſumendum, quoties imminet articulus, vel probabile periculum mortis. In hoc conueniunt omnes ſecundæ ſententiæ authores: & colligitur ex Concilio Nicæno Can. 13. & refertur Can. *de his* 26. quæſt. 6. vbi ſtatuitur, vt cum ijs, qui ad exitum veniunt, lex antiqua ſeruetur, vt vltimo & neceſſario viatico non defraudentur. In quo duo expendenda ſunt: Primum ly *antiqua lex:* non enim fuit lex tunc primùm à Concilio ſancita, ſed antiquitus ſeruata ab ipſo tempore Apoſtolorum, à quo ſemper Eccleſia Dei fuit ſolicita de procurando viatico ijs, qui eſſent ex hac vita diſceſſuri, vt ſtatuitur in Concil. Carthaginenſi IV. Can. 77. & 78. Secundum, ly *neceſſario viatico:* non enim dicitur hoc ſacramentum neceſſarium ratione effectus, quem cauſat, cùm non conferat primam gratiam; ſed ratione præcepti, quod in eo articulo obligat ad ſui ſumptionem. Quòd autem eo tempore ſacramentum hoc obliget iure diuino, conſtat: quia poſito, quod hoc præceptum ſit diuinum, vt præcedente ſectione oſtenſum eſt, non poteſt, præciſa determinatione Eccleſiæ, commodiori tempore obligare, quàm in mortis articulo, in quo tenetur infirmus, quantum poteſt, ſe cum Chriſto incorporare, & de ſecuro viatico pro periculoſo itinere ſibi prouidere. Ad hoc tempus reuocatur, cùm quis probabiliter putat, nunquam ſe ampliùs habiturum in hac vita huius ſacramenti opportunitatem.

Conc. Carthagin. IV.

Etiam extra articulum mortis.

13. Secundum eſt etiam mihi certum, præter articulum, ſeu periculum mortis, obligari aliquando fideles in vitâ ad illud ſumendum: vix tamen poſſe hoc tempus ſolo arbitrio confeſſoris determinari: ideoque neceſſaria fuit determinatio Eccleſiæ, vt id quod erat ex ſe indeterminatum, determinaretur. Primum probo: nam ſphæra obligationis præcepti deſumenda eſt ex fine, ad quem præceptum ipſum ex ſua inſtitutione ordinatur. Sed præceptum Euchariſtiæ ex ſua inſtitutione ordinatur ad nutriendam, roborandamve animam in vita ſpirituali: Ad hoc autem non ſufficit, ſemel tantùm in vita, vel in ſolo articulo mortis hunc cibum ſumere. Maior conſtat: nam obligatio præcepti eſt propter conſequendum finem præcepti: ergo quando non conſtat de tempore, quo præceptum obligat, indagandum eſt ex fine ipſo obligationis præcepti. Minor aſſumpta patet. Subſumpta verò probatur: nam de vita ſpirituali theologandum eſt proportionaliter ad corporalem: ergo ſicut ad vitam corporalem non ſufficit, ſemel, aut iterum in vita cibum ſumere: ita nec ad vitam ſpiritualem. Etenim ſicut illa paulatim minuitur actione caloris naturalis, humidum radicale continuò depaſcentis, defectu cuius humidi radicalis vita animalis deſtruitur: ita hæc actione concupiſcentiæ, humidum radicale amoris diuini perpetuò abſumentis. Vnde ſicut de ligno vitæ, qui fuit huius ſacramenti typus, Adamus in ipſo ſtatu innocentiæ, non ſemel, ſed pluries debuiſſet ex Dei præcepto comedere, ad reſtaurandum humidum radicale vitæ humanæ: ita & de hoc ſacramento proportionaliter dicendum eſt.

14. Secundum autem ſic oſtendo: quia nullum poteſt aſſignari certum tempus, quo quis certò putet, ſe teneri ad hoc ſacramentum ſuſcipiendum, extra articulum, vel periculum mortis. Nam quod aliqui dicunt, quoties vehemens vrget tentatio, imprimis

illa poſſet per alia media ſuperari. Secundò talis obligatio eſt per accidens, vt rectè notauit Suarez, hic autem quærimus obligationem per ſe, ſecluſo omni extrinſeco obligante. Quod verò dicit Suarez, hoc præceptum obligare ſaltem tertio, vel quarto anno, non conuincit, quia poſſet quis intra tale tempus probabiliter æſtimare, ſe nullo modo obligari ad hoc ſacramentum ſuſcipiendum. In quo caſu non poſſet is de crimine peccati mortalis damnari. Hæc accuratè Syluius 3. p. qu. 80. art. 11.

Suarez.

Syluius.

15. Ex his patet ad fundamentum primæ ſententiæ. Neque eſt eadem ratio de baptiſmo, qui cùm ſit ad regenerandum hominem in vitam ſpiritualem, non obligat niſi ſemel, ſicut ſemel quis naſcitur: Euchariſtia verò, cùm ordinetur ad nutriendam, conſeruandamve vitam animæ, non ſat eſt, ſemel tantùm illam ſuſcipere. Ad confirmationem, maior eſt ratio in articulo mortis propter imminentem neceſſitatem: reliqua verò tempora determinanda fuerunt præcepto Eccleſiæ.

16. Vltimò quæritur, an ſatisfaciat moribundus huic præcepto, ſi paulò antè valens communicauit. Negat Vaſquez diſput. 214. cap. 2. etiamſi vno die antè communicauerit. Primò, quia ſi poſſet vel vno die ante articulum mortis huic præcepto ſatisfacere, non poſſet aſſignari ratio, cur non poſſet ante & ante, cùm non ſit maior ratio de vno tempore, quàm de alio. Secundò, nequit impleri præceptum per opus exhibitum ante tempus obligationis: ergo nequit impleri præceptum de communicando in articulo mortis ante hoc tempus. Tertiò, ſi conſtitutus in articulo mortis vellet communicare non ieiunus, licitè poſſet, etiamſi præcedente die ſanus communicaſſet. Atqui nemo excuſatur à præcepto præmittendi ieiunium ante communionem, niſi ratione alterius præcepti in extrema neceſſitate ſtrictiùs obligantis: ergo adhuc ſupereſt illi obligatio ſuſcipiendi hoc ſacramentum pro articulo mortis.

Moribundũ ſatisfeciſſe huic præcepto ſi paulò ante, valens communicauit. Negat Vaſquez.

17. Affirmant verò Sotus in 4. diſt. 12. q. 1. art. 11. Henriquez lib. 8. de Euchariſtia cap. 4. Coninck 3. p. qu. 80. artic. 11. dub. 3. Paludanus & Suarez ſuprà citati, & communiter reliqui Doctores, qui tale tempus extendunt ad octo vel quindecim dies ante mortis articulum. *Quæ ſententia probabilior eſt.* Ratio eſt: quia hic per virtualem voluntatem cenſetur ſeruare præceptum de viatico ſumendo, per communionem paulò ante articulum mortis factam.

Affirmat probabiliùs Sotus. Henriquez. Coninck. Paludanus Suarez.

18. Confirmatur: nam ex opinione Vaſquez ſequeretur, illum, qui mane ſanus communicaſſet, ſi veſperi incideret in articulum mortis, teneri iterum communicare: quia cùm præceptum communicandi in articulo mortis ſit diuinum, non communicandi verò bis in die, non ſit niſi humanum, neque expreſſum, ſed ſolùm per paritatem rationis ex præcepto impoſito ſacerdotibus de non celebranda, niſi vna tantùm Miſſa in die, præualebit præceptum de communicando in mortis articulo, præcepto communicandi bis in die. Imò ſicut permittitur ſacerdoti Can. *Sufficit* de conſecratione diſt. 1. vt pro defunctis poſſit aliam Miſſam eadem die celebrare: ita à fortiori poſſet, & deberet in ſententia Vaſquez conſtitutus in articulo mortis eadem die communicare.

Vaſquez.

19. Ad primum argumentum Vaſquez, negatur ſequela. Nam poſſet tale tempus aſſignari arbitrio prudentis. Ad ſecundum, neganda eſt conſequentia: quia tempus obligationis de communicando in articulo mortis, non eſt ſicut præceptum de audiendo ſacro in die feſto, quod reſtringitur ad ipſum diem feſtum, ſed moraliter extenditur ad vnam, vel alteram hebdomadam antè ipſum articulum mortis. Confirmatur: quia ſi quis initio infirmitatis, quando nondum erat articulus mortis, communicaſſet, & ſequenti die incœpiſſet articulus mortis, non teneretur iterum communicare ad ſatisfaciendum præcepto de viatico ſumendo in articulo mortis: quia iſte moraliter cenſeretur impleuiſſe præceptum die præcedente. Ad tertium, nego, infirmum excuſari à ieiunio præmittendo ſolùm ratione præcepti, quo tenetur communicare in articulo mortis, ſed etiam ratione maximæ vtilitatis, quam ex communione percepturus eſt.

SECTIO III.

De præcepto Eccleſiaſtico communicandi.

20. PRæter præceptum diuinum, exſtat nunc Eccleſiaſticum, latum in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. & refertur cap. *Omnis vtriuſq; ſexus* de pœnitentijs & remiſſionibus, vt omnes fideles, cùm ad annos diſcretionis peruenerint, teneantur ſemel ſaltem in anno in Paſchate communicare. Nomine autem *Paſchatis*, ex Eccleſiaſtica conſuetudine, & bulla Eugenij IV. quæ incipit *Fide digna*, intelligitur totum tempus à Dominica palmarum vſque ad Dominicam in albis incluſiuè: imò in aliquibus regionibus extenditur à principio quadrageſimæ vſque ad 15. diem poſt Paſcha, vt communiter ſeruatur in Germania.

Concilium Lateranenſe ſub Innoc. III. Eugen. IV.

21. Ante hoc præceptum præceſſit decretum Fabiani Papæ, qui electus eſt anno 238. obligans fideles ad ſacramentalem communionem ter ſaltem in anno, in die natalis Domini, Paſchatis, & Pentecoſtes, vt habetur Canone *Etſi* de conſecratione diſt. 2. & Can. *Sæculares* eadem diſt. cui Sother Pontifex ob memoriam paſſionis & inſtitutionis huius ſacramenti, addidit ipſum diem cœnæ Domini, vt habetur in Cano. *In cœna* eadem diſt. non quidem vt diſtinctum præ-

Fabianus Papa.

Sother Pontifex.

ceptum,

ceptum, ſed vt determinationem ipſius præcepti de communicando in Paſchate. Quæ tamen omnia reuocata ſunt per hoc vltimum decretum Concil. Lateranenſis. Satisfit autem huic præcepto de ſemel communicando in Paſchate qualibet die à Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis, etiam ipſa die Paraſceues; & qualibet hora diei, cùm nulla hora diei ſit prohibitum communicare. Atque hæc apud omnes ſunt certa: controuerſa autem ſunt primum: An in primitiua Eccleſia fuerit præceptum quotidie communicandi.

In primitiua Eccleſia præceptum fuiſſe quotidie communicandi docent Alenſis. S. Thomas. Richardus. Sotus. Vaſquez. Henriquez. Anacletus Papa.

22. Affirmant Alenſ. 4. p. quæſt. 11. m. 2. art. 4. §. 1. S. Thomas 3. p. quæſt. 80. art. 10. ad 5. Rich. in 4. diſt. 12. art. 6. q. 1. Sotus q. 1. art. 11. & reliqui Scholaſtici communiter: quibus conſentit Vaſquez diſp. 214. c. 3. & Henriq. lib. 8. de Euch. c. 5. Fundamentũ eſt authoritas Anacleti Papæ, qui ſucceſſit Clemẽti: is enim epiſtola prima ad Epiſcopos & fideles omnes, & refertur can. *Epiſcopus* de conſecr. diſt. 1. & can. *Peracta* de conſecrat. diſt. 2. expreſsè teſtatur, fuiſſe præceptum in primitiua Eccleſia quotidie communicandi, his verbis: *Peracta conſecratione omnes communicent, qui noluerint Eccleſiaſticis carere liminibus, ſic enim & Apoſtoli ſtatuerunt, & ſancta Romana tenet Eccleſia.* Qui non ſolùm verbis, ſed etiam pœna eliminationis ab Eccleſia hoc præceptum exprimit. Idem præcipitur 10. can. Apoſtolorum.

Alenſis.

23. Addunt verò Alenſ. & alij, creſcente poſtea populo, & refrigeſcente charitate, hoc præceptum mutatum fuiſſe in ſingulos dies Dominicos. Fundamẽtum huius mutationis

Pius I.

colligitur ex quodam decreto Pij I. vt habetur in primo tomo Conciliorum p. 1. pag. 72. in quo ſtatuit Pontifex, *Vt de oblationibus, quæ offeruntur à populo, & conſecrationibus, quæ ſuperſunt, vel de panibus, quos deferunt fideles ad Eccleſiam, vel certè de ſuis, Presbyter conuenienter partes inciſas habeat in vaſe nitido & conuenienti, vt poſt Miſſarum ſolemnia, qui communicare non fuerint parati, eulogias omni die Dominico & in diebus feſtis exinde accipiant:* quod

Concilio Nannetenſe.

etiam habetur in Concilio Nannetenſi cap. 9. Sed fortiùs poteſt hæc ſententia confirmari

Iuſtinus.

ex Iuſtino Martyre in Apologia 2. pro Chriſtianis ad Antonium Pium ad finem, vbi teſtatur ſolitos fuiſſe eo tempore Chryſtianos ſingulis Dominicis diebus congregari ad Euchariſtiam ſumendam & qui adeſſe non poterant mittebatur illis domum per Diaconos: idque Apoſtolos habuiſſe ex præcepto Chriſti.

24. Oppoſita tamen ſententia mihi longè probabilior eſt, nempe nunquam in Eccleſia Dei fuiſſe præceptum de quotidiana communione, quod etiam docet Bellarminus lib. 2. de Miſſa cap. 10. ad 8. obiectionem & Suarez diſp. 70. ſect. 2. Ratio, qua moueor, eſt: quia non potuiſſent Chriſti fideles, præſertim coniugati ea corporis & animi diſpoſitione, qua par eſt, ad hoc ſacramentum accedere. Cùm enim Concilia ob reuerentiam tanti ſacramenti prohibeant, ne coniugati ad ſacramentalem communionem accedant ea die, qua ſuas coniuges carnaliter nouerunt, non eſt probabile, quòd Apoſtoli ſub præcepto obligare voluerint omnes fideles ad quotidianam communionem. Alioqui vel ſimul illos obligaſſent ad ſemper abſtinendum à coniugali copula, vt dignè potuiſſent quotidie hoc ſacramentum ſumere, quod fuiſſet matrimonia deſtruere: vel certè nihil curaſſent, quo minùs fideles cum ea animi & corporis diſpoſitione ad tantum ſacramentum accederent, cum qua poſteriora Concilia & Patres decreuerunt, vt omnes accederent: veroſimile autem non eſt, ſolicitiores fuiſſe poſteriores Eccleſiæ Paſtores, quàm primos fundatores de hac debita animi & corporis communicantium diſpoſitione.

Bellarmin. Suarez.

25. Idem mihi etiam veroſimile eſt de hebdomadali communione: licet contra eam non militet adducta ratio: ſed quia ex citato decreto Pij I. huiuſmodi præceptum non colligitur. Nam quod in eo dicitur, *Qui communicare non fuerint parati, eulogias omni die Dominico accipiant*, non arguit, quòd ſacramentalis communio fuerit ſingulis Dominicis & feſtis diebus ſub præcepto, ſed tantùm ſub conſilio. Nam ſi fuiſſet ſub præcepto, potiùs qui illis diebus non communicaſſent, fuiſſent aliqua pœna mulctati, ſicut mulctantur nunc, qui in Paſchate non communicant. Gratis autem dicitur, quod præceptum de communicando ſingulis Dominicis & feſtis diebus cõmutatum fuerit in ſacram cæremoniam de ſumendo pane tantùm benedicto, cum nec ibi, nec alibi talis commutationis mentio fiat. Refert autem ex Euſebio Baronius anno Chriſti 57. num. 45. ita Apoſtolos communionem ordinaſſe, vt ter in hebdomada, feria 4. Sabbato, & Dominica fideles ad communicandum cõuenirent. Cæterùm, an hæc ordinatio fuerit ſub conſilio, vel ſub præcepto, nihil ibi. Authoritas autem Iuſtini intelligitur de præcepto, quod Apoſtoli à Chriſto acceperunt die Dominico celebrandi, & fideles ad ſacrum audiendum obligandi, non autem eos communicandi: alioqui Eccleſia non potuiſſet in eo præcepto diſpenſare.

Pius I.

Baronius.

Iuſtinus.

26. Ad authoritatem autem Anacleti Pontificis Reſpondeo illum tantùm loqui de clericis, qui aſſiſtebant Epiſcopo ſolemniter celebranti, vt Bellarminus ſuprà, citatus & Noſter Franciſcus Turrianus lib. 1. de canonibus Apoſtolorum cap. 22. teſtantur, & ex verbis ipſis Pontificis apertè conſtat. Loquens enim de Epiſcopo: *In ſolemnioribus quippe diebus*, inquit, *aut ſeptem, aut quinque, aut tres Diaconos, qui eius oculi dicuntur, & ſubdiaconos atque reliquos miniſtros ſecum habeat, qui ſacris induti veſtibus, in fronte & à tergo, & Presbyteri è regione dextra, leuaque contrito corde & humiliato Spiritu, ac prono ſtent vultu cuſtodientes eum à maleuolis hominibus, & conſenſum eius præbeant ſacrificio.* Poſt quæ ſtatim ſubdit: *Peracta autem conſecratione, omnes communicent, qui noluerint Eccleſiaſticis carere liminibus. Sic enim & Apoſtoli ſtatuerunt, &*

Anacletus. Bellarm. Turrian.

sancta Rom. tenet Ecclesia. Quæ verba referuntur ad eos, de quibus suprà Pontifex mentionem fecerat; quam tandem expositionem admittit ipsemet Alensis.

Alensis.

27. In Canone autem Apostolorum, vt explicatur in Concilio Antiocheno can. 2. non præcipitur communio, sed solùm imponitur pœna ijs, qui ex aliqua superstitione communionem auersabantur, erantque cæteris perturbationi. Adde, quòd in citato canone, prout habetur in primo tomo Conciliorum, non determinatur tempus communionis, sed solùm dicitur, *quod fideles laici ingredientes Ecclesiam communicare debeant*; quod non necessariò intelligitur, quòd debuerint singulis diebus Ecclesiam ingredi, sed festis dumtaxat diebus. Vnde ad summum ex eo solùm colligitur præceptum communionis in festiuis diebus. Nec vrgent illa verba Act. 2. *Quotidie quoque perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sumebant cibum, cum exultatione & simplicitate cordis:* Nam hæc intelliguntur de sumptione cibi communis & vsualis, iuxta morem nascentis Ecclesiæ, quo fideles non solùm conueniebant in templo ad sumendam refectionem spiritualem, sed etiam corporalem. De qua consuetudine multa Baronius in Compendio Spondani anno Christi 57. à num. 34. eaque colligitur ex Paulo primæ ad Corinth. 11.

Concil. Antiochenum.

Act. 2.

Baronius.

1. Cor. 11.

SECTIO IV.

An aliqui speciali iure teneantur frequentiùs communicare?

28. PRIMA difficultas est de sacerdotibus, an ratione muneris sacerdotalis, quo funguntur, teneantur pluries in anno celebrare, & consequenter communicare. Verùm quia hæc obligatio non oritur præcisè ex debito communicandi, sed ex debito celebrandi, commodiùs infrà tractabitur, cùm de sacrificio Missæ peculiarem disputationem instituerimus.

29. SECVNDA difficultas est de Religiosis, an speciali iure teneantur pluries in anno communicare. Negant Henriquez lib. 8. de Eucharistia cap. 5. & Suarez disp. 70. sect. 2. Affirmat verò Nauarrus in summa cap. 21. in fine de Monachis S. Benedicti, & de Monialibus, tum propter Clementinam *In agro*, §. *sanè* de statu monachorum: in qua præcipitur monachis Ordinis S. Benedicti, vt *singulis mensibus tam in monasterijs, quàm extra, sublata occasione quacunque, ad confessionem saltem semel accedant omnes & singuli Monachi, & in Prima Dominica mensis cuiuslibet in monasterijs semper communicent.* Tum propter Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 10. vbi de monialibus statuit, vt *saltem semel singulis mensibus confessionem peccatorum faciant, & Sacrosanctam Eucharistiam suscipiant.*

De Religiosis negant Henriquez.

Suarez. Nauarrus.

Clement. in agro.

Concilium Tridentin.

30. Ego verò cum Vasquez disp. 214. cap. 3. censeo, solos prædictos religiosos S. Benedicti, vi præcitatæ Bullæ teneri ad menstruam communionem, non autem moniales. Hæc posterior pars constat: quia nullo verbo præceptiuo præcitato loco Concilium vtitur, sed tantùm monitorio & adhortatorio. Verba Concilij sunt: *Attendant diligenter Episcopi, & cæteri superiores monasteriorum Sanctimonialium vt in constitutionibus earum admoneantur Sanctimoniales, vt saltem semel singulis mensibus confessionem peccatorum faciant, & Sacrosanctam Eucharistiam suscipiant.* Vnde nisi aliunde vi propriarum constitutionum, ad quas Concilium videtur se remittere, sub præcepto teneantur ad menstruam communionem, vi præcitati capitis Concilij non tenentur. Nec dici potest, his verbis Concilium se remittere ad citatam constitutionem Pontificis, in qua sicut sub præcepto, vt mox probabo, ad menstruam communionem obligat Monachos S. Benedicti, ita & moniales: tum quia apertè Concilium loquitur de constitutionibus nõ Pontificijs, sed ipsarummet monialium proprijs, vt constat ex illo relatiuo *earum*, quod moniales ipsas refert. Tum quia, cùm in prædicta Bulla nulla mentio fiat de monialibus, sed tantùm de monachis nigris S. Benedicti, non potuit Concilium ad illam moniales remittere, quoad præceptum menstruæ communionis.

Bulla Clementina solos religiosos S. Benedicti ad hoc obligari; non moniales.

31. Prior verò pars probatur: Tum quia eisdem verbis, eodemque tenore Clemens V. in prædicta constitutione præcipit communionem in prima Dominica cuiuslibet mensis omnibus & singulis Monachis nigris S. Benedicti, quibus, & quo Fabianus Pontifex can. *Etsi* de consecratione dist. 2. præcipit singulis & omnibus fidelibus trinam communionem in anno: ergo si ex hoc colligimus præceptum, etiam ex illo colligere debemus. Tum quia idem Pontifex in eadem Bulla eodem tenore prohibet clamosam venationem & aucupationem, sicut præcipit menstruam communionem: Atqui illam prohibet sub mortali, vt constat ex pœna, quam iniungit: ergo hanc etiam præcipit sub mortali. Tum quia, vt docent communiter Theologi, nec Suarez ipse negat lib. 3. de lege humana cap. 15. num. 8. verba imperatiua sufficienter indicant voluntatem præceptiuam superioris, vt constat ex verbo illo Tridentini sess. 13. cap. 7. *quàm primum confiteatur.* Quo verbo omnes ferè Theologi docent, Concilium nouum tradere præceptum sacerdotibus, vt suprà ostendimus. Sed Pontifex in dicta Bulla per verbum imperatiuum *Communicent* præcipit menstruam communionem Benedictinis: quamuis illam dependentem faciat à iudicio superiorum & Pœnitentiariorum monasterij.

Clemens V.

Fabianus Pontifex.

Suarez.

Tridentin.

32. Cæterùm puto, huic præcepto fieri satis per communionem Paschatis, quando hoc incidit in primam Dominicam mensis: præterea non teneri huiusmodi religiosos ad huiusmodi menstruam communionem faciendam, quando sunt extra sua monasteria,

Vasquez bene sentit ex

tametsi

tametsi teneantur ad menstruam confessionem, vt Bulla ipsa apertè notat.

33. Sed respondebunt aduersarij: esto vi Bullæ tales Religiosi teneantur sub præcepto quauis prima Dominica mensis communicare, quia tamen hæc Bulla lata fuit iuxta constitutiones eorum, cumque nulla eorum constitutio obliget sub mortali, neque hæc Pontificis constitutio illos obligabit sub mortali.

34. Sed contrà: tum quia non constat, nullam monasticam constitutionem eos obligare sub mortali, quod mihi difficile est creditu. Tum quia, esto hoc sit, certè potuit Pontifex, tanquam supremus eorum prælatus speciali hac constitutione illos obligare: sicut hac eadem speciali constitutione illos obligauit ad abstinendum à clamosa venatione. Quòd autem eos de facto obligauerit, constat ex verbis imperatiuis, quibus hanc menstruam communionem illis præcipit.

35. Cæterùm, quod est notandum, aliud est, an huiusmodi Religiosi vi Bullæ sub præcepto teneantur ad menstruam communionem, de quo nos hîc tantùm disputamus: Aliud an ex consuetudine huiusmodi obligationem sub præcepto non habeant, sed tantùm sub consilio. Etenim fieri potuit, vt Pontifex voluerit illos sub præcepto obligare ad huiusmodi communionem: nihilominus tamen noluerint illi talem obligationem sub præcepto, sed solùm sub consilio acceptare. Quod, an licitè, saltem à primis fieri potuerit, hîc non disputo. Solùm igitur hîc contendimus, ex verbis bullæ non minùs teneri nigros Monachos S. Benedicti ad menstruam communionem, quàm olim ex vi decreti Fabiani Papæ tenebantur omnes fideles ad trinam communionem in anno, quidquid sit de praxi & consuetudine ipsorum, qui aliter prædictam Bullam acceptare & practicare potuissent, quàm ipsius verba sonant.

Fabianus Papa.

Aliquem eadem die cõmunicare posse bis,

36. TERTIA difficultas est, an sit prohibita iterata communio in eadem die propter vrgentem aliquam necessitatem, quæ ocurrere posset, vt si nimirum quis manè communicauit, & vesperi incidit in articulum mortis, & habeat conscientiam peccati mortalis, nec adsit copia confessarij, cui possit illud confiteri, adsit tamen Diaconus, qui possit illi Eucharistiam ministrare, vt saltem per susceptionem huius sacramenti fiat de attrito contritus. Etenim si est casus, in quo posset quis bis in die communicare, est iste.

Negant Alensis. S. Thomas. Richardus. Sotus. Sylvester. Suarez. Vasquez. Henriquez

37. Negatiuam partem vt suprà vidimus absolutè docent omnes Doctores, Alensis 4. p. q. 11. memb. 2. art. 4. §. 2. S. Thomas 3. p. quæst. 80. art. 12. ad 4. Richardus in 4. dist. 12. art. 6. q. 1. Sotus q. 1. art. 10. Sylvester verbo *Eucharistia* 3. quæst. 15. Suarez disp. 69. sect. 4. Vasquez disp. 214. cap. 3. Henriquez lib. 8. de Eucharistia cap. 53. & reliqui Scholastici, qui hanc prohibitionem colligunt ex cap. *Consuluisti* de celebratione Missarum, & cap. *Sufficit* de consecratione dist. 1. vbi prohibetur Sacerdoti plures, quàm vnam Missam in die celebrare, præterquam in Natiuitate Domini, nisi necessitas vrgeat, quæ in laico ordinariè esse non potest, sed tantùm in Sacerdote, tanquam in publica persona. Verùm licet hæc sententia absolutè vera sit vt suprà etiam docuimus, in casu tamen proposito puto posse moribundum, siue laicus sit, siue Sacerdos, eadem die communionem iterare: quoniam in eo euentu iterata communio censeretur maximè ad salutem necessaria: nam satis probabile foret, quod talis cum communione saluaretur, absque communione verò non saluaretur, quia virtute sacramenti fieri posset ex attrito contritus, quam contritionem sine sacramento non assequeretur; & licet non sit certum, Eucharistiam in aliquo casu facere ex attrito contritum, sufficit, vt sit probabile: nam etiam ad media probabilia certiora tenetur moribundus. Vnde citati Authores in hoc casu non negarent, posse moribundum Eucharistiam iterare.

Probabile posse in aliquo casu.

SECTIO V.

Quando, & quo actu obliget Ecclesiasticum præceptum annuæ communionis?

38. QVoad primum, certum est, huic præcepto satisfieri per communionem cuiuscunque diei à Dominica Palmarum vsque ad Dominicam in Albis inclusiuè, vel vbi viget consuetudo à prima die quadragesimæ vsque ad decimam quintam post Pascha, & non ante, vel post, nisi de consilio proprij confessoris, vt habetur in capite *Omnis vtriusque sexus.* Hoc autem tanquam certo posito.

39. PRIMA difficultas, an qui præuidet se impeditum iri, quo minùs communicare posset tempore ab Ecclesia præscripto, teneatur illud præuenire, communionem anticipando. Ratio dubitandi est, quia tenemur hoc præceptum seruare: ergo vbi periculum est, ne illud seruare possimus tempore ab Ecclesia præscripto, tenemur saltem illud seruare tempore anticipato. Sicut tenemur anticipare obseruantiam præcepti de communicando in articulo mortis, si periculum sit, ne tali tempore copiam talis sacramenti habituri non simus. Confirmatur. Præceptum Ecclesiasticum de annua communione est declaratio & determinatio præcepti diuini: sed ad præceptum diuinum seruandum tenemur quocunque alio die, quando designato non possumus, vt patet quando non possumus in articulo mortis communicare, quo tempore obligat præceptum diuinum, vt suprà ostensum est.

An qui præuidet se fore impeditum, tempore præscripto, teneatur cõmunionem anticipare?

40. Communis Theologorum opinio est, non teneri nos ad præueniendum tempus communionis, quando ipso tempore Pascha-

Negant Henriquez. Suarez. Coninck & communiter.

li ab Eccleſia præſcripto communicare non poſſumus. Ita Henriquez de ſacramentis cap. 4. Suarez diſp. 70. ſect. 2. Coninck 3. p. q. 80. art. 11. dubio 4. & alij. Fundamentum eſt: quia nemo obligatur ad anticipandum actum præceptum, niſi per talem actum ſatisfacere poſſit præcepto, Atqui per anticipatam communionem non ſatisfacimus præcepto de communicando in Paſchate: ergo non tenemur communionem anticipare, quando præuidemus nos illam ſeruare non poſſe in Paſchate. Maior conſtat: quia lex non obligat, niſi vt impleatur. Minor probatur: nam ſi quis anticipauit communionem, poſtea ipſo tempore Paſchatis nullum occurrat impedimentum, tenetur iterum communicare, quia tunc lex præcipit, & cùm ſeruari poſſit, ſeruanda eſt. Igitur communio anticipata non eſt impletiua præcepti, alioqui non obligaret ad iterum communicandum.

Probabiliùs Vaſquez affirmat, ſi quis præuideret ſe impeditum fore toto anno.

41. Mihi diſtinguendum eſt, quia vel timetur futurum impedimentum pro tempore Paſchali tantùm, & ſic non tenetur quis præuenire, cùm ad hoc non obligetur: vel toto anno; & ſic cum Vaſquez de pœnitentia q. 90. art. 3. dub. 2. num. 13. puto teneri ad communionem anticipandam. Ratio eſt, quia præceptum de communione, ſicut & de confeſſione, eſt, ne differatur vltra annum. Igitur qui præuidet, ſe impeditum iri per totum annum, tenetur communionem, ſicut & confeſſionem, anticipare, vt allata ratio dubitandi cum ſua confirmatione probat. Si quis præuideat, quòd non poterit communicare niſi multo tempore poſt Paſcha, videri obligari ad præueniendum, probat Syluius 3. p. q. 80. art. 11. q. 3.

Syluius.

42. Nec eſt eadem ratio de illis præceptis, quæ ſunt addicta certo diei vel tempori, vt de ſacro audiendo, vel ieiunando, horaſve canonicas recitando: hæc enim non tenemur præuenire, niſi intra illud tempus, cui ſunt addicta. Annua verò communio non ſolùm præcipitur propter Paſchalem ſolemnitatem, ſed etiam propter præceptum diuinum, ne vltrà annum differatur: ac proinde quando timetur inopia Euchariſtię per totum annum, tenemur illam præuenire, ne differatur vltrà annum. Ex quo ſequitur, quòd ſi quis præuideret, ſe futurum amentem per totum annum, teneretur ad communionem anticipandam: eodem modo ille, qui longiſſimæ nauigationi ſe committens præuideret, toto anno ſe carituram hoc ſacramento, teneretur antequam ſe nauigationi committeret, illud ſuſcipere.

43. Ad oppoſitum fundamentum Reſp. eandem rationem eſſe de eo, qui timens ſe non habiturum copiam Euchariſtiæ in articulo mortis, illam multo tempore ante anticiparet, & poſtea in ipſo articulo mortis illius copiam haberet. In quo caſu conceduntaduerſarij, nos teneri ad communionem anticipandam. Dicendum igitur eſt, in tali euentu nos non teneri ad iterum communicandum tempore præſcripto: nam propter probabile impedimentum futurum, tale præceptum fuit per anticipatam communionem, & prudentem legis interpretationem adimpletum. Vnde ad probationem minoris, nego, in eo caſu legem obligare illum, qui per prudentem legis interpretationem actum præceptum anticipauit.

Qui tempore Paſchali omiſit communionem manere deobligatum eo anno, Affirmant Syluester. Sotus. Medina. Henriquez. Valentia. Sà.

44. SECVNDA difficultas, An qui tempore Paſchali omiſit communicare, maneat deobligatus à præcepto vſque ad ſequens tempus Paſchatis.

45. PRIMA ſententia affirmat: eſt Syluestri verbo *Euchariſtia* 3. quæſt. 15. Soti in 4. diſt. 18. q. 1. art. 4. in fine, Medinæ codice de pœnitentia q. 14. §. *De confeſſione ſemel in anno agenda*, Henriquez lib. 8. de Euchariſtia cap. 5. Valentiæ diſp. 6. q. 8. puncto 4. Emmanuelis Sà verbo *Euchariſtia* 7. Fundamentum, quia præceptum affirmatiuum non obligat, niſi pro tempore à lege præſcripto, quo tranſacto non obligat ampliùs, vt conſtat de præceptis ieiunandi, audiendi ſacrum, recitandi horas Canonicas, quæ non obligant, niſi pro certo tempore, quo elapſo non obligant ampliùs. Præceptum autem annuæ communionis eſt affirmatiuum determinatum ad tempus Paſchatis: ergo eo elapſo non obligat ampliùs.

Negant, quando omiſſio oritur ex impotentia. Armilla. S. Antonin.

46. SECVNDA ſententia affirmat, quando communionis omiſſio oritur ex malitia, ſecus quando ex impotentia, vel aliquo legitimo impedimento: eſt Armillæ verbo *Communio* 6. & S. Antonini apud ipſum. Prior pars conſtat argumentis primæ ſententiæ. Poſterior fundatur in verbis legis, quæ cùm facultatem præbeat confeſſario differendi propter aliquam cauſam communionem, non deobligat pœnitentem à præcepto communicandi, ſed ſolùm differt obſeruantiam illius vſque ad tempus, quo ſeruari poteſt. Eadem autem eſt ratio, quandocunque illa differtur propter aliquod legitimum impedimentum, vel impotentiam.

Negant abſolutè Nauarr. Suarez. Vaſquez. Syluius, & probabiliùs.

47. TERTIA ſententia abſolutè negat: Eſt Nauarri in ſumma cap. 21. num. 45. Suarez diſp. 70. ſect. 2. Vaſquez de pœnitentia q. 90. art. 3. dub. 2. Syluius 3. p. q. 80. art. 11. q. 4. *Quæ probabilior eſt, & ſequenda.* Fundamentum: quia, vt optimè Nauarrus, communio in Paſchate non eſt tantùm præcepta propter ſolemnitatem paſchalem, quo pacto eſt onus addictum tantùm tempori; ſed maximè propter ſalutem animarum, ne vltra annum differatur, tam ſalutare remedium: ergo adhuc elapſo tempore obligat. Conſequentia conſtat: nam quando tempus præſcribitur à lege vt terminus, quo vſque differri poſſit obſeruantia præcepti, eo elapſo non extinguitur obligatio. Ratio eſt, quia quod principaliter tunc intenditur, eſt ſubſtantia ipſa actus præcepti, & tempus ſolùm præſcribitur vt terminus, vltrà quem non liceat differre obſeruantiam actus præcepti. Antecedens probatur, tum quia hoc præceptum de ſemel communicando in Paſchate, eſt determinatio præcepti diuini, ne vlteriùs differatur quàm

par

par sit. Tum quia hoc ipsum indicat lex per illa verba, *Ad minùs in Pascha Eucharistiæ sacramentum suscipiens*: & clariùs Tridentinum sess. 13. can. 9. *Si quis*, inquit, *negauerit, omnes & singulos Christi fideles teneri saltem in Paschate, ad communicandum* &c. quibus verbis Concilium declarat, principalem intentionem Ecclesiæ esse, ne vltrà annum huius sacramenti susceptio differatur.

Concilium Tridentin.

Præceptum de communicando ad Pascha est virtualiter negatiuum.

48. Ex his patet ad fundamentum aliarum opinionum: quia licet hoc præceptum sit affirmatiuum, est tamen simul virtualiter negatiuum, quatenus includit prohibitionem de non differendo vltrà annum hoc sacramentum. Allata verò exempla omnia sunt de præcepto addicto certo tempori, quo elapso non ampliùs obligat.

49. Ex dictis infertur, continuò peccare eum, qui cùm possit communicare, non communicat: sicut continuò peccat ille, qui cùm possit restituere, non restituit. Quid si quis, inquies, ex deuotione communicauit in natali & postea transgressus est præceptum in Paschate, an possit expectare vsque ad sequens natale, in quo annum complet? Negat Suarez: quia hoc, inquit, est per accidens, per se autem seruandum est Ecclesiasticum præceptum de annua communione. Quod probabile est,

Suarez.

Hoc præceptum impleri actu sacrilego, Negant Durandus. Nugnez. Syluius.

50. Quoad secundum, difficultas est, an possit hoc præceptum adimpleri actu sacrilego: de qua.

51. PRIMA sententia negat: est Durandi in 2. dist. 28. & quæst. 4. n. 6. Nugnez 3 p. q. 80. art. 11. dub. 4. Syluius ibid. q. 2. Fundamentum: quia quando finis præcepti est materia præcepti, non impletur præceptum, nisi seruetur finis inclusus in præcepto. Finis autem præcepti Eucharistiæ est spiritualis nutritio animæ, & hæc ipsa est in præcepto. Maior constat. Minor assumpta patet: nam finis Eucharistiæ est nutrire spiritualem vitam animæ incremento gratiæ iustificantis. Minor subsumpta probatur, tum quia hoc declaratur in ipso præcepto per particulam *Reuerenter*, quæ internam animi dispositionem importat. Tum quia hoc sacramentum præcipitur à fidelibus sumendum: vt cibus spiritualis animarum: cibus autem essentialiter ordinatur ad nutriendam vitam, cuius est cibus: ergo cum ipsa sumptione sacramenti præcipitur finis intrinsecus, qui est spiritualis vitæ nutritio.

Affirmant Suarez. Vasquez. Coninck. Henriquez. Sà.

52. SECVNDA sententia affirmat: Est Suarez disp. 70. sect. 3. Vasquez de pœnitentia quæst. 92. art. 3. dub. 5. n. 4. Coninck 3. p. q. 80. art. 11. dub. 4. Henriquez lib. 8. de Eucharistia cap. 5. Emmanuel Sà verbo *Eucharistia* n. 25. Fundamentum, quia quod hîc præcipitur, est sacramentalis manducatio Eucharistiæ: hæc autem non includit finem Eucharistiæ, qui est spiritualis nutritio animæ: ergo hæc non cadit sub præceptum. Maior constat, quia quando in ipso præcepto non exprimitur finis ipsius, non cadit sub præceptum, quia cùm sit materia odiosa, non obligat, nisi vt expressa. Minor probatur: nam sacramentalis manducatio saluatur quoad substantiam per voluntariam dumtaxat susceptionem huius sacramenti: ergo etiam si quis hoc sacramentum manducet in peccato, satisfaciet præcepto de sacramentali manducatione huius sacramenti. Confirmatur. Satisfacit præcepto Baptismi, Confirmationis, & reliquorum sacramentorum, qui voluntariè tantùm illa suscipit; ergo etiam præcepto huius sacramenti.

53. Mihi distinguendum est de duplici præcepto Eucharistiæ, Ecclesiastico, & diuino: & quidem Ecclesiasticum omnino censeo cùm secunda sententia adimpleri, etiam per sacrilegam manducationem; diuinum verò non nisi per condignam sumptionem. Ratio discriminis: quoniam Ecclesia vel non potest, vel non solet præcipere, nisi actus externos, quos tantùm cognoscere & iudicare potest; Christus autem etiam internos. Quòd autem de facto non solùm externam, sed etiam internam condignam manducationem huius sacramenti præceperit, probatur 1. quoniam præcepit illud vt spiritualem cibum animarum Ioan. 6. *Caro mea verè est cibus*: atqui vt cibus animarum intrinsecum ordinem dicit ad nutritionem spiritualis vitæ animæ: ergo.

Præcepto diuino satisfieri nequit per sacrilegum actum.

Ioan. 6.

54. Probatur 2. quia præcepit illud vt medium ad conseruandam vitam spiritualem animæ, vt constat ex illis verbis: *Qui manducat me, & ipse viuet propter me.* Sicut quia præcepto naturali tenemur ad materialem cibum sumendum, vt medium conseruatiuum vitæ corporalis, non satisfacimus huic præcepto naturali, si sumentes cibum materialem, illi obstaculum ponamus, ne nostram vitam corporalem nutriat: ita quia præcepto diuino obligamur ad sumendum hoc sacramentum, vt conseruatiuum vitæ spiritualis, tali præcepto non satisfacimus, si sumentes hoc sacramentum, obstaculum ponamus, quo minùs illud spiritualem nostram vitam nutriat.

55. Ex dictis deducitur 1. eum qui in Paschate communicauit in peccato, non teneri eo anno ampliùs communicare ad satisfaciendum præcepto Ecclesiastico, teneri tamen condignè communicare ad satisfaciendum præcepto diuino: quia cum præceptum Ecclesiasticum de annua communione sit determinatio præcepti diuini, & huic non satisfiat per sacrilegam communionem, tenebitur ad satisfaciendum præcepto diuino, eo anno condignè communicare: non tamen tenebitur statim, quia hoc non obligat ad certum diem, sed intrà totum annum, quin poterit per communionem Ecclesiasticam sequentis anni huic præcepto satisfacere: quia inter vltimam communionem, & sequentem Paschatis intercedit annus, intrà quem communicans potest diuino præcepto satisfacere.

Qui in Paschate sacrilegè cõmunicauit, tenetur iterum cõmunicare eo anno, ad satisfaciendũ præcepto diuino.

56. Deducitur 2. eum qui in peccato communicauit, non incurrere censuras & pœnas Ecclesiasticas, quæ solent non communicantibus in Paschate imponi: nam huiusmodi pœnæ non imponuntur, nisi ratione violatio-

Non incurrit pœnas Ecclesiasticas.

nis præcepti Eccleſiaſtici: ſed qui in peccato communicauit, ſatisfecit præcepto Eccleſiaſtico: ergo. Dixi, *quæ ſolent imponi:* quia nullæ ſunt pœnæ in iure, quæ ipſo facto incurrantur per violationem huius præcepti, ſed tantùm comminantur, vt viuentes arceantur ab ingreſſu templi, & morientes Eccleſiaſtica careant ſepultura.

57. Ex his patet ad fundamentum primæ ſententiæ, quod ſolùm intelligitur de præcepto diuino, quod non tantùm præcipit ſubſtantiam, ſed modum ipſum rei præceptæ, quando modus includitur in reipſa præcepta formaliter ſumpta. Fundamentum verò ſecundæ intelligitur de præcepto Eccleſiaſtico, quod ſolùm præcipit externam manducationem, quam tantùm modificat particula *Reuerenter.*

Satisfit præcepto diuino, ſi ſacrilegè etiam ſuſcipiantur reliqua ſacramenta, præter Euchariſtiam & pœnitentiam.

58. Ad confirmationem, concedo quoad reliqua ſacramenta, excepto ſacramento Pœnitentiæ, ſatisfieri etiam præcepto diuino per ſuſceptionem ſacrilegam. Ratio diſcriminis eſt: quia reliqua ſacramenta non dicunt ita eſſentialem ordinem ad nutritionem vitæ ſpiritualis, ſicut Euchariſtia. Quippe quæ habere poſſent aliquem effectum in ſuſcipiente à gratia diuerſum, propter quem illa ſuſcipi poſſunt, vt Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo characterem; Matrimonium, contractus indiſſolubilitatem inter coniuges; Extrema-Vnctio corporis ſanitatem: Euchariſtia, aut Pœnitentia nullum habent effectum à gratia diuerſum, propter quem ſacrilega ſuſceptione illa ſuſcipi poſſent: præceptum autem diuinum cadere debet ſupra rem præceptam formaliter ſumptam, vt medium eſt ad aliquem finem conſequendum.

SECTIO VI.

Quæ perſonæ adſtringantur hoc præcepto?

Quæ ætas ſufficiat ad ſumendam Euchariſtiam.

59. PRimò, omnes adulti Baptizati, cùm peruenerint ad eam ætatem, in qua per plenum rationis vſum ſciunt diſcernere inter hunc panem ſacramentalem & communem. Quæ tamen ætas nequit certo termino definiri, cùm alij citiùs, alij tardiùs, iuxta diuerſas temperamentorum diſpoſitiones, ad hunc perfectum rationis vſum perueniunt, ſed conſulendi ſunt confeſſarij, & parentes. Notant autem communiter Doctores, minorem vſum rationis requiri ad præceptum confeſſionis, quàm ad præceptum communionis: cùm minùs requiratur ad confitendum, quàm ad communicandum: quoniam ad illud ſufficit, poſſe diſcernere inter bonum & malum: ad hoc vlteriùs requiritur, poſſe diſcernere inter cibum ſacramentalem & communem.

60. Cæterùm hic plenus rationis vſus non ſolùm requiritur ad ſeruandum præceptum Eccleſiaſticum annuæ communionis, ſed etiam diuinum communicandi in articulo mortis, contra Suarez diſp. 70. ſect. 1. putantem minorem rationis vſum requiri ad præceptum diuinum, quàm ad Eccleſiaſticum. Vnde cenſet, in mortis articulo ad communicandum teneri quemcunque confeſſionis capacem. Sed noſtra ſententia, quæ eſt Nauarri in ſumma cap. 21. n. 57. & Vaſquez diſp. 214. n. 41. probatur: tum quia præceptum Eccleſiaſticum non ſolùm determinauit diuinum quoad tempus extra mortis articulum, ſed etiam ſufficientem rationis vſum, ad hoc ſacramentum quocunque tempore ſumendum: nam hoc erat valdè neceſſarium ad condignam ſuſceptionem huius ſacramenti. Tum quia etiam ad exequendum præceptum diuinum requiritur certus rationis vſus, quo fidelis diſcernere ſciat inter cibum ſacrum & profanum. Et ratio eſt, quia hic plenus rationis vſus fundatur in ipſa natura ſacramenti, quod quia ſumendum eſt vt ſpiritualis cibus animarum, ad condignam ſumptionem præcedere debet ſufficiens notitia ipſius. Eſt tamen cum Nauarro conſulendum, vt in articulo mortis communicet quicunque habet rationis vſum ſufficientem ad confeſſionem, etiamſi ſub præcepto non teneatur.

Suarez.

Nauarr. Vaſquez. Non omnis qui habet ſufficientem rationis v. ſum ad ſacram. pœnitentiæ, tenetur communicare, &c.

Nauarrus.

61 Tandem non eſt ſcrupulosè cum huiuſmodi pueris agendum, vt ſtatim atque ad talem vſum rationis peruenerint, quo ſciant diſcernere inter cibum, & cibum, obligentur ad communicandum: ſed poſſunt expectare per vnum, vel alterum annum, aut ad melius ſe præparandum, aut quia Eccleſia non obligat cum tanto rigore: Vnde rem committit confeſſoris arbitrio, ad quem tenentur parentes ſuos liberos remittere, vt proprio ſatisfaciant debito.

62. Secundò tenentur ad hoc præceptum amentes, qui lucida habent interualla, ſecus ſi huiuſmodi lucida interualla non habent. Qui tamen, ſi probabiliter præuident, ſe vel toto anno, vel in mortis articulo in phreneſim, vel amentiam caſuros, tenentur communionem præuenire, iuxta ea, quæ docuimus ſectione præcedenti difficultate 1.

63. Tertiò tenentur Energumeni: quoniam hi non impediuntur à communione, modò ſint compotes ſui, & nullum ſit periculum irreuerentiæ erga ſacramentum. Vnde à fortiori communicare tenentur in articulo, vel periculo mortis.

64. Quartò ad hoc ſacramentum ſumendum tenentur ad mortem damnati, eo iure, quo tenentur, qui ſunt in articulo mortis, nempe iure diuino, cùm verè iſti ſint in articulo mortis licet violentæ. Vnde laudabiliter Philippus II. Hiſpaniarum Rex peculiari lege ſuſtulit abuſum, qui in Hiſpania vigebat, non communicandi huiuſmodi ad mortem damnatos, ex quodam motu proprio Pij V. quem in ſua lege citat.

Pium factũ Philippi II. Hiſpaniarũ Regis. Pius V.

SECTIO VII.

An communio ſub vtraque ſpecie ſit omnibus neceſſaria?

Vicleffiſtæ. Lutherani. Caluiniſtæ.

65. AFfirmant Wicleffiſtæ, huius erroris authores, Lutherani, & Caluiniſtæ, nam licet hi cum Caluino negent realem præſentiam corporis & ſanguinis Chriſti in hoc ſacramento, contendunt tamen vtramque ſpeciem, quam ſymbolum tantùm corporis & ſanguinis Chriſti ipſi appellant, miniſtrandam eſſe populo, vt expreſsè Caluinus habet lib. 4. Inſtit. cap. 17. à numero 47. Mouentur, quia hoc eſt de iure diuino, in quo nequit Eccleſia diſpenſare. Antecedens colligunt primò ex Scripturis. Primò, ex illo Matthæi 26. *Bibite ex hoc omnes:* id eſt vt Paſchaſius lib. de corpore Chriſti cap. 15. exponit, tam miniſtri, quàm reliqui credentes. Secundò, ex illo Ioan. 6. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis,* vbi expreſsè proponitur hoc ſacramentum ſub vtraque ſpecie omnibus fidelibus. Tertiò, ex illis verbis Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* His enim verbis Chriſtus præcepit Apoſtolis, vt alijs ipſi facerent, quod Chriſtus fecit ipſis: Chriſtus autem ſub vtraque ſpecie ipſos communicauit: ergo id etiam alijs faciendũ præcepit. Quartò, ijs Chriſti ſanguis datus eſt in ſacramentum, pro quibus in ſacrificium fuſus eſt: fuſus autem in ſacrificium fuit etiam pro laicis: ergo in ſacramentum datus eſt etiam laicis. Maiorem propoſitionem probant verba Chriſti Matthæi 26. *Bibite ex hoc omnes, hic eſt enim ſanguis meus, qui pro multis effundetur:* non dixit tantùm pro ſacerdotibus. Quinto, ex prima ad Corinth. 11. *Ego,* inquit *Paulus, accepi à Domino, quod & tradidi vobis.* Porrò tradere idem eſt, ac Chriſti præceptum intimare; ſed quod à Domino Paulus accepit, fuit, vt omnes ſub vtraque ſpecie communicarent, vt conſtat ex illis verbis: *Quotieſcunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis:* ergo hoc tradens Corinthijs, tradidit præceptum Chriſti de communicando ſub vtraque ſpecie.

Caluinus. *Matth. 26. Paſchaſius.* *Ioan. 6.* *Luc. 22.* *Matth. 26.* *1. Cor. 11.*

S. Ignatius Martyr. *Iuſtinus.* *Cyprianus.* *S. Auguſt.*

66. Secundò ex Patribus. Ignatius ad Philadelf. *Vnus,* inquit *calix, qui pro omnibus nobis diſtributus eſt.* Iuſtinus Apolo. 2. pro Chriſtianis poſt deſcriptam communionem ſub vtraque ſpecie, ſubdit: *Apoſtoli in Euangelijs ita ſibi Chriſtum præcepiſſe tradiderunt.* Cyprianus lib. 2. Epiſt. 3. initio: *Quidam,* inquit, *vel ignoranter, vel ſimpliciter in calice Domini ſanctificando, & plebi miniſtrando, non hoc faciunt, quod Chriſtus fecit & docuit:* Et ſermone de Cœna Domini ante medium: *Lex eſum ſanguinis prohibet: Euangelium præcipit, vt bibatur.* Auguſtinus lib. quæſtionum in Leuiticum q. 57. *Ad bibendum ſanguinem omnes,* inquit, *exhortantur, qui volunt habere vitam.* Bernardus ſerm. 3. in ramis palmarum: *Alimoniam corporis & ſanguinis Domini,* ait, *in prima cœna Domini exhibitam, deinceps frequentari mandatam.* Sextò, Concilium Turonenſe decernit, dandam eſſe ægrotis Euchariſtiam ſanguine intinctam, vt miniſter dicere poſſit, *corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti.*

S. Bernard. *Concilium Turonenſe.*

67. Tertiò probant ex antiqua Eccleſiæ praxi & conſuetudine, in qua per multa ſæcula viguit vſus communicandi ſub vtraque ſpecie. Quam Eccleſiæ conſuetudinem expreſsè ſupponit Concilium Conſtantienſe ſeſſ. 13. his verbis: *Licet in primitiua Eccleſia huiuſmodi ſacramentum reciperetur à fidelibus ſub vtraque ſpecie.* Qui vſus adhuc perſeuerare dicitur apud Græcos, vt Viguerius teſtatur de Euchariſtia cap. 16. §. 3. verſu 4. & apud Ruthenos, & in Monaſterio Cluniacenſi, & Dionyſiano Pariſijs, teſte Henriquez lib. 8. de Euchariſtia, cap. 44. & Romæ Papa ſolemniter celebrante ſub vtraque ſpecie communicant Diaconus & Subdiaconus. Non potuit autem hic vſus prouenire, niſi à Chriſto, qui dum hoc ſacramentum inſtituit, ſimul præcepit, vt illud ſub vtraque ſpecie ab omnibus ſumeretur.

Concilium Conſtantienſe. *Viguerius.* *Henriquez.*

68. Quartò, ratione ducta ex natura huius ſacramenti, quod eſſentialiter conſtat ex vtraque ſpecie: ergo qui illud ſumit ſub vna tantùm ſpecie, non ſumit integrum & perfectum, ſed mutilum & imperfectum. Vnde Gelaſius Papa Can. *Comperimus* de conſecratione diſt. 2. prohibet ſumptionem vnius tantùm ſpeciei. Confirmatur: quia ſicut non licet dimidiare baptiſmum, aut pœnitentiam, ita nec Euchariſtiam. Tum ex fine, ad quem ordinatur hoc ſacramentum, quæ eſt perfecta animi refectio, quę in vtraque ſpecie conſiſtit. Tum quia hoc ſacramentum eſt commemoratio mortis Chriſti, quam communicantes tenemur facere ex præcepto Chriſti, vt conſtat ex illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Mors autem Chriſti non exprimitur per vnam tantùm ſpeciem, ſed per vtramque. Poſtremò: hoc ſacramentum, vt conſtat Lucæ 22. & 1. Corinth. 11. & ex ipſa forma calicis, eſt vltimum teſtamentum, quo Chriſtus morti proximus corpus & ſanguinem ſuum legauit filij ſuis. igitur non poteſt Eccleſia abſque iniuſtitia hac hæreditate Chriſtianos priuare, cùm non ſit domina, ſed adminiſtratrix tantùm ſacramentorum.

Gelaſius Papa. *Luc. 22.* *1. Cor. 11.*

69. Negant verò Catholici omnes. Quæ veritas primùm fuit ab vniuerſali Eccleſia longo tempore obſeruata: tum à ſacro Concilio Conſtantienſi generali ſeſſ. 13. anno 1415. approbata, & à Martino V. in eodem Concilio electo anno 1418. confirmata: deinde à Concilio Baſileenſi generali, ſeſſ. 30. anno 1437. iterum confirmata. Poſtremò definita in Concilio Tridentino ſeſſ. 21. cap. & Can. 1. Quam veritatẽ ante hęc Concilia expreſsè docuerũt Innoc. IV. de officio Miſſæ,

Negant Catholici omnes. *Concilium Conſtantienſe gen.* *Martin. V.* *Concilium Baſileenſe gen.* *Concilium Tridentin.* *Innoc. IV.*

Alensis. Alensis 4. p. q. 11. mēb. vltimo, art. 4. §. 3. *Albertus.* Albertus tractatu de corpore Christi, *S. Thomas.* S. Thomas 3. p. q. 80. art. 12. *Bonauent.* Bonauentura in 4. dist. 11. p. 2. art. 1. q. 2. ad 1. Scotus dist. 8. q. 3. circa finem, *Richardus* Richardus dist. 11. art. 4. q. 6. *Paludanus.* Paludanus q. 1. ar. 1. concl. 2. *Argent.* Argentina in 2. p. dist. 11. ar. 3. *Rubio.* Rubio dist. 9 q. 1. art. 2. In ipso verò Concilio Basileensi strenuè illam defendit contra hæreticos *Ioan. de Ragusio.* Ioannes de Ragusio Ordinis Prædicatorum Procurator Generalis, qui doctissimè & eruditissimè ad omnia capita hæreticorū respondet. Quæ defensio habetur in 4. tomo Conciliorum inter fragmenta Cōcilij Basileensis. Post verò Conciliū Constantiense & Basileense egregiè illam contra eosdē hęreticos tutati sunt *Thomas Valdensis.* Thomas Valdensis lib. de Eucharistia à cap. 88. *Maior.* Maior in 4. dist. 13. q. 1. ad finem, *Gabriel.* Gabriel lect. 84. in Can. Missæ, & in 4. distinct. 12. quæst. 2. art. 3. *Caietanus.* Caietanus 3. p. quæst. prędicata art. 12. *Sotus.* Sotus in 4. dist. 12. quæst. 1. art. 12. *Palatius.* Palatius dist. 13. disp. 5. *Viguerius.* Viguerius de Sacramento Eucharistiæ c. 16. §. 3. versu 4. *Alanus.* Alanus de Eucharistia lib. 1. à cap. 39. *Gropperus.* Gropperus de communione sub altera tantùm specie, *Bellarm.* Bellarminus lib. 4. de Sacramento Eucharistiæ à cap. 20. *Henriquez.* Henriquez lib 8. de Eucharistia cap. 44. *Suarez.* Suarez disp. 71. *Vasquez.* Vasquez disp. 216. *Valentia.* Valentia disp. 6. quæst. 8. puncto 5. *Coninck.* Ægidius Coninck 3. p. q. 80. ar. 12. *Syluius.* Syluius ibid. & reliqui omnes recentiores.

70. Quæ veritas probanda est oppositō fundamēto, nempe nullo iure diuino Eucharistiam præceptam esse omnibus sub vtraque specie, sed solis Sacerdotibus consecrantibus. Ad cuius probationem sufficeret authoritas trium Conciliorum Generalium Constantiensis, Basileensis, & Tridentini, quæ longè maioris ponderis est, quàm paucorum quorumdam hæreticorum, qui potiùs odio contra Rom. Ecclesiam, quàm veritate ipsa impulsi oppositum dogmatizant. Quare videant hæreticorum sectatores, cuinam potiùs debeant in negotio æternæ salutis credere, pauculis quibusdam sciolis, qui superbiæ fumo elati, quibusdam ratiunculis ex proprio cerebro confictis, plebem subuertunt, & è gremio veræ Ecclesiæ separare conantur; an Ecclesiæ Rom. quæ non nisi maturè ac præuia tot Doctissimorum virorum in Generalibus Concilijs congregatorum discussione, sua dogmata promit? Vnde si rationi & promissioni diuinæ consentaneum est, vt Christus suæ assistat Ecclesiæ in rebus ad salutem necessarijs, cui par est potiùs vt assistat, hæreticisne, res ex proprio cerebro definientibus, an Romano Pontifici, fidei dogmata non nisi præuia cōsultatione Generalium Conciliorū, in quibus omnes Ecclesiæ Prælati, ac prącipui orbis Doctores conueniunt, decernentis.

71. Confirmatur. Illa doctrina censenda est verior, & in praxi securior, quæ traditur à viris sapientioribus, in studio scientiarum exercitatioribus, affectu purgatioribus, sanctitate præstantioribus. Atqui nostra doctrina traditur à viris sapientioribus, in studio scientiarum exercitatioribus, affectu purgatioribus, sanctitate præstantioribus: ergo hæc censenda erit verior, & in praxi securior, quàm opposita. Maior constat: nam quò is, qui doctrinam tradit est sapientior, eò minùs falli; quò sanctior, eò minùs fallere potest: proinde eò minùs eius doctrina erit errori & deceptioni subiecta. Minor probatur: nam authores nostræ doctrinæ siue spectentur, qui in tribus Concilijs Generalibus eam discussērunt, siue qui ante illam tradiderunt, siue qui post eandem docuerunt, non modò sunt numero, sed etiam sapientia, & exercitio sacrarum scientiarum longè superiores, quippe qui totum suę vitę tempus plerique in studio sacrarum scientiarum contriuerunt; ab affectu remotiores, præsertim qui hanc doctrinam tradiderunt ante vllam cum hęreticis exortam controuersiam, quando nullo poterant affectu moueri, sed sola veritatis luce colluſtrati, illam asseruerunt; sanctitate prędstantiores, cùm multi ex ijs fuerint miraculis clari, ac vitę sanctitate toti mundo conspicui. His autem Generalibus principijs ipso naturæ lumine notis, descendendum est ad particulares probationes.

72. Probo igitur nullum ius diuinum exstare de laica communione in vtraque specie. Nam vel illud colligi potest ex facto ipso Christi, vel ex Scripturæ, aut Patrum authoritate, vel ex antiqua Ecclesię praxi, vel ex natura & fine huius sacramenti: ex nullo horum colligi potest: ergo. Non ex facto ipso Christi, quoniam non quidquid Christus fecit, alijs etiam faciendum prędcepit: alioqui teneremur consecrare vesperi post cœnam, sicut ipse consecrauit. Non ex Scripturæ, aut Patrum authoritate, vt clarè constabit ex solutione argumentorum.

73. Non ex antiqua Ecclesiæ praxi: nam non omnes communicabant sub vtraque specie: si autem communicare sub vtraque specie, esset de iure diuino, omnes debuissent sub vtraque specie communicare, quia ius diuinum obligat omnes præcepti capaces. Maior constat primò de infirmis, qui solùm communicabant sub specie panis, vt habetur in Concilio Toletano XI. cap. 11. celebrato anno 675. in quo etiam citatur Concilium Toletanum I. celebratum anno 400. & colligitur ex vita Basilij, & Ambrosij, qui in fine vitę communicarunt in vna tantùm specie: sicut de Hieronymo testatur idem Eusebius, & de ipso Eusebio Cyrillus in epistola ad Augustinum, quę est 206. inter Augustini epistolas, in qua narrantur Hieronymi laudes. Idem testatur B. Gregorius 3. lib. Dialogorū cap. 3. de S. Agapito, qui sub sola specie panis communicauit mutum, qui accepta Eucharistia statim loquelam recuperauit. Idem legitur de S. Benedicto in eius vita. Confirmatur: nam antiquus mos fuit seruandi Eucharistiam pro infirmis, vt constat ex Concilio Nicæno can. 13. & can. *Peruenit*, & can. *Presbyter* de consecr. distinct. 2. pro quibus tamen non seruabatur sanguis: tum

ius diuinū de communione laica sub vtraque specie, nec potest colligi ex vlla antiqua praxi Ecclesia.

Conc. Toletanum XI. Concilium Tolet. I. Basilius. Ambrosius. Hieronym. Eusebius. Cyrillus.

B. Gregor. S. Agapitus.

S. Benedictus.

Concilium Nicænum.

quia

quia hic non poterat abſque manifeſto periculo corruptionis ſpecierum diu ſeruari: tum quia Concilium Arelatenſe celebratum ſub Ioanne I. anno 524. pœnam ſtatuit ijs, quorum negligentia alſeruatum ſacramentum comeſtum, vel corroſum fuiſſet à mure, nulla mentione facta de ſanguine, qui quò difficiliùs alſeruatur, eò expreſſiori pœna debuiſſent cuſtodes admoneri. Idem colligitur ex Pio I. decimo à Petro Pontifice, qui, vt refertur de Conſecr. diſt. 2. *Si per negligentiam*, diligenter cauit, ne incuria ſacrificantis aliqua ſanguinis extra calicem ſtillaret: ſi autem communis mos fuiſſet, communicandi omnes in vtraque ſpecie, multò diligentiùs cauiſſet, ne vel incuria miniſtrantis, vel populi ſumentis aliquid ſanguinis effunderetur.

Conc. Arelatenſe ſub Ioanne I.

Pius I.

74. Secundò conſtat de ijs, qui quando ex aliqua rationabili cauſa non ſemper adeſſe poterant in templo, vt cùm alijs communicarent, ſecum deferebant domum Euchariſtiam, ibiq́ue opportuno tempore communicabant: nam nulli permittebatur proprijs manibus ſanguinem ſumere, ſed dabatur manibus Sacerdotis, vel Diaconi ex calice bibendus, teſte Cyrillo catecheſi 5. Myſtagogica. De qua conſuetudine multa ſcribit Baronius anno Chriſti 57. n. 47. qui addit, ſolitũ fuiſſe dari hoc ſacramẽtum ſub ſpecie panis iter facientibus, ne, ſi quod vitæ periculũ in itinere eis accidiſſet, tanto viatico priuarentur.

Cyrillus. Baronius.

Iter facturis in primitiua Eccleſia dabatur hoc ſacramentum ſub ſpecie panis.

75. Tertiò conſtat de Nazarenis, quibus per legem Moſaïcam, quam initio conuerſionis permittebantur ſeruare, vinum bibere non licebat. Eadẽm difficultas erat de Abſtemijs, qui à vino naturaliter abhorrent. Tãdem hoc ipſum colligitur ex antiqua cæremonia communicandi in Paraſceue in vna tantùm ſpecie, cuius cæremoniæ meminit ordo Romanus antiquus: quin Innocentius I. epiſt. 1. cap. 4. qui fuit anno 402. docet, traditionem Eccleſiæ fuiſſe, in hoc & ſequenti die Sabbathi ſacramenta non celebrari.

Innocent. I.

76. Neque hoc ius diuinum colligi poteſt ex natura huius ſacramenti: nam hoc integrè ſaluatur in qualibet ſpecie: in qualibet enim ſpecie continetur totus Chriſtus, totaque refectio animæ, vt ex ſuprà diſputatis conſtat. Nec vna ſpecies in ratione ſacramenti pendet ab alia, eſto pendeat in ratione ſacrificij: quo pacto non poteſt, niſi in vtraque ſpecie à conſecrante perfici.

Neque hoc ius diuinum colligi poteſt ex natura huius ſacram.

77. Secundò probatur hæc veritas ex facto Chriſti, qui, vt colligitur ex Lucæ 24. & teſtantur Auguſtinus lib. 3. de cõſenſu Euangeliſtarum c. 25. Hieronymus in Leuiticum c. 9. Beda & Theophil. in prę̃citatum locum Lucæ, duos diſcipulos euntes in Emaus communicauit in ſola ſpecie panis, nam de ea tantùm fit ibi mentio. Confirmatur, nam de ſola fractione panis fit etiam mentio Act. 2. *Erant*, inquit, *perſeuerantes in communione fractionis panis*. Quem locum omnes interpretantur de communione ſacramentali.

Luc. 24. Auguſt. Hieron. Beda, Theophilactus.

Actor. 2.

78. Tertiò probatur authoritate Scripturæ: quoniam, vt rectè argumentatur Trident. ſeſſ. 21. cap. 1. qui Ioan. 6. dixit, *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis:* idem quoque dixit: *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Et, vt notauit citatus Ioannes de Raguſio, Chriſtus in hoc capite vndecies mentionem fecit de hoc ſacramento ſub ſpecie panis, ſub nomine autem carnis & ſanguinis non niſi quater: vt oſtenderet, ad ſalutem ſufficere ſolã ſpeciem panis. Vnde hoc Chriſti pręceptum ibidem concluditur ſola manducatione panis: *Qui manducat*, inquit, *Chriſtus hunc panem viuet in æternum.* Et ratio eſt, quia tã ſub ſpecie panis, quàm ſub ſpecie vini, quã ſub ſpecie vtriuſque, idem Chriſtus ſumitur. Vnde Chriſtus pro eodẽ in eo capite accipit manducare hoc ſacramentũ ſub ſpecie panis, ac manducare ipſummet Chriſtũ: *Qui manducat*, inquit, *me, & ipſe viuet propter me.* Poſt quæ ſtatim ſubdit: *Hic panis, qui de cælo deſcẽdit: Qui manducat hũc panem viuet in æternum.*

Concilium Trident. Ioan. 6.

Ioan. de Raguſio.

79. Quartò eadem veritas probatur ex oratione Dominica, in qua Chriſtus nos docuit ſolùm panem ſuperſubſtantialem, vt illum vocat Matthæus 6. à Deo petere. Porrò hunc panem ſuperſubſtantialem plurimi Patres intelligunt hoc ſacramentum ſub ſpecie panis nobis à Chriſto præparatũ: ita Cyprianus ſer. de oratione Dominica, Hieronymus in 6. caput Matthęi, Auguſtinus de bono perſeuerantiæ cap. 4. Caſſianus collat. 9. cap. 21. Anſelmus in prædictum caput Matthæi.

Matth. 6.

Cyprianus. Hieron. Auguſt. Caſſianus. Anſelmus.

80. Quintò probatur authoritate eorum, qui vixerunt ante 700. vel 800. annos, nam ex tunc in quibuſdam Eccleſijs cæpit publicus vſus communicandi in vna tantùm ſpecie panis, vt teſtatur S. Thomas 3. p. q. 80. art. 11. & alij.

S. Thomas.

81. Sextò tandem probatur ex abſurdis: nam ſi vtraque ſpecies eſſet ad ſalutem neceſſaria, vix poſſet hoc præceptum ſeruari, vel ob penuriam vini, vbi non naſcitur, nec facilè tranſportari poteſt; vel ob multitudinem populi, vbi vnus tantùm eſſet Sacerdos; vel ob difficultatem conſeruandi ſanguinem pro infirmis; vel ob periculum illum effundendi in miniſtrando: vel demum ob difficultatem purificandi vaſa, in quibus multum ſanguinem conſeruari oporteret pro toto populo communicando.

82. Ad argumenta in oppoſitum adducta. *Ad primum* principale ex Scriptura Reſpondeo verba illa: *Bibite ex hoc omnes.* Dicta eſſe ad ſolos Apoſtolos. Etenim ad eos tantùm dicta fuêre, qui Marci 14. dicuntur; *& biberunt ex illo omnes:* Atqui ſoli Apoſtoli biberunt. Igitur ad ſolos Apoſtolos illa dicta fuêre. Cæterùm potiùs Chriſtus ad Apoſtolos dixit: *Bibite ex hoc omnes*, quàm *manducate ex hoc omnes:* quia panem, vt Euangeliſtæ teſtantur, *ipſe fregit, deditq́ue eis*; Vinum autem intra calicem conſecratum dedit ipſis diſcipulis inter ſe diuidendum Lucæ 22. *Accipite & diuidite inter vos.* Expoſitio autem Paſchaſij eſt accommodatè intelligenda, vt

Ad argum.

Marc. 14.

Luc. 22.

Paſchaſius exponitur.

nolit

nolit eodem modo bibituros reliquos fideles, ac miniſtros ipſos conſecrantes: ſed conſecrantes ſub vtraque ſpecie, & formaliter, reliquos verò fideles ſub altèrutra tantùm ſpecie, & concomitanter, quia ſub ſpecie panis, concomitanter etiam bibitur ſanguis.

83. Secundum teſtimonium tres habet expoſitiones: Primam, vt particula coniunctiua hoc loco ponatur pro diſiunctiua: quod frequens eſt in ſcriptura Actorum. 3. *Argentum & aurum non eſt mihi:* Ioan. 15. *Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent:* Secundam, vt præceptum nõ cadat in modum ſumendi, ſed in rem, quæ in hoc ſacramento ſumitur, quæ eſt corpus & ſanguis Chriſti, quæ ſub quauis ſpecie ſumuntur: Tertiam, vt præceptum intelligatur datũ toti Eccleſiæ, non tamen obligare ſingulas perſonas, ſed aliquas, cuiuſmodi ſunt præcepta de ſacramentis Ordinis, & Matrimonij.

Actor. 3. Ioan. 15.

84. Ad tertium, illis verbis, vt conſtat ex Tridentino ſeſſ. 22. can. 2. Chriſtum ſolùm ordinaſſe, vt Apoſtoli, eorumque in Sacerdotio ſucceſſores, offerrent corpus & ſanguinem ſuum in ſacrificium Miſſæ.

Concilium Tridentin.

85. Quartum probat, Chriſti ſanguinem non modò dandum eſſe, fidelibus, ſed etiam infidelibus, pro quibus etiam ſaltem ſufficienter fuſus eſt. Quòd ſi limitetur ad ſolos fideles, ſat eſt, ſi detur omnibus in ſacramentum ſecundùm rem, eſto non detur omnibus ſecundùm modum.

86. Ad quintum, nego in præcitato loco Pauli idem eſſe tradere, ac præceptum intimare, ſed puram ſacramenti inſtitutionem à Domino acceptam, Corinthijs enarrare.

87. Ad ſecundum principale ductum ex authoritate Patrum Reſpondeo. Ignatium per illa verba ſolùm oſtendere voluiſſe vnitatem calicis, qui vnus eſt, etiamſi à multis bibatur, non autem vniuerſalitatem bibentium: ſic enim ſcribit: *Obſecro vos, vt vna fide, vna prædicatione, vna Euchariſtia vtamini: vna enim eſt caro Domini noſtri Ieſu Chriſti, & vnus illius ſanguis, qui pro nobis effuſus eſt, & vnus calix, qui pro omnibus nobis diſtributus eſt, vnus panis, qui omnibus fractus eſt* &c. Vbi notandum, quòd cùm loquitur de calice, dicat, *Nobis omnibus*, hoc eſt Sacerdotibus, *diſtributus eſt:* cùm verò de pane, ſimpliciter pronuntiat, pro *omnibus fractus.*

Ad Ignatium.

88. Ad Iuſtinum Reſpondeo verbum *Præcepiſſe* non cadere ſuprà communionem ſub vtraque ſpecie, ſed ſuprà conſecrationem, vt nimirum Apoſtoli à Chriſto præceptum acceperint conſecrandi in vtraque ſpecie, non autem alios communicandi in vtraque ſpecie. Colligo ex eo, quòd idem author ibidem dicat, Euchariſtiam per Diaconos & miniſtros deferri ad eos, qui Miſſarum ſolemnijs, quæ diebus Dominicis celebrabantur, adeſſe non poterant. Non eſt autem probabile, ad huiuſmodi abſentes delatum fuiſſe ſanguinem, ob periculũ effuſionis, ſed ſolum corpus ſub ſpecie panis, qui ſicut dabatur iter faciẽtibus, & ijs, qui domũ reuertentes, futuris ſolemnijs adeſſe non poterant; ita ad eos quoque deferebatur, qui rationabili ex cauſa Miſſarum celebrationi adeſſe non poterant.

Ad Iuſtinum.

89. Ad Cyprianum dico, eo loco non agere de calice populo miniſtrando, ſed de aqua miſcenda vino conſecrando. Verba ipſius ſunt: *Admonitos autem nos ſcias, vt in calice offerendo Dominica traditio ſeruetur, neque aliud fiat à nobis, quàm quod pro nobis Dominus prior fecit. Vt calix, qui in commemorationem eius offertur, mixtus vino offeratur.* Quanquam potuit hîc Pater ad calicis ſumptionem populum adhortari, quia in eius Eccleſia vigebat vſus communicandi ſub vtraque ſpecie. Qua de cauſa lib. 1. Epiſt. 2. adhortatur Martyres ad ſanguinis poculum ſumendum, his verbis: *Nam quomodo docemus, aut prouocamus eos in confeſſione nominis ſanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis Chriſti ſanguinem denegemus? aut quomodo ad Martyrij poculum idoneos facimus, ſi non eos ad bibendum priùs in Eccleſia poculum Domini iure communionis admittimus?* Cæterùm locus ille, in quo hic Sanctus inſinuare videtur, hoc fuiſſe præceptum Euangelicum, explicandus eſt de præcepto pro tota Eccleſia, non autem pro ſingulis perſonis.

Ad Cyprianum.

90. Ad Auguſtinum dicendum eſt, illum præcitato loco loqui tantùm de ſanguine quoad rem, qui ſimul concomitanter ſumitur cum corpore ſub ſpecie panis; non autem quoad modum ſumendi. Quo pacto explicandi ſunt multi alij Patres, vt Chryſoſtomus, Hieronymus &c. Confirmatur: nam vbi ex profeſſo tractãt de virtute huius ſacramẽti, non minùs illi tribuunt ſumpto ſub altera tantùm ſpecie, quàm ſub vtraque ſimul, vt conſtat ex eodem Auguſtino, qui tractatu 26. & 27. in Ioan. vbi ex profeſſo explicans verba Chriſti, eandem vitam æternam tribuit vni, atque vtrique ſpeciei ſimul.

Ad Auguſtinum.

Chryſoſt. Hieron.

Auguſt.

91. Sanctus verò Bernardus intelligendus eſt de ſolis Sacerdotibus conſecrantibus. Alioqui in eius vita legitur, communicaſſe quendam Monachum ſibi ſubditum in ſpecie tantùm panis, vt conſtat ex miraculo, quo Monachus ille contra prohibitionem Sancti communicans, ſuſceptum ſacramentum deglutire non potuit, donec ſolemnijs abſolutis ad Sanctum acceſſerit, à quo abſolutione ſui criminis accepta, ſacramentum deglutiuit.

Ad S. Bernardum.

92. Modus ille communicandi per Euchariſtiam intinctam ſanguine ex Concilio Turonenſi adductus, emendatus eſt à Concilio Bracharenſi III. cap. 1. vbi, *Seorſim*, inquit, *panis, & ſeorſim calicis commendatio memoratur.* Quæ tamen verba non afferuntur à Concilio ad probandum, communionem debere fieri ſub vtraque ſpecie ſeorſim, ſed ſolùm ad refutandum modum communicandi per Euchariſtiam intinctam ſanguine.

Concilium Turonenſe, correctũ eſt quod hunc modum cõmunicandi, à Conc. Bracharẽſi.

93. Ad tertium principale ductum ex antiqua Eccleſiæ praxi, conſtat ex dictis, talem conſuetudinem nec fuiſſe vniuerſalem, nec ſub præcepto, ſed tantùm ſub conſilio

ex facto

ex facto ipso Christi. Quòd verò ad Græcos attinet, aliqui dubitant, an etiam nunc apud eos vigeat hic vsus communicandi sub vtraque specie: eò quòd nulla mentio huius consuetudinis facta fuerit in Concilio Florentino, vbi omnes Græcorum errores fuerunt discussi. Mihi tamen dubium non est: nam Rutheni, qui in omnibus Græcorum ritum sequuntur, de facto hanc consuetudinem communicandi populum sub vtraque specie seruant etiam nunc, ex dispensatione Pontificis, vt mihi retulit Reuerendissimus Dominus Raphaël Episcopus Pinsensis coadiutor Archiepiscopi Metropolitæ, dum ex visitatione liminum, Roma rediens Græcio transiuit. Quemadmodum dispensatum etiam fuit peculiari Bulla Pauli III. cum Episcopis Germaniæ, quibus potestas concedebatur sub vtraque specie populum communicandi, vt habetur in manuscriptis in acta Concilij Tridentini sub Pio IV. anno 1562. mense Iunio in oratione Ducis Bauariæ. Eadem Pontificis authoritate, aliquæ priuatæ personæ, si quæ sunt, hoc priuilegio vtuntur.

Cum Ruthenis dispensatum:

Et à Paulo III. cum Episcopis Germaniæ.

Pius IV.

94. Ad quartum principale erutum ex natura huius sacramenti, distinguendum est antecedens: natura huius sacramenti constat ex vtraque specie, tanquam ex partibus essentialibus, sicut compositum physicum ex materia & forma, & nego: constat ex vtraque specie, tanquam ex partibus integralibus & heterogeneis, & concedo. Quo fit, vt qui illud sumit in vna tantùm specie, non sumat perfectum integraliter, & ex parte Symboli tantùm, non autem essentialiter, & ex parte rei significatæ. Quare nequit vna tantùm species dici mutilum sacramentum, quia hoc denotat defectum vel in re significata, vel in ipsa significatione: quod falsum est, nam quælibet species continet totum Christum, & significat integram refectionem spiritualem animæ; cùm non minor gratia sacramentalis detur per vnam speciem, quàm per vtramque simul, vt suprà ostensum est. Nec est eadem ratio de sacramento Baptismi, & Pœnitentiæ, quæ essentialiter consistunt in vtroque, illud in ablutione & forma; hoc in confessione dolorosa pœnitentis & absolutione iuridica ministri. Citata autem authoritas Gelasij solùm loquitur de consecrantibus, vt constat ex titulo canonis, qui est, *Corpus Christi sine eius sanguine Sacerdos non debet accipere.* Cæterùm commemoratio mortis Christi per susceptionem cuiuslibet speciei fieri potest. Neque Ecclesia priuando laicos susceptione calicis, priuat eos hæreditate à Christo legata: tum quia quidquid acciperent per vtramque speciem, accipiunt per vnam tantùm: tum quia esto defraudarentur aliqua gratia, cùm tamen hæc non sit ad salutem necessaria, non defraudantur paterna hæreditate, quæ saluatur in gratia ad salutem necessaria. Neque Ecclesia aliqua gratia laicos priuando, facit contra iustitiam: quia hanc ipsam potestatem accepit à Christo, qui ita suum corpus & sanguinem filijs suis legauit, vt tamen in modo & ritu ea ministrandi, plenam potestatem reliquerit Ecclesiæ, vt pro temporum, locorum, ac personarum varietate, salua sacramenti substantia, alio ritu & cęremonia posset illud fidelibus ministrare. Sicut nec dicitur infantes paterna hæreditate priuare, quòd eos priuet gratia sacramentali, quam ex manducatione huius sacramenti accipere possent.

Ad arg. ex natura huius sacram. petitum.

Gelasius.

SECTIO VIII.

An communio in altera tantùm specie sit licita?

95. HACTENVS probatum est, communionem in vtraque specie non esse necessariam omnibus ad salutem, probandum supereſt, an in vna tantùm licita sit. Multa enim necessaria non sunt, quæ tamen licita non sunt, vt sacramentum Confirmationis, & Extremæ-Vnctionis ad salutem necessaria non sunt, eorum tamen prohibitio licita non est. Hęretici, qui putant necessariam esse communionem sub vtraque specie, à fortiori censent, communionem sub vna tantùm non esse licitam. Fundamentum est; quia maior fructus percipitur ex vtraque specie simul, quàm ex vna tantùm. Atqui non licet hoc fructu fideles priuare: ergo communio sub vna tantùm specie licita non est. Confirmatur, nam tutiùs est, communicare sub vtraque specie, quàm sub vna tantùm: quia sub vtraque nullum est periculum salutis, sub vna verò est periculum, ne ad salutem sufficiat: in rebus autem ad salutem necessarijs semper tutior pars eligenda est.

Negant hæretici.

96. Nihilominus dicendum est, licitam esse communionem sub vna tantùm specie. Assertio hæc definita est in Concilio Tridentino sess. 21. Can. 2. vbi Concilium anathemate damnat eos, qui dicunt, *Ecclesiam Catholicam non iustis causis & rationibus adductam fuisse, vt laicos, atque etiam clericos non conficientes, sub panis tantummodo specie communicaret.* Quod autem iustis causis & rationibus prohibetur, licitè prohibetur. Igitur si de fide est, communionem sub vtraque specie iustis causis & rationibus prohibitam esse, de fide quoque erit, communionem sub vna tantùm specie licitam esse. Quia cùm sumptio huius sacramenti sit de iure Diuino, hoc ipso quòd prohibetur sub vtraque specie, necessariò manet sub præcepto illud sumendi sub vna saltem specie.

Affirmatiua vera est.

Concilium Tridentin.

97. Vt autem hoc ratione probemus, duo erunt nobis ostendenda: Primum, fuisse hanc potestatē in Ecclesia: Secundū, eam sufficiētes

Potestas in Ecclesia cō. munionem instituendi sub vna tā. tùm specie.

causas,

causas, & rationes habuisse ad hoc faciendum. Primum definitur à Tridentino sess. 21. cap. 2. & colligitur ex Paulo 1. ad Corinth. 4. ex illis verbis: *Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*, & cap. 11. cùm multa per epistolam de hoc sacramento ordinasset, *cætera*, inquit, *cùm venero, disponam.* 2. constat tum ex ijs, quæ in alijs sacramentis pro temporum, locorum, & personarum varietate salua eorum substantia, mutauit, vt quod Baptismus, qui priùs fiebat per immersionem, nunc fiat per aspersionem: quod sacramentum Pœnitentiæ priùs obligauerit ter in anno, nunc semel tantùm: quod sacri Ordines nunc includant solemne votum castitatis, antea non: quod Matrimonia nunc non habeantur rata, nisi præsente Parocho, & duobus, vel tribus testibus: Tum ex ijs, quæ de hoc eodem sacramento pro diuersis temporibus, ac locis, Ecclesia constituit: vt quod nunc non debeat hoc sacramentum dari paruulis: quod Græci conficiant in fermentato, Latini verò in azymo. Tertiò à priori. Etenim certum est, Ecclesiam institutam esse à Christo sapientissimo institutore: vnicuique autem bene institutæ Reipublicæ, pro recto gubernationis regimine, necessaria est potestas, vt pro circumstantiarum varietate, salua legum substantia, possint varij ritus accidentales mutari: cùm non omnia possint legibus, quæ quoad fieri potest, esse debent vniuersales ac breues, comprehendi.

Concilium Tridentin. 1. ad Cor. 4. & 11.

98. Secundum probo, afferendo causas, quibus mota est Ecclesia ad communionem sub vtraque specie prohibendam. Prima est, ad refellendam hæresim, quod sub specie panis sit tantùm corpus, sub specie vini tantùm sanguis: vt multi ex Lutheranis, teste Bellarlib. 4. De Eucharistia, cap. 28. id asserunt, iridentes concomitantiam sanguinis Christi cum corpore in specie panis.

Causæ quibus mota est Ecclesia ad communionem sub vtraque specie prohibendam. Bellarm.

99. Secvnda, ad refutandum errorem, quod sola species panis ad salutem non sufficiat: in quo ferè omnes hæretici versantur. Harum duarum causarum expressam mentionem faciunt Concilia Constantiense sess. 13. & Tridentinum sess. 21. can. 1. & 3.

Conc. Constantiense Tridentin

100. Tertia ad debitam reuerentiam huic sacramento præstandam: nam ob populi multitudinem vix euitari posset frequens sanguinis effusio. Alia quoque sunt inconuenientia, quæ Basileense Concilium refert in compendiosa narratione de Bohemorum vocatione ad Concilium, initio posita. Vt quòd sæpe sacerdotes ad supplendum sanguinem pro multitudine communicantium, consecrarint solùm calicem, idque extra Missam: quod sæpe pro sangnine ministrarint purum vinum.

Conc. Basileense.

101. Qvarta causa est conformitas totius Ecclesiæ vt in hoc sacramento, quod est proprium vnitatis, conuenirent omnes Christi fideles: ne si vna Prouincia habeat hoc priuilegium, iustè aliæ conqueri possent. nec obstat, quòd cum Ruthenis dispensatum sit, vt suprà vidimus: nam id potiùs factum est, permittente Pontifice, ad euitanda maiora scandala, quæ oriri possent, si Catholici ibi morantes non conuenirent cum Græcis, quorum ritus & cæremonias Rutheni per omnia sequuntur. Dixi. *Permittente Pontifice:* quia mihi non constat, hanc dispensationem factam esse per bullam.

102. Ex dictis infertur, quantum est ex vi præcepti diuini, non minùs licitum, ac sufficiens ad salutem fore hoc sacramentum sub specie vini, quàm sub specie panis: cùm ex vi præcepti diuini non minùs vna species, quàm altera annexam habeat promissionem æternæ vitæ: nec minùs vna, quàm altera contineat totum Christum, totamque refectionem spiritualem animæ. Ex vi tamen præcepti Ecclesiastici determinatum est ad solam speciem panis pro laicis, tum propter minùs periculum irreuerentiæ tum propter maiorem difficultatem habendi & conseruandi vinum in regionibus, in quibus non nascitur, illudque pro infirmis asseruandi.

Ex vi præcepti diuini, non tam sufficit hoc præceptum ad salutem sub specie vini, quàm sub specie panis.

103. Cæterùm quæri posset, an aliquando licitum sit laico, sanguinem sumere. Resp. numquam ei licitum esse, ne quidem in articulo mortis, etiamsi fingatur casus, in quo moribundus vel non haberet, vel non posset sub specie panis; haberet autem, vel posset sub specie vini communicare: quia cùm hoc sacramentum non sit simpliciter necessarium, non obligat, nisi cum debitis circumstantijs ab humano præcepto præscriptis, dependenter à quo sæpe diuina præcepta obligant. In vno tantùm casu licitum esset laico, sanguinem sumere, in periculo scilicet irreuerentiæ, aut effusionis, vel iniuriæ aut corruptionis in defectum sacerdotis, excipio etiam casum in quo sanguinis sumptio censeretur ad salutem infirmi necessaria, vt suprà diximus. Atque hæc intelligenda sunt, vbi non est permissa communio sub vtraque specie: nam vbi est permissa, poterit moribundus communicare sub sola specie vini, si non posset sub specie panis: quia hoc ipso, quòd illi est permissa vtraque species, poterit alterutram tempore necessitatis sumere. Imò non solùm posset, sed etiam teneretur in tali euentu communicare sub specie vini: quoniam sublato in eo euentu, siue per concessionem, siue per permissionem præcepto Ecclesiastico de non communicando sub vtraque specie, locum haberet præceptum diuinum, quod in articulo mortis non minùs obligat sub vna, quàm sub altera specie: igitur si in eo casu non posset vel haberi, vel sumi species panis, posset autem haberi, vel sumi species vini, teneretur infirmus sumere speciem vini; ad satisfaciendum præcepto diuino. quemadmodum si Ecclesia permitteret in aliqua Prouincia Latina consecrationem in fermentato, Sacerdos in casu necessitatis non solùm posset, sed etiam teneretur consecrare in fermentato.

An aliquãdo sit licitum laico sanguinem sumere.

104. *Obijcies* 1. Nemo tenetur vti priuilegio ad præceptum seruandum: posse autem communicare sub specie vini, est priuilegium: ergo non tenetur priuilegiatus eo vti

in articulo

in articulo mortis ad ſeruandum præceptum diuinum de communione. Maior probatur: nam qui habet priuilegium, vt in propria domo celebrari poſſit, non tenetur eo vti ad ſatisfaciendum præcepto de ſacro audiendo die feſto.

105. Reſp. 1. Negando maiorem: non enim ſemper eſt verum, nos non teneri vti priuilegio ad præceptum ſeruandum: vt conſtat de ſacerdote habente priuilegium eligendi ſibi confeſſarium: nam ſi vrgente neceſſitate is debeat celebrare, & habens conſcientiam peccati mortalis careat copia proprij confeſſarij, tenebitur vti priuilegio de eligendo ſibi alio confeſſario ad ſeruandum præceptum de præmittenda confeſſione peccati mortalis ante celebrationem. Ratio eſt: quia quando non obſeruantia præcepti cedit vel in graue damnum perſonæ, vel in aliquam irreuerentiam rei ſacræ, tenetur priuilegiatus vti priuilegio ad tale damnum, vel irreuerentiam vitandam. Vnde ſi priuilegiatus iudicaret communionem ſanguinis in articulo mortis fore ſibi neceſſariam, teneretur illam procurare. Velut ſi habens conſcientiam peccati mortalis non poſſet habere ſacerdotem, cui confiteretur, poſſet autem habere Diaconum, qui ſibi ſanguinem miniſtraret. Quin puto in tali caſu etiam ſine priuilegio poſſe fidelem, per legis interpretationem communicare ſub ſpecie vini. Vix tamen caſus eſt moraliter poſſibilis, niſi tantùm in euentu, quo deficiente ſacerdote poſt ſumptionem corporis maneret ſanguis in altari, & non eſſet ſacerdos, qui ſupplere poſſet defectum & moribundus eſſet proximè expiraturus.

106. Reſp. 2. Quando priuilegium conceſſum eſt perſonæ, tunc non teneri eo vti ad præceptum ſeruandum, teneri autem vti, quando conceſſum eſt cõmunitati: quia tunc non eſt in poteſtate perſonæ priuatæ eo non vti, ſed totius communitatis, cui priuatæ perſonæ tenentur ſe conformare. Poſito igitur, quòd priuilegium de communicando ſub vtraque ſpecie ſit conceſſum alicui communitati, tenentur perſonæ priuatæ eo vti in articulo mortis, ad ſeruandum præceptum diuinum de communione.

107. *Obiicies* 2. Nunquam Eccleſia cenſetur prohibere ſacramenta in caſu neceſſitatis, vt conſtat de ſacramento confeſſionis, quod nunquam in caſu neceſſitatis prohibet, ſicut nec Baptiſmum, Confirmationem & Viaticum tempore interdicti: ergo etiam vbi non eſt permiſſa communio ſub vtraque ſpecie, poterit infirmus in articulo mortis, communicare ſub ſpecie vini, ſi non poſſit vel habere vel ſumere ſpeciem panis.

108. Reſp. Negando non poſſe Eccleſiam prohibere, etiam in caſu neceſſitatis propter immutabilem obſeruantiam legis & reuerentiam ſacramentis debitam, ea ſacramenta, quę non ſunt ſimpliciter neceſſaria, cuiuſmodi eſt hoc ſacramentum. Præſtat enim conſtans & perpetua obſeruantia legis de debita ſacramenti adminiſtratione vnius, vel alterius perſonę deuotioni: præſertim cùm facilè poſſit ex vno caſu ad alios extendi huiuſmodi legis interpretatio. Nec eſt eadem ratio de ſacramento confeſſionis, quod eſt ſacramentum neceſſitatis, ſicut & ſacramentum baptiſmi. Quod autem Eccleſia tempore interdicti non prohibeat alia etiam ſacramenta ad ſalutem non neceſſaria, vt confirmationem, Viaticum pro infirmis; & Matrimonium, id ideò eſt, quia hæc pendent à poteſtate Eccleſiæ, quæ potuit pro tali tempore hæc ſacramenta concedere, ſicut in articulo mortis concedere potuit communionem ſub ſpecie vini, in defectum alterius ſpeciei: de facto autem id non conceſſiſſe, colligimus ex vniuerſali prohibitione abſque vlla exceptione. Cæterùm non damnarem peccati mortalis, qui in eo caſu vtens benigna legis interpretatione communicaret ſub ſpecie vini.

109. Vltimò ſciendum eſt in Concilio Conſtanſienſi ſeſſ. 13. prohibitum eſſe ſacerdotibus ſub pœna excommunicationis, communicare populum ſub vtraque ſpecie, vel qui ad ſic faciendum populum exhortati fuerint: qui & tamquam hæretici habendi erunt, ſi per eccleſiaſticas cenſuras & pœnas coërciti non reſipuerint. *Concilium Conſtanſ.*

110. Ad fundamentum Hæreticorum, primò negatur Maior, vt conſtat ex ſuprà diſputatis, vbi oſtendimus, non maiorem gratiam conferri per vtramque ſpeciem ſimul quàm per alterutram tantùm. Secundò, negatur Minor. Nam eſto maiorem fructum percipiant fideles ex vtraque ſpecie, quàm ex vna tantùm, quia tamen maior hic fructus non eſt ad ſalutem neceſſarius, potuit Eccleſia illum poſthabere debitæ reuerentiæ & adminiſtrationi huius ſacramenti. Sicut eandem ob cauſam poſthabuit maiorem fructum, quem paruuli reciperent ex communione, reuerentiæ & immunitati huius ſacramenti. Nec eſt eadem ratio de ſacramento confirmationis, & extremę vnctionis, in quibus cùm nullum ſit periculum irreuerentiæ, quod præualere poſſet fructui, quem hæc ſacramenta ſuſcipientibus conferunt, non poſſet eorum vniuerſalis prohibitio eſſe licita. Dixi, *vniuerſalis*, nam particulariter poteſt interdum eorum vſus interdici in pœnam, ſicut de facto interdicitur vſus extremæ vnctionis tempore Interdicti. *Ad fund. Hæreticorum.*

111. Ad confirmationem, negandum eſt tutiùs eſſe Laicis in vtraque, quàm in alterutra tantùm ſpecie communicare: cum de fide ſit alterutram tantùm ſpeciem ad ſalutem ſufficere, vt ſupra oſtenſum eſt.

DISPVTATIO XXX.

De obligatione repellendi peccatores à communione.

SECTIO PRIMA.

An publici peccatores ſint à communione repellendi?

Affirmatiua aſſertio communis S. Thom. Summiſ. Can. pro dilectione de conſecr d. 2 Cyprianus.

1. ASSERTIO eſt affirmatiua ex communi ſententia omnium doctorum in 4. diſt. 9. S. Tho. 3. p. q. 80. art. 6. & Summiſtarum verbo *Euchariſtia*, & verbo, *Communio*: & habetur can. *Pro dilectione* de conſecr. diſt. 2. quod ſumptum eſt ex Cypriano lib. 1. Epiſtola 10. quæ ita incipit: *Pro dilectione tua & verecundia mutua conſulendum me exiſtimaſti frater chariſſime, quid mihi videatur de hiſtrione quodam, qui apud vos conſtitutus in eiuſdem adhuc artis ſuæ dedecore perſeuerat, & magiſter & doctor non erudiendorum, ſed perdendorum puerorum, id quod malè didicit, cæteris quoque inſinuat, an talis debeat communicare nobiſcum. Quod puto ego nec maieſtati diuinę, nec euangelicæ diſciplinæ congruere.* Sunt autem publici peccatores, vt colligitur ex cap. *Quæſitum* de cohabitatione Clericorum & mulierum, & explicat S. Thomas loco præcitato, quorum crimen eſt notorium vel per iudicis ſententiam vel per propriam confeſſionem in publico iudicio factam, vel per euidentiam facti, quod nulla poſſit tergiuerſatione celari, vel per publicum officium aut artem, cuius exercitium ſit peccatum mortale: nam per venialia, etiam publica non poteſt quis à communione repelli, quia hæc non impediunt dignam ſacramenti ſuſceptionem. Nec ſola publica fama delicti eſt ſufficiens ad negandam communionem, vt ſtatuitur in cap. *Tua nos* de cohabitatione clericorum & mulierum, niſi ſit coniuncta cum euidentia facti, aut publica ſententia iudicis, vel propria confeſſione delicti in publico iudicio facta. In dubio autem, vt rectè notauit Sotus in 4. diſt. 12. qu. 1. art. 6. ſtandum eſt pro communicante: qui quamdiu non probatur malus præſumendus eſt bonus: nec eſt publico iure priuandus, qui non eſt de crimine conuictus: vnuſquiſque autem fidelis ratione characteris baptiſmalis ius habet ad commune beneficium communionis, cui abſque iniuſtitia negari non poteſt.

Quid nomine publici peccatoris veniat. S. Thomas.

Sotus.

In quo fundetur hæc obligatio ſacerdotis.

2. Fundatur autem hæc obligatio, quam ſacerdos habet negandi communionem peccatori publico ac notorio, in eo, quòd ſacerdos eſt diſpenſator huius ſacramenti à Deo conſtitutus: Ad diſpenſatorem autem iure naturæ ſpectat, eſſe fidelem in diſpenſando: non eſſet autem fidelis, ſi illud ſine delectu cuicunque accedenti miniſtraret. Vnde ſicut peccaret, ſi illud infantibus aut perpetuò amentibus exhiberet: ita à fortiori ſi illud publicis peccatoribus miniſtraret: cùm maior irreuerentia & peccatum ſit, illud publicis peccatoribus miniſtrare, quàm infantibus, aut perpetuò amentibus; cùm illud iure diuino, hoc tantùm eccleſiaſtico prohibitum ſit.

Alia ratio. Durandi

3. Aliam rationem huius rei aſſignat Dur. in 4. diſt. 9. qu. 5. quia nimirum ſacerdos miniſtrans Euchariſtiam publico peccatori, eo ipſo fit particeps eius criminis, quòd ſic probat: quia dũ iure negare poteſt iniuſtè petẽti, (amittit enim peccator ratione publici criminis ius petẽdi hoc ſacramentũ) ſi illud cõfert, ſponte ſua illud confert, non ex iure, quod habet petens, proinde particeps fit ipſius criminis. Quę ratio etſi bona ſit, non eſt tamen propria, ſed generalis de omnibus, qui tenentur alterius crimini non cooperari.

An publicus pecator arcendus ſit à communione ibi vbi retinet bonam famã. Sotus.

4. Deducitur 1. Si reus ſit publico iudicio de crimine conuictus, & hoc ſacerdoti conſtet, etiamſi non conſtet alijs in eadem vrbe vel oppido commorantibus, eſſe à communione repellendum, cùm facilè poſſit talis delicti fama apud alios diuulgari. Eadem eſt ratio de alijs commorantibus in locis, ad quæ ob mutua commercia facilè poſſet delicti fama peruenire. Difficultas eſt de ijs locis, in quibus reus poſſidet bonam famam, nec facilè poſſet ad ea delicti fama penetrare, an in ijs repellendus ſit à beneficio publicæ communionis. Affirmat Sotus ſub dubio, quando ſacerdoti conſtat, quòd ille non ſit emendatus: ſecus ſi ſacerdoti non conſtet, quòd reus non ſit emendatus: quia tunc præſumere debet illum eſſe emendatum, & ad publicam communionem admittere, vbi eius delicti fama non eſt nota. Negant verò alij, etiamſi ſacerdoti conſtet, reum non eſſe emendatum: quod probabilius eſt: nam vbi reus ſuam famam poſſidet, ſimul cum ipſa poſſidet ius ad commune beneficium communionis: præ-

ſertim

sertim si fama criminis non videtur facilè eò peruenturа, ait, Syluius 3.p.loc.cit.citans Victoriam & Nugnez.

Syluius Victoria. Nugnez.

Publicus peccator, si maiori parti vicinię notus. Richardus. Sotus.

5. Deducitur 2. Vt delictum sit notorium ex euidentia facti, non satis esse, vt illud sit notũ tantùm sacerdoti, vel alijs, qui illud iuridicè testificari possent: quoniam, vt rectè notant Richard. in 4. dist. 9. a. 3. q. 1. & Sotus suprà citatus, colligiturque ex cap. *Tua nos* de cohabitatione clericorum & mulierum, tale delictum non tam esset manifestum, quàm manifestabile: Peccator autem nunquã est à publico beneficio communionis repellẽdus, donec manifestè constet de eius delicto. Debet igitur illud maiori parti vicinię esse notum.

Post publicam pœnitentiam debet ad communionem admitti. Conc. Carthaginense III.

6. Deducitur 3. Non posse publicum peccatorem ad publicam communionem admitti, etiamsi sacerdoti cõstet de eius emendatione, nisi publica præcedat pœnitentia, post quam potest, & debet admitti, vt statuitur in Concilio Carthaginensi III. & refertur can. *Scenicis* de consecratione dist. 2. Ratio verò est: quia non euitatur scandalũ populi, si publicus peccator ante publicam pœnitentiam ad publicã communionem admittatur. Debet igitur de pœnitentia publicè cõstare, sicut publicè cõstitit de delicto. Vnde non est publicus hæreticus ad publicã communionem admittẽdus, nisi publica hæresis abiuratione facta, nec publicus vsurarius, vel publica meretrix, nisi publica data satisfactione & cautela de futura emẽdatione quę exigẽda sunt etiã à moribũdo.

7. Deducitur 4. Hæc non solùm seruanda esse à proprio Parocho, erga proprios Parochianos, sed à quolibet sacerdote erga quoscunque Christianos: quia cuique sacerdoti incumbit præceptum fideliter dispensandi dona Christi.

Non frangit sigillum confessionis qui post illam publicum peccat. arcet à cõmunione.

8. Deducitur 5. Non debere sacerdotem, qui publici peccatoris confessionem audiuit, illum ad publicam communionẽ admittere: nec propterea erit sacramentalis sigilli fractor: quia non est necesse pro causa assignare crimen in confessione auditum, sed publicam delicti famam omnibus notam.

9. Sed quid si sacerdoti tunc primum, per confessionem sacramentalem, publicum peccatoris crimen innotesceret? nam tunc non videretur propter publicam famam delicti, sed propter sacramentalem notitiam confessionis, publicam communionem illi negare. Sed neque tunc debet ad publicam communionem admittere: nec propterea erit sacerdos sacramentalis sigilli fractor: quoniam tũc frangitur sigillum, quando aliqua via sciri posset, quòd confessarius id faciat ex sacramentali notitia confessionis. In casu autem proposito non est huiusmodi periculum, cùm tale peccatum, ob quod negatur communio, sit omnibus notum.

Non licet manifestationem criminis quærere per ministrationem Eucharistiæ.

10. Deducitur 6. Non licere ijs, qui sunt de crimine suspecti Eucharistiam eo fine ministrare, ne metu sacrilegæ communionis, occultam veritatem manifestent: sicut iuramento compelli solent ad occultam veritatem patefaciendã: nam licet hic modus de se illicitus non sit, quo vsus est Gregorius VII. cum Henrico IV. ad probationem ipsius innocentię, nunc tamen ob reuerentiam sacramenti abrogatus est: ne quod in nostram vtilitatem institutum est, fiat occasio ruinæ. Quare peccant viri, qui suas coniuges ad communicandum cogunt, vt hoc medio se purgent de adulterij suspicione.

Gregorius VII.

SECTIO II.

An peccatori occulto neganda sit communio?

11. CONVENIVNT Doctores, non esse negandam communionem peccatori occulto, quando illam publicè petit. Sola igitur controuersia est, an quando illam occultè petit, sit illi neganda; censetur autem occultè petere, vel quando ab ipso tantùm sacerdote occultè sacrificante petit, vel coram alijs, qui petentis peccatum norunt.

Sotus negat,

12. Negat Sotus in 4. dist. 12. q. 1. ar. 6. negandam esse communionem peccatori occulto, etiam occultè petenti, præsertim si illam petat à proprio prælato tempore necessitatis; secus si ab alieno sacerdote, etiã tempore præcepti, vel à proprio extra tempus necessitatis. Fundamentum ipsius est: quia vnusquisque fidelis ratione baptismi habet ius petendi sacramenta: ergo iniuria illi fit, si absque manifesta causa communio negetur. Nec est sufficiens causa crimen occultum: cùm nemo extra ordinem iudicialem debeat suo iure spoliari: spoliaretur autem suo iure, si ob crimen occultum occultè petenti sacramentum communionis denegaretur.

Affirmatiua communis est. Durandus.

13. Communis tamen sententia Theologorum docet, negandam esse communionẽ peccatori occulto occultè petenti. In qua sententia Durand. in 4. dist. 9. q. 5 n. 6. ait, concordari omnes. Potest autem peccatum esse occultum, vel quia solus sacerdos illud nouit per confessionem sacramentalem, aut per secretũ naturale, vel quia pręter ipsum pauci illud norunt. Conueniunt omnes, negandam esse communionem peccatori occulto occultè eam petenti, quando peccatum ipsius est à sacerdote extra confessionem cognitum, modò ex tali negatione communionis nullum impendeat infamiæ periculum peccatori petenti.

Durandus. Alensis. S. Thom. Argent. Vasquez. Suarez.

14. Discrepant verò, an sit neganda, quãdo peccatum est notum per solam confessionem sacramentalem. Affirmant Durand. loc. præcit. Alensis 4. p. q. 11. memb. 2. ar. 3. §. 1. S. Th. in 4. dist. 9. q. 1. ar. 5. quæstiunc. 1. Argent. ar. 4. Vasquez disp. 214. n. 55. inclinat Suarez disp. 67. sect. 3. Fundamentum, quia hîc nullum esset periculum reuelandi peccatum in confessione auditum: Et ex alia parte potest confessarius pœnitentem de peccatis in confessione auditis blandè monere, & dirigere in bonum ipsius: igitur poterit in tali casu illi communionem propter ipsius bonum negare.

Paludanus.

15. Negant verò Palud. in 4. dist. 9. q. 4. con-

Gabriel. Sotus. Syluester. Nauarrus Henriquez. Valentia. Coninck. Sà. Syluius.

cluſ.3 Gabr.q.2.art.3.dub.1.Sotusq. cit.Syluester verbo *Eucharistia* 3. qu. 5. Nauarrus in ſum.c.21.n.55.Henriq. lib. 8. de Euchariſtia c. 59. Valentia diſp. 6.q. 8.puncto 3. §. *Ego vero*, Coninck 3.p.q.80.ar.6.Emman. Sà verbo *Euchariſtia* n. 16. Syluius 3. p.q. 80. ar. 6. pro declaratione totius controuerſię,

Non eſt neganda communio peccatori occulto, publicè eam petenti.

16. DICO 1. Non eſt neganda communio peccatori occulto publicè petenti. Fundamẽtum eſt: quia præceptum de non infamando proximo præualet præcepto de neganda Euchariſtia indigno. Confirmatur, quia nequit reus ob priuatum delictum publica pœna puniri. Atqui repulſio à publica menſa Chriſti eſt publica pœna, cùm ſit publica priuatio iuris, quod quilibet fidelis habet ratione Baptiſmi ad menſam Domini: igitur non poteſt ob priuatũ delictũ publica communione priuari.

17. *Obiicies* 1. Peccatum mortale tollit ius ad menſam Domini: ergo non debet ad illam peccator admitti. Reſp. Tollere ius priuatum, non autem publicum, quo ſpoliandus non eſt, quandiu eius peccatum publicè non conſtat, vt patet exemplo Chriſti, qui Iudam à publica communione non excluſit.

18. *Obiicies* 2. Concurrentibus duobus præceptis, maius pręualere debet: atqui maius pręceptum eſt negandi communionem indigno, quàm proximum infamãdi: ergo illud eſt ſeruandum. Minor probatur: nam illud eſt maius præceptum, quod eſt de nobiliori virtute; nobilior autem virtus eſt religio, quæ immediatè verſatur circa cultum diuinum, quàm iuſtitia, quę verſatur circa bona proximi: ergo maius præceptum eſt de neganda communione indigno, quod eſt de exhibendo debito cultu Deo; quàm de nõ infamando proximo, quod eſt de conſeruanda bona fama proximi.

Maior obligatio præcepti, non ſemper oritur ex nobiliori virtute, quæ præcipitur.

19 Reſp. Negando minorẽ. Ad cuius probationem, dico, maiorem obligationem præcepti non ſemper deſumendam eſſe ex nobiliori virtute, vt conſtat de præcepto charitatis, quæ eſt omnium maxima, quę tamen ſi cõcurrat cum præcepto miſericordiæ de ſubueniẽdo proximo in bonis temporalibus, vel ſpiritualibus, ceſſat eius obligatio. Quam doctrinam expreſsè docuit Chriſtus Dominus Matthęi 9. & 12. illis verbis: *Miſericordiam volo, & non ſacrificium*. Ratio verò eſt: quia cùm hoc pręceptum ſit affirmatiuum; præceptum verò de non infamando proximo ſit negatiuum, præualet hoc illi, eſto ſit de ignobiliori virtute.

Matth. 9. & 12.

20. *Obiicies* 3. Licitum eſt, prodere occultũ peccatum proximi, ne ſeipſum, vel alium interficiat: ergo licitum erit, prodere occultum peccatum proximi, ne ſeipſum ſpiritualiter interficiat per ſacrilegam communionem, aut ſacramento iniuriam irroget.

21. Reſp. Negando conſequentiam. Ratio diſcriminis: quoniam maius eſt præceptum tuendi vitam proximi, quàm ipſius famã: igitur tenemur ſeruare maius præceptum cum diſpendio minoris, quando vtrumque ſeruari non poteſt. Præceptum verò de non interficiendo ſeipſum ſpiritualiter per ſacrilegam communionem, licet ſit maius reſpectu communicaturi, qui potiùs deberet eligere famam amittere, quàm ſacrilegium committere: non eſt tamen maius reſpectu ſacerdotis ſacramentum miniſtrantis. Quoniam hic iure Diuino tenetur potiùs proximum non infamare, quàm ſeruare præceptum negandi communionem indigno.

Neganda eſt communio peccatori occulto, illam occultè petenti.

22. DICO 2. Neganda eſt communio peccatori occulto, illam occultè petenti, quando eius peccatum notum eſt ſacerdoti extra confeſſionem. Fundamentum eſt: nam eatenus nõ erat negãda communio publicè petenti, quatenus ipſius famæ detrahebatur: atqui in caſu propoſito nihil de ipſius fama detrahitur: ergo neganda eſt illi communio. Conſequentia patet: quia vbi non obligat præceptum de fama proximi conſeruanda, vim habet præceptum de neganda communione indigno.

Inſtat Sotus.

23. At occurrit Sotus, non ſolùm dandam eſſe communionem peccatori occulto publicè petenti, ne infametur, ſed ne priuetur iure, quod ratione baptiſmi ad cõmunionẽ habet: quod ius peccator non amittit, niſi per publicum iudicium. Sed contrà: quia reuera peccator per occultum crimen amittit priuatum ius ad communionem: quia cùm hoc ſit ſacramẽtum viuorum, non debetur niſi iuſtis. Vnde ſolùm peccator occultus habet ius publicum, ne infametur. Neque baptiſmus ſine gratia dat proximum ius ad Euchariſtiam, ſed tantùm remotum. Intelligendum autem eſt, quãdo ita occultè petit, vt nullus ſit, qui ex tali repulſa poſſit ipſius peccatum conijcere, ſiue quia omnes, qui adſunt, eius peccatum norunt, alioqui ſi vnus vel alter ignoraret, non eſſet neganda communio; ſiue quia, præter ſacerdotem, nullus alius adeſt.

Henriquez.

24. Quid ſi tantùm ipſius peccatum ignoret ſacerdotis miniſter? Reſpondet Henriq. loco præcitato, adhuc in eo caſu negandam eſſe communionem. Ratio eſſe poteſt, quia miniſter non cenſetur alius à ſacrificante. Sed oppoſitum verius & probabilius eſt: quia ſigillum naturale, ſub quo ſuppono ſacerdotem nouiſſe peccatum communicaturi, præualet præcepto de neganda communione indigno. Nec ab infamia excuſat, quòd vnus tantùm eius peccatum cognoſcat, quia facilè poteſt ipſius notitia ad alios peruenire.

Non eſt neganda, ſi peccatum eſt notum tantùm in confeſſione.

25. DICO 3. Non eſt neganda communio peccatori occulto, quando eius peccatum eſt notum ſacerdoti tantùm in confeſſione: nec ſubeſt alia cauſa illam negandi, niſi propter peccatum in confeſſione cognitum. Fundamentum eſt: quia, vt ſequenti tomo oſtendam, non licet abſque expreſſa licentia pœnitentis, de ipſius peccatis in confeſſione auditis extra confeſſionem illum monere, dirigere, aut corripere, vel ſigno aliquo oſtendere, quo indicetur illius peccatum fuiſſe in confeſſione auditum. Qui autem negaret communionem pœnitenti, propter peccatum in confeſſione tantùm cognitum, nec vlla alia ſubeſſet cauſa, aut prætextus illam negandi, contra pœnitentis voluntatem, de peccato in confeſſione au-

dito,

dito, illum extra confessionem moneret, corriperet, externoque signo manifestè ostenderet, se illius peccatum in confessione cognouisse: quod nimis graue & odiosum reddit præceptum confessionis.

26. Dixi *in confessione tantùm*: quia si illud aliunde nouerit, deberet illi communionem negare: cùm notitia in confessione habita, non debeat præiudicare notitiæ aliunde comparatæ. Dixi, *nec subest alia causa*: quia si potest aliam causa prætendere, potest, & sæpe debet communionem negare; vt vel quia est ad alia occupatus, vel quia non est sibi commodum. Quo fit, vt hanc causam nequeat prætendere Parochus tempore præcepti, quia ille tenetur suis subditis sacramenta ministrare: nec quiuis sacerdos, dum actu exponitur ad Eucharistiam ministrandam.

27. Cæterùm nunquam licebit ad euitandum sacrilegium, pro hostia consecrata communicaturo porrigere non consecratam, ne de ipsius quidem communicaturi consensu, vt omnes doctores contra Altisiodorensem monent: eò quòd nunquam licitum est, in sacramentis fritione vti, cùm maius peccatum sit hoc, quam ipsummet sacrilegium, vt Innocentius III. definit capite *de homine* de celebratione missarum. Vnde malè quidam sacerdos Colonienſis qui, vt refert Argentina, ad terrendum quendam vsurarium, loco sacramenti porrexit illi cum hostia non consecrata nummum, quo ille deceptus putaret propter sua peccata sacramentum conuersum fuisse in nummum, vt sic territus resipisceret.

Nunquam licet ad euitandum sacrilegium, pro hostia consecrata, dare non consecratã. Altisiod.

DISPVTATIO XXXI.

De ministro dispensante Eucharistiam.

SECTIO PRIMA.

An ad solos sacerdotes spectet dispensatio huius sacramenti?

1. DVPLEX est huius sacramenti minister: Alter conficiens, cuius potestas versatur in materia cõsecranda: Alter tantùm dispensans, qui solùm distribuit materiam præconsecratam. Primum supponimus solum sacerdotem, nec posse alium, quàm sacerdotem, hoc sacramentum conficere, contra Lutherum, qui multis in locis, vt legere est apud Cardinalem Bellarminum lib. 4. de Eucharistia cap. 16. docet, quemlibet Christianum potestatem conficiendi hoc sacramentum habere ex ipso baptismo, licet non quiuis ad illud conficiendum accedere debeat, nisi in casu necessitatis; sed qui legitimè vocatur, ne ordo Ecclesiastici regiminis turbetur. Fundatur autem hoc in duobus principijs, apud Lutheranos receptissimis. Primum, quod sacramenta non operentur, nisi excitando fidem. Secundum, per ordinationem ministrorum nullum imprimi characterem, aut nouam tradi potestatem, sed vsum tantùm & officium legitimè ministrandi. Ex quibus principijs euidenter sequitur, à quocunque verba sacramẽtalia proferantur, etiam à diabolo, vt ipsemet Lutherus impiè fatetur, verùm confici sacramentum. Vt mirum sit sacramentarios hæc duo principia cum Luthero admittentes, negare postea hoc sacramentum confici posse ab alijs, quàm à sacerdotibus.

Lutherus asserebat ipsum Diabolum potestatem habere conficiendi hoc sacramentum; insanè Bellar.

2. Hoc igitur primò de fide posito, tum ex perpetua Ecclesiæ traditione: tum ex definitione quatuor Conciliorum Generalium, Nicæni I. can. 18. vel 14. secundùm aliam versionem, Lateranensis sub Innocentio III. cap. 1. de fide Catholica, Florent. sub Eugenio IV. in decreto de vnione Armeniorum, Tridentini sess. 22. cap. 1. & sess. 23. cap. 1. & 4. tum ex illis verbis Lucę 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Quæ verba dicta fuerunt à Christo solis Apostolis, eorũque in sacerdotio successoribus, vt ipsi tantùm, eorumque in sacerdotio successores hoc sacramentum cõficerent in ipsius passionis memoriam. Vnde sola superest controuersia de secundo ministro, quoad dispensationem dumtaxat huius sacramenti, de quo tantùm proposita est à nobis disputatio.

Conc. Nicænum. Lateranense. Florentinũ Trident. Generalia.

Luc. 22.

3. Notanter autem dixi in titulo sectionis, *ad solos sacerdotes*: quoniam non est dubium, quin ad eos hoc ministerium ex officio spectet; nam sicut ad eos ex officio spectat, Christi corpus & sanguinem propria potestate à Christo accepta conficere: ita ad eosdem spectat, illa populo dispensare. Nam cui conuenit actus principalis, conuenit & accessorius cum principali connexus. Atqui sacerdoti per se & ex officio conuenit confectio Eucharistię, qui est principalis actus: ergo eidem per se etiam conuenit eius dispensatio, qui est actus accessorius cum principali connexus.

Ex officio spectat ad sacerdotes hoc sacramentum populo dispensare.

4. Confirmatur: nam cui Deus dat potestatem efficiendi rem, eidem facultatem concedit de eadem re disponendi; cùm potestas ipsa efficiendi constituat rem sub dominio efficiẽtis, nam qui dat causam, dat effectum ipsum inclusum in causa. Sed Deus dat sacerdoti potestatem efficiendi Eucharistiam: ergo eidẽ etiam potestatẽ concedit de eadem disponendi.

5. Sola igitur concertatio superest, An ad solos sacerdotes, & nõ ad alios inferiores ministros hoc munus dispensandi Eucharistiam spectet. Potissima autẽ difficultas est de Diacono, an ad ipsum etiam hoc munus spectet. Quæ controuersia abhuc duplicem habet sen-

sum: Primum, an ex proprio munere & officio illi competat huius sacramenti dispensatio: Secūdum, an saltem ex cōmissione sacerdotis.

6. PRIMA sententia affirmat, non tantùm sacerdoti, sed etiam Diacono ex officio conuenire dispensationem sanguinis, non autem corporis Christi Domini, nisi ex commissione sacerdotis: Est S. Thomæ 3. p. qu. 82. art. 3. ad 1. Paludani in 4. dist. 13. q. 1. art. 4. Soti qu. 1. art. 3. Syluestri verbo *Diaconus* q. 2. Valentiæ 3. p. disp. 6. q. 10. punct. 1.

S. Thomas. Palud. Soto. Sylueſter. Valentia.

7. Quòd non tantùm sacerdoti, sed etiam Diacono ex officio conueniat sanguinis dispensatio, probatur: tum quia antiquitus, quando vigebat communio sub vtraque specie, dispensatio sanguinis pertinebat ad Diaconum, ad quem tamen non pertinebat dispensatio corporis, vt constat ex illis verbis S. Laurentij ad Sixtum pontificem: *Experire vtrum idoneum ministrum elegeris, cui commisisti Dominici sanguinis dispensationem.* Quibus solius sanguinis se dispensatorem fatetur. Quod etiam docent Cyprianus sermone de lapsis magis versus finem, Ambrosius lib. 1. officiorum cap. 41. & alij. Tum ratione: quoniam, sicut, inquit S. Tho. Diaconus est ordine proximus sacerdoti, ita est illi quoque in officio propinquus.

S. Laurent.

Cyprianus. Ambroſius

S. Thomas

8. Quòd verò eidem ex officio non conueniat dispensatio corporis, probatur: tum quia nunquam legitur Diaconus corpus dispensasse, nisi iubente Episcopo, vel presbytero, vt habetur in Concilio Carthaginensi IV. can. 38. tum quia Diaconus dispēsans sanguinem, non debet illum tangere in se, vti deberet tangere corpus: quia sanguinem ministrat in calice, corpus autem in se. Non licet autem nisi in necessitate, & ex commissione sacerdotis, Diaconum immediatè tangere corpus Domini: quia cùm nō habeat manus consecratas, nullamque rem non consecratam deceat Christi corpus tangere, non licebit Diacono extra causam necessitatis, & commissionis sacerdotis, Christi corpus ministrare.

Conc. Carthag. IV.

Diacono ex officio nō conuenire Eucharistiæ dispensationem.

9. SECVNDA sententia negat, Diacono vllius Eucharistiæ partis dispensationem ex officio conuenire, sed ex sola Episcopi, vel presbyteri commissione. Hanc docent communiter recentiores: Palatius in 4. dist. 13. disp. 1. §. *Sunt qui putent*, Henriq. lib. 8. de Eucharistia c. 54. Suar. disp. 72. sect. 1. Vasquez disp. 219. cap. 1. Coninck 3. p. q. 82. art. 3. & alij. *Quæ probabilior est & sequenda.* Eaque non obscurè colligitur ex Concil. Trident. sess. 13. cap. 8. vbi nulla distinctione facta inter dispensationem corporis & sanguinis Domini, indiscriminatim ait; *In sacramentali sumptione semper in Ecclesia Dei morem fuisse, vt laici à sacerdotibus communionem acciperent, sacerdotes autem celebrantes seipsos communicarent, qui mos*, inquit, *tanquam ex traditione Apostolorum descendens iure ac merito retineri debet.*

Palatius. Henriquez. Suarez. Vaſquez. Coninck. Concil. Trident.

10. Ratio verò fundamentalis est: quoniam illud ex proprio officio conuenit ministro, quod cum ipsa potestate ordinis ei traditur. Sed Diacono cum potestate Diaconatus non traditur Christi sanguinis dispensatio: igitur Christi sanguinis dispensatio non conuenit Diacono ex proprio officio. Minor patet: nam potestas Diaconatus, est sola potestas legendi Euangelia in Ecclesia: nam hęc tantùm exprimitur in forma, & traditur per materiam libri Euangeliorum, nulla mentione facta de Christi sanguinis dispensatione: nulla autem in ordinis collatione traditur potestas, quę non exprimatur in ipsa forma, aut saltem connexionem habeat cum potestate, quæ per formam exprimitur. Sed potestas legendi Euangelia nullam connexionem habet cum dispensatione sanguinis, vt per se patet. Maior verò probatur: nam omnis actio, quæ alicui ex proprio officio competit, supponitin eo, cui ex proprio officio competit, legitimam potestatem illam exercendi independēter ab alterius commissione. Ergo si Diaconus ex proprio officio, independenter à commissione sacerdotis habet actionem dispensatiuam sanguinis Domini, habebit eiusdem actionis legitimam potestatem independenter à commissione sacerdotis: hanc autem habere non potest, nisi ex ipsa ordinis susceptione: ergo si illam ex sui ordinis susceptione non habet, absolutè non habet, cùm aliunde illam habere non possit.

11. Ad primum primæ sententiæ, concedo, antiquitus Diaconos habuisse officium dispensandi sanguinem Christi, non ex proprio munere, sed ex commissione Episcopi, vel presbyteri, vt verba S. Laurentij manifestè ostendunt: *Cui* inquit *commisisti Dominici sanguinis dispensationem:* si autem ex commissione, vt notat verbum *commisisti*: ergo non ex proprio officio. Cæterùm præcitati Patres solùm docent, fuisse antiquum vsum huius consuetudinis: An autem illum ex officio, vel ex commissione sacerdotis, Diaconi exercuerint, non explicant.

S. Laurent.

12. Ad 2. Resp. Diaconum esse proximum sacerdoti in assistendo illi in altari, non autem in sanguinis Christi dispensatione: Nam hoc ex officio spectat ad eum, qui illum propria potestate conficit. Ad duplex illud discrimē, quod affertur de dispensatione sanguinis, & corporis: Primum, quòd nunquam legantur Diaconi dispensasse corpus Christi, nisi iussi ab Episcopo, vel presbytero, primò falsum est: nam apud Iustinum in Apolo. 2 pro Christianis, versus finem, indiscriminatim dicuntur Diaconi ministrasse populo Eucharistiam. Verba Iustini sunt: *Præses verò, postquam gratiarum actionem perfecit, & populus vniuersus adprecatione læta eam comprobauit, qui apud nos vocantur Diaconi atque ministri, distribuunt vnicuique præsentium, vt participet eum, in quo gratia acta sunt, panem, vinum, & aquam, & ad absentes perferunt. Porrò alimentum hoc apud nos appellatur Eucharistia, quod nulli alij participare licitum est, quàm veram esse doctrinam nostram credenti, & lauacro propter remissionem peccatorum, & regenerationem abluto.* Hæc Iustinus: quibus manifestè ostendit, tam corpus, quàm sanguinem indiscriminatim dispensata fuisse populo per Diaconos.

13. Resp. 2. Potiorem rationem committendi

tendi Diaconis, dispensationem sanguinis, quam corporis Domini, ob penuriam sacerdotum fuisse, quia cùm sanguis daretur populo post sumptionem corporis, congruentius erat, vt priùs populus è manibus sacerdotis acciperet corpus, deinde è manibus Diaconi sanguinem; quàm contrà, priùs è manibus Diaconi corpus, deinde è manibus sacerdotis sanguinem.

14. Secundum verò discrimen non probat, actionem dispensandi sanguinem ex proprio officio cõpetere Diacono, ex eo quòd in eius dispensatione non tangatur sanguis in se, sicut in dispensatione corporis tangitur corpus. Etenim potissima ratio, cur ex officio non cõpetat, nisi soli sacerdoti tam corporis, quã sanguinis dispensatio, est, quia ad eum tantùm ex officio spectat supernaturalia dona populo dispensare, qui super illa à Deo potestatem accepit. Atqui solus sacerdos potestatem accepit supra corpus & sanguinem Domini, cùm solus ipse potestatem habeat illa conficiendi: igitur ad illum solùm spectabit ex officio ea populo dispensare, Diacono verò solùm ex commissione sacerdotis: idque ex iure diuino non præceptiuo, sed permissiuo.

Conc. Carthaginense.

15. Quoniam verò duæ rationes in præcitato Concilio Carthaginensi assignantur, vt licitè possit Diaconus ex commissione sacerdotis Eucharistiam ministrare, & necessitas, & presbyteri iussio: *vt Diaconus*, inquit, *præsente presbytero Eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, iussus eroget*: Difficultas emergit, an vtraque causa, & quæ necessitas, requiratur, vt licitè valeat Diaconus hoc sacramentum ministrare. Communiter docent Doctores, sufficere necessitatem absque sacerdotis iussu, vt si nullus adsit sacerdos, & infirmus sit in articulo, vel periculo mortis: quod colligitur ex Concilio Nicæno I. can. suprà citato, in quo absente sacerdote, conceditur Diacono potestas, vt ipsemet è ciborio sacramentum proferat, & sumat: *quòd si non fuerit*, inquit, *in præsenti, vel Episcopus, vel presbyter, tunc ipsi*, intellige Diaconi, *proferant & edant*, nempe venerabile sacramentum. Igitur à fortiori poterit idem Diaconus tempore necessitatis hoc sacramentum alijs ministrare. Ratio est: quia cùm iure diuino sit permissum, vt Diaconus ex cõmissione sacerdotis possit hoc sacramentum ministrare; sequitur, vt vrgente necessitate, si nullus adsit sacerdos, eodem iure permittente possit hoc sacramentum ministrare. Nam tunc idem ius Diuinum, quod hanc potestatem per sacerdotem concedit Diacono, eandem vrgente necessitate concedit in absentia sacerdotis: cùm in vtroque casu militet idem finis, propter quem hanc potestatem ius diuinum concedat Diacono, nempè proximi necessitas.

An in necessitate, absente presbytero, Diaconus non iussus ab eo possit dispensare hoc sacram. Concilium Nicænum I.

16. Maior difficultas est, An nulla vrgente necessitate, possit Diaconus iussus à sacerdote hoc sacramentum ministrare. Ad quod Resp. 1. Accedente iussu sacerdotis, non requiri extremam, sed sufficere moralem dumtaxat necessitatem, seu vtilitatem: Secundò licitè posse in tali casu Diaconos Eucharistiam ministrare, si eis euidenter non constet de nullitate causæ: Tertiò si illis euidenter constat nullitas causę, non posse licitè sacramentum ministrare: quia cùm hoc si proprium sacerdotis, neque Diacono competat, nisi vrgente necessitate, non poterit absque huiusmodi necessitate licitè illud ministrare: nisi fortè, si illud non ministraret, incurreret offensam Episcopi, vel presbyteri præcipientis. Nam tunc puto, licitè posse Diaconum, ad euitandam huiusmodi offensam, hoc sacramentum ministrare, modò hoc non fiat in iniuriam, & irreuerentiam sacramenti: nam illa est aliqua necessitas, si non communicantis, saltem communionem ministrantis. Contrà verò in casu necessitatis posset, adhuc prohibente sacerdote, vel Episcopo, Diaconus viaticum ministrare infirmo: quia tunc censeretur Diaconus potestatem habere, à Papa, vel ab ipso Christo.

An nulla vrgente necessitate possit iussus.

17. *Obijcies* 1. Non est licitum Diacono absente, vel deficiente sacerdote in die Parasceues in altari hostiam consecratam consumere, & reliquas cæremonias peragere: ergo neque Eucharistiam populo ministrare. Resp. Negãdo cõsequentiam: nam prior actio est propria sacerdotis: quia licet per illam non consecret, per eam tamen celebrat. Vnde in rubricis eiusdem diei Parasceues, dicitur sacerdos eo die celebrare. Quemadmodum nec posset Diaconus perficere Missam, deficiente sacerdote, etiam post consecrationem: nam tota illa actio est propria sacerdotis. Posset tamen Diaconus hostiam consecratam ex altari deferre ad sepulchrum in die Parasceues: sicut potest idem sacramentum ex vno altari ad aliud transferre.

Cur non possit Diaconus extremam vnctionẽ ministrare.

18. *Obijcies* 2. Non potest Diaconus, neque ex commissione sacerdotis, extremam vnctionem ministrare; ergo neque Eucharistiam. Resp. Negatur consequentia: nam prior actio est propria sacerdotis, neque vnquam legitur communicata fuisse Diacono: quod fundamẽtum habet in Iacobi Epist. cap. vltimo, vbi agens de hoc sacramento, ait, inducendos esse presbyteros Ecclesię, hoc est sacerdotes, qui oleo sancto infirmum vngant. Posterior non est ita propria sacerdotis, vt saltem ex commissione ipsius communicari non possit Diacono, vt de facto sæpe communicata est.

SECTIO II.

An hoc officium communicari possit Subdiacono, vel laicis in casu necessitatis?

Glossa. Conc. Rhemense.

19. PRIMA sententia affirmat, quam docet Glossa in cap. *Pervenit* de consecratione dist. 2. Explicans enim verba illa Concilij Rhemensis, ex quo desumptum est illud cap. *Presbyter per semetipsum infirmum communicet*, subdit: *vel per Diaconum, si necesse est, vel per laicum Catholicum*: quæ etiam citat Glossam in caput *Cæpit* 24. q. 1. vbi ambiguè loquitur, & potiùs oppositum asserere videtur. Eandem

Suarez. Valentia. Sà. Coninck. sententiam docent Suar. disp. 72 sect. 1. & 3. in fine, Valent. disp. 6. q. 10. puncto 1. Eman. Sà verbo *Eucharistia* n. 26. inclinat Coninck 3. p. q. 82. ar. 3. eam tamen asserere non audet propter tot Doctorum auctoritatē, oppositum docentium. Citatur pro ea Caiet. in

Caietanus. 26. caput Matthæi. Sed ibi solùm docet posse sacerdotem tempore pestis hoc sacramentum porrigere pestiferis, vt illud suis manibus sumant & communicent.

20. Probatur hæc sententia primò ex ipso facto Christi, qui saltem sanguinem suum ex calice bibendum tradidit discipulis, vt ipsi illum inter se dividerent, vt ostendunt verba

Luc. 22. illa Luc. 22. *Accipite & dividite inter vos.* Porrò quando Apostoli communicarunt, nondum erant à Christo sacerdotes ordinati: quippe qui, vt Tridentinum docet sess. 22.

Conc. Trident. cap. 1. & can. 2. constituti sunt sacerdotes illis verbis Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem:* quę à Christo dicta sunt, postquam Apostoli communicarunt. Sicut igitur vnus Apostolus adhuc laicus hoc sacramentum ministrauit alteri, ita poterit exemplo Apostolorum vnus laicus hoc idem tempore necessitatis ministrare alteri.

Baronius. 21. Secundò: antiquus mos fuit in Ecclesia, cuius meminit Baronius anno Christi 57. n. 42 vt ipsi fideles Eucharistiam à sacerdote acceptam proprijs manibus sumerēt, viri quidem nudis manibus, fœminæ autem nitido linteolo obuolutis. Idem confirmat alius mos, deferendi Eucharistiam ad proprias domos, vt eam opportuno tempore sumerent: cuius etiam mentionem facit idem Baronius ibid. n.

Eusebius. 43. Eandem sententiam probant duo vulgata exempla. Primum est apud Eusebium lib. 6. historiæ Ecclesiasticę cap. penultimo, de quodam Serapione sene Alexādrino, qui infirmatus misit puerum ad presbyterum pro Eucharistia, qui dum & ipse presbyter infirmus venire nō posset, misit particulam consecratam per puerum, è cuius manibus Serapion iuxta presbyteri mandatum illam sumpsit. Secundum est de Regina Scotiæ, quæ martyrium

Regina Scotiæ. subitura, Eucharistiam proprijs manibus sumpsit & communicauit.

22. Tertiò. Concedunt Doctores, in periculo irreuerentiæ, quam hoc sacramentum pati posset, vt laicus possit illud proprijs manibus contrectare, sumere, & si necesse fuerit, etiam alteri tribuere, vt si nimirum eo tempore esset aliquis infirmus viatico egens, cui per sacerdotem vel Diaconum ministrari non posset. Ergo hoc ipsum facere poterit in casu necessitatis, si desit legitimus minister. Confirmatur: nam iura concedunt, si fortè particula consecrata ceciderit intra pectus, & vbera fœminæ, vt ipsa possit proprijs manibus illam sumere. Cur illam in casu necessitatis sumere non possit ex ipsa pixide, vt proprię consulat saluti?

23. Quartò; Nullum est ius, quod hoc positiue prohibeat. Nam vel hoc esset ius naturale, quod dictat, hoc esse per se malum. Et hoc nō: tum quia alioqui illud nunquam licitum esset, neque in eo pontifex dispensare posset: cū nequeat pontifex dispensare in ijs, quæ sunt per se mala. Tum quia nulla in tali actu apparet difformitas: nam supponimus ex parte sumētis esse omnia requisita, vt dignè & reuerenter hoc sacramentum ab ipso sumatur. Vel esset ius diuinum positiuum prohibens: & neque hoc dici potest, tum ex facto Christi, tum ex antiqua Ecclesiæ praxi, quæ licitè exerceri non potuisset, si esset diuino præcepto prohibita, cùm non habeat Ecclesia auctoritatem contra ius diuinum.

24. Vel demum esset ius aliquod Ecclesiasticum lege latum, aut consuetudine inductū: atqui neutrum est. Non primum: quia nullum de facto affertur ius, quod hoc expressè prohibeat in casu necessitatis. Nam si quod esset, maximè esset caput *Peruenit* de consecratione dist. 2. vbi prohibetur, ne laici hoc sacramē- *Cap. Peruenit.*
tum infirmis ministrent. Prohibendo enim ne laici hoc sacramentum infirmis ministrēt, manifestè prohibere videtur, ne in casu quidem necessitatis possent laici hoc sacramentum ministrare: nam si qua esset necessitas, potissima esset in casu infirmitatis, in qua currit periculum mortis. Sed neque hoc etiam probat: quia in eo capite solùm prohibentur casus ordinarij & communes, non autem extraordinarij & extremę necessitatis, qualis est articulus, vel periculum mortis. Quod inde constat, quia in eo prohibetur, ne sacerdos per alios, quàm per semetipsum infirmos communicet, cùm tamen in casu necessitatis possit per Diaconum. Ergo qua ratione in eo non prohibetur in casu necessitatis communio per Diaconum; ita neque communio per laicum.

25. Nec dici potest secundum, nempe hoc præceptum esse consuetudine inductum. Nā talis consuetudo non est positiua, sed tantùm negatiua, quæ non habet vim obligandi. Cùm enim talis casus sit rarissimus, & moraliter nunquam accidere soleat, non potest de eo præsumi consuetudo positiua, quæ introducitur per frequentatos actus: cùm tales actus frequentari nequeant circa casum, qui vel nunquam, vel rarissime contingit; sed tantùm negatiua, quia nimirum casu non acidente, nunquam talis consuetudo exercita est.

Probabilius: negant Alensis. S. Thomas. Syluius. Et reliqui scholastici. & Casuistæ. 26. SECVNDA sententia negat, in vllo casu licitum esse subdiacono, vel laico hoc sacramentum ministrare. Est communis: quam docent Alensis 4 p. qu. 11. membr. 2. art. 3. §. 2. S. Thomas in 4. dist. 13. qu. 1. art. 3. Syluius 3. p. qu. 82. ar. 3. & reliqui scholastici in eadem dist. & Casuistæ verb. *Eucharistia*, & verbo *communio*, Henriq. lib. 8. de Eucharistia *Henriq.*
cap. 54. quæ sententia vti cōmunior est inter Doctores, ita tanquam probabilior nobis sequenda est; præsertim cùm illi ipsi, qui contrariam docent, non audeant absolutè & sine formidine illam asserere.

27. Fundamentū huius sententię desumendum est ex c. *Peruenit* de consecr. dist. 2. vbi & grauissimis verbis, & sub grauissima pœna, tanquā aliquid horribile & omnium Religio-

sorum

Conc. Rhemensa.

sorum iudicio detestabile, Rhemense Conc. vnde hoc caput desumptum est, prohibet, ne laici hoc sacramentum ministrēt infirmis, sub pœna periculi deiectionis à gradu sacerdotali, qui hoc fecerit. Hoc ipsum decretum confirmat Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 8. his verbis: *In sacramentali autem sumptione semper in Ecclesia Dei mos fuit, vt laici à sacerdotibus communionem acciperent, sacerdotes autem celebrantes seipsos communicarent, qui mos tanquam ex traditione Apostolica descendens, iure ac meritò retineri debet.*

Perpetua Ecclesiæ consuetudo.

28. Accedit perpetua Ecclesiæ consuetudo, in qua nunquam hoc officium ministrādi Eucharistiam commissum est laicis. Nam illa cæremonia, quæ antiquitus seruabatur, vt cōmunicaturi acceptā Eucharistiam è manibus sacerdotis ipsi sibi ori applicarent, non erat propriè Eucharistiæ administratio, sed applicatio potiùs ad os ipsius communicaturi: sicut quādo communicans lingua vel digito applicat sumptum sacramentum gutturi, vt illud commodè deglutiat. Ministrare enim propriè, est sacramētum ipsum tribuere, ac donare, quod solùm exercebat sacerdos, tribuendo Eucharistiam communicaturo, vt ipse sibi ad proprium os illam applicaret. Maior difficultas est de alia cæremonia, deferendi Eucharistiam domum. Sed neque illa erat propria sacramēti administratio, sed potiùs sacramenti conseruatio ad certum tempus. Vtraque autem consuetudo nunc sublata est: nec licitum ampliùs est, nisi ab periculum irreuerentiæ, à laicis hoc sacramentum tangi, contradicente iam contrario vsu per tot annorum spatia, cum cōmuni Doctorum consensu in Ecclesia firmato.

29. Fundatur autem hæc consuetudo tum in ipsa reuerentia sacramenti: decet enim ob dignitatem tanti sacramenti, & rei contentæ maiestatem, vt non nisi à sacerdote, & in solo casu necessitatis tantùm à Diacono administretur. Tum quia hoc sacramentum, cùm nō sit ad salutem necessarium, sed tantùm vtile, non obligat, nisi cum debitis circumstantijs, ad ipsius debitam reuerentiam, quæ priuatæ personæ vtilitati prævalere debet, requisitis. Confirmatur: nam propter eandem causam, nunquam licet, sacerdotem pransum celebrare ad subueniendū proximi vtilitati de communicando in articulo mortis: ergo neque licebit, ad subueniendum eiusdem vtilitati, vt laicus hoc sacramentum illi administret: cùm non minùs contra sacramenti reuerentiam videatur, vt illud profanis laici manibus ministretur, quàm à non ieiuno sacerdote conficiatur.

Si quis in absentia sacerdotis cōscius peccati mortalis putaret se contritionem habere, posset hoc sacramentum suis manibus etiam accipere.

30. Vnum dumtaxat excipio casum, in quo existimo licitè posse moribundum è manibus laici communicare. Si nimirum moribundus conscius peccati mortalis, non habens copiam confessarij, haberet copiam Eucharistiæ, licitè posset tunc illam per manus laici sumere. Quia cùm hoc sacramentum, iuxta probabilem sententiam, interdum faciat de attrito contritum, conferendo primam gratiam, posset tunc moribundus cum sola contritione tantùm putata hoc sacramentum sumens iustificari, sine quo in tali decederet ex hac vita cum peccato æternum damnandus. In hoc igitur casu omnino censeo locum habere Epychiam, quæ auctore Aristotele 5. Eth. 10. *Arist.* est correctio siue emendatio legis, iuxta legislatoris mentem, qui si talem casum præuidisset, illum in sua lege non comprehendisset. Etenim tamdiu seruanda est lex, quādiu seruari potest absque iniustitia: vbi autem absque iniustitia seruari non potest, mens legislatoris non est, vt ea seruetur, sed potiùs per Epychiam corrigenda erit. Atqui iniquum foret, in tali casu legem seruare, non communicando per manus laici infirmum in tali periculo constitutum, cùm esset, illum probabili periculo æternæ mortis exponere. Confirmatur: nam in eo euentu respectu talis infirmi Eucharistia non esset tantùm medium vtile, sed sed etiam saltem probabiliter necessarium ad salutem: ergo sicut nulla lex humana priuare potest hominem in extremo vitę medio salutem necessario: ita nec in tali casu poterit lex humana priuare moribundum communione per manus laici.

31. Nec refert primò, quòd non sit certum, in tali casu Eucharistiam collaturam primam gratiam: nam sufficit, vt sit tantùm probabile, cùm in extremo vitæ licitum sit & interdum teneamur adhibere media etiam probabiliter ad salutem necessaria. Nec refert secundò, quòd talis infirmus possit conari ad contritionem eliciendam: quia cùm hęc difficilè eliciatur, poterit ad maiorem salutis securitatem, vti medio faciliori ac tutiori.

32. DICES. Hoc ipsum extendi posset ad alios casus: nam etiam in alijs casibus rationabiliter velle posset infirmus, ob maiorem suæ salutis securitatem, communionem accipere de manibus laici, quando illam accipere non posset de manibus sacerdotis, vel Diaconi. Vnde facilè aperiretur porta violationi huius Ecclesiastici præcepti. Resp. Nego, posse hoc ad alios casus rationabiliter extendi, quoniam in alijs casibus infirmus supponitur habere copiam confessarij, per cuius absolutionem supplere posset defectum contritionis.

Ad argum.

33. Ad primum primæ sententiæ, ductum ex facto Christi, primò negandum est, illam calicis diuisionem factam manibus Apostolorum, fuisse propriè sacramenti administrationem, sed solùm ipsius ad bibendum applicationem. Secundò: Esto illa fuerit sacramenti dispensatio, nam saltem actio illa, qua vnus alteri calicem porrigebat, videbatur aliqua sacramenti dispensatio, ex commissione Christi, non minùs quàm actio, qua Diaconus accipiens de manibus sacerdotis Eucharistiam populo dispensat; potuit tamen Christus id facere, quia hoc non nisi Ecclesiastico præcepto prohibetur.

34. Ad secundum constat ex dictis. Nam nec illa cæremonia erat propriè Eucharistiæ dispensatio; nec valet argumentari ex illo tempore ad istud: quia tunc nulla de tali communionis vsu extabat prohibitio, vti

extat

extat nunc. Pari modo excusatur presbyter ille, qui Eucharistiam ad infirmum misit per puerum: nam nondum fortasse per contrarium vsum, vel legem abrogata erat illa consuetudo communicandi per manus laici. Ad exemplum Reginę Scotiæ. Resp. cum illa dispensatum fuisse à pontifice.

35. Ad 3. Neganda est paritas. Etenim quia minor irreuerentia sacramenti est, vt manibus laici contrectetur, quàm vt aliquam iniuriam patiatur, permittitur in tali casu, ad euitandam maiorem irreuerẽtiam, vt laici proprijs manibus illud cõtrectent. Communicare verò per manus laici, cùm sit aliqua sacramenti irreuerentia, & ex alio capite hoc sacramentum non sit ad salutem necessarium, seruanda potiùs erit lex de nõ communicando per manus laici, quàm talem irreuerentiam inferre sacramento, cùm præstet huius sacramenti reuerentia priuatæ vtilitati fidelis.

36. Cæterùm per accidens esset, quòd in eo casu dum laicus ad euitandam sacramẽti irreuerentiam, Eucharistiam manibus teneret, occurreret moribũdus, qui ea egeret, nec posset per sacerdotẽ, vel per Diaconum illã accipere. Nam in tali casu, facta potestate laico, hoc sacramentum contrectandi ad euitandũ periculum irreuerentię, ius diuinum obligaret tribuendi illam moribundo, qui in eo casu iure diuino obligatur hoc sacramentum accipere, à quocunque licitè posset. Hæc autem potestas, quia in cęteris casibus non conceditur laico, ideo in cæteris casibus non potest Eucharistiã ministrare moribundo. Ad confirmationẽ, illud peculiari lege cautum est ad euitandã indecentiam tangendi pectus & vbera mulieris.

37. Ad 4. Iam constat ex dictis, communionem per laicum factam neque esse per se malam, neque iure aliquo diuino vetitam, cũ nullum tale ius extet, se iure tantùm Ecclesiastico, accedente consuetudine, & communi Doctorum consensu illam approbante. Quod autem dicitur in cit. cap. *Peruenit*, non prohiberi casus necessitatis, falsum est: quia, vt dictũ est, quamdiu lex sine iniustitia seruari potest, est seruãda: Sed in quolibet casu necessitatis, prẽter vnum à nobis assignatum, potest hæc lex absque iniustitia seruari, cùm non sit sacramẽtum necessitatis, sed vtilitatis: ergo seruanda est. Quod autem in eo capite non comprehendatur communio facta per Diaconum, vrgente necessitate, comprehendatur autem communio facta per laicum, etiam vrgente necessitate, manifestè constat ex alijs iuribus, quæ in casu necessitatis concedunt hanc potestatẽ Diacono, nusquã autem concedunt illã laico.

Solutio aliquorum dubiorum.

38. PRIMVM dubium: An licitè possit idem se ipsum communicare. Dubium non est de sacerdote celebrante, qui ex præcepto tenetur ad sacrificij cõsummationem seipsum communicare; sed vel de ipso sacerdote extra Missam, vel de Diacono, alijsque inferioribus. Et sanè auctores qui docent, posse laicos tempore necessitatis alios communicare, à fortiori docent, posse etiam seipsos, cùm magis vrgeat præceptum charitatis erga seipsum, quàm erga alios. In nostra verò sentẽtia, quod attinet ad laicos & ministros Diacono inferiores, res manet decisa ex dictis. Nam si nequeũt laici (cum laicis includimus etiam ministros Diacono inferiores) alios communicare, nisi in vno tantùm casu suprà à nobis assignato, nec poterunt seipsos, nisi in eo solo casu, in quo possunt & alios: cùm in eo casu eadem sit sui, & aliorum necessitas. Ergo dubium solùm erit de Diacono & sacerdote non consecrante. Et sanè in articulo, vel periculo mortis, communior sententia est, licitè posse sacerdotem & Diaconum seipsos communicare. Docent Caiet. verbo *Communio*, Suarez disp. 72. sect. 3. in fine, Vasquez disp. 219. cap. 1. Emmanuel Sà verbo *Eucharistia* n. 32. & alij: & à fortiori sequitur ex dicendis.

In articulo mortis potest sacerdos vel Diaconus seipsum cõmunicare. Caietan. Suarez. Vasquez. Sà

39. Extra verò articulum mortis, vel ad præceptum Ecclesiasticum adimplendum, vel sola deuotionis causa, probabilior opinio fert, posse sacerdotem & Diaconum absente sacerdote, si nullum sit scandalum, seipsos communicare. Docent Suarez & Vasquez locis præcitatis. Et colligitur ex Concilio Nicæno I. can. 14. vbi conceditur Diacono, absente presbytero, facultas seipsum communicandi ex præconsecratis, nulla mentione facta de mortis articulo, vel periculo. Idem à fortiori licebit sacerdoti, si vel celebrare non possit, vel non habeat omnia ad celebrandum requisita, nullusque alius sacerdos adsit.

Probabiliter etiam extra periculum mortis. Suarez. Vasquez. Concilium. Nicænum I.

40. Secundum dubium: An præsente Diacono, debeat sacerdos potiùs Eucharistiam sumere ex manibus Diaconi, quàm ex proprijs? Ex doctrina Vasq. videtur sequi, quod tunc potiùs deberet ex manibus Diaconi. Docet enim, quòd deferente Diacono Eucharistiam sacerdoti infirmo, etiamsi sacerdos possit proprijs manibus, debet tamen potiùs ex manibus Diaconi communicare. Vnde idem diceret, si sacerdos non posset celebrare, & vellet communicare, vel ad præceptum implendum, vel deuotionis causa, & non adesset, nisi Diaconus.

Sacerdos Eucharistiam sumat ex manibus Diaconi, si adsit: vult. Vasquez.

41. Oppositum autem colligitur ex Durando in 4. dist. 13. q. 4. n. 7. & Suar. disp. 72. sect. 3. affirmantibus, in eo casu debere sacerdotem infirmum proprijs manibus, si posset, Eucharistiam sumere. *Quod mihi probabilius est.* Etenim decentius est, vt sacerdos proprijs manibus consecratis Christi corpus sumat, quàm permittat illud sibi ministrari manibus Diaconi nõ consecratis. Cùm enim nulla sit indecentia seipsum communicare, nam licet in reliquis sacramentis requiratur distinctio personarum, ministrantis & suscipientis, in hoc tamen nulla per se requiritur inter ministrantem & suscipientem distinctio: & cùm ex alia parte maior sit reuerentia huic sacramento debita, vt illud non nisi consecratis manibus sacerdotis contrectetur, congruentius erit in eo casu potiùs de suis, quàm de Diaconi manibus sacerdotem communicare.

Oppositum probabilius Durandus. Suarez.

42. Ter-

Eucharistiam accipi ritè ab excommunicato non tolerato:

42. Tertium dubium: An possit fidelis in casu necessitatis Eucharistiam accipere ab excommunicato, degradato, Schismatico, Hæretico? Dubium non est de excommunicato ab Ecclesia tolerato, à quo etiam extra casum necessitatis, Eucharistiam accipere possumus, quādo cōmodè alium habere nequimus: nam charitas obligat vt ab alio, si adsit, quàm ab excommunicato ad euitandum periculum peccati in ministro, Eucharistiam sumamus, sed dubium tantùm est de excommunicato non tolerato, cuiusmodi est nominatim excommunicatus, & notorius clerici percussor, cum quibus tātùm iuxta decretum Concilij Constantiensis, prohibemur in sacris communicare.

Concil. Constanſ.

Negant. S Thomas. Bonauent. Durand. Palud. Palatius.

43. Negant S. Thomas 3. p. qu. 82. art. 9. Bonauentura in 4. dist. 13. art. 1. qu. 4. Durandus qu. 4. n. 8. Paludanus quęst. 1. art. 4. conclus. 5. Palatius disput. 1. & reliqui ferè Scholastici in eadem dist. Fundamentum est prohibitio ipsa Ecclesiæ, quæ vetat, nos cum huiusmodi hominibus in sacris communicare, à quibus non nisi sacramenta baptismi & pœnitentiæ, quę sunt ad salutem necessaria, in articulo mortis, ex eadem Ecclesiæ concessione, suscipere possumus. De baptismo habetur 24. qu. 1. canon. *Si quem*, qui desumptus est ex Augustino lib. 1. de baptismo contra Donatistas cap. 2. De pœnitentia verò habetur cap. *Quod in te* de pœnitentijs & remissionibus, docetque Tridentinum sess. 14. cap. 7. vbi definit, in articulo mortis quoscunque sacerdotes absoluere posse quoscunque pœnitentes à quibuscunque peccatis. De communione verò, reliquisque sacramentis nulla fit exceptio. Confirmatur exemplo Erminigildi filij Liuigildi Regis Wisigothorum, qui potiùs elegit, à parente occidi, quàm ab Episcopo Ariano Eucharistiā accipere, ipsa die Paschatis. Propter quod factum mirificè illum laudat B. Gregorius 3. lib. Dialogorum cap. 31. & refertur 24. q. 1. can. *Capit.*

S. Aug.

Concil. Trident.

Erminigildus.

B. Gregor.

Affirmant probabilius Sotus. Suarez. Vasquez.

44. Affirmant verò Sotus in 4. dist. 13. q. 1. art. 9. Suarez disp. 72. sect. vltima in fine, Vasquez 3. p. in commentario art. 9. qu. 82. *Quæ sententia probabilior est & sequenda.* Fundamentum est: quoniam eadem iura, quæ in articulo mortis concedunt sacramentum pœnitentiæ ab omnibus sacerdotibus suscipiendum, concedunt etiam viaticum, vt constat ex cap. *Quod in te* de pœnitentijs, & remissionibus: vbi declarat Pontifex, quòd eodem verbo, quo pœnitentiam concedit morientibus, concedit & viaticum. Verba pontificis sunt. *In illo verbo, per quod pœnitentiam morientibus non negamus, viaticum etiam, quod verè pœnitentibus exhibetur, intelligi volumus, vt nec ipsum decedentibus denegetur.* Nec refert, quòd ibi pontifex loquatur de ijs, qui moriuntur in loco interdicto: Nam ratio, quam assignat, est vniuersalis, quæ cùm sit in fauorem fidelium, censetur militare in omnibus alijs iuribus, quæ in eodem articulo mortis, sacramentum pœnitentiæ concedunt, licet ea non exprimatur.

45. Ratio verò est: quoniam hoc sacramentum iure diuino obligat in articulo mortis: sed Ecclesia non potest prohibere, ne hoc ius in eo articulo seruetur, nisi solùm in casu irreuerentię. Nulla autem est irreuerentia, hoc sacramentum in articulo mortis suscipere à nominatim excommunicato, degradato, Schismatico, Hæretico. Maior admittitur ab omnibus. Minor assumpta constat: quoniam Ecclesia non habet directam potestatem in ius diuinum, cùm nullus inferior directam potestatem habeat in ius superioris; sed tantùm indirectam, quatenus concurrente iure diuino fortiori, incompossibili cum alio minùs forti, prohibet minùs forte, vt obseruari possit fortius. Quo pacto prohibet, ne ius diuinum communicandi in articulo mortis seruetur cum violatione debitæ reuerentię, qua decet, hoc sacramentum confici à sacerdote ieiuno, cum vestibus sacris &c. Nam licet hęc præcepta sint humana, fundantur tamen in diuino iure debitè tractandi hoc sacramentum, quibus humanis præceptis positis, cessat ius diuinum obligare. Minor verò subsumpta probatur: quia nulla fit iniuria Eucharistiæ, ex eo quòd in articulo mortis administretur ab excommunicato, degradato, Schismatico, Hæretico: suppono enim, quòd omnes isti sint hoc sacramentum administraturi cum debitis circumstantijs, cum quibus exigit administrari. Alioqui si periculum esset, ne illud administrandum non esset cum debitis circumstantijs, non liceret tunc ab huiusmodi sacerdotibus illud petere.

46. Dices. Magna irreuerentia est, quòd hoc sacramentum ministretur à publicis peccatoribus, & ministris ab Ecclesia præcisis. Sed contrà: tum quia alioqui illud non liceret in articulo mortis accipere à sacerdote publico concubinario, vsurario, vel excommunicato, nondum nominatim declarato: cùm tamen in eo articulo illud possimus ab huiusmodi ministris accipere, vt post decretum Concilij Constantiensis Doctores concedunt. Præterea sequeretur, neque nos posse in articulo mortis sacramentum pœnitentię ab hæreticis sacerdotibus, & nominatim excommunicatis petere: cùm eodem modo sit contra reuerentiam sacramenti pœnitentię, vt illud à talibus ministris impendatur.

Concil. Constanſ.

47. Tum quia hoc ipso, quòd Ecclesia in tali casu facultatem concedit moribundis, ab huiusmodi ministris sacramenta petendi, hoc ipso concedit illis potestatem, ea ipsa sacramenta in tali casu licitè ministrandi. Sunt enim hæc mutuo correlatiua, petere & accipere: vnde nō potest in eo casu licitā reddere petitionem, quin simul licitam reddat administrationem. Quò fit, vt si hoc modo rogati sacramentum ministrent, non peccent, præcisè sacramentum ministrando: cùm in tali casu concessa sit illis facultas ab Ecclesia in fauorem fidelium, sacramenta ministrandi: quamuis aliunde peccare possint, non ministrando illa cum debita dispositione, ad dignam sacramentorum administrationem requisita, quam

si vel-

ſi vellent, poſſent habere, ſaltem per actum contritionis.

48. Cæterùm, quia vix in praxi fieri poteſt, vt ab huiuſmodi miniſtris hoc ſacramentum adminiſtretur ſine ſcandalo aliorum, aut periculo ſalutis ipſius ſuſcipientis, ne in eorum errores, & hæreſes, quas plerumque ſolent hæretici & Schiſmatici in ſacramentorum adminiſtratione admiſcere, conſentiat, conſultius erit, in eo articulo à communiona abſtinere, quàm ab huiuſmodi Miniſtris illam accipere, præſertim cùm hoc ſacramentum non ſit ad ſalutem neceſſarium.

Ad fund. oppoſ.

49. Ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ Reſp. Huiuſmodi Eccleſiæ prohibitionem non ſe extendere ad fideles in articulo mortis conſtitutos: in quo ſicut licitum eſt ab huiuſmodi Miniſtris accipere ſacramentum pœnitentiæ, ita & communionis, vt oſtenſum eſt. Ad exemplum Erminigildi Reſpondeo optimè & laudabiliter illum communionem ab hæretico oblatam renuiſſe, tum ne videretur cum illo in hæreſim conſentire: tum propter periculum, ne ab eo in errorem induceretur: nam eo fine fuerat à parente ad eum miſſus, vt illum in ſuum errorem traheret, vt colligitur ex citato loco Gregorij.

SECTIO III.

An, & quam iurisdictionem requirat hoc ſacramentum in miniſtro?

Diaconus publicè hoc ſacr. miniſtrans abſque commiſſione ſacerd. incurrit irregul.

50. DVPLICEM hoc ſacramentum ad legitimam ſui adminiſtrationem requirit poteſtatem, ordinis, & iurisdictionis. Hactenus de poteſtate ordinis, quæ per ſe tantùm reſidet in ſacerdote, ex commiſſione verò, & delegatione in ſolo Diacono. Qui, ſi publicè hoc ſacramentum adminiſtraret, abſque commiſſione ſacerdotis, contraheret irregularitatem, quæ incurritur ab eo, qui ſolemniter actum ordinis nondum ſuſcepti exercet, vt habetur in cap. 1. & 2. de clerico non ordinato miniſtrante: Quia cùm hic actus ſit proprius ordinis ſacerdotalis, & non niſi in caſu neceſſitatis committi poſſit Diacono, ſi illum Diaconus abſque commiſſione ſacerdotis ſolemniter exerceat, incidet in irregularitatem impoſitam ijs, qui actum ordinis nondum ſuſcepti exercent.

Adminiſtratio huius requirit etiam poteſtatem iuriſd. Concil. Milleuitanum II.

51. Quòd autem, præter poteſtatem ordinis, requiratetiam huius ſacramenti adminiſtratio poteſtatem iurisdictionis, eſt communis Doctorum ſententia; & colligitur tum ex Concilio Mileuitano II. cap. 18. vbi prohibetur, ne in alijs prouincijs & Eccleſijs fideles communicent: tum ex priuilegijs, quæ ſummi pontifices religioſis conceſſerunt, vt poſſint etiam ſibi non ſubditis Euchariſtiam miniſtrare: alioqui ſi adminiſtratio huius ſacramenti nullam requireret iurisdictionem, fruſtra pontifices hoc priuilegium conceſſiſſent religioſis. Tum ex obligatione, qua fideles tenentur ſemel in anno, in die Paſchatis in propria Parochia communicare, vt nimirum hoc ſaltem tempore per hunc adminiſtrationis actum agnoſcant ſuos Parochos vt ſuperiores.

52. Ratio verò eſt: quoniam etſi adminiſtratio Euchariſtiæ non ſit actus iudicialis, ſicut eſt ſacramentalis pœnitentiæ adminiſtratio, eſt tamen proprius paſtoris actus, & quidem magis, quàm actus publicè docendi populum, cùm ſit actus paſcendi gregem Chriſti ſpirituali pabulo carnis Domini. Non requirit autem huius ſacramenti adminiſtratio antecedentem iuriſdictionem, ſed ſufficit quæcumque probabilis ſpes futuræ ratihabitionis: quia cùm non ſit actus iudicialis, non neceſſariò requirit antecedentem iuriſdictionem, ex qua procedat, ſed ſufficit tantùm futura, in cuius præſumptione fundetur.

Sine illa peccatum mortale.

53. Cæterùm etſi hoc ſacramentum miniſtrare abſque iuriſdictionis poteſtate, ex natura ſua ſit mortale, quod tamen varijs modis excuſari poteſt, nullam tamen habet annexam cenſuram, aut pœnam. Neque ſacerdos, qui ſine iuriſdictione hunc actum exerceret, incurreret irregularitatem: quia hæc non incurritur, niſi exercendo actum ordinis nondum ſuſcepti: Hic autem non exerceret actum ordinis nondum ſuſcepti, cùm proprius ordo huius actus ſit Presbyteratus, ſed tantùm actum iuriſdictionis, quam non haberet, propter quem non incurritur irregularitas.

Vide n. 59. Clement. Religioſi.

54. Solis Religioſis, clericos, aut laicos, communicare præſumentibus eſt ſtatuta excommunicatio, ipſo facto incurrenda, ſoli ſedi Apoſtolicæ reſeruata, vt habetur in Clement. *Religioſi*, de Priuileg. & exceſſibus Priuileg. ad quam non incurrendam ſufficit quæcunque ignorantia, vel cauſa probabilis, vt colligitur ex verbo *Præſumpſerint*, quo prædicta Clementina vtitur, quod expreſſam ſcientiam latæ excom. requirit; nec vllam habet rationabilem cauſam excuſationis. Præterea notanda eſt limitatio ad clericos, & laicos: Non enim hæc excommunicatio contrahitur, ſi vel Religioſi alijs Religioſis, etiam ſine licentia ſuorum prælatorum, vel clerici ſæculares alijs clericis, laicis, aut Religioſis hoc ſacramentum adminiſtrent. nec valet augmentum à ſimili in pœnalibus, quia hæc non contrahuntur niſi ſint in lege expreſſa.

Iuriſdictio alia ordinaria, alia delegata.

55. Porrò duplex eſt iuriſdictio, ordinaria, & delegata. Ordinaria reſidet in ſuperioribus, quorũ officio annexa eſt, vt in ſummo pontifice pro vniuerſa Eccleſia, in epiſcopo pro ſua Diœceſi, in Parocho pro ſua Parochia, in Generali Religionis pro tota ſua Religione, in Prouinciali pro ſua prouincia, in Rectore pro ſuo Collegio. Neque eſt neceſſe, vt ſemper hęc reſideat in ſacerdote, ſed poteſt reſidere etiam in non ſacerdote, qui ſaltem per alium poteſt illam exercere.

56. Delegata est, quæ communicatur à superiore, vel ad tempus huic, vel illi personæ, vel stabiliter per priuilegia toti Religioni, aut communitati, vti illam per bullas Pōtificias habent Religiosi mendicantes, vt possint omnibus Christi fidelibus quouis anni tempore, suorum Parochorum licentia minimè requisita, Eucharistiam ministrare, præter quàm in festo Paschatis Resurrectionis Dominicæ, & in articulo mortis, nisi vrgeret necessitas, vt constat ex bulla Pauli III. quæ incipit *Paulus Episcopus seruus seruorum Dei*, in qua hanc facultatem concedit nostræ Societati. *Paulus III.*

57. Nec solùm possunt nostri in suis Ecclesijs Eucharistiam ministrare, sed etiam alijs Sacerdotibus in nostris templis celebrantibus eandem facultatem communicare, vt concessit Iulius II. Minimis, vt habetur in supplemento Minimorum, quod priuilegium per communicationem participat nostra Societas. Haud tamen nostri possunt hoc sacramentum administrare in alijs templis, nisi cum licentia & facultate saltem interpretatiua eorum, ad quos spectat administratio Eucharistiæ in huiusmodi templis, vt adnotatur in compendio nostrorum priuilegiorum verbo *Eucharistia* §. 2. *Iulius II.*

58. Cæterùm notandum, per diem festum Paschatis Resurrectionis Dominicæ, non intelligi solùm diem Paschatis, vt intellexerunt compilatores nostrorum priuilegiorum præcitato loco, sed totum tempus, quo currit præceptum Ecclesiasticum annuę communionis, vt nostræ Constitutiones exponunt parte 7. cap. 4. in explicatione litt. D. modò enim vna die intra hoc tempus Paschale quis in sua Parochia præceptum annuæ communionis adimpleuerit, poterit reliquis diebus, etiam ipso Paschatis die in nostris templis communicare, Parochi licentia minimè requisita: alioquin sequeretur, quòd nulla alia die, præter quàm ipsa die Paschatis fideles præceptum annuæ communionis in suis Parochijs adimplerent. Nam ideò hæc dies excipitur, vt in ea suis in Parochijs præceptum adimpleant: ergo si sola dies Paschatis excipitur, in qua nostris in templis communicare non possint, sola ea die poterunt in proprijs Parochijs præceptum adimplere, cùm nequeant illud adimplere in nostris templis, absque Parochi licentia.

59. Ex dictis infertur 1. excommunicationem latam in Clementina contra Religiosos, clericis, aut laicis Eucharistiam ministrare præsumentes, per subsequentia Pontificum Priuilegia limitatam esse ad solum tempus annuæ communionis, extra quod Religiosi non prohibentur illam administrare quibuscunque fidelibus, ad eorum templa accedentibus. *Religiosi in Paschate communionem tradere præsumentes excommunicati.*

60. Infertur 2. prędictam excommunicationem incurri ab ijs Religiosis, qui in alienis Ecclesijs, etiam extra tempus Paschale hoc sacramentum ministrare præsumpserint clericis, aut laicis, non autem Religiosis, absque præsumpta & interpretatiua saltem licentia eorum superiorum, ad quos huius sacramenti administratio in talibus Ecclesijs spectat. Ratio est: quia cùm priuilegia ministrandi Eucharistiam clericis aut laicis, non sint concessa Religiosis, nisi in proprijs Ecclesijs, in alienis manet antiqua prohibitio cum imposita pœna excommunicationis. Pari modo si Religiosus nulla vrgente necessitate, absque Parochi licentia, præsumeret in mortis articulo ijsdem Viaticum ministrare. Quamquam per priuilegium à Paulo III. concessum, Societas nostra potest omnia sacramenta ijs, qui in nostris obsequijs morantur, ministrare, & habetur in compendio nostrorum priuilegiorum, verbo *Familiares*. *Paulus III.*

61. Infertur 3. posse Religiosos in domo ægroti celebrantes, illum communicare, non autem ei Viaticum administrare, nisi de licentia Parochi, vel vrgente necessitate: multoque minùs ei posse sacramentum Extremæ-Vnctionis conferre, cum hoc non sit sub præcepto. Vnde si Parochus esset præsens, & non posset celebrare, deberet vel ipse ex præconsecrata particula Religiosi celebrantis, infirmum per modum Viatici communicare, vel hanc facultatem concedere ipsi Religioso celebranti.

62. Infertur 4. dupliciter posse hanc facultatem ministrandi Eucharistiam à Prelatis concedi, vel directè, illam communicando ministris; vel indirectè, illam concedendo communicaturis, vt ipsi sibi huius sacramenti ministrum eligant. Quo etiam duplici modo concedi solet à Pontificibus potestas ministrandi sacramentum Pœnitentię, vt patet per priuilegia concessa Religiosis, quibus directè potestas ministrandi hęc sacramenta communicatur ipsis Religiosis; & per iubilæa, in quibus potestas eligendi sibi ministros, directè communicatur pœnitentibus.

63. Duo supersunt dubia. Primum: An quando conceditur potestas ministrandi hoc sacramentum, intelligitur concedi solùm Sacerdotibus ab ordinario approbatis: sicut iuxta Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 15. de reformatione intelligitur concedi potestas ministrandi sacramentum Pœnitentię. *Concilium Tridentin.*

64. Respondeo negatiuè: tum quia praxis est in oppositum, vt constat de nouis presbyteris, qui nondum ad confessiones ab Episcopo approbati statim solent in suis primitijs hoc sacramentum populo administrare. Tum quia non valet argumentum à paritate sacramenti Pœnitentiæ ad sacramentum Eucharistiæ: Primò, quia cùm hæc sit quædam iurisdictionis restrictio respectu Sacerdotis, non obligat, nisi lege expressa. Secundò, quia maiorem requirit scientiam administratio Pœnitentiæ, in qua Sacerdos est iudex simul & medicus Spiritualis animarum, quam administratio Eucharistiæ, quæ nullum exerceat actum iudicialem, sed illum *Cùm conceditur hæc potestas, non conceditur solùm Sacerdotibus approbatis.*

ſupponit exercitum in foro pœnitentiali. Oppoſitum huius praxis in Hiſpania ſeruari docet Vaſquez diſp. 219. cap. vltimo, in fine, vbi Sacerdotes, antequam primam Miſſam celebrent, approbantur ab ordinario. Cæterùm ipſe nobiſcum ſentit, huiuſmodi approbationem non eſſe neceſſariam.

Vaſquez.

An conceſſa poteſtate miniſtrandi ſacram. pœnit. non concedi poteſtatẽ miniſtrandi Euchar.

65. Secundum dubium eſt, An hoc ipſo, quod conceditur poteſtas miniſtrandi ſacramentum Pœnitentiæ, intelligatur etiam concedi poteſtas miniſtrandi Euchariſtiam. Pro parte affirmante eſt, tum caput *Quod in te* de Pœnitentijs & remiſſionibus, vbi Pontifex declarat, quòd quibus conceditur facultas miniſtrandi ſacramentum Pœnitentiæ, intelligitur etiam concedi facultas miniſtrandi Euchariſtiam. Quo argumento præcedente ſect. vſi ſumus ad probandum, in articulo mortis cum poteſtate petendi ſacramentum Pœnitentiæ à quouis Sacerdote, etiam ab Eccleſia præciſo, concedi etiam poteſtatem ab eodem petendi Euchariſtiam. Tum quia in poteſtate maiori includitur minor, licet non contrà: maior autem poteſtas eſt miniſtrandi pœnitentiam, quàm Euchariſtiam: igitur concedens poteſtatem adminiſtrandi Pœnitentiam, cenſetur etiam concedere poteſtatem adminiſtrandi Euchariſtiam.

66. Sed oppoſitum eſt verius. Ratio: quia cùm hæ ſint diſtinctę poteſtates, quarum vna concedi poteſt ſine altera, non eo ipſo, quòd conceditur vna, intelligitur conceſſa & altera, cùm vna non includatur in alia. Ita communiter recentiores, inter quos Suarez, & Vaſquez locis ſuprà citatis.

Suarez. Vaſquez.

67. Ad primum oppoſitę ſententię Reſpondeo Pontificem non declaraſſe vniuerſaliter, quod quoties conceditur adminiſtratio Pœnitentię, cum ipſa intelligitur etiam conceſſa facultas adminiſtrandi Euchariſtiam: ſed ſolùm id declaraſſe ex particulari conceſſione ſacramenti Pœnitentię in articulo mortis, in quo vtcunque ſacramentum eſt apprimè neceſſarium, & obligat ex præcepto diuino,

68. Ad ſecundum, eſto poteſtas adminiſtrandi Euchariſtiam ſit minor reſpectu poteſtatis miniſtrandi Pœnitentiam: nego tamen, illam includi in hac: non enim omnis poteſtas minor includitur in maiori, vt per ſe patet; ſed tantùm ea, quæ per ſe connectitur cum maiori. Poteſtas autem miniſtrandi Euchariſtiam licet ſit minor, per ſe tamen non connectitur cum poteſtate miniſtrandi Pœnitentiam, cùm poſſit committi Diacono, cui tamen committi non poteſt poteſtas miniſtrandi Pœnitentiam.

DISPVTATIO XXXII.

Quid ſit ſacrificium in communi?

1. HOc habet præcipuum Euchariſtia, quod non ſolùm inſtituta ſit in vtilitatem noſtrarum animarum, vt cætera ſacramẽta, ſed etiam in peculiarem cultum Dei, quo pacto habet rationem ſacrificij, quo ſupremum ipſius dominium, & poteſtatem, quam habet in vitam & mortem omnium, proteſtamur. Vt autem propria ratio ſacrificij in hoc ſacramento dignoſcatur, inueſtiganda eſt priùs ratio & natura ſacrificij in communi, qua ſtabilita ea faciliùs in hoc ſacramento Euchariſtiæ cognoſcatur.

Pſal. 50. Hebr. 13.

2. PRIMA ſententia affirmat, ſacrificium eſſe quodlibet opus in Dei honorem exhibitum. Ita Gabriel lect. 85. in can. Miſſæ litt. D. Alphonſus à Caſtro lib. 10. aduerſus hæreſes verbo *Miſſa*, hæreſi 2. §. *Primò ergo*. In qua conueniunt etiam hæretici noſtri temporis. Vnicum fundamentum huius ſententiæ eſt authoritas Auguſtini lib. 10. de ciuitate Dei cap. 6. vbi hanc ſacrificij definitionem tradit: *Sacrificium eſt omne opus, quod agitur, vt ſancta Societate hæreamus Deo, relatum ſcilicet ad illum finem boni, quo veraciter beati eſſe poſſimus.* Quam definitionem cap. 4. & 5. probauerat, tum teſtimonio Scripturæ Pſal. 50. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus*: Hebr. 13. *beneficentiæ, & communionis nolite obliuiſci, talibus enim hoſtijs promeretur ſiue placatur Deus.* Tum ratione: nam ſi opus externum dicitur ſacrificium, quia interioris ſacrificij eſt ſignum, quantò magis opus ipſum internum, & quodlibet aliud, quod in ara noſtri cordis igne charitatis Deo ſacrificamus? Confirmatur. Sacrificium eſt actus Religionis: ſed hic magis pendet ex motiuo interno, quàm ex opere externo.

Gabriel. Alphonſus à Caſtro.

S. Aug.

3. SECVNDA ſententia, communis Catholicorum docet, ſacrificium propriè dictum non modò in vllo actu purè interno, ſed neque in quolibet externo ſaluari poſſe. Quod non in actu purè interno, conſtat ex communi ſenſu omnium, qui per proprium ſacrificium intelligunt notam aliquam ſenſibilem, qua ſupremum dominium Dei ſuper vitam & mortem omnium proteſtamur. Vnde non niſi impropriè actus interni appellantur ſacrificia.

4. Quod non in quolibet opere externo, patet: quia ſacrificium eſt peculiaris actus Religionis, quo Deum vitæ & mortis authorem proteſtamur. At non omne opus externum

Sacrificium non poteſt ſaluari in quolibet actu externo.

aptum

aptum est huiusmodi Dei dominium in vitam, & mortem protestari. Confirmat Bellarminus lib. 1. de Missa cap. 2. quia sæpe Scriptura opponit opera multarum virtutum ipsi sacrificio: Oseæ 6. *Misericordiam volo, non sacrificium:* 1. Regum 15. *Melior est obedientia, quàm victimæ.* At quo pacto misericordia & obedientia dici posset melior, quàm sacrificium, si misericordia & obedientia est ipsissimum sacrificium?

Bellarm. *Ose. 6.* *1. Reg 15.*

5. Quare ad Augustinum dicendum est, eo loco non definire sacrificium propriè dictum, sed quodcunque opus in beatum finem relatum. Quod inde patet, quoniam inter sacrificia numerat laudem, quam Deo damus: certum autem est, sacrificium non consistere in verbis, sed in rebus: laus autem solis verbis persoluitur. Propter quod in Scriptura non dicitur sacrificium simpliciter, sed sacrificium laudis. Cùm autem idem Augustinus dicit, actus internos esse verius sacrificium, quàm externos, intelligendus est quoad rationem virtutis: nam actus interni sunt formaliter virtuosi, externi autem non nisi denominatiuè ab internis. Eodem modo explicandæ sunt Scripturæ. Ad confirmationem, distinguenda est maior: Etenim non quicunque actus Religionis est sacrificium, sed quo peculiari nota protestationis recognoscimus Deum vitæ & mortis authorem: hic autem non solùm pendet ex motiuo interno, sed ex nota externa.

6. Atque hæc certa ferè sunt apud Catholicos. Vt autem veram sacrificij definitionem inuestigemus, supponendum est, sacrificium esse in genere signi, vt Augustinus expressit lib. 10. de Ciuitate cap. 5. *Sacrificium*, inquit, *visibile, inuisibilis sacrificij signum est.* Et docuit S. Thomas secunda secundæ quæst. 85. art. 1. & cum eo omnes recentiores supponunt. Ratio verò est: quia sacrificium est nota protestatiua increati Dominij quod Deus habet in vitam & mortem omnium: hæc autem est signum. Porrò signum duplex est, naturale, & ad placitum. Omnes conueniunt, sacrificium non esse signum naturale, saltem completè significatiuum, cùm nulla res sensibilis sit naturale signum protestatiuum diuini cultus, quamuis vna sit aptior alia ad talem cultum exprimendum, sed completur per extrinsecam impositionem. Velut occisio vituli aptior est ad significandum dominium, quod Deus habet in vitam & mortem omnium, quàm pura oblatio eiusdem, vel alterius rei. Adhuc tamen illa ex se non completè significat huiusmodi dominium Dei, nisi accedat humana, vel diuina institutio, qua ea ipsa inchoata significatio completur, & determinatur ad hoc potiùs significandum, quàm aliud, cùm potuerit ad aliud significandum imponi. Porrò signum ad placitum adhuc est duplex: Alterum consistens in rebus; Alterum in verbis: Sacrificium non in verbis, sed in rebus consistit. Cæterùm cùm omne signum ad placitum ab instituentis pendeat voluntate, hinc prima emergit quæstio, An ad sacrificium instituendum, sufficiat priuata authoritas personæ, An requiratur publica Dei, vel communitatis.

S. Aug. *S. Thomas.* *Sacrificium non esse signum naturale &c.*

An ad sacrificium sufficiat priuata authoritas?

7. BEllarminus loco præcitato, Suarez disp. 73. sect. 4. Coninck. 3. parte quæst. 83. art. 1. dub. 1. negant, sufficere priuatam, sed necessariam esse publicam authoritatem: tum quia sicut instituere voces ad has, vel illas res significandas, non est priuatæ personæ, sed communitatis: ita instituere res ad hæc, vel illa mysteria exprimenda, non est priuati hominis, sed totius Reipublicæ. Tum quia nequit sacrificium à quacunque persona, sed à designata dumtaxat offerri. Si autem priuata authoritas sufficeret, posset à quacunque persona offerri: nam ab ea potest offerri, à qua potest institui. Maior constat inductione: nam omnia sacrificia, quæ hactenus instituta sunt, siue sacra, siue profana, omnia per designatam personam oblata sunt.

Ad institutionem sacrificij publicam authoritatem requirunt Bellarm. Suarez. Coninck.

8. Oppositum verò docet Vasquez disp. 220. cap. 3. *Quod mihi probabilius est.* Idque non obscurè colligitur ex S. Thoma secunda secundæ quæst. 85 art. 1. vbi docet, naturale esse homini suos conceptus per externa signa Deo manifestare. Igitur potest priuatus homo per externum sacrificium internum suum affectum Deo manifestare. Secundò probatur *ratione.* Nam fingamus, vnum tantùm esse hominem in mundo, qui per externum sacrificium Deum colat, eumque profiteatur suæ vitæ, & mortis authorem: in tali opere saluaretur essentialis ratio sacrificij: ergo ad essentiam sacrificij non requiritur publica institutio. Minor probatur: nam in eo sacrificio esset externa nota sensibilis, & significatio supremi Dominij in vitam & mortem hominis, cum interiori submissione offerentis: ergo in eo esset adæquata ratio sacrificij.

Oppositum probabilius, Vasquez. S. Thomas.

9. Respondent aduersarij, deesse publicam institutionem. Sed contrà: tum quia hanc gratis aduersarij requirunt. Tum quia hæc est extrinseca, & omnino extra essentiam & naturam sacrificij, quæ solùm per intrinseca definienda est. Institutio enim pertinet ad causam efficientem, quæ semper est extrinseca rei. Vnde tandem Suarez in fine sectionis delabitur in hanc nostram sententiam, solùmque putat, publicam authoritatem requiri ad sacrificia, prout de facto sunt, non prout esse potuerunt. Sed contrà, quia quod ita de facto instituta sint, non pertinet ad essentiam sacrificij, sed solùm ad extrinsecam causam, qua variata, non variatur intrinseca natura sacrificij, quæ in sola nota sensibili, protesta-

Suarez.

tiua increati Dominij in vitam & mortem omnium adæquatè saluatur.

10. *Obijcies.* Si ad sacrificium sufficeret solius priuatæ personæ authoritas, martyrium esset verum sacrificium, cùm nihil illi de natura veri sacrificij desit: est enim oblatio, qua martyr seipsum immolat Deo in protestationem dominij, quod Deus in suam ipsius vitam & mortem habet: victima, est proprium ipsius corpus: immolatio verò victimæ, est ipsa mors in protestationem diuini cultus tolerata: ergo sunt omnia ad verum sacrificium requisita.

11. Respondent aliqui, martyrium non esse proprium sacrificium: tum quia non est actus Religionis diuini cultus protestatiuus, sed fortitudinis & charitatis, protestatiuus fidei, pro cuius defensione martyr eligit mortem. Tum quia non est ad placandum Deum pro peccatis populi, sed solùm ad testimonium præbendum veritati.

12. Sed contrà primò: quia posset martyr seipsum offerre Deo in protestationem Dominij, quod in ipsius vitam & mortem habet. Non enim repugnat, martyrium procedere ex vero actu interiori Religionis, quo martyr seipsum offerat Deo in protestationem ipsius supremi dominij: esto hunc actum alij etiam actus virtutum comitentur: cùm non repugnet, vnum idemque opus externum ex pluribus actibus internis proficisci.

13. Contrà secundò: tum quia non est necesse, vt omne sacrificium sit ad placandum Deum, cùm possit offerri, ad ipsius dumtaxat increatum dominium protestandum. Nam hic solus finis, etiamsi non dirigatur ad vlteriorem, est per se honestus, intrinsecus, & proprius virtutis religionis, cùm sit ex intrinseco & immediato obiecto ipsius. Tum quia posset martyr hunc etiam finem intendere, offerendo seipsum hostiam Deo pro peccatis iniustè occidentium, sicut legimus fecisse B. Stephanum Act. 7.

Act. 7. Cur Martyrium non sit sacrificium.

14. Respondeo igitur, ideò martyrium non esse propriè sacrificium, quia martyr ne indirectè quidem actiuè concurrit ad immolationem sui corporis, sed merè passiuè, & necessariò sustinendo tantùm passiones & mortem à Tyranno illatam. Ad proprium autem sacrificium requiritur, vt sacrificans actiuè, saltem indirectè concurrat ad immolationem victimæ. Minor patet: quoniam essentia sacrificij formaliter consistit in ipsa actiua immolatione victimæ: igitur vbi non est actiua immolatio victimæ, in diuini cultus protestationem facta, non est essentia sacrificij. Maior probatur: tum quia martyr non habet suæ vitæ dominium: vnde non potest illam actiuè destruere, sed tantùm illius destructionem pati. Tum maximè, quoniam in actu ipso martyrij, quo martyr immolatur Deo tanquam victima à Tyranno, merè ipse passiuè se habet, nullo modo ne indirectè quidem actiuè concurrens, quia nec potest actiuè ad suam mortem cooperari, nec potest illam eo tempore vitare, vt saltem sic actiuè indirectè ad illam concurreret, sed merè necessariò, & ineuitabiliter illam patitur.

15. Hinc euidens infertur discrimen inter martyrum, & Christi mortem, quæ fuit verissimum & proprijssimum sacrificium: quoniam Christus actiuè saltem indirectè operatus est sacratissimæ suæ humanitatis immolationem, non modò antecedenter, cùm sponte seipsum obtulit ad mortem, iuxta illud Isaiæ 53. *Oblatus est, quia ipse voluit* & Ioan. 10. *Ego pono animam meam, nemo tollit eam à me, sed ego pono eam*; cum enim potuerit tunc saltem temporis mortem vitare, non vitando, sed potiùs sponte se ad illam offerendo, actiuè saltem indirectè illam operatus est; verùm etiam ipsum actum mortis, & destructionis suæ humanitatis operatus est actiuè indirectè: quoniam dum actu patiebatur, poterat non pati, & impedire omnes passiones, & mortem ipsam à Iudæis illatam, non modò subtrahendo se è manibus Iudæorum, sed etiam non permittendo, vt humanitas ipsa illata tormenta sentiret per dotem impassibilitatis, quam communicare saltem ad tempus poterat corpori. Vnde non solùm Christus habuit libertatem antecedentem vitandi passiones & mortem, sed comitanter in ipso actu patiendi & moriendi, quam potestatem non habent martyres, qui illatos à Tyranno cruciatus & mortem impedire non possunt. Quam libertatem in ipso exercitio mortis non obscurè significauit Christus, Ioan. 10. illis verbis: *Et pro eis ego me ipsum sanctifico: hoc est*, vt Chrysostomus homilia 81. in Ioan. & Cyrillus lib. 11. in Ioan. cap. 25. interpretantur: *Me ipsum offero tibi hostiam.*

Isai. 53. *Ioan.* 10. *Ioan.* 10. *Chrysost. Cyrillus.*

16. Dices primò. Saltem antecedenter, quando martyres possunt fugere, & non fugiunt tyranni persecutionem, actiuè indirectè concurrunt ad immolationem sui corporis: ergo saltem ex hoc cap. proprium offerunt sui corporis sacrificium. Respondeo negando consequentiam: quoniam ad proprium sacrificium requiritur, vt non tantùm remotè & antecedenter, sed proximè & formaliter sacrificans aliquo modo actiuè concurrat ad immolationem victimæ. Quia cùm sacrificium formaliter consistat in ipsa actione immolatiua victimę, illa debet proximè & formaliter actiuè procedere à sacrificante, vt habeat propriam rationem sacrificij.

17. Dices 2. Saltem qui martyrem occidit, verum offert sacrificium, nam ille actiuè concurrit ad occisionem martyris. Respondeo negando antecedens: quia qui martyrem occidit, non occidit illum in protestationem diuini cultus, sed in odium Christianæ Religionis. Vnde non potest esse actus Religionis, sed impietatis.

18. Instabis. Quid Si Tyrannus mar-

tyrem

tyrem occidat in cultum sui falsi Dei? Respondeo in eo euentu martyris necem respectu Tyranni occidentis fore quidem sacrificium, non tamen verum, sed putatiuum, eo modo quo sunt reliqua Gentilium sacrificia, iuxta illud Augustini 10. de Ciuitate cap. 4. *Quis sacrificandum censuit, nisi ei, quem Deum aut sciuit aut putauit, aut finxit?* *August.*

19. Ad primum argumentum oppositæ sententiæ, neganda est paritas: nam voces sunt signa, quibus homines sese mutuò alloquuntur: nec potest vnus homo per signa à se tantùm instituta alloqui alios, nisi ad ea instituenda conueniant omnes. At verò sacrificium est signum, quo creatura loquitur Deo, qui vt nos intelligat, non requirit, vt in eodem signo instituendo nobiscum conueniat. Secundum solùm probat de facto: quamquam non desunt, qui doceant, etiam de facto, multa fuisse sacrificia à priuata dumtaxat persona oblata, vt sacrificia Abelis, Caini, & aliorum.

Qualis debeat esse actio, quæ ad sacrificium requiritur?

Viguerius. 20. VIguerius de virtute iustitiæ cap. 5. §. 5. versu 13. putat sufficere quamcunque actionem, qua res sacrificanda Deo offeratur, eiusque cultui mancipetur. Reliqui verò Theologi, *cum quibus nobis sentiendum est*, affirmant, requiri actionem transmutatiuam rei sacrificandæ: ita S. Thomas secunda secundæ quæst. 86. art. 1. & cum eo reliqui Scholastici. Fundamentum est: quia nequit sacrificium distingui à simplici oblatione, nisi per actionem transmutatiuam victimæ; nam etiam oblatio, constat ex actione consecratiua rei diuino cultui, vt erat oblatio primitiarum, & reliquarum rerum, quæ sine vlla sui mutatione diuino cultui mancipabantur. Vt igitur sacrificium distinguatur à simplici oblatione, necessariò requirit actionem aliquam transmutatiuam rei sacrificandæ, qualis erat occisio, aut combustio vituli. *Actio ad sacrificium requisita debet esse transmutatiua rei sacrificandæ. S. Thomas.*

21. Probatur 2. à posteriori: nam si actio sacrificatiua non esset immutatiua victimæ, quæcunque res assumi posset ad protestandum dominium Dei in vitam & mortem omnium: falsum autem est, quamcunque rem assumi posse ad protestandum dominium Dei per modum sacrificij in vitam, & mortem omnium: igitur falsum est, actionem sacrificatiuam non esse immutatiuam victimæ. Sequela maioris patet. Minor probatur, nam nemo appellaret sacrificium, vel tabellam, in qua tantùm esset depicta victima oblata Deo, vel quamcunque aliam rem simpliciter oblatam Deo in recognitionem talis Dominij, quod Deus in vitam & mortem omnium habet.

22. Tertiò à priori: quoniam per sacrificium non tantùm speculatiuè significamus increatum dominium, quod Deus in vitam & mortem omnium habet, sed etiam actu & exercitè protestamur, propter hoc dominium Deum esse dignum in cuius cultum & honorem res, quam illi in signum talis dominij offerimus, destruatur. Hoc autem fieri non potest, nisi à parte rei res ipsa, quæ in sacrificium offertur, immutetur. Quamuis igitur possit dominium Dei in vitam & mortem omnium per quamcunque rem speculatiuè significari, haud tamen actu & practicè potest, vti requirit natura sacrificij, quæ est nota interioris affectus, quem sacrificans habet practico aliquo signo protestandi dominium, quod Deus habet in vitam & mortem omnium. Quem affectum non potest alio modo exprimere, quàm per realem & exercitam destructionem rei, quam in recognitionem talis dominij offert Deo. Eandem sententiam non obscurè tradidit Augustinus Epistola 49. quæst. 3. ad Deo gratias, in qua sacrificia dixit esse, *quarundam rerum similitudines, quibus admoneri nos oporteat ad ea ipsa, quarum similitudines sunt, siue scrutanda, siue noscenda, siue recolenda.* Porrò similitudo in reipsa supponitur ante institutionem. *Augustin.*

23. Hinc infertur discrimen inter sacramentum & sacrificium: quod sacramentum ex natura sua non requirat determinatam actionem: Vnde Baptismus, qui de facto institutus est per corporis ablutionem, ad significandam interiorem animi emaculationem, institui potuisset per corporis maculationem, per quam eodem modo foret practicum signum interioris emundationis, sicut nunc est per corporis ablutionem. Non esset autem sacrificium, si per aliam actionem, quam immutatiuam rei significandæ, offerretur. Ratio discriminis est, quia sacramentum est practicum signum causatiuum gratiæ, ad quam causandam quæuis actio assumpta esset verè & propriè sacramentum. Sactificium verò est nota interioris affectus quo protestamur, Deum propter supremum dominium in vitam & mortem nostram dignum esse, in cuius cultum & honorem res ipsa, quæ illi offertur, destruatur.

24. *Obijcies* 1. Multa fuerunt sacrificia, tum in lege naturæ, tum in lege scripta, quæ non consistebant in actione immutatiua, sed in sola oblatione rei sacrificatæ, vt fuit primò sacrificium Caini Genes. 4. qui solùm obtulit *de fructibus terræ munera Domino:* Secundò sacrificium Melchisedech Genes. 14. qui obtulit panem & vinum, nulla mentione facta de actione immutatiua panis & vini: Tertiò sacrificiũ panum propositionis Exodi 25. *& pones*, inquit, *super mensam panes propositionis in conspectu meo semper.* *Genes. 4.* *Genes. 14.* *Exod. 25.*

25. Respondeo vel hæc non fuiusse propriè sacrificia, sed simplices oblationes, quibus offerentes recognoscebant eum, vt primum principium, & finem omnium rerum: vel si fuerunt sacrificia, aliqua mutatio in re-

ipſa oblata facta fuerit oportet, nec fuit neceſſarium, vt Scriptura talis mutationis expreſſè meminerit.

26. *Obijcies* 2. Sacrificium eſt ſignum ad placitum, ex libera voluntate inſtitutoris impoſitum ad ſignificandum increatum dominium Dei in vitam & mortem omnium: ergo inſtitui poteſt in quauis re, & actione, etiam rei non immutatiua.

27. Reſpondeo negando conſequentiam: nam eſto ſacrificium in ſua completa & proxima ſignificatione pendeat à libera voluntate inſtitutoris, quia niſi accedat extrinſeca inſtitutio, nulla actio ſenſibilis eſt completum ſignum increati dominij Dei in vitam & mortem omnium: nihilominus tamen in ipſa incompleta & aptitudinali ſignificatione, quæ ad actionem ſacrificatiuam prærequiritur, ſacrificium non pendet à libera voluntate inſtitutoris, ſed ſupponi debet tanquam materia proximè aſſumptibilis.

28. *Obijcies* 3. Actio ipſa immutatiua victimæ, quæ de facto aſſumpta eſt ad ſignificandum dominium, quod Deus, ratione omnipotentiæ, habet in vitam & mortem omnium, aſſumi potuiſſet ad ſignificandum dominium, quod idem Deus, ratione primi principij & vltimi finis, habet in res omnes. Igitur è contrario, actio purè oblatiua, quæ de facto aſſumpta eſt ad ſignificandum dominium, quod Deus, ratione primi principij & vltimi finis habet in res omnes, aſſumi potuiſſet ad ſignificandum dominium, quod idem Deus ratione omnipotentiæ habet in vitam & mortem omnium.

29. Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſcriminis, quia poteſt eadem actio, ad plura ſignificanda idonea, aſſumi ad plura ſignificanda: non poteſt autem actio, ad aliquid ſignificandum inepta, ad illud ſignificandum aſſumi. Cùm igitur actio immutatiua rei, non ſolùm ſit apta ad ſignificandum dominium, quod Deus ratione omnipotentiæ habet in vitam & mortem omnium, ſed etiam ad ſignificandum dominium, quod idem ratione primi principij & vltimi finis habet in res omnes, poterit ad vtrumque dominium ſignificandum aſſumi. Contrà verò, quia actio non immutatiua rei, idonea non eſt ad exprimendum dominium, quod Deus ratione omnipotentiæ habet in vitam & mortem, aſſumi non poteſt ad hoc ipſum dominium exprimendum.

30. *Obijcies* 4. Non minùs dominium Dei in vitam & mortem omnium apta eſt exprimere actio deſtructiua, quàm actio productiua rei: ergo natura ſacrificij non ſolùm ſaluari poteſt in actione deſtructiua, ſed etiã in actione productiua rei. Vnde poſſet ſacrificium inſtitui in actione productiua ignis, vel generatiua prolis in proteſtationem dominij, quod Deus habet in vitam noſtram.

31. Reſp. negando antecedens. Nam deſtructio rei non ſolũ eſt apta ſignificare dominium, quod Deus habet in mortem, ſed etiam in vitam noſtram: productio autem rei ſolùm eſt apta ſignificare dominium, quod Deus habet in noſtram vitam. Quia verò ſacrificium, non ſolùm eſt nota proteſtatiua dominij increati Dei in vitam, ſed etiam in mortem noſtram, ideò potiùs in deſtructione, quàm in productione rei conſiſtit. Minor probatur: quoniam in deſtructione rei non ſolùm denotatur dominium in mortem, ſed etiam in vitam, dum victima ipſa è vita tranſit in mortem: cùm tamen dici non poſſit, quæ producitur, è morte tranſire in vitam, ſed ſolùm è non vita in vitam: quia mors non dicit puram negationem, ſed priuationem vitæ, cuius eſt corruptio: quæ vitæ priuatio ante rei productionem ſupponi nequit, vt per ſe patet.

An ad eſſentiam ſacrificij requiratur interior actus religionis?

32. RAtio dubitandi pro parte negante eſt: quoniam ſacrificia gentilium ſunt vera ſacrificia, & tamen ea non imperantur ab actu religionis, cùm offerentes non moueantur ex vero cultu Dei. Confirmatur, quia ſi quis obligaretur ad ſacrificium offerendum, ſatisfaceret præcepto, ſi tantùm extrinſecum opus ſacrificij exerceret abſque intrinſeco actu Religionis. *Ratio dubitandi pro parte negatiua.*

33. Ratio verò dubitandi pro parte affirmante eſt: quoniam ſacrificium eſt actus Religionis: ergo debet à virtute Religionis imperari. Vnde ſicut exterior eleemoſyna non eſt actus miſericordiæ, niſi imperetur à virtute miſericordiæ: ita nec externum opus ſacrificij erit ſacrificium, niſi à virtute Religionis imperetur: omnis quippe actus humanus exterior requirit interiorem, cum quo componit vnum in genere moris. Vnde Auguſtinus lib. 10. de Ciuitate cap. 5. Sacrificium definit, *Signum viſibile inuiſibilis ſacrificij*, hoc eſt interioris actus Religionis, à quo externum opus procedit. Pro huius quæſtionis ſolutione, *Pro parte affirmatiua.* *S. Aug.*

34. Diſtinguendus eſt duplex Religionis actus; vnus implicitus; explicitus alter: & vterque eſſe poteſt verus, & putatus. Ad ſacrificium, neceſſarius ſaltem eſt implicitus & putatus, non eſt autem neceſſarius verus & explicitus. Hoc ſecundum probat prior dubitandi ratio: Primum verò poſterior. Quod adhuc ſic ampliùs confirmo. Sacrificium eſt actio inſtituta ad exhibendum cultum Deo: ergo ſaltem implicitè debet hic cultus à ſacrificante intendi. Conſequentiam probo: nam hæc actio debet humano modo fieri, non enim eſſet ſacrificium, ſi fieret ab amente: vt autem humano modo fiat, requirit internum actum voluntatis, quo ſaltem implicitè & confusè offeratur Deo, in cuius cultum inſtituta eſt. Alioqui ſi alij, quàm Deo offeratur, non erit ſacrificium, quod eſſentialiter eſt ſignum proteſtatiuum diuini cultus. Vnde veriſſimè dixit ſuprà citato loco *Ad ſacrificium non eſt neceſſarius actus religionis verus, & explicitus, ſed ſufficit putatus & implicitus.*

Auguſtinus,

Auguſt. Auguſtinus, *Quis ſacrificandum cenſuit, niſi ei, quem Deum aut ſciuit, aut putauit, aut finxit?* Hinc infertur, non fuiſſe ſacrificia, quæ gentiles adulationis cauſa offerebant hominibus, niſi illos putaſſent Deos. Quòd autem hæc implicita voluntas ſufficiat, conſtat à paritate ſacramentorum, quæ vt validè fiant, ſufficit, ſi tantùm implicitè & confusè eorum ſignificatio intendatur. Ex his patet ad rationes dubitandi pro vtraque parte.

Definitio ſacrificij. 35. Ex dictis hæc poteſt ſacrificij definitio formari: *Sacrificium eſt oblatio rei ſenſibilis, per aliquam mutationem ſui, proteſtatiua ſupremi dominij, quod Deus habet in vitam & mortem.* Ponitur *oblatio* loco generis: cùm omne ſacrificium ſit oblatio, non contrà. *Per aliquam mutationem ſui*, tanquam per differentiam, per quam ex parte materiæ contrahitur ad actionem ſacrificij propriam. Reliqua ſpectant ad ſignificatum formale ſacrificij, quod eſt ſupremum dominium Dei in vitam & mortem. Per hoc enim formaliter diſtinguitur à ſimplici oblatione, quæ eſt formaliter proteſtatiua primi principij, & vltimi finis; ab adoratione, quæ eſt nota recognitionis diuinę excellentię & ſanctitatis; à voto, quod eſt promiſſio rei in futurum offerendæ, & eſſe poteſt de ſolo actu interno, quemadmodum & adoratio.

Dedicationes templorum, erectiones altariũ conſecrationes vaſorum &c. excluduntur. 36. Ex his conſtat, à ratione ſacrificij excludi dedicationes templorum, erectionem altarium, conſecrationem vaſorum, & veſtium in diuinum cultum. Nullum enim ex his per ſe & immediatè inſtitutum eſt in ſignum proteſtatiuum omnipotentiæ Dei in vitam & mortem. Nam templa inſtituuntur, tanquam aptus locus ad exhibendum cultum Deo: Altare, vt medium idoneum & immediatus locus, in quo ſacrificandum ſit Deo: Vaſa & veſtes, vt proportionata media ad ſacrificium ritè ſolemniterque celebrandum.

Multiplicia veteris legis ſacrificia. 37. Porrò multa fuerunt in veteri lege ſacrificia, quæ diſtinguebantur materia, offerendi forma, & fine. Ratione materiæ triplex diſtinguebatur ſacrificium; Victima ſeu hoſtia, quæ ſemper erat ex re viua: Immolatio, quæ erat ex re inanimi ſolida, vt ex pane, thure, ſimila: quamquam immolatio tam apud Eccleſiaſticos, quàm apud profanos Scriptores ſumitur pro oblatione cuiuſcunque ſacrificij: Libamen, quod erat ex re liquida, quæ in recognitionem diuini cultus effundebatur, vt effuſione ipſa denotaretur dominium Dei in vitam & mortem. Diſtinguebatur offerendi forma in holocauſtum, quod totum in proteſtationem increati dominij cremabatur: In hoſtiam, cuius vna pars cremabatur, altera à Sacerdotibus comedebatur; & Victimam pacificam, cuius vna pars cremabatur, altera cedebat in vſum Sacerdotum, tertia eorum, qui victimam dediſſent. Ex fine diuidebatur in Sacrificium propitiatorium, Euchariſticum, & impetratorium. Primum erat hoſtia, quæ pro peccatis, pœniſque præteritis offerebatur. Secundum erat holocauſtum, quod & honorarium, ſeu gratiarum actionis dicebatur, offerebaturque pro acceptis beneficijs in communi: pro beneficijs verò in particulari, erat hoſtia Pacifica, vt fuit Agnus Paſchalis in memoriam ſpecialis beneficij Ægyptiacæ liberationis. Tertium erat pro futuris donis impetrandis, pœniſque præcauendis.

Vnicum legis notæ ſacrificium. 38. His omnibus vnicum ſucceſſit in lege Euangelica ſacrificium cruentum crucis eminenter continens hæc omnia, cum infinito exceſſu valoris. Quod ſacrificium oblatum fuit ab ipſo Chriſto Deo Patri, ac toti Trinitati, atque adeò ſibi ipſi ſubſiſtenti in humanitate, quæ fuit victima in ara crucis, per violentam mortem, liberam tamen & ſpontaneam ab ipſo Chriſto, perfectè Domino ſuæ vitæ, in proteſtationem ſupremi Dominij Dei in vitam & mortem omnium, pro ſatisfactione cunctarum culparum, atque pœnarum, nec non pro omnibus beneficijs, & in communi, & in particulari, tum ſibi, tum reliquis hominibus collatis, ac pro impetrandis nobis ingentibus donis, tam præſentis, quàm futuræ vitæ, oblata. Cuius viua ac realis repræſentatio eſt ſacrificium incruentum altaris, quod ſucceſſit ſacrificio cruento crucis, quoad rem ipſam oblatam, quæ eſt Chriſtus, licet non quoad modum, & ritum ſacrificandi. Atque hæc de ſacrificio in communi; Reliquum eſt, vt de ſacrificio Miſſæ diſputemus, propter quod hæc pauca de ſacrificio in communi præmiſſa ſunt.

DISPVTATIO XXXIII.

De sacrificio Missæ.

SECTIO PRIMA.

An in Missa offeratur verum & proprium sacrificium?

Negant hæretici.

1. NEgant hæretici huius temporis, non solùm qui realẽ præsentiam Christi in hoc sacramẽto negant, sed etiam qui illam concedunt. Primò, quia ratio sacrificij pugnat cum ratione sacramenti & testamenti: sed Eucharistia est sacramentum, & testamentum, quo Christus sui corporis & sanguinis nos hæredes instituit. Maior probatur: quia sacramentum, & testamentum est, quo Deus aliquid nobis donat, vel promittit; sacrificium contrà est, quo nos aliquid Deo donamus: repugnat autem, vt Deus aliquid nobis donet, & illud ipsum nos Deo donemus: ergo.

2. Secundò. Christus est Sacerdos in æternum: ergo nullus in Sacerdotio illi succedit. Confirmatur: nam ideò in veteri lege multiplicabantur Sacerdotes, quia teste Paulo ad *Ad Heb. 7.* Hebr. 7. morte prohibebantur permanere: at Christus semper viuit Sacerdos in æternum: ergo semper fungitur Sacerdotio.

3. Tertiò. Sacrificium Missæ euertit sacrificium crucis: igitur non est asserendum. Antecedens probatur, quia sacrificium crucis, cũ fuerit infiniti valoris, de se sufficientissimum fuit ad placandum Deum, eique satisfaciendum pro omnibus peccatis, & pœnis; nec non ad impetranda nobis omnia bona: ergo non est opus alio sacrificio, alioquin iniuriam facit sacrificio crucis, qui aliud sacrificium introducit, nam hoc ipso putat illud non fuisse sufficiens. Cõfirmatur 1. Nam Paulus ad Heb. 9. *Ad Heb. 9. & 10.* & 10. comparans sacrificium crucis cum veteribus sacrificijs, docet illa debuisse sæpius offerri, eò quòd non poterant à peccatis emũdare, cultoresque suos perfectè sanctificare: Contrà verò sacrificium crucis nõ debuit nisi semel offerri, quia de se potens fuit ad exhaurienda peccata multorum, & confirmandos in perpetuum sanctificatos. Confirmatur 2. *Ioan. 19.* Nam Christus Ioan. 19. per illam vocem *Consummatum est*, satis expressit, vno sacrificio crucis se compleuisse omnia, quæ ad nostram salutem necessaria erant.

Ad Heb. 5. 4. Quartò. Nemo, teste Paulo ad Hebr. 5. vsurpare sibi debet honorem Sacerdotis, nisi à Deo vocatus: nemo autem præter Christũ, vocatus est Sacerdos. Confirmatur: quia nullibi in Scriptura habetur, quòd Christus instituerit Eucharistiam in sacrificium: nam sicubi habetur, est in vltima cœna: at tunc Christus non legitur obtulisse sacrificium; sed communicasse tantùm suos discipulos.

5. His argumentis, vt leuiora omittam, demonstrare se putant contra veritatem ab ipsis Apostolis ad hæc vsque tempora consensu omnium firmatam, adeò vt non vereantur Caluinus & Lutherus expressè fateri, se contra sensum & authoritatem omniũ reluctari: sed quà ipsi fidem afferunt, vt cõtra omnium sensum illis credamus? Verbum, inquiunt, Christi, quo solo iudicanda est Ecclesia: scilicet melius ipsi, qui nuper in mundo exorti sunt, quàm Apostoli, qui Christi doctrinam ex ipsius ore hauserunt, verbum Christi nobis interpretari possunt. *Nota impudentes Caluini & Lutheri spiritus.*

6. Est igitur hæc veritas primò expressa in duobus Canonibus Apostolorum 3. & 9. in quibus expressa mentio fit sacrificij Missæ. Secundò, in 1. Concil. Nicæno, cano. 14. sub secunda editione celebrato sub Syluestro Papa. Tertiò, in Tolet. 1. cano. 5. celebrato anno 400. Quartò in Antisiodorensi cap. 8. celebrato anno 590. sub Gregorio I. Quintò in Lateranensi sub Innocentio III. cap. 1. Sextò in Florent. in decreto Eugenij. Septimò in Trident. sess. 22. Octauò. Eadem veritas passim docetur à summis Pontificibus, à Clemente I. lib. 6. Constitutionum cap. 23. & lib. 8. c. vlt. Alexandro I. qui sedit anno 121. Epist. 1. & refertur de consecrat. dist. 2. can. *In Sacramentorum*, & ferè per omnes canones primæ, & secundę dist. Nonò. Hanc veritatem docuerunt vnanimi consensu PP. videatur Bellar. lib. 1. de Missa, cap. 15. Decimò. In eandem consentiunt Scholastici omnes cum Magistro in 4. dist. 12. Vndecimò. Colligitur ex antiquo ritu altaris ad Eucharistiam offerendam, cuius expressa mentio fit 7. & 9. Canone Apostolorum. Porrò altare non consueuit erigi, nisi ad verum sacrificium offerendum, hæreticis ipsis fatentibus. Duodecimò. Apertè deducitur ex gradu Sacerdotali, qui per se ordinatur ad sacrificia offerenda. Decimotertiò. Ex antiquis Liturgijs, in quibus, nulla tam frequens mentio, quàm de oblatione & sacrificio. Nec possunt hæc omnia explicari de sacrificio improprio, vt hæretici explicant: Tum quia doctrinales propositiones, quas sæpe

Affirmant Cano. Apost. Concil. Nican. Toletan. Antisiodor. Lateranens. Florent. Tridentin. Alemens I. Alexãder I. Patres apud Bellarm. Scholastici: Antiqui ritus altaris, Et Liturgæ.

de hac

de hac re Concilia & PP. tradunt, non admittunt ſenſum improprium: tum quia hoc modo non ſolùm Euchariſtia, ſed reliqua etiam ſacramenta eſſent ſacrificia, cùm tamen Concilia & PP. ſolam Euchariſtiam doceant eſſe ſacrificium.

Scriptura. 14. Ex Scriptura: & vt omittam reliqua loca, ex quibus Theologi conantur hanc veritatem eruere, duo tantùm afferam, quibus vtitur Trident. ſeſſ. 22. cap. 1. Primus eſt, *Tridentin Malach. 1.* Malachiæ 1. *Ab ortu Solis*, inquit, *Dominus, vſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in Gentibus, & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda:* qui locus non niſi de ſacrificio altaris intelligi poteſt, quod & propter ſanctitatem victimæ, mundum appellatur; & propter vniuerſalitatem offerentium, in omni loco, ab ortu ad occaſum offerri dicitur, nullum enim ſacrificium in Dei honorem inſtitutum fuit adeò vniuerſale, vt in omni loco ab ortu ad occaſum dici poſſet offerri, ſicut ſacrificium Miſſæ. Nec intelligi poteſt de ſacrificio improprio: tum quia, vt *Bellarmin.* notat Bellarm. cap. 10. ſacrificium improprium non ſolet appellari ſacrificium abſolutè, ſed cum addito, ſacrificium laudis, ſacrificium iuſtitiæ, vociferationis, labiorum &c. Tum quia ſemper Patres hunc locum intellexerunt de ſacrificio Miſſæ.

1. Cor. 10. 8. Secundus ſumitur ex 1. Corinth. 10. vbi docet Apoſtolus, non poſſe eos, qui participes eſſe volunt menſæ dæmoniorum, participes fieri menſæ Domini: per *menſam*, altare vtrobique intelligens, vt conſtat ex verbis ipſius; *Nonne*, inquit, *qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?* & in fine concludit, *Non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum.* Vbi quod ſuprà vocauerat *altare*, hîc vocat *calicem* & *menſam*. Eſt autem altare ſignum veri & proprij ſacrificij.

9. Ex his omnibus hoc conficio dilemma. Aut tota Eccleſia per tot ſæcula errauit, quæ *Lutherus. Caluinus. B. Gregor.* fatentibus Luthero & Caluino ſaltem per 1000. annos à tempore Gregorij I. ſemper hoc conſtanter docuit, & per totum orbem iuſſit ſeruari: aut certè ipſi decepti ſunt. Credibile autem non eſt, totam Eccleſiam in re ad Chriſtianam Religionem maximè ſpectante per tot ſęcula erraſſe, ſolis Luthero & Caluino nuper exortis hanc veritatem illuxiſſe. Ipſi igitur decepti ſunt. Minor probatur: nam credibile non eſt, Chriſtum permiſiſſe totam Eccleſiam, pro qua pretioſam animam ſuam dedit, per tot ſæcula in re ad ſalutem neceſſaria erraſſe, eamque poſthabuiſſe vnis Luthero & Caluino. Confirmatur: nam ante ipſos nemo fuit, qui hoc expreſsè docuerit, & tamen omnes ante ipſos pro certo habuerunt, in Miſſa verum offerri ſacrificium: igitur nulla fuit ante ipſos vera Eccleſia, nulla vera fides, interruptum Chriſti regnum, qui in nobis non regnat, niſi per fidem. Vbi ergo promiſſiones Chriſti: *Et portæ inferi non præ-* *Matth. 16.* *ualebunt aduerſus eam:* Matth. 16. *Eccleſia eſt columna & firmamentum veritatis* 1. ad Ti- *1. ad Tim. 3.* moth. 3. vbi angelica prędictio de continuitate, & nunquam Chriſti regni interruptione. Luc. 1. *Et regni eius non erit finis?* Pręualebitne teſtimonium vnius, vel alterius hominis authoritati totius Eccleſiæ, quæ per tot ſæcula hanc veritatem & docuit & ſeruauit, & in tot Concilijs generalibus præuia conſultatione totius ferè orbis Doctorum ſanxit? *Luc. 1.*

10. Vltimò accedit ad hanc veritatem confirmandam, quia nullum foret ſacrificium in Eccleſia Chriſti, ſi tolleretur ſacrificium Miſſæ, cùm præter hoc nullum aliud ſit in lege Euangelica. Atqui abſurdum eſt, in Eccleſia Chriſti nullum eſſe ſacrificium. Abſurdum patet: tum quia nulla hactenus tam barbara natio fuit, quæ externo aliquo ſacrificio ſuos deos non coleret: tum quia hoc eſt de iure naturæ, vt docet S. Thomas 2. 2. *S. Thomas.* quæſt. 85. art. 1. quod autem eſt de iure naturę, non tollitur, ſed confirmatur per legem gratiæ. *Abſurdum ex contraria opin.*

11. Ad 1. argumentum, nego maiorem: nulla quippe eſt repugnantia, vt eadem res ſit ſacramentum, teſtamentum, & ſacrificium; ſacramentum, quatenus ſignificat animæ ſanctitatem; teſtamentum, quatenus nobis promittitur hęreditas æternę gloriæ; ſacrificium, quatenus eadem offertur, & conſumitur in Dei cultum. Nec etiam repugnat, vt quod nos Deo offerimus, ab ipſo priùs acceperimus, cùm nihil poſſimus Deo dare, quod ab ipſo priùs non acceperimus, iuxta illud Paralip. 1. cap. 29. *Tua ſunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.* *Ad argum. haretic.*

12. Ad ſecundum diſtinguo conſequens: nullus illi in Sacerdotio ſuccedit, vt principalis Sacerdos, concedo: vt miniſter, nego; hoc enim non repugnat vnitati Sacerdotij Chriſti, plures habere in terris miniſtros, qui vice ipſius viſibile offerant ſacrificium. Quod expreſſit Paulus 2. Corinth. 5. *Pro Chriſto,* *2. Cor. 5.* inquit, *legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos.* Idem admittere tenentur ipſi quoad magiſterium: nam Chriſtus non ſolùm eſt Sacerdos, ſed Doctor & Magiſter: cùm tamen per ipſos non obſtet, quin Chriſtus plures habeat in terris miniſtros, qui vice ipſius doceant, & gregem paſcant verbo doctrinæ.

13. Ad confirmationem reſpondeo, ex ea tantùm ſequi, in lege Euangelica non poſſe multiplicari Sacerdotes eiuſdem authoritatis & poteſtatis cum Chriſto, non autem inferiores qui ſint ipſius miniſtri.

14. Ad tertium nego Antecedens. Ad cuius probationem dico, ſacrificium crucis fuiſſe ſufficientiſſimum ad ſanctificandum nos per modum cauſæ meritoriæ vniuerſalis, non autem per modum cauſæ applicantis particularis; ad hoc enim neceſſaria eſt libera cooperatio noſtra, quæ fit medio ſacrificio altaris liberè nobis applicato: nam ſicut propria operatione peccamus, ita libera cooperatione noſtra iuſtificamur: vnde tantùm abeſt, vt ſacrificium crucis per ſacrificium

altaris

altaris euertatur, vt illud per hoc maximè extollatur: Tum quia per hoc illius memoria altiùs conſeruatur in mentibus fidelium: Tum quia illius fructus in nobis efficaciùs applicatur. Neque ideò altaris ſacrificium repetimus, quia exiſtimemus, ſacrificium crucis in ſuo genere non fuiſſe ſufficiens, ſed vt per hoc & Deum debito cultu veneremur, & nobis cruenti ſacrificij fructus applicemus.

15. At reſpondent Hæretici, applicari nobis ſacrificium crucis per prædicationem verbi, & miniſterium cœnæ. Sed contrà: tum quia eodem modo cœna ipſa, & Baptiſmus nobis applicari potuiſſet per prædicationem verbi: tum quia per ſacrificium altaris efficaciùs crucis fructus nobis applicatur, cùm ſit medium ad colendum Deum aptius atque ſublimius, nam in eo offerimus Deo rem omnium gratiſſimam.

16. Ad priorem confirmationem dico, Paulum apertè loqui de cruenta oblatione, quæ non debuit eſſe niſi vna, quippe quæ fuit infiniti valoris & pretij, atque adeò ſufficientiſſima: & in hoc comparat ſacrificium crucis cum veteribus ſacrificijs. Ad poſteriorem: verba illa dicta eſſe à Chriſto, tum ob conſummationem Scripturarum, quę omnes in Chriſti morte fuerunt verificatæ: tum propter ſingularem paterni præcepti de morte ſubeunda obedientiam.

17. Ad 4. nego minorem: fuerunt enim Apoſtoli vocati, & conſtituti Sacerdotes à Chriſto, reliqui verò ab Apoſtolis, eiuſque ſucceſſoribus continuata ſucceſſione, vti teſtatur Clemens Romanus lib. 8. conſtitut. cap. vlt. & ſatis colligitur ex illis verbis Chriſti; *Hoc facite in meam commemorationem.*

Clemens Romanus.

18. Ex quibus verbis colligit Trident. ſeſſ. 22. cano. 2. Chriſtum Apoſtolos Sacerdotes inſtituiſſe, eſt enim viſitatum in Scriptura verbum, *Facere*, pro ſacrificare, Luc. 2. *vt facerent ſecundum conſuetudinem legis*, hoc eſt, vt ſacrificarent.

Concilium Tridentin.

Luca 2.

19. Ad confirmationem nego antecedens: nam ex illis verbis; *Hoc facite in meam commemorationem*, ſatis colligitur Chriſtum in vltima cœna Euchariſtiam inſtituiſſe, non ſolùm in cibum animarum, ſed etiam in ſacrificium per manus Apoſtolorum, eorumque ſucceſſorum offerendum; adiuncta Eccleſiæ traditione, ac PP. Conciliorumque explicatione. Neque fuit neceſſe, Chriſtum explicitè vſum fuiſſe verbo *Sacrifico*, quo nec vſus eſt in ſacrificio cruento crucis, ſed ſat fuit, exercitè feciſſe, quæ ad eſſentiam ſacrificij concurrunt.

SECTIO II.

Quæ ſit res oblata in hoc ſacrificio?

20. IN omni Sacrificio eſt res, quæ offertur, & oblatio ipſa. Primum eſt quaſi materia, indifferenter ſe habens ad ſacrificium, vel ad oblationem, quæ eſt ſpecies diſtincta à ſacrificio. Secundum eſt quaſi forma, quæ rem adaptat & determinat ad ſacrificium potiùs, quàm ad oblationem: cùm enim ſacrificium conſiſtat in re, & vna res ſit aptior alia ad exprimendum formale ſignificatum ſacrificij, res, quæ de ſe erat indifferens, per actionem fit aptior, tanquam per formam ad ſignificandum potiùs terminum ſacrificij, quàm oblationis. Quoniam verò res offerenda ſupponitur ad oblationem, priùs de re, poſtea de oblatione erit diſputandum.

In omni ſacrificio eſt res quaſi materia, & oblatio quaſi forma.

21. Omnes Catholici conueniunt, rem, quæ in hoc ſacrificio principaliter offertur, eſſe corpus & ſanguinem Chriſti, vt conſtat tum ex verbis conſecrationis; tum quia hæc ſunt aptiſma & excellentiſſima materia ſacrificij, vt patet de cruento ſacrificio crucis, in quo eadem materia fuit oblata. Cæterùm controuerſa ſunt: Primum, an totus Chriſtus ſit res oblata: Secundum, an vt exiſtens ſub propria ſpecie: Tertium, an panis & vini ſubſtantia ſit aliquo modo materia huius ſacrificij: Quartum, an ſpecies ipſæ panis & vini integrent materiam huius ſacrificij.

22. Quoad 1. ratio dubitandi eſt: quia id offertur in ſacrificium, quod in altari ponitur vi verborum: ponitur autem vi verborum ſolùm corpus & ſanguis: igitur ſolùm corpus & ſanguis offeruntur in ſacrificium. Minor conſtat. Maior probatur: nam illud poteſt tantùm Sacerdos in ſacrificium offerre, quod vi Sacerdotalis characteris poteſt facere ſuum, ſacrificium enim eſſe debet de re ſua: ſed vi Sacerdotalis characteris non poteſt niſi corpus & ſanguinem facere ſuum, quia id poteſt tantùm facere ſuum, quod libero actu conſecrationis poteſt vi verborum ponere ſuper altare.

23. Confirmatur: nam ſi aliquis Apoſtolorum ſacrificium obtuliſſet in triduo, ſolùm corpus & ſanguinem obtuliſſet: ergo etiam poſt triduum, poſt quod Sacerdotalis poteſtas non creuit. Accedit authoritas Trident. ſeſſ. 22. c. 1. & can. 2. in quibus docet, Chriſtum in vltima cœna ſub ſpeciebus panis & vini obtuliſſe Patri corpus & ſanguinem ſuum, idque Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus faciendum præcepiſſe.

Concilium Tridentin.

24. Communis tamen ſententia Catholicorum eſt, totum Chriſtum offerri in hoc ſacrificio: Quam ſententiam primò colligo ex Trident. loc. cit. cap. 2. vbi docet, eundem illum Chriſtum in hoc ſacrificio incruentè immolari,

Sententia Catholica eſt, totum Chriſtum offerri in hoc ſacrificio. Concilium Trident.

immolari, qui in Ara crucis semel seipsum cruentè obtulit, *Sola offerendi ratione diuersa:* Atqui totus Christus in Ara crucis cruentè oblatus est: ergo & hîc. Minor constat: quia in Ara crucis non tantùm Corpus & sanguis, sed tota humanitas, atque adeò anima etiam oblata fuit. Nam licet terminus oblationis fuerit dissolutio humanitatis: res tamen oblata fuit tota humanitas, quia res oblata est illa, quæ præcedit oblationem.

25. Secundò probatur: quia licet ex vi Verborum per se & formaliter sub speciebus non constituantur, nisi corpus & sanguis, ex naturali tamen concomitantia totus Christus constituitur: atque adeò licet character Sacerdotalis per se & formaliter non se extendat, nisi ad corpus & sanguinem, concomitanter tamen se extendit ad totum Christum: quæ concomitantia non est merè per accidens & prȩter intentionem, sed ex secundaria saltem intentione instituentis, quod sic explico. Nam primaria intentio Christi fuit, vt sacrificium Eucharistię esset perfectum memoriale sacrificij crucis, & quia sacrificium crucis fuit consummatum per occisionem victimę & separationem sanguinis à corpore, vt id perfectius repręsentaretur per hoc sacrificium, instituit vt illud sub diuersis speciebus separatis perque diuersas formas verborum significantes corpus separatum à sanguine perageretur. Quoniam verò Christus hoc sacrificium non instituit offerendum in triduo, in quo ob cruentum sacrificium crucis, cessare debebat incruentum altaris, cùm hoc non sit nisi ad illud repræsentandum institutum, atque adeò illo præsente, non debebat hoc offerri, quòd Ecclesia Apostolica traditione edocta, quotannis seruat in Parasceue, sed offerendum instituit, dum ipse viueret & regnaret, atque adeò, dum propter naturalem connexionem corpus & sanguis essent realiter vnita cum anima; ideò secundaria intentio Christi fuit, vt totus fieret præsens in altari, & consequenter totus Christus in sacrificium offerretur: quia id totum in sacrificium offertur, quod prȩsens fit in altari siue per se, siue concomitanter.

Concomitantia animæ est ex secundaria intentione instituentis.

Suppositum diuinum offerri.

26. Qværes. An simul cùm humanitate in hoc sacrificio offeratur etiam suppositum diuinum. Resp. eo modo, quo fuit oblatum in cruce offerri & hîc, nempe per solam communicationem idiomatum, non per formalem actionis sacrificatiuę subiectionem. Ratio est, quia id tantùm est subiectiuè capax huius actionis, quod potest esse subiectum mutationis & significationis cultus diuini: atqui implicat suppositum diuinum esse subiectum mutationis & significatiouis cultus diuini, nam hęc supponit inferioritatem ad Deum, & perfectibilitatem in se.

27. Ad rationem dubitandi, distinguo maiorem. Id offertur in sacrificium, quod in altari ponitur ex vi verborum tantùm, nego: quod etiam ponitur per naturalem concomitantiam, concedo, nam hoc etiam ordinatum est in sacrificium ex secundaria intentione Christi. Ad probationem maioris: esto Sacerdos directè & ex vi verborum non possit nisi corpus & sanguinem facere suum, indirectè tamen & per concomitantiam facit suum totum Christum.

28. Ad confirmationem nego consequentiam: nam licet non creuerit potestas Sacerdotalis post triduum, nec mutatum fuerit obiectum formale verborum: tamen mutatum fuisset obiectum identicum ob naturalem vnionem ipsius obiecti formalis cum identico; atque adeò licet non formaliter, & ex vi verborum, tamen realiter & per concomitantiam mutata etiam fuisset præsentia Christi sub speciebus. Ad Concilium dico, illud ab hoc sacrificio non excluisse animam, cùm expresè dixerit eundem Christum immolari hîc, qui immolatus est in cruce: sed tantùm declarasse, id quod ad mysticè repræsentandam Passionem Christi, implicitè offertur sub specie panis, & sub specie vini.

29. Quoad secundum, ratio dubij est: Quia Christus vt materia sacrificij debet præcedere actionem ipsam sacrificandi: atqui illam non prȩcedit, nisi vt existens in propria specie: ergo vt existens in propria specie est materia huius sacrificij. Maior probatur. Quia actio sacrificatiua versari debet circa materiam sacrificandam tanquam circa subiectum: subiectum autem præcedit actionem, quæ circa ipsum versatur. Minor probatur. Nam actio sacrificatiua principaliter consistit in actione, qua Christus fit præsens speciebus: sed hæc actio non supponit Christum existentem, nisi in propria specie, cùm sit terminus talis actionis: terminus autem non supponitur, sed consequitur actionem, cùm debeat per ipsam fieri.

An Christus sit materia, in propria specie existens?

30. Communis tamen opinio docet, Christum nullo modo esse materiam huius sacrificij vt in propria specie existentem. Ratio est: quia nulla actio, qua hoc sacrificium peragitur, versatur circa Christum, vt in propria specie existentem: nequit autem res esse materia sacrificij, circa quam nulla actio sacrificij versatur.

Opinio communis negat.

31. Dices. Versatur actio, qua Christus priuatur propria extensione locali. Sed contrà: quia hæc non versatur circa Christum, vt in propria specie existentem, sed vt existentem sub speciebus, sub quibus succedit sine propria extensione locali, vt terminus actionis sacrificatiuæ, non vt materia, quia non supponitur vt subiectum talis actionis, sed consequitur tantùm ad illam, vt terminus.

32. Ad rationem in oppositum, nego vniuersaliter maiorem: quia non repugnat esse actionem, quæ producat victimam, & simul illam offerat in sacrificium: atqui tunc materia non prȩcederet actionem sacrificandi, sed potiùs sequeretur, quia materia esset res

Materia nõ necessariò præcedit actionem.

producta,

producta, actio verò ſacrificatiua eſſet ipſa rei productio; atque adeò materia non præcederet, ſed ſequeretur actionem ſacrificatiuam. Maior conſtat: quia etiam actio immutatiua rei de non eſſe ad eſſe eſt apta nota ſacrificij, cùm ſit apta ad ſignificandum ſupremum dominium, quod Deus habet ſaltem in vitam omnium: igitur nō implicat dari actionem, quæ victimam producat, & ſimul offeratin ſacrificium: atqui talis de facto eſt actio ſacrificatiua in hoc Sacramento altaris, & ſacrificio incruento, quæ Chriſtum immutat de non eſſe ſacramentali ad eſſe ſacramentale: ergo in hoc ſacrificio res oblata non præcedit, ſed ſubſequitur actionem ſacrificatiuam: vnde ſi Chriſtus non præexiſteret, ſed ſimpliciter fieret ſub ſpeciebus per ipſam actionem conſecratiuam, talis actio foret apta ad ſacrificationem. Ad probationem maioris, nego, actionem ſacrificatiuam debere neceſſariò verſari circa rem oblatam, tanquam circa ſubiectum, ſed ſat eſſe, ſi verſetur circa illam, tanquam terminum offerendum.

Scotus. Gabriel. Caſalius.

33. Quoad tertium, Scotus in 4. diſt. 13. quæſt. 2. §. *Ad quæſtionem*, Gabriel quæſt. 1. art. 3. dub. 2. Caſal. lib. 1. de Sacrificio c. 20. opinantur, panem & vinum eſſe materiam diſtincti ſacrificij ab ipſo ſacrificio corporis & ſanguinis Chriſti. Ratio Scoti eſt: quia oblatio panis & vini ante conſecrationem eſt ſacrificium, & non ſacramentum: Euchariſtia verò conſecrata in pyxide eſt ſacramentum, & non ſacrificium, niſi aptitudinaliter, quatenus offerri poteſt in ſacrificium: igitur in ſententia Scoti oblatio panis & corporis Chriſti ſunt duo ſacrificia, cùm vnum præcedat, & ſeparari poſſit ab altero.

Panem & vinum conſtituere vnũ ſacrificium cum corpore & ſanguine Chriſti. Bellarm. Suarez.

34. Communiùs tamen & veriùs eſt, non eſſe duo ſacrificia, ſed vnum, conſtans ex corpore & ſanguine Chriſti, tanquam ex re principaliter oblata, ex pane autem & vino, tanquam ex termino à quo, & materia tranſeunte. Ita Bellarm. lib. 1. de Miſſa cap. vlt. Suar. diſp. 75. ſect. 1. & alij. Probatur 1. ex Concil. & PP. qui de hoc ſacrificio loquuntur, tanquam de vnico & ſingulari, quod ſucceſſit multitudini aliorum ſacrificiorum veterum, iuxta orationem ſecretam poſt ſeptimam Dominicam Pentecoſtes: *Deus, qui legalium differentiam hoſtiarum vnius ſacrificij perfectione ſanxiſti* &c.

35. Probatur ſecundò ratione: quia licet ſubſtantia panis ac vini in hoc ſacrificio deſtruatur in proteſtationem diuinæ potentiæ, ac proinde ſit materia aliquo modo huius ſacrificij; quia tamen eius deſtructio non eſt primariò & per ſe inuenta, ſed ſecundariò ad verificanda verba ipſa conſecrationis, & ad poſitionem corporis & ſanguinis Chriſti, quę in hoc ſacramento ſunt per ſe, & primariò intenta, vtpote inſtituta ad repræſentandum ſacrificium cruentum crucis, non poteſt conſtituere ſacrificium diſtinctum à ſacrificio corporis & ſanguinis Domini, ſed ſolùm ſpectat ad illud vt terminus à quo, & materia tranſiens, quæ ad præſentiam rei principaliter intentæ, corrumpi debet.

36. Ad rationem Scoti, nego, oblationem illam panis & vini, quæ fit ante conſecrationem, eſſe ſacrificium: quia ad ſacrificium requiritur actio immutatiua materiæ: atqui illa oblatio non immutat ſubiectum panis & vini: ergo. Vnde ſolùm actio deſtructiua inchoat ſacrificium, quia illa, vt diſtincta à Corpore Chriſti, non eſt per ſe intenta, niſi vt diſpoſitio ad ſacrificium corporis, atque adeò non conſtituit diſtinctum ſacrificium, ſed pertinet ad ſacrificium vt terminus à quo, & materia tranſiens.

Vaſquez. Coninck.

37. Quoad quàrtum, negat Vaſquez diſp. 223. numero 43. Coninck quæſt. 83. art. 1. dub. 4. Probatur 1. Quia ſi ſpecies panis & vini pertinerent eſſentialiter ad rem oblatam, non eſſet idem ſacrificium, quod offertur hîc, & oblatum fuit in cruce, contra

Concilium Tridentin.

Trident. ſeſſ. 22. cap. 2. affirmans vnam eandemque eſſe hoſtiam, ſola offerendi ratione diuerſam. Secundò. Si ſpecies panis & vini integrarent rem oblatam, Chriſtus non eſſet tota hoſtia, ſed pars hoſtiæ: ſicut quia ſpecies pertinent ad eſſentiam ſacramenti, Chriſtus non eſt totum ſacramentum, ſed pars ſacramenti: hoc autem eſt contra PP. affirmantes, Chriſtum eſſe integram hoſtiam in hoc ſacrificio. Tertiò. Species non ſunt dignæ, quæ in tanto ſacrificio Deo offerantur, vt pars hoſtiæ infinitè dignæ.

Hoc ſacrificium integrari ſpeciebus panis & vini. Suarez.

38. Oppoſita ſententia probabilior eſt, quam docet Suar. loco præcit. & colligitur ex Cano. *Hoc eſt* &c. de conſecrat. diſt. 2. vbi dicitur. *Hoc ſacrificium duobus conſtare, viſibili elementorum ſpecie, & inuiſibili Domini noſtri Ieſu Chriſti carne & ſanguine.* Porrò verbum *conſtare*, integritatem ſonat. Ratio verò eſt: quia ad eſſentiam rei oblatę ſpectat ſenſibilitas: atqui non eſt res oblata in hoc ſacrificio ſenſibilis, niſi per ſpecies: igitur ſpecies ſpectant ad eſſentiam rei oblatæ in hoc ſacrificio. Minor patet: nam Chriſtus, qui eſt res oblata in hoc ſacrificio non eſt, pręciſis ſpeciebus, ſenſibilis. Maior probatur tum ex definitione ſacrificij ab Auguſt.

S. Aug.

aſſignata 10. de Ciuit. cap. 5. *Eſt enim inuiſibilis ſacrificij viſibile ſignum:* Tum ex Tri-

Concilium Tridentin.

dent. ſeſſ. 22. cap. 1. *Vt dilecta*, inquit, *ſponſæ ſuæ Eccleſiæ viſibile, ſicut hominum natura exigit, relinqueret ſacrificium.* Tum ratione: quia proprium ſacrificium, quale eſt hoc, conſiſtit in nota ſenſibili proteſtatiua diuini cultus. Nec ſufficit, vt ſit ſenſibile per ordinem tantùm ad ſpecies. Tum quia ordo ad ſpecies non eſt ſenſibilis, niſi includat formaliter ſpecies, & ſic non per ordinem ad ſpecies, ſed per ſpecies ipſas erit ſenſibile: Tum quia ea ratione includit ſpecies, qua includit ſenſibilitatem: atqui hanc includit intrinſecè & formaliter, quia includit eſſentialiter, eſſentialiter enim prædicatur de ſacrificio: ergo & ſpecies. Conſequentia conſtat:

Non poſſe dici ſacrificium ſenſibile propter ſolùm ordinem ad ſpecies ſenſibiles.

quia

quia quod includitur terminatiuè & extrinsecè, non potest intrinsecè & formaliter prædicari: non enim dicitur, potentia est obiectum, quod tantùm extrinsecè terminatiuè includit: atqui sensibilitas formaliter & intrinsecè prædicatur de sacrificio, est enim sensibile signum. Confirmatur. Nam in sacrificio cruento crucis accidentia sensibilia humanitatis spectarunt ad essentiam rei oblatæ: ergo & in hoc sacrificio incruento altaris accidentia sensibilia panis & vini spectant ad essentiam rei oblatæ.

Suarez.

39. Ad primum argumentum, nego sequelam: quia vt optimè Suarez, vt sit idem hic, qui oblatus fuit in cruce, sufficit, vt sit idem substantiale indiuiduum, esto sit diuersum accidentaliter: nam etiam per ipsos in cruce Christus fuit oblatus cum præsentia diuisibili, & accidentibus naturæ mortalis: hîc contrà cum præsentia indiuisibili, & accidentibus naturæ immortalis & gloriosæ. Cuius ratio à priori est: quia indiuiduatio non desumitur ab accidentibus, sed à substantia: ergo variatis accidentibus, modò non varietur substantia, semper manet idem indiuiduum. Vnde idem esset indiuiduum, quod vno tempore esset album, alio verò nigrum. Iuxta hanc doctrinam est explicandum Concilium.

40. Ad secundum, nego sequelam: quia hostia propriè stat pro substantia rei oblatæ, non pro accidentibus, quæ solùm requiruntur ad reddendam hostiam sensibilem. Et quamuis simul offerantur cum substantia: non tamen offeruntur vt quid principale & primariò intentum, sed vt quid minùs principale & secundarium, proinde non possunt dici propriè pars hostiæ, quia hoc sonat substantiale quid, sicut sonat hostia ipsa. Nec est eadem ratio de sacramento: quia hoc primariò consistit in significatione, quæ æquè accidentibus, ac substantiæ conuenire potest: sacrificium verò in hostia sacrificanda, quæ principaliter & primariò conuenit substantiæ.

41. Tertium solùm probat, species non esse dignas, vt in hoc sacrificio offerantur, vt pars æquè principalis: non autem vt minùs principalis, & quasi extrinsecum indumentum victimæ.

SECTIO III.

In qua actione hoc sacrificium essentialiter consistat?

42. CVm sacrificium ex parte signi formaliter compleatur actione immutatiua victimæ, qua veluti forma res offerenda complerur, vt potiùs sit materia sacrificij, quàm alterius oblationis, superest disputandum, in qua actione potissimùm consistat essentia sacrificij Eucharistici: plures autem sunt actiones, quibus hoc sacrificium perficitur. Prima est oblatio panis & vini. Secunda est actio conuersiua panis in corpus, & vini in sanguinem Domini. Tertia est eleuatio sacramenti. Quarta est oblatio corporis & sanguinis, quæ expressis verbis fit post consecrationem. Quinta est fractio hostiæ, eiusque cum sanguine mixtio. Sexta est consumptio sacramenti, quæ à sacerdote fit: nam quæ fit à populo, non spectat ad integritatem sacrificij, cùm possit esse integrum sacrificium sine illa.

Multæ sunt actiones, quibus hoc sacrificium perficitur.

43. Scotus, & Gabriel suprà cit. docent, sacrificium Missæ consistere in oblatione panis & vini, quæ fit ante, & in oblatione corporis & sanguinis, quæ fit post consecrationem; docent enim, vt suprà vidimus, oblationem panis & vini esse sacrificium: contrà verò Eucharistiam seruatam in pyxide, non esse sacrificium, nisi aptitudinaliter, quatenus videlicet, apta est offerri: igitur tota essentia sacrificij per hos Authores posita est in actione oblatiua. Ratio est, quia sacrificium est essentialiter oblatio: ergo in ea debet essentialiter consistere. Scoto consentit Sotus in 4. dist. 13. qu. 2. art. 1. §. *sed rogas*, quoad duplicem oblationem, & præterea addit ad essentiam huius sacrificij pertinere etiam consecrationem, & sumptionem, quia per vnam inchoatur, per aliam perficitur victimæ immolatio.

Sent. Scoti, Gabrielis.

Soti.

44. Canus lib. 12. de locis Theol. cap. 13. ad 4. affirmat, consecrationem, oblationem, fractionem & consumptionem esse partes huius sacrificij. Probat: quia has omnes adhibuit Christus, vt colligitur ex Euangelio.

Cani.

45. Sed contra hos omnes efficax ratio est: quia nequit ea actione essentialiter sacrificium integrari, quæ non est realiter immutatiua victimæ: atqui oblatio hæc tam panis & vini, quàm corporis & sanguinis Christi, non est realiter immutatiua victimæ, quæ in hoc sacrificio offertur: ergo. Eadem ratio probat de eleuatione & fractione. Nam licet fractio immutet rem oblatam, quoad accidentia extrinseca, non tamen immutat quoad rem intrinsecam, quæ in hoc sacrificio est principalis. Præterea omnes docent, si fortè hostia ceciderit in calicem ante fractionem, posse sacrificium perfici, quemadmodum si non fuerit oblata, aut eleuata: atqui sine actione essentiali nequit sacrificium perfici: ergo.

Reijcitur.

46. Confirmatur: quia non legitur, Christus corpus suum & sanguinem eleuasse, aut expressis verbis obtulisse, aut consecratum panem fregisse, nam panis fractio, qua vsus est Christus, præcessit, non subsecuta est consecrationem: quia, vt ex Euangelio constat, priùs fregit, deinde consecrauit per illa verba: *Hoc est corpus meum*; sed Christus verum obtulit sacrificium, quando hoc sacramentum instituit, vt docet Trident. sess. 22. cap. 1.

Concilium Trident.

47. Ex his patet ad fundamenta oppositæ sententiæ: non enim hoc sacrificium consistit

sistit in simplici oblatione, sed in oblatione realiter immutatiua rei oblatæ: nec requiritur, vt in sacrificio oblatio fiat expressis verbis, sed sufficit, si tantùm fiat re, cùm non in verbis, sed in rebus sacrificij essentia consistat. His oppugnatis grauior supereſt controuersia, an essentia huius sacrificij saluetur in sola consecratione, an in sola consumptione, an in vtraque simul.

48. PRIMA sententia affirmat, in sola consumptione saluari integram essentiam huius sacrificij: est Iosephi de Angles q. de valore Missæ artic. 1. difficult. 2. & Ledesma apud Vasquez disp. 222. cap. 3. nisi quod Angles, præter consumptionem, addat etiam oblationem, quæ fit post consecrationem. *Iosephus de Angles. Ledesma.* Probatur primò. Quoniam in ea actione consistit integra essentia sacrificij, quæ victimam immutat: atqui sola sacramenti consumptio victimam immutat: quia per hanc destruitur esse sacramentale, quod Christus vt victima habet in hoc sacramento. Confirmatur: quia consecratio est tantùm victimæ præparatio, quæ ad sacrificium non pertinet, nisi disposituè; alioqui etiam Incarnatio pertinuisset ad sacrificium cruentum crucis, quia per illam præparata fuit victima crucis. Probatur secundò. Nam in die Paraſceues celebratur verum sacrificium, per solam victimæ consumptionem, absque noua consecratione: ergo tota essentia sacrificij Eucharistici saluatur in consumptione. Antecedens probatur: tum quia in rubricis illius Missæ appellatur sacrificium. Tum quia si in eum diem incidat festum Annunciationis, satisfit præcepto audiendi Missam: non possemus autem satisfacere præcepto audiendi Missam, nisi illud esset verum sacrificium, quia per hoc non obligamur, nisi ad interessendum vero sacrificio.

49. SECVNDA docet, in sola consecratione saluari essentiam huius sacrificij: est Alani lib. 2. de sacrif. cap. 15. & 17. Suarez disp. 75. sect. 5 Vasquez disp. 222. cap. 5. Coninck qu. 83. art. 1. dub. 5. Mentalem oblationem iungit explicitè Syluius 3. p. qu. 83. art. 1. concl. 4. *Alanus. Suarez. Vasquez. Coninck. Syluius.* Probant primò. Nam de fide est, Christum in vltima cœna verum obtulisse sacrificium: non est autem de fide, ipsum sacrificium consummasse: non igitur potest sacrificium Missæ essentialiter consistere in consumptione, quia non potest res certa fundari in principio dubio.

50. Secundò, quia PP. hoc sacrificium explicant per solam consecrationem, nulla mentione facta consumptionis, cuius tamen mentionem facere debuissent, si putassent ad essentiam sacrificij spectare. Tertiò. In illa actione constituenda est essentia huius sacrificij, quam sacerdos exercet in persona Christi: atqui solam consecrationem sacerdos exercet in persona Christi: igitur sola consecratio pertinet ad essentiam huius sacrificij. Maior probatur: quia principalis offerens in hoc sacrificio est Christus: in tantum autem Christus est principalis offerens, in quantum proximus minister operatur in persona ipsius.

51. Quartò. In ea actione constituenda est essentia sacrificij, per quam Christi corpus incruentè immolatur: per solam autem consecrationem Christi corpus incruentè immolatur: igitur in ea tantùm collocanda est essentia huius sacrificij. Maior constat. Nam ex vi consecrationis corpus ponitur separatum à sanguine, atque adeò mysticè occisum, & consequenter immolatum. Confirmatur: nam sacrificium incruentum essentialiter est cõmemoratiuum sacrificij cruenti: ergo in ea actione debet essentialiter consistere, qua fit repræsentatiuum mortis Christi: atqui sola consecratione fit repræsentatiuum mortis Christi: nam per eam ponitur corpus separatum à sanguine, per consumptionem verò solùm fit repræsentatiuum sepulturæ Christi, quæ ad sacrificium cruentum essentialiter non pertinuit.

52. Quintò. Si consumptio pertineret essentialiter ad hoc sacrificium, hostiæ, quæ vel nunquam consumuntur, vel non ab ipso consecrante, non essent perfectè sacrificatæ, aut certè non ab ipso sacerdote, sed à populo cõmunicante sacrificarentur. Sextò. Si contingat, corpus Christi in altari apparere sub specie carnis, aut sanguinis, communiter docent Theologi cum S. Tho. q. 82. a. 4. ad 3. non esse sumendum, neque teneri ad aliam hostiam, aut vinum consecrãdum: at si consumptio esset de essentia sacrificij, teneretur sacerdos aliam hostiam, aut vinum consecrare, ne imperfectum remaneret sacrificium, cuius perfectio est de iure diuino. *S. Thomas.*

53. Est autem notandum discrimen, quo hanc sententiam explicat Vasquez, & reliqui Authores. Nam reliqui ideò docent, in sola consecratione consistere totam essentiam sacrificij Eucharistici, quia per eam fit aliqua realis mutatio in re ipsa, quæ in hoc sacrificio offertur, nam hæc necessaria est ad essentiam sacrificij, licet discrepent, qualis, & quo pacto fiat hæc mutatio. Vasquez verò censet, nullam esse necessariam realem mutationem in re, quæ in hoc sacrificio offertur, quod inde probat: Quia hoc sacrificium est essentialiter commemoratiuum sacrificij crucis: in sacrificio autem commemoratiuo non est necessaria realis mutatio rei, quæ in eo offertur, licet ea sit necessaria in sacrificio absoluto, & non commemoratiuo. Maiorem confirmat cap. 7. authoritate PP. Minorem probat cap. 8. hac ratione. Immutatio rei oblatæ eatenus est necessaria in sacrificio, quatenus per eam significatur Deus vt Author mortis & vitæ: ergo si sit aliqua oblatio, per quam absque immutatione rei oblatæ Deus Author vitæ & mortis denotari possit, erit verum sacrificium: talis est consecratio corporis & sanguinis Christi: ergo. Antecedens constat. Consequentia etiam patet. Nam ratio sacrificij in significatione Dei Authoris vitæ & mortis forma- *Vasquez.* *Vasquez existimat nullam esse necessariam realem mutationem in re, quæ in hoc sacrificio offertur.*

formaliter consistit: immutatio autem non est ratio formalis sacrificij, sed aliquid ex parte signi requisitum, vt possit esse aptum ad significandum terminum formalem sacrificij. Minor probatur. Nam per consecrationem repræsentatur mors Christi hoc ipso, quòd ex vi talis actionis corpus sit separatum à sanguine, ac proinde vt sic denotat illum Auctorem vitæ & mortis, absque alia reali immutatione de nouo facta in re ipsa oblata.

54. Notat autem, ad verum sacrificium commemoratiuum non sufficere, vt sit signum tantùm rei, cuius mortem repræsentat, sed requiritur etiam, vt res ipsa, cuius mors repræsentatur, sit signum mortis sui ipsius: cùm igitur Christus ipse à sacerdote consecratus, repræsentet cruentam mortem sui ipsius, & ea repræsentatione denotet Deum Authorem vitæ & mortis, licet non verè, sed tantùm in figura dicatur mori, verè tamen & re ipsa dicitur immolari, & in sacrificium offerri: quia verè & à parte rei circa ipsum versatur actio sacerdotis, ipsum in sacrificium offerentis.

55. TERTIA affirmat, vtramque actionem, consecrationem, & consumptionem esse de essentia sacrificij Eucharistici. Est Bellarm. lib. 1. de Missa cap. vlt. Henriquez lib. 9. de sacrificio Missæ cap. 9. Alphonsi à Castro, verbo *Missa*, hęresi 2. §. *præter istam*; nisi quòd hi duo Authores velint etiam oblationem, quæ expressis verbis fit post consecrationem, pertinere ad essentiam sacrificij: Valentiæ disput. 6. quæst. 11. punct. 1. qui putat ad eam etiam spectare fractionem: indicat Albertus in 4. distinct. 13. artic. 24.

Bellarm. Henriquez. Alphonsus à Castro.

Valentia.

Albertus.

56. DICO primò. Sola sacramenti consumptio non est integra essentia sacrificij Eucharistici. Primò: quia Patres, dum hoc sacrificium explicant, nunquam consecrationem excludunt, quod signum est rationis essentialis. Secundò. Non potest illa actio excludi ab essentia sacrificij, propter quam principaliter confertur potestas ipsa sacrificandi: atqui potestas sacrificandi principaliter confertur propter consecrationem. Maior constat: nam potestas sacrificandi est propter sacrificium: ergo non potest à sacrificio excludi actio, propter quam principaliter confertur potestas ipsa sacrificandi. Minor colligitur ex forma sacerdotis à Florentino tradita: *Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro viuis & defunctis:* Sed hæc potestas principaliter cadit suprà corporis & sanguinis Domini consecrationem, nam propter hanc illa principaliter confertur, vt constat ex Trident. sess. 23. Cano. 1. vbi tanquam primam ac principalem actionem presbyteratus, assignat actionem ipsam consecrandi. Confirmatur: quia per hanc principaliter sacerdos accipit potestatem parandi victimam: sed victima paratur consecratione.

Sola sacramenti consumptio, non est integra essentia sacrificij.

Concilium Florent.

Concilium Trident.

57. Tertiò. In consecratione sunt omnia requisita ad actionem sacrificandi: ergo non debet ab essentia sacrificij excludi. Consequentia constat: nam propterea aduersarij consumptionem non excludunt, quia habet omnia requisita ad essentiam sacrificij. Antecedens probo: quia consecratio est actio maximè sacra, per eamque non solùm immutatur realiter panis, & vinum, quæ sunt materia remota, sed etiam corpus & sanguis Christi, quæ sunt materia proxima huius sacrificij, cùm per eam corpus & sanguis Christi amittant præsentiam naturalem, & acquirant sacramentalem in ordine ad species: ergo de se est apta significare Deum, vt Authorem vitæ & mortis.

58. DICO secundò. Vtraque actio, consecratio, & sumptio integrant essentialiter sacrificium Eucharisticum. Ratio est: quia vtraque est idonea ad denotandum supremum dominium Dei in vitam & mortem: illa, per realem desitionem panis & vini, & productionem corporis & sanguinis Christi in esse sacramentali; hæc per desitionem corporis & sanguinis in esse sacramentali. Vnde expressiùs consecratio, quàm consumptio denotat potentiam Dei in vitam & mortem: quia in consecratione corrumpitur vna substantia, per quam denotatur dominium mortis, & producitur alia sub nouo modo sacramentali, per quam exprimitur dominium vitæ.

Et consecratio, & sumptio integrant essentialiter hoc sacrificium.

59. Confirmatur primò. Quia sacrificium debet esse de proprijs, Hebr. 8. *Omnis Pontifex ad offerendum munera & hostias constituitur: vnde necesse est*, inquit, *& hunc habere aliquid quod offerat:* atqui sacerdos per liberum actum consecrationis, facit sibi suam victimam; per consumptionem verò illam sacramentaliter mactat: ergo vtraque actio ad complendum sacrificium essentialiter concurrit. Confirmatur secundò. Per consecrationem principalis victima, quæ in hoc sacrificio est corpus & sanguis Christi, producitur tantùm: actio autem tantùm productiua non est apta repræsentare dominium in mortem; sicut actio destructiua: ergo ad vtrumque dominium perfectè repræsentandum à principali victima, præter consecrationem, necessaria est etiam consumptio.

Hebr. 8.

60. Hanc sententiam subindicat Sanctus Thomas secunda secundæ quæst. 85. artic. 3. ad 3. & docet Concil. Toletanum XII. cap. 5. vt refertur Can. *Relatum*, de consecrat. distinct. 2. Vbi, *Quale*, inquit, *erit illud sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse cognoscitur?* Confirmatur: nam ea tantùm actio censenda est essentialis huic sacrificio, quæ omissa necessariò est repetenda: atqui tantùm consecratio, & consumptio omissa, necessariò est repetenda. Minorem docet Conc. Tolet. 7. cap. 2. & refertur cap. *Nihil* 7. q. 1. & praxis ipsa Ecclesiæ. Maior probatur: quia nequit huius necessitatis alia assignari causa, nisi quia vtraque est de essentia sacrificij. Nec assignari potest voluntas Christi,

S. Thomas. Conc. Toletanum XII.

Conc. Tolet. VII.

nam cur hæc non assignatur in reliquis actionibus eleuandi, offerendi, frangendi, cùm etiam istæ communiter censeantur esse de iure diuino? nisi quia illas & non has ordinauit ad essentiam sacrificij; eò quòd illæ & non hæ idoneæ sint denotare dominium vitæ & mortis.

Non posse essentiam sacrificij complerè saluari in solâ repræsentatione sacrificij cruenti, præcisè. Vasquez.

61. Ex his deducitur contra Vasquez, non posse essentiam sacrificij Eucharistici completè saluari in sola repræsentatione sacrificij cruenti, absque reali mutatione ipsius sacrificij incruenti: quia licet sacrificium incruentum sit essentialiter repræsentatiuum cruenti, si tamen in seipso nullam subeat realem mutationem, non poterit ipsum dici verum & proprium sacrificium, sed repræsentatiuum dumtaxat veri sacrificij. Nec sufficit, quòd ipse Christus per seipsum repræsentet mortem sui, vt verè dicatur incruentè sacrificari: nam sicut sacrificium incruẽtum distinguitur à cruento: ita distincta debet actione transmutatiua perfici. Nec refert, quod sacrificium principaliter consistat in significatione omnipotentiæ Dei in vitam & mortem: quia hæc ipsa significatio fundari debet in aliqua reali mutatione rei, quæ sacrificatur.

62. Confirmatur: quia non dicitur sacerdos verè & propriè sacrificare, nisi veram & propriam actionem sacrificatiuam exerceat in rem ipsam sacrificandam: vera autem & propria actio sacrificatiua est, quæ realiter immutat rem ipsam sacrificandam: atqui per Vasquez nullam actionem exercet sacerdos realiter immutatiuam rei, quæ in hoc sacrificio offertur.

Vasquez.

63. Nec discursus Vasquez aliud probat, quàm quòd Christus in hoc sacramento existens repræsentet seipsum cruentè in cruce oblatum, quod non sufficit, vt ipse in hoc sacramento incruentè dicatur sacrificari, quia deest illi propria nota significatiua dominij, quæ est actio realiter immutatiua victimæ.

64. *Obijcies* primò. Res principaliter oblata in hoc sacrificio non est modus sacramentalis, sed substantia ipsa corporis & sanguinis Christi, vt stat sub modo sacramentali, sicut res oblata in cruce non fuit modus præsentiæ naturalis, sed substantia ipsa humanitatis, vt stabat sub modo naturali: atqui in substantia corporis & sanguinis Christi nulla fit realis mutatio: ergo.

65. Respondeo distinguo minorem. Nulla fit realis mutatio in corpore & sanguine Christi in seipso naturaliter existente, concedo: Nulla fit realis mutatio in corpore & sanguine Christi sacramentaliter existente, nego. Nam Christus per consumptionem specierum non solùm desinit secundùm illum modum, sed etiam secundùm substantiam; non quidem prout in seipso naturaliter existit, sed prout existit in hoc sacramento: quia prout existit in hoc sacramento, non solùm desinit secundùm modum, cessando à sustentatione accidentium, sed etiam secundùm substantiam, desinendo esse hîc secundùm propriam substantiam. Quod inde patet: quia posset cessare à sustentatione accidentium, & adhuc manere secundùm substantiam.

66. *Obijcies* secundò. Per sumptionem sacramenti non statim desinit corpus & sanguis Christi secundùm esse sacramentale, quia non desinit sacramentaliter Christus nisi desinentibus speciebus, quæ non statim comestæ desinunt, nisi alterentur in stomacho: ergo potiùs digestio, quàm sumptio spectat ad essentiam huius sacrificij, quia per digestionem, non per sumptionem Christus amittit esse sacramentale. Respondeo quamuis per sumptionem Christus non statim desinat sacramentaliter, fit tamen in via desitionis, & hoc sufficit, vt per illam tanquam per actionem magis sensibilem, & certam dicatur immolari.

67. *Obijcies* tertiò. Si sacrificium Missæ essentialiter compleretur per consumptionem, posset à laico perfici: quia cùm ad essentiam sacrificij non requiratur determinata persona, posset à sacerdote inchoatum, à laico perfici. Respondeo nego sequelam: & ad probationem, nego, ex diuina institutione respectum ad personam non esse essentialem sacrificio Missæ. Nam licet ex natura sua hoc non postulet sacrificium vt sic: postulat tamen sacrificium tale. Vnde non quæuis consumptio, sed à sacerdote facta, vt Christi ministro, nempe cum ordine ad consecrationem formaliter, complet sacrificium: quare facta à sacerdote seipsum communicante in casu necessitatis, non est complementum sacrificij, quia non fit cum ordine ad consecrationem formaliter, atque adeò vt à Christi ministro.

68. *Obijcies* quartò, suprà docuimus, ad sacrificium nouæ legis non solùm requiri res, sed etiam verba, quæ ipsius essentiam exprimant: qua de causa ibidem diximus, verba illa calicis, *Qui pro vobis effundetur*, essentialiter requiri ad consecrationem sanguinis, quia explicant essentiam sacrificij, quam Christus necessariò connexuit cum natura huius sacramenti. Igitur falsum est, ad sacrificium Missæ non requiri verba exprimentia oblationem victimæ, cùm oblatio sit essentialis sacrificio.

69. Respondeo. Requiri verba ad exprimendam rationem genericam sacrificij, nego; ad exprimendam rationem specificam, concedo. Cæterùm oblatio est ratio generica in sacrificio, cùm hæc in omni sacrificio reperiatur, proinde non fuit opus, etiam illam proprijs verbis exprimi, quia intelligebatur expressa in ipsa ratione specifica, quæ in hoc sacrificio est immolatæ victimæ pro nobis mystica sanguinis effusio: nam hæc determinat sacrificium ad certam speciem, includitque rationem genericam sacrificij, quæ est oblatio victimæ in cultum diuinum exhibita. Quia igitur,

vt

vt ibi dictum eſt, debuit hoc myſterium, quod de ſe indifferens erat vt eſſet ſolùm ſacramentum per modum ſpiritualis cibi & potus, determinari, vt non ſolùm eſſet ſacramentum, ſed etiam ſacrificium: determinatum autem eſt potiùs per verba ſanguinis pro nobis effuſionem, quàm oblationem exprimentia: quia in hac non fuiſſet expreſſa illa: Contra verò in illa fuit expreſſa hæc: cùm in ratione ſpecifica exprimatur generica, non contra.

70. Deducitur primò, non compleri eſſentialiter hoc ſacrificium, niſi per ſumptionem, atque adeò tunc, & non ante participari fructum ipſius: quia non datur fructus ex opere operato, niſi completo ſacrificio. Vnde ſi quis moreretur ante ſumptionem, non participaret effectum ſacrificij: cuius fructus tunc participaretur, quando ab alio ſacerdote compleretur, qui ſimul cum præcedente facit vnum. Fructus tamen illius probabilius obuenturus eſſet præcedenti, cuius fuit victima, & vice cuius ſequens conſumeret; vnde illi, non iſti competeret ſtipẽdium pro Miſſa acceptum. Secus eſſet de eo, qui alteri ſuccederet in conſecratione ſanguinis poſt conſecrationem corporis: quia hic & conſecraret & conſumeret. Conſumptio in Paraſceue, quia non habet rationem perfecti ſacrificij, non confert effectum ex opere operato, niſi per modum ſacramenti: vnde nec per illud poſſet ſacerdos ſatisfacere ei, à quo ſtipendium pro Miſſa accepit, quia vbi non eſt ſacrificium, ſacrificij fructus non eſt, pro quo ſtipendium datur.

Sacrificium hoc eſſentialiter conſtat conſecratione & conſumptione vtriuſque ſpeciei.

71. Secundò deducitur ſacrificium hoc eſſentialiter conſtare conſecratione & conſumptione vtriuſque ſpeciei. Ratio eſt: quia hoc ſacrificium eſt eſſentialiter repræſentatiuum ſacrificij cruenti crucis: eſt autem repræſentatiuum illius per myſticam ſeparationem ſanguinis à corpore, quod in hoc ſacrificio fit per conſecrationem vtriuſque ſpeciei. Quod autem conſumptio vtriuſque ſpeciei ſit etiam de eſſentia, patet: quia hoc ſacrificium eſt perfectum holocauſtum, quod debet totum abſumi per conſumptionem vtriuſque ſpeciei.

72. Dices. Poſſet repræſentari Chriſti mors per conſecrationem, & conſumptionem vnius tantùm ſpeciei: quia conſumptio repræſentat deſtructionem vnionis inter animam & corpus Chriſti. Reſpondeo. Eſto per conſecrationem & conſumptionem vnius tantùm ſpeciei repræſentari poſſet Chriſti mors, non tamen repræſentari poſſet ea, quam de facto in cruce ſubijt, nempe per ſanguinis à corpore ſeparationem.

Corpus & ſanguis Chriſti in fieri dici poteſt ſacrificium formaliter.

73. Eſt autem notandum corpus & ſanguinem Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini, non in facto eſſe, ſed in fieri dici ſacrificium formaliter: quia ſacrificium non in re, ſed in actione formaliter conſiſtit. Atque hinc eſt, cur corpus & ſanguis Chriſti in cuſtodia ſeruata, non dicantur ſacrificium: dicantur tamen ſacramentum: quia ſacramentum ex rebus, ſacrificium verò ex actionibus conſtat.

Diſcrimen inter hoc ſacrificium, & crucis.

74. Deducitur tertiò. Hoc ſacrificium non ſolùm in re oblata, ſed etiam in actione offerendi eſſe idem ſpecie, cum ſacrificio cœnæ: diuerſum tamen ſpecie, non quidem in re oblata, ſed in actione offerendi cum ſacrificio crucis. Primum conſtat: nam in vtroque ſacrificio eſt eadem res oblata, & idem modus offerendi per myſticam & ſacramentalem immolationem: nec poteſt ratio vlla aſſignari, quæ vnum eſſentialiter diſcriminet ab alio: nam quæcunque aſſignatur, erit tantùm accidentalis. Nam quod actio illa fuerit infiniti valoris, nempe à Chriſto, hæc finiti, nempe à puro homine, ſolùm variat ſacrificium magis & minùs intra eandem ſpeciem, ſicut quantitas finita & infinita.

Concilium Trident.

75. Secundum colligitur ex Trident. ſeſſ. 22. cap. 2. affirmante eandem eſſe hoſtiam, quæ in cruce fuit oblata, & nunc ſacerdotum miniſterio offertur; ſola offerendi ratione diuerſa. Etenim actio, qua Chriſtus fuit in cruce oblatus, eſſentialiter differt ab actione, qua offertur in ſacramento: ſiquidem illa fuit realis deſtructio vnionis inter animam & corpus; hæc vnionis inter corpus & accidentia Euchariſtica: illa fuit deſtructio etiam naturalis, hæc tantùm ſacramentalis: atqui ſacrificium ex parte rei ſignificantis, ex actione immolatiua maximè conſtat: igitur ſi hæc diuerſa ſpecie eſt in ſacrificio crucis, & altaris, ſacrificia quoque ipſa diuerſa erunt ſpecie in actione ſacrificatiua, quamuis eadem in re ipſa oblata, & in termino vltimo ſignificato, qui eſt Deus vt Author vitæ & mortis.

76. Ad primum argumentum primæ ſententiæ reſpondeo, eſſentiam ſacrificij non ſolùm poſſe conſiſtere in actione, quæ victimam mutat per deſtructionem, ſed etiam, quæ victimam mutat per productionem: nam prior eſt ſufficiens nota dominij in vitam & mortem. Poſterior ſaltem in vitam: proinde in ea ſaltem partialiter ſaluari poteſt natura ſacrificij: quamuis in actione productiua corporis & ſanguinis Chriſti ſaluetur nota vtriuſque dominij, & mortis per deſtructionem ſubſtantiæ panis & vini; & vitæ per productionem corporis & ſanguinis Chriſti. Ad confirmationem, nego antecedens: nam cùm victima principaliter producitur ad proteſtandum ſupremum dominium Dei, non eſt tantùm præparatio ſacrificij, ſed ipſum ſacrificium: quia talis actio de ſe apta eſt, vt, accedente inſtitutione Dei, fiat formaliter ſacrificium. Quod autem Chriſtus ſub ſacramento conſtituatur principaliter ad denotandum ſupremum dominium Dei, conſtat ex illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Nec eſt eadem ratio de Incarnatione, quæ non fuit finaliter terminata ad

humanitatem, vt eſſet victima, ſed propter gloriam ipſius, vt vnita verbo, eſſet naturalis filius Dei. Reliquum Henriq. lib. 9. de ſacram. cap. 9. concedit incarnationem pertinuiſſe ad ſacrificium cruentum, tanquam rem oblatam. *Henriquez.*

77. Ad ſecundum, nego, in die Paraſceues celebrari verum ſacrificium, vt communiter docent Theologi: vocatur autem ſacrificium, quia ſaltem eſt incompletum ſacrificium.

78. DICES. Sacrificium completur mactatione victimæ, ergo eſt completum ſacrificium. Reſp. nego, quoduis ſacrificium compleri in mactatione victimæ: cùm igitur hoc ſacrificium ſit perfectiſſimum complectens in ſe vno, quidquid perfectionis reperiri poſſet in ſingulis, non ſolùm habet perfectionem holocauſti, per conſumptionem, ſed etiam reliquorum ſacrificiorum, per corruptionem vnius & productionem alterius. Et præterea quod eſt proprium huius ſacrificij, vt ſit commemoratiuum cruenti ſacrificij crucis, quod perfectè exprimi nequit, niſi in conſecratione vtriuſque ſpeciei.

79. Ad ſecundam probationem, nego minorem: nam Vaſq. putat, eo die nullum verum celebrari ſacrificium, & tamen cenſet, ſi in illum incidat feſtum, teneri fideles intereſſe, adeoque ſatisfacere præcepto audiendi Miſſam: ſicut tenerentur intereſſe ei ſacro, in quo Parochus defectu hoſtiæ, non conſecrat nouam hoſtiam, ſed præconſecratam eleuaret, offerret, frangeret & conſumeret. An autem ſi in talem diem, incidat feſtum, teneantur fideles vi præcepti audiendi ſacrum, intereſſe, dicemus infrà. *Vaſquez.*

80. Ad 1. argumentum ſecundæ ſententiæ, conceſſa maiori, ad minorem dico: quod quamuis non ſit de fide, Chriſtum ſacramentaliter ſeipſum conſumpſiſſe, eſt tamen conſtans opinio Scholaſticorum, quam docuit Hieronym. Epiſt. ad Hedibiam q. 2. & refertur can. *Nec Moyſes* de conſecrat. diſt. 2. & Chryſoſt. Homil. 84. in Matth. & colligitur ex illis verbis Chriſti Luc. 22. *Non bibam amodo de generatione vitis, donec regnum Dei veniat*, quæ eſt communis ſententia PP. non poſſunt niſi de calice conſecrato intelligi: atque hæc certitudo ſatis eſt, vt in ea fundati dicamus, ſumptionem ſacramenti ſpectare ad eſſentiam huius ſacrificij: vnde quantam certitudinem habet opinio, quod Chriſtus ſeipſum ſacramentaliter conſumpſit, tantam habet noſtra ſententia, quod conſumptio ſpectet ad eſſentiam ſacrificij. *Hieron.* *Chryſoſt.* *Luc. 22.*

81. Ad ſecundum argumentum dico, ita PP. hoc ſacrificium per conſecrationem exponere, vt conſumptionem non excludant. Quod autem ſæpius illius, quàm huius mentionem faciant, eſt, quia actio illa eſt admirabilior, & principalior.

82. Ad tertium, nego minorem: nam vt dici poſſit actio fieri in perſona Chriſti, ſufficit, ſi fiat Chriſto ordinante & iubente, etiamſi non fiat ipſo actu actionem exercente: Sicut dicuntur officiales regij operari in perſona Regis, qui operantur ordinante & iubente Rege.

83. Ad quartum, nego minorem: nam immolatio propriè importat deſtructionem victimæ, Chriſtus autem non deſtruitur ſacramentaliter per conſecrationem, ſed per conſumptionem. Et licet Chriſtus ſufficienter repræſentet mortem ſuam, per ſolam conſecrationem vtriuſque ſpeciei, hoc tamen non ſufficit ad ſacrificium incruentum, quod debet peculiari actione tranſmutatiua diſtincta peragi. Ad confirmationem, concedo ſacrificium incruentum eſſentialiter eſſe repræſentatiuum ſacrificij cruenti, & propterea eſſentialiter requirere conſecrationem vtriuſque ſpeciei: nego tamen, eſſe tantùm repræſentatiuum illius, ſed etiam oblatiuum ſui; atque adeò præter conſecrationem requirere etiam conſumptionem, quæ non eſt ſola ſepulturæ repræſentatio, ſed etiam mortis expreſſio. nam ſicut in morte diſſoluta fuit vnio animæ cum corpore: ita in conſumptione diſſoluitur vnio Chriſti cum accidentibus; vnde ſicut per illam mactata eſt humanitas naturaliter, ita per hanc corpus & ſanguis Chriſti ſacramentaliter.

84. Ad 5. concedo ſequelam: neque enim eſt abſurdum, particulas illas non perfectè ſacrificari, donec conſumantur, non à populo, cui ſacrificandi poteſtas collata non eſt, ſed à Sacerdote: ſicut non eſt abſurdum, quod deficiente Sacerdote, hoſtia ab ipſo conſecrata, non perfectè ſacrificetur, donec conſumatur ab alio Sacerdote.

85. Ad 6. In eo caſu cenſetur Auctor ipſe ſacrificij Deus per miraculum ipſum diſpenſare, ob peculiares fines, quos per tale miraculum intendit, vt ibidem indicat S. Thomas. *S. Thomas.*

SECTIO IV.

Quinam ſint offerentes in ſacrificio Miſſæ?

86. DE tribus offerentium generibus eſt difficultas, de Sacerdotibus excommunicatis, hæreticis, degradatis, An poſſint hoc ſacrificium offerre; De Chriſto, An actu vnà cum Sacerdote hoc ſacrificium offerat: Et de Eccleſia, quo pacto hoc ſacrificium Miſſæ offerat. *Excommunicatum, hæreticum, vel degradatum Sacerdotem hoc ſacrificium offerre poſſe negant Magiſter. Gratianus. Scotus. Gabriel.*

87. Quoad primum, Magiſter in 4. diſt. 13. Gratianus can. *Quod quidam* 1. q. 1. Scotus eadem diſt. 13. q. 2. §. *Ad quæſt.* Gabriel q. 2. art. 3. dubit. 2. negant, hos Sacerdotes hoc ſacrificium offerre poſſe. Qui tamen

diſpari

diſpari mouentur fundamẽto: Magiſter & Gratianus, quia iſti amittũt poteſtatẽ Chriſti corpus conſecrandi, cũ ex Patribus nulla ſint extra Eccleſiam vera ſacramẽta: Scotus & Gabriel, quoniam ad ſacrificiũ neceſſaria eſt vocalis oblatio facta in perſona Eccleſiæ. Probant, quia nõ dicit Sacerdos: *Tibi offero:* ſed, *Tibi offerimus.* Sed qui ſunt ab Eccleſia præciſi, nõ poſſunt offerre in perſona Eccleſiæ: igitur non poſſunt ſacrificare, quamuis poſſint conſecrare, quoniam ad conſecrationem non eſt neceſſaria oblatio.

Contrarium verius eſt.

88. Reliqui verò Scholaſtici affirmant, non modò excommunicatos, hæreticos, & degradatos poſſe conſecrare, ſed verum etiam Miſſæ ſacrificium offerre. Primum eſt de fide definitum à Concilio Tridentino ſeſſ. 23. cap. & can. 4. contra Lutheranos & Caluiniſtas aſſerentes, Sacerdotes ſemel ritè ordinatos, iterum laicos effici poſſe. Cuius rationem ibidem aſſignat: quia nimirum character, à quo tantùm validè pendet conſecratio, eſt indelebilis.

Concilium Tridentin.

89. Secundum probatur: quoniam ad naturam ſacrificij non eſt neceſſaria vocalis oblatio: & eſtò ſit neceſſaria, eam non offert Sacerdos in perſona Eccleſiæ, ſed Chriſti: quia quæ ſunt eſſentialia ſacrificio, non pendent à poteſtate Eccleſiæ, ſed Chriſti, qui nunquam per ſuſpenſionem Eccleſiæ aufert à Sacerdotibus poteſtatem ſacrificandi. Confirmatur: quia non minùs debuit eſſe hoc myſterium firmum & infallibile in ratione ſacrificij, quàm in ratione ſacramenti: cùm non minùs illud ad diuinum cultum, quàm hoc ad noſtram vtilitatem dirigatur: ergo ſicut per nullam ſuſpenſionem humanam impeditur in ratione ſacramenti; ita nec in ratione ſacrificij. Cæterùm cum Patres dicunt, extrà Eccleſiam vera ſacramenta non reperiri, explicandi ſunt, vel fructuosè, vel quia plerumque non peraguntur cum omnibus eſſentialiter requiſitis.

Extra Eccleſiam nulla ſacramenta.

90. Maior difficultas eſt, an huiuſmodi Sacerdotes verum offerant ſacrificium, ſi expreſſam voluntatem habeant non ſacrificandi, ſed tantùm conſecrandi. Ratio dubitandi eſt: quia conſecratio, & ſacrificatio ſunt actiones formaliter diuerſæ: quarum vna ordinatur ad corpus & ſanguinẽ Chriſti per modum ſigni ſanctificantis animas; Altera per modũ ſigni proteſtatiui Diuini cultus: igitur poterit Sacerdos vnam intẽdere, & aliam expreſsè nolle: & conſequenter tũc conſecrabit, & non ſacrificabit, cùm ad ſacrificandum neceſſaria ſit implicita ſaltem voluntas profitendi diuinum cultum.

91. His tamen non obſtantibus, dicendum eſt, adhuc in eo caſu Sacerdotem ſacrificaturum. Ratio eſt, quoniam ipſa voluntas conſecrandi & conſumendi, eſt ſimul implicita voluntas ſacrificandi: vnde implicat, aliquem habere voluntatem conſecrandi & conſumendi, & non ſacrificandi: tametſi habere poſſit voluntatem conſecrandi, & non conſumendi: in quo euentu conſecrabit, & non perfectè ſacrificabit, quoniam ad perfectum ſacrificium requiritur etiam conſumptio, vt ex præcedente ſect. conſtat.

Qui expreſſam voluntatem haberet non ſacrificãdi, ſed conſecrandi, & ſumendi, is ſacrificaret.

92. Ad rationem dubitandi: eſto actiones iſtæ ſint diuerſæ formaliter, vna tamen eſſentialiter includitur in alia ex Chriſti inſtitutione. Quod colligitur ex illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem:* quorum ſenſus, vt ex Paulo 1. Corinth. 11. deducitur, eſt, vt quotieſcunque hoc ſacramentum conficietis, in mei memoriam facietis. Vnde in ipſa ſacramenti confectione includitur proteſtatio diuini cultus. *1. Cor. 11.*

93. Quoad ſecundum, affirmant Bellarminus lib. 2. de Miſſa cap. 4. Suarez diſp. 77. ſect. 1. Coninck quæſt. 83. art. 1. dub. 6. Primò, nam hoc modo meliùs ſaluatur, quo pacto Chriſtus ex Tridentino ſeſſ. 22. cap. 2. ſit principalis offerens in hoc ſacrificio: cùm in hac ſententia non tantùm remotè & habitu, ſed proximè & actu concurrat cum ipſo Sacerdote ad actionem ſacrificandi. Confirmatur; quia hoc modo Chriſtus perfectiùs exercet munus ſummi & æterni Sacerdotis. Secundò melius ſaluantur authoritates Patrum aſſerentium, Chriſtum in hoc ſacrificio non ſolùm eſſe id, quod offertur, ſed eum, qui offert. Tertiò, hoc magis conducit ad dignitatem & valorem huius ſacrificij: quia magis hoc modo æquiparatur ſacrificio crucis, & cœnæ, non tantùm in re oblata, ſed etiam in ipſa actione offerendi. Quartò poteſt Chriſtus nunc actu cum Sacerdote offerre: ergo actu offert. Antecedens clarũ eſt. Conſequentia probatur: tum quia non eſt, cur Sacerdos digniſſimus perpetuò vacet à munere offerendi, cùm illud & pro dignitate ſua, & ad maiorem Dei gloriam exercere poſſit. Tum quia hoc ſpectat ad excellentiam huius ſacrificij: quippe cùm oblationis dignitas ex offerentis perſonæ dignitate maximè penſetur. Tum quia hoc poſtulat dignitas ipſa rei oblatæ, quæ ſicut ex ſe infinita eſt, ita infinitum poſtulat offerentem, ex cuius actione nunquam poſſit hoc ſacrificium inquinari.

Chriſtum actu vnà cum Sacerdote hoc ſacrificium offerre docẽt Bellarm. Suarez. Coninck. Concilium Trident.

94. Negant verò Gabriel lect. 26. in Can. Miſſæ litt. A. Corduba lib. 1. quæſt. 3. opin. 2. Henriquez lib. 9. de vero Miſſæ ſacrificio cap. 19. numero 4. & 6. Vaſquez diſp. 225. cap. 3. & colligitur ex Scoto quolibet. 20. §. *Hic præmittendum. Quæ ſententia probabilior eſt & ſequenda.* Eaque probatur primò: nam vt Chriſtus, iuxta Concilium, ſit principalis offerens in hoc ſacrificio, ſufficit, vt Sacerdos offerat in perſona ipſius per virtutem ab ipſo acceptam. Sicut verè dicitur agere, qui per alium, tanquam per ſuum ſubſtitutum, & per virtutem illi communicatam, agit: ita verè Chriſtus ſacrificare dicitur, qui per Sacerdotes, tanquam per ſuos ſubſtitutos, & per virtutem illis communicatam, ſacrificat. Quem modum indicat Concilium, dicens, Chriſtum eſſe

Negant probabilius Gabriel. Corduba. Henriquez. Vaſquez. Scotus.

Concilium Trident.

esse nunc offerentem, *Sacerdotum ministerio:* & docet S. Thomas 3. parte quæst. 82. art. 1. & alibi. *S. Thomas.*

95. Nec refert, quod sacerdos hanc virtutem sacrificandi accipiat etiam à Deo, cùm tamen Deus non dicatur principalis offerens in hoc sacrificio: quia cùm sacrificare sit inferioris respectu superioris, non potest competere Deo, qui superiorem non agnoscit. Per hunc etiam modum saluatur, quo pacto actio sacrificandi, etiamsi procedat à malo ministro, non inquinetur, sed semper suum effectum consequatur ex opere operato: quia nimirum actio illa sacrificatiua non accipit suam honestatem, saltem completam, vt procedit à ministro, sed vt est à Christo assumpta, mediante ministro, tanquam instrumento, iuxta ea, quæ docuimus disput. 4. sect. 11.

96. Confirmatur: nam si aliquis Apostolus in triduo consecrasset, talis sacrificij principalis offerens fuisset idem Christus, non ratione actualis oblationis, ad quam tunc Christi anima à corpore separata non concurrisset, cùm hoc sit munus totius compositi: ergo ratione institutionis & virtutis communicatæ sacerdoti, tanquam vicario & ministro Christi.

97. Secundò. Si Christus simul cum sacerdote actu sacrificaret, concurrendo vt causa principalis ad eandem actionem sacrificatiuam, hoc sacrificium non solum prout fuit à Christo in vltimâ cœnâ, & in Cruce oblatum, sed etiam prout nunc offertur, esset infiniti valoris & meriti. Consequens est falsum: ergo & antecedens. Minor constat, quia prout nunc offertur, habet limitatum valorem & meritum. Sequela probatur: quia si Christus actu sacrificaret cum sacerdote, actio ipsa sacrificatiua sacerdotis esset eadem cum actione Christi, cùm actio instrumenti sit eadem cum actione principalis agentis. Sed actio Christi est infiniti valoris & meriti: igitur hoc sacrificium, prout nunc offertur à sacerdote, esset infiniti valoris & meriti. Consequentia patet, quia sacrificium formaliter consistit in ipsa actione sacrificandi: ergo si hæc est infiniti valoris & meriti, sacrificium ipsum esset infiniti valoris & meriti.

98. Confirmatur. Si Christus actu semper offerret simul cum sacerdote hoc sacrificium, semper hoc sacrificium consequeretur suum effectum, quia non posset Filius pro infinita sua reuerentia à Patre non exaudiri: præsertim cùm aduersarij admittant, quod nos etiam docuimus præcedenti tomo, Christum esse in statu impetrandi, licet non sit in statu merendi: & per consequens sacrificium pro quacunque re oblatum, semper illam infallibiliter consequeretur.

99. Ad primum oppositæ sententiæ, patet ex dictis. Ad secundum respondeo rectè à Patribus Christum dici non solùm esse id, quod in hoc sacrificio offertur, sed etiam qui offert, quia iuxta Concilium Tridentinum, Christus ministerio sacerdotum offert. *Concilium Trident.*

100. Ad tertium, esto hoc magis conduceret ad valorem & dignitatem sacrificij, asserendum tamen non est, propter rationes assignatas. Nego etiam, hoc sacrificium æquiparari debere sacrificio vltimæ cœnæ quoad valoris dignitatem, licet æquiparetur quoad rationem specificam, vt suprà diximus, & cruento crucis in actione offerentis: quin potius iuxta Tridentinum sess. 22. cap. 2. in ea debet differre: *Una enim,* inquit, *eademque est hostia, sola offerendi ratione diuersa.* *Concilium Trident.*

101. Ad quartum, neganda est consequentia Et ad primam probationem respondeo ad munus æterni ac summi sacerdotis sat esse, vt continuò offerat per suos ministros: sicut ad munus supremi Principis sufficit, vt gubernet per suos ministros. Ad reliquas verò probationes sat est, vt hoc sacrificium offeratur à ministro in persona Christi, quo pacto actio personalis iniqui ministri nunquam poterit hanc hostiam inquinare.

102. Quoad tertium, dicitur sacerdos hoc sacrificium nomine totius Ecclesiæ offerre, sed diuerso modo, quo illud offerre dicitur in persona Christi: quoniam in persona Christi sacerdos offert tanquam inferior nomine & iussu superioris: nomine verò Ecclesiæ, tanquam superior pro inferiore. Est enim Ecclesia, prout à sacerdotibus condistinguitur, populus fidelis, qui hoc sacrificium offert per sacerdotem, tanquam per superiorem & suum aduocatū apud Deum. Concurrit autem ad hoc sacrificium offerendum Ecclesia, vel habitualiter & interpretatiuè, quo pacto omnes fideles, etiam absentes concurrunt; vel actualiter & expressè, vt præsentes, qui simul cum sacerdote illud actu offerunt; vel causaliter, vt qui illud precibus, aut eleemosyna procurarunt. Vnde vnusquisque eò magis de illius fructu participat, quò expressiùs, pluribusque titulis ad illud concurrit.

SECTIO V.

Pro quibus possit hoc sacrificium licitè & validè offerri?

103. QVoniam hoc sacrificium non solum institutum est ad præstandum cultum Deo, propter quod Latreuticum, & Eucharisticum, siue laudis dicitur, quatenus fit in gratiarum actionem de summo beneficio accepto Passionis Christi: sed etiam ad obtinendam remissionem culpæ & pœnæ, quo pacto Propitiatorium nuncupatur; & Impetratorium, quatenus valet ad omnia bona tam animi, quàm corporis impetranda; videndum supereſt pro quibus illud licitè & validè offerri possit.

104. Certum

Poteſt hoc ſacrificium offerri pro fidelibus viuis, & defunctis, in purgatorio exiſtentibus: Concilium Trident.

104. Certum eſt autem primò, illud offerri poſſe pro fidelibus viuis, & defunctis exiſtentibus in purgatorio, vt Tridentinum docet ſeſſ. 22. cap. 2. & Cano. 3. quoniam hi omnes ſunt capaces effectus huius ſacrificij. Inter viuos fideles intelliguntur etiam infantes baptizati, nam etiam hi ſunt capaces alicuius beneficij, ſaltem temporalis, & extrinſecæ protectionis diuinæ.

Pro beatis, quomodo?

Concilium Trident.

105. Certum eſt ſecundò, offerri poſſe pro beatis, non ad impetrandam illis gratiam, vel alicuius pœnæ remiſſionem, cùm nihil horum indigeant, ſed vt Tridentinum cap. 3. declarat, vt ipſi pro nobis apud Deum intercedant: neque enim ipſis, vt ibidem Concilium definit, ſed Deo, qui ipſos coronauit, ſacrificium offertur.

Non pro paruulis defunctis non baptizatis,

106. Certum eſt tertiò, offerri non poſſe pro paruulis defunctis abſque baptiſmo: quoniam hi nullius ſacrificij effectus ſunt capaces, neque mitigationis alicuius pœnæ ſenſus, quam, vt ex tertio tomo ſuppono, non patiuntur; nec remiſſionis peccati originalis aut pœnæ damni, quam patiuntur, cùm non ſint capaces, vtpote in termino conſtituti extra ſtatum viæ.

Nec pro damnatis.

Origenes.

107. Certum eſt quartò, offerri non poſſe pro damnatis, vt ab inferno liberentur: cùm de fide ſit, cõtra Origenem lib. Periarchon, damnatos æterna pœna fore cruciandos, ex illo Matthæi 25. *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum.*

Matth. 25.

108. Controuerſia nonnulla inter Scholaſticos eſt, an ſaltem hoc ſacrificium proſit illis ad aliquam pœnæ mitigationem ſeu remiſſionem. Præpoſitinus, Porrectani, Altiſidiorenſis teſte S. Thoma in 4. diſtinct. 45. quæſt. 2. art. 2. ad 1. quæſt. affirmabant, ſuffragia prodeſſe damnatis. Sed Præpoſitinus aiebat, eò vſque ſuffragia pro illis multiplicari poſſe, vt tota tandem pœna tollatur vſque ad diem iudicij, poſt quem reaſſumptis corporibus, ceſſantibuſque ſuffragijs, cruciandi ſunt æternùm. Porrectani verò dicebant, minui pœnam damnatorum per partes proportionales, non autem æquales: quo pacto nunquam poſſet tota pœna finiri. Altiſidiorenſis autem docebat, per ſuffragia non minui pœnas damnatorum, ſed eos tantùm corroborari, vt pœnas minùs ſentiant. Eandem opinionem ſecutus eſt Auguſtinus de Ancona, vt refert Supplementum in 4. diſtinct. 45. quæſt. 2. art. 2. Alij verò putabant, minui pœnas damnatorum indirectè, quatenus illi videntes alios pro ſe orare, aliquam percipiunt conſolationem, quòd ipſorum memoria vigeat apud viuos. Maior in 4. diſtinct. 45. quæſt. 1. §. *Secundo argumentor*, cenſet, per ſuffragia minui pœnam debitam peccatis venialibus. Tandem ex doctrina Scoti in 4. diſt. 15. q. 1. §. *de quarto*, ſequitur, minui etiam pœnam debitam peccatis mortalibus remiſſis, & non ad plenum in hac vita, quoad pœnam condonatis. Fundamentum vtriuſque authoris eſt: quia pro huiuſmodi peccatis damnati ad tempus torquentur: igitur poterit eorum pœna, cùm ſit temporalis, per ſuffragia minui.

Præpoſitinus.

Porrectani.

Altiſidiorenſis.

Auguſtinus de Ancona.

Maior.

Scotus.

Nulla ſuffragia prodeſſe damnatis.

Sotus.

109. Communis tamen & conſtans reliquorum Scholaſticorum ſententia in 4. diſt. 45. affirmat, nullo modo ſuffragia prodeſſe damnatis, adeoque non poſſe hoc ſacrificium pro ipſis offerri. Quam ſententiam Sotus citata diſt. q. 2. art. 2. appellat vel Catholicam, vel Catholicæ proximam. Ante Sotum verò nullus ex Scholaſticis auſus eſt oppoſitam ſententiam damnare, ſed ſolùm illam, tanquam falſam, improbabilem, & minùs tutam refutarunt.

Oppoſita ſententia errori proxima.

110. Ego verò illam hæreticam dicere non audeo, cùm non ſit contra expreſſam aliquam regulam fidei: erroneam tamen, vel ſaltem errori proximam appellare non dubitarim, cùm non obſcurè ex diuinis oraculis deducatur, pœnas, quas damnati luunt, æternas eſſe, non modò quoad durationem, verùm etiam quoad intenſionem, adiuncta Patrum explicatione, & communi Eccleſiæ ſenſu, quæ canit, in inferno nullam eſſe redemptionem: porrò dicendo *Nullam*, omnem excludit. Quam veritatem confirmat ipſorummet damnatorum ſtatus, qui in termino exiſtentes, nullius ſunt remiſſionis capaces. Quemadmodum è contrario, quia beati ſunt in termino beatitudinis, nullius ſunt diminutionis gloriæ capaces. Nam ſicut illi non ſunt capaces remiſſionis culpæ, ita nec pœnæ, quæ culpam proportionaliter comitatur. Quare grauiter peccaret, qui pro damnatis oraret, vt rectè notarunt Mayronus in 4. diſtinct. 21. quæſt. 5. art. 3. & Sotus ſuprà citatus, & expreſsè prohibetur cap. *Pro abeuntibus* 13. quæſt. 2.

Mayronus.

Sotus.

111. Cæterùm exempla, quæ afferri ſolent de anima Traiani Imperatoris, precibus Sancti Gregorij ab inferis liberata, deque alijs Gentilibus in vitam reuocatis, ac tandem ſaluatis, vel vt apocrypha reijciuntur, vt ea reijcit Albertus in 4. diſtinct. 20. artic. 18. & Baronius anno Chriſti 119. vel certè, cùm ſint contra communem legem à Deo ſtatutam, non ſunt in exemplum adducenda. Cæterùm non omnes præcitatæ opiniones ſunt in eodem gradu erroris, ſed priores in maiori verſantur errore, quàm poſteriores.

B. Gregorius.

Albertus.

Baronius.

Ad fund. Scoti & Maioris.

112. Ad fundamentum autem Maioris & Scoti, nego, vllam pœnam damnatorum eſſe finiendam: & eſto illa eſſet finienda, nego, eam minui poſſe per ſuffragia viuorum, quorum ipſi ratione ſtatus & legis à Deo latæ capaces non ſunt, quod rectè notauit præcitatum Supplementum. Nego etiam, damnatos lege ordinaria, quidquid ſit de extraordinaria, cognoſcere ea, quæ apud nos geruntur, vt ſaltem cognoſcendo eos, qui pro ipſis orant, aliquod capiant ſolatium, quod expreſsè teſtatur Auguſt. lib. de cura pro mortuis gerenda cap. 13.

S. Auguſtinus.

Non poteſt etiam hoc ſacrificium offerri pro excommunicatis.

113. Certum eſt quintò, hoc ſacrificium licitè offerri non poſſe pro excommunicatis vt habetur cap. *A nobis* de ſententia excommuni-

municationis, & cap. *Sacris* ſub eodem titulo: à fortiori neque illud poſſe pro hæreticis, & ſchiſmaticis. Nec ſolùm prohibemur publica ſuffragia offerre pro nominatim tantùm excommunicatis, publiciſque clerici percuſſoribus, quos tantùm poſt Concilium Conſtantienſe tenemur euitare, ſed pro quouis excommunicato, vt rectè aduertit Suarez tomo de Cenſuris diſp. 9. ſect. 3. alioqui in ijs fruſtraretur finis intrinſecus cenſuræ, qui eſt, eos priuare publicis Eccleſiæ ſuffragijs: quidquid in oppoſitum dicant Henriquez lib. 9. de vero Miſſæ ſacrificio cap. 15. & Azor lib. 10. cap. 22. quæſt. 3. Dixi *publica ſuffragia*: nam priuata pro ijs offerre, non eſt prohibitum.

Concilium Conſtant. *Suarez.* *Henriquez.* *Azor.*

114. An autem pro ijs ſacrificium oblatum valeat ad fructum, ſi præter cenſuram, nullum aliud impedimentum habeant, ſi nimirum eos de peccato pœnituerit, & in gratia ſint: affirmat Suarez citata diſput. ſect. 4. de fructu tantùm, qui conſequitur eſſentiam ſacrificij, quia hic à ſolo Chriſto pendet, & ab Eccleſia impediri non poteſt, ſi fiat, quamuis prohiberi poſſit, ne licitè fiat: negat autem de fructu, qui conſequitur publicas orationes & cæremonias ab Eccleſia huic ſacrificio adiunctas, quia hic pendet ab Eccleſia, ab eaque impediri poteſt, ne participetur, etiamſi à publico miniſtro offeratur.

Suarez.

115. Hinc ſoluitur dubium, quo pacto Noſtra Societas lege decreuit, vt omnes ſacerdotes ſingulis menſibus ſacrificium offerant pro hæreticorum conuerſione, cùm tamen Eccleſia id prohibeat: quia nimirum non decreuit, vt directè & primariò ſacrificium offeratur pro hæreticis, ſed tantùm indirectè & ſecundariò, directè verò & primariò pro dilatatione & propagatione fidei Catholicæ, quæ, quia haberi non poteſt, niſi per hæreticorum conuerſionem, indirectè & conſequenter valet etiam pro ipſorum conuerſione: quo pacto non eſt prohibitum pro illis orare. Quin addit Bellarminus lib. 2. de Miſſa cap. 6. non eſſe prohibitum, etiam directè pro eorum conuerſione hoc ſacrificium offerre, modò nihil addatur in Miſſa, ſed per ſolam internam intentionem illis ſacrificium applicetur.

Bellarm.

116. His vt certis poſitis, vnum ſupereſt inter Theologos controuerſum, an licitè & validè hoc ſacrificium offerri poſſet pro reliquis viuentibus non baptizatis. Negant Sotus in 4. diſtinct. 11. quæſt. 2. artic. 7. Vaſquez diſput. 226. cap. 3. Primò, quia ex Concilio Bracharenſi I. cap. 25. prohibetur hoc ſacrificium offerri pro Catechumenis defunctis. Secundò ex Auguſtino lib. 1. de anima & eius origine cap. 9. Vbi, *Quis*, inquit, *offerat corpus Chriſti, niſi pro eis, qui ſunt membra Chriſti?* Tertiò ex conſuetudine Eccleſiæ Rom. quæ nullas publicas orationes pro non baptizatis, niſi in ſolo die Paraſceues in Miſſa inſtituit. At quomodo pro illis ſacrificium offerret, ſi pro ijs publicè non orat? Quartò ratione: nam ſicut ſoli fideles baptizati ſunt capaces fructus Euchariſtiæ, vt ſacramẽtum eſt: ita ſoli fideles baptizati ſunt capaces fructus eiuſdem, vt ſacrificium eſt: cùm non minùs vnum, quã aliud requirat ad ſui fructus perceptionem baptiſmalem characterem in ſubiecto.

Pro reliquis non baptizatis licere negant, *Sotus.* *Vaſquez.* *Concil. Brachar. 1.* *Auguſtinus.*

117. Affirmant verò Bellarminus lib. 2. de Miſſa cap. 6. Henriquez lib. 9. de ſacrificio Miſſæ cap. 15. Suarez diſput. 78. ſect. 2. Paulus Laymon tract. 5. de ſacrificio Miſſæ cap. 2. *Quæ ſententia probabilior eſt*: eaque colligitur ex illis verbis Apoſtoli 1. ad Timoth. 2. *Obſecro primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt* &c. & ſubdit: *Hoc enim bonum eſt, & acceptum coram ſaluatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Quem locum Chryſoſtomus homilia 6. explicat de Regibus Gentilibus. De ijſdem etiam hunc locum explicat Auguſtinus epiſt. 59. ad Paulinum circa medium, & de orationibus & poſtulationibus quæ in Miſſa fiunt: *Ne quiſquam*, inquit, *exiſtimaret, non eſſe iſta facienda pro his, à quibus perſecutionem patiebatur Eccleſia, cùm membra Chriſti ex omni eſſent hominum genere colligenda.* Cum his concordat Proſper lib. 1. de vocatione gentium cap. 12. vbi ſic ſcribit: *Supplicat vbiq; Eccleſia Deo, non ſolùm pro Sanctis, & in Chriſto iam regeneratis, ſed etiam pro omnibus infidelibus, & inimicis crucis Chriſti, pro idolorum cultoribus, pro Iudæis* &c. Et quòd etiam hic Pater loquatur de ſupplicationibus, quæ fiunt in Miſſa, conſtat ex ijs, quæ paulò ante dixerat: *Quam legem*, inquit, *ſupplicationis ita omnium Sacerdotum, & omnium fidelium deuotio tenet.* Idem multò antea docuerat Clemens Rom. lib. 8. Conſtitutionum cap. 12. vbi in Miſſa orare præcipit pro Rege, & omnibus qui in ſublimitate ſunt, proque ijs, qui foris ſunt & errant, vt eos Deus conuertat. Vnde addit Bellarminus loco præcitato, licitum eſſe ſacerdotibus, qui apud infideles degunt, expreſsè pro Rege infideli, modò excommunicatus non ſit, cuiuſmodi ſunt hæretici, Miſſam offerre: *Nam hæc eſt*, inquit, *traditio Apoſtolica, & nulla extat expreſſa Eccleſiæ prohibitio.* Ratio verò eſt: quia hoc ſacrificium eſt applicatio cruenti ſacrificij crucis: ſed illud oblatum fuit pro omnibus: ergo & hoc offerri poteſt pro omnibus, vbi expreſſa Eccleſiæ prohibitio non ſit.

Affirmant verius Bellarminus. *Henriquez.* *Suarez.* *Laymon.* *1. Ad Timoth. 2.* *Chryſoſtomus.* *Auguſtinus.* *Proſper.* *Clement Romanus.* *Bellarm.*

118. Ad primum oppoſitæ ſententiæ reſpondeo cum Henriquez loco præcitato, Concilium tantùm loqui de Catechumenis, qui fuerunt in culpa, ne baptiſmum ſuſciperent, qui dicuntur *incõpetentes*, alioquin Nauarrus de indulgentijs notabili 31. nu. 47. docet, illis applicari poſſe indulgentias: ergo multò magis ſacrificium Miſſæ.

Henriquez. *Nauarrus.*

119. Ad ſecundum reſpondeo, Auguſtinum tantùm loqui de patuulis, qui moriun-

tur

tur absque baptismo, quibus, vt suprà probatum est, nullo modo prodesse potest sacrificium, cùm nec sint, nec esse possint membra Christi.

120. Ad tertium, concedo, Ecclesiam totum Canonem Missæ primariò dirigere ad fideles: nego tamen hinc colligi, licitè ac validè offerri non posse etiam pro infidelibus, cùm nullibi hæc expressa prohibitio habeatur, nisi tantùm pro excommunicatis.

121. Ad quartum, concedo, non baptizatos incapaces esse fructus huius sacrificij ex opere operato certa lege consequibilis: nego tamen eos incapaces esse fructus per modum liberalis impetrationis: nam sicut illi incapaces non sunt fructus impetrabilis per orationem, ita neque erunt incapaces fructus impetrabilis per hoc sacrificium.

SECTIO VI.

Quos effectus hoc sacrificium causet ex opere operato?

122. ETsi primariò sacrificium ad colendum Deum institutum sit, secundariò tamen ordinatur ad remittenda peccata, & impetranda bona ijs, pro quibus offertur: eo quippe placatus Deus, *crimina & peccata etiam ingentia dimittit*, vt testatur Trident. sess. 22. cap. 2. *Concilium Trident.* Cæterùm non disputamus hîc de effectibus, quos hoc sacrificium causat ex opere operantis, quatenus est opus ipsius offerentis, sed de effectibus, quos causat ex opere operato, quatenus est opus Christi, nullo habito respectu ad dispositionem ministri offerentis: quo pacto dixit citata sess. 22. cap. 1. Tridentinum: Nulla indignitate aut malitia offerentium hanc oblationem inquinari posse: quia nimirum non operatur vt actio personalis ministri, sed vt actio instrumentalis Christi, ab ipso assumpta ad huiusmodi effectus in nobis causandos, in virtute suæ passionis, vt causæ principalis, iuxta ea, quæ de causalitate morali sacramentorum disp. 4. sect. 11. docuimus.

123. Dupliciter autem dicitur hoc sacrificium effectus causare ex opere operato; vno modo directè & immediatè, quo pacto causat remissionem pœnæ ex peccatis condonatis relictæ: alio modo indirectè & mediatè, quo pacto causat remissionem culpæ, tàm mortalis, quàm venialis, vt infrà ostendam. Prior, ad distinctionem posterioris, dici solet ex opere operato simpliciter; Posterior impetratorius, eò quòd datur ad instar orationis impetrantis. Qui adhuc dupliciter esse potest; vno modo ex certa lege & infallibiliter; alio modo non ex certa lege & infallibiliter. Vterque tamen immediatè fundatur in meritis Christi, non in sanctitate ministri offerentis; quoniam, vt rectè *Vasquez.* Vasquez disp. 229. n. 15. Non est contra naturam effectus ex opere operato, quod non semper, & ex certa lege & infallibiliter fiat. His positis, difficultas est, quos effectus in particulari sacrificium Eucharisticum causet ex opere operato, siue immediatè, siue mediatè, siue infallibiliter & ex certa lege, & promissione, siue non infallibiliter, & ex certa lege.

An hoc sacrificium ex opere operato, & infallibiliter conferat primam gratiam, & remissionem peccatorum attritis?

124. PRIMA sententia affirmat. Pro qua citantur Catharinus in 10. caput ad Hebræos, vbi tamen hoc non asserit: Gabriel lect. 85. in Can. Missæ, & Turrianus lib. 1. in Canones Apostolorum cap. 24. quos tamen legere non licuit, sicut nec eundem Catharinum, qui citatur in peculiari opusc. de sacrificio Missæ. Cæterùm nullus, quem ego legerim, hanc sententiam expressè docet, sed solùm vniuersaliter affirmant, per hoc sacrificium deleri non solùm pœnas, sed etiam culpas: modum autem, quo id fiat, non explicant. Solus Gulielmus Alanus videtur hanc sententiam indicare lib. 2. de Eucharistia cap. 33. qui cùm docuisset cum Tridentino, per hoc sacrificium crimina, & peccata etiam ingentia nobis dimitti, subdit: *Vnde planum quoque est (quod obseruari in primis volo) hoc sacrificio primam gratiam tribui, aut procurari, sine qua huiusmodi peccatorum non fit vnquam condonatio.* Verùm ipsemet author paulò superiùs explicauit, quomodo hoc sacrificium primam gratiam conferat, nempe mediatè, non immediatè.

Catharinus. Gabriel. Turrianus. *Guilielmus Alanus.*

125. Probatur hæc sententia primò. Hoc sacrificium est propitiatorium, vt constat ex forma ipsa calicis, & definit Concilium Tridentinum sess. 22. Can. 3. Natura autem sacrificij propitiatorij est, peccata remittere: ergo. Nec dici potest propitiatorium, quatenus remittit pœnas, nam hoc modo potiùs dicitur satisfactorium, vt rectè notauit Alanus suprà citatus.

Concilium Trident. *Alanus.*

126. Secundò colligitur ex ipsis verbis, quibus hoc sacrificium perficitur, *Qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum*: quæ non tantùm de sacrificio cruento crucis, sed etiam de mystico altaris intelligunt Patres. Vt idem sit, *qui pro vobis effundetur, ac qui pro vobis immolatur.* Qua de causa non legunt *effundetur* de futuro, sed *effunditur* de præsenti, vt constat ex liturgijs Sanctorum Iacobi & Marci, vt suprà vidimus disput. de forma Eucharistiæ.

127. Tertiò deducitur ex Trident. citata sess. cap. 2. vbi sic scribit: *Huius oblatione placatus Dominus, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* Quæ verba non nisi impropriè de pœnis dumtaxat peccatorum explicantur. Quin Concilium ipsum tacitè hanc explicationem refutat Can. 3. dum distinctè dixit, hoc sacrificium offerri *pro peccatis, & pœnis, ac satisfactionibus.*

Concilium Trident.

Trident. 128. Quartò: quoniam vt idem Tridentinum cap. 1. docet, per hoc ſacrificium applicatur nobis virtus ſacrificij cruenti crucis *in remiſſionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum.* Sed ſacrificium crucis valuit ad remiſſionem peccatorum, ſaltem quoad ſufficientiam, pro omnibus: ergo & hoc valebit quoad efficaciam pro aliquibus.

S. Thomas 129. Quintò ex S. Thoma 3. p. q. 22. art. 2. cuilibet ſacrificio tribuitur adeptio gloriæ, & remiſſio peccatorũ, ſine qua gloriam adipiſci non poſſumus: ergo maximè huic ſacrificio, quod eſt omnium perfectiſſimum. Atque hæc ſunt argumenta huius ſententiæ.

Negant veriùs. 130. SECVNDA ſententia communis Theologorum negat, hoc ſacrificium immediatè nobis peccata remittere, atque adeò primam gratiam conferre attritis, ſed tantùm mediatè, impetrãdo nimirum auxilium ad actum pœnitentiæ, quo peccata immediatè remittantur. Hanc ſententiam ex antiquis expreſsè docuerunt S. Thomas in 4. diſt. 12. q. 2. art. 2. ad 4. ſecundæ quæſtiunculæ, vbi docet, effectum huius ſacrificij eſſe delere peccata, non vt cauſam proximam, ſed in quantum gratiam conciliationis impetrat: Durandus q. 4. Paludanus q. 1. art. 3. ex recentioribus verò Sotus in 4. diſt. 11. q. 2. artic. 5. §. *Hic diſcrimen*, Canus lib. 12. de locis Theologicis cap. 13. in argumento 9. Ioſephus Angles de valore Miſſæ difficul. 4. Suarez diſp. 79. ſect. 3. Henriquez lib. 9. de ſacrificio Miſſæ, cap. 13. & 14. Vaſquez diſp. 228. cap. 2. Coninck 3. p. q. 83. art. 1. dub. 8. Nugnez ibidem dub. 6. Syluius 3. p. qu. 8. 3. art. 1. qu. 14. & alij.

S. Thomas *Durandus, Paludanus Sotus. Canus. Ioſephus Angles. Suarez. Henriquez. Vaſquez. Coninck. Nugnez. Syluius.*

Concilium Trident. 131. Hæc ſententia colligitur ex Trident. tum præcitata ſeſſ. 22. cap. 2. vbi explicans modum, quo hoc ſacrificium nobis peccata dimittat: *Huius*, inquit, *oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingẽtia dimittit.* Ergo ex ſentẽtia Concilij Deus intuitu huius ſacrificij peccata nõ dimittit immediatè, ſed mediante dono pœnitẽtiæ, quod ſacrificium impetrat. Per gratiam autẽ non intelligit ibi Concilium iuſtificantem, quæ pœnitentiam conſequitur, eaque formaliter remittuntur peccata, ſed prẽuenientem, quæ pœnitẽtiam antecedit, ad eamque diſponit & excitat.

132. Tum ex eodem Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. vbi docet, attritionem ſine ſacramento pœnitentiæ peccatorem ad iuſtificationem perducere non poſſe. Ex oppoſita autem ſententia ſequeretur, attritionem ſine ſacramento pœnitentiæ peccatorem ad iuſtificationem perducere poſſe: quoniam ex oppoſita ſententia attritio cum ſola oblatione ſacrificij peccatorem iuſtificaret. Nec dici poſſet, peccatorem iuſtificari per attritionem in voto ſacramenti pœnitẽtiæ, atque adeò non omninò iuſtificari ſine ſacramento pœnitentiæ: quia cùm negat Concilium, attritionem ſine ſacramento pœnitentiæ peccatorem ad iuſtificationem perducere poſſe, non excludit ab attritione votum ſacramenti pœnitentiæ, ſed tantùm illi vim iuſtificandi attribuit vt actu coniunctæ cum ſacramento pœnitentiæ.

133. Secundò probatur ratione. Nam hic modus iuſtificandi neque eſt conſentaneus diuinæ prouidentiæ, quæ quoad fieri poteſt, ſemper in iuſtificatione peccatoris exigit liberam cooperationem ipſius; nec hominum ſaluti, ad quam liberè debent cooperari. Si autem hoc ſacrificium infallibiliter primam gratiam impetraret attritis, poſſet vnum ſacrificium iuſtificare multos peccatores, non ſolùm ignorantes, ſed etiam dormientes, ſi nimirùm illi attriti eſſent, & pro eis etiam ignorantibus & dormientibus ſacrificium offerretur.

134. DICES. Sufficit ſi peccator ad ſuam iuſtificationem cooperetur tantùm remotè, vt patet tum de eo, qui antea cum attritione confeſſus, & poſtea in phreneſim lapſus abſoluitur: tum de eo, qui habẽs mortale oblitum, & cum ſola attritione in phreneſim incidens, iuſtificaretur per ſacramentum Euchariſtiæ, vel extremæ Vnctionis. Ergo pari modo poterit peccator habens ſolam attritionem iuſtificari per ſacrificium Miſſæ. Reſpondeo. Nego ſemper ſufficere cooperationem remotam peccatoris ad ipſius iuſtificationem, niſi vbi eſt aliquod fundamentum id aſſerendi, vt eſt in caſibus enumeratis: quia omnia ſacramenta, ſunt per ſe primò inſtituta ad aliquam gratiam habitualẽ immediatè conferendam obicem non ponenti, ad quam non eſt inſtitutum ſacrificium, vt ex dictis conſtat, & ex dicendis magis conſtabit.

135. Omitto nonnulla abſurda, quæ contra oppoſitam ſententiam afferuntur. Primum, quòd poſſet ſacerdos cum conſcientia peccati mortalis ad hoc ſacrificium cum ſola attritione accedere: quia cùm illud per ſe ſit ad hunc effectum inſtitutum, nulla ei fieret iniuria, ſi ad illud ſacerdos attritus accederet: nam dicere poſſet aduerſarius, neceſſariam eſſe gratiam in conſecrante propter ſacrificium perficiendum, quia illud priùs debet perfici, quàm applicari: vnde licet applicatum vim haberet iuſtificandi attritum, quia tamen non licet illud in peccato perficere, non poſſet ſacerdos ad illud cum peccato accedere.

136. Secundum abſurdum eſt: quia hinc ſequeretur, ſacramentum pœnitentiæ non eſſe ad ſalutem neceſſarium contra Trident. ſeſſ. 14. can. 6. eò quòd poſſet quis iuſtificari, ac ſalutem conſequi per ſacrificium, ſine ſacramento Pœnitentię. Nam ſimiliter reſpondere poſſet aduerſarius, hoc ſacrificium ſubordinari ſacramento pœnitentiæ, vt etiam ſi quis iuſtificetur per ſacrificium, adhuc teneatur ſua peccata confiteri. Nec eſſent ſuperflua duo media ad ſalutem inſtituta: ſicut non ſunt ſuperflua duo baptiſmata fluminis, & ſanguinis; contritio, & ſacramentum Pœnitentiæ, ad ſalutem conſequendam.

Concilium Trident.

137. Argumenta autem oppoſitæ ſententiæ optimè intelligi & explicari poſſunt

de

de remissione peccatorũ solùm mediata, iuxta doctrinam Concilij Tridentini, cùm per solam mediatam peccatorum remissionem verè & propriè hoc sacrificium dici possit Propitiatorium. Sicut etiam sacrificium cruentum crucis per mediatam dumtaxat peccatorum remissionem, verè & propriè dicitur Propitiatorium: non enim sacrificium crucis immediatè causabat remissionem peccatorum, sed mediante dono Pœnitentiæ, quod peccatoribus impetrabat. Hoc enim pacto credẽdum est, sacrificium crucis peccatorum remissionem impetrasse bono latroni, Petro Christum neganti, & alijs.

Concilium Trident.

Sacrificium impetrare infallibiliter auxiliũ ad pœnitendum.

138. Cæterùm adhuc inter Catholicos controuersum est, An hoc auxilium ad pœnitendum, sacrificium Eucharisticum impetret semper, infallibiliter, & ex certa lege, an aliquando tantùm, & ad solum beneplacitum Dei, ad instar orationis, quæ non semper & infallibiliter, sed aliquando & iuxta beneplacitum Dei impetrat quod petit.

Negant Durandus. Canus. Suarez. Vasquez. Nugnez.

139. Durandus, Canus, Suarez, Vasquez, Nugnez, & alij negant, hoc auxilium ad pœnitendum infallibiliter, & ex certa lege semper à sacrificio Missæ impetrari. Probatur hæc sententia primò: Quoniam si infallibiliter & ex certa lege illud daretur, semper ad oblationem huius sacrificij daretur; quia quod infallibiliter & ex certa lege datur, semper datur, quia datur vt fundatum in promissione Dei, quæ frustrari non potest. Atqui non semper ad oblationem huius sacrificij tale auxilium datur: igitur non infallibiliter, & ex certa lege datur, sed ad beneplacitum dumtaxat Dei. Minor probatur: alioqui oblatum pro omnibus peccatoribus, omnes peccatores de facto ad Deum cõuerterentur: oppositum autem constat experientia; nam sæpe oblatum pro vno peccatore, non semper ille ad Deum conuertitur.

140. Nec dici potest, non semper hoc auxilium ad pœnitendum, quod sacrificium Missæ infallibiliter impetrat, esse efficax, sed interdum tantùm sufficiens: tum quia Tridentinum sess. 22. cap. 2. de hoc auxilio loquitur, tanquam de auxilio efficaci, vt ex ipsius verbis constat: *Gratiam*, inquit, *& donum Pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit*: Porrò Deus peccata non dimittit per auxilium dumtaxat sufficiens, per hoc enim solùm est potens dimittere, sicut & ipsa creatura est potens pœnitere; non autem dimittit, sicut nec creaturam pœnitet: sed per auxilium efficax, per quod solùm Deus operatur remissionem peccatorum. Tum quia auxilium sufficiens Deus concedit omnibus peccatoribus viatoribus ante vllius sacrificij oblationem: quia cùm hoc auxilium sit necessarium ad constituendum peccatorem potentem ad suam salutem operandam, debet illud omnibus peccatoribus esse paratum. Sacrificium autem Eucharisticum oblatum pro peccatore, aliquod aliud maius auxilium impetrat, quàm sit illud, quod quiuis peccator viator habet: consequenter erit efficax.

Concilium Tridentin.

141. Probatur 2. eadem sententia. Bona temporalia, cuiusmodi sunt corporis salus, terræ fructus, cœli temperies, Reipublicæ pax, pro quibus solet hoc sacrificium ab Ecclesia offerri, non impetrat infallibiliter, semper, & ex certa lege, sed aliquando, & ad liberum placitum Dei: ergo nec auxilium ad pœnitendum.

142. Tertiò. Etiamsi hoc sacrificium per modum impetrationis causet auxilium ad pœnitendum ad solum beneplacitum Dei, adhuc dicetur causare illud ex opere operato: ergo ita est dicendum. Consequentia probatur: quia hoc modo melius saluatur causalitas per modum impetrationis, quæ plerumque non est infallibilis, vt constat de oratione, quæ non semper infallibiliter obtinet quod petit. Antecedens patet: quia modus causandi ex opere operato nititur in solis meritis Christi operatis, intuitu quorum datur effectus, siue ille detur infallibiliter, & semper, siue aliquando & ad liberum placitum Dei, vt constat tum de salute corporis, quam ex opere operato Extrema-Vnctio; tum de perseuerantia, quam ex opere operato causat Eucharistiæ sacramentum; cùm tamen neutrum effectum hæc sacramenta causent infallibiliter, & semper, sed aliquando, & ad liberum placitum Dei.

Affirmant & veriùs Henriquez. Coninck. Laymon.

143. Affirmant Henriquez lib. 9. de sacrificio Missæ, Coninck loco præcitato, & Paulus Laymon de sacrificio Missæ c. 1. n. 7. sacrificium Eucharisticum infallibiliter, & certa lege, semper impetrare auxilium ad pœnitendum, non semper tamen illud esse efficax, sed tantùm sufficiens ex defectu peccatoris cooperantis. *Hæc sententia probabilior est & sequenda.* Fundamentum est. Non minùs hoc sacrificium est propitiatorium, quàm satisfactorium: sed vt satisfactorium infallibiliter & certa lege causat remissionem pœnæ temporalis illi, pro quo offertur: ergo etiam vt Propitiatorium infallibiliter, & certa lege impetrat auxilium ad remissionem culpæ illi, pro quo offertur. Minor patebit ex dicendis. Consequentia constat à paritate rationis, cùm non sit maior ratio, cur vnum infallibiliter, alterum verò non infallibiliter conferat. Maior expressè definitur à Tridentino sess. 22. cap. 2. & can. 3. & probatur: quia non minùs hoc sacrificium institutum est ad remittenda peccata, quàm ad pœnas condonandas, vt constat tum ex eodem Tridentino, tum ex verbis ipsis, quibus hoc sacrificiũ perficitur, *Qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum.* Quæ verba de mystica & incruenta effusione intelligunt Alexander I. Epist. 1. decretali cap. 4. & Ambrosius libro 4. de Sacramentis cap. 6. reddens enim ille causam, cur verba hæc addita sint formæ calicis: *Crimina enim*, inquit, *& peccata, oblatis his Domino sacrificijs, delentur.* Hic verò explicans verba calicis ita scribit: *Si quotiescunque effunditur sanguis Christi in*

Concilium Tridentin.

Alexãder I. Ambrosius.

remiſſionem peccatorum, ſumitur, debeo illum ſemper accipere, vt ſemper mihi peccata dimittantur. Idem conſtat ex liturgijs Sanctorum Iacobi, & Marci, aliorumque Patrum. Et ſanè mirum eſſet, quòd remiſſio pœnarũ, quæ in forma ſacrificij non exprimitur, infallibiliter daretur: auxilium verò ad remiſſionem peccatorum, quæ in forma ſacrificij expreſsè ponitur, infallibiliter non conferretur: cùm ſemper id, quod exprimitur, ſit magis ab inſtituente intentum.

144. Confirmatur. Non minùs hoc ſacrificium per ſe inſtitutum eſt ad impetranda auxilia ad pœnitendum, quàm ſacramenta ad peculiares ſuos fines facilè conſequendos: atqui ſacramenta infallibiliter, & ex certa lege impetrant opportuno tempore ſuſcipientibus auxilia ad peculiares ſuos fines facilè conſequendos: ergo & hoc ſacrificium auxilium ad pœnitendum.

Auxilium ad pœnitendum, per ſacrificium collatum, non eſt ſemper efficax.

145. Quòd autem non ſemper hoc auxilium, quod Miſſæ ſacrificium infallibiliter impetrat, ſit efficax, ſed tantùm ſufficiens, defectu cooperationis peccatoris, probatur tum experientia, qua conſtat, nõ ſemper eum, pro quo offertur, pœnitentiam agere; cùm tamen per auxilium efficax peccator ſemper pœnitentiam agat; quia auxilium efficax ſemper conſequitur ſuum effectum. Tum quia auxilium hoc in ordine ad vltimum effectum, propter quem datur, datur cum dependentia à libera cooperatione peccatoris, vt pro ſua libertate cum illo poſſit cooperari, vel non cooperari. Dixi, *in ordine ad vltimum effectum*, qui eſt actus ipſe contritionis: nam in ordine ad primum effectum formalem, quem ſeipſo in peccatore cauſat, excitando & alliciendo illum ad pœnitentiam, datur abſque dependentia, à libera cooperatione peccatoris: cauſat enim Deus huiuſmodi auxilia in nobis ſine nobis liberè cooperantibus, quamuis non ſine nobis phyſicè coagentibus, cùm conſiſtant in actibus vitalibus, qui neceſſariò prærequirunt actiuum concurſum vitæ, cuius ſunt vitales actus.

146. Ad primum oppoſitæ ſententiæ, neganda eſt minor, eiuſque probatio: quia non ſemper hoc auxilium, quod Euchariſtiæ ſacrificium ad pœnitendum impetrat, eſt efficax, ſed tantùm ſufficiens, quòd effectu fruſtratur, defectu liberæ cooperationis peccatoris. Ad priorem inſtantiam ex Tridentino deductam, eſto eo loco Concilium loquatur de auxilio ad pœnitendum efficaci, nego tamen, hoc ſolùm à Concilio conſtitui effectum huius ſacrificij. Ex eo enim, quòd mentionem faciat auxilij efficacis, non ſequitur, quòd hoc tantùm ſentiat eſſe effectum huius ſacrificij. Maluit autem mentionem facere auxilij efficacis, tum quia, qui concedit auxilium efficax, multò magis paratus eſt concedere ſufficiens: tum ad magis animandos peccatores, deuotionemque fidelium excitandam erga hoc ſacrificium.

147. Ad poſteriorem verò inſtantiam Reſp. primò, negando conſequentiam: nam eſto hoc ſacrificium maius auxilium ad pœnitendum impetret peccatori, quàm ſit illud, quod idem peccator independenter ab hoc ſacrificio præparatum habet: adhuc tamen nego, illud eſſe efficax, ſed illuſtrius & vberius intra idem genus ſufficientis auxilij.

148. Reſp. ſecundò negando, omnes peccatores habere auxilium ſufficiens ad pœnitendum independenter ab hoc ſacrificio: nam ſæpe Deus illud idem auxiliũ ſufficiens, quod peccatori præparat, vt liberè cum eo poſſit ſalutem ſibi procurare, præparat dependenter ab hoc ſacrificio. Quemadmodum idem Deus interdum præparat alicui gratiam dependenter ab oratione alterius: quam gratiam, ſi alterius oratio non præceſſiſſet, alia via illi præparaſſet.

149. Ad ſecundum, negatur conſequentia. Ratio diſcriminis eſt: quia bona temporalia non ſemper conducunt ad ſalutem æternam, in ordine ad quam omnia bona nobis Deus per Chriſtum concedit: at verò auxilium ad pœnitendum ſemper conducit ad ſalutem æternam.

150. Ad tertium, negatur conſequentia. Etenim non ideò affirmo, hoc ſacrificiũ certa lege & promiſſione nobis auxilium ad pœnitendum impetrare, quia alioquin non conferret illud ex opere operato; nam hoc, vt rectè probat argumentum, ſaluaretur, etiamſi illud non conferret certa lege & promiſſione, ſed ſolùm ad beneplacitũ Dei, nã hoc ipſum fundaretur in ſolis meritis Chriſti, quæ licet non ſemper & infallibiliter, aliquando tamen iuxta beneplacitum Dei diuinam voluntatem mouerent ad tale auxilium conferendum: ſed quia, cùm ſit per ſe ex primario ſuo fine inſtitutum ad remiſſionem peccatorum, magis quàm ad remiſſionem pœnarum, debet ſaltem auxilium ad huiuſmodi peccatorum remiſſionem conſequendam infallibiliter, & certa lege impetrare. Cæterùm falſum eſt, auxilium ad perſeuerandum, quod Euchariſtia vt ſacramentum cauſat, non ſemper infallibiliter dari dignè illam ſuſcipienti, ſed nõ ſemper illud eſſe efficax, defectu ſubiecti cooperantis. Quare licet efficax auxilium ad perſeuerandum ſit effectus Euchariſtiæ ſacramenti, adhuc tamen auxilium ſufficiens, quod fideli datur, vt poſſit, ſi velit, perſeuerare, eſt effectus eiuſdem Euchariſtiæ, quia intuitu illius à Deo donatur.

An hoc ſacrificium vim habeat augendi gratiam ex opere operato?

151. AFfirmat Palatius in 4. diſt. 8. diſp. 1. circa finem, Toletus lib. 2. c. 7. Idem ſequitur ex doctrina Valentiæ, quam tradit 3. p. diſp. 6. q. 11. puncto 1. q. 4. eiuſdem puncti §. 22. vbi docet, hoc ſacrificium interdum ex attrito facere contritum illum, pro quo offertur, non minùs quàm ſæpe ex attrito

Affirmant Palatius. Toletus. Valentia.

attrito facit contritum idem, vt sacramentum est: Hoc enim apertè supponit, sacrificiū hoc conferre augmentum gratiæ, quæ interdum reddit peccatorem de attrito contritum, cùm non nisi per gratiā habitualem de facto mortale peccatum remittatur. Idem docet Sotus in 4. dist. 13. qu. 2. art. 1. §. *Offerentes*, de ijs tantùm, qui illud offerunt, etiam remotè, vt sunt omnes, qui ad sacrificium quacunque ratione concurrunt, non autem de ijs, pro quibus offertur. Id ipsum sequitur ex doctrina Ioannis Medinæ codice de oratione q. 19. §. *Si tamen*, & Nauarri de oratione c. 20. n. 47. docent enim, Deum propter orationem alterius liberaliter augere gratiam vltrà meritum recipientis.

Sotus.

Ioannes Medina. Nauarrus.

152. Probatur hæc sententia primò. Hoc sacrificium habet virtutem impetrandi certò & infallibiliter auxilium ad iustificationem peccatori: ergo multò magis augmentū gratiæ iusto: cùm maius sit auxiliū iustificationis impetrare peccatori, quàm augmentum gratię iusto; cùm hic sit magis dispositus ratione interioris iustitiæ ad augmentum gratiæ, quàm ille ad auxiliū iustificationis. Secundò. Martyrium confert gratiam, quæ reducitur ad sacramentum Baptismi: ergo sacrificium Missę confert gratiam, quæ reducitur ad sacramentum Eucharistiæ. Tertiò. Non videtur credibile, quòd hoc sacrificium nullam contulerit gratiam Apostolis in vltima cœna, quando fuit à Christo institutum, & pro ipsis oblatum, vt constat ex illis verbis, *Qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum.*

Negant verius cæteri.

153. Negant, & *probabilius reliqui, cùm quibus sentiendum nobis est.* Fundamentum est: quia hoc est proprium sacramentorum, *per quæ*, vt testatur Tridentinum sess. 7. in proœmio, *omnis vera iustitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amissa reparatur.* Ratio verò est, quia hæc tantùm sunt per se à Christo instituta ad nostram sanctificationem. Confirmatur: quoniam, vt rectè infert Corduba apud Vasquez disp. 228. num. 19. si hoc sacrificium natura sua conferret secundam gratiam, sæpe conferret primam, nempe quando offerretur pro attrito putante se inuincibiliter contritum, vt constat de sacramentis viuorum, quæ sæpe conferunt primam gratiam accedenti cum attritione probabiliter putata contritione. Confirmatur 2. Nam hinc sequitur, posse hoc sacrificium offerri pro infantibus, vt in gratia continuò crescant.

Concilium Tridentin.

Corduba.

154. Ad primum oppositæ sententiæ, neganda est consequentia. Ad probationem autem, quidquid sit de maiore dispositione recipientis, certè infallibilis impetratio auxilij ad pœnitendum includitur in ipsa natura sacrificij Propitiatorij, non autem infallibilis impetratio augmenti gratiæ. Ad secundum, negatur cōsequentia. Nam id conuenit Martyrio ex priuilegio, illi concesso ex eo, quòd sit perfecta imitatio passionis Christi, vt S. Thomas testatur 3. p. q. 66. art. 12. quod non conuenit sacrificio. Ad tertium, sufficit, vt Eucharistia gratiam Apostolis contulerit, vt sacramentum, & cætera bona illis impetrauerit, vt sacrificium.

S. Thomas.

An hoc sacrificium habeat vim delendi venialia ex opere operato directè & immediatè?

155. EX eo, quòd hoc sacrificium vim nō habeat conferendi gratiam habitualem ex opere operato, non statim sequitur, non habere vim delendi venialia ex opere operato: nam hæc multis alijs modis, quàm per infusionem gratiæ habitualis, deleri possunt, nempe extrinseca condonatione Dei, infusione supernaturalis auxilij, vel actus aliquo modo repugnantis cum peccato.

156. PRIMA sententia affirmat, hoc sacrificium immediatè, & directè ex opere operato delere venialia: Est Cani lib. 12. de locis Theologicis cap. 13. §. *Errant:* qui addit, hoc certum esse, & Theologorum testimonio, & veterum Patrum authoritate, & Ecclesiæ cōsensione: Valētiæ 3. p. disp. 6. q. 11. puncto 1. in 4. quæst. eiusdem puncti §. 22. circa finem, Nugnez 3. p. q. 83. ar. 1. dub. 6. concl. 6. Palatij in 4 dist. 8. disp. 1. in fine, Alani suprà citati, qui etsi remissionem mortalium doceat mediatè tantùm, non autem immediatè impetrari ab hoc sacrificio, tamen remissionem venialium ibidem ait impetrari immediatè. Eandem sententiam docent Paludanus in 4. dist. 12. q. 1. art. 3. concl. 1. Henriquez lib. 9. de Missæ sacrificio cap. 13. n. 2. cui fauere videtur S. Thomas 3. p. q. 79. art. 7. in argumento 2. vnà cum solutione eiusdem.

Affirmant Canus.

Valentia.

Nugnez. Palatius. Alanus.

Paludanus.

Henriquez.

S. Thomas

157. Potissimum fundamētum huius sententiæ desumitur ex natura huius sacrificij, quod ex primariò suo fine institutum est in remissionem peccatorum, vt constat ex forma calicis, in cuius consecratione hoc sacrificium completur: ergo directè, & per se institutum est ad remittenda peccata, non mortalia, vt suprà probatū est; ergo saltem venialia. Prior consequentia probatur: nam ad primarium effectum ordinatur directè & per se, cùm hic sit per se & primariò ab institutore intentus. Sicut quia pœnitentia primariò ordinatur ad remissionem peccatorum, directè & per se illam causat: ergo similiter cùm sacrificium Eucharisticum primariò ordinetur ad remissionem venialium, directè & per se illam causat, & non tantùm indirectè & mediatè, quatenus impetrat auxilium ad actum, quo illa immediatè remittantur; cùm hoc modo remittat etiam mortalia, ad quorum remissionem non tam directam & immediatam habet efficaciam, quàm habet ad remissionem venialium.

158. Confirmatur 1. Nam hoc sacrificiū est amicorum, quod tam in offerente, quàm in eo, pro quo offertur, supponit amicitiam erga Deum: ergo per se & directè debet veniales culpas, quæ sunt leues defectus inter

amicos, remittere. Confirmatur 2. Sacramẽtalia, cuiusmodi sunt aqua benedicta, tunsio pectoris &c. habent vim remittendi directè venialia: ergo multò magis hoc sacrificium.

Probabilius negant,

159. SECVNDA sententia negat, hoc sacrificium habere virtutem remittendi directè & immediatè peccata venialia, sed tantùm indirectè & mediatè, impetrando auxilium ad actum, quo formaliter illa remittantur: est Vasquez disp. 228. c. 3. Suarez disp. 79. sect. 5. Coninck 3. p. q. 83. ar. 1. dub. 8. concl. 2. Syluius ibid. q. 14. quam etiã indicant Durandus in 4. dist. 13. q. 4. n. 5. & Sotus dist. 11. q. 1. art. 5. dum docent, hoc sacrificium remittere pœnas peccatorum, tam mortalium, quàm venialium, nulla mentione facta de remissione ipsorum peccatorum. *Hæc sententia probabilior est, & sequenda.*

Vasquez. Suarez. Coninck Syluius. Durandus. Sotus.

160. Fundamentum est: quia vel hoc sacrificium remitteret venialia absque vlla forma, per solam extrinsecam condonationem; vel per formam aliquam productam in eo, cui venialia remitteret. Primum dici non potest: tum quia, vt ex tertio tomo suppono, implicat veram animi maculam, cuiusmodi est peccatum veniale, deleri absque aliqua forma intrinseca opposita ipsi maculæ. Tũ quia, esto hoc sit possibile, nõ est tamen congruum naturis rerũ, iuxta quas Deus semper, quoad fieri potest, operatur, vt constat de remissione mortalium, quæ non nisi per formam intrinsecam suaptè natura illis oppositam delet. Si secundo modo; aut remittit illa per solam formam productam in eo, cui venialia remittit, absque vllo actu & dispositione subiecti; aut prẽuio aliquo actu, & dispositione subiecti. Non primo modo: tum quia hic non est ordinarius modus remittendi culpas propria actione contractas, quas nunquam Deus remittit, neque extrà, neque in sacramentis, absque præuio actu, & dispositione ipsius peccatoris, quidquid sit, an talis modus condonandi peccata sit possibilis, de quo præcitato tomo 3. Confirmatur: nam hoc modo posset hoc sacrificium offerri pro dormiente, vel mente capto, in quibus absque vllo actu ipsorum statim sortiretur effectum: quòd tamen videtur inconueniens.

161. Tum quia non videtur explicabile, quid sit ista forma, quę absque propria subiecti dispositione peccatũ veniale deleat. Nam vel hoc haberet ex propria natura: & hinc sequeretur, talem formam expelli à peccato veniali, quando iterum illud ab eodem subiecto cõmitteretur: vel ab extrinseca volũtate Dei: & neque hoc dici potest, alioqui peccatũ non remitteretur per intrinsecam formam suaptè natura expulsiuam peccati, sed per extrinsecum dumtaxat fauorem Dei, quòd non parum fauet hæreticis huius temporis.

162. Si dicatur secundum, non videtur quæ sit ista dispositio ad remissionem venialium requisita. Nam vel esset aliquis actus suaptè natura oppositus peccato veniali; & tunc nõ per sacrificium, sed per ipsum actum illud immediatè remitteretur: vel non esset suapte natura oppositus, sed fieret illi oppositus per formam à sacrificio productam; sicut attritio de se non opponitur mortali, opponitur autem illi per gratiam iustificantem à sacramento Pœnitentiæ productam. Et contra hoc est, quia nullum habemus fundamentum asserendi, sacrificiũ Missæ ad instar sacramẽti causare remissionem peccatorũ, per formam à se productam, prẽsertim cùm omnia, quæ de hoc sacrificio à Patribus, & Concilijs traduntur, optimè saluari possint per remissionem mediatam, quatenus hoc sacrificiũ impetrat auxilium ad actum, quo tam mortales, quàm veniales culpę deleantur. Quod non obscurè deducitur ex Tridentino sess. 22. cap. 2. explicans enim modum, quo sacrificium hoc peccata nobis dimittat, sic ait: *Huius quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* Modus igitur dimittendi peccata ex Concilij sententia est, vt hoc sacrificio placatus Dominus, donum Pœnitentię nobis cõcedat, quo formaliter & immediatè peccata ipsa dimittantur. Neque hîc solùm loquitur de culpis mortalibus, sed etiam venialibus, vt constat ex illis verbis, *etiam ingentia dimittit*, supponens, quòd etiam venialia hoc sacrificio placatus Deus, mediante dono pœnitentiæ dimittat: quod expressè cap. 1. docuerat, vbi ait, hoc sacrificium valere *in remissionem eorũ peccatorum, quæ à nobis quotidie committuntur:* quæ procul dubio sunt peccata venialia, quæ quotidiana dicuntur propter facilitatem illa cõmittendi. Ergo ex sententia Concilij idem modus est dimittendi peccata tam mortalia, quam venialia per hoc sacrificium, medio scilicet pœnitentiæ dono, quòd hoc sacrificio placatus Dominus nobis concedit.

Concilium Tridentin.

163. Ad fundamentum oppositæ sententiæ, negatur prima consequentia. Ad cuius probationem, dicendum est, ad naturam sacrificij Propitiatorij necessum nõ esse, vt peccata directè, & immediatè dimittat, vt constat ex sacrificijs antiquę legis, quæ erãt verè Propitiatoria, & tamen nullum illorum directè & immediatè peccata dimittebat, cùm nullũ eorum gratiam conferret ex opere operato: sed sufficere, si tantùm indirectè & mediatè peccata dimittat, impetrãdo infallibiliter opportuno tempore auxilium ad pœnitentiam, qua formaliter & immediatè peccata dimittãtur. Concedendum igitur est, hoc sacrificium nõ esse institutum ad remittenda peccata directè & immediatè, sed solùm indirectè & mediatè, directè tantùm & immediatè ad pœnas ex peccatis cõdonatis relictas, vt mox ostendam. Nec est eadẽ ratio de sacramento Pœnitentię: quia de hoc habemus sufficiens fundamẽtum, vt dicamus, per eã immediatè & directè nobis peccata dimitti, quod fundamentũ non habemus de hoc sacrificio. Quod attinet ad authoritatẽ S. Thomę, explicandus est de remissione venialium mediata, modo suprà explicato.

Explicant S. Thomas.

164. Ad priorem cõfirmationem Respondeo sat esse, vt huiusmodi defectus hoc sacrificium tollat impetratiuè, modo prædeclarato:

rato: nam hic modus conformior est modo agendi amicorum, vt ipsimet leues offensas contra amicum commissas voluntariè detestentur & retractent, cùm hic modus sit gratior amico offenso. Ad posteriorem verò, negatur antecedens, de quo tomo sequenti.

An hoc sacrificium ex opere operato immediatè remittat pœnas ex condonatis peccatis relictas?

Catholici omnes affirmant.

165. OMnes Catholici conueniunt, hoc sacrificium ex opere operato infallibiliter, & ex certa lege remittere pœnas temporales, ex peccatis condonatis tam mortalibus, quàm venialibus relictas. Colligitur ex Tridentino sess. 22. cap. 2. & can. 3. in quibus definit, hoc sacrificium non solùm prodesse sumenti, sed etiam ijs, pro quibus offertur, tam viuis, quàm defunctis, pro peccatis, pœnis, & satisfactionibus.

Concilium Tridentin.

166. Nec dici potest, ex his Concilij locis tantùm colligi, per hoc sacrificium remitti pœnas, non immediatè & directè, sed mediatè & indirectè, quo pacto per illud remittuntur peccata: eò quòd eodem modo Concilium loquatur de pœnis, quas hoc sacrificium remittit, ac de peccatis. Non, inquam, hoc dici potest: tum quia eodem modo Concilium definit hoc sacrificium prodesse viuis, ac defunctis: sed defunctis non nisi immediatè prodesse potest, remittendo illis pœnas ex condonatis peccatis, nondum ad plenum in hac vita per pœnitentiam expiatis, relictas: ergo etiam viuis. Consequentia patet: nam Concilium eodem modo loquitur de viuis, ac de defunctis: neque est vlla maior ratio de vnis, quàm de alijs: ergo eodem modo intelligendum est de vtrisque. Minor probatur: quoniam defuncti non sunt capaces actiuæ satisfactionis, alioqui possent seipsos è purgatorio liberare: quemadmodum nec sunt capaces meriti, sed tantùm satispassionis, vel satisfactionis ab alijs applicatæ. Tum quia longè dispar est ratio de remissione culpæ, & pœnæ: quia cùm illa non remittatur absque proprio actu peccatoris, necessariò exigit actum ipsius: hæc verò, cùm consistat in pura sublatione mali pœnalis, tolli potest absque vllo actu eius, cui remittitur, per solam virtualem voluntatem, quam vnusquisque supponitur habere, vt omne malum quàcũque via & modo à se tollatur, & actum ipsius remittentis, vt constat quando vnus suam satisfactionem applicat alteri: nam ad illius fructũ participandum nõ requiritur, nisi solus actus applicãtis, & virtualis voluntas eius, cui applicatur.

167. Probabilius dici posset, hanc pœnæ remissionem tam viuis, quàm defunctis sacrificium Missæ non causare infallibiliter, & ex certa lege, sed solùm per modum beneplaciti & liberalis impetrationis. Verùm gratis & absque fundamento hic modus causandi remissionem pœnæ temporalis limitatur ad modum liberalis dumtaxat impetrationis: & à fortiori refutatus manet ex dictis de modo, quo idem sacrificium infallibiliter & ex certa lege impetrat auxilium ad pœnitendum.

168. Potissimum fundamentum huius communis sententiæ desumitur ex voluntate Christi, nobis explicata communi consensu Ecclesiæ, & Doctorum: quam apprimè confirmat virtus indulgentiarum. Nam si Pontifex fructum indulgentiarum applicaret alicui personæ, nulla ex parte illius requisita dispositione, nisi tantùm statu gratiæ, qui necessarius est ad fructum indulgentiarum participandum: quemadmodum & ad hunc effectum sacrificij consequendum, talis persona infallibiliter consequeretur fructum indulgentiarum, etiamsi illi insciẽ applicaretur. Ergo pari modo, si Sacerdos offerat sacrificium pro aliquo, infallibiliter ille consequetur fructum huius sacrificij, etiamsi inscio illi offeratur, modò sit in gratia: cùm non minoris efficaciæ sit sacrificium Missæ, quàm virtus indulgentiarum, cùm vtrumque fundetur in meritis Christi operatis.

169. Explicatur ampliùs hæc voluntas Christi. Etenim cùm sacrificium Missæ sit applicatio sacrificij crucis, vt Tridentinum te- *Concilium Tridentin.*
statur citata sess. 22. cap. 1. & 2. & colligitur ex illis verbis Christi: *Hoc facite in meam commemorationem:* addita explicatione Pauli 1. ad Corinth. 11. *Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis:* quæ præcipuè intelligenda sunt de Eucharistia, vt sacrificiũ est, in quo mors & passio Christi magis exprimitur. Atqui Christus per sacrificium crucis non solùm meruit nobis remissionem peccatorum, gratiam iustificantem, cæteraque dona supernaturalia; sed etiam remissionem pœnarum, condignè pro illis per suos dolores & cruciatus æterno Patri satisfaciendo. Ergo quemadmodum reliquit nobis sua merita per sacramenta infallibiliter applicanda, ita & suas satisfactiones per hoc sacrificium altaris infallibiliter etiam applicãdas. Alioqui frustra tot tantosque cruciatus passus fuisset, si noluisset illos ad nostras pœnas remittendas applicare, cùm omnia, quæ Christus in vita & morte gessit, in preciũ perfectæ nostræ Redemptionis direxerit. Vnde ad hanc etiam pœnarum remissionem se extẽdunt verba illa calicis: *Qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum:* nam etiam pœnæ dici possunt aliquo modo peccata, quatenus sunt reliquiæ & effectus peccatorum, iuxta illud Machab. 2. cap. 12. in fine: *Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis, exorare, vt à peccatis,* hoc est à pœnis, *soluãtur.* *1. Cor. 11.* *Lib. 2. Machab. c. 12.*

Quibus personis hanc pœnarum remissionem sacrificium Eucharisticum conferat?

170. DVo sunt in vniuersum genera personarũ, de quibus quæri potest, an hunc effectũ Missæ sacrificium conferat. Primum est offerentium. Secundum eorum, pro

quibus offertur: offerẽtium adhuc duplex eſt genus, immediatè offerentiũ, cuiuſmodi ſunt ſoli Sacerdotes ſacrificãtes; omitto Chriſtum, qui, vt ex ſuprà diſputatis conſtat, non eſt immediatus offerens in hoc ſacrificio, ſed ſolùm mediatus & remotus, quatenus dedit virtutem Sacerdotibus, illud in perſona ipſius offerendi; & mediatè offerentium, vt ſunt reliqui, qui vel ſacrificio interſunt, & vnà cum Sacerdote moraliter offerunt, iuxta illud canonis, *Et omnium circumſtantium pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc ſacrificium*: Vel qui, vt illud fiat, aliquo modo ſunt cauſa, ſtipendio, Eleemoſyna, conſilio, precibus: nam omnes iſti moraliter concurrunt ad ſacrificium Miſſæ peragendum. Ii verò, pro quibus offertur, aut ſunt viuentes, aut defuncti: & vtrique aut baptizati, aut non baptizati. De ſingulis videndum eſt, An, & quo pacto hoc ſacrificium ijs pœnarum remiſſionem conferat.

An, & quo pacto hunc effectum ex opere operato conferat Sacerdotibus offerentibus?

Sacrificium effectum hunc confert ex opere operato Sacerdotibus offerentibus.

171. CErta ſententia eſt, Sacerdotes offerentes participare hunc ſacrificij fructum, non ſolùm quatenus hoc ſacrificium pro ſe offerre poſſunt, ſed etiam quatenus offerentes ſunt formaliter. Fundamentum eſt: quoniam ipſa actio offerendi de ſe digniſſima eſt, vt ad illam, etiam qua oblatio eſt præcisè, hic effectus conſequatur, cùm illa fiat in perſona Chriſti, fundata in meritis ipſius. Igitur ſi hic effectus eſt proprius huius ſacrificij, maximè ratione huius oblationis, quæ ſuum valorem immediatè accipit à re oblata, quæ eſt corpus & ſanguis Chriſti.

172. DICES. Hæc oblatio non differt, vt eſt Sacerdotis offerentis, & quatenus ei applicatur: nam eadem actio ſuapte natura cedit in bonum ipſius offerentis. Vnde non eſt duplex fructus, alter reſpondens Sacerdoti vt offerenti, alter vt ei, pro quo offertur. Reſpondeo non differre realiter, differre autem formaliter. Eadem quippe oblatio, vt eſt à Sacerdote Chriſti perſonam repræſentante, directa ad immediatum ſuum obiectum, quod eſt corpus & ſanguis Chriſti, tanquam materia offerenda, & ad intrinſecum finem *cui*, qui eſt Deus, in cuius cultum exhibetur, etiamſi pro nullo, neque pro ipſomet Sacerdote applicetur, cauſat in offerente hunc effectum. Eadem verò vt applicata vel ipſi Sacerdoti, vel alijs, habet rationem obiecti: fit enim immediatum obiectum alterius actionis, qua Sacerdotes illam ſibi, vel alteri applicant: ſub qua ratione eadem actio ſacrificatiua continet diſtinctum effectum ab eo, quem continet, vt actio eſt offerentis formaliter.

173. Hoc autem ſic probatur: tum quia, ad hoc vt actio quatenus eſt offerentis formaliter, cauſet hunc effectum in ipſo offerente, non pendet à voluntate offerentis illam ſibi applicantis, ſed ex ipſa natura & honeſtate actionis, quæ hoc ipſo, quod ritè fit cedit in bonum ipſius offerentis. Vt autem hunc eundem effectum cauſet, vel in ſeipſo, vel in alijs, pendet ab applicatione ipſius offerentis. Igitur effectus, qui hoc ſacrificium cauſat, vt eſt Sacerdotis oblatio, diſtinctus eſt ab illo, quem cauſat, vt applicata ſibi, vel alteri. Conſequentia probatur: quia effectum, quem ſacrificium cauſat, vt oblatio offerentis eſt, non poteſt Sacerdos alteri applicare, cùm ille ſit inſeparabiliter connexus cum ipſa actione ſacrificatiua, vt exercita in Chriſti perſona, & in ipſius meritis fundata. Vnde ſicut ex ſuppoſitione, quòd illam exercet, non poteſt illam non habere, ita nec poteſt non participare omnes effectus, quos ex Chriſti meritis ſecum annexos habet. Effectum verò, quem eadem oblatio habet, quatenus eſt obiectum applicabile alijs, poteſt Sacerdos applicare ſibi, vel alteri. Igitur effectus, qui reſpondet Sacerdoti, vt offerenti, eſt diſtinctus ab eo, qui eidem reſpondet vt fini, cui applicatur: cùm hunc effectum applicare poſſit alteri, eoque ſe priuare, illum verò nequeat alteri applicare neque eo ſe priuare.

174. Tum quia, vt infrà probabo, reliqui etiam offerentes cum ipſo Sacerdote participant hunc effectum ex opere operato, præter illum, quem participare poſſunt, quatenus pro ijs peculiariter hoc ſacrificium à Sacerdote applicari poteſt. Ergo & ipſe Sacerdos non ſolùm hunc effectum participat, quatenus eſt immediatus offerens, ſed quatenus etiam poteſt eſſe finis, cui hoc ipſum ſacrificium applicatur: proinde duplex illi fructus ex opere operato reſpondet. Præter quem reſpondet etiam alius ex opere operantis, fundatus in perſonali ſanctitate ipſius, qui eo cæteris paribus eſt maior, quo maior eſt ipſius ſanctitas.

175. INSTABIS, non ideo primum effectum fundatum in actione ſacrificatiua Sacerdotis, non poſſe alteri applicari, quia fundatur in actione miniſtri, vt publica perſona eſt, ſed quia fundatur in actione ipſius, vt priuata perſona eſt. Sed contrà: tum quia hæc actio, vt à publico miniſtro in perſona Chriſti exercita, habet hunc effectum ex opere operato in ipſo offerente. Tum quia fructum ex opere operato reſpondentem actioni miniſtri, vt publicus offerens eſt, non poteſt, vt infrà probabo, Sacerdos alteri communicare: poteſt autem communicare fructum ex opere operantis, fundatum in propria ſanctitate & meritis.

176. Adhuc vrgebis. Si oblatio vt à Sacerdote in perſona Chriſti exercita hunc effectum ex opere operato in offerente cauſat, ſemper illum cauſabit, etiamſi offerens actionem hanc in peccato exerceat: quia actio in

perſona

perſona Chriſti exercita non inficitur priuata malitia offerentis, cùm illa ſuam honeſtatem ſumat ex Chriſti meritis. Reſpondeo 1. negando ſequelam: nam licet oblatio à tali Sacerdote facta, ex ſe ſit cauſatiua huius effectus, quia tamen ſubiectum cui hic effectus addictus eſt, non eſt capax, illum non cauſat. Sicut licet attritio elicita à peccatore de ſe ſit cauſatiua gratiæ, quia tamen ſubiectum, cui talis gratia addicta eſt, non eſt capax, illam non cauſat. Reſpondeo 2. Concedendo ſequelam quoad remiſſionem pœnæ temporalis ex præterito peccato condonato relictæ, non autem quoad remiſſionem ne mediatam quidem venialium: eò quòd prioris fructus eſt capax peccator, non autem poſterioris: vt infrà. Cæterùm eſto hæc actio in tali caſu fruſtretur fructu addicto proprio ſubiecto, haud tamen fruſtrabitur fructu alijs applicabili.

Sacrificium oblatum etiam à degradato habet ſuum effectum pro quibus offertur, ſi ſint capaces. Contrà Magiſter. Scotus. Gabriel.

177. Quod non ſolùm verum puto, quando ſacrificium offertur ab iniquo Sacerdote, ſed etiam ab excommunicato, degradato, ſchiſmatico, hæretico: nam etiam ſacrificium ab his oblatum habet ſuum effectum ex opere operato alijs applicabilem, contra Magiſtrum in 4. diſt. 13. cap. 1. Scotum eadem diſt. quæſt. 2. §. *Ad quæſtionem*, & Gabrielem quæſt. 1. art. 3. dub. 2. quorum ille putat, hæreticum & ſchiſmaticum non ſolùm non poſſe verum ſacrificium offerre, ſed nec conſecrare, defectu intentionis, quam habere non poteſt de hoc articulo: hi verò, etſi putent, huiuſmodi Sacerdotes debitam habere poſſe intentionem, ac proinde verum conficere ſacramentum, quia ſaltem habere poſſunt intentionem vniuerſalem faciendi, quod fecit Chriſtus, negant tamen illos verum ſacrificium offerre poſſe: eò quòd non poſſunt offerre nomine Eccleſiæ, à qua ſunt præciſi: verum autem ſacrificium requirit, vt offeratur nomine Eccleſiæ, cùm miniſter non offerat hoc ſacrificium nomine ſuo, ſed nomine Eccleſiæ: non enim dicit, *Tibi offero*, ſed *Tibi offerimus*.

Contra hos.

178. Sed contrà: tum quia explicita oblatio verbis expreſſa non eſt de eſſentia huius ſacrificij, vt ſuprà oſtendimus ſect. 3. ſed ſufficit tantùm implicita, eſſentialiter incluſa in ipſa conſecratione & abſumptione victimæ: Tum quia, eſto illa foret neceſſaria, adhuc tamen ab hæretico, vel ſchiſmatico in perſona propria tanquam miniſtri Chriſti facta ſufficeret. Nam hęc oblatio verbis expreſſa eſt addita huic ſacrificio ab Eccleſia, non à Chriſto: Eccleſia autem non habet authoritatem mutandi eſſentialiter, quæ ſunt à Chriſto inſtituta, vt conſtat de ſacramentis, ſed tantùm accidentaliter. Cùm igitur hunc effectum habeat hoc ſacrificium, vt eſt à Chriſto inſtitutum, non vt ab Eccleſia accidentaliter mutatum & auctum; eſt enim effectus ex opere operato, qui à ſolo Chriſto pendet, non poterit illud impediri per omiſſionem verbalis oblationis nomine Eccleſiæ factæ, modò non omittatur eſſentialis à Chriſto inſtituta.

179. Ex dictis infero diſcrimen inter Sacerdotem ab Eccleſia inſtitutum, vt ſacrificij miniſtrum, & vt publicum oratorem, & deprecatorem apud Deum. Vtrumque enim officium accipit Sacerdos vi ſui ordinis & poteſtatis ab Eccleſia, & ſacrificandi, quod exercet, Miſſam celebrando; & orandi ac deprecandi Deum pro neceſſitatibus Eccleſiæ, quod præſtat attentè & deuotè diuinum officium recitando. Cæterùm etſi vtrumque munus Sacerdos exerceat, vt publicus miniſter ab Eccleſia inſtitutus, ex ſolo tamen primo illi reſpondet fructus ex opere operato, non autem ex ſecundo. Ratio diſcriminis prouenit ex eo, quòd primum munus ſacrificandi, ſubſtantialiter eſt à Chriſto, in eiuſque meritis immediatè fundatum. Vnde Eccleſia ſolùm conſtituit miniſtrum, non autem dat valorem ſacrificio, quem tantùm habet à Chriſti meritis. Secundum verò eſt ab Eccleſia, quæ poteſtatem non habet communicandi valorem ex opere operato, quod ipſa inſtituit, cùm hoc ſit proprium Chriſti, ſed tantùm ex opere operantis. Quatenus publico muneri recitandi diuinum officium annectit preces, & merita totius Eccleſiæ, vt Deus non ſolùm propter ſanctitatem miniſtri orantis, ſed etiam propter ſanctitatem Eccleſiæ, preces, quas Sacerdos nomine totius Eccleſiæ fundit, exaudire dignetur.

Quilibet Sacerdos diſtinguitur vt ſacrificij miniſter, à ſeipſo, vt publico oratore, & deprecatore apud Deū.

180. Hinc ſequitur, preces ab Eccleſia Miſſæ ſacrificio additas, eſſe impetratorias, & ſatisfactorias ex operato: quia illæ in ſacrificio fuſæ faciunt vnum cum ſacrificio ipſo: proinde Deus eadem infallibili lege eas acceptat, ac ſacrificium ipſum.

181. Hinc vlteriùs deducitur, quòd etiamſi Sacerdos Breuiarium oret in peccato, quod eius oratio, vt eſt à publico miniſtro, adiunctas habens Eccleſiæ preces & merita, ſit impetratoria apud Deum: quia vt ſic nititur meritis & ſanctitate Eccleſiæ, ad quam Deus reſpicit, cùm per illam gratiam concedit. Secus eſſet de laico, qui Breuiarium oraret ex voto, vel ex priuata deuotione in peccato, licet votum adimpleret, eius tamen oratio non eſſet pro alijs impetratoria, eò quòd non haberet adiuncta publica Eccleſiæ merita, quæ tantùm ex inſtitutione Eccleſiæ adiunguntur precibus publici miniſtri.

182. Dices. Hinc ſequitur, talem orationem eſſe impetratoriam ex opere operato, cùm non ſit impetratoria ex meritis & ſanctitate perſonę orantis, ſed Eccleſiæ ſua merita interponentis. Reſpondeo negando ſequelam. Etenim impetrare ex opere operato, prout à Theologis hic loquendi modus vſurpatur, eſt impetrare ex ſolis meritis Chriſti: oratio autem Sacerdotis vt publici miniſtri, etſi in peccato facta non ſit impetratoria ex meritis & ſanctitate propria miniſtri, eſt ſaltem impetratoria ex meritis & ſanctitate Eccleſiæ, quæ propriè non dicuntur ex operato, ſed operantis, quia valorem & virtutem non habent immediatè ex meritis Chriſti, quæ

sola à nullius alterius meritis valorem sumunt, cùm in ratione merendi sint causa vniuersalis prima, non minùs quàm Deus in ratione agendi est causa vniuersalis prima, quia à nulla alia pendet, & omnes ab ipsa.

Aliud discrimen inter Sacerdotem vt publ. oratorem ab Ecclesia cõstitutum, & vt sacrificij ministrum.

183. Est & aliud discrimen inter Sacerdotem vt publicum oratorem ab Ecclesia constitutum, & eundem vt sacrificij ministrum. Nam etsi oratio ipsius propter Ecclesiæ sanctitatem plerumque acceptetur à Deo, non tamen semper, infallibiliter, & ex certa lege, vti oratio Sacerdotis sacrificantis, quæ fundatur in increata sanctitate Christi, eiusque infinitis meritis, quę ex certa promissione Deus remunerat, quotiescunque sibi per sacramenta, vel per sacrificium à Christo institutum pro re ad æternam salutem conducente offeruntur. Dixi *per sacramenta, aut per sacrificium à Christo institutum:* nam etiam preces Ecclesiæ offeruntur Deo propter merita Christi, quia tamen non offeruntur per opus à Christo immediatè institutum, non infallibiliter & certa lege effectum consequuntur, sed ad liberum beneplacitum Dei.

An & quo pacto hunc effectum participent reliqui offerentes?

Caietanus.
Sylueſter.
Sotus.
Suarez.
Vaſquez.
Henriquez.
Coninck.
Toletus.
S. Thomas.

184. COmmunis sententia affirmat, quam docent Caietanus tomo 2. opusculorum, tract. 3. q. 2. §. *Vnum tamen dubium*, Sylvester verbo *Missa* 1. q. 9. ante medium, Sotus in 4. dist. 13. q. 2. art. 1. §. *Offerentes*, Suarez disp. 79. sect. 8. Vasquez disp. 226. cap. 2 Henriquez lib. 9. de sacrificio Missæ cap. 20. & alibi, Coninck. 3. p. q. 83. art. 1. dubio 9. Toletus lib. 2. cap. 7. quam indicat S. Thomas 3. parte q. 79. art. 5. omnes, qui proprio actu ad hoc sacrificium concurrunt, fieri participes huius effectus, magis aut minùs iuxta modum, quo ad illud concurrunt, iuxtaque mensuram propriæ dispositionis. Magis autem ad illud concurrunt, qui immediatiùs Sacerdoti ministrant, quàm qui tantùm mediatè; & hi magis, quàm qui solùm intersunt; & qui in Missa communicant, quàm qui tantùm illam audiunt: & magis qui Eleemosyna & stipendio, quàm qui tantùm consilio, aut precibus Missam procurant.

185. Fundamentum huius sententiæ est: quoniam sacrificium in hoc à sacramento discriminatur, quòd sacramentum in susceptione consistit, vnde non prodest nisi soli suscipienti: sacrificium verò in oblatione, ad quam multi moraliter concurrere possunt. Cùm igitur non solùm Sacerdos, sed etiam alij possint esse moralis causa sacrificij, non solùm Sacerdos, sed alij etiam ipsius fructum participabunt. Quòd autem omnes isti sint moralis causa sacrificij, constat: quia qui consentit, mandat, adiuuat, consilium dat, est moralis causa homicidij: ergo etiam qui Sacerdoti immolanti ministrat, ei sacrificanti interessendo consentit, illum pecunia, consilio, precibus ad celebrandum adiuuat, erit moralis causa sacrificij. Vnde omnes isti in canone vocantur offerentes, de his enim intelliguntur illa verba, *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis.*

Non omnes offerentes cum Sacerdote æqualiter fructum huius sacrificij participant.

186. Quòd autem non omnes æqualiter fructum huius sacrificij participent, sed vnusquisque iuxta modum, quo ad illud concurrit, & secundùm mensuram propriæ deuotionis, probatur: & quidem quoad primum constat: nam quò quis magis influit in opus, magis participat de ipsius virtute, cùm omnis effectus debeatur causæ: ergo plus influenti magis debetur. Secundum docent Sotus in 4. dist. 13. q. 2. art. 1. §. *Ex his*, Petrus Soto sect. 7. De Euchar. & alij, & constat à paritate sacramentorum, quæ suos effectus ex operato causant *secundùm propriam cuiusque dispositionem*, vt Tridentinum dixit sess. 6. cap. 7. ergo etiam hoc sacrificium: præsertim cùm hic modus magis conducat ad venerationem huius sacrificij: hoc enim modo fideles deuotiùs ac feruentiùs ad illud ministrandum, audiendum, & procurandum se disponent, scientes, quod quò magis accedent dispositi, eò maiorem fructum ex opere operato participabunt.

Sotus.
Petrus Sotus.
Tridentin.

187. *Obijcies* 1. Non potest esse causa sacrificij, qui nullum ius habet in victimam, quæ immolatur: solus autem Sacerdos habet ius in victimam, quæ in hoc sacrificio immolatur; ergo solus Sacerdos est causa huius sacrificij, proinde solus ipse participabit fructum illius. Maior constat, tum quia sacrificium debet esse de proprijs, nam per sacrificium aliquid donamus Deo. Tum quia in veteri lege non omnes dicebantur sacrificium offerre, sed præter Sacerdotem, qui immolabat, solùm illi, qui victimam dabant. Minor constat: nam solus Sacerdos potestate ordinis producit victimam in hoc sacrificio: igitur solus Sacerdos habet dominium in hanc victimam, quam per sacramentalem productionem facit suam.

188. Respondeo negando minorem. Etenim ex Christi institutione non solus Sacerdos, sed omnes fideles habent ius in hanc victimam, quæ in hoc sacrificio immolatur in remissionem peccatorum, & pœnarum omnium fidelium. Reliquit enim illam tanquam hostiam Propitiatoriam omnibus fidelibus. Nam sicut in ara crucis tradidit semetipsum oblationem pro omnibus: ita in altari offert seipsum mediante Sacerdote hostiam propitiatoriam pro fidelibus omnibus. Licet igitur solus Sacerdos potestatem habeat producendi hanc victimam, quia solus Sacerdos, conuertere potest panem & vinum in corpus & sanguinem Christi, omnes tamen fideles per Sacerdotem, tanquam per Christi ministrum habent ius & dominium in hanc victimam à Christo Ecclesiæ concessum.

189. *Obijcies* 2. Si offerentes dicuntur omnes, qui proprio actu ad sacrificium concurrunt, erunt etiam offerentes illorum de-

functorum

functorum animæ, qui vel eleemosyna, vel precibus, vel Consilio, vel aliqua alia via in hac vita procurarunt, vt post eorum mortem pro ijs sacrificia offerrentur.

Cur animæ purgantes non possint dici hoc sacrificium offerre.

190. Respondeo negando sequelam: nam omnis actus secundus supponit primum: atqui animæ defunctorum carent actu primo offerendi hoc sacrificium: ergo non possunt denominari actu offerẽtes. Maior patet: quoniam actus secundus est exercitium primi: ergo vbi non est primus, nequit esse secundus. Minor probatur: quia sicut hoc sacrificium est à Christo institutum, vt offeratur tantùm ab Ecclesia militante: ita quicũque sunt extra illam, vti sunt animæ purgantes, non habent proximum principium offerendi. Confirmatur: nam in quibus non potest esse actus primarius, nec esse poterit secundarius & accessorius: sed in animabus purgantibus non potest esse actus primarius immediatè offerendi, cùm animæ Sacerdotum defunctorum nõ sint ad sacrificandum capaces: ergo neque in eis erit secundarius & accessorius mediatè offerendi. Atque hoc quoad formalem denominationem offerentis.

191. Cæterùm, an quoad rem ipsam huiusmodi animæ propter Eleemosynam, quam in vita pro Missis reliquerunt, participent earum fructum, non modò quatenus pro illis offeruntur, de quo non est controuersia, sed etiam quatenus fuerunt moralis causa earum, esto propter impotentiam non possint denominari formaliter offerentes. Affirmatiuam partem censeo probabiliorem. Quam docuit *Caietanus.* Caietanus suprà citatus. & probatur: tum quia non debent huiusmodi animæ esse deterioris conditionis, quàm sint viuentes. Tum quia alioqui cæteris paribus eundem fructum Missę participaret anima, quę pro Missa nullam reliquit pecuniam, atque anima, quę pro Missa pecuniam reliquit, si pro vtraque anima Missa offeratur. Tum quia licet exuta corpore non sit potens moraliter concurrere cum Sacerdote ad sacrificium, in quo statu nequit denominari formaliter offerens, defectu principij proximi, quod est totum compositum ex anima & corpore, quia tamen reliquit pecuniam, quæ per modum instrumenti loco ipsius moraliter sacrificium operatur, non debet priuari fructu, qui respondet ijs, qui sunt moralis causa sacrificij. Et fortasse hoc voluit *Sotus.* Sotus suprà citatus, cùm dixit, huiusmodi animas non propriè, sed largè dici offerentes, non quoad participationem fructus huius sacrificij, sed quoad formalem denominationem offerentis.

192. Superest controuersia de reliquis fidelibus, qui nullo actu proprio ad sacrificium concurrunt, *An aliquis possit dici offerens sine vllo suo actu.* An illi dicantur etiam offerentes per solum actum, quo Sacerdos vt publicus Ecclesiæ minister nomine omnium offert: & an aliquem fructum ex opere operato ex tali oblatione, qua oblatio est formaliter, non qua per modum obiecti illis applicabilis est, de hoc enim infrà, consequantur.

Affirmant Caietanus.

193. Affirmat Caietanus loco præcitato, & uonnulli recentiores, quos suppresso nomine citat Suarez disp. 79 sect. 8. §. 2. *de Ecclesia,* *Suarez.* Et probari potest: quoniam Ecclesia hoc facere potuit: quod autem fecerit probatur: quia per Sacerdotem, tanquam per publicum ministrum à se constitutum offert pro omnibus fidelibus, vt constat ex præcitatis verbis Cano. *Pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis.* Nec non ex illis: *Hanc igitur oblationem seruitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ.* Et post consecrationem: *Unde & memores Domine nos serui tui, sed & plebs tua sancta* &c. Quibus expressè videtur Ecclesia in ipsa oblatione Sacerdotis includere omnes fideles, tanquam coofferentes cum ipso Sacerdote.

194. Quòd autem hoc facere potuerit, probatur: nam Christus reliquit Ecclesiæ perfectum dominium suprà voluntates omnium fidelium, vt eos ad æternam salutem meliùs dirigere posset, vt constat de dominio, quod Ecclesia accepit, commutandi, dispensandi, & annullandi fidelium vota facta Deo: ergo ratione talis dominij potuit Ecclesia includere voluntates omnium fidelium in ipsa voluntate Sacerdotis, cum quo offerente simul omnes coofferrent: Sicut Deus ratione dominij, quod habet in voluntates hominum, includere potuit voluntates omnium Posterorum in voluntate Adami, cum quo peccante, peccarent, & cum quo promerente promererentur omnes.

Negant probabiliùs Henriquez, Suarez, Coninck.

195. Negant verò Henriquez lib. 9. de sacrificio Missæ cap. 20. Suarez suprà citatus, Coninck 3. p. q. 83. art. 1. dub. 9. & alij. *Quæ sententia longè probabilior est, & amplectenda.* Fundamentum est: quia quidquid sit, an hoc sacrificium prosit omnibus fidelibus, quatenus nomine Ecclesiæ à Sacerdote applicatur prò omnibus Ecclesiæ membris, de quo infrà: tamen sub ratione oblationis formaliter non prodest, nisi tantùm ijs, qui proprio actu illi cooperantur. Ratio est: quia oblatio vt oblatio ei tantùm prodest ex operato, à quo aliquo elicitur modo: sed qui nullo actu proprio sacrificio cooperatur, nullo modo elicit oblationem Missæ: ergo nullo modo vt oblatio ei proderit ex opere operato. Minor patet: quoniam elicere, est ab intrinseco principio actum producere: ergo qui nullo actu proprio sacrificio cooperatur, nullo modo oblationem Missæ elicit. Maior probatur: quia oblatio vt oblatio est fructuosa offerenti per modum actionis liberæ ac vitalis: actio autem libera ac vitalis sicut addicitur soli principio à quo elicitur; ita suum fructum non confert, nisi soli principio, à quo producitur.

196. Confirmatur 1. nam qui proprio actu sacrificio cooperatur, non ei prodest per modum oblationis, ipsa oblatio Sacerdotis, sed oblatio cuiusque propria, quatenus est causa moralis oblationis Sacerdotis. Igitur qui nullo actu proprio sacrificio cooperatur, nullo modo ei poterit prodesse oblatio, vt oblatio: non propria, cùm nullam ipse eliciat; non Sacerdotis, quia illa vt oblatio

formaliter,

formaliter, non prodest, nisi Sacerdoti offerenti.

197. Confirmatur 2. Vel oblatio Sacerdotis prodest illis vt applicata à Sacerdote nomine Ecclesiæ; & sic non prodest illis per modum oblationis formaliter, sed per modum obiecti applicabilis: vel non vt applicata à Sacerdote, sicut prodest ipsi Sacerdoti offerenti: & hoc modo non solùm prodesset ijs, qui nullo actu, sed etiam ijs, qui actu proprio sacrificio cooperantur. Vnde duplicem fructum ex opere operato consequerentur, qui proprio actu sacrificio cooperantur, vnum ex oblatione propria, alterum ex oblatione Sacerdotis.

Ad fund. oppos. sent.

198. Ad fundamentum oppositæ sententiæ, negandum est, Ecclesiam hoc facere potuisse, eò quòd non fuit illi talis potestas à Christo communicata, vt actio, quæ naturaliter est fructuosa tantùm elicienti, fiat ex institutione, & voluntate Ecclesiæ per modum actionis fructuosa etiam non elicienti, quidquid sit, an hęc potestas Ecclesiæ communicari potuerit: nam sufficit, vt ei sit communicata potestas, eandem oblationem Sacerdotis fructuosè applicandi alijs etiam ad eam non cooperantibus, de qua infrà: hoc enim sat erat, vt posset huius sacrificij fructus dispensare omnibus fidelibus tam viuis, quàm defunctis.

199. Nec est par ratio de potestate dispensandi & annullandi vota: nam hæc nō est alia, quàm potestas interpretatiua, quam Ecclesia vt interpres & vicaria Christi habet, declarandi hîc & nunc, vouentem ad vota non teneri. Quam potestatem habet etiam parens in suos filios vsque ad certam ætatem. At verò facere, vt actio, quæ naturaliter est tantùm fructuosa elicienti, fiat etiam fructuosa non elicienti, est maior quædam potestas, quæ supponit perfectius atque intimius dominium in voluntates hominum, vt nimirum quæ est voluntas propria vnius, fiat moralis voluntas omnium, quæque tantùm naturaliter est operatiua sibi, fiat etiam operatiua alijs. Ratione cuius Dominij potuit Deus coniungere voluntates posterorum cum voluntate Adami, quo peccante peccaremus omnes, & quo promerente promereremur omnes.

200. Loca autem ex Canone adducta aliud non probant, quàm Sacerdotem nomine Ecclesiæ hoc sacrificium offerre pro omnibus fidelibus, omnesque fideles hac oblatione Sacerdotis, tanquam publici Ecclesię ministri, extrinsecè denominari offerentes, non secus ac actio vnius membri tribui solet alteri, propter physicam, vel moralem connexionem cum illo; non autem quòd ei suum fructum ex opere operato communicet, vt actio est formaliter. Concedo igitur, aliquo modo dici posse omnes fideles offerentes extrinseca denominatione ab ipsa oblatione Sacerdotis; nego tamen, quod hîc tantùm contendo, ex huiusmodi denominatione illis resultare fructum aliquem ex opere operato. Vnde non omnis offerens huius sacrificij fructum participat, sed solùm qui proprio actu ad illud concurrit.

Quinam hunc effectum per modum applicationis participare possint?

201. DVo sunt genera personarum, pro quibus hoc sacrificium quoad pœnarum remissionem applicari possit, viuentium, & defunctarum: & vtræque aut sunt baptizatæ, aut non baptizatæ. Quoad personas non baptizatas viuentes, communis sententia est, quidquid in contrarium sentiat Nugnez 3. p. q. 83. art. 1. diffi. 5. eas non esse capaces huius effectus certa lege consequibilis, etiamsi sint in gratia.

Nugnez. Personas nō baptizatas viuentes non esse capaces huius effectus certa lege consequibilis.

202. Probatur hæc sententia primò ex continua praxi & vsu Ecclesiæ, quæ nunquam consueuit Missam pro Catechumenis offerre, aut de ijs peculiarem collectam instituere, præter quam in die Parasceues, in qua ad ostendendum vniuersale illud humanæ redemptionis sacrificium, quod fuit eo die in ara crucis à Christo oblatum, orat pro omnibus hominibus, etiam hæreticis, schismaticis, Iudæis, & Paganis: extra quod tempus non nisi pro baptizatis, qui solùm nomine fidelium intelliguntur in Missa orare consueuit. Quod etiam confirmat antiqua consuetudo de expellendis ab Ecclesia Catechumenis, cùm primùm inciperet Missæ oblatio, quia nimirum illi capaces non sunt huius sacrificij fructus: alioqui nulla fuisset ratio, cur permissi non fuissent cum reliquis baptizatis fructum huius sacrificij per realem præsentiam participare?

203. Secundò probatur ex verbis ipsis, quibus hoc sacrificium substantialiter completur: *Qui pro vobis & pro multis effundetur:* siue vt multę antiquæ liturgiæ legunt, *effunditur*, quod idem est, quod immolatur, ad denotandum, non esse hoc sacrificium à Christo institutum ad hunc effectum infallibili lege conferendum omnibus, sed solis fidelibus, tanquam Ecclesiæ membris, cui hoc sacrificium vt memoriale suæ passionis reliquit.

204. Tertiò probatur ratione. Ijs tantùm hoc sacrificium infallibili lege diuinæ promissionis suos effectus confert, pro quibus fuit à Christo institutum: fuit autem à Christo institutum pro solis fidelibus baptizatis: ergo ijs tantùm suos effectus infallibili lege diuinæ promissionis confert. Maior elucet: quia cum non possit hoc sacrificium certa lege suos effectus operari, nisi ex voluntate Christi, à qua horum collatio pendet, nisi Christus in sua institutione hoc intendisset, non posset quantumcunque pro ijs hoc sacrificium oblatum suos effectus conferre. Minor probatur: tum quia sicut Christus non instituit sacramenta, nisi tantùm pro fidelibus baptizatis; ita nec sacrificium: cùm non minùs hoc, quàm illa reliquerit tanquam pro-

priam

priam Eccleſiæ ſuæ notam ac teſſeram, per quam à cæteris diſcriminaretur ſectis. Tum quia hoc fuit expediens, & ad maiorem commendationem, ſingularemque excellentiam ac prærogatiuam Chriſtianæ Religionis, vt eo auidiùs cæterę ſectæ eam amplectendam procurarent, quò excellentioribus donis ac prærogatiuis cognoſcerent eſſe ornatam, & ad declarationem ſpecialis amoris & prouidentiæ, quam Chriſtus de ſua Eccleſia habet. Tum demum, quoniam ijs tantùm infallibili lege effectus huius ſacrificij ſe daturum Chriſtus promiſit, quorum eſt per ſuum in terris Vicarium, viſibile caput: ſolùm autem baptizatorum per ſuum in terris Vicarium, eſt viſibile caput, nam quæ extra Eccleſiam ſunt, ad Vicarium Chriſti non pertinent: ergo ijs tantùm effectus huius ſacrificij infallibili lege promiſit. Maior probatur: nam ſicut Chriſtus Eccleſiam in terris gubernat per ſuum Vicarium, ita per eundem ſua dona diſpenſat. Atqui de facto per ſuum Vicarium ſua dona infallibili lege non diſpenſat, niſi fidelibus baptizatis, cùm de facto Eccleſia nunquam hoc ſacrificium offerat, niſi pro fidelibus baptizatis.

205. Nonnulla difficultas eſt de defunctis in gratia abſque baptiſmo decedentibus, an ijs proſit hoc ſacrificium quoad pœnarum remiſſionem. Affirmat Henriquez lib. 9. de ſacrificio Miſſæ cap. 16. n. 5. eò quòd tales animę extra viam poſitæ nihil habent minùs, quàm animæ baptizatorum, præter characterem.

206. Probabilior tamen ſententia reliquorum Doctorum eſt, nihil ijs ex opere operato hoc ſacrificium prodeſſe, cùm ſit eadem ratio de defunctis, ac de viuentibus: nam tam defuncti, quàm viuentes non baptizati carent charactere, per quem efficiuntur capaces effectus huius ſacrificij, certâ lege applicabilis: colligiturque ex illis verbis Can. *Memento etiam Domine famulorum, famularumque tuarum, qui nos præceſſerunt cum ſigno fidei & dormiunt in ſomno pacis.* Nam quid aliud ſignificat ſignum fidei, quàm baptiſmum? Ergo pro ijs tantùm defunctis orat Eccleſia.

207. Cæterùm etſi quoad effectus certa lege conferendos hoc ſacrificium non proſit niſi baptizatis, quoad effectus tamen per modum liberalis impetrationis, prodeſſe poteſt etiam non baptizatis, vt ſuprà oſtendimus. Dupliciter autem per modum liberalis impetrationis poteſt hoc ſacrificium prodeſſe iuſtis non baptizatis quoad remiſſionem pœnæ; Vno modo immediatè, vt Deus iuxta liberum ſuum beneplacitum illis relaxet aliquam partem pœnæ ex condonatis peccatis relictæ, quo pacto prodeſt etiam animabus purgantibus ſine Baptiſmo: Alio modo mediatè, impetrando illis auxilium ad actum ſatisfactorium, quo immediatè remittatur pœna: quo modo licet hoc ſacrificium prodeſſe poſſit iuſtis non baptizatis viuentibus, non tamen prodeſſe poteſt iuſtis non baptizatis defunctis, cùm illi non ſint ampliùs capaces actus ſatisfactorij proprij.

208. Quoad reliquos fideles baptizatos tam viuos, quàm defunctos, certum fidei dogma eſt à Tridentino ſeſſ. 22. Can. 3. definitum, hoc ſacrificium eis prodeſſe pro peccatis, pœnis, & ſatisfactionibus alijsque neceſſitatibus. Quæ etiam cenſetur Apoſtolica traditio, vt idem Concilium teſtatur cap. 2. & colligitur ex communi conſenſu Patrum, qui legi poſſunt apud Bellarminum lib. 2. de Miſſa cap. 7. Prodeſt autem defunctis hoc ſacrificium quoad pœnas ex condonatis peccatis relictas, non autem quoad remiſſionem mortalium, quæ neceſſariò ſupponuntur illis condonata, antequam ex hac vita migraſſent. Pro remiſſione verò venialium, cum quibus ſæpe hinc diſcedunt, prodeſt hoc ſacrificium, impetrando illis in ipſo inſtanti mortis, in quo & peccata delentur, vberius auxilium ad actum feruentioris contritionis, & charitatis, quo illa remittantur. Quoad remiſſionem verò pœnarum prodeſt toto tempore, quo animæ in purgatorio detinentur.

209. Vna hic ſupereſt controuerſia, An remiſſionem pœnæ animabus purgantibus hoc ſacrificium conferat infallibiliter & ex certa lege, An tantùm per modum liberalis impetrationis. Hoc poſteriori modo conferre putant Sotus in 4. diſt. 13. q. 2. art. 1. §. *Secundum effectum*, Canus lib. 12. de locis Theologicis cap. 13. ad 9. circa finem, & alij. Fundamentum eſt: quoniam animæ purgantes ſunt extra poteſtatem & dominium Eccleſiæ militantis: ergo non poſſunt infallibiliter participare ipſius bona. Conſequentia patet: quia non poſſunt participare, ſaltem infallibiliter Eccleſiæ bona, niſi iuridicè illis ab Eccleſia applicentur. Eccleſia autem poteſtatem non habet applicandi bona Chriſti ijs, qui ſunt extra ipſius iuriſdictionem, cùm ipſa non ſit abſoluta domina, ſed tantùm diſpenſatrix eorum: eſt autem diſpenſatrix ſolùm pro ijs, in quos dominium & poteſtatem habet. Antecedens probatur: quoniam animæ purgantes non ſpectant ad Eccleſiam viſibilem: ergo nullam in eas habet poteſtatem & iuriſdictionem.

210. Confirmatur 1. Non habet Eccleſia poteſtatem applicandi animabus purgantibus fructum ſacramentorum; ergo nec ſacrificij: cùm non maiorem poteſtatem habeat in hoc, quàm in illa. Confirmatur 2. Ideò Eccleſia non habet poteſtatem infallibiliter, ſed ſolùm per modum liberalis impetrationis fructum huius ſacrificij non baptizatis applicandi, quia illi non ſpectant ad ipſius dominium: ſed neque animæ purgantes ſpectant ad ipſius dominium. Confirmatur 3. Indulgentiæ non conceduntur animabus purgantibus per modum abſolutæ ſententiæ, certa & infallibili lege applicandæ, ſed ſolùm per modum ſuffragij, vt nimirum dignetur Deus eas pro ijs acceptare: ergo neque fructus huius ſacrificij. Confirmatur 4. Animæ purgantes non ſunt in ſtatu merendi: ergo neque in ſtatu ſatisfaciendi: ergo non poſſunt ſatisfactionibus viuorum

Henriquez.

Defunctis, in gratia abſque baptiſmo nihil prodeſſe hoc ſacrificium quoad pœnarum remiſſionem ex operè operato.

Prodeſſe per modum liberalis impetrationis.

Fidelibus baptizatis viuis & defunctis certum eſt prodeſſe. Concilium Tridentin.

Bellarm.

Remiſſionē pœnæ animabus purgantibus hoc ſacrificiū conferre, tantùm per modum liberalis impetrationis putant Sotus. Canus.

uorum iuuari, cùm non ſint earum capaces. Confirmatur 5. Nam hinc ſequeretur, multas animas ſtatim à purgatorio liberari, ſi pro eis multa offerantur ſacrificia. Vnde non ſeruaretur cum eis diuina iuſtitia, quæ exigit pœnam proportionatam culpæ.

Verius tamẽ eſt hunc effectum iis conferri infallibiliter, & ex certa lege.

211. Reliqui verò Scholaſtici, & quidem *probabilius*, affirmant, hunc effectum remiſſionis pœnarum ab animabus purgantibus infallibiliter & certa lege participari. Ita docent Albertus in 4. diſt. 45. art. 2. S. Thomas q. 2. art. 1. ad 1. quæſt. & art. 3. ad quæſt. 2. Durandus q. 1. n. 6. inter Recentiores Suarez diſp. 79. ſect. 10. Henriquez lib. 9 de ſacrificio Miſſæ cap. 16. Vaſquez diſp. 228. cap. 4. Nugnez 3. p. q. 83. art. 1. difficult. 4. ad 2. Ægidius Coninck ibidem dub. 9. concluſ. 4. & paſſim alij.

Albertus. S. Thomas. Durandus. Suarez. Henriquez. Vaſquez. Nugnez. Coninck

212. Nititur autem hæc ſententia oppoſito fundamento, nempe quòd animæ purgantes adhuc ſunt ſub poteſtate & dominio Eccleſiæ militantis, cùm nondum ſint in termino: nam licet ſint in termino merendi, nondum tamen ſunt in termino, ſed adhuc in via ſoluendi debita, quæ ex peccatis in hac vita commiſſis, & non ad plenum expiatis, contraxerunt: ideò poterunt militantis Eccleſiæ ſacrificijs & ſatisfactionibus infallibili lege iuuari: cùm non minus dominium habeat Eccleſia in eas, quàm in viuentes. Quod etiam confirmat poteſtas ipſa, quæ Sacerdoti traditur in collatione ordinis, quæ non magis determinatur ad viuos, quàm ad defunctos: *Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium in Eccleſia pro viuis & defunctis.*

213. Ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ, negandum eſt antecedens. Ad cuius probationem, negatur conſequentia: nam eſto animæ purgantes non pertineant ad Eccleſiam vt membra viſibilia, pertinent tamen ad illam vt membra inuiſibilia, nondum in termino conſtituta, ſed adhuc cum ipſa militantia, & à Domino peregrinantia.

214. Ad primam confirmationem, negatur conſequentia: tum quia proprium ſacramentorum eſt, vel conferre primam gratiam ſimpliciter, vel primam augere: neutrius autẽ effectus ſunt capaces animæ purgantes: nam primam gratiam habent, ipſius verò augmentum recipere non poſſunt, cùm non ſint in ſtatu amplius creſcendi in præmio eſſentiali, quod reſpondet cuilibet incremento gratiæ: ſunt autem capaces remiſſionis pœnarum, quas nondum ſoluerunt. Tum quia ſubiectum ſacramentorum non eſt anima, ſed compoſitum ex anima & corpore. Vnde ſuos effectus non operantur in anima, niſi applicata corpori mediante aliqua mutatione ſenſibili: ergo per ſe non ſunt inſtituta niſi pro viuentibus. At verò ſacrificium poteſt ſuum effectum immediatè conferre animæ, cùm illum non conferat mediante aliqua mutatione ſenſibili facta in corpore ipſius, cui applicatur, ſed ſola voluntate offerentis, ordinantis illud in bonum alterius.

215. Ad ſecundam neganda eſt minor, vt patet ex dictis: habet enim Eccleſia dominium & poteſtatem in fideles defunctos, quam non habet in non baptizatos.

216. Ad tertiam, plerique ex citatis authoribus noſtræ ſententiæ negant antecedens, nam etiam indulgentiæ applicantur defunctis certa & infallibili lege. Nec refert, quòd illæ pro defunctis dicantur applicari per modum ſuffragij, nam hic modus loquendi non tollit, quin infallibiliter applicentur, vt ſequenti tomo dicemus. Aliqui verò negant conſequentiam, eò quòd maiorem vim & efficaciam habeat ſacrificium, in quo realiter & immediatè offertur ipſe Chriſtus, quam indulgentiæ, per quas ſolùm repræſentatiuè & per modum obiecti Eccleſia offert Chriſti merita.

217. Ad quartam, diſtinguo primum conſequens: non ſunt animæ purgantes in ſtatu actiuè ſatisfaciendi per ſe ipſas, concedo; per alios, nego: nam qua ratione ſunt in ſtatu ſoluendi pœnas, eadem ratione iuuari poſſunt ſatisfactionibus aliorum, cùm non ſolùm debitum ex iuſtitia ſolui poſſit ſolutione propria, ſed etiam aliorum.

218. Ad quintam Reſpondeo 1. negando ſequelam, & cum quadam opinione, quam tanquam probabilem refert Rubio in 4. diſt. 45. q. 3. art. 3. dico, fructum ſacrificij applicari animabus purgantibus ſolùm quoad remiſſionem intenſiuam pœnarum, non autem quoad abbreuiationem, ſeu quoad pœnam ſenſus, non autem quoad pœnam damni, quæ conſiſtit in certa duratione temporis.

Rubio. Per fidelium preces & ſacrificia minui pœnam ſenſus, non damni.

219. Reſpondeo 2. & probabiliùs cum Richardo in 4. diſt. 45. art. 2. q. 1. ad 4. nullum eſſe abſurdum, multas animas virtute huius ſacrificij ſtatim è purgatorio in cœlum euolare, nulla, aut exigua in eo pœna ſoluta. Nec propterea ſequitur, cum ijs non ſeruari iuſtitiam punitiuam, quæ exigit, vt reus puniatur pœna proportionata culpæ: nam licet non ſeruetur iuſtitia cum ipſo reo, ſimpliciter tamen ſeruatur proportio pœnæ ad culpam, quatenus applicatur illi ſatisfactio Chriſti, quæ ratione perſonę ſatisfacientis excedit quamcunque pœnam debitam cuicunque peccato. Quemadmodum licet idem Deus non ſeruet æqualitatem ſatisfactionis ad offenſam cum peccatore, cui offenſam condonat, ſeruat tamen æqualitatem ſimpliciter, dum illi offenſam remittit propter ſatisfactionem Chriſti, quæ in infinitum excedit quamcunque offenſam.

Richardus.

220. Atque hæc quoad defunctos fideles, quoad fideles autem viuentes certa ſententia Scholaſticorum eſt, eos infallibili lege hunc fructum remiſſionis pœnarum conſequi, ſi illis hoc ſacrificium applicetur: cùm ad hunc fructum conſequendum non requiratur, niſi ſola intentio offerentis, & ſtatus gratiæ ex parte recipientis.

221. In controuerſia tantùm poſitum eſt, An per generalem illam intentionem, qua iuxta Eccleſię prę ſcriptum quilibet Sacerdos tenetur

Per intentionem quã Sacerdos tenetur ſacri-

ficiũ offerre pro viuis & defunctis, nullam remissionem pœnarum certa lege illis obuenire, docent. Suarez Coninck.

tenetur hoc sacrificium pro omnibus tam viuis, quàm defunctis offerre, pars aliqua remissionis pœnarum certa lege illis obueniat. Negat Suarez disp. 79. sect. 9. & cum eo Coninck suprà citatus conclus. 12. probat primò, quia nullum de hoc extat præceptum, neque diuinum, neque Ecclesiasticum. Non diuinum: tum quia neque illud colligi potest ex natura ipsa sacrificij, neque ex positiua voluntate Christi, cùm illa nobis non constet. Tum quia si tale præceptum esset, non posset Ecclesia hoc fructu priuare aliquos, vti de facto priuat excommunicatos. Non Ecclesiasticum, cùm nullibi tale præceptum exstet. Neque colligi potest ex ipso canone, ex quo ad summum colligitur obligatio offerendi hoc sacrificium pro omnibus Ecclesiæ membris quoad impetrationem, non autem quoad solutionem alicuius partis remissionis pœnarum.

Conc. Cabilonense II.

222. Confirmatur ex Concilio II. Cabilonensi, & habetur de consecratione dist. 1. cap. *Visum nobis est:* vbi Concilium solùm decernit, vt in Missarum solemnibus Dominus pro viuis & defunctis deprecetur, non autem vt pro ijs remissio pœnarum applicetur. Quod idem est, ac pro illis hoc sacrificium offerri per modum liberalis impetrationis, non autem per modum infallibilis solutionis.

223. Probat 2. Si ex quouis sacrificio aliqua pars remissionis pœnę infallibili lege obueniret viuis ac defunctis, facili negotio omnes animæ è purgatorio liberarentur: neque vllus ferè esset iustus in hac vita, præsertim qui diu in iustitia vixisset, qui aliquem pœnæ reatum haberet, ac proinde quin statim post mortem, nulla in purgatorio soluta pœna, in cœlum euolaret.

224. Tertiò si Ecclesia hoc præcepisset, debuisset simul declarare, quota pars remissionis pœnarum pro vniuersa Ecclesia applicanda esset: quod dum non fecit, signum est, nullum de hac re præceptum edidisse. Ex alia verò parte omnia, quæ in Can. Missæ præscripta sunt, intelligi commodè possunt quoad applicationem per modum liberalis impetrationis.

Contrarium verius opinantur Scotus. Gabriel. Caietanus. Sotus. Henriquez. Vasquez.

225. Affirmant verò reliqui ferè omnes Scholastici, Scotus quodlibeto 20. art. 1. Gabriel lect. 26. in Can. Missæ, Caietanus tomo 2. opusculorum tractatu 3. q. 2. præcipuè ad argumenta, Sotus in 4. dist. 13. q. 2. art. 1. §. *Igitur ad quæstionem*, Henriquez l. 9. de sacrificio Missæ cap. 17. n. 3. & cap. 18. n. 3. Vasquez disp. 231. cap. 6. & alij multi apud ipsum Suarez. *Quæ sententia vti communior inter Doctores, ita probabilior censenda est.*

226. Fundamentum vnicum huius sententiæ est, quoniam de facto quiuis Sacerdos ex Ecclesiæ præscripto Missam offert pro omnibus fidelibus: nulla autem est ratio, eosdem excludendi à participatione huius effectus per modum infallibilis solutionis: ergo. Maior constat ex canone ab Ecclesia institu-

to, cui celebrans se conformare tenetur, in quo sæpe Sacerdos intentionem sacrificandi dirigit ad omnes Christi fideles tam viuos, quàm defunctos. Primò, hanc intentionem exprimit in ipso offertorio, dum offerendo dicit: *Suscipe &c. sed & pro omnibus fidelibus Christianis viuis atque defunctis, vt mihi & illis proficiat ad salutem in vitam æternam.* Secundo initio Canonis: *Imprimis quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta Catholica.* Tertiò, statim post *memento* viuorum, idem sacrificium offertur pro omnibus circumstantibus. Quartò, post *communicantes* offert Sacerdos Deo hanc oblationem, tanquam totius Ecclesiæ: *hanc igitur oblationem seruitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ, quæsumus Domine, vt placatus accipias.* Quintò, eandem intentionem repetit statim post consecrationem: *Vnde memores Domine nos serui tui, sed & plebs tua sancta.* Sextò, post specialem memoriam factam de certis determinatisque personis, Sacerdos vniuersaliter orat pro omnibus fidelibus defunctis: *Ipsis Domine, & omnibus in Christo quiescentibus locum refrigerij, lucis & pacis, vt indulgeas, deprecamur.* Nec refert, quòd his verbis tantùm videatur Sacerdos pro defunctis orare, non autem offerre: quoniam, vt suprà dictum est, etiam orationes in sacrificio fusę habent vim conferendi suos effectus infallibiliter, quatenus eleuatę faciunt vnum opus cum sacrificio ipso: sicut attritio vt eleuata in sacramento Pœnitentiæ habet vim impetrandi infallibiliter, coniuncta cum absolutione iuridica, gratiam iustificantem.

Orationes in sacrificio fusæ habent vim conferendi suos effectus infallibiliter.

227. Quòd autem nulla sit ratio excludendi fideles à participatione huius effectus, probatur: tum quia cùm nobis constet de voluntate Ecclesiæ, per Canonem expressa, quòd debeat hoc sacrificium offerri pro omnibus Christi fidelibus, & non constet de voluntate eiusdem, quod velit eosdem fideles ab hoc fructu excludere, nulla erit ratio asserendi, eos de facto ab hoc sacrificij fructu esse exclusos. Tum quia æquè hoc sacrificium offertur pro viuis, ac pro defunctis, vt ex adductis locis Canonis constat: sed non potest hoc sacrificium prodesse defunctis, nisi quoad pœnarum remissionem, & non tantùm per modum liberalis impetrationis, sed etiam per modum infallibilis solutionis: ergo. Prior pars minoris patet: quia defuncti non sunt alterius effectus huius sacrificij capaces; cùm nec habeant peccata mortalia, nec venialia, quorum mediatam remissionem hoc sacrificium illis impetrare possit, per auxilium ad actum pœnitentiæ, quo illa immediatè remittantur. Posterior pars probatur: quoniam non est in potestate Sacerdotis, vel Ecclesię, posito, quòd hoc sacrificium applicet omnibus fidelibus, non applicare illud secundum omnes effectus, quos extensiuè ex operato includit, cùm in hoc sacrificium non pendeat ex voluntate offerentis, sed Christi instituentis: sicut non est in voluntate Ecclesiæ, vel ministri applicare sacramentum quoad vnum effectum, & non

quoad alios, quos ex Chriſti inſtitutione includit. Repugnat igitur, Eccleſiam per Sacerdotem hoc ſacrificium offerre pro omnibus Chriſti fidelibus, & illud pro ijſdem non offerre, quoad omnes effectus, quos extenſiuè ex operato includit: inter alios autem eſt remiſſio pœnę temporalis per modum certę ſolutionis applicanda. Dixi *extenſiuè*; nam an poſſit Sacerdos non applicare totam remiſſionem pœnę, quam aptum eſt hoc ſacrificium in vnoquoque cauſare, conſtabit ex dicendis.

228. Confirmatur: nam in toto Canone nullum eſt verbum, quo videatur Eccleſia ab hoc effectu excludere Chriſti fideles, pro quibus hoc ſacrificium per Sacerdotes offert. Nec aliter illud offert pro determinatis perſonis, quàm pro omnibus in communi, niſi quòd pro illis offert per intentionem ſpecialem, pro his verò per intentionem generalem. Quæ differentia etſi facere poſſit ad maiorem, vel minorem huius ſacrificij fructum applicandum, cùm ſemper efficacior ſit ad fructum huius ſacrificij applicandum intentio ſpecialis, quàm generalis, vt definitur in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 8. contra errores Wicleffi, quorum XIX. erat: *Speciales orationes applicatæ vni perſonæ per Prælatos aut Religioſos, non plus proſunt eidem, quàm generales, cæteris paribus:* nihil tamen facit ad vnum effectum præ alio applicandum, ſed omnes æquè applicat extenſiuè per vtramque intentionem, ſiue generalem, ſiue ſpecialem.

Concilium Conſtantienſe.

229. Hinc intelligitur communis illa ac recepta partitio fructus huius ſacrificij, fundata in hac doctrina, cuius primus author cenſetur Scotus præcit. quodlibet. in ſpecialiſſimum, ſpecialem, & generalem. Primus reſpondet Sacerdoti offerenti; Secundus ei, pro quo Sacerdos ſpeciali intentione ſacrificium applicat; Tertius vniuerſis Chriſti fidelibus, pro quibus nomine Eccleſiæ generali intentione ſacrificium offert.

Quis ſacrificij fructus ſpecialiſſimus, ſpecialis, generalis. Scotus.

230. Ad primum oppoſitę ſententię Reſp. nullam eſſe obligationem diuinam, hoc ſacrificium applicandi pro omnibus Chriſti fidelibus, ſed Eccleſiæ dumtaxat ordinationem in ipſo Canone expreſſam, cui Sacerdos tenetur ſe conformare, & hoc ipſo, quòd contrariam voluntatem non habet, quam ſine peccato mortali habere non poſſet, vt teſtatur Henriquez lib. 9. de ſacrificio Miſſæ cap. 21. n. 3. ſe illi conformat: eſſe autem inſtitutionem Chriſti, vt poſito quòd hoc ſacrificium pro aliquo offeratur, non poſſit ad vnum tantùm effectum limitari, conſtat tum à paritate ſacramentorum: tum quia illud in cauſando non pendet à voluntate offerentis, ſed à Chriſti inſtitutione, vti & ſacramenta ipſa: ſolùm autem ab offerente pendet in applicatione, qua poſita ſacrificium per modum cauſæ naturalis ſuos effectus cauſat in ſubiecto capaci. Ad confirmationem conſtat ex dictis, cùm etiam preces in ſacrificio fuſæ habeant eandem efficaciam infallibiliter impetrandi ea, quæ ad ęternam ſalutem conducunt, quatenus integrant vnum opus cum ſacrificio.

Henriquez.

231. Ad ſecundum, neganda eſt ſequela: tum, quia, vt dictum eſt, non tantùm fructum cauſat hoc ſacrificium applicatum omnibus voluntate generali, quàm oblatum pro ſingulis voluntate ſpeciali. Tum quia, ſi vera eſt opinio, quam Rubio ſuprà citatus refert, hoc ſacrificium non remittere pœnam animabus purgantibus quoad extenſionem durationis, ſed ſolùm quoad intenſionem doloris, argumentum pro defunctis nullam habet vim. Nam etiamſi remittatur tota pœna ſenſus, ſemper integra manet pœna damni vſque ad prędefinitum tempus.

Rubio.

232. Ad tertium nego, fuiſſe neceſſarium, vt Eccleſia in particulari deſignaret determinatam partem remiſſionis pœnæ pro fidelibus applicandam: quia cùm hoc ſacrificium ſuos effectus cauſet iuxta diſpoſitionem ſubiecti, cui applicatur, vt ſequenti ſect. oſtendam, ſat fuit, in communi deſignare, vt illud pro omnibus fidelibus offeratur, nam hoc ipſo ſuos effectus in illis cauſabit iuxta vniuſcuiuſque diſpoſitionem.

Quas conditiones hoc ſacrificium requirat, vt ſuos effectus infallibiliter conferat?

234. DVplex eſt genus cõditionum, aliud tenentium ſe ex parte offerentium, aliud ex parte eorum, pro quibus ſacrificium offertur. Rurſus cùm duplex ſit offerens, Alter immediatus, qui eſt ipſe Sacerdos; Alter mediatus, vt ſunt reliqui omnes, qui proprio actu ſacrificio cooperantur, duplex quoque eſt conditio ex parte offerentis; Altera ex parte offerentis immediati; Altera ex parte offerentis mediati. Ex parte offerentis immediati neceſſarius eſt character Sacerdotalis exiſtens in homine viatore, nec non implicita ſaltem intentio ſacrificandi. Ex parte verò offerentis mediati requiritur character baptiſmalis, ſine quo nullus actus hominis, quantumuis iuſti & ſancti, eſt eleuabilis ad integrandum vnum ſacrificiũ cum ſacrificio Sacerdotis, eiuſque virtutẽ ex opere operato participandã, necnon implicita ſaltẽ & virtualis intentio cooperandi ſacrificio; & vt ſit homo viator: defectu huius conditionis nec animæ ſeparatæ, nec Angeli, etiamſi aſſiſtant Sacerdoti celebranti, dicuntur offerentes.

Conditiones ex parte offerentis immediati:

Ex parte offerentis mediati:

235. Ex parte verò eorum, pro quibus ſacrificium offertur, requiritur primò, vt pro ijs generali ſaltem voluntate à Sacerdote applicetur. Secundò, vt is, cui ſacrificium applicatur, habeat baptiſmalem characterem ad illius effectum conſequendum per modum infallibilis ſolutionis. Tertiò, vt indigeat aliquo effectu huius ſacrificij: non enim eſt neceſſe, vt ſubiectum egeat, vel ſit capax omniũ effectuum, quos hoc ſacrificium aptum eſt ex operato conferre, ſed ſatis eſt, ſi aliquo egeat, eiuſque ſit capax, vt ſaltem illum recipere poſſit: quemadmodum vt ſacramenta Baptiſmi

Ex parte eorum pro quibus offertur.

& Pœni-

& Pœnitentiæ cum fructu possint subiecto applicari, sufficit, vt subiectum sit alicuius effectus illorum capax. Vnde fit, vt possit hoc sacrificium offerri etiam pro gentilibus, Saracenis, paruulis, amentibus, nam omnes hi sunt alicuius effectus capaces, saltem extrinsecæ protectionis, & alicuius boni temporalis, cuius etiam hoc sacrificium est impetratiuum. Quartò requiritur status gratiæ, nō quidem ad omnes huius sacrificij effectus participandos, alioqui nunquam posset cum fructu applicari peccatoribus, sed saltem ad remissionem etiam mediatam peccatorum venialium: cùm hæc non remittantur, nisi per restitutionem familiaritatis cum Deo, quæ familiaritatis restitutio supponit amicitiam cum Deo, quæ cum peccato mortali pugnat.

Posse sacrificium offerri pro gentilibus, Saracenis, paruulis, amentibus.

Ad quos effectus requiratur status gratiæ.

236. Controuersia est de remissione pœnæ temporalis ex præterito peccato condonato relictæ, an huius capax sit peccator. Negant communiter Doctores: eò quòd hæc dona non concedantur, nisi solis amicis. Quæ quidem sententia probabilis est, iuxta quam dicendum est, quòd etiamsi requiratur status gratiæ in subiecto, qui eiusmodi effectum participare debet, haud tamen requiri ex parte offerentis. Cuius discriminis ratio assignari potest: quia actio offerentis tota fundatur in meritis Christi: at verò ad participandum effectum meritorum Christi requiritur dispositio ex parte subiecti, quæ per peccatum mortale impeditur. Iuxta hanc sententiam,

Sacrificium conferet fructum offerēti modò absoluat in gratia.

237. Infero primò, Sacerdotem inchoantem sacrificium in peccato, modò illud absoluat in gratia, participare hunc effectum sacrificij. Quin fieri posset, vt in priori instanti naturæ actio sacrificatiua incipiat in peccato & in posteriori naturę subiectum constituatur in gratia: & tunc sacrificium in posteriori naturæ hunc effectum causabit in Sacerdote sacrificante. Ratio: quoniam actio sacrificatiua non amittit suum fructum propter peccatum sacrificantis, cùm illum participet ex meritis Christi: ergo etiam in peccato inchoata conferre potest suum effectum, modò subiectum, cui illum conferre debet, sit in gratia, quando adhuc ipsa perseuerat. Quo fit, vt si subiectum in posteriori naturæ, vel antequam sacrificium essentialiter absoluatur, fiat gratum, causabit in eo effectum, quem ex meritis Christi continet.

Vt offerens mediatus participet fructū huius sacrificij sufficit si sit in gratia, quando Sacerdos actu celebrat;

238. Infero 2. vt mediatus offerens consequatur hunc fructum sacrificij, sufficit, vt reperiatur in gratia, quando Sacerdos actu celebrat, etiamsi non fuerit in gratia, quando peculiari actu cooperabatur sacrificio, illud eleemosyna, vel precibus procurando. Ratio: quia mediatus offerens non consequitur hunc sacrificij fructum, quando ipse proprio actu cooperatur, sed quando Sacerdos actu celebrat: ex alia verò parte, vt talis cooperatio ex opere operato hunc effectum conferat cooperanti, non est necesse, vt procedat à subiecto grato: nam eodem proportionali modo theologandum est de actione mediati, ac de actione immediati offerentis: vtraque enim immediatè nititur meritis Christi, licet vna immediatiùs alia: nam actio Sacerdotis immediatè, actio verò aliorum cooperantium mediante actione Sacerdotis. Sicut igitur actio immediatè offerentis, vt suum effectum ex operato conferat sacrificanti, non requirit, vt subiectum sit gratum, quando ipsa incipit, sed sufficit, vt sit gratum, quando absoluitur: eodem modo vt actio mediati offerentis suum effectum ex operato conferat ipsi cooperanti, non requirit vt subiectum sit gratum, quando ipsa exercetur, sed quando exercetur actio immediati offerentis, à quaad hunc effectum participandum illa eleuatur. Quod sic probatur: nam ab actione immediati offerentis, tanquam à forma, eleuatur actio mediatè offerentis; ergo nisi illa existat, non poterit hæc ad huiusmodi effectum eleuari. Quemadmodum, quia dispositio pœnitentis eleuatur ad effectum ex operato causandum à iuridica absolutione Sacerdotis, quamdiu ista non impenditur, nunquam illa eleuatur ad effectum sacramentalem causandum.

239. Infero 3. qui in peccato existens Eleemosynam reliquit, vt post ipsius mortem sacrificium offerretur, si postea in gratia decessit, non modò consecuturum hunc fructum sacrificij, qui ex operato respondet illi, pro quo offertur, sed etiam qui respondet mediatè offerenti. Contrà verò, etiamsi fuerit in gratia quando Eleemosinam pro sacrificio dedit, si tamen non sit in gratia, quando sacrificium offertur, non consecuturum hunc fructum sacrificij: quia cùm cooperatio mediatè offerentis non conferat effectum ex operato, quando exercetur ab ipso cooperante, sed quando offertur sacrificium, si tunc cooperans non est in gratia, non consequetur fructum sacrificij.

240. Atque hæc dicta sint iuxta probabilem sententiam asserentem, etiam ad participandam remissionem pœnæ temporalis ex præterito peccato condonato relictæ requiri à subiecto statum gratiæ. Cæterùm opposita opinio probabilior est, & magis pia, quæ docet, ad huiusmodi effectum participandum non requiri in subiecto statum gratiæ: quemadmodum, vt sequenti tomo ostendam, non requiritur status gratiæ, vt satisfactio sacramentalis conferat pœnitenti remissionem pœnę temporalis relictę ex peccatis in sacramento Pœnitentiæ remissis. Vnde illa etiam in statu peccati impleta confert pœnitenti hunc effectum ex opere operato meritorum Christi. Hæc enim sententia magis commendat liberalitatem Dei erga peccatores, & efficaciam meritorum Christi: neque vlla est repugnantia ex parte subiecti: nam si Deus propter merita Christi confert peccatori auxilia gratiæ: multò magis dicendum est propter merita eiusdem eidem conferre remissionem pœnę temporalis ex præteritis peccatis condonatis relictæ, tanquam effectum huius sacrificij. Vnde iuxta quamcunque sententiam,

241. Infero 4. peccatum Sacerdotis non impedire, quin cooperatio mediatè offerentis suum effectum ex operato sortiatur: quia illum non sortitur ex oblatione Sacerdotis, vt fundata in meritis proprijs, sed Christi, quę per peccatum Sacerdotis non impediuntur, quin suum effectum communicent cuicunque oblationi, quæ aliquo modo integrat vnum opus cum sacrificio.

Si Sacerdos nō celebret, nunquam cooperantes ad procurādum hoc sacrificium participabunt effectum eius ex operato.

242. Infero 5. si Sacerdos non celebret, quantumcunque alij cooperati fuerint ad sacrificium procurandum, nullum ex illis consecuturum effectum ex operato. Ratio: quia omnis actus mediatè offerentis, quoad effectum ex operato essentialiter pendet ab ipsa oblatione Sacerdotis, à qua omnes reliquorum oblationes ad hunc effectum participandum eleuantur. Sicut, non posita iuridica absolutione ministri, nunquam attritio pœnitentis causabit effectum sacramentalem, quem causat posita iuridica absolutione ministri.

Vt prosit hoc sacrificium ex opere operato non offerentibus, debet ab immediato offerente pro ijs offerri.

243. Infero 6. vt hoc sacrificium prosit alijs ab offerentibus, necessarium esse, vt ipse Sacerdos, qui est immediatus offerens, pro ijs sacrificium offerat; nec sufficere, vt illud pro ijs offerant, qui tantùm sunt mediati offerentes, vt illis prosit ex opere operato. Ratio, quia sicut à solo immediato offerente pendet actio essentialiter sacrificatiua, ita ab ipso etiam solo pendet applicatio fructus huius sacrificij.

Vt hoc sacrificium prosit ex operato, non est necessaria applicatio.

244. Infero 7. vt actio oblatiua huius sacrificij prosit siue Sacerdoti immediatè offerenti, siue reliquis eidem sacrificio cooperantibus, non requiri, vt ipse Sacerdos talem oblationem pro se, vel pro alijs applicet, sed hoc ipso, quòd illa exercetur, vel ab ipso immediatè offerente, vel ab alijs cooperantibus, absque alia applicatione suum effectum ex opere operato communicat offerentibus.

Vasquez.

Est contra Vasquez disp. 231. cap. 4. docentem, necessariam esse applicationem factam à Sacerdote, tam pro se, quàm pro alijs offerentibus. Fundamentum eius est, quia vt sacrificium prosit formaliter vt sacrificium, debet prodesse vt oblatum. Sed contrà, quia sufficit, ad hoc vt prosit vt sacrificium, si prosit vt oblatum exercitè: offerunt autem exercitè, hoc ipso, quòd vel Sacerdos immediatè offerens sacrificat, vel alij mediatè offerentes sacrificio cooperantur.

SECTIO VII.

An hoc sacrificium habeat valorem infinitum?

245. COntrouersia non est de infinitate valoris remota, quam certum est, esse infinitam ratione rei contentæ, quæ est Christus, eiusque merita infinitæ dignitatis ac valoris in hoc sacrificio contenta, ratione quorum hoc sacrificium dignum est quocunque præmio possibili, etiam infinito, si dabile esset, vt constat ex præcedente tomo disp. 6. sect. 6. sed de infinitate valoris proxima, quæ pendet ex ipsa institutione Christi. Cùm enim merita Christi eatenus per hoc sacrificium operentur, quatenus ex voluntate Christi sunt applicata ad operandum, proxima eorum virtus ad operandum desumenda erit ex ipsa institutione Christi. Si enim illa, vt applicata per hoc sacrificium, instituta sunt pro quocunque effectu possibili, sacrificium hoc erit infiniti valoris proximi: Si verò ex eadem Christi institutione sint limitata ad determinatum effectum, vltra quem non sunt ampliùs causatiua; sacrificium hoc erit finiti valoris proximi, esto sit infiniti valoris remotè.

246. Præterea hic valor non sumitur per ordinem ad aliquem effectum infinitum actu causandum. Nam si quis esset, esset remissio pœnæ æternæ, quæ est infinita quoad durationem: de hac autem in præsenti non disputamus, tum quia supponimus, iuxta communem Doctorum sententiam, hoc sacrificium non esse institutum ad remittendam pœnam æternam, sed temporalem relictam ex peccatis iam condonatis. Tum quia non posset remittere pœnam æternam, nisi simul remitteret immediatè culpam lethalem, cum qua est annexa pœna æterna; illius quippe est, æternam pœnam remittere, cuius est lethalem culpam delere; cùm repugnet de facto, remitti culpam lethalem, manente pœna æterna; vel è contrà, remitti pœnam æternam, manente culpa lethali. Cùm igitur, iuxta communem eorundem Doctorum sententiam, hoc sacrificium non sit per se institutum ad remissionem culpæ mortalis, neque per se erit institutum ad remittendam pœnam æternam cum mortali culpa connexam. Ergo solùm hæc valoris infinitas sumi potest per ordinem ad effectum maiorem & maiorem, siue intensiuè in eodem subiecto, siue extensiuè in pluribus & pluribus subiectis causandum. Rectè enim ex syncategorematica infinitate effectus colligitur categorematica infinitas virtutis, cùm non possit virtus finita, tota simul actu existens, esse syncategorematicè infinita, sed vel necessariò erit finita, & sic non poterit se extendere ad effectus syncategorematicè infinitos, vel categorematicè infinita.

Hoc sacrificium non posse immediatè remittere pœnam æternam.

247. Rursus difficultas non est de effectu ab hoc sacrificio causabili, per modum impetrationis, nam siue hic detur liberaliter, siue ex certa lege, non videtur limitatus, vel ad certam quantitatem effectus, vel ad determinatum numerum beneficiorum, & subiectorum, quæ, & quibus per sacrificium Eucharisticum impetrari possunt, sed variantur vel iuxta liberum Dei beneplacitum, vel personarum, temporum, & locorum, reliquarumque circumstantiarum diuersitatem. Ergo præsens concertatio tantùm restringitur ad peculiarem effectum remissionis pœnę temporalis: An hoc sacrificium

Status quæstionis declaratur.

cium sit ita limitatum ad certum gradum pœnæ temporalis remittendum; vt pro quacunque, vel quotcunque personis illud offeratur, non maiorem, vel minorem pœnam remittat, sed semper eundem gradum remissionis pœnæ conferat, aut vni tantùm, si pro vno tantùm offeratur, aut diuisum in pluribus, si pro pluribus applicetur. An contrà, nullam habeat limitationem, nec intensiuam in ordine ad idem subiectum, in quo semper hic effectus crescere potest magis & magis iuxta ipsius subiecti dispositionem; neque extensiuam in ordine ad plures & plures personas, quibus multiplicatis non minuatur in singulis pœnæ remissio, sed eadem causetur in singulis, ac si pro singulis tantùm esset sacrificium oblatum.

248. Ex cuius controuersiæ definitione pendet celebris illius practicæ quæstionis decisio, An liceat Sacerdoti pro vna Missa plura adæquata stipendia à pluribus accipere. Nam iuxta priorem sententiam non licebit, eò quòd is, qui pro Missa iustum stipendium donat, ea intentione donat, vt totus fructus remissionis pœnæ sibi applicetur: cùm autem iuxta priorem opinionem non eundem fructum remissionis pœnæ, Missæ sacrificium causet in singulis, applicatum pluribus, quem causaret in vno, illi soli applicatum, non poterit absque iniustitia Sacerdos plura adæquata stipendia accipere à pluribus pro vna Missa offerenda omnibus. Iuxta posteriorem verò sententiam licebit, cùm iuxta eam per applicationem ad plures, non minuatur fructus Missæ ad singulos.

249. PRIMA igitur sententia affirmat, virtutem huius sacrificij quoad hunc effectum esse infinitam, tam intensiuè, quàm extensiuè: Est Caietani 3. p. quæst. 79. art. 5. & 2. tomo opusc. tract. 3. q. 2. Syluestri verbo *Missa* 1. q. 9. Soti in 4. dist. 13. q. 2. art. 1. Cani lib. 12. de locis theolog. cap. 13. ad 10. argument. Vasquez disp. 230. cap. 3. & 231. cap. 3. pro qua citat etiam Cordubam, quem videre non libuit, Nugnez 3. p. q. 83. art. 1. dub. 7. & 8.

Caietanus. Syluester. Sotus. Canus. Vasquez. Corduba. Nugnez.

250. Potissimum fundamentum huius sententiæ est: quoniam effectus huius sacrificij eò est maior ex opere operato in singulis, pro quibus offertur, quò maior est deuotio offerentis, & eius, vel eorum, pro quo, vel pro quibus offertur: ergo est infinitus. Consequentia patet: nam si esset finitus, non posset crescere, crescente deuotione offerentis, vel eius pro quo offertur. Ideò enim sacramenta dicuntur habere vim proximam causandi infinitam, quia semper eorum effectus crescit, crescente dispositione subiecti; causa enim, quę ad causandum nõ est limitata, sed semper potest perfectiorem & perfectiorem, iuxta meliorem & meliorem subiecti dispositionẽ effectũ causare, est infinita, quia licet quiuis effectus, quem causat, sit finitus, virtus tamen ipsa ad perfectiorem & perfectiorem effectum causandum necessariò est infinita.

251. Confirmatur 1. ab absurdo. Quoniam ex opposita sententia sequeretur, minorem fructum ex hoc sacrificio promanaturum ad singulos, si pauciores, quàm si plures fuerint eidem sacrificio præsentes: nam idem fructus diuisus in plures, minor fit in singulis. Hoc autem nemo non iudicat absurdum, cùm potiùs ex multitudine assistentium & audientium augeatur deuotio singulorum, fiatque sacrificium solemnius ac celebrius.

252. Confirmatur 2. Oblatio Sacerdotis est infiniti valoris, vel quia ad eam immediatè concurrit Christus vt principalis offerens, vel quia fit in persona Christi, proinde participat dignitatem personæ Christi: Igitur hoc sacrificium habet infinitam virtutem proximè causatiuam. Consequentia constat: quoniam virtus & valor sacrificij maximè pensatur ex virtute & valore oblationis, in qua sacrificium essentialiter consistit.

253. Confirmatur 3. Hoc sacrificium est idem quoad victimam, quę in eo immolatur, cum sacrificio crucis, & vltimæ cœnæ: sed illud fuit infinitæ virtutis & valoris: ergo & hoc.

254. Confirmatur 4. Nam Canone *Mediocriter*, de consecratione dist. 5. dicitur vna Missa oblata pro cunctis animabus purgatorij non minùs valere, quàm si pro vnaquaque offerretur: *Dum igitur*, inquit, *pro cunctis animabus psalmus, vel Missa dicitur, nihil minùs, quàm si pro vnoquolibet ipsorum diceretur, accipitur.*

255. SECVNDA sententia negat, virtutem huius sacrificij esse infinitam, sed finitam, & limitatam ad certum effectum, tam intensiuè, quàm extensiuè: est Scoti quodlibet. 20. suprà citato, Bonauenturę in 4. dist. 45. art. 2. q. 3. ad vltimum, Richardi art. 2. q. 3. Durandi q. 3. in fine, Paludani q. 2. art. 1. concluſ. 2. Maioris q. 2. Supplementi q. 2. art. 3. dubit. 3. propoſ. 5. & dubit. 4 dicto 6. Nauarri in ſumma cap. 25. n. 92. Suarez diſp. 79. ſect. 11. & 12. Henriquez lib. 9. de ſacrificio Miſſæ cap. 19. à n. 4. Valentię diſp. 6. q. 11. punct. 1. in fine, Toleti in ſumma lib. 2. cap. 8. Coninck 3. p. q. 83. art. 1. dub. 10. concluſ. 4. & 5. Syluius ibid. ar. 1. q. 15.

Scotus. Bonauent. Richardus. Durandus. Paludanus. Maior. Supplement. Nauarrus. Suarez. Henriquez Valentia. Toletus. Coninck. Syluius.

256. Vnicum fundamentum huius ſetentię eſt abſurdum in prima confirmatione pro prima ſententia adductum, quia nimirum ſequeretur, poſſe Sacerdotem vna Miſſa ſatisfacere omnibus, tam viuis, quàm defunctis. Vnde tolleretur vtilis ac laudabilis mos plures Miſſas procurandi, ſiquidem vna eſſet ſufficiens pro omnibus. Præterea poſſet Sacerdos pro vno ſacro plura adæquata ſtipendia accipere. Confirmatur: nam ſi vnum ſacrum habet infinitam virtutem proximam, poſſent vno ſacro omnes animę è purgatorio liberari, cùm tota pœna illarum ſit finita.

257. Pro explicatione præſentis controuerſiæ, diſtinguendi ſunt offerentes ab ijs, pro quibus hoc ſacrificium offertur. Et ſanè quoad offerentes tam immediatos, quàm mediatos, communis ſententia eſt, hoc ſacrificium non

Sacrificium reſpectu oferentium eſt infinitæ virtutis.

non habere virtutem limitatam ad certum effectum cauſandum, ſed eò maiorem intenſiuè cauſare in ſingulis offerentibus, quò melior ac perfectior fuerit offerentis deuotio; eoque etiam maiorem extenſiuè multis conferre, quò plures fuerint offerentes: multiplicatis quippe offerentibus, multiplicantur oblationes, ac proinde fructus, qui oblationibus ex operato reſpondent. Sacrificium enim formaliter conſiſtit in oblatione: ea igitur multiplicata, multiplicatur fructus ſacrificij. Sicut, quia ſacramentum formaliter conſiſtit in ſuſceptione, ea multiplicata, multiplicatur effectus ſacramenti, vna enim aſperſione ac prolatione formæ multi poſſunt Baptiſmum ſuſcipere, quorum ſinguli integrum fructum Baptiſmi conſequentur: ita ad eandem hoſtiam conſecrandam ſimul concurrere poſſunt multi Sacerdotes, vt quando cum Epiſcopo ordinante omnes noui Sacerdotes cum eo ſimul concelebrant: tunc enim vnuſquiſque ex ſua oblatione tantùm fructum reportat, quantum reportaret, ſi ſolus ſeorſim conſecraſſet. Nam licet in eo caſu paſſiua conſecratio ſit vna, quia vna eſt victima conſecrata, non ſolùm quoad ſubſtantiam, ſed etiam quoad externa accidentia, quæ ſacrificium integrant, actiuæ tamen conſecrationes eſſent plures, quia hæ multiplicantur ad multiplicationem offerentium.

258. DICES. Ergo in eo caſu plura eſſent ſacrificia: nam ſacrificium formaliter conſiſtit in oblatione, ſeu conſecratione actiua, quæ in prędicto caſu multiplicaretur: quemadmodum plures forent Baptiſmi, ſi vna aſperſione multi abluerentur, quia Baptiſmus formaliter conſiſtit in aſperſione paſſiua. Reſpondeo negando conſequentiam: nam licet oblationes ſeu conſecrationes actiuæ forent multæ, quia tamen victima, penes quam ſpecificatur ſacrificium, eſſet vna; non ſolùm quoad ſubſtantiam, ſed etiam quoad extrinſeca accidentia, non multiplex, ſed vnum foret ſacrificium. Contrà verò diſtincti forent Baptiſmi, quia Baptiſmus principaliter conſtituitur per paſſiuam ablutionem, quę in eo caſu multiplicaretur.

Reſpectu eorum, pro quibus offertur, eſt virtutis extenſiuæ limitatæ, infinitæ intenſiuè.

259. Quoad eos verò, pro quibus ſacrificium offertur, dicendum eſt, virtutem huius ſacrificij extenſiuè quidem eſſe limitatam ad certum effectum, intenſiuè verò nullam habere limitationem, ſed eò maiorem, vel minorem in vnoquoque effectum cauſare, quò perfectiorem, aut minùs perfectam inueniet ad hoc ſacrificium diſpoſitionem. Explico. Si ſacrificium hoc conſideretur per ordinem ad eos, pro quibus offertur, nulla habita ratione diſpoſitionis ipſorum, certum habet effectum, quem in illis cauſat: qui effectus pluribus applicatus, minor obueniet ſingulis. Si verò conſideretur cum habitudine ad diſpoſitionem, quam ſinguli habent ad hoc ſacrificium, non habet hoc ſacrificium limitationem ad aliquem determinatum effectum, quo perfectiorem cauſare non poterit, ſed eò maiorem in vnoquoque ex opere operato cauſabit, quo maiorem melioreḿque inueniet in ſubiecto, cui applicatur, diſpoſitionem.

Duplex diſpoſitio negatiua, & poſitiua.

260. Cæterùm duplex eſt diſpoſitio ad hoc ſacrificium; Altera negatiua, quæ conſiſtit in ſola remotione impedimenti, qualis eſt illa, qua quis exiſtens in gratia, nullum habuit actum perſonalem erga hoc ſacrificium: Altera poſitiua, quæ præter ſtatum gratiæ, ſuperaddit actum poſitiuum, quo is, cui ſacrificium applicatur, aliquo modo ſacrificio cooperatus eſt, illud petendo, deſiderando, procurando, ei miniſtrando, vel intereſſendo: nam idem actus poteſt eſſe & mediata oblatio ſacrificij, & ſimul diſpoſitio ad illius fructum participandum. Sicut eadem attritio in pœnitente ſimul eſt partiale ſacramentum ex operato gratiam conferens, & diſpoſitio ad gratiam ſacramentalem ab integro ſacramento Pœnitentiæ recipiendam.

261. Applicatum igitur hoc ſacrificium pro pluribus nullam habentibus poſitiuam diſpoſitionem, eò minorem confert ſingulis fructum, quò pluribus fuerit applicatum: Applicatum verò pro pluribus poſitiuam habentibus ad illud diſpoſitionē, minorem quidem conferet ſingulis fructum, quàm conferret, ſi ſeorſim pro ſingulis applicaretur, maiorem tamen, quàm conferret, ſi nullam in eis inueniret diſpoſitionem: nam præter illum gradum remiſſionis pœnæ, quem ex ſe confert, etiamſi nullam in ſubiecto inueniat diſpoſitionem, confert alium maiorem, vel minorem, iuxta maiorem, vel minorem ſubiecti diſpoſitionem.

S. Thomas

262. Hanc ſententiam ſic explicatam primò mihi colligere videor ex S. Thoma, qui in 4. diſt. 45. q. 2. art. 4. ad quæſt. 3. ad 2. docet, quòd quamuis hoc ſacrificium infinitam contineat virtutem, illam tamen limitari ad determinatum effectum, ad quem ordinatur: idem verò 3. p. q. 79. art. 5. affirmat, effectum huius ſacrificij commenſurari tam deuotioni offerentis, quàm eius, pro quo offertur. Quibus non obſcurè indicare videtur hanc duplicem virtutem, quam nos ſacrificio Euchariſtico tribuimus, Alteram ſecundùm ſe, nulla habita ratione diſpoſitionis ſubiecti, quam nos extenſiuam; Alteram reſpectiuè ad diſpoſitionem ſubiecti, quam intenſiuam libuit breuitatis cauſa appellare.

Cur non liceat Sacerdoti pro vna Miſſa plura adæquata ſtipendia accipere. vide infrà n. 277.

263. Secundò probatur ratione. Nam hęc ſententia optimè ſaluat omnia, quæ de hoc ſacrificio cōmuniter Doctores docent. Saluat primò principalem controuerſiam, quòd non liceat Sacerdoti pro vna Miſſa plura adæquata ſtipendia accipere: in qua aſſertione conueniunt omnes, etiam qui putant, hoc ſacrificium habere infinitum valorem, ſed an conſequenter, ipſi viderint. Saluatur autem hoc in noſtra ſententia, quia quando plures ſunt, pro quibus ſacrificium offertur, minor fructus extenſiuus cedit ſingulis, eſto non minor cedat fructus intenſiuus proueniens ex diſpoſitione ſubiecti; nam ille diuiditur in ſingulis, pro quibus offertur, qui tamen in-

teger

teger cessisset vni, si pro vno tantùm fuisset sacrificium oblatum.

264. Secundò saluat, quo pacto hoc sacrificium hunc effectum ex operato causet ad instar sacramenti, vt eò maiorem conferat, quò maior fuerit subiecti dispositio. Hunc enim modum causandi ideò sacramentis tribuimus, quia facit ad maiorem sacramentorum venerationem; nam sic fideles deuotiùs ac feruentiùs ad ea suscipienda se præparant: ergo propter eandem causam illum tribuere debemus huic sacrificio, cùm æquè teneamur hanc maiorem fidelium deuotionem, venerationemve erga hoc sacrificium saluare: quam maiorem deuotionem & venerationem cùm Christus erga hoc sacrificium à fidelibus poscat, signum est, ad eos magis ad hanc maiorem deuotionem excitandos, prædicto modo hoc sacrificium instituisse.

265. Fundamentum sententiæ 1. solùm probat de effectu intensiuo, qui solùm crescit iuxta subiecti dispositionem, non autem de extensiuo, qui limitatus est, eoque minor causatur in singulis, quò pro pluribus sacrificium offertur.

266. Ad 1. confirmationem, constat ex dictis: procedit enim ex fructu respondente offerentibus, qui neque intensiuè in singulis, neque extensiuè minuitur in pluribus ex multiplicatione offerentium.

267. Ad 2. negatur antecedens: ad cuius priorem probationem, negandum est, vt ex suprà disputatis constat, Christum immediatè concurrere ad hoc sacrificium, sed tantùm mediatè, quatenus potestatem dedit Sacerdotibus, vt vice ipsius hoc sacrificiū offerrent. Ad posteriorem cōcedo, Sacerdotē hoc sacrificiū offerre in persona Christi; nego tamen inde sequi, oblationem ipsius esse infiniti valoris: nam vt in ratione oblationis esset infiniti valoris, deberet deificari ab ipsa persona Christi: vt autem deificari posset à persona Christi, deberet immediatè procedere ab ipsa persona Christi, cùm nequeat persona actionem deificare, nisi quæ ab ipsa immediatè procedit. Cùm igitur oblatio Sacerdotis, etiam facta in persona Christi, nō procedat immediatè à persona Christi, non poterit habere eam dignitatem & valorem, quem habebat oblatio ipsa Christi. Solùm autem dicitur oblatio Sacerdotis infinita, ratione rei oblatæ, quia offert Christum, eiusque merita, quæ secundùm se sunt valoris infiniti, quæ tamen ex ipsius voluntate limitantur ad effectum extensiuum finitum.

268. Ad 3. confirmationem, concedo, hoc sacrificium esse idem, & eiusdem valoris cum sacrificio crucis, & vltimæ cœnæ quoad rem oblatam; nego autem, esse idem & eiusdem valoris quoad oblationem. Nam oblatio in hoc sacrificio, est actio Sacerdotis, quæ est finiti valoris: oblatio verò in sacrificio crucis, & vltimæ cœnæ, fuit actio Christi, quæ erat infiniti valoris & dignitatis, vtpotè intrinsecè dignificata ab ipsa persona increata verbi.

269. Ad 4. confirmationem, à multis citatum locum explicari de impetratione, non autem de effectu infallibili lege applicando. Nam licet animæ purgantes non sint capaces remissionis pœnę per modum impetrationis mediatæ, cùm non sint capaces actus satisfactorij, quo mediante ipsæ satisfacerent pro suis pœnis: sunt tamen capaces remissionis pœnæ immediatę, quatenus Deus intuitu sacrificij immediatè illis pœnas condonat. Faciliùs verò iuxta nostra principia hic locus explicatur de fructu intensiuo huius sacrificij, qui respondet propriæ deuotioni eius, pro quo offertur. Nam quamuis animæ purgantes non consequantur maiorem fructum intensiuum, propter actus, quos erga sacrificiū eliciunt in purgatorio, consequuntur tamen maiorem fructum, propter actus, quos erga hoc sacrificium exercuerunt in hac vita.

270. Ad fundamentum verò 2. sententiæ, negandaest sequela: quoniam, vt constat ex dictis, nullus effectus huius sacrificij est infinitus actu, ne ipse quidem effectus intensiuus, qui solùm crescit iuxta incrementum dispositionis eius, cui applicatur: quæ dispositio quia semper finita est, semper ad finitum effectum determinat infinitam virtutem huius sacrificij, ac proinde nullo modo sequitur, vno sacrificio fore liberandas omnes è purgatorio animas, quia licet concedamus, virtutem huius sacrificij quoad effectum intensiuum, qui in infinitum crescere potest iuxta subiecti dispositionem, esse infinitam, nunquam tamen concedimus, illud actu conferre effectum infinitum, nam hic semper limitatur à dispositione subiecti, quæ semper est finita. Solùm igitur dicitur hoc sacrificium quoad hunc effectum intensiuum, infinitum, quatenus ex se non est determinatum ad certum gradum, vltra quem iuxta subiecti dispositionem maiorem conferre non possit, vti est determinatum ad effectum extensiuum.

271. Ex dictis infero primò, ex applicatione vnius Missæ ad plures, non minui fructum intensiuum in singulis, quia hic datur iuxta mensuram dispositionis subiecti, cui licet maior collatus fuisset, si pro eo tantùm sacrificium oblatum fuisset; hic tamen maior fructus non auxisset fructum collatum iuxta mensuram deuotionis subiecti: quia hic non crescit ex maiori fructu extensiuo, sed ex maiori dumtaxat deuotione subiecti, siue fructus extensiuus, qui subiecto confertur, sit maior, siue minor.

272. Infero secundò, Non esse necessarium, vt hęc dispositio, iuxta cuius mensuram sacrificium Eucharisticum suum effectum ex operato subiecto confert, sit circa idem sacrificium, quod pro ipso offertur: sed sat esse, vt sit erga sacrificium Eucharisticum in communi. Quia cùm talis fructus detur intuitu deuotionis erga hoc sacrificium, eadem erit moraliter deuotio erga vnum, atque aliud sacrificium.

Dispositio in ijs pro quibus offertur, sufficit si sit circa aliquod aliud Euchar. sacrificium.

Non est necesse vt sit physicè in subiecto eo instanti, quo sacrificium offertur.

273. Infero 3. Non esse necessarium, vt hęc dispositio physicè sit in subiecto, quando pro eo sacrificium offertur, sed sat esse, si fuerit anteà, in eoque moraliter perseueret, non tamen sufficere, vt sit futura. Primũ constat, quia neque ad recipiendum fructum sacramentorum physica coniunctio dispositionis cum subiecto est necessaria. Secundum probatur: nam sicut dispositio futura subiecti non est sufficiens ad præsentem effectum sacramenti, non enim futurus dolor est sufficiẽs, vt sacramentum Pœnitentiæ suum effectum de præsenti causet: ita nec futura dispositio subiecti erit sufficiens ad præsentem fructum sacrificij consequendum. Ratio, quia sicut Deus non punit de prędenti peccata futura, ita neque de præsenti iuxta legem ordinariam præmiat futura merita.

Hæc dispositio debet elici à subiecto grato:

274. Infero 4. Vt dispositio sit sufficiens ad recipiendum fructum intensiuum huius sacrificij, elici debet iuxta primam sentẽtiam prędeq. sect. relatam à subiecto grato, non tamen est necessum, vt semper perseueret in subiecto grato, modò subiectum reperiatur gratum, quando illi fructus sacrificij applicatur. Primum iuxta prædictam sententiã probatur: quoniam hæc dispositio non est impetratoria huius effectus apud Deum immediatè ex meritis & sanctitate Christi, sed ex meritis & sanctitate subiecti: ergo si subiectum non est gratum, quando ab eo hæc dispositio elicitur, non poterit esse impetratoria huius effectus. Hinc elicitur discrimen inter eandem operationem, vt est dispositio ad consequendum fructum sacrificij, & vt est mediata oblatio eiusdem. Etenim, quia vt dispositio nox est accepta Deo, nisi ex meritis & sanctitate subiecti, non disponit ad maiorem fructum sacrificij consequendum, nisi elicita sit in gratia: quia verò eadem, vt mediata oblatio sacrificij, est accepta Deo ex meritis & sanctitate Christi, etiam in peccato elicita cõsequetur effectum ex operato, si subiectum reperiatur in gratia, quando pro eo sacrificiũ offertur. Secundum ostenditur: nam, vt iuxta hanc sententiam dispositio in gratia elicita disponat subiectum ad fructum sacrificij cõsequendum, necessum non est, vt subiectum perseueret in gratia toto tempore, quo illam elicuit vsque ad tempus, quo sacrificij fructũ est percepturum: sed sufficit, si illam in gratia elicuerit, & posteà peccato interruptam iterũ per pœnitentiam recuperet. Nam sicut per subsequentem pœnitentiam reuiuiscũt omnia præcedentia merita in gratia elicita, in ordine ad omne præmium, ad quod ante peccatum fuerant à Deo acceptata: ita cum illis etiam reuiuiscit hæc dispositio in ordine ad hunc effectum sacrificij, in ordine ad quem ante peccatum fuerat à Deo acceptata. Iuxta aliam verò sententiam, quam nos probabiliorem ac magis piam iudicauimus, dicendum est, vt hoc sacrificium suum fructum intensiuum in subiecto causet necessum non esse, vt subiectum sit in gratia: eò quòd hoc sacrificium ex opere operato meritorum Christi ad instar causę naturalis causat hunc effectum in omni subiecto capaci: Atqui subiectum in peccato existens est capax remissionis pœnæ ex peccato condonato relictæ: nam si est capax supernaturalis auxilij quòd est maius donum, erit à fortiori capax remissionis pœnæ ex præterito peccato condonato relictæ.

Et sufficit existenti in gratia eo tempore quo offertur.

275. Infero 5. Quando idem sacrificium inchoatum ab vno Sacerdote perficitur ab alio, fructum sacrificij respondere inchoanti, modò consecratio sub vtraque specie ab inchoante facta sit: tum quia qui vtramque speciem consecrauit, præstitit, quod in hoc sacrificio est potissimum, & in multorum opinione solùm essentiale. Tum quia, qui in sacrificio alteri succedit, succedit illi, vt quid accessorium: ergo fructus sacrificij debetur præcedenti, tanquam principali offerenti.

Quando sacrificium inchoatum est ab vno, & perficitur ab altero, quis eorum ipsius fructum percipiat.

276. Maior difficultas est, quando primus non consecrauit, nisi solam speciem panis: An etiam tunc sacrificij fructus debeatur inchoanti, an potiùs perficienti. Suarez disp. 79. sect. 12. §. *Sed tunc occurrit vlterius*, existimat, rem esse dubiam, debere tamen succedentem suam intentionem conformare cum intentione præcedentis. *Suarez.*

SECTIO VIII.

Quodnam sit iustum stipendium pro Missa dicenda?

277. TAmetsi multi doceant, fructũ huius sacrificij non minui in singulis, oblatum pro pluribus: nemo tamen audet concedere, licitum esse Sacerdoti, pro vna Missa plura iusta stipendia accipere: siue quia in Missa non solùm applicatur fructus sacrificij, sed etiam precum, qui quia finitus est, vtpotè fundatus in meritis Ecclesiæ, minuitur in singulis, applicatus pluribus: siue quia mens contribuentis stipem nõ solùm est, vt sibi sacrificij fructus applicetur, sed etiã vt frequentatione Missarum diuinus cultus augeatur, & tam viuorum, quàm defunctorum animæ plurimorum sacrificiorũ suffragijs iuuentur: siue quia, cùm stipendium pro Missa non detur vt pretium, sed vt honesta Sacerdotis sustentatio, semel accepta stipe pro iusta diurni victus sustentatione, non poterit aliam accipere: siue demũ, quia cùm in opinione positum sit, an fructus sacrificij applicatus pluribus, minuatur in singulis, non licebit Sacerdoti, pro certo stipendio dubium soluere sacrificium: sicut non licet certum debitum dubia compensare solutione. Ideò in omnium sententia necessum fuit, statuere, quodnam sit iustum stipendium, quod pro vnaquaque Missa Sacerdos accipere potest.

278. Suppono autem ex cõmuni sententia Doctorum, omnes Sacerdotes tam pauperes, quàm diuites, qui suas Missas obligatas non

habent,

habent, ſtipendium aliquod pro Miſſa dicenda accipere poſſe: dignum quippe eſt, vt qui altari ſeruit, de altari viuat. Quod non ſolùm Paulus 1. ad Corinth. 9. ſed Chriſtus ipſe Lucę 10. hoc docuit cùm dixit, Dignum eſſe operarium mercede ſua. Eſt enim rationi conſonum, vt qui in bonum aliorum occupatur, ſpiritualia miniſtrando, mutuò ab illis ſuſtẽtetur. Ex quo colligit S. Thomas 2. 2. q. 87. art. 1. quòd dare decimas miniſtris Dei in ipſorum vitæ ſuſtentationem, ſit de iure naturæ, quamuis determinatio ad certam taxam ſit de iure poſitiuo. Quòd autem etiam Sacerdotes diuites licitè poſſint pro Miſſa ſtipendium accipere, probatur: quoniam hoc ſtipendium non datur Sacerdoti titulo paupertatis, ſed miniſterij, quod exercet; non quidem in pretium, ſed quia hoc ipſo quòd illud exercet in bonum alterius, fit dignus aliquo ſtipendio, quo ſuſtentetur. Hoc igitur vt certo poſito, vlteriùs inquirimus, quodnam ſit iuſtum ſtipendium pro Miſſa dicenda. In qua re,

1. ad Cor. 9. Lucæ 10.

S. Thomas.

Diuerſæ opiniones circa præſentem quæſtionem.

279. Alij putant, iuſtum ſtipendium pro vna Miſſa eſſe ſobriam ſuſtentationem pro victu illius diei: Alij ſuſtentationem, non ſuæ tantùm perſonæ, ſed reliquarum etiam, quæ in eius famulatu occupantur: Alij non ſolùm pro ſtipendio aſſignant ſuſtentationem ipſius Sacerdotis, eiuſque famulorum, ſed etiam cognatorum. Alij demum iuſtum pro Miſſa ſtipendium aiunt eſſe, non ſolùm quod ſufficere poſſit ad victum, ſed etiam ad veſtitum, & reliqua vitæ humanæ neceſſaria, vſque ad ipſa Sacerdotis debita ſoluenda. Pro explicatione propoſitæ controuerſiæ,

280. Notandum, bifariam poſſe iuſtum ſtipendium pro Miſſa aſſignari, vno modo publica lege ſuperioris, quo pacto, pertinet ad Pontificem, vel Epiſcopum id definire: Alio modo priuata æſtimatione fidelium: non ſecus ac rerum pretia definiri ſolent, aut publica lege & arbitrio principis, aut priuata conuentione perſonarum, quę in huiuſmodi rebus ſunt peritæ. Vbi ſtipendium taxatum eſt à ſuperiore, non licet Sacerdoti, aut plura, aut maius ſtipendium, quàm ſit à ſuperiore taxatum, pro Miſſa petere. Sicut vbi publica lege, vel arbitrio Principis taxatum eſt iuſtum pretium rerum, non licet venditori vltra pretium taxatum ab emente accipere, quia tunc iuſtum pretium rei eſt illud, quod Princeps ſua lege taxauit. Vbi verò ſtipendium non eſt taxatum lege ſuperioris, ſed priuata dumtaxat æſtimatione & vſu fidelium: tunc ſicut in reliquis pretijs rerum datur ſummum, infimum, & mediocre, eò quòd aliqui ſummo, aliqui infimo, mediocri alij pretio eandem rem vendunt: ita in Miſſa dicenda triplex diſtingui poterit ſtipendium, ſupremum, infimum, & mediocre; licitumque erit Sacerdoti vſque ad ſupremum ſtipendium pro Miſſa, etiam ex pacto petere, non tamen vt pretium, ſed vt honeſtam ſuæ perſonæ ſuſtentationem. Quin addit Henriquez lib. 9. de ſacrificio Miſſæ cap. 22. n. 2. poſſe Sacerdotem in iudicio compellere, vt ex iuſtitia conſuetum ſtipendium pro celebrata Miſſa ſibi ſoluatur: ex pacto enim mutuę conuentionis oritur obligatio iuſtitiæ ex vtraque parte.

Henriquez.

281. Infero primò contra aliquos non poſſe Sacerdotem, qui dimidium ſtipendium accepit ab vno pro Miſſa dicenda, aliud dimidium accipere ab alio, & vtrique vna tantùm Miſſa ſatisfacere: tum quia Sacerdos ceſſit iure ſuo, quando à primo dimidium ſtipendium accepit pro Miſſa dicenda: ergo non poteſt illum fraudare, partem tantùm Miſſę offerendo. Tum quia hoc expreſsè prohibuit Sacra Concilij Tridentini Congregatio anno 1626. 21. Iunij, quæ habetur in Bullario Vrbani VIII. quam prohibitionem placuit hic inſerere. *Deinde pro pluribus Miſſis, etiam eiuſdem qualitatis celebrandis, plura ſtipendia, quantumcunque incongrua & exigua, ſiue ab vna, ſiue à pluribus perſonis collata fuerunt, aut conferentur in futurum Sacerdotibus Sacra Congregatio ſub obteſtatione Diuini iudicij mandat ac præcipit, vt abſolutè tot Miſſæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerint: alioqui grauiter peccant, & ad reſtitutionem tenentur.*

Congregatio Trident. Synodi Vrbanus VIII.

282. Infero ſecundò. Etſi non poſſit Sacerdos vltra iuſtum ſtipendium pro Miſſa petere, poſſe tamen minùs accipere, ſi velit, contra nonnullos putantes, quando ſtipendium eſt certa lege taxatum, non poſſe Sacerdotem minùs accipere. Ratio noſtri corrolarij eſt, quia poteſt Sacerdos cedens iuri ſuo, minori ſtipendio eſſe contentus, ſicut poteſt nullum accipere ſtipendium. Neque enim lex ita fideles obligat ad dandum iuſtum ſtipendium pro Miſſa, vt non poſſint, conſentiente Sacerdote, minus dare.

283. Infero tertiò contra Sotum in 4. diſtinct. 13. quæſt. 2. art. 2. Poſſe interdum Parochum pro Miſſis, quas coram ſuis Parochianis celebrare tenetur, ſtipendium accipere. Ratio eſt, quia non tenetur Parochus omnes Miſſas, quas celebrat, pro ſuis Parochianis offerre. Dixi *omnes*: quoniam ad aliquas teneri apertè colligitur ex Trident. ſeſſ. 23. cap. 1. de reformat. *Cùm præcepto*, inquit, *Diuino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oues ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre* &c. Vnde ſufficit, vt in feſtis ſolemnioribus, & Dominicis diebus, aut ſemel in hebdomada pro illis celebret. Secus eſt de Sacerdote obligato ad Miſſas dicendas pro capellania. Nam hic tenetur omnes Miſſas applicare pro fundatore capellaniæ, vna tantùm libera ſibi retenta in hebdomada. Qui etiam tenetur Miſſas, quas in infirmitate omiſit, per alios ſupplere, niſi infirmitas non fuerit diuturna, & alioqui ſanus ſemper fuerit diligens. Ratio omnium eſt: quoniam voluntas Fundatoris, niſi aliter ſit expreſſa, rationabiliter eſt intelligenda.

Sotus.

Concilium Trident.

284. In-

An possit Sacerdos qui pinguia stipëdia pro Missis dicendis accepit, procurare minori stipendio eas Missas per alios Sacerdotes dici.

284. Infero 4. Posse Sacerdotem, qui pinguia stipendia pro Missis dicendis accepit, procurare per iusta stipendia minora per alios Sacerdotes Missas offerri, retinendo sibi, quod supra iusta stipendia supereſt. Secus verò est, si huiusmodi stipendia accepit pro Missis dicendis etiam ab alijs Sacerdotibus: quia tunc mens contribuentis est, vt non tantùm huiusmodi stipendia dentur ipsi Sacerdoti, sed etiam alijs. Vnde iniustè tunc alios priuaret pingui stipendio à contribuente assignato. Atque hęc spectato iure naturali permissiuo. Cæterùm eadem S. Congregatio,

Sacra Congreg.

Omne damnabile lucrum ab Ecclesia remouere volens, prohibet Sacerdoti, qui Missam susceptit celebrandam cùm certa eleemosyna, ne eandem Missam alteri, parte eiusdem eleemosynæ sibi retenta, celebrandam committat.

285. Vltimò quæri potest, An possit Sacerdos accipere stipendium pro Missa, quam iam celebrauit, cuius tamen applicationem sibi in futurum reseruauit. Affirmant aliqui recentiores apud Vasquez disp. citata, cap. 3. vt hac pia opinione subueniant paupertati quorundam Sacerdotum, qui dum assignata stipendia non habent, quando Missas celebrant, earum applicationem sibi in futurum reseruant, accepturi stipendia ab ijs, qui in futurum ab se Missas petierint. Fundamentum eorum est: quoniam in potestate Sacerdotis est, sacrificij fructum suspendere. Alij verò cùm Vasquez negant.

Vasquez.

An & quomodo possit Sacerdos accipere stipendium pro Missa, quam celebrauit, cuius applicationẽ sibi in futurum reseruauit.

286. Mihi autem distinguendum est: nam aut Sacerdos suspendit de præsenti effectum sacrificij, vt illum possit de futuro, cui voluerit applicare: & hoc licitum non est, cùm in potestate ipsius non sit, sacrificij fructum suspendere: sicut neque in potestate ipsius est, suspendere effectum sacramenti, cùm eadem sit vtriusque ratio, aut certè non maius fundamentum habemus negandi vnum, quàm alterum. Alio modo potest Sacerdos de præsenti applicare effectum sacrificij illi, qui de facto ab ipso sacrificium petiturus est: quo pacto licitum est, quia vt sic non suspendet effectum sacrificij applicandum in futurum, sed illum applicat de præsenti ei, qui ab ipso sacrificium petiturus est. Etenim vt possit sacrificium cum fructu alicui applicari, nõ requiritur, vt ab ipso, cui applicatur, sit antea petitum, sed sufficit, si pro tunc, quando sacrificium applicatur, sit ille, cui applicatur, sacrificij effectus capax. Neque etiam requiritur, vt ille, cui sacrificium applicatur, à Sacerdote cognoscatur, alioqui non possemus cum fructu applicare sacrificium pro animabus, quas non nouimus: sed sufficit, vt cognoscatur à Deo, ad cuius scientiam se remittit Sacerdos, dum sacrificium offert pro eo, qui petiturus est, à quo potest & stipendium accipere.

SECTIO IX.

An teneatur Sacerdos aliquando celebrare?

287. PRIMA sententia negat, vllum Sacerdotem, quantum est ex vi muneris Sacerdotalis, aliquando ad celebrandum teneri, sed posse per totam vitam à celebratione cessare, modò ad implendum præceptum Ecclesiasticum, more laicorum communicet semel in anno in Paschate: Est Alensis 4. p. q. 11. memb. 2. ar. 4. §. 1. Bonauenturæ in 4. dist. 12. p. 2. ar. 2. q. 1. Palatij dist. 13. disp. 2. Caietani in 3. p. qu. 82. art. 10. qui tamen commentarius in impressione Rom. expunctus est iussu Pij V.

Negant Alensis. Bonauent. Palatius. Caietanus.

Pius V.

288. Probatur hæc sententia primò: quia nullum exstat præceptum, aut naturale per se connexum cum munere Sacerdotali, aut diuinum, aut Ecclesiasticum: ex alia parte potest Sacerdos ob suam indignitatem, & maiestatem tanti sacrificij, velle perpetuò abstinere à celebrando, semper tamen paratus, vel vbi necessitas proximi, vel superioris præceptum accesserit, celebrare. Quis enim talem Sacerdotem damnaret crimine peccati mortalis? De prçcepto naturali, & diuino constat: alioqui non posset Ecclesia in perpetuum priuare aliquos celebratione Missæ, vti per censuram & irregularitatem priuat. De Ecclesiastico probatur, cùm nullibi tale præceptum sit latum.

289. Secundò. Non minùs Sacerdos vi muneris Sacerdotalis accipit potestatem audiendi confessiones fidelium, quàm celebrandi: sed potest Sacerdos absque vllo peccato, velle per totam vitam abstinere ab officio audiendi confessiones, excepto casu necessitatis: ergo etiam à celebratione Missæ.

290. Tertiò. Potest Diaconus ex affectu humilitatis, & reuerentiæ erga tantum sacrificium, post susceptum Diaconatum, nolle susciperе presbyteratum: ergo poterit Sacerdos post susceptum presbyteratum ex eodem affectu humilitatis, & reuerentiæ erga tantum mysterium, nunquam velle celebrare: vti legitur de quodam antiquo Patre, qui ordinatus Sacerdos, nunquam voluit, propter reuerentiam erga hoc sacrificium, celebrare, vti refert S. Thomas in 4. infrà citandus.

S. Thomas.

291. Quartò. Potestas celebrãdi est quoddam priuilegium, quod fit ordinato: nemo autem tenetur vti priuilegio sibi concesso, sed potest absque peccato eo nunquam vti. Ergo poterit Sacerdos absque peccato nunquã vti priuilegio celebrandi sibi concesso.

292. SECVNDA sententia affirmat, quemlibet Sacerdotem, etiam simplicem, vi solius muneris Sacerdotalis, & potestatis in collatione ordinis acceptæ, sub mortali teneri aliquoties saltem in anno celebrare. Est

Probabiliùs affirmant,

communis

communis reliquorum Scholasticorũ, quam docent S. Thomas 3. parte quæstione 82. art. 10. vbi oppositam sententiam appellat *irrationabilem*, & in 4. dist. 13. quæst. 1. ar. 2. ad 1. quæst. Richardus art. 2. q. 2. Durandus quæst. 2. num. 6. Paludanus quæst. 2. art. 1. conclus. 1. Sotus quæst. 1. art. 10. concl. 1. Sylvester verbo *Missa* 1. quæst. 7. post medium, qui etiam citat Angelum: Petrus Soto lect. 13. de Eucharistia in fine, quamuis sub dubio relinquat, vtrùm hoc sit mortale, an veniale, quod tamen communiter reliqui censent mortale, cùm sit omissio de re grauí. Eandem sententiam tradunt Nauarrus in summa cap. 25. num. 88. Henriquez lib. 9. de sacrificio Missæ cap. 23. num. 2. Vasquez disp. 232. cap. 1. Suarez disp. 80. sect. 1. Nugnez 3. parte quæst. 82. art. 10. difficult. 1. Coninck quęst. 83. art. 2. dub. 1. *Quæ sententia vt probabilior amplectenda est.* Ad eam tamen efficaciter probandam non parum laborant theologi.

S. Thomas
Richardus.
Durandus.
Paludanus.
Sotus,
Sylvester.
Angelus.
Petrus Soto.
Nauarrus.
Henriquez.
Vasquez.
Suarez.
Nugnez.
Coninck.

293. Aliqui probant illam ex cap. *Dolentes*, de celebratione Missarum, vbi Innocentius III. Pontifex referens negligentiam quorumdam Sacerdotum, qui Missas vix quater in anno celebrabant, sub pœna suspensionis, & in virtute obedientiæ præcipit, *vt diuinum officium nocturnum pariter & diuinum, studiosè celebrent pariter & deuotè.* Sed contrà, nam hoc præceptum non tam tulit Pontifex propter frequentem cessationem à Missis celebrandis, quàm propter indeuotionem diuina peragendi, in quam tantùm cadit Pontificis præceptum, vt allata verba ostendunt.

Innoc. III.

294. Alij probant ex eo, quòd Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 14. de reformatione, commendet Episcopis, vt curent, saltem diebus Dominicis & festis solemnibus, vt Sacerdotes celebrent. Sed contrà: nam inde nullum colligitur in Sacerdotibus præceptum, cùm sit simplex tantùm commendatio Episcopis facta.

Ex Conc. Trident.

295. Alij demum hanc sententiam probant ex illo loco Pauli 2. ad Corinth. 6. *hortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*; & ex illo alio 1. Petri 4. *Vnusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administret.* Ne igitur Sacerdos in vacuum Sacerdotalem potestatem acceperit, tenetur aliquando illam in sui, & aliorum vtilitatem exercere. Sed contrà: nam hæc loca authores contrariæ sententiæ explicant de consilio, non de præcepto, vt constat ex verbo, *Hortamur:* quod idem est, ac suademus, seu monemus. Præterea aliunde potest Sacerdos sibi compensare fructum, quem ex Missæ celebratione caperet.

2. ad Cor. 6.
1. Petri 4.

296. Vnicus autem locus est ex Concilij Tridentini sess. 22. cap. 1. ex quo potest hæc nostra sententia efficaciter probari. Vbi loquens Concilium de modo, quo Christus hoc sacrificium instituit, simul etiam declarat obligationem, sub qua illud Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus, offerendum tradidit. Sic enim scribit: *Corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit ac sub earundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc noui testamenti Sacerdotes constituebat, vt sumerent, tradidit, & eisdem, eorumque in Sacerdotio successoribus, vt offerrent, præcepit per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem.* Dum igitur Concilium affirmat, per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem:* Christum præcepisse Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus, vt hoc sacrificium offerrent, comprehendit sub hoc præcepto omnes etiam simplices Sacerdotes, cùm etiam simplices Sacerdotes in munere & officio Sacerdotali succedant Apostolis. Idem sub anathemate confirmat can. 2: *Si quis*, inquit, *dixerit, illis verbis:* hoc facite in meam commemorationem, *Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, vt ipsi alijque Sacerdotes offerrent corpus & sanguinem suum: Anathema sit.*

Efficaciter probatur ex Concil. Trident.
Trident.

297. Neque Concilij verba explicari possunt de præcepto dato tantùm Ecclesiæ, de procurandis idoneis ministris, qui possent iugiter hoc sacrificium offerre: tum quia hæc explicatio apertè contradicit verbis Concilij, quæ non ad communitatem, sed ad singulos Sacerdotes diriguntur. Tum quia non erat opus peculiari decreto Concilij ad hoc præceptum toti Ecclesiæ traditum, declarandum, cùm per se euidenter sequatur ex institutione huius sacrificij. Cùm enim omnis communitas iure naturæ teneatur Deo sacrificia offerre: hoc ipso, quòd fuit hoc sacrificium à Christo institutum, iure naturæ tenebatur Ecclesia idoneos ministros procurare, vt per eos iugiter hoc sacrificium Deo offerretur. Tum quia in hoc sensu verba Concilij intellexit Catechismus Romanus, qui ex ordinatione Pontificis authoritatem habet explicandi Concilium: *Eos enim*, nempe Apostolos, inquit Catechismus, *quemadmodum à Sancta Synodo definitum est, tunc Sacerdotes instituit, præcepitque vt ipsi, & qui eis in Sacerdotali munere successuri essent, corpus eius immolarent, & offerrent.* Et quod caput est ipsemet Pontifex Pius V. qui fuit immediatus executor Concilij Tridentini, in eodem sensu hęc verba Concilij intellexit, dũ oppositam sententiam Caietani abradi iussit ex commentarijs S. Thomæ.

Catechismus Rom.
Pius V.

298. DICES. Si Pontifex in hoc sensu verba Concilij intellexisset, debuisset etiam in alijs authoribus hanc opinionem damnare: quod cùm non fecit, signum est, illum in alio sensu verba Concilij intellexisse. Resp. negãdo sequelam: nam sat fuit Pontifici ad suam mentem declarandam, vt ab vno dumtaxat authore ex ipsius scriptis abradendam iusserit. Quemadmodum, cùm idem Concilium definiuit, in consecratione totam substantiam panis & vini cõuerti in corpus & sanguinem Christi, nõ fuit opus nouo decreto ab hoc distincto, damnare opinionem Durandi, qui putabat, in consecratione manere materiam primam: sed hoc ipso, quòd definiuit, nihil

Durandus.

substantiæ

ſubſtantiæ panis & vini manere poſt conſecrationem, ſimul etiam implicitè virtualiter damnauit opinionem Durandi.

Obligatio quam Sacerdotes habent aliquoties in vita celebrandi, eſt diuina.

299. Ex dictis infertur 1. hanc obligationem, quam Sacerdos habet, aliquoties in vita celebrandi, eſſe diuinam, fundatam in illis verbis Chriſti: *Hoc facite in meam commemorationem*: quæ non ſolùm dicta fuerunt Apoſtolis, ſed omnibus Apoſtolorum in Sacerdotio ſucceſſoribus. Vnde meritò ad hanc ſententiam probandam hoc teſtimonio Chriſti vſi ſunt S. Thomas, & Richardus locis præcitatis in 4.

S. Thomas. Richardus.

300. Infertur 2. excuſari authores, qui oppoſitam ſententiam ante Concilium docuerunt. Nam ante explicationem Concilij non poterat hoc præceptum obligare, cùm non expreſsè contineatur in verbis Chriſti; vnde neceſſaria fuit Concilij explicatio, vt tale præceptum obligaret. Quocirca miror Palatium, qui fuit poſt Concilium, illudque videre atque expendere debuiſſet, oppoſitum mordicus docuiſſe.

Palatius.

301. Perplexior difficultas eſt, quoties ad hoc præceptum adimplendum teneatur Sacerdos in vita celebrare. Omnes noſtræ ſententiæ authores conueniunt, teneri aliquoties in anno, nec ſufficere ſemel tantùm. Quoties verò præciſè teneatur, etſi aliqui definire tentauerint, id tamen, me iudice, determinari nõ poteſt, ſed prudentis arbitrio relinquendum: non ſecus ac laica communio, ſi Eccleſiaſtico præcepto determinata non fuiſſet: quamuis ibi habeamus aliqua tempora determinata, vti ſunt articulus, vel periculum mortis, quæ tamen non habemus in Miſſa celebranda, per ſe loquendo ratione ſacrificij, præciſis extrinſecis circumſtantijs.

302. Ad 1. argumentum oppoſitæ ſententiæ conſtat ex dictis. Ad probationem verò, negandum eſt, hoc præcepto diuino poſito, non poſſe Eccleſiam in pœnam perpetuò priuare Sacerdotem à celebratione Miſſæ. Etenim potuit Chriſtus hoc præceptum dare Sacerdotibus dependenter ab Eccleſia: Sicut iuxta probabilem ſententiam, de qua tomo ſequenti, Chriſtus dedit poteſtatem omnibus Sacerdotibus excipiendi confeſſiones omnium fidelium, qui ad ipſos accederent, dependenter tamen à poteſtate Eccleſiæ, eam vel tollendi, vel limitandi, iuxta quod meliùs expediret Eccleſiaſtico regimini; ita tamen, vt quamdiu illa non eſſet ab Eccleſia vel ſublata, vel limitata, validè poſſent quoſcunque fideles, à quibuſcunque peccatis in foro conſcientiæ abſoluere. Pari modo dare potuit hoc præceptum omnibus Sacerdotibus aliquoties in anno celebrandi, quamdiu ab Eccleſia à celebrando prohibiti non eſſent. Cæterùm ſemel poſito hoc præcepto Chriſti, non poteſt ampliùs Sacerdos à perpetua ceſſatione huius ſacrificij excuſari, vel propter propriam indignitatem, vel propter ſacrificij maieſtatem: alioqui propter eaſdem cauſas excuſari etiam poſſet à perpetua abſtinentia ſacræ ſynaxis.

303. Ad 2. neganda eſt maior: nam poteſtatem ſacrificãdi accipit Sacerdos cum obligatione illam exequendi aliquoties in anno: poteſtatem verò audiendi confeſſiones non accipit cum obligatione illam aliquãdo exercendi, niſi aut cùm acceſſerit cura animarum, aut præceptum ſuperioris, vel proximi neceſſitas vrſerit. Cuius diſcriminis ratio fuit, quia poteſtas ſacrificandi non eget iuriſdictione, cùm ſit actus ſolius ordinis, qui tantùm pendet à Chriſto. Poteſtas verò audiendi confeſſiones eget peculiari iuriſdictione, quæ ob bonum regimen pendet ab Eccleſia. Vnde quantum eſſet ex ſe, licitè poſſet Sacerdos velle perpetuò abſtinere ab actu talis poteſtatis.

304. Ad 3. negatur conſequentia: nam Diaconus non habet à Chriſto præceptum ſuſcipiendi presbyteratum: ſicut habet presbyter à Chriſto præceptum exercendi aliquoties actum ſui ordinis. Ad exemplum adductum de illo S. Patre, qui ex affectu humilitatis à celebrando ſemper abſtinuit, reſpondet citato loco in 4. S. Thomas, id illum feciſſe inſtinctu Spiritus ſancti, qui non regulatur legibus communibus. Aut certè dici poteſt, illum excuſatum fuiſſe, quia ante Concilium Tridentinum non erat hoc præceptum Chriſti ita clarum, vt ſine Eccleſiæ explicatione Sacerdotes obligaret.

S. Thomas.

305. Ad 4. Reſp. primò negando minorem: nam ſæpe tenemur vti priuilegio, quando vſus ipſius neceſſarius eſt, vel ad ſalutem propriam & proximi, vel ad præceptum aliquod ſeruandum. Reſp. ſecundò, presbyteratum eſſe quidem priuilegiũ factum Sacerdoti, ex alia tamen parte habere ſecum annexum præceptum de exercendo actu talis priuilegij ad Dei cultum, & animarum ſalutem.

SECTIO X.

An licitum ſit ſingulis diebus celebrare?

306. DE tribus tantùm diebus vltimis maioris hebdomadæ controuerſia eſt, An liceat ſaltem omnibus Sacerdotibus celebrare. Nam de reliquis anni temporibus nulla eſt difficultas. Et quidem quoad diem Iouis Sancti, vno excepto Marcello Francolino apud Vaſquez diſp. 232. c. 2. conſentiunt omnes, licitum eſſe eo die, non tantùm Eccleſiarũ Prępoſitis, ſed reliquis omnibus Sacerdotibus, non modò priuatim, ſed etiam publicè & in templo celebrare, modò hæ Miſſæ abſoluantur ante Miſſam ſolemnem, poſt quã Chriſti corpus in aliquo ſecreto loco reconditur. Requirit tamen Sotus in 4. diſt. 13. q. 2. art. 2. ad id faciendum Prælati licentiam, quam tamen Vaſquez non requirit. Vnicum fundamentum eſt, quia hoc nullo iure prohibitum eſt. Nec ſufficit contraria, ſi qua

Marcellus Francolinus. *Sotus.* *Vaſquez.*

alicubi

alicubi est, Ecclesiæ consuetudo: quia talis consuetudo non seruatur sub præcepto, sed sub consilio: non enim est necessum, vt omnis consuetudo obliget sub præcepto, sed quæ tantùm acceptata est sub præcepto. Sola igitur difficultas supereſt de reliquis duobus diebus, de die Paraſceues, & ſabbati ſubſequentis.

An die Paraſceues liceat celebrare. Sà.

307. De die Paraſceues, etſi non deſint apud Emmanuelem Sà verbo *miſſa* n. 23. qui putent, in aliquo caſu licitum eſſe, eo die celebrare; communis tamen & conſtans Doctorum ſententia eſt, in nullo caſu neque ad infirmum morti proximum communicandum, licitum eſſe. Fundatur hæc prohibitio in perpetua Eccleſię conſuetudine, quam Innocentius I. in Epiſtola ad Decentium Epiſcopum Eugubinum, quæ habetur tom. 1. Conciliorũ p. 1. pag. 608. & refertur can. *Sabbato*, de conſecratione diſt. 3. declarat eſſe traditionem Eccleſiæ, quæ originem ducit ab Apoſtolis, qui ob memoriã paſſionis Domini prohibuerunt, eo die ſacramenta celebrari. Quo fit, vt eo die propriè non ſacrificetur, ſed præcedentis dumtaxat diei ſacrificium conſummatur ac perficiatur: pertinet enim illa præconſecratæ hoſtiæ ſumptio ad ſacrificiũ præcedentis diei.

Innocent. I

Si in diem Paraſceues incidat feſtum Annuntiatæ nõ teneri fideles miſſæ intereſſe eo die. Vaſquez.

308. Ex quo infertur, quòd ſi in talem diem incidat feſtum Annuntiatæ, fideles ſub præcepto non teneantur huiuſmodi cæremoniæ intereſſe, contra Vaſquez affirmantem, teneri. Ratio noſtræ illationis eſt: quoniam vi præcepti Eccleſiaſtici fideles in die feſto non tenentur intereſſe, niſi ſacrificio miſſæ: cùm igitur ea cæremonia ſacrificium propriè non ſit, cùm in ea Chriſti corpus & ſanguis non conficiatur, in qua actione ſacrificium Euchariſticum potiſſimum conſiſtit, ad eam fideles vi præcepti, quo ſacrificio in die feſto intereſſe tenentur, non obligantur.

An die Paraſceues ſit licita Laica communio.

309. De laica tantùm communione eſt aliqua difficultas: An liceat eo die populum communicare. De qua nullam inuenio Eccleſiæ prohibitionem. Nam cùm Innocentius præcitatus docet, hac die prohiberi, ſacramenta celebrari, quo teſtimonio nixus Francolinus putat, eo die vetitam eſſe laicam communionem, per ſacramenta celebrari, non intelligit pontifex laicam communionem, ſed miſſarum ſacrificia. Ideo ſtandum cenſeo loci conſuetudini; optandum tamen eſſet pro Eccleſiæ vniformitate, vt tali die vbique laica communio populo prohiberetur, cùm hæc ipſa à communione ceſſatio magis conducat ad Chriſti paſſionem celebrandam. Sola igitur controuerſia ſupereſt de die ſabbati, an hac die licitum ſit, præter ſolemnem, priuatas etiam miſſas celebrare.

Francolinus.

Die ſancto ſabbati priuatam miſſam celebrare exiſtimant non licere. Francolinus. Vaſquez. Henriq.

310. Negat Francolinus apud Vaſquez ſuprà citatus, cui conſentiunt Vaſquez, & Henriquez lib. 9. de ſacrificio miſſæ cap. 24. n. 3. qui tamen vnum excipit caſum, ſi opus ſit ad communicandum infirmum morti propinquum. Fundamentum eſt: quoniam eodem modo prohibitum erat antiquitus celebrare in die Paraſceues, atque in ſabbato ſancto, vt expreſsè habetur in citata Epiſtola Innocentij I. Ex eo autem, quòd diſpenſatum ſit in miſſa ſolemni, quę ſolita erat celebrari in ipſa nocte Reſurrectionis, non eſt hoc ipſo diſpenſatum in miſſis priuatis. Ergo quoad miſſas priuatas manet antiqua prohibitio. Minor probatur: nam ſi Eccleſia diſpenſare voluiſſet etiam in miſſis priuatis, inſtituiſſet pro ijs proprium introitum, ſicut inſtituit pro miſſis priuatis, quę celebrantur in vigilia Pentecoſtes, in qua licet pro miſſa ſolemni nullus ſit introitus, ſed loco introitus deſeruiant prophetiæ, pro miſſis tamen priuatis eſt proprius introitus. Cùm igitur in ſabbato ſancto nullus ab Eccleſia pro priuatis miſſis inſtitutus ſit introitus, ſignum eſt, quòd in ijs non ſit diſpenſatum, ſed tantùm in ſolemni, quę ex nocte Reſurrectionis retracta eſt in ſabbatum. Igitur quoad miſſas priuatas manet antiqua prohibitio.

Innocent. I.

311. Nec dici poteſt hæc prohibitio abrogata per contrariam conſuetudinem: quoniam ad abrogandum publicum ius tot annorum ſpatio firmatum, non ſufficit contrarius vſus priuatus paucorum, ſed neceſſarius eſt publicus ac patens multorum, quem videns & tolerans ſuperior, tacitè cenſeatur in lege diſpenſare. Sed nullus hactenus introductus eſt publicus vſus celebrandi die ſabbati ſancti, præter vnam miſſam ſolemnem in quauis Eccleſia: ſed ſi id alicubi fit, non niſi à paucis & priuatim fit. Igitur hæc contraria conſuetudo, cùm ſit priuata & paucorum, non eſt ſufficiens ad publicum ius ſcriptum abrogandum.

Affirmant contrarium probabilius Sotus. Suarez. Coninck.

312. Affirmant verò Sotus in 4. diſt. 13. qu. 2. art. 2. Suarez diſp. 80. ſect. 2. Coninck 3. p. qu. 83. art. 2. dub. 2. *Cum quibus aſſentiendum eſt.* Fundamentum noſtrum eſt: quoniam hoc ipſo quòd diſpenſatum eſt in miſſa ſolemni, in publico officio, & reliquis cæremonijs fieri ſolitis in ipſa nocte reſurrectionis, diſpenſatum conſequenter cenſetur in miſſis priuatis, quæ tanquam acceſſorium ſequuntur principale. Diſpenſato igitur in principali, quod eſt miſſa ſolemnis, & officium cum reliquis publicis cęremonijs, diſpenſatum conſequenter eſt in miſſis priuatis tanquam in acceſſorio, cuius natura eſt, ſequi conditionem principalis. Confirmatur: nam ſicut antiquitus in ipſo die Reſurrectionis poſt ſolemnem miſſam & officium, licitũ erat cuilibet ſacerdoti, priuatam miſſam dicere: ita tota ea ſolemnitate retracta in diem ſabbati, licebit die ſabbati poſt miſſam & officium ſolemne, cuilibet ſacerdoti priuatam miſſam celebrare.

313. Ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ iam conſtat ex dictis, antiquam prohibitionem quoad miſſas priuatas abrogatam eſſe, hoc ipſo, quòd abrogata fuit quoad miſſam ſolemnem, & cęteras publicas ſolemnitates, tanquam acceſſorium. Nec refert, quòd nullus pro priuatis miſſis introitus aſſignetur: quia, cùm principalis finis Eccleſiæ fuerit de officio & miſſa ſolemni, non fuit ſolicita de inſtituendo peculiari introitu pro miſſis priuatis,

uatis, eò quòd æstimare potuit fore, vt pauci essent eo die celebraturi priuatas missas, propter publicum & solemne illius diei officium.

SECTIO XI.

An liceat plures missas eodem die celebrare?

314. EXCIPIMVS diem natalis Domini, in qua ob memoriam sacratissimæ ipsius Natiuitatis, licitum est cuilibet sacerdoti, eo die tres missas celebrare, vt habetur cap. *Consuluisti*, de celebratione missarum, vbi non tam hoc statuitur, quàm supponitur tanquam antiqua Ecclesiæ consuetudo, quam aliqui incæpisse volùt à tempore Telesphori, qui ex Anachoreta Electus est pontifex ann. 142. eò quòd in sua decretali, quæ habetur tom. 1. Conciliorum p. 1. pag. 63. & refertur can. *Nocte sancta* de consecr. dist. 1. decernat, vt presbyteri ea nocte missas celebrent. Verùm ibi nullam mentionē facit de triplici missa, quod etiam aduertit P. Suarez disp. 80. sect. 3. sed solùm dispensare videtur in tempore, vt possint sacerdotes, ob memoriā Natiuitatis Christi, de nocte missas celebrare, *cùm reliquis*, inquit, *anni temporibus missarum celebrationes ante horam diei tertiam minimè sint celebrandæ*: cuius rei rationem reddit: *quia*, inquit, *& eadem hora Dominus crucifixus est, & super Apostolos Spiritus S. descendisse legitur.* Ergo sola quæstio est, an præter diem Natalis Domini, licitum sit aliquando sacerdoti, plures missas celebrare.

Quando inceperint tres missæ in die Natalis Domini celebrari Telesphorus

Suarez.

315. Constans & communis omnium Doctorum sententia est, aliquando id licere. Quā sententiam definiunt Alexander II. can. *Sufficit*, de consecrat. dist. 1. & Innocentius III. cap. *Consuluisti*, de celebratione missarum. quorum ille permittit, posse sacerdotem duas missas dicere eadem die; vnam pro defunctis, alteram de tempore, *si necesse*, inquit, *fuerit*: hic verò concedit, posse plures missas ab eodem sacerdote celebrari, *si causa*, inquit, *necessitatis suadeat*: alias, vt ibidem pontifex subdit: *sufficit sacerdoti semel in die vnam missam solummodo celebrare.* Ex quibus duo inferuntur certa: primum, nulla suadente necessitate, non nisi vnam in eadem die missam licitum esse sacerdoti celebrare. Secundum suadēte necessitate, licitum esse plures celebrare.

Affirmatiua communis est. Alexand. 2. Innoc. 3.

316. Tota difficultas est, quæ, & quanta debeat esse hæc necessitas: in qua explicanda variant authores. In vno tantùm casu conueniunt omnes, quando idem sacerdos habet duas parochias in diuersis pagis, vel oppidis, & propter paupertatem non potest habere adiutorem, tunc vt satisfaciat suis parochianis, potest duas missas eadem die celebrare. Hoc autem Suarez disp. 80. sect. 3. nō limitat tantum ad dies festos, sed ad quoscunque dies feriales, modo frequentia populi, qui missam audire cupit, sit moraliter tanta, vt pro ea debeat secunda missa celebrari. Ratio est, quia non solùm debet Parochus prouidere suis parochianis de missa die festo ad præceptum Ecclesiasticum adimplendum, sed etiam die feriali, ad deuotionem populi augendam ac promouendam. Addo autem in tali casu, præsertim si sit dies festus, non solùm licere, sed etiam obligari Parochum ad duas missas celebrandas, posito quòd non possit aliunde illis de alio sacerdote prouidere: quia cùm ex iure habeat facultatem in tali casu duas missas celebrandi; & ex alia parte ex iustitia teneatur suis parochianis missam procurare, si aliunde non poterit, ipse tunc tenebitur, vt huic debito satisfaciat, duas celebrare.

Qua necessitas sufficiat ad celebrandum bis in die.

Suarez.

317. Non est autem eadem obligatio erigendi pro die Parasceues duplex sepulchrum in vtraque Ecclesia, sed poterit tantùm in principaliori. Ratio est: quia cùm debeat sacerdos in die Parasceues particulam hostiæ, præcedenti die consecratæ, simul cum vino in Calice posito sumere, non posset iterum non ieiunus communicare: nam, vt idem sacerdos possit secundam missam celebrare, vel in prædicto casu iterum communicare, supponi debet ieiunus, vt omnes docent ex cap. *Ex parte*, de celebratione missarum, vbi Pontifex prohibet secundam missam sacerdoti, qui post primam purificationem accepit. Quòd si fortè Parochus hanc futuram difficultatem non præuidens, in vtroq; templo tumulum erexit: tunc vel in vno tantùm sacramentum sumat, & cœremoniam absoluat, & in altero sacramentum in secreto ac decenti loco recondat: vel certè in primo templo omittat illam cœremoniam sumendi particulam hostiæ consecratæ cum vino, vt citato loco monet Suarez, cùm talis cœremonia non censeatur essentialis. Hoc autem intelligitur, vbi seruatur Romana consuetudo de consumenda hostia die Parasceues, quæ præcedenti die Iouis exposita fuit in sepulchro.

An sit obligatio erigendi pro die Parasceues duplex sepulchrum in duplici Ecclesia vni sacerdoti.

Suarez.

318. Ex hoc casu ab omnibus admisso infero licitum esse sacerdoti, secundam missam celebrare, præsertim in die festo, si post primam superuenerit magna multitudo peregrinorum, qui missam eo die non audierunt. Nam quod censetur debitum respectu Parochi ad satisfaciendum deuotioni & obligationi suorum parochianorum, censebitur saltem licitum cuilibet sacerdoti ad satisfaciendum obligationi & deuotioni populi.

319. Infero licitum esse, vbi est raritas sacerdotum, & magna frequentia populi, vt est in India, eodem die plures missas celebrare, quando sacerdos non potest vna satisfacere toti populo: qua de causa Paulus III. peculiari bulla edita anno 1549. quę incipit *Paulus Episcopus*, concessit vt possint presbyteti Societatis in locis infidelium bis de die missam celebrare. Quod fecit cùm ad scrupulos tollendos vbi, & quando non esset tanta necessitas: tum ad hoc ipsum tutiùs practicandum.

Paulus III.

320. Infero 3. licitum etiam esse sacerdoti ad communicandum infirmum morti propinquum, secundam missam celebrare.

Ratio

Ratio eſt: quia maxima illa vtilitas, quam percepturus eſt infirmus ex hoc ſacramento in eo articulo mortis, præualere videtur huic legi de vna tantùm in die Miſſa celebranda, præſertim cùm Pontifices concedant, ſuadente neceſſitate, facultatem ſecundam Miſſam celebrandi, quis autem negauerit, in hoc caſu ſuadere neceſſitatem?

321. Infero 4. Vbi viget conſuetudo, vt defunctus ſine ſacrificio non ſepeliatur, poſſe ſacerdotem poſt primam Miſſam celebrare ſecundam pro defunctis: præſertim cùm in hoc caſu ſpecialiter ius permittat ſacerdoti ſecundam Miſſam celebrare.

322. Verùm ſicut in hac neceſſitate explicanda nimis ſcrupulosè procedunt aliqui Recentiores, cùm vix nonnulli primum caſum concedant de Parocho paupere habente duas parochias: ita è conuerſo nimis laxè in huiuſmodi caſibus multiplicandis ſunt aliqui Antiquiores Scholaſtici: multos enim congerunt, qui aut vix ſunt moraliter poſſibiles, aut non videtur in ijs ſuadere neceſſitas, qualis eſt caſus de celebranda Miſſa pro nuptijs benedicendis: cùm hæ vel facilè differri poſſint in ſequentem diem, vel certè ſine Miſſa celebrari, niſi aliquod oriretur in populo ſcandalum, ad quod euitandum deberet tunc ſacerdos ſecundam Miſſam celebrare.

323. Cæterùm refert Baronius anno Chriſti 816. n. 4. Multos ſanctiſſimos viros ſæpius de die celebraſſe, ſolùm ad diuinum auxilium implorandum. Vnde refert de Leone Papa, quòd vna die ſepties, vel nouies celebrauerit. Verùm huiuſmodi exempla tanquam ſpeciali Spiritus ſancti inſtinctu facta admiranda potiùs, quàm imitanda ſunt. *Baronius.*

SECTIO XII.

Quo ritu celebrandum ſit hoc ſacrificium?

324. MVltiplex eſt ritus, quo ex præſcripto Eccleſiæ celebrādum eſt hoc ſacrificium, vt opportuno tempore, certo loco, determinatis veſtibus & vaſis, alijſque cæremonijs ab Eccleſia præſcriptis peragatur.

325. Quoad tempus, non idem ſemper fuit in omnibus Eccleſijs: nam, referente Baronio an. Chriſti 34. n. 17. olim in Eccleſia Africana, & Alexandrina, tempus celebrandi Miſſas, erat veſpertinū, ex quo *Miſſæ veſpertinæ* dicebantur, de quibus mentio fit in Concilio Agathenſi, & refertur can. *Conuenit*, de cōſecr. diſt. 5. eandem conſuetudinem referunt Cyprian. lib. 1. Epiſt. 3. ad Cœcilium poſt medium, & Auguſt. Ep. 118. ad Ianuariū, quam conſuetudinem moderatum eſt Conc. Carthag. III. vt non niſi à ieiunis tali tempore ſacrificium celebraretur, excepta ipſa die cœnæ Domini, in qua ad repræſentandam vltimam cœnam, quam Chriſtus cum ſuis diſcipulis fecit, permittebantur ſacerdotes cœnati ſacrificare. Tēpore autē Teleſphori Miſſę celebrabantur poſt tertiam, eò quòd, vt inquit Pontifex, ea hora Chriſtus fuit crucifixus. Nunc vniuerſalis Eccleſiæ conſuetudo obtinuit, vt non niſi ab aurora ad meridiem Miſſæ celebrarentur, vna excepta die Natiuitatis Domini. Quæ conſuetudo tot ſæculorum ſpatio firmata, & à tota Eccleſia conſtanter ſeruata vim habet præcepti, & tanquam lex ab omnibus ſeruanda poſita eſt inter rubricas miſſalis Romani ſub titulo, *de hora celebrandi Miſſam.* *Olim celebrandi miſſas tempus erat veſpertinum. Baronius. Conc. Agathenſe.* *Cyprianus.* *Auguſt. Conc. Carthag. III.* *Teleſphor. Papa.* *Nunc tempus eſt ab aurora vſque ad meridiem.*

326. Quòd autem hæc conſuetudo vim habeat legis obligantis ſub mortali, colligitur tum ex priuilegijs, quæ Pontifices concedunt Religioſis, vt poſſint ex rationabili cauſa interdum hoc tempus anticipare, vel poſtponere. Tum ex Concilio Trid. ſeſſ. 22. decreto *de obſeruandis ac euitandis in celebratione Miſſæ*: vbi, *caueant*, inquit, *ne ſacerdotes alijs, quàm debitis horis celebrent.* Sunt autem debitæ horę celebrandi, quæ in rubricis miſſalis Rom. exprimuntur, nempe ab aurora vſque ad meridiem. Tum ex pœnis, quibus trangreſſores puniri ſolent, quarum meminit citato loco Concilium. Addit diſp. 80. ſect. 4. Suarez, id etiam colligi ex peculiari quodam motu proprio Pij V. in quo omnes nocturnas Miſſas vetat, etiam in Sabbato ſancto; verùm vt teſtatur Vaſquez diſp. 232. c. 3. hoc motu Pius V. nō prohibet miſſas nocturnas matutinas, ſed tantùm reuocat priuilegia celebrādi Miſſas poſt ſolis occaſum in vigilijs Natiuitatis & Reſurrectionis. Vnde per hanc conſuetudinem non ſolùm reuocatum eſt antiquum ius celebrandi Miſſas poſt tertiam, ſed etiam in ipſa nocte Reſurrectionis, quæ Miſſa nunc retracta eſt in diem ſabbati. *Idq; vim habet præcepti ſub mortali.* *Conc. Trid.* *Suarez.* *Pius V.* *Vaſquez,*

327. Ex his conſtat, quā improbalis ſit Nauarri ſentētia, qui c. 25. n. 85. in ſumma docet, licitè poſſe abſque vlla facultate ſuperioris, Miſſās celebrare poſt tertiā; quin in quadrageſima poſt nonā, hoc eſt tres horas poſt meridiem: nam etſi hęc licebant antiquitus, nunc tamen per contrariam conſuetudinem ſunt abrogata, cui conſuetudini non licet cōtraire. *Nauarrus.*

328. Ergo tota difficultas eſt de tēpore matutino, quid intelligatur nomine *aurorę*, in qua, & non ante, nunc poteſt Miſſa inchoari. Aliqui explicant, per vnam horam, alij per horam & dimidiam, alij per duas ante ſolis ortum. Quæ vltima explicatio probabilis eſt, quia cùm ſit res moralis, non debet mathematicè definiri. Habenda præterea eſt ratio loci: nam in partibus Septentrionalibus, in quibus hyemales dies ſunt breuiſſimi, licitum eſt, citiùs Miſſam inchoare, alioqui nimis breue eſſet tempus, quod intercedit inter initium, quo inchoandæ, & finem, quo abſoluendæ ſunt Miſſæ. Sufficit etiam quæcunque rationabilis cauſa, vt vel paulò ante auroram, vel paulò poſt meridiem inchoari poſſit Miſſa. Porrò cauſa rationabilis eſſe poſſet neceſſitas ad communicandum infirmum morti proximum, iter, officium ſolemne, longa concio. Vnde non ſine myſterio addit Rubrica tempus celebrandi eſſe ab aurora ad meridiem communiter. Cæterùm minor cauſa requiritur ad ſacrum inchoandum poſt meridiem, quàm ante auroram, cùm

maior indecentia sit, celebrare de nocte, quàm aliquantò post meridiem. Ad Rubricam autem seruandam, non est necesse Missam absoluere in puncto ipso meridiei, sed sufficit, si Missa in meridie inchoetur.

Episcoporũ priuilegium circa tempora celebrandi.

329. Cæterùm ex consuetudine omnes Episcopi, dum iter agunt, priuilegium habent celebrandi, vel curandi sibi Missam celebrari vna hora citiùs tempore consueto: ijdem etiam cum causa dispensare possunt, vt vna hora tardiùs post meridiem Missæ inchoentur. Idem priuilegium de vna hora citiùs ante auroram, & tardiùs post meridiem concessit Gregorius XIII. Societati nostræ, vt habetur in compendio nostrorum priuilegiorum verbo *Missa* §. 3.

Idem Societas nostra à Gregorio 13

Possintne in nocte Natiuitatis Domini omnes tres Missæ ante auroram haberi.

330. Vna hîc supereſt difficultas de nocte Natiuitatis Domini, an sit in ea dispensatum in omnibus tribus Missis, an tantùm in prima. Negant communiter Doctores. Ratio, quia in sola prima Missa ad *communicantes*, dicitur, *noctem sacratissimam celebrantes*; in reliquis verò *diem sacratissimam*. Suarez verò, & Vasquez probabiliùs affirmant, non solùm ea nocte dispensatum esse pro prima Missa, sed etiam pro reliquis duabus. Vnicum fundamentum est, quia nulla est in iure prohibitio, & quod affertur pro contraria sententia explicari potest de Missis solemnibus. Et confirmatur, quia si quis vellet ea nocte post matutinum vnam tantùm Missam celebrare, non adstringeretur ad primam, sed posset secundam, vel tertiam celebrare. Est igitur priuilegium illius noctis, quæ ab Ecclesia habetur tanquam dies, vt omnes tres Missæ de nocte possint celebrari.

Suarez. Vasquez.

De loco celebrandi Missas.

Sylvester.

331. OLIM peculiari decreto Sylvestri Papæ cautum erat, ne Missę celebrarentur, nisi in locis ab Episcopo consecratis: *Nullus presbyter*, inquit Pontifex de consecrat. dist. 1. *Missas celebrare præsumat, nisi in sacratis ab Episcopo locis, qui sui particeps de cætero voluerit esse sacerdotij.* Postea verò dispensatum fuit, vt cum licentia Episcopi Missæ celebrari possent, vbi Episcopus ipse permiserit, vt habetur can. *Missarum*, de consec. dist. 1. Verùm, vt aduertit Sotus in 4. dist. 13. q. 2. ar. 3. §. *Colligit ergo*, huiusmodi canones nunc non seruãtur ea necessitate, qua seruabantur antiquitus: nam sufficit, si Ecclesia sit tantùm benedicta, imò sola auctoritate Episcopi erecta, & diuino cultui dicata, vti dicari solent priuata oratoria, vt in ea absque noua licentia Episcopi celebrari liceat. Quæ facultas designandi priuata oratoria, in quibus licitè possint Missę celebrari, non est Episcopis à Conc. Trid. sess. 22. in decreto de obseruandis & vitandis in celebratione Missæ, limitata, sed solùm in eo limitata est potestas concedendi absque vlla necessitate Missas celebrare in priuatis domibus, vt ex verbis ipsis Concilij constat: *neque patiantur*, inquit, *priuatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad diuinum tantùm cultum dedicata oratoria, ab eisdem Ordinarijs designanda & visitanda, sanctum hoc sacrificium à secularibus, aut Regularibus quibuscunque peragi.* Quod priuilegium deputandi ad diuinum cultum oratoria concessum est nostræ Societati, vt possint Prouinciales per seipsos in domibus, Collegijs, & alijs locis, vbi aliqui Societatis resident, huiusmodi Oratoria approbare, vt in ijs Missæ, aliaque diuina officia celebrari possint, ita Gregorius XIII. anno 1575. per specialem bullam, quæ incipit *ad perpetuam rei memoriam.*

Sotus.

Conc. Trid.

Prouincia les Societatis habent priuilegiũ deputandi per seipsos oratoria in domibus nostris.

Greg. 13.

332. Quin etiam notant Doctores cum aliqua necessitate, non solùm de Episcopi licentia, sed absque Episcopi licentia, quando ea commodè haberi non potest, licere extra locum diuino cultui dicatum, Missam celebrare, vt esset ad ægrotum morti propinquum communicandum in propria ipsius domo celebrare, vel in campo sub tentorio, aut sub dio, vt exercitus die festo Missam audiat, aut quando Ecclesia non capit omnes. Ita Sotus loco suprà citato. Qui etiam putat, vix vnquam per celebrationem extra locum ad diuinum cultum deputatum peccari mortaliter modò absit contemptus. Quæ sententia meritò non probatur à Vasquez disp. 233. cap. 1. in fine: eò quòd iura non nisi in necessitate concedant Missarum celebrationem extra loca Deo consecrata, vt habetur can. 1. de consecratione dist. 1. *Consecrationem*, inquit, *Ecclesiarum, & Missarum celebritates non alibi, quàm in sacratis Domino locis absque magna necessitate fieri debere, liquet omnibus.* Vbi verbum *debere* præceptum importat, quod cùm sit in materia graui, obligat ad mortale.

Sotus existimat per celebrationem extra locum vix peccari mortaliter. Sed meritò à Vasquez reijcitur.

333. Addit S. Thomas 3. p. q. 83. ar. 3. ad 2. cum necessitate non solùm licitum esse, Missam celebrare in locis non consecratis, sed etiam in locis violatis, non tamen sine altari portatili consecrato, sine quo, præter summum Pontificem, nullus dispensare potest, vt rectè Sotus præcitato loco §. *Quintò addit S. Thomas*, & constat ex can. *Concedimus*, de consecrat. dist. 1. vbi: *in capellis*, inquit Concilium Triburiense, ex quo desumptus est hic canon, *cum tabula consecrata Missas interim celebrari permittimus*: & paulò pòst: *in itinere verò positis, si Ecclesia defecerit, sub dio, seu in tentorijs, si tabula altaris consecrata, cæteraq; sacra ministeria ad id officium pertinentia ibi affuerint, Missarum solemnia celebrari concedimus, aliter omninò interdicimus.* Verùm in his locis violatis celebrare maior requiritur necessitas.

S. Thomas.

Sotus.

Conc. Triburiense.

334. Cæterùm violatur Ecclesia homicidio, sanguinis, & seminis humani effusione, excõmunicati, aut infidelis sepultura. Vt autem hæc Ecclesiam violent, debent esse publica & notoria, vt cum alijs rectè aduertit Sot. in 4. dist. 13. q. 2. ar. 3. §. *Et est hîc notãdum.* Fiunt autem hæc publica vel ipsa euidentia facti, vt cùm nulla possunt tergiuersatione celari, vel iuridica confessione. Ratio est, quia Ecclesia non iudicat de occultis. Violatur etiam Ecclesia combustione, aut destructione parietũ. Addunt aliqui, quando consecratur ab Epi-

Quibus modis Ecclesia violetur.

Sotus.

scopo

scopo excommunicato: nam tunc manet Ecclesia saltem à sacris exercitijs suspensa, non minùs quàm ab actu ordinis manet suspensus, qui ordinatus est excommunicatus. Oppositum tamen, & quidem probabiliùs, docet Suarez disp. 81. sect. 4. §. 4. *violatur*. Pro quorum omnium declaratione,

Suarez.

Quale homicidium Ecclesiam violare aptum sit.

335. Notandum primò, vt homicidium Ecclesiam violet, debere esse voluntarium, & iniurioſum, & intra ipsam Ecclesiam patratum, & consummatum. Hinc excluditur homicidium casuale, inuoluntarium, supra Ecclesię tectum, vel circa ipsius parietes factum, aut morte non secuta intra ipsam Ecclesiam, sed extra, etiamsi in Ecclesia accepta sit causa mortis, licet ex alio capite tunc violetur Ecclesia per sanguinis effusionem, aut lethalis vulneris inflictionem. A fortiori non violatur Ecclesia per homicidium factum extra Ecclesiam ab existente intra Ecclesiam: secus si fiat in Ecclesia ab existente extra Ecclesiam. Addit Suarez, nec violari Ecclesiam per homicidium, cuius causa iniurioſa data est extra Ecclesiam, intra quam secuta est mors: quia tunc non potest dici homicidium, sed tantùm mors secuta esse in Ecclesia: nam homicidium non dicit solam mortem occisi, sed inuoluit actionem ipsam occidentis, quę quàuis physicè perseueret in occiso, moraliter tamen censetur cessare, quando homicida cessat ab actione occidendi. Violatur etiam Ecclesia per mortem rei in Ecclesia à Iudice executioni datam: quia talis mors non solùm est iniurioſa Ecclesiæ, sed etiam reo, qui ius habet in tali loco non interfici.

Suarez

Qualis effusio sanguinis.

336. Notandũ 2. effusionẽ sanguinis debere esse voluntariã, iniurioſam & notabilem. Vnde Ecclesiam nõ violat, si casu, si naturaliter, si sanitatis ergo vena incidatur, si ad defensionem sui, si ioci causa, vel in parua quantitate sit. Non est autem necesse, vt sanguis ipse effundatur intra Ecclesiam, modò vulnus accipiatur intra Ecclesiam, nam etiam per vulnera violatur Ecclesia, cap. *Proposuisti* de consecra. Ecclesiæ vel Altaris. Violatur etiam Ecclesia per mortem sibi illatam, vel iniustam membri mutilationem, aut illicitam proprij sanguinis effusionem: hæc enim omnia iniuriosa sunt Ecclesiæ.

Quæ seminis effusio.

337. Notandum 3. effusionem seminis debere esse culpabilem, & in aliqua sufficienti quantitate, vt notat vox *effusio*, & intra ipsam Ecclesiam factam, siue per pollutionem, siue per quamcunque illicitam copulam. Sola difficultas est de copula licita coniugali in Ecclesia facta, an per eam violetur Ecclesia. Affirmant aliqui, eò quòd iura absolutè loquantur. Negant verò alij, & fortè probabiliùs, præsertim quando fit ad euitandum periculum incontinentiæ: Ratio, quia pœnę sunt restringendæ: ergo cùm hæc sit pœna, eo ipso quòd non est in iure expressa, non comprehenditur sub communi prohibitione.

Non per copulam carnalem.

Quorum excommunicatorum sepultura

338. Notandum 4. excommunicatum, cuius sepultura Ecclesiam violat, debere esse ex ijs, quos iuxta Concilij Constantiensis decretum vitare tenemur, cuiusmodi sunt nominatim excommunicati, ac publici & notorij clerici percussores, reliqui autem habentur tanquam priuati excommunicati.

profanet Ecclesiam. Concilium Constant.

339. Notandum 5. nomine Pagani seu infidelis comprehendi etiam infantes ante baptismum defunctos. Quorum tamen sepultura tunc intelligitur Ecclesiam violare, quando vt separati à matre sepeliuntur, non autem quando cum ipsa matre fideli.

340. Notandum 6. per hæc non solùm violari Ecclesiam consecratam, sed etiam benedictam; nec solùm Ecclesiam, sed etiam cæmeterium annexum & contiguum Ecclesiæ. Quod violatur, violata Ecclesia; non autem contrà, cap. vnico de consecr. Ecclesiæ in 6. Vnde eodẽ modo reconciliandũ est cęmeteriũ atque Ecclesia. Lege Syluiũ 3. p. q. 83. ar. 3.

Per hæc & cæmeterium violatur.

Syluius.

341. Notat Sotus loco suprà citato ex Scoto & Paludano, nullam censuram aut irregularitatem contrahi ab eo, qui sciens & volens celebrat in Ecclesia violata: quam tamen contrahit, qui in Ecclesia à Iudice interdicta: non tamen si celebret corã personis interdictis, in loco nõ interdicto, tametsi mortaliter peccet.

Sotus. Scotus. Paludanus. Non incurrit censurã, qui sciens celebrat in Ecclesia violata.

342. Notat etiam Henriquez lib. 9. de sacrificio Missæ cap. 27. in fine, non violari oratoria & loca non consecrata, nec benedicta, sed tantùm ab Episcopo, vel ab alio habente auctoritatem ad diuinum cultum deputata. Violatio enim supponit aliquam consecrationem, aut benedictionem: ergo vbi nulla est consecratio, aut benedictio, nulla poterit esse violatio. Tandem contra multos docet Sanchez lib. 9. disp. 15. n. 31. non violari Ecclesiam per violationem sacristię: quia sacristia est quasi camera, Ecclesiæ adhærens, ad vestium sacrarum custodiam deputata; secus est de capellis, quæ ad idem munus cum Ecclesia deputantur, efficiuntque vnum corpus cum illa.

Henriquez.

Sanchez.

343. In Ecclesia igitur aliquo ex his modis violata, non licet per se celebrare, absque graui peccato, vel alia diuina officia in ea exercere, vel defunctum sepelire, nisi vrgente necessitate, & cum licentia Episcopi; nam sicut Episcopus concedere potest, vt celebretur in loco communi & profano, ita & in loco violato. Tum quia can. *Missarum*, de consecr. dist. 1. apertè cõceditur, vt Missa celebrari possit, vbi Episcopus permiserit. Notat autem Sotus, ad huiusmodi licentiam concedendam grauem requiri causam. Addit verò Suarez, tam grauem posse esse necessitatem, vt absque Episcopi licentia sacerdos licitè celebrare possit in huiusmodi Ecclesijs violatis. Atque hoc modo excusat, qui in partibus Septentrionalibus celebrant in Ecclesijs, in quibus sepulti sunt hæretici: quia vel non possunt commodè alibi celebrare, vel Episcopi ipsi videntes & permittentes, tacitè censentur facultatem concedere.

Sotus.

Suarez.

244. Sed quid faciet sacerdos, si Ecclesia violetur, dum in ea celebrat? cõmunis sententia, quam tradit rubrica titulo *de defectibus in ministerio ipso occurrentibus*, est, vt si violatio accidat post inchoatum can. prosequendum sit sacri-

Quid faciendum sacerdoti si Ecclesia violetur, dum in ea celebrat.

ſacrificium : ſi verò accidat ante incæptum can. omittendum ſit ſacrificium. Incipit autem canon ab illis verbis. *Te igitur* &c.

345. Petes, an quiuis ſacerdos poteſtatem habeat violatam Eccleſiam reconciliandi. Affirmat Sylueſt. v. *Conſecrat.* q. 8. Armil. 2 & Henriquez ſuprà citatus n. 6. & colligitur ex c. *ſi Eccleſia*, de conſecr. Eccleſiæ & Gloſ. ib. poſito quòd Eccleſia erat tantùm benedicta: nam ſi erat conſecrata, non poteſt à ſimplici ſacerdote reconciliari, niſi ex commiſſione pontificis; ſed debet vel à proprio Epiſcopo, vel ab alieno de licentia proprij: reconciliatur autem à ſimplici ſacerdote vt ibidem dicitur, per aquam exorcizatam ab ipſomet ſacerdote benedictam. Cęterùm poſſunt ſuperiores Societatis Ieſu licitè noſtras Eccleſias, cœmeteria, & oratoria quomodolibet polluta reconciliare, præſertim in locis remotis, vbi Epiſcopus per duas dietas ſeu per iter bidui adiri non poteſt, vt habetur in compendio priuilegiorum Societatis Ieſu verbo *Eccleſia*, §. 2. Quin in partibus infidelium poſſunt ſuperiores Societatis Eccleſias, & alia pia loca erigere, nec non veſtes ſacerdotales, pallas, corporalia, calices, altaria, & cæmeteria benedicere, & profanata reconciliare, ſi Catholicus Epiſcopus ibi non adſit. Nonnulli putant, reconciliari Eccleſiam, hoc ipſo, quòd in ea bona fide ſemel celebratur: quod falſum eſt, alioqui etiam reconciliaretur, quando in ea de licentia Epiſcopi celebraretur.

Sylueſter. Armilla. Henriquez.

346. Dubitatur, an liceat in mari vel in fluuio celebrare. Negant communiter Doctores, ob periculum effuſionis ſanguinis. Henriquez lib. 9. de ſacrific. miſſæ ca. 27. n. 3. & Sà verbo *miſſa* n. 19. putant licitum eſſe, vbi nullum timetur periculum: quod etiam alij affirmant apud Laymon lib. 5. tract. 5. cap. 5. n. 6. idque de facto in praxim deductum eſſe à Lulitanis in Indiam nauigantibus teſtatur Fagundez lib. 3. de primo præcepto Eccleſię cap. 10. num. 15. quod ad inſtantiam Patrum Societatis Ieſu conceſſum eſt à Clemenſe VIII. & Paulo V.

Henriquez. Sà. Laymon. Fagundez.

De altari.

347. ALtare eſt locus, in quo immediatè ſacrificiũ offertur: dictũ ab ara, & altè, quoniam reuerentiæ, ſignificationis, & commoditatis cauſa in alto ſemper loco erigitur. Debet autem eſſe lapideum, vt conſtat ex can. *Altaria*, de conſecrat. diſt. 1. *Altaria*, inquit, *ſi non fuerint lapidea, chriſmatis vnctione non conſecrentur.* Altaris conſecratio de iure ordinario ſpectat ad ſolum Epiſcopum, vt colligitur ex can. *Nullus*, de conſecrat. diſt. 1. & docet Sylueſter verbo *Altare* 2. vnà cum alijs Doctoribus. Ex priuilegio committi poteſt ſimplici ſacerdoti, vti commiſit Paulus III. presbyteris Societatis Ieſu, in locis infidelium, vbi Catholicus Epiſcopus non adeſt, vt conſtat ex bullà edita anno 1549. eſt autem altaris conſecratio, vt idem Sylueſter verbo *Benedictio* 2. cum alijs docet, actus Ordinis Epiſcopalis, non autem iuriſdictionis. Vnde conſecrari nõ poſſet ab Epiſcopo nondum conſecrato habente tantùm iuriſdictionem, quamuis poſſet hanc poteſtatem communicare alteri Epiſcopo iam conſecrato. Eadem ratio eſt de conſecratione calicis, & omnium vaſorum, quæ debent chriſmate vngi. Quę quidem doctrina vera eſt, an autem cohæreat cum alia doctrina, quam idem Sylueſter tradidit, Eccleſiam ab Epiſcopo excommunicato conſecratam, non eſſe validè conſecratam, ipſe viderit: nam ſi eſt actus Ordinis, non poteſt ab excommunicatione impediri ſicut nec impediuntur Ordines ab Epiſcopo excommunicato collati.

Altaris cõſecratio de iure ordinario ſpectat ad ſolũ Epiſcopum. Sylueſter. Paulus III. Ex priuilegio ad Societatẽ Ieſu

348. Non eſt autem neceſſe, vt totum altare, in quo celebratur, ſit lapideum, aut conſecratum, ſed ſufficit, ſi ſola pars, ſupra quam reponitur pes calicis cum patena, hoſtiã conſecratam continente. Quę pars dicitur Ara, ſeu Tabula, intra quam recondendæ ſunt reliquię Sanctorum cum ipſo nomine Epiſcopi conſecrantis, & Sancti, cui altare dedicatur, cum anno & die conſecrationis; qui ad maiorem ſolemnitatem debet eſſe, vt monet Pontificale, dies Dominicus, vel alicuius Sancti feſtum. Locus autem, intra quem Sanctorum reliquię reconduntur, dicitur Sepulchrum, quod obſignari debet paruo lapide rotundo. vel quadrato, qui ſigillum dicitur.

349. Cęterùm Hugo & Aſtenſis apud Sylueſt. verbo *Altare* 1. nec non Sotus in 4. diſt. 13. q. 2. ar. 3. § *Sextò denique*; Suarez diſp. 81. ſect. 5. immediatè ante §. *In tertia parte*, Emmanuel Sà verbo *Altare*, Coninck 3. p. q. 83. art. 3. dub. 2. & alij putant, Reliquias Sanctorum non ſpectare ad cõſecrationis eſſentiam. Probat citatus Aſtenſis, quoniam in rubrica antiqui Miſſalis monetur, omittendam eſſe illam orationem ante introitum, *Oramus te Domine per merita illorum ſanctorum, quorum Reliquiæ hic ſunt*, quando nullæ fuerint in altari Reliquię. Quæ ſententia probabilis eſt: cuius tamen oppoſitam citato loco docet Sylueſter: quod probari poteſt ex cap. *Placuit*. de conſecrat. diſt. 1. in quo iubẽtur Epiſcopi euertere altaria, quæ per agros & villas ſine Martyrum Reliquijs extruuntur. Verùm hic locus non vrget, quia ibi ſolùm præcipiuntur euerti altaria propter ſuperſtitiones, quæ ibi committebantur, in exhibendo cultu aliquibus Martyribus ſine certa ſcientia illorum. Refert autem ibidem Sylueſter quęſito 4. ex Panormitano, quòd Leo Papa deficientibus reliquijs poſuerit partem corporalis, & Euchariſtię in conſecratione cuiuſdam Eccleſiæ. Sed hęc ſententia ſicut de parte corporalis probabilis eſt, ita de parte Euchariſtię eſt omninò abſurda & indigna.

Hugo. Aſtenſis. Sotus. Suarez. Sà, Coninck, Exiſtimant reliquias Sanctorum non ſpectare ad cõſecrationis eſſentiam. Sylueſter. Sylueſter. Panormit.

350. Eſt autem duplex Altare: Vnum ſtabile, quod antequam conſecretur, calce ſeu cęmento aptatur ſtipiti, cui infigitur, vt conſtat ex pontificali Romano: Alterum portatile ſeu viaticum quod ex Panormitano apud Sylueſtrum loco citato q. 1. eſt paruus lapis

continens

continens in se foramen cum consecratione & signo superpositio, per quam consecrationem capit res sacras sigillo clausas: quod tantæ magnitudinis esse debet, vt capere valeat cum hostia pedem calicis, saltem maiori ex parte, vt Doctores explicant.

351. Altare stabile est addictum stipiti, cui est affixum; à quo si amoueatur, amittit consecrationem, vt patet tum ex can. *Si notum*, de consecrat. dist. 1. tum ex cap. *Quod in dubijs*, de consecrat. Ecclesiæ vel Altaris. Vbi sub disiunctione dicitur: *Altare, in quo tabula, cui consecrationis benedictio pontificali ministerio adhibetur, si mota, vel enormiter fracta fuerit, debet non immeritò consecrari.* Quòd si tota mensa superior vnà cum ara consecrata intra se clausa transferatur de vno loco in alium, non amittit consecrationem, vt rectè docet Suarez disp. 81. sect. 5. §. *Tertio additur*. Quo fit, vt possit execrari Altare, non execrata Ecclesia, si nimirum amoueatur lapis à stipite, cui erat affixus: & contrà, execrari Ecclesia, non execrato Altari, si parietes Ecclesiæ corruant, intacto manente Altari. Nunquam autem pollui potest Ecclesia, non polluto Altari: vel contrà, pollui Altare, non polluta Ecclesia, vt cum Panormitano docet Sylvester verbo *Altare* qu. 11. Ratio discriminis: quoniam consecratio Ecclesiæ est distincta à consecratione Altaris, & consistit in consecratione parietum, quibus dirutis, manere potest consecratio altaris: & è contrà, destructo altari, manere possunt illæsi Ecclesiæ parietes, ac proinde eorum consecratio. At verò pollutio concernit totam Ecclesiam, quatenus facit vnum corpus cum altaribus: Vnde nequit pollui Ecclesia, quin simul polluatur altare; & contrà.

352. Altari portatili seu viatico vti possumus in omni loco decenti, etiam profano & communi, can. *Concedimus*, de consecrat. dist. 1. Quapropter semper eius vsus est priuilegiatus. Vnde eo vti possumus etiam in Ecclesia, quæ ob parietum collapsum, consecrationem amisit, non autem in Ecclesia polluta, vel interdicta, nisi in priuilegio exprimatur. Primum probatur: quia talis locus æquiualet communi & profano, cùm non sit positiuè pollutus, sed tantùm negatiuè non consecratus: Atqui omnis locus negatiuè non consecratus, modò indecens non sit, aptus est ad vsum Altaris portatilis. Secundò constat: quia locus positiuè pollutus non intelligitur sub nomine loci communis, vnde nisi exprimatur in priuilegio, non possumus in virtute priuilegij altaris portatilis, in eo celebrare. Confirmatur, quia in priuilegio de vsu Altaris portatilis concesso nostræ Societati à Paulo III. exprimitur, vt eo vti possimus etiam in tempore & loco interdicto, licet non coram personis interdictis.

353. Habent autem hoc priuilegium vtendi Altari portatili omnes Episcopi, dum iter agunt cap. vlt. de priuilegijs in 6. vt in eo vel ipsi, vel alij coram ipsis celebrare possint. Nec non presbyteri Societatis Iesu, qui vbique gentium, etiam in castris militum, modò loca tuta & honesta sint, & Generalis, aut Prouincialis eo vti iudicàuerint, vti possunt. Quod priuilegiũ primò concessit Paulus 3. an. 1549. deinde per Concilium Triden. sublatum, iterum peculiari bulla an. 1579. prima die Octobris restituit Gregorius 13. Quem portatilis altaris vsum saltem in necessitate possunt Episcopi intra suam diœcesim alijs concedere: neque enim illis sublata est hæc potestas à Concilio Trident. vt communiter Recentiores nobiscum sentiunt & congregatio Card. 1586. declarauit; legatur Suarez disp. 81. sect. 3. Vasquez disp. 233. cap. 1. & Emmanuel Sà verbo Episcopus n. 24.

354. Porrò amittit Altare portatile consecrationem, si notabiliter frangatur, si omnia eius quatuor cornua, quæ chrismate vnguntur, comminuantur, si sigillum sepulchri, quo reliquiæ clauduntur, amoueatur, vel frangatur: omnia hæc constant ex can. *Si motum*, de consecr. dist. 1. ex cap. *Quod in dubijs*, & cap. *Ad hæc*, de consecrat. Ecclesiæ vel Altaris. Quam tamen cõsecrationem non amittit, si à ligno, intra quod includi solet, separetur, vt rectè docet Sylvester loco præcitato qu. 8. & 9. Ratio verò est, quia huiusmodi Altaria non consecrantur per affixionem ad lignum, intra quod includuntur, sicut consecrantur altaria stabilia, sed per se, lignum autem solùm apponi solet ad ornamentum, vel ad maiorem commoditatem.

355. Disputat autem ibidem qu. 3. idem Sylvester, an liceat celebrare in Altari portatili ex duobus lapidibus insertis, duobus lignis inuicem colligatis ad instar libri, quod claudi & aperiri possit, vt in vno lapide hostia, in alio calix collocetur. Ad quam quæstionem respondet negatiuè: tum quia, inquit, est contra vniuersalem consuetudinem Ecclesiæ: tum quia est contra mysterium ipsum: nam altare significat Christum, in quo non est, nisi vna persona, hic autem essent duo altaria, nam altaria multiplicantur ad multiplicationem lapidum consecratorum. Tum quia esset, ac si in vna Ecclesia consecraretur corpus, in alia sanguis. Verùm duæ posteriores rationes non conuincunt, nam duo illi lapides vno ligno inuicē colligati essent per modum vnius Altaris: Vnde vna tantùm consecratione sacrarentur, vnoque sepulchro ac sigillo obsignarentur. Sola prima ratio est alicuius momenti: quia esset contra Ecclesiæ consuetudinem in re graui. Vltimò q. 8. idem auctor aduertit, non execrari altare, ex eo quòd in illo celebrauerit Hæreticus, schismaticus, degradatus, excommunicatus.

356. Cæterùm notandum est, si altare consecrationem amittat per notabilem fracturam, ita vt nulla pars sit apta capere calicem & patenam simul, non esse ampliùs capax nouæ consecrationis, cùm non possit amplius habere vsum altaris: secus si consecrationem amittat per amotionem sigilli à sepulchro, vel lapidis à ligno, intra quod velut in sepulchro Altare stabile reconditur.

Suarez. — *Panormitanus. Sylvester.* — *Altari portatili vti licet in loco profano, non in Ecclesia polluta.* — *Paulus III.* — *Paulus III. Conc. Trid.* — *Greg. XIII.* — *Suarez. Vasquez. Sà.* — *Quando altare portatile consecrationem omittat.* — *Sylvester.* — *Sylvester. An celebrare licet in altari portatili ex duobus lapidibus vno ligno inuicem colligatis.* — *Quando altare portatile per fracturam reddatur incapax nouæ consecrationis.*

De calice cum patena & reliquis ad altare requiſitis.

357. CALIX cum patena debet eſſe ab Epiſcopo vel à ſimplici ſacerdote habente priuilegium à Papa, conſecratus. Cuius ſaltem cuppa (eadēque ratio eſt de patena) debet eſſe ex auro, vel argento, aut ſtanno, vt conſtat ex can. *vt calix*, de conſecr. diſt. 1. *vt calix* inquit, *Domini cum patena, ſi non ex auro, omnino ex argento fiat. Si quis autem tā pauper eſt, ſaltem vel ſtanneum calicem habeat. De ære, aut orichalco, ligno, aut vitro, non fiat calix.* Proſtanno Aſt. apud Sylueſtrum verbo *calix* q. 1. & Emmanuel Sà intelligi putant etiam plumbum. Hinc colligitur, ſi quis legat Eccleſiæ calicem, intelligendum eſſe argenteum: nam hæc eſt materia conſueta & communis. Grauiter igitur peccat, qui calice, vel patena ex alia materia, quàm iure expreſſa vtitur.

Ex quali materia debeat vel poſſit eſſe calix. Aſtenſis. Emma. Sà

358. Execratur calix & patena per notabilem fracturam, quando nec ille ſanguinem, nec iſta conſecratam hoſtiam capere valet: per humani ſeminis & ſanguinis ſacrilegam effuſionem, non autem per profanum vſum: Nec per attritionem auri, quo deaurantur, quia manet reliqua materia conſecrata. Diffitas, eſt An reconſecrari debeant poſt inaurationem. Affirmant communiter Doctores. Negant Coninck qu. 83. ar. 3. dub. 2. & Emmanuel Sà verbo *calix*, in editione Colonienſi anni 1599. in Antuerpienſi verò anni 1622 id potiùs affirmare videtur dum ait, poſt deaurationem ſolere iterum conſecrari. Probari poteſt hæc ſententia à paritate corporalis, quod lotum & iterùm amydo dealbatum non eget noua conſecratione, vt docet Syluester verbo *Corporalia* qu. 3. ſicut nec Eccleſia conſecrationem amittit per dealbationem parietum. Ratio verò eſt: quia quando pars minor additur maiori trahitur ad conditionem maioris, vt pars veſtis non benedictæ aſſuta veſti benedictæ, non eget noua benedictione, quia trahitur ad conditionem partis maioris, iuxta illud: *Non ſacrum acceſſione ad ſacrum efficitur ſacrum.* Atque hæc ſententia probabilior eſt: quam etiam ſequitur Laymon, & alij apud ipſum lib. 5. tract. 5. c. 6. n. 7. Prior tamen eſt tutior.

An calix reconſecrari debeat poſt inaurationem. Coninck. Sà.

Syluester.

Laymon.

359. Cęterùm docet idem Syluester verbo *calix* qu. vlt. execrari calicē ſi eius cuppa quocunque modo diſiungatur à pede. Sed oppoſitum eſt communius apud Doctores: præſertim quando calix eſt tornatilis, cuius cuppa arte ſeparabilis eſt à pede: ſecus fortè eſſet, ſi cuppa non eſſet arte ſeparabilis à pede.

Syluester. An calix maneat ſacer, cuppa diſiuncta à pede.

360. Dubium eſt, An etiam conſecrandum ſit vas, in quo Chriſti corpus aſſeruatur. Negant aliqui apud Suarez diſp. 81. ſect. 7. § *Tertio obiter*: quod etiam ſequitur Coninck ſuprà citatus dub. 3. Affirmant verò alij, & quipem probabilius: nam ſi debet conſecrari patena, & benedici corporale, quia recipiunt corpus Chriſti, debet etiam conſecrari, aut ſaltem benedici vas, quod intra ſe cuſtodire debet idem corpus Chriſti. Vnde ſpecialis benedictio de huiuſmodi vaſculo aſſignatur in pontificali. Poſſet tamen, qui oppoſitum faceret, ſufficienter excuſari probabilitate alterius ſententiæ, quam ſequuntur graues auctores.

An vas, in quo Chriſti corpus ſeruatur, ſit conſecrandum. Coninck.

361. Præter calicem & patenam, requiritur primò corporale lineum, non ſericum, vel aliquo colore tinctum, can. *conſulto*, de conſecrat. diſt. 1. quod neceſſariò debet eſſe benedictum ab Epiſcopo, vel à regulari habente priuilegium, quale habent omnes ſuperiores Noſtræ Societatis, vt conſtat ex compendio priuilegiorum verbo *Benedicere* §. 2. Poſſet tamen eſſe auro, vel ſerico elaboratum in extremitatibus.

Corporale, quale eſſe debeat.

A quibus poſſit benedici.

362. Secundò requiruntur ſubtus corporale ad minimum duæ pallæ lineæ, vel vna duplicata: tametſi decentius eſt, vt ſint tres, vti miſſalis rubrica præſcribit: quarum ſaltem vna debet totam ſuperiorem Altaris ſuperficiem tegere. Hæ pallæ non neceſſariò debent eſſe benedictæ: quin addunt Syluester verbo *Benedictio* qu. 5. & Emmanuel Sà verbo *miſſa* n. 7. in neceſſitate poſſe ſacerdotem vti linteis profanis, eaque poſtea reddere Domino ad priſtinum vſum profanum applicāda. Quod fieri non poteſt, ſi ſint benedictę.

Palla.

Syluester. Sà.

363. Tertiò requiritur tegumentum, quo calix tegatur, etiam ex lino, ſaltem ex parte inferiori, qua calicem tegit, eodem modo benedictum, niſi fortè hoc munus tegendi calicem præſtet corporale, quod alicubi ſeruatur, vt Sotus teſtatur in 4. diſt. 13. qu. 2. art. 5. in fine. Et fortè propter hoc non aſſignatur peculiaris benedictio huius tegumenti diſtincta à corporali in pontificali.

364. Quartò requritur Purificatorium, quo patena, calix, & digiti, ac labia ſacerdotis poſt ſumptionem ſanguinis abſtergantur. Etſi huius Purificatorij nulla fiat mentio in pontificali, neque vlla peculiaris aſſignetur benedictio, ſicut neque in rubrica miſſalis.

365. Quintò requiritur Crux, ex quacunque materia ſit, ſiue picta, ſiue ſculpta; nec debet neceſſariò eſſe benedicta, quamuis peculiaris illius benedictio aſſignetur in pontificali.

Crux requiritur ad celebrationem:

366. Sextò requiruntur duæ, vel ad minimū vna candela cerea accenſa: cuius loco poſſet in neceſſitate ſacerdos vti lucerna ex oleo. Cādelas ex ſeuo nullo pacto admittit Suarez. Verū vrgente neceſſitate admitti poſſent: nam licet rubrica aſſignet luminaria ex cera, non tamen prohibet, quin vrgente graui neceſſitate, vti poſſimus ex oleo, vel ſeuo: quod etiam ſentit Laymon & apud ipſum Azor. Huius cæremoniæ neceſſitas ex eo maximè colligitur, quod cap. finali de celebratione miſſarum, grauiter punitus eſt ſacerdos, qui ſine lumine celebrauit. Vnde notat Alexander ab Alexandro lib. 4. gen. dier. cap. 17. apud nul-

Candela:

Suarez.

Laymon. Azor.

Alexander ab Alex.

lamra-

lam nationem licitum fuisse absque igne sacrificare.

Missale. 367. Septimò requiritur missale, sine quo non est licitum celebrare, etiamsi, vt notat Rubrica de defectibus in ministerio ipso occurrentibus, sacerdos memoriter missam sciat. Nonnulli volunt, missale esse benedicendum *Sylvester.* vt Sylu. verbo *Benedictio.* qu. 4. Sed cùm nulla peculiaris benedictio in pontificali prescribatur, temere hoc requiritur.

Minister, qui fœmina non sit. 368. Octauò requiritur minister: qui secundum missalis rubricam non potest esse fœmina: hæc enim cap. *Inhibendum*, de cohabitatione clericorum & mulierum prohibetur, *ne accedat ad altare, vel presbytero ministret, vel intra cancellos stet, vel sedeat*: nisi fortè, vt *Suarez.* Suarez disp. 87. sect. 1. docet, remotè, & ex choro sacerdoti celebranti respondeat.

Quando liceret sine ministro celebrare. 369. Dubium est, An in aliquo casu liceat absque ministro missam celebrare. Concedit *Sotus.* Glossa in can. *Hoc quoque* de consecrat. dist. 1. in casu, quo sacerdos esset solus inclusus in aliquo loco absque ministro. Sotus in 4. dist. 13. qu. 2. art. ad 12. concedit etiam de Eremita Solitario, non quidem semper, sed festis dumtaxat diebus; neque omnibus, sed tantùm in solemnioribus. Consentit Suarez *Suarez.* citata disp. 87. sect. 1. ad finem: quamuis hoc non concedat ordinariè, sed in aliquo casu extraordinario & fortuito. A fortiori id licitum erit, ad seipsum, vel ad alium per modum viatici communicandum. Quæ sententia probabilis est. Aduertunt tamen prædicti auctores, in casu, quo sacerdos non haberet nisi fœminam, debere potiùs celebrare solum, quàm ministrante fœmina, cùm hoc sit expressiùs in iure prohibitum.

De vestibus sacerdotalibus.

370. APVD omnes nationes semper sacrosanctum fuit, vt non profana & communi in veste, sed in sacra, & diuino cultui dicata appareret sacerdos Deo sacrificaturus, vt testantur Cicero lib. 2. de legibus, *Cicero. Virgilius.* & Virgilius 12. Æneidos, apud quos vestis, *Donatus.* qua sacerdos vtebatur, dicitur pura & candida, hoc est, vt Donatus interpretatur, albo calore, nec purpuræ variata picturis. Rationem huius coloris assignat citato loco Cicero: quia *color albus præcipuè decorus Deo est, tum in cæteris, tum maximè in textili.* Quocirca Deus *Exodi 28.* speciali præcepto mandauit Moysi Exodi 28. vt peculiarem vestem faceret Aaroni sacerdoti, *in gloriam & decorem: Hæc autem erunt*, inquit, *vestimenta, quæ facient: Rationale, superhumerale, Tunicam, & Lineam strictam, Cidarim, & Balteum.* Quæ auro, purpura, varijsque gemmis inter se contextis, & celaturis ornabantur, vt eo spectabiliorem redderent populo sacerdotem in ipso actu sacrificandi. At quantò spectabilior cæteris sacerdotibus coram Altari apparere debet Euangelicus sacerdos, qui non bruta animalia, sed ipsummet venerandum & Augustum Christi corpus & sanguinem coram Christiano populo, spectantibus ac reuerentibus Angelis, pro expiatione peccatorum glorioſissimæ Trinitati in sacrificium offert?

371. Meritò igitur Ecclesia non sine speciali Spiritus S. afflatu peculiares vestes sacerdoti præscripsit, sine quibus non licet ad sacrificandum accedere. Qui sacrarum vestium vsus antiquissimus est in Ecclesia, cuius in sua prima decretali circa medium meminit Anacletus Clementis successor: qui loquens de Diaconis & presbyteris, qui in diebus solemnioribus Episcopo assistebant: *Sacris*, inquit, *induti vestimentis.* Quarum vsum decreuisse fertur ipsemet Clemens ex præscripto & traditione B. Petri, vt colligitur ex secunda ipsius Epistola ad Iacobum fratrem Domini. De his vestibus hęc præcipit Stephanus pontifex in sua prima decretali, & refertur can. *Vestimenta* de consecrat. dist. 1. *Vestimenta Ecclesiastica, quibus Domino ministratur, & sacrata debent esse & honesta: quibus alijs in vsibus non debent fruì, quàm in Ecclesiasticis & Deo dignis officijs: quæ nec ab alijs debent contingi, aut ferri, nisi à sacratis hominibus.* Sex autem sunt vestes, quibus induitur sacerdos celebraturus, Amictus, seu Superhumerale, Alba, Stola seu orarium, Manipulus, Cingulum, Casula seu Planeta, quę vt refert Sotus in 4. dist. 13. qu. 2. art. 4. in primitiua Ecclesia erat tota à capite ad pedes vsque concluſa. Primę duæ sunt ex lino, vt Ecclesiæ consuetudo declarauit: Reliquę possunt esse ex quacunque materia, etiam ex profana veste viri aut fęminę, vt rectè docet Sylvester verbo *Corporalia* qu. 4. contra Glossam in can. *Ad nuptiarum*, vbi negat ex veste alicuius Dominæ, vel alterius fieri posse casulam, vel aliquem Ecclesię ornatum.

Sacrarum vestium vsus antiquus. Anacletus. *Clemens.* *Stephanus. Pontif.* *Sotus. Ex qua materia debeant esse sacræ vestes.* *Sylvester. Glossa.*

372. Nullum ex præcepto habent determinatum colorem, ex vsu tamen Ecclesiæ quinque assignantur colores, qui iuxta diuersitatem temporum & missarum variantur. Albus, Rubeus, Viridis, Violaceus, Niger, quos tantùm directiuè, non præceptiuè præscribit rubrica. Non debent esse lacerę, aut enormiter immundæ, cum quibus celebrare secundùm Sylvestrum verbo *missa* 1. qu. 2. est peccatum mortale: cui consentit Sà v. *missa* 15.

Cuius coloris. *Sylvester. Sà.*

373. Omnes debent ab Episcopo benedici, etiam cingulum contra Scotum in 4. dist. 13. qu. 2. §. *Restat ergo*, & Richardum art. 3. q. 4. putantes, cingulum in aliquibus locis non benedici: cùm tamen de cingulo tradatur specialis benedictio in pontificali. Vnde vti veste non benedicta, per se est mortale, nisi excuset ignorantia, vel grauis necessitas, in qua vti possumus cingulo non benedicto. Nunquam licet celebrare sine vlla veste sacra: Licebit autem in graui aliqua necessitate sine aliqua ex minoribus, vt sine stola, vel manipulo, aut cingulo, vt multi graues auctores apud Suarez disp. 82. sect. 3. §. *Secundo dicendum*, putant: quemadmodum & cum vna dumtaxat mappa, vel sine cruce; quod etiam cum

Scotus. Richardus. *An licet celebrare sine vestibus.* *Suarez.* *Azor.*

Azor. Layman. Azore docet Laymann. Poteſt ſacerdos loco manipuli vti ſtola: & è contra, ſi manipulus pro ſtola ſufficiat.

374. Hinc dubium emergit, an poſſit ſimplex ſacerdos ſacra paramenta benedicere. Negant ferè omnes, vt conſtat ex priuilegijs, quæ ad ea benedicenda conceſſa ſunt à pontificibus ſuperioribus Regularium. Etenim ſi quiuis ſacerdos ea benedicere poſſet, fruſtra ad ea benedicenda requirerentur priuilegia.

Armilla. 375. Difficultas eſt, an ea benedicere poſſint Abbates infulati. Negat Armilla v. *Abbas* n. 8. dum docet, ea non niſi ex priuilegio, vel tacito conſenſu pontificis benedicere poſſe.

Sà Affirmat verò Sà verbo *Benedictio*. Quæ ſententia probabilior eſt: nam ſi poſſunt conferre ordines minores, vt docet Sylu. v. *Ordo* 3. qu. 2. & colligitur ex Trident. ſeſſ. 23. cap. 10. de reformat. poterunt etiam ea ſacra benedicere, quæ chriſmatis vnctionem non requirunt, quod etiam ſacra Trident. Concilij congregatio declarauit his verbis: *Quocirca Abbas qui eſt benedictus, vel ex priuilegio ſedis Apoſtolicæ habet vt pontificalia exercere poſſit, ac ſi eſſet benedictus, poteſt omnia ſacra benedicere, illis exceptis, in quibus vnctio requiritur.*

Sylueſter. Conc. Trid. Sacra. Congreg.

376. Sed num ſaltem poſſet Epiſcopus hanc facultatem ſimplici ſacerdoti delegare? Negant Sylueſter verbo *Epiſcopus* qu. 8. Armilla nu. 11. & verbo *Abbas* n. præcit. & alij: eò quòd hic ſit actus ordinis Epiſcopalis, quem non poteſt Epiſcopus delegare, vti poteſt ea, quæ ad iuriſdictionem pertinent: *quæ ſententia poobabilis eſt*, non ſolùm quoad ea, quæ ſimplici tantùm egent benedictione, ſed à fortiori etiã quę chriſmatis vnctionẽ requirunt.

Sylueſter. Armilla.

377. Amittunt veſtes ſacerdotales benedictionem, quoties fiunt ineptę ad vſum, propter quem ſunt inſtitutæ, vt ſi amictus ita diuidatur, vt nulla pars ſit apta ſacerdotis collum circumdare: ſi ab alba notabilis pars abſcindatur; ſi cingulum ita rumpatur, vt nulla pars ſufficiat ad cingendum, poſſunt tamen ante fractionem, filo vel nodo reſarciri: imò addit Sà v. *Miſſa* 12. poſſe cingulum fractum necti, ſi pars altera non ſufficit, licet tunc amittat benedictonem.

Sà.

378. Quæ ſemel fuerunt diuino cultui dicata, nunquam ſunt iuxta regulam iuris in 6. ad humanos vſus tranferenda, ſed vetuſtate abſumpta comburenda ſunt: vti prę ſcribunt can. *ligna*, & *altaris*, de conſecrat. diſt. 1. *Altaris*, inquit, *palla, & cathedra, candelabum, & velum ſi fuerint vetuſtate conſumpta, incendio dentur: quia non licet ea, quæ in ſacrario fuerint, male tractari, ſed incendio vniuerſa tradantur. Cineres quoque eorum in baptiſterium inferantur.* Quæ omnia prę ſcripta fuerunt à Clemente I. vt conſtat ex ipſius ſecunda Epiſt. ad Iacobum fratrem Domini. Multò minùs licebit ſacris veſtibus vti in ſcena, etiam honeſta, & in templo exhibita. Notant autem Sylueſter v. *Benedictio* 7. & Henriquez cap. 28. num. 3. in textu, non poſſe in neceſſitate calices & vaſa ſacra vendi laicis in profanos vſus commutanda, niſi priùs per confractionem execrata. Quoad tactum harum veſtium attinet, expreſsè prohibetur, eas ab alijs, quàm à ſacratis hominibus tangi, vt habetur can. *Veſtimenta*, de conſecrat. diſt. 1. Vſus tamen obtinuit vt ſola illa non poſſint à laicis tangi, quæ immediatè corpus & ſanguinem Chriſti tangunt, vti ſunt corporale, purificatoriũ, calix, patena, & reliqua omnia, quę chriſmate vel oleo benedicto, vt ara, & agnus cereus ſacrantur. Quare à laicis tangi poſſunt, omnes veſtes ſacerdotales, mappę Aram tegentes, velum, burſa & palla ipſa, quę calicem tegit, imo & ciborium ipſum benedictum antequam conſecratas hoſtias in ſe cuſtodiendas recepit. Vnde corporale & purificatorium prima ſaltem lotione lauari debent in peculiari pelui à Diaconis, vel Subdiaconis, non autem ab alijs inferioribus clericis, niſi fortè à ſacriſtis regularibus, qui priuilegium habent à ſummis pontificibus huiuſmodi ſacra tangendi. Hæc omnia prę ſcripſit idem Clemens præcit. Epiſt. Cæterùm, ſi tactus non fiat in contemptum, etiam ſine cauſa, non excedit culpam venialem: nam cum cauſa omnino excuſat ab omni peccato, vt communiter Doctores docent.

Clemens I.

Sylueſter. Henriquez.

Clemens.

379. Vltimò debet ſacerdos iuxta rubricam calceatus, & veſtibus conuenientibus, quarum exterior talum ſaltem attingat, nec non detecto capite celebrare. Ad quorum primum Sylueſter verbo *Miſſa* 1. q. 2 *ad tertium verò*, Sotus in 4. diſt. 13. qu. 2. art. 4. §. *Ecce quibus ſacris veſtibus*, ſacerdotem obligari putant ſub mortali: ſed probabiliùs alij non niſi ex decentia & reuerentia myſterij. Vnde quęuis rationabilis cauſa ab omni peccato excuſare poterit, vt de facto excuſantur peregrini, & ruſticani ſacerdotes, qui veſte vix genua attingente celebrare ſolent.

Quomodo ſacerdotes extra miſſam veſtiri deceat. Sylueſter. Sotus.

380. Maior difficultas eſt, an celebrare ſine tonſura, ſit peccatum mortale. Ratio dubitandi: quoniam tonſura eſt principale ſacerdotis inſigne: ergo ſine eo celebrare eſt mortale, non minùs quam celebrare ſine habitu clericali, cùm non minùs vnum, quàm aliud ſit proprium ſacerdotis inſigne. Vnde vtrumque ſub grauiſſimis pœnis præcipitur in bulla Sixti V. edita anno 1589. 18. Ianuarij, quæ incipit *Cum ſacroſanctam*.

An ſine tonſura celebrare ſit mortale. Sixtus V.

381. Fortè Sotus affirmans in 4. diſt. 24. q. 2. art. 1. poſt 2. concl. eum, qui ad ſacros Ordines ſuſcipiendos intonſus accedit, mortaliter peccare, etiam affirmaret, mortaliter peccare ſacerdotem, qui ſine tonſura ad celebrandum accedit, cùm grauius ſit ad celebrandum, quàm ad Ordines ſuſcipiendos, ſine tonſura accidere. Contrà verò Caietanus docens in ſumma verbo, *Clericorum peccata*, nunquam peccare clericum ſine tonſura incedentem, niſi propter contemptum & contumaciam, pariter nunquam peccare diceret ſacerdotem, qui intonſus abſque contemptu ad celebrandum accederet. Verùm ſicut vtriuſque falſum eſt aſſumptum ita & quod ex eo deducitur.

Sotus.

Caietanus.

382. Quare probabilius eſt primò, contrà

Caietanum

Caietanum, sine rationabili causa frequenter absque tonsura ad celebrandum accedere, etiamsi absque contemptu fiat, à peccato mortali non excusari, cùm iura id seuerè præcipiant sub anathematis pœna, vt patet ex cap. *Si quis* de vita & honestate clericorum: *Si quis ex clericis*, inquit, *comam relaxauerit*, quod idem est, ac caput non raserit, *anathema sit.* *Glossa.* Vnde Glossa explicat, huiusmodi esse excommunicandum. Conf. nam hoc præceptum ex obiecto suo obligat ad mortale, vt notauit Vasquez infrà citandus, cùm sit de re graui: ergo transgressio ipsius etiam absque contemptu erit aliquando peccatum mortale. Secundò certum est ex aliqua causa rationabili aliquando licitum esse sine tonsura celebrare: patet in sacerdotibus inter hæreticos versantibus, qui ne deprehendantur, sine tonsura incedunt, & celebrant. Tertiò certum quoque est semel, aut bis, etiam ex negligentia intonsum celebrare, non esse peccatum, saltem graue, si contemptus & scandalum absit.

383. Tota igitur difficultas est, quando censebitur peccare mortaliter sacerdos intonsus celebrans. Quod certò definiri non potest, nisi pensatis singulis circumstantijs, personæ, loci, & temporis diuturnitate, penes quam maximè definienda est grauitas huius peccati, vt cum Syluestro verbo *Clericus* 2. §. *Pro intelligentia*, *Syluester.* notauit Vasquez 3. p. disp. 250. *Vasquez.* cap. 3. eadem quoque ratio est de habitu clericali, sine quo ex aliqua rationabili causa aliquando celebrare, nullum erit peccatum, secus si frequenter, & sine causa.

384. Nunquam licebit, nisi ex expressa facultate summi pontificis, in alio idiomate, quàm Latino, missam dicere. Neque cuiquam licitum est, nouos ritus, aut cæremonias, precesque in missarum celebratione adhibere, præter eas, quæ ab Ecclesia probatæ ac frequenti & laudabili vsu receptæ fuerunt, vt expressè præcipit Trident. sess. 22. in decreto de obseruandis & vitandis in celebratione missæ, & Pius V. in peculiari bulla, quam initio missalis affixit. *Num & quando liceat in alio idiomate quàm Latino missã dicere.* *Conc. Trid.* *Pius V.*

385. Atque hæc de Augustissimo Eucharistiæ mysterio, necnon de Baptismo, cõfirmatione, & sacramentis in genere pro mea tenuitate satis, etsi non pro materiæ dignitate. In quibus an veritatem assecuti fuerimus, nostrum non est iudicare. Certè de omnibus hoc asserere, summa temeritas est; de nullis, aperta infidelitas; de plerisque, nonnulla probabilitas. Hoc tamen constanter ac fideliter pronuncio, me nunquam affectu impugnandi, sed studio inquirendi veritatem, & auctores legisse, & sententias examinasse: quo fit; vt non semel, vel ex assidua Doctorum lectione, vel ex publica & frequenti disputantium concertatione, vel ex diuturna ac sedula mentis commentatione, quasi è tenebris obortæ luce, eandem sententiam, quam semel vt veram statuimus, bis aut ter mutauerimus, eligentes potiùs mutabiles videri, quàm cum præiudicio agnitæ veritatis pertinaces haberi.

LAVDETVR VENERABILE SACRAMENTVM.

INDEX LOCVPLETISSIMVS OMNIVM QVÆ IN HOC VII. TOMO CONTINENTVR.

PRIOR NVMERVS DISPVTATIONEM, POSTERIOR verò eiusdem disputationis numeros, in quos vnaquæque disputatio à principio, ad finem vsque diuisa est, designat.

A.

Accidens.

Aliquod accidens naturaliter respicit subiectum naturale, à quo tamen non nisi obedientialiter respicitur. 5. 18.
Accidentia substantiæ, non actualiter necessariò, sed aptitudinaliter eam significant. 17. 15.
Accidentia non existunt existentiâ substantiæ. 17.24.
Accidentia non sustentantur à substantia media aliqua potentia ab ipsa substantia metaphysicè distincta. 18. 104.
Actio reparatiua accidentium non prouenit ab ipsis accidentibus inexistentibus substantiæ, sed ab ipsa substantia. 23. 50.
Actio reparatiua accidentium Eucharisticorum prouenit à solo Deo vt causa particulari. 23. 53.

Actio, actus.

Quomodo possit Deus aliquem malum actum requirere vt conditionem ad dandam gratiam. 3. 93.
Eadem numero actio potest esse simul & semel, diuerso tamen respectu bona & mala. 3. 97. 216.
Implicat aliquid duplici actione adæquata simul causari. 6. 22.
Bonitas obiecti potest refundi in actum licet non expressè intendatur ab eliciente, modo ab imperante intenta fuerit. 4. 221.

Adam.

Etsi Adam statu Innocentiæ fuisset nostrum caput meritorium quoad primam gratiam, non tamen fuisset quoad augmentum illius. 3. 34.
An si Adam abstinuisset à pomo confirmatus fuisset vnà cum posteris in gratia. 3. 36.

Altare, ara.

Altaris consecratio de iure ordinario spectat ad solum Episcopum. 33. 347
Ex priuilegio tamen id concessum est Societati in quibusdam locis. ibid.
Non est necessarium vt totum altare in quo celebratur sit lapideum aut consecratum. 31. 348.
Quanta sit necessitas reliquiarum SS. in ara seu tabula reconditarum. 23. 349.
Altari portatili vti licet in omni loco decenti etiam profano non tamen in Ecclesia polluta. 33. 352.
Quando altare portatile consecrationem amittat. 33. 354.
An celebrare liceat in altari portatili ex duobus lapidibus vno ligno inuicem colligatis. 33. 355.
Quando altare portatile per fracturam redditur incapax nouæ consecrationis. 33. 356.
Angelus *potest naturaliter mouere per se & directe corpus Christi sacramentaliter existens.* 20. 13.

Anima.

Vltima dispositio ad animam non sunt solæ formæ partiales, sed primæ etiam qualitates in certo gradu combinatæ. 19. 61.
Quæuis anima rationalis habet potentiam inorganicam motiuam, qua mouere naturaliter possit suum corpus ex vno loco in alium. 20. 6.

Annihilatio.

Ad annihilationem non requiritur vt res annihilata non maneat in potentia alicuius. 18. 195.
Nihil annihilatur nisi per subtractionem concursus creatiui. 18. 196.
Apostoli *quando fuerint à Christo sacerdotes instituti.* 33. 18.
Aquæ *omnes consecratæ fuerunt, per contactum Christi & aquæ Iordanis.* 24. 128.

Ara *vide* Altare.

B.

Baptismus.

Definitio baptismi per physica. 11. 24.
Per metaphysica. 11. 20.

Non

Non baptizaretur cuius tantùm partes excrementitiæ, vel veſtes abluerentur. 11.29
Probabilius eſt non ſufficere ad validitatem baptiſmi, quamuis minimam partem corporis ſolùm abluere. 11.31.
Requiritur autem tam actiua quam paſſiua ablutio. 11.36.
Baptizati ab hæreticis nõ debent rebaptizari. 11.47.
An & quando ſit baptiſmus à Deo inſtitutus. 11.1
Eum ante Chriſti paſſionem inſtitutum fuiſſe probabilius eſt. 11.9
Probabile eſt eo tempore baptiſmum inſtitutum fuiſſe, quo Chriſtus à Ioanne baptizatus fuit. 11.13
Diſcrimen inter baptiſmum Chriſti & Ioannis. 11.15
Chriſtus ſuis manibus aliquos baptizauit. 11.16
Hæretici qui negarunt baptiſmum eſſe ad ſalutem neceſſarium 11.1
Cataphrygum circa baptiſmum error. 11.83
Quæ aquæ ſufficiant ad validitatem baptiſmi. 11.74
Quanta ablutio ſufficiat. 11.28
Requiritur trium diuinarum perſonarum in vna eſſentia expreſſio. 11.37
Sub qualibus nominibus debeant perſonæ diuinæ in forma baptiſmi exprimi. 11.40
Præceptum baptizandi paruulos obligat ſub mortali. 11.81.

Baptiſmus flaminis, ſanguinis.

An & quomodo baptiſmus flaminis ſuppleat baptiſmum fluminis. 12.2
Contritio quæ eſt baptiſmus flaminis ſupplet vicem baptiſmi fluminis quoad remiſſionem culpæ. 12.3
Non tamen quoad pœnæ totius relaxationem. 12.3
Nec quoad characteris impreſſionem. 12.5
An baptiſmus ſanguinis ſufficiat ad ſaluandos infantes. 12.8
Sententia affirmatiua verior eſt. 12.10
Contraria cenſuram patitur. *ibidem*
Infantes qui in vtero matris trucidantur propter Chriſtum, martyrij lauream conſequuntur. 12.23

Baptiſmi miniſter.

Quiſnam ſit ordinarius quis extraordinarius miniſter huius ſacramenti. 11.43.54
Quando filius à proprio patre vel matre baptizari poſſit. 11.45
An in caſu neceſſitatis baptizare infantem liceat laico, ſi præſens ſit Clericus vel Sacerdos. 11.48
An in caſu neceſſitatis Diaconus vel Sacerdos excommunicatus baptizare debeat, præ Laico non excommunicato. 11.49
Soli Diacono infrà Sacerdotem poteſt communicari munus baptizandi ſolenniter. 12.52
Præter ordinem Sacerdotalem etiam iuriſdictio aliqua ad licitam & dignam huius ſacramenti adminiſtrationem requiritur. 11.55
Baptiſmus validus non eſt cùm vnus formam profert, alter verò materiam applicat. 11.58
In quo tamen caſu id licitè fieri poſſet. 11.64
Quomodo & quando poſſint plures vt cauſæ totales eundem hominem ſimul baptizare. 11.66
Baptizati ab hæreticis rebaptizari non debent. 11.44
Baptiſmi character poteſt à quouis imprimi. 7.107

Subiectum Baptiſmi.

Soli homines ſunt baptiſmi capaces. 11.71
Et ij omnes. 11.72
Infantes antequam ex vtero matris prodeant eius capaces non ſunt. 11.73
Fiunt tamen capaces ſtatim vbi ex vtero prodierint. 11.76.
Homines ſunt baptiſmi capaces vſque ad inſtans mortis excluſiue 11.82
An miraculosè à Deo creatus capax eſſet baptiſmi. 11.85.
Cur non liceat infidelium infantes contra ipſorum parentum voluntatem baptizare. 11.106
Licitè poteſt baptizari infans etiam parentibus inuitis impendente morali periculo mortis. 11.116
Infidelium, qui ſubiecti ſunt Chriſtianis tanquam ciues, filij non poſſunt baptizari contra parentum voluntatem. 11.121
Si verò ſubiecti ſint tanquam ſerui, poſſunt. 11.126

Ad Baptiſmum diſpoſitiones.

Ad validitatem baptiſmi in adultis neceſſarius eſt ex parte baptizandi aliquis voluntarius conſenſus ſuſcipiendi baptiſmum. 11.94
Nec ſufficit ſola negatio reſiſtentiæ, ſeu negatiua permiſſio. 11.96
Sufficit tamen poſitiuus conſenſus virtualis. 11.97
Nec obeſt quod ille conſenſus ſit metu aut vi extortus. 11.98.
Ad validitatem baptiſmi nulla requiritur in infantibus diſpoſitio. 11.101

Baptiſmi effectus.

Omnes infantes æqualem gratiam recipiunt in baptiſmo. 4.123
Adulti ſemper maiorem gratiam recipiunt in baptiſmo, quam infantes. *ibid.*
Baptiſmus ſuum effectum confert recedente fictione. 4.156.
Baptiſmus imprimit characterem. 11.134
Delet omnia peccata ante baptiſmũ commiſſa. 11.135
Eſt inſtitutus per ſe ad delendum etiam perſonale peccatum principaliùs tamen ad originale. 11.138
Per ſe confert gratiam habitualem vna cum virtutibus infuſis. 11.139
Confert etiam auxilia, quæ ſunt proportionata eius fini. 11.144
Item remittit omnem pœnam, quibuſcunque peccatis debitam. 11.145
Hanc autem remittit ratione ſuæ inſtitutionis cum fundamento in re. 11.152
Baptiſmus per ſe ordinatur tum ad characterem, tum ad reliquos actus per ſe infuſos. 19.42
Beati viſione beatifica non ſolùm beantur in capite, ſed etiam in pedibus, & omnibus alijs membris. 19.330.

Calix. *Vide* Celebrare, Conſecrare, Euchariſtia.

C.

Alexander I. Pontifex, primus aquã vino miſcendam

in calice præcepit in sacrificio missæ. 16.48
In ipso calice oportet miscere vino aquam, & non sufficit in dolio. 16.49
Aqua non est miscenda post consecrationem, si ante illam mixta non fuit vino. ibid.
Post offertorium sine noua oblatione miscenda est, si quis prius oblitus fuit id facere. ibid.
Aqua mixta vino non est pars essentialis calicis. 16.76
Nec integralis. 16.77
Concilium Triburiense correctum est à Florentino circa mixtionem aquæ cum vino in sacrificio. 16.81
Si aqua mixta vino immediate ante prolationem verborum non est conuersa in vinum, non conuertitur amplius in sanguinem. 16.89
Implicat aquam conuerti in instanti consecrationis in vinum, & inde in sanguinem. 16.91
Aqua artificialis si misceatur vino, non irritat hoc sacramentum. 16.97
Peccaret tamen qui ea vteretur. ibid.
Christus in hoc sacramento non est vsus vino mixto temperantiæ causa, sed modo mystico significationis ergo. 16.105
Quomodo intelligenda sint concilia quæ docent materiam calicis esse vinum de vite. 16.112
Vinum ex aqua productum, etsi non misceretur cum vino immediate ex vite progenito, esset tamen apta materia calicis. 16.113
Non potest consecrari gutta vini quantitate aquæ mixta. 15.141

Cæmiterium.

Per eadem violatur cæmiterium per quę Ecclesia. 33.340
Quoties Ecclesia violatur, violatur etiam cæmiterium, non tamen è contra. ibid.
Cæremoniæ *sacræ cur non sint sacramenta.* 1.12

Causa, Causalitas.

Causę specificantur à modo causandi, non solùm ab effectu. 1.63
Causa obedientialis non est naturale signum sui effectus. 1.28
Quando effectus debeat dici signum suæ causæ. ibid.
Non est contra rationem causæ moralis, quod infallibiliter effectus sequatur. 4.194
Causalitas moralis sufficit ad rationem veræ causæ constituendam. 4.209
Quid ad rationem causæ instrumentalis requiratur. 4.211.244
Ad causalitatem moralem necessaria est aliqua bonitas moralis. 4.214
Virtus supernaturalis coniuncta naturali potest effectum naturalem producere. 5.80
Cur autem de facto non sic producat. 5.81
Esse potens producere, est denominatio partim intrinseca, partim extrinseca causæ. 5.84 *circa finem.*
Eadem actione causa prima & secunda causant effectus creatos. 5.110
Implicat aliquid duplici actione adæquata causari simul. 6.22
Discrimen inter causas liberas & necessarias. 19.37
Causæ naturales ex institutione naturæ ordinantur per se, tam ad substantiam, quàm ad accidentia producenda. 19.43
Potest idem effectus pendere à duplici causa adæquatè in eodē loco, si habeat duplicē locabilitatem. 19.194

Celebrare. *Vide* Missa.

An in aliquo casu liceat celebrare sine vestibus sacris. 33.373
An celebrare sine tonsura sit peccatū mortale. 33.380
An aliquando liceat in alio quam Latino idiomate celebrare. 33.384
Ad missam requiritur minister, nec fœmina ministrare potest. 33.368
Quando tamen liceret sine ministro celebrare. 33.369

Ad celebrandum requisiti ornatus.

Ex quali materia debeat vel possit esse calix. 33.357
An calix post inaurationem consecrari debeat. 33.358
An calix maneat sacer, cuius cuppa disiuncta fuerit à pede. 33.359
An ciborium, seu vas in quo Christi corpus seruatur sit consecrandum. 33.360
Corporale quale debeat esse. 33.361
A quibus possit benedici. 33.361

Cætera *vide* disp. 32. à n. 352. vsque ad finem.

Character.

Cum charactere infirmi, non infunditur charitas in baptismo, infunditur tamen fides & spes. 4.174
Characterem in primi ab aliquibus sacramentis est de fide. 7.3
Characterem tria tantùm sacramenta imprimūt. 7.16
Characterem circumcisio num impresserit. 7.17
Character quo fine detur. 7.27.54
Character sub quo prædicamento locari debeat. 7.34
Character non est physicè operatiuus. 7.38
Character debet in essentia animæ poni. 7.53
Character non est indelebilis respectu omnipotentiæ Dei. 7.58.
Est tamen indelebibilis respectu causarum secundarum etiam possibilibilium. 7.60
Etiam in futura vita indelebiliter inest animæ. 7.63
Cognoscitur solùm abstractiuè à damnatis. 7.65
Character non est naturale signū SS. Trinitatis. 7.67
Nec disponit physicè ad gratiā, sed tātū moraliter. 7.68
Non est propriè signum obligatiuum, sed tantùm signum acceptæ potestatis. 7.69
Proprietates characteris. 7.70
Non est actiuus. 7.73
Character ex se habet, non ex voluntate extrinseca Dei, quod sit consignatiuus Christo. 7.75
In Christo nullus est character creatus. 7.82
Character supponit aliquā imperfectionē in subiecto. ib.
B. Virgo Maria habuit characterem baptismi & confirmationis. 7.83
Singuli ordines suum characterem imprimunt. 7.91
Singuli characteres ordinū specie inter se differunt. 7.95
Quomodo supremus character presbyteratus contineat reliquos characteres inferiorum ordinum in se. ibid.
Nullus character imprimitur in Episcopatu. 7.98
Nec character sacerdotalis perficitur ab Episcopatu. 7.104
Character baptismi potest à quouis imprimi. 7.107

Chrisma *Vide* confirmatio.

An possit ex dispensatione summi pontificis consecratio chrismatis committi simplici sacerdoti. 13.43
Chrisma quod est materia confirmationis debet consecratum esse ab Episcopo. 13.40

Christus.

In Christo nullus est character creatus. 7.82
An Christus vt homo instituerit sacramēta. 18.15.18

Christus sui manibus aliquos baptizauit. 11.16
Corpus Christi non existit existentia increata verbi. 17.25

Circumcisio.

Cur circumcisio non potuerit esse causa moralis, saltem instrumentalis gratiæ. 4.224
An circumcisio characterem impresserit. 7.17

Communio, communicare.

An & quo casu possit Laicus bis in die communicare. 27.14 22
An communio in vna tantùm specie sit licita. 29.95. 97. &c.
Communicans sub specie vini satisfacit præcepto diuino de communicando, non tamen Ecclesiastico. 29.102
Causæ propter quas Concilia Laicam communionẽ sub vtraque specie sustulerunt. 25.61
Rutheni permittente pontifice, communicant iam sub vtraque specie. 29 93
An licitum sit aliquando Laico sanguinem sumere ratione præcepti Ecclesiastici. 29 103
Quæ pœna debeatur sacerdotibus dantibus populo hoc sacramentum sub vtraque specie. 29 109
Quæ pœnæ debeantur transgressoribus præcepti de communicando ad pascha. 29.1
Præceptum communicandi quale sit, diuinum an humanum. 29.2
Quando obliget præceptum diuinum sumendi Eucharistiam. 29 9
Moribundus satisfacit huic præcepto, si paulo ante valens communicauit. 29 17
Præter præceptum diuinum de communicando datur etiam præceptum Ecclesiasticum. 29 20
Quantum temporis venit nomine Paschatis in præcepto de communicando. ibid.
An in primitiua Ecclesia fuerit præceptum communicandi quotidie. 28 22
An saltem singulis septimanis. 29.25
An Religiosi teneantur speciali iure sæpius in anno communicare. 29.29
An teneatur communionem anticipare qui præuidet se fore impeditum quo minus communicare possit tempore ab Ecclesia præscripto. 29.29
An qui tempore paschali amisit communionem maneat liber eo anno ab hoc præcepto. 29.44
Præceptum de communicando ad pascha est virtualiter negatiuum. 29 48
An possit hoc præceptum impleri actu sacrilegio. 29. 51. & seq.
Qui paschate sacrilege communicaret, non incurreret in pœnas Ecclesiasticas quibus obnoxij sunt non communicantes. 29 56
Quæ ætas sufficiat vt quis obligetur ad communicandum. 29 59
Non omnis qui habet sufficientem rationis vsum ad sacramentum pœnitentiæ, obligatur etiam ad communicandum. 29.60
Energumeni modo sint compotes sui tenentur præcepto de communicando. 29.63
Amentes etiam qui lucida interualla habent tenentur hoc præcepto. 29.62
Item damnoti ad mortem. 29.64
An communio sub vtraque specie sit omnibus necessaria. 29.65. & seq.
Non est de iure diuino communicare sub vtraque specie. 29.72
An & quando liceat absque præmissa sacramentali confessione peccati mortalis ad sacram Eucharistiam accedere. 26.13

Qui sint repellendi à S. communione.

An publici peccatores sint à cõmunione repellendi. 30.1
In quo fundetur obligatio sacerdotum de negando hoc sacramento publicis peccatoribus. 30.2
An publicus peccator arcendus sit à communione in ijs locis in quibus bonam famam seruat. 30.4
Post publicam pœnitentiam debet peccator publicus ad communionem admitti. 30.6
An peccatori occulto neganda sit communio. 30.11.22

De dispensatore S. communionis.

An Diacono ex officio conueniat dispensare hoc sacramentum. 31.6
An in aliqua necessitate in absentia sacerdotis sine ipsius commissione possit Diaconus hoc sacramentum dispensare. 31.15
Vtrum nulla vrgente necessitate possit Diaconus iussus à sacerdote, hoc sacramentum ministrare. 31.16
An officium ministrandi sacram Eucharistiam possit communicari subdiacono vel Laico in casu necessitatis. 31.19.30
In articulo vel periculo mortis potest sacerdos extra missam, vel Diaconus seipsum communicare. 31.38
Imò etiam aliquando extra articulum mortis. 31.39
An præsente Diacono debeat sacerdos ex suis vel illius manibus accipere SS. Eucharistiam. 31.40. & seq.
An possit fidelis in casu necessitatis Eucharistiam accipere ab Hæretico, schismatico, degradato. 31. 42
Diaconus publicè hoc sacramentum ministrans absque commissione sacerdotis incurrit irregularitatem. 31.50
Ministrare hoc sacramentum absque Iurisdictione est peccatum mortale. 31.53
Religiosis Clericos vel Laicos communicare præsumentibus est statuta excommunicatio. 31.54
An hoc ipso quod concedatur potestas ministrandi sacramentum pœnitentiæ, intelligatur etiam concedi potestas ministrandi Eucharistiam. 31.65

Concionator.

Non peccat mortaliter qui extra statum gratiæ constitutus concionatur, contra Caietanum. 9.11

Confessio.

Semper in Ecclesia fuit præceptum confitendi ante sumptionem SS. Eucharistiæ. 26,3
Præceptum confitendi mortalia ante susceptionem SS. Eucharistiæ est diuinum. 26.8
Etiam qui per reuelationem sciret se iustificatum esse à mortali per contritionem, teneretur tamen confiteri ante susceptionem Eucharistiæ. 26.11.9
Item qui solùm dubiam vel probabilem conscientiam peccati mortalis haberet. 26.12
An & quando licet absque præmissa sacramentali confessione peccati mortalis ad SS. Eucharistiam accedere. 26.13
Non est censenda confessarij inopia, ex eo tantùm, quod desit proprius. 26. 14
Si non adest, nisi simplex sacerdos, qui solùm potestatem habeat absoluendi à venialibus, non est obligatio illi

confitendi ante ſumptionem SS. Euchariſtiæ. 26.16
Caſus in quibus cenſeri debet Confeſſarij inopia. 26.17
Quibus caſibus cenſeri debet vrgens, neceſſitas ſumendi Euchariſtiam ſine præuia confeſſione ſacramentali. 26.18
Præceptum de confitendo poſt ſumptionem Euchariſtiæ, quam primum commoditas fuerit obligat ſolos ſacerdotes. 26.22
An ſacerdos qui in ipſa celebratione recordaretur peccati mortalis, obligaretur illud ſtatim poſtea confiteri. 26.24
Non frangit ſigillum confeſſionis qui publicum peccatorem poſt confeſſionem ſacramentalem arceret à communione. 30.8

Vide Pœnitentia.

Confirmatio.

Quid ſit confirmatio. 13.1
Hanc eſſe verum ſacramentum. 13.2
Quo tempore hoc ſacramentum à Chriſto inſtitutum fuerit. 13.8
Quænam ſit eſſentialis mater in huius ſacramenti. 13.10
Sola illa manus impoſitio quæ reperitur in ipſa ſacri chriſmatis vnctione, eſt eſſentialis materia huius ſacramenti. 13.19
Fueritne eadem manus impoſitio tempore Apoſtolorum, quæ eſt iam. 13.20
Eſſentialis materia huius ſacramenti eſt oleum balſamo mixtum. 13.28
Hoc chriſma quod eſt materia huius ſacramenti debet conſecratum eſſe ab Epiſcopo. 13.40
Quæ ſit proximà materia huius ſacramenti. 13 55
An ſignum crucis, quod ſit pollice vncto chriſmate, in fronte confirmandorum, ſit de eſſentia huius ſacramenti. 13.56
Vnctio, in fronte tantùm eſt eſſentialis huic ſacramento. 13.59
An ſit de eſſentia huius ſacramenti vt adminiſtretur pollice manus dextera. 13.60
An poſſit hæc vnctio fieri valide medio aliquo inſtrumento. 13.61
Quænam ſit huius ſacramenti forma. 13 62
Quos effectus hoc ſacramentum conferat. 13.80
Imprimit characterem. 13. *ibid.*
Et hunc diſtinctum à charactere baptiſmi. 13.81
Non poteſt adultus ad hoc ſacramentum accedere cum conſcientia peccati mortalis. 13.83
Maioremne gratiam conferat quàm baptiſmus. 13.85
Omnes homines eſſe capaces huius ſacramenti. 13.87
A quocunque Epiſcopo, etiam hæretico, vel degradato collatum hoc ſacramentum validum eſt. 13.93. & diſp. 7.113
Confirmatio ex commiſſione ſummi pontificis poteſt à ſimplici ſacerdote conferri. 7.110
Confirmationis ordinarius miniſter ſolus Epiſcopus eſt. 7.108.112.
Sacramentum confirmationis ante Chriſti glorificationem fuit inſtitutum ſed poſt illam adminiſtratum. 8.14

Connotatio.

Connotatio non neceſſariò fundatur in ſola extrinſeca denominatione. 5.120
Non repugnat aliquid connotatiuè ingredi formalem conſtitutionem rei. 15.26

Conſecratio.

Verba conſecratoria non producunt vnionem hypoſtaticam in Euchariſtia. 1433.
Sacramentum Euchariſtiæ non conſtituitur eſſentialiter per conſecrationem. 15.21
Tam in azymo, quàm in fermentato validè conſecrari poſſe. 16.17
Quibus caſibus vel Græcus in azymis, vel Latinus in fermentato conſecrare poſſet. 16.25. &c.
Latini tempore Leonis IX. in fermentato conſecrare tenebantur. 16 48
Ad perficiendum ſacrificium inchoatum, poteſt ſacerdos in ſolo vino conſecrare ſi deſit aqua. 16.49
Sacerdos cæcus poteſt conſecrare. 16.122
Quæcunque quantitas ſenſibilis, in qua ſubſtantia panis vel vini conſeruari poteſt, eſt apta materia conſecrationis. 16. 132
Nulla pars naturaliter inſenſibilis, à toto ſeparata, etſi in illa conſeruaretur ſubſtantia panis vel vini, eſt apta materia conſecrationis 16.137
Minimum panis naturaliter inſenſibile, licet miraculosè reddatur ſenſibile, non poteſt tamen eſſe materia conſecrationis. *ibid.*
Poteſt in toto conſecrari qualibet minima pars, non conſecratis reliquis, modo ſenſibilis ſit, & mente deſignari poſſit. 16. 139
Debeatne materia conſecrabilis ſenſibilis eſſe ipſi conſecranti? 16.140
Non poteſt priuatus ſacerdos etiam ob publicam neceſſitatem in vnatantùm ſpecie conſecrare. 16.156
Nec pontifex ob priuatam tantùm vtilitatem. 16.157
Probabile tamen eſt, id eum poſſe propter publicam vtilitatem per iuris interpretationem. 16.158
Probabilius autem contrarium eſt. *ibid.*

Vide Euchariſtia, Calix.

Conuerſio.

Ad conuerſionem requiritur vt verſetur inter duos terminos poſitiuos. 18.3
Item vt ſit aliquid tertium commune vtrique termino, ſub quo, deſinente vno ſuccedat alter. 18.5
Et hoc commune requiſitum debet eſſe capax vtriuſque termini naturaliter, vel obedientialiter. 18.8
Item illud commune debet eſſe aliquid intrinſecum & proprium termino à quo. 17.9
Item vt terminus à quo deſinat vi termini ad quem. 18.10
Conuerſio non importat per ſe mutationem termini ad Quem. 18.32
Id quod dicitur conuerti in aliud, debet ſimpliciter deſinere. 18.16
Conuerſio non includit eſſentialiter aliquam actionem phyſicam. 18.22.25
Ad veram conuerſionem non neceſſario requiritur productio termini ad quem. 18.29
Nec mutatio illius. 18. 32
Conuerſio alia eſt ſubſtantialis, alia accidentalis. 18.36
Subſtantialis alia eſt transformatio, alia tranſubſtantiatio. 18.36
In conuerſione ſubſtantiali, debet vterque terminus eſſe ſubſtantialis. 17.40
Quæ ſit conuerſio naturalis. 18.44
Quæ ſupernaturalis quoad modum? *ibid.*
Quomodo conuerſio panis in corpus Chriſti ſit ſupernaturalis

turalis quoad ſubſtantiam, licet verſetur inter duos terminos naturales. 18.45
Quæ ſit conuerſio ſupernaturalis quoad ſubſtantiam. 18.47.
Implicat conuerſio ſupernaturalis ſubſtantialis inter duos terminos ſupernaturales quoad entitatem. 18.48.
Conuerſio odij Dei in amorem eiuſdem eſt ſupernaturalis. 18.49
Conuerſio verò amoris Dei in odium eiuſdem, eſt naturalis. 18.50
Conuerſio componitur ex duplici mutatione. 18.52
Vt conuerſio ſimpliciter dicatur mutatio, non eſt neceſſarium, vt ex parte vtriuſque termini ſit vera & propria mutatio. 18.53
Implicat actualis conuerſio ſine actualibus terminis. 18.72
Sacræ conuerſionis in Euchariſtiæ ſacramento terminus formalis, eſt corpus & ſanguis Chriſti, per ſeipſum immediatè ſuccedens in munus ſubſtantiæ panis & vini. 18.94
Conuerſio ſuam denominationem accipit tantùm à termino vltimato principaliter intento. 18.113
Quæ entia conuerti poſſint in alia. 18.224
Ille terminus ſub quo fit conuerſio, debet intrinſecè componere rem, quæ dicitur conuerti. 18.225
Terminus ad quem conuerſionis debet communi termino fieri præſens vi ipſius conuerſionis. 18.239
Poteſt creatura conuerti in Deum. 18.243
Non tamen Deus in creaturam. 18.250
Quidquid conuertitur debet ad minimum deſinere ab aliquo munere in reſibi propria. 18.250

Corpus.

Corpus humanum dicit pro formali ſuo formam aliquam ſubſtantialem. 19.46
Nomine corporis expreſſi per verba conſecratoria in ſacramento Euchariſtiæ venit materia prima cum formis partialibus ſubſtantialibus. 19.48
In formali ſignificato corporis & ſanguinis non importatur ſubſiſtentia. 19.76
Corpus Chriſti in ſacramento Euchariſtiæ eſt extenſum per quantitatem in ordine ad ſe, non in ordine ad locum. 19.104
Poteſt fieri impenetrabile corpus cum ſeipſo ratione duplicis extenſionis localis. 19.258

Creari, Creatura.

Creatio eſſentialiter connotat negationem præexiſtentiæ termini. 18.148
An capax eſſet baptiſmi qui miraculosè crearetur a Deo. 11.85
An talis eſſet ſubditus Eccleſiæ. 11.91
Creatura poteſt conuerti in Deum. 18.243
Non tamen Deus in creaturam. 18.250
Nulla creatura aſſumi poteſt ad immediatam deſtructionem ſui. 6.28
Poteſt tamen ad mediatam. 6.29

D.

Damnati.

Damnati capaces ſunt alicuius cognitionis ſupernaturalis. 7.65
Damnati abſtractiuè tantùm cognoſcunt characteres. ibid.
Pro damnatis non licet miſſæ ſacrificium offerre, contra aliquos. 33.107
Denominatio, quando à potiori forma ſit deſumenda. 18.42

Deſtructio.

Nulla creatura poteſt aſſumi ad immediatam deſtructionem ſui. 6.28
Poteſt tamen ad mediatam. 6.29
Nullares ſimplex aſſumi poteſt ad actiuam deſtructionem ſui. 6.32
Poteſt tamen quælibet res compoſita 6.36

Deus.

Quo ſenſu dicatur Deus moueri à conditionibus ad cauſandam gratiam. 3.95
Ex quo capite probari poſſit quod Deus nequeat ſeipſum actione ſaltem conſeruatiua producere. 18.163
Deus non poteſt conuerti in creaturam. 18.250
Poteſt tamen creatura in Deum. 18.243

Diaconus.

Nec Diaconus nec ſubdiaconus de nouo peccant adminiſtrando actus ſui ordinis in peccato mortali. 9.8
Cur Diaconus non poſſit ex commiſſione ſacerdotis extremam vnctionem miniſtrare. 31.18
Diaconus non poteſt in Paraſceue abſente ſacerdote, hoſtiam conſecratam ſumere & reliquas cæremonias peragere. 31.17
An Diacono ex officio conueniat diſpenſare ſacramentum Euchariſtiæ. 31.6
Diaconus pubicè miniſtrans SS. Euchariſtiam commiſſione ſacerdotis, incurrit irregularitatem. 31.50
An in aliqua neceſsitate, in abſentia ſacerdotis, ſine eius commiſſione poſſit Diaconus ſacramentum Euchariſtiæ miniſtrare. 31.15
Virum nulla vrgente neceſſitate Diaconus à ſacerdote iuſſus hoc ſacramentum diſpenſare poſſit. 31.16

Vide Ordo.

E.

Eccleſia.

Quibus modis Eccleſia violetur. 33.334
Quale homicidium Eccleſiam violet. 33.335
Qualis item effuſio ſanguinis. 33.336
Quæ ſeminis effuſio. 33.337
Per copulam licitam coniugalem probabilius eſt non violari Eccleſiam. 33.337
Quorum excommunicatorum ſepultura violet Eccleſiam. 33.338.
Non incurrit excommunicationem, qui ſciens volenſque in Eccleſia violata celebrat. 33.341
Per violationē Sacriſtiæ non violatur Eccleſia. 33.342
Quid faciendum ſacerdoti, ſi violetur Eccleſia dum in ea celebrat. 33.344
An quinis ſacerdos habeat poteſtatem violatam Eccleſiam reconciliandi. 33.345
In Eccleſia polluta non licet celebrare etiam ſupra altare portatile. 33.352.

Eductio.

Eductio essentialiter exigit vnionem cum subiecto. 23. 37.

Eductio non est ipsa formalis vnio subiecti & formæ. ibidem.

Probabile tamen etiam est vnionem realiter identificari, cum eductione formæ ex subiecto. 23. 39

Effectus.

Quomodo effectus debeat dici signum suæ causæ. 1.29

Potest aliquis effectus causari ab aliqua causa etiam secundùm eam differentiam secundùm quam continetur in ea. 5.76

Effectus formalis potest variari, etiam si forma non varietur in se, sed in aliquo suo connotato. 5.86

Elementa *si sint formaliter in mixto in consecratione panis & vini, conuertuntur in corpus & sanguinem Christi.* 15.115

Vide Causa.

Eleuatio.

Eleuatio non necessariò addit rei eleuatæ auxilium indebitum. 5.30

Eleuatio non ponit virtutem agendi in creaturis, sed eam supponit. 5.66

Non possunt eleuari ad realem effectum producendum entia, quæ non habent actu realem aliquam entitatem. 5.68

Deus nequit eleuari ad producendum aliquid. 6.1

Nec creatura ad comproducendas personas diuinas. ibid.

Potest eleuari oculus corporeus ad videndum corpus Christi in sacramento Eucharistiæ. 20.8

Vide Potentia obedientialis

Ens.

Ens successiuum non potest eleuari ad producendum effectum permanentem indiuisibiliter & totum simul. 6.4

Idem Ens semel productum iterum, & iterum reproduci potest. 17.134

Episcopatus.

Episcopatus nullum imprimit characterem. 7.98

Nec modificat vel perficit characterem sacerdotalem. 7.104

Episcoporum priuilegium circa tempora celebrandi missam. 33.329

Euangelij *statum multò meliorem esse in multis, quam fuisset status innocentiæ.* 3.35

Eucharistia.

Quod motiuum fuerit instituendi de facto SS. Eucharistiam. 3.23.39

Existentia Eucharistiæ in quo consistat. 14.1

In Eucharistia non manducatur Christus tantùm spiritualiter per fidem. 14.3

Demonstratione moraliter euidente ostenditur existentia Eucharistiæ. 14.26

Eucharistiæ sacramentum in vltima cœna institutum est. 11.12

Sacramentum Eucharistiæ potuit ante incarnationem institui. 14.31

Quid vi verborum venisset si formula Eucharistiæ fuisset prolata ante incarnationem. 14.32

Manducatio Eucharistiæ est sola conditio ad causandam gratiam. 15.38

Error Armenorum circa mixtionem aquæ & vini in calice. 16.42

Regulæ aliquot circa propositiones quasdam, quæ de hoc sacramento fieri solent. 18.216

Cùm in Eucharistia miraculosæ quædam fiunt apparitiones, plerunque eæ fiunt per solam speciei repræsentantis productionem. 19.361

Sacramentum Eucharistiæ est essentialiter sacrificium. 15.29

Cessante ratione sacrificij cessaret etiam ratio sacramenti in Eucharistia. 3.24

Vnde desumenda sit specifica vnitas huius sacramenti. 15.45

Vnde vnitas numerica. 15.57

Hoc sacramentum institutum est, vt spirituale conuiuium animarum. ibid.

Species in sacra Eucharistia non dicuntur sacræ formaliter vel consecratæ, à verbis, sed ab vnione cum corpore Christi. 15.20

Quæ denominationes tribui possint corpori Christi ratione specierum, & quæ speciebus ratione corporis Christi in Eucharistia. 19.237

An mota hostia circulariter, cum ea simul moueatur Christi corpus. 19.236

Non datur mutua dependentia inter præsentiam corporis Christi & inter species. 19.215

Quis finis huius sacramenti. 25.72

Iter facturi in primitiua Ecclesia accipiebant secum hoc sacramentum, sub speciebus panis. 29.74

Potest de potentia absoluta simul cum corpore Christi sacramentaliter existente manere substantia panis. 17.28.

Quomodo corpus Christi immediatè per suam substantiam sit formaliter incompossibile cum substantia panis. 18.104

Vnio qua corpus Christi vnitur accidentibus panis, subiectatur in ipsis tantùm accidentibus. 18.108

Quomodo corpus Christi in Eucharistia exerceat munus causæ materialis erga accidentia. 18.109

Vnio qua accidentibus corpus Christi est accidentalis. 18.110.

Hæc vnio est supernaturalis quoad substantiam. 18.111.

Panis desinit in hoc sacramento propter incompossibilitatem cum vnione, quam eius accidentia acquirunt ad corpus Christi. 18.183

Nec panis, nec vinum in sacra Eucharistica conuersione annihilantur. 18.192

Corpus quod exprimitur in forma Eucharistica non est mathematicum, neque metaphysicum. 19.23

Nomine corporis non potest sub specie panis venire sola materia prima, cum gradu corporeitatis, prout hic præscindit ab alijs gradibus. 19.34

Nec materia prima cum aliqua forma substantiali indeterminatè & disiunctiue. 19.35

Corpus Christi est in hoc sacramento cum tota sua quantitate & accidentibus absolutis. 19.101

Corpus Christi in hoc sacramento est extensum per quan-

titatem in ordine ad se, non verò in ordine ad locum 19. 104.

Vnio Christi cum speciebus subiectatur in ipsis speciebus & terminatur ad corpus Christi. 19.211

Hæc diuisibilis & secundùm se totam, & secundùm quamlibet sui partem terminatur ad corpus Christi. 19.212

Item est supernaturalis quoad substantiam .19.213

Ad motum specierum mouetur corpus Christi, subiectando intrinsecè in se motum. 19.227

Potest Christi corpus simul esse in pluribus locis circumscriptiuè. 18.245.

Constitutiua huius sacramenti.

Nec panis, nec vinum, nec gratia sacramentalis constituunt hoc sacramentum. 15.1

Verba non pertinent ad constitutionem huius sacramenti. 15.8

Nec virtus aliqua causata à verbis. 15.10

Nec constituuntur essentialiter per consecrationẽ. 15.21

Nec per sumptionem. 15.24

Implicat in adiecto hoc sacramentum formaliter constitui per aliquid, quod est in illo tantùm concomitanter. 24.69. & 15.35.

Constituitur ergo essentialiter ex speciebus & corpore Christi. 15.27

Præsentia Christi in Eucharistia.

Christi corpus non potest sola actione adductiua fieri præsens substantialiter sub accidentibus. 18.125

Nec per solum motum localem. 18.129

Nec per productionem nouæ tantùm locabilitatis. 18. 130.

Nec instantaneè per aliquam actionem æquiualentem motui locali. 18.131

Sed fit substantialiter præsens per nouam actionem productiuam ipsius corporis sub accidentibus panis. 18. 133.

Christi corpus non potest eadem numero actione produci sub accidentibus panis qua conseruatur in cælo. 18.137.

Tot sunt actiones replicatiuæ quot res in Christo distinctæ. 18.139

Actio qua Christi corpus in hoc sacramento ponitur, non potest causari physicè à verbis sacramentalibus. 18.153.

Non implicat ad hanc actionem physicè concurrere ipsum Christi corpus, vel characterem sacerdotalem. 18.155

Probabilius tamen est characterem sacerdotalẽ de facto non concurrere physicè ad replicationem corporis Christi. 18.167

Nec ipsum corpus Christi. 18.168

Quas causas habeat actio qua corpus Christi in hoc sacramento producitur. 17.170

Præsentia corporis Christi in hoc sacramento per se colligitur ex conuersione panis. 19.3. & seq.

Vi solius conuersionis non potest colligi indiuisibilis esse præsentia corporis Christi, quæ est in hoc sacramento. 19.9

Hæc indiuisibilis præsentia deducitur ex connaturaliori ac decentiori modo existendi sub speciebus panis. 19.11

Indiuisibilis huius præsentiæ aliqua ratio assignari potest ex parte ipsius panis & vini. 19.14

Totus Christus est sub quauis parte specierum ante fractionem. 19.126.130.133

Non est necessaria explicita intentio sacerdotis ad ponendum Christum, sub quauis parte specierum. 19. 136.

Christus est præsens tantùm sub illis indiuisibilibus quæ præsupponuntur ante consecrationem. 19.142

Vary modi explicandi quid sit illa præsentia, qua Christus ponitur indiuisibiliter in hoc sacramento. 19. 149.

Auctoris mens circa hoc. 19.180

Qualis sit actio qua Christi corpus indiuisibiliter sub speciebus producitur. 19.185

Hæc essentialiter exigit præsentiam indiuisibilem. 19. 192.

Sacramentalis præsentia corporis Christi non variatur ad motum specierum. 19.197

Præsentia sacramentalis corporis Christi ponitur in prædicamento Vbi. 19.202

Præsentia Eucharistica non est formaliter vnio Christi cum speciebus. 19.207

Includit tamen, saltem concomitanter aliquam vnionem inter Christi corpus & species sacramentales. 19.209.

Præsentia Eucharistica non pendet immediatè à speciebus, sed solùm mediante vnione quam includit. 19.217.

Christus non est in Eucharistia tanquam locatum in loco. 19.235

Præsentia animæ Christi in hoc sacramento est naturalis quod substantiam. 20.40

Quę sint in Eucharistia vi verborum, quæ verò tantùm concomitanter.

Quid sit vi verborum, quid per concomitantiam in hoc sacramento. 19.16

Nulla perfectio accidentalis Christi est vi verborum in hoc sacramento. 19,17

Vi verborum est solùm corpus Christi sub speciebus panis, & solus sanguis sub speciebus vini. 19.18

Vi naturalis concomitantiæ totus Christus quoad omnes suas perfectiones, à loco independentes, sibi realiter coniunctas est sub quauis specie huius sacramenti. 19.21.

Vestes & indumenta Christi neque concomitanter sunt in hoc sacramento. 19.22

Totus sanguis qui est iam in corpore Christi glorioso, etiam ille qui in passione effusus non fuit est in hoc sacramento vi verborum. 16.66

Solus sanguis qui de facto est in corpore Christi ponitur in hoc sacramento. 19.67

In hoc sacramento Verbum diuinum non est vi verborum, sed tantùm concomitanter. 19.73

Et eodem modo vnio hypostatica. 19.74

Possunt dici omnes personæ diuinæ esse in hoc sacramento concomitanter. 19.82

Per se vi verborum in hoc sacramento in triduo sub speciebus panis fuisset corpus inanime sine vlla forma totali. 19.87

Item sanguis tam effusus, quàm non effusus sub speciebus vini. 19.88

Verbum verò & tota diuinitas tantùm per concomitantiam fuissent. 19.89

Sic etiam per concomitantiam tantùm fuisset corpus

ſub ſpeciebus vini. 19. 92
Anima verò nec concomitanter tunc fuiſſet in hoc ſacramento. 19. 93
Non ſolùm quæ immediatè, ſed etiam quæ mediatè, ſed tamen adæquatè vniuntur cum termino formali ſignificato, ſunt in hoc ſacramento per concomitantiam. 18. 95

Materia ſacramenti Euchariſtię.

Solus panis ex tritico eſt materia ſufficiens huius ſacramenti. 16. 5. 6
Panis confectus ex granis diuerſæ ſpeciei non eſt materia huius ſacramenti, niſi maior pars ſit tritici. 16. 10.
Maſſa cruda aut torrida ſole, non eſt materia huius ſacramenti. 16. 11
Nec panis ex aqua roſacea. 16. 12
Nec panis ex amylo. 16. 13
Nec exhalationes ex pane calido licet ſubſtantialiter ſint panis. 16. 14
Tam in fermentato, quàm in azymo valide conſecrari poſſe. 16. 17
Diuerſi errores circa materiam remotam ſanguinis. 16 29
Muſtum eſt apta materia conſecrationis. 16. 30
Succus intra folliculos vuarum incluſus nõ eſt apta materia conſecrationis. 16. 32
Nec acetum. 16. 33
Succus expreſſus ex vuis paſſis eſt apta materia conſecrationis. 16, 34
Vinum congelatum quomodo poſſit eſſe materia calicis. 16. 35.
Vinum in pane imbibitum non eſt materia calicis. 16. 36
Illud tãtùm conuertitur in corpus & ſanguinem Chriſti, quod ſubſtantialiter integrat panem & vinum. 16. 88
Si elementa ſint formaliter in mixto, conuertuntur in corpus & ſanguinem Chriſti. 16. 115
Materia conſecranda debet eſſe præſens miniſtro. 16. 120
Quid nomine huius præſentiæ intelligatur. 16. 122
Quibus ſenſibus percipi debeat materia, ad hoc vt cenſeatur eſſe ſufficienter præſens. 16. 123
Materia conſecrata non eſt per ſe determinata quoad maximum. 16. 130
Nihil ſubſtantiæ panis & vini poſt conſecrationem in hoc ſacramento manet cum corpore & ſanguine Chriſti. 16. 8

Vide Calix.

Forma ſacramenti Euchariſtiæ.

Variæ Hæreticorum explicationes ſupra illud: Hoc eſt enim corpus meum. 14. 6
Verba conſecratoria non producunt vnionem hypoſtaticam. 14. 33
Nullum verbum antecedens formam corporis & ſanguinis, eſt neceſſarium ad veritatem ſacramenti. 24. 4
Quomodo verba conſecrationis dicantur proferri in perſona Chriſti. 24. 6
Particula, Enim, *non pertinet ad formam eſſentialem conſecrationis.* 24. 7
Illa tantùm verba ſunt de eſſentia conſecrationis calicis, quæ cum vini conuerſione, ſanguinis etiam pro nobis effuſionem ſignificant. 24. 20
Pronomen, Hoc, *in forma Euchariſtiæ demonſtrat corpus Chriſti in fine prolationis verborum ponendum.* 24 103
Forma Euchariſtica eſt practica, non ſignatè, ſed exercitè. 24. 97. 109
Verba conſecrationis non proferuntur recitatiuè tantùm à ſacerdote. 24. 123
Sacerdos nec in propria perſona recitatiuè, ſed ſolùm aſſertiuè in perſona Chriſti verba conſecrationis profert. 24. 129
Etiam in triduo mortis debuiſſent verba conſecrationis in perſona Chriſti proferri, ad hoc vt potuiſſent Chriſti corpus ponere in hoc ſacramento. 24. 182
Exiſtentia Chriſti non prærequiritur ad verificandum pronomen meum *in perſona Chriſti à ſacerdote prolatum.* 24. 183
Cur verba conſecrationis non poſſint producere corpus & ſanguinem Chriſti, ſi ea à parte rei non præexiſterent. 24. 186
An ſi ſola materia corporis & ſanguinis reperiretur vnita verbo, verba conſecrationis prolata producerent corpus & ſanguinem Chriſti. 24. 188
An plures formæ concurrere poſſint ad eiuſdem materiæ conſecrationem. 24. 191
Licitè plures primò ordinati vnà cum Epiſcopo eamdem formam Euchariſticam, ſupra eamdem hoſtiam ſimul proferunt, contra Durandum. 24. 197

Quid poſſit Chriſtus in ſacramento Euchariſtiæ?

Corpus Chriſti in hoc ſacramento exiſtens non poteſt ſeipſum mouere motu progreſſiuo. 20. 5
Nec poteſt comedere, augeri, nutriri, ſpirare, &c. 20. 5.
Poteſt tamen moueri ab intrinſeca virtute motu ſimpliciter delatiuo ex vno loco in alium. 20. 6
Quomodo anima Chriſti poſſit mouere ſuum corpus in hoc ſacramento. 20. 12
Poteſt corpus Chriſti ſacramentaliter exiſtens directè & per ſe naturaliter moueri ab Angelo. 20. 13
Repugnat corpus Chriſti ſacramentaliter exiſtens pati paſſionem aliquam corpoream ſiue à ſe, ſiue ab extrinſeco. 20. 20
Chriſtus ſacramentaliter exiſtens, nec ſe naturaliter, nec alios videre, vel audire poteſt. 20. 27
Poteſt Chriſtus ſacramentaliter exiſtens naturaliter mouere aliud corpus vel ſpiritum. 20. 33
Item poteſt agere in corpus ſibi propinquum. 20. 34
Anima Chriſti ſacramentaliter exiſtens eſt naturaliter capax actionis & paſſionis ſpiritualis. 20. 39
Non poteſt anima Chriſti in hoc ſacramento exiſtens, naturaliter elicere actũ intellectionis circa obiectum, quod mediante phantaſmate alibi producto primò cognoſcit. 20. 44
Poteſt anima Chriſti ſacramentaliter exiſtens, naturaliter in ſe producere intellectionem & volitionem. 20. 46
Item naturaliter loqui cum Angelis cæteriſque ſpiritibus. 20. 48

De passiua cognoscibilitate corporis Christi sacramentaliter in Eucharistia existentis.

Potest eleuari oculus corporeus ad videndum corpus Christi in hoc sacramento. 21.8
Corpus Christi sacramentaliter existens non potest immediatè tangi. 21.20
Neque videri oculo corporeo. 21. 21
Nec naturaliter cognosci ab intellectu viatoris. 21.29
Nec ab vllo creato intellectu. 21.30
Implicat videri corpus Christi in hoc sacramento & simul præscindere à modo, quo est in eo. 21.36
An ex eo quòd Dæmon videret præsentiam animæ Christi in sacramento, posset euidenter arguere præsentiam sacramentalem corporis Christi. 21.45

Quando & quomodo desinat Christus esse in Eucharistia.

Christus desinit esse sub speciebus sacris, quando propria illorum substantia desitura fuisset. 22.2
Nunquam desinit Christus sub speciebus Eucharisticis nisi succedente alia substantia à pane & vino diuersa. 22.4
Substantia quæ succedit corpori Christi, non generatur ex quantitate, tanquam ex primo subiecto eductionis. 22 5
Sed educitur ab agente naturali ex materia prima, prius natura à Deo creata. 22.7
Corpus Christi non desinit esse sub speciebus per conuersionem. 22 10
Corpus Christi desinit esse sub speciebus non solùm per deperditionem præsentiæ sacramentalis, sed etiam actionis substantialiter replicatiuæ. 22 9

De accidentibus quæ in sacramento Eucharistiæ remanent.

Eadem numero accidentia remanent in hoc sacramento, quæ fuerunt in pane & vino. 23.2
Et quidem omnia illa, quæ sensu aliquo percipi possunt. 23 5
Imo etiam illa quæ sub nullum sensum cadunt. 23.6
Hanc veritatem Vasquez censet esse de fide. 23.7
Contrarium tamen verius eße ostenditur. 23.10
Quantitas est immediatum subiectum reliquorum accidentium in hoc sacramento. 23.15
Accidentia Eucharistica omnem actionem intentionalem possunt exercere extra subiectum, quam poterant in illo, 23.44
Item eandem actionem principalem. 23.48.56
A quo proueniat actio reparatiua accidentium in hoc sacramento. 23.52
Ad actiones quę exercentur ab accidentibus Eucharisticis corpus Christi nec obedientialiter concurrit. 23.54

Effectus SS. Eucharistiæ, dispositio ad illam.

Sacramentum hoc dignè susceptum confert effectum suum ex opere operato. 25.1
Quis sit proprius effectus huius sacramenti. 25.2
Vt quis in hoc sacramento actualem gratiam accipiat, debet carere actuali distractione. 25.7
Requiritur etiam in accedente voluntas saltem virtualis recipiendi hoc sacramentum, vt sacramentum est. 25.9
Maius augmentum gratiæ accipit in hoc sacramento cæteris paribus, qui ad illud accedit cum intensiori gratia habituali. 25.12
Qui sine vlla voluntate accedit ad hoc sacramentum, nullum accipit affectum. 25.13
Non peccaret tamen talis, modo accederet cum gratia habituali. 25.14
Negatio actualis deuotionis impedit in hoc sacramento saltem aliquam intensionem gratiæ habitualis. 25.20
Sacramentum Eucharistiæ sumptum, non auget gratiam, quamdiu est in homine nisi aucta dispositione. 25.25
An quauis noua dispositio sufficiat, vt hoc sacramentum dum in nobis perseuerat, gratiam adaugeat. 25.29.
Talis dispositio debet esse supernaturalis. 25.36
Hoc sacramentum etiam in mortali peccato susceptum, delet illud si de eo conteramur antequam species Eucharisticæ consumantur. 25.41
Speciali peccato sacrilegij peccat, non solùm qui cum mortali peccato ad hoc sacramentum accedit, sed etiam qui illud sic retinet. 25.42
In hoc sacramento tantùm ea causant gratiam, quæ sunt in eo per se, vi sacramenti. 25.68
Diuinitas & anima Christi, sunt causæ tantùm vniuersales, non autem particulares gratiæ Eucharisticæ. 25.70
Caro Christi in hoc sacramento radicaliter tantum, & non formaliter habet ab vnione ad verbum, vim sanctificandi animas. 25.71
Sub vtraque specie non conferri maiorem gratiam, quàm sub alterutra. 25.72
Vtraque species sacramentalis per se ordinatur ad eundem effectum. 25 75
Hoc sacramentum vt sacrificium est confert maiorem gratiam sub vtraque specie, quàm sub alterutra tantùm. 25.90
Effectus quos hoc sacramentum in nobis causare solet. 25.91

De confessione peccati mortalis ante sacramentum Eucharistiæ. *Vide* Confessio.

De ieiunio prærequisito. *Vide* Ieiunium.

De ijs qui sunt capaces SS. Eucharistiæ.

Triplex capacitas in sumente hoc sacramentum considerari potest. 28.1
Angelus nec in se, nec in assumpto corpore est capax sumptionis sacramentalis vel spiritualis huius sacramenti. 28.2
Nullum animal inferius homine est capax vllius manducationis huius sacramenti. 28.4
Infantes & perpetuo amentes non sunt capaces sacramentalis manducationis Eucharistiæ. 28.7.10
Sunt tamen capaces fructus & nutritionis spiritualis. ibid.
Ad hoc vt Eucharistia gratiam conferat paruulis, debet

bet haberi ſaltem à miniſtro notitia eius. 28.15
Homines non baptizati capaces ſunt manducationis ſacramentalis, Euchariſtiæ; non tamen fructus eius. 28.16
An amentes, qui antea habuerunt rationis vſum, ſint capaces huius ſacramenti. 28.17
Amenti in mortis articulo debet dari Euchariſtia modò conſtet eum non fuiſſe in peccato mortali immediatè ante amentiam. 28.18
Perpetuò amentibus non eſt dandum ſacramentum Euchariſtiæ etiam in mortis articulo. 28.19
Excommunicato, ſi conſtet eum in amentiam incidiſſe cum peccato, non eſt danda Euchariſtia in mortis articulo. 28.20

De obligatione ſumendi SS. Euchariſtiam. *Vide* Communio.

Extenſio.

Extenſio localis eſt modus reipſa diſtinctus à corpore. 19.203
Poteſt fieri impenetrabile corpus cum ſeipſo ratione duplicis extenſionis localis. 19.254
Extenſio localis non requiritur ad agendum in agente corporeo. 20.35
Hæc extenſio requiritur ſolùm vt conditio extrinſeca in obiecto ad hoc vt videri poſſit. 21.9
Extenſio verò integralis partium in ſe, eſt ſimpliciter neceſſaria. *ibid.*

F.

Fœmina.

Fœmina eſt iure diuino ſacrorum ordinum incapax. 7.117

Fides.

Res fidei ex triplici capite probari poſſunt. 14.1
Potens motiuum credibilitatis noſtræ fidei, viri ſapientes, & ſtudio litterarum exercitatiſſimi, & ſanctitate præſtantiſſimi, qui eam tenuerunt. 29.71

Forma.

Implicat formam materialem in eodem inſtanti in quo producitur, eleuari ac producendam vnionem ſui cum ſubiecto. 18.85
An forma materialis ſuſtentet ſua accidentia, tanquam ſubiectum primum. 18.101
Formæ materiales non immediatè recipiuntur in ſubiecto per eductionem, ſed per vnionem. 23.37

Generatio.

Per accidens ſe habet ad generationem quòd forma aliqua præceſſerit in ſubiecto. 18.4
Corruptionem vnius ſubſtantiæ non neceſſariò conſequitur generatio alterius. 19.62

G.

Gratia.

Gratia ſacramentalis differt aliquo modo à gratia communi. 4.42
Non autem ſolùm penes agens extrinſecum. 4.43
Gratia ſacramentalis non eſt aliqua perfectio modalis ſuperaddita. 4.45.
Sed eſt ipſa gratia communis includens peculiaria auxilia. 4.46
Gratia ſanctificans ſit immediatè operatiua per habitus, proximè verò per auxilia. 4.47
Auxilia per ſacramentum collata, quomodo diſtinguantur ab alijs collatis extra ſacramentum. 4.48
Gratiæ ſacramentales ſpecie inter ſe differunt. 4.49
Gratiæ ſacramentales non exiguntur intrinſecè, & ſpecialiter à gratia habituali. 4.51
Quid præſtet gratia ſacramentalis, quod non præſtet alia. 4.56
Gratia non eſt phyſica paſſio Chriſti. 4.60
Denominatio prima, non eſt intrinſeca gratiæ. 4.109
Gratia ſacramentalis non augetur per meliorem diſpoſitionem miniſtri. 4.121
In eadem proportione, quo infunditur gratia, infunduntur etiam habitus & virtutes ſupernaturales. 4.126

H.

Hæretici.

Cur hæreticis martyrium pro Chriſto toleratum nihil profit. 12.85
Inſignis Caluini temeritas notatur. 14.14
Contra Begardos & Beguinas feſtum corporis Chriſti & adoratio illi debita ſtatuitur. 14.21
Vbiquiſtarum hæreſis. 14.24
Sacramentariorum hæreſis de SS. Euchariſtia. *ibid.*
Caluini & Caluiniſtarum error circa exiſtentiam SS. Euchariſtiæ. *ibid.*
Armenorum error circa mixtionem aquæ & vini in calice. 16.42
Berengarij, Walerammi, Wicleffi, & Lutheri error circa SS. Euchariſtiam. 16.1

Hoc.

Quando ly Hoc, *ſtat pro contento, deſignat totam ſubſtantiam, quæ ſub continente ſenſibili latet.* 16.11
Variæ hæreticorum explicationes ſupra ly Hoc, *in forma Euchariſtiæ.* 14.6

Hypotheſis.

Vnde colligatur an data aliqua hypotheſi, in ea Deus aliquid facturus vel non facturus fuiſſet. 34

I.

Ieiunium.

Ieiunandi præceptum ante ſumptionem SS. Euchariſtiæ, non eſt Chriſti, ſed Apoſtolorum. 27.1.
Ieiunium aliud naturale, aliud Eccleſiaſticum. 27.2
Ad ſumptionem SS. Euchariſtiæ prærequiritur ieiunium naturale, nec ſufficit Eccleſiaſticum. 27.3
Quidquid caſu in ſtomachum venit, non per manducationem vel bibitionem, non violat ieiunium naturale prærequiſitum ad ſumptionem SS. Euchariſtiæ. 27.4
Nec ſaccharum retentum in ore ad temperandas ca-

ſtiæ, non Chriſti, ſed Apoſtolorum. 27. 1
Ieiunium aliud naturale, aliud Eccleſiaſticum. 27. 2
Ad ſumptionem SS. Euchariſtiæ prærequiritur ieiunium naturale, nec ſufficit Eccleſiaſticum. 27. 3
Quidquid caſu in ſtomachum venit, non per manducationem vel bibitionem, non violat ieiunium naturale prærequiſitum ad ſumptionem SS. Euchariſtiæ. 27. 4.
Nec ſaccharum retentum in ore ad temperandas capitis diſtillationes. 27. 5
Quale ieiunium requiratur poſt Euchariſtiæ ſumptionem. 27. 6
Cur non detur leuitas materiæ, in hac materia, quæ excuſet à peccato mortali communicantem. 27. 6
Quibus caſibus poſſit hoc ſacramentum ſumere non ieiunus. 27. 9
An liceat ſæpius in eodem morbo ſumere hoc ſacramentum non ieiuno. 27. 10
Si facta conſecratione ſolius corporis deficiat celebrans, tenetur alter ſacerdos etiam non ieiunus complere ſacrificium. 27. 18
An liceat ſacerdoti non ieiuno celebrare ad ſubueniendum ſibi vel alteri extremè indigenti. 27. 24. 38
Ad vitandam mortem, vel graue vulnus poteſt ſacerdos non ieiunus celebrare. 27. 30

Inſtrumentum.

Subiectio creaturæ ad Deum eſt ratio remota inſtrumenti obedientialis. 5. 149
Inſtrumentum obedientiale completur in actu ſecundo per concurſum Dei ſibi indebitum. 5. 150
In actu primo verò completur per virtutem diuinam ſibi aſſiſtentem. ibid.
An aptitudo creaturæ ad effectus ſupernaturales ſit proxima vel remota ratio inſtrumenti obedientialis. 5. 149. 151.
Cur naturale inſtrumentum naturaliter inclinat ad effectum ſui principalis agentis, non verò inſtrumentum obedientiale. 5. 152
Inſtrumentum obedientiale poteſt eleuari ad operandum in quamcunque diſtantiam. 6. 67

Intellectus. Intelligibile.

Cur perfectior intellectus habens idem lumen gloriæ cum alio imperfectiore inæqualem viſionem producere nequeat. 5. 140
Ens non intellectiuum non poteſt aſſumi ad actum vitæ intelligentis etiam materialiter producendum. 6. 44
Implicat intellectiuum exercere actum vitæ ſentientis. 6. 50.
Non omnia eo ipſo quòd ſunt intelligibilia, ſunt etiam ſuæ ſpeciei productiua. 5. 67

Intentio.

Intentio purè interpretatiua & in cauſa non ſufficit ad valide conficiendum ſacramentum. 9. 13
Ad validitatem ſacramenti intentio actualis non eſt neceſſaria, habitualis non ſufficit. 9.
Non ſufficit conditionata, ſed requiritur abſoluta. 9.
Et debet ad certam perſonam, certamve materiam dirigi. 9. 19

Iuriſdictio.

Iuriſdictio alia eſt ordinaria, alia delegata. 31. 55
Qui ſine iuriſdictione miniſtrat ſacramentum Euchariſtiæ; peccat mortaliter. 31. 53
Iuſtificatio *alia eſt ex opere operantis, alia ex opere operato.* 4. 1

Lex naturæ. *Vide* Status.

L.

Libertas.

Nequit ſaluari libertas voluntatis in ſola receptione, ſed in actione. 5. 57
Libertas tollitur per prædeterminationem. 5. 105

Locabilitas.

Quid ſit locabilitas in corporibus & ſpiritibus. 19. 200
Eſt modus ex natura rei diſtinctus à mobili. ibid.

Lumen.

Lumen gloriæ ſi ſit æquale in inæqualibus intellectibus, æqualem tamen viſionem producit 5. 140
Lumen per totum medium ab ipſo ſole producitur. 6. 66

M.

S. Mater Dei, Maria.

B. Virginem habuiſſe characterem Baptiſmi & Confirmationis. 7. 83

Martyrium.

Martyrium cur non ſit ſacramentum. 1. 55
Martyrium licet ſuppleat baptiſmum quoad remiſſionem peccati, non tamen quoad impreſſionem characteris. 12. 7
Qui in vtero matris propter Chriſtum trucidantur, laureolam martyrij conſequuntur. 12. 23
Martyrium adultorum neceſſario requirit conſenſum eorum. 12. 27
Qualis hic conſenſus eſſe debeat. 12. 28
An martyrium ex quacunque virtute ſupernaturali imperatum ſufficiat ad remittenda omnia peccata. 12. 30.
Martyrium conferre etiam primam gratiam ex opere operato. 12. 43. 47
Ad hoc tamen neceſſarius eſt aliquis dolor ſupernaturalis de peccatis admiſſis. 12. 60
Et ſufficit attritio. 12. 64
Eaque virtualis. 12. 64. 67
Nullus præterea actus alius, inferior charitate abſque formali pœnitentia ſufficit ad iuſtificandum etiam in martyrio. 12. 68
In ſomno pro Chriſto occiſus non conſequitur effectum martyrij, niſi habuerit aliquando voluntatem illud ſubeundi. 12. 70
Semel autem de hoc habita voluntas & nunquam retractata ſufficit. 12. 71
Quo tempore martyr gratiam martyrij accipiat. 12. 80

Cur hæretico martyrium pro Christo toleratum non prosit. 12.75
An martyrium ante Christi aduentum potuerit iustificare ex opere operato. 12.85
Cur martyrium non sit sacrificium. 32.14

Matrimonium.

Quæ sit materia & forma sacramenti matrimonij. 2.4
Quomodo Ecclesia mutando consensum clandestinum in matrimonio, non mutauerit tamen materiam eius. 2.73
Matrimonium in statu innocentiæ non fuit sacramentum. 3.29
Procuratoris matrimonij verba non possunt physice causare gratiam in contrahentibus. 4.204
Quando & quomodo liceat sacramentum matrimonij iterare. 7.13

Medij necessitas. *Vide* Necessitas.

Metaphora.

In testamentis & legibus condendis non licet vti metaphoris. 14.11
Quo constare possit quæ verba in sacra Scriptura sint metaphorica. 14.12

Missa.

Cur non liceat pro vna Missa plura adæquata stipendia accipere. 33.263.277
Quodnam sit iustum stipendium pro missa dicenda. 33.277.
Non potest sacerdos, qui dimidium accepit ab vno pro missa dicenda, aliud dimidium accipere ab alio pro eadem. 33.281
Potest aliquando Parochus pro missis, quas coram suis Parochianis celebrare tenetur, stipendium accipere. 33.283
An possit sacerdos qui pinguia stipendia pro missis dicendis accepit, procurare minori stipendio eas missas per alios sacerdotes dici. 33.284
An & quomodo possit sacerdos accipere stipendium pro missa, quam iam ante celebrauit. 33.286
An teneatur sub mortali quilibet sacerdos aliquando saltem celebrare. 33.287
An & quomodo liceat die Iouis sancto missam dicere omnibus sacerdotibus publicè & priuatim. 33.306
An die Parasceues liceat celebrare. 33.307
Si in diem Parasceues incidat festum annunciationis, non tenentur fideles missæ illius diei interesse. 33.308
Historia de Innocentio VIII. concedente Norduvegis potestatem consecrandi tantùm in pane, ficta videtur. 16.168
An in die Parasceues sit licita Laico communio. 33.309.
An die S. Sabbati priuatã missã celebrare liceat. 33.310
An plures Missas eadem die celebrare liceat. 33.314
Quando inceperint tres Missæ die Natalis Domini celebrari. ibid.
Quanta & quæ necessitas sufficiat ad celebrandum bis in die. 33.316
Quo ritu celebrari debeat hoc sacrificium. 33.324
Tempus celebrandi missã olim vespertinũ fuit. 33.325
Nunc verò ab aurora vsque ad meridiem. ibid.
Idque vim habet præcepti sub mortali. 33.326
Episcoporum priuilegium circa tempora legendi missam. 33.329
Idem habent Societatis Iesu Religiosi. ibid.
Possintne in nocte Natiuitatis domini, omnes tres Missæ dici. 33.330
Non incurrit excommunicationem, qui sciens volensque in Ecclesia violata celebrat. 33.341
Quid faciendum sacerdoti si Ecclesia violetur dum in ea celebrat. 33.344
An liceat in mari vel fluuio celebrare. 33.346
In Ecclesia polluta non licet celebrare etiam supra altare portatile. 33.352

Vide Celebrare, Sacrificium.

Modi.

Qualis actualitas sit de essentia modorum. 18.147
Motus *localis non est essentialiter affixus vni determinato loco.* 19.296

N.

Necessitas.

Discrimen inter necessitatem medij, & necessitatem præcepti. 10.2
Necessaria necessitate medij alia sunt ex natura sua, alia ex institutione diuina. 10.2.4
Alia ita necessaria, vt suppleri nequeant. 10.6
Aliqua quæ simul necessaria sunt necessitate medij & necessitate præcepti. 10.9
Tria tantùm sacramenta noua legis sunt necessaria necessitate medij. 10.11

O.

Oculus.

Oculus corporeus potest eleuari ad videndum corpus Christi in sacramento Eucharistiæ. 21.8
Item ad videndum modum sacramentalis præsentiæ, quo in ordine ad species afficitur color corporis Christi. 21.11
Non verò ad videndum sacramentalem præsentiam, qua afficitur ipsa substantia. 21.12
Opinione *probabiliori relicta, circa materiam sacramentorum, non licet sequi minùs probabilem sine necessitate.* 16.40
Orationem *Dominicam dicentes, eam non in Christi, sed in propria persona proferimus.* 24.135

Ordines sacri.

Materia & forma sacramenti ordinis quo pacto fuerunt à Christo instituta. 2.32
Materia & forma ordinis fuit in Ecclesia diuersis temporibus diuersa. 2.36
Ritus ordinandi Græcus est validus, & tamen à Latino quoad materiam & formam diuersus. 2.37.38.41.
Pro materia Ordinis non potest res qualibet ab Ecclesia statui. 2.42
Quæ sit materia singulorum ordinum. 2.43
In ordinatione potestas ordinati exprimitur actiuè & executiuè. 2.44

Cur in nullo ordine per traditionem vestium aliqua potestas conferatur. 2. 45
Materia Ordinis pendet ab Ecclesia non solùm in ratione signi materialis, sed etiam in ratione signi formalis. 2. 47. 48
In ordinatione Græcorum vnica impositione manuum, vnicaq; forma confertur duplex potestas: qua in Latinorum ordinatione per duplicem materiam formamque. 2. 51
In tribus sacris Ordinibus confertur duplex potestas. 2. 53.
Potest in his sacris Ordinibus potestas vna sine altera conferri; saltem prior. 2. 54
Ecclesia potuit diuersis temporibus variare materiam Ordinis. 2. 58
Non potuit tamen pro diuersis Ecclesijs diuersas materias statuere. 2. 59
Cur materia Ordinis pendet à sola auctoritate Ecclesiæ, non verò materia matrimonij. 2. 63
Singuli Ordines sunt vera sacramenta, & suum characterem imprimunt. 7. 91
Ordines minores possunt conferri à simplici Sacerdote ex commissione Pontificis. 7. 114
Imò etiam Diaconatus & Subdiaconatus. 7. 116
Fœmina iure diuino est incapax ordinis. 7. 117
Non potest dispensari cum eo, qui necdum habet legitimam ætatem pro ordinibus nisi à summo Pontifice. 7. 117
Ordinatus ante legitimam ætatem etiam cum dispensatione manet suspensus ab executione ordinum vsque ad legitimum tempus. ibid.
Ordinis sacramentum in vltima Cœna à Christo institutum est. 11. 12

P.

Panis *benedictio ante consecrationem à Christo factam in vltima cœna quid efficacitæ habuerit.* 24. 86

Parasceue.

Diaconus non potest in die Parasceues absente Sacerdote hostiam consecratam sumere, & reliquas cæremonias peragere. 31. 17
An vnus Parochus habeat obligationem exigendi duplex sepulchrum in duplici Ecclesia pro die Parasceues. 32. 317
Partes *inter essentiales & integrales discrimen* 25. 87

Peccator. Peccatum.

Quid nomine publici peccatoris in iure intelligatur. 29. 1. 5.
Quodlibet peccatum mortale non retractatum impedit gratiam sacramentalem. 4. 63
Peccatum originale in adultis in lege naturæ non potuit deleri, nisi per dilectionem Dei super omnia. 3. 106
Potest iustificari adultus & emundari ab originali, licet non emundetur à venialibus. 3. 110
Peccatum originale non potest remitti sine infusione gratiæ. 4. 6
Ad remittendum originale non requiritur dolor formalis. 4. 74
Perseuerantiæ *donum à multis causis pendet.* 10. 5
Personam *suam & alienam agere eadem locutione nequit eidem, etiam materialiter considerato pro eodem tempore conuenire.* 24. 131

Personæ diuinæ.

Vnde desumatur veritas cognitionis notionalis, qua pater prius origine cognoscit filium producendum, quàm ille producatur. 24. 156

Pontifex.

Non potest Pontifex ob priuatam tantùm vtilitatem in vnica tantùm specie consecrare. 16. 157
Probabile tamen est posse in hoc ob publicam vtilitatem dispensare per iuris interpretationem: probabilius tamen contrarium. 16. 158

Pœnitentia.

Pœnitentiæ sacramentum litteris vel nutibus perfici nequit. 2. 5
Pœnitentiæ sacramentum ordinatur per se etiam ad habitus, qui per se cum gratia sanctificante sunt connexi. 19. 41
Qui in statu gratiæ accederet ad sacramentum pœnitentiæ, sine vlla voluntate accipiendi hoc sacramentum, eo ipso peccaret mortaliter. 25. 76

Potentia obedientialis.

Esse potens producere, est denominatio partim intrinseca, partim extrinseca. 5. 84. circa fin.
Creatura non dicitur potens ad effectus supernaturales per extrinsecam solùm denominationem. 5. 92
Vide Eleuatio.
Quid sit potentia obedientialis. 5. 2
Hæc datur ad omne id quod contradictionem non involuit. 5. 7
Est vera potentia & non tantùm metaphorica. 5. 9
Non est sola non resistentia imperio Dei, sed positiua virtus. 5. 11
Hæc datur non solùm respectu Dei supernaturaliter operantis, sed etiam respectu formæ supernaturaliter receptibilis. 5. 12
Hæc importat in suo conceptu promptitudinem ad exequendum imperium Dei, & improportionem ad actum producendum. 5. 16
Non omnis potentia naturaliter inclinat ad quamcunque suam perfectionem. 5. 19
Potentia obedientialis reperitur in genere causæ materialis. 5. 26
Item in genere causæ formalis. 5. 27
Item in genere causæ efficientis. 5. 36
Item in genere causæ meritoriæ. 5. 37
Hæc non semper comparatur vt instrumentum ad effectum producendum. 5. 28
Quid sentiat S. Thomas de potentia obedientiali. § 43.
Datur potentia obedientialis actiua congenita in solis & omnibus entibus, natura sua actiuis. 5. 63
Potentia obedientialis potest eleuari ad effectus supernaturales per imperium Dei extrinsecum sine virtute aliqua intrinsecus addita. 5. 82
Discrimen inter potentiam obedientialem & naturalem. 5. 90
Cur instrumentum obedientiale non naturaliter exigat concursum ad effectum causæ principalis. 5. 91

Potentia obedientialis est etiam per ordinem ad effectus aliquos naturales. 5. 39
Potentia obedientialis activa est naturalis entitative. 5. 117.
Potentia obedientialis tam activa, quàm passiua sunt supernaturales terminative, non specificative, sed connotative. 5. 118
Potentia obedientialis passiua est completa in ratione potentiæ. 5. 122
Activa verò est incompleta etiam in ratione instrumenti. 5. 123
Nulla potentia obedientialis est ante eleuationem perfectior alia, quoad modum attingendi effectum independenter ab aliqua causa vel conditione naturali. 5. 129.
Vna potentia obedientialis potest esse perfectior alia quoad virtutem influendi præsuppositam ante ipsam eleuationem. 5. 130
Potentia obedientialis non necessario influit in effectum, quantum per nativam suam virtutem obedientialiter potest. 5. 133
Causæ necessariæ cùm obedientialiter agunt, à Deo ad agendum determinantur. 5. 134
Non verò causa liberæ. 5. 136
Potentia obedientialis non est de essentia entis creati vt sic. 5. 143
Potentia obedientialis adæquatè constituitur per subiectionem ad Deum & per aptitudinem ad effectus supernaturales causandos. 5. 149
Subiectio creaturæ ad Deum est ratio remota instrumenti obedientialis. ibid.
Instrumentum obedientiale completur in actu secundo per concursum Dei sibi indebitum. 5. 150
Vide Instrumentum.
In quo prædicamento locanda sit potentia obedientialis. 5. 153
Hæc non constituit aliquam speciem potentiæ per se. 5. 154.
Nec reducitur ad genus virtutis causæ principalis. 5. 155.
Sed reducitur ad eam potentiam in qua proximè fundatur. 5. 156
Potentia obedientialis terminative reducitur ad speciem potentiæ infusæ. ibid.
Potentia obedientialis subiectiuè multiplicatur ad multiplicationem potentiæ naturalis. 5. 160
Hæc subiectiuè est finita, terminativè verò infinita. 5. 161.
Potentia obedientialis potest eleuari ad creandũ. 6. 54
Non autem ad effectus tempore à se distantes producendos. 6. 61
Potest autem eleuari ad eos, loco sõlùm distãtes. 6. 65

Præcepta.

An obseruantia præceptorum in ipso contritionis voto inclusa sit necessaria, necessitate medij. 10. 7
Quando priuilegium concessum est personæ, non tenetur eo vti ad præceptum seruandum, secus verò si concessum sit communitati. 29. 106
Prædeterminatio *tollit libertatem.* 5. 105
Presbytero *potest conferri potestas consecrandi corpus Domini, sine potestate absoluendi à peccatis, non contrà.* 2. 53
Vide Ordo.
Priuilegium *quando concessum est personæ, tunc non tenetur eo vti ad præceptum seruandum; secus verò si concessum sit communitati.* 29. 106

Producere.

Implicat assumi aliquid ad primam sui productionem. 6. 14.
Implicat aliquid assumi ad nouam sui productionem, cessante priore. 6. 17
Implicat aliquid eleuari ad producendos effectus tempore distantes. 6. 61
Non autem loco distantes. 6. 65
Idem numero effectm semel productus iterum, & iterum reproduci potest. 18. 134

Propositio.

Duplex tempus in propositionibus considerari potest. 24. 168.
Propositiones certam significationem non habent, nisi integræ prolatæ. 24. 169

Pueri.

Pueris in vtero matris periclitantibus an possit adhiberi aliquod salutis remedium. 3. 62
Quomodo pueri dicantur in vtero matris à Deo antecedenti voluntate ad salutem voliti. 3. 64
In lege naturæ fuit aliquod medium pro parvulorum iustificatione à Deo institutum. 3. 58
Quale fuerit illud medium. 3. 66
Fuit verum sacramentum. 3. 69
Consistebat in aliquo signo sensibili, quod fuit actus aliquis externus protestatiuus fidei Messiæ vẽturi. 3. 72
Hoc signum non fuit à Deo determinatum in specie, sed tantùm in genere. 3. 74
Omnes pueri accipiunt æqualem gratiam in baptismo. 4. 123.
Qui in vtero matris propter Christum trucidantur, martyrij laureolam consequuntur. 12. 23

Q.

Quantitas.

In quantitate raritas & densitas alia est organica, alia situalis. 19. 114
Quomodo Christi corpus in SS. Eucharistia extendatur per quantitatem. 19. 104
Quantitas est immediatum subiectum reliquorum accidentium in sacramento Eucharistiæ. 23. 15
Denominatio quanti non potest saluari, nisi per vnionem inhærentem ei, quod quantum denominatur. 23. 19.
Quantitas Eucharistica non potest existere extra subiectum per puram priuationem inhærentiæ. 23. 27
Quantitas Eucharistica de facto conseruatur eodem numero actione eductiua, qua conseruabatur in proprio subiecto. 23. 33

R.

Reliquiæ.

An reliquiæ Sanctorum in ara seu tabula reconditæ, sint de essentia consecrationis. 33. 349

Replicatio.

Non implicat aliquid assumi ad actionem replicatiuam sui. 6. 25

Non necessariò replicantur simul cum subiecto omnes proprietates à loco independentes. 19. 267
Forma modaliter tantùm à subiecto distincta non potest sine illo replicari. 19. 275
Connaturalius est vt cum subiecto replicentur omnes eius proprietates à loco independentes. 19. 276
Mutatio facta corpori in vno loco, non necessariò fit eidem existenti in altero per replicationem 19. 278
Subiectum vnum numero in diuersis locis replicatum contrarias formas simul habere posset. 19. 283
Replicata forma si in vno loco corrumperetur, non eo ipso necessariò etiam corrumperetur in alio. 19. 286
Potest corpus replicatum in vno loco nutriri, & augeri & non eo ipso in alio. 19. 287
Corpus replicatum posset se pluribus motibus mouere, sed minori velocitate in singulis, quàm in vno solùm loco moueretur. 19. 289
Mutatio essentialiter pendens à determinato loco, facta subiecto in vno loco non fieret eidem in alio. 19. 291
Etiam mutatio localis replicari potest. 19. 294
Actus vitales externi qui medio obiecto eliciuntur à potentia vitali in vno loco; non eliciuntur connaturaliter eo ipso etiam in alio. 19. 302
Actus vitales interni non eliciuntur connaturaliter in vtroque replicationis loco, nisi replicetur simul omne comprincipium physicum à quo dependent. 19. 304.
Implicat potentiam cognoscitiuam vel appetitiuam in vno loco elicere actum oppositum illi quem habet in alio. 19. 310
In vtroque loco replicationis in quo est anima, est etiam cognitio, si non physicè, saltem obiectiuè, & intentionaliter respectu animæ. 19. 316
Cur homo in diuersis locis simul existens non possit constitui in gratia, & in peccato simul. 19. 332
Si humanitas Christi sine vnione hypostatica replicaretur, etiam sic non posset peccare. 19. 338
Corrupta actione reproductiua rei in vno loco, non corrumperetur res in alio. 19. 352
An destructa actione replicatiua possit dici res ibi substantialiter annihilata, vbi esse desinit. 19. 353
An saltem tunc dici possit substantialiaet corrumpi. 19. 354.
Potest idem homo in vno loco viuere & in altero simul mori. 19. 357
Retractatio *peccati duplex, perfecta & imperfecta.* 4. 64.
Rutheni *sumunt iam SS. Eucharistiam sub vtraque specie, Pontifice id permittente.* 29. 93

Sacerdos.

Sacerdos cæcus potest consecrare. 16. 122
Non potest priuatus Sacerdos ob publicam etiam necessitatem in vna tantùm specie consecrare. 16. 156
Sacerdos potest bis eadem die celebrare vrgente aliqua necessitate. 27. 14
Quando Apostoli sint facti Sacerdotes à Christo. 33. 18.
Quomodo Sacerdotes extra missam vestitos esse oporteat. 33. 379

Vide Sacramentorum minister.

Sacramentum.

Sacramentum quid nominis. 1. 1
Eius definitio. 1. 56
De eius essentia est relatio signi perfectæ sanctitatis. 1. 5.
Hæc tamen relatio non constituit adæquatè sacramentum. 1. 6
Constituitur ergo sacramentum adæquatè ex relatione signi & causæ. 1. 7
Finis sacramentorum est homines erudire & sanctificare. 1. 9
Ad rationem sacramenti non requiritur relatio causæ perfectæ sanctitatis. 1. 11
Relatio causæ in sacramentis se tenet ex parte materiæ. ibidem.
In sacramentis est natura prius causatiuum, quàm significatiuum. 1. 14
In sacramentis relatio signi non est ens rationis. 1. 20.
Cur potius relatio signi quàm causæ dicatur ratio formalis sacramentorum. 1. 27
Discrimen inter sacramenta & sacrificia. 1. 30
In sacramentis quid sit principalius, significare an causare. 1. 32
Sacramentale signum debet esse sensibile. 1. 36
Item debet esse sacrum non solùm terminatiuè, sed etiam subiectiuè. 1. 39
Item firmum & stabile. 1. 44
Hoc signum naturale non est, sed ex institutione Dei. 1. 47.
Non est de essentia sacramenti habere aliquam proportionem cum rebus significatis. 1. 50
Sacramenta differunt inter se non solùm penes terminos significatos, sed etiã penes res significantes. 1. 52
Ad rationem sacramenti non pertinet vt habeat certos ritus, & cæremonias. 1. 55
Compositio in sacramentis non est physica, sed moralis. 2. 12.
In quolibet sacramento est duplex significatio, materialis & sacramentalis. 2. 14
Inter res & verba sacramentalia solùm moralis simultas requiritur. 2. 19
Quorum sacramentorum formæ non necessariò supponant præsentem materiam. 2. 23
Omnium sacramentorum formæ sunt à Christo determinatæ non tamen singulæ quoad speciem, sed aliquæ quoad genus tantùm. 2. 32
Quomodo Ecclesia mutando consensum clandestinum, in matrimonio, non mutauit tamen materiam eius. 2. 38.
Sacramentum quot modis possit irritari. 2. 78
Potest quis cum priuato errore circa materiam vel formam sacramenti, habere sufficientem intentionem conficiendi illud sacramentum. 2. 79
Quid requiratur ad falsificationem formæ. 2. 95
Quando error ministri circa accidentalia, redundat in substantialia, irritat sacramentum. 2. 80
Hic autem error circa accidentalia duobus modis redundat in substantialia. ibid. & n. 81
Cùm materia sacramenti eousque mutatur, vt moraliter amittat communem vsum, in quo primò fuit à Christo instituta, mutatio est substantialis. 2. 82
Quoties forma alicuius sacramenti mutat principale significatum, mutatio est substantialis. 2. 85
Forma ex vocibus diuersi idiomatis idem significantibus est valida. 2. 86
Quot modis possit fieri mutatio circa formam alicuius sacramenti. 2. 86

Quomodo falsificatiuum formæ sacramentalis, si ei postponatur, non inualidet sacramentum. 2.91
Nullum sacramentum fuit in statu innocentiæ, nec erit in statu gloriæ. 3.1
Vide Status.
Quod motiuum fuerit instituendi sacramenta quæ peccatum supponunt. 3.21
Pueris totaliter in vtero matris existentibus non potest adhiberi vllum sacramentum. 3.62
Quæ sint sacramenta mortuorum, quæ viuorũ. 3.121
Cur septem tantùm sint sacramenta in lege Euangelica. 3.122.
Sacramenta vt gratiam conferant aliquam dispositionem requirunt. 4.62
Nullum sacramentum gratiam confert ex opere operato, nisi actu susceptum. 4.134
Gratia confertur per sacramentum actu susceptum in instanti negatiuo, in quo moraliter completur significatio sacramenti. 4.147
Gratia in sacramentis producitur aliquando in fine prolationis formæ, aliquando in fine applicationis materiæ. 4.148
Quæ sacramenta recedente fictione gratiam causent. 4.158.160.
Sacramenta non sunt physica instrumenta characteris, aut alterius physicæ qualitatis. 4.195
Sacramenta non attingunt physicè vnionem gratiæ cum anima. 4.196
Sacramenta non sunt physica instrumẽta gratiæ. 4.197
Sacramenta sæpe causant gratiam, quando non amplius physicè existunt. 4.201
Sacramenta non sunt conditiones, sine quibus non: nec causa tantùm per accidens gratiæ. 4.206
Nec sunt causæ extrinsecæ, tantùm disponentes subiectum. 4.208
Sed sunt morales causæ gratiæ. 4.209
Sunt item instrumenta passionis Christi. 4.210
Quomodo sacramenta moueant & inclinent moraliter Deum ad gratiam conferendam. 4.211
Cur sacramentum non possit dici conferre gratiam ex opere operantis Ministri. 4.229
Aliqua sacramenta characterem imprimere est de fide. 7.3
Eaque tria tantùm ex nouis. 7.16
Sacramenta quæ characterem non imprimunt, non imprimere vllum ornatum alium in anima. 7.22
Potest aliquid esse accidentale vni sacramento, substantiale alteri. 13.41
Quomodo verum sit, quod ante omne sacramentale præsupponi debuerit esse naturale. 14.35
Quid sit esse partem essentialem, quid integralem sacramenti. 15.53
Inter illas tantùm materias & formas sacramentorum moralis sufficit simultas, quæ non transmutantur. 16.94
Quare in formis sacramentorum generica ratio sanctitatis, quam per se conferunt, non exprimatur explicitè. 24.44
Nullius sacramenti forma, nisi Eucharistiæ in persona Christi pronunciatur. 24.74
In formis sacramentalibus triplex veritas considerari potest. 24.153
Formæ sacramentorum causant suos effectus vt veræ, veritate sibi communicata ex infallibili promissione Dei. 24.154
Non possunt formæ sacramentales causare vt veræ veritate practica, desumpta ex conformitate cum obiecto actu existente. 24.160
Quomodo dicuntur formæ sacramentales seipsas veras efficere. 24.166
Quando formæ sacramentorum habeant suam completam significationem, & causent suos effectus 24.170
Quomodo Patres intelligendi sunt qui docent extra Ecclesiam nulla sacramenta reperiri. 24.89

Sacramenta mortuorum, viuorumque.

Quæ sint sacramenta mortuorum quæ viuorum. 3.121
Ad consequendam gratiam sacramentorum mortuorum non sufficit sola voluntas ea recipiendi. 4.71
Sed requiritur dolor supernaturalis. 4.72
Et hic debet esse supernaturalis quoad substãtiam. 4.75
sufficit attritio 4.79. *etiam cognita.* 4.84
Hæc sacramenta per se primò instituta sunt ad primam gratiam conferendam. 4.82
Ad effectum sacramentorum mortuorum consequendum, non tenemur retractare explicitè peccata quatenus sunt Dei offensa. 4.87
Vt hæc gratiam sacramentalem conferant debent frequentari sine actuali distractione mentis. 4.93
Vt sacramenta viuorum conferant augmentum gratiæ habitualis sufficit solus status gratiæ cum voluntate virtuali recipiendi sacramentum vt sacramentum est. 4.95
Hæc sacramenta non sunt primò & per se instituta ad conferendam primam gratiam. 4.105
Habent tamen vim conferendi eam per accidens & secundario. 4.106

Sacramenta noua & antiqua.

Discrimen inter noua & antiqua sacramenta. 1.13
Sacramenta noua à veteribus non differunt ratione formæ, sed ratione materiæ. 1.53
Quomodo noua sacramenta differant à puris symbolis. 1.62
Sacramenta noua & vetera vniuocantur in ratione sacramenti adæquatè sumpti. 1.59
Quæ analogia reperiri possit, in sacramentis nouis & veteribus. 1.64
Quomodo à nouis sacramentis antiqua dependebant. 1.66.
Omnia noua sacramenta constant rebus & verbis. 2.2
In sacramentis nouis res & verba importantur in recto. 2.15
Quæ erat sanctitas legalis, quam antiqua sacramenta causabant, quæ sacramenta antiquæ legis. 1.8
Antiqua sacramenta, propriè sacramẽta fuerunt. 1.11
Antiqua sacramenta solis rebus & non verbis constabant. 2.1
Multa fuerunt sacramenta in antiqua lege, quæ tamen cessarunt in noua. 3.117
Antiqua sacramenta non iustificabant ex opere operato. 4.3
Cur antiqua merita non possint dici causasse gratiam ex meritis Christi. 4.16
Sacramenta noua esse causas instrumentales gratiæ est de fide. 4.22
Item causare gratiam ex opere operato. 4.26
Hæc causant etiam habitus gratiam sanctificantem consequentes. 4.28

Non ſolùm autem cauſant, ſed etiam augent vnà cum gratia habitus per ſe infuſos. 4. 29
Quomodo ſacramenta noua non ſolùm cauſent ſed etiam contineant. 4. 231
Quomodo noua ſacramenta non ſint pura ſigna gratiæ. 4. 232.
Sacramenta nouæ legis ſunt omnia à Chriſto inſtituta. 8. 3.
Tria tantùm ſacramenta nouæ legis ſunt neceſſaria neceſſitate medij. 10. 11
Vide Status.

Sacramentale.

Cur actio ſacramentalis in noua lege poſſit eſſe bona, etſi ob prauum finem eliciatur à miniſtro, non autem in antiqua lege. 3. 98
Actio ſacramentalis in antiqua lege non exercebatur nomine Eccleſiæ. *ibidem*
Gratia ſacramentalis differt aliquo modo à gratia communi. 4. 42
Non differt autem ab illa tantùm per agens extrinſecum. 4. 43
Vide Gratia.
In qualibet actione ſacramentali eſt aliqua honeſtas moralis. 4. 215
Sacramentalia verba non poſſunt phyſicè cauſare actionem qua Chriſti corpus in hoc ſacramento ponitur. 18. 153.

Sacramentorum Obex.

Duplex datur obex in ſacramentis ad gratiam, poſitiuus & negatiuus. 4. 63. 161
Quodlibet peccatum mortale non retractatum impedit gratiam ſacramentalem. *ibidem*
Quid, & quotuplex ſit fictio in ſuſceptione ſacramenti. 4. 149.
Ad tollendum obicem negatiuum ſuffieit attritio, ad poſitiuum verò requiritur contritio vel cum ſacramento attritio. 4. 164

Sacramentorum Miniſter.

Peccat miniſter conſecratus qui in ſtatu peccati mortalis ſacramenta adminiſtrat. 9. 1
In quo fundetur ius naturale, quo miniſter ſacramenti tenetur ſe ponere in ſtatu gratiæ cùm adminiſtrat ſacramenta. 9. 2
Actus miniſtri in omni ſacramento debet exprimi exercitè, non ſignatè. 2. 71

Sacrificium.

Inter ſacrificia & ſacramenta diſcrimen. 1. 30
Cur in ſtatu gloriæ nulla dentur ſacrificia. 3. 45
In lege naturæ fuerunt ſacrificia. 3. 55
Non perficitur prius ſacramentum quàm ſacrificium in Euchariſtia. 24. 22
Euchariſtia non eſt ſolùm ſacrificium propitiatorium 24. 39.
Quid ſit ſacrificium in communi. 32. 1
Sacrificium propriè dictum non poteſt ſaluari in actu purè interno. 32. 3
Nec in quolibet opere externo. 32. 4
Sacrificium non eſt ſignum naturale ſaltem complete ſignificatiuum. 32. 6
An ad ſacrificium ſufficiat priuata authoritas. 32. 7
Cur martyrium non ſit ſacrificium. 32. 14
Cur mors Chriſti ſacrificium fuerit, & non mors martyrum. 32. 15
Ad ſacrificium requiritur vt ſacrificans actiuè ſaltem indirectè concurrat ad immolationem victimæ. 32. 14. 16.
Actio ad ſacrificium requiſita debet eſſe tranſmutatiua rei ſacrificandæ. 32. 20
Ad ſacrificium non eſt neceſſarius actus religionis verus & explicitus, ſed ſufficit putatus & implicitus. 32. 34.
Cur dedicationes templorum, Erectiones altarium, conſecrationes vaſorũ &c. non ſint ſacrificia. 32. 36
Sacrificia veteris legis multiplicia fuere. 32. 37
Vide Miſſa.

Sacrificium Miſſæ.

Voluntas in Sacerdote celebrante, non offerendi pro viuis & defunctis eſt peccatum mortale. 33. 230
An in miſſa offeratur verum & proprium ſacrificium. 33 1.
Res quæ in hoc ſacrificio principaliter offertur eſt corpus & ſanguis Chriſti. 33. 21
An totus Chriſtus offeratur in hoc ſacrificio. 33. 21
An ſimul etiam ſuppoſitum diuinum. 33. 26
An Chriſtus ſit materia huius ſacrificij vt in propria ſpecie exiſtens. 33. 29
An panis & vinum in hoc ſacramento conſtituant ſacrificium diſtinctum à ſacrificio corporis & ſanguinis Chriſti. 33. 33
Panis & vinum eſſentialiter integrant hoc ſacrificium. 33. 38.
Non poteſt dici hoc ſacrificium ſenſibile per ſolum ordinem ad ſpecies ſenſibiles. *ibidem*
Multæ ſunt actiones quibus hoc ſacrificium perficitur. 33. 42.
In qua actione hoc ſacrificium eſſentialiter conſiſtat. *ibidem.*
Corpus & ſanguinem Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini, non in facto eſſe ſed in fieri tantùm, dici poſſe ſacrificium formaliter. 33. 73
Diſcrimen inter hoc ſacrificium & ſacrificium crucis. 33. 74.
Quicunque Sacerdos etiam excommunicatus, hæreticus, degradatus, poteſt hoc ſacrificium offerre. 33. 88
Sacerdos qui expreſſam voluntatem haberet non ſacrificandi, ſed tantùm conſecrandi & ſumendi, is adhuc verè ſacrificaret. 33. 91
An Chriſtus actu vna cum Sacerdote hoc ſacrificium offerat. 33. 93
Pro quibus poſſit hoc ſacrificium licitè & validè offerri 33. 103.
Primò pro omnibes fidelibus viuis, & vita functis in purgatorio exiſtentibus. 33, 104
Itẽ pro reliquis viuentibus nõ baptizatis. 33. 116. 235
Non tamen pro hæreticis, excommunicatis, ſchiſmaticis. 33. 113
Nec pro paruulis defunctis ſine baptiſmo. 33. 106
Nec pro damnatis. 33. 107

Effectus huius ſacrificij.

Hoc ſacrificium non remittit immediatè peccata illis

pro quibus offertur. 33. 103. 155
An impetret auxilium infallibiliter ad pœnitentiam. 33. 138.
Auxilium quod per hoc ſacrificium confertur, non eſt ſemper efficax. 33. 145
An hoc ſacrificium vim habeat augendi gratiam ex opere operato. 33. 151
An hoc ſacrificium ex opere operato immediatè remittat pœnas ex condonatis peccatis relictas. 33. 165
Quo ritu celebrari debeat hoc ſacrificium. 33. 324
Quibus perſonis hanc pœnarum remiſſionem ſacrificium Euchariſticum conferat. 33 170
An & quomodo hunc effectum ex opere operato conferat Sacerdotibus offerentibus. 33. 171
Quomodo reliquis offerentibus. 33. 184. 186
Quinam effectum huius ſacrificij per modum applicationis participare poſſint. 33. 201
Viuentes non baptizati cum certa lege non conſequuntur. 33 202
Defunctis in gratia, abſque baptiſmo tamen, nil prodeſt hoc ſacrificium ex opere operato. 33. 206
Prodeſt tamen eis per modum liberalis impetrationis. 33. 207.
Fidelibus baptizatis viuis & defunctis certum eſt prodeſſe ex opere operato. 33. 208
Hoc ſacrificium minuere ſolum pœnam ſenſus, non autem damni, animarum purgantium, eſt probabile. 33. 218.
An per generalem intentionem qua quilibet Sacerdos tenetur hoc ſacrificium offerre pro viuis & defunctis, eis certa lege aliqua remiſſio pœnæ detur. 33. 221.
Quis ſit huius ſacrificij fructus ſpecialiſſimus, quis ſpecialis, quis generalis. 33. 229

Conditiones & diſpoſitiones ad effectum huius ſacrificij.

Quæ conditiones requirantur ex parte offerentis immediati. 33. 234
Quæ verò ex parte mediati. ibidem
Ad quos effectus requiratur ſtatus gratiæ in ijs, pro quibus hoc ſacrificium offertur. 33. 235
Vt hoc ſacrificium proſit ijs pro quibus offertur, non eſt neceſſarius ſtatus gratiæ in offerente. 33. 236
Sacrificium hoc conferet ſuum effectum offerenti, licet inceperit illud in peccato, modo abſoluerit in gratia. 33. 237.
Vt offerens mediatus participet de fructu huius ſacrificij ſufficit ſi ſit in gratia, quando Sacerdos actu celebrat, licet prius non fuerit quando illud procurabat per eleemoſynam. 33. 239
Niſi Sacerdos actu celebret, fideles cooperantes ad hoc ſacrificium peragendum, non accipient effectum eius ex opere operato. 33. 242
Vt proſit ex opere operato hoc ſacrificium non offerentibus, debet ab immediato offerente pro ijs offerri. 33. 243.
Duplex diſpoſitio ad hoc ſacrificium negatiua & poſitiua. 33. 260. 273. *& ſeq.*

Valor huius ſacrificij.

An hoc ſacrificium habeat valorem infinitum. 33. 245
Quomodo reſpectu offerentium non ſit limitatæ virtutis. 33. 257
Reſpectu eorum, pro quibus offertur eſt limitatæ virtutis extenſiuè, non autem intenſiuè. 33. 259
An hoc ſacrificium Euchariſticum ſit eiuſdem valoris cum ſacrificio crucis. & ultimæ Chriſti cœnæ. 33. 268.
Sacriſtia *violata non violatur Eccleſia.* 33. 342
Sanguis *non integrat eſſentialiter corpus humanum.* 19. 20.
Signum *practicum & ſpeculatiuum diſcriminantur.* 1. 44.
Signum practicum gratiæ ſolus Deus inſtituere poteſt. 1. 47.
Societatis *Ieſu Religioſi quomodo ex lege teneantur ſacrificium offerre pro hæreticorum conuerſione.* 33. 115.
Societatis Ieſu priuilegium circa tempora celebrandi miſſam. 33. 329
Societatis Ieſu Prouinciales habent priuilegium deputandi per ſeipſos oratoria ad diuinum cultum in domibus noſtris. 33. 331
Societatis Ieſu ſuperiores poſſunt noſtra loca ſacra ſi violata fuerint reconciliare. 33. 345
Societas Ieſu ex priuilegio ſibi conceſſo in quibuſdam locis poteſt conſecrare altaria. 33. 347
Spirituale *eſſentialiter depẽdere poteſt à corporeo.* 5. 159

Status.

Status legis naturæ, legis ſcriptæ, Euangelij, gloriæ. 3. 46.
Pro ſtatu Innocentiæ de facto nullum ſacramentum inſtitutum fuit. 3. 1
In ſtatu gloriæ nullum erit ſacramentum. ibidem
Si ſtatus Innocentiæ perſeueraſſet, potuiſſet habere ſacramenta. 3. 2
Nulla tamen de facto futura fuiſſent. 3. 14.
Si in ſtatu innocentiæ omnes vel ferè omnes peccaſſent inſtituta fuiſſent in eo ſacramenta. 3. 30
Quo medio ſe liberaſſent à peccatis perſonalibus homines in ſtatu puræ Innocentiæ. 3. 22
Statum Euangelij præſtare, innocentiæ ſtatui in multis. 3. 35.
Si in ſtatu Innocentiæ fuiſſet ſacramentum Euchariſtiæ conſequenter debuiſſet etiam fuiſſe ſacramentum ordinis. 3. 40
In ſtatu Innocentiæ futura fuiſſent ſacrificia. 3 44
Cur in ſtatu gloriæ nulla dentur ſacrificia. 3. 45
In lege naturæ fuerunt ſacrificia. 3. 55
In lege naturæ fuit aliquod remedium pro paruulorum iuſtificatione à Deo inſtitutum. 3. 58
Nec præter hoc fuit aliud. 3. 111
Vide. Pueri.
Qualis fides Chriſti neceſſaria fuerit ad conficiendum hoc ſacramentum. 3. 76
Non iuſtificabat ex opere operato. 3. 87
Sed concurrebat ad iuſtitiam tantùm vt conditio. 3. 91.
Statui legis Euangelicæ melius prouiſum eſt per baptiſmum, quàm legi naturæ per ſacramentum illius ſtatus. 3. 102
Sacramentum legis naturæ nec ſufficiens nec neceſſarium fuit pro adultis. 3. 106
In lege naturæ ad delendum originale in adultis neceſſaria fuit dilectio Dei ſuper omnia. ibidem
Poteſt eſſe naturale homini aliquid pro vno ſtatu, & non pro alio. 20. 10

Subdiaconus *non peccat de nouo, administrando actus sui ordinis in peccato mortali.* 9. 8
Vide Ordines.

Subiectum.

Potest aliquid sustentare accidentia vt subiectum primum, absque eo quòd illa in eo inhæreant. 18. 96
An forma materialis subiectet sua accidentia tanquam subiectum primum. 17. 101

Supernaturale.

Exercere actus supernaturales in peccato mortali, peccatum non est. 9. 9
Solus Deus potest esse causa principalis effectus supernaturalis quoad modum. 17. 150
Differentia naturalis & supernaturalis non desumitur per habitudinem ad agens. 20. 42
Substantia *non subiectat accidentia media potentia aliqua à se etiam metaphysicè distincta.* 18. 104

T.

Tonsura *ad celebrandum an sub mortali requiratur.* 33. 380.
Transubstantiatio *est Species conuersionis.* 18. 1
Vide Conuersio.
Trinitatis SS. *naturale signum nullus est character.* 7. 67.

V.

Vestes.

Sacrarum vestium vsus quam antiquus; ex quâ materia debeant esse. 33. 371
Cuius coloris. 33. 372
An in aliquo casu sine illis celebrare liceat. 33. 373
Quis eas benedicere possit. 33. 374
Quando amittant benedictionem. 33. 377
Nunquam licet eas ad profanos vsus transferre, sicut & omnia alia quæ semel diuino cultui dicata fuerunt. 33. 378

Vinum.

An vinum habeat vim conuertendi in se aquã. 16. 72.
In calice oportet miscere vino aquam pro sacrificio Missæ, nec sufficit miscere solùm in ipso dolio. 16. 49.
Vide Calix.
Violatio Ecclesiæ. *Vide* Ecclesia.

Virtus.

Implicat virtus creata, quæ per modum instrumenti connaturalis sit productiua effectus supernaturalis quoad modum. 5. 98
Virtus productiua effectus supernaturalis quoad essentiam inhærens creaturis in multis casibus ostenditur repugnare principijs Thomistarum, qui eam adstruunt. 5. 103

Vita. Vitalis.

Potest Ens non vitale eleuari ad producendum in se aliquem effectum vitæ vegetantis. 6. 38
Implicat ens non sensitiuum eleuari ad exercendum actum materialem vitæ sentientis. 6. 39
Nec potest ens non cognoscitiuum assumi ad exercendum actum appetitus vitæ cognoscentis. 6. 45
Implicat vitam intellectiuam, non autem sensitiuam exercere actum vitæ vegetantis. 6. 48
Implicat intellectiuum exercere actum vitæ sentientis. 6. 50.
Quotupliciter accipiatur nomen vitalis operationis. 6. 37.

Vnctio extrema.

Cur nequeat ex commissione Sacerdotis Extremam vnctionem ministrare Diaconus. 31. 18

Vnio.

Quomodo verùm sit, vi vnionis vbicunque ponitur vnum vnitorum, poni etiam alterum. 19. 21

Voluntas.

Voluntas virtualis, alia est formaliter talis, alia interpretatiuè. 25. 13

Omnia ad maiorem Dei gloriam.

DISP.	NVM.	VERS.	LEGE.
1.	8.	7.	Religioni
	14.	1.	ſacramentis eſſe
	47.	17.	hæc debet
	61.	7.	igitur ſi per huiuſmodi
2.	37.	1.	fundamentum ducitur
3.	2.	11.	perfectiſſimus
	5.	2.	in eo ſtatu
	15.	18.	atqui
	30.	13.	ad afferendum
	37.	14.	Deo
	39.	6.	affectum
	64.	3.	voluti, ſufficit illis vt
	70.	6.	perfectæ
	86.	15.	Atqui
	92.	7.	imperfectæ
	104.	14.	nullos eccleſia
	108.	5.	dignè ad ſacram.
4.	5.	9.	legis
	15.	19.	requirit
		39.	3. par.
	79.	10.	diſponit impetrandam.
	90.	5.	effectum reliquorum ſacram.
	103.	11.	Soti Sect.
	124.	antep.	Non ſic autem
	214.	2.	ſeruandam aliqua bonitas
	225.	43.	& à perſona
5.	41.	14.	proportionatam
	51.	1.	eſt inter
	60.	11.	quod contradictionem
	65.	10.	ab effectibus
	70.	7.	quæ in ſe non contineat
	76.	14.	ſpeciei
	78.	9.	ſupernaturali
	83.	4.	conſtare
	85.	vlt.	coniunctione cum viuente
	105.	20.	voluntas
6.	39.	16.	coloris
11.	128.	penult.	cõferre
12.	44.	44.	contraria ſententia huic
	72.	5.	pro Chriſto in ſomno

DISP.	NVM.	VERS.	LEGE.
13.	2.	30.	anima
	7.	vlt.	chariſmatum
	62.	37.	inſultus
	65.	1.	communius
	66.	7.	eſt par ratio
	70.	5.	exteruum ſig.
	75.	9.	Sancti
14.	22.	2.	ſub Ioanne XXIII. & Mart.V.
15.	46.	18.	vnitas ſigni
	61.	8.	connotatam, nego.
16.	46.	penult.	ſi Chriſtus miſcuiſſet
	54.	4.	Iulius I.
	69.	6.	remanſiſſet.
	84.	9.	Potuit igitur
	162.	penult.	ſecundùm omnes vnctiones.
17.	26.	11.	ex publica
18.	89.	27.	perfectè ſuſtentatiuum
	137.	12.	formæ
	159.	6.	Etenim iuxta
	191.	4.	non eſt corpus Chriſti
	204.	1.	ratio, cur
	212.	2.	ſolum obſtat ſubiectum
	228.	penult.	ſeparato
19.	36.	17.	variatio
	45.	20.	in oſſe
	137.	5.	repræſentantium
	309.	15.	communiter recentiores. Quod
	311.	8.	aſſentiri
	352.	15.	vnaquaque
20.	24.	8	actioni
	35.	16.	proficiſcitur
	40.	8.	anima
23.	42.	15.	poſſet
	45.	10.	inductione
24.	42.	5.	quâ myſticè
	190.	vlt.	vnquam
25.	20.	13.	& ſanè
	26.	4.	intenſiorem

BIBLIOTECA PROVINCIAL Y SECRETO DE LA DIPUTACION DE PALENCIA

2.770